De nacht van vier keer 21

Eerste druk © 2025 Eit Gaastra

ISBN: 978-94-652-8896-3

Omslagontwerp: Eit Gaastra
Cover: foto (Eit Gaastra) van (detail van) schilderij *Het Paterswoldsemeer met Het Vergulde Anker* (1961) van Jan Harm Oostendorp (1896-1979)

Uitgegeven door Eit Gaastra

Geproduceerd door BoekXpress

www.boekxpress.nl

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm, internet of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteur.

Voor deze uitgave is gebruik gemaakt van hout afkomstig uit duurzaam beheerde bossen waarvan de productie gegarandeerd niet tot ontbossing heeft geleid. Meer informatie over hoe wij bij BoekXpress omgaan met duurzaamheid lees je op boekxpress.nl/duurzaam.

De nacht van vier keer 21

Eit Gaastra

Roman

Tijd is het spoor waarlangs wij reizen.
Edith Eva Eger

Onbezonnen respect voor gezag is de grootste vijand van waarheid.
Albert Einstein

Wie zich goed verborgen heeft gehouden, heeft goed geleefd.
Oude Latijnse spreuk

Heiligverklaringen zijn gelinkt aan superioriteitsgevoel en refereren aan het beest in ons.
Eit

De beste klimmer is de klimmer die het meeste plezier heeft.
Oude klimmersspreuk

He believed in character; he wanted to jump back a whole generation and trust in character again as the eternally valuable element. Everything else wore out.
F. Scott Fitzgerald

The moment you feel superior you fuck up.
Eit

Om te genezen moeten we de duisternis omarmen. We wandelen door de vallei van de schaduw op weg naar het licht.
Edith Eva Eger

Door het verkregen inzicht als gevolg van een bijna-doodervaring bij een mislukte poging tot zelfdoding wordt er zeer zelden een nieuwe suïcidepoging gedaan.
Pim van Lommel

Ik geloof dat elk licht dat we op de aard van de dood kunnen laten schijnen, een goede zaak is.
Raymond A. Moody

Je uiten, dus zelfexpressie, is het tegenovergestelde van een depressie.
Edith Eva Eger

Sommige mensen koesteren haat omdat ze zich sterk voelen met haat. Deze mensen hebben één ding gemeen: ze voelen zich superieur. Onder hun massieve superioriteitslaag kolken angsten en onzekerheden. Ze voelen die angsten en onzekerheden en toch begrijpen ze niet wat onder de superioriteitslaag zo sterk hun visies en keuzes beïnvloedt. Meer voelen doet meer begrijpen. Beter begrip brengt liefde. Alles begint met voelen.
Tot op grote diepte onze verlangens naar liefde en vrijheid uitgraven, zorgt ervoor dat we onszelf en anderen krachtig begrijpen. Begrip door beter voelen stuwt ons naar fijnere sferen, maar we stralen

op zijn mooist als gevolg van karakter. Vuil in jezelf verwijderen opdat je het goede ziet, klaart karakter. Diepe innerlijke lagen zuiveren van het beest, doet ons van de aarde een paradijs maken. Alles van waarde begint met karakter.
Gert Sataai

Het Paterswoldsemeer ligt tegen het zuiden van de stad Groningen. Het heeft een oppervlakte van 2,7 vierkante kilometer en een diepte van 3 meter met uitschieters naar 7 meter. Op de bodem van ons onderbewustzijn vinden we onszelf.

1

Op donderdag 28 maart 2019, even voor zeven uur 's avonds, liep Erik van Iersel over het gazon van zijn huis op de zuidwestoever van het Paterswoldsemeer naar het water. Een meter voor het meer hield hij halt en staarde over de watervlakte naar drie door rood zonlicht beschenen witte huizen op de oostoever. Het meest rechtse huis werd bewoond door zijn overgrootvader Bram van Iersel.
De drie huizen lagen ingeklemd tussen zwart water en donkerpaarse wolken. Een onbewolkte hemel had zeven dagen standgehouden, maar nu kwamen angstaanjagende donderkoppen razendsnel vanuit het oosten dichterbij.
Het was op de 28e van maart nog nooit zo warm geweest in Groningen: 24 graden, 2 graden boven het record uit 1989. Na een absurd windstille dag sloeg het weer nu razendsnel om. Een felle windvlaag draaide Eriks bovenlichaam. Zijn blik richtte zich op de voorkant van het huis waar hij met zijn oom woonde. Op de nok van het huis wipte een merel op en neer. Erik zag hoe de vogel aan één stuk door evenwicht met zijn staart zocht, terwijl een luidruchtige wind het aflegde tegen zijn zang.
Erik draaide zijn bovenlichaam terug en keek omlaag naar de bloeiende narcissen voor zijn blote voeten. De streep bloemen scheidde het gazon waarop hij stond van het meer. De oostenwind drukte de helft van de geelkopjes over de lengte van de streep tegen het gras. De andere helft hing oostwaarts over rottende houten paaltjes, die zeven meter oever tegen golfslagen beschermden.
Na een dag met zacht kabbelend water sloeg het meer golven kapot tegen de paaltjes, terwijl de wind opspattend water over de narcissen joeg. De druppels sloegen in het door mos overwoekerde gazon. Af en toe petste een drup op Eriks blote voeten, die na de aangename voorjaarswarmte snel afkoelden.
Dat de donderwolken uit het oosten kwamen, maakte alles vreemd en griezelig. Onweer trok in Groningen altijd van west naar oost, nooit van oost naar west.

Ieder voorjaar bracht een dag die Eriks keel dichtkneep. Zeventien jaar geleden was dat nog niet zo, maar zijn wereld ging ondersteboven toen oom Mike hem ruw met een touw aan een haastig over het gras gespannen staalkabel vastsjorde. Sindsdien bracht ieder voorjaar een dag waarop Erik verdoofd in de golven staarde.
In de heel vroege ochtend van 28 maart 2002 verrees een mistbank uit het water. Het witte spook gleed van het Paterswoldsemeer naar de A28, waardoor de auto van Eriks ouders tussen twee trucks geplet werd.

De van fascinerend dunne draadjes gevlochten staalkabel, die Erik met een heel kort op de kabel gebonden touwtuigje op zonnige dagen vier meter bewegingsvrijheid had gegeven, werd in 2002 parallel gespannen aan de destijds smallere strook narcissen en toen reeds door hout maar niet verrot hout bekleedde oever. Hangend aan zijn tuigje kon Erik als kleuter de narcissen aanraken. Van oom Mike mocht hij ze beetpakken en zelfs kapotmaken. Ook mocht hij door de narcissen aangetrokken

insecten aaien, wat hij één keer deed bij een bij en daarna alleen bij kevers. Eindeloos keek de jonge Erik naar de golven van het meer, de vogels, de zeilboten en de mensen. Alles kwam en ging. Niks bleef.
Toch, het meer bleef.
En de zon.
Op de zon kon je aan. Elke keer als oom Mike hem aan de staalkabel bond, scheen de zon. Zelfs die eerste keer. Ieder voorjaar bestookten wolkeloze voorjaarsluchten het meer met blauwe eindeloosheid. Het verdreef de dood. Het water schoot vol leven. Erik was sinds een week eenentwintig en wat hij al voelde toen hij nog vastzat aan de staalkabel, voelde hij nu sterker dan ooit: het meer leefde. Bevolkt door algen, gele plomp, eenden en snoeken, omringd door huizen, weilanden en bos, het meer leefde. Het meer leefde en daardoor was het heilig.
Erik hield van het meer, maar niet van heiligheden. Jezus' volgelingen terroriseerden de aarde met Absolute Waarheden en dat doen ze nog steeds, dacht hij, terwijl een harde windvlaag zijn gezicht geselde. Vijf eeuwen voor Jezus danste Athene op kunst en wetenschap dankzij onafhankelijke geesten, gingen zijn gedachten verder. Het Griekse hoogtepunt bloeide door vrijheidsdrang en angstoplossend atheïsme, al bestond de stad voor twee derde uit slaven, wat Athene een stuk minder beschaafd maakte dan mensen over het algemeen denken. Jezus leek verlossing te brengen, maar zijn leven leidde ons naar de dictatuur van de Bijbel, die met de hitte van onderdrukking al twee millennia Absolute Waarheden oreert. Menselijke 'beschaving' verdampte grote plassen potentieel levensgeluk. Menselijke 'beschaving' werd millennia mensonterend hooggehouden. Menselijke 'beschaving' maakte paradijs Aarde kapot. Ons door angststoornissen geteisterde innerlijk hielden we hoog en droog door twijfel aan onszelf weg te drukken met zalvende shit over geweldige 'beschaving', die slavernij bracht, vrije meningsuiting veelvuldig bij het grofvuil zette en ons van geluk deed knorren met overbodige luxe die al decennia onze planeet naar de bliksem helpt.

Met steeds meer onbestemde gevoelens vanwege de inktzwarte wolken zag Erik hoe een aantrekkende oostenwind golven ophitste.
Jezus was niet de enige die mensen Absolute Waarheden opdrong, gingen zijn gedachten verder. Wereldwijd koesteren mensen heilige visies, opdat hun brein angsten vloert. Zo zien ze licht. En hoop, veel hoop. Menig mens ziet in Jezus de Verlosser, maar al zolang de aarde bevolkt wordt door mensen, is er slechts één verlosser. De dood. De dood brengt hoop, want ze maakt ons lijden eindig en deelt kansen uit aan nieuw leven.
Door de zakkende zon trokken de schaduwen van kale boomkruinen naar de rode huizen aan de overkant. Erik zag hoe zwart water hard tegen de nieuwe steiger van de buren beukte. Een grote golf sloeg zich stuk op de verrotte paaltjes voor zijn voeten, waarop een plens water insloeg op zijn voorhoofd. Hij veegde zijn natte gezicht af aan zijn blote armen. Achter zijn hoofd dansten zijn zwarte sluike haren

als geesten in de wind. De uit Groningse en Drentse grond getrokken Van Iersels waren blond, maar Erik had zwarte haren geërfd van zijn Indische moeder.
Het einde zorgt voor geluk, gingen zijn gedachten verder. De dood deelt kansen uit. Als er *iets* heilig is, is het de dood. Zonder de dood wordt iedere levende entiteit vervloekt door oneindigheid.
Erik wist heel goed dat het Paterswoldsemeer geen door God gezegende waterplas was. Het bestond, zoals watermoleculen bestonden, daarmee was de kous af. Nergens in het heelal vond je heiligheden.
Behalve als *alles* heilig is, dacht Erik, terwijl hij de weeë geuren van de herfst opsnoof die uit het woelige voorjaarswater kwamen. Maar dan ook *echt* alles. Ieder mens, ieder dier, iedere bloem, iedere alg, elke bacterie, elke stuifmeelkorrel. Of *niets* is heilig of *alles* is heilig.
Alles leefde, had zijn oom Mike hem van jongs af aan geleerd. Elk sterrenstelsel, elke ster, elke planeet en ieder atoom. Alles leefde want alles voelde. De aarde leefde. Het Paterswoldsemeer leefde.
Alles is heilig, want alles leeft, dacht Erik, terwijl zijn wangen koud werden door de voorjaarswind. Alles wat fysiek bestaat, leeft, want alles wat fysiek bestaat, voelt. Dat is wat Mike mij leerde. Gevoelens zijn de zin, oorzaak en uitkomst van alles. *Gevoelens* zijn heilig. Gevoelens van mensen, dieren, planten, bacteriën en atomen. Weg met alle heiligheden, want *alles* is heilig, en dus ook het Paterswoldsemeer.

's Zomers, 's winters, in de herfst, maar vooral in het voorjaar, ieder jaar voelde Erik het sterker, ieder jaar zocht hij meer zijn doel. Maar mogelijk heb ik geen doel, dacht hij, terwijl hij besefte dat zonnestralen de drie witte huizen aan de overkant met steeds donkerder rood kleurden. Misschien is er nog nooit een mens geweest voor wie een specifiek doel was weggelegd door… Ja, door wat? Sommige mensen geloven in hogere machten, maar het leven kan een aaneenschakeling zijn van toevalligheden, waardoor er soms een bepaald doel op je pad komt door toeval, niet door een hogere macht. Ik voelde vaak dat ik op aarde was met een specifiek doel, maar mogelijk joeg ik een illusie na om mezelf belangrijk te achten. Misschien ben ik bang voor betekenisloosheid. Ik voelde vier jaar betekenis als astronomiestudent, maar om één uur vanmiddag leverde ik mijn afstudeerscriptie in en nu voel ik me leeg. Ik wil een doel waarmee ik het goede doe. Maar wat *is* het goede? Soms denk je dat je het goede doet, maar doe je het verkeerde, zoals Brenda met haar lijnzaadolie.
Erik at vlees, vis noch eieren en nam geen zuivel. Hij was vanaf zijn kleutertijd door zijn oom Mike opgevoed met peulvruchten, noten, zaden, volkorengranen, zoete aardappelen, groenten, fruit en algenolie. Mike was veganist vanwege de weldadige impact van puur plantaardig eten op het milieu, de gezondheid en miljarden lijdende dieren. Eriks oom was op zijn beurt beïnvloed door zijn moeder, die ook veganist was. Mikes moeder Brenda slikte sinds een jaar net als Mike en Erik algenolie, omdat ze na dertig jaar veganisme onhoudbaar last had gekregen van psoriasis. Op het internet las ze dat de lijnzaadolie die ze al dertig jaar slikte om voldoende omega-3-vetzuren binnen te krijgen, niet toereikend was en dat haar psoriasis waarschijnlijk

het gevolg was van een omega-3-vetzuren-tekort. Nadat ze begon met algenolie, verdween de psoriasis. Lang had ze gedacht dat ze het goede deed door lijnzaadolie te slikken, maar zo was het niet. Mike had haar meer dan een decennium geadviseerd algenolie te slikken, maar eigenzinnig als zware Groningse klei vond Brenda dat ze met lijnzaadolie goed zat. Soms dacht je het goede in het vizier te hebben, maar zat je ernaast. Maar wat was dan *wel* het goede? *Kwam* Brenda's psoriasis door een tekort aan omega-3-vetzuren? Vermoedelijk, maar toch, als je diep over dingen nadacht, concludeerde je vaak dat je allesbehalve zeker wist hoe iets in elkaar stak.
Erik kende de foute impact van rund-, varken- en schapenvlees op het milieu, de natuur, het opwarmen van de aarde, het steeds nijpender wereldwijde tekort aan zoet water en de gezondheid van de mens. Als kind maakte hij mee hoe zijn oom Berend op zijn achtendertigste stierf aan darmkanker. Berend was naast Eriks vader Daan één van de twee drielingbroers van oom Mike. Berend ging dood na een kort leven met veel vlees en whisky. Volgens Mike vrat en dronk zijn broer zich ziek en droop hij daardoor schlemielig af. Berend had goed kunnen leven vanwege een staatslot waar een grote prijs op viel. Net als de rest van de familie was hij gek van vogels, waardoor hij al zijn geld naliet aan Vogelbescherming Nederland, wat Brenda en Mike nobel en spijtig vonden.

Oom Berend rende van zijn angsten weg door biefstukken te kauwen, whisky te drinken en vrouwen te verleiden met een sportkar, dacht Erik, terwijl hij in het golvende water van het Paterswoldsemeer staarde. Mike is ook niet fris met zijn eeuwige gezuip. Hij kan wel keer op keer stoer melden dat hij gezond blijft vanwege zijn veganisme, maar wekelijks twee flessen whisky drinken doet je lichaam geen goed. Ook Mike rent weg van zijn angsten en ook Mike loopt het risico vroegtijdig te overlijden. Ik wil wat van mijn leven maken door *niet* van mijn angsten weg te rennen. Ik wil door mijn angsten heen gaan. Ik wil ze overwinnen. Maar wat *zijn* mijn angsten?
Auto's interesseerden Erik niet en hij was niet van plan om ooit vlees of vis te eten, al werd hij net als Brenda en Mike een vegetariër als hij buiten de deur at om niet moeilijk te doen. Alcohol had hij nooit gedronken en dat ging hij ook nooit doen. Hij had ook nog nooit liefde voorgewend en ook dat ging hij nooit doen. Hij wilde nooit meer voor zijn angsten vluchten. Hij wilde moedig leven door alles wat in hem zat krachtig onder ogen te zien. Hij wilde *leven* na jaren van vluchten. Zijn scriptie was ingeleverd. Hij had een punt gezet achter een lange tocht naar een blinkend diploma. En nu kriebelde het. Bepaalde angsten waren weggeduwd, vermoedde hij. Ergens had hij die angsten al die tijd gevoeld. Angsten die hij nu boven water wilde halen.
Voor *wat* voor angsten hij al heel lang vluchtte, wist hij niet, daarvoor zaten de angsten te diep. Hij wilde ze opgraven. Dat kon nu, want de scriptie was ingeleverd. Er was nu ruimte voor het doorgronden van hemzelf in plaats van het heelal. Ruimte om uit te zoeken welke angsten hem diep vanbinnen kwelden. Ruimte om uit te zoeken wat hem *werkelijk* interesseerde. Het heelal? Wie hij was? Wat hij wilde? Had

het iets te maken met al het leven op aarde? Of zelfs met al het leven in het heelal? Zie de zin van het leven, dacht Erik, terwijl de merel nog steeds zang in de huilende wind zaaide. En je ziet de zin van alles. Ook van jezelf. Ook van het heelal. Zie de zin van het leven en alles krijgt kleur. Zie de zin van het leven en de levens van *alle* mensen krijgen kleur. Plus de levens van alle toekomstige mensen. En de levens van alle dieren en planten, ook toekomstige dieren en planten. Zie de zin van het leven en je wordt overweldigd door een immens spectrum aan gevoelens in een altijd doordenderend bassin van verlangen naar geluk. *Alles* krijgt kleur als je de zin van het leven ziet. Ook jouw leven, zelfs als je lijden zo groot is dat je het liefst dood neervalt. Veel van mijn dagen waren zo zwart dat sterven mijn sterkste verlangen was, maar waar de gevoelens van alles de zin van alles zijn, vecht je harder. Dan knok je niet alleen voor jezelf, dan knok je voor alles. Dan geef je niet op, want dan maakt alles wat je doet verschil. Geef om alles en je ziel licht ook op in een hel van duisternis en kou.

Met een veganistische oom en oma was het allesbehalve toeval dat hij bijna altijd planten at. Starend in het water vroeg hij zich af of toeval bestond. De gedachte verwarde hem en hij probeerde de vraag af te serveren. Het diende toch nergens toe. Op sommige vragen kreeg je nooit antwoord.
Of toch wel?
Als hij aan de slag ging met angsten, kon angst vanwege toeval er nog wel bij. Hij wilde nieuwe uitdagingen, nieuwe vragen. Wat waren zijn angsten? Bestond toeval? Had hij een doel? Wat *was* zijn doel dan? Hij wist niet wat zijn doel was en hij wist niet of hij überhaupt een doel *had*, maar de hele lente en zomer wilde hij met iets anders dan astronomie aan de slag, dat wist hij wel.
Ik wil een doel vinden, dacht hij. Een doel dat bij me past. Zonder doel dwaal ik. Zonder doel brengen geboorte en dood net zo veel emotie als leidingwater. *Wat wil ik?*
Door de aantrekkende wind sloegen meer waterdruppels in het gazon, zelfs zo veel dat hij een pas terugdeed. Een windvlaag bracht zijn lange tengere maar gespierde lichaam andermaal uit evenwicht.
Het werd kouder. Zijn korte blauwe spijkerbroek, welke ooit door zijn vader was gedragen, gaf weinig warmte. Hij was net terug van een etentje bij zijn opa Klaas, bij wie hij vroeg was weggegaan omdat Klaas zich moest voorbereiden op zijn laatste vergadering als hoofd van de afdeling theoretische natuurkunde van de universiteit van Groningen. De avond lag voor hem. De rest van zijn leven lag voor hem. Hij had zijn scriptie ingeleverd. Hij had jarenlang gebikkeld om een punt te kunnen zetten. Een kolossaal punt. Het overleven was voorbij. Hij had zelfvertrouwen gewonnen. Hij was sterker geworden. Hij was nu zelfs zo sterk dat hij eindelijk weer de diepte in kon. Hij kon nu krachtig in zijn ziel kijken opdat alle overbodige ballast verdween en er iets tevoorschijn kwam wat zuiverder was, beter. Het punt was gezet en de volgende maanden was er de vrijheid en ruimte om op zoek te gaan naar iets in hem wat hij sinds zijn vijftiende wilde vinden.

Zes jaar eerder had een enorme mentale terugslag Erik gedwongen om de zoektocht te laten voor wat het was, totdat hij er de kracht voor had. Die kracht voelde hij nu. Die kracht raasde nu in zijn ziel.

Terug van Klaas had Erik zijn fiets in het berghok van zijn huis gezet om daarna op de oever van het Paterswoldsemeer voor de tienduizendste keer de watervlakte in zich op te nemen.
Hij keek naar de golven en wilde een doel waarin hij geloofde. Zonder geloof geen inspiratie, dacht hij. Zonder geloof vlieg je niet. Net als bij oom Berend begint dan iedere dag met verlangen om je te buiten te gaan. Dagen zonder doel brengen jou snel naar een schamele vertoning die je je leven noemt. Zoek een nobel doel. Dieren hebben het fysiek vaak zwaar en slechts een paar generaties terug gold dat ook voor mensen. Nu heeft ons hoofd het zwaar. Ons hoofd ziet problemen, waarop ons hart zorgen spint. Schop die zorgen aan de kant door een doel te vinden dat inspireert. Zonder doel zweven we zielloos in de schemering. Zonder doel pompen zonsondergangen inspiratieloos licht in ons hart.
Eigenlijk wilde Erik niets liever dan gelukkig zijn met een vrouw. Dat is mijn doel, dacht hij. Maar liever geen vrouw dan liegen, zoals oom Berend deed om vrouwen te verleiden. Ik wil eerlijk zijn, net als oom Mike, maar dan wel zonder de debiel uit te hangen.

Mike van Iersel zong een vreemd lied.
In januari 1994, ruim vier jaar voor Eriks geboorte, liep Mike op zijn drieëntwintigste door de straten van Madrid en trok uit het niets een filosofie tevoorschijn. Een filosofie waarin alles wat fysiek bestond, gevoelens had. Gevoelens waren volgens Mike de zin van het leven. Deze zin gold voor alles: van ieder atoom naar ieder mens, van iedere activiteit naar iedere keuze en van iedere ontdekking naar iedere schreeuw. Alles wat er was, was er vanwege gevoelens.
In juni 1994 sprak Mike in een kroeg in Groningen twee jonge vrouwen aan. De dronken studentes bleken filosofie te studeren en hadden er welgeteld één jaar op zitten. Binnen vijf minuten omarmden ze als eersten Mikes theorie over gevoelens. Zeer geïnspireerd door twee knappe meiden, die verder niks van hem moesten, dook Mike met alles-heeft-gevoel de natuurkunde en kosmologie in en publiceerde een jaar later een nieuwe natuurwetenschap op het pas ontloken internet. Vervolgens ging hij met zijn ideeën de boer op. Onafgebroken zocht hij in Groningen gehoor, vooral op de faculteiten natuurkunde en astronomie. Met zijn filosofie was hem dat in de kroeg een paar minuten gelukt, maar zijn natuurwetenschap viel nergens in goede aarde. Het viel sowieso niet in aarde, want niemand wilde Mikes ideeën aanhoren omdat hij steevast begon met zijn standpunt dat dankzij de man van de twintigste eeuw, de legendarische Albert Einstein, een verschrikkelijk onheil boven de planeet hing. Hitlers Holocaust, het ergste wat er op aarde plaats had gevonden, verbleekte bij het nieuwe onheil, want vanwege Einsteins relativiteitstheorie kon *al* het leven op aarde vernietigd worden, namelijk door deeltjesversnellers, de

laboratoria waarin natuurkundigen kleine deeltjes met hoge snelheden op elkaar lieten botsen om materie beter te begrijpen. Mike verkondigde keer op keer dat vanwege het voor Absoluut Waar houden van een foute relativiteitstheorie deeltjesversnellers ten onrechte als veilig beschouwd werden. De Europese middeleeuwen, die het gevolg waren van de bejubeling van Jezus, straalden als tijdperken van enorme verlichting vergeleken met het zwarte gat waarin de aarde zich bevond door de bejubeling van Albert Einstein. Vanwege deze stellingname werd Eriks oom al zowat een kwart eeuw door de Groningers voor mafkees uitgemaakt.

Medestudenten en docenten op de astronomiefaculteit hadden Erik vaak op brieven, e-mails en mondelinge uitlatingen van Mike gewezen. Mike zag alle natuurkundigen, kosmologen en astronomen als antiwetenschappers vanwege 'hun fundamentalistische geloof in de relativiteitstheorie en de eruit voortgesproten oerknaltheorie'. Eriks oom definieerde antiwetenschappers als mensen die de wetenschap achteruit lieten boeren.
'Onze hooggeachte geleerden doen zich slechts vóór als wetenschappers, opdat de wetenschapsfundamentalisten zich verrijken met geld, roem en status,' vertelde Mike ooit aan zijn neefje. 'Natuurkundigen, kosmologen en astronomen veranderden in de twintigste eeuw hun wetenschap in een geloof, omdat ze de relativiteitstheorie en de big bang als feiten zagen in plaats van hypotheses. De katholieken deden eeuwen geleden exact hetzelfde met de theorieën in de Bijbel. In plaats van torenspitsen en kathedralen bouwen we nu telescopen en deeltjesversnellers. We zoeken, want dat zit in onze aard, maar tunnelvisies maken ons ziende blind.'

Zolang hij zich kon herinneren geneerde Erik zich voor zijn oom, die naast gek ook alcoholist was, wat niet lekker combineerde. Als drankzuchtige malloot was Mike een explosieve cocktail en het lont in het kruitvat was de grootste deeltjesversneller op aarde.
De relativiteitstheorie stond wereldwijd bekend als de best bewezen theorie ooit. Ook het idee dat het universum 13,8 miljard jaar geleden uit niets tevoorschijn was gesprongen, werd door heel veel bewijzen gestaafd. Overal op aarde beschouwden natuurwetenschappers de relativiteitstheorie en de big bang als door en door bewezen feiten. Dat de aarde dagelijks rond haar as draaide, was een zekerheid en zo stond het ook vast dat er niets sneller dan licht ging, zoals de relativiteitstheorie al een eeuw verkondigde. Daarnaast was het volkomen zeker dat 2000 miljard sterrenstelsels met elk miljarden sterren 13,8 miljard jaar geleden uit een volume kleiner dan een waterdruppel tevoorschijn waren gesprongen, zoals de bigbangtheorie verkondigde. De big bang was net zo Absoluut Waar als de relativiteitstheorie.
Mike zag het anders: 'Er zijn heel veel deeltjes die sneller dan licht gaan en het heelal is eindeloos oud en oneindig groot en bevat eindeloos veel sterrenstelsels.' Als klap op de vuurpijl verkondigde Mike al decennia dat iedere nieuwe deeltjesversneller een groter explosiegevaar met zich meebracht. Als het toeval te veel tegenzat, sprong

met de ten noordwesten van Genève onder de grond gelegen Large Hadron Collider, de grootste deeltjesversneller op de planeet, de hele aarde als een gloeilampje kapot. Vooral door het laatste werd Eriks oom op de universiteit van Groningen Mike Mafkees genoemd. Zoals Don Quichot windmolens bevocht, bestreed Mike deeltjesversnellers. In Genève lag het gevaar onder de grond en in Groningen liep het genie met de oplossingen rond. Als Mike aan het zuipen was, moest je niet het woord deeltjesversneller laten vallen, want dan walste een raaskallend naar alcohol stinkend en als het zo uitkwam vechtend Gronings 'genie' over je heen.
Mike was een loser, die zich deerniswekkend staande hield omdat hij het heelal zo goed meende te doorgronden. Eriks oom leed aan onmatige grootheidswaan. Zo bleef hij al een kwart eeuw overeind ondanks totale maatschappelijke mislukking. Op zich knap, maar de keerzijde bestond uit wild om zich heen trappen bij tegenspraak. Mike zette de intellectuele elite van de aarde al vijfentwintig jaar weg als geestelijke dwergen, wiens vage visies dwarrelende stofjes waren vergeleken met zijn eigen kristalheldere ijzersterke opvattingen. Mike was *zelf* allang als stof afgevoerd als hij zichzelf in zijn eenmansland niet tot visionair grootmeester had uitgeroepen. De door zichzelf gekroonde keizer van de natuurwetenschap keek uit over zijn kluizenaarsimperium, waarin geen mens hem van repliek diende.
Mike van Iersel was de gek van Groningen en al vanaf zijn vierde woonde Erik met hem in een donkergeel vervallen huisje aan de rand van het Paterswoldsemeer. Met Mike Mafkees was hun huis de ideale kweekvijver voor gekken gebleken en Erik vroeg zich af hoelang hij nog in het huis kon wonen zonder het zelf ook te worden. De grote liefde vinden, is voor de meeste jonge mensen het grote doel, dacht hij, terwijl hij nog steeds in de klotsende golven van het meer staarde. Maar er is zo veel meer. Te veel doelen en je wordt gek. Te weinig en je druipt deerniswekkend af.

2

In tegenstelling tot een uur eerder bevoer geen enkele boot het meer. Alleen mensen met doodsverlangens gaan nu het water op, dacht Erik.
De schemer viel. Iedere dag kwam ten einde. Ieder mensenleven ook. Maar dagen deden het nooit te vroeg. De dood van zijn ouders en bon vivant oom hadden Erik duidelijk gemaakt dat te vroeg overlijden kraters sloeg. Zijn hard door het leven gestuiterde oma Brenda leed nog steeds onder de dood van haar twee zoons en Eriks opvoeder was er gek door geworden, al was Mike op dat vlak een natuurtalent van zichzelf.
Als kleuter kreeg Erik een dreun door de dood van zijn ouders. Al jaren stond hij zo weinig mogelijk stil bij hun dood en wat dat met hem had gedaan. De dood maakt triest, maar trekt gedachten zoals een magneet ijzervijlsel, dacht hij, terwijl opspattend water zijn broek nat maakte. Oom Berend sloopte zichzelf gedurende twee decennia met rundvlees en whisky. Een studiegenoot van mij deed het in twee seconden met een sprong van de Martinitoren. Zelfmoord is waardeloos, maar het overwegen ervan geeft gevoel van controle. Al onze keuzes maken de aarde gelukkiger of ongelukkiger. Je genereert ellende waar je te vroeg opgeeft, maar geen mens blijft overeind met te veel pijn. Recht je rug, desnoods door te dromen over zelfmoord. Zolang je maar niet opgeeft. Ik wil niet opgeven. Ik wil anderen niet in de steek laten. Maar soms is het lijden gewoon te groot.
Erik had nuchtere hersenen geërfd van generaties melkveeboeren, die allemaal in boerderijen ten westen en zuidwesten van het Paterswoldsemeer hadden gewoond. Maar in 1948 huwde Eriks overgrootvader Bram van Iersel instabiliteit in de vorm van Lieke Boorsma en dat spookte nu al vier generaties in de familie.
Erik beschouwde zichzelf als een onafhankelijk denker. Hij was er trots op dat niemand hem zonder goede argumenten onder druk kon zetten. Zijn oom Mike dacht ook onafhankelijk, maar die was gek. Erik niet, al had het weinig gescheeld. Zes jaar geleden was hij zowat over de rand gegaan, maar nu was hij sterk, net als zijn oma Brenda, de dochter en het enige kind van Bram en Lieke. Brenda was uiteindelijk sterk geworden na decennia vol inzinkingen.
Knokken had Erik karakter gebracht toen hij op zijn vijftiende tijdens drie weken zomerhitte een mentale muur beklom terwijl hij logeerde bij Brenda. De pijn van het ongeluk van zijn ouders was losgekomen. Onder de rustgevende invloed van zijn oma was hij weer op krachten gekomen. Sinds de drie inktzwarte weken van augustus 2013 was hij iedere maand sterker geworden.
Of niet?
Regelmatig werd hij zo verlegen dat er nauwelijks wat tot hem doordrong. Sociale angst bonkte dan in zijn lichaam, waarop hij in een apathische overlevingsmodus van rationaliteit terechtkwam. Maar gaf hem tijd, ruimte en vooral rust en hij *zag* dingen, *begreep* dingen. Net als zijn oom Mike, al keerde die alles op zijn kop.

Erik begreep veel en wist veel, maar de reden van zijn verlegenheid kende hij niet, vooral niet zijn verlegenheid in het bijzijn van leuke vrouwen. Met zijn directe familie was hij nooit verlegen. Ook dat begreep hij niet. Eigenlijk was er heel veel dat hij niet begreep en misschien was er nog veel meer dat hij niet wist.
Natuurlijk begrijp en weet ik heel veel niet, dacht hij, terwijl hij opnieuw een stap naar achteren deed om natspatten te voorkomen. Zo gauw je iets leert kennen, wat het ook is, rijzen er talloze vraagtekens op. Als je alles doorziet, heb je nooit een probleem. Maar ook nooit magie. Problemen en magie ontstaan door onwetendheid. Geef problemen harde kopstoten of sneeuw onder. Mijn ouders zijn dood. Al zeventien jaar. Geen mens kent zijn doel, *als* we een doel hebben. *Zoek* doelen als je ballen hebt. *Verzilver* doelen. En voel vervolgens vrijkomende magie. Gevoelens geven zin aan alles. Gevoelens krijgen geen kans als je opgeeft. *Doe* iets. Of spring van de Martinitoren. Ik wil niet opgeven.

De zon was onder. Donkere wolken hingen boven hem. Het meer toonde haar zwartste kant. De wind waaide nu zo hard dat de merel af en toe zweeg. Doelen bestaan, dacht Erik, terwijl hij enigszins naar voren boog om niet achterover te vallen. Misschien bestaan er voor ieder mens zelfs *specifieke* doelen. Hoe kom je ooit achter die doelen? Als je het goede probeert te doen en daar trouw aan blijft? Als je met een hart vol integriteit geluk voor iedereen zoekt? Kristalliseren jouw specifieke doelen zich dan in je ziel uit? Ik zal nooit weten wat mijn doelen zijn. Daarvoor moet een engel ze in je oor fluisteren. Maar kan *voelen* voldoende zijn?
Geen mens op aarde werd wat ingefluisterd door buitenaardse wezens op een andere planeet, wist Erik. Dat kon niet, de relativiteitstheorie en het bigbangheelal gaven op dat vlak honderd procent zekerheid. Het *Paterswoldsemeer* fluisterde hem veel in. Al zeventien jaar. De watervlakte gaf hem de vrijheid om alles te voelen, al deed hij dat liever niet, want de pijn die samenhing met de dood van zijn ouders mocht op de bodem van het meer blijven. Dat leerde hij toen er op zijn vijftiende plotseling enorme wolken pijn vrijkwamen en hij drie weken bij Brenda moest logeren om bij te komen. Zorg ervoor dat de pijn jou niet overweldigt, blokkeer te grote pijn, leerde hij toen, al was er niemand die hem dat vertelde.
Donkere wolken maakten het meer zwart terwijl golvend water leek te fluisteren: 'Hef de blokkades op. Luister naar diepere gevoelens opdat je alles veel krachtiger doorgrondt.' Met smeltende blokkades kijk ik dieper in mijn ziel, dacht Erik, terwijl een drup water op het puntje van zijn neus uiteenspatte. Dan zie ik scherper wat er zich allemaal afspeelt in mij, waardoor ik ook scherper zie wat er zich *overal* afspeelt. Mike vertelde hem al jaren hetzelfde. 'Je vindt het heelal niet in boeken, Erik. Je vindt het in jezelf. Jij bent het universum en als je in jezelf kijkt, zie je het. Het universum zit in ons allemaal en ieder van ons kan daarom haar zin zien. Kijk in jezelf en je ziet het heelal.'
Overal waar je kijkt, zie je het heelal, dacht Erik, terwijl hij naar de wolken boven hem keek. Alles ademt het heelal. Everzwijnen graven naar wortels, mensen naar

verbanden. We willen verbanden, want het doorgronden van oorzaak en gevolg brengt ons meer geluk.
Hij richtte zijn ogen weer naar het water voor hem en rook andermaal de weeïge geur van vergankelijkheid dat met het woelen van de golven vrijkwam. Ieder mens verlangt naar vrijheid, dacht hij. We doen steeds meer wat we willen. Ieder jaar is de mensheid minder gekooid door angst. Angst voor de hel, God en ouders. Angst voor ziekte, lijden en de dood. Dat proces voltrekt zich al eeuwen. Minder angst geeft meer vrijheid en met meer vrijheid brengt levenslust meeromvattend begrip. We willen de vrijheid om vervelend gevoel uit de weg te gaan voor kortetermijngeluk. We willen de vrijheid om vervelend gevoel op te zoeken voor langetermijngeluk. We willen de vrijheid om te kiezen voor wat we willen als onze ziel zich ontspant in een bad waar alle angsten uit weggelopen zijn. Mike mag gek zijn, hij gaf zichzelf vrijheid en mij ook. Ik wilde die vrijheid nooit zien. Vrijheid was te bedreigend voor mij. 'Ooit moet je jezelf vrijheid geven,' vertelde Mike me vorige week. 'Doe je dat nooit dan hang je levenslang tussen de tralies van je angsten. Spring uit de kooi!'
Tijdens Eriks kinderjaren vertelde zijn oom vaak over andere planeten, waar *ook* planten groeiden en waar *ook* apen vanuit bomen de savanne veroverden en waar *ook* de stoommachine werd uitgevonden. Werelden in veel primitievere stadia dan de aarde, maar ook werelden met dermate geavanceerde techniek dat zij de mensheid zou verbijsteren als die er kennis van zou nemen.
Door Mikes verhalen kon Erik niet naar de sterren kijken zonder verwondering. Hadden intelligente wezens daar ook computers? Leefden daar wezens die de aarde en de mensheid volgden? De verwondering had Erik op zijn zeventiende doen besluiten sterrenkunde te studeren.
Waarom was er een universum? *Wat* was de zin van het leven? *Hoe* begreep de mensheid zichzelf en alles om haar heen? Maar op deze vragen kreeg Erik tijdens zijn opleiding geen antwoord. Astronomen raakten geïrriteerd als hij ernaar vroeg. 'Ga filosofie studeren,' opperde een docent korzelig. 'Dan denk je je hele leven na over de zin van alles zonder ooit een antwoord te vinden. Als astronoom kan je het universum beschrijven, maar begrijpen kan je het niet.'
Het antwoord van de docent had Erik verbaasd. Gevoelens waren de zin van het leven, daar scoorde Eriks oom, al was Mike gek vanwege zijn ultrasterke geloof in supersnelle deeltjes in een oneindig oud heelal.

Erik wreef met zijn handen over zijn schouders, die met een bordeauxrood T-shirt bedekt waren. Hij begon het koud te krijgen en dacht eraan om het huis binnen te gaan. Maar daar was zijn oom. Hij wilde alleen zijn. Terwijl de wind meer en meer waterdruppels over de narcissen joeg, gingen zijn gedachten uit naar intelligent leven op andere planeten. Mogelijk zijn sommige planeten veel verder dan wij, dacht hij. Wat bevolkt over een miljard jaar de aarde? Willen mensen dan nog kinderen? *Zijn* er dan nog mensen? Is er dan nog natuur? Bestaat onze planeet dan nog? Getalsmatig vormen we nog geen splinter van al het biologische leven op aarde. Alles wat ruim zeven miljard mensen voelen, is een fractie van de gevoelens van al het biologische

leven op aarde. Het totaal aan menselijke emoties beslaat slechts een klein deel van de enorme oceaan met aardse gevoelens. Door onszelf de aarde toe te eigenen, verschrompelt die oceaan. Ziet verder dan ons ontwikkeld intelligent leven ons als geonazi's? Iedere intelligente soort wil overleven en wordt daardoor onvermijdelijk een omnivoor die alles eet wat eetbaar is, maar dezelfde hersenen bedenken later dat een planeet bezwijkt met een dominante soort die te weinig zorg draagt voor al het biologische leven op de planeet. De natuur is het paradijs op aarde. Angsten in ons onderbewustzijn vertalen zich in geldhonger, maar overbodige luxe maakt de natuur kapot en triggert het broeikaseffect. We zijn mensen, we zijn niet langer beesten. Of zijn we veel meer beesten dan we willen toegeven? Wat is menselijkheid? Krachtig rekening houden met de gevoelens en belangen van alles en iedereen? Doen we dat te weinig? Hoe zit dat met mij?
Erik voelde opnieuw hoe opspattend water zijn broek nat maakte, maar deed geen stap naar achteren. Natuurlijk fluistert het meer me niks in, dacht hij. Maar op haar oever dringt alles sterker tot me door. Het meer opent mij voor mezelf. Het water maakt me rustig, waardoor er ruimte ontstaat voor zelfbespiegeling, die me mijn innerlijk beter doet doorgronden en van daaruit de werkelijkheid buiten mij ook scherper in beeld brengt.
Erik beschouwde iedere alg in het meer als een afspiegeling van de mens en omgekeerd. Vanuit evolutionair oogpunt was al het biologische leven op aarde familie van elkaar. Wij kunnen onszelf spiegelen in de aapachtigen van twee miljoen jaar geleden, dacht hij. Aapachtigen waar we van afstammen en van wie we veel kenmerken erfden. Maar hetzelfde geldt voor de kleine visjes waar onze aapachtige voorouders van afstamden. Ook van die kleine visjes erfden we veel kenmerken. Maar we kunnen onszelf ook in de bacteriën spiegelen van wie de kleine visjes afstamden. We erfden ook veel kenmerken van die bacteriën. Spiegel jezelf in al je voorouders en je komt bij de essentie van jezelf en het heelal: gevoelens. Althans, als je Mikes gedachtegoed volgt.
Erik was veel alleen geweest in zijn leven. De gedachte dat hij deel uitmaakte van één grote aardse familie maakte dat hij zich minder alleen voelde. Familiegevoel brengt solidariteit, dacht hij. Het leven in het Paterswoldsemeer is afhankelijk van de mens, want we kunnen met de plas doen wat we willen. Lang geleden schiepen we het meer, want het ontsprong in de zestiende en zeventiende eeuw door ons verlangen naar turf. Als we willen, vernietigen we het weer. Dat gaat niet gebeuren, want we koesteren het meer en al haar leven. Het Paterswoldsemeer is ons ongewilde kindje, maar nu het er eenmaal is, willen we haar niet meer kwijt.

Was de aarde en al haar leven ooit geschapen door veel verder dan de mens geëvolueerd intelligent leven? Al vanaf zijn kleuterjaren voelde Erik 'iets'. Hij *voelde* het. Al heel lang. Met zijn ratio hield hij het nu al zes jaar op afstand, sinds de crisis op zijn vijftiende liet hij het niet meer toe. Maar mogelijk had 'iets' voor al het leven op aarde gezorgd. Mogelijk had 'iets' voor het auto-ongeluk van zijn ouders gezorgd. Was het ongeluk geen toeval geweest?

Erik besefte dat dergelijk denken het rouwproces met betrekking tot zijn ouders, dat sinds zijn instorting op zijn vijftiende ondanks het veelvuldig blokkeren van pijn toch moeizaam op gang was gekomen, verbrokkelde met 'misschien moest het zo zijn omdat het ergens goed voor was'. Het deed het verlies minder rauw hakken, maar de rationele verdoving verzwakte ook de scherpte van zijn brein ten aanzien van de werkelijkheid.
Als het 'zo moest zijn' bestaat er geen toeval en als toeval niet bestaat, moeten buitenaardse wezens invloed uitoefenen en zulke wanen wil ik niet, dacht Erik, terwijl de wind twee waterdruppels tegen zijn wangen petste. Buitenaardse wezens die de aarde volgen en beïnvloeden zijn er niet, want dat kan technisch niet, *dat weet ik*.
Het barstje verbreedde zich. Erik voelde aanrakingen van zijn moeder, zag haar twinkelende ogen, waarna zijn glimlachende vader hem hoog optilde. Direct daarop kwam de pijn, die sinds de instorting op zijn vijftiende van tijd tot tijd door hem heen trok. Waar hij oud geluk toestond, bracht oud zeer ontreddering. Maar nu niet. Het was lente. Het was maart. Het meer kwam tot leven. Nu niet, want alles werd donker door zwarte wolken en het wateroppervlak was ruw en naargeestig. Nu niet, want hij was niet sterk genoeg. Maar wanneer was hij dat wel?
Te lang onderdrukte emoties slaan uiteindelijk over alle innerlijke dijken, dacht Erik, terwijl hij andermaal in de golven staarde. Ik wil de emoties toestaan. Allemaal. Ooit. Ik moet wel. Ik wil niet als mens krakend tot stilstand komen.
Ineens schoten er woorden van zijn oom door zijn hoofd. Mike en Erik aten op eerste kerstdag altijd bij Eriks oma Brenda.
'Werkelijk iemand zíjn, hoe klein ook, voelt veel beter dan groot líjken,' had Mike tijdens het kerstdiner van 2018 gezegd.
'Wat?' had Erik verwonderd gereageerd.
'Iemand zijn, is het fundament van je ziel,' was Mike verdergegaan. 'Hoe klein ook, als het écht is, draagt het alles wat je erop zet. Iemand lijken, is aanbeden willen worden en daarop bouw je nog geen krotwoning.'
'Wat bedoel je?'
'De mate waarin de omstandigheden jou verneukten, is evenredig met de onbalans die je nodig hebt om je identiteit te vinden. Accepteer de onmacht om evenwichtig te balanceren tijdens de betere zoektochten.'
'Hè?'
'De betere zoektochten doe je met een integer hart. Met voldoende integriteit sleurt ieder mens zichzelf vroeg of laat van zijn voetstuk. Dat doet pijn, maar daarna binden onzichtbare draadjes jou aan betovering vanwege betere inzichten in wie jij bent en in de wereld om je heen. Stap zo weinig mogelijk opzij voor innerlijke pijn, Erik, want het doorvoelen ervan slaat de langste betonpalen in de drassigste veenbodem. Totdat de palen in een zandlaag boren en jij jouw identiteit in subtielere emotionele haarvaten voelt tintelen. Wie wil je zijn, Erik van Iersel? Iemand die écht is? Of een krotwoning?'

Terwijl hij naar de zwarte wolken keek die zich boven hem bevonden, vroeg Erik zich af of Mike Mafkees niet wat minder maf was dan op de universiteit van Groningen verondersteld werd.
'Je ego stelt jou centraal en zorgt er zo voor dat je beter overleeft,' was Mike met een glas whisky in zijn hand na de kerstmaaltijd verdergegaan. 'Wees je bewust van wat dat oeroude ego met mensen doet.'
'Zoals wat?'
'Zoals voorwenden dat je de belangen van anderen in acht neemt. Fuck de kankerbieten met altruïstische laagjes waaronder eigenbelang allesoverheersend is.'
'Is het voorwenden van altruïsme een oeroud overlevingsmechanisme?' had Erik gevraagd.
'Ja. Door maatschappijen ingesleten overlevingsmechanismes zorgen voor de meeste ellende op aarde. Overlevingsmechanismes ontmaskeren, doet de mens ontspringen.'
Direct daarop was een bal van Brenda's kerstboom op de laminaatvloer versplinterd.
'Veilig gevoel vanwege een ziel die werkelijk het goede probeert te doen, verzet bergen,' was Mike verdergegaan, nadat ze de scherven hadden opgeruimd. 'Tackel het egoïsme dat zich overal binnenwurmde.'
'Deed jij dat?' had Erik gevraagd.
'Nee. Ik ben een te gekwetst mens, waardoor ik op mijn beurt anderen kwets, maar ik zie het vuil dat het veroorzaakt steeds beter. Daardoor glanst er nu een tovereikel.'
'Wat voor tovereikel?'
'De tovereikel die ik al sinds mijn eenentwintigste zoek. Zelfvertrouwen! Ik doorgrond als geen ander het universum en nóg heb ik geen zelfvertrouwen! Althans, wat vrouwen betreft, want de sufzeikerds bij jou op de universiteit lust ik rauw. Ook de afgetrokken studentjes. Ik grijp die laffe ambitieneukers nog eens in hun nekvel om hun "Mike Mafkees" gillende Bugs Bunny-bek zó in de gapende reet van hun professor te keilen. Snappen ze eindelijk waarom hun geest een gestrikt konijn is. Tot mijn eenentwintigste hield ik mijn lege hoofd voor de gek met studieresultaten en toen ik die leegte zag, boorde totale onzekerheid in mijn kop.'
'Wat voor leegte zag je op je eenentwintigste?'
'Van jongs af aan had ik te weinig gevoeld wie ik écht was. Ik werd op mijn eenentwintigste depressief, omdat ik te veel belang had gehecht aan groot lijken in plaats van groot zijn.'
'Waardoor kreeg je zicht op de leegte in jou?' had Erik gevraagd.
'Vanwege de afwijzing door een vrouw op wie ik smoorverliefd was. Op 21 mei 1992 ging ik van euforisch gelukkig naar zwaar depressief.'
'Wie was die vrouw?'
'Onze buurvrouw.'
'Eva, de moeder van Anna?' Erik was stomverbaasd geweest.
'Ja. Een jonge man met vermeend zelfvertrouwen werd een tobber die zichzelf waardeloos vond. Ik besefte dat ik met al mijn goede studieresultaten als mens een miskleun was. Een karakterloos stuk vreten dat onvoldoende durfde te voelen wat hij

écht voelde. Ik snapte dat ik geen fuck bakte van mezelf ontwikkelen, omdat ik een scheef schijtkonijn was dat met al zijn ambities zijn diepere gevoelens in een hol stopte. Ik moest het hol in! Dat deed ik en daarna werd ik nooit meer normaal. Gelukkig niet, want ik kan meer dan een paar kutcenten verdienen. Fuck de onbewuste shit, de meesten krijgen nooit door hoe opvoeding, school en maatschappij hen totaal misvormde, waardoor het geweldige mens, dat óók in hen zit, nooit een kans krijgt. Hoe dan ook, het scheve schijtkonijn kwam nooit terug, want ik knalde hem neer, vilde zijn ambities en braadde zijn gehuichel in eerlijkheid gaar.'
'Wat voor ambities?'
'Maatschappelijk wat voorstellen. Zandstraal de streber en word een mens in plaats van een veiligheid zuigend succesnummer dat kritiekloos en risicoloos levenslang in een luxe boot dobbert dankzij zijn intelligentie, terwijl hij zich iedere dag afvraagt wat er was gebeurd als hij het lef had gehad om wél een leven te leiden vanuit werkelijk mens zijn.'
'Wat is leven vanuit werkelijk mens zijn?' had Erik verbaasd gevraagd.
'Naar de aarde kijken en werkelijk willen weten wat de planeet nodig heeft. De boel gaat al millennia naar de bliksem vanwege het karakterloos handelen van hoogintelligente tweevoeters die niks anders dan hun eigenbelang in het vizier hebben en daardoor de belangen van zeer veel anderen naar de sodemieter helpen. Op dat vlak scoren we nu beter dan ooit. We werden een stel misbaksels vanwege het misbruik van onze hersenen. Ons hart verloor. Bijna alles wat er blinkt, blinkt van triestheid vanwege het tekortschieten van mensen die zo veel beter kunnen weten maar dat niet willen vanwege doorgeschoten eigenbelang.'
Eriks oma had Erik met een glimlach aangekeken, waarna ze twee toetjes van vers fruit op tafel had gezet.

'De depressie van mijn eenentwintigste verdween,' had Mike met zijn tweede glas whisky gezegd, terwijl Brenda en Erik hun toetjes aten. 'Al duurde het jaren voordat hij helemaal weg was. Hetzelfde gold voor mijn psychose, die vier jaar later kwam, ook zo'n lekkere binnenkomer. Harde klappen vragen verwerkingstijd. Sinds mijn eenentwintigste voel ik me niet meer gelukkig, maar ik ben liever ongelukkig dan bang voor wie ik werkelijk ben. Eén baal oprecht ongeluk schijt tien balen huichelgeluk in de hoek.'
Ineens had Mike zacht gesproken. 'Na mijn eenentwintigste voelde ik me ruim zesentwintig jaar ongelukkig, maar de afgelopen maand begreep ik dat de bak met ellende al sinds mijn twaalfde troef was, namelijk vanaf het moment dat Daan, Berend en ik in Haren van de basisschool naar de middelbare school verkasten en huiswerk maken het spelen op de boerderij verving en mijn leven zich richtte op toekomstig geld verdienen in plaats van mezelf als mens ontwikkelen. Het is niet voor niets dat ik al op mijn vijftiende verschrikkelijk begon te zuipen om te compenseren voor het feit dat ik allesbehalve míjn leven leidde, al snapte ik daar toen nog geen haspelende biet van. De oude boerderij van Bram en haar vogelrijke weilanden springen nog steeds in me rond. Ooit was ik gelukkig. De bagger van de hele wereld krijgt jou er

niet onder als je ooit gelukkig was, al is het gezwets, want ik ben zo kwetsbaar als een kolibrie ondanks twee keer per week zuipen voor een paar uurtjes geluk.'
Erik had zich afgevraagd of *hij* ooit gelukkig was geweest en het geweten toen hij aan de twinkelende ogen van zijn moeder en sterke armen van zijn vader terugdacht.

3

Ineens stond Erik op scherp. In de tuin ten noorden van hem liep een lange slanke vrouw in een lichtrood zeiljack naar de fonkelnieuwe steiger van Bart Brandenburg. De vrouw zwaaide achteloos naar Erik, zoals ze altijd deed als ze hem zag. Erik knikte neutraal. Plotseling, alsof ze gestoken werd door een bij, schudde ze krachtig haar hoofd. Lang blond haar zwiepte heen en weer. Erik zag haar doel: aan het einde van de T-vormige steiger bonkte de boot van de buren tegen het hout. Het vaartuig lag parallel aan de oever en aan de meerkant van de steiger.
Ze doet de boot in het boothuis vanwege de storm, dacht Erik.
De vrouw gooide een touw los, stapte vlug in, startte de motor en voer dwars op de golven naar het oosten, waarbij de boot bij iedere golf voor een deel loskwam van het water.
Dit is link, Anna, dacht Erik, verbijsterd door het handelen van zijn buurmeisje. Heel link. Je bent nu de enige op het meer en dat is niet zonder reden.
Zijn buurmeisje bleef oostwaarts varen en Erik vroeg zich af waarom ze dat deed. Hij had geen flauw idee.
Net als Mike is Anna bot, dacht hij. Maar iedere plooi van haar lichaam toont karakter. Je uiterlijk weerspiegelt wie je bent. Het is belangrijk dat je inwendig mooi bent, wat totaal iets anders is dan briljant veinzen. We zijn sterk op uiterlijk gericht omdat uiterlijk de eerste richtingaanwijzer is. Mannen en vrouwen gaan voor schoonheid, maar onbewust anticiperen we het geluk waar we allemaal intens naar verlangen. Evolutionair was het gunstig als je een ander kon misleiden. We werden er zelfs zo goed in dat we ook onszelf gingen misleiden. Noodgedwongen evolueerde ons onderbewustzijn naar zelfbedrog. Met een vals zelfbeeld beschermen we ons tegen onszelf. Het monster in ons is onzichtbaar en daarom beschouwen we onszelf als ontegenzeggelijk goed waar we volop verkeerde dingen doen die gunstig zijn voor ons eigenbelang maar ongunstig voor het algemene belang. Anna mag bot zijn, net als Mike misleidt ze jou niet. Vreemd dat dit ineens als een loden bal mijn bewustzijn binnenrolt. Kennelijk doet Anna's actie iets met mijn geest.
Erik herinnerde zich woorden van zijn oma toen ze ruim een half jaar geleden op het terras van Het Vergulde Anker zaten.
'In de jaren zestig en zeventig wilden jonge mensen vanbinnen mooi worden,' had Brenda gezegd. 'Vaak kwam het neer op aanhaken met vaag zijn. We willen allemaal de inspiratie die ons als mens doet stralen, maar voor echt schitteren moet je je eigen vuil willen zien in plaats van woordwol verkopen.'
Anna verkoopt geen woordwol, dacht Erik, terwijl hij zag hoe Anna's haar in de wind wapperde. Volgens mij is Anna eerlijk. Bot, maar eerlijk. Ik vermoed dat ze haar eigen vuil wil zien. Ik vermoed dat ze een beter mens is dan ik. Maar wat ze nu doet, is oerstom.

Hij keek hoe Anna's boot keer op keer vanaf de top van een golf naar beneden klapte. Hij voelde al jaren wrevel als hij Anna ontmoette, maar de wrevel verdampte snel omdat Anna gemakkelijk kon verdrinken.
Anna liet niemand koud, dat ontkende ook de merel op het dak van Eriks huis niet. De windbedwinger had het afgelegd tegen Anna's startende motor, maar met wegstervend geronk herrees zijn serenade die het automatisch won van andere gevederde patsers in de buurt, omdat geen van hen ook zo gek was om nu te zingen. Misschien heeft de omgeving van ons huis vanavond iets besmettelijks, dacht Erik. Mogelijk verander ik zo direct in Mafketel Erik. Kunnen Mike, Anna en ik in colonne naar het gekkenhuis.

De tuin van de buren was van een ander kaliber dan het door mos overwoekerde gazon waar Erik op stond. Een door tuinmannen onderhouden paradijs strekte zich ver uit rond een enorm gebouw, dat was verrezen tijdens het turfsteken.
In de zeventiende eeuw kneep de rijkste stinkerd van de provincie Groningen duizenden turfstekers uit, waardoor naast het destijds ongewilde Paterswoldsemeer het meest megalomane huis van Noord-Nederland op de kaart kwam. Mike, na een onenightstand ook ongewild aan het Noorden ontsproten, noemde het huis steevast Het Kasteel. Voor een buitenstaander klonk dat misschien ontzagwekkend, maar zo bedoelde Eriks oom het niet. Voor Mike was het huis het Nederlandse monument voor alle ongelukkigen die met hongerlonen in door kindersterfte en alcoholisme overwoekerde veenellende hadden geleefd, opdat een enkeling rijk en luxe kon leven. De huidige eigenaar Bart Brandenburg was ooit Mikes beste vriend en een afstammeling van de rijke stinkerd van weleer. Mike had niet veel op met rijke stinkerds, zoals zijn vader Klaas, zijn grootvader Bram en zijn buurman Bart.
Er is sowieso niemand met wie Mike veel opheeft, dacht Erik mistroostig, terwijl er een nat oud herfstblad van de top van een golf in zijn gezicht waaide.
Mike en Erik stamden af van boeren en hun huis stamde af van butlers. Mikes huis was vijf meter hoog. Het had dakpannen die ooit oranjerood waren geweest, maar nu begroeid waren met gele korstmossen. Mikes grootvader Bram had het huis eind jaren negentig gekocht van de familie van de laatste butler van Het Kasteel.
Het huis, dat tegelijk met Het Kasteel was gebouwd, stond in Eriks familie bekend als het huis van de butler. De laatste butler van Het Kasteel, die een enorme neus had en in Groningen naam had gemaakt als eerste openlijke homoseksueel van het Noorden, was eind 1997 op zeer hoge leeftijd na een val van de trap in het huis gestorven, waarop Eriks overgrootvader erin was getrokken
Bram was als boer lang doorgegaan en had pas begin 1998 op tweeënzeventigjarige leeftijd zijn boerderij verkocht. Er was in de familie geen opvolger geweest voor Brams oude boerderij omringd door nieuwe gebouwen met moderne techniek. Zodoende had Bram het eeuwenoude familiebedrijf met bijbehorende kwaliteitskoeien, machines, weilanden en melkquotum voor veel geld verkocht. Om toch verbonden te blijven met zijn weilanden viel Brams oog op het huis van de butler. Bram had het huis zijn hele leven vanaf zijn weilanden naast Het Kasteel zien staan. Het huis

van de butler was een piepkleine woning en bij lange na niet groot genoeg voor Bram en Lieke om comfortabel in te leven. Eriks overgrootouders wilden er tijdelijk intrekken, met het overgrote deel van hun spullen in een opslag. Ondertussen zou aan de andere kant van het meer een nieuw huis verrijzen.

Op 21 maart 1998, drie dagen na de aankoop van het huis van de butler en op de dag van Eriks geboorte, kreeg Brams vrouw Lieke een hersenbloeding. Ze stierf in de keuken van de boerderij.
Bram stortte mentaal in. Hij had moeten rouwen, maar werd depressief omdat hij het verdriet binnenhield. Pas na drie jaar, tijdens welke Bram in het huis van de butler overleefde en het bouwperceel aan de andere kant van het Paterswoldsemeer verwilderde, kreeg Bram weer de geest dankzij Ellen, zijn nieuwe liefde. Hij liet de woning bouwen en verkaste een jaar later naar het hagelwitte huis.
Het was de bedoeling dat het huis van de butler daarna tijdelijk bewoond zou worden door Mikes drielingbroer Daan, Daans vrouw Priscilla en hun zoon Erik. Op 28 maart 2002, drie dagen nadat het jonge gezin verhuisd was naar het huis van de butler, verongelukten Daan en zijn vrouw in een mistbank op de A28.
Niemand van de familie Van Iersel wilde na het auto-ongeluk in het huis van de butler wonen. Behalve Mike, de jongste van de drielingbroers, die al jaren in de stad Groningen op een kamertje bivakkeerde met een bijstandsuitkering terwijl hij aan zijn theorieën werkte. Direct na het verkeersongeluk nam Mike de vaderrol van zijn oudste broer over en rooide dat dankzij een maandelijkse financiële bijdrage van Bram en ondanks toenemend alcoholisme, zij het dat hij krankzinnig werd, de vloek van de familie sinds de eerste inzinking van Eriks overgrootmoeder Lieke.

Erik gruwde altijd van de uitlaatgassen van Anna's motorboot, maar door de harde wind had hij de gassen dit keer extreem kort geroken. De van Erik af koersende helleveeg gaf hem vanaf haar jongste jaren het gevoel dat hij niet bestond. Met uitzondering van hun kleutertijd, toen zij en Erik de dikste maatjes waren en zowat iedere dag met elkaar speelden. Maar na een verblijf van twee jaar in het huis van de butler wist Mike een niet meer te overbruggen ruzie te krijgen met Bart Brandenburg, die vijfentwintig jaar zijn beste vriend was geweest. Erik en Anna zagen elkaar vervolgens nauwelijks meer en absorbeerden, met dank aan hun jonge leeftijd, de wederzijdse haat van hun opvoeders.
Het contact tussen Anna en Erik mocht dan na Mikes ruzie met Bart afkoelen tot onder het vriespunt, dat gold niet voor het contact tussen Bart en Erik. Bart Brandenburg was niet alleen Anna's vader en Eriks buurman, maar ook Eriks astronomieprofessor, bij wie Erik binnenkort afstudeerde op het gebied van donkere materie.
De laatste jaren van hun vriendschap spraken Bart en Mike onafgebroken over het heelal. Bart had het dan over honderdduizenden miljoenen miljarden sterren die 14 miljard jaar geleden tijdens de grootste vuurwerkshow ooit uit een volume ter grootte van een speldenknop spatten. Mike had het over een oneindig oude en

oneindig grote weide, overdekt met oneindig veel sprankelende bloemen in de vorm van sterrenstelsels en over een oneindig aantal intelligente levensvormen, waarvan er één Bart recht in zijn betweterige bek uitlachte.
Erik kreeg als kind een naar gevoel van Mikes oneindige weiland, omdat hij het niet kon bevatten. Ontploffend vuurwerk begreep je, oneindigheid niet. Door de verhalen van de twee mannen keek Erik vanaf zijn jeugdjaren altijd nieuwsgierig naar ieder lichtje dat hij aan de nachthemel zag. Licht was de bron van alles. Iedere bloem in het heelal bloeide dankzij een ster.
Erik werd getriggerd door alles wat groot was. Anna door alles wat klein was, ze studeerde natuurkunde. Het toeval had een hoop natuurkunde en kosmologie bijeengebracht in de zuidwesthoek van het Paterswoldsemeer. Maar *was* het toeval? *Bestond* toeval? *Wat* kwam er tevoorschijn als je *heel* diep over toeval nadacht?

Bart Brandenburg deed als kosmologieprofessor aan de astronomiefaculteit van Groningen onderzoek naar het allergrootste, het universum. Mikes vader Klaas Tolstra hield zich als natuurkundeprofessor bezig met het allerkleinste, waarvan Klaas dacht dat het superkleine snaartjes waren die zich in tien ruimtedimensies opvouwden.
Gerard Brandenburg, de vader van Bart, was verhuisd naar een noordelijk van Het Kasteel gelegen woning aan het Paterswoldsemeer om zijn zoon Bart, diens vrouw Eva en hun destijds eenjarige dochtertje Anna alle ruimte op Het Kasteel te geven. Zo werd Gerard Brandenburg de buurman van Klaas Tolstra en raakten de twee mannen bevriend. Na de plotselinge dood van Gerard door een hartaanval werden Bart en Klaas ondanks hun leeftijdsverschil vrienden.
Klaas woonde vijfhonderd meter ten noorden van Het Kasteel in een luxe huis aan het Paterswoldsemeer, al kon zijn huis bij lange na niet op tegen Het Kasteel, dat de allure van een adellijk bouwwerk had. Maar tot adel had de uitzuiger van turfstekers het in de zeventiende eeuw nooit geschopt.
Bart en Klaas respecteerden elkaars gedachtegoed, respectievelijk de big bang en kleine snaartjes, dat niet door henzelf was gevonden, maar bestond uit de wereldwijde consensus van hun tijd. Mike dacht daar het zijne van. Het wederzijdse respect was volgens Mike puur eigenbelang: beide professoren maakten carrière door voluit met de wolven in het bos mee te janken.
Mike had geen carrière, die als gek van Groningen daargelaten. Autodidact Mike van Iersel meende zowel het allergrootste als allerkleinste te begrijpen door te stellen dat beide respectievelijk oneindig groot en oneindig klein waren. Kosmologen over de hele wereld meenden dat het bigbangheelal steeds verder uitdijde en zodoende steeds groter werd. Natuurkundigen over de hele wereld meenden dat er een familie van kleine ondeelbare deeltjes was, zogenaamde elementaire deeltjes. Natuurkundigen meenden ook dat er in het heelal niks sneller dan licht ging en dat licht een golfverschijnsel was dat enkel uit energie bestond en geen massa had.
Mike zag licht als deeltjes met massa, zoals ook elektronen deeltjes met massa waren. Daarnaast dacht hij dat het universum tjokvol superkleine deeltjes zat, die veel sneller

dan licht reisden. Verder meende Mike dat de ruimte rond de aarde zich tot in het oneindige uitstrekte en dat die ruimte dat al eindeloos lang deed en dat deeltjes altijd weer opgedeeld konden worden in nog kleinere deeltjes, waardoor elementaire dan wel ondeelbare deeltjes niet bestonden.
Mike verwierp alles wat natuurkundigen, kosmologen en astronomen de afgelopen honderd jaar hadden ontdekt. In het centrum van de Melkweg bevond zich volgens Eriks oom geen zwart gat van miljoenen zonmassa's, zoals astronomen wereldwijd dachten. Niks daarvan, het centrum van de Melkweg, dat zich op zo'n 25.000 lichtjaar van de aarde bevond, bestond uit de restanten van oude gekrompen sterrenstelsels, onder meer in de vorm van donkere materie.
Alle natuurkundigen, kosmologen en astronomen, die volgens Mike al een eeuw lang wereldwijd een wetenschappelijke pest vormden, mochten een punt aan zijn ideeën zuigen met hun corrupte bekken die niks anders deden dan tijdgeestbevestigende praatjes uitdelen om salarisstrookjes veilig te stellen. 'De huidige natuurwetenschappers zijn angstdruipende hoogmoedneukers in het kwadraat! Hun door henzelf volprezen lachwekkende rotzooi blinkt van eigenbelang neukende triestheid!'
Mike van Iersel stond in Groningen niet bekend om zijn nuances.

4

Erik hoorde een deur dichtslaan. Hij keek om en zag zijn oom met een fles whisky naderbij komen. Het is weer zover, dacht Erik. Mike gaat weer aan de zuip.
Hij hoefde niet zo nodig met zijn oom te praten. Dat was die ochtend nog gebeurd. Mike was tekeergegaan over 'de smeerlappen van de astronomiefaculteit', wiens 'vuile poten' sloten in de ingangsdeuren van de gangen naar de astronomiefaculteit hadden geplaatst, waardoor Eriks oom niet meer naar binnen kon glippen wanneer hij maar wilde om in de bibliotheek astronomietijdschriften te lezen.
Erik wist waarom die sloten geplaatst waren. Om Mike buiten te houden. Eriks oom las niet alleen tijdschriften. Hij maakte ook te pas en te onpas een praatje, waarbij de hele santenkraam over de waanzin van de huidige natuurwetenschap voorbijkwam. Sommige medewerkers van de faculteit waren bang dat Mike nog eens wat anders ging doen dan zeuren, zoals iemand de hersenen inslaan.
Mike ging rechts van Erik staan, draaide zijn rug naar de wind en goot whisky in zijn glas. Daarna draaide hij zich weer naar het meer. De palm van zijn rechterhand was over het glas gevouwen, opdat de wind er geen whisky uitblies.
Ze keken over het meer, terwijl ze door de storm moeite moesten doen om overeind te blijven.
Mike begon.
'In het voorjaar knalt het zonlicht bij me binnen om daar levenslust te ontbranden. Zeven dagen volle zon, ook een uur geleden nog, fantastisch. Fuck.'
Erik keek opzij en zag hoe zijn oom whisky van zijn gezicht veegde. Mike nam opnieuw een slok en weer blies de wind whisky tegen zijn gezicht. 'Fuck!'
Net als Erik droeg Mike een korte broek en een T-shirt met korte mouwen en geen schoenen of sokken, terwijl het snel kouder werd. Erik wist dat het zijn oom niet deerde. Mike liet zich iedere ochtend tot zijn nek in het meer zakken en dobberde dan een tijdje rond. 'Goed voor de weerstand en goed tegen slappe-dweil-gevoelens.'
's Winters, tijdens ijsperiodes, was de politie, gealarmeerd door bezorgde schaatsers, drie keer langs geweest. Mike legde elke keer omstandig uit dat het goed zou zijn als ieder mens rond het Paterswoldsemeer elke dag met een bad in het meer zichzelf verbond met oude omstandigheden, want kou activeerde je lichaam. 'Als je terug wil naar de oermens,' had Mike de agenten in zijn zwembroek en met een muts op verteld, 'douche je dan met koud water. De schok prikkelt gedegenereerde immuunsystemen, wat betere bescherming biedt dan jullie uniformen.'
De agenten hadden Mike excentriek op zijn best en krankzinnig op zijn slechtst gevonden en zeiden twee keer dat ze hoopten nooit langs te hoeven komen om een lijk uit het water te vissen.

'Waar heb je vandaag gegeten?' vroeg Mike, na een tweede ronde zwijgen. 'Ik heb een nieuw recept. Spruitjes in zelfgemaakte pindasaus, gemixt met rijst. Er staat nog.'
'Ik kom net bij Klaas vandaan. We vierden dat hij volgende week met pensioen gaat.'

'Doet hij eindelijk wat goeds voor de wetenschap. Kookte hij voor jou?'
'Nee, Loes.'
'De secretaresse die zo nodig haar veertig jaar oudere baas moest neuken. Misschien denkt ze dat zijn pik geen drie maar tien dimensies heeft, net als zijn snaarshit. Die neukgeit komt er nog wel achter dat de snaarshit het grootste theoretische gedrocht is dat de mensheid ooit uit haar kop piste en dat haar spleet stelselmatig geneukt wordt door de grootste narcist van Groningen. Het is slim en het wil neuken, daarmee definieer je Klaas Tolstra. De emotionele armoedzaaier is zo leeg als deze fles over vier uur.' Mike knikte naar de zowat volle fles, die hij op het gras had gezet.
'Loes stopte als secretaresse en woont nu met opa samen.'
'Dat is waar ook, ze woont hier. Ik sprak haar een maand geleden op het schelpenpad. Kan ze mooi het huishouden doen, precies wat die vuilak wil. Wat aten jullie?'
'Veganistische linzensoep.'
'Dat is mooi,' zei Mike, terwijl hij van toon veranderde. 'Steek geen troep in je bek en je reet voelt zich tien keer beter. Hield ze dus rekening met jouw voedingspatroon. Het is trouwens geen beroerde meid, want ze was verdomde aardig toen ik haar tegenkwam. Ik zou haar zelf wel eens willen neuken met die megatieten en lekkere kont van haar. Dat kan ik een stuk beter dan mijn aftandse pa, al moet ik erkennen dat die pik van mij ook al minder floreert. Weet je, vandaag gebeurde er wat vreemds.'
Erik keek zijn oom aan en zag een vertrouwde koortsige blik in het gladgeschoren gezicht met gemillimeterd haar op een kalende kop.
Mikes gevoelens piekten van tijd tot tijd, waarbij ook zijn gedachten uit konden schieten. Als het tegenzat werd er dienovereenkomstig gehandeld. Dan kon er van alles gebeuren.
'Vandaag vroeg ik een nieuwe identiteitskaart aan, waarvoor ik pasfoto's moest laten maken in een fotozaak.'
'Ja?' zei Erik, na een tijdje, omdat Mike zweeg.
Erik begon zich beroerd te voelen, want zijn oom kwam vaak met verhalen die een vervelend gevoel bij hem achterlieten. Kennelijk was dit zo'n verhaal, omdat het tijd nodig had om naar buiten te komen.
Maar Mike leek elders te zijn met zijn gedachten. Hij staarde over het meer.
'Is dat Anna?' vroeg hij plotseling. 'Wat een stompzinnige trut kan dat toch zijn!' Hij nam opnieuw een slok whisky en kreeg andermaal spetters in zijn gezicht. 'Fuck, fuck, fuck!'
Erik vermoedde dat zijn oom een zwak had voor Anna. Mike was een vreemde kwast en Anna ook.
'Ja, die pasfoto's,' vervolgde Mike, terwijl hij met een reflex van zijn linkerhand ervoor zorgde dat zijn bril niet van zijn gezicht waaide. 'Dat was raar.'
Mike draaide zijn rug naar de wind en leegde met een lange teug zijn glas, terwijl zijn linkerhand de bril vasthield. Er vlogen spetters whisky in zijn neus. Na een hoestbui zette hij het glas naast de whiskyfles in het natte gras. Met zijn linkerhand bleef hij

zijn bril vasthouden, terwijl hij met zijn rechterhand over zijn door de tondeuse gekortwiekte resterende haren wreef.
'Ik had één pasfoto nodig voor de identiteitskaart,' zei Mike, moeizaam, vanwege een schorre stem door het hoesten. 'Ik hield daardoor zeven pasfoto's over.'
'Waarom liet je zo veel foto's maken?'
'Ik kreeg er automatisch acht. De fotograaf vroeg me niks.'
'Oké,' zei Erik, terwijl hij zich afvroeg waar Mikes verhaal naartoe ging.
'Ik ben een ijdele aap en bewaar al mijn pasfoto's. Die stop ik in de map met belangrijke papieren, zoals mijn scheikundediploma.'
'Waarom is dat diploma belangrijk? Je doet er niks mee.'
Mike keek Erik lange tijd verwonderd aan. 'Ik heb bewijs nodig dat ik ooit een academische opleiding afrondde en dat mijn haargrens in het verleden lager zat. Ik heb bewijs nodig dat ik maatschappelijk en financieel succes had kunnen hebben en een vrouw had kunnen scoren.'

Wezenloos staarde Mike voor zich uit en tastte met zijn rechterduim en rechterringvinger over grote kalende inhammen naast grijzende stoppels op zijn hoofd. Ondertussen hield zijn linkerhand nog steeds zijn bril vast. Zo wist hij een volslagen debiele indruk te maken. Hij had een zwarte gehoornde bril met grote glazen. Zijn hoofd was klein en zijn wangen ingevallen. Met zijn bril en spitse neus leek hij op een terminale motormuis.
'*Fuck it*,' zei Mike, terwijl hij zijn rechterhand met een ruk van zijn schedel haalde. 'Ik wilde dus zeven nieuwe pasfoto's in de map met ooit belangrijke papieren doen en zocht naar het mapje met de pasfoto's. Ineens zag ik een kaartje van een concert van de Rolling Stones in Rotterdam.'
'In De Kuip?'
'Ja. Daar waren ze op 7 juli 1987. Juli is de zevende maand. Je weet dat ik gevoelig ben voor de getallen drie, zeven en eenentwintig. Waarschijnlijk omdat ik op 21 juli 1970 ter wereld kwam, bedacht ik zonet. Gewoon dus omdat ik een narcist ben die zichzelf als zelfbenoemd genie staande houdt en meent dat hij door hogere machten geleid wordt en weet ik veel wat voor vuile shit allemaal wel niet meer.'
'Met wie ben je naar dat concert geweest?' vroeg Erik, ongemakkelijk. Mike spiegelde hem al vanaf zijn kleutertijd verhalen met getallen voor en ze hadden altijd een nare nagloed.
'Buurman Narcist. Het doet er niet toe met wie ik daar was.'
'Het gaat om jou en de zevens.'
'Weet ik veel waar het om gaat,' zei Mike, die vaak in eerste instantie tegen alles inging. 'Ja, het gaat om mij, omdat ík óók een narcist ben, maar nou komt het.'
Weer zweeg Mike, terwijl hij met een verbeten trek rond zijn mond naar Anna keek. Erik wachtte. Ondertussen werden ze steeds natter door opspattend water, maar ze bleven staan waar ze stonden, alsof ze niet bij de whiskyfles vandaan mochten.
'Ik was totaal vergeten dat ik dat kaartje van de Rolling Stones had,' ging Mike verder. 'Mogelijk heb ik het bewaard omdat ik al op de middelbare school verliefd was op

Eva, de moeder van de door jou zo geliefde Anna, die daar zo lekker gevaar zoekt. Eva was ook idolaat van de Stones. Shit zeg, die badjas.'

Erik kende het verhaal. Mike had het hem een maand geleden verteld.
Eva had Mike nooit zien staan. Haar latere man Bart Brandenburg zag ze in het begin ook niet staan, maar dat veranderde toen Bart een wereldwijd succesvol astronoom werd vanwege publicaties over donkere materie, het onbegrepen ingrediënt dat er met extra bindende zwaartekracht voor zorgde dat sterren niet uit sterrenstelsels vlogen. Later werd Bart wereldwijd zelfs een astronomische superster vanwege publicaties over donkere energie, het onbegrepen ingrediënt dat er met omgekeerd werkende zwaartekracht voor zorgde dat het heelal steeds sneller uitdijde. Ondanks Barts bijdragen vormden donkere materie en donkere energie nog steeds de twee grootste onopgeloste raadsels in de bigbangastronomie.
Mike had zo zijn eigen gedachten over de donkere raadsels: 'Donkere energie laat als een omgekeerd werkende stofzuiger alles in het bigbangheelal steeds sneller uit elkaar vliegen. Behálve de sterren in sterrenstelsels, want binnen sterrenstelsels slaat donkere materie als een ordentelijke stofzuiger op de trom. De kosmologen op aarde zijn de weg kwijt en niet een beetje ook.'
Volgens Mike zorgden in een oneindig oud heelal donkere sterrestanten in sterrenstelsels voor extra zwaartekracht, waardoor de sterren in sterrenstelsels bij elkaar bleven. Donkere energie beschouwde hij als onzin vanwege verkeerde interpretaties van kosmologische observaties. Het heelal dijde helemaal niet sneller uit en dus was er geen donkere energie nodig die daarvoor zorgde. De donkere energie waarmee buurman Bart furore maakte, was in Mikes ogen al net zulke flauwekul als de snaartheorie waarmee Eriks opa Klaas in Groningen de hoogste baas van de afdeling theoretische natuurkunde was geworden. 'Het is toch ook van de ratten besnuffeld,' had Mike een week daarvoor op Eriks verjaardag tegen zijn neefje gezegd. 'De Katholieke Kerk was ooit het machtigste orgaan op aarde. Waarom? Omdat ze mensen gebakken lucht verkocht. Wereldwijd gerespecteerde wetenschapszakken als Klaas en Bart doen precies hetzelfde. Mensen verlangen immens sterk naar geestelijke rijkdom en laten zich daardoor mensonterend gemakkelijk belazeren.'
Net als Bart interesseerde Klaas zich niet voor Mikes ideeën. Wel baalde Eriks opa van alle schande die zijn zoon hem bezorgde, niet in de laatste plaats door regelmatig op de natuurkundefaculteit te verschijnen.

Mike werd tijdens zijn studie zo verliefd op Eva dat hij op 21 mei 1992 na een slapeloze nacht tijdens zonsopgang op blote voeten in een badjas vanaf zijn studentenkamer het centrum van Groningen doorkruiste om totaal verdwaasd bij Eva in de Folkingestraat aan te bellen. Hij werd subiet door Eva weggestuurd en ondernam daarna nooit meer iets naar haar.
Bart ook niet, want die ondernam buiten zijn wetenschapscarrière sowieso nooit wat. Dat hoefde ook niet, want Eva had daadkracht voor twee. Eva viel niet voor badjas-

acties, wel voor donkere-materie-carrières. Daarnaast piekte Bart omdat hij als enig kind Het Kasteel erfde.
'Een kaartje als aandenken aan een dagje Rolling Stones met je goede vriend Bart,' zei Erik, sarcastisch, terwijl er een drup water tegen zijn rechterschouder spatte.
'Ja, mooi dat ik dat kaartje vanmiddag niet meer hoefde. Ik gooide het bij het oud papier.'
Erik vatte het verhaal samen. 'Je wilde zeven pasfoto's in de map met belangrijke papieren leggen en toen zag je een concertkaartje van de Rolling Stones en dat concert vond plaats op 7 juli 1987, waardoor er dus nog eens drie zevens opdoken naast de zeven foto's. Al die zevens, was dat het rare vandaag?'
'Nee, dat soort toevalligheden overkomen me al meer dan dertig jaar en ik weet nooit of ik buitenaardse spoken zie die totaal niet bestaan of dat er wat aan de hand is omdat de spoken wel degelijk bestaan. Met verdacht veel toeval vraag ik me altijd af of er niet buitenaardse lamzakken zitten te kloten, terwijl ik dondersgoed weet dat het allemaal ook puur toeval kan zijn. Wacht.' Mike bukte zich, greep de fles whisky en draaide de dop eraf. Daarna pakte hij het lege glas en schonk in, maar een plotselinge harde windvlaag blies alle whisky tegen zijn donkergroene T-shirt. 'Fuck!'
Hij zette het glas op de grond en nam een slok uit de fles.
Laat Mike vertellen, ook al geeft mij dat een beroerd gevoel, dacht Erik. Als de eerste de beste gelovige snuift hij valse magie met getallen. Ik leverde vanmiddag mijn scriptie in, het maakt niet meer uit of zijn woorden me ontregelen. Jaren hield ik Mikes verhalen van me af om me te focussen op mijn studie, maar nu kan het roer om.

Mike staarde in de golven van het meer, terwijl zijn linkerhand zijn bril vasthield en zijn rechterhand de fles whisky. Eriks oom leek soms de eenzaamste mens ter wereld. Eigenlijk heeft hij alleen Brenda en mij, dacht Erik. Al komt zuipmaatje Douwe soms langs, die mogelijk nog gestoorder is dan Mike.
Misschien was het medelijden waardoor Erik nog thuis woonde. Of kwam het omdat er weinig geld was? Ondanks de altijd precaire financiële situatie had Mike Erik een paar keer snoeihard aangemoedigd om op kamers te gaan en niet langer de redder van zijn door waanzin aangetaste oom uit te hangen. Nog langer in het huis van de butler en Erik werd besmet. Er was al genoeg krankzinnigheid in de familie. 'Dus sodemieter eindelijk eens op, zorgzame mafketel! Dat geeft mij een goede reden om te stoppen met zuipen, want als ik blijf zuipen terwijl jij het huis uit bent, crepeer ik in alcoholische eenzaamheid.'
Het is net alsof Mike vandaag iets viert, dacht Erik. Alsof hij iets uitpuzzelde wat belangrijker is dan alle eerdere ideeën die hij ophoestte, waardoor hij nu uitbundiger is dan anders tijdens zijn slemppartijen, die hij vaak glans geeft met de melancholieke gloed die doet zwijgen.
Erik besefte dat hijzelf ook uitbundig mocht zijn, omdat hij klaar was met zijn studie. Het harde werken zat erop en er was nu een zee van tijd voor andere dingen. Maar *wat*? Nadenken over wie zijn oom nu eigenlijk was?

Mike bestempelt zichzelf vaak als doorgedraaide narcist, schoot het door Eriks hoofd, terwijl hij toekeek hoe Mike de whiskyfles weer op het gras zette. Maar je bent geen gek als je jezelf als gek presenteert en je bent geen narcist als je jezelf een narcist noemt. Prik door de bubbels die van tijd tot tijd in ieder van ons vanwege krankzinnigheid en narcisme opzwellen en je toont gezond verstand en corrigerende emoties. Bovendien ben je sociaal de beroerdste niet als je tegen je neefje 'mafketel' zegt, opdat die zich minder bezwaard voelt om jou nog eenzamer te maken dan je al bent. Mike heeft gelijk. Het wordt tijd om op kamers te gaan. Trouwens, ik kan deze zomer best een baantje nemen, zodat ik me financieel red. Mike slaat zich wel door de eenzaamheid heen. Dat deed hij altijd al, hoe inktzwart zijn ziel soms ook door de dagen dreef. Ik had het niet slecht. Mike kookt geweldig, drinkt nooit voor het eten en zorgt dat het huis schoon is. Hij doet weliswaar niks aan de tuin en schildert het huis niet, maar dat komt omdat hij Bram het liefst een hartaanval bezorgt.
Dagelijks bekeek Eriks overgrootvader met zijn verrekijker het huis van de butler. Bram zag dan zwarte vlekken vanwege bladerende witte verf. Ook zag hij schamele struiken die detoneerden met de grandeur van het groen van de buren. Het huis van de butler mocht vervloekt zijn vanwege de dood van Brams vrouw en Brams kleinzoon en diens vrouw, je hoefde het daarom niet te verwaarlozen, vond Bram.
Erik was het op dat vlak roerend met zijn overgrootvader eens, maar bemoeide zich nergens mee. Vooral omdat hij wist dat Mike niks gaf om de vloek van het huis van de butler, maar wel om de verrekijker-bemoeienissen waarmee Bram zijn kleinzoon mateloos irriteerde.

5

'Brenda belde net. Tante Elma is dood.'
Dit moest het nare zijn wat Erik al geruime tijd vermoedde. 'Tante Elma?' vroeg hij, terwijl de wind zijn adem afsneed.
'Ze stierf eergisteren.'
Tante Elma was een oudere zus van Eriks overgrootmoeder Lieke.
Bram en Brenda hadden ruzie met Elma gekregen vanwege Elma's bemoeizucht. Liekes zus meende de boel in Brams familie even te moeten regelen na Liekes dood, omdat Bram in een depressie wegzonk en Brenda er mentaal ook slecht voorstond. Niet dus. Met al haar afstammelingen erbij mocht Elma voor eens en altijd ophoepelen.
'Hoe wist oma dat tante Elma overleden was?' vroeg Erik.
'Brenda las de rouwadvertentie in het Dagblad van het Noorden.'
'Hoe oud werd tante Elma?'
'Negenennegentig. Het gekke is…' Mike pauzeerde even. 'Ik kreeg ooit een cadeautje van tante Elma,' vervolgde hij, met een emotionele trilling in zijn stem. 'Eén keer raden wat dat was.'
'Ik heb geen flauw idee.'
'Een kaartje van de Rolling Stones.'
'Dat je vanmiddag bij het oud papier gooide? Hoe kan het dat tante Elma jou een kaartje van de Rolling Stones gaf?'
'Ze gaf niet het kaartje. Ze gaf het geld ervoor. Bram en Lieke wilden geen geld geven en Brenda was weer eens blut. Tante Elma kwam erachter, wist hoe graag ik de Rolling Stones wilde zien en gaf geld. Tante Elma wilde altijd de baas spelen, maar haar hart zat op de goede plek. Keith Richards zong *Happy* op 7 juli 1987. Het was het mooiste concert wat ik ooit meemaakte. Het was sowieso één van de mooiste dingen die ik ooit meemaakte. Zonder tante Elma was ik nooit met Bart naar Rotterdam afgereisd.'
Mike keek naar het bemoste gras voor zijn voeten. 'Beroerd dat we tien jaar later ruzie met haar kregen. Ze heeft het er vast moeilijk mee gehad. Brenda stond er met het overlijden van haar moeder weer eens slecht voor en Bram was op zijn laagste punt ooit. We konden niet tegen Elma op, dus trapten we haar eruit. Ik ook, want ik liet het allemaal gebeuren.'
'Wist je dat tante Elma overleden was toen je vanmiddag het kaartje weggooide?'
'Nee,' antwoordde Mike. 'Dat is het hem nou juist. Ik hoorde het net van Brenda.'
'Jezus.'
'Die is ook dood. Gooi ik na ruim drie decennia mijn Rolling Stones-kaartje weg, hoor ik ruim drie uur later dat tante Elma dood is. Dat soort krankzinnigheden maak ik mijn hele leven al mee en ik weet nooit wat ik ervan moet denken.'
Je wil magie voelen, dacht Erik. Je bent in je eigen ogen zo belangrijk dat je meent dat hogere machten aandacht aan jou besteden.

'Wat was tante Elma voor iemand?' vroeg Erik, die de zus van zijn overgrootmoeder nooit had ontmoet.
'Elma had iets fanatieks. Lieke niet, die werd depressief. Fanatiek zijn geeft verlichting, zoals alcohol mij verlichting geeft en depressie Lieke verlichting gaf, je moet toch wat. Fanatici en alcoholisten verdoven pijn, waardoor de werkelijkheid minder bijt omdat zij vervaagt. Met depressief zijn ren je weg van de pijn, zoals ik zo vaak meemaakte. Ik wil niet de drive van een fanaticus of een alcoholist en ik wil niet de matheid van een depressie. Ik wil inspiratie door de werkelijkheid onder ogen te zien zonder dat de pijn die de werkelijkheid met zich meebrengt mij uit het veld slaat.' Mike keek met glanzende ogen voor zich uit. 'Goede morele keuzes vouwen vleugels in onze ziel en doen ons vliegen. We willen vliegen, Erik. We willen hoog boven onszelf uitstijgen, totdat we het grote overzicht vinden. We willen geluk voor alles en iedereen. Tante Elma wilde geluk voor alles en iedereen, dat moet ik haar tot mijn schande nageven. Mijn pa is enkel geïnteresseerd in geluk voor hemzelf. Hij schermt met "een goed mens zijn", maar geeft geen zak om anderen. Je hebt eikels die steeds meer geld en status willen en je hebt eikels die steeds meer macht over anderen willen en vaak is die shit met elkaar verkleefd. Er zijn talloze manieren om je psychische deuken weg te poetsen, er zijn talloze wegen waarop je kan vluchten voor je innerlijke werkelijkheid. Zogenaamd geweldige mensen vangen vaak aandacht van anderen om zich als koningen te laven. Mijn pa heeft veel geld en is machtig, maar als alles om jou draait, blaas je uiteindelijk als een gejast konijn stuiptrekkend depressief je laatste adem. Tante Elma was fanatiek, maar wilde geluk voor iedereen. We deden haar onrecht door haar eruit te trappen, al mis ik hier misschien iets door zeurend schuldgevoel, misschien mis ik zelfs godvergeten veel. Je weet nooit hoe de hele kutzooi in elkaar steekt.'

Eriks oom keek in de schemer boven het meer, waarin nog net te zien was hoe Anna's boot gevaarlijk op en neer deinde. Ineens sloeg Anna's boot zowat om vanwege een hoge golf, waarna de neus van haar boot naar Mike en Erik wees.
'Oké,' zei Mike, langzaam, terwijl hij in trance leek te raken. 'En nou terugkomen. Niet nóg een keer keren, want dan ga je ondersteboven. Kom terug, koppig kreng.'
Mike had vochtige ogen en Erik wist niet of het door de wind kwam of door Anna, die kennelijk besefte dat ze wilde leven, want ze kwam terug.
'Dat is beter,' zei Mike, opgelucht.
Ondanks de hoge golven kwam Anna's boot niet meer los van het meer.
De storm jankte. De merel zweeg.
'Vincent van Gogh werd na een volslagen anoniem leven roemloos begraven door zijn broer en een paar vrienden,' vervolgde Mike, alsof er niks gebeurd was. 'Albert Einstein werd tijdens zijn leven enorm vereerd en bewonderd en bedolven met aandacht tijdens zijn begrafenis. Van Gogh beeldde de werkelijkheid uit met verf en deed onze planeet enorm goed. Einstein beeldde de werkelijkheid uit met wiskundeformules en bracht onze planeet op de rand van de afgrond. Onze aarde staat bol van de gekte: politieke dictators, wetenschapsclowns en miljarden mensen die de blauwe bol naar de kloten

consumeren. Als je de wereld écht mooier wil maken, is er een flinke kans dat je roemloos, anoniem en eenzaam sterft. Godtering, wat maakt het ook uit hoe je eindigt, het gaat om hoe je leeft! Maak je leven de moeite waard door een goed mens te zijn! Verlang met al je ijdelheid naar bejubeling en je verdroogt als koeienstront tijdens zomerhitte. De laatste zeven jaar van zijn leven schilderde Van Gogh met volle inspiratie. De laatste dertig jaar van zijn leven boetseerde Einstein mat met wiskunde. Alles inspireert als je verlangt naar gelukkige mensen in plaats van roem. Wens de aarde gelukkig te zien, Erik. Gigabakken met inspiratie drijven de haven binnen als je alles en iedereen gelukkig wil maken. Vincent wilde geluk voor alles en iedereen, waardoor hij de inspiratie voelde die ons nog steeds verbijstert. Geluk is een opgepoetst lijk als je niet de inspiratie voelt die wortelt in het zuiverste merg van je ziel.'
'Werkt het bij jou zoals het bij Vincent werkte?' vroeg Erik.
'Natuurlijk niet. Ik zoek me krom naar betere theorieën opdat ik als nieuwe Einstein wereldwijd bejubeld word. Een egocentrische lijer als ik mag de schoenen van Van Gogh nog niet poetsen, maar godverkut, ik doe er wat aan, al gaat het genadeloos moeizaam. Ik zit nog fucking ver weg van de stappen die Brenda wist te maken.'

Een uitmuntend student zijn was mijn inspiratiebron, dacht Erik, met een bepaalde verontrusting. Maar in hoeverre was ik een uitmuntend *mens*? In hoeverre wist ik stappen te maken zoals mijn oma deed? Daar bakte ik de afgelopen jaren immens weinig van, ben ik bang. Mogelijk dat ik daardoor nu een zekere matheid voel.
'Blijf je vitaal als je de aarde gelukkig probeert te maken?' vroeg Erik.
'Zo werkt die shit. Ik geef toe dat ik te weinig gedreven word door het geluk van anderen, maar ik wil het wel graag, of eigenlijk: ik probeer het graag te willen.'
'Ook Adolf Hitler probeerde de aarde gelukkig te maken.'
'Hitlers drive was niet de aarde gelukkig maken. Hitler verlangde naar eeuwige roem. Dat verlangen verdrong de signalen die opborrelden uit de barsten in zijn onderbewustzijn. Diep vuil in hem schreeuwde om aandacht, maar hij stak zijn kop in het zand door zich te voeden met toejuichingen van voetvolk, tot alles droop van het gif. Hij was een narcistische totaalrukker. Net als Jezus. Toen die hoog op de berg aan zijn kruis bengelde, vroeg hij God waarom Hij Jezus had verlaten. De gekruisigde psychoot dacht dat hij door God himself naar de aarde gezonden was, maar toen hij aan zijn kruis hing, kreeg hij door dat er iets goed fout zat. Zijn hang naar uitverkoren roem had hem blind gemaakt. Schreeuwende narcisten brengen oceanen vol ellende, want de volgers zijn al net zo gestoord als hun leiders. Narcisten zijn allergisch voor diepgang, want die rammelt aan de kluis die hun grootste schat herbergt: het idee dat ze uitverkoren zijn. Reik een verstokte narcist wat goeds aan en zijn schil verhardt, opdat zelfinzicht achter de horizon blijft. Zo vocht Hitler door tot zijn dood. Er pisten zo veel engelen in zijn reet dat hij op de valreep het liefst het hele Duitse volk er nog even bij had uitgemoord, opdat ze dubbel en dwars begrepen dat het allemaal aan hén had gelegen. Je verwerft een fijn hart als je diep in je ziel boort en daar alles wat steekt, omsmelt in betoverende liefde voor al je medewezens.

Narcistische sjacheraars doen dat niet. Die bedriegen zichzelf met kritiek op anderen om het verongelukte kind in zichzelf niet te hoeven zien.'
'Vind jij jezelf nooit een sjacheraar?' vroeg Erik, die vond dat zijn oom arrogant de ziel van anderen ontleedde om zichzelf hoger aan te kunnen slaan.
'Ik ben een bipolaire sjacheraar en een drankzuchtige fantast. Er mankeert van alles aan mij. Echt veel. Luister daarom altijd kritisch naar alles wat ik zeg, want in mijn woorden schuilen talloze fouten. Allemachtig, wat zakte ik ooit door het ijs omdat ik meende dat een hogere macht me te grazen nam en ik psychotisch werd. Ooit zag ik mensen op tv vertellen over hun psychose. Door de duivel opgejaagd hadden ze ten einde raad "Jezus, oh Jezus, help me!" geroepen. En oh wonder, plotsklaps werden ze gelukkig en de rest van hun leven neukten ze Jezus. Ze ruilden de ene angst in voor de andere. Ze vertelden dat ze totaal niet bang meer waren. Je lul in een roeiboot. Jezus is dan de tovereikel die het kwaad afweert, maar die eikel moet continu gepoetst worden opdat hij zijn glans behoudt. Ze schijten 'm levenslang dat ze niet genoeg wrijven en bidden zich een verweesde pisdruppel. Sta op en zeg: "Ik doe mijn bést buitenaardse befbekken, dus *fuck off*!" Jezusrukkers krijgen met de snelheid van het licht hun oude problemen terug als ze Hem niet meer hoorndol neuken. Psychose, drank, drugs, narcisme, depressie of welke shit dan ook die jou voorheen teisterde, het is vréés die jou Jezus in de kont doet kruipen. De Jezusneukers veroordelen voor geen goud ter wereld Jezus en laat ze dát nou net nodig hebben om hun angsten af te breken voor een gezondere kijk op henzelf, de aarde en het heelal. Vanwege dezelfde reden is het voor jou onmogelijk om "*fuck you*" tegen Einstein te zeggen, want zonder het heilige relativiteitsvuur val jij te hard van de muur van het wereldwijde wetenschapsbastion. Jij zit zo vol vrees voor een mislukte carrière dat je schimmig Einstein in de kont kruipt. Schuw de diepere pijn in jouw onbewuste bagger niet langer. Fuck de toejuichingen van imbecielen die jouw cijfers willen. Je snapt geen snars van het heelal en straks bak je als aftandse Einsteinkloon een theorie voor jouw promotie zonder je ooit af te vragen hoe het universum écht in elkaar steekt.'

6

Eriks beeld van het universum kwam overeen met dat van tienduizenden wetenschappers, die wereldwijd op alle denkbare manieren hun visies hadden gestaafd met experimenten en observaties. Eriks oom had zijn opvattingen met niks gestaafd. Toch troffen Mikes woorden doel, omdat Erik al jaren overeind bleef vanwege goede studieresultaten. Wilde Erik weten hoe het heelal in elkaar stak? Of vertroebelden carrièrebelangen zijn verlangens naar betere inzichten? Was hij een goed mens? Of een lafbek die met torenhoge ambities integriteit onder de voet liep?
'Hoe verdamp je diepe vrees, zodat je scherper ziet?' vroeg Erik.
'Door nederigheid,' antwoordde Mike, terwijl hij apathisch naar de grond staarde.
'Nederigheid?' vroeg Erik, verbaasd.
'Je moet nederig genoeg zijn om te erkennen wat voor etter er zich in jóu roert. Je moet nederig genoeg zijn om te zien wat voor eikel je zélf bent. Denk je soms dat ik niet weet wat voor zak ik ben?'
'Hè?'
'Het is goed om te weten hoe mentaal kreupel je zélf wel niet bent!' riep Mike. 'Ik houd me staande met mijn door mezelf bejubelde theorieshit, maar ik zit óók vol troep waardoor ik diepgang mijd. Toonbeelden van wansmaak zijn altijd producten van onvoldoende eerlijk zijn. Ik ben zelf ook oneerlijk. Het is altijd een kwestie van percentages, de stront zit net zo goed in mij.'
Mike zegt altijd alles, dacht Erik. Daarbij spaart hij niemand, ook zichzelf niet. Vaak wenste ik dat hij anders was, want hij plakt liever een nare belediging op je kont dan een leugentje om bestwil. Mikes percentages zijn extreem. Maar misschien moet ik beter naar mezelf kijken en blíj zijn met diepere waarheden over mezelf in plaats van me beledigd te voelen om vervolgens Mikes woorden van me af te slaan. Ik vermoed dat er van alles niet klopt aan Mikes opvattingen, maar ze geven me vaak een andere kijk op dingen en dat kan waardevol zijn.
'Legioenen eigenwaansnuivende clowns zijn de verlichting voorbij en liegen zich een dijk van een lul om ieder voordeel in hun karretje te laden,' vervolgde Mike. 'Sierlijk bescheiden troggelen ze blinde mensen bakken sympathie af om zich een halve leverworst te rukken op de geweldenaar die ze zijn. Die bagger zit ook in mij. Durf te zeggen dat je zelf óók onversneden liegt om beter in de smaak te vallen. Durf te zeggen dat je zelf óók zuiverheid snaait door smerigheid van anderen uit te stallen. Doe de mens in jou stralen door het vuil in jezélf te zien!'
'Wat voor vuil zit er in jou?' vroeg Erik, die weinig zin had om zich bloot te geven.
'Het vuil van de intellectuele narcist. Het vuil van een brein dat zich koning waant vanwege een alles doorgrondend intellect. Ik vibreer tussen extremen. Ik durf onbescheiden te zijn als de situatie erom vraagt en ik ben af en toe nederig. Dan maar regelmatig een opschepper, onbescheidenheid hoort er ook bij. Ik beschouw mijn visies als oneindig veel beter dan de rotzooi die op jouw faculteit voor de fysieke werkelijkheid doorgaat. Ik acht mijn werk zó hoog dat het mijn miezerigheid in de

schaduw stelt en dat is precies wat een misbaksel als ik nodig heeft. Diepe vrees voor mislukking verdampt als je nederig genoeg bent om de stakker in jezelf waar te nemen.'
'Hoe kan dat?'
'Waar je het vuil in jezelf voldoende helder ziet, besef je dat het in ieder mens zit. Waar je je wat meer gelijkwaardig weet te voelen door te begrijpen dat je niet de enige zak bent, integendeel, heb je meer vrede met wat er allemaal fout gaat vanwege de stommiteiten die je uithaalt. Je kan beter relativeren als je voldoende bescheiden bent, maar durf ook de andere kant te zoeken, zodat je je onbescheiden op kan trekken aan de talenten die je hebt, want regelmatig opspringend zelfvertrouwen is bikkelhard nodig voor onontbeerlijke scherpte in je brein en levenslust in je hart. Er zit fucking veel vuil in mij, maar er blinkt ook goud. Ik heb de intellectuele narcist nodig om goud te delven, maar het triggert mijn bipolaire shit. Denken dat ik veel kan geeft energie, maar bij vallen schiet ik door naar een depressie. Alles stuitert op en neer in mij, maar ik kan niet anders, het is wat ik ben. Ik hoop dat het jou bespaard blijft, de bipolaire shit die Brenda en mij teistert en die vroeger Lieke teisterde. Godzijdank zitten er positieve kanten aan, want soms vlieg ik en kom ik hoog en voelt alles goed, spint mijn brein nieuwe inzichten en ben ik gelukkig, al kijkt er dan vaak alcohol om de hoek. Zonder gelukspieken met alcohol sodemieter ik steevast in een depressie. Ik wil geen alcoholist zijn en ik wil geen narcist zijn, maar wat nou als ik niet zonder kan? Toch, mijn moeder wist op het punt te komen vanwaar verdoving en superioriteitsgevoel zo veel minder nodig zijn. Ik wil dat ook en ik blijf ernaar streven, want als ik dat niet doe word ik net zo'n aftandse narcisme-lijer als mijn pa.'

Mike ziet overal narcisten, dacht Erik. Brenda stak hem een jaar geleden goed aan met haar verhalen over narcisten. Daarvoor wist Mike niet eens wat een narcist *was*. Hij verkoopt zijn narcisme-verhaal door zichzelf ook als narcist te bestempelen. Maar in hoeverre ben *ik* een narcist?
'Weet je wat het is met narcistische miezers?' vroeg Mike.
'Nou?'
'Ze vluchten voor diepgang, dat is hun specialiteit. Ieder wezen wil diepgang, anders snijdt oppervlakkigheid het gelukkige leventje de keel door. Voor zogenaamde diepgang misbruiken narcisten medemensen. Bewondering door anderen houdt hen op de been. Ondertussen kijken ze als angsthaas nergens een laag dieper. Ze zijn meesters in het voorwenden van bijzondere kwaliteiten. Schermen met je beste beentje is mentale armoede. Met interne uitstalling van hun kwaliteiten ervaren narcisten zichzelf als diepzeeduikers van het leven, maar waar superioriteitsgevoel te veel emoties in de kern afdekt, knakt karakterloosheid diepgang. Wie écht menselijkheid zoekt, gaat twijfelen aan zichzelf en probeert door de inwendige schilden te boren opdat er vuil naar boven kan komen. Alleen opgetuigde randdebielen kauwen zonder een spoor van twijfel op hun prachtige eigenschappen. Dat doe ik regelmatig door te denken dat mijn brein met fenomenale ideeën kwam en dan voel ik me heel wat. Ondertussen zak ik op zo'n moment door het ijs, omdat superioriteitsgevoel me

andermaal blind maakt voor mijn fouten. Ik balanceer vaak op de grens tussen zelfvertrouwen en grootheidswaan. Veel natuurwetenschappers zien zichzelf als intellectuele grootmacht. Ze wanen zich superslim, maar verliezen zich sinds hun studententijd in dogma's, waardoor ze gekneusde intellectuelen want gelovigen zijn. Karakterloosheid verzwelgt de rationele integriteit van dogma-aanbidders, opdat ze op allerlei manieren in het zadel blijven en eigenbelang victorie kraait. Waar mensen valsheid in hun eigen ziel zien, zwijgen ze vaak als het graf, omdat ze hun individuele belangen hoger aanslaan dan de algemene belangen waar ze als mens voor behoren te staan.'
'Ik wil geen intellectuele narcist worden,' zei Erik, onzeker, want hij voelde zich vaak zeker omdat hij wist hoe de relativiteitstheorie en de bigbangtheorie in elkaar staken.
'We braken poeha om onze onzekerheden te piepelen. Stijg daar bovenuit en je bouwt een sterker fundament in je ziel. Je omgang met anderen wordt dan relaxter, omdat de omgang met jezelf relaxter wordt. Ik weet het, ik bak er geen barmsijs van, maar die ene keer dat het lukt, voelt het goed.'
Jij verbergt je onzekerheden door je verheven te voelen boven alle natuurwetenschappers op aarde, dacht Erik.
'Adolf Hitler was poehakampioen en verwierf miljoenen volgelingen,' ging Mike verder. 'Het aantal volgelingen zegt niks over jouw kwaliteiten. Jezus en Einstein hebben miljarden volgelingen. Einsteinfanaten zetten alternatieve denkers weg als hondsdolle ratten, maar pissen hun verlangens om zichzelf en het heelal te doorgronden tot gort.'
'Mooi dat jij het heelal zo goed begrijpt,' zei Erik, geïrriteerd.
'Als gedresseerde aapjes klonen Einsteinfanaten dominant denken. Wie zijn eigen werkelijkheid niet wil zien, verneukt de aarde. Veeg de vloer aan met die natuurwetenschappelijke carrièrelijken. Ze claimen heroïek, maar hun op bigbangbubbels ronddrijvende relativiteitsreet krijgt krampen waar een vonk diepgang de anale uitgang bewerkt.' Mike keek Erik even doordringend aan. 'Natuurwetenschap en psychologie, het maakt jou allemaal geen fuck uit, zolang het maar oppervlakkig blijft, want daarmee kots jij in een opperbeste stemming jouw glansrijke diploma op je cv.'
'Je beledigt me hier bewust, Mike,' zei Erik, met ingehouden woede.
'Zo vóel je wat, volgzame zak! Emotie doet jou onder het oppervlak van de meeloper kijken. Zo neem jij jezelf ondanks je zelfbeschermingsschilden beter waar en bewegen je verstarde hersenen naar een beter doorgronden van jezelf en daarmee een beter doorgronden van het heelal. Slecht de rationele firewall die jij en de wereldwijde zelfingenomen wetenschapsbende internationaal internaliseerden, aftandse bigbangaanbidder!'
Mike nam een slok whisky en tuurde over het water.
Het lijkt wel of hij vandaag gestoken werd door de eerste wesp van het voorjaar, dacht Erik.

Na een tijdje waren ze allebei gekalmeerd, terwijl de storm nog steeds aanzwol. Met rust in zijn stem zei Mike: 'Vanochtend vertelde je me bij het ontbijt dat je je scriptie

ging inleveren. Ik weet natuurlijk dondersgoed dat die meer dan uitstekend is. Je deed de afgelopen jaren iets fenomenaals, Erik. Ik ben trots op je.' Mike pauzeerde even, waarna hij zei: 'Maar ik zie je afglijden naar dezelfde kutzooi als buurman Bart.'
'Bart is onder kosmologen over de hele wereld beroemd vanwege zijn werk over donkere materie en donkere energie.'
'Weet ik, Erik, maar die roem blijft niet en trouwens, wat moet je met roem? Jij bent beter dan Bart.'
'Hoezo?' reageerde Erik, verbaasd.
'Vanwege je karakter. Daarom wil ik graag dat je na vandaag de goede afslag neemt en niet al die wetenschapsklunzen achterna holt. Ik kan je vanaf hier vertellen hoe het heelal écht in elkaar steekt, want je leverde je scriptie in en nu is er ruimte voor iets wat meer bij jouw talenten past.'
Jouw werk dus, dacht Erik, geïrriteerd. Ik heb geen zin om daar vanavond over te horen.
'Ambities die voortkomen uit de gloed van jouw ego in plaats van liefde voor alles en iedereen, doen afbreuk aan jou als mens,' vervolgde Mike, terwijl hij Erik scherp opnam. 'Mijn kijk op het heelal is beter dan jouw kijk, maar ik ga jou vanavond niet over mijn heelal vertellen.'
'Waarover dan wel?'
'Ego beschermt onze ziel door hem op te pompen, maar gezwollen stront maakt blind. Jou, mij, iedereen. Onbedaarlijke domheid vreet zich een weg in onze kop waar we dingen niet willen zien. Dat zie je bij de huidige natuurwetenschappers, dat zie je bij politieke dictators en dat zie je bij mensen die klimaatverandering te weinig serieus nemen. Einstein was ook zo.'
'Einstein?'
'Ja, door gebrek aan persoonlijke ontwikkeling zette hij de natuurwetenschap op slot. Einstein was onvoldoende kritisch naar zichzelf als mens en daardoor ook onvoldoende kritisch naar zijn werk. Hij maakte van niet-twijfelen aan zijn natuurkunde de hoogste kunst, opdat hij als mens overeind bleef. Hij móest het zo doen om te compenseren voor zijn tekort aan menselijke ontwikkeling. Dat mekkerende konijn van een pa van mij is precies zo, al is het bij hem niet-twijfelen aan andermans werk. Mijn werk stijgt zó ver boven de huidige theoretische troep uit dat geen van de natuurwetenschappelijke klootzakken het doorheeft, daarvoor staat het te veel lichtjaren van hen af, al moeten ze me ook niet omdat ik hun lafheid regelrecht in hun reet pegel. Natuurkundigen lispelen fijnbesnaard in ons oor hoe krachtig ze aan de belangen van de hele aarde denken met hun wetenschappelijke vondsten. Ondertussen bemesten ze enkel hun eigen tuintje met dogmatisch denken.'
'En dat doe jij niet?' vroeg Erik, geërgerd. 'Niet-twijfelen aan jouw theorieën is bij jou overlevingskunst!'
'Ik maak dezelfde fouten, maar ik ruk mijn beerputten open, zodat je mijn stank ruikt en ik mijn verstand bemest met mijn eigen stront, want ik verbérg niks! Hypocriete smeerkezen kiezen voor de tegenovergestelde afslag. Ik doe de natuurwetenschappelijke dwergen pijn met mijn woorden, waardoor ze afstand van mij nemen,

maar de kabouterneukers begrijpen niet hoe pijn hen juist doet groeien! Ik ben een door mezelf tot genie gekroonde zeikstraal, laat daar geen misverstand over bestaan, maar tand in je reet, als er íemand arrogantie nodig heeft om overeind te blijven, ben ík het! De lijers bij jou op de faculteit zien een mafkees. Ik zie briljant werk dat geen aandacht krijgt! Zo kleeft er een massieve klomp verbittering aan mijn kutkop. Tomeloze ambities hielden me op de been. Ik wist een kwart eeuw keihard af te zien doordat ik mezelf nog eens fabuleus in de schijnwerpers zag staan en zo werkt die meuk nog steeds bij mij. De Grote Leider! Alle leiders uit het verleden, tot en met John Lennon, hadden met elkaar gemeen: "Volg mij en je wordt gelukkig! Volg míj!" Want dat maakte hén gelukkig. Volg álles en ontrafel zo de hele kutzooi in plaats eenkennigheid te neuken. Níemand moet mij volgen. Volg jezélf door een onafhankelijk denker te worden, vuil carrièrebeest. Je hebt te veel karakter om jezelf te blinderen met de volgzaamheid die eigenbelang doet floreren in plaats van het belang van de wetenschap en daarmee het belang van de hele planeet. Laat eens een krachtig licht schijnen op het onbewuste deel van je ziel en zie hoe daar de hypocriete meeloper zich angstvallig verstopt.'

Mike bekeek Erik met een woeste blik om vervolgens tot Eriks verbazing met volslagen rust en een zowat fluisterende stem te zeggen: 'Ontrafel jezelf, Erik. Iedereen wil geluk en daarom zit in ons allen een wetenschapper. Iedereen wil alles doorzien, opdat geluk minder lamlendig in een hoekje bibbert. De weg naar geluk is moeizaam en dat moet ook, anders is nergens wat aan. Wees een koene ridder en schijt oppervlakkige bagger in de goot.'
'Zit in jou niet net zo goed oppervlakkige bagger met je gebrul over jouw fantastische allesomvattende theorie?' vroeg Erik, verwonderd.
'Natuurlijk.'
Mike keek weer verslagen naar de grond. Zijn bravoure was weg.
Eriks oom kon bezeten zijn, bloedlink euforisch, waarbij er van alles kon gebeuren, maar de euforie sloeg vaak om in depressief staren. Met het euforische schild weggeslagen, lichtten dan de contouren van een onzeker mens op.
'Ik ben een van de eerlijkste mensen die ik ken, maar lieg net zo goed een dwarsbalk in mijn reet,' zei Mike, terwijl hij zijn rug strekte en er zich een verbeten trek rond zijn mond vormde. 'We beschouwen onszelf allemaal als eerlijk omdat we een goed mens in onszelf moeten zien om te overleven. Ik ben niet eerlijk, maar vínd mezelf wél eerlijk. Met mijn allesomvattende theorie kwam ik nooit in de schijnwerpers en daardoor ben ik nu een vod dat teert op rancune. Trouwens, met mijn bulkende ego was ik mét succes een vuil stuk stront geworden die alle stommiteiten die succes met zich meebrengt, aaneen had geregen, totdat ik door mezelf lamgeslagen was afgedropen. Misschien is het goed dat mensen mijn ideeën afhouden, zodat zelfinzicht de egolijer in mij kan bedaren.'
'Wat bedoel je?'
'Ik begin eindelijk een beetje te zien hoe ik mezelf stelselmatig de das omdoe met overmatig verlangen naar hypergeluk vanwege roem. Ik moet andere mensen en de

natuur meer geluk gunnen. Ik moet minder gefocust zijn op mijn eigen geluk en mijn verlangen naar maatschappelijk en financieel succes inruilen voor menselijk succes. Ik wil mijn door Bram beschadigde ego uitdeuken en ophouden anderen zwart te maken om godverdomme zélf een goed mens te worden! Ik sla mezelf altijd op de borst met vermeende integriteit, maar ik ben gewoon een fucking roemneuker. Allemachtig, mijn onderbewustzijn weet dit soort inwendige shit altijd zo goed voor mijn bewustzijn verborgen te houden, maar vanavond stroomt de stront voluit naar de oppervlakte! Godverkut zeg, een goed mens worden… alle verdomde smerigheid die je dan onder ogen moet zien.'

Het was inmiddels pikdonker en Erik vroeg zich af of ze niet iets anders moesten doen dan op de oever afkoelen. Zo nu en dan hoorde hij een flard van het geluid van Anna's motorboot. Het vaartuig had geen verlichting. Vanwege de ingevallen duisternis kon Erik de boot niet meer zien. Hij vond dat hij en Mike toch op de oever moesten blijven, zodat ze iets konden doen als Anna in de problemen kwam en ze dat door een wonder opmerkten.
Mikes houding veranderde van hyperrechtop naar meer ingezakt en ook zijn stem veranderde. 'Erik,' zei hij zo zacht als de wind het toeliet. 'Waar je blinde vlekken in jezelf ziet, vind je tunnels naar diepere waarheden. Ik weet wel dat je het volgende niet wil horen, maar als jij ooit bakens verzet, pletten bakken veroordelingen je kop. Vrees die veroordelingen niet. Vrees jóuw oordeel.'
'Hè?'
'Het oordeel van anderen is een briesje vergeleken met jóuw oordeel over jou. Je overleeft als je je oren laat hangen naar anderen, maar je leeft als je kiest voor zuiverheid.' Mike keek Erik met een berustende blik aan. 'Zoek op de bodem.'
'Wat?'
'Zoek in de diepste kamer van je hart.'
'Wat moet ik daar zoeken?'
'Integriteit. Het wonder dat we allemaal kunnen bewerkstelligen. Soms weet je niet eens dat je integer bent vanwege de bescheidenheid die aan je kont kleeft naast de grootheidswaan die we er allemaal bij lappen. Zonder beschadigingen zoeken we veelkleurige van integriteit gesponnen vlinders. Natuurwetenschappers verliezen al een eeuw beslissende slagen met hun van eigenbelang gesponnen eenkennigheid. Beschadigingen doen hen te sterk op veiligheid en zekerheid koersen. Hierdoor zijn hun inzichten zo lek als religierietmandjes. Prik gladjakkers met flintervisies op de waarheidswand. Met innemende grapjes drijft Klaas jou in de richting die hij wil. De door dominante denkers bezeken geest van mijn pa bedwelmt jou met charme, maar je ontwaart agressie als je door zijn glibberige eigenbelang prikt.'
'Ben ik ook zo?' vroeg Erik, kwaad, omdat Mike aan Eriks integriteit twijfelde.
'Al jaren ben je hard op weg. Zo word je net als die vuilak. Iedere dag besprenkelt mijn pa zichzelf met zijn natuurkundezon, wat een waterig zonnetje is, want op het wetenschappelijke vlak ontwikkelde hij niks authentieks. De nietszeggendheid van monomane treurintellecten is verbijsterend. Het is een kunst en schitter op je troon

van rationeel klatergoud en breng hele legioenen leergierigen in vervoering. Massa's randdebielen vergapen zich aan idool Klaas, maar mensen met een scherpe blik zien een gladde paus.'
'Wat voor rationeel klatergoud?' vroeg Erik.
'Die snaarshit van mijn pa is net zo fake als de aflaathandel van de Katholieke Kerk ten tijde van Copernicus. Klaas snakt naar roem. Al het goede in hem ebt weg omdat hij aanbeden wil worden. Hij is het jongetje van de goede rapporten dat braaf de tijdgeest als Absolute Waarheid omarmt en daarmee een carrière bouwt, zoals brave jongetjes dat al eeuwen binnen de Katholieke Kerk doen. Vanaf z'n jongste jaren creëerde Klaas geen enkele onafhankelijke gedachte, maar dat stond zijn maatschappelijke succes geen duimbreed in de weg. Propageer volgzaamheid en snorkel in wijzijn-het-met-elkaar-eens-wijwater. Mijn vader is een nietsontziend dwaallicht van visionaire corruptie doordat hij niet wérkelijk wil weten hoe alles in elkaar steekt vanwege knetterend eigenbelang. Hij is het prototype van een scheef schijtkonijn. Hij waant zich een wetenschappelijke superster terwijl veelbelovende jonge theoretische scheuten het loodje leggen onder zijn bolle blindemansreet.'

7

Mijn hele familie is gestoord, dacht Erik. Maar dat kaartje van de Rolling Stones is ook gestoord. Mike liegt niet. Mijn oom mag bot en gek zijn, liegen doet hij niet. Dat met het kaartje van de Rolling Stones is echt gebeurd.
'Ligt het kaartje van de Rolling Stones nog steeds bij het oud papier?' vroeg Erik.
'Nee, ik heb het teruggelegd in de map met belangrijke papieren. Toen ik van Brenda hoorde dat Elma overleden was, kon ik het eerst niet geloven. Het daalde natuurlijk snel genoeg in dat het waar was, maar daarna kon ik niet geloven dat ik drie uur daarvoor het kaartje van de Rolling Stones had weggegooid. Bij sterke toevalligheden vraag ik me altijd af of hogere machten een rol spelen, maar daar krijg ik natuurlijk nooit antwoord op en ook dit keer tast ik weer volledig in het duister.'
Erik tuurde in het donker en zag de contouren van Anna en haar boot weer. Ze kwam langzaam dichterbij. Ondertussen dacht hij aan een verhaal over toeval. Een vreemd verhaal dat Mike hem een maand eerder had verteld. Een verhaal over 5000 peseta's.

Aan het einde van zijn studie chemie werd Mike weer verliefd. Niet op een Groningse, die later de vrouw van zijn beste vriend zou worden, maar op een Spaanse, die een jaar in Groningen studeerde. Vlak na Mikes afstuderen ging ze terug naar Madrid en kort daarna, in januari 1994, reisde Mike naar de Spaanse hoofdstad om haar te verrassen. Hij belde aan en kwam erachter dat ze een vriend had. Of hij wilde ophoepelen.
Maar Mike dacht aan zijn dure treinkaartje en zette het in Madrid op een zuipen. Zijn reis zou niet voor de kat z'n kut zijn. Hij wist niks van filosofie en had zich er nog nooit in verdiept, maar met een gloeiende blik naar Madrid en hemzelf en met nadenken over die twee ging hij de zin van het leven ontdekken.
Met veel whisky sloeg Mike aan het wisselwerken met de Spaanse hoofdstad, die in de zestiende eeuw de hoogste macht op aarde had vertegenwoordigd. Mike kreeg een paar invallen die hoop gaven. Kleine dingetjes die hem vertelden dat er in Madrid wat te halen viel. Zo werd het hem, met de whisky erbij, duidelijk dat hij dicht bij een megaontdekking zat.
Madrid was de aarde in het klein. Alles wat er op de planeet te vinden was, was in Madrid te vinden. Alles wat in ieder mens zat, zat ook in een bloem. Althans, als je het over de essentie had, de diepste vraag, het grote waarom van *alles*, namelijk alles wat er te vinden was in het heelal. Mike van Iersel bevond zich op een haarlengte van het begrijpen van… *alles*! Hij kreeg signalen. Van hogerhand. Van toeval. Of wat dan ook. Signalen waar hij voor openstond en flink van ontspoorde. Hij ging allerlei impulsen volgen en liep op de verkeerde tijdstippen door de gevaarlijkste buurten van Madrid. Maar vooral: Mike van Iersel dook met innerlijke extremen in de gevaarlijkste uithoeken van zijn geest. Hij dook in zijn duister en zag er de zin van omdat met enkel licht niks uitbundig was.

Uiteindelijk raakte Eriks oom er stellig van overtuigd dat hij vlakbij een *enorme* doorbraak zat. Hij wilde Madrid niet meer uit, *niet* voordat hij zijn doorbraak had, *niet* voordat hij het moeilijkste raadsel van het universum had opgelost: het waarom van *alles*, de zin van het leven! Mike van Iersel stond op het punt om de grootste waarheid van het heelal te ontdekken! Maar zijn geld was op en de boeking van zijn hotel ten einde. Tot in de puntjes van zijn tenen voelde Eriks oom dat hij nog twee dagen moest blijven voor zijn grote ontdekking. Hij wendde zich tot de Spaanse, met wie hij tijdens twee almaar turbulentere weken contact was blijven houden, zeer tegen haar wens, maar ze zag Mike liever af en toe in een café dan dat hij opnieuw bij haar aanbelde.
Of ze hem 5000 peseta's wilde lenen, ruim 100 gulden oftewel ruim 100 euro omgerekend naar 2019. Hij had slechts 5000 peseta's nodig om twee overnachtingen en wat eten te betalen. Slechts 5000 peseta's voor een *enorme* doorbraak die de aarde zou overdonderen! Later zou hij een biljet van 5000 peseta's vanuit Groningen terugsturen. Wilde ze hem geen 5000 peseta's lenen, zodat hij tot iets Godallemachtig Groots kon komen?
Nee, die 5000 peseta's ging ze hem niet lenen, want hij was zo langzamerhand gek genoeg. En of hij voor eens en altijd op wilde sodemieteren met zijn achterlijke kutverhalen. '*Go back to Groningen, shithead!*'
Mike vond het een rotstreek, want wat was nou 100 gulden? Maar de Spaanse gaf geen krimp. Hij moest terug naar Nederland. Hij had geen keus, want hij kende verder niemand in Madrid.
Teleurgesteld pakte Mike zijn spullen, checkte uit en daalde met zijn rugzak en weekendtas de hoteltrap af om in een 'verdomde kuttrein' te gaan zitten.
Op de laatste trede van de hoteltrap, één pas voor hij een voet op het trottoir zette, kwam De Ingeving.
Mike had nog wat Frans en Nederlands papiergeld. Als hij dat nou eens inleverde bij een bank voor peseta's?
Hij liep met zijn reisbagage een bank binnen, leverde het Franse en Nederlandse papiergeld in en kreeg 5000 peseta's. Niet 4999 peseta's. Niet 5001 peseta's. Hij kreeg een biljet van 5000 peseta's.
Beduusd en verwonderd en brandend van energie vanwege torenhoog toeval dat misschien totaal geen toeval was, liep Mike terug naar zijn hotel, checkte in voor twee nachten, liep naar zijn kamer, bleef daar twee dagen en twee nachten, sliep nauwelijks en kreeg de doorbraak die hij had voorzien. Toen hij dan toch in de trein plaatsnam, had hij iets Godallemachtig Groots gevonden.

Zo was het gekomen dat Mike vanaf januari 1994 gevoelens als de zin van het leven zag, gedachten als logische gevoelsrijtjes en bewustzijn als de tijdelijke dominantie van een bepaald gevoel ten opzichte van andere gevoelens. Daarnaast dacht Mike na Madrid dat alles wat er fysiek bestond, gevoelens had, omdat er tussen een atoom, molecuul, eiwit, bacterie, vis en mens nergens een scherpe grens te trekken viel. Als alles gevoelens had, bezat alles een bepaalde mate van gedachten en bewustzijn, zelfs

atomen. Geluk was de ontbrekende schakel in Darwins evolutietheorie, want volgens Mike was verlangen naar geluk de drijvende kracht achter elke biologische evolutie in het heelal.
In Groningen werkte Mike alles uit. Hij was hyperenthousiast over zijn ideeën, omdat ze alle mensen, dieren en planten met elkaar verbonden, aangezien de essentie van alles voor alles hetzelfde was: *alles* verlangde naar prettig gevoel. Met gevoel als de zin van het leven konden mensen zichzelf en het heelal begrijpen. Overal op aarde zou vrede ontstaan als mensen de essentie van alle stofdeeltjes in het heelal doorgrondden. 'Vrede omdat je met geluk als zin van het leven iedereen geluk gunt.' Mike twijfelde geen seconde, als mensen wereldwijd geïnfecteerd werden met Mike van Iersels Fantastische Filosofie, veranderden ze de aarde in een paradijs.
Nadat geen enkel tijdschrift interesse had getoond voor zijn ideeën, publiceerde Mike zijn inzichten op het internet, zonder te beseffen dat honderden zo niet duizenden filosofische enthousiastelingen dat voor hem hadden gedaan. Mike ging ervan uit dat hij enkele weken na de publicatie van zijn ideeën wereldberoemd zou zijn.
Niemand bekeek zijn ideeën. Behalve twee Groningse filosofiestudentes in juni 1994. Of eigenlijk ook zij niet, want Mike kwam ze in de kroeg tegen, deelde een paar biertjes uit, liet zich bejubelen als filosofisch genie en binnen een half uur hadden de dames zich alweer uit de voeten gemaakt. Euforisch door de aandacht van twee dronken studentes enterde Mike daarop met zijn filosofische ideeën de natuurkunde, kosmologie en astronomie. Alleen een bipolaire alcoholische chemicus betreedt een dergelijk pad, had Erik later gedacht.
Met zijn nieuwbakken ideeën over natuurkunde trad Mike alsnog in de voetsporen van zijn vader, tot diens enorme spijt. Klaas had in zijn zoon ooit een natuurkundig talent gezien, maar Mike verwoestte die visie al in zijn tienerjaren: 'Natuurkunde interesseert me geen fuck, dus val me er niet mee lastig, klootzak.'
Op zijn achttiende ging Mike chemie studeren aan de universiteit van Groningen, waarop hij doorkreeg dat chemie hem ook geen bal interesseerde. Wel maakte hij zijn studie af, opdat iedere vooroordeelzeiker die meende dat Mike dom was of niet door kon zetten, zijn bek hield. Klaas vond dat zijn zoon hoe dan ook als wetenschapper carrière moest maken, dan maar als chemicus, waarop hij van Mike in de stront mocht zakken. Mikes verwekker had niks voor zijn zoons gedaan behalve zaad spuiten tijdens een geile nacht, dus Klaas had zijn kop te houden over Mikes keuzes. Wat Klaas niet deed, waarna hij op mocht rotten.
Aan het einde van 1969, toen ze nog nauwelijks alcohol dronk en geen sigaretten rookte, was Brenda na een wilde nacht zwanger geworden van een drieling. De vader erkende zijn vaderschap, maar wilde niks met zijn kroost te maken hebben en al helemaal niks met Brenda, geheel naar tevredenheid van Brenda, die al aan het einde van de eerste en gelijk laatste nacht begreep dat de beminnelijke Klaas net zo'n zak was als haar vader.
Maar uiteindelijk kreeg Klaas toch aandacht voor zijn zoons, omdat hij met altijd weer ontsporende liefde veel alleen was en hij hen vanaf hun tienerjaren briljante

bètageesten toedichtte. De drieling reageerde anders dan Klaas had gehoopt. Eriks vader Daan wist door Klaas' aansporingen al voor zijn achttiende dat hij niks met natuurkunde te maken wilde hebben en koos voor psychologie. Berend studeerde wel natuurkunde, maar haakte na twee maanden af om daarna nooit meer iets uit te voeren. Mike ten slotte, rondde een bètastudie af om 'al die natuurwetenschappelijke kutzooi' voorgoed uit zijn leven te trappen.
Maar in januari 1994 splitste Madrid Mike een biljet van 5000 peseta's in de maag, waarop hij zijn eigen filosofie, natuurkunde, kosmologie en astronomie in elkaar knutselde. Met dank aan een felle Spaanse die niet wilde neuken en het verdomde om peseta's aan een *shithead* uit te delen.

Een biljet van 5000 peseta's. Toeval of geen toeval? Het was vreemd en Erik had er een maand geleden, nadat hij het verhaal had gehoord, een nacht van wakker gelegen. Mike werd al een kwart eeuw steeds gestoorder. Kon Erik dat ook overkomen? Te veel toeval maakte je gek.
Erik was een wonderkind met zijn Atheneumdiploma vol tienen, mede dankzij een fotografisch geheugen. Een paar maanden na zijn zeventiende verjaardag kreeg hij het diploma uitgereikt en vandaag, bijna vier jaar later, had hij zijn scriptie ingeleverd en nu leek zijn brein pas *echt* te gaan werken. Mike was ook net klaar met zijn studie toen Madrid zijn hersenen deed overkoken. Erik wilde zijn oom niet achterna. Hij had geen zin om ook gek te worden.
Toen Erik na het etentje bij Klaas en Loes terugfietste was er ineens het besef geweest dat de dag waarop hij zijn scriptie inleverde de sterfdag van zijn ouders was. Toeval? Niet als zijn onderbewustzijn hem ertoe had aangespoord, opdat er wat van de pijn van 28 maart 2002 verdampte. Mogelijk was het geen toeval dat hij op 28 maart zijn afstudeerverslag inleverde. Niet vanwege bemoeienissen door hogere machten, maar vanwege zijn onderbewustzijn. Hoopte een diepere laag in zijn ziel dat zijn ouders trots op hem waren geweest als ze nog hadden geleefd?
Misschien werkte ik al die jaren zo hard om de pijn van het auto-ongeluk opzij te schuiven, dacht Erik, terwijl hij toekeek hoe zijn oom de whiskyfles aan zijn mond zette en een slok nam.
Mike had niet alleen rare verhalen over supersnelle deeltjes in een oneindig oud heelal. Mike had rare verhalen over alles. Erik vermoedde dat hij net zo gek als zijn oom werd als hij nog langer in het huis van de butler bleef. Een studiegenoot van hem vertrok naar Amsterdam, waardoor er op 20 april een studentenkamer in het centrum van Groningen vrijkwam. Erik moest binnen vierentwintig uur beslissen.

Hij wist nog niet wat hij na zijn afstuderen ging doen. Het lag voor de hand om te gaan promoveren, maar iets fluisterde een flinke tijd niets op het astronomievlak te ondernemen.
Hij wilde de warmte van het voorjaar op hem laten inwerken. Door in alle rust over zijn leven na te denken, wilde hij beter doorgronden wat hij werkelijk wilde.

Het is raar, dacht Erik, terwijl hij naar de pikzwarte lucht boven hem keek en hij Mike 'godverkut, het wordt koud' hoorde zeggen. Maanden niets doen na jaren hard werken. Ik werkte extreem hard voor een glansrijk diploma en nu… Ja, wat nu? Vanavond is er ruimte om Mikes verhalen aan te horen, dus laat hem eens helemaal uitrazen. Zolang hij maar niet zijn natuurwetenschappelijke theorieën uitlegt. Die wil ik niet horen. De afgelopen vier jaar vloeide er genoeg natuurwetenschap door mijn hersenen. Voor nu ben ik er helemaal klaar mee.

8

'Wel godverdomme!' schreeuwde Mike ineens.
Erik volgde Mikes blik en zag dat Anna ruim vijftig meter van hen af haar boot keerde om vervolgens weer tegen de golven op te varen.
'Hee!' schreeuwde Mike keihard, maar Anna hoorde hem niet of deed alsof ze hem niet hoorde.
'Zoiets stoms heb ik nog nooit meegemaakt,' zei Mike, ontdaan.
Plotseling zag Erik iets wat hij nog nooit had gezien. Er liepen tranen over Mikes gezicht. Het kwam niet door de wind. Zijn oom huilde.
'Godverdomme,' zei Mike, nogmaals, terwijl hij zijn tranen wegveegde.
Ze bleven kijken hoe Anna weer tegen de golven opvoer. Er begon iets in Eriks borst te gloeien. Met al haar botheid, eigengereidheid en eerlijkheid is Anna een fantastische vrouw, dacht hij. Er is iets gebeurd waardoor ze dit doet. Er is iets wat te veel pijn doet.
'Jij bent een wonderkind,' zei Mike, alsof Anna niet meer bestond. 'Je haalt de hoogste cijfers van allemaal. Wonderkinderen zijn vaak volgers en sterven daarom meestal een roemloze dood.'
'Wat?' zei Erik, beledigd en kwaad.
'Onverschillig ten aanzien van de diepere lagen in hun psyche houden ze zichzelf fenomenaal voor de gek, dáár ligt hun megawonder. Ze zijn gestoord, maar wanen zich super vanwege de schouderklopjes die hun talenten zo hard deden zwellen. Applaus gaf hen vleugels, waardoor ze jubelend stegen. Later vallen ze hard, omdat ze hun leven als zinloos ervaren vanwege een verschraald ego. Door alle schouderklopjes die jij kreeg van Bram, Klaas en Bart vlieg jij nu hoog.'
'Je slaat weer eens door, Mike.'
'Je ging voor goede cijfers om Erik van Iersel te laten schitteren. Je ging niet voor het beste uit jezelf halen. Je kent jezelf niet, halfgaar wonderkind. Je toont de wereld dat je snapt hoe het gros van de imbecielen naar de fysieke werkelijkheid kijkt, dát vertellen die kutcijfers van jou. Je verlangen om het heelal te kennen, sneeuwde je onder met ambities. Wonderkinderen trommelen op talenten vanwege verdrongen vrees. Ze kakken vaardigheden opdat bekrompen lijers hun drollen bejubelen. Je leert het universum nooit kennen zolang je jezelf niet doorgrondt, angst ontkennend wonderkind!'

Erik beheerste zich, maar kookte van woede. Dit soort uitlatingen van zijn oom maakten dat hij het huis van de butler zo snel mogelijk wilde verlaten.
'Wonderkinderen vangen vaten vol liefde in ruil voor het tonen van talent in plaats van zoden aan de dijk te zetten,' ging zijn oom verder. 'Vanwege applaus van hallucinerende uilskuikens kunnen ze zich zo goed focussen, dát is hun realiteit. Als verdroogd veenlijk snappen ze niks van hun tekort aan gevoel van eigenwaarde. Ze programmeerden hun hersentjes opdat iedereen weg van ze was, maar meden alles

wat moed vroeg, waardoor ze dweilen werden, die onafhankelijk denken als de duivel zien en nooit wat goeds ontdekken, wat ze toch bij uitstek zouden moeten kunnen met hun wonderkindkutzooi. Het uitbundig etaleren van vaardigheden draineerde hun creativiteit met kijk-mij-eens-geniaal-zijn-en-neuk-mezelf-naar-de-filistijnen. Als je kwijlt voor een carrière, verneuk je je menselijke vorming. Veel kontlikkers komen daardoor nauwelijks tot authentiek denken, maar daar schijten ze op, omdat ze als zelfingenomen kwast zadeltassen vol geld incasseren. Geld compenseert voor innerlijke armoede. Je eindigt met inzichtverhullende bagger als je bewondering van anderen wil in plaats van verwondering over het heelal.'
'Als jij alles zo goed doorgrondt, Mike, vertel me dan hoe ik mezelf kan verbeteren.'
Nu *wel* in plaats van nu niet, dacht Erik, grimmig. Laat Mike uitrazen en *wees een kerel en slik*. Pas daarna kan je oordelen.
'Kijk een laag dieper en zie de rukker die het hazenpad koos,' zei Mike. 'Onafhankelijk denken doe je door pijn in je bek te gieten, niet door ervan weg te rennen.'
'Wat voor pijn?' vroeg Erik.
'De pijn die in je kop bonst zo gauw je écht wat goeds uitvreet, omdat angst dan alle snot uit je hersencellen boort. Je wordt een emotioneel kadaver als je jezelf angstvallig weghoudt van alles wat inspireert, namelijk alles wat je écht graag wil en dus moed vergt.'
'Wat is de oerbron die van mensen emotionele kadavers maakt?' vroeg Erik.
'Hun verleden.'
Mike keek Erik even aan alsof hij zich afvroeg waarom zijn neefje ineens doorvroeg in plaats van zijn woorden van zich af te slaan. 'Veel ellende ontstaat doordat opvoeders te hard op een carrière hameren,' vervolgde Eriks oom.
'Zoals Bram en Klaas deden bij jou.'
'Ja. Laat kinderen spelen. Dát triggert levenslust en dan vinden ze vanzelf hun weg. Niet dat je kinderen niet goed moet begeleiden, dat moet je juist wél doen, maar zíj moeten het zijn die hun koers bepalen, niet jij. Ook niet, vooral ook niet, doordat je ze vanuit jouw onderbewustzijn manipuleert.'
'Mike, dat doet iedere opvoeder per definitie!'
'Dat doet iedereen die net als jij onvoldoende in zichzelf kijkt omdat hij bang is voor wat er zich dan allemaal ontbloot.'
Die is raak, dacht Erik.
'Wil je je kinderen goed opvoeden dan moet je bij jezelf nagaan hoe je onbewust gemanipuleerd werd,' ging Mike door. 'Doe je dat niet dan geef je allerlei manipulaties onbewust door. Ieder mens draagt op dat vlak verantwoordelijkheid naar zichzelf, zijn medemens, de natuur en de aarde.'
'Ik moet dus het wonderkind in mezelf op de korrel nemen,' zei Erik. 'Maar eigenlijk bedoel je dat ik mijn onderbewustzijn op de korrel moet nemen. Ik moet de valkuilen in mijn onderbewustzijn ontmaskeren om mooiere wegen in te kunnen slaan.' Erik voelde dat hij een beetje afstand nodig had. 'Hoe zit dat bij jou, Mike?'
'Ik verdring mijn inwendige malheur met alcohol en theorieën. Ik ben een door drank en psychische troep gepokt hellekind dat door mentale instabiliteit naar gevoelens en

gedachten stuiterde die een mens niet gauw krijgt. Door die shit liggen genialiteit en gekte naast elkaar. Wat mensen genialiteit noemen, is emotionele etter die gevoelens en gedachten naar donkere oorden brengt, zodat psychische nood nieuwe velden op doet lichten om te overleven. Ik ontmaskerde mijn valkuilen niet. Ik trapte er elke keer vol in. Zo leerde ik mijn inwendige shit kennen. In periodes waarin ik extatisch euforisch ben, voel ik de meeste inspiratie. Euforie ontstaat om psychische troep te verdringen, euforie is een overlevingsmechanisme, euforie vermaalt loodzware stenen in je maag. Met loodzware stenen schijt je rare kleuren en dan komt er soms originele troep uit. Stop met je lul stijf wrijven met door laffe leermeesters gaargekookte meuk. Authenticiteit borrelt naar boven vanuit je diepste gevoelens en daarvoor moet je terug naar de weilanden waar je ooit als kind speelde om te zien welke donderwolk de bloeiende bloemen neersloeg.'
'Armoede en in de goot liggen, zijn ook loodzware stenen,' zei Erik, enigszins kil.
'Juist doordat ik arm en onsuccesvol ben, krijg ik inspiratie.'
'Waarom?' vroeg Erik, ongelovig.
'Weinig geld dwingt mij om dieper in mezelf te kijken. Ik wil gelukkig zijn zonder financiële overvloed. Ik wil rijk zijn op een manier die voor iedereen is weggelegd. Ik wil een weg bewandelen die íeder mens kan bewandelen. Beperkte lijers staren zich blind op de financiële berg die slechts voor een enkeling is weggelegd. Je bent bevrijd als je je rijk voelt met rijkdom die voor iedereen haalbaar is. Ik kan treuren over mijn armoede en dat doe ik ook, want ik ben geen engel, maar ik treur mezelf geen depressie in mijn reet, daarvoor voel ik te veel inspiratie vanwege gedachten aan planeten waarop álle intelligente wezens rijk zijn. Inwendig rijk. Geld en succes najagen doet minder onbekende velden betreden. Met hun door onbewuste angsten geleide hersencellen verstarren wonderkinderen zo gauw ze even buiten het gebaande pad hobbelen.'
'Waar zijn wonderkinderen zo bang voor?' vroeg Erik.
'Afvallige worden in de kring waar je je zo moeizaam met al je uitgebeende talent binnenslijmde. Wonderkinderen willen de nestwarmte niet kwijt. Jij vond een warm nest, gestookt met natuurwetenschappelijke incest. Mogelijk dat je nu overweegt om het huis uit te gaan, omdat je klaar bent met je studie. Je kan het nest van de butler verlaten om je definitief bij de bigbangaanbidders te voegen.'

Erik had Mike nog niks verteld over zijn afwegingen om in de stad te gaan wonen, maar hij had nu geen zin om daarover te praten. 'Waarom is het natuurwetenschappelijke nest incestueus?' vroeg hij, terwijl hij voelde dat hij dit niet moest vragen, omdat de vraag zijn oom los deed branden. Ach, wat kan mij het ook schelen, laat Mike vanavond uitrazen, dacht hij. Mijn scriptie is ingeleverd. Een zee van ruimte en tijd strekt zich voor me uit. Ik kan nu diep in mezelf duiken en kijken wat dat brengt.
'Omdat de relativiteitstheorie net zo'n kudde voortbracht als alle wereldreligies,' antwoordde Mike. 'Waar een theorie een geloof wordt, zijn vitaliserende nieuwe ideeën niet meer welkom en doet authentiek denken agressie ontkiemen. Angst vermoordt

vaak frisse bespiegelingen. Waar een onafhankelijke gedachte in de hersencellen van een gelovige schemert, roept buiten de paden poepen zo'n vrees op dat de logica zijn weg naar het bewustzijn niet vindt. Vrees brengt gelovigen naar hoge maatschappelijke posities, waar ze vaak net als hun voorgangers authentiek denken vermorzelen. Marginale wetenschapstroep schijtende stumpers trappen alles wat hun valse shit aan de kaak stelt rücksichtslos weg om hun positie te behouden. "Mike Mafkees is een wetenschapscharlatan! Weg met die clown!" Er flikkert in hun brein nog geen splinter van de creativiteit die ík ophoestte. Ze hebben geen flauw benul van alle wetenschapsvelden die ik verbijsterend eenvoudig met een paar losse steken tot een oersterke deken naaide. Míj durven ze onder te pissen, terwijl er stroop uit hun reet lekt als ze hoog in de piramide zwevende autoriteit ruiken. Schijt niet dun voor de maatschappelijke ladder, Erik. Schijt dun voor het falen van je hart.'
'Wat bedoel je?'
'Valsheid in de natuurwetenschap verkankert de aarde. Het is corruptie die de klok slaat in de kern van onze kennisstal. Er ligt een megalomane rat te stinken in de kribbe van het opgewreven wetenschapshuis waar iedere slijmdraden kwadraterende kwal zo hoog van opgeeft. Diepgewortelde arrogantie van het bigbangsnuivende zootje komt stelselmatig klaar in de snufferd van iedere alternatieve denker. Je ruikt hun "ik zie het goed" op kilometers afstand. Ondertussen verpatsen ze negentig procent van hun hersencapaciteit aan het binnenhalen van persoonlijk voordeel. Karakterloosheid is de pilaar waarop hun verstand bivakkeert, terwijl bewustwording daarvan verdrongen wordt door hun mateloze bewondering voor hun fabuleuze IQ. Je schijt je poot stijf van die lui, maar ze bloeien omdat ze hun persoonlijke belangen het meest van alles in acht nemen. Carrièreangst drijft de stumpers als haringen bijeen, want geen van de valse-waarheid-delvers trekt eropuit om in de onmetelijke oceaan van onontdekte ideeën eenzaam en alleen een heldendaad te verrichten. De fysieke werkelijkheid zal hen worst zijn. Ze graaien fondsen, terwijl ze van de wetenschap een berg verbitterde as maken en elke klokkenluider die hun wetenschapsfarce in hun fuckface pegelt, bespotten. Verlicht als een zak aardappelen willen de wonderkindjes waardering. Net als Grote Broer Einstein, die zich vijftig jaar lang "Ons Grote Genie!" in de reet liet stampen. Word geen wonderkind dat vanwege corrumperend eigenbelang de stront niet wil zien, Erik. Zíe het duister en snap dat "natuurkundeprofessor" en "astronomieprofessor" geuzennamen werden voor lamzakken die nooit de essentie van de fysieke werkelijkheid wensen te doorgronden, laat staan die van hun psychische werkelijkheid. Dáárom is de natuurwetenschap een door incestueuze kraaien ondergescheten nest.'
'Iedereen probeert er het beste van te maken, Mike,' zei Erik, met een stem vol ingehouden woede.

9

Mike reageerde op Eriks woede, maar anders dan zijn neefje had gehoopt.
'Mijn gemoed schiet vol. Vooral als ik eraan denk hoe de nazi's met man en macht er het beste van probeerden te maken. Toen Hitler zich een kogel door zijn kop joeg omdat de Russische soldaten voor zijn deur stonden, geloofde de stakker nog steeds dat hij fantastisch was. De wereld zou Hitler eeuwig blijven vereren als Adolf de Grote omdat hij heldendaden had verricht. Hitler hield zichzelf tot de laatste seconde voor de gek. Zo overleefde hij, tot aan zijn zelfmoord toe. De zichzelf hemelhoog overschattende narcist geilde tijdens het overhalen van de trekker nog steeds op het prachtmens dat hij was. Hoe waardelozer je bent, hoe minder je het doorhebt. Bedompte hersencellen kunnen zich de bewustwording van hun stank niet permitteren. Kijk scherp, Erik, sla me niet met dooddoeners om de oren om wetenschapsclowns te maskeren. Zie het trieste hoopje dat overblijft als je ze ontdoet van hun status. Ze ervaren torenhoog welbevinden door briljant werk als dat van mij ongezien in de gootsteen te gooien. Zie de onvolwassenheid in theorieën van mensen die jij hoogacht vanwege hun positie op de apenrots.'
'Staat Mike van Iersel garant voor zuivere waarheidsvinding?' vroeg Erik, nog steeds woedend. 'Zit er in Mike van Iersel geen spatje eigenbelang? In hoeverre blijft er een triest hoopje van jóu over als je theorieën fout blijken te zijn?'
Mike keek weer naar de grond. 'Mogelijk dat mijn leven alleen maar waarde heeft voor psychologen, omdat ik een prachtig voorbeeld ben van iemand die in de waan leeft bijzonder werk te verrichten terwijl het allemaal rotzooi is. Mogelijk ben ik een intriest mens omdat ik mezelf hoogacht vanwege waardeloze theorieën. Mogelijk denk ik zelfs met een dubbelloops in mijn bek dat ik fantastisch ben. Dit soort bespiegelingen moet je in mijn situatie aankunnen en dan heb ik het alleen nog maar over het oordeel van míj over mij. Daar komt de unanieme veroordeling van anderen strak mijn reet neukend overheen. Iedereen vindt dat ik de waarde van mijn werk overschat terwijl ze dat werk totaal niet kennen. Er zijn weinig mensen die zo onafhankelijk denken als ik, maar ook met die mening sta ik alleen. Maar godverkut, enkel de eigenbelangratten geven in mijn situatie op. Ik snak vaak enórm naar mijn dood, maar ik moet doorknokken, tot de laatste snik, want dat ben ik aan de aarde verplicht.'
'Waarom ben je dat aan de aarde verplicht?' vroeg Erik, verbaasd en verontrust.
'Als mijn werk goed is, kan het heel veel goeddoen. Dan maar Mike Mafkees tot de laatste snik. Dan maar net als Hitler bij de laatste stuiptrekking menen dat ik een prachtmens ben terwijl ik me net als de Führer diep voor mijn waardeloze kutleven moet schamen. Natuurlijk snap ik heel goed dat de meute me een zak zo groot als de Martinikerk vindt die zichzelf maar beter aan de spijlen kan verhangen, maar ik vecht door omdat ik het niet kan maken en laat de aarde in de steek. Dan maar een kogel door mijn kop als mijn grootheidswaan net een keer te vaak explodeert. Mijn werk is goed of fout en met beide mogelijkheden moet ik standhouden en nieuw

werk tevoorschijn toveren. Natuurwetenschappers snappen geen lekkende syfkut van hun tot beroepsgeheim uitgeroepen eigenbelang dat ons om de oren slaat zo gauw een straal eerlijkheid door hun altruïsme blinkende pantser piept. Ze staan bekend als de slimste mensen op aarde en behoren dientengevolge behept te zijn met fenomenale eerlijkheid, maar ze verkwanselen het. Als oprechte waarheidzoekers behoren ze met ruimdenkende breingolven voorop te gaan in de strijd, maar ze pissen iedere vonk integriteit unaniem naar de hel. Als fundamentalistische gelovigen zijn ze het hardst uitgekookt van allemaal, want ze geloven niet, ze weten! Op aarde bestaat geen theoretische natuurwetenschap meer, want die verdampte door te veel eigenbelang tot het meest verstarde geestesvehikel dat onze planeet ooit teisterde. Met de relativiteitstheorie als hardst bewezen theoretische vlam ooit, denken hersendode idioten een onweerlegbaar kleitablet in hun kleffe fikken te houden. Een onovertroffen sidderend breinbriljant, aan hen geschonken door hun alom aanbeden wetenschapsgod. "Zijn wil is wet!" brullen de gelovigen. "Vernietig alles wat afwijkt!" Deze fascistische wetenschapsshit echoot nog eeuwen na, want de Einsteinafzuigers zijn onbevatbaar in de ban. Mensen schudden nog millennia meewarig hun hoofd als ze denken aan de Einsteinadepten die de natuurkunde en kosmologie met ijzeren vuist domineerden. Adolf Hitler groeide uit tot het grootste politieke schandaal door vrije meningsuiting de kop in te drukken en iedereen te hersenspoelen, opdat blonde blanke Duitsers als übermenschen konden bloeien ten koste van de rest van de mensheid. Natuurkundigen lieten de afgelopen eeuw het grootste wetenschappelijke schandaal ooit ontstaan met *Einstein über alles*! Heil onze wetenschappelijke Führer! Het wordt tijd dat iemand alle rationele smerigheid opveegt, want hoewel de visies van de relativiteitneukers zo ziek zijn als geïnfecteerd straatgras, schoten ze wortel in alle hoeken van de wetenschap en overwoekeren ze al het babygroene creatieve denken. In Groningen kan je de straten betegelen met universitaire zakken die met koppen vol corruptie zichzelf op de borst slaan, trots dat ze alles wat integer is de kop indrukken, met mijn pa als lokale Führer "Heil Einstein!" schreeuwend voorop. Ik ben zo blij dat ik afwijkende genen heb en als wetenschappelijk onderkruipsel regelmatig door de faculteiten van Groningen zwerf in de hoop op één integer lichtje. Mijn pa had decennia de tijd om mijn werk te lezen en zo de werkelijkheid beter te doorgronden, maar hij bleef alles van mij ongezien opzijleggen. Het volgevreten zwijn besmet iedere nieuwe lichting waarheidzoekers met rationele virussen. Groningen, de stad die iedereen verwelkomt, de stad zonder pretenties, heeft een van top tot teen door narcistische klootzakken ondergezeken kutuniversiteit. Wie ziet hoe de werkelijkheid in elkaar steekt, kan dat eenvoudig uitleggen, zoals ik dat kan, maar wereldwijd worden natuurkunde- en astronomiefaculteiten bevolkt door neuk-mij-dan-neuk-ik-jou-ratten die wanstaltig ingewikkelde theoretische troep voor de fysieke werkelijkheid houden. Ze hebben als eigenbelang-vretende meeloper een moreel kompas van Jan Kut in de Zeikruimte. Mij kunnen ze niet luchten. Ze willen altijd dat ik zo snel mogelijk opdonder. Misschien wordt het tijd dat ik dat doe. Voor eeuwig opgesodemieterd!'

Mike staarde in het zwarte water voor hem, blies zijn adem uit en tapte ineens uit een heel ander vat. 'We vinden onszelf altijd zo geweldig, Erik. Zelfs als we suïcidaal zijn, zoals ik zo vaak was en dat wijf daarginds in haar kutboot ook. Ik maakte vaak een schandaal van mezelf door mezelf heel hoog te achten. Dat deed ik om te compenseren, zodat ik kon omgaan met mijn maatschappelijke en financiële onsucces. Ja, ik was vaak een wezenloos-arrogante klootzak. Volkomen onterecht, want zo slim en geweldig ben ik niet. Maar een meeloper werd ik nooit. Ik kleedde de meeloper in mezelf uit en ranselde hem met de zweep, opdat er een paar andere vermogens groeiden en mijn verlangens naar maatschappelijke en financiële zekerheid me minder corrumpeerden. Met het afknallen van onze zeer sterke neiging naar meelopen, verminderen we ons schrijnend-sterke onvermogen om naar een hoger menselijk niveau te klimmen.'
'Waar komt onze neiging naar meelopen vandaan?' vroeg Erik.
'Het druipt uit de door opvoeding en maatschappij geïnjecteerde angst om laag op de maatschappelijke ladder terecht te komen. Vrees voor onderdeurshit blaft het wonderkind tot leven dat in zijn jeugd meer met vriendjes had moeten spelen.'

Door Mikes laatste zin explodeerde Erik bijna van woede.
Erik was na de scheiding van Anna, *ontstaan door Mike*, heel veel alleen geweest. De pijn van de eenzaamheid had hij verdrongen met goede cijfers op de middelbare school en universiteit. Uiterst moeizaam had hij zich sociaal staande gehouden, zelfs zo moeizaam dat hij bang was geworden voor lichamelijke ziektes. En toch, dacht hij, terwijl er weer twee waterdruppels tegen zijn wangen petsten. Het kan goed zijn om eens een ander verhaal te horen. Het kan goed zijn en laat Mikes woorden wegen in mijn hersenen aanleggen die ik niet ken. Het kan goed zijn en negeer de woede die Mike het zwijgen op wil leggen.
'Hoe klim je naar een hoger menselijk niveau?' kreeg hij er vanwege zijn ingehouden woede met heel veel moeite uit.
Kennelijk realiseerde Mike zich dat hij te ver was gegaan. 'Je moet het geluk van de aarde belangrijker vinden dan de mate waarin jij daaraan bijdraagt,' zei hij zo zacht dat Erik hem bijna niet verstond. 'Dat is voor iedereen heel moeilijk, maar dat is de kern.'
'Bevlekken we onszelf met verlangen om te schitteren?' vroeg Erik, verbaasd door Mikes raadselachtige opmerking. 'Ieder mens wil schitteren, Mike, ieder mens wil tot bloei komen!'
'En dat is fantastisch, ik wil dat ook!' Mike bukte zich, pakte de fles whisky, draaide de dop eraf en nam een slok.
'Wat is het addertje onder het gras?' vroeg Erik.
'We hebben allemaal kraters in onze ziel vanwege het verleden. Beschadigingen die we wegpoetsen met ons ego. We worden gelukkiger als we onze psychische janboel repareren in plaats van de kraters te vullen met waardering van anderen.'
'Waar wil je heen, Mike? Waarom moet ik het geluk van alles en iedereen belangrijker vinden dan de mate waarin ik eraan bijdraag?'

'Mensen verlangen er vaak naar dat hun kinderen doen wat ze zelf niet konden. Zo fantaseerde ik vaak over kinderen die aan topsport deden. Waarom? Omdat ik zélf een topsporter had willen worden.'
'Waarom gebeurde dat niet?'
'Ik kreeg er te weinig de ruimte voor van Bram, die net als mijn vader wilde dat ik een academische studie deed. Bram gaf Brenda alle ruimte om te sporten en die brak vervolgens met haar studie biologie. Bij jouw vader, Berend en mij trok Bram de touwtjes strakker. Wij moesten de familie academische titels bezorgen. Zo kan je een kind vergiftigen. Misschien deed ik dat bij jou, want naast je harde studeren was je de afgelopen vijf jaar alleen maar aan het klimmen in De Klimborg. Veel kinderen voelen dat ze iets moeten, maar weten niet wát en dat zet hun onderbewustzijn onder druk en maakt hen ongelukkig. Het vertaalt zich vaak in geforceerd doelen zoeken, opdat hun ego de vlekken wegpoetst.'
'Juist, ja,' zei Erik, beduusd vanwege Mikes opmerking over geforceerd doelen zoeken. 'Toch is het me nog niet duidelijk waarom ik het geluk van de aarde belangrijker moet vinden dan de mate waarin ik daaraan bijdraag.'
'Alleen dan voel je de vrijheid om te leven zoals jou goeddunkt.'
'Waarom?'
'Omdat jouw integriteit dan niet een verhullend chroomlaagje is, maar gestaalde trots.'
'Hoe kan dat dan?'
'Omdat je dan tegen alles en iedereen "*fuck you*" zegt om zo goed mogelijk van de aarde een prachtige plek te kunnen maken.'
'Wat voor prachtige plek?'
'Een plek waar alle mensen, alle dieren en alle planten gelukkig kunnen zijn.'

Erik zocht naar trots in zichzelf en kwam daarbij uit op doelen. Doelen die maakten dat hij zich trots voelde als hij ze haalde. 'Waarom moet je niet geforceerd doelen zoeken?' vroeg hij Mike.
'Dwangmatig doelen zoeken, verwelkt jouw levensgeluk, omdat dwangmatige shit jou niet écht trots op jezelf maakt.'
'Waarom niet?'
'Met dwangmatige shit kom je uit op God-zegene-de-greep-doelen in plaats van jóuw doelen,' antwoordde Mike. 'Veel wonderkinderen deden als kind onvoldoende wat ze zelf wilden en te veel wat hun ouders wilden. De verlangens van waaruit ze later als volwassene acteren, zijn vaak niet hún verlangens, waardoor er psychische shit druipt omdat hun leven onvoldoende hún leven is. Ergens voelen ze onrecht en dat brengt woede. Bijvoorbeeld naar mij. Ik ben de Satan die gedecimeerd moet worden opdat hij zijn bek houdt over alternatieve theorieën. De wondervarkens zijn succesverslaafden bij wie onbewuste vrees voor pappa en mamma rond-ettert. Onder hun minzame laagje zijn ze arrogant en agressief, omdat ze hun falende mens zijn niet aan hun opvoeding koppelen. Fuck het hondenvoer, schitteren is fantastisch, ieder mens wil tot bloei komen, maar je bloeit enkel welriekend met al je

integriteitssensoren intact. Welriekend bloeien is persoonlijke ambities jouw reet laten roesten opdat anderen niet stikken. Berend had vast nog geleefd en was mogelijk heel gelukkig geworden zonder de opgelegde ambities van pa. Gooi onnodige ambities bij het vuil, dan waaien de doelen vanzelf in je gezicht. Geforceerd met je ratio doelen fabriceren, is de opmaat naar valse muziek.'

Mike denkt meer aan zijn eigen geluk dan de mijne waar hij zijn wijsheden in mijn oren ramt, dacht Erik. 'Je duwt me al je wijsheden door de strot!' riep hij ineens, waarmee hij zichzelf verbaasde, want hij woog zijn woorden altijd.
Kennelijk was Eriks uitbarsting Mike ook opgevallen, want hij bestudeerde zo goed als dat in het donker ging Eriks gezicht. Ineens floepte het buitenlicht van het huis van de butler aan. Het licht werkte met een tijdschakelaar, waar Erik zich nooit mee bemoeide en die Mike maar niet onder controle kreeg.
'Je hebt gelijk,' zei Mike. 'Ik dring jou al jaren mijn wijsheden op. Je bent een goed mens als je anderen ruimte geeft, maar ik néém ruimte. Mijn excuses, Erik. Ik wil je ruimte geven, maar geef het mezelf. Adolf Hitler beloofde eindeloze velden *Lebensraum* aan zijn geliefde Germaan, maar uiteindelijk ging het Adolf enkel om Adolf, de rest van de mensheid mocht wegteren, inclusief het hele Germaanse volk. In een lichaam met weinig weerstand grijpen kankercellen hun kans. In een maatschappij met weinig weerstand grijpen klootzakken hun kans. Hitler was een staalkaart van psychische stoornissen, die verborgen moesten blijven, want de Oostenrijkse narcist zag zichzelf als het meest perfecte wezen dat ooit licht over de aardbol liet schijnen en Adolf vernietigde liever de hele planeet dan zijn zelfbeeld. Mensen creëren vaak zondebokken om hun eigen zonden weg te wuiven. Ze hebben dan niet de mentale kracht om hun fouten te zien, laat staan ze te lijf te gaan. Duivelse Adolf prikte vreugdevol zondebokken aan zijn drietand en won er miljoenen stemmen mee, want hij was niet de enige die de bok in zichzelf ontkende. Adolf Hitler werd als politicus in de jaren dertig in Duitsland bejubeld met een intensiteit die zonder precedent was. Albert Einstein wordt als wetenschapper al een eeuw wereldwijd bejubeld met een intensiteit die zonder precedent is. Aan het begin van de twintigste eeuw lag de natuurkunde weerloos op zijn gat door de onbegrepen voortplanting van licht in een ruimte die zo leeg leek als de geest van de theoretische natuurkundigen van de twintigste eeuw. Vanwege het tekort aan natuurwetenschappelijke weerstand greep de relativiteitstheorie vanaf 1905 zijn kans. Ben ik een briljante ziener of een met grootheidswaan vergiftigde prediker van *Lebensraum* voor alternatieve denkers? Binnen ons tweepersoonsgezin heb ik de macht en daardoor bezet ik verreweg de meeste ruimte. Ik bejubel mezelf, terwijl ik jou al mijn wijsheden opdring. Je moet me mijn egocentrische etter aanrekenen, Erik, wil je niet net als ik beschadigd blijven vanwege je opvoeding.'

10

Ze staarden naar hun door kunstlicht getrokken schaduwen. Woeste golven deden de donkere vlekken dansen.
's Ochtends en 's avonds keken Mike en Erik vanuit hun woonkamer naar het meer. De kamer had televisie, computer noch gordijnen, maar wel een groot raam, een raam waarin het meer beeldvullend was. De kamer had ook geen radio en ze waren niet geabonneerd op welk blad dan ook, behalve het blad van Vogelbescherming Nederland, dat vijf keer per jaar in de bus viel. Erik had zijn laptop op zijn kamer, waar een bed, kast, bureau en stoel de ruimte vulden.
Het interieur van hun woonkamer bestond uit twee luie stoelen, een eettafel met drie stoelen en een enorme gatenplant, want Mike kon er niet tegen als er geen groen in de kamer was.
Erik vond hun woonkamer prettig vanwege alles wat er niet was. Vaak keek hij naar buiten en werd dan betoverd. Vooral 's ochtends, als hij in zijn eentje in een luie stoel ontbeet en over het meer keek. Het zwart van de nacht maakte dan plaats voor de eerste vage strepen, waarna de dag zich binnen een uur ontvouwde. Iedere zonsopgang was uniek. Vaak keek hij gefascineerd naar het zonlicht, vooral in maart, april, september en oktober, als de zonsopgang samenviel met het tijdstip van zijn ontbijt. Het kijken naar horizonluchten boven water, met veranderende kleurcombinaties van zwart, grijs, oranje, rood, geel, blauw en wit, deden hem één voelen met de planeet. De aarde en de natuur kwamen dan krachtig bij hem binnen terwijl er geen tekens van menselijke aanwezigheid zijn innerlijk verstoorden. Zich één voelen met de natuur gaf Erik rust en ontspanning. Hij zat dan slechts in zijn stoel te kijken, terwijl het leven op de planeet door hem heen stroomde, ook het menselijke leven. Buiten was zo veel meer, dat in jou rond kon wervelen terwijl je op een stoel zat. Je kon verbinding voelen met de hele planeet. Daar was enkel een bepaalde stand van je hersenen voor nodig. Een zonsopgang kon die stand brengen. Maar behalve zonsopgangen was er zo veel meer dat een mens kon verbinden met andere levens op de planeet. Erik vond het moeilijk om verbinding met andere mensen te maken. Het lukte vaak niet. Hij was sociaal onbeholpen. Maar af en toe voelde hij enorme vitaliteit en dan spoelde er krachtige hoop door hem heen. Hoop op sterke verbinding met anderen. Hoop op sterke verbinding met mensen overal op aarde. Hoop die onder meer getriggerd werd door zonsopgangen. Het maakte niet uit wat de hoop triggerde, als het er maar was. Hoop op een goed leven, hoop op contact, hoop op liefde. Hoop had je snoeihard nodig. Erik had weinig contact met anderen, maar hij wist zich te redden dankzij de hoop dat het nog eens anders zou zijn. Vitaliteit vanwege hoop trok ook door hem heen als hij 's nachts naar de sterren keek en dacht aan leven op andere planeten in de Melkweg. Ander leven dat net als hem naar liefdevolle verbinding verlangde. Op zulke momenten voelde hij zich één met de Melkweg, met het sterrenstelsel waarin hij geboren was, met de verzameling van honderden miljarden sterren waarin hij moeizaam een weg vond en waarin hij zich iedere

dag alleen voelde. Dan troostte hij zich met de gedachte dat er ook anderen waren die zich alleen voelden, veel anderen, die ook geplaagd werden door onvervulde verlangens en ook hoopten dat het nog eens zou veranderen. Erik verbaasde zich vaak over het besef van zijn ongelukkig zijn terwijl hij zich gelukkig voelde en zijn gedachten gingen dan naar Finland, waar veel mensen zich gelukkig voelden terwijl het land een van de hoogste zelfmoordpercentages ter wereld had. Veel zaken begreep hij niet, vooral zaken in hemzelf niet, maar zonsopgangen begreep hij wel. Zonsopgangen brachten iedere dag een nieuwe kans. Zonsopgangen brachten hoop. Het vreemde was dat hij iedere ochtend bij het wakker worden en opstaan een moment van extreme depressiviteit had. Dan voelde hij zich zo immens naar dat hij intens naar de dood verlangde. Later, als hij in zijn luie stoel ontbeet, was het weg en voelde hij zich goed. Iedere avond voor het slapen gaan hoopte hij dat de volgende ochtend het verschrikkelijke gevoel weg zou blijven, maar iedere ochtend kwam het terug.

Terwijl hij in de golven van het Paterswoldsemeer staarde en Mike hard 'ha!' hoorde roepen vanwege de kou, hoopte Erik dat er nooit een dag zou komen waarop hij zijn oom, zijn oma, de planeet Aarde en de Melkweg in de steek zou laten door zelfmoord te plegen. Soms leed je verschrikkelijk en sommige mensen leden heel vaak verschrikkelijk, maar liever lijden dan anderen in de steek laten. Erik begreep heel goed dat sommige mensen zo zwaar zaten dat ze er een einde aan maakten, want hij had zelf iedere ochtend een moment dat hij niet verder wilde. Maar met zelfmoord werd het duister voor anderen zo veel erger. In Finland werd het 's winters zeer donker, veel meer dan in Groningen, maar 's zomers was er in Finland veel licht. Het was nu donker en koud in Groningen. Erik moest volhouden, vanavond, vannacht, morgen, de rest van zijn leven, om anderen niet met meer pijn op te zadelen vanwege zelfdoding. Misschien kwam er een tijd waarin hij gemakkelijker contact maakte met anderen en misschien kwam er een tijd waarin hij zich verbonden voelde met een vrouw van wie hij zielsveel hield en die zielsveel van hem hield. Er was hoop. Je kon denken dat het leven weinig voorstelde, maar dat dacht je niet als je gelukkig was. Mogelijk zie ik vannacht het donkerste zwart, dacht Erik, terwijl hij zich zeer gedeprimeerd voelde en naar de dood verlangde en er weer twee waterdruppels op zijn wangen insloegen. Maar ik ben hier en ik moet verder. Ik heb geen keus als ik anderen niet in de steek wil laten en dat wil ik niet. Dus moet ik verder. Ik hoop dat ik steeds meer trots in mijn hart ga voelen omdat ik volhield. Niet 'trots' die mijn ego doet schitteren met 'kijk mij eens'. Ik wil de trots die gevoed wordt door liefde voor medemensen en de aarde. Liefde die ervoor zorgt dat je niemand in de steek laat. Ik wil de trots die mij door doet bijten opdat er veel moois kan bloeien op onze planeet. Wij mensen maakten er een *enorme* puinhoop van door overconsumptie en het onvoldoende stimuleren van democratie in alle landen op aarde. We zullen enorm scherp naar onszelf moeten kijken om wereldwijd op veel vlakken een krachtige verandering in gang te zetten opdat het beter met onze planeet gaat. *Veel* beter. *Ik* moet *ook* scherp in mezelf kijken opdat er iets krachtig in *mij* verandert. Ik wil meer bijdragen aan het welzijn van de aarde en minder naarstig naar

mogelijkheden zoeken om 'kijk mij eens!' te kunnen schreeuwen. Er kan zo veel beter in mij en ik wil daarnaar op zoek. Ik heb een doel.

'Ja, ik ben egocentrisch,' zei Mike, nadat ze enige tijd gezwegen hadden. 'Maar wat doe je als je ziet dat het verschrikkelijk fout kan gaan? Moet je dan anoniem rondsluipen en niks zeggen terwijl natuurkundigen zeer wel mogelijk met een deeltjesversneller de totale vernietiging van de aarde bewerkstelligen omdat ze de fouten in hun denken niet doorgronden vanwege hun aanbidding van Albert de Grote?'
'Liggen fouten die nú door natuurkundigen gemaakt worden bij Albert Einstein, die een ééuw geleden zijn theorie publiceerde?'
'Nee, bij mensen die hem bejubelen om daar zelf beter van te worden, zoals bij religies en politieke dictatuur ook altijd gebeurt. Natuurkundigen liggen wereldwijd op de knieën voor alwetende Albert en bidden zich de blaren voor wetenschapsfortuinen. Waar vroeger miljoenen klaarkwamen op Adolf komen nu miljoenen klaar op Albert, terwijl de volgelingen niet doorhebben dat hun extatische gevoel meer zegt over hun eigenbelang dan hun verlangen om iets goeds te doen.'
'Wat voor eigenbelang?'
'Waar mensen in Duitsland tachtig jaar geleden Hitler bekritiseerden, liep het slecht met hen af. Hetzelfde speelt al meer dan een halve eeuw op het vlak van de natuurwetenschap. Kritiek op Einstein en de big bang doet anderen denken dat je gek bent.'
'Omdat de theorieën goed zijn,' zei Erik. 'Ik heb op de universiteit nog nooit iemand gehoord die kritiek had op de relativiteitstheorie of de big bang. Jij hebt wel kritiek, maar jij studeerde natuurkunde noch astronomie.'
'Veel buitenstaanders bekritiseren de relativiteitstheorie. Misschien omdat ze de theorie onvoldoende begrijpen, misschien omdat hun ego het genie Einstein omver wil schoppen, maar misschien vooral omdat buitenstaanders met voldoende boerenverstand zien dat de theorie een zeepbel is. Natuurkundigen leerden alles wat fout voelt, te negeren om hun carrière niet in gevaar te brengen. De hele maatschappij valt over je heen als je Einstein op z'n lichtstraal terug naar de sterren schopt. De huidige natuurkunde zuigt geld uit mensen om zo goed mogelijk eigenbelang neukende leugens in stand te houden. Natuurkundigen zijn zó blij met de veiligheid die hun carrière hen geeft dat ze al hun kritische vermogens uitschakelen om die veiligheid intact te houden. De extatische bejubeling van Einstein ontspringt uit verlangen naar veiligheid. Dat verlangen doet de hersenen van natuurkundigen, kosmologen en astronomen dagelijks stollen in geruststellende bekrompenheid.'
'Vind je mij een veiligheid zoekende stumper?'
Mike keek Erik ernstig aan. 'Is dat een serieuze vraag?'
'Ja.'
'Ik vind jou geen stumper, Erik. Mensen zijn prachtige wezens. Jij ook. Je ideeën ten aanzien van de fysieke werkelijkheid zijn fout, maar jij bent goed.'
'En de natuurkunde- en astronomieprofessoren in Groningen?' Shit, dacht Erik. Nou gaat ie weer.

'Dat zijn varkens die hun oma neuken voor een kop thee met Einstein. Wat gebeurt er als jij onze planeet in 3019 ziet, gesteld dat de aarde en de mensheid overleven? Wat gebeurt er als jij in een flits doorgrondt hoe mensen dán naar het heelal en zichzelf kijken? Voel je je dan klein vanwege je zicht op alle bekrompenheden die in jouw ziel zitten? Nee, je voelt je dan groot omdat Erik van Iersel zichzelf en het heelal beter in de smiezen heeft dan wie dan ook in 2019. Zo werkt de menselijke geest, omdat het ego het individu beschermt. Vanwege jouw drang tot zelfbehoud voel jij je in één klap superieur met de kennis van 3019. Jóu wordt dan een kijkje in de toekomst gegund. Jíj bent dan de kampioen. Jíj bent dan de breinbriljant. Het uitverkoren mens! Ondanks het zicht op vrachten omhoogspringende bekrompenheden, ben jij dan blij met jezelf.'
'Superioriteitsgevoel is slecht, bedoel je dat?' vroeg Erik, verward.
'Nee, superioriteitsgevoel is goed, want je hebt het keihard nodig om overeind te blijven met al het geestelijke geweld dat op je afkomt als je de werkelijkheid beter doorgrondt dan wie dan ook.'
Erik werd weer woedend. 'Je hebt het hier over jezelf!' riep hij. 'Jij presenteert jezelf altijd als superheld en daar word ik doodziek van!'
Met een woedende blik keek hij naar zijn oom en zag tot zijn verbazing dat die als een geslagen hond in het water staarde.
'Op het vlak van filosofie en natuurwetenschap loop ik voorop,' zei Mike, moeizaam. 'Maar als mens loop ik achter. Ik kan jou een mooier heelal geven, maar voor een mooier mens moet je bij Brenda zijn. Ik sta op een door mijzelf gefabriceerd filosofisch en natuurwetenschappelijk voetstuk. Mijn visies op de werkelijkheid zijn mijn enige vezels eigenwaarde. Vallen omdat die vezels onder mij vandaan gerukt worden, overleef ik niet.'
'Waarom overleef je dat niet?' vroeg Erik, bevreesd, want zo kwetsbaar had hij zijn oom nog nooit meegemaakt.
'Mijn ego mag niet breken, want dan ga ik te hard onderuit. Het is om te janken zo groot mijn grootheidswaan is. Schuimbekkend van arrogantie houd ik mezelf staande. Ik ben een kwetsbare eikel, waar Brenda een oersterke eik is. Ik vertel jou hoe het heelal in elkaar steekt, maar Brenda vertelt jou hoe jij in elkaar steekt.'
Mike nam nog een slok whisky. 'We rennen allemaal weg van te sterk brandend zelfinzicht, want daarmee rol je schroeiend het meer in om er levenloos weer uitgetakeld te worden. Ik ren net zo goed weg van zelfinzicht, maar de raderen van mijn rationaliteit verdommen het om eeuwig de slappeling uit te hangen en dus sleep ik mezelf regelmatig voor de spiegel om een stukje lafheid te laten verdampen.'
'Wat maakt jou bijzonder?' vroeg Erik, die wilde dat zijn oom zich wat beter voelde.
Mike staarde somber voor zich uit, maar Erik zag dat zijn vraag doorwerkte.
'Ik stampte een totaaltheorie uit de grond die geniaal is,' antwoordde Mike.
'Geniaal?'
'Meer dan geniaal.'
'Meen je dat?'

'Noem het zelfvertrouwen, grootheidswaan of arrogantie, maar mijn geloof in mijn werk helpt me om suïcide op afstand te houden.'
'Hoe ver reikt jouw arrogantie?'
'Ik geef het een zeer grote kans dat verder dan ons geëvolueerd intelligent leven ons volgt,' antwoordde Mike, met een kwetsbare vibratie in zijn stem. 'Ik voel iedere dag dat zij mij toejuichen vanwege wat ik doe. Zo ben ik in mijn eigen ogen het goddelijke prinsje.'
'Wat voor goddelijk prinsje?'
'Het goddelijke prinsje dat planeet Aarde redt, maar ondertussen zo ziek is als een grootheidswaan kwijlende terminale hond.'

Eriks zorgsensoren sloegen diep in het rood. Zijn oom liet vaker zwaarmoedige geluiden horen, maar door Mikes bravoure was er ook altijd een ondertoon die vechtlust verried. Die ondertoon klonk nu harder dan ooit vanwege zijn afwezigheid. Erik beschouwde Mikes natuurkunde, kosmologie en astronomie als waardeloos, maar voor Mike was het letterlijk van levensbelang dat hij dat zelf *niet* vond.
Eriks zwijgen moedigde Mike aan om verder te gaan. 'Kom er maar eens achter of je bagger of goud maakt. "Het is goed!" schreeuwt een stem in mij, maar die stem hoorde Hitler ook. Ik probeer kwaad uit te roeien door mensen te laten nadenken. Hitler probeerde kwaad uit te roeien door mensen te vernietigen. Hitlers misdaden ontstonden door foute theoretische gronden, maar mogelijk zijn mijn theoretische gronden ook fout.'
'De tijd gaat het antwoord brengen,' zei Erik, enigszins arrogant.
'Soms wordt een vraag niet opgelost en glijd je geruisloos weg in de tijd,' zei Mike, met een berusting die Erik nog meer verontrustte. 'Als individu of als planeet.'
'Wat wil je dat je werk doet, Mike?'
'Ik wil dat het mensen vol doet schieten met vitaliteit en inspiratie.' Mike staarde dof in het duister boven hem, maar Erik zag een kleine sprankeling in zijn ogen. 'We hebben nieuwe dromen nodig.'
'Wat voor dromen?'
'Dromen die ontspringen met een eindeloos oud, eindeloos groot en tot in de eeuwigheid blijvend heelal, dat met altijd weer snellere deeltjes nooit ophoudt ons te inspireren.'
Ook al wil je het nog zo graag, je kan van bagger geen goud maken, Mike, dacht Erik. Bagger glijdt geruisloos weg in de tijd. Jouw ideeën ten aanzien van het heelal zijn waardeloos. Vanavond, vannacht en morgen. We leven in een bigbangheelal. Dat is door en door bewezen, daar verandert niemand nog wat aan.

11

Erik dacht aan Anna, wiens boot dankzij het kunstlicht vaag zichtbaar was. Meestal gaan dit soort acties goed, dacht hij. Maar met pech slaat ze om en verdrinkt ze. Hij werd ineens overvallen door vrees, waardoor zijn hart pijnlijk sloeg. Zou ik deze avond overdoen dan zou ik schreeuwen, gingen zijn gedachten verder. Dan had ik Anna niet laten vertrekken.

Eriks oom nam weer een slok whisky rechtstreeks uit de fles. 'Voordat ik het op mijn vijftiende op een zuipen zette, had ik het moeilijk vanwege alle onzekerheid als er een leuk meisje opdook. Met jongens had ik nergens last van, maar met meisjes was ik totaal verlegen. Behalve als ik zoop. Vóór de puberteit was alles anders. Als kind speelde ik met jouw vader en Berend en onze vriendjes op de boerderij en in de weilanden en was alles oké. Daarna kwam de verlammende verlegenheid van de puberteit, maar vanaf mijn vijftiende dronk ik en daardoor hervond ik controle. We zitten allemaal vol vrees. De sterrenkijkers van jouw faculteit worden blind van angst als ik met ze spreek, bang dat ik hun telescoop in hun reet ram. Het zijn me daar een stel bij jou op de faculteit. Als je hun cv uitprint, kan je tien jaar met schijten vooruit.'

'Mike, het zijn ongelofelijk aardige mensen! Je bent gewoon vals vanwege je frustraties!'

'Alleen wie onkwetsbaar is, kan zich de afwezigheid van haat veroorloven,' zei Mike, terwijl hij mistroostig in het water keek. 'De beschaafde zakken bij jou op de universiteit voelen zich onkwetsbaar met hun diploma's en hun salarisstrookjes, zeker als ze een totaal onsuccesvolle autodidact als ik ontmoeten. Je bent aardig als je onkwetsbaar bent. Dan hang je de alwetende engel uit die iedere miezer van passend advies voorziet. Ik ben onzeker en kwetsbaar, maar mijn passie gloeit. De dode harlekijnen bij jou op de faculteit laten hun ballen glanzen met publicaties. Ik publiceer dus ik ben, het laat hun overlevingsbel rinkelen, terwijl hun passie dood in de vijver drijft. Maar prik in de heilige bigbangballon, waarmee ze de genesis in de achterhaalde reet neuken, en er ontstaan emoties. Haatbubbels. Waar een succesvolle carrière jouw gevoel van eigenwaarde hoog moet houden, lijd je zwaar verlies en sta je steeds meer bij jezelf in het krijt. Mensen die maatschappelijk succes met menselijke warmte verwarren, begrijpen niet hoeveel er in hun mentale systeem om verlossing schreeuwt. We willen niet golven van succes, Erik. We willen diepgang, opdat de mens in ons niet verdrinkt.'

'Hoe vind je diepgang?' vroeg Erik, opdat hij Mike weg kreeg van verdere uitspraken over astronomen.

'Niet door je superieur te voelen met een paar centen. Mensen zien een braakbal als je geen geld verdient. Niet alleen maatschappelijk sta je dan onderaan, ook filosofisch, psychisch en sociaal ben je dan een nul die moet luisteren naar het succesnummer met de bankbiljetten in zijn knuist. Vanwege millennia maatschappelijke rauwheid, die nog woest in onze breinen bliksemt, willen we naar een hoge positie op de apenrots. Aanzien, geld en goederen en alles moet perfect, wat in zijn diepste essentie

niks anders is dan vrees voor een lage positie op de apenrots. Bij het aftikken door de dood snap je dat je als mens stelselmatig affikte als de zelfkennis van een verrotte vliegenzwam nog te vreeswekkend voor je was. We willen niet écht het succesnummer zijn, Erik, we willen uit de diepste donkerste krochten van onze ziel het meest menselijke in onszelf naar boven halen. Maar diepgang trekt naar het nulniveau als onbewuste angsten leidend zijn. De dans rond zelfkennis is voor ieder van ons een heet hangijzer. Voor mij net zo goed. Ik lul nu als een wijze pierlala dankzij het zelfvertrouwen dat de whisky me geeft, maar één seconde helderheid brengt mij het inzicht hoe weinig ik eigenlijk van mezelf weet. Ik weet niet eens of ik karakter heb of een karakterloos vod ben. Ik stampte theorieën uit de grond, maar verdiende nooit een rooie rotcent en zeer wel mogelijk ga ik dat ook nooit doen en ondertussen kwam jij zeventien jaar van alles tekort, vanaf je vierde al!'

Mike doet me beseffen dat er blindheid in me zit, dacht Erik. Ik koos sinds mijn vijftiende voor blindheid opdat ik maatschappelijk en financieel succesvol kon worden. Mike schudt me wakker. Hij wil dat ik als *mens* succesvol word. Maar dat is weinig aanlokkelijk als het betekent dat ik straks net zo armlastig als hem door het leven trek. Bovendien is het maar zeer de vraag of Mike succesvol was als mens, zoals hij zelf net aanstipte. Alles kan altijd weer over de kop.
'Te veel oppervlakkigheid en de mens in jou sterft,' vervolgde Mike. 'Totdat je uitgewoond tegen de vlakte slaat. Ik crepeer liever onbegrepen dan dat de jacht op maatschappelijk succes me verdroogt. Het enige wat werkelijk iets voorstelt, is de emotionele inhoud van onze ziel. Maar je kan jezelf gigantisch voor de gek houden. Mogelijk had ik er goed aan gedaan om een boterham als chemicus te verdienen, dan hadden wij tweeën het op allerlei manieren een stuk gemakkelijker gehad. Nu zijn er theorieën die ik ontwikkelde, maar misschien is het allemaal rotzooi.'
'Een ziel met een te verdrietige inhoud versplintert,' zei Erik, die al zes jaar een overload aan pijn vanwege de dood van zijn ouders buiten de deur hield.
Mike keek Erik begripvol aan. 'Klopt, maar te veel diepere gevoelens verzwijgen, maakt alles kansloos. Werkelijk vrij zijn, is niet van reddingsboei naar reddingsboei zwemmen in een risicoloos leven. *Fuck it*, als ik niet aan mijn theorieën had gewerkt, was ik in nog veel zwaardere depressies beland dan nu al het geval was.'
'Wat bedoel je?' Maar ergens wist Erik het antwoord wel.
'Ik ben onsuccesvol en arm, maar door Madrid voel ik al vijfentwintig jaar inspiratie. Ik ontsloot mijn duistere kant en daardoor voorkwam ik innerlijke nulgroei, al heb ik nog heel wat stappen te maken als ik naar Brenda kijk. Zie het vuil in diepere lagen en zet de volgende stap. Als méns, want dan betovert het verwijderde vuil en sprankelt het goede als een te verwezenlijken parel. Word geen reddingsboeizwemmer die met rukken op veiligheid de diepgang van een platworm ontwikkelt.'
'Ik ken studenten die dolgraag het goede willen doen.'
'Dat is prachtig, Erik, maar laat je niet in de luren leggen. Er zijn er heel wat die zich laten leiden door wat hén het beste uitkomt en dat is goede sier maken met idealistische prietpraat waar ze niks van menen. Wie wérkelijk het beste wil, gaat vaak in

tegen het belang van naasten. Zo maakte ik Bram ongelukkig, even gesteld dat ik het goede wilde. Wil je jouw vuil zien of niet? Dát bepaalt of je een goed mens wordt. Het vuil niet zien, is niet erg. Het niet willen zien, is de duivel in jezelf loslaten. Leven inspireert zo veel meer met alle steken die je krijgt als je een goed mens probeert te zijn. Godtering, ik was vaak een vuilak, maar toch probeerde ik een goed mens te zijn, al weet je het nooit écht.'

Erik wist heel goed dat hij nooit van de aarde een prachtige planeet had willen maken. Met al zijn gestudeer had hij van Erik van Iersel een man met status willen maken.
Hij dacht aan studiegenoten die over hun idealen spraken, maar van wie hij nu betwijfelde of ze daadwerkelijk ooit iets goeds gingen doen. Niet omdat ze het niet konden, maar omdat ze het niet werkelijk wilden. Echt het goede zoeken, betekent vaak afzien, dacht hij. En dan *nog* kan het allemaal voor niks zijn, want soms tast je verschrikkelijk mis terwijl je werkelijk het goede zoekt. Toch, je weet het als je het *werkelijk* wil weten. Ik weet heel goed dat ik *niet echt* het goede zocht de afgelopen zes jaar. Je weet het, altijd, ergens, in een verduisterd hoekje van je ziel, je weet het wanneer je werkelijk het goede zoekt en wanneer jouw eigenbelang overmatig vloeit. Werkelijk het goede zoeken, leidt volgens mij slechts heel zelden tot mistasten. Maar werkelijk het goede zoeken is uiterst moeilijk, want loodzwaar.
'Veranderen mensen?' vroeg hij Mike.
'De slechten veranderen niet, want die zijn allergisch voor diepgang. Hun kijk op zichzelf en het leven blijft hetzelfde als ze ouder worden. De woorden die hen waardering brengen, veranderen. Ze gaan niet met hun tijd mee. De camouflage waarin ze zich hullen, gaat met zijn tijd mee. Peuter onder hun goudlaagje en je ontvangt verkapte of zelfs openlijke agressie. Onbewust zoeken ze de waardering die ze van hun ouders niet kregen. Stalin en Mao waren kampioenen goede sier verkopen, terwijl hun werkelijke motieven narcistisch slijk smeerden. Ze stelden in hun eigen ogen zo veel voor dat de levens van tientallen miljoenen grenzeloos verkracht mochten worden. Hypocriete shit is voor levende lijken. Zie de gapende leegtes achter te mooie woorden, óók die van mij, want ik vergroot er mijn gevoel van eigenwaarde mee.'
'Wat bedoel je?' vroeg Erik.
'Zoals jouw overgrootvader Bram zijn gevoel van eigenwaarde opkrikte door mij te vertellen hoe ik mijn leven moest leiden, doe ik dat met jou. Laat je door niemand je leven voorschrijven. Je leven is van jou en van niemand anders.'

12

Mike keek hoe er andermaal een grote golf kapotsloeg op de steiger van de buren. Erik rook de drankadem van zijn oom. Mike wil dat ik het menselijke in mij beter op de kaart zet, dacht hij. Ineens voelde Erik warmte door zijn lichaam trekken.
Mike rechtte zijn rug, keek over het meer en zei: 'Ik wilde altijd het goede doen, ook in de tijd dat ik me stelselmatig volgoot in de kroegen van Groningen. Ik wilde het goede, maar ik deed vaak het slechte. En trouwens, ik moet niet zwetsen, vaak was ik een eikel die onvoldoende het goede wilde. Net zo goed probeerde ik meestal het goede te doen, maar ik ben nou eenmaal een idioot, waardoor ik altijd weer vanuit rare gedachtekronkels tot immense stommiteiten kom. Mijn bipolaire shit helpt wat dat betreft ook niet. Als je doorschiet met gevoelens en gedachten kom je vaak tot rare uitspraken en debiele handelingen, zeker als er drank in het spel is.'
'Volgens mij deed je veel dingen uit liefde,' probeerde Erik zijn oom een hart onder de riem te steken.
'Links- of rechtsom doe je wat jou goed uitkomt,' klonk het berustend. 'Al zijn er heel wat die geweldige dingen doen. Er zijn ontzettend veel mensen met prachtige gouden harten, al doen ook zij verkeerde dingen.' Mike draaide zich naar Erik. 'Openheid wordt het liefdevolle lied. Gesloten zijn, geeft nu nog veiligheid en zekerheid, maar dat gaat veranderen.'
'Waarom?'
'Mensen die open en eerlijk zijn, worden nu nog vaak buitengesloten omdat ze ingaan tegen ongeschreven groepscodes. In de toekomst voelen we ons ongemakkelijk bij mensen die te weinig van zichzelf blootgeven. Gesloten zijn, geeft dan meer kans om buitengesloten te worden, waardoor gesloten zijn minder veilig wordt.'
'Is dat proces nu al gaande?' vroeg Erik.
'Ja. Gesloten mensen spelen vaak machtsspelletjes waarmee ze anderen manipuleren. Dat soort mensen worden steeds vaker uitgekotst. We verlangen naar openheid, omdat die de interactie brengt die gelukkig maakt. We zijn als mensheid nog ver af van zeer grote openheid en de enorme kwetsbaarheid die daarmee verbonden is, maar ik ben hoopvol, want het liegen neemt af. We worden steeds fijnere mensen, omdat we steeds zorgvuldiger omgaan met onze eigen gevoelens, die van anderen en de natuur. Je blootgeven vergt moed, maar het maakt de aarde mooier. Openheid geeft aanvankelijk sociale miskleunen, maar geoefende openheid doet interactie sprankelen. Natuurlijk kan je gesloten blijven, maar dan zit je aan het eind van je leven met een stijlloos kutverhaal. Heb het lef en breek jezelf open en maak mee hoe anderen het misbruiken om jou rotstreken te leveren.'
'Daar heb ik dus geen zin in,' zei Erik. 'Waarom zou ik rotstreken willen incasseren?'
'Omdat je een geïnspireerd mens wil blijven.'
'Wat?'
'Belazer niemand en je belazert jezelf niet. Belazer jezelf met veiligheid harkende geslotenheid en je draineert levenslust, vooral die van jezelf.'

'Ontmoet je grote liefde als je niemand belazert?' vroeg Erik. Je hebt mooie verhalen, Mike, dacht hij. Maar je bent je hele leven al alleen en volgens mij gaat dat nooit veranderen.
'Ik bakte tot nu toe geen reet in een pak hagelslag van liefde,' antwoordde Mike. 'Maar ik voel dat ik onderweg ben. Hóe de liefde bij mij ook uitpakt, het gevoel van onderweg zijn neemt niemand me af.'

Erik merkte dat hij steeds kouder werd. Mike moet zo langzamerhand ook koud zijn, dacht hij. Soms komt mijn oom in een toestand waarin hij niks meer lijkt te voelen. Althans, niet wat zijn lichaam betreft. Heeft Mike karakter of is hij gestoord?
'Wat is karakter?' vroeg Erik.
'De werkelijkheid willen zien zoals hij is en dan vooral je eigen werkelijkheid. Het ophoesten van doorzettingsvermogen noemen we vaak karakter, maar alles begint met de realiteit willen zien. Alles wat menselijkheid sloopt, begint met liegen tegen jezelf. Ieder karakterloos vod blokkeerde zicht op zichzelf met woekerend eigenbelang.'
'Hoe kweek je karakter?'
'Door in wisselwerking met je geweten steeds eerlijker te worden. Met karakterloosheid kies je voor het ontwikkelen van valse visies omdat je je innerlijke drijfveren niet wil zien. Krakkemikkige blikken op de werkelijkheid ontspringen met het geforceerd in stand houden van een glorieus zelfbeeld. Karakterloosheid veegt de vloer met jou aan waar je je ogen sluit voor het vuil in jou.'
Erik werd argwanend, omdat hij vermoedde dat zijn oom weer eens een pluim in zijn eigen magere kont stak en tegelijk argumenten spuide die zijn neefje naar Mike van Iersels fenomenale visies op het universum konden doen kijken.
'Zonder karakter ratel je valse visies,' vervolgde Mike. 'Mét karakter knal je voor de troepen uit. Je staat dan alleen terwijl je psyche over het randje schuift. Ik stik vanwege de held in mijn eigen ogen en de gesjeesde chemicus die anderen zien, maar in een diepere laag besef ik dat ik oprecht niet weet welke van de twee de werkelijkheid is. Realiteit zien, is haar voelen. Niks doet de realiteit beter doorgronden dan haar pijn. Kijk met een open vizier, want dan word je genoeg gestoken om te voelen hoe de werkelijkheid in elkaar steekt. Met een open vizier heb je alle zeilen nodig om bij inwendige afgronden vandaan te blijven, maar je komt tot inzichten. Ik doe mezelf góed als ik me afvraag of foute visies op het heelal mij overeind houden. Zo blijf ik openstaan voor alle tegengeluiden en word ik geen eenkennigheidslijer. Jeukende onzekerheid doet tien tandjes scherper zien. Het maakt me geen nagelneukende kadaverkever uit als mensen me Mike Mafkees noemen, zolang ik maar niet verpieter door laf weg te lopen van wat ik écht voel, want dan vreet ik drab uit een duurzaam rottend lijk dat ik mijn leven noem. In ieder van ons tieren troggen vol vrees die we nog niet aankunnen. We zijn fragiele kindjes, maar we groeien enorm waar we onnodige angsten de baas worden. Inzicht is niks anders dan een betere kijk op jezelf en alles om je heen. Met inzicht ontwikkel je een fijner karakter en geef je de opportunist in jou een schop onder de kont. Met inzicht groeit de mens in jou.'

'Is dat ons doel?' vroeg Erik. 'De mens in ons laten groeien?'
'Ons doel is van de aarde een fantastische planeet maken en we zijn kansloos op dat vlak waar de opportunist in ons zich vol vreet.'

We zijn allemaal meesters in het voorwenden van beschaving, dacht Erik. Jezelf in leugens wentelen, geeft meer uitzicht op overleving en voortplanting. Zo graveerde zelfbedrog zich in onze ziel. Ook in de mijne, want uitblinken op de universiteit was voor mij belangrijker dan het universum doorgronden, maar dat had ik tot vanavond niet door, al heb ik het altijd ergens geweten.
'Is karakter kweken oefenen in eerlijkheid?' vroeg Erik.
Mike keek zijn neefje verwonderd aan. 'Klopt,' antwoordde hij. 'Om te overleven leert ieder kind liegen. Dat is goed, maar je wordt een waardeloos mens als je daarin blijft hangen. Steeds eerlijker worden, bouwt betere mensen. We zitten allemaal vol met opportunistisch vuil en we moeten er allemaal tegen vechten.'
'Als ik eerlijk ben, wil ik doen wat helden doen en de lafaard de deur uitwerken. Ik wil me graag meer met mensen verbinden. Niet per se maatschappelijk succesvolle mensen, maar goede mensen.'
Weer keek Mike zijn neefje verwonderd aan, toverde een wrange glimlach op zijn gezicht en zei: 'Ik deed mijn stinkende best voor verbinden, maar werd vrijwel altijd uitgekotst, al deden velen er goed aan mij weg te werken, want mijn manische buien en onmatig zuipen maakten van mij vaak een moeilijk en onaangenaam mens.'
Je deed je best om mensen weg te stoten met botheid, dacht Erik, maar zijn cynisme spatte uiteen in het besef dat *hij ook* veel meer alleen was dan hij wilde. Sinds mijn vierde jaar deed ik het tegengestelde van verbinding zoeken, dacht hij. Afgezien van het contact met Anna op mijn vijfde en zesde sloot ik me altijd af. Ik nam mezelf in bescherming. Dat doet Mike ook. Zijn kluizenaarschap is zijn buitenste beschermlaag, maar het liefst verbindt hij zich. Net als ik. Jezelf verbinden is geweldig, maar ik ben er niet goed in. Ik was er altijd te bang voor.
'Echte trots is anderen niet hoeven tonen dat je oké bent,' zei Mike. 'Echte trots is de shit tonen waar je je voor schaamt.'
'Hoe kan je nou trots zijn als je dingen toont waar je je voor schaamt?'
'Je bent dan helemaal niet trots en daarom voelt het op de korte termijn ook zo naar, maar het geeft de prikkel om te veranderen. Al is het slechts voor jezelf, zorg dat je het verschil maakt. Met morele standvastigheid vult echte trots uiteindelijk je ziel. Echte trots borrelt in iedere nieuwe generatie sterker omhoog. Echte trots is waar je als mens en mensheid steeds meer naar snakt. Waarom? Omdat we mensen zijn, Erik! Als mens wil je boven alles een fijn mens zijn!'
'Hoe word je een fijn mens?'
'Door alles en iedereen gelukkig te willen maken.' Mike boog zijn lange broodmagere lichaam wat meer naar voren om niet door de wind omvergeblazen te worden en keek wezenloos in het water. 'Het is moeilijk om een ander gelukkig te maken als je niet eens weet hoe je jezelf gelukkig maakt. Mijn hele leven had ik één droom.'
'Wat voor droom?' vroeg Erik.

'Dat ik gelukkig zou worden met een fijne vrouw. Godzijdank heb ik de drank en met wat hulp van fucking God himself ga ik snel dood.'
Mike bukte zich voor een slok.

Erik raakte er met de minuut meer van overtuigd dat zijn oom niet gek was, maar op het randje ervan balanceerde. Of eigenlijk: Mike liep over een strakgespannen staalkabel, met rechts waanzin en links zelfmoord. Niet vallen leek onmogelijk.
Iedereen kijkt op Mike neer en beschouwt hem als een verachtelijk mens, dacht Erik. Eigenlijk bedoelen ze dat als ze zeggen dat hij gek is. Als een verachtelijk mens beschouwd worden, lijkt me erger dan als een gek gezien worden.
'Mensen zien mij meer als een verachtelijk mens dan als een gek,' zei Mike.
Een bliksemstraal knetterde door Eriks hoofd, zo krachtig was de impact van Mikes woorden, omdat ze zo sterk overeenkwamen met Eriks gedachten.
Dit is vreemd, dacht hij. Vooral omdat Mike hiervoor ook al dingen zei die ik net daarvoor in mijn hoofd had. Het is toeval. Dit soort dingen gebeuren. Ik wil niet gek worden.
'De hel, dat zijn niet de anderen,' vervolgde Mike. 'De hel, dat ben je zelf. Pas als je jezélf minacht, ben je er slecht aan toe. Dat is waar iedereen zo bang voor is: in de spiegel kijken en onmogelijk kunnen ontkennen dat je een stuk stront ziet. We ruiken vooral de ridder in ons, want we willen onszelf als een goed mens zien. Een goed mens zíjn interesseert ons een stuk minder, evolutionair was dat vaak gunstiger, al moet ik er direct bij zeggen dat er ook veel onbaatzuchtige elementen in ons zitten. We zijn een fascinerende mix, waarbij ons verlangen naar het goede vaak wint terwijl we vervolgens toch het verkeerde doen.'
'Is minachting door jezelf het ergste?'
'Ja, want zonder liefde sterven, is het ergste. Als je jezelf minacht, valt de liefde van jezelf en anderen zonder iets te raken door je ziel. De pijp uitgaan, is een feest vanwege het einde van de pijn. Zonder liefde afvloeien, is de hel vanwege de kou. Door iedereen weggeschoffeld, zelfs door jezelf, is de hel. Ik was ongelukkig, voelde me betekenisloos en sloeg opdringerige waanzin en suïcidaliteit van me af met eindeloze hoop op liefde. Ik snakte naar liefde. Drank stak mijn hoop op liefde aan en deed me surrogaatliefde voelen. Ik ben een loser, maar heb lief. Net zo goed scheld ik alles wat los en vast zit verrot. Haat is zo gemakkelijk. Het stroomt snel naar binnen en geeft je de illusie sterk te zijn. Voor de studenten op die baggerfaculteit van jou tover ik in twintig minuten een fenomenaal heelal uit mijn hoed, maar het onbekende doet hen dusdanig schijten dat ze de hoed niet willen zien, laat staan de levenslustige konijnen die ik er in een handomdraai uit opdiep. Hun oppervlakkigheid is hen te lief om mij niet te hoeven haten en mijn verbittering te groot om niet hetzelfde te doen. Haat is de macht van de zwakke, maar net zo goed had ik lief. Mezelf, anderen, de natuur, we zijn allemaal een mengeling van haat en liefde.'
'Hoe bleef je de afgelopen decennia overeind als je het zo zwaar had?' vroeg Erik, geïrriteerd door Mikes minachting ten aanzien van de astronomiefaculteit in Groningen, die wereldwijd als uitstekend bekendstond.

'Splijtende angst maakt van je psyche een gekkenhuis met kamers vol opeengestapelde stoornissen, maar ga door die angst heen en je wordt meer normaal dan anderen.'
'Wat?' reageerde Erik, overdonderd.
'Voortplantingsdrang en angst voor betekenisloosheid jagen jou dan niet langer op. Als je nog eens een multi-meelijwekkende mislukkeling als ik wordt, zo erg dat mensen jou niet willen kennen, zweer dan dat je vanuit je diepste vezels blijft doen wat goed is. Als je dat níet doet, sterf je, want in de grootste duisternis en ergste kou houd je enkel het leven als je een goed mens probeert te zijn. Lap je lijk aan je lul en voel het verlangen om het goede te doen. Je acties zijn zo schoon als ijskristallen op Mars als je geweten dag en nacht waakt.'
'Je kan verlangen naar het goede, maar het verkeerde dóen.'
'Dat overkomt iedereen, dat is onvermijdelijk. Zolang je maar werkelijk het goede wil, al is dat het moeilijkste wat er is.'
'Waarom?'
'Omdat je dan aan heel veel zaken twijfelt en iedere dag inspanningen levert om scherper te zien wat de aarde beter maakt. Toch, het goede zoeken is wat we wereldwijd enorm sterk moeten gaan doen, want door corrumperend eigenbelang faalden we op dat vlak enorm. Door te weinig het goede te zoeken, maakten we een ontstellende puinhoop van onze planeet. Een puinhoop die ons nog verschrikkelijk lang zal achtervolgen en die ons gemoed uiterst akelig gaat verduisteren. Het goede willen en ervoor knokken, is het moeilijkste wat er is, want het betekent dat je enorm inlevert op alles, behalve op het gevoel dat alles wat je doet, zinvol is.'

Erik vroeg zich af of de donkere luchten boven hen op Mikes gemoed werkten. Of was het dat Mike nog sterker dan Erik voelde dat het niet goed afliep met Anna? Anna was de reden dat ze hier op de oever stonden, terwijl ze net zo goed in de warmte van hun woonkamer uit het raam konden kijken.
Ik wil hier niet weg, al krijg ik het ijskoud, dacht Erik. Anna verdrinkt als we niet op deze plek blijven. Dat voel ik. Dat voel ik heel sterk. Voelt Mike het ook?
'Elke fantastische vrouw haalt het beste in me boven en het eindigt altijd met ellende, omdat ik alles verpest vanwege tekort aan zelfvertrouwen,' zei Mike. 'De dood is het paradijs als je oud genoeg wordt, want de tijd verbleekt alles waar je ooit naar verlangde. Doodsverlangen breekt mijn pijn, laffe zak die ik ben.'
'Mogelijk gaan mensen binnenkort je website lezen,' zei Erik, waarmee hij zijn oom weer een hart onder de riem probeerde te steken. Maar hij voelde zich een leugenaar, omdat hij heel goed wist dat niemand Mikes werk ging lezen.
Niet Mikes doodsverlangen, maar de desinteresse van wetenschappers beschermt mijn oom, dacht Erik. Wetenschappers maken gehakt van zijn gedachtegoed als ze het serieus bestuderen. Ik bescherm Mike door niet naar zijn werk te kijken.
Mike had hem lang aangekeken. 'Zuig een zak friet aan je lul, de kans dat de aarde explodeert, is gigantisch vergeleken met de kans dat wetenschappers mijn werk

lezen.' Ineens keek Mike hem met een onpeilbare blik aan. 'Je bent beter dan je denkt. Loop er niet voor weg.'
'Waarvoor?' vroeg Erik, verbaasd.
'Je desinteresse in mijn werk beschermt jóu,' zei Mike, zacht.
Weer was het alsof een bliksemstraal door Eriks hoofd schoot. Het is toeval, dacht hij. Het komt gewoon omdat Mike me heel goed kent.

13

Tevergeefs probeerde Erik in miniem lamplicht Anna's boot waar te nemen. Misschien drijft Anna daar levenloos in de golven en staan Mike en ik hier tot we door onderkoeling sterven, dacht hij. De nacht is er bizar genoeg voor.
'Iedere ervaring kneedt het beeld,' zei Mike.
'Wat voor beeld?'
'Het beeld van jezelf en het heelal.' Mike nam een slok whisky. Daarna vouwde hij zijn bril op en stopte hem in zijn linkerbroekzak, waarop hij Erik kippig aankeek. 'Het gros bestudeert wat anderen doen en borduurt met minimale variatie verder. Zo val je niet buiten de boot. Het brengt veiligheid. Maar verraad jezelf met te veel persoonlijk gewin en je verneukt scheppingskracht. We laten liever de aarde naar de sodemieter gaan dan dat we stappen terugdoen op het financiële en materiële vlak, maar de afrekening wordt akelig.'
'Wat voor afrekening?' vroeg Erik, verontrust.
'De afrekening vanwege de Large Hadron Collider, dictaturen, dogmatisering, klimaatverandering, milieuvervuiling en natuurvernietiging, maar ook een afrekening omdat corruptie mensen mentaal ziek maakt. Met corruptie wint de opportunist, terwijl de mens kapotgaat. Met toekomstig "*ich habe es nicht gewusst!*" brullen, kiezen we voor veiligheid en zekerheid, terwijl in een diepere laag de mens in ons "je weet het wél!" schreeuwt. We zien allemaal corruptie in onszelf en allemaal willen we er niks van weten.'
'Luister naar Mike van Iersel, want dat geeft een rijk leven,' zei Erik, cynischer dan hij had gewild. Mijn cynisme komt voort uit angst, dacht hij. Dat besef ik nu pas. Mike maakt me bang omdat hij in rotte kiezen boort. Ergens weet ik dat wel. Sterker nog, ik weet dat al heel lang.

Mike reageerde met een begripvolle stem, die ondanks de harde wind luid en duidelijk klonk. 'Als je de hoge bergen van jouw mogelijkheden beklimt, moet je door de diepe dalen die je er gratis bij krijgt. Heel naar en precies wat je nodig hebt, want zonder de dalen heeft het uitzicht op de top geen waarde. Durf diep te gaan, Erik. Te diep en je breekt. Te ondiep en je had niet geboren hoeven worden. Pijn is beroerd, maar ze is onvermijdelijk in ieders leven en zelfs noodzakelijk.'
'Hoezo noodzakelijk?' vroeg Erik.
'Zonder pijn ben je richtingloos. Je hebt pijn nodig om te begrijpen wat gelukkig maakt. Volgende generaties worden geestelijk en emotioneel steeds gezonder door het besef dat je zonder pijn onmogelijk gelukkig kan zijn. Het incasseren van pijn brengt dynamiek en creativiteit. Het incasseren van pijn doet groeien.'
'Waarom?'
'Heel lang geleden waren onze voorouders bacteriën. Bepaalde nakomelingen van hen leven in onze darmen. De essentie van mijn leven is exact hetzelfde als de essentie van het leven van zo'n bacterie, maar ik beschouw mijn leven als meer de

moeite waard vanwege de hogere pieken en dalen, vanwege meer vreugde en meer pijn. Mogelijk onterecht, misschien is het leven van een bacterie evenveel waard als een mensenleven, maar zo zie ik het. Het incasseren van meer pijn deed onze voorouders meer groeien. Zo zie ik ook afstammelingen van ons ontstaan wiens levens meer de moeite waard zullen zijn dan onze levens. Afstammelingen die meer pijn doorstaan en meer angst overwinnen dan wij. Afstammelingen die dynamischer en creatiever zijn dan wij. Afstammelingen die gelukkiger en ongelukkiger zijn dan wij. Ik ben nog vaak een angsthaas. Ik zie mijn innerlijke demonen en houd ze in bedwang met alcohol en hersenspinsels over het heelal. De demonen zien, vraagt moed en daar ben ik trots op, maar Brenda rekende met ze af. Wat jouw oma deed, spuit lafheid uit je kont. Brenda is zo veel verder. Mijn ratio wurgde het bigbangheelal, maar Brenda's moed strikte haar emotionele monsters, waarover ze vervolgens schreef in haar romans. Ik moet mijn lafheid een schop geven, ik moet Brenda's romans lezen. Ik moet diepere pijn ervaren om krachtiger inzichten te ontwikkelen die me als mens beter doen groeien.'
Mike keek Erik met bloeddoorlopen ogen aan. Erik was bang. Niet omdat zijn oom hem iets aan kon doen, Mike had hem fysiek nooit ook maar een haar gekrenkt. Erik was bang voor het oordeel van Erik van Iersel over zichzelf, dat steeds dichterbij kwam.
'Nu je klaar bent met je studie kan je ervoor kiezen om Brenda's boeken te lezen,' zei Mike. 'Boeken waarin ze nauwgezet beschrijft hoe ze afrekende met psychische pijn. Ik las ze niet, ik hoorde enkel van je oma wat er globaal in staat, maar vanaf morgen verandert dat. Ik ga mijn moeders werk lezen, want ik heb er eindelijk de rust voor.'
'Waarom heb je er eindelijk de rust voor?'
Mike keek Erik aan en zweeg. Dat wil hij dus niet zeggen, dacht Erik. Heeft dat met mij te maken? Heeft het te maken met de scriptie die ik vandaag inleverde?

De zware bewolking kon ieder moment regen brengen. Laat het pijpenstelen regenen, dacht Erik. Ik blijf hier staan. Dan maar een longontsteking.
'Mensen hebben het vaak over de duisternis die overal hangt,' zei Mike. 'Al millennia zien ze duistere krachten. In een diepere laag vertellen ze dat ze geen spirit hebben. De aarde heeft prachtige oceanen, bergen, ijskappen, woestijnen, regenwouden, koraalriffen, rivieren, steppen, fjorden, stranden… De aarde is een fantastische plek, badend in zonlicht. Met die opvatting splijt je de duisternis, want hij verbindt je met al het leven op de planeet. Duizend jaar geleden scande je jouw dorp op alles wat gelukkig maakte. Nu scannen we de hele aarde op alles wat gelukkig maakt. Mogelijk scannen we over duizend jaar de hele Melkweg op alles wat gelukkig maakt. Het heelal is oneindig oud en eindeloos groot en bevat deeltjes die veel sneller dan licht gaan, dus reken maar dat intelligente wezens die veel verder zijn dan wij de Melkweg scannen op alles wat zich daarin bevindt. Natuurlijk hebben een stel van die rukkers ons allang gevonden. Verbind jezelf en er vibreert magie. De Melkweg is een poreuze

schijf met hyperintelligente wezens en de aarde is een massieve bol met fantastische mensen.'
'Fantastische mensen?' vroeg Erik, verbaasd. 'Je scheldt ze altijd verrot!'
'We zijn allemaal mooi en lelijk. Kijk naar mijn uitgemergelde lijf, Erik. Mike Don Quichot van Iersel ontsproot aan de aarde om de planeet te redden, terwijl de eenzame ruiter mogelijk niet doorheeft dat hij als onheilsprofeet smadelijk vals zelfvertrouwen in zijn harnas hijst om als mislukt mens toch in het zadel te blijven. Ik ben mooi en lelijk.'
'Wat bedoel je nou?' vroeg Erik, verwonderd.
'Ik injecteer fenomenale theorieën in de aarde die immens belangrijk zijn. Dat zal ik altijd blijven zeggen. Maar misschien zijn ze totaal fout. Dat zal ik ook altijd blijven zeggen. Ik werkte me decennia de tandjes uit mijn snufferd om het beste uit mezelf te persen, maar je bent een laffe meeldraad als je niet erkent dat je visies zo fout als sissend slangenkruid kunnen zijn. Ik wil geen postduif in mijn kop.'
'Wat voor postduif?'
'De mens heeft nog geen flauw idee hoe zijn theoretische natuurkunde zijn visies limiteert. Als je vijfhonderd jaar geleden vroeg: "Hoe krijg je zo snel mogelijk informatie van Groningen naar Rome?", zeiden ze: "Met een postduif." En als je dan vroeg: "Kan je die informatie ook in één seconde in Rome krijgen?", werd er gezegd: "Nee, want er gaat niets sneller dan een postduif." Anno 2019 sturen we die informatie binnen één seconde dankzij de snelheid van het licht. Dus als je nu mensen vraagt: "Hoe krijg je zo snel mogelijk informatie van Groningen naar het centrum van de Melkweg?", zeggen ze: "Met licht." En als je dan vraagt: "Kan je die informatie ook in één seconde in het centrum van de Melkweg krijgen?", wordt er gezegd: "Nee, want er gaat niets sneller dan licht." De relativiteitstheorie is de postduif in de kop van de huidige mens. Het limiteert onze visies op het heelal. Met supersnelle deeltjes in een eindeloos oud heelal gaat ons denken over de kop. Eigenbelangbeffers ridderen al eeuwen krachtige denkers tot Gekke Gerrit. Mike Mafkees is een geuzentitel, laat aftandse dogmaneukers dát in hun loonstrookjesreet steken! Het College van Randdebielen debiteert al decennia schlemielige riedels zoals inflatie en donkere energie om de bigbangzeepbel van de ondergang te redden. Trap het opgeblazen kreng plat! Dankzij onze postduif koersen we met een enorme Titanic recht op een kolossale ijsberg af.'
'Wat voor Titanic?'
'Natuurkundigen denken met de Large Hadron Collider fenomenale waarheden te kraken, maar het is de aarde die straks splijt. Met de Bijbel in de hand vernietigden mensen tijdens de middeleeuwen andersdenkenden op brandstapels, maar met de relativiteitstheorie in de hand bond de mens de aarde aan een blok hout zo groot als de maan. Natuurkundigen staan met evenveel zelfvertrouwen op aarde als scheepsmagnaten ooit op de Titanic, maar als het toeval te veel tegenzit, zinkt onze planeet vanwege een deeltjesversneller. Onze aarde is de Titanic en we liggen op ramkoers.'

Onze van bescheidenheid zowat omvallende Mike van Iersel redt de aarde door de Large Hadron Collider aan te vallen met een postduif, dacht Erik. Ondanks zijn af en toe opflikkerende intellectuele nederigheid zal mijn oom altijd blijven denken dat hij Mike de Grote is. Doet hij dat niet dan zinkt zijn gevoel van eigenwaarde naar de diepst denkbare trog, totdat zijn schedel splijt.
'Mike de Grote is het vlot waarop ik drijf. Ik vind mijn werk fenomenaal. Zo overleef ik. Tegelijk ben ik zo onzeker als een eenogige sprinkhaan, die het liefst tussen verdorde herfstbladeren kruipt om te sterven. Ik kan drijven, maar varen is een brug te ver.'
Erik voelde een koude wind in zijn hoofd omdat zijn oom 'Mike de Grote' had gezegd, woorden die Erik vlak daarvoor in zijn gedachten had. Hij vond al het toeval steeds angstaanjagender. Ondertussen schroefde Mike iedere minuut zijn grootheidswaan verder op, al trachtte hij het te remmen met relativeringen.
Mike Don Quichot van Iersel valt nog eens met een lans in de hand op een paard de Large Hadron Collider aan, dacht Erik. Om aandacht voor zijn werk te genereren. Het zou de schande die hij al zo lang over de Van Iersels strooit, compleet maken.
'Je leest de domheid van mensen altijd af aan de snelheid waarmee ze hun mening vormen,' zei Mike, terwijl hij Erik nauwlettend opnam. 'Veel mensen menen dat mijn werk slecht is, maar hebben geen flauw idee wat het behelst. Een half jaar geleden kwam ik op het terras van Het Vergulde Anker een man tegen. Luuk. Hij is de eerste die interesse toont voor mijn natuurkunde en kosmologie.' Mike zweeg, nam een slok whisky en vervolgde: 'Je geilt op je cum-laude-shit, maar ondertussen wil je niet weten hoe het heelal in elkaar steekt. Je bent precies als gelovigen die keihard schreeuwen dat ze God volgen, maar afgezien van hun eigenbelang nergens om geven.'

14

Erik had geen zin om nog langer naar Mike te luisteren en tuurde andermaal in het duister. Hij kon Anna's boot niet zien.
Ik weet niet wat haar bezielt, dacht hij. Waarom gaat ze *nu* het meer op? Anna heeft iets moois. Het is iets wat ik niet heb. Is het wat Mike heeft? Grijpt ze naar gevaar om bij pijn weg te komen? Mike deed dat ook toen hij in het holst van de nacht door de gevaarlijkste buurten van Madrid liep om de zin van het leven te vinden. Het is dom om onnodig gevaar op te zoeken. Maar soms moet je wat om de pijn te verzachten. Ik gebruik liever nooit drugs of alcohol om de pijn te verzachten. Maar soms moet je wat. Ik hoop dat ik altijd met *mijn geest* de pijn weet te verzachten. Met religie verzachten veel mensen hun pijn. Met de bestudering van het heelal verzachtte ik mijn pijn. Als mensheid hebben we nieuwe geestelijke bronnen nodig om ons door uiterst moeilijke tijden te loodsen. Liefde is het belangrijkste. Maar er is meer dan liefde dat inspireert. Er *is* iets met deze nacht. Ik hoop tijdens deze nacht een nieuwe geestelijke bron te vinden. Een nieuwe bron die inspireert, een nieuwe bron die doelen brengt, zinvolle doelen die mij en anderen gelukkiger maken. Geluk is de eeuwige bron. Maar ook het eeuwige raadsel.
'Liefde is het belangrijkste,' zei Mike. 'Ik had nooit theorieën uitgepuzzeld als ik een vrouw had gevonden. Ik wilde een vrouw en kinderen, de rest was bijzaak.'
'Ik dacht altijd dat je leefde voor je theorieën.'
'Ik leefde voor de liefde. Ik hing vroeger vaak vruchteloos in kroegen, in een alcoholische waas zocht ik dan naar liefde. Alleen als ik voldoende verdoofd was, kon ik contact maken, maar verder dan rampspoed kwam ik niet. Als ik verliefd word, leiden mijn emoties mij naar waanzin. Vanuit mijn diepe verlangen om intens integer te zijn, is er dan geen vrouw die mij vertrouwt. Liefde joeg mij naar onbekend land, zodat ik met Spaanse shit de raadsels van het universum oploste. Met liefde wil je de wereld mooier maken. Met liefde barst het paradijs uit zijn voegen. Ik maakte het nooit mee, dus waar lul ik over. Toch, seks geeft alleen het enorme extra als je intens veel van elkaar houdt. Al het andere is neuken om overeind te blijven, zoals ik zo vaak deed. Met neuken zonder liefde pis je hetzelfde schiere zelfvertrouwen als met zuipen. Het is zo verdomd meelijwekkend en kom klaar in een spleet die je niet pruimt. Gevoel van eigenwaarde bijeenneuken is prettig zolang het duurt, maar daarna komt de kater en die kan gruwelijk zijn, zoals pa en ma meemaakten.'
'Hoe doorzag je het?' vroeg Erik, onzeker, omdat Mike een onderwerp aanboorde dat hij niet kende.
'Ik wendde meer liefde voor dan ik voelde. Aardig zijn omdat je seks wil, is de mentale verrotting invliegen. Het is zo waardeloos en spuit om gevoel van eigenwaarde te delven. Zo gauw je dat snapt, zie je het vuil van je seksuele succesverhaal. Intimiteit is enkel zaligmakend met liefdevol samensmelten. Hoewel dát óók tot rampspoed kan leiden. Brenda's schedel kraakte toen ze jouw vader, Berend en mij bleek te krijgen. Had mij ook kunnen gebeuren.' Mike keek droevig voor zich uit. 'Ik

voelde me mijn hele leven te klein voor liefde, maar zag dat nooit. Gelukkig maar, want ik was er al zo slecht aan toe. Er mislukte veel bij mij, Erik, heel veel, maar ik voel me niet mislukt.'
'Mooi Mike, want ik voel al de hele avond dat dat enorm belangrijk voor jou is.'
'Veel kleine schildpadjes kruipen uit hun ei, rennen over het strand en worden door een vogel opgegeten. Zolang je rent, maak je kans. Nooit bemind worden, is een gemis dat iedere dag door me heen trekt, maar ik blijf rennen. Tijdens de relaties die ik had, was er nooit liefde, niet echt. Daarnaast kreeg ik afwijzing op afwijzing.'
'Waar lag dat aan?' vroeg Erik.
'Je hebt slechts één "ja" nodig. Dat is alles. Maar die krijg je niet als je niet in orde bent.' Mike zweeg even. 'Drie keer in mijn leven wilde ik heel graag bij een bepaalde vrouw zijn,' vervolgde hij daarna. 'Alleen met die ene kon ik gelukkig worden. Alles gefixeerd op die ene. Zo stom. Die ene is niet een vrouw.'
'Hè?'
'Het is niet een kwestie van de goede vrouw tegenkomen. Het is een kwestie van de goede jou tegenkomen. Als je jong bent, ben je de helft van de dag bezig met liefde. Dat kleeft vanuit de evolutie met tweecomponentenlijm aan je. De partner met wie je écht je hele leven bent, ben jij. Het is niet die ene vrouw, het zijn er vele. Die ene ben je zelf. Als je zorgt dat jij oké bent, vind je grote liefde. Waar je grote liefde vindt, wordt zij die ene en stort de rest van de verzameling in.' Mike keek Erik aan en vervolgde: 'Niks heeft waarde als je nergens voor knokt. Zoek het lichtje van de liefde en alles krijgt kleur. Je moet het voelen.'
'Wat moet je voelen?' vroeg Erik, verbaasd.
'Tot in je diepste vezels van iemand houden. Wederzijdse liefde schittert als een veld vol zonnebloemen. Ik zocht meer dan dertig jaar liefde, die ik met mijn onvolwassen shit nooit kon vinden. Ik ben een gezegend mens dat het nooit gebeurde, vraag dat Brenda maar. Ik was een loser en om dat niet te zien, plukte ik ideeën. Geweldige ideeën, al kan dat een misvatting zijn, maar mijn grootste verdienste is dat ik te stom was om te krijgen wat ik werkelijk wilde. Liefde, ik wilde niks anders dan liefde, maar die kwam er niet.' Mike keek mistroostig in het water. 'We lichten pas op als we de bron aanboren.'
'Wat voor bron?'
'Zelfvertrouwen. Zelfvertrouwen opent ons als een bloem. Met zelfvertrouwen gaan talloze kwetsbare gebieden in ons bloeien en grijpen diepere verlangens hun kans.'
'Bestaat de grote liefde?' vroeg Erik.
'Ja.'
'Hoe weet je dat?'
'Ik zag het bij jouw vader en moeder.'
Onmiddellijk welden er tranen in Eriks ogen. Plotseling werd alles verlicht en tegelijk was er een keiharde knal. Direct daarop hoorden ze gekraak. In de tuin van de buren kwam een tak van de oude eikenboom naar beneden. De tak klapte met een striemend geluid tegen de grond.

'De goden laten het onweren,' zei Mike, terwijl hij, nog steeds zonder bril, kippig omhoogkeek. 'Of je moeder laat van zich horen.'
'Er zijn geen goden,' zei Erik, terwijl er tranen over zijn wangen liepen. 'En ook mijn moeder doet zoiets niet. De natuurkunde is daar honderd procent duidelijk over. Er is geen leven na de dood en de lichtsnelheid is te langzaam voor communicatie tussen de aarde en intelligent leven bij een andere ster. We zijn en blijven voor altijd alleen.'
'Er zit een postduif in jouw kop.'

Erik wist dat op sommige plekken op aarde de bliksem kon inslaan zonder dat het regende, maar hij had het nog nooit in Groningen meegemaakt. Onweer in Groningen ging altijd gepaard met regen. Het was een vreemde nacht en het was levensgevaarlijk om nog langer op de oever van het Paterswoldsemeer te blijven, maar Erik voelde dat zijn vader en moeder hem beschermden, ook al wilde zijn ratio daar totaal niet aan.
Laat toeval me met bliksem splijten, dacht hij. Ik blijf tot Anna terug is. Maar nog meer toeval en ik word psychotisch.
'Wat was de kern van jouw psychose?' vroeg hij aan zijn oom.
'Grotere angst dan doodsangst sloeg me geestelijk uit het lood.'
'Wat voor angst?'
'Angst voor de zwaarste straf.'
'Straf die alleen kan worden opgelegd door God?'
'Zoiets,' zei Mike, dof. 'Net als Brenda dacht ik tijdens mijn psychose dat ik niet kon sterven. Ik was door buitenaards leven tot de hel veroordeeld vanwege al mijn misdragingen. Ik geloofde dat echt. Ik wist het zelfs zeker. Verreweg de meeste pijn ontstaat door angst, daarvoor zijn we mens. Angst doet ons verschrikkelijk lijden, maar zet ons aan tot het mooiste waar we toe in staat zijn.'
`Wat is dat?'
'Van de aarde een plek maken waar intelligente wezens bulken van liefde voor elkaar en de natuur. De aarde kan een bol worden met mensen in wie wereldwijd overmatig eigenbelang verloor, een bol waarop alle mensen naar geluk voor alles en iedereen verlangen.'
'Alle?'
'Ja, alle, al zullen er mogelijk altijd uitzonderingen zijn die de regel bevestigen. We zijn als mensheid verschrikkelijk hard op weg naar de hel en daar gaan we sowieso belanden vanwege klimaatverandering, dictaturen, tekort aan zoet water en milieuvervuiling, maar waar we wereldwijd opstaan en werkelijk het goede zoeken, kunnen we die hel weer omtoveren tot het paradijs. We hielden het paradijs in onze handen. Het is haast niet te bevatten hoe onvoorstelbaar snel we dat paradijs kapotmaakten. Ik probeer vaak te geloven dat we het paradijs nog hebben, maar zo is het niet, het is kapot en het gaat nog veel erger worden. We krijgen als mensheid verschríkkelijke spijt over vijftig jaar.'
'Waarom?' vroeg Erik.

'Omdat we dan beseffen dat we veel te weinig streden tegen klimaatverandering toen we ons al vol bewust waren van wat eraan zat te komen. We doen al dertig jaar veel te weinig, terwijl we al dertig jaar de shit op ons af zien komen. We kunnen ook nú nog relatief gemakkelijk enorme megaellende voorkomen en nog steeds doen we veel te weinig. Het is niet de vraag of we vanwege klimaatverandering een kolossale ramp gaan meemaken of niet. Het is de vraag of we een kolossale ramp of een superkolossale ramp gaan meemaken. Als het slechts een kolossale ramp wordt, heb ik hoop dat de mensheid het overleeft en we onszelf uiteindelijk weer terugvoeren naar het paradijs. Maar spijt krijgen we. Megaspijt. We krijgen de hel te verduren vanwege onze misdragingen. De hel van klimaatverandering en de hel van megaspijt. Mijn psychose was het zwaarste wat ik meemaakte, maar het was een kortstondige hobbel vergeleken met wat jij gaat meemaken vanwege klimaatverandering als je honderd jaar oud wordt en dan nóg zijn dat de eerste minder erge golven.'

Mike had Erik al eerder over zijn psychose verteld. Erik vond het een dermate intrigerend onderwerp dat hij er regelmatig op terugkwam. Zijn oom had nooit moeite om erover te praten. Erik vermoedde zelfs dat Mike het prettig vond omdat hij zichzelf dan bevrijdde van angsten, maar misschien vooral omdat hij dacht dat hij er zijn neefje mentaal sterker mee maakte.
'Hoe kijk je nu naar jouw geloof in eeuwig leven tijdens je psychose?' vroeg Erik.
'Ik wíst dat hogere machten me in de hel van eindeloos leven hadden geworpen. Ik geloofde het niet, ik wíst het. Het was een Absolute Waarheid die me verschrikkelijk bang maakte. Het was met afstand het zwaarste waar ik ooit doorheen ging.'
'Wat denk je nu als mensen zeggen dat ze in God geloven?'
'Geloven is totaal wat anders dan weten. Als je wéét dat "het" er is, crepeer je. Je kan dromen over de Heer, maar zo gauw je wéét dat Hij er is, slaap je geen seconde meer en knalt je levensbootje keihard tegen een ijsberg.'
'Hoe wist je dat je nooit meer kon sterven?'
'Brenda en ik doken allebei in een psychose omdat we op ons eenentwintigste in een depressie hadden gezeten,' antwoordde Mike. 'Depressiviteit heeft als fundament vrijwel altijd jezelf waardeloos vinden, waardoor je zelfvertrouwen onder het nulpunt zakt. Brenda en ik klommen met dezelfde truc uit onze depressie.'
'Wat voor truc?' vroeg Erik, nieuwsgierig.
'De truc was: "Ooit ga ik dood. Mijn lijden is eindig. Dus maak wat van je leven, want dat kán je, omdat de dood jou ooit verlost." Met andere woorden: Brenda en ik konden het leven weer aan omdat we zeker wisten dat we doodgingen. Dat was de tovereikel die ons uit de depressie haalde én onze achilleshiel, want allebei kletterden we later in een psychose vanwege de waan dat we niet konden sterven. Alle angsten van onze depressie veerden toen op, kwadrateerden zichzelf en sloegen ons tegen de vlakte.'
'Je hebt nog niet gezegd waardoor je wist dat je nooit meer kon sterven.'
'Vanwege mijn verlangen naar geluk fantaseerde ik dat buitenaardse wezens mij een geweldig mens vonden. Dat voelde super. Maar de keerzijde van de fantasie kwam

met het direct daaropvolgende besef dat die wezens mij ook een slécht mens konden vinden en mij daarvoor gruwelijk konden straffen. Mijn fantasie voelde echt. Veel te echt. De fantasie transformeerde zich in weten en dat werd de kern van mijn psychose, want mijn zogenaamde weten triggerde een zó grote angst dat mijn verstand tot de grond toe afbrandde.'

Eriks gedachten gingen naar Brenda, die Erik meermalen vertelde over haar depressie en psychose.
Net als Mike overwon Eriks oma haar depressie met vastklampen aan de zekerheid dat ze doodging. Ruim veertien jaar doorstond ze al haar lijden met de gedachte dat het lijden hoe dan ook ooit zou stoppen. Maar in april 1985, na een week met veel drank en sigaretten, dacht ze ineens dat buitenaards leven haar strafte met eeuwig leven, waardoor het lijden plotsklaps *nooit* meer stopte. Verlossing door de dood sloeg om in oneindige doem. Dat bracht zo'n sterke angst dat ze op haar zesendertigste instortte en psychotisch bij haar vader en moeder aanklopte. Brenda had haar ouders al een jaar niet gezien, zeer naar de wens van Bram, die het verdomde om een dochter te hebben die te veel rotzooide.
Bram snapte direct in wat voor staat Brenda was en begreep dat ze voor altijd gek zou blijven of zeer snel dood zou gaan als hij niet snel ingreep. Hij molk twee weken de koeien met Brenda en repareerde de elektrische bedrading rond zijn weilanden met haar, totdat ze, mede dankzij pillen van haar huisarts, weer meer sliep, zodat haar geest kon bedenken dat haar angst om nooit dood te gaan, onzin was. Haar Absolute Waarheid, Brenda's levenswaarborg, meldde zich weer: ooit ging ze dood.
Erik had zich verbaasd over de eenvoud waarmee zijn oma op Brams boerderij herstelde. Ze vervloekte verder dan de mens geëvolueerd intelligent leven: 'Ik vervloek je, buitenaardse klootzakken! Loop naar de hel! Ik doe wat ík vind dat goed is, want daar heeft íeder wezen recht op!'
Zo vocht Brenda met buitenaards leven over wie het in haar leven voor het zeggen had, totdat ze steeds wat meer besefte dat ze als mens ooit ging sterven en haar psychose beetje bij beetje verdween. Later kwam ze tot de conclusie dat de invloeden 'van buiten' niks anders waren dan de invloeden van haar ouders in haar kindertijd. De invloeden van haar ouders hadden Brenda sterk het gevoel gegeven dat ze niet mocht doen wat zij zelf goed achtte, concludeerde Brenda, achteraf. Integendeel, ze moest doen wat haar ouders goed achtten. De angst voor Satan, de duivel, God, engelen of hoe je het ook wilde noemen, was onbewuste angst uit Brenda's kleutertijd. Door haar vrees voor buitenaards intelligent leven en oneindig lang leven te overwinnen, bevrijdde Brenda zichzelf ook van vrees uit haar kindertijd.

Er was een stilte tussen Mike en Erik gevallen, die vanwege de gierende wind en beukende golven geen stilte was.
'Dus door de zekerheid van de dood kunnen jij en Brenda alle pijn verdragen,' doorbrak Erik het zwijgen.

'Ja, onze grootste angst ontstond toen we meenden dat we nooit meer konden sterven. Brenda was in 1985 de klos en mijn psychose kwam in 1996. Zonder de dood als verlosser zit je in de hel. We werden zó bang dat we letterlijk geen seconde meer sliepen. Dagen niet. Zonder medicatie waren we doodgegaan.'
'Je kan dus alleen gelukkig zijn als je weet dat je sterft.'
'Daar zeg je het precies goed. Tijdens mijn psychose was ik er volkomen zeker van dat ik over miljarden jaren nog op aarde rond zou lopen. Maar miljarden jaren kon ik nog overzien. Het was de oneindigheid die me zo bang maakte.'
'Oneindig leven is de hel,' concludeerde Erik.
'Het gaf zo veel vrees dat ik alles had gedaan om van het eeuwige leven af te komen.'
'Zoals wat?' vroeg Erik, verontrust.
'Zoals mensen vermoorden.'
'Hè? Wie wilde je vermoorden?'
'Bram en Lieke. Lang na mijn psychose besefte ik dat mijn vrees voor hogere machten bij Bram en Lieke vandaan kwam, want die maakten mij als kind vaak hard duidelijk dat ik dingen fout deed. Door de jaren heen transformeerde mijn onderbewustzijn hun harde woorden in een onbestemd en onbegrepen gevoel, dat eerst uitmondde in een depressie en later in een psychose. Die psychose bracht een moment waarin ik meende dat Bram en Lieke duivels waren die vernietigd moesten worden. De oerbronnen waren Bram en Lieke. Zij waren de hogere machten die mij écht straften. Als kind, waardoor diep in mijn onderbewustzijn een enorme angst voor straf school.'

Weer was er een sterke flits, tezamen met een harde knal, en opnieuw brak er een tak van de eikenboom.
Mike keek Erik aan met een voor Erik verontrustende glimlach. 'Gaat het een beetje, oude atheïst? Was dit toeval of was het jouw overgrootmoeder Lieke die andermaal een tak van de boom sloeg?'
'Wat voor vreselijke fout had jij gemaakt dat je straf van hogerhand kreeg?' vroeg Erik, die niet wilde nadenken over toeval vanwege twee inslagen in dezelfde boom en ook niet over het gevaar dat hij en zijn oom trotseerden door stijf op hun plek te blijven. Toch spookte 'net als Anna zoeken we gevaar op en dat is oerstom' door zijn hoofd.
'Ik dacht dat ik gestraft werd vanwege mijn theorieën, die de mensheid op een verkeerd spoor zouden doen belanden,' antwoordde Mike.
'Zoals de relativiteitstheorie van Albert Einstein volgens jou de mensheid op een verkeerd spoor bracht?'
'Precies,' zei Mike. 'Waardoor de Large Hadron Collider de aarde vernietigt als ze in Genève doorgaan met steeds snellere rondjes.'
'Misschien is je vrees voor deeltjesversnellers ontstaan door straffen uit je kindertijd plus compenserende grootheidswaan.'
'Dat is heel goed mogelijk.'
'Geef je nu toe dat je theorieën het gevolg zijn van grootheidswaan?'

'Je mag best denken dat mijn theorieën flauwekul zijn,' zei Mike, bedaard. 'Maar misschien zie je het beter als je ze bestudeert.'
Mogelijk Mike, maar je staat met 3-0 achter, dacht Erik. 'Hoe pijnlijk was je psychose?' vroeg hij, boosaardig, vanwege Mikes impliciete kritiek.
'Totale horror. Normaal ben ik al zo sensitief dat ik twee keer per week aan de drank moet, maar tijdens mijn psychose kwam alles tien keer harder binnen. Mijn angstreceptoren blakerden als open zenuwen in de zon. Zonder pillen van mijn huisarts was ik voor altijd gek gebleven, had ik zelfmoord gepleegd of was ik een Jezus-fanaat geworden. Ik snap nu heel goed hoe religieuze fanatici ontkiemen: ze dempen hun angsten door aan de staalkabel van God te lopen. Onafhankelijk denken is hen volkomen vreemd vanwege massieve angststoornissen.'
'Jij ziet natuurkundigen en kosmologen ook als fanatici.'
'Sinds Einstein vernietigen fanatici de natuurwetenschap, zoals religieuze fanatici samenlevingen kapotmaken door vrije meningsuiting aan banden te leggen. Angst doet mensen in de touwen hangen of het leven uit anderen slaan. Heb toch het lef en sla de angst uit jóu.'

15

Er moet oerkracht in Mike zitten, dacht Erik, na een nieuwe ronde zwijgen. Anders was hij nooit uit zijn psychose gekomen.
'Wat drijft jou, Mike?'
'Mijn overtuiging dat ik meehelp van de aarde een prachtige plek te maken.'
'Doe je dat?'
'Laat de bliksem in mijn kop knallen als het niet zo is.'
Erik keek even omhoog. Doe dat maar niet, dacht hij.
'Ik weet niet wat mij drijft,' zei Mike ineens. 'Kijk een laag dieper en alles draait ondersteboven. Ik kan niet diep genoeg in mezelf kijken om de bron van mijn motivaties te zien. Mogelijk is mijn diepste drijfveer zuiver egoïstisch.' Mike keek zijn neefje onderzoekend aan. 'Sta kritiek altijd toe,' vervolgde hij. 'Schakel daarbij je ego niet uit, maar in, opdat je een kern hebt die jou krachtig overeind houdt, terwijl kritiek jouw hele wezen penetreert. Zo doe je zo veel mogelijk met de woorden van anderen. Stel je menselijk op door pijn te incasseren. Reageer niet te behoudzuchtig door pijn uit te delen opdat de kritiek stopt. Het is zó belangrijk dat je steeds beter pijn verteert, opdat je steeds zwaardere routes klimt. Ik deed op jouw leeftijd ook veel aan sport, waardoor ik pijn beter leerde verdragen.'
Ik geloof er niks van dat Mike vroeger veel sportte, dacht Erik. Dan had ik hem er wel over horen pochen. Ik maakte nooit mee dat Mike sportte buiten de gymoefeningen die hij 's ochtends doet om te voorkomen dat hij rugpijn krijgt.
'Bij sport richt je je focus op toekomstig geluk, zodat je de pijn doorstaat,' vervolgde Mike. 'Jezelf door pijn heen zetten, is immens belangrijk, want het onbewuste deel van je psyche houdt jou zo goed mogelijk bij pijn vandaan. Ieder mens heeft blinde vlekken en ons onderbewustzijn wil dat zo houden, want de blinde vlekken vormen een belangrijk deel van onze zelfbescherming. Ieder mens is op zijn eigen manier ziende blind. Ik ook. Ik wil kritiek op mijn werk, want daar wordt het beter van. Ik wil kritiek op mij, want daar word ik beter van. Kritiek doet verschrikkelijk pijn, maar die pijn is precies wat ik nodig heb om mezelf te verbeteren. Zonder kritiek brengen blinde vlekken zweren op mijn ziel.' Mike zweeg even. 'Zonder werken aan jezelf zweef je zielloos in een vijver vol emoties,' zei hij daarna. 'Je kop in het zand steken om je zelfbeschermingsmechanismes niet te zien, is de strategie van de zombie voor wie menselijkheid een stap te ver is. Vernietig de tralies die je in je ziel draagt en de mens in jou vliegt uit. Het is zo veel fijner en vlinder met een losgebroken geest door oneindige labyrinten.'
'Wat bedoel je daarmee?'
'Niets triggert de menselijke geest meer dan het oneindige aantal raadsels dat rond ieder van ons in de lucht hangt.'

Mike hangt weer eens de dominee uit, dacht Erik, terwijl een stem in zijn achterhoofd fluisterde dat dergelijk denken voortsproot uit zelfbescherming. Mike gaat

altijd in de preekstand als hij de kans krijgt. Brenda is precies zo en Bram ook en wie eigenlijk niet? Ik hoop ikzelf niet, maar dat is ijdele hoop. Ik sta toe dat anderen mij advies opdringen. Dat geeft mij een gevoel van machteloosheid en dus kom ik later sterk in de verleiding om zelf de wijsneus uit te hangen als de bal voor *mijn* voeten ligt. Misschien genereer ik nog eens zo veel zelfvertrouwen dat ik het nooit nodig heb om te preken, maar ik vermoed dat dergelijk zelfvertrouwen schaars is. Mike wenst kritiek, maar zo gauw ik hem werkelijk vertel wat er beroerd aan hem is, wenst hij vast wat anders. Werkt het zo bij iedereen?
'Nog meer tips?' vroeg Erik, cynisch, maar ook nieuwsgierig.
De vraag bracht niet de dominee in Mike naar boven. 'Ik voel me vaak zo beroerd dat ik dood wil,' klonk het ineens. 'Ik overwoog heel vaak om mezelf van kant te maken. Als je kapotzit komt die mogelijkheid naar boven. Ik was een klootzak geweest als ik het had gedaan. Hopelijk hield dat besef me op de been.'
'Waarom was je een klootzak geweest als je er een einde aan had gemaakt?' vroeg Erik, verontrust, omdat hij niet wist dat zijn oom zo diep had gezeten. Mike schreeuwde altijd van alles en meestal nam Erik het met een korrel zout, maar nu liet zijn oom zo'n zwaar geluid horen, dat de schreeuw bleef resoneren.
'Je gaat tóch dood,' zei Mike. 'Tijdens suïcidale shit weet je altijd dat je de moed niet hebt om te leven en dat je dáárom dood wil. Als je tóch doodgaat, heb dan het lef en genereer moed en zet door. Je vroeg nooit om het leven, maar wat dan nog? Ik ben een miezer met slachtoffergeneuzel omdat niemand naar mijn werk kijkt. Ik kan hopen dat de volgende ijsduik mij om het hoekje helpt, maar zoiets hopen is slap zeiken. Til jezelf op met lichtjes. Lichtjes van liefde, zoals we die als kind voelden. Lichtjes die je door en door gewenst doen voelen. Moest je bij Bram mee aankomen. Zonder liefde ben je snel dood. Vandaar dat ik mijn hele leven liefde bijeensprokkelde met fantasie. Ouderlijke liefde, vrouwelijke liefde en liefde in de vorm van waardering voor mijn theorieën. Zonder liefde sterf je. Ik molk liefde door mezelf voor te houden hoe prachtig mijn filosofie alles in het heelal met elkaar verbond. Ondertussen ervoer ik een schier eindeloze rij kutdagen, want Bram, Klaas en Bart zijn koude lamzakken en op de universiteit van Groningen bivakkeren enkel wetenschapslijken. Vrouwen laten zich ook niet zien, wat niet verwonderlijk is met mijn mand vol maatschappelijke mislukking.' Mike keek zijn neefje aan. 'Jij, Brenda en mijn fantasie hielden me in leven.'

Weer zwegen ze. De buitenlamp van het huis van de butler gaf licht maar geen warmte en nog minder hoop. Het brak de duisternis boven het water en het versterkte het: naargeestige golven spookten in vuilgeel licht.
We blijven hier, dacht Erik. Al snappen we er geen biet van. Je kan weinig snappen terwijl je veel voelt. Als baby deden we dat en het blijft zo. Dat heb ik nooit begrepen: het blijft zo. Je voelt veel, maar je snapt weinig.
'Hoe meer de ellende jou opvreet, hoe krachtiger je bij het overeind komen op de plaat schijt,' zei Mike, terwijl hij zijn bril uit zijn broekzak haalde en weer op zijn hoofd zette om hem vervolgens met zijn linkerhand vast te houden. 'Diepgang komt

met balen shit, die jou jezelf en het heelal beter doen doorgronden. Mijn theorieën zijn goed, maar mijn leven is waardeloos en die combinatie is geen toeval.'
Als student ben ik goed, maar als mens ben ik waardeloos, dacht Erik, snijdend mismoedig. En mogelijk is *die* combinatie ook geen toeval. Hij troostte zichzelf met de gedachte dat hij nog nooit zo eerlijk was geweest.
'Eerlijkheid bevrijdt ons, eerlijkheid brengt ons naar het volgende station,' zei Mike. 'Al het andere is achteruitboeren. Liegen duwt gloeiende klinknagels in ons brein, waardoor steeds meer luikjes met emo-info zich voor altijd sluiten. De beste kennis ontspringt met zelfkennis. We willen gelukkig zijn, daarom onderzoeken we onszelf en de wereld. Mensen kijken al millennia naar het uitspansel om te groeien. Jezelf begrijpen doet jou het universum begrijpen en omgekeerd. Wisselwerking slaat de klok in ieder jubelend leven. Wisselwerking doet zebravinken zingen, gierst groeien en mensen stralen. Vind betere visies door betere wisselwerking en je brengt jezelf en je planeet in gelukkiger vaarwater.'

Weer was er een flits, maar nu hoorden ze er niet direct geluid bij. Ze zagen hoe een lichtstraal vanuit de wolken naar beneden kronkelde. Kort daarop hoorden ze een donderslag.
Mike en Erik zwegen, want ze hadden allebei gezien hoe een kronkelende lichtslang vlak naast Anna in het water sloeg. Ze tuurden in het donker, maar konden Anna en haar bootje niet meer waarnemen.
'Dat scheelde niet veel,' zei Erik, luchtig, terwijl hij heel ongerust was.
'Net als bij ons.'
'Zijn we stom bezig?'
'Soms moet je geluk hebben.'
'Wat bedoel je?'
'Anna heeft geluk nodig. Wij hebben geluk nodig. De mensheid heeft geluk nodig.'
'Hoezo?' vroeg Erik.
'Deeltjesversnellers moeten even niet de hoofdprijs winnen. Het broeikaseffect moet even geen onvoorziene verrassing tevoorschijn toveren waardoor de mensheid uitsterft. Dictators moeten even geen stommiteiten met kernwapens begaan. We hebben geluk nodig.'
'Hoe dwing je geluk af?'
'Door je kop niet in het zand te steken.'
'Vind je dat ik dat doe?'
'Je deed het,' zei Mike, terwijl hij zijn neefje met een harde trek rond zijn mond verwonderd aankeek. 'Hoe meer een sportman afziet, hoe sterker zijn lichaam en geest worden. Maar niet alleen met klimmen zag je af, ook met je studie. Je bent nu mentaal zo sterk dat je aan allerlei zekerheden durft te twijfelen. Ik zie je vanavond vrees tackelen. Je wordt minder bang en haalt je kop uit het zand. Als je ouders ergens in het heelal toekijken, gloeien ze nu van trots.' Mike bukte zich en pakte de whisky. 'En daar drink ik op, ouwe bigbangaanbidder!' Mike hief de fles hoog, keek

over het water en schreeuwde: 'En al zie ik je niet, ik drink ook op jou, Anna! Omdat je jezélf pijn doet in plaats van een ander! Maar doe dit nooit weer!'
Eriks oom nam een slok.
'Ik stond als mens stil,' zei Erik, gedeprimeerd. 'Ik had de zekerheid van goede studieresultaten nodig, dáár ging al mijn energie naartoe. Ik stak mijn kop in het zand.'
Weer keek Mike zijn neefje verwonderd in de ogen. 'Je bent geen lafaard,' zei Eriks oom. 'Integendeel, je verzamelt de hele avond al moed en die moed gebruik je om je kwetsbaar op te stellen. Iedereen verdringt van alles, maar jij laat vanavond ineens veel toe en je bent nog maar eenentwintig. Dat je mijn natuurkunde en kosmologie afhield, was goed. Soms moet je jezelf beschermen. Ik neem het je niet kwalijk. Nu niet en nooit niet. Je hebt moed voor twee en ik was nog nooit zo trots op je.'

Die kwam binnen bij Erik. Hij voelde de huid rond zijn ogen trillen. Ik word vanavond gemakkelijk geraakt, dacht hij. Komt het door Mike of komt het door het wegvallen van de spanning omdat ik vanmiddag mijn scriptie inleverde? Komt het door Anna's kamikazeactie of komt het door de storm? Komt het doordat precies zeventien jaar geleden mijn ouders verongelukten of komt het door de bliksem? Komt het doordat Mike vanavond mijn gedachten kan lezen of word ik psychotisch?
'Wat helpt jou het meest als je suïcidaal bent?' vroeg Erik.
Mike keek hem even met een ernstige blik aan. 'Mijn lichaam afmatten en buiten zijn, zodat ik stofjes in mijn bloed krijg die me beter doen voelen en me 's nachts doen slapen. Hoe beroerd je je ook voelt, met doorzetten komt er een dag dat je blij bent, al is het maar een seconde. Ondertussen leer je ieder lichtpuntje benutten.'
'Ben je een klootzak als je het niet haalt?'
'Ja.'
'Waarom?'
'Omdat je anderen in de steek laat. Anderen voor wie je wat had kunnen betekenen. Dat weet je, hoe zwaar je ook zit en hoe eenzaam je ook bent. Met zelfmoord laat je anderen in de steek. Er waren maanden dat ik mezelf iedere dag van kant wilde maken. Zelfmoord overwegen gaf verlichting.'
'Wil je jezelf nog steeds van kant maken?' vroeg Erik.
'Nee, daarvoor beschouw ik het leven van anderen als te waardevol. Wel is het zo dat ik vaak uitkijk naar de dag dat ik sterf. Toch, ook al ben ik nog zo vaak depressief, ook al voel ik me nog zo vaak een met oranje schimmels overdekte koeienvlaai, dood willen is voor watjes.'
'Was je een watje toen je dood wilde?'
'Uiteindelijk ga je, in je eentje, hoeveel jammerbakken zich ook rond jouw sterfbed ophouden. Er wacht ons niks dan doodgaan. Neuk een biet in het behang of drink een borrel als het alternatief jezelf verhangen is, maar laat anderen niet in de steek. Wees geen watje, de laatste ademtocht komt wel. Natuurlijk zit er moed in jezelf van kant maken, want je moet door de restangst die jou vertelt dat je niet weg mag. Maar het getuigt van meer moed en betrokkenheid en blijf. Er is veel goeds te doen. De Nederlandse schrijver Menno ter Braak maakte zichzelf van kant toen Hitler in 1940

met zijn oorlogsmachine binnenviel. Heb toch het lef en vecht. Verraad de aarde niet door eruit te stappen. Maak jezelf na je dood maar van kant.'
Mike keek zijn neefje ineens liefdevol aan. 'Ik wilde jou niet achterlaten, Erik. Dat scheelde enorm. Bedankt, al kon je er niks aan doen. Ik ben geen engel. Er waren tig situaties waarin ik er een einde aan had gemaakt als jij er niet was geweest. Ik ben geen kenner op het vlak van zelfdoding. Ik heb vermoedens, dat is alles, en alleen maar vermoedens wat mezelf betreft. Ik ben niet de enige, er zijn zó veel mensen die vaak verschrikkelijk zwaar zitten omdat het leven op dat moment een afschuwelijke marteling is. Dan is het zo logisch dat je er niet meer wil zijn en zelfdoding overweegt. Ik wens al die mensen enorm veel kracht toe en ik hoop dat ze in al hun wanhoop voor het goede kiezen, wat dat ook moge zijn. Ik heb de wijsheid niet in pacht op het vlak van zelfdoding, verre van dat. Ook al ben ik jaren verschrikkelijk suïcidaal geweest en ga ik nog steeds door diepe dalen, ik ben blij dat ik er nog ben, verder reikt mijn kennis ten aanzien van zelfdoding niet. Je kan niet bescheiden genoeg zijn wat zelfdoding betreft en sowieso wat je mening ten aanzien van een ander betreft, want niemand van ons voelt wat een ander voelt.'

Als mijn vader en moeder niet in een muur van mist gereden waren, was Mike nu mogelijk dood geweest, dacht Erik. Dan had hij zeer wel mogelijk zelfmoord gepleegd en zijn ideeën niet verder ontwikkeld. Net of mijn vader en moeder *moesten* sterven. Ik wil niet van mijn rouwproces wegrennen, maar mogelijk was de dood van mijn ouders ergens goed voor.
Plotseling voelde hij sterke hoop dat Anna gezond en wel met haar boot terug zou keren. Hij snapte niet waar die hoop vandaan kwam, maar hij voelde het en het maakte hem gelukkig.
'Duisternis doet vrees voor duisternis verdampen,' zei Mike.
'Wat?'
'Je leert het donker steeds beter kennen. Je schudt haar steeds krachtiger de hand en daardoor overwin je je angst voor het duister.' Mike zweeg. 'Licht is fijn na lange duisternis.'
'Wat voor licht?'
'Licht dat gaat stralen als je een ander iets gunt.' Er verscheen een zachte glans op Mikes gezicht. 'Ik verloor veel slagen en dat deed pijn, maar iedere klap maakte me sterker. Ik ben een loser, maar gaf niet op. Velen zien Vincent van Gogh als een mislukt mens, maar hij is het baken dat me al vijfentwintig jaar op de been houdt, want hij geeft me hoop.'
'Waarom?'
'Met Vincent van Gogh hoef je geen geld te verdienen om toch veel te betekenen. We hebben hoop nodig.'
'Hoe vind je hoop?'
'Open je hart voor wegen waarop je betekenisvol kan zijn. Als je ze ziet, is er geen houden meer aan.'
'Wat bedoel je?' vroeg Erik.

‘Er zijn oneindig veel wegen waarop je betekenisvol kan zijn. Voor anderen, voor jezelf, voor de aarde. Wie werkelijk mens is, plukt dagelijks een hoed vol betekenis. De grootste miezer kan een goed mens worden. De grootste miezer ontroert waar hij oprecht een goed mens probeert te zijn. Schaam je niet voor de goot. Probeer een goed mens te zijn, zoals Van Gogh dat probeerde. Jemig, je wil gewoon iets doen wat zinvol is. Doe wat zinvols en je voelt hoop. Ik weet wel dat dat niet gemakkelijk is als je in zwaar weer verkeert, integendeel, maar het is iets waar ik me aan vastklamp, het is een reddingsboei voor mij. Het is een van de vele middelen waarmee ik mijn innerlijke duister bestrijd. Je hebt soms zo veel zeilen nodig en gelukkig zijn die er en kunnen ze je helpen. We hebben zo veel hulp nodig en die hulp moeten we elkaar geven de komende eeuwen en zeer wel mogelijk zelfs millennia. Wereldwijd. We staan aan de vooravond van een enorm intens duister dat hoogstwaarschijnlijk eeuwen of zelfs millennia gaat aanhouden. We zullen goede mensen moeten worden. We hebben geen keus willen we onszelf door de problemen duwen die klimaatverandering ons nu al brengt en die de komende decennia gigantisch worden en dan nóg zitten we pas aan het begín van alle bakken met ellende die gaan komen door klimaatverandering.’

16

Schoonheid zien, moeten we allemaal leren, dacht Erik. Zeker als het koud en donker is en we innerlijke sprankelingen nodig hebben om warmte te voelen en licht te zien. Ik verander. Ik voel pijn vanwege sterkere bewustwording. Ik zie nu mijn onvolkomenheden scherper. Ik vlucht minder voor de bewustwording van mijn fouten en ik hoop dat de pijn die daardoor ontstaat een beter mens van mij maakt.
'Het universum wil niet dat je een ander met jouw pijn opzadelt,' zei Mike.
'Het universum? Hoe weet je dat?'
'Omdat jíj geen pijn bij een ander wil opzadelen,' antwoordde Mike. 'Níet als je een laag dieper in jezelf kijkt, niet als je meer mens wordt en je de gevoelens van anderen krachtiger in acht neemt. Jij bent het heelal. Met misvattingen over jezelf kweek je misvattingen over het heelal. Of je nu haar fysieke of geestelijke aard wil kennen.'
'De geestelijke aard van het heelal?' vroeg Erik, verbaasd. 'Wat bedoel je daarmee?'
'Dat is de rode lijn die door alle intelligente beschavingen in het heelal loopt. De lijn die laat zien hoe hoog of hoe laag wij als mensheid scoren.'
Plotseling verhief Mike zijn vuist naar de zwarte wolken. 'Jullie daar!' schreeuwde hij. 'Als je er niet bent, had je er moeten zijn! Dan had je het tuig van de richel dat zich natuurkundigen durft te noemen een oplazer kunnen geven! En als je er wél bent, laat dan dat tuig de aarde niet opblazen met een deeltjesversneller! Stop een doornkroon in je reet, vuile bliksemneukers! Laat de schoften op aarde stoppen met hun geloof in wonderkind Einstein! Zo niet, dan vervloek ik je, buitenaards tuig! Sla nog een tak van de boom en neuk je moeder in het kwadraat!'

De duisternis werd andermaal verlicht door een zeer krachtige lichtflits. Mike en Erik zagen in een fractie van een seconde hoe de bliksem Heemstede trof. Vijftig meter ten zuiden van het eilandje voer Anna.
Met het geluid van de donder tuurden ze weer in de duisternis en konden ze Anna's boot niet meer waarnemen.
Erik voelde zijn ogen opnieuw vochtig worden. Het speet hem dat hij jarenlang geen sjoege naar Anna had gegeven. Dingen hadden zo anders kunnen gaan, dacht hij. Ik wilde enkel haar lelijke kant zien.
Mike nam een slok whisky. 'Als ze dit overleeft, zoekt ze nooit weer het noodlot.'
'Waarom niet?' vroeg Erik.
'De wereld spaarde haar, dus zij wil de wereld sparen. Ik heb ook lijpe shit gedaan, iets wat ik nooit iemand zal adviseren. We doen nu ook stom door hier te staan.'
'Waarom doen we het?'
Mike keek zijn neefje aan. 'Omdat we weten dat er wat aan de hand is.'
'Hè?'
'Ons verstand kan het niet plaatsen, maar we voelen het. Iets wat niet van deze aarde is, is vannacht bij ons. We blijven hier omdat iets ons beschermt. Anna is een geweldig mens en ze moet levend op die steiger stappen. We gaan haar straks zó krachtig

verwelkomen dat ze voor altijd wil blijven. Na die twee blikseminslagen bij haar boot zoekt Anna doelen totdat Magere Hein haar neermaait. De zeis slijpen, is opgeven. Anna slijpt de zeis met haar debiele boottocht.'
'Slijpen wij ook niet de zeis door hier te staan?' vroeg Erik.
'Dat is exact wat we doen, maar ik wil erbij zijn als Anna straks op de steiger stapt.'
'Waarom wil je dat?'
Mike keek Erik doordringend aan. 'Anna is te belangrijk.'
'Waarom?'
Mike zweeg. Dat wil hij dus niet zeggen, dacht Erik. Heeft dat met mij te maken?

Het regende na alle blikseminslagen nog steeds niet.
Er gebeuren vannacht rare dingen, dacht Erik. Heel rare dingen.
'Jij bent atheïst,' zei Mike. 'Maar zelfs jij vraagt je af of er wat er aan de hand is.'
'Wat is er volgens jóu aan de hand?'
'Als de blikseminslagen geen toeval zijn, zijn er mafketels die ze veroorzaken.'
Mike had gezegd waar Erik bang voor was en waar hij vandaan wilde blijven, want hij had geen zin om net zo gek als zijn oom te worden.
'Veel idioten willen eeuwig leven,' vervolgde Mike. 'Maar waar je de eeuwigheid door hun strot duwt, willen ze dood, want zo steekt het leven op iedere planeet in elkaar.'
'Je hebt het nu over je psychose.'
'Ik heb het over de intense gevoelens van mijn psychose en de wijsheid die ik eruit extraheerde. Wijsheid waar jij niet bij in de buurt komt.'
'Waarom niet?' vroeg Erik, geïrriteerd.
'Omdat je met je staart tussen de benen wegrent zo gauw buitenaards leven jou in de kont knijpt. Jij bent atheïst, dus jou maakt deze bliksemshit geen ontzielde pisbak uit. Of ben je bang?'
Dat was Erik inderdaad, maar dat wilde hij niet toegeven aan de oom die hem met stuurse stoerheid had opgevoed.
'Veel weet je, maar wil je niet weten,' vervolgde Mike, terwijl hij Erik scherp opnam. 'Haal je angstlijken uit het veen voor meer innerlijke rijkdom. Je bent je hele leven bang en dat is goed. Roekeloze randdebielen, zoals ik met mijn manische moed, stappen over angst héén in plaats van het te voelen. Roekeloosheid is laf. Je bent dan niet integer naar jezelf en ook niet naar anderen, want waar jij kapotgaat, maak je de mensen die van je houden ook kapot. Je moet bang zijn, maar niet té bang. Natuurkundigen zijn met de Large Hadron Collider niet bang genoeg voor explosiegevaar, maar té bang voor de explosie van hun carrière. Mensen zijn vaak te bang. Wil je het weten of niet, dat is de vraag. Wie de waarheid wil kennen, komt als mens tot bloei. Voor waarheid is moed nodig. Dat is een waarheid als een koe en daar molk ik er veel van. Wil je een mens worden of een blind kadaver? Iedereen beweert het goede te willen, maar je nek ervoor uitsteken is een fucking vuil neuk de bitch die je zelf bent ander verhaal.'

Eriks angst vertaalde zich andermaal in irritatie naar zijn oom, die niks anders leek te willen dan wijsheid oreren.
'Grootheidswaan is wildgroei van zelfvertrouwen om onzekerheid onder water te houden,' zei Mike, terwijl hij terneergeslagen in de golven staarde. 'Ik ben vrij, maar dat is alles. Ik bén trouwens helemaal niet vrij, want met al mijn mislukking zit ik vol minderwaardigheidsgevoel en dat is een zeer sterke kooi. Word niet net als ik, Erik. Groei gestaag. Schiet niet omhoog. Transformeer jezelf op je eenentwintigste niet in een bipolaire dobber zoals ik destijds deed. Ik probeer mensen te bevrijden van geestelijke ketenen, waarbij ik altijd weer vergeet dat ik zelf óók geketend ben, namelijk door een huis vol psychische stoornissen en een alcoholverslaving.'
'Waar probeer je mensen van te bevrijden?'
'Van een leven dat ze niet willen. Maar ik moet naar mezelf kijken. De aarde is bezaaid met zakken die de aarde versjteren met valse visies. Fuck die theorieën van mij. Zolang ik maar integer ben. Zolang ik maar moed ophoest en eerlijk ben. We zijn mensen. We stapelen de ene fout op de andere, maar waar we écht het beste willen, klimmen we hoger dan de Mount Everest. Voelen dat je een goed mens bent, zorgt voor het zelfvertrouwen dat je doet vliegen.'
'Hoe weet je dat?'
'Op mijn twintigste was ik een succesvol scheikundestudent,' antwoordde Mike. 'En een succesvol sportman, terwijl ik een allerliefste vriendin had. Ik was een perfect plaatje, dat voor de scherpere ogen valsheid spiegelde maar in de ogen van de meeste mensen heel wat was. Ik leek zo veel voor te stellen. Ik moest uit dat plaatje breken om niet langer met leugens te hoeven leven en écht zelfvertrouwen te krijgen dankzij eerlijkheid. Zo brandde er heel wat in me af. Je stikt ter plekke als je denkt dat je niks voorstelt, wat snel tevoorschijn springt met meer eerlijkheid. Zelfs degenen die er een einde aan maken, denken dat ze wat voorstellen. Maar dankzij een zekere eerlijkheid en integriteit voelde ik me veel later op bepaalde momenten een goed mens en dat gaf me het zelfvertrouwen dat me deed vliegen, waardoor ik mijn theorieën vond.'
'Vind jij dat jij wat voorstelt?' vroeg Erik, boosaardig, en jaloers op Mikes ontegenzeggelijke momenten van inspiratie.
'Natuurlijk, anders was ik allang dood geweest, maar écht wat voorstellen is totaal wat anders dan in je ziel koekeloeren om daar dankzij de roes van de alcohol een prachtige roos te zien, terwijl je een laag dieper weet dat je zo rot bent als het hout hier onder de lamgeslagen narcissen. Het niet waar willen nemen van gecompenseerde onmacht is een groot kwaad op aarde, want het ettert machtswellust. We voelen ons onmachtig vanwege akelige gevoelens die in ons rondrazen. Voor die onmacht zoeken we compensatie, opdat we macht voelen met zeer sterke veiligheid en zekerheid. Zo maakten we wereldwijd massaal perfecte plaatjes van heiligen die ons al eeuwen collectief doen verdwalen, maar nog meer van onszelf met onze carrières, geld en materiële shit, wat het broeikaseffect enorm aanzwengelde. Waar we erin slagen veel dieper in onszelf te kijken, willen we goede mensen worden in plaats van het te lijken door luxe uit te stallen. Overconsumptie is momenteel het grootste

kwaad op aarde. Overconsumptie compenseert voor diepe gevoelens van onmacht. Overigens, eerst was er het kwaad in de vorm van de Romeinse machtswellust, waarna het kwaad zich vermeerderde als katholieke machtswellust, om ten slotte uit te groeien tot universitaire machtswellust. Universiteiten vertegenwoordigen nu het krachtigste kwaad vanwege de heilige relativiteitstheorie, de theorie die monsters in de vorm van deeltjesversnellers op de aarde losliet. Het grappige is dat iedere keer het goede voortkwam uit het slechte. De Katholieke Kerk kwam voort uit het Romeinse Rijk. Universiteiten kwamen voort uit de Katholieke Kerk en het internet kwam voort uit universiteiten en aan universiteiten gelieerde onderzoeksinstituten en door dat internet kon ik mijn ideeën publiceren en verspreiden, net als zo veel andere alternatieve denkers. Het CERN heeft het internet uitgevonden en dat internet wordt haar ondergang, zoals universiteiten de ondergang van de Katholieke Kerk werden.'

'Waarom wordt het internet de ondergang van het CERN?' vroeg Erik.

'Omdat alternatieve denkers nooit hun ideeën hadden kunnen ontwikkelen en verspreiden zonder het internet. Zonder het internet waren we geïsoleerde eilandjes gebleven en niet van elkaars bestaan op de hoogte geweest. Dankzij het world wide web vond en vindt er een enorme kruisbestuiving plaats tussen alternatieve denkers. Hetzelfde gebeurde toen alternatieve denkers zich op universiteiten verzamelden, nadat ze half gestikt waren vanwege de eenkennigheid van de Katholieke Kerk. Overal zorgt toename van vrije meningsuiting voor vooruitgang. Toename van interactie tussen meer mensen van allerlei pluimage deed universiteiten beslissende slagen winnen ten opzichte van de Katholieke Kerk. De Bijbel ligt al heel lang als oude kaas te stinken. Religies brachten veel goeds, maar op een bepaald moment is een religie zélf de horde die genomen moet worden. De huidige theoretische natuurwetenschap en zijn parallel lopende atheïstische levensbeschouwing brachten ook veel goeds, maar werden ook hordes die genomen moeten worden. Liefst voor we onszelf dankzij de deeltjesversneller bij Genève naar de filistijnen helpen. Techniek bracht ons ook veel goeds, want we lijden nu minder honger en hebben betere gezondheidszorg en huisvesting. Maar techniek bracht ons ook tanks en mitrailleurs en enorme kooldioxide-uitstoot door overconsumptie. We moeten als mensheid enorme stappen terugdoen op het vlak van consumptie, willen we een bewoonbare aarde achterlaten voor volgende generaties. Dat gaat ons waarschijnlijk pas lukken als de klimaatramp ons tot de lippen staat en dat zal een enorm gemiste kans zijn. Over vijfhonderd jaar gaan ze zeggen: "Toen, in de twintigste en eenentwintigste eeuw hadden ze de kans om een megagrote ramp af te wenden, maar de mensen waren te egoïstisch om de noodzakelijke rigoureuze stappen te zetten." We moeten gaan inleveren, Erik. Rijke mensen moeten wereldwijd inleveren en zich beperken tot het strikt noodzakelijke zoals jij en ik en Brenda dat doen. Consumptie zoals dat gedaan wordt door Klaas en Bart, met hun grote huizen, auto's en vliegvakanties leidde tot de grootste crisis in de geschiedenis van de aarde en kan niet meer. Wereldwijd moeten rijke mensen per direct gaan inleveren, enorm inleveren, en dan nóg worden we getroffen door een ongenadig grote klimaatramp. Klaas en Bart wenden

voor dat ze gelukkig zijn. Mijn reet. In rijke landen zeggen mensen dat ze zo fucking gelukkig zijn, maar ze gebruiken bakken vol antidepressiva en scoren geweldig op het vlak van zelfdoding. In de armste landen zeggen mensen veel minder dat ze gelukkig zijn, maar ze maken zichzelf ook veel minder van kant.'
'Hoe kan dat?' vroeg Erik.
'In rijke landen zien mensen de zin van het leven veel minder dan in arme landen.'
'Waarom?'
'Hoe kan je nou je leven als zinvol zien, laat staan als zinvol ervaren, als je beseft dat jouw manier van leven het leven van arme mensen, toekomstige mensen, de natuur en de hele aarde naar de kloten helpt? Daar zou ik fucking depressief van worden. Als je alleen maar rijk wil worden en nauwelijks aan zingeving doet, zet je zelfmoord op de agenda en de verdoemenis van je planeet erbij.'

Erik keek naar zijn oom en zag dat Mike verslagen en gedeprimeerd naar het mos voor zijn blote voeten staarde.
'Ik ben het miskende genie,' zei Mike, 'maar nog veel meer de mislukkeling die bij het afrekenen in de supermarkt een rooie kop krijgt. We willen ons graag groot voelen, maar klein voelen beschermt ons. Met groot voelen vlieg je hoog en met klein voelen stort je niet neer. Te groot voelen blokkeert het licht dat beter doet zien. Te klein voelen maakt je bang in het donker.'
Weer werd het meer verlicht door een blikseminslag. Dit keer trof de bliksem het huis van Eriks overgrootvader Bram.
Daar kan Brams huis wel tegen, dacht Erik. Vreemd, de wolken verplaatsen zich van oost naar west, maar de bliksem trekt van west naar oost. Het maakt me niet bang. Ik voel me juist goed. Omdat er 'iets' over ons waakt? Zo denken, was de opmaat naar de psychoses van Brenda en Mike. Het zet de deur wijd open naar hogere machten, die jou kunnen beschermen *en* breken. Als er buitenaards leven is dat ons volgt, spannen ze zich als toegewijde tuinmannen in. Je hoeft dergelijk leven niet uit te schelden. Je kan het vertrouwen. *Jezelf* vertrouwen is echter heel wat anders. *Dat* is wat Brenda en Mike psychotisch maakte. Te weinig zelfvertrouwen deed hen naar hogere machten grijpen. Ik weet niet of er 'iets' is. Ik *voel* het nu, maar mijn boerenverstand vertelt me dat er net zo goed niets kan zijn. Sterker nog, de huidige theoretische natuurwetenschap is daar heel duidelijk over: er is niks. Ik laat me de kop niet gek maken door een paar blikseminslagen en ook niet door Mike. Overigens hangen die twee met elkaar samen, want als Mikes natuurwetenschap met supersnelle kleine deeltjes in een oneindig oud heelal goed is, kunnen de blikseminslagen verbonden zijn met de grillen van zeer ver ontwikkeld intelligent leven. Er is niks. Of toch wel?

17

Erik keek in de duisternis boven hem en dacht aan de scriptie waar hij zo hard aan gewerkt had. Wat wilde hij nu *echt*?
Woorden als liefde en integriteit lichten op waar je meer mens wordt, dacht hij. We kunnen niet allemaal rijk en beroemd zijn, maar wel gelukkig. Geluk is op zijn mooist als het herbergt in voor iedereen haalbare vezels.
'Hoe kan iedereen gelukkig worden?' vroeg hij Mike.
'Wens je fouten te zien. Oudjes met een glimlach vol onschuld zetten hele akkers in bloei.'
Erik keek naar Mike, die *zo* kwetsbaar leek dat hij ieder moment door de wind meegevoerd kon worden.
'Vincent van Gogh was de gek uit Zundert. Ik ben de gek uit Groningen. Verwantschap voelen is fijn.'
'Is Vincent van Gogh heilig voor jou?' vroeg Erik, terwijl hij zich besmuikt voelde omdat hij een valstrik voor Mike uitzette, want je moest volgens Mike nooit iets heilig verklaren.
'Heiligen maken van ons kuddedieren in plaats van onafhankelijke denkers. De Brabanders moesten niks hebben van het vroege werk van Vincent van Gogh: "Weg met die troep van de gek uit Zundert!" Het komt voor dat we onszelf van het goede zuiveren. Niet omdat we dat willen, maar omdat we te veel valse vruchten vreten.'
'Wat is een zuivere vrucht?' vroeg Erik.
'Vrijheid. Vrijheid is overweldigend en beangstigend, maar waar je haar aankan, strekt een eindeloos weiland vol avontuur zich voor je uit. Vrijheid loopt hand in hand met onzekerheid. Onzekerheid geeft akelige gevoelens, maar de keerzijde is leven zoals jij wil.'
'Hoe wil ik leven, denk je?'
'Met de vrijheid om je hart te volgen.'
Studie geeft structuur, vrijheid overweldigt, dacht Erik. Nu mijn scriptie is ingeleverd, strekt een overweldigend groot weiland zich voor me uit. Ik hoop dat mijn verstand niet verdampt. Mike vuurt vanavond woorden als duizend duivels. Mike pleit voor vrijheid. Mike belichaamt vrijheid. Maar Mike ontspoorde en niet zo'n beetje ook en nu is hij de gek van Groningen. Geeft vrijheid te veel licht? Net als Mike met zijn natuurwetenschap kan je denken dat je enorme waarheden opgraaft, terwijl je ondertussen de ene flater na de andere begaat. Het is niet voor niks dat mensen in kooien zitten. Te veel vrijheid doet de geest exploderen en waanzin oplichten. Of worden mijn gedachten hier te sterk gemangeld door mijn angsten?
'Wat doen mensen als ze werkelijk vrij zijn?' vroeg Erik.
'Dan willen ze die vrijheid ook aan anderen geven en gaan met dat verlangen aan de slag. Vrijheid maakt vrij.'
'Dat is flauwekul,' zei Erik. 'Vrijheid is vrij zijn.'
'Zeg eens tegen jezelf: "Ik kies voor vrijheid."'

'Ja, en dan?'
'Dan begint het pas. Mensen hebben nog geen flauw idee hoe gekooid ze zijn. We konden vrijheid heel lang niet aan. Daardoor legden we onszelf geboden op, waarvan velen onze geest knevelden. Een geknevelde geest brengt innerlijke nulgroei en die nulgroei transformeert de ziel in een dodenakker. We bezitten allemaal geestelijke velden die vruchten genereren en die vruchten groeien op hun best met vrijheid.'
Vrijheid maakt me bang, maar het is wat ik zoek, dacht Erik. Ik wil de vrijheid om totaal onbevangen door een enorm weiland te trekken, totdat mijn geest de bloemen vindt die bij me passen, bloemen die mij levenslang inspireren. Daarvoor moet ik emotionele mijnen demonteren, zoals de mijn die mij op mijn vijftiende van de sokken blies toen de pijn van het ongeluk van mijn ouders te hard op me inbeukte en zoals de mijn die me zo volgzaam de intellectuele vruchten van de natuurkunde, kosmologie en astronomie deed slikken en me heel sterk verbond met de slimste groep mensen op aarde, waarop ik me zo veel veiliger dan voorheen voelde. Legden emotionele mijnen in de mens rationele mijnen in de natuurwetenschap? Kunnen Mikes natuurwetenschappelijke ideeën toch goed zijn omdat natuurwetenschappers wereldwijd veiligheid verkozen boven onafhankelijk denken? Kunnen deeltjesversnellers toch gevaarlijk zijn? Onze keuzes hangen heel nauw samen met onze verlangens naar veiligheid. Rijke mensen wilden veel geld en goederen om zich veilig te kunnen voelen. Verlangens kunnen zich tegen jou keren. De één procent rijkste mensen op aarde is verantwoordelijk voor twee keer zoveel uitstoot van broeikasgassen dan de armste helft van de wereldbevolking. De rijkste honderd mensen op aarde bezitten meer dan de armste helft van de wereldbevolking. Staat de mensheid aan de vooravond van enorme omwentelingen? Zowel ten aanzien van haar visies op consumptie en rijkdom als haar visies op natuurkunde en het heelal? Ik word liever gek dan dat ik bijdraag aan meer onrechtvaardigheid. Torpedeer de lafaard die bang is voor vrijheid en bang is om in te leveren en hijs onafhankelijk denken in het vaandel. De veiligheid van het individu torpedeert de veiligheid van de hele planeet als eigenbelang zich transformeert in woekerend kwaad.

Mike keek droevig naar het meer, dat nog steeds woest golfde in het zwakke licht van de buitenlamp. Met steeds meer moeite bleven ze overeind in een nog immer aantrekkende wind.
Erik dacht aan Anna. Nooit weer geef ik geen sjoege naar haar, dacht hij. Vanaf hier stel ik me kwetsbaar op, hoeveel pijn dat ook brengt.
Ineens vroeg hij zich af of alle loftuitingen die hij de afgelopen jaren had ontvangen vanwege zijn studieresultaten, wel gezond waren geweest. Het voelde veilig, dacht hij. Mike deed het tegenovergestelde. Mike had al lak aan een carrière toen hij nog studeerde.
'Je moest niks van mij hebben omdat je zag dat ik een mislukkeling was,' zei Mike, terwijl een rilling door zijn lijf trok. 'Je wilde bij je schaamte vandaan. Dat snap ik maar al te goed, want ik schaamde me vroeger voor Bram, omdat bij hem alleen geld en status telden. Jij had jóuw schaamte. Ik wil dat je die schaamte doorgrondt, zodat

je meer kans maakt om gelukkig te worden. Achteraf trekt iedere befkoning de heldenrol tevoorschijn. Ik ook. In de middeleeuwen hadden we ons allemaal als een koene ridder gedragen. Aan ons had het niet gelegen. Vergeet het maar. Als je niet weet hoe het afloopt, perst risico dunne stront uit je reet. Met een heldenpluim klinkt er zaligmakend applaus, maar angst timmert je hart dicht als de held in jou moet rijzen. In jezelf kijken lijkt zo gemakkelijk, maar het is het moeilijkste wat er is, want enkel met de grootste moed ga je door de hel van je diepste angsten en die graaf je daardoor vaak totaal niet op, zodat ze ergens in het duister van je ziel blijven woekeren en van jou veel meer een klootzak maken dan je durft te erkennen. Toch, als de trein met zelfinzicht eenmaal goed op gang is, stopt hij niet meer en raast hij door tot je dood. Zelfinzicht verwerven is gruwelijk, want diepere angstlagen bonken als klopgeesten, maar het is ook verslavend.'
'Waarom?' vroeg Erik.
'Het maakt van jou een prachtig mens en dat beseffen geeft duurzaam geluk. Je voelt dat prachtige mens, want ons geweten seint onverbiddelijk rood en groen. De trein met zelfinzicht stoppen, is voor de trein springen.'
'Wat?'
'De lafbek uithangen brandt alle vitaliteit uit je strot. Laat je niet intimideren door het zinderen van je angsten. Kijk naar ouderen bij wie de trein tot stilstand kwam. Zie de uitgebluste blik achter de gevel van verraad.'
'Wat voor verraad?'
'Verraad aan het leven. Als schijn het monopolie heeft, stort brandend maagzuur magie in de afgrond. Schiet het scheve schijtkonijn kapot of vier feest met een levend lijk.'
'Wat bedoel je nou precies?'
'Met huichelrijk "*ich habe es nicht gewusst*" gieten zó godvergeten veel rotzakken zichzelf vol met wagonladingen stront. Fucking meelopers. En dat naast de nog grotere rotzakken die bewúst de vuilak uithangen.'

Mike bukte zich, pakte de fles en nam een slok. Hij zag bleek vanwege de kou. Zijn T-shirt en korte broek waren doorweekt, net als die van Erik. 'Ik wou dat Anna terugkwam,' zei hij met een rillende stem.
Eriks oom wilde kennelijk nog steeds pas naar de warmte van de woonkamer als Anna weer veilig op de oever stond. We lijken allebei wel bezeten, dacht Erik.
'Zonder pijn zijn we stuurloos,' zei Mike, met een door de kou verwrongen mond. 'Pijn doet voelen wat gelukkig en ongelukkig maakt. Anna vluchtte voor pijn, maar als ze nu de pijp uitgaat, regent het ellende. Ik zag vanochtend een verhuiswagen bij de buren. Ik denk dat Anna's moeder met een deel van de huisraad vertrokken is.'
'Hè?'
'Dat Eva verhuisde heeft een oorzaak en Bart Brandenburg maakt daar ongetwijfeld deel van uit. Weet je wat de essentie van Brenda's werk is?' vroeg Mike ineens.
'Nou?'

'Alle opvoeders vergiftigen kinderen met psychische shit en dat gif moet je neutraliseren. Het opvoeden van kinderen zit zó diep in onze genen gegraveerd dat het een therapeutisch effect heeft. Zo overleven ouders en krijgen kinderen psychisch huiswerk.' Mike keek strak naar de grond. 'Lang wilde ik niks weten van Brenda's boeken, want ik was bang dat ze me zouden ontregelen. Ik zocht veiligheid door me af te wenden van haar werk.'
'Dat deed ik door me af te wenden van jóuw werk,' zei Erik.
Mike keek weer verwonderd naar zijn neefje. 'Ik weet niet wat er vanavond met jou aan de hand is, Erik van Iersel. Maar het is fantastisch, dat weet ik wel.'

18

Opnieuw bukte Mike zich voor een slok. 'Drank doet me gloeien van geluk vanwege kortstondige zekerheid,' zei Eriks oom. 'Maar drank maakt van mij ook een beschaamd mens.'
'Waarom?'
'Vanwege de enorme schaamte die ik de dag na een avond zuipen voel. Karakterloosheid is dingen kapot laten gaan terwijl je beter weet. Ik crepeer van angst om net zo infantiel als Berend de pijp uit te gaan, maar toch blijft drank de kurk waar ik op drijf. Met een borrel bef ik heel Groningen een gesteggelde klutenkut, maar een dag later weet ik niet hoe ik moet kruipen. Drank geeft me de illusie van controle, maar in een diepere laag controleert drank míj. Mijn géést moet me bevrijden van vrees. Ik ben ook zo verdomde sensitief en waar te veel rauwe emoties binnenkomen, crepeer ik. Maar zonder drank had ik nooit de inspiratie gekregen die al mijn theorieën triggerde. Met alcohol verdoofde sensitiviteit beregende mijn innerlijke woestijn, totdat cactussen bloeiden en mijn geest het heelal doorgrondde.' Ineens ging Mikes gezicht sereen zacht gloeien. 'Brenda klimt en doet aan toneel. Dat kan ik niet. Nog niet.'
'Waarom niet?'
'Buiten het huis van de butler ben ik zo kwetsbaar als een naaktslak. Ik werd niet voor niks kluizenaar. Maar ik brak ergens doorheen vandaag. Ik sta ineens op een sterker fundament.' Mike zweeg, keek over het meer en zei: 'Mijn weg was zwaar, maar af en toe hoog vliegen maakt regelmatig neerstorten verteerbaar.'
'Dacht jij, met alle risico's die je nam, het meeste na over de dood?' vroeg Erik.
'Nee.'
'Dacht je het meeste na over het heelal?'
'Nee.'
'Waarover dan wel?'
'Ik had geen enkel idee opgegraven als die felle Spaanse me had platgeneukt. Ik trapte theorieën uit Madrileense straten omdat ik mislukte in de liefde. Niks anders dan psychische zelfbescherming deed me in Spanje naar theorieën graven. Ik dacht verreweg het meeste na over vrouwen.' Mike keek Erik doordringend aan en zei: 'Hoor wat in de wind waait.'
'Wat waait er in de wind, Mike?' vroeg Erik, verbaasd en verontrust.
'Gekerm.'
'Wat voor gekerm?'
'Het gekerm van miljarden.'
'Wat?'
'Ik maakte vanochtend berekeningen. Onthutsende berekeningen.'
'Wat voor berekeningen?'
'Alle auto-ongelukken op aarde vallen in het niet bij de ramp waarvan ik vanochtend de kansen berekende.'

'Wat voor ramp?'
Mike zweeg.

Laat naast het onweer ook de wind afnemen, dacht Erik, terwijl hij omhoogkeek. En laat Anna alsjeblieft veilig terugkomen. Kennelijk heeft Mike vandaag iets berekend wat zo belangrijk is dat het verongelukken van mijn ouders erbij in het niet valt.
'Geen enkele religie overleeft als het tegen dictaturen ingaat,' zei Mike. 'De Griekse democratie werd verzwolgen door de dictatuur van de Romeinen. Binnen die dictatuur bloeide eeuwen later het christendom vanwege de gedweeheid van de christenen. Religies groeien onder dictatoriale paraplu's en storten in waar vrije meningsuiting door democratie opbloeit. Religies zijn psychische stortbakken die innerlijke ellende als gevolg van dictatoriale machthebbers af laten vloeien. Religies zijn psychische zelfbeschermingsmechanismes, geen inspirerende visies op de werkelijkheid. Bescheidenheid is vaak liegen om er zelf beter van te worden. In bepaalde situaties is het juist belangrijk dat je onbescheiden bent. Nogmaals: durf onbescheiden te zijn als de situatie erom vraagt. Pas op voor valse bescheidenheid. Allerlei zichzelf superieur achtende godsdienstige lijers overleven dankzij valse bescheidenheid, terwijl ze schrijnend tekortschieten bij het bestrijden van onrecht. Nederige hondenneukers. Jij bent altijd zo bescheiden, terwijl je ego gloeit door de pluimen die jouw studieresultaten je reet bezorgen. Je straalt door het vertrouwen dat de maatschappij jou geeft. Wanneer ga je stralen door het vertrouwen dat jíj jezelf geeft?'
Erik zweeg. Mike keek hem onderzoekend aan en zei: 'Ik ben eenzaam en ongelukkig, maar ik kon niet anders. Ik was oneerlijk geweest als ik mijn verlangen om het leven te begrijpen, had verkwanseld.'
Mogelijk heb ik je te veel dwarsgezeten, dacht Erik. Je had een heel ander leven gehad als ik er niet was geweest. 'Als ik er niet was geweest, had je dan wél de grote liefde gevonden?' vroeg hij, terwijl hij zich kwetsbaar voelde worden.
Met een ernstige blik keek Mike zijn neefje aan. 'Ik denk dat ik dankzij jou deed wat ik wilde, want door jou kreeg ik een maandelijkse toelage van Bram om je op te voeden. Ik heb een aantal jaren theorieën uitgevogeld met een bijstandsuitkering terwijl de druk van de sociale dienst om werk te zoeken steeds groter werd. Maar toen verongelukten jouw ouders en kon ik blijven doen wat ik wilde dankzij Brams toelage. Jou opvoeden dwong me om mezelf in de hand te houden. Ik vermoed dat ik zonder jou nu dood was geweest. Dan had ik me dood gezopen of zelfmoord gepleegd. Ik vermoed dat ik binnenkort een fijne vrouw ontmoet dánkzij jou.'
'Hè?'
'Ik flipte genoeg om nieuwe ideeën op te hoesten en te veel om een stabiel mens te worden, maar ik bleef de afgelopen zeventien jaar overeind omdat ik niet alleen verantwoordelijk was voor mezelf maar ook voor jou. Mijn emoties stormen nog steeds als hondsdolle vuurpijlen, maar dankzij jarenlange training heeft mijn geest meer controle en met meer stabiliteit maak ik meer kans op liefde. Jouw aanwezigheid was doorslaggevend.'
'Ik voel me ook niet altijd stabiel, als ik eerlijk ben.'

Weer keek Mike verwonderd naar Erik. 'Dat geldt voor ieder mens,' klonk het daarna, zacht. 'Net zo goed ben jij veel stabieler dan Brenda en ik. Jij hebt geen alcohol nodig om je staande te houden en je valt niet ten prooi aan depressies en psychoses. Jij bent anders.'
'Hoezo?'
'Op mijn vijftiende was ik zó onzeker, niet normaal. Toen ik vier maanden na mijn vijftiende verjaardag zes glazen bier dronk, werd drank mijn grote vriend. Met drank kon ik communiceren, vooral ook met vrouwen. Ik ben nu zowat vijftig en nóg tiert de alcohol. Ik ben blij dat jij niet naar de drank greep. Studie en klimmen, je leeft! Ik óverleef. Op je vijftiende zocht jij je demonen op en bevocht ze. Op mijn vijftiende ging ik met alcohol voor mijn demonen op de vlucht. Jij bent anders. Jij bent beter. Je bent mentaal sterker en je bent een fijner mens.'

Ik ben ook al mijn hele leven bezig met overleven, dacht Erik. Zeker als ik 's ochtends uit mijn bed moet komen. Maar hij zei niks, omdat het vervelend was voor zijn oom als die te horen kreeg dat zijn neefje onder zijn vleugels uitgroeide tot een ongelukkig mens.
'Ik ben een nerveuze rat, jouw vader was dat niet,' vervolgde Mike. 'Die trapte al op heel jonge leeftijd de bètashit van Klaas de deur uit en koos voor psychologie. Berend en ik bezweken onder de druk. Jouw vader was de verstandigste door zijn koelbloedigheid. Jij hebt hetzelfde.'
'Wat bedoel je?'
'Je bent gevoelig en evenwichtig. Ik ben gevoelig en weet me geen raad met alles wat binnenkomt. Daarom verdoof ik veel met drank en wat er toch doorheen komt, doet me tegen de muren op vliegen. Ik ben een *feeling failure*. Soms hoor je een dikke vlieg hard tegen de ramen stuiteren, een overlevingsmechanisme van de evolutie. In de natuur helpt het, want waar spinnenwebben de vliegen strikken, stuiteren ze er met manische *overdrive* weer uit. Mensen kregen het ook mee. Bij paniek neemt manische *overdrive* het over, zodat we uit de situatie accelereren. Het manische doet mij overleven, óf ik houd me gedeisd met een *freeze*, waarbij ik als een roerdomp stokstijf in het riet sta. Ik werd op mijn eenentwintigste manisch om uit de verstikkende opleiding-carrière-kooi van Bram en mijn vader te breken. Door de *overdrive* donderde ik later in een *freeze*, de depressie. Pas veel later begreep ik dat ik bipolair was. Waar anderen een rotdag hebben, vraag ik me af of ik me niet van kant moet maken. Maar als mijn ziel uit zijn slof schiet, weet ik het antwoord op iedere vraag en klauw ik naast vrachten onzin flonkerende waarheden tevoorschijn. Trouwens, de mensheid was de afgelopen veertig jaar ook manisch met haar knetterende overconsumptie waarmee we euforisch op hol sloegen en straks donderen we wereldwijd in een *freeze* als we steeds depressiever worden vanwege de gevolgen van de overconsumptie in de vorm van klimaatverandering en moeten we door een uiterst lange zeer duistere periode waarin we het klimaat onder controle moeten zien te krijgen en waarin we onze consumptie ongekend drastisch moeten inperken.'
'Waardoor worden mensen manisch?'

'Ze accelereren weg van hun innerlijke pijn door te fantaseren over hoe gelukkig ze gaan worden. Euforie heeft daardoor eenzelfde element als religie met haar geluk in het hiernamaals. We fantaseren over geluk en wanen ons in de hemel. Euforie en religie hebben ook dezelfde duistere kant: angst voor onoplosbare ellende, angst voor de hel.'
'Kwam je dankzij euforische gevoelens op je theorieën?' vroeg Erik.
'Ja, want met gigagolven energie kwam ik op gedachten die ik anders nooit had gekregen. Ik ben niet slim, het is alleen dat ik in manische *overdrive* heel lang en krachtig doorga, waarbij ik in emotionele en rationele velden terechtkom die een ander niet gauw zal betreden. Geniegevoel is een scheepslading zelfvertrouwen, een tovereikel die helpt als een kolkende placebo. Ik word dan de vlieg die met een spinnend brein uit een verstikkend web breekt.'
'Maar bén je een genie?'
'Ik ontwikkelde een fenomenale theorie, maar niet omdat ik een genie ben. Snel dingen begrijpen, is mijn kracht niet, begrip komt bij mij juist langzaam. Trouwens, niemand is een genie. Veel mensen zijn intelligent, maar dat is heel wat anders.'
'Hoezo?'
'Intelligentie is zien wat het meeste geluk brengt. Veel mensen geilen op het woord genie, maar je bent niet geniaal met hersenen vol trucjes. Veel voetballers zijn snel, hebben geweldige loopacties, zijn onnavolgbaar met de bal en geven geweldige passes. Noem ze geniaal, maar een intelligente voetballer doet het in topwedstrijden en zorgt daarmee dat zijn ploeg wint. Intelligentie hangt samen met leveren. Je bent een idioot als je goed wil worden in IQ-tests, fuck de klootzakken die willen weten of je slim bent. Intelligente vonken dansen op de baslijn van gelukkig samenzijn.'
'Dat laatste snap ik niet.'
'Je brengt het benodigde extra als je niet alleen voor jezelf speelt maar voor iedereen. Dát is de basis van intelligentie. Al het andere is je ziel leegzuigen door er kennis in te stoppen. Kennis neukt geen kruimel intelligentie. De oude Grieken hadden hun ogen, oren, neus, smaakpupillen en tastzin. Wat ze daarmee waarnamen, gebruikten ze om filosofisch en natuurwetenschappelijk tot fenomenale hoogten te stijgen. Dankzij geavanceerde meetinstrumenten kennen we nu quasars en quarks, maar we doen hetzelfde als de oude Grieken: met wat we waarnemen, verklaren we. Over een miljoen jaar hebben we objecten op veel grotere afstanden waargenomen en weten we van het bestaan van veel kleinere en snellere deeltjes. We wanen onszelf rationele keizers met de relativiteitstheorie en de bigbangshit, maar we staan nog met onze voeten in de zompige middeleeuwen. De Griek Anaxagoras dacht eeuwen voor Christus dat deeltjes tot in het oneindige deelbaar waren en dat het heelal eindeloos groot was. De denkkracht van Anaxagoras torent nog steeds boven ons uit. We neuken onze ziel aan gort met arrogantie vanwege zogenaamde fabuleuze kennis. De geest van de mens faalt al millennia. Intelligentie is begrijpen hoe de aarde een gelukkige planeet wordt en daarmee waait de wind uit een heel andere hoek.'
'Wat voor hoek?'

'Druiloren zoeken zich suf op wegen waar je rijk en beroemd wordt. Daal met zinderende angsten af naar krochten waar de smerigste honden hun neus niet willen openen en dan zie je wegen die voor anderen abracadabra zijn omdat hun lafheid leidend is. Ga voor integriteit en je brein licht op met miljarden vuurvliegjes en dan zie je vonkenregens boven heel andere velden. Naastenliefde doet hersenen schitteren. Iederéén veel goeds toewensen in plaats van enkel je eigen kuthachje en jouw fuckego, brengt de ontspanning die jouw onderbewustzijn doet exploderen met creativiteit. Eigenbelangneukers en egolijers creperen van spanning omdat hun diepere lagen snakken naar veilige bekende wegen. Hun onderbewustzijn leidt hen naar stinkende oude kaas in plaats van creativiteit. Ik ben ook een eigenbelangneuker en egolijer, maar soms weet ik me daaraan te ontworstelen en dan vlieg ik even boven de velden waarop creativiteit bloeit. Meestal gaat daarop mijn ego weer met me aan de haal, waardoor ik andermaal met beschamende shit keihard op mijn bek ga. Als je toch eens wist hoe vaak ik een zielloze zak was door grootheidswaan. Telkens weer meende ik rijk en beroemd te worden en zag ik de diamanten al glinsteren. Als er hier en daar iets in me deugt dan komt dat door de kennis die ik verwierf door in alle innerlijke valkuilen te trappen. Ik reflecteer vaak op anderen, op de rotzak in hen, maar dat is vrijwel altijd het projecteren van de shit die zo weelderig in mezelf tiert. Ik ben geen haar beter dan welke miezer dan ook, maar ik durf de hele zooi de maat te nemen, want door al mijn humane miskleunen moest ik bergen stront uit mijn ziel schrapen en door al dat schrapen zie ik de stront nu ook in anderen. Er zit zoveel shit in ons, smerigheid waar we niks van willen weten. Ons blind zijn op dat vlak, verwoest in allerlei opzichten de aarde. Ik zie de rotzak in mij en daardoor zie ik hem in anderen. De rotzak in onszelf uitroeien, voorkomt dat wij onszelf uitroeien.'

Mike bukte zich en pakte de fles whisky, die nat was vanwege tegen de oever beukend water en daardoor uit zijn vingers glipte en met zijn hals door een dikke laag doorweekt mos schoot. De fles bleef op zijn kop staan.
'Laat ook maar,' zei Mike. Hij maakte een wegwerpgebaar. 'Intelligentie is ongrijpbaar, omdat het zich tijdens de evolutie vervlocht met ons karakter. Het is maar net hoe je intelligentie definieert. Ik beschouw mezelf als intelligent, maar ben langzaam van begrip omdat ik in mijn eigen tempo denk. Ik ben niet hoogbegaafd, maar eerlijk, en zo depressief als een klei-neukende mummie. Ik deed bijzondere dingen, maar geen hond die het ziet. Daarom moet ik zélf het bijzondere van mijn werk zien, want de planeet kan naar de kloten gaan. Wat ik doe, is loodzwaar en mijn werk is steengoed en het werd tijd dat iemand dat zei. Ik snak naar de erkenning die ik niet krijg en dat doneert bijdehante schimmel op mijn reet.'
'Hoe kan jouw werk bijzonder zijn als je geen genie bent?' vroeg Erik.
'Vanwege een combinatie van gevoelig zijn, slim zijn, doorzetten, afzien, integriteit, liefde, risico's nemen en nieuwsgierigheid. Ik scoor nergens hoog, maar door de combinatie van alles én heel veel toeval vond ik nieuwe inzichten. Maar het was vooral manisch zijn wat al mijn theorieën tevoorschijn toverde. Ik was gek, Erik.

Daardoor voelde ik geen angst voor totaal anders denken. Krankzinnigheid brengt soms verlichting.'

19

We zijn *allebei* gek, dacht Erik. Want we voelen onvoldoende angst voor de bliksem, waardoor we niet in de woonkamer zitten. Of zijn we verlicht omdat we ons niet laten sturen door onze angsten? Voelen mijn oom en ik op dit moment verlichting omdat we allebei gek zijn? Mike kauwde jaren op theorieën, die ondanks publicatie op het internet wegteren. Copernicus en Darwin kauwden ook heel lang op theorieën en waren ook geen superslimme mensen, maar wel mensen die net als Mike onaflatend een ander pad durfden te volgen.
'In Madrid was je gek, maar hoe is dat nu?' vroeg Erik.
'Ik doorgrond mijn gek zijn te goed om gek te zijn.' Mike keek Erik berustend aan en vervolgde: 'Laat liegen links liggen. Eerlijk zijn zet de beste zoden aan de dijk. Je mag het krankzinnigheid vermenigvuldigd met grootheidswaan noemen, maar ik weet beter dan alle klootviolen op aarde hoe het universum in elkaar steekt en waarom. Ik weet ook waaróm ik het zo veel beter weet.'
'Waarom dan?'
'We zijn allemaal gek, maar ík zie het.'
'Wat?'
'Intellectueel superioriteitsgevoel doet de mensheid scheef naar de fysieke werkelijkheid kijken. Het besef daarvan doet de narcistische superioriteitsshit in vraagtekens uiteenspatten. Vragen zijn de eeuwige bron naar kennis en begrip. Beteugel je hartstochten niet, Erik. Hartstochten kosten je geld, tijd, energie en brengen onbalans. Ze knallen je psychisch onderuit, veroorzaken sociale breuken, maken manisch, geven grootheidswaan, doen je in depressies duiken, naar de dood verlangen en laten je stuiteren met onzekerheid en verlegenheid, maar ze ontnemen je goddomme het zicht op de werkelijkheid niet! Ze tonen je juist op heel veel vlakken de scherpe randjes van die werkelijkheid. Met scherpe randjes straalt het universum veel helderder licht. Begrip begint bij zuiver voelen. Zuiverheid doet lijden, maar je neemt er beter door waar. Sleur jezelf naar de poorten van de hel en vervloek alles wat vals is, totdat de deuren zich openen en liefde naar buiten rolt!'
'Wat?'
Mike keek Erik met glinsterende ogen aan en zei: 'Waar je je angsten overwint, groeit liefde en met liefde begrijp je de zin van het leven, omdat je met liefde zin voelt om te leven, zin voelt om er te zijn, zin voelt om al je menselijkheid volop kansen te geven. Liefde brengt inspiratie. Liefde is het mooiste. Ik wilde almaar scherper de werkelijkheid zien, opdat ik gelukkig kon worden in de liefde. Dat ik op theorieën uitkwam en er jaren mee doorging, was de bijvangst van verlangen naar liefde. Liefde vlamt waar vrees verschraalt. Ervaringen geven betere inzichten dan duizend boeken over het universum. Vonkende gevoelens door passie lichten talloze nieuwe gedachten op. Tijdgeestvisies verbleken in een brein dat volloopt met kleur vanwege een hart dat zich opent. Vergeet niet te leven, Erik. Boeken helpen jou om te leven, laat ze niet jouw leven zíjn. Zoek naar je blinde vlekken. We zijn allemaal gek op onze

eigen specifieke manier, we hebben allemaal onze blinde vlekken en waar je genoeg op de deuren van die vlekken beukt, breekt er vanzelf een keer eentje open en zie je een helder licht dat jou jouw werkelijkheid beter doet waarnemen. Jij bent het heelal. Waar je jezelf scherper waarneemt, neem je het heelal scherper waar en ook de aarde. Ik beukte op de deuren van heel wat blinde vlekken in mij en dat hielp me het heelal beter te doorgronden. De blinde vlekken waar we allemaal mee behept zijn, zijn een afgeleide van ieders specifieke waanzin. Blinde vlekken ontstaan door angst. Overwin je angsten en je gaat helderder zien. We hebben als mensheid op zo veel vlakken helderder licht nodig. Nieuwe visies door minder eigenbelang als gevolg van het doorgronden en overwinnen van onze angsten. We hebben nieuwe natuurwetenschap nodig. We hebben nieuwe visies op wat gelukkig maakt nodig. Rijke landen moeten op het economische vlak op de heel korte termijn naar krimp, zodat onze inkomens en consumptie dalen, waardoor arme landen bereid worden naar minder hoge consumptieniveaus te groeien. Het is het beste onderdeel van een gigantisch pakket aan maatregelen dat ons helpt om klimaatverandering te bestrijden. Economische groei was heel lang heilig en dat heeft ons enórm in de problemen gebracht vanwege de sterke klimaatverandering die er het gevolg van is. We hebben beter onderwijs nodig en veel meer democratie, zodat dictaturen zeer snel verdwijnen en we geen economische en militaire wedlopen meer nodig hebben om landen als China en Rusland het hoofd te bieden. Politieke leiders in landen als China en Rusland menen dat ze trots mogen zijn vanwege de macht van die landen, terwijl de politieke elite in die landen juist zorgt voor het donkerste schaamrood op de kaken van de mensheid, omdat het verbod op vrije meningsuiting er mensonterend tiert. China en Rusland onderdrukken meer dan anderhalf miljard mensen. Wereldwijd moeten we andere mensen worden. Nieuwe mensen. Fijnere mensen. Zodat onze koers verandert en we tegen minder en kleinere ijsbergen varen. We staan als mensheid voor de grootste uitdagingen ooit. We zijn als mensheid op allerlei manieren gek geworden en we hebben het keihard nodig dat we dat overal op aarde scherp gaan zien.'

De wind woei hard en de golven klotsten tegen de oever en Mikes woorden gloeiden in Eriks hoofd. Dat ik deze lente en zomer niks anders wil dan rustig kijken wat ik met mijn leven aan moet, ontstond mogelijk vanuit onbewust verlangen naar stoppen met mijn leven in boeken stoppen, dacht hij. Ik vergat te leven. *Ik durfde niet te leven.* Ik was bang om het deksel op mijn neus te krijgen. Ik was bang om diep in mezelf te kijken. Ik was bang om diep in het heelal te kijken. Ik was bang om vrouwen aan te kijken. Ik was bang om vrienden te maken. Met boekenwijsheid voelde ik me een hele piet, maar de woorden van Mike liet ik links liggen en ondertussen was alles wat ik deed marginaal. *Want ik leefde niet*. Als een monnik leefde ik tussen de pagina's van de boeken die ik bestudeerde. Mijn angsten deden me een gebeitelde carrière begeren. Die gaat me niet gelukkig maken, begrijp ik nu. Het verlangen naar een gebeitelde carrière kan me wel eens ziende blind hebben gemaakt. Al weet je het altijd, want ik voel me al zes jaar *niet echt* gelukkig. Er zat iets fout en ik wist het, maar ik verdrong het met mijn focus op een glansrijk diploma.

'In het verleden gingen we dood als we uit de veiligheid van de groep werden gestoten,' zei Mike, terwijl hij Erik strak aankeek. 'Jezelf een goed mens vinden en daardoor voldoende hoop voelen dat anderen dat ook doen, staat evolutionair in onze genen gegraveerd, want te veel angst voor uitstoting slaat ons lam. Maar als het goede in jou te kunstmatig bijgelicht moet worden door je bewustzijn, ben je ongelukkig. Je onderbewustzijn keert zich dan tegen jou. Je lichaam reageert vervelend. Je voelt je ongeïnspireerd en je wordt onzeker in gezelschap. We denken onszelf vaak groot, maar een laag dieper voelen we ons klein. Het laag-dieper-gevoel leerde te zwijgen, want de maatschappij maakte gehakt van ons zonder het zelfbedrog dat ons een positief gevoel gaf over onszelf. Duizenden jaren strijd op leven en dood voor een plek in de maatschappij susten onze zelfkritische vermogens, waardoor anderen onze fouten opgezadeld krijgen. Ons brein maakt van gezonde zelfkritiek, ziekelijk bespotten van anderen. Dat is wat de zogenaamde beschaving met ons deed. Roddel en achterklap doen ons mentaal klaarkomen. Zo blijven we geestelijk in balans met een blinkend ego, terwijl de mens in ons beneden het nulpeil zakt. Onze ziel warmt zich aan het brandhout dat we in anderen menen waar te nemen.'
Erik kromp ineen onder Mikes ogen.
'Ik beséf dat ik supernarcisme kweekte om mezelf als doorgronder van het heelal overeind te houden tegenover het geweld van het wereldwijde wetenschapskloot-zakkenweb,' vervolgde Eriks oom. Ineens zag Erik Mikes ogen gloeien met passie. 'Erik, we voelen allemaal een enórme drang om het geheel te zien. Fysiek, filosofisch, rationeel en emotioneel! We willen onszelf helemaal doorgronden! We willen de aarde helemaal doorgronden! We willen het universum en álles daarin helemaal doorgronden!'
'Dat is nogal wat.'
'En toch willen we dat! Al snappen we er nog nauwelijks een hitsige heipaal van, we willen alles doorzien! Want hoe krachtiger ons doorgronden, hoe meer kans op vleugels! Ga niet als een toerist door het leven.'
'Wat?'
'Met enkel een telescoop begrijp je het heelal niet. Dan ben je de toerist die kunst kijkt zonder er iets van te begrijpen. Houd op met lege plaatjes kijken! Probeer het geheel te begrijpen vanuit je innerlijk! Ervaar échte rijkdom! Word geen natuurwetenschapsclown die rottende theorieën nog verder vleugellam neukt voor een carrière. Stop met je neus ophalen voor zelfinzicht!'

Mike beschermt zichzelf met narcisme en drank, dacht Erik. Hij kent hun grenzen, al rekt hij die grenzeloos op. Zo gaat hij niet kapot door overdosering. Laat *ik* nou maar zorgen dat *ik* niet kapotga.
'We moeten allemaal het narcistische prinsje eruit trappen, anders bijt het monstertje zich te hardnekkig vast,' vervolgde Mike. 'Zieltechnische shit zuigt elk mens naar beneden en allemaal worstelen we om het te ontstijgen. Maar het maakt rijk.'
'Waarom?'

'Iedere overwinning op onszelf geeft ons de tijd om gelukkig te zijn. Dan vliegen we en voelen we verbinding en is alles goed, soms zelfs enorm goed.'
'En als alles níet goed is?'
'Dan is er altijd nog het bevrijdende doodgaan, het licht dat nooit dooft.'
Ik vrees het leven al heel lang, dacht Erik. Ik rende zelfs weg van mijn leven, opdat ik carrière kon maken en geen loser als Mike werd, terwijl ik ondertussen *niet echt* wilde weten hoe het heelal in elkaar stak. Is Mike een loser? Of is hij een winnaar? Ben je een gek of een kampioen als je onder loodzware omstandigheden niet opgeeft? Zoals wetenschappers wereldwijd bepaalden dat de waarheid bestaat uit een oerknal en deeltjes die nooit sneller dan licht gaan, bepaalden wetenschappers op de universiteit van Groningen dat Mike van Iersel een waardeloos mens is. Hoe bepaalden ze dat? Door met elkaar mee te praten, zodat ze binnen de veiligheid van de groep bleven. Niemand kent Mike en niemand kent zijn werk. *Dat* is de waarheid. Ik leer mijn oom vanavond kennen, want voorheen kwam het me beter uit om hem niet te kennen. Ik moet me niet meer voor Mike schamen, maar voor mezelf, omdat ik van hem wegrende, mijn oom nota bene! Bij wie ik in huis woon!
'In een carrière kan valsheid zitten,' ging Mike verder, 'namelijk als jouw eigenbelang het belang van de aarde in de schaduw stelt. Wat dat betreft zijn veel klokkenluiders goud.' Ineens siste Mike: 'Eis toch op wat beslist van jou moet zijn.'
'Wat is dat?'
'Je leven. Uiteindelijk ga je tóch dood. Zorg dat je werkelijk trots op jezelf kan zijn. Ren niet langer van mijn woorden weg.'

Ik ben vaak niet eerlijk naar mensen, zelfs niet naar Mike, dacht Erik. Zelfs niet naar mezelf. Ben ik jaloers op Mike omdat hij vrijheid verwierf door nooit voor geld of status te buigen? Misgun ik Mike geluk?
'Werken is voor veel mensen een gevangenis,' vervolgde Mike. 'Ze verlangen naar hun pensioen als iets wat hen bevrijdt. Maar de gevangenis is niet hun werk.'
'Wat dan wel?' vroeg Erik.
'Hun lafheid. Je pensioen bevrijdt jou van je werk, maar niet van de kooi in je hart. Veel mensen zien keihard af terwijl ze reikhalzend uitkijken naar het moment dat ze eindelijk gaan doen wat ze écht willen. Maar als je met pensioen gaat, ben je oud en wil er veel niet meer. Je fitheid steekt mager af tegen de kracht en energie van je jonge jaren. Vervolgens kabbel je door tot je dood, wat je eigenlijk al heel lang was. Als je wat wil, doe het dan nu. Wees een held.'
'Ben jij een held?' vroeg Erik, boosaardig. Misschien wil ik mijn eigen lafheid niet onder ogen zien, dacht hij.
'Kijk eens goed naar alle gepensioneerde passieloze koppen. Reizen, vreten, de aarde kapotconsumeren, terwijl niks inspireert. Ze lieten zich opjagen door geld en status. Pensioen, eindelijk financieel onafhankelijk! Eindelijk klaar om te genieten van het leven! Dat ze zich lieten ontfutselen. Herken de zombie in de mist van gespeelde blijdschap. Mensen met verdrongen angsten zijn vaak wreed, net als hun ouders.'
'Dat ben jij ook met je veroordeling van hardwerkende mensen,' zei Erik.

'Ik hoop voor jou dat je je hardwerkende opa nooit écht leert kennen.'
'Hoezo?'
'Klaas wordt gelukkig van anderen kapotmaken.'
'Klaas gaat volgende week met pensioen. Zijn werk en pensioen zo erg?'
'Het is fantastisch als je een fijne baan hebt en later van je pensioen kan genieten,' antwoordde Mike. 'Daar gaat het helemaal niet om.'
'Waarom dan wel?'
'Duw jezelf niet in een leven dat je niet wil.'

Ik kan me niet herinneren dat je ooit gelukkig was, dacht Erik. Je hebt inspiratie, Mike, zeker, maar je bent doodongelukkig, al zolang ik je ken. Of wacht eens even, ik wilde heel lang mijn gespeelde blijdschap niet zien. Trouwens, was Mike veel gelukkiger dan ik dacht? Wat stelt je leven voor als je niet geïnspireerd bezig bent? Mike had decennialang enorme inspiratie. Mike vond decennia dat hij geweldig zinvolle dingen deed en dat vindt hij nog steeds. Mike was waarschijnlijk veel gelukkiger dan ik besefte en waarschijnlijk ook gelukkiger dan hij zelf dacht. Mike is nooit een zombie geweest. Ik wel. Nee, Mike was *ook* een zombie, tot zijn eenentwintigste. Ik kan op mijn eenentwintigste *ook* uit de mist tevoorschijn komen, want *ik* bepaal wat ik met mijn leven doe. Je echt bewust zijn van wie je bent en de situatie waarin je verkeert, begint met je daar bewust van *willen* zijn. Als individueel mens en als mensheid moeten we ons bewust worden van heel veel zaken die nu nog mistig zijn. Dat bewustzijn komt er niet als we ons niet van allerlei dingen bewust *willen* zijn. Ergens voelen we vaak wel dat er dingen niet goed zitten, maar dat gevoel schuiven we meestal aan de kant omdat ons eigenbelang daar beter van wordt. Zo lieten we immens veel kapotgaan, uit zogenaamde onwetendheid. Dat doen we nu meer dan ooit. We hingen doodeenvoudig *te* vaak willens en wetens de rotzak uit. We moeten veel meer voor elkaar, volgende generaties en de natuur gaan knokken. We moeten fijnere mensen worden. Veel fijnere mensen. Ik ook.

20

Erik raakte meer en meer bevangen door de kou, maar hun huis binnengaan wilde hij niet. Er was iets aan de hand en het had met Anna te maken. Anna was belangrijk. Anna moest veilig terugkeren en Mike en Erik moesten op haar wachten. Erik snapte er niks van als hij eerlijk was, maar wat hij voelde, namelijk dat hij moest blijven staan, kreeg voorrang boven wat hij dacht: dat hij en zijn oom twee gekken waren die zo snel mogelijk hun warme huis moesten binnengaan.
Mike voelt zich goed als hij me vertelt dat Klaas een geniepige zak is, dacht Erik. Waarbij de impliciete boodschap luidt dat Mike meer respect verdient dan zijn vader. Maar hoe geniepig is *Mike*, opdat hij niet beseft dat zijn vader gelukkig is? En hoe geniepig was *ik*, opdat ik niet besefte dat Mike gelukkig was? Mijn inspiratie was gespeeld. Ik *was* niet een geïnspireerde student. Ik was aan het overleven. Hoe zat dat bij Klaas? Was Klaas ooit echt gelukkig? Of was er vaak gespeelde blijdschap? Wat bepaalt het sterkst je levensgeluk? Geld of inspiratie? Wanneer ben je *echt* geïnspireerd? Als je je goed voelt met wat je doet en tegelijk voelt dat het zinvol is.
'Zorg dat je geen geluk speelt,' zei Mike, terwijl hij voor zich uit staarde. 'Spelen dat je gelukkig bent terwijl dat niet zo is, vernietigt jouw eerlijkheid. Je lafheid verergert zich en je voelt steeds minder passie. Je speelt dan toneel tot het doek valt en we jou onder de groene zoden kunnen stoppen. Ongeluk spelen is trouwens net zo shit. Heel wat dag en nacht klagende lijken wil je het liefst begraven.'
'Hoe zit dat bij jou?' vroeg Erik.
'Op mijn eenentwintigste doorbrak ik de laffe shit. Ik nam risico's en na enige tijd stak ik verschrikkelijk slecht in mijn vel. Voor avontuur betaal je. De laffe shit doorbreken maakte me eerst kortstondig euforisch en bracht vervolgens een maandenlange ongenadig zware depressie waarin ik levenslang ongelukkig dacht te blijven. Maar ik krabbelde op en daarna was ik mentaal een stel slagen sterker en kwam ik tot een leven waarin ik immense inspiratie voelde. Krachtige inspiratie haal je uit risico's nemen. Inspiratieloos kwebbelen roest je ziel tot stront. Je viert je verjaardag en ondertussen ben je kleurloos zaagsel. Je kan het financieel en materieel nóg zo voor elkaar hebben, zonder levenslust ettert de zombie in jou ontbinding en vervreemdt hij je van jezelf. Ik was veel gelukkiger geweest als al mijn inspiratie me geld en roem had opgeleverd, maar dat mocht niet zo zijn. *Fuck it*, dan maar een mislukkeling. Liever een mislukkeling dan een ongeïnspireerde geldschraper. Ik was decennia geïnspireerd en nu stamp ik de mensheid de betonrot van haar rationele basis in de bek met nieuwe filosofie, natuurkunde, kosmologie en astronomie, zoals Brenda de betonrot van onze emotionele basis in onze bek ramt waar we haar boeken lezen.'
'Vind je het niet vervelend om arm te zijn en arm te blijven?' vroeg Erik, geniepig, terwijl hij wist dat hij geniepig was.
Mike nam hem berustend op en keek daarna weer in het duister van het schaars verlichte meer. 'Veel is totaal ellendig als je leeft als ik,' zei hij ten slotte.
'Waarom leef je dan zo?'

'Ik wil dat het goed gaat met de aarde. Decennia voelde ik inspiratie als ik aan mijn theorieën werkte, maar die inspiratie kwam met een enorme prijs.' Mikes blik werd een verbeten blik. 'Ik ben arm, heb geen partner en geen kinderen, maar ik wilde geen bijziende bizonlul worden door mijn passies door de plee te trekken en vooral: door níet te doen wat ik meende dat goed was om te doen. Verschroei je levenslust vanwege te veel vrees voor armoede en door af te haken in je zoektocht naar het goede en je wurgt je ziel in een tijdsbestek van decennia. Ik ben liever dood dan dat ik in de hel van een ongewild leven crepeer. Neem risico's door je hart te openen. Doe het niet en je verliest per definitie. Dan word je een machteloos mens, hoeveel macht je ook over anderen uitoefent, hoeveel status je ook krijgt en hoeveel geld je ook hebt. Verdom het om een zombie te worden die enkel overeind weet te blijven door anderen geluk voor te spiegelen dat in werkelijkheid ongeïnspireerde bagger is.'

Erik had hard gestudeerd vanwege zijn vrees om net als zijn oom te worden. Ondertussen had hij nooit *echt* nagedacht over het heelal, terwijl *dat* zijn passie was. Hij had enkel de ideeën van anderen geabsorbeerd en gekopieerd opdat hij maatschappelijk en financieel succesvol werd.
Ik was net geniepig omdat ik bang was, dacht hij. Bang zijn is oké. Laf zijn niet en geniepig zijn om je lafheid te maskeren, kwadrateert de klootzak. Mike verbrandde al zijn potentiële salarisstrookjes en stak zijn pensioen in de hens. Zonder mensen als Mike geen frisse visies. Overleefde ik in een zieke setting? Zijn de visies van natuurwetenschappers rotte mispels? Hakken mensen als Mike in door houtworm aangetaste balken, waarna er een nieuw en beter houtskelet kan verrijzen?
'Op je eenentwintigste doorbrak je de laffe shit, zei je net. Kan je me vertellen wat die shit was?'
'Kiezen is een eitje als je weet wat je wil,' antwoordde Mike 'Wat je écht wil, is vaak heel moeilijk te traceren vanwege de stront waar je dan in roert. De pijn die willen weten wat je écht wil brengt, is vaak enorm. Maar doorsta de vrieskou lang genoeg en je ziet jouw diepere verlangens onverbiddelijk stralen en daar kan geen kontneukende kalknagel tegenop. Alle pijn en aansluitende inzichten, vooral in mezelf, bevrijdden me vanaf mijn eenentwintigste. Doen wat je wil in plaats van onmachtig op de stroom meedrijven, voelt geweldig. Na mijn eenentwintigste barstte ik vaak van de pijn, maar bevrijd van de innerlijke gevangenis die me dingen liet doen die ik niet echt wilde, lééfde ik!'
'Mooi voor jou,' merkte Erik zuinigjes op, want hij vond dat zijn oom weer eens pontificaal de held uithing.
'Ik weet het wel.'
'Wát weet je?'
'Mijn tovereikel is heldenpluimen in mijn kont steken. Ik wist armoede en onsucces te doorstaan, maar ijdelheid en andere egocentrische shit spelen dagelijks het hoogste lied in mij opdat ik overeind blijf. Ik sla mezelf iedere dag op de borst met mijn door mezelf zo bejubelde volharding en theorieën. Altijd is er een nóg hardere betonlaag te vinden die je kapot moet slaan voor een volgende stap. Een fijner mens worden

is elke dag een nieuwe uitdaging. Maar je hebt geen keus, want zonder het verlangen naar een beter mens in jou en naar een aards paradijs verbleekt jouw leven tezamen met jouw planeet. Het opportunisme dat de afgelopen veertig jaar zo sterk aan ons kleefde en veel mensen tegen de klippen op deed consumeren, doet ons een enorme prijs betalen vanwege de klimaatverandering, het verslechteren van het milieu en het kapotgaan van de natuur. We zullen fijnere mensen moeten worden, we zullen bereid moeten zijn om heel veel in te leveren. Om daartoe te komen moeten we wereldwijd elkaar veel sterker doen beseffen hoe gigantisch slecht de aarde ervoor staat. Dat zal miljarden mensen een verschrikkelijk naar gevoel geven, maar dat is de pil die we als mensheid moeten slikken om tot de zeer noodzakelijke betere bewustwording van onze huidige situatie te komen. Alleen met sterkere bewustwording komen we tot de actie die nodig is, een actie die alles overtreft wat we ooit deden, een actie die zo enorm is dat we het nog lang niet kunnen overzien. Vrijwillig heel lang wereldwijd op allerlei manieren immens afzien is wat we nodig hebben om de volgende eeuwen niet met miljarden kapot te gaan of zelfs geheel uit te sterven. En dan nóg zal er heel veel naar de bliksem gaan. Wereldwijd hebben we nog geen flauw idee van de ongenadige hel die klimaatverandering ons sowieso gaat brengen, hóe sterk we op korte termijn ook een geheel andere richting inslaan, wat ik enorm betwijfel, want we doen al decennia veel te weinig en dat zet zich waarschijnlijk nog decennia onthutsend vilein door.'

'Zijn mensen rotzakken?' vroeg Erik.

'Er zit een rotzak in ons allemaal en we doen tot dusverre veel te weinig om die rotzak de baas te worden. Met de Bijbel in de hand kropen veel rotzakken tevoorschijn om andere mensen hun wil op te leggen. Later gebeurde hetzelfde met de Koran en nog later met *Het Kapitaal* van Marx. We hoesten schrijnend veel shit op vanwege het beest dat vanuit de evolutie nog steeds in ons brult. Het menselijke in ons wil de aarde doen bloeien, maar het beest in ons zet vanwege eigenbelang zonder pardon de belangen van medemensen, natuur en de hele planeet op de tocht. Dat soort ellende steekt de kop op zo gauw de rotzak in ons de kans krijgt om uit zijn hol te kruipen. Daar komt bij dat we al millennia megarotzakken laten bloeien door ze veel te weinig met een hart vol integriteit te bestrijden. We laten veel zakken juist floreren vanwege onze meelopersmentaliteit, die ons eigenbelang schrijnend vaak karakterloos dient. Waar we niet op de zeer korte termijn wereldwijd meer mens worden en minder beest door de rotzak in onszelf aan te pakken, helpen we alles om zeep.'

'Maar zíjn we rotzakken?' vroeg Erik, opnieuw.

'Nee, maar we waren veel te veel meelopers en dat zijn we nog steeds.'

'Wat bracht die meeloper in ons naar boven?'

'Eigenbelang,' antwoordde Mike. 'We weten over het algemeen heel goed hoe we een beter mens kunnen zijn, maar overmatig eigenbelang tovert het beest tevoorschijn.'

'Hoe traceer je dat eigenbelang in jezelf?'

'Door te luisteren naar onbestemde gevoelens en te begrijpen wat die met je doen en waarom.'
'Ik snap het niet.'
'Zo gauw in je onderbewustzijn eigenbelang oplicht en je bewustzijn daar iets van dreigt te doorgronden, word je overspoeld met onbestemde gevoelens die zo snel mogelijk het eigenbelang verduisteren opdat jij je er niet bewust van wordt.'
'Waarom werkt het zo?' vroeg Erik.
'Zo beschermt jouw onderbewustzijn jou tegen jezelf. Het beest in jou beschermt jou tegen de mens in jou. Het beest in jou wil niet weten wat voor goeds jij allemaal kan doen.'
'Waarom niet?'
'Eigenbelang. Iedere rotzak is een rotzak vanwege eigenbelang. Woekerend eigenbelang is het kwaad van onze planeet.'

Ik ben al heel lang bang voor allerlei onbestemde gevoelens, dacht Erik. Die gevoelens deden me sinds mijn vijftiende voortsnellen in mijn jacht op goede cijfers en diploma's opdat ik uit de armoede kwam. Als meeloper omarmde ik de relativiteitstheorie en de bigbangtheorie, want dat kon de door mij gewenste carrière brengen. Allerlei onbestemde gevoelens hield ik op afstand om me te kunnen focussen op mijn studie. Bijvoorbeeld gevoelens die vraagtekens zetten bij de huidige natuurkunde en kosmologie, gevoelens die vraagtekens zetten bij wat ik zou moeten doen met mijn leven en gevoelens die vraagtekens zetten bij de motivaties van waaruit ik als mens mijn leven onderneem. Drink ik geen alcohol omdat die gevoelens dan vrijkomen? Ben ik een te angstig mens om te gaan drinken zoals Mike op zijn vijftiende deed? Of ben ik juist met *minder* angsten bezegeld dan Mike, waardoor ik geen alcohol nodig heb? Of zit ik met evenveel angsten als Mike, maar ga ik beter met mijn angsten om? Ik heb geen flauw idee, maar ik weet wel dat woekerend eigenbelang net zo goed in mij zit en ik wil dat woekerende eigenbelang uitroeien. Weg met de rotzak die het beest in zichzelf niet wil zien.
'Ben ik door niks te drinken laf of moedig?' vroeg Erik, die zich voor had genomen om nooit te drinken, maar zich afvroeg of hij niet toch maar beter borrels kon nemen opdat hij een scherpere blik op de werkelijkheid ontwikkelde door met drank minder gevoelens te blokkeren en zo beter het beest in zichzelf waar te nemen.
'Sommige kwijlbakken roepen "mietje" als je geen alcohol drinkt,' antwoordde Mike. 'Kijk eens wat voor mietje ze zelf worden als ze niet drinken. Ze zijn zélf een mietje, maar dat komt niet in hen op. Het zijn toneelspelers, maar niet echte, daar hebben ze de ballen niet voor. Ik snap die shit, want ik trek het niet zonder verdoving, dan sluipt er te veel vrees in me rond. Ik houd te sterke onbestemde gevoelens op afstand door me regelmatig een stuk in mijn kraag te zuipen. Kijk naar mij en zie het mietje dat zichzelf twee keer per week omtovert tot een zogenaamd stoere kerel door een fles whisky te drinken. Prik door me heen, zodat je ziet dat mijn zuipen mijn slapheid maskeert en je niet in de verleiding komt om het ook op een zuipen te zetten.'

Mike keek verlangend naar de fles whisky die voor zijn voeten op zijn kop in de grond stak. Hij hield nog steeds met zijn linkerhand zijn bril vast. 'Inwendig pendelen we allemaal op en neer met "ik ben goed" en "ik ben slecht",' vervolgde hij. 'Zo klimmen we. Pas als één van de twee chronisch dominant wordt, gaat het mis. Dan transformeren we in een narcistische klootzak of een suïcidale eikel.'
Bij jou zijn *beide* chronisch dominant, dacht Erik. Het put je uit. Daarom ben je zo graatmager. Mike is al sinds zijn eenentwintigste bezig met een reis die het uiterste van hem vergt. Het sloopt hem. Hoelang blijft hij nog overeind? Hoelang *heeft* hij nog?

Ze zwegen, totdat Mike zei: 'Vincent van Gogh knokte om een goed mens te zijn, maar hij maakte zich van kant, want hij knokte niet hard genoeg.'
'Wat?'
'Hij vluchtte in schilderen. Hij verdoofde zich ermee. Zó mooi dat Vincent er was. Hij heeft me van alle mensen op aarde het meest geïnspireerd. Misschien was hij wel de meest fantastische mens ooit. Maar een superheld was hij niet. Hij was een zoekende zak zoals jij en ik. Ik ben zelf ook vaak suïcidaal geweest, wat dat betreft ben ik geen haar beter, dus *fuck off* voor het geval je mocht denken dat ik mezelf beter acht dan hem. Ik ben een rukker, want net als Van Gogh heb ik geen vriendin, maar ik heb wél een harde kern en die had Van Gogh niet.'
'Wat voor harde kern?'
'Je moet je leven voor jezelf kunnen verantwoorden. Ik houd mijn hand op bij Bram, maar ik vind dat moreel juist omdat ik denk dat ik het goede doe. Vincent van Gogh hield zijn hand op bij zijn broer, maar voelde zich er steeds schuldiger bij. Ik ploeterde me het schompes door een studie af te maken voor mentaal fundament. Ik heb een psychose gehad, maar kroop eruit omdat ik fundament had. Van Gogh had dat fundament niet, waardoor hij crepeerde. Van Gogh werkte keihard en dat deed ik ook, maar dat is niet genoeg. De aarde is bezaaid met mensen die keihard werken. Het is niet genoeg, je moet van tijd tot tijd je demonen in de bek staren, waarna je het gevecht met ze aangaat. Zo ontwikkel je een sterke mentale kern en brand je niet af als een persoonlijke crisis jou opvreet.'
'Jij had Brenda die jou door je psychose sleepte en Bram die voldoende geld had, zodat je je niet schuldig voelde,' zei Erik. 'Vincent van Gogh gaf de wereld onvoorstelbaar veel inspiratie, terwijl jij waanzin over de planeet strooit.'
'Vincent zal altijd een stralend licht blijven,' zei Mike, rustig, terwijl hij Erik kalm aankeek. 'Hij had moed, werkte hard en was goudeerlijk, maar net zo goed maakte hij fouten en jij bent zo blind als een braille-neukende mol als je die fouten niet wil zien.'
'Wat voor fouten?'
'Hij kwam mentaal onvoldoende beslagen ten ijs. Je verliest als je al je demonen onder het vloerkleed schuift.'
'Wat had Van Gogh anders moeten doen?' vroeg Erik.

'Kleinere stappen maken, zodat hij zelfvertrouwen had gewonnen tijdens langzaam beter contact maken met zichzelf.'
'Waarom was dat beter geweest?'
'Dan was hij óók zijn demonen tegengekomen, maar had hij ze verslagen.'
'Zo groeide jíj uit tot een loser die zichzelf hooghoudt met zedenpreken over Vincent van Gogh,' zei Erik, geïrriteerd. 'Van Gogh ging kapot omdat anderen zijn werk niet waardeerden.'
'Hij ging kapot omdat hij vluchtte in te grote stappen.'
'Hij maakte fantastische kunst!' riep Erik.
'Sommigen zeggen dat Van Gogh niet kon schilderen. Vincent van Gogh kon fantastisch schilderen. Je moest hem alleen niet vragen om de kunstjes te doen die slijmballen zo goed onder de knie krijgen. Van Gogh had lak aan kunstjes, dat was voor degenen die geld wilden verdienen in plaats van kunst maken. Van Gogh maakte fenomenale kunst, maar mogelijk had hij nog veel beter werk gemaakt als hij zijn demonen had verslagen vanwege beter contact met zichzelf.'
'Vind je Van Gogh een loser?'
'Laat er geen misverstand over bestaan, ik vind Van Gogh en wat hij deed geweldig, tot aan zijn zelfmoord toe, al heb ik liever dat zo weinig mogelijk mensen zichzelf van kant maken. Als mens en als schilder was hij een fenomenale winnaar. Waar het me om gaat, is dat we óók van hem leren als we zien wat hij fout deed, zodat we betere keuzes maken. Verklaar die klootzak niet heilig, Erik, dat is het laatste wat hij wil. Laat hem zichzelf niet in zijn graf omdraaien omdat jij hem perfectie toedicht. Overigens, toen Vincent in Den Haag woonde, neukte hij een prostitué die zwanger was van iemand anders. Van Goghs enige vriendin was een sigaren rokende zwangere hoer. Zijn reputatie kon Vincent geen barst schelen. Ik vraag me af of er een Van Gogh-liefhebber te vinden is die begrijpt hoe ongenadig sterk dat voor hem pleit.'

We zijn allemaal onzekere zoekers, dacht Erik. Waar we een bepaald licht perfectie toedichten voor valse zekerheid, staren we ons blind in heilig vuur.
'Vincent van Gogh was fenomenaal eerlijk,' vervolgde Mike. 'Maar je fluit een straal stront als je hem heilig verklaart. Van Gogh kwam langs in Parijs tijdens de grootste revolutie in de schilderkunst ooit, terwijl Vincents broer op dat moment daar een grote vinger in de schilderpap had. Van Gogh had mazzel en ik ook, want net nu de wetenschap zijn grootste schuiver ooit gaat maken, kom ik langs en kan ik het openliggende veld bezaaien met nieuwe ideeën die voor het grijpen liggen. Daarnaast heb ik mazzel met een opa die iedere maand geld aan mij overmaakt. Ik ben een mazzelpik en een kankerend gedrocht, maar ook een doorbijter die niet opgeeft en dat deed Van Gogh wel, al weet ik niet waar ik nog voor kom te staan en hoe het daardoor met me af gaat lopen. Je moet jezelf een fantastisch mens én een klootzak vinden. Doe je dat niet dan schijt je een depressie of een narcist. We zijn allemaal welriekende bloemen en gore stukken stront. Enkel vanuit dát besef kunnen we elkaar respecteren.' Erik werd ineens met een prangende blik in de ogen gekeken. 'Als je te weinig

in jezelf terugvindt dat van jóu is, voel je geen werkelijke inspiratie. Veeg je reet af met je verlangen om nog eens door duizenden bejubeld te worden. Als je moet laten zien dat je wat voorstelt, heb je het al verloren. Trouwens, bekendheid is een aanslag. Natuurlijk, ik wilde óók graag rijk en beroemd worden, wat dacht je, ik was net zo'n schlemiel, maar al mijn mislukking liet mij anonimiteit neuken en dat was goed, want in de schaduw komt een zoeker en onzeker mens als ik beter tot zijn recht. Ik haal voldoening uit het zoeken naar het goede en trek mijn zucht naar roem dagelijks door de plee, al lukt dat laatste maar heel matig, want eerzucht bonkt iedere dag met veel geweld op mijn deur.'
'Maakt anonimiteit gelukkig?'
'Nee en ja, want onze diepste behoefte is verbinden. Met verbinden maken we onszelf en anderen gelukkig. Anonimiteit maakte van mij een kluizenaar en daardoor voelde ik me vaak akelig vanwege eenzaamheid. Ik werd een kluizenaar om mezelf te beschermen tegen onsucces, maar de verbindingen díe er zijn, zijn intens. Geluk verdampt als ze onvoldoende gevoed wordt door fijne verbinding en met roem was ik een verbinder van niks geweest. Met roem kijkt een egocentrische lijer als ik als een koning in het rond. Met roem maak je verbinding, maar die verbinding is over het algemeen oppervlakkige troep.'
Mike viel even stil, waarna hij in alle rust zei: 'De mate waarin een ander tegen jouw succes moet opkijken, tekent jouw geestelijke armoede. Ik wilde altijd beroemd worden en ging er lang vanuit dat ik het nog eens zou worden, maar waardering kan je ook van naasten krijgen. Waardering is voor iedereen weggelegd. Waardering van naasten is overal de graadmeter van werkelijk geluk. Met klootzakken als Bram, Klaas en Bart was ik een gezegend mens. Niet dus. Gelukkig was er Brenda die wel waardering in mijn richting zond.'
Dat deed ik niet, dacht Erik. Dat deed ik zeer zeker *niet*.

21

Je krijgt pas grip op je eigen waarheid door haar in al haar gedaanten toe te staan, dacht Erik. Aan de vooravond van zelfinzicht val je vaak hard vanwege zicht op een waarheid in jou die je veel liever *niet* onder ogen ziet. Vervolgens klim je na je val als mens hoger doordat de waarheid in je bewustzijn kruipt en daardoor jou naar scherpere bespiegelingen in jezelf voert, waarop je dankzij meer integriteit betere keuzes maakt.

'De wetenschapselite denkt de wijsheid in pacht te hebben,' zei Mike. 'Bewierookt door henzelf vanwege hun maatschappelijke status en met de onbescheidenheid van de grote groep, verklaren ze zichzelf zalig met hun gekoesterde Absolute Waarheden.'

'Hoe zit het met jouw waarheid?'

'Mijn oneindig oude heelal met veel snellere deeltjes dan licht is slechts een werkhypothese om de werkelijkheid beter te begrijpen. Dat is heel wat anders dan het "dit is de Absolute Waarheid" waarmee de relativiteitstheorie en de big bang al heel lang hooggehouden worden. De onbescheidenheid van de huidige natuurwetenschappers is net zo ten hemel schreiend als de onbescheidenheid van de christenen ten tijde van Copernicus, maar op persoonlijk niveau zal je hen nooit betrappen op onbescheidenheid.'

'Waarom niet?' vroeg Erik.

'Dat dient hun eigenbelang niet.'

'Wat voor eigenbelang?'

'Status.'

'Autodidact en agnost Darwin kreeg gelijk status toen hij zijn radicale boek publiceerde.'

'Darwin werd niet omarmd door de gelovigen die de Bijbel Absolute Waarheid toedichtten, wat destijds de grote groep was en wiens leiders de elite vormden. Wel door wetenschappers, die tóen nog niet de elite vormden. Wetenschappers ten tijde van Darwin waren wat alternatieve denkers nu zijn. Maar heel radicaal was Darwin niet. Eenzaam opererende wetenschappers hadden zich al eeuwen tegen de kerk afgezet. Darwins gedachtegoed was fantastisch, maar lang niet zo radicaal als de ideeën van Copernicus en Galilei ten opzichte van de destijds zeer machtige Katholieke Kerk. Op persoonlijk niveau waren Copernicus en Galilei onbescheiden en dat moesten ze ook zijn in hun gevecht met de elite. Mijn werk is vooral een pleidooi voor tolerantie, opdat de natuurwetenschap uit de eenkennige klauwen van de wetenschappelijke elite bevrijd wordt. Er zit gespletenheid in onze zogenaamde beschaving vanwege het zaligmakende "ik zie het goed". Burgers wisten zich beter staande te houden als ze hun visies afstemden op de visies van de heersende elite. Om als burger tot andere betere visies te komen, moest je het pad van veiligheid en zekerheid verlaten en dat deed je natuurlijk liever niet. Dit vond zijn weg naar onze economische visies, waardoor de meesten van ons economische groei als uiterst heilzaam

beschouwen. Het vond ook zijn weg naar de natuurwetenschap. De visies van de elite beschimmelt daar de breinen van blinde meelopers die bloeien door veiligheid en zekerheid te omarmen. Dat diploma van jou is een brevet van onvermogen.'
'Wat voor onvermogen?'
'Onvermogen om kritiek te leveren als die kritiek jouw eigenbelang op de tocht zet.'
'Sodemieter op, Mike!'
'Om te overleven en een volgende generatie op de wereld te zetten, leerden onze voorouders zichzelf voorliegen om kritiekloos in de maatschappij te kunnen staan opdat ze heersers niet tegen de haren in streken. Eigenbelang maakte hen hypocriet en hield zelfinzicht buiten de deur. Zo leerden ze de ogen te sluiten voor onrecht. Onrecht gedogen gaf persoonlijk voordeel. Dat zit in onze opvoeding en maatschappij. Het zit ook in onze genen en komt vaak in ons naar boven. Corruptie zit in ons en eist zijn rol in onze keuzes en speelt een enorme rol in de dynamiek van de planeet. De corrupte mens in ons wil enkel zichzelf gelukkig maken en de integere mens in ons wil alles en iedereen gelukkig maken. Al duizenden jaren splijt deze tweespalt onze ziel. Degenen die meer integer waren dan maatschappelijk gezien goed voor hen was, werden outcasts en verdienden te weinig geld om zich voort te planten of werden zelfs afgemaakt. Menselijke beschaving maakte van ons onbeschaafde mensen. Corruptie beet zich ook vast in de wetenschap. Carrière beluste wetenschappers zijn minder integer dan waarheidsgetrouwe wetenschappers. Wetenschappers die hoe dan ook de waarheid boven water willen halen, maken andere keuzes dan wetenschappers die hoe dan ook carrière willen maken. Niet moeilijk doen, niet twijfelen aan de heersende opvattingen, brengt persoonlijk voordeel in de huidige natuurwetenschap. Bij jou op de faculteit zitten enkel wetenschappers die niet aan de heersende opvattingen willen twijfelen omdat ze zich geen moeilijkheden op de hals willen halen. Overal op aarde werkt het zo al meer dan een halve eeuw in de natuurwetenschap. Wat heersers in landen met een dictatuur zijn, zijn heersende opvattingen in de natuurwetenschap.'

Mijn oom is niet gek, dacht Erik. Hij komt soms zo over omdat hij zijn gevoelens niet filtert. Hij verdomt het om oneerlijk te zijn en ramt liever onaangename waarheden in je kont dan dat hij een leugen afdrukt. Hij is meer integer dan maatschappelijk gezien goed voor hem is. Geen wonder dat hij geen kinderen heeft.
'Een eindeloos oud heelal met heel snelle deeltjes geeft ons de magie terug,' zei Mike.
'Wat voor magie?'
'De magie van een universum waarin al het leven zin heeft.'
'Zin vanwege prettig gevoel?'
'Ja. Met prettig gevoel steek je een emotionele sleutel in het slot van je verstand en daarmee breek je alles open.'
'Wat bedoel je?' vroeg Erik, verwonderd.
'Verlangen naar prettig gevoel doet alle dieren en mensen het pad van onderzoek inslaan. Zonder emotionele sleutel draait intelligentie eeuwig dezelfde rondjes. Onze rationaliteit slaat de eentonige rondjes niet kapot.'

'Wat dan wel?'
'Nieuwe gevoelens vanwege een karakter dat die gevoelens toestaat. Hoe primitiever de levensvorm hoe minder het voelt, wat sterkere eentonigheid geeft. Maar ook als de balans doorschiet naar sterke rationaliteit worden dezelfde rondjes gedraaid en dat gebeurt nu.'
'Hoezo?'
'Wereldwijd bestaat de zogenaamde top van filosofen, natuurkundigen, kosmologen en astronomen uit atheïsten die menen dat ze leven in een zichzelf vernietigend bigbangheelal, waarin al het leven zinloos is. Hierdoor kunnen ze enkel stoïcijns hun dood afwachten. Je emotionele spectrum is dan grijs, want een universum waarin alles verdwijnt en zinloosheid alles afbreekt, is kleurloos. Met gevoel als zin van het leven twijfelde ik aan de big bang, omdat de big bang de zin van iedere bloem knakt.'
'Waarom?' vroeg Erik.
'Ieder bigbangheelal dat de afgelopen honderd jaar het licht zag, eindigt in de totale vernietiging van alles in dat heelal. Als alles naar de sodemieter gaat, doemen er gevoelens van zinloosheid op, want je wil dat je leven ergens goed voor was, namelijk voor volgend leven dat kan profiteren van wat jij voor elkaar bokste. Gevoel als zin van het leven prikkelde mij tot anders kijken. Daardoor zie ik het heelal nu als eindeloos, zodat tot in de oneindigheid blauwe korenbloemen blijven bloeien en iedere bloem en ieder mens zinvol bij kan dragen aan het geluk van anderen en volgende generaties. Met prettig gevoel als oorzaak van alles schoot ik de doem van de big bang aan diggelen. In een heelal dat altijd blijft bestaan, heeft alles wat je doet tot in het oneindige effect. Goede keuzes doen er dan toe, tot in de eeuwigheid. Het goede doen, is dan hartverwarmend zinvol.'
'Blijft een oneindig universum tot in de oneindigheid intrigeren?' vroeg Erik.
'Ja, want met oneindigheid is het universum nooit te bevatten en tovert het altijd weer nieuwe waarheden tevoorschijn.'

Erik keek naar Mike, van wie de kou zo sterk afstraalde dat hij niet in staat leek om de fles uit het mos te trekken.
'Vernietig geen magie door mysteries achteloos in te vullen, Erik. Dit is de eenentwintigste eeuw. Ruil je maatschappelijke hang naar veiligheid en zekerheid in voor "ik wil een mens zijn, dus ik twijfel". Je bent zo groot als je twijfels diep zijn. Vragen doen vaak huiveren, totdat ze diepere lagen kraken en krachtiger waarheden blootleggen.'
'Jij bent altijd heel stellig over het fout zijn van de huidige natuurwetenschappelijke theorieën.'
'Mijn ziel brandt net zo goed op een onderbewustzijn dat me mentaal overeind houdt. Ik zit barstensvol eigenbelang en daarom kan ik maar heel moeizaam mijn ingenomen standpunten verlaten, maar een laag dieper besef ik heel goed dat mijn theorieën allemaal fout kunnen zijn. Ik had geloof in een eindeloos oud heelal met supersnelle deeltjes nodig om alles uit te werken. Geloof is prachtig, het geeft je vleugels. Afhankelijk van de fase waarin je zit, verandert je geloof, maar je gelooft

altijd érgens in. Zonder geloof is je leven leeg. Mijn geloof in het fout zijn van de huidige natuurwetenschap inspireert me en dat voelt goed. Maar geloof transformeert zich in een horrorverhaal als het levens vernietigt, zoals zo vaak op aarde met religies gebeurde en zoals met deeltjesversnellers kan gaan gebeuren als het tegenzit. Mijn geloof in een oneindig oud universum met supersnelle deeltjes maakt niemand kapot, zeker niet als ieder mens de ruimte krijgt om op zijn of haar manier naar de werkelijkheid te kijken. Ik wil het denken van de mens op meerdere manieren met nieuwe magie vitaliseren. Filosofie, natuurkunde, kosmologie en astronomie, ik probeer het allemaal ondersteboven te krijgen. Maar het wordt één nare brei als ik anderen mijn geloof opdring.'
'Volgens mij wil jij maar al te graag alle natuurkundigen, kosmologen en astronomen snelle deeltjes in een oneindig oud heelal door de strot duwen.'
Met een door kou gegijzeld gezicht keek Mike zijn neefje aan. 'Ik wil gehoord worden, Erik,' zei hij, zacht. 'Dat wil ik al decennia enorm graag. Maar ik dwing niemand om naar mij te luisteren. Vooral jou niet, want ik dwong je al genoeg om naar mij te luisteren. Ik wil dat anderen onafhankelijk denken en dat lukt me alleen als ik iedereen er de keus toe laat. Niemand kijkt nu naar mijn ideeën en niemand hoeft dat ooit te doen. Iedereen is volkomen vrij om al mijn ideeën te negeren. Zeker jij, want door mijn Bram van Iersel-achtergrond walste ik jaren met laadbakken vol stelligheid over je heen. Gelukkig was je sterk genoeg om het allemaal te negeren en je eigen weg te gaan.'
Plotseling trok er een glimlach over Mikes gezicht. 'Erik, nóu snap ik wat er met jou aan de hand is! Jij lúistert vanavond naar me!'
Van de weeromstuit glimlachte Erik ook.
'Je durft het goede te zoeken.'
'Hoe weet je dat?' vroeg Erik, die betwijfelde of hij ooit in zijn leven voldoende karakter zou hebben om werkelijk het goede te zoeken.
'Je hebt nauwelijks laffe vezels in je en in combinatie met integriteit vertaalt zich dat altijd in het goede zoeken. Ik zie vanavond hoe er zich een tere knop in jou opent. Iets in de lucht doet jou goed. Soms heb je rare dingen nodig om stappen te maken en dit is een rare avond.'

22

Ze zwegen, terwijl Eriks lichaam de kou probeerde weg te rillen.
Zijn oom had hem net een compliment gegeven. Sterker nog, hij had nog nooit zo'n groot compliment van Mike gehad. Het gaf hem moed. Misschien ben ik zo slecht nog niet, dacht hij. Misschien kan ik meer dan volgzaam bestaande theorieën uitwerken. Misschien kan ik meer dan ik dacht. Misschien kunnen heel veel mensen meer dan ze denken. Mike had vaak last van grootheidswaan, waardoor hij zichzelf overschatte, maar het hielp hem om grote raadsels op te lossen, al is het de vraag in hoeverre zijn visies goed zijn. Wereldwijd zullen miljarden mensen met nieuwe visies enorme omslagen moeten maken om de klimaatverandering te bestrijden. Om de aarde in beter vaarwater te krijgen, moeten we ons overal op de planeet heel snel uiterst krachtig als mens ontwikkelen en supergoed begrijpen dat we een enorme prijs moeten betalen om te voorkomen dat de generaties na ons een niet te bevatten prijs gaan betalen vanwege klimaatverandering. Miljarden mensen zullen veel meer moeten kunnen dan ze dachten.
'Een slecht mens ziet een probleem als een ander hem kan raken, waardoor hij zich sluit,' zei Mike. 'Een goed mens ziet een probleem als hij zich niet kan verbinden, waardoor hij zich opent. Rotzakken leren anderen kennen omdat ze zich inspannen voor het geluk van henzelf. Prettige mensen leren zichzelf kennen omdat ze zich inspannen voor het geluk van anderen. Rotzakken maken anderen klein, opdat ze zich groot kunnen voelen. Prettige mensen maken zichzélf klein, opdat anderen zich groot kunnen voelen. Diep vanbinnen schrijven leugens rotzakken de wet voor. Wie mij klein houdt, kan opdonderen.'
Er is nauwelijks een mens te vinden die met jou om wil gaan, dacht Erik. *Ergens* ben je aardig, maar geen mens is zo agressief als jij.
'Je bent hard, Mike.'
'Ik beschadig anderen niet, zelfs de kwetsers niet, ik wil enkel dat ze hun weg vervolgen zonder mij.'
'Kan je ze niet helpen?' vroeg Erik.
'Van geen kant, dat is het probleem. Vaak gaf ik hen een tweede en een derde kans, nadat ik ze had uitgelegd hoe hun gedrag mij pijn deed. Maar kwetsers blijven achteloos met je omgaan, omdat ze zichzelf met die achteloosheid verheffen. De zakken hadden in mij een hondstrouwe vriend met wie ze achteloos omgingen omdat ze wisten dat ik hen nooit een rotstreek zou leveren. Sommigen hielden mijn integriteit zelfs voor lafheid, omdat ze vonden dat je soms het lef moet hebben om iemand een rotstreek te leveren. Als ik ze probeerde te helpen door hen een diepere laag in zichzelf te tonen, dachten ze dat ik hen kapot wilde maken, want zoals het stuk stront is, herkent hij zijn gasten. Mijn pa moet je niet vertellen dat hij een narcist is die anderen rotstreken levert, want dan levert hij je een rotstreek opdat je je kop houdt. Zogenaamde vrienden keken altijd raar op als ik ze uit mijn leven trapte. Sommigen namen me niet eens serieus als ik zei dat ze voorgoed op konden donderen. Dachten

ze dat ik daar de kracht niet voor had. Ik was het keffertje dat niet beet. Ik blaf inderdaad hard, maar dat is niet omdat ik niet kan bijten.'
'Waarom blaf je zo hard?'
'Om te waarschuwen en om anderen een nieuwe kans te geven.'
'Hoe herken jíj je gasten, Mike?'
'Lang beoordeelde ik mensen zoals ikzelf was. Ik was fucking naïef, ik dacht dat mensen anderen geen streken leveren. Daardoor was ik aardig tegen zakken. Niet omdat ik bang voor ze was, ik was te naïef om door te hebben dat sommige mensen rotzakken zijn. Maar aardig zijn geeft uiteindelijk kracht.'
'Waarom?'
'Omdat je jezelf dan nooit helemáál een zak vindt, ook niet als je er voor de tigste keer totaal doorheen zit omdat je weer eens een verschrikkelijk stomme streek uithaalde.'
'Aardig zijn, geeft moraal,' concludeerde Erik.
'Waar de wind waait, wandelt de moraal van rotzakken. Het voelt goed om de moraal aan je kant te hebben. Daarom manipuleren we haar tot zij ons dient. Zo voelen we ons veilig met onszelf. Maar het is oprecht aardig zijn wat alles doet stralen.'
'Waarom?'
'Je voelt dan zó diep dat je oké bent dat je er niet bij stilstaat. Ondertussen schittert alles zo veel sterker. Dat snap ik nu, nadat mijn naïviteit verdampte dankzij de streken die anderen me leverden. Ik was altijd een kei in het kiezen van verkeerde vrienden. Foute vrienden vreten je op als een mentale kankercel.'
'Wat?' reageerde Erik, overdonderd.
'Onbewust voelen ze zich klein, maar dat willen ze niet zien, want dan voelen ze zich nog kleiner. Daarom zoeken ze in jou naar fouten, zodat jíj jezelf klein voelt, waarop ze stijgen. Fuckvrienden zijn nooit te beroerd om je met een rotstreek klein te maken, zodat ze een duim naar zichzelf kunnen opsteken. Dergelijke zakken geven hun ingelijste shit het sterkst aan hun kinderen door, die vervolgens aan de zuip gaan of zelfmoord plegen als ze goed zijn, of anderen kapotmaken als ze slecht zijn. Trouwens, als je geen ruzie kan maken, kan je niks. Er is anno 2019 zo veel fout op aarde in zo onthutsend veel opzichten. Het is onmogelijk om al die immense ladingen troep op te ruimen zonder ruzie. Alleen randdebielen denken met enkel liefde de golven smerigheid te kunnen keren die de aarde nu overspoelen. Maakte jij ooit ruzie, Erik?'
'Nooit.'
'In zeker opzicht pleit dat voor je, maar ik vermoed dat het vooral laat zien hoe sterk er ergens iets fout in jou zit en ik ben bang dat ik een zeer kwalijke rol speelde bij het tot stand komen van die fout.'

Mike geeft me hier de vrijheid om hem krachtig te bekritiseren, dacht Erik. Maar misschien deed hij het als opvoeder zo slecht nog niet. Vanaf zijn eenentwintigste vocht hij voor zijn vrijheid. Mogelijk dat hij daardoor weinig dwangmatige rotzooi bij mij naar binnen goot. Hoewel, hoe dwangmatig was ik met mijn studie?

'Ik wist het ergens wel,' zei Mike, 'maar ik besef nu pas góed hoe gestoord ik was, anders had ik nooit al die foute vrienden gekozen. Maar Douwe is oké en Luuk ook. Misschien zit er een dalende lijn in mijn foute keuzes. Sommige mensen kijken in zichzelf, zien de ellende van hun opvoeding en gaan aan de slag. Eigenbelanglikkers zijn daar te zwak voor en misbruiken anderen om hun opvoedtechnische ellende te verdringen. Hoe je met mensen omgaat, toont wie je bent.'
Eriks oom stampte met zijn blote voet op het natte mos. 'De grootste desillusie in mijn leven was mijn vertrouwen in mijn medemens!' schreeuwde hij ineens naar de wolken. Daarna veranderde zijn toon. 'Ik voelde me altijd groot met de mensen rondom mij,' zei hij, berustend. 'Dat had ik nodig. Ooit had ik vrienden. Wat waren we toffe gozers. Geen spat onderkruipend gesjacher voor geld zou ooit van onze ziel dampen. Pas als je goed ondergekotst in de goot ligt, zie je vlijmscherp wat zo'n clubje inhoudt. Op zich was het fenomenaal om mee te maken hoe zogenaamd verlichte geesten stront spuiten als je een eerlijke dissonant blaast. Je ziet een hoop lelijks als je gek genoeg bent om het goede te zoeken. Ik liet in het verleden over me heen lopen, want ik was te zwak om vrienden van wat voor kaliber dan ook te verliezen. Vervolgens werd ik sterker en trapte ik klootzakken uit mijn leven. Zo werd ik eenzamer dan ooit. *Bite the bullet* of steek een dubbelloops in je bek.'
Wat er nu uitkomt bij Mike, is rauwer dan alles wat ik hiervoor met hem meemaakte, dacht Erik. Hij balanceert met waanzin en een dubbelloops.
'Ik ben tyfuseenzaam, maar voel me beter dan ooit,' vervolgde Mike. 'Ik wroet als een varken liefde voor mezelf uit de koude kutaarde. Een karig rantsoen, maar ik overleef. Als je je ziel blootlegt en bij iedere stap jezelf nog naakter presenteert, zuiver je jezelf, al doet het pijn, want het maakt jou op veel vlakken weerloos. En alles wordt alleen maar erger, want eenmaal die weg opgedraaid, wil je nooit meer terug.'
'Waarom niet?'
'Al het andere is bleek en saai. Naakt zijn heeft een zonnige kant.'
'Wat bedoel je?'
'Waar je je inwendige smerigheid blootlegt, word je onvermijdelijk een fijner mens. Je vindt je identiteit door je te verpoppen in je eigen vuil, waarop je groeit totdat je uit je knop barst.'
'Wie ben je als je je identiteit hebt gevonden?'
'Het wezen dat je diep vanbinnen bent: het wezen in wie alle gevoelens van tijd tot tijd naar boven stromen en er vol mogen zijn, het wezen dat zich nooit meer voor zichzelf verstopt.'
'Ben jij een dergelijk wezen?' vroeg Erik.
'Nee. Ik probeer mijn weg naar iets beters te vinden, maar dat gaat verschrikkelijk moeizaam en slechts mondjesmaat, waarbij al mijn wroeten me heel vaak bij de handen afbreekt en ik weer opnieuw kan beginnen. En toch, het loont. Hoe naar ik me vaak ook voelde, het loont. Hoe verschrikkelijk suïcidaal ik vaak ook was, het loont. Werkelijk stappen willen maken als mens om het vervolgens te doen, loont.'
'Waarom?'

'Omdat niks erger is dan apathie vanwege gebrek aan inspiratie. Godtering, hoe vaak ik wel niet de inspiratieloze shit van de kop van een klootzak zag afspatten. Dan ben je toch veel liever regelmatig suïcidaal omdat je andermaal op je bek ging in je zoektocht naar het werkelijk goede.'
Allemachtig Mike, dacht Erik. Het is prachtig als je als mens op zoek gaat naar het goede, het werkelijk goede, zoals jij dat mogelijk deed, maar je kan daar een te grote prijs voor betalen. Ik hoop dat je nooit de prijs gaat betalen die Vincent van Gogh betaalde.

Erik begon steeds meer te rillen. Hij vroeg zich af hoe lang hij het nog vol kon houden in de kou. Bovendien vroeg hij zich af hoe lang hij nog vol kon houden dat er links- of rechtsom iets goeds kon zitten in hun debiele standhouden in weer en wind terwijl ze net zo goed vanuit hun huiskamer in het duister konden turen. Het was niet alleen vanwege Anna waardoor hij bleef staan, besefte hij. Er was meer. Iets wat met zijn identiteit te maken had.
De speurtocht naar je identiteit is niet alleen uitvinden wie je bent, maar ook uitvinden wie je wil zijn, dacht hij. Wie wil ik zijn? Ik wil een integer mens zijn. Corruptie verft de ziel zwart, totdat het zuur de kern aantast en overmatig zelfbehoud jouw menselijkheid onomkeerbaar de nek omdraait. Schiet de hypocriete lamzak in jou overhoop. Trek zijn masker van je gezicht. Het masker van de successtudent. Het masker waarachter een mislukt mens schuilgaat als ik het nog langer draag. Leg je inwendige smerigheid bloot, zodat niemand naar je hoeft op te kijken en niemand zich minderwaardig voelt opdat je overeind blijft.
'Onbewuste angst maakt veel mensen blind,' vervolgde Mike. 'Mijn vader is daar een extreem voorbeeld van. Zelfinzicht slaat zijn zelfbeeld tegen de vlakte. Zelfinzicht is zijn natuurlijke vijand. Zijn onderbewustzijn koestert zijn geblindeerde geest. Hij verschroeit er zijn wetenschappelijke virtuositeit mee. Natuurkundigen hebben het over krachten die invloed uitoefenen. Hóe oefenen die krachten invloed uit? Dát is natuurkunde. Wát zorgt ervoor dat een steen naar de aarde valt? "De kromming van de ruimtetijd," zegt volgzame Klaas. Je kan net zo goed zeggen dat God himself de steen naar de aarde pist, want dat is exact hetzelfde. Hóe oefent zwaartekracht invloed uit? Laat me dát met visualisatie zien, dán heb je het over natuurkunde. De huidige theoretische natuurkunde is geen natuurkunde, het is veredelde wiskunde. Vertel dat aan Klaas, die zich enkel opent voor alles waarmee hij zich op de borst kan slaan. Mijn theorie met duwende deeltjes is virtuoos vanwege alle visualisatie, maar geen hond wil er naar kijken, laat staan gorilla Klaas.'
Je pseudowetenschap raakt kant noch wal, dacht Erik, geïrriteerd. En je misbruikt me al jaren geestelijk door me in te peperen hoe fenomenaal jouw visies op het heelal zijn en hoe slecht de mijne. Over mijn afstudeeronderwerp hadden we het de afgelopen maanden niet, want je interesseert je nauwelijks voor wie ik ben en wat ik doe.
'Op de universiteit sta je bekend als Mike Mafkees.'
'Weet ik. Ooit besef je dat de gekken zichzelf zo beschermen.'
'Tegen wat?'

'Tegen het besef van het trauma dat hen ooit vleugels gaf en dat hen zo hard deed studeren.'
'Wat voor trauma?' vroeg Erik, plotseling onzeker.
'We komen allemaal ter wereld als uiterst gevoelige wezentjes en allemaal slibben we dicht met trauma's. In je jeugd vormt zich de basis van wie je later wordt. Niet qua gedachten, maar qua emoties. Die basis bepaalt sterk waar je je wel en niet voor openstelt. Wil je substantieel veranderen dan moet je je gedachten gebruiken om in te breken in je emotionele systeem om daar reparatiewerkzaamheden uit te voeren. Dat is loodzwaar, want je emotionele systeem verzet zich enorm. Maar volgens Brenda loont het de moeite.'
'Hoe breek je in?'
'Daarvoor moet je bij Brenda en haar werk zijn. Er is iets mis met ons en dat geldt voor iedereen. We zijn allemaal emotioneel bevlekt. Wonderkinderen hebben vaak een krankzinnige drive, omdat hun onderbewustzijn de vlekken weg wil poetsen. Jij ook en dat komt waarschijnlijk door mij. Mogelijk verlangde je niet naar goede studieresultaten, maar naar mijn aandacht, die ik je onvoldoende gaf vanwege mijn egocentrische kutkop.' Mike keek Erik aan terwijl zijn mond scheef stond door de kou. De hand waarmee hij zijn bril vasthield, trilde. 'Scheld me verrot zo veel je wil, Erik. Ik meen het. Verwijt me mijn fouten. En flink ook. Dat doet jou enorm goed.'

23

Ineens was er weer een lichtflits. Erik zag het bootje van Anna. Zijn buurmeisje was niet langer bij het oostelijk gelegen eilandje Heemstede, maar bij het noordelijk gelegen Slakkeneiland. Ze vaart het meer rond, dacht Erik. Wil ze zo uitzoeken of ze op aarde mag blijven?
'De Scandinavische landen zijn het licht van de aarde,' zei Mike, die Anna kennelijk niet gezien had. 'Duisternis brengt de inspiratie om voor licht te zorgen. In Finland wonen de kinderen met de beste schoolprestaties. Ze gaan een paar uur per dag naar school, waar ze van uitstekende docenten les krijgen. Verder spelen ze. Kinderen moet je zo veel mogelijk laten spelen.'
'Jij hebt vroeger veel gespeeld. Op de boerderij en in de weilanden.'
'Ja, maar op de middelbare school moest ik ineens presteren. Eerst van Bram, later ook van Klaas. De eerste twaalf jaar waren super. Bram en Lieke lieten ons spelen. Ik was gelukkig. Daardoor voelde ik vanaf mijn eenentwintigste een verlangen om anderen ook gelukkig te maken. Ik wilde geluk voor de hele aarde, maar daarvoor had ik inzicht nodig. Ik ging daarom vanaf mijn eenentwintigste over veel zaken nadenken. Over mezelf, politiek, wetenschap, van alles. De rotzooi gelukkig willen maken, triggerde een intellectuele speurtocht, waardoor ik een hoop in de smiezen kreeg. Vijfhonderd jaar geleden geloofden de mensen dat God het universum uit niets schiep. Nu geloven ze dat het universum zichzelf uit niets schiep. Natuurwetenschappers strooien ieder jaar valser licht en doen de Large Hadron Collider almaar gevaarlijker rondjes draaien. Kinderen die te weinig in bloemrijke weilanden spelen, kunnen later gevaarlijk gaan knoeien met eenkennigheid vanwege inflexibele hersenen die te sterk met ambitie geïnfecteerd werden. Ga door de hel van vrees voor mislukking, kom bij de kern van jezelf, ontmasker dogma's vanwege overbodig eigenbelang en ontdek fijnere en krachtiger waarheden.'
Daar gaan we weer, dacht Erik. Don Quichot heeft zijn lans weer in de hand en snelt er op zijn paard vandoor en ik kan er op mijn ezel achteraan. Erik keek naar het magere lichaam naast hem. De kou had Mikes armen en benen spierwit gemaakt. Stram bukte zijn oom zich en trok moeizaam de fles uit het doorweekte mos. Anna Don Quichot Brandenburg vecht tegen de wind in plaats van windmolens, dacht Erik. Ondertussen solliciteren Mike en ik naar een dubbele longontsteking. Waar eindigt dit?
'De huidige natuurwetenschap is een walhalla voor professionele profijtneukers,' vervolgde Mike. 'Als iedereen dezelfde tunnelvisie omarmt voor brood op de plank, is het heel moeilijk om eruit te kruipen. Dat gold het afgelopen millennium voor het bijbelvaste Europa en dat gold de afgelopen eeuw voor onze relativiteitvaste planeet en het geldt al een eeuw voor het economische-groei-dogma. Massa's rotzakken consumeren de planeet kapot en nóg weten ze geen geluk te vinden. Logisch, want waar je in een diepere laag voelt hoe een besmuikte zak zijn reet afveegt met een betere blik op alles om het eigenbelang te laten triomferen in plaats van de planeet, voel je

diep vanbinnen heus wel dat een tekort aan inspiratie dat marginale leven van jou in een immer akeliger exercitie transformeert.' Mike keek Erik weer verwonderd aan. 'Het lijkt wel of jij vanavond jezelf tunnelvisie*proof* maakt. Het lijkt erop dat jij vanavond het beste in jezelf opdiept.'
'Wat is dat?'
'Onstuitbare inspiratie.'

Ik beschermde mezelf, dacht Erik. Daarom hield ik Mikes visies altijd op afstand. Vanavond laat ik het beschermende schild vallen en gelijk dendert mijn oom met orkaankracht bij me binnen. Maar, allemachtig, de aarde staat er *verschrikkelijk* slecht voor en ik maakte me druk over bakken geld verdienen en een groot huis kopen. Dat terwijl Mike en ik het met onze minimalistische levensstijl hartstikke goed doen! Veel mensen zitten vol foute visies. De aarde staat bol van de problemen, *enorme* problemen omdat we die decennia negeerden. Sinds het einde van de Koude Oorlog zijn we massaal bezig veel geld te verdienen en grote huizen te kopen, terwijl ondertussen allerlei ondermijnend duivels onkruid doorgroeide. Mike sloeg een materialistisch minimalistische weg in, wandelde over andere paden, zag onbekende weilanden en kwam tot alternatieve visies. Het wordt *tijd* dat Mike met zijn opvattingen bij me binnen dendert! Het wordt *tijd* dat ik het pad van veiligheid en zekerheid verlaat voor een betere blik op de werkelijkheid!
'Weet je, Erik,' sprak Mike, zacht. 'Het gaat er niet om dat ik een mijlpaal in de geschiedenis van de wetenschap ram. Ik ben ijdel genoeg om dat prettig te vinden, maar het gaat om iets veel belangrijkers.'
'Wat dan?'
'Tolerantie. Geef elkaar de ruimte om betere visies te ontwikkelen. Geef elkaar zo veel mogelijk de vrijheid om het goede te zoeken. Zoek fijnere visies, betere waarheden, mooiere wegen en presenteer ze en probeer mensen van betere opvattingen te voorzien opdat het goede wereldwijd zegeviert, maar dicteer je opvattingen nooit. Vrijheid van meningsuiting hebben we nu meer dan ooit nodig opdat we met de hele mensheid op kunnen stomen naar innerlijke rijkdom in plaats van materiële rijkdom. Wist je dat krankzinnigheid ontstaat door eigenbelang?'
'Hè?'
'Mensen worden gek door onverdraagbare pijn. Waanzin ontstaat door de noodzaak om dingen verkeerd te zien, opdat de pijn vermindert. Eigenbelang is de oorzaak van waanzin. Hordes godsdienstleiders zijn niet geïnteresseerd in Gods wil. Ze zijn geïnteresseerd in hun eigenbelang. Dictators zijn niet geïnteresseerd in de belangen van hun volk. Ze zijn geïnteresseerd in hun eigenbelang. Legioenen natuurwetenschappers zijn niet geïnteresseerd in het heelal. Ze zijn geïnteresseerd in hun eigenbelang. De aarde stond er nog nooit zo slecht voor, omdat leiders, bestuurders en machthebbers hun onderbewustzijn onvoldoende doorgronden. Topmensen zien zichzelf over het algemeen als integer en dat geeft hen enorm veel energie, maar ze hebben vaak een zeer egoïstische inslag omdat ze zichzelf belangrijker vinden dan de wereld om hen heen. Hun misvatting over henzelf was essentieel om hoog te

kunnen klimmen op de maatschappelijke ladder, want zonder die misvatting hadden ze zichzelf onvoldoende als een goed mens gezien en dat had hun energie getorpedeerd. Verreweg de meeste mensen zijn goed en daarom vertrouwen ze vaak op de goedheid van hun leiders, omdat ze die leiders dezelfde motivaties toedichten als ze zelf hebben. Vanwege naïviteit leven we in een wereld vol met misvattingen over enorm veel zaken. Helaas heeft het vertrouwen van veel mensen in hun leiders tot gevolg dat ze die leiders ten onrechte volgen en daardoor zitten we nu met manden vol gebakken peren. De krankzinnigheid van de mensheid is de krankzinnigheid van hun aanvoerders en omgekeerd. Willen we als mensheid geestelijk gezonder worden dan zullen we wereldwijd veel meer onafhankelijke denkers moeten worden, die betere visies ontwikkelen en fijnere mensen zijn en betere leiders en bestuurders kiezen in stabiele gezonde democratieën. De meeste van de zowat acht miljard mensen op aarde zijn goede mensen. Hun goedheid kan een prachtige toekomst brengen, maar daarvoor moeten we het egoïsme van veel zogenaamde topmensen en hun meelopers sterker doorgronden. Heel veel politieke, religieuze, zakelijke en wetenschappelijke leiders moeten wat hun motivaties betreft krachtig ontmaskerd worden opdat we wereldwijd op allerlei manieren een enorme sprong vooruit maken. Die zogenaamde waarheidzoekers bij jou op de faculteit staan symbool voor de meeste ellende op aarde.'

'Waarom?'

'Omdat ze behoren tot de slimste mensen van onze planeet, terwijl ze getuigen van de grootse misvattingen op onze prachtige bol vanwege hun blinde geloof in de relativiteitstheorie en de big bang. Het zijn meelopers die elke dag opnieuw laten zien dat tekort aan kritisch vermogen persoonlijke zekerheden weliswaar ten goede komt maar algemeen belang verscheurt. Hun egoïsme in de vorm van te grote hang naar persoonlijke veiligheid en zekerheid maakte de afstand tussen hun kijk op de fysieke werkelijkheid van het heelal en de wérkelijke fysieke werkelijkheid van het heelal zo groot dat je het zootje gerust een stel gekken kan noemen.'

'Jij was ook gek, want je kreeg een psychose,' zei Erik, boosaardig.

'Door mijn psychose weet ik van binnenuit hoe eigenbelang waanzin triggert. De motivaties van politieke, religieuze, zakelijke en wetenschappelijke leiders stoelen veel te vaak op eigenbelang. Mensen die hun geld verdienen met politiek, religie, zaken of wetenschap voelen zich vaak psychisch veilig met hun geloof en sociaal veilig met hun groep. Zet daar mijn psychische nood als gevolg van mijn eenzame strijd tegenover. Echt waarheid willen zien, is vaak willen zien wat jou niet uitkomt. Echt waarheid willen zien, doet vaak pijn, maar echt waarheid willen zien, brengt ook de grootste inspiratie. Overal op aarde bouwen mensen politieke, religieuze, filosofische en kosmologische visies, want onze ziel zoekt een huis. We verlangen naar gelukkig samenzijn in woningen die op tolerantie gebouwd zijn. Op verdraagzaamheid gefundeerde huizen zijn de toevluchtsoorden van kleurrijke zielen. De eigenbelangneuker in ons schijt een deerniswekkend tekort aan verdraagzaamheid, maar de mens in ons wil een wereld waarin iedere ziel zijn eigen kleur garen mag spinnen. Politieke, religieuze en economische extremisten enerzijds en relativiteit-

natuurkundigen en bigbangkosmologen anderzijds promoten al een eeuw onverdraagzaamheid. Ze omarmen dogma vanwege eigenbelang. Twijfelen brengt tolerantie ten aanzien van andere opvattingen, emoties, gedachten, verlangens en visies. Tolerantie maakt van ons meer mens.'
'Waarom?'
'Tolerantie ten aanzien van andere visies en andere wegen, maakt jou open en doet jou over een lappendeken van weilanden met nieuwe frisse bloemen nadenken en dan begrijp je veel sneller dat allerlei zogenaamde waarheden in jouw hoofd meer correleren met jouw eigenbelang dan met de werkelijkheid. Hoe zuiverder de eenkennigheid, hoe groter de geestelijke armoede!'

Mike had met zijn laatste zin fel geklonken.
Agressie drijft af en toe sterk in Mike naar boven, dacht Erik. Zijn emoties zinderen soms zo hard dat hij door het lint kan gaan.
'Woede is omgedraaide angst en haat ingehouden woede,' vervolgde Mike, kalm. 'Het beest voedt zich met haatbrokken om het afwijkende te verscheuren. De mens voedt zich met afwijkende opvattingen om zijn liefde te versterken. De eigenbelangneuker houdt van zijn eigen genen en de mens van alle genen. Eigenbelang en menselijkheid zitten diep in ons en vechten met elkaar. De ziel van ieder mens is een slagveld van het beest en de engel. Als haat het wint van liefde vernietigen we elkaar en de natuur. Meer mens worden, is begrijpen dat je ego onuitroeibaar in je zit. Je braakt onmenselijkheid waar je ego te hard brult, maar je hebt je ego keihard nodig om te willen leven.'
'Waarom?'
'Zonder ego is je ziel zo vlak als het Paterswoldsemeer bij windkracht nul. Dan leef je niet. Dan ben je dood. Ons ego is het probleem niet. Ons ego is juist de oplossing, want waar je overweldigd wordt door alle problemen die de aarde momenteel teisteren, voedt jouw ego jouw ziel met liefdevolle warmte waar je strijdt voor een betere wereld.'
'Als ons ego het probleem niet is, wat is het probleem dan wel?'
'De problemen niet willen zien. Doorgrond je neiging tot wegrennen voor alle problemen en je verspreidt een humaner licht.'
'Hoe zit dat bij jou?' vroeg Erik.
'Ik was vaak een triest figuur vanwege een overmaat aan egoïsme. Dat zit diep in me en daar moet ik tegen vechten tot mijn dood. We worden allemaal uitgedaagd door de flikkerende humane lichtjes in ons die zo graag willen groeien. We negeren die lichtjes vaak vanwege ons egoïsme. Dat geldt net zo goed voor mij met mijn praatjes over gebrek aan integere motivatie bij veel topmensen. Wat dacht je, mijn integriteit verschool zich ook vaak in een diep donker hol en zo werkt het nog steeds bij mij. Iedere dag vecht je tegen de corruptie die zo snel en gemakkelijk binnenwandelt en integriteit onthutsend snel van het toneel veegt.'
'Waar komt die corruptie vandaan?' wilde Erik weten.

'We hebben allemaal schakelaars in onze ziel die razendsnel naar persoonlijk lijfsbehoud switchen, waarop we anderen in de steek laten. We snakken allemaal naar veiligheid en zekerheid, dat zit heel diep in ons.'
'Dat klinkt niet positief.'
'We hebben ook allemaal schakelaars die ervoor zorgen dat we anderen helpen. Veel mensen strijden keihard voor een fijnere planeet, opdat alles en iedereen geluk kan vinden. De mensheid zal nog heel veel ellende veroorzaken, dat kan niet anders vanwege het beest in ons, maar het goud in onze harten brengt heel veel goeds.' Mike keek Erik diep in de ogen. 'Te weinig vertrouwen in de goede aspecten van onze ziel maakt ons moedeloos en doet ons opgeven. Te veel vertrouwen in de goede aspecten van onze ziel maakt ons blind voor corruptie. Ik had vaak veel vertrouwen in mezelf en de mensheid en dat deed me euforisch op hol slaan, maar ik had ook vaak weinig vertrouwen in mezelf en de mensheid en dan sloeg ik depressief tegen de vlakte. We zijn allemaal mengelingen van dezelfde gevoelens en we willen allemaal dat de goede schakelaars winnen opdat het goede wint. Ik hoop dat ik voortaan met meer vertrouwen in mezelf en mijn medemens maar minder naïef door het leven trek. Ik hoop dat ik evenwichtiger word en minder bipolair stuiter en ik hoop dat we als mensheid minder collectief ontsporen vanwege foute opvattingen. Ik hoop dat we met zijn allen evenwichtiger worden door steeds meer onafhankelijk te denken, waarbij we het belang van de hele aarde in acht nemen. Hopelijk ervaren mensen wereldwijd steeds meer geluk door florerend algemeen belang. Voldoende vertrouwen in onszelf als individu en als collectief is daarbij essentieel. We kunnen alleen voldoende zelfvertrouwen vinden als we voldoende vertrouwen op het goede dat ergens in ons zit. Wereldwijd voldoende vertrouwen in menselijkheid doet de mens de strijd aangaan opdat het goede overal zijn weg vindt. Te veel vertrouwen in één Absolute Waarheid maakte ons vaak blind. God. De Bijbel. De Koran. Communisme. Atheïsme. De relativiteitstheorie. De big bang. Oneindige economische groei. Vanuit woekerend eigenbelang eenkennigheid omarmen, maakte veel prachtige mensen en schitterende natuur kapot. Maken we als mensheid een enorme sprong naar genuanceerd denken en beter handelen of blijven we op de wegen die leiden naar de verwoesting van nog veel meer?'

Mogelijk is Anna blind door woede, dacht Erik, terwijl hij in het duister boven het meer staarde en het bootje met Anna niet wist waar te nemen. In Mike zit ook woede, maar blind is hij niet. Er klopt volgens mij niks van zijn natuurwetenschap, maar zijn algemene opvattingen klinken goed.
'Geloof is heel mooi,' vervolgde Mike. 'Het verbindt mensen en het inspireert, maar het is een gruwel waar het verbeteringen tegenhoudt. Geloof is top, maar dogmatisering door blind geloof is des duivels. Voorgaande generaties gaven geestelijk gif aan ons door. Het gif uit zich in politieke dictators, de Large Hadron Collider, godsdienst-gerelateerde moordpartijen en mensen die zo veel mogelijk geld en materiële goederen bijeenschrapen. Onze geest knelt in kinderschoenen omdat oude rationele botten ons alarmerend gijzelen. Vaak houden we psychische beschadigingen met een

overdaad aan luxe onder de duim. Een groot aantal mensen heeft veel geld en comfort nodig om voldoende eigenwaarde te voelen. Als mensheid sloegen we consumerend op hol door te weinig gevoel van eigenwaarde. Godallemachtig, we leven een aantal decennia en dan gaan we dood, dat is alles. Het is zo fijn als we een kleurrijk boeket achterlaten in plaats van een spoor van vernieling. Ons gevoel van eigenwaarde vibreert zo kalm en zonovergoten waar we oprecht voelen dat we wat goeds doen.'
Ons huis borrelt bepaald niet over van comfort, dacht Erik. En de auto die we niet hebben ook niet. Ik heb nog nooit een vliegtuig vanbinnen gezien. Daar baalde ik sinds mijn puberteit van, maar ik begin nu te beseffen dat er iets aan míj schortte in plaats van mijn leven.
'Wie zonder twijfel in mist gehulde mysteries verklaart, is intellectueel een zombie,' ging Mike verder. 'Je laat dan eenkennigheid tieren terwijl je valse vibraties van zelfvertrouwen voelt. Zo veel mogelijk geld willen verdienen is een mantra dat al veel te lang over onze planeet raast. Zo veel mogelijk geluk voor alles en iedereen willen, is een heel ander verhaal.'
'Jij hebt ook je waarheden.'
'Ik moet net zo goed door illusionaire zekerheden prikken. Een paar maanden voor we zes werden, meenden jouw vader, Berend en ik sneeuw te zien achter Brams boerderij. We waren dolblij en haalden ons sleetje uit de schuur en liepen erheen, maar elke keer als we op de plek aankwamen waar we sneeuw hadden gezien, lag de sneeuw een eind verderop. Uiteindelijk stonden we aan de rand van het Paterswoldsemeer en leek er sneeuw op het meer te liggen. We waren enorm teleurgesteld en snapten het niet. Pas later begrepen we wat mist was. Mist leerde mij dat illusies kortstondig goed gevoel kunnen geven, maar op de lange termijn ongelukkig maken.'
Mike keek Erik berustend aan. 'Overal waar mist optrekt en een mysterie zich onthult, verdwaal je weer, want iedere onthulling is de opmaat naar het volgende raadsel. Als je dat vervelend vindt, kom dan in een volgend leven terug als blauwe reiger, opdat je heerlijk boven de mist kan vliegen en nergens een zak van snapt.'

Erik voelde zich verward. Mike wil dat ik zijn natuurwetenschappelijke ideeën bestudeer, dacht hij. Maar hij refereert aan allerlei psychische processen in mij. In ieder van ons zweeft mist, waarin allerlei emoties vibreren die ons beter doen overleven. Zo ontwierp de evolutie ons brein. Waar je een mistflard in jou scherp waarneemt en oplost, verander je in een beter mens, maar je moet de helderheid wel aankunnen. Ik heb vanavond ineens een andere oom. Ik zie nu dat hij de afgelopen jaren zijn belang als bedenker van theorieën ondergeschikt maakte aan mijn belang als student, maar nu mijn scriptie ingeleverd is, barst hij los. Er trekt mist in mij op. Aan de ene kant vind ik dat mooi. Aan de andere kant: bewustwording kan ontregelen. Te veel helderheid in één keer brengt te sterk kolkende emoties. Eigenlijk hoef ik vannacht niks meer te horen. Eigenlijk vind ik het wel genoeg zo. Eigenlijk wil ik dat Mike zijn mond houdt. Maar we kunnen hier niet weg. We moeten op Anna wachten en Mike is niet te stuiten. *Bite the bullet.* Probeer je eigen corruptie waar te nemen.

'Hoe kijken ze volgens jou over honderd jaar naar de huidige natuurkundigen, kosmologen en astronomen?' vroeg Erik, die weg wilde van gedachten over hemzelf.
'Ze worden als dwazen gezien.'
Als de relativiteitstheorie fout is en we in een heelal leven met deeltjes die veel sneller dan licht gaan, leed Einstein aan chronische zelfoverschatting, dacht Erik. Sterker nog, dan leed *Einstein* aan grootheidswaan in plaats van Mike.
Even was Erik met zijn gedachten bij zijn medestudenten op de astronomiefaculteit en hoe iedereen daar Albert Einstein aanbad als het grote genie, waardoor er kritiekloos naar de relativiteitstheorie werd gekeken en een ieder die wel kritiek durfde te leveren, zoals Mike, geminacht werd. De afgelopen eeuw werd je neergesabeld als je Einstein niet aanbad, dacht Erik. Ongeacht de ideeën die je had. Zelfs Bohr liep aan Einsteins leiband, want hij volgde Einstein volledig in diens niks-gaat-sneller-dan-licht. Einstein mocht kritiek leveren op Bohrs kwantummechanica, maar Bohr moest het niet in zijn hoofd halen om kritiek te leveren op Einsteins relativiteitstheorie.
'Durf altijd de andere kant te zien,' zei Mike met door kou strakgetrokken lippen. 'John Lennon schreef prachtige liedjes over liefde, maar kon een klootzak zijn. Adolf Hitler zaaide gruwelijke haat, maar was een vegetariër.'
'Misschien moet je in het geheel niet oordelen over anderen,' opperde Erik.
'Je oordeelt altijd en dat moet ook.'
'Waarom?'
'Mensen zeggen vaak dat ze niet oordelen, maar dat zeggen ze om bij een ander in de smaak te vallen. We zijn altijd aan het oordelen opdat alles beter wordt. Je bent een idioot als je denkt dat je het niet doet. Oordelen is instinctief. Het is er voor je beseft dat het er is. Het veroordelen van anderen maakt ons sterker. Het is een zelfbeschermingsmechanisme. Wil je een mens zijn? Zie bij jezelf wat je bij een ander veroordeelt.'
'Hoe kan het dat we fouten eerder bij anderen waarnemen dan bij onszelf?' vroeg Erik.
'Fouten bij anderen zien, maakt ons gelukkig. Het brengt troost omdat het ons minder beroerd doet voelen over onze eigen miskleunen. Fouten bij onszelf zien, maakt ons ongelukkig.' Mike keek Erik doordringend aan. 'Zien wat er mis is bij mij, maakt jou gelukkig, maar wát als Erik van Iersel naar zichzelf kijkt?'
'Kritisch naar jezelf kijken is niet gemakkelijk.'
'Niks gemakkelijker en fijner dan in een mist van superioriteit hangen. Niks moeilijker en vervelender dan humane hoogmoed in jezelf kraken.' Mike keek Erik diep in de ogen en leek hem tot op de bodem van zijn ziel te willen peilen. 'Op een of andere manier ontmaskert deze nacht het beest in jou. Het beest dat beschaving heet. Het beest dat eigenbelang heet. Ik was nog nooit zo trots op jou.'
'Waarom?' vroeg Erik, verbaasd.
'Blinkende studieresultaten scoren omdat je daar nou eenmaal het talent voor hebt, is totaal wat anders dan uit de diepste krochten van je ziel de engel omhoogtakelen.'
'Wat voor engel?'

‘De engel die al het eigenbelang in al die zogenaamde beschaving van ons een schop onder de kont geeft.’

24

Een bliksemflits leidde Eriks ogen naar het bootje van Anna, dat nu ten westen van Slakkeneiland voer. Met pech gaat het fout en met geluk gaat het goed, dacht hij. Het is maar net wat het universum wil, althans, als er iets van een hogere macht bestaat. Het lijkt wel of Mike en ik hier bidden voor Anna. Ik weet het, het kan niet, de relativiteitstheorie is daar duidelijk over, maar toch, kan het zijn dat er buitenaards leven bestaat dat naar ons kijkt en zich afvraagt of de mensheid het gaat redden? Kan het zelfs zijn dat er buitenaards leven is dat ons helpt, opdat we onszelf niet vernietigen?

'In het verleden bouwden mensen bruggen die eeuwen goed functioneerden, omdat het zwaarste wat eroverheen ging paard en wagen was,' zei Mike. 'Maar met de komst van treinen, tractoren en vrachtwagens moesten er sterkere bruggen gebouwd worden, opdat de bruggen niet instortten. Newton kwam met een theorie over zwaartekracht die eeuwen goed functioneerde, omdat het de banen van planeten en kometen goed voorspelde. Totdat scherpere observaties de brug kraakten en de zwaartekrachttheorie van Einstein dan wel de relativiteitstheorie, die nu al een eeuw de banen van planeten, sterren, melkwegstelsels en licht goed beschrijft, het overnam. De deeltjesversneller bij Genève is een loodzware truck en de brug die gebouwd werd met de huidige theoretische natuurkunde, kan bezwijken met een enorme explosie. Lijdzaam afwachten, lijkt het enige te zijn wat we kunnen doen. Maar zo is het niet. Ieder van ons kan knokken voor betere visies.'

Zoals jij doet, dacht Erik. Maar mogelijk zijn jouw visies de hallucinaties van het magere scharminkel dat toevallig de zoon van Gronings meest vooraanstaande theoretische natuurkundige is.

'Universitaire structuren zijn veilig,' zei Mike. 'Je komt er moeilijk in, maar eenmaal binnen zit je gebeiteld en maakt de veiligheid van de groep jou zelfverzekerd en vind je aansluiting bij gelijkgestemden, precies wat iedere religie doet. Zo komen onze geachte wetenschappers niet alleen te staan, terwijl dát nou net nodig is voor onafhankelijk denken. Vanwege hun rationele talenten slagen ze als student voor hun vakken vol gaargekookte ideeën, maar ze worstelden onvoldoende met zichzelf, het leven en het universum. Natuurkundigen zijn met intellectueel spookzaad bezwangerd. Waarom blijven de quarks in de kern van een waterstofatoom bijeen, Erik?'

'Vanwege de sterke kernkracht.'

'Het is hier geen *Star Wars*, eikel, *the force* is kut op een spaanplaat niet *with you*. Ik wil weten waaróm quarks bijeenblijven, niet dát ze het doen. De quarks in de kern van een waterstofatoom blijven bijeen doordat ze door kleinere deeltjes naar elkaar toe geduwd worden. Zo werkt zwaartekracht ook, want zo werkt iedere kracht. Alle krachten zijn duwkrachten en elke kracht heeft een tegenwerkende kracht die qua grootte nooit exáct gelijk is. Fuck, ik zie ineens dat al mijn gescheld op natuurwetenschappers mijn geworstel met Bram is. Al het gesodemieter in mijn leven is mijn verzet tegen Brams duwkracht. Ik brak met zijn autoriteit en schoot door naar niet-

acceptatie van welke autoriteit dan ook. Over tegenwerkende krachten gesproken. Mijn strijd is niks anders dan het sussen van de onbestemde gevoelens die me sinds mijn jongste jaren teisteren.'
Erik keek over het verduisterde Paterswoldsemeer. Zijn overgrootvader was thuis, want in de verte scheen licht uit Brams woonkamerramen. In tegenstelling tot het huis van de butler had de woonkamer van Eriks overgrootvader gordijnen, maar Bram deed ze nooit dicht, opdat hij ook 's avonds vanuit zijn woonkamer over het meer kon kijken.
'Door mij te veroordelen, ziet Bram de bagger in zichzelf niet,' ging Mike verder. 'Hij moet anderen continu naar beneden duwen omdat hij niet kan zwemmen in zijn eigen onrust.'
Bram drukt *jou* naar beneden, jij drukt *mij* naar beneden, dacht Erik, maar hij zei niks.
Mike keek neerslachtig voor zich uit. 'We krijgen maar moeizaam toegang tot onszelf, want ons onderbewustzijn is een enorm vat vol vraagtekens. Een paar vragen ten aanzien van mezelf beantwoorden, bracht me echter ook antwoorden ten aanzien van het heelal. Het is de vraag of die natuurwetenschappelijke antwoorden in de goede richting zitten, maar mijn natuurwetenschap biedt een eenvoudig alternatief, waardoor het een verademing is vergeleken met de complexe rotzooi van de huidige conventionele natuurwetenschap.'
'Met de bestudering van jouw antwoorden vermijd ik mogelijk een burgerlijk bestaan als regulier astronoom,' zei Erik, gelaten.
'Burgerlijkheid is niks anders dan vrees voor uitstoting. Gezeik over burgerlijkheid is niks anders dan angst om uit het wij-zijn-niet-burgerlijk-groepje gekegeld te worden. Het is dubbele benepenheid. Soms struikel je over kwezels met tegendraadse opvattingen. Ze willen niet burgerlijk zijn en vallen je lastig met irritant gewauwel, laat ze godverdomme hun fucking angsten opruimen. Als je met z'n tweeën bent, zoals wij nu, vorm je echter ook een groep. We zijn allemaal bang om uitgestoten te worden. Alleen zichzelf overschattende pissebedden ontkennen dat. Ik ben van het integriteitsclubje. Ik ben goddomme heel wat minder integer dan ik mezelf over het algemeen inprent, want ik verlaag mezelf dagelijks met gekonkel. Is het niet door me uit te spreken over anderen dan is het wel door anderen in de beslotenheid van mijn gedachten te veroordelen.'

Weer was er een lichtflits. Erik zag hoe Anna vanuit het noorden naar hen toe voer. Mike had het ook gezien. 'Ze krijgt nu golfslagen van opzij,' zei hij. 'Ze is boos en verdrietig en blijft die gevoelens de baas door een stunt uit te halen. Ze stunt beter als ze mijn theorieën bestudeert.'
'Je bent arrogant, Mike'
'Een gezonde interactie van arrogantie en bescheidenheid haalt het beste uit ons. We zijn nooit arrogant of bescheiden, we zijn het altijd allebei. Het is maar net welke kleur de toverbal tevoorschijn trekt. Veel rotzakken verheffen bescheiden overkomen tot kunst. Fuck die vuile bescheidenheidlijers. In een diepere laag ventileren ze

superioriteitsgevoel. Sommige gevechten maken ons de moeite waard omdat we ze volhouden. Met enkel bescheidenheid geef je op waar je door moet bijten.'
Erik vroeg zich af in hoeverre hij zijn oom *echt* kende.
Ineens staarde Mike weer moedeloos in het water. 'Mogelijk is het volkomen terecht dat mensen me als een mentale melaatse beschouwen, wiens werk zo goed mogelijk genegeerd dient te worden. Verneuk ik mezelf met misplaatste arrogantie of houd ik mezelf knap staande met moeizaam verzameld zelfvertrouwen? Je ego is een communicerend vat. Hoe minder je in de ogen van anderen voorstelt, hoe meer je in je eigen ogen moet voorstellen. Op de universiteit maken ze mij al decennia voor *Untermensch* uit, het is dat ze me nog net niet vergasten. Ik ben in hun ogen een ondermaats schepsel dat zichzelf tijdens psychische stormen stuksloeg op de rotsen van de natuurwetenschap. Wie zichzelf als *Untermensch* ziet, sterft. Sommige arrogantie is broodnodig, misplaatst of niet. Natuurlijk wil ik graag de bescheidenheid zelve zijn. Wie weet kom ik daar ooit door de egocentrische eikel in mij het veld te laten ruimen. Ik zou het fijn vinden als er een beter mens in mij schuilt en ik hem vind, zodat ik met een glimlach op mijn gezicht de pijp uitga.'

Mijn ooms theorieën zijn nooit serieus door anderen bekeken en daardoor staan ze in zijn hoofd nog overeind, dacht Erik. Zo gauw een natuurkundige of kosmoloog ze grondig bestudeert, worden ze onderuitgehaald. Was dat maar gebeurd, want dan was hij braaf als chemicus aan de slag gegaan en hadden we niet in armoede geleefd. Al weet je het nooit, misschien is het leven wat ik meemaakte precies wat ik nodig had, misschien was er niks toevallig in mijn leven, mogelijk klopt de relativiteitstheorie niet, mogelijk is er informatie die sneller dan licht gaat. Waar ik de postduif uit mijn hoofd haal, wordt alles onzeker en kan er buitenaards leven zijn dat voor allerlei wendingen in mijn leven zorgde, tot en met de lichtflitsen van vanavond, tot en met de takken die de boom van de buren vanavond verloor.
'Vincent van Gogh had niet door hoeveel inspiratie zijn schilderijen miljoenen mensen zouden geven,' zei Mike. 'Zijn werk kenmerkt zich door intense schoonheid vanwege loepzuivere integriteit en nóg zag hij niet hoe goed het was. Scott Fitzgerald had niet door hoeveel hoop zijn roman *The Great Gatsby* miljoenen mensen zou geven. De roman knettert van de magie en nóg zag hij niet hoe goed het was. Anne Frank had niet door hoeveel kracht haar dagboek *Het Achterhuis* miljoenen mensen zou geven. Het boek explodéért zowat vanwege haar sprankelende levenslust en nóg zag ze niet hoe goed het was. Mijn theorieën kunnen complete bagger zijn, maar ik moet ze beschermen, want misschien zijn ze goed en dan mogen ze niet verloren gaan.'
'En als het allemaal rotzooi is?'
'Dan verdwijnt het zoals het dan hóórt te verdwijnen. Of mijn visies waardevol zijn, is de vraag niet. Ik moet zorgen dat ze een kans krijgen. Als ik dood ben, is het aan anderen, maar tot die tijd moet ik ze in het licht zetten.'
Bizar, dacht Erik. Mike vergelijkt zichzelf met kunstenaars en schrijvers, niet met andere wetenschappers. Mogelijk omdat wetenschappers vaak tijdens hun leven al

waardering krijgen. Mike zoekt mensen die geen waardering kregen maar wel betekenisvol werk maakten, zodat hij kan denken dat zijn werk goed is. Hij hoopt dat zijn ideeën nog eens tot bloei komen, al dan niet na zijn dood. Hoop is essentieel. Mike stort in als hij doorkrijgt dat zijn natuurwetenschap waardeloos is.
Erik keek omhoog en staarde in de donkere wolken. Laat Mike alsjeblieft blijven dromen, dacht hij. Ontneem hem zijn illusies niet. En trouwens, nu we toch bezig zijn, wat zijn *mijn* illusies? Klopt het dat jullie mij onmogelijk kunnen zien? Ma? Pa? Klopt het dat jullie er niet zijn? Niet hier? Niet bij Mike en mij? Klopt de relativiteitstheorie? Klopt de bigbangtheorie? Of vallen er straks illusies als rijpe appels uit mijn ziel?

25

Mike dronk al enige tijd geen whisky. Mogelijk komt dat omdat ik vanavond naar hem luister, dacht Erik. Misschien drinkt Mike nu niet omdat hij zich gewaardeerd voelt nu er voor de verandering een keer naar hem geluisterd wordt.
Weer was er een lichtflits. Erik en zijn oom zagen hoe Anna naar het midden van het meer voer.
'Ze slaat minder snel om als ze dwars op de golven vaart,' zei Mike. 'Straks komt ze naar ons toe met de wind in de rug. Ze zoekt het gevaar minder op, maar ze had ook bij Klaas kunnen aanleggen, om vervolgens naar huis te lopen.'
Mike keek in het duister boven hem. 'Niet alleen het kaartje van tante Elma was vreemd vandaag,' zei hij. 'Ook de storm uit het oosten en de lichtflitsen zonder regen zijn vreemd. Als buitenaardse wezens ons volgen, vermoed ik zeer sterk dat ze me hielpen mijn theorieën te ontwikkelen. Ik kom daar nooit achter, maar met snelle deeltjes is alles mogelijk.' Mike zweeg, terwijl hij zijn blik naar Erik verlegde, waarna hij zei: 'Je moet niet te veel willen weten, Erik. Niet te vroeg.'
'Hoezo niet te vroeg?'
'Stapje voor stapje alles te weten komen, is het mooist. Mogelijk dat wij ooit andere planeten volgen en helpen. Dat doe je dan ook zonder dat je de grasgroene zieltjes daar laat weten dat je er bent.'
'Waarom?'
'Omdat zélf doen, gelukkiger maakt. We moeten het zélf doen, buitenaards leven moet op afstand blijven, of ze zich aan ons kunnen presenteren of niet.'
'Misschien deden buitenaardse wezens heel veel moeite om jou het universum beter te doen doorgronden,' zei Erik, om te kijken hoe zijn oom daarop reageerde.
Mike keek weer naar de donkere wolken boven hen. 'Zonder mysterie is alles dood. Vraagtekens geven het leven zin. Vraagtekens ten aanzien van hogere machten betoveren ons en het hele universum. Ook de hogere machten zelf, als de misbaksels bestaan.'

Erik keek naar de bleke blote voeten van zijn oom. Mike doet stoer, maar zit vol angst, dacht hij. Hij overschreeuwt zijn angst. Ik verdring mijn angst. Ik was De Stoïcijn die hoge cijfers haalde, maar ondertussen zijn angsten verdrong en niet diep in zichzelf wilde kijken. Eigenlijk wil je altijd de diepte in. Eigenlijk wil je als mens je hele leven geestelijke diepgang. We hoeven niet zo nodig luxe, we willen gewoon gelukkig zijn, duurzaam gelukkig. Duurzaam geluk is onmogelijk met veel alcohol. Morgen is Mike weer nergens vanwege de kater. We ervaren mooier geluk met een prachtige film en we ervaren nog mooier geluk door fijne interactie met andere mensen en de natuur. Ik ervaar vanavond geestelijk geluk door interactie met Mike en door toevalligheden. Geestelijk geluk is geweldig. Mike ervoer het toen hij 5000 peseta's kreeg en vervolgens zijn theorieën ontwikkelde. Of Mikes theorieën nu goed of fout zijn, het was fantastisch voor hem om ze te zoeken en te vinden. Ik deed een

academische opleiding, maar *echte* inspiratie gaf die niet. Geestelijk geluk was ver te zoeken. Het was afzien zonder er geluksgevoel voor terug te krijgen. Ik zie nu ook af, vanwege de kou, maar voel zo nu en dan diep geluk. Ik wil niet langer weglopen. Ik wil niet langer een slap aftreksel van mezelf zijn door me te verliezen in honger naar status, geld en luxe. Of Mike nu gek is of niet met zijn natuurwetenschap, hij houdt me vannacht een spiegel voor die al sinds de crisis op mijn vijftiende op me wacht. Toen sloeg ik op de vlucht. Ik wil dat de vlucht hier stopt.
'Je bent geen wonderkind, Erik. Het scheelde weliswaar niet veel, maar je bent bereid om in jezelf te kijken, merk ik vanavond. Wonderkinderen zijn wonderkinderen omdat ze vluchten en dat doe jij niet, anders was je hier niet uren blijven staan terwijl ik het stelselmatig in jou laat bliksemen. Jij wil een goed mens zijn in plaats van een antiwetenschapper. Ik twijfelde door al je gestudeer, maar nu weet ik dat het wonderkind in jou zwijgt.'
'Hoe weet je dat?' vroeg Erik, wantrouwend. Mike schuift me hier een vals dronkenmanshart onder de riem, dacht hij. Ruim een uur geleden schold hij me nog uit voor wonderkind.
'Je bent moedig, want je incasseert. Afzien maakt jou sterker en creatiever, maar afzien om het afzien, zoals boeddhisten doen met hun door pijn kromgetrokken bedelschedels, verdooft. Overigens raad ik iedereen aan om een paar maanden iedere dag te mediteren, want dat is beter dan zuipen.'
'Waarom ben je er destijds mee opgehouden?'
'Vanwege vals gevoel van controle,' antwoordde Mike.
'Waarom raad je mensen toch aan om een paar maanden te mediteren?'
'Met ademhaling controle vinden als je door stress dreigt in te storten, is een handige truc om altijd bij je te hebben. Maar er is meer. Veel meer.'
'Wat dan?' vroeg Erik.
'Boeddhisten hebben, zoals alle mensen op aarde, sterke en zwakke punten. Zo zijn ze vaak niet van die bezeten egolijers als ik en daardoor kan ik heel wat van ze leren. Een punt waar mensen heel goed op scoren, is hun vermogen om te leren van anderen, althans, als ze van anderen wíllen leren. Overal op aarde is wijsheid te vinden en de mensen die het slechtst scoren op dat vlak zijn de mensen die enkel hun eigen opvattingen als wijsheid aanvaarden. Zoals iedereen zwem ik in mijn eigen fouten en is het een uitdaging voor mij om er een paar te elimineren. Dat laatste doe ik het beste waar ik mezelf openstel voor alle wijsheden van anderen, ook de wijsheden van boeddhisten, christenen, mohammedanen, hindoes, atheïsten, natuurkundigen, kosmologen en filosofen, opdat ik steeds beter het kaf van het koren in mezelf weet te scheiden en mezelf bescherm tegen de eenkennigheid die het beest in mij doet leven maar de mens in mij doodt. Een open blik doet wetenschap in onze ziel denderen en het laatste wat wetenschap wil, is eenkennigheid. Alleen dankzij interactie met wetenschappers kan de mensheid stappen vooruit maken. Jij wil een geweldige wetenschapper worden en dat juich ik van harte toe. De enige wijsheid die ik jou op het wetenschapsvlak wil meegeven, is de wijsheid die ik je al heel lang voorhoud en

die tot dusverre maar niet bij jou binnenkomt: als wetenschap geloof wordt, breken duistere tijden aan.'

Erik keek naar Mikes door kou letterlijk scheefgetrokken gezicht. Vervolgens keek hij naar het kippenvel op Mikes armen. Eriks oom leek zo koud te zijn dat hij de pijn niet meer voelde, al stond de kou in zijn gezicht gekerfd. Je afzien hier gaat een stuk verder dan het afzien van de door jou zo geliefde bedelschedelboeddhisten, dacht Erik. Het is maar zeer de vraag of we met ons afzien hier iets winnen, maar één ding is zeker: wil de mensheid de *enorme* bak vol verschrikkelijke pijn en ellende die vanwege klimaatverandering knoerthard op ons afkomt, kleiner maken dan zullen we wereldwijd allemaal bereid moeten zijn om af te zien en niet een beetje ook.
'Mensen vinden je terecht een idioot als je afziet en er niks mee wint,' zei Mike. 'Maar inspanningen vanuit een hart dat werkelijk het goede wenst, zijn vaak niet voor niks. Zulke inspanningen werken door zonder dat je het ziet. Echt voor het goede gaan, doet inspiratie ontbranden. Niemand wil talenten uitstallen, maar iedereen wil het beste in zichzelf naar boven halen, opdat het goede zich kan maximaliseren.'
'Wat willen we, Mike? Wat is ons doel?'
'We willen wondermensen worden. We willen wonderen verrichten door van de aarde een prachtige plek te maken.'
'Wat voor wonderen?'
'Wonderen die ontstaan doordat met twijfels gekruide gouden harten zoden aan de dijk zetten, zoals John Lennon deed omdat hij een fenomenale persoonlijke ontwikkeling doormaakte en daardoor prachtige liedjes schreef.' Mike keek Erik weer ernstig aan. 'Als engelen in je oor fluisteren wat goed is, kan je veel wonderen verrichten, maar je verrichtingen hebben dan geen waarde, niet voor jou. Terwijl je iedereen gelukkig maakt vanwege jou ingefluisterde wijsheid, is jóuw leven dood. Zonder twijfels speel je levenslang fluit op je eigen begrafenis. Twijfels doen jou het beste uit jezelf halen en de pijn die twijfels met zich meebrengen, doet jou begrijpen waar alles om draait.'
'Waar draait alles dan om?' vroeg Erik.
'Gevoel. Gelukkig zijn. Geïnspireerd leven. Voelen dat je leven zinvol is.'
'Wanneer ben je een wondermens?'
'Het is karakter dat onze ziel doet bloeien. Het is karakter dat ons in staat stelt om met een glimlach naar onszelf en de aarde te kijken.'
'Waarom is dat zo?'
'Omdat karakterloosheid de zoektocht naar het goede de nek omdraait en geen mens zonder de zoektocht naar het goede kan,' antwoordde Mike. 'Het zoeken naar het goede is de zuurstof die onze geest nodig heeft. Veel mensen veroorzaken kwaad, maar vrijwel al die mensen veroorzaken dat kwaad omdat ze het kwaad aanzagen voor het goede.'
'Maar hoe zit het dan met onze strijd tegen corruptie? Corruptie zit toch in ons allemaal?'

'Ja, en vrijwel iedereen vecht ertegen. De een is daarbij meer succesvol dan de ander, maar bijna allemaal voeren we onze strijd tegen corruptie en voor het goede.'
'Zijn we dan bijna allemaal goede mensen?' vroeg Erik.
'Er zijn naargeestig veel rotzakken, maar ik vermoed dat er in de jonge jaren van heel wat rotzakken ongelukkige omstandigheden in het spel waren. De meeste rotzakken zijn van zichzelf goed en werden vals gemaakt. Natuurlijk zijn er uitzonderingen die de regel bevestigen. Sociopaten die enkel hun eigenbelang koesteren en zich niet inleven in de behoeften van anderen, maken ons niet blij, al is het altijd weer de vraag hoe een sociopaat ontstaat. Zijn het puur de genen of spelen de omstandigheden ook een rol? Ik beschouw mensen als fijne wezens die vaak het goede proberen te vinden. Natuurlijk, er ging en gaat veel fout. We hadden de slavernij en de Holocaust en nog veel meer verschrikkingen waaruit ondubbelzinnig blijkt dat mensen tot afschuwelijke wreedheden in staat zijn. Veel valsheid zit in niet werkelijk willen weten hoe alles in elkaar steekt omdat jou dat beter uitkomt. Toch, de meeste mensen zijn goede mensen. Dat beseffen doet me erop vertrouwen dat zowat acht miljard mensen een enorme omslag kunnen maken, waardoor we een heel scala aan foute ontwikkelingen kunnen ombuigen, zoals de vernietiging van mensenlevens door dictatuur, de vernietiging van onze natuur, het kapotmaken van de aarde door klimaatverandering en het verkeerd inschatten van veiligheidsrisico's van deeltjesversnellers. Waar we te veel stommiteiten uithalen, maken we nog veel meer kapot, waarbij we onszelf zeer wel mogelijk uitroeien. Maar waar we wereldwijd tot betere keuzes komen, zijn we zeer wel mogelijk in staat om van de aarde een prachtige plek te maken waar velen van ons zich gelukkiger voelen dan nu het geval is. We vernietigen ons aardse paradijs in een heel snel tempo. Het zou me niks verbazen als de komende vijf eeuwen meer dan de helft van de mensheid sterft en meer dan de helft van alle dieren- en plantensoorten uitsterft, maar we maakten de afgelopen eeuwen ook enorme vorderingen, bijvoorbeeld op het vlak van verdraagzaamheid en tolerantie. We zijn prachtige wezens, Erik. We zitten vol met liefde voor elkaar en de natuur en verlangen vaak intens naar het goede. We zijn hartstikke slim en kunnen en willen de wereld veel fijner maken. Mogelijk maken we het duister nog donkerder, misschien zelfs dat we álle levenssap uit onze planeet persen, ik heb echt geen flauw idee welke kant het op zal gaan, maar ik weiger te geloven dat het goede niet kan winnen. Ik geloof enórm in de mensheid omdat ik geloof in al het goud dat in onze harten zit. We komen tot fenomenale dingen als al dat goud gaat blinken. Ik weet dondersgoed dat het totaal fout kan gaan, omdat velen van ons onvoldoende willen weten wat het werkelijk goede is. We zullen als mensheid alle zeilen bij moeten zetten om betere richtingen te vinden en het is maar zéér de vraag of we dat met z'n allen goed voor elkaar krijgen, maar we zijn tot enórm veel moois in staat omdat in de diepste gronden van miljarden menselijke harten zich intens sterke verlangens naar het goede roeren.'

Ze zwegen.
Na enige tijd vervolgde Mike: 'Integer denken is goedkoop. Integer leven onbetaalbaar.' Ineens zag Erik zijn oom vlammen. 'Waar het duister te groot wordt, zie je licht dat niet bestaat,' zei Mike, met een door kou afgeknepen stem.
'Wat?'
'Mijn psychose begon doordat ik me heel kort fantastisch voelde. Het was misschien wel het mooiste wat ik ooit meemaakte.'
'Wat voelde je toen?'
'Waarom denk je dat John Lennon zo veel over liefde zong?'
'Hè?'
'Omdat hij er tijdens zijn kinderjaren te weinig van kreeg. Te weinig van zijn moeder en te weinig van zijn tante, Lennons feitelijke opvoedster. De Duitse keizer Frederik de Tweede deed in de dertiende eeuw een wreed experiment. Weesbaby's werden gevoed en verschoond, maar kregen geen persoonlijke aandacht, geen liefde. Ze stierven allemaal. Veel zielen zitten vast in het geweld van het verleden. Jouw vader, Berend en ik waren er meer voor Bram en Lieke dan zij voor ons. Tijdens het begin van mijn psychose liet ik hogere machten er gedurende korte tijd helemaal zijn voor mij. In mijn verbeelding, die op dat moment voor mij de werkelijkheid was, gaven die hogere machten mij de waardering die ik had gemist tijdens mijn opvoeding. Dat gaf fantastisch fijn gevoel. Waardering en liefde van degenen van wie je sterk afhankelijk bent, geeft zó'n warm en prettig gevoel! Mogelijk dat dit gevoel de belangrijkste reden is dat mensen overal op aarde goden uitvonden.'
'Opdat ze de waardering en liefde kregen die ze nodig hadden, zoals jij heel kort ervoer aan het begin van jouw psychose?'
'Gek zijn geeft verlichting. We worden gek omdat we ons op de korte termijn gelukkig willen voelen.'
'Als je maar gelukkig bent,' zei Erik, cynisch.
Mike keek hem met een waarschuwende blik aan. 'De balans van je ziel is uiterst fragiel tijdens gek zijn. Je geest slaat dan zeer snel door naar regio's waar het heel duister is. Echt gek zijn, is levensgevaarlijk, voor jezelf en voor anderen. Zoek het nooit op.'
Erik wist dat Mike uit ervaring sprak.
'Drank geeft een fysieke kater,' vervolgde Mike. 'Gek zijn geeft een geestelijke kater vanwege alle stomme dingen die je tijdens je krankzinnigheid doet. Een kater die decennia door kan denderen met akelige schuldgevoelens. De mensheid is nu gek, want we weten zó enorm goed dat het fout gaat vanwege klimaatverandering, maar we zijn zó verslaafd aan het fijne gevoel dat we kennen vanwege alle vooruitgang dankzij de verbranding van fossiele brandstoffen dat we geen afstand van die fijne gevoelens willen doen. Daardoor gaan we onze planeet nog veel meer kapotmaken dan we de afgelopen eeuw al deden. Onze verslaving aan comfort gaat ons

megaschuldgevoel brengen, namelijk wanneer we onontkoombaar helder zien welk verschrikkelijk lijden ons gek zijn bracht. We zijn nu zelfs stapelgek door wereldwijd ieder jaar nóg meer broeikasgassen uit te stoten. We gaan daar op talloze manieren een nog niet te bevatten prijs voor betalen. Maar gek zijn kan in sommige gevallen ook zonnige kanten hebben. Door gek te zijn voelde ik een aantal keren zo veel verlichting dat mijn beste ideeën ontstonden.'
'Wat voor verlichting?'
'Allerlei gevoelens die jouw ziel normaal gesproken pletten, zijn tijdens verlichting even weg, waardoor je geest kortstondig vrijheid krijgt. De ruis die ons altijd dwarszit, is dan enige tijd verdwenen.'
'Bedoel je met verlichting meer licht of minder gewicht?'
'In eerste instantie bedoel ik minder gewicht, minder druk, maar vooral: minder angst. Verlichting door gek zijn, reduceert vrees, waardoor je wegdrijft van jouw inwendige kooi en je op je fragiele vlotje nieuwe werelden ontdekt. Gek zijn maakt het onbekende minder angstaanjagend en kan daardoor poorten naar nieuwe betere waarheden openen. Ook zie je dan soms lelijke dingen in nieuw licht en blijken ze wonderschoon te zijn. Vandaar dat ik met verlichting ook meer licht bedoel. Laat mij toch gek zijn zolang ik er niemand kwaad mee doe.'
'Gek zijn heeft dus hetzelfde effect als drank,' concludeerde Erik. 'Het reduceert vrees.'
'Gek zijn is beter.'
'Hoezo?'
'Verdoving door alcohol doet nare gevoelens oplossen, maar de scherpte van je brein lost ook op. Met gezond gek zijn, is de scherpte van je brein geweldig. Doorbraken vanwege huizenhoge golven in je hersenen is fantastisch!'
'Is gek zijn écht mooi?' vroeg Erik, ongelovig.
'Natuurlijk niet. Totaal onbevangen zijn, is mooi, want het voert jou naar volle inspiratie. Maar het is link, want te veel onverteerde inwendige shit doet onbevangenheid doorslaan naar waanzin. De shit opruimen is daarom prachtig, want als je nooit onbevangen kan zijn vanwege te veel infecterend vuil in je onderbewustzijn, is je leven een besmuikte drol.'
'Weg met de drank en word gek,' grapte Erik, terwijl hij zich afvroeg hoe *hij* zich zou voelen met golven die doorbraken brachten. Ik ben nauwelijks onbevangen en dus zijn huizenhoge golven altijd ver weg, dacht hij, mistroostig.
Mike keek hem heel serieus aan. 'Ga nooit proberen gek te worden om tot doorbraken te komen. Dat is verschrikkelijk stom. Probeer zo goed mogelijk je gevoelens toe te staan en blijf daarbij je gezonde verstand gebruiken. Als ik mijn verstand gebruik, gooi ik nu net als Brenda de drank eruit, maar dat kan ik niet. Nog niet.'
'Waarom niet?' vroeg Erik.
'Ik verkramp te veel zonder periodieke ontspanning. Ontspanning door veel drank is het tegengestelde van relaxed zijn, want je zuigt toekomstig geluk van de horizon. Zonder verdoving stralen, is zó top! Ik zie het bij Brenda. Maar ik kan het niet. Nog niet. We willen stralen, Erik, net als het universum.'

'Het universum?'
'Overal waar we kijken, zien we het heelal stralen. We zien slechts een fractie van de oneindigheid om ons heen, net zoals mensen vijftigduizend jaar geleden slechts een fractie van de aarde zagen. Maar dat maakt niet uit, want het gaat niet om alles zien.'
'Waar gaat het dan wel om?'
'Roeien met de riemen die je hebt. Totdat je ziet hoe jij en iedereen om je heen en alle dieren en planten gelukkig kunnen worden.'
'Dat is niet gemakkelijk.'
'Dat is het moeilijkste wat er is en daardoor blijft het een eeuwige uitdaging. We werden knettergek door consumptiegeluk en worden straks knetterdepressief vanwege de gevolgen van overconsumptie. De mensheid is bipolair. We zijn ziek, gestoord, omdat we niet willen zien wat open en bloot voor ons ligt, laat staan dat we ernaar handelen. We zijn verslaafd aan luxe zoals ik verslaafd ben aan alcohol. Ik weet wel dat ik moet stoppen met drinken en de mensheid weet wel dat ze moet stoppen met haar overconsumptie, maar we kunnen het niet, want het fijne gevoel dat de verslaving ons geeft, doet ons te sterk snakken naar meer. Mensen beschouwen me als een stakker, als een gek, als een profiteur, maar ik consumeerde nauwelijks terwijl ik als chemicus bakken geld had kunnen verdienen en door stevig te consumeren prachtig mee had kunnen helpen om nog veel meer kapot te krijgen. Hoe kijk jij over vijftig jaar naar mij? Dan weten we hoe het afliep met de relativiteitstheorie en de bigbangtheorie en zitten we tot aan onze nek in de ellende door klimaatverandering. En met ellende bedoel ik ultragrote megaellende, die dan nog ultraklein is vergeleken met wat er daarná nog komt als gevolg van klimaatverandering. We duiken uiteindelijk over de drie graden opwarming waardoor de ijskap van Antarctica smelt en de zeespiegel met meer dan vijftig meter omhooggaat.'

Het Paterswoldsemeer zal ophouden te bestaan omdat het overspoeld wordt met zeewater vanwege de stijging van de zeespiegel, dacht Erik. Amsterdam, Londen, New York, tientallen andere grote steden en talloze dorpen komen onder water te staan. Honderden miljoenen mensen gaan sterven vanwege overstromingen, hitte, droogte, honger en gebrek aan zoet water, tenminste, als we geluk hebben, want ik geef het meer kans dat het miljarden doden worden. Er gaan sowieso miljarden klimaatvluchtingen komen, wat de rest van de aarde diepgaand en blijvend zal ontregelen. Deze dingen komen pijlsnel op ons af, dat weten we, want klimaatwetenschappers deden heel veel onderzoek en hebben tot dusverre de situatie altijd te rooskleurig ingeschat omdat ze geen paniekzaaiers genoemd wilden worden door 'wetenschappers' die door de fossiele brandstofindustrie werden ingehuurd om de mensheid op een dwaalspoor te zetten opdat de bedrijven meer geld konden verdienen. Ultragrote megashit komt eraan, omdat we te weinig deden, doen en gaan doen. En waarom? Omdat we gek geworden zijn. Omdat we verslaafd zijn. Omdat de rijke mensen te egoïstisch zijn en daardoor te weinig denken aan de arme mensen die nu al voor verschrikkelijke klimaatellende opdraaien terwijl ze niet of nauwelijks bijdroegen aan de klimaatverandering en omdat we wereldwijd te weinig denken aan

de generaties na ons. Wij mensen zijn rotzakken geworden doordat hebzucht de sterkste motivatie was van waaruit we onze levens ondernamen en omdat het bij verreweg de meesten van ons nog steeds zo werkt omdat we niet willen weten wat we moeten weten om een goed mens te kunnen zijn. Uitzonderingen bevestigen de regel, maar over het algemeen denken we te veel aan ons individuele eigenbelang en te weinig aan andere mensen en de natuur. Ik geloof dat er in vrijwel ieder mens een engel schuilt die gevonden kan worden, maar het is al eeuwen de duivel die de richting op aarde bepaalt. Godzijdank zijn er lichtjes, puntjes van hoop, mensen die met veel moed, integriteit en liefde ten strijde trekken opdat het menselijke wint, opdat iedereen wint, opdat de natuur wint, opdat de aarde wint. Lichtjes aan wie we ons op kunnen trekken. Helden. Ze bestaan en we hebben ze nodig. We plunderden en plunderen de aarde dusdanig sterk dat het effect dat we hebben op onze planeet ons steeds sterker met de volle vuist in het gezicht gaat slaan. Maar we kunnen veranderen en we worden helden waar we dat voldoende willen.

Tevergeefs zocht Erik Anna's boot, totdat Anna door de bliksem weer even in beeld kwam. Ze was halverwege de eilandjes Heemstede en Klein Heemstede.
'Direct komt ze terug,' zei Mike, toen de donderslag weggestorven was. 'Bart Brandenburg is een zak, maar zijn dochter is fantastisch.'
Erik keek naar Mikes gezicht en zag weer tranen.
'Alles wat we voelen en denken is gekleurd door ons verleden,' zei Mike, terwijl hij zijn tranen wegveegde. 'Je snapt geen biet zonder jouw verleden en het verleden van de aarde. Geschiedenis leert ons zo veel en waar we wereldwijd haar lessen goed tot ons nemen, veel beter dan we tot nu toe deden, zien we zo veel scherper wat de doelen zijn waar we ons op moeten richten voor een fijne toekomst voor onze kinderen en hun kinderen en hun kinderen. We maakten er een puinhoop van, maar waar we als mensheid snel betere doelen in het vizier krijgen, kan er nog heel veel ten goede keren. Erik, het gaat niet om jou, het gaat niet om mij, fuck die egoshit van mij en mijn gesnak naar roem. Het gaat ook niet om Anna, het gaat om de aarde en al het leven op aarde. Daar draait het vannacht om, dat voel ik in al mijn op alcohol brandende hersencellen. Er is iets vannacht, iets wat niet van onze planeet is, iets wat ons belangrijke antwoorden wil geven, al weet ik niet wat die antwoorden zijn, maar met Anna hoop ik straks een hint te krijgen, een hint over welke kant ik op moet, over wat ik moet doen om de enorme problemen van onze planeet in de richting van oplossingen te duwen. Vraag me niet hoe ik dat weet, ik vóel het! Net als toen ik door de gevaarlijkste buurten van Madrid liep en ik wist dat ik vlakbij een belangrijke doorbraak zat, ik vóelde het! En er kwám een doorbraak en ook nú kan ik iets doen. Ik kan een nieuw doel in het vizier krijgen, een specifiek doel, een belangrijk doel. Of ik nu nog lang of kort leef, ik kan nog veel doen. We kunnen allemaal veel doen. Ieder van ons kan zich afvragen wat zijn of haar doel kan zijn. Allemaal kunnen we helpen om de aarde uit het slop te halen. Allemaal moeten we onszelf afvragen hoe we wereldwijd als één volk kunnen opstaan opdat we de reuzenzwaai maken die nodig is. Want één volk zíjn we. We zijn mensen, allemaal en

allemaal voelen we liefde voor baby's, die met al hun onschuld een fijne toekomst verdienen en die we niet in de steek mogen laten en die we willen overgieten met liefde opdat ze niet sterven maar uitgroeien tot prachtige wezens. De mensheid werd een plaag. Wij zijn het probleem van de aarde. De aarde was fantastisch. Tot de mensheid kwam. Het is niet te bevatten hoeveel we kapotmaakten en hoeveel we nog kapot gaan maken. We hebben zo veel natuur verwoest! We hebben zo veel andere mensen vernietigd! Het is ongelofelijk wat we de aarde aandeden en het is totaal verbijsterend dat we de aarde nu meer aandoen dan ooit tevoren. Heel veel mensen beramen plannen vanuit egoïstische gronden. We moeten een enorme omslag maken. In de allereerste plaats in onszelf. Wereldwijd. Opdat we vanuit andere motivaties leven en andere handelingen verrichten en andere politieke leiders in het zadel helpen. Leiders die het belang van alles en iedereen zien en niet enkel het belang van hun kiezers. Leiders die verder kijken dan het belang van hun land. Leiders die hun eigenbelang vergeten en zich focussen op het belang van de hele planeet. Leiders die het wel en wee van alles en iedereen op aarde in ogenschouw nemen. We kunnen onszelf wereldwijd in fijnere mensen veranderen, zodat we beter in staat zijn om te zien wat het goede is en welke leiders de aarde nodig heeft.'

Ik draaide rond in een cocon met blinkende studiecijfers, dacht Erik, terwijl zijn oom zich bukte voor de whiskyfles. Ik was dolende, onbewust op zoek naar de veiligheid en de liefde die ik als kleuter kwijtraakte. Ik snapte geen biet van mezelf, maar al is het nog steeds niet veel, ik snap nu meer dan toen de zon onderging. Deze nacht doet me groeien, ik voel het! Kijk naar wat je hart wil! Dat kon ik tot nu toe niet, want mijn hart liep over van verdriet als ik in mezelf keek. Mijn vader en moeder komen niet terug, nooit, en ik moet verder. Vanaf hier wil ik mijn verdriet voldoende voelen, totdat ik erdoorheen ga en beter begrijp wat ik met mijn leven wil.
'Je kan beter gek worden in de ogen van een hele stad dan een leven leiden waar je hart nee tegen zegt,' zei Mike. 'Zonder inspiratie inspireert zelfmoord.'
'Wat wil jouw hart, Mike?'
'Drang naar onkwetsbaarheid zorgt ervoor dat we technieken vinden die de mensheid fenomenale macht geven, maar we moeten beseffen dat we pas wérkelijk groots worden als we onze immorele knobbeltjes verwijderen. Zonder loepzuivere morele blauwdrukken in onze ziel vernietigen we de aarde. Echte macht is morele macht. Je kan heel goed kortstondig overleven met smerige trucs, maar later oogst je je eigen ondergang. Dat geldt voor ieder individu, ieder land en dat geldt voor de mensheid als geheel. Alleen wie wérkelijk een goed mens wil zijn, zaait kiemen voor een aards paradijs. In de grond van ons hart roert het verlangen naar het goede, maar dat verlangen blijft vaak in de diepte en wordt daar verduisterd door hardnekkig vastgeroest eigenbelang dat we voor het goede aanzien. Ik wil meer morele zuiverheid. Mensen moeten meer morele zuiverheid willen. We moeten meer aan levensonderzoek en zelfonderzoek doen. We moeten wel, willen we overleven.'
'Wat voor levensonderzoek?'
'De zin van het leven doorgronden.'

'Wat voor zelfonderzoek?'
'In jezelf kijken en daar de strijd tussen opponerende gevoelens waarnemen.'
'We moeten dus allemaal filosoof en psycholoog worden.'
'Ja. Maar niet academische filosofen. En ook niet academische psychologen, zoals jouw vader en moeder.'
'Waarom niet?'
'Ik heb het hier over een góed mens willen zijn, niet een maatschappelijk succesvol mens. De diepste essentie van een leeuw verandert niet snel, maar bij een mens is dat anders. We veranderen tijdens ons hele leven door zelfinzicht. Dat brengt ons iedere keer bij een diepere essentie, een nóg diepere laag die nóg moeilijker te kraken is. Durf dwars te liggen.'
'Wat?' reageerde Erik, verbaasd.
'De filosofen Descartes en Spinoza gingen dwars tegen hun tijdgeest in en hadden daardoor in de zeventiende eeuw en de eeuwen daarna veel critici die niet in staat waren om te zien hoe bijzonder hun ideeën waren. Als anderen zich bedreigd voelen door jouw ideeën moet je niet denken dat jouw rationele spinsels snel een vruchtbare bodem vinden. Vanwege lafhartige vrees wordt dan alles uit de kast gehaald om jou kapot te maken. Descartes en Spinoza hadden met dampende haat te maken, maar dankzij dwarsdenkers als hen kraakt de mensheid diepere lagen die ons onszelf en het universum beter doen begrijpen. Doorgewinterde meelopers hebben geen zelfrespect en voelen daardoor scheepsladingen haat. Haat die ze bewust op anderen richten en onbewust op zichzelf. Randfiguren als ik bibberen buiten in de kou. "Díe kunnen we hebben!" De helden voelen de glorie van een rat die zijn schoonmoeder beft.' Mike keek Erik aan, terwijl zijn ogen streepjes werden. 'Weg met dat soort teringlijers. Denkers als ik ervaren geluksgevoel vanwege inzichten die veel verdergaan dan we ooit voorzagen. Voel dat je oké bent, Erik. Zoals mijn held in Denver.'
'Wat voor held?'
'Ik was in 2009 in Denver om daar een lezing over mijn werk te geven.'
'Weet ik. Ik logeerde die week bij Brenda. Wat voor held? Eén van de alternatieve denkers?'
'Een buschauffeur. Het had gesneeuwd in Denver. Het was koud. De bus die me vanaf mijn hotel naar het centrum van de stad reed, werd bestuurd door een chauffeur die een korte broek en een trui aan had en me afzette op de plek waar ik moest zijn terwijl daar geen bushalte was. Het was een toffe kerel zonder poeha. In Denver schudde ik een stuk poeha van me af, al is dat voor jou waarschijnlijk moeilijk om te geloven.'
'Hoe werd jouw lezing in Denver ontvangen?'
'Ik heb nooit gemerkt dat iemand er aandacht voor had. We waren het er met zijn allen over eens dat de relativiteitstheorie en de big bang fout waren. Daarnaast zat iedereen in Denver op zijn eigen eilandje met waarheid. Later kwam ik erachter dat veel alternatieve denkers onafhankelijk van elkaar dezelfde ideeën als ik ten aanzien van natuurkunde en kosmologie hadden ontwikkeld, maar het toeval wilde dat ik die niet in Denver ontmoette, wat me destijds frustreerde, want ik gloeide van verlangen

naar bijval en applaus. Ik genoot weinig van mijn leven omdat ik er altijd meer van wilde dan ik nodig had. Had ik maar genoten in Denver, maar ik troefde er mijn geluksgevoelens af met ambitie. Ik vergiftig mezelf al decennia met ambitie en met verlangen naar roem en status en ik snakte altijd naar geld voor een prachtig huis. Ik moet een reuzenzwaai maken, zoals zo velen. Wereldwijd moeten we meer tevreden worden met minder geld en minder goederen en meer maling hebben aan roem en status. Achteraf vind ik mezelf een debiele braakbal. Ik had eerder scherp naar mijn beweegredenen en motivaties moeten kijken. Ik had eerder op scherp moeten staan opdat ik de valse troep eruit trapte.'
'Je moet niet zo kritisch naar jezelf zijn. Je nam genoegen met weinig geld en je held is een man zonder poeha.'
Ontdaan keek Mike in de golven. 'Brams brandende ambities namen me via een omweg toch te grazen. Ik ben één brok poeha met mijn gezeik over briljante theorieën. De buschauffeur in Denver was iemand die iedereen een goed gevoel gaf. Dat doe ik niet. De chauffeur maakte anderen gelukkig omdat hij niet gehinderd werd door zijn ego. Als je het te hard nodig hebt om een held te zijn in de ogen van anderen, wacht een diepere waarheid in jou op ontdekking. Je kan als politiek leider enorm veel voor willen stellen, zoals Hitler, of als wetenschapper, zoals Einstein, maar je kan ook gewoon emmers vol menselijkheid in je ziel gieten, totdat al jouw keuzes vervlochten zijn met de belangen en gevoelens van alles en iedereen. Als je kijkt naar al het geweld wat we elkaar en de natuur de afgelopen millennia aandeden, is het zo duidelijk dat we heel wat goed moeten maken en vanuit een totaal andere insteek onze levens moeten leiden. Dat is overigens wat anders dan jezelf op de borst slaan omdat je het zo goed voorhebt met iedereen. We hebben onszelf en elkaar op dat vlak nu wel genoeg voor de gek gehouden en wat dat betreft mag ik ook naar mezelf kijken. We willen allemaal hoog op de maatschappelijke ladder staan. Dat is de gillende ambitie in ons. Maar een laag dieper willen we allemaal hoog op de menselijke ladder staan. Er vinden heel wat veldslagen in onze harten plaats. Toch, uiteindelijk wil je de menselijke ladder, die niemand ziet, behalve jij, en soms zie je hem zelf ook niet. Met diepe menselijkheid in je ziel kom je vaak in de goot terecht, waar je door de modder moet waden en minachting in ontvangst mag nemen. Je leven stelt niks voor als de goot ten koste van alles vermeden moet worden. Ik waadde door de goot en ik slikte heel wat lepels minachting omdat ik maatschappelijk op de onderste treden stond, maar dat was niet omdat ik hoog op de menselijke ladder wilde staan. Ik wilde hoog op de maatschappelijke ladder staan, maar nam mezelf daarbij continu te grazen door met theorieën te komen die niemand bliefde. Zo frustreerde ik mezelf jaar in jaar uit, waarbij ik me vaak een mislukkeling voelde, terwijl ik me gewoon goed had kunnen voelen met mezelf omdat ik me decennia met hart en ziel inspande om het beste op te hoesten wat in me zat. Ik had gelukkig kunnen zijn in de goot, maar ik voelde me beroerd vanwege egoshit, zodat ik vaak moest compenseren met alcohol. Tijdens mijn eerste jaar als scheikundestudent zat ik bij de tien procent studenten die alle vakken en practica in één keer haalde, terwijl de hele zooi me niet interesseerde. Zoals iedereen heb ik talenten en dan is het zwaar

als alles wat je onderneemt mislukt terwijl anderen succesvol zijn. Maar ik had me godsamme zo veel beter kunnen voelen als ik meer mens was geweest. Dan had ik me niet blind gestaard op maatschappelijk en financieel succes en was ik zo veel relaxter geweest, terwijl ik decennia totaal gefocust aan oplossingen van moeilijke vraagstukken werkte, oplossingen waarvan ik heel sterk voelde dat ze belangrijk waren. Ik deed decennia wat ik vond dat ik moest doen om het goede te doen. Al die jaren had alles wat ik deed mijn volle belangstelling waardoor ik enorm geïnspireerd bezig was, in tegenstelling tot mijn studententijd, toen ik vaak letterlijk sliep tijdens het aanhoren van studiestof. Zonder de ambitie om maatschappelijk en financieel te scoren, was ik een gelukkig mens geweest tijdens decennia puzzelen met bijzonder moeilijke vraagstukken. Ik had tevreden kunnen zijn, omdat ik geïnspireerd en vol energie aan het werk was. In plaats daarvan werd ik een alcoholist die een paar keer per week zijn misnoegens in alcohol drenkte om weer een paar dagen vooruit te kunnen. Veel mensen kunnen gelukkig zijn met wat ze hebben, maar weten het toch te verprutsen door naar dingen te verlangen die ze niet nodig hebben. Zo'n mens was ik dus ook en zo'n mens ben ik nog steeds. Maar deze nacht doet wat met mij. Ik zie mezelf nu scherper. Ik zie nu beter wat er mis is met mij. Ik zie nu hoeveel mazzel ik had, waardoor ik kon doen wat ik wilde. Ik zie nu hoe ik decennia mijn leven vergalde met ambities. Ik had hier aan het Paterswoldsemeer gelukkig kunnen zijn. We wonen op een prachtige plek. We hadden niet veel, maar wat we nodig hadden, was er. Dat zie ik nu, nu het te laat is. Ik verprutste het. Ik wil er vanaf hier anders in staan. Ik wil blij zijn met wat ik heb. Te sterk verlangen naar geld, goederen, status en roem verkankert de aarde. Wereldwijd plunderen we onze planeet en onze menselijkheid, omdat we meer willen dan we nodig hebben. Ik wil een fijner mens worden en ik hoop dat ik daar vanaf hier meer mijn best voor doe. Wereldwijd moeten we scherper naar onszelf en onze planeet kijken en nauwkeuriger zien wat er mis is met onze verlangens, ons handelen en onze maatschappijen, opdat we de koers van onze levens en de aarde verleggen en we niet langer rechttoe rechtaan naar megahorror varen, maar een aards paradijs in het vizier krijgen.'

27

Diep in jezelf kijken, is horror, dacht Erik. Of is het magie? Mike zegt altijd dat diep in jezelf kijken tot betere waarheden leidt. Dingen van jezelf zien die je liever niet ziet, is akelig, maar als je de corruptie in jezelf scherp waarneemt, verander je in een beter mens en dat is fijn. Ik wil mezelf openen en niet bang zijn voor de pijn die dat oplevert. Ik wil diep in mezelf kijken. Ik wil een beter mens worden. Je kan volgens mij *enorm* veel als je voelt dat je de beroerdste niet bent en voor iets moois vecht. Volgens mij voelen Mike en ik dat we betere mensen worden als we hier blijven staan. We zien af, maar willen niet wijken. Als we naar de warmte van het huis van de butler gaan en Anna verdrinkt, voelen we ons de rest van ons leven akelig. Dus blijven we hier staan en trotseren we de kou. Maar ergens gaat het om iets diepers, iets ongrijpbaars, want ook vanuit onze woonkamer hebben we een prima zicht op het meer. Mike en ik voelen dat er wat aan de hand is, dat het heelal ons wat wil vertellen, iets wat misschien van grote waarde kan zijn. Ik vind het prima als er niets is wat ons volgt, geen buitenaardse wezens, niks. Ik vind het prima als het na mijn leven voor altijd afgelopen is. Ik heb geen zin in snakken naar hogere machten en leven na de dood. Maar ik heb ook geen zin om alles wat er kan zijn buiten te sluiten. Ik wil dat alle mogelijkheden me kunnen raken. Ik wil dogma zo veel mogelijk uitbannen. Ik wil me niet afsluiten voor magie en betovering. Alles wat tot dusverre vanwege innerlijke drempels halt hield voor mijn bewustzijn, mag vanaf hier naar binnen stromen. Dan maar een psychose. Liever een psychose dan lafheid.

Mike keek berustend naar het doorweekte mos. 'Een beter mens willen zijn, ontbloot de corruptie die in je zit, maar naar boven kruipende corruptie brengt het goede vanwege zicht op het kwaad. Heb ik je ooit over De Baron verteld?'
'Nee.'
'Je vader, Berend en ik fietsten in de zomer van 1981 over Het Nonnengat toen Berend een lekke band kreeg. We baalden, maar daar kwam het zoontje van de baron. Hij zat in onze klas. We noemden hem altijd De Baron. Hij speelde nooit met ons. Hij speelde altijd met zijn tweelingzusje. Ze hadden andere kleren dan wij en praatten anders. Het waren buitenstaanders. Dat snapten we en daarom hielden we afstand. Maar die dag niet. De Baron zag Berends band en stapte van zijn fiets. Hij had zo'n ielig fietspompje en onder zijn zadel hing een tasje met spullen voor een lekke band. Die dingen hadden wij niet. De Baron was ineens een ander mens. Hij was joviaal. Dat waren wij nooit. Hij nam de leiding, plakte Berends band en sprak aan één stuk door. Wij zeiden niks. Jouw vader, Berend en ik hadden voor ieder tijdstip en iedere plek onze pikorde, maar niemand van ons was ooit zo stom om opzichtig de leiding te nemen. Dat deed De Baron wel. Maar daar ging het niet om.'
'Waarom dan wel?'
'We hadden het nodig om De Baron ondanks zijn plakactie toch een stuk stront te vinden, want dan bleef hij buiten de groep. De plakactie kon namelijk gevolgen

hebben voor de onderlinge verhoudingen op het schoolplein en jouw vader, Berend en ik hadden geen zin om buiten de grote groep onder aanvoering van de gebroeders Ypkema te vallen.'
Mike keek naar zijn blote voeten. 'Toen hij wegfietste hebben we De Baron voor uitslover uitgescholden. Voor de zekerheid.'
'Dit verhaal kende ik niet.'
'Ik had het nog nooit iemand verteld. Het zou me niks verbazen als jouw vader en Berend er ook nooit een woord over gezegd hebben. We wisten heel goed dat we fout waren geweest. Ik heb zo veel dingen gedaan die fout waren. Met al mijn geschreeuw over eerlijkheid en integriteit probeer ik vrachten lelijkheid af te dekken. Soms probeer ik wat te vereffenen, dan doe ik boete op een maffe en zeer wel mogelijk foute manier, zoals hier staan terwijl we net zo goed in de woonkamer kunnen zitten en van daaruit kijken of we Anna zien. Ik wil graag stappen maken naar een beter mens in mij, maar ik voel natuurlijk heel goed hoe ik overleef als het erop aankomt en dan glipt de corruptie zó gemakkelijk naar binnen! Ja, we hielden De Baron buiten onze vriendenkring en nu ben ik zelf de buitenstaander die geweigerd wordt, de mafkees die ondanks vele verwoede pogingen zich niet in de kring van conventionele natuurwetenschappers wist te wurmen. Ik overleefde door aan een buschauffeur te denken in plaats van De Baron, maar stappen maken doe ik door mijn lelijkheid onder ogen te zien. Ik schreeuwde ooit dat mensen over duizend jaar nog weten wie Mike van Iersel is. Hitler dacht ook zo over zichzelf en als aanvoerder van de lijst met grootste misdadigers, krijgt hij groot gelijk. Gezwollen shit sterft en alles van waarde groeit. Corruptie en gezwollen shit doen de mens in jou sterven. Integriteit en liefdevolle bespiegelingen doen de mens in jou groeien. De aarde gaat sterven als we onze corruptie onvoldoende onder ogen zien. Corruptie houd je gesloten, corruptie doet zwijgen. Integriteit maakt open, integriteit doet vragen stellen. Vragen stellen, opent het brein. Vragen stellen, kneedt de ziel. Jij stelt vanavond vragen als nooit tevoren. Je stelt vragen die slecht zijn voor jouw eigenbelang. Je toont moed en stelt de vragen die de werkelijkheid scherper in beeld brengen. De engel die niet genoegen neemt met de stukjes werkelijkheid die enkel het eigenbelang dienen, staat vanavond op in jou! Knippen en plakken met eigenbelang neukende visies verziekt onze planeet. Ik wil graag mensen visies aanreiken die de werkelijkheid op allerlei manieren scherper voor het voetlicht brengen. Visies die op veel vlakken anders zijn. Mensen moeten zo goed mogelijk willen begrijpen hoe alles in elkaar steekt, ook, vooral ook als dat hun eigenbelang niet ten goede komt. We moeten elkaar betere kennis en krachtiger visies aanreiken opdat we wondermensen worden. Educatie en goed onderwijs zijn de sleutels naar een prachtige planeet.'

Erik zag hoe de kou aan Mikes gezicht trok. Hij heeft een hoge weerstand door zijn dagelijkse bad in het Paterswoldsemeer, dacht Erik. Maar we vragen hier om een longontsteking. Ik wil weten waar dit heen voert, maar ik doe dit nooit weer en ik zal iedereen altijd ontraden om zo sterk af te koelen als wij hier doen. Het is alsof we boete moeten doen, alsof we ergens voor moeten betalen, een prijs voor iets wat

we ooit deden en wat niet goed was, wat totaal fout was. Mike snakte naar meer dan hij nodig had. Ik ook. Daar moeten we mee afrekenen. In Nederland hebben we zo veel meer dan we nodig hebben. Als Mike en ik hier boetedoen, doen we dat op een debiele manier. Een manier die vraagt om moeilijkheden, omdat we ziek kunnen worden. Maar ook een manier die *zo'n* sterk afzien brengt dat we het nooit zullen vergeten. Ik wil dat dit afzien niet voor niks is geweest. Ik hoop vanaf hier zo veel mogelijk open te staan voor iets wat nu al uren op mijn deur bonkt. Ik hoop dat het doorstaan van deze hel ervoor zorgt dat ik de rest van mijn leven het goede wil zien, het goede dat integriteit, moed en doorzettingsvermogen van me vraagt en mij met een glimlach op mijn gezicht doet sterven.
'Ik moet overeind blijven onder hamerend schuldgevoel,' zei Eriks oom.
'Wat voor schuldgevoel?'
'Schuldgevoel omdat mijn broers de pijp uitgingen en ik bleef leven. Ik moet iets neerzetten wat voor drie telt.'
Ik moet ook iets neerzetten wat voor drie telt, dacht Erik, terwijl hij beelden van zijn vader en moeder op zijn netvlies kreeg.
'We lopen allemaal op een woud van lijken,' vervolgde Mike, terwijl hij met een melancholieke blik naar het mos staarde. 'Ik buig diep voor alle moed die de ruggen strekte van al mijn voorouders, van wie heel wat atomen verwerkt zijn in het mos waar ik nu op sta. Ik buig diep voor het doorzettingsvermogen waarmee ze hun hoofd omhoogbrachten na wéér een klap. Neem dat serieus, maar niet té serieus.'
'Wat bedoel je?' vroeg Erik, verward.
'Dan zie je de fouten niet meer die het woud van lijken maakte. Fouten die ook in jou zitten en die je moet rechtzetten om een beter mens te worden. Het woud van lijken schreeuwt ons toe om onbevreesd te zijn. Ik heb mijn voorouders lief, maar vereer ze niet. Oordeel scherp, opdat volgende generaties beter tot bloei komen. Heb iedereen lief, maar veroordeel alle rotzakken opdat alle kinderen op aarde beschermd worden. Trouwens, we zíjn een woud van lijken.'
'Wat?'
'Als voorouders overleden gaven ze hun atomen terug aan de natuur. Biljoenen maal biljoenen atomen begonnen dan aan een nieuwe reis om later in jou en mij en het mos waarop we staan terecht te komen. We lopen op een woud van lijken en we zijn een woud van lijken. Al onze voorouders werken ook door in onze geest. Ze beïnvloeden ons vanwege alle keuzes die ze maakten.'
'Hè?'
'Allerlei atomen van onze voorouders zitten in ons lichaam, maar het geschreeuw van onze voorouders zit in onze geest. De jarenlange duisternis die op aarde ontstond doordat een enorme meteoriet insloeg, waarop de dinosauriërs uitstierven, zit ook in onze geest. Alles wat in het verleden plaatsvond, heeft weerslag op wie wij zijn.' Mike keek Erik even indringend aan. 'Al onze keuzes hebben effect. Op onszelf, anderen en het hele universum. Iedere keuze werkt door tot in het oneindige. Waar jij van jezelf een mooier mens maakt, maak je van het universum tot in het

oneindige een mooiere plek. Alles wat we doen gedurende ons leven, is wat we doorgeven.'
'Wat is het mooiste wat we doorgeven?'
'De moed en het doorzettingsvermogen die onze ruggengraat strekken tijdens onze zwartste seconden, althans, waar moed en doorzettingsvermogen het gevolg zijn van liefde en integriteit. Je bent je keuzes. Over enige tijd denkt niemand nog aan ons, maar is iedereen door ons beïnvloed. Elke seconde sturen wij het universum voor altijd in een andere richting. Het tegengestelde speelt in een steeds sneller uitdijend bigbangheelal, waarin alles kapotgaat, tot en met het laatste atoom. In het bigbangheelal doet niets ertoe, maar in een oneindig heelal doet alles ertoe. In een oneindig heelal brengt iedere prettige vleugelslag tot in de oneindigheid een zoeter geheel. In een oneindig heelal ben je nóg nietiger dan in een bigbangheelal, maar alles wat je in een oneindig heelal doet, telt. Met een oneindig oud heelal in plaats van een bigbangheelal kantelt ons wereldbeeld en exploderen onze visies en dat hebben we keihard nodig.'
'Waarom?' vroeg Erik.
'We hebben wereldwijd een totale omslag nodig op allerlei manieren. We hebben iets nodig dat mensen zó verbijstert dat ze zeer snel beseffen dat er de afgelopen eeuw zó veel verkeerd ging dat we razendsnel moeten schakelen. We hebben een revolutie nodig in de hersenen van miljarden mensen opdat we met heel veel energie, wilskracht en inzet onze visies en verlangens een betere richting doen inslaan.'
'Wat voor betere richting?'
'We moeten deeltjesversnellers sluiten. Wereldwijd moeten we supersnel overal gezonde democratieën creëren, opdat we geen militaire defensie meer nodig hebben en we al onze krachten kunnen aanwenden om de klimaatverandering te bestrijden. We moeten veel en veel minder consumeren opdat de uitstoot van broeikasgassen radicaal omlaaggaat. We moeten onze welvaart wereldwijd veel eerlijker verdelen, opdat we niet ten onder gaan door conflicten tussen arm en rijk. Om dat alles te kunnen doen, moeten we heel andere mensen worden. Mensen met andere prioriteiten, andere verlangens.'
'Hoe krijgen we dat voor elkaar?'
'Met een schokeffect. Met een aanslag op onze intellectuele superioriteitsgevoelens. We zien in Albert Einstein onze grote denker, maar zijn theorie is fout. Het denken van de mens was de afgelopen honderd jaar heel pover, terwijl we meenden dat we zo veel zo goed zagen. We hebben iets nodig dat de zelfvoldane intellectuele shit in ons het veld doet ruimen, opdat beter en krachtiger denken kan beginnen. We zijn heel hard op weg naar enorme rampen. Alleen een radicaal andere koers, een veel betere koers, kan ons behoeden voor die rampen. Daarvoor hebben we een schokeffect nodig, zodat we open gaan staan voor compleet andere visies. Kegel Albert Einstein van zijn voetstuk en je creëert het schokeffect dat ons doet beseffen hoe rampzalig het gesteld is met ons algemene denken, ons globale milieu en onze natuur en hoe snel en krachtig we betere mensen moeten worden om vanuit fijnere verlangens totaal andere keuzes te maken. We moeten het wereldwijde verlangen naar geld,

goederen en consumptie inleveren voor geluksgevoelens die samenhangen met het creëren van een aards paradijs. Nu creëren we een hel. Onze planeet verandert heel snel in een hel. Daar is de kou die wij hier in het duister ervaren helemaal niks bij.'

28

Een harde koude wind striemde Eriks wangen. Hij vond de kou en het duister niet erg meer. Kleumend op de oever staalde zijn geest. Vanwege hoop.
Volgens mij heb ik me sinds 28 maart 2002 niet meer zo goed gevoeld, dacht hij. Ik snap er niks van, want het wordt me steeds duidelijker hoe verschrikkelijk slecht onze planeet ervoor staat. Toch voel ik hoop. Hoop dat Anna weer gezond op de steiger stapt. Hoop dat de aarde een prachtige planeet wordt. Hoop dat ik een goed mens kan worden. Kijk naar de inspiratie van dieren en planten. Kijk naar kleine kinderen en zie hun levenslust. Ik heb zeventien nare jaren achter me. Ik zag de afgelopen jaren enorm af vanwege een einddoel dat ik in het vizier had: een glansrijk diploma, opdat ik veel geld kon verdienen en veel kon consumeren. Ik zie vanavond steeds sterker wat voor verschrikkelijk duister boven de aarde hangt door wereldwijde overconsumptie. Ik had een vals doel voor ogen. Nu niet meer. Ik wil een aards paradijs en ik wil daarvoor vechten. Ik voel weer dezelfde inspiratie als de week voor de dood van mijn ouders. Ik heb zin in mijn leven. Dat had ik de afgelopen jaren niet. Dat heb ik al zeventien jaar niet. Ik forceerde zin de afgelopen jaren. Er was een valse ondertoon en ergens wist ik dat. Nu ik mezelf en de wereld scherper zie, voel ik de valse ondertoon verdwijnen en ontstaat er een fijnere melodie. Mogelijk doe ik mijn hele leven niks goeds, maar dat heb ik *veel* liever dan dat ik status verwerf en bakken geld verdien terwijl ik niet mijn best doe om voor het goede te vechten. Ik wil graag dat mijn ouders, *als* ze me zien en volgen, trots op me kunnen zijn. Waarom? Omdat ik mijn best doe om een *goed* mens te zijn in plaats van een maatschappelijk of financieel succesvol mens. Als mijn ouders nog ergens zijn en me zien, prikken ze dwars door alle hypocriete bagger in mij. Mogelijk is de relativiteitstheorie fout, mogelijk goed. Mogelijk dat ik na mijn leven mijn ouders weer ontmoet, mogelijk niet. Ik kom er nooit achter of ik mijn ouders weer ontmoet, niet tijdens mijn leven op aarde. Ik wil daar niet meer aan denken. Ik wil denken aan wat ik kan doen opdat onze planeet een mooie plek in het heelal wordt. *Dergelijk* denken inspireert. Mike verloor veel, maar nooit zijn inspiratie. Ook al waait de wind hard en bijt de kou, ik voel hoop. Misschien treedt Anna direct uit het duister en worden zij en ik weer vrienden zoals we dat waren toen we iedere dag insecten zochten in de tuin van Bart Brandenburg. Misschien sterven vanaf hier onvermijdelijk alle mensen uit vanwege verkeerde wegen die we insloegen en waarvan we niet meer af te brengen zijn. Misschien bestaan er wegen waarop we naar een prachtige planeet gaan en vinden we die wegen. Ik weet niet welke van de twee het wordt, maar ik voel hoop. Ik kan een ander mens worden, een beter mens. Daar geloof ik in. Ook andere mensen, veel andere mensen, doen hun best om een beter mens te worden en dat is fantastisch. Mike heeft gelijk, we staan er verschrikkelijk slecht voor, maar er is hoop, want we hebben enorm veel talenten en met die talenten kunnen we elkaar enorm veel aanreiken. We kunnen de reuzenzwaai maken die de aarde in een fenomenaal betere richting doet gaan. We moeten sowieso door een immense hel vanwege

klimaatverandering, maar volgens mij kunnen we die hel aan, want er is hoop. Hoop op fijnere wegen waarop we als individueel mens en als mensheid ver boven onszelf uitstijgen. Totdat we boven kruidenrijke weilanden zweven en we onszelf verbijsteren met wat er allemaal mogelijk is als we al het goud in onze harten delven.

'De aarde is één groot interacteren en in een oneindig universum geldt dat voor het hele heelal,' zei Mike, terwijl hij zijn bril met zijn rechterhand beetpakte. 'Vanwege alle verbindingen is de aarde een dynamisch organisme dat prachtig kan bloeien. Een bloem kan tot bloei komen en een bloem kan knakken. Precies hetzelfde geldt voor aapachtigen die zich dankzij techniek vermenigvuldigen totdat er bijna acht miljard van zijn. Het geldt ook voor een planeet. Mogelijk gaan de meeste intelligente soorten meelijwekkend ten onder. Wij mensen zijn mogelijk zo'n soort, want we zijn hebzuchtig en eerzuchtig. We hebben lichtjes nodig die hoop geven. Lichtjes die ons humaan doen groeien. Lichtjes die onze planeet ongenadig goed kan gebruiken opdat ze fantastisch gaat sprankelen.'
Ineens voelde Erik dat er een onheil in de lucht hing dat *zo* enorm was dat hij het nooit aan zou kunnen. Hij voelde paniek. Zijn hart ging heel snel kloppen. Hij wilde dat hij vrienden had met wie hij kon bellen, vrienden met wie hij af kon spreken. De enige met wie hij afsprak was zijn klimmaat Arno, maar dat was alleen om te klimmen. Eigenlijk heb ik alleen Mike en Brenda, dacht hij. Want met Bram, Klaas en Bart blijft het altijd oppervlakkig. Zonder vrienden ben je arm, hoe succesvol je ook bent. Mike ziet soms Douwe, dat is een vriend van hem. Ik moet even niet meer denken aan alle rampen die de aarde kunnen treffen. Ik heb afleiding nodig. Ik wil niet dat Mike praat over zijn natuurwetenschap en de gevaren van deeltjesversnellers en ik wil ook niet meer over alle ellende horen die op ons afstormt en zich reeds over ons heen stort vanwege ondemocratische landen en klimaatverandering.
'Mensen zeggen soms: "Als je wint, heb je vrienden." Klopt dat?'
'Als je wint, melden de opportunisten zich,' antwoordde Mike. 'Degenen die jou ondanks al jouw mislukkingen willen zien, zijn vrienden.'
Ik maakte nooit vrienden, dacht Erik. Behalve Anna, lang geleden.
'Douwe was hier aan het einde van de middag voor een kop thee,' vervolgde Mike. 'Hij had twee dagen gezopen om bij te komen van een bezinningssessie op Schiermonnikoog. In de oostelijke duinen van het eiland leefde hij vanaf zaterdag drie dagen op water en gedroogde vijgen, waste zich dagelijks in zee en at pas op dinsdagavond weer een maaltijd in het dorp, waarna hij op het veerpont stapte voor de terugtocht. Hij was altijd al mager, maar vanmiddag, met zijn blote lijf in de zon, kon ik zijn ribben tellen.'

Douwe doet altijd rare dingen, dacht Erik. En hij is nog magerder dan Mike.
'Aardige mensen inspireren ons zolang hun schaduwkanten ons niet afschrikken,' vervolgde Mike. 'Misschien dat Douwes aardigheid me helpt, zodat ik nog eens een vrouw tegenkom die me níet binnen een uur voor psychopaat uitmaakt en bang is om in drie weekendtassen op de bodem van het Paterswoldsemeer te eindigen.

Douwe wist op Schiermonnikoog goed gek te worden. Hij sliep nauwelijks vanwege de kou, keek nachten naar de sterren en kreeg spoken in zijn hoofd.'
'Wat voor spoken?'
'De eerste nacht bedankte hij de sterren dat hij leefde. De tweede nacht bedacht hij dat je nooit alleen bent als je je gevoelens toont, omdat je dan contact maakt. De derde nacht werd hij zó gek door de honger, vermoeidheid en zijn malende geest dat hij dacht dat de sterren tegen hem spraken. Een grote heldere ster zei tegen hem: "Zoek niet naar bijval van anderen. Zoek naar bijval van de werkelijkheid door haar beter te doorgronden." Douwe vertelde me vanmiddag dat we allemaal schatgravers zijn. "Het is alleen dat we niet naar goudschatten zoeken, maar naar gelukschatten," zei hij. Vervolgens keek hij me wijs aan.
"Hoe vind je de grootste schat?" vroeg ik hem en toen kwam het.
"Door af te dalen naar de bodem van je ziel. Veel schatgravers groeven in de grond, deden alchemische experimenten, keken met microscopen naar algen of met telescopen naar sterren, maar de grootste schatten vind je in je ziel."
"Wat deed Schiermonnikoog jou in jouw ziel vinden?" vroeg ik hem, serieus, omdat hij dat ook was.
"Vrees voor mislukking," zei hij.
Ik moest erom lachen, maar hij meende het.
"Ik ben een totale zak!" schreeuwde hij ineens. "En waarom? Omdat ik bang ben! Daarom zuip ik zo veel, omdat ik bang ben! Jij zuipt niet omdat professoren niet naar je ideeën willen kijken, Mike van Iersel, jij zuipt omdat je zo verdomde bang bent! We zijn bang! We doen het in onze broek omdat we zo verschrikkelijk bang zijn om een waardeloos mens te zijn!"
Godverkut zeg, die kwam binnen.'
Mike bukte zich, pakte de fles en nam een slok. 'De dag dat ik geen angst meer voel om een waardeloos mens te zijn, zet ik mijn alcoholverslaving met een knip van mijn vingers opzij.' Ineens schoof er een glimlach over Mikes gezicht. 'Gisteravond kon ik nog niet beseffen dat ik ongelukkig was. Nu wel. Weet je waarom?'
'Nou?' reageerde Erik.
'Het ergste is voorbij. Sinds mijn berekeningen van vanochtend ben ik zo veel minder ongelukkig dat ik niet meer in de waan hoef te leven dat ik gelukkig ben.'
'Waarom ben je minder ongelukkig?'
'Omdat ik sterk voel dat ik wat bij kan dragen. Omdat ik sterk voel dat ik mogelijk geen waardeloos mens ben. Maar weet je wat nou het rare is?'
'Nee.'
'Zonder de angst om een waardeloos mens te zijn, ben ik gelukkig, besef ik sinds vanmiddag. Ik hoef helemaal niet rijk of beroemd te worden. Ik vind het prima om arm en anoniem te blijven. Zeker, het lijkt me mooi om door te breken met mijn werk, maar ik ben niet meer bang voor het uitblijven van succes. Douwes woorden brachten een doorbraak. Ik hoef na zijn woorden opeens nog maar zo weinig. Ik hoef enkel mijn best te doen om van de aarde een fijne plek te maken. Ik hoef niet

succesvol te zijn, Erik, ik hoef enkel mijn best te doen! Godtering nog aan toe! Wat een inzicht! Ieder mens kan gelukkig zijn!'
'Hoe?'
'Door te voelen dat hij iets betekent. Je betekent iets als je je best doet voor een gelukkige aarde. Wérkelijk je best doen opdat onze planeet een fijne plek wordt in het heelal, is alles wat je nodig hebt. We kwamen allemaal ter wereld omdat onze ouders succesvol waren, zodat ze zich voortplantten. Ze werden succesvol omdat angst hen voortjoeg. Die angst is ons diepste fundament, die angst neemt ons allemaal te grazen. Het maakt van velen van ons rupsjes nooit genoeg. Het maakt dat we vaak veel meer willen dan we nodig hebben. Het brengt dictators en overconsumptie. Het brengt religieuze verdwaasden en dogmatische natuurkundigen. We zijn niet waardeloos als we ons niet voortplanten en we zijn niet waardeloos als we maatschappelijk onsuccesvol zijn. We zijn waardeloos als we een rotmens zijn.'
'Wat voelen we als we voelen dat we wat betekenen?'
'Liefde. Waar we oprecht wat proberen te betekenen voor de aarde door krachtig naar het goede te zoeken, vinden we het weeskind in onszelf dat naar liefde snakt en overspoelen we dat kind met liefde. Dan vinden we de gelukschat in onszelf.'
'Wat voor weeskind?' vroeg Erik.
'Het kind dat heel lang geleden in ons huisde en liefde en geluk voor alles en iedereen wilde met sprankelende interactie. Het kind dat ieder van ons op een bepaald moment verlaat om overeind te kunnen blijven in de storm.'
'Storm?'
'De storm die opsteekt als we verpletterd worden door onze angsten. Angsten die ik vanaf mijn vijftiende enkel de baas wist te worden met alcohol. Angsten die me op de vlucht deden slaan. Angsten die alle mensen op hun eigen specifieke manier de baas moeten zien te worden. Angsten die diepe verlangens verweesd achterlaten. Verlangens die nooit sterven, maar altijd als heel zwakke lichtjes op de achtergrond blijven branden. Lichtjes die je op kan zoeken en kan voeden ondanks de kou en de duisternis. Lichtjes die jij sterk kan maken, zodat je steeds meer angsten verslaat, waarop de koers van jouw leven verandert.'
'Wat voor verweesde verlangens?' vroeg Erik.
'Verlangens die het goede doen winnen. Altijd zit er een kind in ons dat het werkelijk goede wil en dat voor dat goede bereid is door diepe naargeestige dalen te trekken. Heel diep in ons zit een uiterst krachtig verlangen naar integriteit, naar fenomenaal sterke menselijkheid. We zijn echter altijd opnieuw maar al te gemakkelijk bereid om de mens in ons aan de kant te schuiven ten behoeve van beestachtig eigenbelang. Wereldwijd moeten we het gevecht aangaan met het inwendige duister dat zo snel onze ziel overwoekert waar vrees voor mislukking opdoemt.'
'Hoe overwinnen we die vrees?'
'Met het besef dat werkelijk je best doen voldoende is,' antwoordde Mike.
'Werkelijk je best doen voor wat?'
'De engel in jezelf vinden.'
'Voldoende is voor wat?'

'Je goed voelen met wie je bent, wat je wil en wat je doet.'

29

Erik keek omhoog, naar wat inmiddels een eindeloze nacht leek.
Leven is omgaan met angst, dacht hij. Niet de angst voor de dood, maar de angst om *zo* weinig te betekenen dat er nooit liefde naar jou stroomt. Ik dacht dat ik gelukkig was, maar ik was het niet. Ik verdrong het besef van ongelukkig zijn met goede studiecijfers. Onbewust was ik bang voor zelfinzicht. We lijden het meest door ons vrezen, maar die vrees zorgt ervoor dat we het beste in onszelf naar boven halen *mits* we die vrees in het gezicht kijken en hem goed hanteren. Dat deed ik niet. Vrees deed me op de vlucht slaan. Slecht met vrees omgaan, brengt de zombie. Goed met vrees omgaan, brengt levenslust en inspiratie en zet jou als mens in bloei.
'Stel je voor dat je in de zeventiende eeuw in Amsterdam woont, met de macht van de wereld op iedere straathoek,' zei Mike. 'Wat wil je dan? Zo veel mogelijk geld en grachtenpanden? Of wil je een huisje met vrouw en kinderen?'
Er viel een stilte die schreeuwde om invulling, maar Erik kon niks zeggen vanwege een brok in zijn keel. Mike had, waarschijnlijk zonder dat hij het besefte, beschreven wat Eriks vader en moeder bezaten toen ze stierven.
'We staan als mensen onvoldoende schouder aan schouder omdat we ons onvoldoende verwant voelen met elkaar,' zei Mike, na een stilte die geen stilte was vanwege de storm. 'Dat terwijl we enorm op elkaar lijken vanwege alle pijn die we onder de duim houden. Onze voorouders leerden overleven met ellende. Degenen die daar slecht in waren, stierven uit. Hierdoor zijn we allemaal meesters in functioneren met "het gaat goed" terwijl onze hersenen zinderen van de pijn. Op de nok van ons innerlijke huis proberen we de zon te zien, terwijl onbegrepen onbehagen dagelijks komt buurten. Pas als je dingen gecompliceerd genoeg maakt, zie je eenvoud. Ik zoek een vrouw die diep genoeg in mijn ziel kijkt om eenvoud te zien.'
'Wat voor eenvoud?'
'Liefde. Ik zit vol met liefde. Wat wil je ook met zo veel pijn.' Verkleumd keek Mike naar de grond. 'We zitten vol met pijn en liefde. Al vanaf onze geboorte. Zonder liefde vernietigt pijn ons. De evolutie stampte een kolkende mix van pijn en liefde in onze ziel. Dat maakt alles zo gecompliceerd.'
Verwonderd keek Erik in zijn ooms gezicht, dat wit was door de kou.
'Het is niet één ding waarmee je alles begrijpt,' vervolgde Mike. 'Het is niet levensgeluk, een filosofische gedachte of psychisch zelfinzicht. Het is niet het doorgronden van de natuur, sterren of evolutie. Begrip van alles ontstaat door alles met alles te verbinden. Een natuurkundige duikt op het kleinste detail en zoekt dat uit tot op de bodem. Dat kan ik niet. Het geheél fascineert me, dáár voel ik de magie! Ik werd niet voor niks chemicus. Chemici worden door natuurkundigen en kosmologen met de nek aangekeken, maar je hebt een chemicus nodig om de natuurwetenschappelijke rotzooi van dit moment open te breken.'
'Waarom?'
'Omdat chemici verbinding voelen met alles.'

'Hoe briljant is onze chemicus Mike van Iersel?' vroeg Erik, cynisch, omdat zijn oom weer eens een pluim in zijn eigen kont stak. Maar die vraag was geen goede insteek. 'Ik hing theoretische was aan de lijn opdat ik mezelf niet van kant maakte. Ik zocht wegen om me groot en sterk te voelen terwijl ik klein en zwak was. Zo snelde ik over een pad waarop ik verbanden blootlegde die het universum doen begrijpen. Het is niet een knetterend brein dat nieuwe inzichten brengt. Ervâringen brengen nieuwe inzichten. Mijn gemankeerde innerlijke wereld maakte me altijd weer onvoorzichtig, waardoor ik over vreemde onbekende paden hobbelde. Onvoorzichtigheid die ik voor moed aanzag, maar die in werkelijkheid roekeloosheid was. Het bracht ideeën, zeker, maar die ideeën kwamen niet omdat ik zo slim ben. De ideeën kwamen door vreemde ervaringen vanwege rare paden. Als kind lag ik altijd in de weilanden van Bram naar de blauwe lucht te kijken. Hierdoor liet de ratrace me later koud. Het interesseerde me niet. Fuck geld en fuck grachtenpanden. Droom van liefde en eenvoud. Was het maar zo simpel. Godallemachtig, wat voelde ik me vaak goed omdat ik meende dat ik zulke geniale dingen had verzonnen. Geniale invallen die me roem en geld zouden bezorgen. Ik koesterde pompeuze shit. Gewoon een beetje prettig met elkaar omgaan, is wat je wil. Maar dat was heel lang niet genoeg. Ik moest en zou een groot man worden. De triestheid spatte ervanaf, maar ik had het niet door. Overigens waren de vreemde paden geen bewuste keuze. Ik was een beetje vreemd, omdat ik vaak niet snapte wat ik precies voelde. Ik was sterk beïnvloed door Bram en daardoor waren mijn verlangens vaak vermengd met Brams verlangens ten aanzien van wat ik zou moeten doen. Maar ik ben totaal anders dan mijn grootvader. Mijn verlangens komen voort uit heel andere gevoelens. Het duurde lang voordat ik wat beter voelde wat er diep in me school. Ik ben er nog steeds niet goed in. Ik heb veel denken nodig voor diepere emoties. De vreemde paden waar ik vaak op uitkwam, doken op omdat ik een verward mens was. Dat ben ik nog steeds. Ik ben niet briljant. Ik ben een zoekende ziel die dagelijks snakt naar zijn einde en daardoor zo gemakkelijk heel andere gedachten binnenlaat, want waar je ongelukkig bent, grijp je naar alles wat de pijn kan verminderen. Bizar, hè? Het ene moment meen je dat je gelukkig bent, het andere moment meen je dat je ongelukkig bent. Dat is mijn bipolaire shit, maar het op en neer fladderen zit in ieders ziel. De boel is bij mij en Brenda wat extremer, maar dit soort zieltechnische bagger zindert in ons allemaal. We verbinden ons zo veel sterker met elkaar waar we de pijn en vreugde die in ieder van ons zitten beter doorgronden.'
'Waarom verbinden we ons dan sterker met elkaar?' vroeg Erik.
'Begrijpen dat ieder mens doorregen is met fucking veel pijn en verlangen naar fijn gevoel, doet jou anderen zo veel meer gunnen. Anderen veel gunnen brengt de verbinding die een nieuw aards paradijs kan creëren.'

Als ik meer had gespeeld en gedroomd, was ik een ander mens geworden, dacht Erik. Een beter mens? Een gelukkiger mens? Net als Mike ken ik mijn diepere gevoelens niet. Ik greep naar iets wat me afhield van mezelf op een dieper niveau ervaren. Ik greep naar gemakkelijk geluk. Schijngeluk. Zo werd ik Erik de

successtudent. Mijn hersenen gloeiden aan een stuk door opdat ik tot grote hoogten kwam. Het sloeg oud duister en oude kou uit mijn ziel. Ik was geïnspireerd. Dat waren de nazi's ook. Als je je eigen vuil niet wil zien, neem je verkeerde afslagen. Als je niet wil zien wat *werkelijk* van belang is, word je een vals mens. Ik wilde zien wat *mij* vooruithielp. Ik wilde niet zien wat *alles* vooruithielp. Ik wilde niet zien wat mij *echt* vooruit had kunnen helpen: begrip van mezelf in plaats van het heelal. Ik wilde niet zien wat me *echt* gelukkig had kunnen maken: meer mens worden. Ik ben de enige niet. Wereldwijd woedt het beest in ons. Al heel lang zien we onze dierlijke instincten te weinig onder ogen. Al heel lang zijn we te weinig mens en ergens weten we dat allemaal. We hebben het heel hard nodig om een krachtig licht te laten schijnen op de corruptie die in ieder van ons tiert. We hebben vlijmscherpe bewustwording nodig, opdat we vanuit andere verlangens veel betere keuzes maken.
'Ik ben een door mezelf murw geslagen karakter dat ondanks al het snoeien toch nog knoppen heeft,' vervolgde Mike. 'Precies hetzelfde zit in Brenda, maar jouw oma trok zichzelf uit de modder en pompte nieuwe spirit in haar leven. Ik zit in de stinkende stront en ben onzeker en neerslachtig, maar daarónder zit trots en hoop. Die tweeslachtigheid dragen we allemaal. Trots en hoop stuwen ons voort terwijl onzekerheid en neerslachtigheid ons niet te hard op de borst doen slaan. Zo handhaafden we ons binnen de groep. Ik nam nooit iets voetstoots aan, wilde alles tot op de bodem begrijpen en stelde altijd weer nieuwe vragen. Totdat ik begreep dat niemand in het heelal alles tot op de bodem begrijpt als er altijd weer kleinere en snellere deeltjes zijn.'

Erik dacht aan de relativiteitstheorie, die hij nooit helemaal begrepen had, maar altijd voor waar had gehouden. De theorie was goed vanwege alle bewijzen, maar misschien nog wel meer omdat iedereen zei dat je hem niet moest betwijfelen. Was de relativiteitstheorie het grootste dwaallicht ooit? *Echt* het heelal willen begrijpen, brengt nieuwsgierigheid naar *alles*, ook je eigen psyche, dacht Erik. Mikes natuurwetenschap is flauwekul, maar er is geen natuurkundige te vinden die de relativiteitstheorie eenvoudig uit kan leggen en dat is vreemd.
'Wie de werkelijkheid wil zien, zoekt steeds diepere vragen,' vervolgde Mike. 'Wetenschap is oneindig doorvragen. Heilige antwoorden koesteren, is wetenschap begraven.' Erik zag hoe zijn oom ineens zijn rug strekte, zich tot zijn neefje wendde en grimmig glimlachte. 'Jij wil niks weten van mijn werk, maar stel nou eens dat het góed is en ze daar over dertig jaar achter komen. Wie leed er dan aan grootheidswaan? Mike van Iersel die tevergeefs aandacht voor zijn werk vroeg of conventionele natuurwetenschappers die zichzelf doorlopend op de borst klopten? Mensen die ongezien alles afkeuren wat niet aansluit bij hun zienswijze, zijn slepende ziektes. De zelfoverschatting met de Titanic was een hobbeltje vergeleken met de schier onoverkomelijke berg arrogantie die de relativiteitstheorie en de big bang als Absolute Waarheden in kleitabletten kerfde.'
Plotseling keek Mike zijn neefje *zo* doordringend aan dat Erik een droge keel kreeg. 'Als jij slap genoeg bent, houden onbewuste angsten je in het duister. Wees te laf om

je nek uit te steken en je mag met je kritieksloosheid een prachtige met stofgoud bezeken leerstoel beklimmen en als wetenschapspaus zelfvergenoegd rukken. Je hebt talent zat, zo'n stoel is een peulenschil voor jou, jij wordt met het grootste gemak professor. Hitler had ook enorme talenten en kwam ook op een hoge stoel terecht. Als mens was hij een karakterloos vod en daardoor veroorzaakte hij op zijn hoge stoel verschrikkelijke veel kwaad. Toon moed, Erik van Iersel. Zoek het goede in plaats van bakken vol overbodig eigenbelang.'

30

In het flauwe licht van het huis van de butler koerste Anna recht op de steiger van haar huis af.
'Mooi,' zei Mike. Geëmotioneerd keek hij naar Anna. 'Ik ben blij dat ze terug is en ik ga zorgen dat ze op leven vertrouwt in plaats van doodsverachting.'
'Hoe ga je dat doen?'
'Ik geef haar zelfvertrouwen. Zelfvertrouwen verzet bergen.'
Erik vroeg zich af of zijn oom *hem* zelfvertrouwen had bezorgd. Hij kon er in alle eerlijkheid geen antwoord op geven.
Anna was met haar boot inmiddels zo dichtbij dat Erik haar gezichtsuitdrukking kon zien. Hij onderscheidde trots en vastberadenheid, niet de onverschilligheid waarmee zijn buurmeisje hem jarenlang had toegeknikt.
'De realiteit brengt de sterkste magie,' zei Mike. 'De realiteit arriveert hier met een boot. Misschien wordt het tijd dat jij en Anna weer gaan praten. Als de mensheid het niet verknalt, gaat ze uiteindelijk sterrenstelsels besturen. Jij en Anna kunnen een belangrijke rol spelen bij het niet-verknallen.'
'Wat?' vroeg Erik, stomverbaasd.
'Het vraagteken van echte liefde is altijd gekoppeld aan het vraagteken van echte moed. Wil je zonlicht? Kijk naar de maan en de sterren. De werkelijkheid geeft altijd licht, maar lafbekken willen geen licht, want de duisternis geeft hen een heerlijke reden om een rat te zijn. Kracht zit nooit in intellectuele diepgang. Het zit in emotionele diepgang. Emotionele diepgang maakt de essentie van alles voor het verstand helder. Goed alles voelen, zorgt voor de beste verbindingen in je hersenen. Dúrf, Erik van Iersel! Wees moedig, wees altijd weer moedig. Conformeer je niet langer aan de intellectuele elite van jouw tijd, zodat je goed boert. Durf onafhankelijk te denken! Durf, maar zorg dat je er nooit alleen voor komt te staan zoals ik, want dat is afschuwelijk. Zorg dat je het weer met Anna kan vinden, want jullie passen bij elkaar.'
'Waarom?'
'Julie zijn eerlijk.'
'Ik ben heel wat minder eerlijk dan je denkt, Mike.'
Mike keek hem even ernstig aan en ontdooide daarna met een enorme glimlach. 'Ik was op mijn eenentwintigste veel minder eerlijk dan jij nu bent. Eerlijk zijn, moet je leren. Het gaat erom dat je je nek ervoor uitsteekt en doorzet wanneer de smerigheid die op eerlijke woorden volgt, keihard in je gezicht spuit.'
Ik stond er alleen voor, dacht Erik. Dat besef ik nu pas goed. Ik zag mijn eenzaamheid altijd wel, maar neem hem nu veel scherper waar. Omdat Mike zijn eenzaamheid vanavond zo sterk benadrukte?
'Gevoelens stromen naar anderen en terug,' zei Mike. 'Waar dat niet kan, sterf je. Onze grootste angst is vrees voor niet kunnen verbinden. Ik crepeerde vaak door blikken van mensen die allesbehalve blij waren om mij te zien. Maar angst, agressie

en haat verdampen heel snel door fijne verbinding.' Mike keek Erik aan. 'Dit was het beste gesprek dat ik ooit met je had. Bedankt voor alle verbinding vanaf je vierde, want die hield me zeventien jaar op de been. Je zat in de duisternis omdat je ouders waren overleden, maar ondertussen was je het licht dat me op de been hield.'
Er ging een trilling door Erik. Hij keek zijn oom aan en glimlachte voorzichtig. Andermaal brak er een enorme glimlach op Mikes gezicht door. 'Denk maar niet dat ik ooit níet van je hield, Erik van Iersel.'

Ze keken naar Anna. Ze was nog geen dertig meter van de steiger van de buren. Erik zag dat de trots op haar gezicht plaats had gemaakt voor verdriet.
'Een vlieg in de lucht kan elk moment gegrepen worden door een zwaluw en ergens voelt een vlieg dat,' zei Mike. 'Iedere seconde sterven miljoenen van zijn soortgenoten en dat kan de vlieg elk moment ook gebeuren. Juist daarom is zijn leven de moeite waard. Er zit altijd angst in ons. Er is altijd dreiging. Zonder dreiging is er enkel een doodstille vlakte. Iedere bloem is kwetsbaar. Ieder mens is kwetsbaar. Iedere planeet is kwetsbaar. Zonder dreiging is er geen leven. Zonder pijn is er geen vreugde. De dreiging voelen houdt je alert, maar als je té bang bent, wordt je leven een hel. Waar angst jou aan de zijkant houdt, vernietig je je leven. Het leven van een vlieg is niks minder dan dat van een zwaluw, behalve als de vlieg zijn nek niet uitsteekt.'
Ik was bang voor nietigheid, dacht Erik. Daarom keek ik nooit naar het werk van Mike. Niet omdat ik het druk had met mijn studie, maar omdat ik bang was klein te blijven. Zo bouwde ik een krotwoning in mijn ziel. Kan angst voor individuele betekenisloosheid ons als mens tekort doen schieten? Doet het ons verkeerde keuzes maken? De afgelopen dertig jaar had de mensheid een enorme sprong kunnen maken door klimaatverandering en natuurvernietiging tegen te gaan, maar we kozen massaal voor het plunderen van de aarde. Mike betekende de afgelopen dertig jaar *zo* weinig dat hij er bijna door stierf. Althans, hij *leek* weinig te betekenen omdat hij geen geld had voor een gezin, huis, vliegvakanties of een auto. We gingen als mensheid stug door met dingen doen die de aarde belasten, terwijl we dertig jaar geleden al op de hoogte waren van klimaatverandering en natuurvernietiging. In de jaren zeventig waren er zelfs al ferme waarschuwingen op het vlak van klimaatverandering en we wisten toen al dat we het milieu immens vervuilden en de natuur verschrikkelijk kapotmaakten. Waarom traden we er te weinig tegen op? Om wat voor te stellen. Mike had daar lak aan, zo leek het, maar zo was het niet. Het gevoel dat hij weinig betekende maakte hem decennia kapot. Maar hij is er nog en nog steeds probeert hij met hart en ziel te doen wat goed is. Waar wil *ik* heen? Wat zijn de keuzes die *ik* maak? Mijn kop eraf als ik vanaf hier onvoldoende besef wat Mike dreef en daar geen voorbeeld aan neem. Misschien zijn Mikes theorieën over natuurkunde en het heelal totaal fout, maar de motivaties van waaruit mijn oom voortraasde waren goed. Mike beschimpte zichzelf zonet vanwege alle roem en rijkdom die hij wilde. Mike had bakken met geld kunnen verdienen als chemicus! Hij gooide dat geld bij het grofvuil. Hij streed voor wat beters, iets wat paste bij diepere verlangens in zijn ziel.

Diepere verlangens en diepere gevoelens die in ieder van ons zitten en die we zien als we ze *willen* zien. Mike toonde me vanavond diepere gevoelens in hem en nu snap ik dat dezelfde gevoelens in mij zitten. Ik zag ze tot vanavond niet. Ik wilde ze niet zien. De opportunist in mij won. De opportunist in ons bracht zinderend kapitalisme dat de aarde al decennia in de afgrond stort. Corrumperend individueel eigenbelang maakte gehakt van menselijkheid. Wees moedig, wees altijd weer moedig. Wil weten wat werkelijk goed is.

'Een intelligente soort kan geestelijk doodlopende wegen inslaan,' zei Mike. 'In een oneindig universum sterven iedere seconde miljoenen planeten vanwege verkeerde logica van de intelligente wezens op de planeet. We moeten onszelf vragen stellen, opdat de aarde niet als een gloeilampje kapotspringt met een deeltjesversneller of langzaam in een hel verandert door het broeikaseffect of meelijwekkend vastloopt door oorlogen vanwege dictators. Stel jezelf vragen, Erik, totdat je begrijpt welke strijd je aan wil gaan. Anna kan jou daarbij helpen.'
'Anna?'
'Net als jou heeft ze de moed om diep in zichzelf te kijken.'
'Net als ik?' vroeg Erik, beduusd.
Mike keek hem met mededogen aan. 'Veilig met je ouders in een huisje bivakkeren, is heel wat anders dan de onveiligheid ingeslingerd worden door een mistbank. Je had tijd nodig, Erik, maar moed heb je. Anna durft zichzelf alle vragen te stellen. Ze heeft op dat vlak ballen die jij tot nu toe niet had. Maar vannacht maakt jouw ziel een reuzenzwaai.'
'Hoezo?'
'Je opent jezelf. Daar is moed voor nodig. Je bevecht de angst die jou als kleuter dichtsloeg.'
'Maar hoe doe ik dat dan?' vroeg Erik, verward.
'Je gezicht staat scheef van de kou en je had door de bliksem getroffen kunnen worden. Je laat zien dat je liever sterft dan dat je een lafbek bent. Je zoekt iets diepers dan de sleur van maatschappelijk en financieel succes. Zoektochten die ontstaan door verlangen naar het werkelijk goede, brengen de heldenmoed die bij het diep menselijke in ons hoort. Als dergelijke moed eenmaal door je aderen stroomt, verdwijnt hij niet meer. Je toonde vanavond dezelfde roekeloosheid als ik toen ik lang geleden op foute tijdstippen door onveilige straten in Madrid liep. Roekeloosheid is dom. Wees nooit meer zo dom en schuil niet voor onweer en laat je nooit weer door kou vernikkelen zoals vanavond, maar soms heb je krankzinnigheid nodig voor de volgende stap, soms heb je vreemde ervaringen nodig opdat je geest overhelt naar fijnere visies.'

31

Anna was inmiddels zo dichtbij dat ze snelheid verminderde. Ze stuurde eerst met een flauwe bocht naar rechts en vervolgens met een scherpe bocht naar links, zodat haar boot weer op de plek kwam waar hij eerder op de avond lag: aan de meerkant van de T-vormige steiger.
Mike liep naar Anna om haar te helpen. Hij was aan het begin van de steiger toen de boot weer op zijn oude plek kwam te liggen. Plotseling deed een uitzonderlijk hoge golf de boot omslaan. Erik zag hoe Anna de rand van het vaartuig tegen haar voorhoofd kreeg alvorens ze onder de boot verdween.
'Godverdomme!' schreeuwde Mike. Hij stopte zijn bril in zijn broekzak, nam met zijn verkleumde benen een houterige sprint over de steiger en wilde over de boot in het water springen. Dat mislukte, omdat zijn door kou verstijfde blote voet tijdens de afzet op de steiger weggleed. Op de bodem van de omgekeerde boot slipte zijn andere voet nog meer, waardoor hij achteroverviel en met zijn achterhoofd hard tegen de bodem van de boot sloeg.
Roerloos lag Mike met zijn rug op Anna's omgekeerde vaartuig. Van Anna was geen spoor te bekennen.
Versteend keek Erik naar de omgeslagen boot, terwijl zijn geest op gang kwam.
Eerst dacht hij aan zijn voeten, die koud waren. Daarna bedacht hij dat het 28 maart was en dat het exact zeventien jaar geleden was dat zijn ouders verongelukten. Tante Elma was nu dood, net als overgrootmoeder Lieke. Mike lag bewusteloos op de bodem van een boot en kon in het meer glijden. Mogelijk was Anna al dood en misschien Mike ook. De vloek van het huis van de butler werd een nog grotere vloek als hij niks deed.
Ik heb een black-out, echode het in Eriks hoofd. Hij kreeg beelden van een mistbank en de rode Saab van zijn ouders en de glimlach van zijn moeder en de narcissen en de staalkabel en de bij die hem stak en…

Plotseling schreeuwde hij zoals hij nog nooit had geschreeuwd. Een dierlijke schreeuw bokste tegen de wind. Hij was niet langer versteend, maar voelde een immense kracht, al vroeg hij zich af waarom het in zijn vuisten zat, die hij balde, en armen, die hij aanspande. Plotseling zat het ook in zijn benen. Hij rende naar en door de tuin van de buren, vervolgens over de steiger en dook over Anna's boot en over Mike in het water.
Ondanks zeven dagen voorjaarszon was het water steenkoud. Hij zwom onder Anna's boot en graaide om zich heen totdat hij kleren raakte en Anna's regenjack greep, waarna hij met zijn andere hand de rand van de boot beetpakte en zichzelf onder de boot vandaan trok en Anna meesleepte. Hij kwam boven, waarna hij snel Anna's hoofd ook boven water hees.

Mike lag nog op de bodem van de boot en dreigde in het meer te glijden. Erik gaf een duw tegen een roerloze knie, waarop zijn oom een beetje naar achteren schoof. Anna's hoofd hield hij boven water.
Hij kwam bij de steiger en liet Anna los om zichzelf op de steiger te hijsen en op het hout te gaan liggen, waarna hij een wegzinkende Anna weer beetpakte, haar omhooghaalde en op de steiger trok. Hij legde Anna op haar rug. Ze ademde niet. Via mond-op-mondbeademing blies hij vijf keer lucht in haar longen terwijl hij haar neus dichtkneep, waarna hij met de palmen van zijn handen zeven keer op Anna's borst drukte. Haar mond opende zich en er vloeide water uit. Hij drukte nog zeven keer, nu harder, en nog zeven keer, nu heel hard, en blies daarna via mond-op-mondbeademing twee keer lucht in haar longen. Daarop drukte hij opnieuw op Anna's borst. Er gebeurde niets.
Hij herhaalde het beademen en drukken, terwijl er meer water uit Anna's mond vloeide en ze nog steeds niet ademde. Hij rilde over zijn hele lichaam van de kou en spanning, keek om en zag hoe zijn oom opnieuw in het water dreigde te glijden.
Ineens ademde Anna. Ze schokte, begon te hoesten en spuwde water. Erik wist niet wat hij moest doen. Op goed geluk pakte hij zijn buurmeisje onder haar oksels en sjorde haar half overeind. Daarna sloeg hij zijn armen rond haar maagstreek en plaatste haar op haar knieën. Instinctief spande Anna de spieren van haar armen en benen, waarna ze met haar handen en onderbenen op de houten steiger water uit haar longen hoestte. Erik hield nog steeds haar lichaam vast. Plotseling gaf ze Erik met haar rechterarm een harde elleboogstoot in zijn maag. Hij liet haar los. Anna hoestte nu heel hard en ademde met een hoog piepend geluid.
Erik keek naar zijn roerloze oom, stond op, maakte een paar stappen, knielde neer op de steiger en greep Mikes T-shirt. Hij trok zijn oom over de bodem van de boot naar de steiger, totdat hij hem op kon tillen. Hij hees Mike op de steiger, legde hem op zijn rug en voelde zijn achterhoofd en pols. Zijn oom was nog steeds bewusteloos, maar leek oké.
Anna zat voorovergebogen op haar knieën terwijl ze water spuwde. Erik zag dat ze een enorme bult op haar voorhoofd had.
Mike en Anna waren gered. Erik zakte met zijn achterwerk op de steiger en begon tot zijn eigen verbazing te huilen, iets wat hij sinds zijn vijftiende niet meer had gedaan. Hij huilde hard. Alle kracht verdween uit zijn lichaam. Hij viel op zijn zij. Zijn buik golfde op en neer terwijl de zijkant van zijn hoofd heen en weer over het hout schuurde. Hij huilde zo hard dat hij bang was dood te gaan.
Plotseling greep iemand hem bij zijn lange haren, trok zijn hoofd omhoog en gaf hem een klap in zijn gezicht. Het huilen stopte abrupt en er stroomde weer kracht in zijn lichaam. Eriks bovenlichaam werd overeind getrokken, totdat hij weer zat.
'Godverdomme,' hoorde hij iemand een paar meter bij hem vandaan zeggen en hij wist dat zijn oom aan het bijkomen was.
Terwijl Anna hem vasthield, braakte Erik. Bizar genoeg kon hij alleen maar denken aan het fonkelnieuwe hout, dat het niet verdiende om ondergekotst te worden. En wat moest Anna wel niet denken? Hij gaf nog een keer over.

'Toe maar,' hoorde hij Anna zeggen.

Erik hoorde Mike vloeken zoals hij hem nog nooit had horen vloeken. Kennelijk knapte zijn oom van keihard vloeken op, want hij kwam overeind, haalde zijn bril uit zijn broekzak, zette die op zijn hoofd en bekeek Erik en Anna.
'Goed werk, Erik,' zei Mike. Hij leek totaal nuchter. 'Blij je te zien, Anna. Mooie bult op je kop.'
Anna voelde aan haar voorhoofd. Ze knikte met een blik die haar harde natuur verried.
'Meekomen naar mijn huis,' vervolgde Mike, waarop hij kaarsrecht de steiger afliep, zich plotseling omdraaide en terugging naar de omgeslagen boot, zijn arm onder water stak en een touw pakte. Hij knoopte het touw aan een ijzeren ring op de steiger.
Ineens begon het hard te regenen. 'We gaan het huis van de butler in!' riep Mike en liep andermaal de steiger af.
Anna en Erik zaten nog op het hout en kwamen moeizaam overeind, waarna ze verdoofd achter Mike door de weelderige en vanwege windstoten bewegende tuin van Bart Brandenburg liepen. Ze wachtten toen Mike zijn fles whisky pakte. 'Als alcoholist denk je altijd aan de volgende slok,' had Mike ooit tegen Erik gezegd.
Erik was verdoofd, maar niet vervelend verdoofd. Hij voelde zich bevrijd van iets wat al heel lang dwarszat, al wist hij niet wat. Koude regen striemde tegen zijn achterhoofd. De inslagen waren hard. Het zit tegen hagel aan, dacht hij.
Zwijgend liep Mike met de whiskyfles in zijn hand naar het grind dat voor het huis van de butler lag. Erik en Anna liepen achter hem aan. Erik keek naar Anna's rechte rug. Ondanks de regen liep ze net zo trots als anders.
Mike trok de voordeur van het huis van de butler open. Ze kwamen in het gangetje dat als ontvangsthal en doorloop diende en dat aan de zuidelijke kant van het huis van voren naar achteren liep. Ze gingen de woonkamer van vier bij vier meter binnen, die nog warm was van de voorjaarswarmte.
Mike knipte het licht van de woonkamer aan. 'Doe je kleren uit en ga zitten, dan haal ik wat droogs,' gebood hij en liep de kamer uit.
De aan de muur bevestigde stokoude zwarte bakelieten telefoon ging. Erik keek naar de koekoeksklok die ernaast hing. Het was half elf. Hij liep naar de muur en nam de zware hoorn op, terwijl de koekoek het striemende geluid van regen tegen glas brak.
'Met Erik.'
'Godverdomme, wat is dat daar bij jullie?'
Bram met zijn verrekijker, dacht Erik. Zelfs 's nachts bespiedt hij ons. 'We hadden gedoe met een boot,' zei hij.
'Gedoe met een boot? Sodemieter op! Jullie waren aan het verzuipen!'
'Alles is nu oké.'
'Jullie zijn een colonne zwakzinnigen,' zei Eriks overgrootvader. 'Met Mike-nietsnut voorop. Ik heb een voorstel waar jij oren naar hebt. Kom hier naartoe en dan vertel ik het.'

'Nu?' Erik keek opnieuw naar de oude koekoeksklok. 'Het is half elf.'
'Ik wil weten wat er zonet bij jullie gebeurde en jij wil weten wat ik heb bedacht. Kom hier naartoe.'
'Oké, Bram. Tot zo.'

Erik legde de hoorn op, draaide zich om en zag Anna spiernaakt in Mikes luie stoel zitten. Ze keek hem aan. Niet uitdagend, maar onderzoekend. Eriks adem stokte. Ze is net als Mike, flitste het door hem heen, terwijl hij niet begreep waarom. Ineens begreep hij het wel. Net als mijn oom verdomt ze het om dingen verborgen te houden, dacht hij. Omdat daar eigenbelang achter steekt. Ze wil openheid en eerlijkheid, desnoods botheid, alles liever dan schijnheiligheid. Mike en Anna creperen liever dan dat ze liegen. Moed is het mooiste. Niet roekeloosheid, niet vluchten, maar moed. Moed die vlamt waar het nodig is. Ik scoorde zonet zowat levenslange wroeging met mijn black-out in plaats van actie.
Hij keek Anna nu al een tijdje aan en was weer net zo verstijfd als toen Mike uitgleed op Anna's boot. Godzijdank word ik nu eens *niet* rood, schoot het door zijn hoofd. Dat komt omdat ik nog steenkoud ben.
'Mijn moeder verhuisde vanochtend naar een appartement in de stad en pa zit al een week op Tenerife met een vriendin van mij,' zei Anna. 'Een studiegenoot die onder de indruk van zijn loopbaan is. Een studiegenoot waar hij zijn pik in steekt.'
Anna bleef Erik aankijken. Er viel een stilte die een eeuwigheid duurde.

Mike kwam binnen. Hij droeg een zwart T-shirt met korte mouwen en een lange donkerblauwe spijkerbroek, terwijl hij nog op blote voeten liep. Er hingen twee badjassen over zijn linker onderarm. Eén daarvan, de witte, kende Erik. De andere niet. Mike wierp Anna de onbekende blauwe badjas toe. 'Met enkel dat stuk katoen belde ik ooit bij je moeder aan. Dat verhaal ken je waarschijnlijk wel.'
'Een beetje,' zei Anna, terwijl ze de badjas over haar linker dijbeen legde. 'Je was ooit verliefd op mijn moeder, waardoor het niet goed met je ging.'
'Het ging slecht. Drank en liefde gaven mij zoveel grootheidswaan dat ik cool als een goeroe op mijn blote voeten in een badjas door het centrum van Groningen schreed om de liefde van jouw moeder te bemachtigen. Wat ging ik tóen op mijn bek. Dieren weten wat ze met liefde moeten doen, die vechten of neuken, ik word een idioot.'
Mike keek ongegeneerd naar Anna's naakte lichaam. 'Wat was dat zonet op het meer?' barstte hij ineens los. 'Als je dood wil, zuip jezelf dan twee keer per week een slag in de rondte! Daar knap je van op!'
Mikes uitbarsting deed Erik begrijpen waarom zijn oom dronk. Mike wil leven, dacht hij. Zonder drank gaat hij dood.
Er was een stilte gevallen. Mike keek naar Anna, die strak voor zich uitkeek.
'Anna's moeder verhuisde vanochtend naar een appartement in de stad,' zei Erik, terwijl hij de witte badjas van Mike aannam. 'Bart Brandenburg zit op Tenerife, waar hij met Anna's vriendin vakantie viert.'

'Ik zag de verhuiswagen vanochtend,' zei Mike tegen Anna, terwijl hij de fles whisky van de tafel pakte en een slok nam. 'Goed dat je moeder nokte met die kutnarcist.'
Anna zweeg. Met een blik die weinig emotie verried, keek ze naar de grond. De badjas schoof van haar dijbeen en viel op de grond.
'Mooi dat je je kut niet scheert,' zei Mike, terwijl hij naar Anna's onderbuik staarde. 'Fucking stoppels.'
'Wat is een narcist?'
'Een rotzak die er met geen mogelijkheid toe te bewegen is om op gelijke voet met anderen om te gaan, omdat hij zich diep vanbinnen een koning moet wanen. Narcisten gebruiken meer dan de helft van hun energie om zichzelf voor de gek te houden. Dat is hun grondwet en die begrijp ik en ram ik recht in hun reet. Ze verafschuwen me omdat ze zichzelf begrijpen waar ze me de kans geven. Zelfinzicht is het laatste wat ze willen.'
'Hoe herken je ze?' vroeg Anna.
Ze denkt dat Mike haar vader bedoelt, dacht Erik. Dat is ook zo, maar ik vermoed dat Mike hier vooral zijn eigen vader fileert.
'Aan hun aalgladde kop,' antwoordde Mike. 'Ze glibberen levenslang door eigengeil, maar hun gevoel van eigenwaarde wordt bepaald door de waardering die ze uit anderen trekken. Narcisten lopen weg van het gevecht dat ieder mens met zichzelf aan moet gaan om meer mens te worden. Stom, want dat gevecht is het enige pad dat leidt naar duurzaam geluk. Slechts weinig narcisten slagen erin de narcist in zichzelf te zien. Narcisten zijn vaak maatschappelijk en financieel succesvol, zoals mijn vader en jouw vader, want ze zijn meesters in het voorwenden van menselijkheid. Wat maakt het ook uit of je integer bent, zolang anderen jou maar als integer zíen. Gelukkig is Anna Brandenburg anders.'
'Wat?'
'Jou maakt het weinig uit of anderen je als integer zien, zolang je het maar bént. Je bent een veel te mooi mens om in de golven van het meer te verdwijnen, Anna. Jouw vader en mijn vader spijkeren integriteit aan het kruis door zichzelf te verwarmen met maatschappelijke glans, terwijl ze nooit diep in zichzelf kijken. Ze hebben de grootste moeite met persoonlijke kritiek, want die versterkt hun diep verscholen onzekerheid. We hebben het allemaal nodig en wankel af en toe vanwege zelfkritiek, want daarmee scherpt ons geweten onze geest en denken we zuiverder na over de gevolgen van onze acties. Jouw vader en mijn vader hebben van jongs af aan slecht gescoord op dat vlak en daardoor maken ze nare keuzes, zoals de vriendin van je dochter neuken of je machtspositie misbruiken om je secretaresse vol te spuiten. We zijn allemaal narcisten. Ik zie mezelf als nuchtere Groningse klompenboer die het goede nastreeft, maar ondertussen ben ik maar al te vaak een in superioriteitswaan gehulde klootzak. Zie de zak in jezelf en je wordt een beter mens. Ons inwendige vuil is vaak te hardnekkig om weg te krijgen, maar je kan wel leren om beter met al die verdomde innerlijke rotzooi om te gaan.'
'Mag ik een slok whisky?' vroeg Anna.

Mike gaf Anna de bijna lege fles en ging in de andere luie stoel zitten. Erik stond met de witte badjas over zijn onderarm en droeg nog steeds zijn natte kleren.
'We zijn als de licht producerende diertjes op de bodem van de oceaan,' ging Mike verder. 'We zijn zo verlicht vertellen we onszelf. We zijn gepeupel dat in het duister rondkruipt. We zíjn me daar een partij modern! Net als vijfduizend jaar geleden de Egyptenaren. Ons onderbewustzijn snakt naar wat voorstellen, want het schreeuwt om bestaansrecht. We zijn een stap verder dan de oude Egyptenaren, maar meer dan een stap is het niet. We zijn nog steeds experts in onszelf inwendig opblazen.'
'Wat bedoel je?' vroeg Anna.
'Veel draait om partnerkeuze. Daarom willen we graag wat voorstellen. Het is niet voor niks dat we allemaal bezeten zijn van liefde en seks. Seks is de reden dat we er zijn. De badjas tussen jouw voeten omringde ooit een hart vol liefde, maar mijn verstand blies zich met al die zinderende liefde op. Ik ben een expert in fout met innerlijke rotzooi omgaan.'

Ze zwegen, terwijl Erik zijn kleren uittrok en zich in Mikes witte badjas stak.
'Bedankt, Erik,' zei Anna, terwijl ze zich ook in haar badjas hulde.
'Waarvoor?' vroeg Erik.
'Dat je me uit het water haalde.' Opeens vroeg Anna aan Mike: 'Haat je mijn vader omdat mijn moeder zich wel door hém liet neuken?'
Mike keek alsof hij water zag branden.
Die komt binnen, dacht Erik.
Eriks oom haalde geconcentreerd adem. 'Allemachtig, Anna,' zei hij ten slotte. 'Geloof me of geloof me niet, maar hier heb ik nog nooit aan gedacht. Waarschijnlijk had die gedachte me te klein gemaakt.' Mike keek zijn buurmeisje aan, terwijl zijn lippen rond zijn tanden krulden. 'Mooi dat je het lef had om dit te vragen. Ik ga de tijd nemen om je vraag te beantwoorden. Althans, als je dat op prijs stelt.'
'Kom maar op,' zei Anna.
'Wie belde zonet?' vroeg Mike en keek Erik aan.
'Bram. Hij wil weten wat er zonet gebeurde en hij wil me wat vertellen. Ik ga naar hem toe.'
Mike bleef Erik aankijken.
'Ik ga nú naar hem toe,' zei Erik en liep de kamer uit.
'Als jouw moeder me in haar armen had genomen, waren er bij mij nooit gedachten over het heelal ontstaan,' hoorde Erik zijn oom nog zeggen.

32

Erik trok de woonkamerdeur achter zich dicht en liep vanuit de hal het trappetje op naar de douchecabine op zolder.
Vijf jaar geleden had Mike nog een kortstondige relatie gehad. Ging hij nu met zijn meer dan vijfentwintig jaar jongere buurmeisje aanpappen? De dochter van zijn ooit beste vriend die na haar boottocht nog steeds kwetsbaar was? Het gaf Erik een akelig gevoel.
Mike en Erik douchten altijd met koud water voor meer weerstand en minder kooldioxide-uitstoot, maar nu nam Erik een warme douche. Op zijn vijftiende was hij begonnen te douchen met koud water. Sindsdien had hij vrijwel geen bronchitis meer gehad. Koud water deed Erik iedere dag kortstondig afzien, maar liever dat dan de benauwdheid van de bronchitis terug. Die benauwdheid voerde hem terug naar de astma-aanvallen in zijn jongste jaren. Aanvallen waarin hij tot in zijn diepste vezels voelde dat hij stikte.
Mike douchte al twintig jaar met koud water, maar had Erik nooit gepusht om hetzelfde te doen. Mike had Erik nooit gepusht om wat dan ook te doen, al had Eriks oom een paar uur eerder beweerd dat hij zijn neefje mogelijk vergiftigd had met aansporingen om te sporten. Erik kon zich daar niks van herinneren. Mike had hem met alles vrijgelaten, behalve dan dat hij zijn neefje tot zijn achttiende verbood om drank, drugs of sigaretten te nemen. Op Eriks achttiende verjaardag kreeg hij van zijn oom te horen dat hij nu zelf kon beslissen wat hij op die vlakken wilde, waarbij Mike suggereerde dat Erik misschien maar beter van de drank, drugs en sigaretten af kon blijven, gezien de problemen die Eriks oom met alcohol had en de problemen die Eriks oma in een ver verleden met alcohol, drugs en sigaretten had.
'Alcohol geeft op de korte termijn goed gevoel, maar later betaal je de prijs,' had Mike gezegd.
Erik begreep dat maar al te goed, want hij had zijn hele leven gezien hoe mat Mike de dag na een avond drinken was.
Mike was mateloos met alles. Ook met eerlijk zijn, haten en liefhebben. Wie het bij hem verbruide kon voor eens en altijd opdonderen. Tegelijk zag hij het in de steek laten van een vriend als de grootste zonde.

Er was net iets gebeurd. Erik had de kracht gevonden om tijdens een black-out door de angst die de black-out veroorzaakte, heen te gaan. Misschien angst van vroeger. Of angst voor de dood? Daarnaast: hij had sinds zijn vijftiende niet meer gehuild, maar net wel en veel harder dan hij op zijn vijftiende had gedaan. En er was Mikes verhaal over het concertkaartje van de Rolling Stones en de dood van tante Elma en alle andere toevalligheden van de afgelopen avond. Als atheïst geloofde Erik in toeval, maar er groeide onrust in hem. Als een bliksemschicht *geen* toeval was, wat was het *dan*?

Zijn hersenen gingen terug naar het braken op de steiger. De kots spoelde nu weg door de regen, die vlak boven zijn hoofd op het schuine dak kletterde. Het braken was volgens hem ontstaan door inwendige weerstand. Weerstand tegen *wat*?
Met een grote handdoek droogde hij zijn lichaam af. 'Waar jij bent, gebeurt het,' vertelde Mike me ooit, dacht hij. 'En het gebeurt door wie jij bent en wat jij wil. Verlang er niet naar om een bijzonder mens te zijn, Erik. Wees een mens met bijzondere verlangens. Wat jíj wil, moet leidend zijn. Je bent een mens, geen kuddedier.' Ik was een kuddedier. Kwam ik met het verslaan van mijn black-out in opstand tegen de lafheid van het kuddedier?
Hij stapte uit de douchecabine die de laatste butler van het huis op de oude houten vloer had laten installeren en hing de handdoek terug op de stang.
Mike had een bijzonder verlangen, dacht hij. Hij wilde de zin van het leven en het waarom van het heelal begrijpen. Vanuit dat verlangen ontrafelde hij zichzelf en alles om hem heen en waarschijnlijk stopt hij daar nooit mee. Maar wie wel? We willen onszelf, het leven en alles wat er is, begrijpen. Dat is een diepe drang in ons. Maar waarom? Ontdekkingen deden onze verre voorouders beter overleven. Apen onderzoeken hun leefomgeving en doen daar hun voordeel mee. Voor mensen is het heelal de leefomgeving. Maar we hebben ook onze innerlijke leefomgeving. Onze geest, ziel, gedachten en gevoelens. Dat kan je ook onderzoeken. Mijn ooms drang naar begrip was zo sterk dat hij in zijn zoektocht naar het waarom van alles, alles opgaf. Of toch niet? Was het waarom van alles toch niet leidend voor Mike? We overleven beter door alles te begrijpen, maar leven doorgeven, doen we door ons voort te planten. Is het verlangen naar liefde en seks daardoor groter dan het verlangen naar alles begrijpen? Mike faalde op het liefdesvlak en *daarom* schoot hij door naar alles willen begrijpen, om de pijn te verdoven. De afwijzingen door Eva en de Spaanse waren cruciaal, want Mikes mislukkingen op het liefdesvlak deden hem theorieën ontwikkelen. Ons diepste verlangen is *niet* het heelal begrijpen. Ons diepste verlangen is liefde. Of niet? Ik ken mijn diepste verlangens niet. Ik kan ernaar gissen en dat is alles. Je moet je diepste verlangens niet kennen. Je moet je diepste motivaties niet kennen. Ontdekkingsreizen brengen magie. Zonder vraagtekens schijnt nergens licht. Je moet jezelf niet volledig kennen. Dan valt de betovering weg. Mijn diepste motivaties… Ernaar zoeken is een avontuur, maar alles komt tot stilstand als exact uitkristalliseert wat voor mens je bent. Ik wil graag dat er in steeds diepere lagen van mijn ziel menselijkheid opbloeit. Zo hoop ik een fijner mens te worden. Zoektochten naar je diepste motivaties is voor wie een enorme pluim in zijn reet wil. Ik zit vol met eigenbelang, *dat* weet ik. Hier en daar kan ik een stap zetten naar een beter mens. Wil ik die stappen zien? *Daar* gaat het om. Te weinig geluk voor alles en iedereen willen, is het grote kwaad op onze planeet, al heel lang. En waarom willen we het te weinig? Omdat we pluimen in onze reet willen. Omdat we aanzien willen. Omdat we veel voor willen stellen. We willen groot, groter en nog groter zijn. In de ogen van anderen. We willen te weinig groot zijn in de ogen van onszelf. We willen te weinig *werkelijk* een goed mens zijn. We willen te weinig *werkelijk* wat voorstellen. We willen geld en goederen en een gloeiend ego door maatschappelijk te schitteren.

Zo eindigen we als gedegenereerde stukken stront. Omdat we te weinig *werkelijk* willen schitteren. Omdat we te weinig mens willen zijn. Omdat we te vaak de stappen die het zuiverste goud brengen niet willen zien. En toch, we willen allemaal een ziel die in bloei staat met bloembladen vol menselijkheid. Mijn diepste motivaties… Eigenlijk kunnen ze me m'n reet roesten. En waarom? Omdat ik ze toch nooit ga kennen. Het enige wat je kan doen is levenslang het menselijke in jou vlam laten vatten. Elke dag weer. Mogelijk is ons diepste verlangen een goed mens zijn. Niet roem, niet rijkdom. Niets anders dan een goed mens zijn. We worden op aarde geboren in een bepaalde tijd, op een bepaalde plek en onder bepaalde omstandigheden. Vervolgens moeten we er wat van maken. *Wat* wil je dat dat is? *Wat* wil je? Dat je wint *als mens*. Dat je stappen neemt waardoor de *enorme* tuin die de aarde is, mooier in bloei komt te staan. Je wil dolgraag duurzaam geluk brengen. Ieder mens kan op ieder tijdstip prachtige keuzes maken. Ieder mens kan zijn eigen specifieke doelen vinden. Fantastische verlangens maken van planeet Aarde een bol waarop alle mensen en alle natuur heel lang fenomenaal kunnen schitteren. *Werkelijk* een goed mens willen zijn, brengt de doelen die je zoekt. Wil je een goed mens zijn of wil je het lijken? Dat is de vraag.

Erik liep zijn kamer in en opende zijn kledingkast. Je vreest altijd, dacht hij, terwijl hij zijn witte lange broek en een zwarte long boxer pakte. Ik zoek vanavond naar nieuwe paden, betere paden, maar het landschap aan de andere kant van de berg die je nooit beklom, kan akelig en verraderlijk zijn. Naast de angst die samenhangt met de dood van mijn ouders, is er de angst die ik van hen meekreeg *voor* ze verongelukten. Sommige angsten moet je tackelen. Andere moet je binnenhalen. Moet ik Mikes angst voor de Large Hadron Collider tackelen of binnenhalen?
Hij keek naar zijn piepkleine bureau, waar hij veel aan had gezeten terwijl hij aan zijn visies op het heelal sleutelde. Visies die in de goede richting zitten omdat de relativiteitstheorie en de bigbangtheorie goed zijn, dacht hij, terwijl hij naar zijn bureaulamp staarde die licht over een leeg bureaublad strooide. Mikes natuurwetenschap is en blijft flauwekul. Experimenten onder de grond bij Genève kunnen nooit gevaar opleveren, want de relativiteitstheorie is goed en dus zijn de risicoanalyses van de Large Hadron Collider dat ook. Mike ziet de theorie van Einstein als fout en denkt daardoor dat de aarde zichzelf kan vernietigen. Iedere dag is volgens mijn oom een gevaarlijker dag vanwege toenemende snelheden in het grootste laboratorium dat de mens ooit bouwde. Mikes vermoedens zijn waanzin. Hij denkt dat deeltjesversnellers de aarde onheil spellen omdat hij ooit fantaseerde over buitenaardse wezens die *hem* onheil spelden. Oude angsten, gecombineerd met grootheidswaan, geven Mike zijn Large-Hadron-Collider-fobie. Mike vermindert zijn angsten niet. Hij vermeerdert ze met wassende wanen.
Angst bracht vaak onnodige paniek. Sommige gevaren moest je onderkennen, bijvoorbeeld als je over een snelweg met mistbanken reed, en gevaren met betrekking tot het voortbestaan van de aarde mocht je nooit onderschatten, maar veel angst was onnodige angst.

De snelle opwarming van de aarde door de mens brengt mogelijk voor ons nog onbekende processen op gang die de mensheid doen uitsterven, dacht Erik, terwijl hij een donkergroen T-shirt met korte mouwen aantrok. De opwarming van de aarde gaat sowieso enorme ellende brengen. Voor reëel gevaar bang zijn, is goed, omdat je dan zinvolle maatregelen neemt. Voor irreëel gevaar bang zijn, is slecht, omdat je dan onzinnige acties ontketent. Mike ziet deeltjesversnellers als gevaarlijk zoals Don Quichot windmolens als gevaarlijk zag. Wat is goede en wat is slechte angst?

Erik had kort daarvoor de angst weggeschreeuwd die hem een black-out had gegeven, maar nu spookte er een heel andere angst in hem. Angst vanwege toeval met een concertkaartje. Angst vanwege bliksemschichten. Angst omdat Mike Eriks gedachten leek te kunnen lezen. Erik voelde dat bepaalde dingen die avond *geen* toeval waren geweest, maar zijn verstand vertelde hem dat alles *wel* toeval was geweest. Angst ten aanzien van hogere machten had Brenda en Mike naar een psychose gevoerd.
Er zat krankzinnigheid in Eriks familie. Krankzinnigheid waarover hij zijn hele leven al hoorde en die hij ook zag. Oom Mike, met zijn mateloosheid. Oma Brenda, met haar ooit uiterst onevenwichtige leven. Overgrootmoeder Lieke, met haar inzinkingen, die dicht bij psychoses zaten of het gewoon waren.
En er was Bram. Bram was stabiel, omdat hij alles wat hem kon raken op afstand hield, waardoor Erik zich afvroeg in hoeverre zijn overgrootvader *echt* stabiel was.
En dan was er nog Erik zelf. Het wonderkind dat liever met vriendjes had gespeeld, zoals zijn vader en ooms dat in hun jeugd hadden gedaan. Achteraf had hij zijn hele jeugd het liefst iedere dag met de kinderen van de buurt gespeeld. Iets waartoe Mike hem soms voorzichtig aanspoorde, maar wat nooit aansloeg, mogelijk omdat Mike zelf met niemand in de buurt contact onderhield.
Hoe evenwichtig was Erik van Iersel? Zijn duik in het water toonde aan dat hij in actie kon komen als de situatie erom vroeg. Maar vlak voor de duik triggerde angst een black-out en als die langer had geduurd, was Anna nu dood geweest en Mike mogelijk ook. Wat zat er allemaal in Erik dat hij niet begreep en wat zat er allemaal in het heelal dat hij niet begreep? Bestond toeval of bestond het niet? En als het *niet* bestond, hoe moest hij dan naar het heelal en zichzelf kijken? En vooral: hoe moest hij dan naar alle gebeurtenissen van de afgelopen avond kijken? Er *was* iets deze nacht, had Mike gezegd. Werd Erik iets duidelijk gemaakt? Vertelde het heelal hem iets? Moest Erik beseffen dat er een revolutie nodig was op het natuurwetenschappelijke vlak? Moest Erik zich openen voor de natuurwetenschappelijke ideeën van zijn oom? Maar hoe evenwichtig bleef hij dan?

Hij had inmiddels zijn gymschoenen aangetrokken en keek vanaf zijn bed naar de foto van zijn ouders, die al zeven jaar tegen de schuine dakwand hing. Een foto van 50 bij 70 centimeter, het grootste formaat van de fotowinkel. Als veertienjarige had hij er al zijn spaargeld aan uitgegeven. Vroeger stierven kinderen vaak voor hun vijfde, dacht hij. De kinderen kwamen er, want de ouders verlangden naar seks, maar

de kinderen werden pas waardevol als ze bij konden dragen. Werd kleine kinderen in heel verre verledens weinig liefde gegeven? Zijn de jaren voor ons vijfde daardoor zo vaag? Omdat het evolutionair beter was als je je er niet bewust van was hoe weinig je ooit voor je ouders betekende? Maar ons onderbewustzijn herinnert zich alles. Ik herinner me de liefde van mijn ouders niet goed, maar voel haar des te meer. Ik voel die liefde al zeventien jaar.
De huidige theoretische natuurkunde maakte klip en klaar duidelijk dat zijn ouders hem nu niet zagen.
En toch.
Erik hoopte dat zijn ouders zich ergens in het universum bevonden. Sinds zijn kleutertijd fantaseerde hij vaak dat zijn ouders bij hem waren. Dat begon toen Mike hem voor het eerst aan de staalkabel bond en Erik, hoewel hem niets gezegd was, heel sterk voelde dat er iets verschrikkelijks was gebeurd. Fantaseren dat zijn ouders bij hem waren, had hem vanaf de staalkabel geholpen kalm en rustig te blijven. Kon de fantasie uiteindelijk de opmaat vormen naar een psychose?

Anderhalf jaar voor Eriks geboorte had Mike zijn psychose.
Mike had zijn moeder meegemaakt toen ze in een psychose zat terwijl ze niet wist dat ze in een psychose zat, omdat ze niet wist wat een psychose was. Mike had daarom op jonge leeftijd al begrepen dat het geestelijk niet goed met je kon gaan. Brenda had later begrepen dat ze in een psychose had gezeten, maar ze had Mike er nooit uitleg over gegeven, omdat ze bang was dat het Mike zou destabiliseren. Mogelijk had ze er beter aan gedaan er wel over te vertellen, want dan had haar zoon mentaal tegengif kunnen ontwikkelen. Kennelijk had Mike Brenda's angsten aangevoeld, want hij had zijn moeder nooit uitgehoord over haar geestelijke dal en ook had Mike nooit met zijn broer Daan gesproken over hun moeders psychose, terwijl Daan psychologie studeerde. Mike had andere interesses. Totdat hij een psychose kreeg.
Mikes psychose ontstond in september 1996 door zijn natuurkundige ideeën. Hij bedacht in de zomer van 1994 een theorie met supersnelle deeltjes in een oneindig oud universum en besefte daardoor maand na maand steeds sterker dat de mensheid op enorme afstanden gevolgd kon worden door verder dan de mens geëvolueerd intelligent leven. Na zevenentwintig maanden stortte Mike in toen hij tijdens een zuippartij ineens zeker meende te weten dat er buitenaards leven in zijn ziel keek. Tijdens het verwerken van de kater de volgende dag wist hij daarbovenop zichzelf wijs te maken dat E.T. hem tot eeuwig leven had veroordeeld. Mikes inzinking duurde kort, omdat hij naar Brenda ging, die destijds in het centrum van Groningen op een steenworp afstand van de Ossenmarkt woonde.
Brenda herkende Mikes geestelijke toestand en ging met hem naar zijn huisarts voor de medicijnen die ze zelf had gekregen van dezelfde huisarts tijdens haar eigen psychose. Terwijl Mike zijn medicatie slikte, ging hij vijf dagen achtereen uren met zijn moeder wandelen, waarbij ze hem uitlegde dat zij elf jaar eerder dezelfde ideeën over

nooit kunnen sterven had ontwikkeld en hoe ze de bijbehorende angsten had bevochten en overwonnen.
Net als zijn moeder elf jaar daarvoor wist Mike niet dat hij in een psychose zat. Net als Brenda destijds wist hij niet eens wat een psychose was, maar hij pikte de uitleg en oplossing van zijn moeder snel op en snapte daardoor dat hij zijn vrees moest verminderen door hogere machten uit te schelden. Hij herstelde binnen vijf dagen en Brenda besefte dat ze haar zoon eerder over haar psychose had moeten vertellen. Zodoende vertelde ze haar kleinzoon er op zijn achttiende over. Erik vroeg Mike daarna over diens psychose. Net als Brenda had Eriks oom er geen moeite mee om over zijn tijdelijk gek zijn te praten, al verzweeg hij dat hij tijdens zijn psychose Bram en Lieke zowat vermoordde. De verhalen van Brenda en Mike maakten Erik mentaal sterker, maar maakten hem ook meer bewust van de psychische kwetsbaarheid van een mens en dat je moest uitkijken met drank en vooral met gedachten over hypersnelle deeltjes in een eindeloos oud heelal.

Erik keek nog steeds vanaf zijn bed naar de foto van zijn ouders en zag voor de duizendste keer hoeveel geluk ze uitstraalden, terwijl hij tevens voor de duizendste keer de pijn als gevolg van een mistbank voelde.
Ze zijn er nog als ik aan hen denk, dacht hij. 's Avonds als kleuter, voordat ik ging slapen, sprak ik met hen en voelde ik dat ze er nog waren en dat ze me hoorden en van me hielden. Soms vertelde ik Mike erover en dan luisterde hij altijd aandachtig.
Erik keek naar het zwarte sluike haar van zijn moeder. Zijn haar was net zo lang als dat van zijn moeder op de foto. Ik vertelde mijn ouders voor het slapengaan altijd wat ik had geleerd, dacht hij. Ik vertelde hen nooit over vriendjes, want die had ik niet, afgezien van Anna, maar dat stopte toen Mike ruzie kreeg met Bart.
Opeens vermoedde Erik dat Bart Brandenburg Anna bij Erik vandaan had gehouden om Mike een rotstreek te leveren. Erik snapte niet hoe hij daar opeens bij kwam, maar toch schoot het door zijn hoofd. Misschien omdat Bart van zijn voetstuk was gevallen toen Anna over Tenerife vertelde. Misschien was Bart inderdaad boosaardig, zoals Mike altijd beweerde.
Mike zei jarenlang niks slechts over Bart. Totdat Erik achttien werd. Naast dat Erik misschien maar beter van de drank af kon blijven, vertelde Mike over Barts boosaardigheid en dat die onder een laag aardigheid school, waardoor niemand doorhad wat voor rotzak hun buurman was.
Erik had Mikes verhaal over drank altijd serieus genomen, maar nooit zijn verhaal over Bart. Mike vond zijn buurman een eigenbelangneuker, maar zo keek hij naar alle natuurkundigen, kosmologen en astronomen.
Plotseling besefte Erik dat hij een veel grotere kluizenaar was dan Mike. Mike had zijn broers en zijn vrienden gehad. Erik niet. Erik had tussen scholieren en studenten gezeten, maar altijd als een vreemde eend in de bijt die nauwelijks sociaal contact met de andere scholieren en studenten had. Ik ben een veel grotere loner dan Mike, dacht hij. Bizar dat ik dat nu pas zie, terwijl ik het altijd heb geweten. Ik wilde het nooit zien. Maar nu wel. Waarom nu wel? Omdat ik mijn scriptie inleverde? Omdat

ik minder bang ben om over de kop te slaan? Mijn scriptie is klaar. Er ligt een zee van tijd voor me waarin mentale terugslagen me minder deren. Diepere waarheden omtrent mezelf maken me nu minder bang en misschien dat ik daardoor vanavond een enorme woordenstroom in Mike opriep. Ik zie nu meer omdat ik met minder angsten meer *wil* zien.

Regendruppels roffelden hard op de dakpannen, al werden de inslagen gedempt door korstmos. Eriks ouders keken hun zoon nog steeds met heel veel liefde aan. Het was slechts een foto van zijn ouders, maar toch, ze keken hem aan en waren nu bij hem in de vorm van zijn herinneringen aan hen. Als toeval niet altijd toeval was, waren ze nu mogelijk *echt* bij hem. Erik zou het nooit weten. Je kon voelen dat er 'iets' bij je was, maar weten deed je het nooit. Als hoogintelligente hypersensitieve wezens er *echt* zijn en jou volgen, laten ze je dat nooit weten, dacht Erik. Want dat voert jou naar een psychose. Mijn ouders nu voelen, geeft me troost. Mijn ouders nu horen, maakt me gek. Trouwens, mijn ouders kunnen er niet zijn. De huidige theoretische natuurkunde sluit dat uit.
Te sterk geloven in hogere machten deed rare dingen met je hersenen, wist Erik. Brenda en Mike sloegen een psychose aan de haak toen buitenaards leven een niet te ontkennen zekerheid voor hen werd. Hersteld van hun psychose begrepen Eriks oma en oom dat dergelijk leven, *zou* het bestaan, zichzelf nooit kenbaar maakte. Onzekerheid ten aanzien van hogere machten geeft ons magie, dacht Erik. Terwijl zekerheid over het altijd blijven van die onzekerheid ons verstand gezond houdt.
Toen hij net achttien was, zei Brenda tegen Erik: 'Ik ben nu geestelijk sterk, maar ga opnieuw onderuit als buitenaards leven mij ondubbelzinnig laat weten dat het er is. Het besef dat er continu iemand in je hoofd meekijkt, is ondraaglijk. Dergelijk leven weet dat en dus kom ik er nooit achter hoe het zit en dat is goed. Ik zal het nooit weten en dat wil ik ook niet, hoe nieuwsgierig ik ook ben. Niet-weten is de oplossing en dat weet buitenaards leven, áls het er is, dondersgoed.'
Mike dacht er ook zo over. Mike en Brenda maakten er soms een spelletje van wie verder dan de mens geëvolueerd buitenaards intelligent leven het grofst kon uitschelden. Ze maakten er elkaar mee aan het lachen, maar tijdens hun psychose was het de boei geweest waarmee ze hun hoofd boven water hielden. Het spelletje werd ook minder speels waar Erik bedacht dat zijn oma en oom het mogelijk vooral deden om altijd weer aangroeiende vrees te kortwieken.
'Is het uitschelden van buitenaards leven écht zo belangrijk?' vroeg Erik ooit aan Mike.
'Ja, maar het gaat niet om het schelden.'
'Waar gaat het dan wel om?'
'Het gaat om angst overwinnen. Doe je dat niet dan blijf je hem schijten met bidden, niet beseffend dat je de moed hebt van een aflaathandel propagerende beverkut.'

Eriks overgrootvader Bram moest al helemaal niks hebben van bidden. Hij was overtuigd atheïst en vond dat alle geloof met wortel en tak moest worden uitgeroeid

omdat het volslagen zeker was dat je na je leven nergens naartoe ging: 'Dood is dood. Prachtig, laat alle klootzakken voor eens en altijd opdonderen.' Mike had zijn grootvader ooit verteld dat Bram met dat standpunt diep gelovig was, maar daar had Eriks overgrootvader niks van willen weten. Bram geloofde niet, Bram *wist*.
Ook Brenda zag atheïsme als een geloof. Het was een geloof dat volgens haar zo diep zat dat de meeste atheïsten totaal niet beseften dat ze geloofden. Atheïsten *wisten* dat er niets was en met die 'kennis' voelden ze zich intellectueel mijlenver verheven boven alle gelovigen van de wereld, waarbij ze niet beseften dat ze zelf krachtiger geloofden dan welk religieus mens op aarde dan ook. Mike ging nog een stap verder: 'Donder op met die fucking onverdraagzame atheïsten die met een goedgemutst "lang leve de vrijheid van meningsuiting" het liefst iedere gelovige afknallen om als atheïstische betweter nog meer te floreren. Atheïsten geloven krachtiger dan de religieuste hond ter wereld. Fuck alle Absolute Waarheid-profeten!'
'Bestaat God of bestaat Hij niet?' had Erik tijdens de laatste kerst aan Mike gevraagd.
'De werkelijkheid steekt altijd weer subtieler in elkaar,' had Mike met een glas whisky in zijn hand raadselachtig geantwoord.
'God bestaat of Hij bestaat niet, lijkt mij.'
'Er kan ook iets tussenin zitten.'
'Hoe dan?' had Erik ongelovig gevraagd.
'Mogelijk is er buitenaards leven, zeg maar A-goden, dat het leven op aarde volgt en ons met heel geavanceerde techniek beïnvloedt door middel van hypersnelle deeltjes. Maar mogelijk worden de A-goden zonder dat ze het weten óók gevolgd, namelijk door wezens met nóg subtielere technieken die met nóg snellere deeltjes werken, zeg maar B-goden. Precies als mensen zullen A-goden zichzelf afvragen of ze gevolgd worden en zich verwonderen over allerlei toevalligheden, maar net als ons hebben ze geen flauw idee hoe het zit. Dergelijke A-goden komen voor óns dan dicht in de buurt van God, vanwege al hun kennis en techniek, maar zijn dat zeer zeker níet als er B-goden bestaan.'
'En de B-goden weten niet of er C-goden bestaan en de C-goden weten niet of er D-goden bestaan?'
'Exact,' had Mike geantwoord. 'Het begrip God wordt steeds verder verdund met altijd weer nóg snellere deeltjes, nóg betere technieken en nóg diepere inzichten. Iedere god is dan onzeker, net als wij. Er is dan geen enkel wezen in het universum zo debiel en noem zichzelf God.'
'Mogelijk begeleiden we over een miljard jaar wezens zoals wij nú zijn,' had Erik gezegd. 'Opdat het leven voor hen en ons gelukkiger wordt. Eigenlijk doen mensen dat nu al met de natuur. Althans, degenen die de natuur proberen te helpen.'
'Met altijd weer snellere deeltjes in een eindeloos oud heelal is alles mogelijk, waarbij er één grondwet geldt.'
'Wat voor grondwet?' had Erik gevraagd.
'Het spel brengt enkel geluk als niemand in het universum weet hoe alles zit.'
'Waarom?'
'Omdat alles weten, alles doodslaat,' had Mike geantwoord.

'Wat is het verschil tussen hoe jij naar hogere machten kijkt en hoe religieuze mensen naar hogere machten kijken?'
'Het verschil is dat ik nauwelijks angst voel voor hogere machten, ook al vermoed ik dat ze bestaan en mij van haver tot gort in de vuile smiezen hebben. Ik zit dus, naar mijn eigen onbescheiden mening, psychisch gezonder in elkaar dan gelovigen, afgezien van het feit dat ik regelmatig naast de rails stuiter door manische *overdrives*. Op het vlak van hogere machten zit ik ook gezonder in elkaar dan atheïsten, want die snappen geen snars van de angst die in hen gaat branden als de geur van buitenaards intelligent leven langsdrijft.'
'Wat voor geur?'
'Als er maar genoeg toevallige dingen gebeuren, wordt iedere atheïst gek.'
'Ben jij niet bang voor hogere machten als je vloekt?' had Erik gevraagd.
'Dat maakt dergelijke zakken, als ze bestaan, geen fuck uit. Dat wij van de aarde een fijne plek maken, maakt hen uit.'
'Waarom?'
'Als ze bestaan, hebben ze een hart van goud en daarom maakt het de reigerneukers geen reet uit of je ze aanbidt of vervloekt. Of je een goed mens wil zijn, maakt hen uit. Ze kijken recht in je hart en doorgronden daar al je hypocriete eigenbelangshit. Zorg godverdomme dat je pit in je donder krijgt en scheld buitenaardse fuckers verrot en leef waardig door écht wat moois van de aarde te willen maken in plaats van te miezeren over de hemel waarin je meent te komen met al je zeikangsten die jou mensonterend klein houden. Zorg voor een mooier heelal door de aarde mooier te maken. Dát is trots!'
'Met al jouw gevloek maak je het leven op aarde voor veel mensen minder mooi,' had Erik met een kerstkransje in zijn hand minzaam opgemerkt, waarna hij naar Brenda had geknipoogd.
'Ik vloek alleen híer,' had Mike gezegd. 'Ik wil mensen geen beroerd gevoel geven. Trouwens, veel mensen beschouwen het als een verademing als je een keer goed vloekt, ook gelovigen. Anderen vloek je zo de kist in. Dat wil je niet.'

33

Erik gaf een kus op de wangen van zijn vader en moeder en liep naar beneden. Als hij de trap afdaalde dacht hij vaak aan de geschiedenis van alles. Het eikenhout van de trap stamde uit de zeventiende eeuw en was door de eeuwen heen flink afgesleten. Erik rook lichte mufheid die hem altijd prettig deed voelen. Zo goed als het huis was verzorgd door vele generaties bedienden, zo slecht zorgde Mike ervoor. Het deed Erik pijn, want hij hield van het huis. Hij overwoog om geld van Bram of zelfs Bart Brandenburg te vragen om het eigenhandig op te knappen. Zijn overgrootvader had centen en het huis van de butler was van hem, maar Bram zou waarschijnlijk toch weigeren, omdat hij wilde dat *Mike* het huis opknapte, wat Mike al jaren weigerde vanwege de ruzie die hij met zijn grootvader uitvocht. Mike was in Brams ogen een parasiet en het minste wat die parasiet kon doen, was de handen uit de mouwen steken om het huis waarin hij woonde op te knappen.
Bram zag zijn kleinzoon als de grootste nietsnut die ooit het levenslicht zag. Wat Bram betrof had Mike sowieso nooit het levenslicht gezien en was hij voor altijd in het ongekende gebleven. Met een borrel op vertelde Bram ooit aan Erik hoe mooi het was geweest als er een andere zaadcel in de eicel was gedrongen, zodat er een ander mens was ontstaan en niet het stuk ongedierte met de naam Mike van Iersel, dat nergens goed voor was, behalve voor het produceren van ellende. Het was vreemd dat Bram zo over Mike dacht, want Eriks vader Daan had exact dezelfde genen. De drieling was eeneiig geweest en Daan de lieveling van Bram.
Van Bram was geen financiële steun voor het opknappen van het huis van de butler te verwachten. Brenda was bijna net zo arm als Mike. Ze zou geld geven dat ze niet had. Eriks opa Klaas gaf al helemaal geen cent aan iets waar zijn zoon voordelen van kon plukken. Bleef Bart Brandenbrug over, Eriks buurman en astronomieprofessor. Maar de aversie tussen Bart en Mike kwam niet alleen van Mikes kant. Bart was diplomatiek genoeg om het niet te zeggen, maar hij had volgens Erik het liefst dat Mikes naam nooit genoemd werd. Mike bestond niet als Bart en Erik op de universiteit Eriks afstudeeronderwerp bespraken.
Bart wil waarschijnlijk dolgraag geld geven om ervoor te zorgen dat het huis van de butler niet verder verpaupert, dacht Erik, terwijl hij de trap afdaalde. Net als Bram geeft hij misschien wel het dubbele als het geld niet ten goede komt aan Mike, maar Mike is een onlosmakelijk onderdeel van het huis.
Eigenlijk kon Erik ook niks van Bart verwachten en dus zou het huis waarschijnlijk verder verpauperen.

Onderaan de trap dacht Erik ineens aan 'het boek'. Mike sprak al jaren over een boek waar hij aan werkte, maar Erik verwachtte niet dat er ooit een boek van zijn oom gepubliceerd zou worden. Geen enkele uitgever was geïnteresseerd in het publiceren van een boek dat de relativiteitstheorie en de bigbangtheorie verwierp. De aarde was niet plat, want de aarde was een bol. Er bestonden geen deeltjes die sneller

dan licht gingen, want er ging niks sneller dan licht. Het heelal was niet oneindig oud, want het was 13,8 miljard jaar geleden uit niets tevoorschijn gesprongen. Je verkocht non-fictieboeken als er wetenschappelijke feiten in uitgelegd werden. Je verkocht geen non-fictieboeken als er flauwekul in uitgelegd werd.

Toen Erik de woonkamer binnenstapte om te groeten alvorens naar Bram te vertrekken, hoorde hij Mike zeggen: 'Ik ben een alcoholist, net als mijn grootvader Bram, die dat niet wil weten. Word geen alcoholist, Anna. Duik in het Paterswoldsemeer, wandel in de natuur, ga fietsen, maar ga niet zuipen.'
'Waarom dronk je vanaf je vijftiende zo veel?' vroeg Anna, nog steeds in Mikes badjas gehuld.
'Je kruipt als een vreemde vogel voor jezelf uit het ei en zie het dan maar uit te vinden. Daar kwamen bij mij busladingen dwangmatige shit van Bram en Lieke overheen, dat bracht, denk ik, de meeste onbewuste bagger in die kutkop van mij. Maar veel dagen werden goudgele fakkels van geluk toen vrijheid ging flonkeren en die vrijheid flonkerde als ik aan de zuip was. Met drank kreeg ik de weg naar vrijheid in het vizier.'
'Hoe flonkert vrijheid?' vroeg Anna, terwijl ze opstond en een nieuwe nog bijna volle fles whisky van Mike overnam.
'Je hersenen ruiken vrijheid als ze dwars door dikke platen angst in diepere lagen van je ziel boren. Uit angstcocons breken, is je leven met vrijheid kleuren. Níet uit die cocons breken, is levenslang in een geestelijke gevangenis wegteren. Overbodige angsten afbreken, brengt de innerlijke groei die ervoor zorgt dat je niet net als mijn broer Berend geestelijk gebroken uit het leven rot. Angsten afbreken, vraagt soms alles wat je hebt, maar ondertussen maak je als mens enorme sprongen. Werkelijk leven doe je op schepen die van jou zijn, Anna. Loop niet als een herkauwende koe gewillig met de kudde mee. Wees een mens, zoek jóuw weg. Kies voor geestelijke onafhankelijkheid en sluit geen visies uit vanwege angsten die je uit je leven moet trappen. De mensheid kende twee enorme hoogtepunten: de revolutie van de oude Grieken en de Europese revolutie door de renaissance. Beide ontstonden door overwinningen op angsten en de erop volgende vernietiging van geestelijke dwangbuizen, waarna geestelijke vrijheid mensen naar rationele doorbraken katapulteerde. De oude Grieken gooiden de goden overboord en de Europeanen trapten de Katholieke Kerk aan de kant. Nu zitten we met geestelijke dwangbuizen die de hele aarde omvatten. We zitten in een natuurkundige kooi, een kosmologische kooi, een consumptiekooi en in politieke en religieuze kooien.'
'Is vrijheid wat ieder mens wil?' vroeg Anna.
'Ja, we willen totaal vrij zijn. Om te beginnen vrij vanwege volledige persvrijheid in het land waar je woont. Maar we willen ook vrij zijn van allerlei angsten die ons doen grijpen naar dogma's op het vlak van natuurwetenschap, religie en economische groei. En we willen vrij zijn van angsten die ons naar verslavingen doen grijpen. Zo zit ik met mijn verslaving aan alcohol die mijn angsten dempt. Miljarden mensen zitten vast aan verslavingen, zoals spullen kopen, vlees eten en vliegvakanties. We

consumeren onszelf en de planeet naar de kloten vanwege schrijnende tekorten aan geestelijke groei. We hebben na de oude Grieken en de Europese renaissance een derde revolutie nodig die wereldwijd de hersenen van miljarden mensen in beter, veel beter, vaarwater brengt. Het is een revolutie die bikkelhard nodig is en we hebben die revolutie op de zéér korte termijn nodig.'
'Waarom?'
'Vanwege alle ongenadig grote ellende die keihard op ons afkomt als gevolg van dictaturen, klimaatverandering en deeltjesversnellers. Ik zak weg in een zware depressie als ik drank eruit gooi, zo werkt de shit bij míj. Daarom ga ik na een paar dagen onthouding altijd weer aan de zuip, om mezelf te resetten, opdat ik mijn leven weer aankan. Ik heb een bepaalde geestelijke groei nodig die ik tot dusverre niet wist te vinden. De mensheid heeft ook een bepaalde geestelijke groei nodig opdat miljarden mensen niet in een zware depressie terechtkomen vanwege het gevecht dat ze wereldwijd moeten leveren om onze planeet niet aan een veelvoud van kwade krachten ten onder te laten gaan. In plaats van een depressie moeten we de volgende jaren, decennia, eeuwen en mogelijk zelfs millennia uiterst sterke inspiratie uit onze ziel trekken om in steeds diepere duisternis steeds harder te knokken voor een fijnere aarde, opdat onze nakomelingen en alle natuur ook een beetje geluk mogen proeven.'
'En daarvoor hebben we wereldwijd in allerlei opzichten vrijheid nodig?' vroeg Anna.
'Ieder mens heeft zijn eigen specifieke weg waarop het paradijs aan de horizon gloort en de mijne heet vrijheid. Misschien is vrijheid vooral het vrij zijn van dwangmatig veel voor moeten stellen, misschien is dát wat de menselijke ziel het krachtigst gijzelt. Eenvoud zien dankzij een standvastig karakter dat alle nodeloos ingewikkelde rotzooi eruit trapt, brengt zo onvoorstelbaar veel goeds.'
'Wat brengt ons die eenvoud dan precies?'
'Prettig gevoel. Het is prettig gevoel dat ieder verlanglijstje vult. Met prettig gevoel leg je het oersterke fundament waarop je heel sterke huizen kan bouwen die oneindig schitteren dankzij de heilzame werking van eenvoud. Prettig gevoel als de zin van alles zet ons aan tot betere visies en fijner gedrag.'
'Waarom?' vroeg Anna, die moeite leek te hebben om het allemaal te geloven.
'Omdat je dan sterk voelt dat je gelukkig wordt als je meebouwt aan een mooiere planeet. Je wordt dan minder egocentrisch, braadt jezelf minder betweterig gaar in Absolute Waarheden en daardoor ontwikkel je een scherpere blik op de werkelijkheid.'
'Je wordt dan betweterig omdat je je koning waant met prettig gevoel als zin van het leven,' zei Anna.
'Zo werkt het niet.'
'Hoe dan wel?' vroeg Anna, met een wantrouwende blik.
'Je ziet dan prettig gevoel als de zin van het leven, maar je weet dat níet. Het is een geloof dat op allerlei manieren hoop biedt, niet een Absolute Waarheid waarmee je je superieur voelt. Je geeft niemand een prettig gevoel als je hem of haar jouw levensbeschouwing opdringt. Zo gauw je anderen wijsheden door de strot duwt, bijt

je het leven in de staart, ook dat van jezelf, want anderen irriteren met stelligheden maakt jóu óók ongelukkig. Toch, prettig gevoel als de zin van het leven zien, doet Absolute Waarheden verdampen. Althans, zo werkte dat bij mij.'
'Hoe kon dat zo bij jou werken?'
'Met prettig gevoel als de zin van het leven explodeerde mijn brein met vraagtekens en met die vraagtekens verdampten Absolute Waarheden. Het deed me beseffen dat er waarschijnlijk heel veel is dat de mensheid verkeerd ziet en nog veel meer waar de mensheid geen weet van heeft.'
'Mijn pa is bekrompen,' zei Anna, waarna ze een slok whisky nam. 'Hij is bekrompen omdat hij niks snapt van anderen een prettig gevoel geven zonder er iets voor terug te willen. Wanneer worden mensen bekrompen?'
'Als hun emotionele diepgang afbrandt door karakterloosheid. Karakterlozen trekken rond met de verstikkende oppervlakkigheid van een populistische pinguïn. Zakken zoals mijn pa en jouw pa zijn fatale combinaties van arrogantie en karaktertechnische domheid. Dankzij hun hoge IQ kunnen ze uren oreren, maar hun holle woorden duwen anderen enkel strakgestreken stront in de oren.'
'Wat is het kenmerk van karakterloosheid?'
'Overmatig eigenbelang.'
'Waarom?'
'Te veel eigenbelang zorgt ervoor dat jouw denken enorm begrensd is, want overal waar dat denken nadelig uit kan pakken voor jou, zoekt jouw ratio een reden om een andere richting in te slaan. Zo maak je altijd weer keuzes waar de karakterloosheid vanaf spat.'

Anna keek naar Mikes blote voeten, die door de warmte van de woonkamer van blauwbleek naar felrood waren verschoten.
'Prettig gevoel is de zin van het leven, en klaar?' vroeg Anna, ongelovig.
'Alles wordt eenvoudig met prettig gevoel als de reden voor alles en iedereen. Alles wordt gecompliceerd met alles en iedereen prettig gevoel willen géven. Geloven dat het universum fundeert op prettig gevoel, is compleet wat anders dan prettig gevoel bewerkstelligen. Prettig gevoel als de zin van alles is het eeuwige antwoord, maar hoe je prettig gevoel creëert is de eeuwige vraag.'
'Hoe ík gelukkig word, vind ik al gecompliceerd genoeg,' zei Anna, deemoedig. 'Ik wil heel graag gelukkig worden, zeker na mijn helletocht van doorgaan of doodgaan.' Ze keek Erik, die naast de deur stond, even aan. 'Nogmaals bedankt, Erik,' zei ze, zacht.
Mike stond op, pakte zijn fles whisky terug en nam een slok. 'Ik deed ook een poging om jou te redden, maar misschien moet ik dat soort dingen voortaan aan Erik overlaten.'
Anna keek Mike onderzoekend aan.
'Ik gleed uit op de bodem van jouw boot en viel daardoor achterover, zodat ik met mijn kop tegen de bodem sloeg,' vervolgde Mike. 'Daarna weet ik het niet meer. Waarschijnlijk sleepte Erik me op de steiger. Klopt dat, Erik?'

'Ja.'
Mike knikte. 'Bedankt, Erik.'
'Jij ook bedankt.'
Eriks oom keek verbaasd op. 'Waarvoor?'
'Dat je me opvoedde.'
Mike keek zijn neefje een tijdje onthutst aan, waarna hij schor zei: 'Ik ben geen bedankjes gewend, Erik. Afwijzing en haat kan ik hebben, bedankjes niet. Ik maakte zo veel fouten, je hebt geen idee. Fijn dat je me niet liet verzuipen.'
Hij voelt zich te klein voor een compliment, dacht Erik. Daarvoor hebben Bram, Lieke en Klaas hem te veel gebutst. Mike kreeg weinig complimenten en gaf ze ook niet veel, al vormde de afgelopen avond daar een uitzondering op. Mike gaf me voorheen weinig complimenten, maar keurde ook weinig af, afgezien van mijn kijk op het heelal. Mike nam veel ruimte, maar gaf het ook. Hij beperkte me nergens in, afgezien van drinken, roken en drugs gebruiken.

Erik zag hoe een emotionele huivering door Mike trok, die zijn oom niet wilde tonen. Mike kon goed over verdriet praten, vooral als hij verdoofd was door drank, maar had moeite met het tonen ervan. Dat maakt hem te kwetsbaar, dacht Erik. Zo werkt het ook bij mij. Behalve zonet op de steiger, toen brak de dam.
'Geluk heeft een gouden rand als het de vermenigvuldiging van zichzelf waarborgt,' zei Mike, terwijl hij met de vingers van zijn linkerhand over de kale inhammen van zijn schedel wreef. 'Daarmee snap je de voortplantingsdrift in de natuur en ons verlangen naar seks. Door de evolutie maakt liefde ons gek van verlangen.'
'Hoe laveer je naar geluk met een gouden rand?' vroeg Anna.
'Dat is het mysterie,' zei Mike. 'Zien wat fout is, brengt je dichter bij het antwoord. Zo loop ik niet meer op blote voeten in een badjas door het centrum van Groningen. De grootste zak wil een fantastisch mens zijn. Hierdoor denken we vaak verheven waarheden in het vizier te hebben, terwijl in een diepere laag doodordinair eigenbelang de ziel opschudt. Eigenbelang laaft zich aan leugens, Anna. Ik wilde je moeder voor me winnen. Dát bracht de badjasactie. Ik was geen mens met een wonderschoon doel toen ik bij je moeder aanbelde en dat had ik destíjds al heel goed beseft als ik het had willen weten. Ieder mens zit vol leugens. De kampbewakers van Auschwitz dachten dat ze goede mensen waren met al hun haat naar joden. De aanbidders van de relativiteitstheorie denken dat ze goede mensen zijn met al hun haat naar alternatieve denkers. Ik denk dat ik een goed mens ben met mijn theorieën, maar mogelijk is het troep waar ik me voor moet schamen. Onszelf voorliegen zit in de haarvaten van onze ziel. Liegen kreeg een gouden rand omdat liegen onze voorouders in intolerante maatschappijen deed overleven. Dankzij het liegen van mijn voorouders, vooral tegen zichzelf, loop ik op aarde rond. Dat liegen zit ook in mij en steekt altijd en overal de kop op. Vanwege al mijn bulkende eigenbelang lieg ik veel, maar mijn liegen doorzien, brengt me dichter bij geluk met een gouden rand. Met minder liegen zie je beter wat fout is. Wat we nu als mensheid het meest van alles nodig hebben, is minder liegen, zodat we beter zien wat fout is, opdat we beter

de immense problemen kunnen tackelen die ons al decennia in steeds zwaarder weer brengen. Bulkend eigenbelang doet ons liegen, vooral tegen onszelf. Waar miljarden mensen minder gaan liegen, laveren we de aarde naar geluk met een gouden rand.'

Nog een stap verder en we zijn weer bij Mikes natuurwetenschappelijke theorieën, dacht Erik. Tijd om weg te gaan. 'Ik ga naar Bram. Fijne avond nog.'
'Fijne avond, Erik,' zei Mike. 'En doe vooral niet de groeten aan de zak die nergens wat van wil begrijpen. Bram miezert op zijn drieënnegentigste nog steeds bekrompenheid. Wie ik ben, interesseert hem niet. Als ik daarover sprak, ontving ik desinteresse, op z'n best. Mijn opa wil met al zijn fucking adviezen het goede voor hém. Om te overleven ging ik er altijd vanuit dat Bram aan het einde van de rit een prachtig mens zou blijken te zijn, want ik verdroeg de gedachte dat mijn opvoeder een rotzak was niet. Ik zag Brams onhebbelijkheden als giftige rupsen, die uiteindelijk tot prachtige vlinders zouden verpoppen. Loog ik mezelf even een constiperende biet in mijn reet. Ik ben nu mentaal sterker, waardoor ik zie wat voor vuilak mijn grootvader is. Bram en Lieke interesseerden zich niet voor ons, dát was onze opvoeding. Ze zeiden het beste met ons voor te hebben, maar wilden het beste voor henzelf. Dat beseffen had hen te klein gemaakt. Ze hadden het nodig om anderen te veroordelen, inclusief hun kind en kleinkind. Ze probeerden al het goede in mij klein te krijgen. Bram ziet het nu zelfs beter dan ooit. Hij wordt ouder en zwakker en compenseert dat met gedroomde alwetendheid. Hoe beroerder je bent, hoe grootser je jezelf waant om je verkankerde menselijkheid te maskeren. Goed dóen in plaats van goed lijken, is niet aan Bram besteed. Hij meent altijd dat anderen voor ellende zorgen, nooit hijzelf. Zo werd hij een uitgehard mispunt waar iedere ziel die wel innerlijk vuil veegt met reteveel recht pestpokken van kotst.'
'Je veroordeelt Bram hier keihard,' zei Erik.
'Om mezelf te beschermen. Ik ben de kleinzoon die ook de pispaal van zijn vader is.'
Erik had spijt van zijn laatste woorden, want hij zag hoe zijn oom ontdaan zweeg. Anna schoof ongemakkelijk heen en weer. Erik wist niet wat hij moest zeggen, maar voelde dat hij na Mikes reactie niet zomaar weg kon gaan.
'Waarheid is vooral je eigen waarheid en die maak je heel moeizaam zichtbaar,' vervolgde Eriks oom na enige tijd. Ineens zuchtte Mike. 'Brams hang naar geld en aanzien zit ook in mij,' vervolgde hij. 'Ik wilde altijd geld en roem, zodat ik een goed huis kon kopen, aanzien had en eindelijk mijn droomvrouw tegen het lijf zou lopen. Ik hunkerde naar huizenhoge status, maar met jagen op status loopt je geluk altijd een stap achter op je ellende, om nog maar niet te spreken van de ellende die je bij anderen veroorzaakt. Een goed mens willen zijn en ernaar handelen, was genoeg geweest, maar ik wilde zo veel meer, waardoor ik vaak geen goed mens was, integendeel. Mijn menselijkheid hield zich te veel schuil in egocentrisch duister om met weinig tevreden te kunnen zijn.'
'Ik denk dat er veel menselijkheid in jou huist, Mike,' zei Erik, zo oprecht als hij kon. 'Ik ga naar Bram.'

Mike stak flauwtjes zijn hand op. Anna gaf haar achteloze groet.

34

In de hal pakte Erik zijn winterjas van de haak en liep naar het berghok.
Niet alleen op de trap, ook in het zeventiende-eeuwse berghok, waar de fietsen van Mike en Erik stonden, werd Erik vaak teruggevoerd naar het verleden. Het verleden van zijn familie en de stad Groningen, van Nederland en Europa, van de aarde en het heelal. Als sterrenkundige deed hij niks anders dan aan de hand van licht het verleden bekijken, vaak een miljarden jaren oud verleden. De aarde was *nu*. Het heelal was *nu*. Maar alles in het heelal was ontstaan uit samensmeltingen van restanten van oud leven dat keuzes had gemaakt en daarmee alles voor altijd had veranderd. Althans, als je Mikes visie aanhing. In Mikes universum stond alles tot in het oneindige op de schouders van voorafgaand leven. In een bigbangheelal van 13,8 miljard jaar kon je je moeilijk voorstellen dat biologisch en intelligent leven overal sporen had achtergelaten, maar in een eindeloos oud heelal speelde letterlijk *alles* in het universum zich af op de restanten van oud leven. Mikes ideeën gaven oneindig veel ruimte aan nieuwe rationele bespiegelingen. Zo sterk dat Eriks hoofd duizelde als zijn hersenen de sluizen op een kier zetten.
Nu, in de berging, die hem voor de zoveelste keer naar het verleden terugvoerde, was er na de afgelopen avond iets in Erik veranderd. Mike was krankzinnig met zijn waarschuwingen tegen deeltjesversnellers, maar moest je altijd bang zijn voor waanzin? Oma Brenda zat in een psychose, stond op en was nu sterker dan ooit. Mike zat in een psychose, stond op en was nu sterker dan ooit. Je psyche bouwde met overwonnen waanzin grotere mentale weerbaarheid. Mogelijk had die weerbaarheid Mike de kracht gegeven om decennia door te gaan over loodzware wegen en misschien gold hetzelfde voor Brenda, die al decennia onsuccesvol aan romans werkte. Erik wilde niet in een psychose terechtkomen, maar wat werd zijn weg als hij meer mentale weerbaarheid ontwikkelde? Werd zijn leven dan een mooier avontuur vanwege sterker kiezen voor diepere verlangens die meer recht deden aan de mens die hij was en vooral: die hij wilde zijn? *Wie* wilde je zijn en *wat* wilde je doen als je veel krachtiger zicht kreeg op alles wat er zich in jou afspeelde? Voor een krachtiger zicht op je ziel moest je door angst boren en met meer mentale weerbaarheid deed je dat slagvaardiger. Met meer mentale weerbaarheid kon je beter je grenzen opzoeken vanwege verminderde kans om in akelig diepe dalen terecht te komen. Ik ben nu minder vatbaar voor ontregelende angst, dacht Erik, terwijl hij naar eeuwenoude stenen staarde. Mijn gesprek met Mike, de storm, het duister, de kou, de bliksem en mijn duik in het meer deden me door angsten roeien, waardoor ik mentaal sterker werd. Mogelijk beschouw ik deze nacht later in mijn leven als het begin. Het begin van een avontuur waarin ik door de wisselwerking van angsten aanboren enerzijds en angsten overwinnen anderzijds, diepere verlangens en mooiere motivaties ophoest, die van mij een gelukkiger mens maken door sterkere gevoelens van zuivere trots. *Wat* wil je? Je wil een goed mens zijn, een mens dat *echt* trots op zichzelf kan zijn. Je wil niet

menselijk verrotten door egocentrisch, egoïstisch en lafhartig scheepsladingen gepurificeerd eigenbelang na te jagen.

Wat voor avontuur kon er ontstaan als hij de natuurwetenschappelijke ideeën van zijn oom ging bestuderen? Erik kende de globale lijnen van Mikes natuurkunde, kosmologie en astronomie, maar voor de details ervan had hij zich altijd afgesloten. Misschien omdat ik mijn hele leven vol bewondering naar Het Kasteel keek en me schaamde voor het onbeduidende huis van Mike, dacht Erik, terwijl hij naar het peertje keek dat de stokoude stenen van het berghok verlichtte. Mike is een veredelde oppas. Hij betaalt geen huur en krijgt al vanaf mijn vierde jaar een maandelijkse toelage van Bram om voor mij te zorgen. Mike bezit niets. Het huis is van Bram. Accepteerde ik de ideeën van Mike nooit omdat ik als kind veel prettiger gevoelens verbond met Het Kasteel dan met het huis van de butler? Accepteerde ik daarom Barts ideeën over het heelal en niet die van Mike? Stuurde mijn onderbewustzijn mij naar een groot huis en hoge status toen ik zo gedisciplineerd mijn studie deed? Wilde ik veel lijken in plaats van veel zijn? Zat er verlangen naar materiële welvaart en maatschappelijk aanzien in mijn hart toen de woorden van mijn professoren in mijn hoofd stroomden en ik Absolute Waarheden zag? Woorden die alle studenten voor zoete koek slikken opdat ze carrière maken? Zitten we met dezelfde mensonterende kritiekloosheid als vijfhonderd jaar geleden toen we de woorden van de Bijbel als de waarheid zagen en dachten dat God de wereld in zeven dagen had geschapen? Niet omdat we die gedachte logisch vonden, maar omdat het voor waar houden van die gedachte ons veiligheid, zekerheid, materiële welvaart en status bracht, zodat we ons voort konden planten? Zijn het gekken als oom Mike die op andere visies komen als gevolg van moedige keuzes? Zijn het gekken die duistere onbekende weilanden betreden en zo voor sprongen van de mensheid zorgen? Zijn het mensen als mijn bloedeigen oom die net als Copernicus en Galilei de ideeën van hun tijd verwerpen? Waarbij ze alle regels links laten liggen behalve de regels van hun hart?
Erik dacht aan wat Mike ooit tegen hem zei: 'De weg van de relativiteitstheorie is een kronkelend pad van exclusiviteit, waarop intellectuele narcisten superioriteitzaad spuitend klaarkomen terwijl ze orgastisch schreeuwen: "Je moet onze wiskunde onder de knie krijgen als je het heelal wil begrijpen!" Exclusiviteit maskeert menselijke bagger en spelt daardoor onheil. Zet altijd weer vraagtekens, Erik. De wei van de natuurkunde en kosmologie is alleen goed als er zich steeds meer bloemen in openen. Natuurkundigen en kosmologen sloegen in het verleden de grootste flaters waar ze zich dicht bij het weten van alles waanden. Goede natuurkunde en kosmologie geeft jou níet de Absolute Waarheid, maar opent enorm veel deuren naar nieuwe waarheden die zicht geven op nog veel meer gesloten deuren. Uitbreiding van kennis doet grotere speelweides aan de horizon oplichten. Trap de exclusiviteitspoeha van de hoogmoedneukers regelrecht terug in hun reet en eis de eenvoud die iedereen begrijpt.'

Erik trok de deur naar de achtertuin open en besefte dat het allesbehalve het moment was om te gaan fietsen. Het regende niet meer, maar het waaide des te harder. Rechts zag hij grote takken die van de bomen van Bart Brandenburg waren gerukt. Het was levensgevaarlijk om nu rond het Paterswoldsemeer te fietsen. Hij overwoog om binnen te blijven, maar zijn overgrootvader Bram vond iedere man die niet minimaal één keer per maand zijn leven op het spel zette een gedegenereerde miezer en Erik had geen zin om verhalen te horen over watjes die afbelden omdat het een beetje waaide. Bovendien had hij het gevoel dat Mike en Anna in het geheel niet op zijn gezelschap zaten te wachten.
Kort daarop blies de wind Erik met grote snelheid over het zandpad dat achter het huis van de butler lag. Het pad kwam uit op het witte schelpenpad van Bart Brandenburg, waarover hij naar de Groningerweg zeilde. Vervolgens fietste hij moeizaam met een schuine tegenwind naar het zuiden om daarna vol tegen de wind in over de Meerweg oostwaarts te fietsen, waarbij hij een aantal keren afstapte, omdat hij niet tegen de wind in kon komen.
Over de Hoornsedijk ging het noordwaarts en daardoor beter. Erik keek naar links, naar de boerderij en weilanden die ooit Bram toebehoorden en waarop nog steeds actief geboerd werd door de melkveehouder die de boerderij in de jaren negentig van Bram had gekocht. Erik was op de boerderij geboren omdat zijn ouders bij Bram en Lieke in waren getrokken vanwege de verbouwing van hun eerste woning in de Rivierenbuurt. Erik was de laatste van vele generaties Van Iersel die op de boerderij waren geboren. Hij kwam ter wereld net voordat Bram en Lieke zouden verhuizen naar het huis van de butler en de boerderij al niet meer eigendom van de familie Van Iersel was.
Halverwege de jaren zeventig had Bram een loopstal achter de oude boerderij laten bouwen en de nieuwe veehouder had daar een modernere loopstal naast gezet. Achter de oude weilanden van Bram zag Erik heel vaag de golven van het meer. Het lichtje boven de voordeur van het huis van de butler was nu uit, maar er kwam licht uit het raam van de woonkamer. Het Kasteel was totaal verduisterd.
Tien minuten later werd Erik weer westwaarts geblazen toen hij het onverharde pad naar Brams huis insloeg. Zo kwam hij opnieuw op een gazon bij de oever van het Paterswoldsemeer terecht en keek hij andermaal over het water, maar nu met de blik westwaarts in plaats van oostwaarts. De wind sloeg gaten in het wolkendek en een volle maan bescheen plotseling het meer. Links baadde Brams oude boerderij in het maanlicht en aan de overkant zag Erik Het Kasteel en het huis van de butler.

Het harde knappende geluid van een brekende boomtak deed hem verstijven. Heel kort daarop schampte iets zijn jas. Een zware tak van de enorme kastanjeboom naast Brams huis was afgeknapt. De tak had een lengte van ruim zeven meter en was aan het uiteinde zo dik als zijn dijbeen. De helft van de tak, het dunne deel, lag in het Paterswoldsemeer.
Het is stom en sta hier met deze storm, dacht Erik, terwijl hij zijn dijen aanspande en achterover leunde om te voorkomen dat de wind hem omverblies.

'Mooi, hè?' schreeuwde iemand boven de wind uit. 'Met wat wind voel je dat je leeft! Jammer van die boom! Ook jammer van de afgelopen winter! Nóg zo'n winter en ik heb het schaatsen verleerd!'
Bram was drieënnegentig, maar schaatste nog steeds als het meer dichtvroor. Bram hield van alles wat extreem was. Hitte, kou, regen en wind, het kon hem niet gek genoeg gaan.
'Wandelde je vandaag rond het meer?' schreeuwde Erik terug, terwijl hij zich dom voelde, want hij wist dondersgoed dat Bram iedere dag de wandeltocht van drie uur maakte. Daarbij sloeg Bram nooit af naar Mike en Erik. Bram kwam niet naar jou. Jij kwam naar Bram.
'Natuurlijk maakte ik een ronde, wat lul je nou? Wat was dat zonet bij jullie, wie lagen daar in het water?'
'Anna sloeg om met haar boot en kreeg een klap tegen haar voorhoofd!' schreeuwde Erik. 'Mike wilde haar redden, maar gleed uit, zodat hij met zijn achterhoofd op de omgekeerde boot sloeg en bewusteloos raakte. Ik haalde Anna uit het water en trok Mike op de steiger.'
'Goed gedaan!'
'Ik kreeg een black-out toen ik het zag gebeuren. Daardoor deed ik lange tijd niks. Voor hetzelfde geld waren Anna en Mike nu dood!'
Zijn kleine lichtgebouwde overgrootvader keek vanonder zijn witte wenkbrauwen een tijd in Eriks door de maan beschenen gezicht. '*Fuck it!*' schreeuwde hij ten slotte. 'Ze leven!'

En Anna ligt nu waarschijnlijk met je kleinzoon te wippen, dacht Erik. Shit, het is egoïstisch en doe dingen waardoor anderen hun leven voor jou moeten wagen. Anna was niet alleen onverschillig ten aanzien van haar eigen leven met haar boottocht, ook ten aanzien van dat van anderen.
'Dus de schlemiel meende ook wat te moeten doen!' schreeuwde Bram, refererend aan Mike. 'Begrijpt ie nog steeds niet dat hij nergens goed voor is met zijn geflipte kutkop!'
Zo praatte Bram altijd, net als Mike. Eriks oma deed het soms ook en Erik zelf was er ook niet vrij van. De hele familie Van Iersel was besmet met vuilbekken.
Brenda vertelde Erik ooit dat Bram direct na de dood van Lieke een maand in New York bij Brams neef Bas verbleef en dat Bram daarna grove taal uitsloeg. Bas was de bron. Bij hem had Bram zijn vuilbekroeping gevonden. Net als Mike hield het Bram overeind.
Al vanaf zijn vierde woonde Brams neef Bas in of in de buurt van New York, omdat Bas' vader en moeder vlak voor de Wall Street-crash in 1929 naar de Verenigde Staten emigreerden. Bas en Bram kwamen tegelijk op 10 april 1925 op de Van Ierselboerderij ter wereld. Hun vaders waren eeneiige tweelingbroers. Bas' vader emigreerde omdat op 24 september 1896 zijn tweelingbroer vijftien minuten eerder was geboren, waardoor Brams vader boer werd op de boerderij, ook omdat er een Van Iersel op de boerderij moest komen en met hun drie oudere zussen kon dat niet.

Ter compensatie had Bas' vader mogen studeren. Hij koos voor de Rijksacademie van Beeldende Kunsten in Amsterdam om vervolgens in 1929 in New York een schildercarrière te beginnen. Dat leverde veel geld op, want hij maakte vooruitstrevende maar niet *te* vooruitstrevende schilderijen.
Het contact tussen de eeneiige tweelingbroers bleef altijd heel sterk en daardoor bleef er ook altijd contact tussen de twee zoons van de tweelingbroers, al lag er vanaf hun vierde een oceaan tussen hen in. Bas werkte zijn hele leven in de financiële sector, verloor de helft van zijn vermogen op de Wall Street-crash van 1987 en woonde nu in een riant huis aan de Atlantische Oceaan op Long Island.
In vrijwel iedere zin die hij sprak nam Bas het woord *fuck* in de mond. Bram had dat tijdens zijn maand in New York overgenomen, al was het na zijn terugkomst in Groningen afgezwakt. De twee neven waren de hele maand dronken geweest. Naast krankzinnigheid en vuilbekken had ook alcoholisme zich stevig in Eriks familie genesteld.
Na Brams wilde maand in New York, waarbij hij het rouwen over de dood van zijn vrouw parkeerde door het op een zuipen te zetten, had hij de discipline om zijn drankgebruik terug te brengen tot exact vier drankjes per dag. Bram veroordeelde alles en iedereen die zichzelf niet matigde met alcohol, maar zijn eigen alcoholisme, dat hij 'verdiend van het leven genieten' noemde, was goed. Hij blaakte immers van gezondheid!
Mikes alcoholisme werd door Bram ten strengste afgekeurd. De leegloper kon geen maat houden! Mike zoop twee avonden per week en dronk verder geen druppel. Erik had zijn oom vaak dronken gezien, maar zijn overgrootvader nooit. Per saldo dronk Bram een vergelijkbare hoeveelheid alcohol als Mike, maar dat maakte geen fuck uit, je moest godverdomme maat kunnen houden.

Eigenlijk had Bram allang dood moeten zijn met zijn alcoholisme, maar hij was een wonder van discipline op het vlak van eten en bewegen. Hij was geen veganist zoals Erik, Mike en Brenda, maar at veel groente en fruit, af en toe een stukje kip, veel peulvruchten en iedere dag een kippenei. Bram had heel lang koeienmelk en runderen verkocht, maar at nooit rundvlees, omdat Brenda hem had uitgelegd dat kippenvlees en eieren in plaats van rundvlees en varkensvlees uitzonderlijk veel beter waren voor zijn gezondheid, het klimaat, het milieu en de natuur. Bram kocht nooit ijs, snoep, chips, frisdrank of koek, roken had hij nooit gedaan en iedere dag kreeg hij maniakaal veel lichaamsbeweging. Het enige ongezonde waar hij niet vanaf kwam en niet vanaf wilde, was alcohol.
Aan de andere kant van de oceaan deed zijn neef precies hetzelfde. Ze hadden gezworen honderd te worden en dat te vieren in Bas' huis op Long Island met *The Great Gatsby* in hun hand. De roman van F. Scott Fitzgerald, die zich afspeelt in enorme huizen aan de Atlantische Oceaan op Long Island, kwam in New York uit op 10 april 1925, de dag waarop de twee neven op een statige boerderij met oer-Hollandse melkkoeien vijfhonderd meter van het Paterswoldsemeer ter wereld kwamen in kraambedden die naast elkaar in dezelfde slaapkamer stonden. Bovendien

waren hun beide vaders op dezelfde dag als Fitzgerald geboren. Ze moesten 10 april 2025 halen!
Ze konden hun feestje ook in Groningen aan het Paterswoldsemeer vieren, tenslotte waren ze daar geboren, maar de boerderij was niet meer in familiehanden. Mike had vanaf zijn zestiende twaalf jaar de koeien gemolken als Bram en Lieke op vakantie gingen en hij had zijn grootvader vanaf die leeftijd ook geholpen met het maaien van de eerste snee gras in het voorjaar, de drukste tijd van het jaar, maar Mike was op theorieën over het leven en het heelal uitgekomen en vond trekkerrijden en melken weliswaar leuk, maar alleen voor korte tijd. Wanneer Bram en Lieke terugkwamen van vakantie was Mike de koeien en de trekker alweer spuugzat. Eriks vader Daan en oom Berend hadden nooit enige interesse voor het werk op de boerderij getoond. Ze hadden zelfs nooit leren melken of trekkerrijden.
Brenda kon wel melken en trekkerrijden en had vanaf haar zestiende eenentwintig jaar de boerderij overgenomen als haar ouders een dag weg waren of een week op vakantie wilden, zelfs toen ze gebrouilleerd met haar ouders was, maar vanaf het moment dat Mike op de boerderij aan de slag ging, had ze niet meer naar de boerderij getaald. Net als Mike was ze geen boer. Bram vond het allemaal best, die wilde dat iedereen deed wat hij of zij meende te moeten doen, al vormde Mikes gesleutel aan theorieën daar een uitzondering op. Berend was in Brams ogen een lui varken geweest en hij vond Brenda een warhoofd, maar Mike bracht zijn familie pas *echt* regelrecht te schande en wel met theorieën die volgens Bram 'nog niet eens voor de kat z'n kut!' waren.
Bram wist niks van welke wetenschapsrichting dan ook, maar begreep naar eigen zeggen heel goed hoe alles in elkaar stak. Toen Erik zijn overgrootvader ooit vroeg hoe dat kon, antwoordde hij: 'Ik constateer dingen.' Erik zag dat als krankzinnigheid, maar Brams glanzende ogen en licht trillende stem getuigden op dat moment van zo'n enorme agressie dat Erik niks meer had gezegd.
Mikes theorieën waren volgens Bram de luchtfietserij van een met psychische pokken besmette gek die door shit te produceren zin aan zijn waardeloze leven gaf, niet beseffend dat hij een parasitaire puist op het aangezicht van de stad Groningen en vooral van de familie Van Iersel was. Mike was veel erger dan nietsnutbroer Berend, die tenminste niemand lastigviel, afgezien van alle mooie vrouwen die hij tegenkwam.
Bram accepteerde Brenda's levensstijl omdat zijn dochter dat had afgedwongen door tijdelijk zo gek als een deur te worden, waarbij ze haar moeder Lieke ver overtrof. Daarna wilde Bram slechts één ding, namelijk dat iedereen, Mike uitgezonderd, precies *dat* leven leidde wat hij of zij wilde, niks anders dan *dat*, want dwangmatig een ander iets opdringen, zoals Bram jaren bij zijn dochter had gedaan, leidde zonneklaar tot krankzinnigheid en alcoholisme. Dat had hij geconstateerd.

Bram was stabiel, maar niet superstabiel. Hij begreep daarom heel goed dat geestelijke balans uiterst belangrijk was. Bram kon zijn leven aan, maar niet alleen. De

depressie na de dood van zijn vrouw verdween pas toen er een engel in zijn leven verscheen.
Die engel was nu al achttien jaar zijn vriendin Ellen, die in 1993 weduwe werd en in een flat ten zuidoosten van het Paterswoldsemeer woonde en geenszins van plan was ooit met Bram samen te wonen, omdat ze heel goed besefte dat te veel Bram een mens doodongelukkig maakte. Ze was zeven jaar jonger dan Bram en wilde nooit sterk afhankelijk van hem zijn, want hij was een eikel. Een eikel met een prettige kant, want hij was een enorme doorzetter, maar wel een eikel, want Bram haalde rotstreken uit als je hem te weinig gelijk gaf.
Mike was Brams grootste teleurstelling. 'En wiens grootste teleurstelling eigenlijk niet,' zei Bram er altijd bij. Wat niet klopte, want Mike was Brenda's noch Eriks grootste teleurstelling.
Bram vond dat Brenda haar talent in de knop had gebroken door haar studie eraan te geven, maar Mike kieperde als academicus scheepsladingen talent gewoon overboord! Brams kleinzoon was een varken dat regelrecht uit de hel was overgewaaid. Brenda, Berend en Mike hadden het eeuwenoude aanzien van de Van Iersels verdampt en Bram was daar al decennia pissig over.
Als overtuigd atheïst geloofde Bram niet in Satan, maar hij had er schik in om veelvuldig over Satan te praten, mogelijk omdat Brenda hem zowat met een groot keukenmes de keel had doorgesneden toen ze dacht dat de duivel in haar vader zat. Ze wilde de duivel doden door Bram te doden, waarop Lieke Brenda met de stokoude Van Iersel-koekenpan bewusteloos sloeg, waarbij Brenda het geluk had dat ze geen schedelbarst opliep.
Bizar genoeg was Brenda daarna niet opgenomen, want Bram vond opname iets voor watjes en zijn dochter was geen watje. Bovendien maakte hij geen goede sier met een opgenomen dochter. Het grote keukenmes verstopte hij, dat wel, en vervolgens werkte Brenda twee weken met Bram tussen de koeien in door landbouwmodernisering strakgetrokken weilanden. Twee weken koeien melken en bedrading rond weilanden repareren plus wat pilletjes van de dokter om te slapen en wanen te onderdrukken, haalden Brenda uit haar psychose, waarna ze nooit meer dacht dat ze niet kon sterven of dat er een duivel in Bram zat.
Liekes mep met de koekenpan bleek achteraf het keerpunt, want Brenda besefte daarna dat ze gek was. 'Je kan alleen maar gek zijn als je het niet doorhebt,' had Brenda ooit tegen Erik gezegd. 'Toen ik bijkwam na de klap met de koekenpan, zag ik dat het krankzinnig is om te denken dat er een duivel in een mens kan zitten en ook dat het krankzinnig is om te denken dat je nooit gaat sterven en dus wist ik dat ik gek was geworden. Vanaf dat moment knapte ik snel op.'
Brenda sprak nooit over Satan, maar Bram wel, mogelijk omdat Brams moeder veel over Satan sprak en haar vrees voor Satan dempte met bidden, naar de kerk gaan en in de Bijbel lezen. Bram was in navolging van de communisten atheïst geworden. Hij vervloekte al zeventig jaar alle communisten ter wereld, maar hun atheïsme had hij verwelkomd. Bram zag jou als een volslagen idioot als je het de kleinste kans gaf

dat er 'iets' zou kunnen zijn: 'Er is niets. Fuck al dat gezeik over God en Satan. Die shit bestaat niet.'
God en Satan hadden in Brams leven niks te vertellen, maar Brenda dacht daar tijdens haar psychose heel anders over. Ze gaf hogere machten de naam 'verder dan ons geëvolueerd intelligent leven' en meende gedurende haar psychotische dagen dat er 'iets', zoals ze het ook wel noemde, bij haar was. Dat 'iets' had Brenda in haar doorgeslagen fantasie het eeuwige leven gegeven. Brenda had de allerergste straf gekregen vanwege het gebruik van drugs, drank en sigaretten en vooral vanwege het op de wereld zetten en in de steek laten van drie kinderen. Brenda's eeuwige leven was *niet* het eeuwige leven na Brenda's dood, maar het eeuwige leven van Brenda *als mens op aarde*. Ze kon niet meer doodgaan en dat zag ze, net als haar zoon Mike jaren later, als de hel.

Naast Bram waren ook Eriks opa Klaas en Eriks buurman Bart atheïst, zoals Brenda en Mike dat in hun jongere jaren ook waren geweest. Klaas en Bart konden zich niet voorstellen dat er 'iets' was. Dat sloeg nergens op, want er ging niks sneller dan licht en dus was communicatie tussen intelligente levensvormen onmogelijk. Het was bewezen dat intelligente wezens op planeten bij andere sterren het leven op aarde nooit konden volgen, want de relativiteitstheorie sloot dat uit omdat de theorie vertelde dat er niks sneller dan licht ging. Met licht als snelste snelheid deed je er vele jaren over om een boodschap naar een andere ster te sturen en dus kon je communicatie met ander intelligent leven op je buik schrijven, aldus Klaas en Bart.
Op 21 maart 2019, Eriks eenentwintigste verjaardag, vertelde Mike dat hij op zijn eenentwintigste precies als Klaas dacht: 'Ik geloofde in 1991 nog in de relativiteitstheorie en de big bang en daardoor was ik er net als Klaas, Bart en Bram heilig van overtuigd dat er geen hogere machten bestonden. Maar mijn theorieën over snellere deeltjes in een oneindig oud heelal zorgden er vanaf 1994 voor dat ik anders ging denken. Zo werd ik agnost. Hoe meer we als mensheid alle Absolute Waarheden aan flarden schieten, hoe meer de donkere wolken boven onze hoofden verdampen.'

Gooi Absolute Waarheden overboord en je bent agnost, dacht Erik, terwijl hij in het licht van een grote volle maan staarde, de storm hard in zijn rug blies en hij zich afvroeg of de enorme tak aan zijn voeten daar door toeval lag.
Brenda was door haar psychose agnost geworden. In haar jongere jaren was ze net als Bram atheïst geweest, maar door haar psychose had ze dusdanig sterk gevoeld dat er 'iets' was dat ze na het koekenpanincident nooit meer kon zeggen dat er niets was. Mike was tot zijn vierentwintigste ook atheïst geweest, maar werd door zijn theorieën agnost. Erik was op zijn vijftiende atheïst *geworden*. De relativiteitstheorie en de big bang hadden hem, samen met opa Klaas en overgrootvader Bram, de weg gewezen. Maar *wat* als de tak voor zijn voeten daar niet door toeval lag? *Wat* als de tak voor zijn voeten daar *in het geheel* niet door toeval lag? Hoe stak het heelal *dan* in elkaar? Waren er dan deeltjes die veel sneller dan licht gingen? Was het heelal dan veel ouder dan nu verondersteld werd? Waren er dan buitenaardse wezens die het

leven op aarde beïnvloedden? Alleen door vragen te stellen, altijd weer, groei je als mens, dacht Erik, terwijl hij naar het klotsende water voor zijn voeten keek. Veel mensen verdrinken geestelijk door alles wat hen goed uitkomt te koesteren en te beschermen en als heilig hoog te houden. Eigenbelang strikt onze geest en dat geldt net zo goed voor mij.

35

Op de oever van het meer zwegen Erik en zijn overgrootvader al geruime tijd in het licht van een volle maan, terwijl ze naar het water keken en zich continu inspanden om niet voorover te vallen. Erik dacht aan de merel die eerder op de avond op het dak van het huis van de butler op en neer wipte. Nu was het Erik van Iersel die met zijn overgrootvader aan de andere kant van het meer heen en weer wipte.
'Jij hebt een borrel nodig!' riep Bram ineens.
'Ik drink niet, Bram, dat weet je wel.'
Een harde windvlaag duwde Erik naar voren, waardoor hij over de afgewaaide tak struikelde en op het natte gazon viel.
Bram was overeind gebleven. 'Godverdomme, Erik!' riep hij, terwijl hij zijn achterkleinzoon overeind hielp. 'Je drinkt niet omdat je een watje bent! Je bent een bangerik! Een bange Erik! Vannacht drink je bier, kom mee!'
Zo had zijn overgrootvader het nog nooit gezegd. Mike ook niet. Eriks oma dronk al zeventien jaar geen druppel, dus die al helemaal niet. Brenda vertelde Erik ooit dat *Bram* een watje was omdat Bram door onbestemde gevoelens overmand werd als hij geen borrels dronk.
Eriks overgrootvader kon de slaap niet vatten zonder jonge jenever, maar durfde dat niet te erkennen en maakte iedereen die niet dronk voor watje uit. Volgens Brenda liet Bram nooit alternatieve meningen van anderen binnenkomen en sloeg hij zich met alcohol en geestelijke stilstand door het leven. Brenda vond haar vader een slappeling die het leven niet aankon. Een watje dat na de dood van zijn vrouw de ellende eerst een maand verdrong met zuipen in New York en na terugkomst in Groningen drie jaar door zijn hoeven zakte, om ten slotte weer op te krabbelen dankzij Ellen. Bram was in Brenda's ogen een slapjanus die onder het mom van een sterk lichaam, wat nergens op sloeg, en onder het mom van 'een kerel drinkt borrels', wat nog minder ergens op sloeg, voortsukkelde, terwijl Ellen de rots was waarop hij het drooghield. Bram was een lafaard die zijn ego op alle mogelijke manieren opblies om zich nooit te hoeven openen voor de visies van anderen, zoals die van zijn dochter en kleinzoon, waar de frustratie van Brenda gierend om de hoek kwam. Brenda vond haar vader een gluiperd die zichzelf omhoogduwde door anderen af te zeiken, bij uitstek haar zoon Mike. Voor Brenda was Bram een narcist die zich staande hield met oud familiekapitaal, dat hij met hard werken maar vooral dankzij de mentale steun van zijn vrouw Lieke had weten uit te breiden.

Lieke was in de ogen van Bram mentaal zwak geweest, maar in de ogen van Brenda was ze een heldin die demonen bevocht. Lieke streed tegen satanische krachten uit verre verledens. Krachten die destructief op haar innerlijk werkten, maar die Lieke wel recht in de ogen keek. Lieke vluchtte nergens voor en zeker niet voor haar diepere gevoelens, waardoor ze zichzelf op alle mogelijke manieren keihard tegenkwam en vaak onderuitging, eigenlijk precies zoals Brenda en Mike. Maar Eriks

overgrootmoeder was iedere keer zonder medicijnen overeind gekrabbeld, al waren daar wel de steun van de Bijbel, God en de kerk bij nodig. Zo werd ze een sterke vrouw, totdat een ader haar hersenen opblies. Ondertussen had ze onbewust Brenda en Mike geleerd inwendige demonen boven water te halen en strak in de ogen te kijken.
'Verminder je angsten door ze te bevechten, zodat meer gevoelens naar boven drijven en aan het oppervlak van je onderbewustzijn voor je bewustzijn zichtbaar worden,' had Brenda ooit tegen Erik gezegd. 'Dit leerde ik van jouw overgrootmoeder Lieke, terwijl ze er nooit een woord vuil aan maakte.'
Lieke was de mentaal zwakke schakel in de Van Iersel-familie. Althans, volgens Bram. Brenda zag haar moeder als een vrouw die met vallen en opstaan maar vooral heel veel moed en doorzetten evenwicht vond.
Bram had volgens Brenda altijd meegelift op de krachten van Lieke, terwijl hij Liekes momenten van instabiliteit als tekenen van zwakte zag. Lieke bleef volgens Bram overeind dankzij zijn kracht, maar Brenda zag haar vader als een oppervlakkige man die aan één stuk door veren in zijn kont stak om zichzelf groot te voelen. De eeuwige fucking kutnarcist, woorden van Brenda en Mike, bleef overeind door anderen te kleineren. Bram daarentegen vond dat hij het in het leven geweldig had gedaan en beschouwde zichzelf als een wijs mens.

Met al zijn wijsheid wilde Bram nu dat Erik bier dronk. Brams enige achterkleinkind moest bewijzen dat hij geen watje was.
'Goed!' riep Erik. 'We drinken wat!'
'Weet je wat zo vreemd is, vanavond?' schreeuwde Bram.
'Wat?'
'De oostenwind!'
'Wat bedoel je?'
'Bij storm komt de wind altijd uit het westen!'

In Brams woonkamer met ingebouwde keuken pakte Bram een flesje bier uit de koelkast en gaf het Erik.
'In de la ligt een opener,' zei hij, terwijl hij naar een la onder het aanrecht wees. Vervolgens haalde hij een fles jenever uit het vriesvak van zijn koelkast en schonk zichzelf in.
'Aan het einde van de middag drink ik bier,' legde hij uit. 'Maar 's avonds drink ik jenever, anders kan ik er 's nachts vier keer uit om te pissen met m'n oudemannenblaas. Proost.'
Erik had zijn flesje geopend. 'Proost, Bram.' Hij zette het flesje aan zijn mond en nam een slok.
'En?' vroeg Bram, terwijl hij Erik met glinsterende ogen aankeek.
'Smerig.'
'Doordrinken.'

Bram had hetzelfde gedaan bij Brenda en Mike. Brenda was nu zeventien jaar van de drank af en Mike zat er nog middenin. Allebei waarschuwden ze Erik voor alcohol, omdat het in het begin zo onschuldig leek. Ze waarschuwden hem ook voor Bram, die hun het gevoel had gegeven waardeloos te zijn als ze niet dronken. Eriks medestudenten zeurden ook over zijn niet-drinken. Zeik niet, dacht Erik dan. Zorg dat je gelukkig wordt met een fantastische levenspartner, want *dat* is wat alcoholisten als mijn oom missen als ze zich een stuk in de kraag zuipen. Dat zie ik al zeventien jaar. Ik mis ook liefde, maar klim liever in De Klimborg dan dat ik een fles aan mijn mond zet.
Erik nam een tweede slok bier. Hij had geen zin om levenslang bang voor alcohol te zijn en wilde zich geen watje voelen. Het schoot door zijn hoofd dat Bram hem beïnvloed had, maar drukte het weg.
Hij ging op de bank in Brams woonkamer zitten, terwijl Bram in zijn luie stoel plaatsnam.
'Je oma was hier vanavond,' begon Bram.
'Op de fiets?' vroeg Erik, die terugdacht aan zijn zware fietstocht naar Brams huis.
'Dacht je dat armoedzaaiers ineens auto's tevoorschijn toveren? Ze zal altijd arm blijven, maar zíj verdiende geld, terwijl die rat in jouw huis doodgaat als nutteloze schimmel, net als die vetzak van een broer van hem.'
Over Eriks vader zei Bram niets. Van de drie broers was Daan het meest stabiel geweest. Degene die werkte, samenwoonde en Brams achterkleinzoon op de wereld zette. Naast Erik en neef Bas was Daan de Van Iersel-telg bij wie Bram trots voelde. Daarnaast had hij een zwak voor Eriks moeder Priscilla gehad, die door iedereen als lief en moedig werd beschouwd. Eriks moeder had Bram geaccepteerd zoals hij was, maar botte uitspraken vanaf het begin spijkerhard aangepakt.

Bram en Lieke hadden de drie broers opgevoed omdat Brenda dat niet kon. Daan, Berend en Mike waren op 21 juli 1970 op de boerderij geboren en daar groot geworden terwijl hun moeder oploste in een met alcoholdampen en sigarettenrook doordrenkte mist, waarin ze haar demonen bevocht. Geen satanische demonen, die verschenen pas tijdens haar psychose in 1985. Psychische demonen, volgens Brenda ontsprongen door haar opvoeding. Opvoeding die ze zelf niet kon geven aan haar drie zoons en bij Bram en Lieke neerlegde, die ze grote fouten als opvoeders toedichtte, maar noodgedwongen toch haar zegen met de drieling gaf.
De psychische demonen zorgden ervoor dat Brenda niet de dagelijkse routine aankon die nodig was om haar kinderen groot te brengen, iets waar Bram en Lieke juist heel goed in waren, want ze gaven de drieling regelmaat en zorgden dat de jongens fysiek niks tekortkwamen. Tijdens het wekelijkse contact tussen Brenda en haar kinderen gaf Brenda Daan, Berend en Mike een zeker gevoel van vrijheid, waarmee ze hen mentaal tegengif inspoot. Zodoende rolden de drie broers niet met dezelfde angsten als Brenda de wereld in, al eiste door Bram en Lieke binnengepompte vrees net zo goed bij hen zijn tol. Van de drie broers reduceerde Daan de vrees het beste.

Waar Lieke met de Bijbel, God en de kerk aan haar zijde vocht en Brenda met drugs, drank en sigaretten, knokte Daan met psychologische inzichten.
Brenda overwon veel angst tijdens het schrijven van haar twee psychologische romans, die ze in 2009 en 2014 zelf publiceerde met printing on demand. Wat ze haar kinderen niet mee had kunnen geven, wilde ze haar lezers geven. Geen mens las haar boeken, zelfs haar zoon en kleinzoon niet.

Bram en Erik dronken in stilte.
De stilte maakte Bram nerveus, want hij voelde in het linkerborstzakje van zijn overhemd. Bram was in de familie de man met geld en dat gaf hem zelfvertrouwen. Altijd had hij briefjes van vijftig en twintig in het linkerborstzakje van zijn overhemd, briefjes die hij te pas en te onpas met de wijs- en middelvinger van zijn rechterhand aanraakte.
'Een kenmerk van zijn narcisme,' vertelde Brenda ooit aan Erik. 'Hij voelt zich klein, maar dat wil hij niet weten en dus doet hij stoer over geld, fysieke kracht en borrels. Interesse in zijn medemens heeft hij niet en interesse in andere gevoelens dan zijn eigen oppervlakkige nog minder. Bram doet er alles aan om bij zelfkennis vandaan te blijven, want die voert hem naar angsten onder het glitterlaagje. Desinteresse in je medemens maakt geen mooi plaatje en daarom loopt hij weg van zelfkennis, meestal door anderen zo goed mogelijk te veroordelen.'

Je kan veel van Bram vinden, maar Bram is de enige in de familie met geld en daar doet hij iedereen een enorm plezier mee, dacht Erik, terwijl hij op Brams bank een slok bier nam. Leven op de financiële ondergrens geeft Brenda, Mike en mij weinig angsten, omdat we maar al te goed weten dat we altijd terug kunnen vallen op Bram. Als het er echt op aankomt, staat Bram op en helpt hij jou met alles wat hij heeft. Het is alleen dat je daarbij zijn meningen op de koop toe moet nemen. Bram veroordeelt iedereen die anders denkt dan hem. Wee je gebeente als je Bram geen gelijk geeft. Hij helpt zelfs Mike als die ooit echt in nood komt. Mijn oom aanvaardt een maandelijkse toelage als vergoeding voor het opvoeden van mij, terwijl hij er tegelijk voor zorgt dat hij zo weinig mogelijk contact met zijn grootvader heeft. Wie heeft er eigenlijk *geen* boter op zijn hoofd?
Erik vroeg zich af of hij niet onbewust bij Mike in huis bleef wonen om ervoor te zorgen dat die zijn maandelijkse toelage behield. Mike vroeg zich dat ook af en had daardoor Erik voor alle zekerheid klip en klaar duidelijk gemaakt dat die zich niks moest aantrekken van de maandelijkse toelage-shit en gewoon het huis uit moest gaan zo gauw hij dat wilde: 'Fuck dat gekloot met Bram. Ik red me wel, dat deed ik altijd al.'
Je redde het dankzij Brams toelage, dacht Erik, terwijl hij een nieuwe slok bier nam. En dankzij gratis wonen in het huis van de butler. Zonder je grootvader had je je theorieën nooit uitgewerkt.

36

Het was nu al een flinke tijd stil en Bram schuifelde steeds onrustiger in zijn stoel. 'Hoe gaat het met je studie?' wilde hij weten.
Erik begreep dat Bram *niks* wilde weten. Erik moest zijn antwoord kort houden en daarna Bram iets vragen, zodat die zijn heldenrol kon vertolken.
'Vandaag leverde ik mijn scriptie in. Er ligt een flinke tak op je gazon, Bram. Wat ga je daarmee doen?'
'Wat dacht je? Die zaag ik in stukken en sla ik op. Als het over een jaar droog is, verstook ik het.'
Erik keek naar de haard die afgesloten was door twee deurtjes van glas. Als kind had Erik astma. Hij groeide eroverheen door te sporten. Lang had hij ook veel last van bronchitis, maar dat stopte toen hij met koud douchen begon. Ook zijn hooikoorts was verminderd door koud douchen, maar hij kreeg het nog steeds benauwd als hij de gassen van brandend hout inademde, wat soms gebeurde als hij langs bepaalde huizen fietste.
Erik had de astma, bronchitis en hooikoorts geërfd van zijn overgrootmoeder Lieke. Brenda en Mike hadden last van hetzelfde, maar Mike was veel sterker geworden vanaf het moment dat hij zich dagelijks in het meer liet zakken. Net als Mike en Erik douchte Brenda zich met koud water, waardoor ook zij veel weerstand had.
Ik dacht heel lang dat mijn vroegste herinneringen mijn herinneringen aan mijn ouders waren toen ik vier jaar oud was, dacht Erik, terwijl hij opnieuw een slok bier nam. Maar dat is niet zo. Een maand geleden besefte ik ineens dat mijn vroegste herinneringen teruggaan naar toen ik twee of drie jaar oud was en ik door astma-aanvallen het regelmatig *zo* benauwd kreeg dat ik bang was om te stikken. *Dat* zijn mijn vroegste herinneringen. Mijn ouders waren er altijd bij als ik astma-aanvallen had, die meestal 's avonds kwamen. Ze probeerden me dan gerust te stellen.
Erik staarde nog steeds naar de haard, waarin houtblokken smeulden. Hij nam een flinke teug bier. Volgens Mike huilde ik nooit, dacht hij. Maar na de dood van mijn ouders was ik zo angstig en verdrietig dat het uitmondde in paniekaanvallen, die vaak versterkt werden door astma-aanvallen. Mike deed dan zijn best om mij gerust te stellen, maar mijn paniek hield dan aan en het piepende ademen ook. Nog steeds heb ik af en toe paniekaanvallen die mijn keel dichtknijpen zodat ik niet kan ademen. Logisch, want mijn oudste herinnering is allesoverheersende doodsangst. Zo'n ervaring nestelt zich. Misschien kreeg ik daardoor vanavond een black-out toen Anna onder water verdween: oude paniek. Ook onder water kan je stikken.
Wat hij allemaal van de ouders van Klaas had geërfd, wist Erik niet. Ze waren kort voor Eriks geboorte overleden en zijn opa sprak nooit over hen. Klaas was fysiek heel sterk. Althans, wat zijn weerstand betrof, want hij was nooit ziek. Qua spierkracht was Eriks opa een slappeling, op zijn enorme door overgewicht gevormde dijbenen na.

Bram was fysiek in alle opzichten sterk en daar voelde Eriks overgrootvader zich heel goed bij.
'Heb je hulp nodig bij het opruimen van die tak?' vroeg Erik, terwijl hij het antwoord wel wist.
'Ben je gek? Dat doe ik zelf. Over een maand schilder ik mijn huis. Het ziet er nu nog goed uit, maar als je wacht totdat je ziet dat er wat moet gebeuren, ben je te laat.'
'Wordt het niet tijd dat je dat een ander laat doen? Ik kan je helpen.'
Bram wuifde de suggestie weg. 'Zelf doen houdt me in beweging, dat is goed.'
'Bram, je huis is zeven meter hoog. Wat als je van de ladder valt?'
'Dat moet je niet doen, maar dat geldt ook voor jou.'
Ja, maar ik ben zeven decennia jonger en klim drie keer per week in De Klimborg, dacht Erik.
'Al die miezerende leeftijdgenoten van mij zeuren over doodgaan,' vervolgde Bram. 'Dat wist je al toen je twaalf was. Zeik niet en ga dood. Als jij wil schilderen, schilder dan jóuw huis.'
'We hebben geen geld voor verf.'
'Je krijgt geld van mij.'
'Meen je dat?'
'Ja, wil je nog een biertje?' Voordat Erik kon antwoorden, was Bram opgestaan en liep hij naar zijn koelkast, waar hij voor Erik een tweede flesje bier opende en zichzelf een nieuwe borrel inschonk.
'Jullie huis moet opgeknapt worden!' riep Bram, terwijl hij de fles jenever terug in het vriesvak deed. 'Hoe eerder hoe beter. Jij gaat waarschijnlijk binnenkort op jezelf wonen en dan trap ik dat stuk stront van een oom van jou eruit en verkoop ik het huis. Je kan een verwaarloosd huis niet verkopen, niet als je er een goede prijs voor wil krijgen.'
Dus dat is het, dacht Erik. Hij wil de boel verkopen en ik moet schilderen, daarvoor moest ik langskomen.
'Ik betaal de verf en jij krijgt vijftien euro voor ieder uur dat je bezig bent. Zolang er maar geen cent naar de ik-weet-het-beter-dan-Einstein-klootzak gaat, die krijgt al genoeg geld van mij.'
Erik overwoog het. Hij had nog nooit iets extra's kunnen doen. Zijn vakanties bestonden uit zwemmen in het meer en boeken uit de bibliotheek halen. Naast een klimabonnement en zijn klimspullen was een zwembroek het enige wat hij kon betalen. Mike en Erik waren arm. Alleen de basale levensbehoeften en wat Erik nodig had voor zijn studie en wat Mike nodig had voor goedkope whisky, veroorloofden ze zich. Ze woonden in een rijke buurt, maar Erik had er geen vrienden, mogelijk om zichzelf als arme eend in de bijt te beschermen. Hij had sowieso geen vrienden. Zijn klimpartner Arno kwam uit een dorp in het oosten van de provincie Groningen. Arno was ook arm, maar Arno had vrienden.

Plotseling voelde Erik hoe groot de druk op Mike moest zijn geweest om werk te zoeken. Erik had altijd gevoeld dat zijn oom ergens voor op de vlucht was, maar kon

het zijn dat *anderen* vluchtten? *Waarvoor* dan? Voor doen waar hun hart naar uitging? Veel mensen wilden een gezin, een huis, een auto en vakanties. Maar was dat wat ze *echt* wilden of was dat wat ze nodig hadden om overeind te blijven?
Huizen, auto's en vakanties stonden niet bovenaan Mikes lijst. Doen wat *anderen* vonden dat je moest doen, stond onderaan zijn lijst. Wat je *zelf* wilde, telde. Eriks oom deed wat *hij* vond dat hij moest doen. Of vluchtte hij *toch* ergens voor? Mike vlucht voor het oordeel van anderen, daarom is hij kluizenaar geworden, dacht Erik. Ineens begreep hij dat mensen met grote huizen, dure auto's en vliegvakanties ook vaak vluchtten voor het oordeel van anderen, maar dan in de tegenovergestelde richting, opdat het oordeel de goede kant uit viel. Mike ging tegen de stroom in en ondervond daarbij zo veel weerstand dat hij verlichting zocht in alleen zijn.
Mensen waren bang voor het oordeel van anderen, omdat veroordelingen hen buiten de groep deden vallen, maar de vlucht voor veroordelingen deed hen diepere verlangens verloochenen. Mike had die diepere verlangens juist opgezocht en daardoor bakken veroordelingen over zich heen gekregen, maar hij werd liever veroordeeld door anderen dan door hemzelf.
Vreemd dat Erik dit inzicht nu pas kreeg. Of helemaal niet vreemd. Het kwam door alles wat zijn oom de afgelopen avond had verteld.
'Ik gun mensen alle geluk van de wereld,' had Mike ooit tegen Erik gezegd. 'Maar ik gun het mezelf meer. Zo werkt die shit, of je het nou leuk vindt of niet. Voel wat je écht voelt en wees daar eerlijk over, vooral naar jezelf.'
'Waarom moet ik eerlijk zijn naar mezelf?' had Erik gevraagd.
'Omdat we de enorme pot met goud aan het einde van de regenboog willen.'
'Wat voor goud?'
'Inzichten in onszelf en het heelal, opdat we onszelf en alles en iedereen gelukkig maken.'
'Wat voor regenboog?'
'Oncorrumpeerbaar zijn,' had Mike geantwoord.
'Ben jij dat?'
'We zijn allemaal corrupte eekhoorns die de glimmende eikels van anderen willen. We zijn anders dan we denken. Ik probeer eerlijk te zijn, maar het is vechten tegen de bierkaai, want in iedere diepere laag van mijn onderbewustzijn houden zich tonnen leugens schuil. Mensen kunnen nóg zulke fantastische engelen worden, de rotzak blijft onuitroeibaar in ons zitten.'
'Is dat erg?'
Mike had een linkmigelige glimlach gekregen. 'Natuurlijk niet, want je verveelt je dood met engelen.' Daarna had hij met een melancholieke blik gezegd: 'Echt prachtige mensen zijn zo geweldig en geven ons zo veel moed. Vanuit de evolutie zit het beest onuitroeibaar in ons, maar degenen die daar dankzij fenomenale menselijkheid ver bovenuit stijgen, raken ons diep in onze ziel. Kunstmatige intelligentie is uiterst gevaarlijk in handen van rotzakken, maar in handen van engelen laat het ons zien hoe we van de aarde een paradijs kunnen maken dankzij zeer grote rechtvaardigheid naar alles en iedereen, waaronder ook de natuur en toekomstige generaties. De

regenboog van de rechtvaardigen brengt de pot met goud van kunstmatige intelligentie. Althans, dat is mijn hoop. Natuurlijk heb ik op het vlak van kunstmatige intelligentie de wijsheid niet in pacht. Het is alleen dat ik bang ben dat we als mensheid te veel een onontwarbare kluwen van miljarden draadjes eigenbelang worden indien we niet heel snel iets vinden wat ons allemaal klip en klaar doet inzien welke wegen ons met acht miljard mensen vóóruit helpen in plaats van nog verder achteruit werpen. Rechtvaardigheid is daarbij een kernwoord en de hulp van enórme denkkracht die vér boven de denkkracht van ieder menselijk individu uitstijgt ook. Maar dat is iets voor de verre toekomst. Het volgende decennium moeten we met acht miljard mensen een enórme schuif naar links maken om af te rekenen met het ultrakapitalisme dat onze aarde en ons allemaal en de natuur razendsnel kapotmaakt. De jaren twintig van de eenentwintigste eeuw moeten de regenboog van de rechtvaardigen gaan worden.'

Om overeind te blijven blaast Mike zijn ego op met theorieën die in zijn ogen niet minder dan fenomenaal zijn, dacht Erik, terwijl hij naar de smeulende houtblokken in Brams haard staarde. Tegelijk laat hij zijn ego leeglopen met zelfspot en zelfkritiek, opdat hij stevig op de grond staat. Bram en Mike zijn narcistisch, maar Bram is een narcist omdat hij kritiek op hem bont en blauw slaat. Mike legt bommen onder zijn ego en laat ze afgaan. Mike snapt hoe ons onderbewustzijn zelfinzicht buiten de deur houdt: om ons ego te sparen. Fijne mensen twijfelen aan zichzelf, waardoor ze fijnere mensen worden. Rotzakken prefereren ontkenning, zodat ze steeds ongevoeliger worden en steeds foutere opvattingen ontwikkelen. Bram is een gefossiliseerde zak die het ieder jaar toch weer lukt om *nog* akeliger te worden. Bram wilde zijn hele leven dat *anderen* betere mensen werden door naar Bram te luisteren. Bram had net als Hitler het liefst duizendkoppige menigten toegeschreeuwd. Gelukkig bleef het bij wriemelen in zijn borstzakje.

Het was weer een tijd stil geweest, terwijl de wind aan Brams huis rukte en Bram onrustig in zijn stoel bewoog.
'Oké,' zei Erik. 'Geef maar geld voor verf en dan knap ik het huis van de butler op, ik heb er nu alle tijd voor met mijn scriptie ingeleverd, maar ik wil de garantie dat Mike er de volgende tien jaar in kan blijven wonen, ook als ik volgende maand verhuis.'
Over de door Erik genoemde tien jaar viel niet te onderhandelen. Dat wisten zowel Erik als zijn overgrootvader, want zo waren de Van Iersels: je trok een streep en de ander kon dat respecteren of opdonderen. Er kwam geen spat verf op het huis van de butler als Bram niet de door Erik gewenste garantie van tien jaar gaf.
Bram keek op zijn horloge. 'Oké. Hij mag er tot exact 29 maart 2029 blijven wonen, maar daarna trap ik hem er subiet uit. Tot die tijd knap jij regelmatig het huis op en daar betaal ik je voor.'

Bram gaat ervanuit dat hij ruim honderd jaar oud wordt, dacht Erik. Hij probeert Mike een rotstreek te leveren, maar dat gaat niet door, want Bram haalt niet zomaar de honderddrie.
'Proost, Erik. Op het huis van de butler.' Bram hief zijn glas.
'Proost, Bram.'
Erik nam een nieuwe slok van zijn tweede flesje bier en voelde een prettige bedwelming. Zijn leven trok altijd op met achtergronddreiging: lichte spanning in zijn buik. Die spanning gaf een onprettig gevoel dat hem continu aanzette tot dingen die, eenmaal gedaan, ervoor zorgden dat de achtergronddreiging tijdelijk wegviel. Maar nu was er ineens *geen* achtergronddreiging. Het goede kwam vanzelf. Alles in Brams woonkamer voelde goed. De achtergronddreiging was opgelost, *dat* deed alcohol dus!
Erik dacht aan de achtergrondstraling. Tegenover ieder lichtdeeltje dan wel foton dat afkomstig was van een ster stonden tienduizend fotonen van de achtergrondstraling. Vanuit alle hoeken van het heelal viel er achtergrondstraling op aarde. Achtergrondstraling had niet de golflengte van zichtbaar licht en was daardoor onzichtbaar voor mensenogen. De achtergrondstraling was in 1965 bij toeval ontdekt. In de bigbangtheorie was de achtergrondstraling een overblijfsel van de begintijd van het bigbangheelal, toen elektronen en protonen zich met elkaar verbonden tot atomen.
Iedere seconde vielen er *enorm* veel fotonen van de achtergrondstraling door je lichaam. Er was achtergrondstraling in het leven van ieder mens en er was achtergronddreiging in Eriks leven, maar door het bier voelde iedere seconde nu goed. *Als* Mike gelijk had met zijn oneindig oude heelal, wist niemand wat de achtergrondstraling was en waar het vandaan kwam. Dan begrijpt geen mens de achtergrondstraling zoals ik mijn achtergronddreiging niet begrijp, dacht Erik.
Hij had zijn oma een week daarvoor op zijn verjaardag gevraagd: 'Hoe kom ik erachter welke doelen bij me passen?'
'Doorgrond je diepste duisternis,' had Brenda gezegd.
'Waarom?'
'Dan komen je diepste verlangens vrij.'
'Wat is mijn diepste duisternis?'
'De vrees die jou beklemt, maar waarvan je niet weet wat het is en waar het vandaan komt.'
'Ik wil juist bij die duisternis vandaan blijven.'
'Dat wilde ik ook op jouw leeftijd, maar dan blijf je vluchten.'
'Wat moet ik dan doen?'
'Versla de vrees die jou gekooid houdt.'
'En dan?'
'Dan weet je wie je wil zijn en daarmee komen jouw doelen in zicht.'

Maar daarvoor moet ik dus mijn diepste duisternis dan wel de achtergronddreiging doorgronden, dacht Erik, terwijl hij een slok bier nam. Brenda's woorden over je

diepste duisternis doorgronden zijn flauwekul, want weten wie je wil zijn, is totaal wat anders dan weten wat je wil.
Ineens verslikte hij zich in het bier. Hij proestte het vocht via zijn neus weer naar buiten en haalde raspend adem, waarna hij met zijn ogen dicht zijn zakdoek tevoorschijn haalde terwijl hij Bram 'het hoort er allemaal bij' hoorde zeggen.
Verrek, dacht Erik. Weten wie je wil zijn, brengt alles wat jouw leven de moeite waard maakt. Ik wil een integer mens zijn. Een mens dat met moed, liefde en doorzettingsvermogen onaflatend het goede zoekt. Je wordt een wondermens vanwege je karakter, niet vanwege je talenten. Mijn achtergronddreiging hangt samen met alle angsten die me zo hard deden studeren. Mijn achtergronddreiging is carrièreangst. Mijn achtergronddreiging is angst voor te weinig geld hebben, te weinig voorstellen en ondermaats zijn in de ogen van anderen. Mijn achtergronddreiging deed me het snot voor de ogen studeren. Over een maand studeer ik af met lof, terwijl ik verstijfd van angst aan de zijkant van het leven zit sinds Anna niet meer met mij naar insecten zoekt. Zelfs als astronomiestudent zat ik verstijfd aan de kant, want ooit wilde ik weten hoe het heelal in elkaar stak, maar de afgelopen jaren wilde ik enkel weten hoe ik het in de astronomie ver kon schoppen. Het is *zo* immens slap als je je leven verkwanselt omdat je zo nodig iets voor moet stellen in de ogen van anderen. Je leeft een tijdje en dan ga je dood, dat is alles, meer is het niet. Ik wil leven terwijl ik doe wat ik *werkelijk* wil omdat ik me laat leiden door mijn verlangens. Ik wil niet langer verzanden in onnodig vluchten vanwege valse visies ophoestende angsten, totdat ik verstard, verstijfd en lafhartig een leven verlaat dat nooit van mij was. Er is geen erger verraad dan verraad aan je eigen leven. Ik wil vanaf hier keihard knokken om in de eindafrekening van mijn laatste overpeinzingen geen vet gedrukt document van zinderende lafheid op te zien lichten.

37

Door het bier verscheen er een glimlach op Eriks gezicht.
Van de weeromstuit glimlachte Bram ook. 'Ja, dit is een goeie deal,' zei hij. 'Zo knapt het huis van de butler op en kan jij op vakantie.'
'Ja.' Erik grinnikte.
'Waarom lach je?'
'Weet ik niet.'
'Zal ik een plaat opzetten?'
'Ja, fijn.'
Kort daarop hoorde Erik Brams jazzmuziek uit de jaren twintig. De muziek had Erik nooit veel gedaan, maar klonk ineens heel vrolijk terwijl alles in de woonkamer straalde. Brams huis was een mengeling van oud en nieuw. De stoffen banken kwamen uit de jaren vijftig, maar de tegels met vloerverwarming waren van de eenentwintigste eeuw. Oud, nieuw, alles was goed dankzij bier.
De twee planten in Brams woonkamer waren het mooist. Planten kennen ook vreugde en pijn, dacht Erik. Overal in het universum ontwikkelt zich leven, want overal verlangt alles naar prettig gevoel. Er moet uitzonderlijk veel biologisch leven in het heelal zijn en heel veel intelligent leven. Intelligent leven dat verbinding zoekt. Intelligent leven dat ons mogelijk allang ontdekt heeft. Althans, als Mikes theorieën juist zijn. Er is *zo* veel meer met Mikes visies. Ondertussen hebben we geen flauw benul hoe alles zit en dankzij die onwetendheid tintelt in iedere hoek magie.
Erik kende de namen van veel sterren. Mike kende de naam van geen enkele ster, de zon daargelaten. Namen deden er niet toe voor Mike. Hij leek zichzelf onwetend van door mensen bedachte namen te willen houden om zijn innerlijke magie niet te verstoren. 'De magie van het leven is de magie in jóu!' had Mike ooit geroepen. 'Zoek vraagtekens totdat je ze verteert als kidneybonen met gebakken tomaat!'
'En dan?' had Erik gevraagd.
'Dan zijn je mogelijkheden eindeloos!'
'Waarom?'
'Omdat je met frisse inzichten het zelfvertrouwen krijgt van een slechtvalk die met 300 kilometer per uur een postduif te grazen neemt, zoals ik de postduif van 300 duizend kilometer per seconde te grazen nam. Voor intelligente wezens die 300 miljoen jaar verder zijn dan wij, is de lichtsnelheid een schildpad!'
'Hoe weet je dat?'
'Dat weet ik niet, maar met voldoende vraagtekens kristalliseren sommige antwoorden uit, of ze nou goed zijn of niet.'
'Hoe kan dat?' had Erik gevraagd.
'Als voldoende puzzelstukjes in elkaar vallen lossen vraagtekens op, al vind je op die manier nooit zekerheden. Daarvoor is hard bewijs nodig. Kijk overigens uit met harde bewijzen.'
'Wat bedoel je?'

'Sommige harde bewijzen verneuken je waar je bij staat.'
'Zoals welke?'
'Zoals de achtergrondstraling,' had Mike geantwoord, 'het fucking hardste bewijs van de bigbangshit. De achtergrondstraling werd eerder, vaker en nauwkeuriger voorspeld door kosmologen die een oneindig oud heelal aanhingen. De achtergrondstraling was veel meer het bewijs van een oneindig oud heelal dan de big bang. Laat jezelf toch godverdomme niet meesleuren door debielen die zó blij zijn vanwege allesomvattend vals doorgronden dat ze dagelijks geestelijk klaarkomen. Die ellende maakten we met religieuze rukkers al meer dan genoeg mee. Word een keizer ten aanzien van de werkelijkheid door met al je menselijkheid iedere dag twijfels in je ziel te strooien.'
'Als de achtergrondstraling niet afkomstig is van een vroeg bigbangheelal, maar het product is van een oneindig oud heelal, wat ís de achtergrondstraling dan?' had Erik gevraagd.
'De achtergrondstraling is dan een groot vraagteken, al zijn er meerdere oplossingen voor gevonden.'
'Wat vind jij de mooiste oplossing?'
'Dat de achtergrondstraling verweerd licht is dat heel lang geleden uitgezonden werd door sterren die allang gestorven zijn als de achtergrondstraling ons bereikt.'
'Waarom vind je dat de mooiste oplossing?'
'De achtergrondstraling is dan een woud van lijkenlicht en overal waar we kijken, zien we dan verdwenen sterren,' had Mike geantwoord. 'Zelfs als we onze ogen gesloten houden.'
'Hè?'
'Iedere seconde vallen heel veel fotonen van de achtergrondstraling door onze ogen, die blind zijn voor zulke fotonen. Bigbangkosmologen denken dat de achtergrondstraling iets ouder dan 13,7 miljard jaar is, net wat minder dan de leeftijd van het bigbangheelal. Als de achtergrondstraling lijkenlicht is, zit je met een achtergrondstraling die zeer wel mogelijk ouder dan 10.000 miljard jaar is. Met 10.000 miljard jaar zit je dichter bij de leeftijd van het heelal als het heelal oneindig oud is.'

Brams twee planten zaten in twee witte potten die op barkrukken stonden. Enorme groene bladen op lange stengels strekten zich in alle richtingen uit. De planten vormden zo twee bollen met diameters van twee meter. Her en der staken lange groene stelen uit met aan het uiteinde een spierwitte bloem met een beige stamper. Dankzij de werking van het bier zag Erik stralende sterren in plaats van bloemen.
Hij keek de kamer rond. Er bevonden zich extreem oude spullen van de boerderij in de woonkamer. De grote ladekast, die Bram nog volop gebruikte, stamde uit de zeventiende eeuw. Een flink versleten en half kapotte houten hooihark, die aan de muur hing, werd in de negentiende eeuw vervaardigd en de gietijzeren zeef om stukjes koeienstront mee uit de melk te vissen en waar nu droogbloemen in stonden, had Bram tot in de jaren zeventig gebruikt.

Erik staarde opnieuw naar de twee planten. Overal vind je bollen, dacht hij. Overal op aarde en overal in het heelal. Natuurkundige krachten bepalen het spel en ze houden van bollen, maar niet van perfecte bollen. De zon, de aarde en de maan zijn geen perfecte bollen. Ook atomen zijn geen perfecte bollen. De natuur houdt niet van perfectie. De mens houdt van perfectie en dat is altijd zijn grootste valkuil geweest. Goddelijke perfectie nastreven, is de dood in de pot met leven pissen. Ik wilde zo graag een perfecte carrière. Nu niet meer. Verlangen naar perfectie frustreert jou de tandjes uit je reet. We moeten op allerlei plekken de chaos van de natuur herintroduceren. De chaos van de natuur verzorgt onze ziel zo veel beter dan menselijke 'perfectie'.
'Het voorjaar vind ik de mooiste tijd,' zei hij. Gelijk daarop besefte Erik dat hij nooit zomaar iets zei. Nu dus wel. Het voelde goed. Het komt door het bier dat ik zomaar iets zei, dacht hij.
'Het voorjaar brengt nieuw leven,' zei Bram, melancholiek. 'Als je jong bent, denk je niet aan de dood. Behalve als je een dode kikker ziet, maar díe is dan dood en doet jou niet denken aan jóuw dood. Als je oud bent, denk je aan de dood, maar die heeft dan geen verboden kleur meer.'
'Hield mijn vader ook van het voorjaar?' vroeg Erik.
Er vormde zich een grote glimlach op het gezicht van Eriks overgrootvader. 'Je vader was dól op het voorjaar! Hij, Berend en Mike struinden dan door de weilanden, speurend naar nesten van kieviten, grutto's, scholeksters en tureluurs, waar ze stokjes bij plaatsten, zodat ik om de nesten heen kon maaien. De drie waren onafscheidelijk. Mike voerde de troep aan en Daan en Berend volgden, maar als het er echt op aankwam, besliste jouw vader. Berend zorgde voor de vrolijke noot, Mike voor de passie, maar jouw vader was geaard. Hij woog alles, waardoor dingen niet snel uit de hand liepen. De drie waren een goeie combinatie.'
'Deden ze dingen die niet mochten?'
'Soms uit onwetendheid, meestal uit berekening.'
'Berekening?'
'Ze hadden hun eigen mening over wat goed en fout was en als ze concludeerden dat iets goed was, deden ze het, ongeacht wat Lieke en ik ervan vonden. Als jouw vader "ja" zei, gingen ze los.'
'Wat deden ze dan?' vroeg Erik, nieuwsgierig.
'Op hun elfde peddelden ze met een zelfgebouwd vlot het Paterswoldsemeer op om de eilanden te onderzoeken. Het vlot hielden ze voor mij verborgen, want ik had het hen ten strengste verboden. Ze verzopen zowat toen er onverwacht een harde wind opstak en ik zelf ook toen ik ze op 28 maart 1982 uit het water haalde. Die dag vergeet ik niet. Hee, het is nu 29 maart en zonet, op 28 maart, verzoop Mike zowat.'
Er ging een schok door Erik. Weer een toevalligheid, dacht hij. Ik moet hier iets mee. Nee, ik moet het laten gaan, het is gewoon toeval. 'Strafte je ze?' vroeg hij Bram.
'Een week huisarrest en het vlot vernietigde ik, maar eigenlijk was iedereen zo geschrokken dat er geen maatregelen nodig waren. Op hun dertiende verjaardag gaf ik

ze een kleine zeilboot met reddingsvesten. Daarmee verkenden ze het Paterswoldsemeer in al haar hoeken en gaten. Waarschijnlijk kamden ze alsnog alle eilanden uit. Wat niet mocht van mij, omdat de eilanden privéterreinen zijn.'
Het verhaal van het vlot kende Erik, maar dat de drie broers ooit een eigen boot bezaten, wist hij niet. Op zomerse dagen wemelde het meer van de boten, maar Erik had nog nooit in een boot gezeten. Waarschijnlijk veranderde dat binnenkort, want Bram had een bootje met elektrische aandrijving gekocht.

De oude jazzmuziek betoverde en Erik voelde zich gelukkig. Dat komt door het bier, echode het in zijn hoofd. 'Denk je wel eens terug aan de boerderij en de weilanden?' vroeg hij Bram.
'Iedere dag loop ik er langs en iedere dag gaan mijn gedachten terug.'
'Naar wat?'
'Naar Lieke en de jonge jaren van Brenda, Daan, Berend en Mike. De boerderij, de weilanden, de koeien en de vogels, ik vond het allemaal prachtig. Als ik op een zonnige dag het gras maaide en over het Paterswoldsemeer keek, terwijl ik de door de jongens gemarkeerde vogelnesten omzeilde, voelde ik me de koning te rijk. Met haar specifieke vorm, vogels en bloemen was ieder weiland uniek. Maar als ik terugdenk aan de boerderij en de weilanden is het altijd in combinatie met Lieke en de kinderen. Dát zijn mijn dierbaarste herinneringen. De combinatie van alles doet het geheel vibreren van geluk. Dat is waar ons hart wordt doorboord. Dan ben je blij met anderen en anderen met jou. Als het contact goed is, doet verbinding stralen.'
Bram is ineens filosofisch, dacht Erik. Dat heb ik nog nooit met hem meegemaakt. Mogelijk komt het omdat we voor het eerst met zijn tweeën alcohol drinken, waardoor we meer op zijn terrein zijn. Maar ook: hij is nu terug in de tijd, toen alle verbindingen nog warm waren, zelfs zijn verbinding met Mike.
'Dood, haat en oorlog veroorzaken het naarste,' vervolgde Bram, 'terwijl geboorte, liefde en glansrijke tijdperken het gelukkigst maken. Het is de interactie van het geheel dat alles fantastisch maakt. Lieke en ik hebben met de kinderen geweldige tijden op de boerderij gekend. Echt geweldig.'
Zo had Erik zijn overgrootvader nog nooit horen spreken. Contact maakt gelukkig, dacht hij. Ik had veel contact met het meer, maar weinig met mensen. Ik was een einzelgänger, dat voelde veilig. Goed en veel contact met anderen is prachtig, maar het lukte me niet, terwijl ik het altijd wilde. Einzelgängers kiezen voor alleen zijn omdat ze voelen dat ze er het beste mee overleven, maar geen mens wil alleen zijn, ik ook niet. Einzelgängers zijn onmachtig, maar vonden een weg om zich sterk te voelen, want alleen zijn hardt. Vreemd dat ik dit nu pas zie en me er niet slecht bij voel. Ik vind het juist fijn om het te beseffen, want daardoor kan ik volgende stappen maken. Alcohol lost naar gevoel op, zodat je dieper kan kijken. Alcohol heeft een goede kant.
'Was Mike een leuk kind?' vroeg Erik.
'Mike was fantastisch. Er waren nog nooit zulke leuke knulletjes als de driejarige Mike, Daan en Berend in hun blauwe overals en op hun gele klompjes. De eerste

drie jaar op de universiteit was Mike trouwens ook geweldig, totdat hij op zijn eenentwintigste veranderde en er geen land meer met hem te bezeilen was. Twee jaar later kwam hij met zijn debiele theorieën en toen was het hek helemaal van de dam.'

Bram houdt van de jonge Mike, dacht Erik. Niet van de volwassen Mike, niet van de echte Mike. Hij houdt van het kind dat hij in iedere vorm kan kneden. Lang geleden zagen Mike en Bram elkaar nog. Mike nam me vaak mee naar Bram. Mike werd dan een soort van zombie, omdat Bram niet in hem geïnteresseerd was. Als Mike al eens gepassioneerd over zijn theorieën sprak, drukte Bram dat gelijk de kop in. Brams kleinzoon werd geacht ongelukkig te zijn. Hij verdiende het om ongelukkig te zijn. Bram zag het als moreel juist om Mike zich zo beroerd mogelijk te laten voelen. Mike mocht enkel gelukkig zijn als hij leefde zoals Bram wilde. Dit is wat dictators met de bevolking van een heel land doen. Mike kon niet anders dan vanaf een bepaald moment zijn grootvader zien, horen noch spreken. Mike kon niet anders dan zijn grootvader haten.
'Lieke was geschift,' ging Bram verder. 'Het zit ook in Brenda en Mike, maar het zat niet in jouw vader.'
Bram ziet mijn vader als een verlengstuk van zichzelf, dacht Erik. Dat verlengstuk brak af. Brams leven gaat ook afbreken, hoe oud hij ook wordt. Na een goed leven sterf je met rust. Bram heeft geen rust. Ik vermoed dat hij wat goed te maken heeft. Alles wat je doet, sijpelt door naar het hart van anderen en komt daarna bij jou terug.
'Zat het geschift zijn ook in oom Berend?' vroeg Erik.
'In Berend zat sowieso niet veel.'
Erik vroeg zich af of dat waar was. Brenda en Mike waren in opstand gekomen. Ze hadden hun vrees voor Bram en Lieke overwonnen. Had bij Berend het kwartje anders kunnen vallen?
De achtergronddreiging moet ook in oom Berend hebben gezeten, dacht Erik. Zit er achtergronddreiging in iedereen? Brenda en Mike kwamen tegen hun angsten in opstand, Berend raakte door zijn angsten verlamd. Ze zochten alle drie hun heil in verdoving met drank, maar Brenda en Mike raasden met drank over hun angstdrempels heen, waarna ze hard vielen, terwijl Berend de drank gebruikte om de vrouwen te scoren die hem stutten. Er zat *wel* iets in Berend. Vrees, want die zit in iedereen. Ook in mij, wat ik vanavond steeds sterker besef. Maar *nu* voelt het goed, want nu voelt *alles* goed. Achtergronddreiging is niks anders dan onbewuste angst. Omdat mijn angsten verdoven door bier, zie ik scherper. Waarom? Omdat mijn angsten mij nu minder het zicht op verlangens in diepere lagen ontnemen. Ik hoef geen glansrijke carrière, ik wil een glansrijk bestaan. Een ogenschijnlijk glansrijk bestaan waar een vieze schaduw aan kleeft omdat je onvoldoende uitvogelde wat het goede is, veroorzaakt al het grote leed op aarde en dat leed gaat alleen maar toenemen, totdat we als mensheid voldoende ontwaken en we een *werkelijk* glansrijk bestaan willen, een bestaan dat *niet* het leven van andere mensen, toekomstige mensen of de natuur ontoelaatbaar beknot.
'Wat voor mens was mijn vader?' vroeg Erik.

‘Als kind was hij al serieus en dat bleef zo. Hij nam van jongs af aan verantwoording en deed geen gekke dingen. Hij maakte zijn studie af en zocht werk. Ondertussen bouwde hij met jouw moeder iets moois op. Berend stopte met zijn studie om daarna nooit meer iets uit te voeren, behalve in een sportkar rondrijden omdat hij mazzelde met een enorme prijs in de staatsloterij. Dat had nooit mogen gebeuren, ze moeten die fucking kansspelen verbieden! Jouw vader was heel anders en hij was ook heel anders dan het ondier dat in jouw huis bivakkeert.’
‘Was mijn vader gelukkig?’
‘Hij straalde toen jij ter wereld was gekomen.’
‘Mooi om te horen, Bram, maar was mijn vader gelukkig? Was hij gelukkig als kind? Was hij gelukkig als student? Was hij gelukkig als werkend mens?’
‘Ja, want hij had alles: diploma, werk, een huis en een gezin.’
‘Was hij vrolijk? Maakte hij veel grappen?’
‘Hij was niet lichtzinnig, zoals zijn debiele broers. Hij deed wat je van een normaal mens verwacht.’
‘Wat is dat?’ vroeg Erik.
‘Dat je zorgt dat je een baan hebt en geld verdient en wat dóet in de maatschappij! Zodat je iemand bént omdat je werkt en een gezin hebt! Er zijn zó veel van die verdomde lijntrekkers die hun hand ophouden en de hele dag niksdoen! Klaplopers, die ze van mij mogen afknallen! Of laat ze iedere dag in de grond spitten, zodat ze eelt op hun handen krijgen, omdat ze wat dóen in plaats van op hun kont te zitten! Daan zorgde dat hij een baan had en met Berend kon je nog lachen. Berend had gevoel voor humor en gewoon mazzel met de staatsloterij, maar het nog levende stuk vuil gaat tegen iedereen in en maakt jou daarbovenop duidelijk dat alle ellende door jóu komt! Die vent moeten ze kielhalen totdat hij dankbaarheid toont!’

38

Brams tirade schoot Erik in het verkeerde keelgat en waar hij anders had gezwegen, deed hij dat door het bier nu niet: 'Was Mike niet de enige van de broers die vroeger molk als jij en Lieke op vakantie gingen en was hij niet degene die jou in het voorjaar hielp met het maaien van het gras? En was het niet Mike die, als de kalveren in het voorjaar de wei ingingen, een halve meter stro vermengd met mest uit de oude kalverhokken loswrikte en met een kruiwagen naar de mesthoop bracht? Was dat niet het rotkarwei waar je zelf de laatste tien jaar van je boer-zijn geen zin meer in had? En hoe zat het met al het schilderwerk wat hij deed, zodat de boerderij niet verrotte waar je bij stond?'

'Ja, dat deed hij, van die kortstondige klussen vond hij leuk, maar in plaats van vlees en melk produceert hij nu shittheorieën waar geen hond wat aan heeft! De parasiet zet me al vijfentwintig jaar bij al mijn vrienden en kennissen voor schut! En altijd de hand ophouden! Berend won twee miljoen, maar die verdomde broer van hem geef ik al zeventien jaar een maandelijkse toelage. Niet omdat hij niet kan werken, want dat kan hij heel goed. Nee, meneer moet zo nodig pseudowetenschappelijke troep ophoesten!'

Als hij Mike niet doodzwijgt, is het gelijk goed raak, dacht Erik. Maar ik ken het verhaal van Mikes kant ook. 'Misschien vond Mike het vooral fijn dat jij en Lieke dankzij zijn hulp nog zo lang op de boerderij konden blijven,' zei Erik. 'Misschien dacht hij dat hij jullie zo het meest gelukkig kon maken. Misschien dat hij dáárom met zo veel plezier klussen voor jullie deed. Werken op de boerderij maakte hem daarnaast gelukkig omdat hij óók van de boerderij hield en van de koeien, weilanden en vogels. Mike werd óók gelukkig als hij met de tractor het gras maaide terwijl hij over het meer keek. Misschien voelde hij dan vooral geluk omdat hij tijdens dergelijke dagen met jullie over het werk op de boerderij kon spreken en er even geen ruzie ontstond over wie hij was en wat hij deed.'

Ondanks de jenever en jazzmuziek keek Bram met een kwade blik naar Erik. Na lange tijd zei hij: 'Ik hoop niet dat jij ook zo'n nietsnut wordt, want met wat ik nu hoor kan het zomaar die kant opgaan. Mike is een luchtfietser en ligt al jaren uitgekleed in de goot. Mijn geld houdt hem in leven. Neem een voorbeeld aan je vader.'

Erik had een dreigende ondertoon in Brams stem gehoord. Zijn overgrootvader leek hem zelfs ieder moment aan te kunnen vliegen. Onder Brams woede zit angst, dacht Erik. Angst voor armoede en sociale isolatie. Angst die Brams minachting triggert. Mijn overgrootvader heeft geen gezond gevoel van eigenwaarde en minacht in een diepere laag *zichzelf*, maar stort beton op die laag door *anderen* te minachten. Sommige mensen zoeken een rotte plek in alles wat zuiver is en als ze niks vinden, *maken* ze een rotte plek, om zich sterk te voelen, om zich op te hijsen, om zich door het leven te slaan. De *echte* verrotting zit in hun hart. Nu begrijp ik ineens de angst in Mikes ogen. Ondanks al zijn stoerdoenerij zie je altijd angst in zijn ogen. Behalve als hij dronken is. En trouwens, zelfs *dan* als je goed kijkt. Het fundament van Mikes angst

komt van Bram. Een fundament dat Bram waarschijnlijk van zijn ouders meekreeg. Hoe moet ik nu verder? Ruzie maken met Bram of het erbij laten? Bram spreek je niet tegen. Als je Bram niet gelijk geeft, is er iets mis met jou en moet je aangepakt worden. Bram eigent zich zelfwaardering toe door het anderen te ontnemen. Hij klauwt zelfvertrouwen door anderen te dicteren hoe ze moeten leven. Bram voelt zich goed als hij fouten bij anderen ziet. De onderhuidse kriebel dat *hij* niet lekker is omdat hij nooit in zichzelf keek, blijft buitenboord. Met dank aan drank en Ellen. Er zit een trieste kronkel in Bram, maar daar zit ook zijn blinde vlek en dus beschouwt hij zichzelf als een fantastisch wezen. Iedereen kan betonstorten. Met je brein betonlagen breken door diepe angsten te bevechten zoals Brenda en Mike deden, is heel wat anders.

In het verleden had Erik vaak gedacht dat de achtergronddreiging was ontstaan door het auto-ongeluk van zijn ouders. Eerder op de avond linkte hij de achtergronddreiging aan de invloed van zijn ouders tijdens zijn eerste vier levensjaren, maar mogelijk zat hij hier tegenover de werkelijke bron. Was de achtergronddreiging die hij zijn hele leven al voelde, oeroude vrees van voorouders? Onvoldoende vrees voor de dood deed mensen in het verleden sterven, dacht hij, terwijl hij een slok bier nam. De mensheid plantte zich voort door voldoende te vrezen. En door hardhandige overlevingsdrift: te veel empathie en je ging dood, vooral toen de rauwheid van de 'beschaving' opkwam en het beter was dat je buren doodgingen dan dat je zelf het hoekje omging door ze te helpen. Maar *vooral*: te weinig vrezende en te empathische mensen stierven uit toen we steeds meer binnen de randvoorwaarden van dictators moesten opereren. Binnen kleine groepjes kan je niet egoïstisch zijn, dat wordt niet geaccepteerd. Als jagers-verzamelaars waren we meer empathisch en vriendelijker. Toen we na de jagers-verzamelaars-fase dankzij landbouw grotere groepen gingen vormen die zich moesten onderwerpen aan leiders, kwam egoïsme steeds meer van pas. Met leiders moest je meer op je tellen passen, opdat je niet uit de gratie raakte. 'Beschaving' bracht egoïsme, zoals je goed ziet bij Bram en zijn angst voor maatschappelijk miskleunen. Maar uiteindelijk sterven *egoïsten* uit, althans, dat is mijn hoop. De basis van ieder individu wortelt in het type mens dat hij diep vanbinnen wil zijn. Wil je geen goed mens zijn, maar het slechts lijken? Dan komt dat naar boven. Fijne mensen zien dat en gaan egoïsten steeds meer uitstoten. Uiteindelijk worden egoïsten rudimentair, dan is het tijd dat ze verdwijnen, omdat er mooier geluk gloort. Je eigen geluk is heel belangrijk, maar wie meer mens wordt, vindt zijn leven stinken als zijn geluk sprankelt dankzij kwijnend geluk van anderen. De aarde werd een ziek organisme, omdat veel mensen in de toplagen van bestuurlijke systemen zich slecht verhielden tot hun medemensen en de natuur, want wie wat meer aan zichzelf dacht en wat minder aan andere mensen en de natuur kwam gedurende millennia menselijke 'beschaving' eerder hoger in hiërarchische systemen terecht. 'Beschaving' bracht de vernietiging van het goede. Zonder een remedie vernietigen we onze planeet en het vinden van een remedie lukt ons alleen in combinatie met het dieper doorgronden van onszelf. Mike is heel hoopvol wat de ontwikkeling van

de mensheid betreft en ik ook, want wie op de bodem van zijn ziel kijkt, vindt het kind dat verlangt naar geluk voor alles en iedereen. Kinderlijke verlangens kunnen ons redden van onze val door 'beschaving'. Dit geldt zeker voor onze levensstijl die de aarde in een heel snel tempo kapotmaakt, maar geldt het ook voor deeltjesversnellers? Hoest Mike op dat vlak *toch* goede twijfels op? Vertegenwoordigen naast broeikasgassen, nucleaire wapens en dictators ook deeltjesversnellers het kwaad van onze 'beschaving'?

Erik dronk zijn tweede flesje bier leeg en zei: 'Bram, als ik geweten had dat bier zo gelukkig maakt, was ik er eerder mee begonnen. Mag ik er nog één?'
'Natuurlijk.'
Erik kwam overeind en merkte dat hij even moeite had om zijn evenwicht te vinden, iets wat hem normaal nooit overkwam. Zijn evenwichtsgevoel was juist goed, omdat hij drie keer per week klom.
Bram zag hem wankelen en glimlachte. Zijn kwade blik was weg. Dat is Bram, dacht Erik. Hij zegt alles wat in hem opkomt en raakt opspelende emoties daardoor snel kwijt. Hij geeft zijn beroerde gevoelens onmiddellijk door aan anderen, dus ook aan de kinderen die hij opvoedde en die hij dwangmatige shit meegaf en aan zijn vrouw die hij geestelijk instabiel maakte. Nu lacht hij, omdat ik onder invloed ben. Hij voelt zich veilig, omdat ik slechter tegen drank kan dan hij. Ik voel me goed dankzij bier, maar de dreiging die er net van hem uitging, opende mijn ogen. Ik ben volwassen en voel het nu voor het eerst, maar Brenda, mijn vader, oom Berend en Mike voelden het *als kind dagelijks*. Die moesten in 'Brams gareel'. Is Bram inderdaad de narcist waar Brenda en Mike hem voor houden? De dictator wiens woord wet is? Opdat hij diep gevoelde vrees onder water houdt? Door anderen te controleren, controleert Bram zichzelf. Zo zet hij anderen in de kooi die *in hem* zit. Een kooi waarvan hij zichzelf telkens kortstondig bevrijdt door anderen erin te plaatsen.
Erik dacht aan woorden van Brenda: 'Sommige mensen doen je hoopvol bijten, maar als je kauwt, proef je valsheid.'

Macht over anderen geeft Bram macht over zichzelf, dacht Erik, terwijl hij de koelkast opende. Zo rooft hij zelfvertrouwen van zijn medemens. Links- of rechtsom *moet* mijn vader er een prijs voor hebben betaald, net als Lieke, Brenda, Berend en Mike. Diep vanbinnen willen we niet aanbeden worden, maar alles en iedereen gelukkig maken. *Dat* is de diepste essentie van intelligent leven dat steeds meer invloed op alles uitoefent en zo de aandrijfas van geluk wordt. Machtsmisbruik is compenseren voor onmacht over jezelf. Prettige mensen willen geen macht over anderen. Die willen macht over zichzelf door meer zelfbegrip. Ze willen macht over onbestemde gevoelens die voor onzichtbare tralies zorgen. Parallel aan het verkrijgen van meer macht over je gevoelens loopt het afnemen van je verlangen naar macht over anderen *plus* het verlangen om ook anderen meer macht over zichzelf te geven. Dat moet de kern van Brenda's werk zijn. Ouders oefenen vaak te veel macht over kinderen uit, leiders vaak te veel macht over volwassenen. Oefent de huidige

theoretische natuurwetenschap te veel macht over de mensheid uit? Je beseft vaak niet hoe je met macht over anderen illusie van macht over jezelf schraapt, zoals een kind macht harkt wanneer het met zijn pop of auto speelt. Macht over Lieke, Brenda, Berend, Mike en mijn vader gaf Bram vroeger de illusie van macht over zichzelf en vanavond ervoer hij macht toen hij mij bier opdrong.
Plotseling twijfelde Erik of het auto-ongeluk van zijn ouders wel echt een ongeluk was en niet een moedwillige beslissing van zijn vader, die tijdens het ongeluk achter het stuur had gezeten. Mogelijk was mijn vader instabiel, dacht hij, terwijl hij zijn derde flesje bier opende. Nee, dit slaat nergens op. Ze zijn geplet tussen twee trucks. Bovendien was mijn vader psycholoog en zal hij het een en ander bij zichzelf uitgezocht hebben. Maar hij ging niet tegen alles in, zoals Brenda en Mike. Faalde mijn vader ergens, waardoor er vanaf mijn jongste jaren altijd achtergronddreiging was? Dreiging die zich zonet verdubbelde toen ik tegen Bram inging?

Erik moest ineens denken aan de 'ruis' waarover Brenda een week daarvoor op zijn verjaardag had gesproken. 'Veel mensen worden opgejaagd door wat hen allemaal opgedrongen is door anderen,' had zijn oma gezegd. 'Hierdoor leiden ze een dubbelleven, waarbij hun eigen verlangens en die van anderen in hun zeilen blazen. Ze worden voortgestuwd door geld verdienen, iets voor moeten stellen, ouders niet teleurstellen en het verdringen van alle machteloze gevoelens die daar het gevolg van zijn. We konden nog nooit zo gemakkelijk overleven als nu, maar zijn door alle ruis in ons onderbewustzijn ongelukkiger dan ooit. Ruik de geestelijke crisis die de mensheid teistert en de schellen vallen van je ogen.'
'Wat voor geestelijke crisis?' had Erik gevraagd.
'We weten niet meer wat we met onszelf aan moeten.'
'Wat bedoel je?'
'Miljoenen jaren ging het om niks anders dan voortplanten. Dat beheerste alles en vormde ons tot wat we nu zijn. Maar we werden zó succesvol op het vlak van vermeerdering, we zijn nu met zó veel mensen op aarde, we zijn nu met te veel. We hoeven ons niet meer voort te planten, het is beter als velen van ons dat niet doen. Dus wat nu? Wat ga je doen als je sowieso overleeft omdat niemand in Nederland op straat hoeft te staan? Wat ga je doen nu we allemaal genoeg te eten hebben en geen kinderen nemen beter lijkt dan wel kinderen nemen? Wat is ons doel als alles wat ons dreef de aarde steeds meer kapotmaakt? Willen we nog steeds rijk worden? Waarvoor? Willen we nog steeds grote huizen, auto's en vliegvakanties? Om de aarde nog verder kapot te maken? Willen we beroemd worden? Willen we veel voorstellen in de ogen van miljoenen? Wie wil je zijn? Wat is je doel?'
'Dat soort dingen vraag ik me ook af nu ik binnenkort mijn scriptie inlever en me vervolgens ga bezinnen op wat ik wil,' had Erik gezegd. 'Maar wat is nou de geestelijke crisis van de mensheid?'
'We hadden nooit de ruimte om de ruis in ons onderbewustzijn naar boven te halen, omdat we vooruit moesten als we niet kapot wilden gaan. Maar sinds de jaren zestig is er in welvarende landen veel ruimte om de ruis naar boven te halen.'

'Wat voor ruis?'
'Gevoelens van leegte en zinloosheid, omdat onze aanwezigheid op aarde de planeet steeds meer kwaad doet. Wat ons miljoenen jaren dreef en stuwde, namelijk vooruitkomen en het leven doorgeven aan onze kinderen, heeft zich tegen ons en de aarde gekeerd. We zijn nu met ruim zeven miljard en voelen steeds sterker dat er iets grondig fout zit in wie we zijn en wat we willen. We hebben andere visies nodig, andere verlangens, nieuwe doelen en andere keuzes. Ergens voelen we dat en dat geeft ruis. In ons als individu en in ons als mensheid. We hebben het nodig om die ruis wereldwijd naar boven te halen, opdat we ons uiterst krachtig bewust worden van wat er mis is en we overal op aarde veranderen opdat we minder voortgestuwd worden door het miljoenen jaren oude verlangen dat de aarde kapotmaakt.'
'Wat voor oude verlangen?' had Erik gevraagd.
'Verlangen naar zo veel mogelijk gewin voor onszelf en onze naasten. We moeten verlangen naar zo veel mogelijk gewin voor de hele aarde en alle levende wezens op de planeet, ook alle toekomstige wezens. Dat brengt anders denken, dat brengt andere doelen, dat brengt anders handelen. Maar dat betekent wél dat je met die nieuwe doelen gelukkig moet kunnen zijn en dat kan je niet als je tegen heel diepe gevoelens in jou moet strijden. Daarom hebben we het nodig om diep in onszelf te kijken om daar alles wat van ons minder fijne mensen maakt, goed onder ogen te zien en bij te sturen. De geestelijke crisis van de mensheid is de diepgewortelde onwil in miljarden van ons om minder eigenbelang na te jagen en meer algemeen belang. In ons onderbewustzijn zit door onze opvoeding en maatschappijen een enórme drang om zo veel mogelijk voor onszelf te willen, zelfs zo veel dat we al eeuwen bezig zijn de aarde kapot te maken en daar de afgelopen decennia naargeestig goed in slaagden. De geestelijke crisis van de mensheid zit in de enorme ruis die in onze ziel knettert waar we bedenken hoe krachtig we wereldwijd moeten inleveren op het vlak van geld en luxe opdat we de planeet niet langer vernietigen. De geestelijke crisis van de mensheid is de enórme onwil in ons onderbewustzijn om krachtig onder ogen te zien hoe verschrikkelijk slecht we er in allerlei opzichten voor staan.'
'Waar komt die onwil vandaan?'
'Gemakzucht, hebzucht, eerzucht, lafheid en gebrek aan integriteit,' had Brenda geantwoord. 'De mensen die onder ogen zien hoe onvoorstelbaar groot de crisissen zijn die ons nu in het gezicht staren, beseffen hoe hard we moeten knokken voor een betere planeet. Ze begrijpen dat we op de korte termijn op allerlei manieren verschrikkelijk moeten lijden om veel en veel groter lijden in de toekomst te voorkomen. De geestelijke crisis van de mensheid is de onwil om het afzien aan te gaan dat nodig is voor een betere toekomst. Sterker nog, waarschijnlijk moeten we verschrikkelijk afzien om überhaupt van een toekomst te kunnen spreken.'
'Hoe verdrijf je de geestelijke crisis?' had Erik gevraagd.
'Door met je bewustzijn ruis te detecteren en naar de bron van die ruis te gaan.'
'Wat voor bron?'
'We stalen onze eigen levens. We fixeerden ons steeds meer op geld en materiële luxe. We vergaten dat het leven slechts bedoeld is om een beetje gelukkig te zijn. Dat

geluk blazen we weg met meer willen dan we nodig hebben. We moeten onze kinderen meer laten spelen, zodat ze later als volwassenen meer met elkaar tot fijne dingen komen in plaats van met elkaar te wedijveren. Wereldwijd, een aantal inheemse volkeren daargelaten, zitten we in een race die we maatschappij noemen en die ons gespannen maakt. We komen uit het paradijs. We hádden het. We hadden het paradijs. Natuur, schoon water, schone lucht en oneindige verwondering. Door steeds meer te focussen op bezit, raakten we het paradijs kwijt. Door steeds harder voort te razen voor meer geld en goederen zitten we nu in de grootste nachtmerrie ooit: klimaatverandering gaat zo veel kapotmaken dat het de vraag is of we het overleven. We hebben het verknald. We maakten het paradijs kapot. We transformeerden onze levens in dwangmatige races. Vooral de Westerse Europese mens met zijn christelijke superioriteitswaan maakte eeuwenlang heel veel kapot. We zijn vrijemarktdenkers geworden. We zijn gigaconsumenten geworden. We zijn de weg volledig kwijt. De bron van onze ruis is het diep in ons aanwezige besef dat we in essentie fijne wezens zijn die het goede willen, maar dat we dat goede totaal uit het oog verloren, we werden de handlangers van het kwaad.'
'Kunnen we het goede weer in het vizier krijgen?'
'Ja, dat kan,' had Brenda geantwoord. 'Wereldwijd kunnen we als mensheid een enórme omslag maken opdat de aarde weer een fijne plek wordt en we langzaam maar zeker terugkeren naar het paradijs.'
'Hoe zou je dat paradijs omschrijven?'
'Als een aarde die volledig democratisch is, met vrije meningsuiting veel sterker vervlochten in de zielen van alle mensen. Als een aarde waarop we veel meer aan elkaar en de natuur denken. Als een aarde waarop we veel minder consumeren opdat de klimaatverandering krachtig bestreden wordt. Er kan veel ruis wegvallen door van de aarde een veel prettiger interacterend geheel te maken. Er kan veel ruis wegvallen door het algemene belang veel krachtiger op de kaart te zetten. Het paradijs op aarde is enkel mogelijk met een heel sterke wereldwijde omslag naar meer rechtvaardig handelen ten aanzien van álle mensen en alle natuur, ook de mensen en de natuur van de toekomst. Het paradijs is een planeet met intelligente wezens die voldoende het goede zoeken. Ruis verwijderen hangt nauw samen met voldoende vertrouwen hebben in oprecht zoeken naar een paradijs voor alles en iedereen. De mate waarin we van de aarde een paradijs gaan maken, hangt zeer nauw samen met het paradijs dat we wereldwijd in onze harten weten te vinden.'
'Wat bedoel je met het laatste?'
'Het paradijs waar we met zijn allen naartoe willen roeien, het paradijs waar we wereldwijd voor willen strijden, bepaalt hoe we het er als intelligente soort vanaf gaan brengen.'
'Vroeger was er geen democratie,' had Erik gezegd. 'Wat was toen het paradijs?'
'Als jagers-verzamelaars waren we met kleine groepjes waarin er veel naar elkaar geluisterd werd en er meer op basis van onderling overleg beslist werd. Er kwamen pas dictators en oorlogen toen we gingen settelen en we steeds feller voor bezit gingen strijden. Materialisme werd de vloek waarop we stukliepen. Het paradijs van vroeger

was een niet door mensen verpeste aarde. Het paradijs van de toekomst kan enkel ontstaan als we wereldwijd voor elkaar en de natuur gaan vechten.'
'Wat is het allereerste wat er moet gebeuren om alle problemen op aarde aan te pakken?' had Erik gevraagd.
'Het uiterst grondig afkalven van de onwil in ons onderbewustzijn om al die problemen onder ogen te zien. Voor je een probleem kan aanpakken, moet je weten dat het er is. Wereldwijde bewustwording van alle problemen bij zo veel mogelijk mensen is wat onze planeet nu het meest van alles nodig heeft. Die bewustwording zorgt ervoor dat we overal op aarde enorm gaan inleveren en daarom is die bewustwording voor miljarden mensen een zeer onwelkome gast. Overmatig individueel eigenbelang is het grootste probleem op aarde en dat blijft nog heel lang zo.'

Brenda maakte zichzelf gedurende decennia met veel moeite los van de verlangens van haar vader, dacht Erik, terwijl hij met zijn derde flesje bier in Brams stoffen bank terugzonk. Brenda dacht steeds meer aan het algemene belang in plaats van het individuele belang. Mijn vader werd psycholoog, maar in hoeverre maakte hij zich los van de verlangens van Bram? Mijn overgrootvader is de man van de goede adviezen, de man die jou vertelt hoe de wereld in elkaar steekt en wat jij moet doen. Wie vroeger met goede adviezen kwam, was waardevol en werd door de groep beschermd. Daarom willen we allemaal wijsheid oreren, dat zit heel diep in ons. Wijsheid willen oreren, stijgt op uit eigenbelang. Ook Bram wil wijsheid oreren, wijsheid die diametraal tegenover het denken van Brenda staat. Ook Mike wil graag gewaardeerd worden en probeert daarom al een kwart eeuw waardevolle ideeën op te hoesten. Iedereen kotst hem uit. Wanneer doet wanhoop je stikken?
'Wou je nog een jenever, Bram?' vroeg Erik, terwijl hij bedacht dat hij dat al veel eerder had moeten vragen.
'Vanavond met Brenda dronk ik ook al jenever. Voor vandaag is het genoeg.'
'Waarom voedde Míke mij na de dood van mijn ouders op en niet jij, Berend of Brenda?'
'Je vader en moeder hadden vastgelegd dat Mike de opvoeder moest zijn als hen iets overkwam. Je moeder was enig kind en haar ouders waren in de jaren voor jouw geboorte kort na elkaar overleden, dus werd het iemand van de Van Iersels. Jouw ouders vonden mij te oud, Brenda te instabiel en Berend te lichtzinnig.'
Jij had me de dwangmatige shit gegeven die je Brenda en de drieling gaf en mogelijk dat mijn ouders dat voorzagen, dacht Erik. Maar hij zei: 'Waarom was Brenda hier vanavond?'
'Ze gaf me een ongedierteboek.'
'Een ongedierteboek?' vroeg Erik, verbaasd. 'Zit er ongedierte in jouw huis?'
'Nee, in jóuw huis! Die zak heeft een boek uitgegeven! Ik had al een dochter die onzin publiceert over ouders die niks goeds kunnen doen, wat nergens op slaat, want het zijn de kinderen die rotstreken uithalen, en nou heb ik godverdomme ook nog een kleinzoon die onzin publiceert!'
'Heeft Mike een boek gepubliceerd?' Erik was stomverbaasd. Dus toch, dacht hij.

'Ja, wie anders, dacht je soms dat Berend of je vader vanuit het hiernamaals publiceren? Bart Brandenburg vertelde me over de theorieshit van kleinzoon-de-uitvreter. Volgens Bart is de relativiteitstheorie van Einstein over licht en zwaartekracht de meest bewezen theorie ooit! Maar kleinzoon-nietsnut publiceert doodleuk een pil waarin alles anders is. De tot de tiende macht malende gek ziet zichzelf als een groot genie. Eeuwige tbs heeft hij nodig!'
'Heb je het boek hier?' vroeg Erik, terwijl hij om zich heen keek.
'Het ligt bij het oud papier. Ik maakte Brenda onomwonden duidelijk die rotzooi gelijk weer mee te nemen, maar ze wilde het per se hier achterlaten. Krankzinnigheid is besmettelijk. Die moeder van haar, God hebbe haar ziel, ook al bestaat die zak niet, besmette de hele kútfamilie!'

39

Koortsachtig liep Erik door Brams woonkamer, hal en garage en ging naar buiten. Daar opende hij de deur van Brams berghok met tuinbenodigdheden, knipte het licht aan en keek in de grijze container met oud papier.
Een dik donkerblauw boek lag bovenop. Hij nam het in zijn handen. *Het heelal is voor iedereen te begrijpen* stond er met grote witte letters op, met *Mike van Iersel* eronder. Erik draaide het boek om en las op de achterkant:

Dankzij Albert Einsteins relativiteitstheorie transformeerden natuurkundigen, kosmologen en astronomen de natuurwetenschap in rotzooi. Dit boek laat zien waarom we al een eeuw het spoor bijster zijn met aan waanzin grenzende percepties van de werkelijkheid, waarbij we de filosofie in onze val meesleurden. Het natuurwetenschappelijke denken van de mens werd de afgelopen eeuw fundamentalistisch geloven, waardoor de aarde nu boven de afgrond zweeft dankzij deeltjesversnellers. Dit boek presenteert een betere filosofie, waarin gevoelens de zin van het leven zijn, en het presenteert ook een betere natuurkunde, kosmologie en astronomie, waarin snellere deeltjes dan licht voor alle natuurkundige krachten zorgen in een heelal dat eindeloos oud en oneindig groot is.

Mike van Iersel (1970) werd geboren op een boerderij aan het Paterswoldsemeer en vond in de weilanden en tussen de koeien alle inspiratie die hij nodig had. Na zijn studie chemie aan de Rijksuniversiteit Groningen (MSc in 1993) verdiepte hij zich in het universum.

Erik sloeg het boek open en zag dat het was uitgegeven door een printing on demand-uitgever. Logisch, dacht hij. Want geen enkele reguliere uitgever wil een boek uitbrengen dat al op de achterflap alle natuurkundigen, kosmologen en astronomen beledigt.
Het boek had veel tekst per bladzijde en telde zowat zeshonderd pagina's. Erik vroeg zich af waarom Mike hem niks had verteld over de publicatie. Misschien was Mike bang dat ik het allemaal onzin zou vinden, dacht hij. Die angst zou begrijpelijk zijn, want tijdens mijn studie werd mij dubbel en dwars duidelijk gemaakt dat de versmelting van filosofie en natuurwetenschap onzin garandeert. Als natuurwetenschapper houd je filosofie op afstand. Zo niet, dan produceer je flauwekul, wat dit boek dus volgens alle natuurwetenschappers op aarde is.

Hij bladerde in het boek en zag dat er geen wiskunde in voorkwam. Het bestond enkel uit woorden en figuren. Wiskunde was de taal van de natuurkunde. Zonder wiskunde kon je überhaupt niet van natuurkunde spreken. Erik ging het boek niet lezen. Niemand zou dat doen. Vreemd, dacht hij. De kans dat de Large Hadron Collider de aarde vernietigt, is volgens Mike onaanvaardbaar groot. Als je zoiets beweert, *moet* je dat onderbouwen met berekeningen. Ik zie in dit boek geen berekeningen. Mike roept maar wat. Door dit boek word ik nog sterker het mikpunt van spot op de astronomiefaculteit. Mafketel Erik, het gekke neefje van Mike Mafkees.

Waarom ging *Mike* niet dood in plaats van mijn vader? Shit, ik denk gelijk aan *mijn* belang. Misschien dat Mike door te zwijgen over dit boek mijn gemoedsrust wilde sparen en me niet van mijn studie wilde afhouden. Ik was extreem hard met mijn scriptie bezig, waarbij ik de afgelopen maanden regelmatig bij mentaal instorten zat. Ik denk dat ik stabiel ben, maar hoe stabiel ben ik *echt*? Hoe stabiel kan ik zijn als ik altijd kritiekloos kennis opzoog en diepgang vermeed? Ik laafde me aan bewondering vanwege uitmuntende cijfers, maar alle bewondering van de wereld is niet genoeg als het een trauma af moet dekken. Ik wil niet langer het wonderkind zijn dat zichzelf mentaal overeind houdt met talent melken. Adolf Hitler, het wonderkind dat als geen ander mensenmassa's met redevoeringen in vuur en vlam zette, bracht de vernietiging van tientallen miljoenen mensen. Brengt Albert Einstein, het wonderkind dat als geen ander mensenmassa's met wetenschap in vuur en vlam zette, de vernietiging van *alle* mensen? Is Mike gek of is de planeet gek? Einstein twijfelde nooit aan zijn theorie. De mensheid volgt hem daar al een eeuw in. Veel mensen werden zeer succesvol door de gebaande paden van Einstein te volgen. Kies ik voor veiligheid door de huidige natuurwetenschap uit te melken? Of kies ik voor Mikes boek en word ik nog gekker dan mijn oom?

Waarom wist Brenda van het boek en Erik niet? Brenda wist *niks* van natuurwetenschap! Erik wist veel van zowel natuurkunde, kosmologie als astronomie. Hij had Mike *enorm* kunnen helpen en was naast Brenda de enige die zijn filosofie steunde en hij woonde bij Mike in huis! Hij ging *nu* terug naar het huis van de butler om daar zijn oom aan de tand te voelen over zijn gluiperige geheimzinnigheid. Nee, dacht hij. Ik ga niet terug. Mike ligt nu met Anna in bed of hij is strontlazarus. Ik ga naar Brenda. Ik ga mijn oma uithoren over haar geniepige zoon.
Hij sloot de papierbak, knipte het licht uit, stapte met het boek naar buiten en werd overvallen door stilte. De storm was gegaan zoals hij was gekomen: snel. Erik liep over Brams gazon naar de oever van het meer en bleef, naast de afgebroken tak, een meter voor het water staan. Een onbewolkte sterrenhemel hing boven een grote volle maan en het water lag roerloos aan zijn voeten. Spiegelglad baadde het meer in maanlicht. Bizar, dacht Erik. Duizenden keren sloeg het meer me lam met in zonlicht schitterende schoonheid, maar zo prachtig als nu was zij nog nooit.
Hij verbaasde zich over de volledige afwezigheid van wind. Dit is geen sprookje, dacht hij. *Dit* is de werkelijkheid: als Mikes boek krankzinnig goed is in plaats van krankzinnig fout, kan de aarde aan een zijden draadje hangen vanwege deeltjesversnellers.

Hij klemde het boek van zijn oom onder zijn linkerarm, ritste zijn gulp open en plaste, maar niet in het meer. Hij wilde de stilte niet doorbreken met watergekletter. In plaats daarvan klonk er geritsel van urine op gras. Hij keek omhoog. Naar de sterren en daarna naar de weerspiegeling van sterren in het meer en daarna weer naar de sterren. Plotseling voelde hij dat er iets aan de hand was. De sterren zogen zijn aandacht, alsof ze hem wat wilden vertellen. Verward dwaalden zijn ogen naar het

licht van de maan. Hij had altijd gedacht dat alles toeval was en dat er geen hogere machten bestonden, laat staan hogere machten die zich met het leven op aarde bemoeiden, laat staan hogere machten die zich *met hem* bemoeiden, maar nu…
De relativiteitstheorie en het bigbangmodel waren met talloze bewijzen gestaafde waarheden.
En toch.
Kon iets in het heelal, iets *heel* ouds, de aarde beïnvloeden met deeltjes veel sneller dan licht? Of gebeurde alles puur door toeval en was er niets dat de aarde bewust beïnvloedde? *Kon* er überhaupt 'iets' zijn? Was het technisch mogelijk dat intelligent leven elders in het universum voor 'toevalligheden' op aarde zorgde? Nee, want er ging niks sneller dan licht en dus was er geen interactie mogelijk tussen intelligente wezens die lichtjaren van elkaar verwijderd waren. *Dat* vertelde de relativiteitstheorie sinds 1905 aan ieder mens die het wilde horen en al ruim een eeuw luisterde de aarde met de gretigheid van een bijbelfanaat uit de veertiende eeuw.
Maar *wat* als Mike gelijk had en er veel snellere deeltjes dan licht bestonden, waarmee veel verder dan de mens geëvolueerde intelligente wezens konden communiceren? Knalde het boek onder Eriks arm de postduif in het hoofd van natuurkundigen aan flarden? Kon de relativiteitstheorie *toch* fout zijn? Moest hij, Erik van Iersel, dit durven denken? Zodat hij net als zijn oom buiten de veiligheid van de groep trad? Vertelden de sterren en het Paterswoldsemeer hem hier dat hij de achtergronddreiging met een dubbelloops aan flarden moest schieten? Eén patroon om de Bram van Iersel-invloed kapot te knallen en één patroon om de invloed van zijn universitaire opleiding met een schot hagel te doorzeven?
Erik ritste zijn gulp dicht en zijn gedachten gingen naar twee weken daarvoor, toen hij na een lange loodzware dag 's avonds thuiskwam en hij Mike straalbezopen in de woonkamer aantrof. Mike lag in zijn luie stoel en Erik vermoedde dat zijn oom nauwelijks op zijn benen kon staan, maar Mikes geest leek onaangedaan door de woonkamer te zweven. 'Soms…' had Mike gefluisterd, alsof woonkamerspoken niks mochten horen. 'Soms voel je dat je dicht bij iets bijzonders zit. Een gloed die onzichtbaar in de lucht hangt. Je vindt pas geluk als je anderen gelukkig maakt. Je vindt pas geluk als jouw ego zich niet groot hoeft te voelen. Je vindt pas geluk als je anderen gelukkig maakt zonder dat je ego monstrueus zwelt. Voor mij is dat niet weggelegd. Ik ben een te egocentrische lijer. Maar ik heb enorme hoop dat jij anders bent.'
Erik had vriendelijk 'welterusten Mike' gemompeld en was naar bed gegaan. Toeval of niet, die nacht droomde hij over weilanden vol vogels en bloemen die hij dankzij ongekende krachten van zijn geest gelukkig maakte. Een droom waarin Anna in een lang wit gewaad op blote voeten door gras naar hem toe liep en hem liefdevol omhelsde.

Het is een koude nacht, maar alles in het meer ademt nieuw leven door de kracht van de zon, dacht Erik, nog steeds met Mikes boek onder zijn arm. Sterren zijn de kraamkamers in het universum.
Ineens stonden al zijn nekharen overeind.

Van heel ver hoorde hij stemmen. Hij draaide zijn hoofd, zodat zijn oren de geluiden beter opvingen. De stilstaande lucht bracht het geluid van een ontvlammende gasbrander. Zijn ogen gleden over het meer. Midden op het meer was een lichtpunt verschenen. Rond het lichtpunt nam hij vaag de contouren van twee naar elkaar toe gebogen figuren op een bootje waar.
Een verliefd paartje, dacht hij. Of hallucineer ik vanwege Brams bier? Draai ik door vanwege Mikes ideeën? Gaat Mikes debiele neefje straks in een badjas op zijn blote voeten bij de buren aanbellen om zich subiet door Anna weg te laten sturen?
Hij keek van het lichtpunt omhoog naar de sterren.
Sterren met planeten, dacht hij. Planeten met biologisch leven. Planeten met intelligent leven. Ineens sprong een vis uit het water, om er met een luide plons weer in te verdwijnen. In het licht van de volle maan zag Erik uitdijende waterrimpelingen in doodstil water. Hij voelde dat hij bekeken werd. *Er werd naar zijn ziel geluisterd.* Hij keek weer omhoog. Waren daar, heel ver weg, intelligente wezens? Wezens die hem nu zagen en zijn versnelde ademhaling hoorden? Wezens die alles voelden wat hij voelde en zijn gedachten volgden? Wezens die eerder dan *hij* wisten wat zijn gedachten waren en die gedachten zelfs beïnvloedden waar ze maar wilden? Bijvoorbeeld door een vis uit het water te laten springen? Wezens die uitzonderlijk slim en gevoelig waren en veel beter dan mensen wisten hoe je het goede creëerde?
'Zijn jullie daar?' fluisterde Erik tegen de sterren. Ineens hoorde hij kleine klikjes in zijn oren. De klikjes kwamen *niet* van buiten zijn hoofd, maar werden in zijn oren geproduceerd. Allemachtig, dacht hij. Er zijn daar wezens, uiterst intelligente wezens. Ik voel *zo* sterk dat ze er zijn, ik weet het zeker!
Zijn hart explodeerde bijna van blijdschap, omdat hij voelde dat alles goed zou komen. Nog nooit heb ik me *zo geweldig* gevoeld, dacht hij. Ik heb contact met buitenaards leven!
Plotseling realiseerde hij zich dat Brenda en Mike op deze manier in een psychose waren beland. Zijn hart bevroor en zijn euforische hersenactiviteiten stopten abrupt. Dit is niet gezond, dacht hij. Het heelal steekt misschien anders in elkaar dan ik dacht. Prima. Maar *nu* moet ik zorgen dat ik niet gek word. Ik wil geen contact met buitenaards leven. Die klikjes in mijn oren deed ik *zelf*. Waarschijnlijk werden ze veroorzaakt door mijn onderbewustzijn.

Erik staarde in het meer. Het maakt me allemaal niks meer uit, dacht hij. Ik hoef geen geld, geen carrière, geen status. Ik hoef helemaal niks. Zolang ik maar niet gek word. Mijn nacht duurt al zeventien jaar. John Lennon werd een baken van licht omdat hij durfde te erkennen hoezeer hij liefde nodig had. Niks maakt de aarde mooier dan liefde. Liefde voor je partner, kinderen en ouders. Liefde voor je familie, vrienden en buren. Liefde voor vogels, vleermuizen en bloemen. Liefde is de grondtoon van geluk. Zonder liefde verbleek je. Ik ben bleek. De aarde is bleek. Maar liefde blijft op onze deur kloppen, want onze harten lopen ervan over zo gauw we fijn contact maken. Ik ben veel te veel alleen. Ik snak verschrikkelijk naar fijn contact. Slechts een paar vonkjes contact, fijn contact, en liefde ontvlamt. Dat zijn wij. Zo

zijn mensen. Haat is vaak een gevaarlijke spelbreker, maar liefde domineert waar fijn contact is. Haat brengt duisternis. Liefde brengt licht. Wereldwijd contact maken, wereldwijd verbinding voelen, wereldwijd solidair zijn. Met mensen. Met natuur. Het Paterswoldsemeer mag niet onder de zeespiegel verdwijnen. Het Paterswoldsemeer mag niet door de klap van een deeltjesversneller verdwijnen. Het Paterswoldsemeer mag niet verliezen. De aarde mag niet verliezen. Mogelijk gaan we ten onder. Vanwege deeltjesversnellers, nucleaire oorlogen of klimaatverandering. Toch, ik zie licht. Vanwege liefde. Vanwege fijn contact. Vanwege het paradijs dat we voor alles en iedereen wensen. We hoestten *heel* veel stommiteiten op, we verloren *enorm* veel slagen door oerdomme fouten. Maar er kan ook gewonnen worden en daar worden we goed in als we wereldwijd het diep menselijke in ons meer kans geven om tot bloei te komen. Er staan ons afschuwelijke jaren, decennia, eeuwen en misschien zelfs millennia te wachten vanwege klimaatverandering, maar waar liefde wint, wint zelfrespect en daarmee het vermogen om boven jezelf uit te stijgen. Velen van ons zijn enorme ellendelingen geweest, maar er waren ook talloze helden. Met krachtig licht ontspringt er voldoende hoop in ons hart om de immense krachtinspanning te leveren die nodig is om met alle mensen op aarde te winnen. Ik heb mezelf heel vaak een waardeloos mens gevoeld, onmachtig om mezelf tot een beter wezen te ontwikkelen, maar vannacht is er iets waardoor ik meer vertrouwen krijg. In mezelf, in mensen, in de aarde. Ik besef steeds sterker dat ik tot een beter mens uit kan groeien. Ik wil geen contact met buitenaards leven. Ik wil contact, fijn contact, met andere mensen, de natuur en de aarde. Samenwerking, liefde en solidariteit maken van de aarde een paradijs in plaats van een hel waarin zelfvernietiging het enige perspectief is.

Erik beëindigde zijn staren in het water, keek op naar de volle maan en daarna verder omhoog naar de sterren. Hoewel de talloze lichtpuntjes zeer sterk zijn aandacht zogen, wist hij zich om te draaien en bij de rand van het meer weg te lopen. Hij ging terug naar de achterdeur van Brams huis. Nog even dacht hij aan Mike en hoe zijn oom twee weken daarvoor na Eriks 'welterusten Mike' als een geest zei: 'Kijk voor verborgen kennis niet naar de sterren, Erik. Kijk in jezelf en zweef in de wolken van je onderbewustzijn tot je de sleutel vindt die jou naar weilanden met vrijheid voert. Vrijheid vinden, is angst vloeren. Vrijheid vinden, is je leven opeisen. Vrijheid vinden, is de weg met liefde opdraaien. Vrijheid doet ons en de hele aarde vibreren van geluk.'
Ik zag vanavond pijn in Anna's doorgaans onverschillige ogen toen ze me achteloos groette om daarna in haar boot te stappen, dacht Erik, terwijl hij door een zijraam van Brams huis Bram zag zitten. Alsof ze wilde dat ik naar haar toe rende om haar tegen te houden. Ik zie die pijn *nu* pas, vooringenomen dat ik was. *Ik* schermde met onverschilligheid. Ik zie nu een mooiere Anna. Soms kan je iets nog niet zien. Soms ben je te kwetsbaar. Soms zit je te vol met angsten. Soms zit je te vol met pijn, haat en onnodige zelfbescherming. Aan het begin van de avond zat ik nog te vol met angsten. Het doorstaan van angsten vanwege de kou, wind en bliksem en het

doorstaan van Mikes woorden loste een deel van de achtergronddreiging op. Ook het bier loste angsten op. Maar dat ik zonet keihard tegen Bram inging, bracht volgens mij de sterkste bijdrage. Een stuk oerangst werd van zijn bron beroofd. Over dit soort dingen moet Brenda's werk gaan. Ik ga haar boeken lezen.
Erik veegde zijn schoenen af aan de rubberen mat voor Brams achterdeur en keek nog even naar de sterren. Het spookt vanavond in mij, dacht hij. Maar niet in Bram. Nooit in Bram. Bram gelooft niet in spoken, die ramt ze gelijk zijn huis uit. 'Opzouten, klootzakken! Ga je moeder neuken!' Zo doet Bram dat. Hij denkt dat hij evenveel wijsheid als geld bezit, maar het is niet dat hij geheel van wijsheid gespeend is. Bram is bot en rechtlijnig en soms is dat precies wat je nodig hebt. Overal vind je stukjes van de puzzel die het heelal is. Overal vind je stukjes van de puzzel die *jij* bent. Ik ben nieuwsgierig naar het heelal, maar ook naar mezelf. Daarom ga ik nu naar Brenda. Ik moet mezelf beter begrijpen om een bres te kunnen slaan in de keiharde metersdikke muur die me al jaren afhoudt van een beter begrip van het heelal.

Bram at noten met rozijnen. Eriks overgrootvader zwoer bij de zoutloze ongebrande gemengde noten die hij iedere avond at. Hij beweerde dat ze hem gezond hielden, samen met de pompoenpitten en de tomaat die hij 's ochtends at om prostaatproblemen op afstand te houden. Erik zag dat Bram ook een schaaltje met noten en rozijnen voor hem had neergezet.
'Die wil ik hier niet,' zei Bram, toen hij Mikes boek zag.
'Ik neem het mee. Ik ga naar Brenda.'
'Nu nog? Het is kwart voor één!'
'Brenda blijft lang op als ze hyper is. Ik heb het gevoel dat vannacht zo'n nacht is. Ik ga naar haar huis en als er geen licht brandt, fiets ik het meer rond.'
'Het is rotzooi, hè?' Bram knikte naar het boek in Eriks handen.
Ineens begreep Erik dat Bram heel graag wilde dat zijn kleinzoon alles goed zag. Bram is bang voor zijn reputatie, dacht hij. Met al zijn bravoure is hij bang voor het oordeel van anderen. Ik ben ook bang voor het oordeel van anderen. Bange Erik hield me af van nadenken over Mikes natuurwetenschap. Ik wil niet bang zijn voor demonen in welke vorm dan ook, maar ze juist bevechten zoals Brenda en Mike dat deden. Ik wil *zelf* beoordelen of Mikes werk goed of slecht is en laat me niet langer kisten door het oordeel van mensen die mijn ooms werk niet kennen, maar wel afbranden. Ik ga Mikes boek lezen.
Bram zat hem bevreemd aan te kijken en wachtte op antwoord.
'De filosofie in het boek is goed volgens mij,' zei Erik. 'De natuurwetenschap van Mike vond ik altijd rotzooi, maar nu twijfel ik.'
'Nog een gek erbij in de familie,' zuchtte Bram. 'Ik vestigde mijn hoop op jóu, Erik! Je begint te dwalen! Net als Brenda en Mike toen ze jouw leeftijd hadden.'
De ijzervreter was weg. Erik zag een man wiens laatste hoop in rook was opgegaan. Bram ziet het geslacht Van Iersel verdwijnen, dacht Erik. Mike ziet de aarde verdwijnen. Is Mike fout omdat hij nooit betaald werk deed of is Bram fout omdat hij Mikes

werk ongezien afkeurt? Het stoppen van een lijn van miljarden jaren evolutie is loodzwaar als je net als Mike dolgraag kinderen wil. Mike heeft moed en durft net als zijn moeder risico's te nemen. Je moet geen waardering van Bram willen, want Bram volhardt in bekrompenheid omwille van hemzelf. Bram is niet geïnteresseerd in wie jij bent, Bram is geïnteresseerd in wie hij wil dat jij bent. Zoals zo veel mensen zweeft Bram in zijn eigen gelijk om te overleven. Het is heel belangrijk dat je jouw weg goed vindt, zodat je jouw handelen goed vindt en jij jezelf als een goed mens ziet. Zo wonnen onze voorouders zelfvertrouwen. Het eigen gelijk stevig vasthouden, zette kinderen op de wereld. Het is superbelangrijk om voldoende zelfvertrouwen te winnen, maar star en blind vasthouden aan het eigen gelijk keert zich tegen de intelligente soort als geheel. Ik hield star en blind vast aan de relativiteitstheorie en de big bang. Het gaat me een glansrijk diploma brengen en dat diploma kan me een glansrijke carrière bezorgen. De werkelijkheid van het heelal interesseerde me niet. Zie de fouten in jezelf en de wanen van de wereld ontvouwen zich.

'Die blik ken ik,' zei Eriks overgrootvader, terwijl hij over zijn kortgeknipte witte baard streek en er weer leven in hem leek te stromen. 'Het is de voorbode van krankzinnigheid. Je ontsproot aan een familie waarin waanzin elke generatie geselt. Ik heb het gezien bij Lieke, Brenda, de uitvreter en nu ben jij aan de beurt. De vierde generatie. Begrijp dit goed, want het geestelijke virus van Lieke tast jou nú aan! Ik zie het gloeien!'
Erik keek Bram lange tijd doordringend aan. Het bier hielp, want hij was niet bang meer voor zijn overgrootvader. Hij zag juist vrees in Brams ogen verschijnen. Angst voor zelfbespiegeling, dacht Erik, terwijl hij zijn overgrootvader strak in de ogen keek. Ja, Bram van Iersel, *jij* bent een bron van ellende met je onvermogen tot zelfbespiegeling. Niemand waardeert de routes van je dochter en kleinzoon en dus doe jij het ook niet. Zo val je niet buiten de groep en voel je je veilig. Jouw blik op het kwaad *is* het kwaad. Je wijsheid onwijsheid. Op je drieënnegentigste waan je je groots door je vrouw, kind en kleinkind als inferieure wezens af te doen, maar hoe hoger jouw ego piept hoe dieper jij zinkt. Mike heeft lak aan de veiligheid van de groep omdat hij moedig is. Jij bent laf en ergens besef je dat. De krankzinnigheid zit *niet* in Mike en ook niet in de Van Iersels. De krankzinnigheid zit al een eeuw in mensen die zich bekwamen in het reproduceren van de theorie van één wetenschapper. Een theorie die jij claimt als Absolute Waarheid, terwijl je niks van natuurkunde weet. Waarheidsvinding verwoestend eigenbelang bracht jou op het overlevingsvlot van de eenkennigheid.
Ineens kalmeerde Erik. Allemachtig, dacht hij. De relativiteitstheorie is de meest bewezen theorie ooit. Ik word net zo gek als Mike. Ik houd zo veel van Mike dat ik wil dat hij gelijk heeft. Ik ben bang Mikes liefde te verliezen als ik hem afval. Ik ben bang door Mike uit de groep Mike-Erik gestoten te worden. *Ik* moet de bespiegelingen van mijn innerlijk verbeteren! Kwam het door alcoholische overmoed dat ik ineens zo anders dacht? Of word ik net als Mike op mijn eenentwintigste bipolair en schiet ik vannacht door naar een psychose?

Bram keek hem verbijsterd aan.
Ik moet mezelf verbeteren, dacht Erik. Niet op het natuurwetenschappelijke vlak, maar op het psychische vlak. 'Bedankt voor het bier, Bram, maar ik ga ervandoor.'
'Ga je naar Brenda?'
'Ja.'
Bram keek hem berustend aan. 'Er is altijd ruimte voor nóg een gek in de familie.'

40

Kort daarop fietste Erik ondanks de totale afwezigheid van wind heel langzaam over het door de maan beschenen Hoornse Pad naar het noordwesten. Het maanlicht kwam goed uit, want de koplamp van zijn fiets had bij Bram een tik van een afgewaaide tak gekregen en deed niks meer.
Links lagen de eilandjes van zijn vaders jeugd. Hadden de drie broers met hun zeilboot alle eilandjes van het Paterswoldsemeer onderzocht? Zoals Darwin ooit met de Beagle de Galápagoseilanden onderzocht? Diep vanbinnen verlangt ieder mens naar brongericht begrijpen, dacht Erik. Niet naar oppervlakkige kennis, zoals de namen van sterren. We willen onderliggende verbanden zien, want dan doorgronden we hoe we gelukkig kunnen worden.
Te vroeg weten, bracht onheil, wist Erik, terwijl zijn gedachten teruggingen naar zijn eerste kermis in 2003. Mike had hem meegenomen naar de Vismarkt in Groningen, waar het spookhuis Erik onhoudbaar nieuwsgierig had gemaakt. Na lang aandringen van zijn neefje kocht Mike twee kaartjes. Mike had grote twijfels vanwege Eriks leeftijd.
Erik was net vijf geworden en inderdaad te jong. Wekenlang sliep hij onrustig, waarbij nachtmerries zijn dromen teisterden. Eén keer ontwaakte hij zelfs met een ijselijke gil, waarop Mike de trap opstormde en Erik net zo lang verhalen voorlas tot die weer sliep.
Nu, bijna zestien jaar later, leken Eriks gedachten op karretjes die kriskras over een achtbaan zo groot als het Paterswoldsemeer raasden. Ik ben bang, gonsde het in zijn hoofd. Bang dat ik mijn verstand verlies. Zo dadelijk word ik ontvoerd door ruimtewezens die me vertellen dat de Large Hadron Collider levensgevaarlijk is, om me daarna weer vrij te laten, zodat ik voor eens en altijd knettergek ben. Als ik zo doorga glijd ik nog eens in ijskoud water om me van al mijn levensvonken te ontdoen. Of ik bestijg de trappen van de Martinitoren om dankzij een nog altijd onbegrepen zwaartekracht binnen twee seconden op de grond te ploffen.

In Eriks achterhoofd klonk een stem die hem vertelde dat hij er slecht aan toe was en niet *nog* verder moest dalen. Hij keek over zijn linkerschouder naar het meer, dat nog steeds spiegelglad was. In het midden straalde het lichtje van de gasbrander.
Ineens zag hij vanuit zijn ooghoeken een hindernis en in een reflex kneep hij in zijn remmen. Omdat hij langzaam fietste, stond hij onmiddellijk stil. Op twee meter afstand bevond zich een dier. Eriks hart klopte in zijn keel terwijl een door de maan beschenen ree hem kalm aankeek.
Dit is raar, dacht Erik, terwijl hij de ree aanstaarde. Hier komt nooit een ree. Ook op de weilanden rond Brams oude boerderij zag ik nooit een ree. Ze blijven altijd aan de andere kant van de Meerweg, maar vooral: *geen enkele ree blijft voor je neus staan terwijl ze jou aankijkt alsof ze je kent*.

Hij durfde nauwelijks te ademen, omdat hij bang was de betovering te verbreken. Zoals zo vaak voelde Erik angst om iets verkeerd te doen. Beetje bij beetje kalmeerde hij. Zijn ogen werden vochtig, omdat een ree hem trots en stoutmoedig aankeek.
Misschien wordt het nooit beter dan dit, dacht hij. Ik voel me gelukkig, terwijl ik een paar seconden terug doodongelukkig was. Vreemd.
De ree draaide langzaam haar hoofd naar het maanlicht, terwijl ze Erik bleef aankijken. Hij voelde diepe ontroering door het contact met het dier. Ze flapte met haar oren, waarop er een glimlach op Eriks gezicht verscheen. De ree bracht haar kin omhoog en ademde hoorbaar door haar neusgaten.
Ineens brak het keiharde gesnater van een eend de stilte. De ree schoot weg naar het oosten, sprong over de sloot naast het fietspad en verdween tussen de bomen. Erik keek haar na tot hij niets meer hoorde, draaide zijn hoofd naar links en keek weer naar het spiegelgladde meer. Zijn ademhaling was rustig. In plaats van gejaagd uit zijn borst, zoals vlak daarvoor toen hij nog fietste, kwam het nu geruststellend kalm uit zijn onderbuik.

Hij keek omhoog naar de sterren en voelde plotseling heel sterk dat het universum niet te bevatten oud en groot was, precies zoals Mike al een kwart eeuw verkondigde. Of Mikes oneindigheid echt bestond, was het punt niet. Erik moest het werk van zijn oom een kans geven, *daar* ging het om. Hij hoefde nergens in te geloven, behalve in zijn eigen nuchtere verstand, dat kon onderzoeken hoe de werkelijkheid in elkaar stak.
Hij draaide zijn bovenlichaam en keek naar Mikes boek, dat onder de snelbinder geklemd zat. Zijn carrière als astronoom, waar hij zo hard voor had gewerkt, zweefde futiel boven het meer. Hij had vier jaar gewerkt voor een carrière, Mike had vijfentwintig jaar gewerkt voor een betere kijk op het heelal. Mike was niet gek. Mikes brein was een kokende ketel die continu nieuwe manieren van kijken floot. Erik wilde niet langer de druiloor zonder lef zijn. Wat doet het behalen van een maatschappelijke positie er ook toe, dacht hij. Het gaat om wat je doet als *mens*. Het gaat om het verrijken van jouw leven en dat van de aarde. Brand je diepste verlangens niet dood door lafheid en begrijp de diepe angsten van je voorouders en voer die angsten *af*. Word de integere mens die ergens in jou op jou wacht. Ik ga dood. Dat is zeker. We zijn mensen. Door ons krachtig bewust te worden van onze dood en die dood voluit te accepteren, zwakken we onze angsten af met menselijkheid. Zonet was ik *uiterst* gestrest vanwege mijn angst om gek of suïcidaal te worden, maar nu voel ik me geweldig. Alles komt goed, ook als het *niet* goedkomt met mij, want de aarde gaat door. Behalve als we de planeet vernietigen. Dan zijn we een snaterende eend die een parel in de Melkweg verwoest. Ik wil een wetenschapper zijn. Geen paard met oogkleppen. Ik ga Mikes ideeën een kans geven.

Hij stapte op en fietste verder.
Mammoeten en sabeltandtijgers, ze waren er, dacht Erik. *Ze zijn er echt geweest.* Fantastisch, en nu mag ik en als ik gek word, ga ik nog steeds dood. Ik kan alles aan,

want ik ga dood. Ik word niet gek, want ik weet dat ik doodga. Ik vind het geweldig dat ik eindig ben. Het besef van het einde brengt rust. Onze dood brengt het einde van ons lijden en dat is enorm fijn. Ik wil graag leven, maar als ik oud en krakkemikkig ben, denk ik daar vast anders over, dan ga ik verlangen naar het einde.
Hij keek even over zijn linkerschouder in het licht van de volle maan en dacht aan Brams focus op geld en status. We bezwijken onder onnodige druk vanwege verkeerde verlangens, dacht hij. Waar je je te veel focust op bezit, bezit bezit jou. Dan verkwansel je je diepere verlangens en ervaar je je leven als marginaal. Veel mensen krijgen grip op hun gevoelens door te stellen dat niet alleen *hun* gevoelens zinloos zijn, maar dat *alle* gevoelens zinloos zijn. Wie gelukkig is, ziet de zin van het leven. Wie het leven als zinloos ervaart, is ongelukkig. Veel mensen willen hun fouten niet zien, want dat maakt hen ongelukkig. Dus zoeken ze de oorzaak buiten henzelf: het leven maakte verkeerde keuzes, want het koos voor zinloosheid. Ze kozen *zelf* verkeerd, want ze kozen voor veiligheid in plaats van diepere verlangens, ze kozen voor de opvattingen van de elite, waardoor ze het leven als zinloos zien. Niettemin voelt hun ego zich groot, want *zij* begrijpen het leven. Ondertussen zijn ze klein, want hun angsten domineren. Het laatste zien ze niet, want blind kunnen ze het leven aan. Hun onderbewustzijn greep hen in hun nekvel, want het koos voor de opvattingen van de elite. Gedwee huppelen ze mee. Het leven heeft *hen* in de macht in plaats van andersom. Dit zien maakt hen klein en dus draaien ze het om: *zij* hebben *het leven* in de macht, want ze doorgronden haar zinloosheid. Het is hetzelfde als wat onze voorouders deden toen ze in hun verbeelding geesten en goden creëerden en onder controle kregen door de juiste rituelen uit te voeren. Ze konden hun kleinheid niet aan en dus maakten ze zichzelf groot door Almachtigen aan te roepen en te kleineren. Zinloosheid-aanbidders kan je er onmogelijk van overtuigen dat het leven zin heeft, want dan vermaal je hun intellectuele zelfbeschermingsmuur. Zonder superioriteitsgevoel worden ze zo ongelukkig dat ze zich in een ravijn storten. 'Het leven heeft geen zin' is de moderne variant van 'het gaat niet om het leven op aarde, maar om het leven in het hiernamaals'. Het zijn twee loten aan dezelfde stam: ongelukkig zijn vanwege onzekerheid en daardoor je brein naar Alwetendheid schroeven voor het zelfvertrouwen dat jou onbewust vertelt dat je groots bent. Leef met onzekerheid of miezer in een mist van superioriteit. Ik zie gevoelens als de zin van het leven, maar misschien klopt daar niks van. Ik weet heel weinig, want aan alles kan je twijfelen en dus ook aan de big bang en de relativiteitstheorie.

De ontmoeting met de ree zinderde nog in Eriks hoofd. Iedere split second spat de zin van het leven van de natuur af, dacht hij. Dieren kiezen voor wat hen gelukkig maakt. Sommige dieren, zoals konijnen die te lang onoplettend van de vroege ochtendzon genieten, maken keuzes die hen doen sterven, maar ze zijn gelukkig omdat ze voor geluk kiezen. Planten en dieren kiezen niet voor voortplanting. Ze kiezen voor wat goed voelt. Daarom voelen planten en dieren altijd de zin van het leven. *Mensen* kiezen voor voortplanting en daardoor vaak *niet* voor wat goed voelt. Het maakte van de mens de machtigste en ongelukkigste soort op aarde. Net als dieren

wil ik de zin van het leven *voelen*. Waar je voldoende naar je gevoel luistert, voel je de zin van het leven. Je hoeft nergens in te geloven, behalve dat er ooit geluk was. Vervolgens knok je, als je karakter hebt, want met geloof in geluk wil je jouw leven en dat van anderen de moeite waard maken. Zonet voelde ik me heel sterk verbonden met de ree en voelde ik heel sterk dat ik haar gelukkig wilde maken. Waar de mens zich voldoende ontwikkelt, ziet zij een gelukkige aarde als het paradijs. We zijn allemaal onderdeel van een groter levend wezen: de aarde. We voelen ons daarom goed als we geluk creëren en slecht als we het tegengestelde doen. Rationaliteit en empathie binden ons aan het geluk van de hele planeet. Zin is overal. Wil je het zien? Of wil je wegkwijnen met zinloosheid? Wil je passie in de ochtendzon? Of risicoloos in je hol hangen? We denderden naar zo veel mogelijk status, geld en luxe. We concurreren elkaar tot gort terwijl we ongelukkig worden. We doen heel veel dingen verkeerd en daar moeten we wereldwijd heel snel grip op krijgen.

Erik voerde zijn fietstempo op. Hij verlangde ernaar om zijn oma te zien.
Was zijn ontmoeting met de ree toeval of niet? Daar kom ik niet achter, dacht hij. Niet tijdens mijn leven en als er na mijn leven niks is, daarna ook niet. Hoe druk ik me er ook over maak, ik ga er op aarde niet achter komen. Maar het voelde goed om de ree te ontmoeten en het kwam op het goede moment. De ree betoverde me prettiger dan het bier van Bram. Ik weet niet waarom ze voor mijn neus bleef staan, maar ik weet wel dat mijn leven alleen mooi kan zijn als ik het meeste niet weet. Als je alles weet, is het sprookje voorbij. Je weet nooit alles, want er is altijd een diepere laag. Niet alleen psychisch, ook fysiek. Althans, als Mikes theorie over steeds kleinere deeltjes in een oneindig universum klopt. Ik meende vaak veel te doorzien. Zo poetste ik mijn onzekerheden weg. Begrijpen dat je immens veel *niet* doorgrondt, maakt de weg vrij naar nieuwe inzichten. Ik wil me blijven verwonderen. Ik geloofde alles wat me op de universiteit werd voorgekauwd. Ik geloofde opdat het goed met mij zou gaan. Ik wilde de waarheid niet zien. Niet die van het heelal en niet die van mezelf. De waarheid is een vraagteken. Hoe steekt het heelal in elkaar en hoe steek *ik* in elkaar?
Erik keek nog eens naar de sterren boven hem. Vreemd, die ontmoeting met de ree, dacht hij, terwijl hij zijn blik weer op het fietspad richtte. Wat veranderde er eigenlijk door die ontmoeting?
Hij keek weer even naar de sterren. De ree maakte mij minder bang, dacht hij. Dat is het. Ik voel me bevrijd. Angsten hielden mijn geest gekooid. Nog steeds, maar de ree maakte er een paar minder groot. Ik wil nu *nog* sterker de waarheid zien. Zowel die van mezelf als die van het heelal en daardoor open ik mijn geest voor nieuwe wegen. Nieuwe wegen ten aanzien van mijn psyche en nieuwe wegen ten aanzien van het heelal. De boeken van Brenda en Mike kunnen me helpen om nieuwe wegen te zien. Ik was bang voor nieuwe wegen, omdat ik onbewust voelde dat ze weliswaar het algemene belang dienden maar *niet mijn* belang. Ergens wist ik dat mijn eigenbelang te dominant was. Ergens wist ik dat ik fout zat. Ergens wist ik dat ik als mens marginaal was. De ree deed me beter beseffen dat mijn geluk altijd schraal blijft als

ik andere mensen en de natuur onvoldoende in acht neem. Ik stond niet open voor nieuwe wegen, nieuwe gedachten of nieuwe theorieën. Ik wilde aan het begin van de avond alles houden zoals het was, want mijn onderbewustzijn begreep dat het omhelzen van de aanvaarde opvattingen mij het meeste voordeel bracht, zo koos ik lang geleden voor de opvattingen van de elite. Zo werkt dat bij veel godsdiensten, zo werkt dat bij veel politici, zo werkt dat bij veel mensen. Kiezen voor het gangbare is vaak kiezen voor veiligheid en zekerheid. Werkt het ook zo bij de huidige natuurkundigen, kosmologen en astronomen? Kiezen voor gangbare opvattingen brengt vaak maatschappelijk succes, financiële zekerheid en superioriteitsgevoel. Het laatste pompt je vol met zelfvertrouwen, maar voert je ook naar beschamend zelfbedrog. *Echt* de werkelijkheid willen doorgronden, gaat gepaard met het slopen van overbodig eigenbelang. Dat slopen maakt angsten los, maar het overwinnen van die angsten injecteert meer menselijkheid in jou. Het kan natuurlijk niet, maar ik voelde dat de ree mij beter doorgrondde dan *ik* mezelf doorgrond. Alsof ze buitenaards was. Een engel met flaporen. Kan het zijn dat we de werkelijkheid regelmatig beter *voelen* dan ons verstand haar doorgrondt? Omdat leven in allesbehalve perfecte maatschappijen ons vals maakte door ons onderbewustzijn in te fluisteren dat minder weten beter voor ons individuele eigenbelang is? Integriteit conflicteert vaak met individueel eigenbelang, waardoor ons onderbewustzijn veel valse waarheden voor zoete koek slikt. Absolute Waarheden kunnen het gevolg zijn van leugens in diepe lagen van onze ziel. Dierlijk kortetermijneigenbelang in ons onderbewustzijn maakt gehakt van ons menselijke verlangen naar het langetermijnbelang van de aarde. Zo tovert het beest in ons de aarde om tot een hel in plaats van een paradijs. Maar vanuit het verlangen om beter te voelen wat er zich allemaal in diepere lagen schuilhoudt, kraak je de leugens die opvoeding en maatschappij in die diepere lagen implementeerden. Uiteindelijk willen we beter voelen wat er diep in ons zit, omdat we in onze allerdiepste laag het kind vinden dat verlangt naar geluk voor alles en iedereen. Uiteindelijk willen we niks anders dan een goed mens zijn. Brenda kan me hier vast meer over vertellen.

41

Tien minuten nadat hij in zijn remmen had geknepen om niet tegen de ree te botsen, stopte Erik op de Gasthuiskade, waar zijn oma op de tiende verdieping van de hoogste flat rond het Paterswoldsemeer woonde. Er brandde licht in Brenda's woonkamer, het enige licht van de flat. Brenda kon kennelijk niet slapen, precies waar Erik op had gehoopt. Voor de flat koppelde hij zijn fiets aan een stang van de fietsparkeerplaats.
Brenda stond achttien jaar op de wachtlijst toen woningbouwvereniging Stad en Huis haar de tweekamerwoning toewees. Ze wilde per se een woning van waaruit ze over het Paterswoldsemeer keek en sinds een jaar was het een feit. Vanaf haar balkon zag ze het huis van Bram, het huis van de butler, Het Kasteel en de woning van Klaas.
Ook de oude boerderij, waar Brenda, haar kinderen, haar kleinkind en al haar Van Iersel-voorvaderen tot in de zeventiende eeuw waren geboren, kon Eriks oma vanaf haar balkon zien. Ze stond sinds een jaar letterlijk boven alle partijen, maar Erik voelde al zijn hele leven dat Brenda onaantastbaar boven de familie zweefde.
Pas toen hij het sleuteltje van zijn kettingslot voor de tweede keer omdraaide, viel het hem op dat er een zeilboot aan de Gasthuiskade lag. Er lag vrijwel nooit een boot aan de kade. Vreemd dat die boot hier met de storm lag, dacht hij.
Hij liep naar het vaartuig en zag dat er vier stootkussens tussen de romp en de kade hingen, waardoor de boot niet door de storm beschadigd was. De boot had een lengte van meer dan negen meter, schatte Erik. Het had een mast van meer dan tien meter. Er liep een staalkabel van de top van de mast naar de punt van de boot. Zulke grote boten zie je weinig op het Paterswoldsemeer, dacht hij.
Hij nam de boot nog eens goed in zich op en liep toen naar de ingang van Brenda's flat.

Waar Mike en Erik soms logen, was Brenda eerlijk tot op het bot. Daardoor had ze vaak harde klappen gekregen, maar na iedere klap was Eriks oma overeind gekomen. Door haar extreme eerlijkheid stegen er altijd weer nieuwe kwetsbare kanten in Brenda naar boven, die na een nieuwe ronde mentaal boksen verdampten, waarop er andermaal een sterker mens tevoorschijn trad.
We willen allemaal geestelijk rijpen, dacht Erik, terwijl hij de deur naar de portiek van Brenda's flat openduwde. Ons lichaam boet vanaf ons vijfentwintigste jaar aan kracht en schoonheid in, maar onze ziel wint waar we als mens groeien.
'Iedere leeftijd heeft zijn eigen bekoring,' zei Brenda op 9 januari 2019, de dag dat ze zeventig werd. 'Maak je niet druk over je leeftijd, Erik. Maak je druk over wat je van je leven maakt.'
'Wat kan ik van mijn leven maken?' had Erik gevraagd.
'Een belevenis. Je gaat tóch dood, dus maak er een avontuur van.'

Erik had een vreemd gevoel aan die woorden overgehouden. Lang had hij niet geweten wat het was. Nu, na de ree, wist hij het. Lafheid bonkte op mijn deur, dacht hij, terwijl hij op Brenda's bel drukte. Ik wilde het gebonk niet horen, waardoor ik geen weerstand in de vorm van moed ontwikkelde en ik continu voor veiligheid koos. Maar nu wil ik het wel horen. Ik wil van mijn leven een belevenis maken. Ik voel me liever beroerd omdat ik door angsten heen moet dan dat ik verlichting vind door voor ze op de loop te gaan. Ik wil geen stompzinnige roekeloosheid, zoals vanavond met Mike en de bliksem, maar wel de moed die voor duurzame inspiratie zorgt.
'Hallo?' klonk het weifelend door de intercom.
'Brenda, ik ben het, Erik. Mijn excuses dat ik zo laat aanbel.'
'Je bent altijd welkom, Erik. Vergeet dat nooit.' De zoemer klonk en Erik duwde de deur naar de hal open.
In de lift dacht Erik aan natuurkunde. Volgens de relativiteitstheorie wist je in een raamloze ruimte nooit of je op aarde was of ver weg in een ruimteschip, want met Einsteins perceptie van de fysieke werkelijkheid kon je er met geen enkele meting achter komen of de druk op je lichaam veroorzaakt werd door de zwaartekracht van de aarde of het versnellen van een ruimteschip. De wereldberoemde gedachte was een van de belangrijkste fundamenten van de huidige theoretische natuurkunde.
'Flauwekul,' had Mike ooit tegen Erik gezegd. 'Zo gauw we werken met kleinere en snellere deeltjes dan zwaartekrachtdeeltjes onderscheiden we de boel, maar tegen die tijd interesseert die hele shit ons geen zak meer, omdat niemand dan nog gelooft in die clown van een Einstein, die aardig deed om aardig gevonden te worden, maar dat totaal niet was met zijn gelieg tegen vrouwen. We aanbidden de relativiteitstheorie en de big bang, precies zoals we dat duizend jaar geleden deden met de genesis, waarin onze jaarlijks duizenden pedofielen producerende God de aarde in zeven dagen schiep. Moderne randdebielen vereren de nieuwe messias en geloven in de oerknal. Verering verbroedert en verbroedering beteugelt vrees. Angst verplettert ons als we buiten de groep vallen en doet ons conformeren en zo drijven we op onze vlotjes van lafheid weg van onafhankelijk denken. Om zich te laven aan de veiligheid van de groep, praten lafbekken elkaar hartverwarmend na. Lang leve de verbroedering. Fucking miezers.'

Door wat er vanavond allemaal gebeurde, komt er nu meer bij me binnen, dacht Erik, terwijl hij naar de vloer van de stijgende lift keek. Ergens heb ik altijd geweten dat er iets niet goed zat in mij. Ik *wist* het, voelde dat er iets niet goed zat toen ik me als kind onttrok aan andere kinderen om alleen te zijn. Later zocht ik veiligheid door mezelf te verliezen in mijn jacht op studieresultaten.
Ineens wenste Erik vurig dat hij nooit meer alcohol zou drinken. Laat er magie stralen, maar *niet door gif*, dacht hij. Ik word gelukkiger *zonder* verdoving. Net als Brenda. Die laat al haar angsten door haar heen zinderen zonder een druppel te drinken.

Mike gaf inmiddels toe alcoholist te zijn, maar de dag na een avond zuipen was hij zwak en loog hij vaak over zijn drankgebruik. Brenda deed daar niet moeilijk over, want ze wist maar al te goed hoe een zware kater je ziel aan gort kneep.
'Angsten zijn uiterst sterke krachten die continu je betere verlangens eroderen,' had Brenda een week eerder op Eriks verjaardag gezegd. 'Geef Mike tijd. Uiteindelijk krijgt hij de drank eronder en zie je een fijn mens.'
'Dat zie ik nu al,' had Erik edelmoedig gezegd, maar dat was een leugen geweest, want Mike was een stuk chagrijn met een kater.
Brenda had minzaam geknikt: ze had gezien en gehoord dat Erik loog.
Er zat een leugendetector in Brenda en Erik ging dan ook niet ontkennen dat hij een uur daarvoor bij Bram voor het eerst alcohol had gedronken. Over de ree wilde hij niks kwijt.
Mensen voelen zich veilig met Brenda en onveilig met Mike, dacht hij, terwijl de lift snelheid minderde. Brenda's hart heeft veel warmte, al haalt ze hard uit als ze kwaad wordt. Mike zoekt de waarheid van het heelal, Brenda de waarheid van haarzelf. Ze veroordeelt anderen niet om haar eigen fouten niet te hoeven zien, al dienen Bram en Klaas vaak als kop van Jut.
Ondanks het verlies van twee kinderen, een psychose en decennia aanhoudende alcohol- en sigarettenverslavingen, was het levenslust dat bij Brenda de klok sloeg.
Maar Erik voelde soms ook krachtig doodsverlangen bij zijn oma. Wie te weinig loodzware seconden kent, roest vast in gezapigheid, dacht hij, terwijl de lift tot stilstand kwam. Maar te *veel* loodzware seconden kan ook. Ervoer ik te veel loodzware seconden door de vroegtijdige dood van mijn ouders? Zocht ik daardoor zo sterk naar veiligheid? Te veel pijn kan roekeloosheid brengen, zoals bij Mike toen hij diep in de nacht door de onveilige buurten van Madrid liep, maar ook overmatige hang naar veiligheid, zoals bij mij toen ik enorm krachtig voor opleiding en carrière koos. Ik was het kuiken dat school, terwijl ik niets liever wilde dan uitvliegen. Trouwens, Mike *lijkt* roekeloos, maar doet alles heel berekend. Hij had en heeft zijn drankprobleem en zijn bipolaire ellende, maar nam en neemt zijn rol als opvoeder zeer serieus. Was ik met de onverschilligheid van oom Berend roekeloos geworden? Alles heeft effect. Zie jezelf scherper en de wil om tot het goede te komen licht op, want het verlangen naar het goede priemt sterker in onze ogen waar vervuilende lagen verwijderd worden. Ik stel vannacht vragen. Vervuilende lagen die me overmatig naar de veiligheid van een carrière en veel geld deden snakken, lossen daardoor op, waardoor ik sterker verlang naar zoektochten die het goede krachtiger in beeld brengen.

Toen Erik uit de lift kwam, stond Brenda met één been op de gang en één been in haar appartement. Met haar handen op haar rug leunde ze tegen het deurkozijn en keek ze Erik ontspannen aan. In haar huis droeg Eriks oma het grootste deel van het jaar drie joggingbroeken en vijf truien voor een beter klimaat en minder stookkosten, maar de warmte van de afgelopen zeven dagen zat kennelijk nog in haar appartement, want nu droeg ze slechts een korte donkerblauwe broek en een oranje

T-shirt met korte mouwen. Haar kleine blote voeten maakten de zomerse uitdossing compleet.
Ze straalde. Haar gezicht had harde lijnen van afzien, maar stond altijd op een vriendelijke stand. Behalve als er geknokt moest worden, dan stolde het tot graniet. Net als Bram was Brenda klein en tenger. Wie niet beter wist, dacht dat ze in alle opzichten zwak was. Veel mannen, waaronder Klaas, dachten ooit de engelachtige Brenda eenvoudig onder de duim te kunnen houden, waarop ze pijlsnel van een ijskoude kermis thuiskwamen.
Op haar negenenveertigste stopte Brenda met roken en op haar drieënvijftigste gooide ze de drank eruit. Ze stopte met roken omdat ze haar toneelmaatjes tijdens uitvoeringen niet in de steek wilde laten als gevolg van roken-gerelateerde bronchitis. Ze hield op met drinken toen ze zag hoe een vriendin van haar daar maand na maand gelukkiger van werd.
Nadat Brenda gestopt was met drinken, ging ze net als haar vader iedere dag wandelen. Niet rond het Paterswoldsemeer, wat een wandeling van drie uur was als je flink doorstapte, maar door de bossen en weilanden ten zuiden en westen van het meer. In sommige van die weilanden maaide ze op haar zestiende het gras met Brams eerste trekker. Ze maaide met een vingerbalk, welke moeite had met molshopen en andere oneffenheden. Erik herinnerde zich een heel oude foto van zijn oma op de trekker terwijl ze maaide. Ook kende hij een foto van zijn oma waarop ze als jonge meid met een grote glimlach in de wei koeien molk, terwijl die aan Brams verplaatsbare melkmachine vastzaten.
Op haar zestiende deed Brenda veel aan sport, dronk niet en rookte geen sigaretten. Ze korfbalde, speelde in de junioren van korfbalvereniging Nic en in het jeugdteam van de provincie Groningen. Ze zat op de hbs, had een vriendje en leek de ideale schoondochter. Totdat ze op haar twintigste de verkering verbrak en in de zomer van 1969 over alles nadacht. Aan het einde van de zomer meldde ze zich af voor het nieuwe korfbalseizoen, stopte ze met haar biologiestudie en werd ze drie maanden later zwanger van de twee jaar jongere onenightstand Klaas.
Na een tweejarig verblijf op kamers keerde ze hoogzwanger van de drieling terug naar de boerderij en probeerde ze met Bram en Lieke haar kinderen op te voeden. Daarbij ontstonden al snel spanningen tussen Brenda en haar ouders. Het leidde ertoe dat Brenda in de zomer van 1971 zonder haar kinderen vertrok en andermaal in de stad ging wonen.
Opnieuw op kamers in Groningen raakte ze de kluts kwijt en werd ze zo onzeker dat ze zich een jaar geen raad wist met zichzelf. Ze kwam eruit toen ze ontdekte hoe ze met drank en sigaretten zichzelf staande kon houden, waarna ze dertig jaar aan de twee zelfhulpmiddelen verslaafd bleef.
Kort nadat ze begon te roken en te drinken, wist Brenda werk in de zorg te bemachtigen en werkte ze drie dagen per week terwijl ze regelmatig haar kinderen zag en Bram van tijd tot tijd met de boerderij hielp. De meningsverschillen tussen Brenda en haar ouders over het opvoeden van de kinderen werden echter groter, wat uitmondde in een lange periode waarin Brenda haar ouders en kinderen weinig zag,

totdat ze in 1985 noodgedwongen weer op de boerderij terugkeerde vanwege haar psychose. Brenda's kinderen waren vijftien en blij hun moeder weer veel te zien, al was Brenda in het begin nauwelijks aanspreekbaar. Vervolgens was er het incident met de koekenpan, waardoor het voor iedereen duidelijk werd dat er een andere weg ingeslagen moest worden en er een beter contact tussen Brenda en haar ouders ontstond.

Het contact tussen Brenda en Klaas was altijd gebleven, al was het minimaal. Eén keer per jaar, vanaf hun jongste jaren, nam Brenda op Klaas' verjaardag de jongens mee naar hun vader, waar ze een dag lang 'de andere kant' van de familie zagen. Bij die ene dag bleef het, ook al verhuisde Eriks opa al heel vroeg in zijn carrière naar de woning die vijfhonderd meter ten noorden van Het Kasteel lag. Hemelsbreed lag Klaas' huis anderhalve kilometer ten westen van Brams boerderij, maar één dag per jaar was voor alle partijen voldoende.
Klaas' ouders zagen de drieling als 'het schandaal' van Klaas, maar aangezien hij nooit andere kinderen kreeg, veranderde dat in de loop der jaren in 'de kinderen' van Klaas.
Halverwege de jaren negentig overleden Klaas' ouders kort na elkaar en kort daarop kwam Erik ter wereld en werd Klaas een trotse opa. Hierdoor groeide Erik op met een opa die hij elke maand zag.
Toen Erik ter wereld kwam rookte Brenda nog en toen zijn ouders verongelukten dronk ze nog. Kort na het ongeluk stopte ze met drinken. Erik had zich wel eens afgevraagd of de dood van zijn ouders en Brenda's stoppen met drinken met elkaar te maken hadden. Of dat inderdaad het geval was, had hij nooit kunnen achterhalen, want zelfs Brenda wist niet hoe het zat. Daarnaast had hij aan Brenda gevraagd of het toeval was dat Brenda stopte met roken kort nadat haar moeder was overleden, maar ook dat wist Brenda niet. Het leven stak wonderlijk in elkaar. Elke gebeurtenis had effect, maar je wist nooit hoeveel.

42

Toen ze op haar drieënvijftigste de drank eruit gooide, vond Brenda een jaar lang ontspanning met dagelijks anderhalf uur wandelen terwijl ze enkel nog water en groene thee dronk en hetzelfde gezonde eten bleef eten. Hierdoor viel ze tien kilo af. 'Het gevecht met overgewicht win je in de supermarkt,' vertelde ze Erik ooit. 'Ga nooit zonder boodschappenlijstje naar de supermarkt en houd je altijd aan je lijstje.' Na het eerste alcoholvrije jaar en tien kilo lichter ging Brenda klimmen in De Klimborg, waarbij ze haar hoogtevrees overwon en haar lichaam in een pezige klimmachine veranderde.
Klimmen gaf Brenda een geweldig gevoel, vertelde ze Erik toen hij in augustus 2013 in een crisis zat, waarop hij ook ging klimmen. Het euforische gevoel dat klimmen hem sinds die tijd drie keer per week gaf, hield zijn triestheid onder het oppervlak.
Zijn oma was nu, na zestien jaar klimmen, een toonbeeld van gezondheid, al vroeg Erik zich af in hoeverre ruim een kwart eeuw roken en drinken sporen naliet.
'Ik maak me geen illusies,' had Brenda op oudejaarsavond 2018 met een oliebol in haar hand gezegd. 'Zolang ik er ben, probeer ik er wat van te maken en doe ik mijn best om fris en fruitig honderd te worden, maar met alle rotzooi die ik nam, kan het zo over zijn. Sport en toneel is zó veel fijner dan jezelf verdoven. Met sport en toneel producéér je geluk, met verdovende troep leen je geluk. Dat geluk betaal je de volgende dag terug als je een mateloze gebruiker bent, en hoe! Ik begrijp nu dat ik me enkel gelukkig voel als ik zowel aan mijn lichaam als geest werk. Ik kan me niet goed voelen zonder fysieke en geestelijke inspanning. Alleen door af te zien elimineer je de vochtige dweilen die zich naar iedere vorm voegen om daarna deprimerende leegtes in je ziel te persen.'
'Waarom begon je ooit met roken en drinken?' had Erik gevraagd.
'Omdat we ons in Groningen begin jaren zeventig zo prachtig bevrijdden van knellende ellende, maar dat alleen konden met verdovende troep. Met chemische rotzooi voelden we ons voldoende gelukkig ondanks alle narigheid die we ons op de hals haalden door tegen alles en iedereen in te gaan, vooral tegen de wensen van onze ouders. Zo werden drank, drugs en sigaretten de nieuwe molenstenen rond onze nek, want waar de verdoving eerst diepgang gaf doordat het ons in staat stelde naar nieuwe emotionele en rationele oorden af te reizen, gaf het later mentale holheid en ondermijnde het onze fysieke gezondheid. We moesten af van de chemische troep om de volgende stap te kunnen maken, wat velen niet lukte en een hoop deed omvallen met kanker of hartfalen. Het vuil gaf me altijd kortstondig zelfvertrouwen, waardoor er even een prettige toekomst oplichtte, maar iedereen die rotzooi gebruikt, voelt zich liever goed met gezond eten en voldoende beweging. Zuipen is overlevingsgeluk. Je voelt je tijdelijk goed, zodat je lichaam en geest voldoende ontspannen om je ongelukkige leven weer aan te kunnen. Na kortstondig geëxperimenteer met hasj greep ik naar drank en sigaretten voor zelfvertrouwen. Met drank en sigaretten hing ik de toffe meid uit in de kroeg. Dat was decennia fantastisch, totdat

ik besefte hoe leeg en waardeloos het is om de toffe meid te spelen. Een toffe meid zíjn, is heel wat anders. Ik verneukte anderen, vaak zelfs letterlijk, maar uiteindelijk verneukte ik mezelf het meest. Je mist niks als je niet in de kroeg komt, Erik. Of liever: er mist iets bij jou als je het nodig hebt om je daar vol te laten lopen. Zuipcontacten hebben altijd iets afstotelijks.'
'Waarom?'
'Omdat je de smerigheid bedekt onder verdovende troep in plaats van de mentale rotzooi op te ruimen. Kroegen geven je uiteindelijk een leeg gevoel, alsof je opgelicht wordt door jezelf. Vanaf een bepaald moment is alles in zo'n ruimte sleur. Geen frisheid, geen sprankeling. Gelaten met mannen in de weer, die zo vitaal zijn als te lang in de zon gelegen hooi: het knettert alleen als je de fik erin steekt. Zo ging het decennia. De schijn verloor zijn glans en ik verloor mijn levenslust. Het feest was voorbij, als het al ooit een feest was geweest. Sindsdien kom ik niet meer in cafés. Ja, een enkele keer met een toneelgroep of met klimmaatjes en dan drink ik een kop thee. Echt fijne mensen zag ik niet in de kroeg en dat was ik zelf ook niet. Het was de plek waar ik naartoe ging om mijn onmacht weg te spoelen. Met alcohol voelde ik me meer dan ik was en dat hield me op de been. Ik was te zwak om alleen te zijn. Daardoor onderhield ik vriendschappen die mij beschadigden. Dat anderen jou kapotmaken maakt met drank niet uit, want overal waar je bent, steunt hij jou. Als je met iemand aan de zuip bent, zie je de ander als jouw grote vriend. Het is echter de dránk die dan jouw grote vriend is. Het laatste stop je angstvallig weg, zodat de alcohol blijft smaken ondanks alle emotionele oppervlakkigheid door verdoving. Toen ik schijngeluk weggooide door de kroeg te mijden, sloeg opverende pijn vanwege verminderd sociaal contact een krater in mijn ziel. Maar na de pijn vulde het gat zich met diepgang. Vervolgens kreeg ik préttig contact met mensen in plaats van schijncontact. Prettig contact is de motor van ons leven.'
'Wat is schijncontact?'
'In de kroeg houd je je staande met onverschilligheid, want diep vanbinnen ben je bang om jezelf bloot te geven,' had Brenda, nog steeds met een oliebol in haar hand, geantwoord. 'Je wordt met drank goed in práten over je gevoel, maar slecht in voelen van je gevoel. Drank maakt van contact een echo van wat het moet zijn. Uiteindelijk besef je dat je net zo karakterloos bent geworden als de emotionele leeglopers die je zag toen je als frisse bloem voor het eerst de kroeg binnenwandelde. Maar de grootste desillusie knalt erin als de achterklap jou treft.'
'Wat?'
'Roddelen is diepgang voor lafbekken. Pas toen het achter de rug om geneuzel míj trof, brak ik met de kroegshit, waarna indalende kennis hard binnenkwam, omdat ik zag wat voor kwijlbek ik was geworden. We waren allemaal aardig maar niemand had karakter. Te glad, te hypocriet, niks dat ons werkelijk blootgaf, want daar waren we met onze lafheid niet toe in staat. Drank hielp ons onverschillig te zijn, waardoor we ons onkwetsbaar waanden. Uiteindelijk zag ik met terugwerkende kracht wat voor een slap wijf ik was geworden. Kroeggangers moeten maar mooi met elkaar door het leven, anderen vermalend met roddel en achterklap om de illusie van integriteit intact te

houden. Het zijn fucking fakes en ik was ruim een kwart eeuw één van hen. Zonder drank schreven verkeerde vrienden hun valsheid met hoofdletters.'
'Hoe kon dat?' had Erik gevraagd.
'Met verdoving voel je niet hoe valsheid jou te grazen neemt, omdat het geluk door de drank dominant is. Zonder verdoving komt het nare gevoel dat bepaalde mensen jou geven zo hard binnen dat je je moet bezinnen. Hierdoor viel in mijn voorheen benevelde brein het kwartje en trapte ik klootzakken en kutwijven eruit. Ik mis het kroegleven totaal niet en tot mijn grote vreugde drink en rook ik al heel lang niet meer, maar zonder drank en sigaretten was ik nu mogelijk dood geweest.'
'Hè?' had Erik verbaasd gereageerd. 'Waarom?'
'Vanwege stress-gerelateerde kanker of zelfmoord door depressie. Waar je emoties onvoldoende stromen, ben je ten dode opgeschreven en explodeert je lichaam of geest. Met drank werd ik een hol vat, maar liever dat dan een explosief vat. Een kwart eeuw lang voelde ik enorm sterk dat alles in mijn lichaam en geest kapotging als ik niet regelmatig een avond zoop en rookte. Zelfs wanneer ik alsnóg doodga aan longkanker of een kapotte lever blijf ik zeggen dat ik die troep driedubbel hard nodig had. De kroeg was de plek voor mij, want nuchter was ik een contactgestoord teefje. Ik zal nooit iemand de kroeg aanraden, maar ook nooit afraden. Als je iets nodig hebt, heb je het nodig. Drink als het alternatief strak en stijf naar de kloten gaan is.'

Het laatste had Erik geraakt, want het had hem doen beseffen dat hij met alcohol misschien *wel* het contact had kunnen maken waar hij naar verlangde. Alcohol doet mensen met elkaar communiceren, had hij gedacht, terwijl hij naar de klok had gekeken die aangaf dat het een kwartier later 2019 zou zijn.
'Ik vind het prachtig als jij geen troep nodig hebt,' was Brenda verdergegaan, 'maar ik zie je liever bier drinken dan jezelf verdrinken in het Paterswoldsemeer. Het is superbelangrijk dat je leven af en toe prettig is, waardoor je verder wil. Als je verdoving nodig hebt om te overleven, heb je geen keus en is het goed om regelmatig toe te geven aan een verslaving. Je leeft dan van verslavingsmoment naar verslavingsmoment, want alleen tijdens de verslavingsmomenten voel je het geluk dat creperen op afstand houdt. Met een verslaving schittert de toekomst enkel tijdens het gebruik, maar ik heb drie keer liever dat Mike zich regelmatig lam zuipt dan dat hij stikt. Grote stappen lijken mooi, maar kunnen verwoestend zijn. Ik drink al zeventien jaar geen druppel en daar ben ik heel blij om, maar het leven dat ik nu leid, had me veertig jaar geleden vernietigd. Sommige mensen hebben een borrel nodig. Die zijn zo verdord dat drank wonderen doet. Ben je geïnspireerd? Drink niet. Ben je inwendig dood? Neem een borrel. Iedere week een avond in de kroeg zuipen, deed me dertig jaar goed.'
'Hoe ontgroeide je de drank?' had Erik gevraagd.
'Door inzichten waarmee ik mijn psychische troep bij de bron kon aanpakken. Drank hield me overeind, maar als je verslaafd bent, besef je dat niet, daarvoor ben je te zwak. Je ziet het pas later, zélfs als je tijdens het gebruik keihard schreeuwt dat je het doorhebt, zoals Mike.' Brenda had even naar Mike geknikt, die met een glas

whisky in zijn hand berustend terug had geknikt. 'Je hebt jezelf altijd bij je, waardoor je leven veel prettiger is als je je goed voelt met jezelf,' was Brenda verdergegaan. 'Zonder drank raakte ik gestrest. Een alcoholist wordt opgejaagd, want zonder drank komt hij bij zichzelf terug en daar wil hij van weg. Als alcoholist is er ook altijd schaamte, omdat je weet dat er iets niet goed zit, terwijl je tegelijk denkt: nu niet, ik kan het nu niet aan. Als je jong bent, waan je je cool met drank, maar je bent veel relaxter als je geen verdoving nodig hebt. Echt cool zijn, is al je gevoelens toestaan. Toen ik stopte met drinken, werd alles in mijn leven rauw, maar vooral: helder. Alsof er een dikke mist optrok. Helderheid maakte mijn leven rauw en prettig, want ik voelde me gelukkiger omdat ik me méns voelde in plaats van halfmens. Toen ik stopte met drinken, gebeurde er iets wat ik nooit had verwacht. Vijftien maanden achtereen voelde ik me iedere maand beter dan de vorige. Stoppen met drinken verhoogde vijftien maanden mijn gelukscurve. Ik voelde me als een plant die dertig jaar voedingsstoffen had verzameld om eindelijk in de voorjaarszon tot bloei te komen. Mét drank was er ook ontwikkeling, maar die ontwikkeling was peanuts vergeleken met wat er gebeurde toen ik stopte met drinken. Met het bier van tafel kwamen allerlei oude angsten, onzekerheden en verlegenheden tevoorschijn, maar vanaf 2002 schoof ik ze niet meer onder het vloerkleed en rekende ik met ze af. Mensen denken vaak met alcohol intenser te leven, terwijl het tegenovergestelde het geval is. Je leven loopt leeg als geleend geluk de brandstof levert. Vijftien maanden achtereen voelde ik me iedere maand beter en sterker dan de vorige. Daar kan niets tegenop. Ik ging klimmen en ontmoette nieuwe mensen. Vrienden die geen vrienden waren, verdwenen.'

'Wat adviseer je anderen nu?' had Erik gevraagd.

'Gooi drank overboord, maar gebruik als je anders kapotgaat. En áls je gebruikt: blijf ernaar streven om de troep overboord te gooien, want dan komt er een dag dat je het doet.'

'Waarom?'

'Omdat je met dat streven op zoek blijft naar iets beters.'

'Vind je dat iedereen de drank eruit moet gooien? Of in ieder geval daarnaar moet streven?'

'Iedereen moet er voor zichzelf een weg in vinden. Ik drink geen spat meer. Eén wijntje en ik zit over een week weer in mijn oude drinkpatroon. Dat is de vloek van de alcoholist. Maar de boel wordt zwart als kwaadaardige eenkennigheid van totaal niet mogen drinken zijn tentakels spreidt. Veel wegen zijn goede wegen. Stol je geest niet met Absolute Waarheden.'

Na die woorden was er, een kleine drie maanden geleden vlak voor twaalf uur 's nachts, een stilte gevallen, waarin Brenda eindelijk haar oliebol at en Erik zich voornam om ook 2019 alcoholvrij te laten passeren.

'Geluk vind je enkel met voldoende pijn,' had Brenda vervolgens gezegd, waarna ze met haar servet poedersuiker van haar lippen veegde.

'Wat bedoel je?'

'Met een toneeluitvoering heb je van tevoren zenuwen. Dat is verschrikkelijk. Maar als je er eenmaal staat, voel je je goed. Zo werkt het ook met sport en sociale contacten. Bij klimmen heb je techniek, inzichten en fysieke kracht nodig, maar voor moeilijke routes moet je vooral goed zijn in het omgaan met mentale en fysieke pijn. Bij contacten heb je psychologisch inzicht, sociaal gevoel en mentale kracht nodig, maar het is de pijn vanwege fouten die jou doet groeien in je omgang met anderen. Beseffen dat pijn essentieel is, maakt jou minder vatbaar voor verdovende troep. Sport is goed voor je lichaam, maar nog beter voor je geest, omdat je door sport beseft dat je enkel gelukkig wordt met afzien. Alles van waarde is doorregen met pijn. Zonder voorafgaande zenuwen speel je op het toneel als een dweil. Zonder voorafgaande beklemming beklim je geen zware route. Je kan denken: toneel, klimmen, sociaal contact, koud douchen, eng! En vervolgens angstvrij voor de tv hangen. Zo word je een door veenbrand verzwolgen lijk. Doelen verwezenlijken, waarbij je veel innerlijke weerstand moet overwinnen, betimmert je ziel met staal en brengt uitbundig levensgeluk. Dóe dingen in plaats van erover te lullen omdat je geen ballen hebt. Duik in de actie! Wat trouwens ook op je rug in de wei naar de hemel staren is.'
'Moet je pijn opzoeken?' had Erik gevraagd.
'Eerlijk zijn, geeft alle pijn die je nodig hebt.'
'Waarom?'
'Omdat je met pijn als gevolg van eerlijkheid jouw betere verlangens in de mist waarneemt.'
'Wat voor mist?'
'Angst.'

43

Brenda's gezicht had veel rimpels en haar lange opgestoken donkerblonde haar was voor de helft grijs, maar Eriks oma was nog steeds een mooie vrouw. Je kan alleen knap zijn voor je leeftijd, dacht Erik, terwijl achter hem de liftdeuren zich sloten. Hij stak zijn armen naar zijn oma uit.
'Hallo nachtbraker,' glimlachte Brenda.
Ze gaven elkaar een knuffel.
'Je ruikt naar bier. Dat is voor het eerst als ik het goed heb.' Zijn oma bekeek hem met twinkelende ogen. 'Kom binnen.'
Erik stapte Brenda's woning binnen en zei: 'Bram haalde me over om niet langer een schijtlijster te zijn en eindelijk eens bier te drinken. Ik heb me nog nooit zo goed gevoeld, dus nu ben ik een alcoholist. Net als jij en Mike.'
'Dat valt bij Erik van Iersel wel mee,' zei zijn oma, droogjes.
'Waarom?'
'Omdat jij geen alcohol nodig hebt.'
Brenda sloot de deur en vanuit het entreehalletje betraden ze haar woonkamer met aansluitend balkon.
'Zoek een plek, lieverd,' zei Brenda, terwijl ze naar de twee luie stoelen wees, maar Erik deed de balkondeur open en liep naar buiten om over het Paterswoldsemeer te kijken. In het midden van het meer brandde nog steeds het lichtje. Erik zag een klein wit puntje, niet het leven dat zich erbij ophield. Hij onderscheidde boot noch mensen.
'Mikes filosofie hielp mij,' zei Brenda, die zich bij Erik op het balkon voegde. 'Daardoor ging ik lichtjes zien, zoals dat lichtje daar op het meer.'
'Waarom deed Mikes filosofie jou lichtjes zien?' vroeg Erik, verbaasd.
'Met gevoelens als zin van het leven vielen alle puzzelstukjes op hun plek. Ik ervoer rust toen ik het waarom van mezelf en het universum begreep. Het gaf me de moed om de volgende stap te maken: afdalen in mezelf, waarop ik zag hoe gevoelens in mij met elkaar vochten en ik sommige een duwtje kon geven opdat ik als mens groeide. Uiteindelijk leidde het ertoe dat ik in 1998 kon stoppen met roken en in 2002 met drinken. Zonder drank moest ik harder knokken, maar het bracht fijnere speelvelden, namelijk die van de natuur en De Klimborg. En het bracht fijnere menselijke contacten. Niks verslaat goed gevoel.'

Ik sloot me niet aan bij rijke buurtkinderen vanwege armoede en vanwege de outcast-positie die Mike en ik hadden, dacht Erik, terwijl hij zijn handen op de balustrade van Brenda's balkon legde. Presteren op de middelbare school en de universiteit bood een uitweg. Moeizaam bouwde ik met studieresultaten zekerheid op, zodat ik mezelf tussen de mensen kon positioneren. Mike groeide op bij Bram en Lieke, die geld en aanzien hadden. Mike hoefde in zijn jeugd geen zekerheid te schrapen. De dwangmatigheden van zijn opvoeders hijgden echter in zijn nek en Brenda kreeg

die shit nog sterker mee. Dwangmatige shit die doet overleven sijpelt door naar volgende generaties. Hopelijk kreeg ik het minder mee omdat Brenda en Mike sterk voor hun vrijheid vochten.
'Deed pijn jou zo veel drinken?' vroeg Erik, terwijl zijn handen zich rond Brenda's balustrade klemden vanwege de spanning die zijn directe vraag bij hemzelf naar boven bracht.
'Ik kan pijn goed verdragen, Erik, zowel geestelijk als fysiek. Waar ik niet tegen kon, was de machteloosheid.'
'Wat voor machteloosheid?'
'Machteloosheid om tot prettige contacten te komen. Machteloosheid omdat ik de zin van het leven niet zag. Machteloosheid vanwege doorwerkingen als gevolg van de grip die Bram op mij had. Ik had geen macht over mijn leven, want ik begreep nergens wat van. Een mens kan veel ontberingen aan als hij voelt dat hij strijdt voor iets wat de moeite waard is. Machteloosheid is verbonden met uitzichtloosheid. Machteloosheid is niet weten welke pijn je moet doorstaan voor een beter leven. Pijn schuilt dan in de mist en je hebt geen idee waar je de bron moet zoeken. Waar grip door begrip ontstaat, weet je waartegen je vecht en kan je je pijlen richten. Mikes filosofie gaf inzicht en uitzicht. Mikes filosofie bracht de rots waarop ik mijn leven kon bouwen.'
'Wat voor rots?'
'De rots die in ieders leven de grote uitdaging is. De rots die overal doelen op doet lichten. De rots die prettig gevoel heet en jou allerlei wegen in doet slaan om antwoorden te vinden op de eeuwige vraag hoe je prettig gevoel creëert.'

Omdat zijn oma het woord machteloosheid had gebruikt, voelde Erik scherp wat voor naar gevoel de dood van zijn ouders hem al zeventien jaar gaf. *Natuurlijk* voelde ik vanaf mijn vierde immense machteloosheid, dacht hij. Daarom fantaseerde ik altijd dat mijn ouders er nog waren.
Hij dacht aan Anna. Ze zorgt de hele avond al voor uitzicht, dacht hij. Ze is een rots die boven de mist uitsteekt. Maar wel een harde, die misschien beter bij een bikkel als Mike past.
'Mist vanwege machteloosheid verdampt tijdens uitzicht op geluk,' vervolgde Brenda.
'Hoe vind ik dat uitzicht?'
'Open zijn doet je bij dieper gelegen pijn komen. Met het doorvoelen van die pijn begrijp je beter waar de pijn vandaan komt en kan je de bron van de pijn beter bestrijden. Zo verdampt er mist dan wel angst dan wel machteloosheid. Open zijn geeft beetje bij beetje uitzicht op geluk omdat machteloosheid het veld ruimt.'
'Open zijn brengt het inwendige zonnetje dat de mist oplost,' concludeerde Erik, cynisch door ongeloof.
'Waan je met open zijn in de hemel en je propt naïviteit in je kont. Het goede is ongrijpbaar, want ze ligt altijd een stap op ons voor, maar daardoor geeft ze tot in het oneindige uitzicht op prettiger licht.'

Ik breek liever mijn hart dan dat ik nog langer wegloop van het goede, dacht Erik. *Wat* het goede ook mag zijn en in *welke* mist het zich ook bevindt. *Zoek* het als je geen scheef schijtkonijn wil zijn. Het goede is ons doel. Het gaat niet om winnen of verliezen, het gaat om niet opgeven. Waar je het goede vindt, voel je je goed, zoals Brenda toen ze stopte met drinken. Geef niet op en machteloosheid blijft op afstand. Geef niet op en met een beetje geluk bijt je uiteindelijk door alle machteloosheid heen. Egocentrische mensen hebben slechts enkele doelen. De weilanden van wezens die prettig gevoel willen voor alles en iedereen, reiken tot in het oneindige.

Boven het Paterswoldsemeer bewoog nog niet het kleinste zuchtje wind, want zelfs op de tiende verdieping voelde Erik geen luchtstroom.
'Wat is belangrijker voor jou? Dat je schrijft of dat je gelezen wordt?'
'Ik moet de eerste lezer van een boek van mij nog tegenkomen,' antwoordde Brenda. 'Natuurlijk wil ik dolgraag succes als schrijver, maar waar je te hard een egocentrische roes nodig hebt, is er iets mis met jou.'
Erik kreeg een gevoel van herkenning, omdat eerder op de avond Mike veelvuldig had afgegeven op het egocentrische in hemzelf.
'Onsucces als schrijver dwong mij om succesvol te worden als mens,' vervolgde Brenda.
'Wat bedoel je?' vroeg Erik.
'Waar mensen jou afstoten omdat ze een dwaas zien, word je sterker omdat je mentale bagger moet opruimen.'
'Waarom?'
'Omdat je anders kapotgaat,' antwoordde Brenda.
'Wat voor mentale bagger moest jij opruimen?'
'Ik moest leren om mijn radar op een gelukkige planeet af te stemmen in plaats van een gelukkige Brenda van Iersel.'
'Werd je daar niet ongelukkig van?'
'Nee, het maakte juist dat ik me prettiger ging voelen.'
'Hoe kon dat?'
'Mijn mislukkingen telden minder zwaar en alles wat goed ging, kreeg een gouden rand.'

Mike bewandelde wegen waarop acceptatie door anderen doodbrandde, dacht Erik. Terwijl ik voor wegen koos waarop acceptatie door anderen opbloeide. Ik blonk uit, waarop toejuichingen mij overeind hielden. Mike steekt gezonder in elkaar en Brenda nog meer.
'Iedere dag vecht er in mij van alles met elkaar,' zei Brenda, terwijl ze haar handen in de zakken van haar korte broek stak. 'Waar mijn oordeel over mijzelf in het rood slaat, kwijn ik weg. Waar ik me een slecht mens voel, voel ik me beroerd, zo lijd ik vaak. Maar het helpt, het maakt van mij een beter mens, al lijd ik het liefst zo weinig mogelijk. Het liefst klop ik mezelf op de borst, zodat ik niet aan mezelf hoef te werken. Maar dat helpt me niet, integendeel. Onze menselijkheid moet continu

gevoed worden, anders verbleekt het. Succesvol ouder worden gaat gepaard met het kneden van menselijkheid. Als schrijver wilde ik altijd graag geld en roem, maar tegen de stroom van materiële inhaligheid en verlangen naar status op roeien, gaf me de duurzame inspiratie voor de niet-commerciële boeken die hopelijk ooit veel voor anderen betekenen, al is de kans groot dat mijn werk nooit wat voor anderen betekent en al mijn inspanningen voor niets zijn geweest. Waardering voor jezelf als mens is cruciaal bij het maken van de betere keuzes, maar die waardering tikt enkel in je hart.'
'Wat bedoel je?'
'Je onderbewustzijn moet jou waardering geven,' antwoordde Brenda. 'Alleen dan voel je ongeforceerde levenslust. Alleen dan knagen de gaten in jouw diepere lagen niet aan je ziel.'
'Hoe zorg je ervoor dat je onderbewustzijn jou waardering geeft?'
'Anderen prettig gevoel willen geven, is de sleutel. Ieder slot springt open met anderen licht gunnen. Het lukt me vaak niet om anderen licht te gunnen. Daar ben ik dan te klein voor. Het ongeluk van anderen kan troost bieden voor je eigen pijn. De momenten dat ik anderen geen licht gun, zijn de momenten waarop ik een triest mens ben. Ik hoop dat ik wat dat betreft ga veranderen. Ik hoop dat het me lukt om een beetje grootser te worden. Vanbinnen. Dan heb ik de pijn van anderen veel minder nodig om overeind te blijven. Qua bezit en status kan je zó klein zijn, terwijl je als mens zó groot bent. Prachtig vind ik dat. Wat dat betreft wil ik in een volgend leven best terugkomen als iemand van een natuurvolk: zonder bezit, maar met een hart vol liefde en een gemoed vol geluk vanwege alles wat er gedeeld wordt met anderen en vanwege het verlangen om het geheel, inclusief alle natuur, bol te doen staan van geluk.'

Erik droeg nog steeds zijn winterjas, maar net als eerder op de avond had hij het koud. Zijn oma moest het inmiddels ijskoud hebben met haar korte broek en T-shirt met korte mouwen en met haar blote voeten op de natte koude tegels.
Ik weet niet waar deze nacht me heen voert, dacht Erik. Maar ik weet wel dat ik geen zin meer heb om Klaas of Bart achterna te gaan. Ik ga het huis van de butler opknappen en terwijl ik dat doe, denk ik over alles na. Hang naar oppervlakkig succes verminkt jou. Diepgang mijden voor maatschappelijk en financieel succes draineert menselijke ontwikkeling, totdat je met al je ambitieuze vuil in een kooi zit waar je slechts met heel veel moeite uitbreekt. Waar ik 'succes' scoor opdat niemand mijn menselijke armoede waarneemt, verdampen de kleuren die mijn ziel doen sprankelen en mijn leven de moeite waard maken. Menselijke armoede is een gruwel die onze planeet in zo ontzettend veel opzichten kapotmaakt. Het brengt egoïsme en hebzucht en wekt de dictator en de meeloper tot leven. De afgelopen eeuw overspoelden we de aarde met menselijke armoede. Zeker, er waren uitzonderingen, mensen die geweldige dingen deden, maar de overgrote meerderheid van ons streefde naar zo veel mogelijk gewin voor *zichzelf* en daardoor werd de mensheid een plaag die de aarde kapotconsumeert en werd onze planeet een lappendeken van landen waarin

veel te vaak een gruwelijk tekort aan vrijheid van meningsuiting een rijke smerige elite of een vuilak van een dictator dient.
'Ik zie mezelf als ruimdenkend,' zei Brenda. 'Zo naar mezelf kijken houdt me overeind. Bef een buizerd, ik sterf als al mijn vaatjes met kleinzieligheden zich plotseling openen. Injecties met te hoog gedoseerde zelfkennis zijn dodelijk.'
'Ben jij gedurende jouw leven veranderd, Brenda?'
'Ik veranderde en bleef gelijk. Iets in mij, een bepaalde kern, bleef hetzelfde. Het voelt goed om te veranderen en het voelt goed om te beseffen dat ergens in jou iets onaantastbaars zit, iets wat de diepste essentie van jou vertegenwoordigt. Maar met keiharde inspanningen kraak je die essentie toch, waarop er veel verandert, terwijl er toch iets overblijft wat van jou is, iets wat een nog diepere essentie van jou vertegenwoordigt, iets wat nog sterker toont wie jij bent. Maar ook dát is te kraken. Zo kan je doorgaan. Zo steken we allemaal in elkaar.'
Mike vertelde me vanavond ook zoiets, dacht Erik. Alleen had hij het over een diepere laag in plaats van een diepere essentie. Het komt op hetzelfde neer. Het gaat om beter begrip van jezelf door diepere dan wel meer onbewuste emoties sterker te voelen en zo naar je bewustzijn te transporteren. Als Mike gelijk heeft met zijn altijd weer kleinere deeltjes, steekt materie ook zo in elkaar. Dan is er altijd weer een *nog* kleiner deeltje te vinden, een *nog* diepere kern, die *nog* moeilijker te kraken is en die ons een *nog* beter begrip van materie en het heelal brengt als we hem kraken. Daal af in jezelf en je wordt een beter mens. Een goed mens willen zijn, is onze essentie. Niet een goed mens in de ogen van anderen, maar in die van onszelf. We willen een goed mens zijn, maar we weten nooit wanneer we dat goede mens te pakken hebben. We tasten heel vaak in het duister ten aanzien van het goede, want het goede komt in talloze verschijningen. Het kwaad dient zich vaak vermomd als het goede op. Zoeken naar het goede is een weg die nooit eindigt en die keer op keer de mentale terugslag geeft die jou andermaal doet verdwalen. Toch, als je bereid bent om altijd weer diep te duiken om het goede boven water te halen, heb je het avontuur te pakken dat nooit eindigt, dat van je leven een reis maakt waarin kleurrijke schitteringen onaflatend je hart doen dansen. Ik wil geloven in steeds dichter bij het goede komen in een speurtocht die aanhoudt tot mijn dood. Mogelijk maakt die speurtocht mij buitenissig, zoals Mike en Brenda, maar liever buitenissig dan een lafaard, liever buitenissig dan een slapjanus, liever buitenissig dan een meeloper die door angstige aanpassingen onontkoombaar de waardering voor zichzelf verliest. Waar in de essentie van jou een duurzaam rottende plek zit, ben je levenslang aan het verliezen. Verrek het om de gemaskerde klootzak op de bodem van je ziel ongemoeid te laten.

44

Boven hen klonk plotseling gekrijs dat dwars door Eriks ziel sneed. Hij keek op en zag hoe een meeuw zich van Brenda en hem verwijderde en naar het Paterswoldsemeer vloog. Die is midden in de nacht de weg kwijt, dacht hij. Naast een roekeloze merel en een snaterende eend vanavond dus ook een krankzinnige meeuw. Vogels die gek worden, sterven snel. Mikes manische tochten door de gevaarlijkste buurten van Madrid gaven hem de zin van het leven, maar hadden hem heel gemakkelijk het leven kunnen kosten.
'Ben jij benieuwd naar wat er gebeurt als je sterft, Brenda?'
'Ja. Je weet dat je sterft, maar niet wat er daarna komt. Verleid jezelf niet tot de grootspraak van Bram, die meent te weten dat er niks is na de dood, of de radicaliteit van anderen, die menen te weten dat er juist wel iets is. Durf onwetend te zijn. Verwondering brengt de mooiste magie.'
'Zijn ouderen over het algemeen gelukkiger? Onderzoeken wijzen dat uit.'
'Daar geloof ik niks van,' zei Brenda. 'Oud en ongelukkig is *not done*, want dan ben je een mislukt mens. Er is van alles akelig als je oud bent. Veel ouderen voelen zich overwinnaars, omdat ze een hoge leeftijd haalden. In plaats van geld hebben ze hun leeftijd in hun kluis. Iedere leeftijd heeft prachtige kanten en iedere leeftijd heeft kutkanten.'
'Wat is er beroerd op jouw leeftijd?'
'Aftakeling.' Brenda nam hem even nauwlettend op. 'Veel mensen kozen voor een te risicoloos leven, maar voelen zich heel wat vanwege hun leeftijd, status en bankrekening. Ondertussen zijn ze bang voor het oordeel van anderen en vooral dat van henzelf en daarom doen ze het liefst uit de doeken hoe geslaagd ze zijn. Laat angst niet jouw leven ruïneren.'
'Moet ik risico's nemen?'
'Zoek de emotionele slagaders die verrijken. De risico's krijg je er gratis bij.' Brenda haalde haar handen uit haar broekzakken, legde ze op de balustrade en keek Erik doordringend aan. 'Ga voor je verlangens naar de andere kant van de tijdsbalk.'
'Wat bedoel je daarmee?'
'Diepere verlangens brengen een mooiere toekomst, maar het verleden levert de vrees die ons blind voor ze maakt.'

Alles wat Brenda zegt, weet ik ergens wel, dacht Erik. Ze belicht donkere plekken in mijn brein, waardoor kennis leesbaar wordt. Vind verborgen kennis en je begrijpt hoeveel je niet wilde weten. Ik wilde niet weten hoe sterk ik de *echte* fysieke werkelijkheid van het heelal wilde kennen. Ik wilde niet weten hoeveel ik van Anna hield. Ik wilde mijn diepere verlangens niet kennen, omdat ik bang was voor de risico's die dat met zich meebracht.
'Hoe belangrijk is liefde?' vroeg hij Brenda, die even naar binnen was geglipt voor een winterjas.

'Ik donderde in een psychose door gebrek eraan. Tekort aan liefde deed me geestelijk zo diep in het rood staan dat ik gek werd om overeind te blijven.'
'Hoe kwam je in die psychose terecht?' vroeg Erik, die het verhaal globaal kende, maar met meer details extra weerstand wilde opbouwen voor kwetsbare momenten. Hij had voor een deel dezelfde genen als Brenda en Mike en door alle toevalligheden van de afgelopen avond was er een stuk stabiliteit bij hem verdwenen. Of was er *in*stabiliteit aan flarden geschoten en trilde hij nog na van het geluid van de dubbelloops? Was hij juist stabieler geworden doordat er in hem een laag was gekraakt? Was hij stabieler geworden doordat hij bij een diepere kern in zichzelf was gekomen? Was hij dichter bij zichzelf gekomen doordat hij door de angst voor betekenisloosheid en armoede had geboord en daardoor nu diepere verlangens voelde?
'Ik kreeg een psychose omdat ik smoorverliefd was op een onbereikbare man,' antwoordde Brenda. 'Om de pijn te verdoven, maakte ik zogenaamd contact met buitenaardse wezens. Dat bracht me naar water waarin ik niet wist hoe ik moest zwemmen, de psychose. Maar je móet dan zwemmen en het gelijk goed doen, anders verzuip je. Het was afschuwelijk, maar de grootste persoonlijke crisissen brengen de beste inzichten. Althans, als je overeind weet te komen.'
'Komen we allemaal ooit in een persoonlijke crisis terecht?'
'Ieder mens vindt zijn shit. Wie nooit momenten met diepe pijn kende, krijgt ze nog. Wie ze nooit krijgt, omarmt een mislukt leven. Onderuitgaan en hard terechtkomen op de basis waar niks onder zit, geeft bij het overeind komen een fundament dat niet meer wankelt. Behalve als iets met een nóg hardere impact jou treft. Op een knoeperharde rots kan je goed bouwen, maar met de inslag van een enorme meteoriet verpulvert alles. Iedereen krijgt zijn portie ellende en het is aan jou om er een weg in te vinden.'

Brenda leunde met haar armen op de balustrade en keek naar het meer. Ineens draaide ze haar gezicht naar links en keek Erik aan. 'Als je er ooit helemaal doorheen zat, wordt het nooit weer helemaal zwart,' zei ze, zacht. 'Altijd glimt er dan een lichtje, want eens houdt het op, eens sterf je. Verlossing is op weg naar ons. Meer licht heb je niet nodig om onophoudelijk meer mens te worden.' Brenda keek omhoog naar de sterren. 'In het heelal van Mike is alles mogelijk. Met Mikes theorieën lichten allerlei mogelijkheden op. Ik ben benieuwd hoe alles in elkaar steekt en ik vind alles best. Ook dat voor altijd het licht uitgaat als ik sterf. Ook dat er na mijn dood nog iets is. Het maakt me niks uit welke van de twee het wordt.'
'Waarom niet?'
'Het gaat om wie ik ben als mens. Het gaat om wat ik doe op aarde. De rest zal allemaal wel. Ik wil een beetje oké zijn door wat geluk op onze grote bol te brengen en na mijn dood zie ik wel. Het gaat om mijn leven nu en of ik tot mijn dood een beetje goede wegen vind.'
'Zijn er buitenaardse wezens die jou volgen?' vroeg Erik.
'Die kans acht ik groot, maar in een diepere laag besef ik dat ik geen flauw idee heb. Ik geef het ook een grote kans dat er niks is wat ons volgt. Het kan me eerlijk gezegd

niks schelen of er iets is wat ons volgt. Je moet gewoon zorgen dat je er wat moois van maakt. Ik vind alles best, zolang je elkaar op dit vlak maar alle vrijheid geeft. Ik word doodziek van mensen die anderen wat dit betreft geen vrijheid geven of vanuit overwegingen over dit soort zaken een ander bepaalde regels of geboden menen op te moeten leggen. Dergelijke dwangmatigheden verzieken de aarde al meer dan duizend jaar enórm. Mensonterende religieuze shit verkankerde enórm veel. Het scheve schijtkonijn in ons zorgde voor wanstaltig veel beestachtige agressie. Onnodige angst voert ons al vele eeuwen naar immens duistere oorden.'
'Wat gebeurde er toen je tijdens je psychose je vrees voor hogere machten overwon?'
'Mijn mentale fundament werd sterker. Er is veel dat mij emotioneel raakt, maar mijn verstand raakt de weg niet meer kwijt. Mogelijk word ik iedere seconde gevolgd door buitenaardse wezens, ik lap ze allemaal aan mijn laars. God dood verklaren omdat je niet in Hem gelooft, stelt niks voor. Hem een schop onder de kont geven terwijl je dondersgoed weet dat je zeer wel mogelijk gevolgd en beïnvloed wordt door veel verder dan jou geëvolueerd intelligent leven, is andere koek.'
'Hoe kijken dergelijke hogere machten naar wat je net zei?'
'Ze vinden het geweldig,' zei Brenda. Er kwam een brede grijns op haar gezicht.
'Denk je?'
'Als ze er zijn, begrijpen ze dat mensen die door hun grootste angst gaan, een gelukkiger aarde creëren.'
'Waarom?'
'Omdat iedere zak een zak is door angst.'
'Jij ging door je grootste angst, je angst voor nooit dood kunnen gaan, dus jij bent oké,' zei Erik, terwijl hij zijn oma onderzoekend aankeek.
Brenda's grijns veranderde in een vertwijfelde glimlach. Ze draaide haar gezicht naar het meer. 'Ieder mens tapt uit een innerlijke bron om overeind te blijven,' zei ze. 'Ik weet niet of ik door mijn grootste angst ging. Mogelijk bestaan er veel grotere angsten. Angsten waar ik nog geen weet van heb. En ik weet al helemaal niet of ik oké ben, maar ik mag zo mijn illusies hebben zolang ik daar anderen geen kwaad mee doe. Ik twijfel vaak over mezelf als mens, maar af en toe voel ik dat ik oké ben en dergelijke gevoelens heb ik hard nodig, of ze nou kloppen of niet.'

Brenda is moedig, dacht Erik. Mike ook, maar er ontbreekt iets bij hem waardoor hij zuipt. Ik denk dat moed hem het ontbrekende puzzelstukje doet vinden. Moed is cruciaal.
'In eerste instantie brengt diepgang achteruitgang,' zei Brenda. 'Het haalt de boel overhoop. Veel mensen willen dat niet.'
'Waarom zou je jezelf willen begrijpen als je gelukkig bent?'
'Daarom zoeken veel mensen pas diepere waarheden als ze zich ongelukkig voelen. Dan moeten ze wel. Ieder mens ontmoet de man met de hamer. Links- of rechtsom, want alle geluk verschraalt als je vlucht voor diepgang. Zonder diepgang lispel je geestelijk onvermogen, hoe hoog je IQ ook is. Diepgang doet afzien, maar levert de emoties die jou de schaakstukken van het leven doen begrijpen. Zonder ploegen zie

je uiteindelijk meer af door onvrede vanwege gebrekkige diepgang. Of je wijst anderen als zondebokken aan, het verweer van de lafbek.'
Steeds meer lafheid bouwt een steeds grotere stuwdam en maakt blind, dacht Erik. Zo ontstaan schreeuwers die nergens naar luisteren, behalve naar alles wat op de stuwdam van het eigen-gelijk meer stenen stapelt. Werden natuurkundigen en kosmologen in de twintigste eeuw blinde schreeuwers? Of was het Mike die met immense blokken eigen-gelijk een stuwdam bouwde die zijn gezonde verstand vermorzelde? Als Mikes dam breekt, kost hem dat waarschijnlijk het leven. Hij houdt zijn gevoel van eigenwaarde heel door almaar grotere stenen te leggen, zoals de zogenaamde gevaren met deeltjesversnellers.
Ineens schrok Erik. Het is maar net *welke* dam breekt, dacht hij. Als de dam van de huidige theoretische natuurkunde kapot kan, is er mogelijk een kans dat de aarde vernietigd wordt door een deeltjesversneller, misschien zelfs een grote kans.
'Als jouw levensgeluk staat of valt met het oordeel van anderen over jou, voel je je diep vanbinnen altijd marginaal en word je onzeker als je mensen ontmoet die maatschappelijk of financieel een treetje hoger staan,' hoorde hij zijn oma zeggen. 'Je bent dan een volslagen idioot, omdat geld en status bepalen of je van je leven geniet.'
'Toen we nog dieren waren, bepaalde onze positie in de groep ons genetische succes,' zei Erik. 'Nu toont het belang dat we aan maatschappelijke status hechten ons falen als mens.'
Brenda keek Erik een tijdje aan. 'We hebben allemaal een lichtje nodig, Erik.' Ze keek naar het lichtje in het midden van het meer. 'Jij ziet ineens veel licht.'
'Waarom denk je dat?'
Opnieuw keek zijn oma hem aan. 'Wie zichzelf opent, ontvangt meer licht. Mensen willen altijd stralen, maar het is de hoeveelheid licht die we ontvangen die ons doet groeien. Je opende jezelf, Erik, en daardoor zie ik je als mens omhoogschieten.'

45

Wat is dit toch een vreemde avond, dacht Erik. Ik voel dat ik een ander mens word. Een beter mens. Is dat het licht dat we allemaal nodig hebben? Uitzicht op een beter mens? Uitzicht op overwinningen die we kunnen behalen op onszelf? *Wat* is het dat je leven de moeite waard maakt? Het avontuur dat ontstaat als je oprecht zoekt naar datgene wat alles zinvol maakt, naar datgene wat van de aarde een duurzaam gelukkige planeet maakt. Antwoorden komen vaak snel en gemakkelijk als je ze werkelijk wil vinden.
Het gekrijs van een meeuw deed hem voor de tweede keer schrikken. Andermaal zag hij hoe een meeuw naar het meer vloog en de watervlakte overstak.
'Vreemd,' zei Brenda. 'Ik zie of hoor 's nachts nooit meeuwen. De afgelopen dag was een rare dag. Er gebeurden merkwaardige dingen.'
'Zoals wat?'
'Zoals Erik van Iersel die midden in de nacht aanbelt en Mike van Iersel die 's middag aanbelt met twee exemplaren van een boek waarvan ik niet wist dat hij het af had, laat staan dat hij het had laten drukken. Vanmorgen zijn vijftig exemplaren bij jullie bezorgd. Mike wil ze naar tijdschriften en universiteiten in Nederland en Vlamingen sturen.'
'Dat is waar ook,' zei Erik. 'Er ligt beneden een exemplaar op mijn bagagedrager. Helemaal vergeten mee naar boven te nemen.'
Brenda keek naar beneden en zag Mikes boek in het licht van een lantarenpaal. 'Hoe kom je daaraan?' vroeg ze, verbaasd. 'Mike vertelde me dat hij jou geen exemplaar ging geven.'
'Waarom niet?'
'Zo beschermt hij zichzelf.'
'Omdat hij bang is dat ik te grote gaten in zijn werk schiet?'
'Nee,' zei Brenda, gedecideerd. 'Mike weet dat er onvermijdelijk fouten in zijn werk zitten omdat het zich op veel wetenschapsvlakken begeeft, maar hij heeft er alle vertrouwen in dat zijn boek toch de moeite waard is. Hij beschermt zichzelf tegen jouw desinteresse. Mike is niet bang voor de gaten die jij in zijn werk kan schieten. Hij is bang dat je überhaupt niet schiet.' Ze grinnikte. 'Mike schiet sneller dan zijn schaduw met zijn snelle deeltjes. Volgens Mikes theorie doorzeeft het heelal ieder atoom in ons brein iedere seconde met triljarden superkleine supersnelle deeltjes. Hoe ben je aan dat boek gekomen?'
'Gekregen van Bram. Eigenlijk redde ik het, want Bram had het in de ton met oud papier gegooid.'
'Echt iets voor Bram,' zei Brenda, kwaad. 'Waarom wás je eigenlijk bij Bram? Om bier te drinken?'
'Hij wil dat ik het huis van de butler schilder en hij wilde weten wat er vannacht voor het huis van de butler gebeurde, want hij had gezien dat we in het water lagen.'
'Ja, dat zag ik ook.'

'Bij Bram?' vroeg Erik.
'Nee, vanaf mijn balkon. Ik keek met mijn verrekijker rond, zoals ik zo vaak doe, en zag twee figuren voor jullie huis staan. Ik vermoedde dat jij en Mike het waren. Ineens kwam er iemand met een boot, die omsloeg. Ik schrok, maar bleef kijken en zag hoe er uiteindelijk weer drie mensen op de steiger stonden, zodat ik wist dat het goed was gekomen. Wat gebeurde er?'
'Ons buurmeisje Anna kiepte met haar boot ondersteboven. Ze stootte haar hoofd en raakte bewusteloos. Ik haalde haar uit het water.'
'Was Mike er ook bij?'
'Mike probeerde Anna te redden, maar gleed uit, sloeg met zijn achterhoofd tegen de bodem van Anna's boot en bleef bewusteloos liggen. Ik trok hem van de boot op de steiger nadat ik Anna uit het water had gehaald.'
'Goed gedaan, Erik! Ik ben trots op je!' Brenda omhelsde haar kleinzoon.
'Ze zijn allebei oké.' En liggen nu waarschijnlijk met elkaar in bed, dacht Erik. 'Jij was vanavond ook bij Bram.'
'Ik bracht hem Mikes boek. Is het voor jou ook zo'n vreemde avond?' vroeg Brenda, terwijl ze Erik onderzoekend aankeek. 'Ik heb de hele avond al het gevoel dat ik bekeken word door iets. Iets wat niet van deze aarde is.'
'Dit is de meest bizarre nacht die ik ooit meemaakte,' zei Erik. 'Ik vraag me af of het wel allemaal toeval is wat er gebeurt.'
Brenda keek hem een tijdje zwijgend aan. 'Je weet het niet,' zei ze daarna. 'Hoe bizar en toevallig alles ook is. Je weet het niet en je zal het nooit weten, behalve mogelijk na je dood.'
'Omdat weten me in een psychose doet belanden die tot mijn dood aanhoudt,' zei Erik.
'Hogere machten brengen jou nooit van hun bestaan op de hoogte, want dan ben je binnen een uur gek. Twee keer een krijsende meeuw waar je je vermoedens bij kan hebben, is totaal wat anders dan een engel die hier voor onze ogen in de lucht zweeft en een praatje met ons maakt.'

Erik dacht aan zijn betoverende ontmoeting met de ree en dat hij nooit weer alcohol wilde drinken.
'Mensen zoeken betovering met alcohol,' zei hij. 'Bram beweert dat een leven zonder jenever deprimerend saai is. Misschien hebben we na een eeuw bigbanggeloof betovering door snellere deeltjes dan licht nodig. Mikes werk zet alles op zijn kop. Het leven is saai in een heelal waar communicatie met ander intelligent leven onmogelijk is. Met altijd weer kleinere en snellere deeltjes in een oneindig oud universum komt er geen einde aan alle vraagtekens en gaat alles met ieder sneller deeltje weer over de kop. Dan straalt er tot in de eeuwigheid magie. Bram gelooft in de big bang, de relativiteitstheorie en jenever, maar vooral in zinloosheid.'
'Wie klaagt dat alles saai is, schetst zichzelf,' zei Brenda. 'Bram drinkt níet omdat het leven saai is. Hij drinkt omdat híj saai is. Met al zijn bravoure is hij bang om onder het oppervlak te kijken. Stoppen met drinken, maakt het leven saaier waar je anders

drinkt, maar alle andere momenten krijgen meer kleur. Stoppen met het verdoven van onbestemde gevoelens, doen die gevoelens in jou naar boven stijgen en brengen daardoor nieuw avontuur. Onderhuidse angsten doen mensen weglopen van zichzelf, zodat ze drinken, vreten, gamen, roken, gek worden, zichzelf uithongeren, suicideren, onmatig geld verdienen of sterven door stress. In plaats van je gevoelens te controleren, kan je ze ook vrijheid geven. Drinken, roken, snoepen of je verliezen in werk ontstaan allemaal vanuit verlangen naar controle over je gevoelens en daarmee controle over je leven. Wat je voelt, is je leven en je wil je goed voelen, maar met een verslaving luisteren je gevoelens naar jou in plaats van andersom. Verslavingen verslinden de duurzame magie die bloeit als je goed naar je gevoelens luistert.'
'Veel mensen vinden controle over hun gevoelens door controle over andere mensen.'
'Omdat ze geestelijk ziek zijn.'
'Wat bedoel je?' vroeg Erik.
'Ze voelen zich machteloos, omdat ze niet van het leven kunnen genieten zoals geestelijk gezonde mensen dat wel kunnen. Ze verdringen hun onmacht door anderen de wet voor te schrijven.'
'Hoeveel mensen zijn er geestelijk ziek?'
'Dat zijn we allemaal,' antwoordde Brenda, berustend. 'We hebben allemaal ruis. De vraag is hoeveel je hebt, maar vooral: weet je er op een goede manier mee om te gaan?'
'Hoe ontstaat ruis?'
'Door onze ervaringen. We willen graag veel voorstellen, maar wat we écht willen, is de ruis elimineren die ontstaat door het gekras van het verleden.'

Ruis is er bij iedereen, dacht Erik. Niet alleen bij mij. Ook bij Mike, Brenda en Bram. Hoeveel je er ook van wegneemt, er blijft altijd ruis. Er is altijd een diepere laag met nóg fijnere ruis, er is altijd subtielere achtergronddreiging. Hee, met altijd weer kleinere en snellere deeltjes is er ook altijd subtielere achtergrondstraling. En als er altijd weer achtergrondstraling te vinden is met nog kleinere deeltjes, is er ook altijd achtergrondstraling te vinden met nog grotere deeltjes, zoals protonen, atomen, meteorieten, sterren, sterrenstelsels en clusters van sterrenstelsels. In alle verzamelingen van deeltjes worden deeltjes van buiten ingesloten en deeltjes van binnen uitgestoten. Fotonen worden uit elektronen gestoten, elektronen uit atomen, atomen uit planeten, planeten uit zonnestelsels, sterren uit sterrenstelsels en sterrenstelsels uit clusters van sterrenstelsels. Maar omgekeerd worden al die deeltjes ook door verzamelingen ingesloten. Als in een groep sterren in de Melkweg een ster wordt uitgestoten, wordt de eenheid van de rest van de groep door meer bindende zwaartekracht versterkt. Tijdens de afgelopen millennia werd de eenheid binnen grote groepen versterkt door alles wat te veel afweek uit te stoten, zoals andersdenkenden en homoseksuelen. De afgelopen eeuw werd het menselijke leven op aarde veel kleurrijker door toenemende tolerantie ten aanzien van mensen die anders zijn. Het eigenbelang vanwege 'jank met de wolven in het bos mee' neemt al een eeuw af. Gelukkig maar, want het

waren alternatieve denkers die de mensheid wezen op onderdrukking van vrouwen en homoseksuelen en onderdrukking door dictators en religie. Het waren alternatieve denkers en alternatiefdenkende wetenschappers die de mensheid wezen op milieuvervuiling en het broeikaseffect. Mike denkt ook alternatief, behoorlijk alternatief. Volgens mijn oom zie je met steeds sterkere telescopen steeds meer sterrenstelsels, waardoor het aantal geobserveerde sterrenstelsels in een oneindig heelal eindeloos blijft toenemen, totdat zelfs de hardnekkigste bigbangaanbidder toegeeft dat hij gesjochten is. Volgens Mike is de mensheid op dit moment zo gestoord dat zij zichzelf onontkoombaar vernietigt als ze niet doorkrijgt hoe intens diep de collectieve stoornissen reiken. Volgens Mike is de mensheid net zo gek als Adolf Hitler, die als homoseksueel in opperste extase opdracht gaf alle homoseksuelen rücksichtslos over de kling te jagen. Daarnaast zal je volgens mijn oom eindeloos kleinere deeltjes ontdekken met sterkere microscopen. In Mikes heelal, dat hetzelfde heelal is als dat van de oude Griek Anaxagoras, is geen deeltje zo klein dat het massief is en geen stukje ruimte zo klein dat het leeg is. Met te weinig alternatieve denkers zal volgens mijn oom iedere planeet met intelligent leven zichzelf vernietigen door dogma's die nergens toe dienen behalve het zekerstellen van de belangen van een beperkt aantal machtige klootzakken. Mike heeft dermate grote krassen op zijn ziel dat hij enkel kan ademen als hij 's ochtends voor het ontbijt zichzelf injecteert met een serum dat hem de rest van de dag doet voelen hoe fabelachtig groots hij is. Het moment dat je je superieur voelt, is over het algemeen het moment dat je naar jezelf mag kijken. Toch, soms vangt een groep sterren door middel van zwaartekracht een passerende ster en zo'n ster kan dankzij zijn snelheid de boel flink opschudden. Meer dan ooit heeft de mensheid het nodig dat er geluisterd wordt naar alternatieve denkers die de collectieve krassen ontmaskeren die ons bedreigen. Ieder mens heeft krassen. Iedere intelligente soort heeft krassen. Het hoort erbij, maar het verschil wordt gemaakt door karakter. Wil je zien wat werkelijk goed is en daarnaar handelen? Iedere intelligente soort met te veel rotzakken is een gedoemde soort. Zonder voldoende karakter zijn we gedoemd. Dan kan je enthousiast nog een fles whisky zuipen en brullen dat mensen positief moeten zijn, maar stort je aan het einde van de nacht in om nooit weer overeind te komen. Mogelijk zitten we als mensheid dicht bij onontkoombaar en definitief instorten.

'Waarom hebben we allemaal krassen die ruis veroorzaken?' vroeg Erik.

'Die kregen we tijdens onze jongste jaren mee.'

'Dus alle mensen voelen ruis?'

'Alle ouders zijn bezig met het welzijn van hun kinderen en heel oude doorgegeven angsten maken daarbij krassen.'

'Wat doen ouders aan de ruis die ze voelen?'

'Onbewust zoeken ze vaak controle door hun kinderen te controleren, waardoor ze zich niet langer onmachtig voelen, omdat controle over hun kinderen hen de illusie van controle over zichzelf geeft. Dictators doen dat met een heel land.'

'Wat voor onmacht voelen ouders?'

'Onmacht vanwege de controle die hún ouders over hén uitoefenden,' antwoordde Brenda.
'Hoe zoeken ouders controle over hun kinderen?'
'Door ergens, heel diep, kinderen te laten voelen dat ze uitgestoten worden als ze te sterk afwijken van de wensen van de ouders.'
'Gebeurt dit overal?' vroeg Erik, die aan zijn eigen ouders dacht.
'Overal op aarde wordt onmacht doorgegeven. We compenseren vaak voor die onmacht met veel voorstellen, vaak door aanzien te verwerven door status of door materiële luxe uit te stallen. Verlang er nooit naar om een held te zijn in de ogen van anderen, Erik, altijd in de ogen van jezelf, want anders vertoon je gedrag dat in de eerste plaats door anderen goedgekeurd wordt in plaats van jou. Doe met je leven wat jíj goed acht en laat Bram in de stront zakken met zijn nakomelingen die hem tot eer moeten strekken.'
'Gaven Bram en Lieke onmacht door aan jou?'
'Enorm.'
'Waardoor je je machteloos voelde en tegen de muren opvloog, omdat je niet wist hoe je met die gevoelens om moest gaan?'
'Exact,' zei Brenda, terwijl ze verwonderd naar Erik keek. 'Ik vond controle met alcohol en sigaretten. Ondertussen deed ik psychisch zelfonderzoek. Zo kwamen de bronnen van de machteloosheid uiteindelijk in zicht en kon ik ze aanpakken.'
'Bram verdooft zijn machteloosheid met alcohol en verdringt het met machtsuitoefening over anderen.'
'We zijn allemaal loten aan de stam die machteloosheid heet. Die stam werd ons opgedrongen toen onze ouders hun machteloosheid aan ons doorgaven. Het bidden van een mens is vaak een zelfhulpsessie met hogere machten. De bidder verdringt kortstondig zijn zieltechnische bloedingen met ingebeelde bijval van hogere machten, terwijl in een diepere laag naar de heling van de beschadigde kinderziel gesnakt wordt.'
'Je wil geen controle over je kinderen of andere mensen,' zei Erik. 'Je wil geen controle door bidden, drank of medicijnen. Je wil controle door ruim baan te geven aan al je gevoelens om vervolgens succesvol de krassen op je ziel te zalven.'
'Wat is er met jou gebeurd, Erik?' vroeg zijn oma ineens. 'Je klinkt zo anders. Ik voel vannacht een enorme kracht in jou. Die had je altijd al,' voegde ze er haastig aan toe, 'maar er was ook altijd een zekere schroom en schuchterheid. Komt het door Brams bier?'
'Het komt door alle vreemde dingen die me vannacht overkomen. Ik ben nu een ander mens dan aan het begin van de avond. Vooral ook omdat Mike vanavond urenlang met verhalen op me inbeukte.'
'Hij probeerde je op dat vlak altijd te sparen, maar ging door zijn niet te onderdrukken gedrevenheid daarbij vaak de mist in.'
'Vanavond kreeg ik de volle laag omdat ik vanmiddag mijn scriptie inleverde. Ik ben klaar met mijn studie, oma!'

'Erik, super!' Zijn oma knuffelde hem voor de derde keer, keek hem glimlachend aan en zei: 'En dus trakteerde je oom je vanavond op inwendige hagel. Mike kreeg controle over zichzelf door controle over jou uit te oefenen.'
'Ja,' zei Erik, bedachtzaam. 'Maar de uitoefening van die controle bestond eigenlijk vooral uit keihard beuken tegen heel dikke tralies in mij. Tralies die mij gekooid hielden. Tralies die mij controleerden.'
'Mijn zoon is een fijne vent. Hij heeft een hoop shit in zijn ziel, maar uiteindelijk is hij een fijne vent. Natuurlijk, ik ben zijn moeder, ik ben allesbehalve objectief. Misschien is hij een megazak, maar wil ik dat niet zien.'

Ineens voelde Erik bevrijding. Ik ben klaar met mijn studie, dacht hij. Gisteravond was ik nog bang dat het me rusteloos zou maken, maar nu voel ik me geweldig. Vanwege het gesprek met Mike? Vanwege de alcohol bij Bram? Vanwege de ree? Nee, omdat ik *vrij* ben! Ik kan nu *echt* op zoek naar het hoe en waarom van het heelal! *Weg* met mijn promotie, want Mike Don Quichot van Iersel verbrijzelde vanavond de geld-en-status-molensteen rond mijn nek!
Erik keek weer naar het lichtje op het meer. Ik voel inspiratie, dacht hij. Er hangt magie in de lucht. Ik begrijp mezelf na de afgelopen avond beter. Daardoor zie ik nu hoe academische macht emotionele onmacht in mij controleerde.
'Is verlangen naar macht over anderen altijd het gevolg van onmacht over jezelf?' vroeg hij.
'Altijd. Macht over jezelf geeft je zelfvertrouwen, waardoor je jezelf en anderen gelukkig wil maken. Dat is totaal wat anders dan controle uitoefenen over mensen. Je wil niet het geluk van de chimpansee op de top van de apenrots. Mensen die dat wel willen, hebben tekort aan zelfvertrouwen vanwege onmacht over zichzelf. Met diep gefundeerd zelfvertrouwen taal je niet naar macht over anderen en niet naar valse macht over jezelf. Ook niet met alcohol of drugs. Dan ben je onder invloed zonder iets te gebruiken.'
'Onder invloed van wat?'
'Van het leven. Dan brengen onzekerheden kleur in plaats van nare grijstinten. Veel mensen verdoven of verdringen hun onzekerheden. Het geeft hun de illusie van macht, terwijl onmacht de feitelijke situatie is.'
'Wanneer heb je macht?' vroeg Erik.
'Wanneer al je gevoelens welkom zijn.'
'Ik heb dus macht als ik al mijn gevoelens vrijheid geef,' concludeerde Erik.
'Onder invloed zijn, is inspiratie voelen omdat ook de gevoelens in de diepere lagen er mogen zijn.'
'Maar je onderbewustzijn blokkeert veel van die gevoelens.'
'Je bent niet zomaar onder invloed.'

Erik zag hoe er een huivering door zijn oma trok vanwege de kou. Brenda had haar korte broek nog aan en stond nog steeds op blote voeten.
'Het is fijn als nare gevoelens omgezet worden in magie,' zei Brenda. 'Houd vol als je gevoelig bent. Uiteindelijk wordt alles mooi. Gevoelig zijn opent deuren naar fijne oorden. Houd vol, Erik. Als kind kan je niet altijd duidelijk maken wat je nodig hebt. We dragen allemaal disbalans omdat het aangebodene niet één op één liep met onze behoeften, waardoor we gevoelens leerden verdringen om te overleven. Als volwassene moet je daardoor zieltechnisch herstelwerk uitvoeren.'
'Lukte jou dat?' vroeg Erik, terwijl hij Brenda aandachtig opnam.
Brenda keek een beetje verlegen en leek het ineens minder koud te hebben. 'Het lukte me heel lang totaal niet. Door de disbalans vanwege Bram en Lieke werd ik vaak instabiel. Dat was iedere keer vervelend, maar had ook een voordeel, want geestelijk ontsporen, brengt diepere inzichten. Het is pure magie als je geest een tree hoger klimt nadat je inwendig affikte, al ervaar je bitter weinig betovering op het moment dat je er mentaal doorheen zit. Ik wilde het natuurlijk nooit, mentaal affikken, maar het overkwam me en vervolgens moest ik door.'
Vannacht fik *ik* af, dacht Erik, terwijl hij naar het kleine pakketje op zijn bagagedrager keek. Sta ik nu als mens een treetje hoger dan aan het begin van de avond?
De treetje-hoger-gedachte gaf hem een ongemakkelijk gevoel. Kon je als mens een treetje hoger staan dan een ander mens? Je weet nooit waar je staat ten opzichte van een ander, dacht hij. Klim treetjes hoger, maar maak je niet druk over de menselijke ladder. Bekijk een ander met liefde in plaats van vraagtekens met betrekking tot diens menselijke positie.
'Hoe klim je een treetje hoger als mens?' vroeg hij.
Brenda staarde in het water. 'Innerlijke survivaltochten maken je sterker. Kruip door koude mist naar hartverwarmend vuur.'
'Hoe werkt dat?' vroeg Erik.
'In groenten en fruit zitten kleine hoeveelheden gif, maar juist daardoor zijn ze zo gezond voor je lichaam, omdat ze net als kou jouw lichaam activeren en daardoor sterker maken. Onbestemde gevoelens activeren je ziel, die vervolgens sterker en mooier wordt omdat de onbestemde gevoelens innerlijke strijd in jou doen ontbranden wanneer ze rauw en ongezoet naar binnen stromen.'
'Wat voor strijd?' vroeg Erik.
'Waar je al je gevoelens steeds beter voelt, word je je onvermijdelijk bewust van al je zwakheden in mentaal en ethisch opzicht. Je wil graag mentaal sterk worden en je wil graag een fijn mens worden. Daarom doen rauwe en ongezoete gevoelens op allerlei vlakken strijd in jou ontbranden, opdat je ziel sterker en mooier wordt.'
'Hoe laat je allerlei gevoelens rauw en ongezoet binnenkomen?'
'Kijk in jezelf en zie wat er in jou speelt en waarom. Kijk om je heen en zie wat er buiten jou speelt en waarom. Wérkelijk alles in jou en alles om je heen willen

begrijpen, doet je in alle opzichten op gevoelens uitkomen. Die gevoelens, van jezelf en alles en iedereen, voel je vervolgens steeds beter en begrijp je daardoor ook steeds beter. Zie de gevoelens van jezelf en je wordt mentaal sterk. Zie de gevoelens van anderen en je wordt ethisch sterk.' Ineens brak er een glimlach op Brenda's gezicht door. 'Toen ik jong was wilde ik zo veel, wenste ik zo veel,' vervolgde ze. 'Misschien denk je dat dat verandert als je ouder wordt, maar zo is het niet, zo is het totaal niet.'
'Hoe is het dan wel?'
'Je dénkt dat je steeds minder wil, maar wat er werkelijk gebeurt is dat je verlangens sterk veranderen. Ik wil nu meer dan ooit. Het is alleen dat wat vroeger belangrijk was, nu minder belangrijk is.'
'Zoals wat?' vroeg Erik.
'Zoals veren voor mijn ego. Ik hoef niet meer belangrijk te zijn. Ik hoef niet meer beroemd te worden. Ik hoef niet meer van alles te bereiken. Ik hoef geen geld meer, geen eigen huis of vakanties naar andere landen. Ik hoef nog maar zo weinig, zo lijkt het. Maar zo is het niet.'
'Hoe is het dan wel?'
'Als ik morgen dood neerval met een hartaanval, is het over en uit en vind ik het allemaal best. Maar zolang mijn reis nog niet ten einde is, wil ik er wat van maken en als het links- of rechtsom in mijn vermogen ligt om er veel van te maken, wil ik er veel van maken. Niet omdat ik zo nodig wat moet, niet omdat ik zo nodig veel voor moet stellen, maar omdat ik mogelijk nog veel kan en het fijn is als je voelt dat je wat bijdraagt en daarmee van de aarde een mooiere plek maakt. Wat mij betreft doe ik nooit wat bijzonders, het zal me allemaal mijn reet roesten. Soms wil je wat en doe je je best, maar lukt het niet. Daar heb ik vrede mee. Maar ik heb er totaal geen vrede mee als ik het in me heb en doe wat goeds terwijl dat er niet uitkomt omdat ik het niet of onvoldoende probeer. Proberen kunnen we allemaal. Misschien zelfs heel lang, namelijk als we lang fit blijven, zoals Bram. Laat anderen met al hun opgespaarde geld vliegreizen maken en bakken vlees eten en de planeet naar de bliksem consumeren omdat ze dat met al hun geld nu eenmaal kunnen om het vervolgens nog te doen ook. Laat anderen ziek over de aarde razen om zo veel mogelijk fijne gevoelens enkel voor zichzelf tevoorschijn te toveren. Met dat soort bagger wil ik me niet gelukkig voelen en dat kán ik gelukkig ook niet, zo veel stappen maakte ik inmiddels. De mensheid is zo verdomde ziek. We verkloten de aarde zo verschrikkelijk. Hoe kán je zo gek zijn en verdom het om het algemene belang van de planeet goed in het vizier te krijgen? Hoe krijg je het als mens voor elkaar om níet te knokken voor een gelukkiger planeet? Natúúrlijk wil ik nog veel, omdat ik wil dat het goed gaat met de aarde. We maken allemaal een prachtige reis waar we wérkelijk tot het goede komen. Dat voel je ergens en dat maakt gelukkig. Al het andere is je chagrijn wegstoppen onder een laag ik-stel-wat-voor dankzij roem, rijkdom of bezit. Ik hoef nooit wat voor te stellen. Ik wil me goed voelen door goede dingen te doen. Die goede dingen zíjn er, hele scheepsladingen goede dingen stromen de haven binnen waar je ze werkelijk wil zien. Erik, onze reis stelt niks voor waar we niet de beste vezels van ons verstand gebruiken om het werkelijk goede uit de vijver te vissen.'

'Waarom stelt onze reis dan niks voor?'
'Hitler werd enorm rijk en machtig. Hij bereikte heel veel en zijn leven had een enórme impact op het reilen en zeilen van onze planeet. Maar zijn we trots op onszelf als we hetzelfde bereiken als Hitler? Voelen we ons goed met onszelf als ons leven dezelfde impact op de aarde heeft en net zo veel ellende veroorzaakt als dat van Hitler? Natuurlijk niet, we voelen ons verschrikkelijk waar we van onze planeet een hel maken. Hitler zocht het goede voor hemzelf, niet voor de planeet. Hij zocht eigenbelang, niet algemeen belang. Bram vindt dat ik niks voorstel en het slecht deed en Mike stelt in Brams ogen al helemaal niks voor, Mike deed het nog slechter. Bram vond het enorm belangrijk dat híj wat voorstelde. Daardoor zocht hij nooit het werkelijk goede en interesseert het belang van de aarde hem geen reet. Bram had geen oog voor de gevoelens van Mike en mij en ook geen oog voor de specifieke verlangens van Mike en mij. Zo maakte hij veel kapot bij mij, bij Mike en ook bij jou.'
'Ook bij mij?' vroeg Erik, verbaasd.
'Bram bracht veel ruis in mijn, Mikes en jouw ziel. Bram had te veel egoshit nodig. Hij wilde te sterk dat Bram van Iersel als Bram de Grote straalde. Hitler werd niet Hitler de Grote. Bram werd niet Bram de Grote. Ik voelde ooit heel sterk dat ik Brenda de Grote moest worden. Dat hoeft nu niet meer van mij, godzijdank hoeft dat totaal niet meer, al lieg ik hier waarschijnlijk. Maar of ik nu lieg of niet, ik gooide een hoop waardeloze troep uit mijn leven en daar kwam veel goeds voor in de plaats. Er is zó veel dat veel beter kan op aarde, er is zó veel om voor te vechten! Ik hoef niet moddervet te worden door taartjes te eten terwijl ik in een vliegtuigstoel naar de volgende vakantiebestemming vlieg. Ik hoef niet op de foto met een prachtig huis dat ik de mijne mag noemen. De reis die we allemaal maken, is zo veel mooier als je je vaak prettig voelt omdat je weet dat je wérkelijk je best doet voor een fijne planeet. De bagger die anderen in me pompten opdat ik zogenaamd succesvol zou stralen… die bagger braakte ik de afgelopen halve eeuw flink in de goot, al zeg ik het zelf. Er kwamen andere verlangens voor in de plaats. Daardoor voel ik nu meer inspiratie dan ooit tevoren. Inspiratie die je niet krijgt door wat voor te willen stellen in de ogen van anderen, inspiratie die je krijgt omdat je je openstelt voor de oneindig vele wegen naar het goede. Je zit nooit zonder inspiratie en levenslust waar je als mens zo hoog weet te vliegen dat je de immense weidsheid van het werkelijk goede ziet. Zeker, knokken voor het werkelijk goede, voert je vaak door een verschrikkelijke hel, maar je reis is een tenenkrommend slap aftreksel van wat het kan zijn als je je talenten te veel gebruikt voor eigenbelang. Eigenbelang werd de norm de afgelopen halve eeuw met onze jacht op geld, goederen en oppervlakkige genoegens, maar het maakte ons niet gelukkig, integendeel, het deed ons steeds gefrustreerder en harder voortrazen om iets te bereiken waarvan we nota bene diep vanbinnen verdomde goed voelden dat het niet goed was. Wereldwijd wisten we om de donder dat er veel bij zat wat fucking vals was. We weten het sinds het rapport van de Club van Rome, we weten het vanwege alle natuurvernietiging en milieuvervuiling, we weten het vanwege het broeikaseffect en het steeds grotere verschil tussen arm en rijk. We wisten het, maar we hielden het rauwe gevoel buitenboord. We sloten onze ogen, dat kwam

ons wel zo goed uit en dat kenmerkt ons nog steeds. *Wir haben es nicht gewusst.* We waren en zijn door de bank genomen een stelletje hypocriete klootzakken. Als mensheid verknalden we het en dat deden we willens en wetens en de generaties na ons en de natuur gaan daar een verschrikkelijke prijs voor betalen.' Brenda keek Erik ineens heel scherp aan. 'Jij wil alle wegen naar het goede ineens zien, Erik. Jij wil niet meer hypocriet meelopen opdat je een goed mens lijkt in plaats van het werkelijk te zijn. Dit donker doet iets met jou. Het doet jou omslaan. Het maakt van jou een ander mens, een beter mens. Het doet je niet in paniek om je heen slaan, maar brengt je de rust van een zuiver geweten in het besef dat een zuiver geweten heel vaak slecht voor een individu uitpakt op het vlak van veiligheid, zekerheid, geld en goederen. Ik verzeker je, ik zal nooit in staat zijn om jou te laten voelen hoe trots ik op dit moment op je ben.'

Krachtige inzichten in jezelf en de aarde maken jouw leven en dat van je planeet beter, dacht Erik, geëmotioneerd door Brenda's woorden. Maar je kan ook gek zijn. Brenda en Mike zien hun werk als bijzonder, maar dat kunnen wanen zijn. De waarde die je hecht aan wat je doet, is een belangrijke graadmeter van je geluk. Een gek kan daardoor gelukkig zijn. *Wat* er de rest van mijn leven ook gebeurt, ik hoop dat ik altijd de realiteit wil blijven zien, scherp zien, heel scherp zien. Het kan me niet schelen als mensen me daardoor als idealistisch, waardeloos of allebei zien. Het kan me niet schelen als ik daardoor nooit een stap vooruit weet te zetten op het maatschappelijke of financiële vlak. Ik wil zien wat goed is. Ik wil geen karakterloosheid die mijn eigenbelang doet schitteren ten koste van anderen. Onze hersenen zien heel vaak niet scherp omdat ons dat beter uitkomt. Karakterloosheid werd de norm. Wie wil ik zijn? Een mens, geen beest. Je bent niet zomaar een mens. Je bent juist snel en gemakkelijk egoïstisch beestachtig vuil. Wie wil ik zijn? Iemand die boven alles de waarheid wil zien. Iemand die niet wegloopt voor de vragen die de werkelijkheid *zo* scherp in beeld brengen dat integriteit eigenbelang een toontje lager laat zingen. De lafheid, de ondergesneeuwde integriteit, je harkt er zo snel je ziel mee aan. *Dat* begrijp ik nu.
Erik keek nog eens naar het boek op zijn bagagedrager. Misschien ligt daar een beter beeld van de werkelijkheid op mij te wachten, gingen zijn gedachten verder. Mogelijk regeren wanen de natuurwetenschap. Wanen kunnen prachtig zijn. Vorige week zag ik de 3D-versie van *Titanic* in de bioscoop, nadat ik de film al drie keer bij Bram of Brenda op televisie had gezien. Het bracht me weer naar de wereld van Jack en Rose. Urenlang leefde ik op een andere plek in een andere tijd. Ik werd weer de arme tekenaar die rijk leeft en op een fenomenaal schip zijn grote liefde ontmoet. Ik stierf in ijskoud water, maar was gelukkig op mijn bioscoopstoel. Ik ben liever een jong stervende Jack die gelukkig is vanwege zegevierende integriteit dan dat ik ongelukkig oud word omdat ik nooit durfde te kiezen voor wat een mens werkelijk mens maakt: ethische kracht. Niemand van ons kan vliegen, maar we kunnen allemaal ver boven onszelf uitstijgen dankzij ethische kracht.

'Wie gelukkig is zonder de kansen van anderen te torpederen, is rijk,' zei Brenda. Ze nam Erik lange tijd liefdevol op. 'Hoe arm en onsuccesvol ik ook ben en hoeveel pijn dat ook deed, ik voel me rijk. Mogelijk lijd ik aan wanen omdat ik een totaal verkeerd zelfbeeld heb. In dat geval ben ik een gelukkige gek. Ik hoop maar dat ik een góed zelfbeeld heb, want ik zou het heel vervelend vinden als ik in de waan leef de kansen van anderen niet te beknotten terwijl dat wel zo is, zoals dat bij honderden miljoenen mensen op aarde ontegenzeggelijk het geval is.' Ze pauzeerde even. 'Je leven is de weg die je aflegt,' vervolgde ze daarna. 'Zoek niet een doel, Erik. Zoek een weg. Want dan vind je doelen bij de vleet.'
Dit is jaren zestig gezever, dacht Erik. 'Wat versta je onder een weg?' vroeg hij, terwijl hij zich ineens ongemakkelijk voelde omdat het sterk tot hem doordrong dat hij nog geen twaalf uur geleden een bijzonder slecht zelfbeeld had en in de waan leefde een goed mens te zijn terwijl daar van alles op aan te merken viel. Laat Brenda's visies binnenkomen, dacht hij. Net als vanavond bij Mike. Ik wil niet meer weglopen. Laat het rauw en ongezoet binnenkomen. Laat mijn ziel antistoffen ontwikkelen tegen innerlijke corruptie.
'Een weg bestaat uit met elkaar verbonden visies waarmee jij je als mens ontwikkelt,' antwoordde Brenda. 'Allerlei doelen die jou en anderen gelukkig maken, kristalliseren onontkoombaar boven de horizon uit als je over een weg wandelt waarop jij je als mens goed ontwikkelt.'
Je krijgt altijd wijsheden van je familie mee, dacht Erik. Het zijn wijsheidfreaks. De jou opgedrongen wijsheid geeft *hen* gevoel van macht, maar *jij* wordt er doodmoe van.
Brenda kneep haar ogen een beetje dicht terwijl ze naar hem keek. 'We missen vaak het zelfvertrouwen om onze diepere verlangens te zien,' zei ze. 'Het maakt ons mat en doet ons gezapig leven. Maar we willen geen gezapig leven, we willen uitvaren met zeilen die bol staan vanwege diepe krachtige verlangens. Je innerlijke horizon wordt zo breed als het heelal als jouw diepste verlangens omhoog mogen komen. Naast het schrapen van geld en status hopen veel mensen in de resterende uurtjes een paar diepere verlangens uit de grond te trekken. Zo spannen ze hun levenspaard achter een wagen vol verplichtingen. Ik gun jou van harte een succesvolle carrière als astronoom, maar ik vermoed dat je diep in je hart het liefst een fijne vrouw wil met wie je gelukkig bent terwijl je écht uitpluist hoe het heelal in elkaar steekt. Jij wil geen vrouw die voor jou kiest omdat je een goede carrière hebt. Jij wil een vrouw die voor jou kiest terwijl je de mens bent die je werkelijk wil zijn, namelijk een researcher die uitzoekt hoe het heelal écht in elkaar steekt. Is dit wijsheid of jaren zestig gezwam? En stelt Mike dit in een ander licht of is hij voor jou nu nog steeds de gek van Groningen die aan verschrikkelijke wanen lijdt?'

Erik wist niks te zeggen. Hij dacht even aan zijn buurvrouw Eva die Bart Brandenburg had gekozen vanwege zijn carrière en van wie ze nu waarschijnlijk wilde scheiden. Brenda is geen wijsheidfreak, dacht hij. Vreemd dat ze vannacht net als Mike mijn gedachten lijkt te kunnen lezen.

Brenda had gelijk. Erik wilde gelukkig zijn met een fijne vrouw, precies zoals zijn vader. En hij wilde uitzoeken hoe het heelal *echt* in elkaar stak, precies zoals zijn oom. Maar hoe kon hij die twee combineren? Je had geld terwijl je niet deed wat je wilde of je deed wat je wilde terwijl je geen geld had. Je werd een Klaas Tolstra of een Mike van Iersel. Maar je hoefde niet alleen te blijven. Je had gewoon een partner nodig die er geen problemen mee had dat er weinig geld was. En vooral: je moest er *zelf* geen problemen mee hebben dat er weinig geld was. Precies zoals Mike. Ik moet op zoek naar andere verlangens, dacht Erik. Dan maar *geen* vakantie. Dan maar *geen* nieuwe meubels. Dan maar *geen* auto. Allemachtig, de aarde staat aan de vooravond van een enorme klimaatramp door overconsumptie. Hoe minder vakanties, hoe minder nieuwe meubels, hoe minder nieuwe keukens, hoe minder kleren, hoe minder auto's, hoe beter. Zo weinig mogelijk spullen, zo veel mogelijk hergebruik, zo veel mogelijk doen wat je graag wil zonder je druk te maken over carrière, status of luxe. De mensheid moet een *enorme* omslag maken. We moeten mensen worden met andere verlangens. Ik ook. Ik sla vannacht om. Ik word een ander mens, tenminste, dat wil ik graag. Ik wil graag een beter mens worden. Iedere dag kan je een beter mens worden en wat is er nou mooier dan dat? Je kan veel geld hebben en veel spullen en zelfs iedere dag een zee van vrije tijd, maar *wat dan*? Je wil iets wat alles de moeite waard maakt. Daarvoor moet je in jezelf kijken en zien wat jouw specifieke verlangens zijn in plaats van het gedrag van anderen kopiëren om er ten slotte achter te komen dat je eigenlijk nooit deed wat je werkelijk wilde, dat je nooit deed wat *bij jou* paste. De afgelopen jaren smeerde ik mezelf iets aan wat niet bij me past. Ik ontwikkelde me slecht. Ik liep over een verkeerde weg. Daardoor snapte ik niet wat mijn doelen waren, want ik kreeg ze niet in het vizier, omdat ik de gevoelens blokkeerde die uitzicht boden op een betere weg en daarmee op mijn specifieke doelen. Doelen die bij me passen. Doelen die correleren met mijn *werkelijke* verlangens. Doelen die in zicht komen als ik alles wat ik voel rauw en ongezoet laat binnenkomen door me open te stellen voor wat er diep in mijn ziel zit en voor wat er wereldwijd op aarde gebeurt en wat mijn rol daarin kan zijn. Doelen die in zicht komen als ik veel beter begrijp waar alles om draait en wat werkelijk goed is, omdat ik *echt* wil weten waar alles om draait en *echt* wil weten wat goed is. Achteraf '*ich habe es nicht gewusst*' lispelen nadat je decennia zo karakterloos was om enkel oog te hebben voor wat jou goed uitkwam, is schijnheiligheid etteren om in de ogen van blinde sukkels nog wat te redden van datgene wat al die tijd voor een mens moest doorgaan. Ik moet toch beter kunnen dan *dat*! Waar heeft onze planeet nu behoefte aan? Wat is er anno 2019 nodig op aarde? Wie en wat word ik als ik mij *als mens* ontwikkel? Wie wil ik zijn als ik allerlei werkelijkheden veel beter ga doorgronden dan ik tot dusverre deed? Waar met elkaar verbonden visies beter worden, komen heel andere doelen in zicht. Mike en Brenda veranderden krachtig toen ze zo oud waren als ik nu. Ik weet niet wat hen destijds precies bezielde, maar ik weet wel dat ik vanaf hier hypocriete meuk krachtig uit mij wil slaan, opdat ik visies ontwikkel die veel meer recht doen aan de werkelijkheid van mezelf, de aarde en het heelal.

47

Weer klonk het gekrijs van een meeuw. Erik keek omhoog en zag andermaal een vogel naar het meer vliegen. Hij dacht aan Anna en kreeg weer een vervelend gevoel omdat ze nu mogelijk met Mike in bed lag. Om zo snel mogelijk bij dat gevoel vandaan te komen, vroeg hij Brenda: 'Hoe creëren we een gelukkiger aarde?'
'Met basiszekerheden voor ieder mens. Basiszekerheden zoals behuizing, voeding, gezondheidszorg, educatie en vooral vrijheid van meningsuiting. Vrijheid is het belangrijkste. Met vrijheid voel je je één met zijn allen. Vrijheid veegt opsmuk van tafel.'
'Opsmuk?'
'Opsmuk waarmee je geluk voorwendt dat je niet voelt. Opsmuk waarmee je op de korte termijn een ander een oor aannaait en op de lange termijn jezelf. Opsmuk omdat je in de val van ik-moet-veel-voorstellen bent getrapt.'
'Is het tekort aan basiszekerheden de oorzaak van de meeste ellende?' vroeg Erik, die aan zijn eigen tekorten gedurende zijn opvoeding dacht. De basiszekerheden waren er geweest, daar zorgde Mike voor, maar verder was er heel weinig. Erik kon zich niet herinneren ooit op vakantie te zijn geweest. Eventuele vakanties van voor zijn vierde herinnerde hij zich niet. Toch voelde hij zich niet slecht, want hoewel er weinig was, had hij volop kansen gekregen. Of vergiste hij zich hier? Hadden bepaalde tekorten in zijn jeugd meer impact gehad dan hij wilde toegeven?
'Tekorten aan basiszekerheden brengen het meeste leed.' Brenda zweeg even. 'Ze brengen ook waanzin,' zei ze daarna.
'Waarom?'
'We zijn veel minder vatbaar voor waanzin met basiszekerheden. In de toekomst heeft ieder mens op aarde een basisinkomen. Het zal van ons meer filosofen maken en van de aarde een vreedzamere en gelukkiger planeet. Een basisinkomen stopt het broeikaseffect.'
'Het broeikaseffect?' vroeg Erik, verbaasd.
'Als mensen een menswaardiger bestaan leiden, komen ze tot menswaardiger handelen en breken ze met ik-moet-veel-voorstellen-bagger. Mensen zijn bang voor weinig voorstellen, want weinig voorstellen pakte in het verleden vaak slecht uit. Veel voor willen stellen, zit heel sterk in ons. Daarom verlangen veel mensen naar luxe die ze niet nodig hebben en daarom verlangen veel mensen naar kinderen die ze niet werkelijk willen. Sommige mensen zijn ongeschikt voor kinderen, zoals Klaas, Mike en ik zelf, maar lijden aan ik-moet-veel-voorstellen en willen daarom toch kinderen. Ondertussen vergeten we dat we geboren zijn om ons gelukkig te voelen en dóen we alsof we gelukkig zijn, opdat we voldoende voorstellen. Met veel voor willen stellen, stel je nooit wat voor, maar zonder zonnige schijn op dat vlak storten de meesten van ons in. Wie we écht zijn, is de motor van ons geluk. Waar we onze werkelijke verlangens wegpoetsen omdat we zo nodig veel voor moeten stellen, poetsen we ook potentieel geluk uit onze ziel. Dat zit vaak zo diep dat we geen besef hebben van het ongeluk dat in ons gelukkige voorkomen glinstert, de woestijnen in

onze ziel. Toch, érgens weet je het. Ergens willen we allemaal de engel zijn die zich ontdeed van alles wat vals was. Valse glans eruit gooien, houwt massief mens zijn. Bram is al een halve eeuw kwaad omdat ik mijn academische opleiding afbrak en een kwart eeuw razend omdat Mike zijn academische diploma bij het grofvuil zette. Bram is van de ratrace die zorgt voor een te grote belasting van natuur en milieu. Valse glans vernietigt ons. Alleen waar we vanuit zuivere trots de werkelijkheid scherper zien, vooral onze eigen werkelijkheid, maken we substantieel betere keuzes.'
'Wat is zuivere trots?' vroeg Erik.
'Werkelijk verlangen naar een betere wereld en vanuit dat verlangen keuzes maken.'

Ik was een loner, maar tegelijk glansde ik als alfamannetje, dacht Erik. Ik sloeg mezelf op de borst met studieresultaten, maar de bestudering van het heelal bracht mijn brein niet naar hogere sferen. Rennen voor de ratrace deed dat wel. Massief mens zijn, was me vreemd.
'We doen onszelf en de aarde tekort met compensatiedrang voor onze onzekerheden,' vervolgde Brenda. 'Een kast van een huis en een luxe auto zijn armoedige vlotjes voor wie scherper kijkt. Het aanpakken van onze inwendige onzekerheden maakt ons gelukkiger en zal de aarde enorm goeddoen. Een basisinkomen voor iedereen torpedeert de noodzaak om wat voor te stellen. Je naait jezelf en anderen dan minder oren aan terwijl je je gelukkiger voelt met nadenken over hoe je van de aarde een prettiger plek kan maken. Een basisinkomen voor iedereen geeft het broeikaseffect een enorme opdonder omdat het een uiterst krachtig signaal afgeeft.'
'Wat voor signaal?'
'Dat je mag leven zoals jij wil en geluk niet zit in het geld dat je hebt, maar in wat je doet en hoe je je daarbij voelt. Bovendien wordt ieder mens toleranter en liefdevoller als hij meer innerlijke ruimte krijgt. Een basisinkomen maakt van ons betere mensen.'
'Ik verlang na de afgelopen avond niet meer naar een kast van een huis zoals dat van Bart Brandenburg,' bekende Erik met de nodige schroom.
'Huizen zijn statussymbolen. Ze staan voor onze angst om te weinig voor te stellen. Het zijn trouwens geen wijsheden die ik je hier vertel, Erik. Geen van alle. Het zijn enkel vermoedens. Wijsheden bestaan niet.'
'Waarom niet?'
'Zo gauw je ergens "wijsheid" op stempelt, ruik je Absolute Waarheid. Als we ergens uitbreken, voelen we een sterke drang om een ander onze wijsheden mee te geven, waar de ander op zíjn beurt uit moet breken. Laat je geen wijsheden door mij opdringen. Wijsheden zijn vaak opsmuk. Denk onafhankelijk en wees kritisch ten aanzien van alles wat ik zeg. Niets verslaat boerenverstand dat zich baseert op de krachtige logica die ontstaat waar gedacht wordt aan de gevoelens van alles en iedereen.'

Ze zwegen en keken naar het lichtje in het midden van het meer. Mike heeft de gedrevenheid van Brenda en die heeft het van Bram, dacht Erik. Van Bram stamt

ook het wijsheden oplepelen. Wie de beste wijsheden oreert, is kampioen en wordt overal met eerbetoon ontvangen. Behalve door degenen die scherper kijken, want wijsheid is vluchtig en verdampt waar je het misbruikt om status te winnen.
'Waarom willen we anderen zo graag van advies voorzien?' vroeg Erik.
'Vanwege volwassenen die kinderen te veel wijsheden inpeperen. Zo wordt er bij kinderen wijsheid-kraaien ingeramd. Waar we ons wereldwijd verlossen van allerlei dwangmatigheden die we tijdens onze kinderjaren ingeprent kregen, creëren we een veel gelukkiger planeet.'
'Wat is de oorsprong van die dwangmatigheden?'
'Vrees voor het breken van de stamboom. Die vrees had een goede kant, want iedere afstammeling was een overwinning in het evolutionaire geweld. Oude instincten om ons koste wat kost voort te planten en oude instincten om op de top van de apenrots te zitten, spelen op veel plekken op aarde een nare rol. Gelukkig zijn een hoop mensen anders, al bezitten velen van ons een zeer akelige neiging tot meelopen. Kinderen met meer menselijke verlangens willen geluk voor alles en iedereen en knokken voor dat geluk en conflicteren daardoor vaak met mensen wiens egoïsme hoogtij viert.'

Brenda kwam in conflict met Bram omdat ze diep in zichzelf keek, waardoor er meer menselijkheid in haar omhoogsprong, dacht Erik. Haar verlangen naar geluk voor alles en iedereen leidde tot ruzies met haar vader, die geïnspireerd werd door geld en status.
'Waardoor ging jij romans schrijven, Brenda?'
'Jarenlang veranderde er zo veel in mij dat ik dagboekaantekeningen moest maken om niet over de kop te slaan. Zonder dat ik het doorhad, werd ik zo schrijver. Ik uitte mezelf met aantekeningen. Ik móest me uiten. Anders stikte ik.'
'Waar schreef je over?'
'Over van alles, maar vooral over vrijheid,' antwoordde Brenda.
'Wat voor vrijheid?'
'Ik kon enkel vinden wat ik werkelijk wilde door tegen de zeer krachtige wensen van mijn ouders in te gaan. Ik kon niet anders, want met al hun dwangmatigheden koos ik alleen voor wat ík wilde als ik dwarslag. Ik voelde altijd valsheid in de superioriteit waarmee Bram en Lieke mij dicteerden wat goed was. Ik vóelde hun valsheid, maar kon er niet de vinger op leggen, wist niet eens dat het valsheid was. Het verwarde me, totdat ik vlijmscherp zag hoe hun superioriteitsgevoel hun onzekerheden afdekte, waardoor ze blind waren voor wat wérkelijk goed was, omdat het goede voor hen synoniem was met zo veel mogelijk geld verdienen. Daarna nam ik ferme standpunten in en kon iedereen die morrelde aan wat ik wilde, opdonderen. Mijn ouders leerden mij mezelf te haten waar ik niet deed wat ze wilden en het was bevrijdend toen ik daar doorheen prikte. Vervolgens leerde ik mezelf met veel moeite liefhebben zónder de verlangens van mijn ouders in te willigen. Veel mensen breken niet door hun angsten op dit vlak, waardoor ze gegijzeld blijven. Vaak controleren ze hun onbestemde gevoelens door met wijsheid te strooien, waar ik ook last van heb. Een ander dwangmatig vertellen wat die moet doen met zijn leven, is een ziekte. Het is

de kern van alles wat er mis is op aarde, met dank aan onze voorouders en de in hun kindertijd opgelopen deuken. Heel veel mensen zijn uiterst sterk behept met ingeprente verlangens, zoals verlangen naar geld, luxe en maatschappelijke status. Veel van wat ze willen, hebben ze niet echt nodig en zorgt ervoor dat ze in hun jacht erop geestelijk armoedig worden. Dát terwijl geestelijke rijkdom voor de gouden gloed zorgt die werkelijk gelukkig maakt. Vandaar dat we ons geweldig voelen bij films die grandioos ons hart beroeren. Ouders breien met woorden vaak later bij hun kinderen krom wat eerder met emoties recht gemaakt was. Hierdoor ontstaan verwarde pubers. De zuivere liefde die de meeste baby's ontvangen, detoneert vaak met woorden die later komen als het jonge mens in het gareel moet om maatschappelijk succesvol te worden. Je lichaam herstelt schaafwonden, maar een gebutst innerlijk is een ander verhaal. Waar jouw verlangens te sterk verkleefd zijn met die van je ouders, zweeft je identiteit in de mist.'
'Wat is je identiteit?'
'De helderheid die gaat stralen als je vuil uit je ziel schraapt.'

Erik vond dat zijn oma veel wijsheid pretendeerde voor iemand wiens werk door niemand gelezen werd. Tegelijk rinkelde er een alarmbelletje, omdat hij besefte dat hij met dergelijk denken Brams gedachten over Brenda en Mike kopieerde. Ik probeer hier meer te lijken door mijn oma te kleineren, dacht hij. Mogelijk omdat mijn ego het jaren niet voor elkaar kreeg om toe te geven dat ik met valse studieglans meer wilde lijken dan ik was. Als er iemand met weinig opsmuk is, is het Brenda.
'Schrijven zonder een druppel succes komt iedere dag hard binnen,' vervolgde Brenda, met een lichte trilling in haar stem.
'Ik las je boeken tot nu toe niet, maar dat verandert vanaf hier,' zei Erik, die zijn oma een hart onder de riem wilde steken.
Ineens voelde Erik dat hij heel belangrijke dingen in de boeken van zijn oma kon vinden. Met onvoldoende ontwikkeling in je ziel is alles leeg, dacht hij. Leeg, hoe mooi je leventje voor de buitenwereld ook lijkt. Dan verpieter je in je gouden kooi, die jouw afgestorven brein je gelukkige leventje noemt.
'Dat mijn boeken niet gelezen werden, deed zo veel pijn dat ik de pijn leerde verdringen met steeds hogere doelen nastreven,' zei Brenda.
'Wat voor hogere doelen?'
'Knok harder en je klimt zwaardere routes. Pijn snijdt dan dwars door je ziel, maar je krijgt er veel voor terug. Niks topt de sprankeling die je ervaart als je alles benut. Ik heb een zwaar leven, maar schrijf wat ik wil. Het maakt al het afzien de moeite waard, zelfs als schrijven me nooit wat oplevert.'
'Waarom?' vroeg Erik, verbaasd.
'Het meeste zaad dat mannen spuiten, dient nergens voor. Er is maar een enkel zaadje dat een eicel bevrucht. Verreweg de meeste boeken die mensen schrijven, worden door de geschiedenis weggevaagd. Zo werkt het en dat is goed, want het kan niet anders. Veel van wat we doen, dient nergens voor, maar alles straalt magie waar je voelt dat je oprecht je best doet een goed mens te zijn. Dáár voel je de betovering!

Dáár vind je de hogere doelen! Fuck de klootzakken die afdalen naar corruptie!' Plotseling vlamde Eriks oma nog sterker. 'Fitzgerald was Gatsby, bedacht ik vanavond,' zei ze met intens vuur in haar stem terwijl ze hard op de balustrade sloeg. 'Shit, zo maak ik de buren wakker.'
'Wat bedoel je?' vroeg Erik, die van de felheid van zijn oma was geschrokken.
'Fitzgeralds romanheld Gatsby corrumpeert zichzelf in *De grote Gatsby* met misdaad, opdat hij veel geld verdient voor zijn grote liefde. Fitzgerald corrumpeerde zichzelf in de jaren twintig van de vorige eeuw met commerciële verhalen voor de Saturday Evening Post. Met al het geld dat hij met die korte verhalen verdiende, hield hij zijn vrouw tevreden. Fitzgerald zat in de spagaat van geld verdienen met commerciële verhalen en oprecht literair werk schrijven. Het wrange is dat Fitzgerald een egocentrische vrouw trouwde die naar luxe verlangde, vermaakt wilde worden, hem afhield van schrijven en na tien huwelijksjaren gek werd. Fitzgeralds literaire verraad vrat hem op. Alle drank en sigaretten die hij nodig had om in het corrupte commerciële zadel te blijven, takelden hem fysiek zo af dat hij op zijn vierenveertigste stierf aan een hartaanval. Mike vernietigt zichzelf óók met alcohol, maar kannibaliseert niet op zijn werk. Mike had geen vrouw die krankzinnig werd. Mike werd zelf krankzinnig. Hij is een klojo, maar ook een zuivere ziel. Fitzgerald studeerde enige jaren en sjeesde. Mike beet zich vast in een gehate scheikundestudie en kreeg zijn diploma. Mike creëerde een sterke mentale basis, om vervolgens de strijd aan te gaan op zíjn manier. Windmolens of geen windmolens in de vorm van deeltjesversnellers, Mike Don Quichot van Iersel is niet corrupt, al sluipen er in ieder brein leugens rond die corrumperen. Toch, zonder instortingsgevaar bouwen, lukt alleen op een onwrikbare morele kern.'
'Mike is bipolair, kreeg een psychose, werd alcoholist en balanceert altijd op het randje van instorten.'
'Mike is zo sterk als een beer.' Ineens zuchtte Brenda. Uitgeblust keek ze over het meer. 'Fitzgerald was een bipolaire alcoholist en Mike is dat ook. Ik heb een zwak voor hen omdat ik zelf ook een bipolaire alcoholist ben. Neuk komma's op het morele vlak en je preekt voor eigen parochie.'
'Wat was er zo bijzonder aan Fitzgeralds proza?' vroeg Erik.
'Zijn proza geeft onze ziel de zegen om menselijkheid te ontvouwen. Het verval en bederf in Gatsby zit in ieder intelligent wezen en het is onze grootste strijd en schop het eruit. We kunnen niet allemaal zo veel geld en goederen als Gatsby bezitten, maar we kunnen wel allemaal rijk zijn.'
'Hoe dan?'
'Fitzgerald reikt ons rijkdom aan omdat hij met zijn roman *De grote Gatsby* iets van zichzelf gaf dat net zo diep zat als zijn liefde voor zijn vrouw. Verlang naar zuivere liefde en je ontsteekt licht. We zijn mensen, Erik. We zijn rijk waar onze menselijkheid troefkaarten speelt. Fitzgeralds menselijkheid echoot na honderd jaar nog na. Het zaait nog steeds wonderschone scheuten. Parels die diep vanuit iemands ziel ons hart binnenrollen, flonkeren vaak over formidabel lange periodes. Met *De grote Gatsby* schreef Fitzgerald een parel die na honderd jaar nog straalt. Soms lijkt het leven niet

de moeite waard en snijden neerslachtige gevoelens diep in het vlees van onze ziel, maar waar prachtige geestelijke vruchten ons hart van licht voorzien, veert alles op en ontvangen we het voedsel dat ons moed, kracht en hoop geeft. Ik moet niks hebben van religies omdat ze zo veel geestelijke diversiteit van inheemse volkeren kapotmaakten door de dwangmatigheden van veroveraars en omdat religies er vaak naar verlangen om de hele planeet te strikken in een web van dogma, maar als intelligente soort kan je niet zonder geestelijke vervoering en daardoor ontstaan op iedere planeet met intelligent leven religies die grote delen van de planeet verschralen met eenkennigheid. Dergelijke religies dienen ter overbrugging, ze zijn geen einddoel. Ze worden overal in het heelal uiteindelijk vervangen door nieuwe, betere en meeromvattende visies die de planeet in fijner vaarwater brengen. We moeten religies achter ons laten om wereldwijd meer een eenheid te worden, zoals we ook het consumentisme achter ons moeten laten. Als mensheid zijn we in Gatsby's val getrapt. We zijn onthutsend sterk gecorrumpeerd met verlangen naar luxe. We hebben nu massaal een visie die niet alleen inheemse volkeren kapotmaakt, maar uiteindelijk alle mensen en alle natuur als we niet op de zeer korte termijn uitzonderlijk hard op de rem trappen. Meer dan ooit hebben we visies nodig die van ons een uitzonderlijk sterke eenheid maken. Een eenheid die zich vol bewust is van de valkuilen van foute visies en met betere visies het paradijs terug wil halen en daar bijzonder hard voor knokt. We kunnen allemaal rijk zijn, Erik. Veel rijker dan Gatsby, die ondanks zijn kast van een huis van geestelijke armoede getuigde door de corruptie van de misdaad te omarmen, zoals Fitzgerald de corruptie van de commercie omarmde.'

'Hoe erg is de corruptie van de misdaad?'

'Verdiep je eens in de massieve ellende die de Italiaanse maffia bracht en brengt. Of bestudeer de megabak ellende als gevolg van mensenhandel. Misdaad strooit overal op aarde immense emmers stinkend zwart gruis over alles. Wérkelijk willen weten wat jouw handelen teweegbrengt, maakt van jou in onvoorstelbaar veel opzichten een fijner mens. De corruptie van de commercie maakte van ons daarentegen monsters.'

'Wat bedoel je met het laatste?' vroeg Erik, verbaasd.

'Verdiep je eens in de voedingsindustrie en doorgrond waarom topmensen daar ongenadig veel geld uitgeven om te begrijpen hoe ze miljoenen mensen zo goed mogelijk verslaafd kunnen maken aan het innemen van rotzooi die ons wereldwijd ziek maakt en sneller dood doet gaan. Verdiep je eens in de farmaceutische industrie en onderzoek hoe topmensen daar zo veel mogelijk geld proberen te verdienen aan het stabiel ongezond houden van mensen met pillen in plaats van mensen beter te maken met gezonde voeding, meer bewegen en minder stress door het najagen van overbodig veel geld en goederen. Ga de straat op en zie alle dikke mensen en laat diep tot je doordringen hoe megadebiel we wereldwijd werden. Commercie corrumpeerde ons. Het maakte van ons in beschamend veel opzichten klootzakken, kutwijven en randdebielen. Geld geilt de geest en doet het beest klaterend klaarkomen.'

'Waar komt commercie vandaan?' vroeg Erik.

'Wat voor willen stellen in plaats van wat goeds willen doen. Veel mensen spannen op die manier het paard achter de wagen.'
Dat deed ik ook, dacht Erik. Maar hij zei niks.

48

Erik verwonderde zich opnieuw over het doodstille meer. Het is een vreemde nacht, dacht hij. En ik vermoed dat hij nog veel vreemder wordt. Het lijkt wel of deze nacht op allerlei manieren innerlijke corruptie uit mijn ziel wil persen, opdat ik een beter mens word, dat de aarde overziet en zich sterker bewust wordt van al het goede waar we zo hard voor kunnen en moeten knokken als we een paradijs voor onze kinderen willen. We willen het goede, we willen magie, we willen geestelijke rijkdom, zodat we in staat zijn om oude vastgeroeste visies te torpederen en krachtig bereid zijn in te leveren op het vlak van materiële luxe. Als ik Mikes opvattingen over het heelal ga volgen dan zal mij dat hoogstwaarschijnlijk flink doen inleveren qua geld en luxe, maar dat is precies wat nodig is om klimaatverandering te bestrijden. Bizar zoals deze nacht allerlei zaken bijeenbrengt. Het voelt goed, want ik heb betovering nodig. We hebben allemaal betovering nodig. De mensheid heeft betovering nodig. Betovering door geld en goederen is nu wel genoeg door de mand gevallen. Iedereen met meer dan twee hersencellen begrijpt dat we nieuwe betovering nodig hebben. Magie. Magie loodst ons door de duisternis die onze planeet op de knieën bracht.
'Gewetensvol handelen geeft megabakken ellende, maar ook levensgeluk, omdat het ons het gevoel geeft dat we goede mensen zijn,' vervolgde Brenda. 'De rauwheid van zware routes is uiteindelijk prettig, zoals jij als klimmer heel goed weet. Integriteit is het schoeisel dat onze ziel past, Erik. Je wil leven, niet opgedirkt paraderen. Kies voor rauwheid opdat je de aarde geen pijn doet. Activeer de mens die diep in je hart hondstrouw op jou wacht. Scott Fitzgerald corrumpeerde zichzelf met commercie, maar niet toen zijn corruptie het scharnierpunt van *De grote Gatsby* werd, het werk dat met kop en schouders boven al zijn andere werk uitsteekt. In hoeverre durven we de mens te zijn waarvan we droomden toen we jong waren? Fitzgerald staat voor oneindige hoop. Met al zijn eerlijkheid, die hem het meest kenmerkt en hem blijvend tot eer strekt, bleef hij in menselijkheid geloven. Met de kracht om je corruptie te doorgronden, bruist er hoop in je hart. Met voldoende hoop wil je dat er overal op aarde geluk bloeit. Met voldoende hoop wil je dat onze planeet een kleurrijke boom van tolerantie wordt. De *Roaring Twenties* van de twintigste eeuw zijn voorbij, maar de *Tolerant Twenties* van de eenentwintigste eeuw staan voor onze deur. De *Roaring Twenties* stonden bol van de hebzucht. De *Tolerant Twenties* zullen bol moeten staan van verlangen naar een aarde waarop miljarden mensen meer ruimte in hun ziel creëren voor het geluk van alle mensen en alle natuur. We zullen minder zelfzuchtige wezens moeten worden, willen we onze planeet uit haar vrije val naar zelfvernietiging halen.'

Erik keek verbaasd naar zijn oma. Hoop houdt haar overeind, dacht hij. Zoals het ook Mike overeind houdt. *Tolerant Twenties*… met alle hedendaagse intolerantie moet daarvoor al haast een wonder gebeuren. We hebben tolerantie nodig om ons met elkaar te verbinden en met elkaar in gesprek te blijven, maar we hebben intolerantie

nodig om alles wat verkeerd is uit te bannen. Het is maar net *wat* je uit wil bannen. Democratie of dictatuur? Onafhankelijk denken of dogma? Tolerantie of intolerantie? Tolerantie geeft kleur. Het brengt onafhankelijk denken, vrijheid van meningsuiting, democratie, onafhankelijke rechtspraak en persvrijheid. Intolerantie maakt alles zwart. Het brengt dogma en dictatuur. Ik hoop dat het goede mag winnen. Ik hoop op tolerantie. Hoop deed Brenda en Mike risico's nemen. Zo veel hoop dat levenslust nog steeds bij hen de kar trekt, ondanks de harde tegenwind die hun dromen zo vaak kapotblies.
Ineens kreeg Erik een verbeten trek rond zijn mond. Geloof, dacht hij. Geloof in jezelf en voel dat je tot prachtige dingen in staat bent. Breek geen hoop door het grootheidswaan te noemen, waarna je in je veilige straatje hangt en hoofdpijn van verveling krijgt. Er is nog nooit wat bereikt zonder hoop. Harten zonder hoop zaniken de planeet plat. Mensen zonder vlammende hoop lopen risicoloos aan de leiband van onze zogenaamde beschaving, met onthutsend grote oogkleppen, opdat het eigenbelang altijd en overal in beeld blijft. Word geen meeloper. Torpedeer lafhartige oogkleppen met onafhankelijk denken. Ik was een meeloper. Ik wil niet langer kritiekloos de Absolute Waarheden van Bart en Klaas slikken. Egoïsme doet eenkennigheid brullen, totdat hardnekkige geestelijke betonrot al het humane in ons de nek omdraait.

Tot zijn verbazing zag Erik zijn oma ineens in het maanlicht stralen. 'Erik, ik droomde veertig jaar van een vitaal mens zonder verslavingen en zo'n mens bén ik nu.' Brenda greep de balustrade met beide handen vast, keek omhoog naar de sterren en zei: 'We willen allemaal sprankelen en we kúnnen allemaal sprankelen, hoezeer en hoe vaak de man met de hamer ook op ons inbeukt. Humaan sprankelen is de heilige Graal.'
'Hoe vinden we die heilige Graal?' vroeg Erik, verwonderd.
'Zorg dat je niet bij de rijken wil horen, zoals Fitzgerald zo graag wilde, al kreeg hij z'n bedenkingen bij de rijken. Gelukkige rijken bestaan niet.'
'Waarom niet?' vroeg Erik, nog meer verwonderd.
'Rijkdom is slechts voor een paar mensen weggelegd. Je kan niet met een paar mensen gelukkig zijn, want dan boetseert egoïstisch staren op eigenbelang een gevoelloze steen in je hart, waardoor je wel geluk kan voorwenden maar niet voelen. Waar jouw manier van leven sprankelingen in de ziel van anderen dooft, rijst de zombie in jou. Doorgrond het stinkende geluk van rijken en je ziet vlijmscherp wat mensen tot dusverre het meest bedroog. De grootste horde die wij als mensheid moeten nemen, is de volgende. Wereldwijd zullen rijken bereid moeten zijn om enorm in te leveren en naar een veel lagere welvaart te gaan, opdat ook arme mensen genoegen nemen met die welvaart en niet meer het welvaartsniveau van de huidige rijken willen. Dit is van het allergrootste belang, Erik. Mensen moeten wereldwijd vrijwillig voor materiële armoede kiezen. Alleen als we overal op aarde niet meer willen leven ten koste van arme mensen, volgende generaties en alle natuur kunnen we als mensheid klimaatverandering beteugelen en onze ondergang afwenden.'

'Als we niet met rijkdom gelukkig kunnen worden, wat maakt dan wel gelukkig? Wanneer sprankelen we duurzaam? Wanneer sprankelen we humaan? Wanneer schitteren we met al onze menselijkheid intact?'
'Met geld en goederen die voor ieder mens haalbaar zijn zonder dat we onszelf en de natuur kapotmaken,' antwoordde Brenda. 'Je wil geen immense rijkdom die de planeet op de lange termijn in een intense duisternis dompelt. Decennia worstelde ik met onsucces en armoede, maar nu ervaar ik rijkdom. Met succes en geld was ik verzopen in drank en materialisme. Dat snap ik nu, want ik zie nu pas goed hoe sterk ik barst van de zwakheden. Zelfbedrog praat veel onsucces goed en dat doe ik hier mogelijk ook, maar net zo goed voel ik me gelukkiger dan ooit en weet je waarom?'
'Nou?'
'Ik maakte geen knieval. Ik verdomde het om mijn boeken aan te passen voor succes. Ik moest daardoor tevreden zijn met weinig. Prima, vals succes pist duurzame inspiratie tot gort. Kinderen moeten door groeiprocessen die pijn doen en als volwassene continueert die groei als gezonde pijn een dagelijks basisingrediënt is. Zoek geen pijn op, Erik. Graaf diepere en betere verlangens uit en je krijgt je dagelijkse portie gezonde pijn er gratis bij. Hetzelfde geldt voor de mensheid: we degenereren waar we weghollen van de pijn die de diepere en betere verlangens van ons vragen.'
'Wat is ons diepste verlangen?'
'Levenslange inspiratie,' antwoordde Brenda. 'Levenslange inspiratie dankzij humaan sprankelen is de heilige Graal.'
'Hoe vind je die inspiratie?'
'Zoek humaan succes in plaats van vals succes. Je moet hard werken voor humaan succes, maar het zorgt ervoor dat je humaan gaat sprankelen in je verlangen naar geluk voor anderen. Humaan succes valt jou ten deel waar je hoofd en hart in de goede stand staan. Net als Berend zoeken we vaak de weg van de minste weerstand en waar we ons daar te veel in verliezen, verdampt karakterloosheid onze ziel, zoals bij zo veel mensen het geval is die de groep waarin ze zich veilig voelen niet aan willen spreken op humane tekortkomingen.'
'Wanneer zijn we karakterloos?' vroeg Erik.
'Als we onze fouten niet willen zien.'
'Waarom zijn we dan karakterloos?'
'Omdat lafheid en gemakzucht je dan gelukkig doen zijn met een ziek fundament, terwijl je beter weet. Zo ontstonden dictaturen, financiële crisissen, sloeg het broeikaseffect steeds harder toe, vernietigden we steeds meer natuur en raakten we de weg kwijt met religies enerzijds en "het leven heeft geen zin" anderzijds. Schrijverfilosoof Albert Camus vond het bestaan zinloos en zei: "Het leven is absurd." Daarmee bedoelde hij dat je in het leven wordt gegooid zonder gebruiksaanwijzing en er vervolgens maar het beste van moet zien te maken.'
'Het laatste is toch ook zo?' vroeg Erik.
'Ja, maar het leven wordt pas écht absurd als de gebruiksaanwijzing geleverd wordt. Als alle antwoorden bekend zijn, valt er niks meer te puzzelen. Juist dán heeft het leven geen zin.'

'Waarom niet?'
'Met niks om uit te zoeken, is niks leuk. Het leven is níet absurd als het ons haar zin niet vertelt. Het leven is níet absurd als het heelal zwijgt. Ons leven heeft alleen zin zónder gebruiksaanwijzing. Heb de moed om zélf de zin van het leven en jouw leven in het bijzonder te zoeken en te zien. Knok zó hard voor een beter mens in jou dat er een regenboog aan zinvolle activiteiten voor je ogen oplicht. Camus had de mentale kracht om zich los te maken van religie, maar hij faalde bij het maken van de volgende stap. Met meer tijd had hij die stap mogelijk gemaakt, maar in 1960 stierf hij op zijn zesenveertigste door een auto-ongeluk.'

Mijn vader en moeder maakten ook minder stappen door een auto-ongeluk, dacht Erik.
'Mogelijk zorgde het auto-ongeluk ervoor dat de mensheid sinds Camus stilstond op het filosofische vlak,' zei hij, terwijl ergens in hem een stem fluisterde dat de vroege dood van zijn ouders mogelijk *hem* had doen stilstaan, omdat de onveiligheid als gevolg van dat ongeluk hem voor veiligheid had doen kiezen, waardoor hij de relativiteitstheorie en bigbangtheorie had omarmd en Mikes werk had afgewezen.
'Dat zou me niks verbazen,' zei Brenda, terwijl ze Erik nauwlettend opnam. 'Na Camus maakten de filosofen van "het leven heeft geen zin" zowat een Absolute Waarheid. Aan het oppervlak zichtbare ellende, zoals oorlogen en het broeikaseffect, nemen we waar, maar diep rot in de basis is onzichtbaar. Je ziet het niet, maar je voelt het wel. Absolute Waarheden hebben vaak een wankele basis. Om machteloosheid te verdringen bijten we vaak in Absolute Waarheden, terwijl een laag dieper in ons de mens huilt vanwege het gebrek aan mentale kracht die met twijfels vuurt. Maak het toneel vrij.'
'Wat?' reageerde Erik, verbaasd.
'Het is fantastisch en onderzoek het leven, maar het is misdadig en schrijf een ander de wet op het filosofische vlak voor, zoals extremistische god-aanbidders vaak doen. Het is zo veel leuker en ontdek zélf hoe alles in elkaar steekt, inclusief hoe jij in elkaar steekt. Waar we elkaar wereldwijd onderdompelen in vrijheid, wint de aarde. Maak het toneel vrij, doe elkaar vrijheid cadeau, geef ieder mens de ruimte om zíjn rol te spelen op het toneel.'
'Wordt de aarde gelukkiger als we allemaal zélf uitpuzzelen waarom alles is zoals het is?'
'Enorm, want dan verbannen we de Absolute Waarheden die ons andersdenkenden doen minachten. Ieder mens mag voor zichzelf uitzoeken wat de zin van het leven is. Koester alle filosofieën, behalve de troep die anderen van het toneel duwt. Rotzakken willen het hele podium en zoeken macht over anderen om diepe knagende angsten te termineren. Dictatoriale shit producerende alfamannetjes vernietigen de planeet. Maak het toneel vrij, koester je inwendige humane huis. Met te veel alfamannetjesruis loopt de aarde vast. We hebben veel meer onbaatzuchtige liefde nodig die het verlangen naar macht doet verdampen.' Brenda keek Erik aan. 'Jouw menselijkheid boekt vannacht klinkende overwinningen.'

'Hè?'
'Je versloeg je ambitie. Miljarden mensen stierven zonder daar ooit bij in de buurt te komen.'
'Wat bedoel je met "je versloeg je ambitie"?' vroeg Erik.
'Ik voel dat je bij wil dragen aan het geluk van de aarde zonder dat je daar zo nodig applaus voor moet ontvangen.'

Erik zweeg beduusd, maar zijn hart klopte sneller en ineens zweefde de foto van zijn ouders boven het meer. De foto had de afmetingen van een flatgebouw. Heel even staarde hij ernaar om vervolgens snel omhoog naar de sterren te kijken. Ik wil vannacht niet gek worden, dacht hij. Ik mis mijn ouders enorm en met te veel onvervulde verlangens vullen illusies gaten. De relativiteitstheorie vulde honderd jaar geleden een natuurkundig gat: het gat ten aanzien van de onbegrepen voortplanting van licht. Is het Absoluut Waar zijn van de relativiteitstheorie een illusie? Was mijn verlangen naar een carrière in de astronomie een illusie? En zo ja, wat voor gat vulde die illusie dan? Het gat van mijn tekortschieten als mens? Ontwikkelde ik ambitie om leegte in mij op te vullen? Leegte omdat ik geen raad wist met mens zijn? Leegte omdat ik niet wist wat ik met mijn leven aan moest? Vullen Mike en Brenda vanavond leegtes in mij?
'Bedankt, Brenda,' zei hij, zacht. 'Ik kreeg altijd complimentjes omdat ik scoorde met studieresultaten. Nu krijg ik een complimentje omdat ik scoor als mens.'
Ieder huis van menselijk geluk staat op sociaal contact, dacht Erik. Mijn sociale contacten zijn waardeloos. Misschien moet ik net als Brenda aan toneel gaan doen, opdat ik beter leer om zonder opsmuk, verlegenheid of stress aanwezig te zijn.
'Hoe hielp toneel jou op het persoonlijke vlak?' vroeg hij.
'Op het toneel moet je openstaan. Doe je dat niet dan speel je als een ontbindend lijk.'
'Waar ik opensta, voel ik vrees.'
Brenda sloeg een arm om hem heen. 'Die vrees overwinnen, is waar toneel om draait. Heb je zin in een kop thee?'
'Ja, lekker.'

Terwijl Brenda haar woonkamer binnenging, keek Erik naar het lichtje in het midden van het meer. Hij had het koud, maar de stilte en het heldere maanlicht waren te prettig om naar binnen te gaan.
Als mensen te veel verkeerde keuzes maken, sterft de aarde, dacht hij. Onze planeet is een levend wezen, met atmosfeer als adem, biomassa als vlees, steen als bot, water als bloed, zonnestralen als voeding en menselijk intellect als brein. Een planeet met intelligent leven is een individu, zoals een mens of een vogel. Alle mensen op aarde zijn als alle cellen in ons brein. Gezamenlijk bepalen we in welke richting de ontwikkelingen op onze planeet gaan. Onze blauwe bol is een *enorme* klomp leven en waar we haar niet zien als een jong onervaren wezen met heel veel zielen, zowel menselijke, dierlijke als plantaardige zielen, vergiftigen we de baby, totdat ze sterft of

misvormd verder trekt op haar lange reis. De aarde is een bruisende plek. Zo veel kleur. Zo veel betovering. Het jubelen van de kievit in de avondschemer is pure magie. *Wat gaan we doen? Wie willen we zijn?* Het mooie in ons zet de aarde in bloei. Het lelijke in ons vernietigt haar. Het lelijke in ons domineert al decennia. Hebzucht en eigenbelang maakten van de mensheid een plaag.
Ineens dacht hij aan ruim drie maanden daarvoor. Eerste kerstdag 2018. Mike, Brenda en Erik zaten om elf uur 's ochtends met koffie en gebak in Brenda's woonkamer. Onder invloed van caffeïne en suiker stak Mike van wal over Vincent van Gogh.
'Het was niet de kogel in zijn borst die Vincent van Gogh doodde. Het waren onzichtbare kogeltjes die hem de das omdeden. Blijf maar eens hopen als geen hond je hand likt. Vincent was gevaarlijk, omdat hij aan de belangen van iedereen dacht. Toch liet hij de planeet in de steek door zich van kant te maken. Je hart kan zo groot als de aarde zijn en je hersenen zo ruim als de Melkweg, zonder waardering zet je een pistool op je borst. Vincent vertelde zichzelf dat iedereen beter af was als hij verdween. Trakteer jezelf op een euthanasiespuit als je rochelend de pijp uitgaat, vuil stuk stront. Altijd prettig om jezelf moed in te spreken met de kerst. Ik blijf alleen overeind als ik tot in de diepste krochten van mijn darmen voel dat ik vecht.'
'Waarvoor?' had Erik gevraagd.
'Voor het geluk dat ten slotte in je bek bijt als je doorzet met knokken voor alles en iedereen. We maken elkaar massaal af op aarde, maar wereldwijd sterven er ieder jaar meer mensen door zelfmoord dan door intermenselijk geweld. Logisch, want we maakten van de aarde een beroerde plek. We veroverden de planeet, maar zijn als dominante soort totaal onsuccesvol.'
'Wat bedoel je?'
'Als dominante soort hadden we door middel van wereldwijde samenwerking moeten zorgen voor vreedzaam en harmonieus samenleven. Met elkaar, met de natuur en met het globale milieu. Mensen over de hele wereld leefden vaak vreedzaam en harmonieus. Maar toen kwam de Europese christelijke mens en die maakte er met zijn hebzucht en machtswellust in een tijdsbestek van ruim vijfhonderd jaar hardhandig een einde aan. Eerst met koloniaal geweld, daarna met industrieel, kapitalistisch en communistisch geweld en de afgelopen veertig jaar met laat-het-aan-de-fucking-vrije-markt-over. We verneukten de planeet. We beukten de aarde suf met hebzucht, eerzucht en agressie. Daar doet geen vuilbekkende garnaal een pond verbijsterde spieringpik aan af.'
Luchtig had Erik gezegd: 'Blijft Mike van Iersel vechten voor het geluk van alles en iedereen als het hem duidelijk wordt dat zijn werk waardeloos is? Of moeten we dan blij zijn dat er geen pistool in huis rondslingert?'
'Het maakt niet uit of mijn werk goed of slecht is,' had Mike geïrriteerd geantwoord. 'Het gaat erom dat ik oprecht voor het goede probeer te kiezen en me niet af laat bluffen door scheve schijtkonijnen. Jij bent een scheef schijtkonijn, want jouw ambitie torpedeerde je verlangen naar het goede, zoals dat bij zo veel Europeanen het geval was de afgelopen eeuwen.'

Erik was zowat geëxplodeerd van woede en ook Eriks oma had haar wenkbrauwen gefronst, maar ze hadden niks gezegd.

Met zijn blik gefixeerd op het lichtje vlak boven het meer zag Erik het nu anders. Ik *was* een scheef schijtkonijn, dacht hij, terwijl hij huiverde van de kou. Mijn ambities torpedeerden mijn verlangen naar het goede. Dwaalde ik jaren in een mist van wiskundeformules? Wilde ik de betonrot in onze natuurwetenschappelijke fundamenten niet zien? Vluchtte ik bij het goede vandaan? Moet ik met Mikes deeltjes sneller dan mijn schaduw schieten? Of moet ik zorgen dat ik niet gek word, omdat denken met supersnelle deeltjes gedachten aan buitenaards leven triggeren en mij naar een psychose kunnen voeren?

49

Toen Brenda terugkwam met twee grote glazen thee had ze een lange bruine broek en wandelschoenen aangetrokken.
Zwijgend dronken ze hun thee.
'Het is koud daar midden op het meer,' doorbrak Brenda na een tijdje de stilte, terwijl ze naar het lichtje knikte. 'Dat moet een heel verliefd stelletje zijn.'
'Of een paar dronken idioten die door de verdoving geen kou meer voelen. Hoe weet je dat daar twee mensen zijn?'
'Omdat ik met mijn verrekijker naar hen keek.'
'Waarom keek je midden in de nacht met een verrekijker over het meer?'
'Omdat ik nog nooit een zo volslagen vlak meer meemaakte. Bovendien lijkt iedereen in coma te liggen. Het was hier nog nooit zo stil. Ik werd nieuwsgierig. Naar de nacht, het water, de sterren, naar alles wat ik kon zien, maar vooral naar het onzichtbare dat ongezien mogelijk toch te bevatten is.'
'Wat bedoel je?' vroeg Erik.
'Mysterie spookt, maar vermengd met zuivere intenties betovert het.'
'Wat?'
'Je bevat het heelal als je je laat betoveren door haar mysteries. Dat gebeurt alleen als de integriteit in jouw hart bloeit als blauwe bosbesheesters in een magisch woud. Een corrupt hart staat de magische werking van mysteries niet toe. Een corrupt hart houdt iedere seconde verwondering op afstand vanwege continue alertheid om bedrog te maskeren. Een corrupt hart kan het zich niet permitteren om zichzelf te openen en verbinding te maken met alles wat de menselijke geest duurzaam inspireert. Een corrupt hart brengt nooit een Copernicus of Darwin voort.'
'Waarom niet?'
'Voor grote ontdekkingen moet je diep in je ziel kijken,' antwoordde Brenda. 'Maar dat doe je niet als je corrupt bent. Onderliggende angst voor de onthulling van de rotzak in jou, sluit jou dan voor jezelf. Geluk schrapen ten koste van anderen doet over bekende wegen razen, opdat bakken eigenbelang binnengehaald kunnen worden. Maar het bekende brengt niet het geluk dat we zoeken. Het zijn de mysteries die magie brengen. Het zijn de mysteries die gelukkig maken. Zonder mysteries is ons leven zinloos. Het onzichtbare, de mysteries, de vraagtekens, zijn er om ons gelukkig te maken. We kunnen ze nooit allemaal doorgronden, maar we kunnen wel bevatten waarom ze er zijn. Of hij nou wat goeds op het spoor kwam of niet, Mike was de afgelopen decennia gelukkig omdat hij met volle inspiratie werkte aan het ontrafelen van mysteries. Het onzichtbare is ongezien te bevatten door te beseffen dat het gevoel laat stromen, geluk mogelijk maakt en leven doet bloeien. Corruptie brengt duisternis. Integriteit licht. Als je jezelf opent, schuift krachtige verbinding met het onzichtbare dusdanig veel magie in je ziel dat corruptie geen kans krijgt, maar verwondering wel en met verwondering start het avontuur dat nooit stopt.'

Erik voelde zich altijd op zijn gemak met zijn oma. Met Mike voelde hij altijd onrust. Maar vanavond was er in Erik ook kalmte met Mike ontstaan. Omdat hij zijn oom *zo* lang had laten praten dat diens woorden hem niet langer vrees aanjoegen? Nee, omdat hij het mysterie Mike van Iersel met zuivere intenties tegemoet was getreden. Een schoon geweten doet vrees verdampen, dacht Erik, terwijl hij een slok thee nam. Maar ieder geweten is beneveld. Je voelt altijd vrees vanwege hardnekkig vuil in diepere lagen. Er zit beslist vuil in mij, want zo werkt dat bij ieder mens. Ook in mij zit onrust. Ook in Brenda zit onrust. Ook in Bram zit onrust. Er schuilen angsten in mijn overgrootvader die hun uitweg vinden via gekanker. In ieder van ons schuilt onrust omdat we ergens wel weten dat we niet altijd het goede deden, lang niet altijd, zo werkt dat nou eenmaal bij elk mens. Wil je naar die onrust luisteren? Daar gaat het om. *Wil je het weten?*
Voor Eriks geboorte was Brenda een ander mens geweest, had Mike verteld. Een vrouw vol angsten en alcoholisch verdoven. Brenda was al heel lang vrijwel altijd ontspannen, maar kon nog fel uithalen waar het zo uitkwam. Dan draafden Brams agressieve genen als briesende paarden door de wei.
Brenda bikkelde voor vrijheid en onafhankelijkheid, dacht Erik, terwijl hij zijn hete theeglas van hand liet wisselen. Mijn oma bracht enorme offers. Ze was eerlijk en wild, droeg de rauwe consequenties daarvan en nu is ze vrij. Niks en niemand doet mijn oma wat, afgezien van haar schuldgevoel ten aanzien van haar kinderen. Brenda kan hard zijn, weet ik van de verhalen, maar ik zag het nooit. Aardige mensen kennen zichzelf voldoende om vriendelijk te zijn, maar duw ze in een richting die ze niet willen en je ontmoet onverzettelijkheid. Klaas dacht Brenda na één nacht onder de duim te hebben en mocht gelijk ophoepelen.
'Onbevangenheid geeft vleugels, waarop je vaak hard valt, maar dat maakt sterk,' zei Brenda, terwijl ze ook haar glas van hand liet wisselen. 'Om te winnen moet je vaak eerst verliezen. Soms moet er zelfs heel veel misgaan voordat je het goede ziet. We maken duizenden misslagen, want dat is leven. Blijf niet apathisch in je veilige cocon hangen omdat je bang bent voor shit, Erik. Het leven is slap en slijmerig zonder de rauwheid die diepere verlangens met zich meebrengen.'
Werkelijk fijne mensen geven Bram, Klaas en Bart een vervelend gevoel, dacht Erik, tot zijn eigen verbazing, omdat de gedachte een sterke impliciete veroordeling in zich droeg. Bram, Klaas en Bart zweven hoog boven anderen vanwege de wijsheden die ze zichzelf toedichten, maar Brenda *is* wijs terwijl je bij haar gelijkwaardigheid voelt. Zijn Bram, Klaas en Bart drie 'wijzen' die gedijen dankzij misplaatst superioriteitsgevoel?

Erik keek omhoog naar de sterren.
Sterren lijken onveranderlijk, dacht hij. Het tegengestelde is waar. Ze veranderen aan een stuk door. Alles wat fysiek bestaat, verandert. Niks blijft gelijk. Ieder mens verandert. De aarde verandert. Alles, tot en met de Melkweg en de supercluster waarvan ons sterrenstelsel een minuscuul onderdeel is, verandert. Alles wordt geboren, leeft, gaat dood en maakt een ontwikkeling door.

'Jezelf veranderen in een beter mens is een lang en moeizaam proces,' zei Brenda, terwijl ze zich naar Erik draaide. 'Het gaat traag en het is afzien, maar het werpt vruchten af, waardoor jouw geloof in jezelf en de mensheid toeneemt. Een beter mens willen worden en daarnaar handelen, is het meest waardevolle in ons allemaal.'
'Ik voel me vaak zwak,' zei Erik, die terugdacht aan zijn black-out van een paar uur eerder, zijn crisis op zijn vijftiende en zijn eenzaamheid vanaf zijn vierde.
Begripvol keek Brenda in zijn ogen. 'Je kan niet sterk worden als je niet weet wat het is om zwak te zijn,' zei ze, zacht. 'Je kan geen zelfvertrouwen winnen als je niet weet wat het is om onzeker te zijn. De mensen die níet afdalen naar hun beerputten omdat ze die stelselmatig ontkennen, zijn de nulgroei-naarlingen. Zonder twijfels word je blind voor je eigen tekortkomingen en hebben de gevoelens van anderen geen waarde voor jou. Zonder twijfels zet je nooit zoden aan de dijk, ook al applaudisseren jou aanbiddende idioten nog zo hard. Ik voelde heel vaak dat ik het leven niet aankon en die gevoelens komen nog regelmatig spoken, maar ze maken me sterker.'
'Waarom?'
'Omdat ze net als gif in groenten extra weerstand geven. Ieder mens kan winnen. Vroeg of laat ervaar je dat als je doorzet.'
'Ik wil een beter mens worden,' zei Erik, 'maar ik ben bang dat ik afbrand als ik te veel slechts in mezelf waarneem.'
'Je ziet het slechte alleen als je ook voldoende goeds ziet. Deze nacht komt niet uit de lucht vallen. Hij hangt samen met je tevredenheid over jezelf omdat je je scriptie inleverde. Waar je goede dingen doet, ontstaat er meer ruimte voor het slechte in jezelf zien. Je ego zet de deur dan op een kier, waarop je een laag dieper kijkt en je schrikt van al het vuil. Vanavond elimineerde je vuil.'
'Wat bedoel je?' vroeg Erik.
'Je zette Brams ambities bij het grofvuil. Je overgrootvader kan zichzelf apetrots als een gorilla op de borst slaan met een achterkleinzoon die binnen vier jaar op zijn eenentwintigste cum laude afstudeert, terwijl die achterkleinzoon ondertussen familievuil buitenzet door onafhankelijk te denken. Je gooide vanavond de deur van je brein wagenwijd open voor nieuwe visies en dat maakt míj apetrots. Je gevoelens begrijpen, is thuiskomen in jezelf. Het overwinnen van angst voor diepere gevoelens in onszelf, is wat ons mens maakt. Wie goed in de spiegel kijkt, ziet bakken smerigheid en wordt, na het opruimen van de rotzooi, een beter mens. Jij werd vannacht een beter mens en je reis is nog lang niet ten einde.'

50

Weer schrok Erik van een krijsende meeuw die over hun hoofden scheerde.
'De schoonheid van waarheid wordt vaak overwoekerd door de angst die waarheid losweekt,' zei Brenda. 'Zonder zelfinzicht zuigt de modder in ons onderbewustzijn ons naar beneden en vliegen we niet.' Ze keek Erik aan. Haar ogen drongen diep in zijn ziel. 'Het blijft donker als je veel meent te begrijpen.'
'Hoe kan dat?'
'Wie veel meent te begrijpen, is een intellectuele narcist. Narcisme is zelfbescherming. Het blokkeert beter begrip opdat de waan van superioriteit blijft. Gekoesterde alwetendheid houdt de geest in het duister.'
'Waarom?'
'Om je gedroomde intellectuele grootsheid hoog te houden, sta je dan te weinig open voor alternatieve visies die de heldendom van je hersenen van het voetstuk schoppen. Zo kan je je een supermens wanen terwijl tunnelvisies betere opvattingen duurzaam platwalsen.'
'Veel natuurwetenschappers denken dat ze de wijsheid in pacht hebben,' zei Erik, onzeker. 'Ik dacht dat ook.'
'Ik maak mezelf ook wijs dat ik met wijsheid leur.' Brenda legde haar hoofd in haar nek en keek omhoog. 'Mensen denken al millennia veel te doorgronden als ze naar de sterren kijken. Zo voelen ze zich sterk. Scherpere geesten denken anders.'
'Hoezo?'
'Ze trekken zich op aan hun karakter in plaats van hun kennis. Daardoor erkennen ze steeds weer opnieuw hoe weinig ze weten, waarop er andermaal scheepsladingen alternatieve visies binnenstromen.' Opnieuw keek zijn oma hem doordringend aan. 'Om te verpoppen tot geestelijke vlinders moeten we veel valse visies afschudden en daarvoor moet je de moed opbrengen om diep in jezelf te kijken en dat is zwaar. Jij kijkt vannacht diep in jezelf. Op jouw leeftijd zat ik nog in de mist van niet willen zien. Pas toen ik op mijn zesendertigste mijn psychose kreeg, ging ik beter in mezelf kijken. Ik moest wel, wilde ik de stappen kunnen maken die me uit mijn psychose trokken en er tegelijk voor zorgden dat ik later niet opnieuw in dezelfde geestelijke afgrond zou duikelen.'

Plotseling voelde Erik enorme liefde voor zijn oma. Ze had hem gemakkelijk kunnen kleineren toen hij zei dat hij als natuurwetenschapper dacht de wijsheid in pacht te hebben, maar ze koos ervoor om af te dalen en samen met hem klein te zijn. Nu voelde hij zich goed, omdat Brenda hem net duidelijk had gemaakt dat hij *niet* klein was als hij erkende mogelijk met verkeerde visies rond te lopen, maar *groot* omdat de erkenning ruimte maakte voor betere gedachten, betere logica. In plaats van schreeuwen hoeveel hij wel niet wist, fluisterde zijn geest nu hoe weinig hij wist en het voelde nog goed ook. Hij dacht even aan de meeuw die net krijste en nu ver weg boven het meer vloog en dat meeuwen mogelijk krijsten door de pijn van bewustwording en

dat hij de hele avond ook al wilde schreeuwen en dat ook een keer had gedaan. Klein voelen, maakt groot, dacht hij. Klein voelen, doet de mens in ons groeien. Klein voelen, geeft de zieltechnische ruimte die onze geest scherper doet zien. Superioriteitsgevoel bedwelmt ons en doet ons beestachtig op hol slaan met eenkennigheid.
'Als je de emoties waar het om gaat, weet uit te drukken, maak je je minder druk over alles waar je geen invloed op hebt,' zei Brenda.
'Waarom?'
'Als je jouw essentiële emoties te weinig uit, blaas je vaak stoom af door te raaskallen over zaken waarvan je weet dat je er toch nooit wat aan verandert. Je wordt dan een fluitketel die continu onder druk staat omdat de emoties die er écht toe doen, binnenblijven. Je verandert dan in een triest mens, die dat ergens wel weet en daardoor nog harder moet krijsen om af te koelen. Zo ontstaan schreeuwers die tekeergaan tegen de misstanden in de wereld, maar in een diepere laag niks geven om de mensen, dieren en planten op die wereld.' Brenda gaf Erik een knipoog. 'Wie wijsheid ratelt, zoals ik, heeft een wonder nodig, want ik-is-groot is hyperverslavend.'
'Waarom werkt het zo bij ons?' vroeg Erik.
'Ons brein is een egomaniakale bijenkorf. Toejuichingen doen onze hersenen barsten van geluk. Daarom kan verbittering in Mike en mij zo bijtend spatten als je in de waardering prikt die we zo graag wilden maar nooit kregen.'
'Dus weg met het ego?'
'Ego is gezond,' zei Brenda. 'Het ruikt enkel ranzig met verdrongen psychische shit. Soms denk je dat je jezelf goed kent. Over het algemeen is dat de opmaat naar een doorbraak omdat superioriteitsgevoel ten aanzien van je emotionele geschiedenis je weer eens snoeihard onderuit doet gaan. We willen allemaal de stappen maken waar we achteraf het meest trots op zijn. Die stappen máken, is het meest uitdagende en meest inspirerende in ons leven, maar ze doen je in eerste instantie vaak vallen.' Brenda keek Erik weer doordringend aan en zei: 'Kijk uit voor valse trots.'
'Wat is valse trots?'
'Trots die je verwart met verdrongen vrees.'
Die is raak, dacht Erik. De trots die ik jarenlang voelde, was vrees voor maatschappelijke mislukking. Zo mislukte ik als mens, want mijn bulkende ego zocht niet naar het goede. Ik zocht niet naar de werkelijkheid van het heelal, ik zocht een carrière. Studieresultaten lijmden mijn psychische beschadigingen. Ik moet de werkelijkheid van mezelf vinden. Ik wil *zuivere* trots. Ik wil het goede vinden in plaats van psychisch noodverband.

Hij keek omhoog naar de sterren.
De mensheid richt haar ogen met steeds sterkere telescopen op het heelal en neemt alles steeds scherper waar, dacht hij. Maar mogelijk dat ver weg andere ogen *naar ons* kijken met veel krachtiger telescopen. Ogen die niet alleen *mooie* gevoelens en gedachten in ons zien, maar ook lelijke. Dergelijke ogen horen dan bij hersenen die veel beter dan ons weten wat goed is. *Wat* beschouwen dergelijke hersenen als goed?

Onmiddellijk wist Erik het antwoord. Dit is waar Mikes filosofie om de hoek komt kijken, dacht hij. Hier geeft Mike onverbiddelijk het juiste antwoord: 'Maak er wat moois van. Maak alle natuur en ieder mens zo gelukkig mogelijk.' *Hoe* je alle natuur en ieder mens zo gelukkig mogelijk maakt, is compleet wat anders. Daar is Mike *niet* goed in. Maar Brenda wel, al tasten we op dat vlak allemaal in het duister. Toch, sommige mensen weten beter hoe alle natuur en alle mensen gelukkig kunnen worden dan anderen. Mensen moeten veel beter begrijpen naar wie je beter niet kan luisteren en naar wie wel. Wereldwijd trappen we schrijnend vaak in vals licht dat wordt uitgestrooid door klootzakken die onthutsend sterk hun eigenbelang in het vizier hebben in plaats van het belang van alles en iedereen. We moeten als mensheid op dit vlak razendsnel vooruitgang boeken. Bernie Sanders ziet *onvoorstelbaar* veel beter hoe alles mooier en beter kan worden dan Donald Trump. Verkeerde leiders volgen is momenteel onze grootste ziekte, waarbij slechts één factor de aanstichter van al het kwaad is: overmatig individueel eigenbelang. We zijn nog veel te veel een stel beesten. Dat miljoenen diepgelovige christenen op Donald Trump stemden, is tekenend voor het massieve stuk stront waartoe de mensheid uitgroeide. We werden een schandvlek in het heelal. Dat talloze zogenaamd liefhebbende christenen een narcistische vuilak als Donald Trump de zetel van de machtigste man op aarde toeschoven, doet onze planeet op apegapen liggen en maakt de mensheid rijp voor de slacht. Franklin D. Roosevelt, de fenomenale president van de Verenigde Staten in de jaren dertig en veertig van de twintigste eeuw, de man die vakbonden sterk maakte, zou een stralend licht voor alle Amerikanen moeten zijn. In plaats daarvan stemden ze Donald Trump in het Witte Huis, die schurken van miljardairs nog rijker maakt. Als in het machtigste land op aarde miljoenen christenen een haatzaaiende zak als Trump in het Witte Huis stemmen, luid je het failliet van het christendom in en mogelijk ook het failliet van je planeet. Er ging iets hardgrondig mis in Trumps jonge jaren, geen mens is van zichzelf zo slecht, en er zit veel slechts in miljoenen christenen die zichzelf fabuleus menselijk wanen. Politiek rechts werd in de jaren tachtig van de twintigste eeuw de kanker van onze planeet. Het bracht het ultrakapitalisme dat ongenadig veel verwoesting bracht. Glanzende lagen superioriteit houden bij politiek rechtse mensen bulkend individueel eigenbelang voor het bewustzijn verborgen. Waar eigenbelang zich ontwikkelt tot een terminale ziekte, verliest de planeet. Bedenk hoe ziek je bent als je als miljardair nog rijker wil worden. Met *te* sterk stuwend eigenbelang staar je in de afgrond van vele misdadige misvattingen. *Wat* beschouwen buitenaardse hersenen als goed? De mensheid snakt naar het antwoord.

'Als buitenaards leven ons volgt, vraagt het zich vast af of de mensheid er wat moois van gaat maken,' zei Erik, die hoopte dat zijn oma zijn sombere gedachten een fijnere wending kon geven.
Net als Erik tuurde Brenda naar de sterren. 'Wat voor ieder mens geldt, geldt ook voor de planeet,' zei ze. 'Sommige mensen doen prachtige dingen, anderen afschuwelijke. Sommige planeten met intelligent leven doen prachtige dingen, anderen

afschuwelijke. We gebruiken onze verbeelding om te begrijpen wat veel verder dan ons geëvolueerd intelligent leven als goed ziet. Dat is de essentie van gezonde religie: je reist vooruit in de tijd, je probeert te begrijpen wat de mensheid over een miljoen jaar als goed ziet, gesteld dat de mensheid blijft bestaan en zich goed weet te ontwikkelen. Maar veel mensen reizen met religie terug in de tijd.'
'Wat bedoel je?' vroeg Erik.
'Veel mensen lezen oude geschriften om te begrijpen wat God wil, maar daarmee bestuderen ze de mening van gedateerde mensen en reizen ze per saldo terug in de tijd. Je reist vooruit in de tijd door zélf na te denken over wat eventueel toekijkende intelligente wezens menen dat goed is. Het zou me verbazen als zij ons adviseren om de Bijbel te lezen. Er zijn al zo veel mensen op een dwaalspoor gebracht door de Bijbel. Jezus groeide uit tot het grootste dwaallicht ooit.'
'De Bijbel is een stokoud geschrift, geschreven door mensen die uitzonderlijk veel dingen niet wisten en niet goed begrepen. Nu nog de Bijbel lezen om te begrijpen wat het goede is, is hetzelfde als vuur maken door hout tegen hout te wrijven.'
'Je bent een idioot als je zo iedere dag je gasfornuis aansteekt, al kan je in ieders woorden wijsheid vinden, ook in heel oude woorden,' zei Brenda, terwijl ze in het vlakke water van het meer staarde. 'Lees eens de eerste veertig bladzijden van het Oude Testament, het begin van de Genesis dan wel het begin van de Bijbel, en besef wat voor randdebiel bent als je die tekst serieus neemt.'
'Hoe kan het dat miljoenen mensen die tekst serieus nemen?' vroeg Erik.
'Ze schijten 'm massief dat het slecht met ze zal gaan. Voor een kopje eigenbelang rukken ze zichzelf ondersteboven van de pot. Velen geloven de grootste onzin en beoordelen de goorste streken als goddelijk goed als hen dat voor de wind doet gaan. Van wanstaltig eigenbelang bulkende religieuze rotzakken schermen vol trots met integriteit om daar zo veel mogelijk persoonlijk voordeel uit te persen terwijl échte integriteitsvonken als stinkende drollen uit het zicht moeten blijven. Zo bezaaiden we de aarde met klootzakken, kutwijven en meelopers en drijven we met zowat acht miljard mensen machteloos in een oceaan barstensvol walmende eigenbelangshit waar onze afstammelingen in de toekomst collectief van kotsen. Het Oude Testament puilt uit met viespeukerij van de Heer, die zijn lievelingen overlaadt met goud, vee, velden vol slaven, walgelijk veel levensjaren en hordes nakomelingen, opdat *Befehl ist Befehl* effectief Bijbelse Waarheden op de ziel spijkert. Mensen doen soms verkeerde dingen en dus laat de Heer even de boel overstromen en maakt Hij, op Noach plus kornuiten na, elk mens zonder blikken of blozen af waarbij tussen de bedrijven door ook alle natuur het loodje legt. De Bijbel vertelt ons oneindig veel meer over de bekrompenheid van mensen dan over buitenaards intelligent leven. Verder dan ons geëvolueerd intelligent leven heeft het wél goed met de mensen en de natuur voor en snakt wél naar liefdevolle integriteit in de harten van alle mensen. De schrijvers van de Bijbel interesseerden zich geen gebluste kalk neukende moer voor het écht goede. Ze kwamen klaar op roem, nakomelingen en grootschalig bezit van land, goud, vee en slaven. Dankzij de Bijbel werd meelopen met de Heer het parool en wie integer was en goed wilde doen, werd subiet over de kling gejaagd.

Behalve mensonterend debiel moet je dan ook een megaklootzak zijn, wil je die Bijbelteksten serieus nemen. In religieuze übermenschen slaat schijnheiligheid lustig de maat. Daardoor wentelen massa's klootzakken en meelopers zich ogenschijnlijk vitaal in geestelijke orgasmes als gevolg van geanticipeerd hemels hiernamaals, terwijl ze hun zakken volstoppen met overdadige hoeveelheden geld en goederen. Onderwijl mogen andersdenkenden oneindig creperen. Het begin van de Bijbel barst van de beestachtige bagger, bijvoorbeeld over twee zussen die allebei singel zijn en een kind willen en zodoende hun vader dronken voeren en hem allebei neuken zodat ze allebei een kind van hem krijgen. Je kan je afvragen waarom mensen al millennia zulk soort zieke shit slikken.'
'Waarom slikken mensen al millennia zulk soort zieke shit?' vroeg Erik.
'Omdat ze naast brood magie nodig hebben, zodat ze in leven blijven zonder dat hun leven een grijze mist wordt door te weinig betovering. Mensen hebben brood en bonen nodig, maar zonder geestelijk voedsel zitten ze in de hel en daar overleven ze slechts zeer kort. We sterven snel als geestrijke bespiegelingen ons leven onvoldoende in de gloed zetten die ramen lappen fijn maakt. We kunnen niet zonder geestelijke vervoering, Erik. Zo steken we in elkaar. We zijn mensen. We hebben liever valse magie dan geen magie, maar waar we onze diepe innerlijke lagen onvoldoende van het beest zuiveren, ontspringen er gaskamers aan ons brein. Zonder magie versplintert zinloosheid onze ziel. Zonder magie kan je je enkel opwarmen aan het vooruitzicht op de dood. Daarom kon ik als mens met het uitzicht op de dood enorm veel aan en dook ik terstond in een psychose toen de dood uit zicht verdween. Het uitzicht op onze dood is ons geestrijkste levenselixer. Het uitzicht op onze dood is heilig. Doordat ons leven eindig is, verlangt onze geest naar fenomenale bloei, opdat we de aarde transformeren in een fijne plek voor alle natuur en alle mensen.'

Eriks oma keek weer omhoog naar de sterren.
'Ieder mens vraagt zich wel eens af of daar ver weg iets is wat ons ziet,' vervolgde ze. 'God vind je in je hart, Erik, niet in de regels van welke tekst dan ook. God vind je als je oprecht naar het beste voor alles en iedereen op aarde verlangt. God vind je als je loyaal bent aan alle mensen, dieren, planten en insecten in plaats van een hiernamaals dat jou het schompes doet kwijlen. God vind je als je wérkelijk wil weten wat goed is. Sodemieter op met schijnheilige klootzakken en kutwijven die hem dun schijten voor de lieve Heer vanwege angst om door de Voorzienigheid een paar pegels minder persoonlijk voordeel in hun rotreet geragd te krijgen. Ik heb onderhand genoeg van die huichelende vuilspuiten gezien. Ik verwacht dat buitenaards intelligent leven dat ons nu ziet en hoort zichzelf in verre verledens van oude het leven op hun planeet kapotknagende gedachtegoeden losrukte. Intelligent leven dat zichzelf onvoldoende bevrijdt van zogenaamd heilige geschriften, sterft uit, want als techniek niet geschraagd wordt door voldoende ontwikkeling van de ziel, vernietigt een intelligente soort zichzelf.'
'Heb je het nu enkel over religie? Of bedoel je ook onze huidige theoretische natuurkunde?'

'Ik heb het over religie, natuurkunde en nog veel meer. Onze huidige dominante denkbeelden zijn over een miljoen jaar zo rudimentair als ons staartbeen. Ik hoop dat volgende generaties onafhankelijker denken en betere wegen inslaan. Voel de waarde van al het leven op aarde en je ziet de enorme rijkdom van onze planeet. Als ons geweten wint, strekt de waaier van leven zich fenomenaal weids uit. Voor wérkelijk intelligente wezens is die waaier alle soorten op hun planeet. Mogelijk dat voor nóg intelligentere wezens die waaier alle soorten in hun sterrenstelsel is.' Ineens keek Brenda diep in de ogen van haar kleinzoon. 'De inspiratie die volgt op willen weten wat goed is, is het zuiverste wat je in intelligente wezens kan vinden. Het is het zuiverste, zwaarste en mooiste. Het brengt het paradijs op aarde. Het is het kostbaarste op onze planeet. Het is de galm van ons geweten.'

Beduusd wendde Erik zijn ogen naar het meer.
Ineens begreep hij kristalhelder dat sommige mensen aan het geluk van de hele aarde dachten en daarnaar handelden, maar dat *hij* enkel aan *zijn* geluk had gewerkt. Ik was een loser, dacht hij. Een loser zonder vrienden. Een loser zonder vriendin. Ik heb nog nooit een vriendin gehad. Ik heb zelfs nog nooit gezoend. Ik was een loser en verborg dat door *Mike* als een loser te zien.
'Falen heb je heel hard nodig, wil je een betere klimmer worden,' zei Brenda, terwijl ze Erik nauwlettend opnam. 'Mens zijn is veel prettiger dan angstvallig status nastreven. Mens zijn is wat jij vanavond doet. Je zette enorm door met je studie. Dat was geweldig. Daar zal ik nooit iets aan afdoen. Maar ik zie je nu een andere afslag nemen omdat diepere verlangens dat van je vragen en dat maakt van jou een prachtig mens.'
Erik richtte zijn ogen weer op de talloze kleine lichtjes boven hem. Het lijkt wel of de sterrenhemel vannacht besloot om alles in mijn leven op zijn kop te zetten, dacht hij. Ik hoop dat Mike gelijk heeft met zijn supersnelle deeltjes. Laat er maar van alles mogelijk zijn waar we nog geen weet van hebben. Mogelijk zijn mijn ouders daar ergens. Ik zie het nu als goed dat ik Mikes ideeën over snelle deeltjes tot dusverre nooit serieus nam. De mogelijkheden met zulke deeltjes hadden me emotioneel uit balans gebracht. Mijn scriptie is af. *Dit* is het moment voor een andere afslag. Ik verlang naar een reis die mijn innerlijk veel scherper belicht. Zo gauw ik mezelf scherper zie, zie ik het heelal ook scherper. Pa, ma, of jullie daar nou zijn of niet, ik stop met een slapjanus zijn. Als Mikes ideeën belangrijk zijn, moeten ze bestudeerd worden. Ik weet niet of Mikes ideeën belangrijk zijn, maar dat doet er niet toe. Ik moet ze bestuderen, *dat* doet ertoe.
'Als je jong bent, lijkt balans saai,' zei Brenda, terwijl ze weer naar het doodstille water keek. 'Het tegengestelde is waar. Onbalans is het gevolg van verveling. Balans ontstaat door inspiratie.'
'Hè?' reageerde Erik, verbaasd.
'Voor veel jonge mensen staat balans voor gezapigheid, terwijl balans juist het fundament is van een gloedvol leven. Wie balans vindt, kent zijn grenzen zó goed dat hij die grenzen continu kan opzoeken zonder eroverheen te gaan. Je doet dan alles met enthousiasme en energie zonder dat je roofbouw pleegt, zonder dat je jezelf

afbrandt. Integendeel, je weet dan heel goed hoe en wanneer je rust moet nemen, omdat je in balans bent.'
'Dat is precies wat ik wil.'
'Dat is wat iedereen wil en waar Mike en ik in het verleden zo slecht in waren, zodat we vaak van de rails stuiterden. Balans en evenwicht zijn de tegenpolen van gezapigheid en verveling. Met balans stop je je ziel en zaligheid in wat je écht wil. Met onbalans is dat onmogelijk. Onbalans ontspringt als je ongeïnspireerd bent, want je onderbewustzijn maakt dan bokkensprongen om uit de kooi te breken.'
'Dus hoe eerder je balans en evenwicht vindt, hoe meer je uit je leven haalt en hoe gelukkiger je kan worden?'
'Ja, want met balans haal je voldoende onbalans in je leven,' zei Brenda, terwijl ze Erik een knipoog gaf.
'Wat?'
'Je hebt balans nodig om overeind te blijven, letterlijk en figuurlijk, maar ook onbalans die jou in beweging brengt en je hersenen in allerlei richtingen stuurt. Hierdoor ervaar je avontuur, ontstaat creativiteit en wordt je leven met voldoende nieuwe prikkels gevoed. Zo voel je jaar in jaar uit wat je wil met je leven. Te star balans nastreven, is dodelijk.'
'Waarom?' vroeg Erik, verbaasd.
'Als je onvoldoende prikkels zoekt, verlies je je inspiratie en levenslust. Als je te veel prikkels zoekt, brand je jezelf op, wat Mike en mij vaak overkwam. In balans blijven, is continu de prikkels binnenhalen die jou op een prettige manier uit balans brengen. Voldoende onbalans is een belangrijk onderdeel van een uitgebalanceerd leven.'
'Veel jongeren raken uit balans door drank of drugs,' zei Erik.
'Met chemische substanties verdoven ze onbestemd gevoel. Het getuigt van meer moed en wijsheid en sta die onbestemde gevoelens toe en laat de daarop ontspringende onbalans jou inspireren. Onbestemde gevoelens brengen de hel en het paradijs.'
'Wat bedoel je?'
'Met onbestemde gevoelens knal je hard tegen de wand van het konijnenhok, totdat je eruit breekt. Vrijheid is veel fijner dan in een kooi worteltjes met chemische troep kauwen. Ik moet natuurlijk niet te hard van de toren blazen, want ik speelde het dertig jaar niet klaar zonder chemische hulptroepen. Drink alsjeblieft bier als je jezelf anders verhangt. Lekker kopje thee, hè?'

51

Erik keek naar het lichtje in het midden van het meer. Het was een miniem puntje dat als een sterretje boven het water hing. Hij vroeg zich andermaal af wie daar al zo lang in de kou zaten en wat ze daar deden. Het is gekkenwerk, dacht hij. Maar dat kan je ook van Brenda en mij zeggen. Brenda en ik vinden kennelijk dat we hier buiten moeten blijven, net als Mike en ik vanavond. Als mijn oom en ik dat niet hadden gedaan, was Anna verdronken.
Weer krijste er een meeuw vlak boven zijn hoofd en weer vloog de vogel door naar het meer. Erik vroeg zich af of het elke keer dezelfde meeuw was. Misschien leidt de vogel aan wanen, dacht hij. Misschien drijft ze aan het einde van de nacht dood in het water, omdat ze te onmatig haar vleugels uitsloeg. Alles kan over de kop. Misschien sloeg Anna met haar boot om doordat ze afgeleid werd door Mike en mij. Je snuit je boerenverstand in een zakdoek als je zelfgenoegzaam knort vanwege je verstandelijke vermogens. Intellectuele narcisten hebben blinde vlekken en als er ooit iemand een intellectuele narcist was, was ik het. Mooi dat het me jaren overeind hield, maar nu moet het roer om.
'Als je continu balans zoekt, leef je niet,' zei Brenda.
'Waarom niet?'
'Dan neem je te weinig risico's om tot iets nieuws te komen. Daarom gebeurde er millennia zo weinig in boeddhistische landen. Het boeddhisme blinkt met de dofheid van een pijnstiller. Het is belangrijk dat je voldoende dwars durft te liggen, want daarmee stap je uit de veiligheid van de groep. Blind volgen, doet verwondering verschralen en daarmee worden allerlei wegen onzichtbaar. Waar structureel tekort aan verwondering je hersenen aanvreet, drijft je brein als een verdronken zwaluw in het water. Vermoord jezelf niet met balans. Sla jezelf uit het lood met twijfels.'
'Wat bedoel je nou?' vroeg Erik, verontrust, want hij had geen zin om net als Brenda en Mike in een psychose te belanden.
'Klamp jezelf vast aan alles wat veilig is en je hart verdort als gras tijdens een zinderende hittegolf. Sommige mensen lijken uitgebalanceerd, maar zijn dood vanwege een uitgeblust brein. Ze lijken stabiel, maar zijn een stabiel lijk.'
Erik vroeg zich af waarom hij ineens aan zijn opa Klaas en buurman Bart Brandenburg moest denken.
'Mensen drinken alcohol om de tralies in hun ziel op te lossen en dan schieten ze kortstondig over limiterende grenzen,' vervolgde Brenda. 'Mike en ik deden dat veel en Mike doet het nog steeds.'
'Dus jullie waren gekooide mensen.'
'Ogenschijnlijk zit er schwung in Mike, maar feitelijk zit hij in de gevangenis en daar breekt hij af en toe uit met drank. Ik was ook zo. Je stelpt de bron van je geestelijke gevangenis niet zomaar. Voel meer en de bron komt in zicht. Veel mensen zitten in een hok, maar hebben dat niet door, want dergelijke kennis kunnen ze zich niet permitteren. In plaats van licht op hun kooi te schijnen om zich ten volle bewust

van de tralies te worden, veroordelen ze anderen om "ik ben goed" in stand te houden. Tralies ontstaan door tekort aan zelfvertrouwen, waardoor je niet overgaat tot zelfreflectie, maar inwendig bloeit door te kankeren op anderen, zoals Bram zo goed kan.'

Ik verstarde een paar uur geleden, dacht Erik. Maar uiteindelijk trok ik Anna en Mike op de steiger. Ik stopte mezelf in een studiehok, maar vanavond breek ik los door dieper in mezelf te kijken. Je kan uit kooien breken, maar je moet er angsten voor overwinnen. Goed leven is vooral: niet verschralen door woekerende angsten.
Brenda volgde een late fietser die onder hen door over de Gasthuiskade reed. Daarna draaide ze zich weer naar Erik en keek hem met een bijna smekende blik aan. Erik schrok ervan.
'Mike en ik misbruiken jou door je ongevraagd van adviezen te voorzien,' zei ze. 'Zo voelen we ons groot.'
Erik wist dat zijn oma gelijk had en begreep dat veel ouders onbewust hun eigenbelang op het oog hadden waar ze 'wijsheid' in hun kinderen persten. Ook snapte hij de irritatie bij veel kinderen vanwege het aan moeten horen van alle adviezen en snapte hij zijn eigen irritatie, die hij vaak voelde tijdens het luisteren naar Brenda en Mike.
Mijn oma en oom maakten zich los van het dwingende van Bram, dacht hij. Maar *ook zij* hebben hun kooien.
'Waarom vertel je me dit nu pas?' vroeg Erik.
'Ik voelde het altijd ergens wel, maar kreeg het zonet pas goed door. Mogelijk vanwege de krijsende meeuw die voor de zoveelste keer over ons heen vloog. Een dwangmatige lijer. Net als Bram. Net als ik.'
'Denk je dat het elke keer dezelfde meeuw is?' vroeg Erik, die even vermoedde dat zijn moeder op aarde terug was gekeerd in de vorm van een meeuw.
'Ik heb geen flauw idee,' zei Brenda.
Zo sterk verlang ik dus naar mijn moeder, dacht Erik. Met dit soort gedachten doken Brenda en Mike in een psychose. Straks vertel ik mezelf dat ik de zwaartekracht *zo* goed doorgrond dat ik meen te kunnen vliegen. Dan ben ik twee seconden euforisch en plof ik naast mijn fiets.

Ze keken omhoog om te zien of er meeuwen boven hen vlogen. Er was niks.
'Waar je waardering van anderen zoekt, boor je vaak naar compensatie voor het tekort aan waardering dat je als kind kreeg,' zei Brenda 'Wat denk je, kregen Mike en ik veel waardering van Bram en Lieke?'
'Nee,' antwoordde Erik instinctief en voelde gelijk spijt omdat het een pijnlijk antwoord was.
Maar kennelijk was het wat Brenda wilde horen, want ze zei: 'Met whisky jezelf op toekomstige heldendom trakteren, zoals Mike zo goed kan, is compensatie zoeken voor het tekort aan waardering dat je van jezelf krijgt omdat je als kind onvoldoende waardering van je opvoeders kreeg. Mike en ik zochten de waardering van duizenden

met ons werk, terwijl we in een diepere laag de waardering van Bram en Lieke wensten en in een nog diepere laag de waardering van onszelf.'
Als student voelde ik me een held, daarbuiten een loser, dacht Erik. Levenslustige groene spruiten worden wit beschimmelde drollen waar je scherpe randjes wegschuurt met alcohol, carrièreshit of religie. Scherpe randjes prikkelen. Als je je leven alleen vol kan houden door van verdoofpunt naar verdoofpunt te laveren met whisky, carrièrepluimen of bidden, ben je door mieren afgebeten gras, enkel goed voor ontbijtpap. Hoewel, Mike is heel wat meer dan ontbijtpap en heel wat mensen met een fijne carrière en mensen met een krachtig helpende religie ook. Allemachtig, snel oordelen, laat zien wat voor stakker je bent. Ja, Mike zuipt, maar hij doet al meer dan vijfentwintig jaar wat hij wil. Ik deed *niet* wat ik wilde. Ik *vluchtte*, keihard, totdat mijn afstudeerscriptie was ingeleverd, totdat ik me vanavond aan de rand van het Paterswoldsemeer nestelde en Mike liet razen. Ik liet me jaren leiden door mijn angsten. Mike liet zich decennia leiden door zijn verlangens. Ik wil minder snel oordelen. Ik wil alles zien zoals het *echt* is, niet zoals het mij het beste uitkomt. Ik *kan* veranderen, ik *kan* een ander mens worden, een *beter* mens! Omarm de aarde in plaats van je eigenbelang. Maak alles fijner. We stevenen af op een *enorme* klimaatcatastrofe, we stevenen waarschijnlijk af op enorme catastrofes vanwege supermachtige dictaturen in China en Rusland en als Mike gelijk heeft, stevenen we ook af op een mogelijk de *gehele planeet* verwoestende catastrofe met een deeltjesversneller. We kunnen zo veel beter, we kunnen zo veel betere keuzes maken. Weg met de bakken overbodig eigenbelang! Ook al zuipt Mike zich misschien dood, er zit een goed mens in hem en ook in Brenda. Ik wil hen beter leren kennen. Ik bestudeerde maanden de donkere materie in sterrenstelsels, maar de donkere vlek in mijn hart is belangrijker. Licht laten schijnen op de duisternis in mijn ziel, brengt mijn brein tot betere keuzes. Het gaat er niet om dat ik een goede carrière laat uitkristalliseren, zoals Bart en Klaas. Het gaat erom dat ik een goed mens word. Natuurlijk zijn er heel veel goede mensen met een prachtige carrière. Een prachtige carrière is prima, maar ik wil in de eerste plaats een goed mens worden en dan zie ik wel welk pad dat brengt en welke doelen bij het bewandelen van dat pad in het vizier komen. Grilligheden als gevolg van krachtige twijfels brengen vreemde paden. Mogelijk hebben we die vreemde paden nodig om scherper te zien wat *werkelijk* waardevol is. Een prachtige carrière is walgelijke vuiligheid als het het algemene belang op de tocht zet opdat alles en iedereen, inclusief jezelf, verblind wordt door de felle schitteringen van die bloeiende carrière van jou. We beseffen nog niet half hoe vele 'prachtige' carrières al eeuwenlang onze planeet verneuken. Wat is er nou belangrijker? Dat we begrijpen wat donkere materie in sterrenstelsels is of dat we de afschuwelijke duisternis die de aarde op zo veel manieren kan treffen zo goed mogelijk voorkomen?
'Bram en Lieke waardeerden ons alleen als we hun adviezen volgden,' zei Brenda. 'Mike en ik moesten ons conformeren om ons veilig te kunnen voelen. Zo werden we gekooide diertjes die geacht werden maatschappelijk succesvol te worden. Door dwars te liggen met onsucces, wisten we onszelf te bevrijden. Bram werd daar niet

blij van. Bram is enkel trots als zijn kind, kleinkind of achterkleinkind maatschappelijk succesvol is.'
'Is Bram zo vaak kwaad omdat jij en Mike maatschappelijk niet succesvol zijn?'
'Dat denkt hij. Hij is kwaad vanwege de keuzes die hij maakte. Bram wordt stelselmatig aangevreten door oude onmacht, die hij nooit boven water haalde omdat hij daar het lef niet toe had. Láfheid is wat hem kwaad maakt. Als je Bram dit vertelt, snapt hij er geen snars van. Logisch, want hij heeft dit soort dingen nog nooit willen snappen. Alle vonkjes die langs dwarrelen en bij ieder mens prachtige inspirerende vuren kunnen ontsteken, doofde Bram om maatschappelijk succesvol te zijn. Mijn vader is het prototype van een rotzak die zo veel beter had kunnen weten maar dat altijd verrekte vanwege overmatig veel eigenbelang.'

Ineens begreep Erik Mikes kwaadheid. Mike trapte de filosofie, natuurkunde, kosmologie en astronomie van de afgelopen eeuw de deur uit, dacht hij. Maar het kind dat zich jarenlang plooide naar de wensen van volwassenen zit nog in hem. Hij wist zich *rationeel* te bevrijden en uit te vliegen, maar *emotioneel* is Mike nog een kind. Brenda knokte tegen emoties uit haar kinderjaren, waardoor er minder agressie in haar zit. Brenda heeft een sterkere en stabielere kern en daardoor heeft ze minder agressie nodig om zichzelf te beschermen. Maar *ergens* heeft Mike als opvoeder iets goeds gedaan, want zijn agressie zit niet in mij. Of kwam dat door mijn ouders, die mij de eerste vier jaar opvoedden? Waardoor ligt Mike zo dwars en ben ik zo braaf? *Ben* ik eigenlijk braaf? Ik omhelsde de theoretische natuurwetenschap en volgde daarmee Klaas en Bart. Mike leidde tot zijn eenentwintigste ook een regulier leven. Brenda leidde tot haar twintigste ook een regulier leven. Ik ben sinds een week eenentwintig. Sla ik ook om?
Erik dacht aan zijn opa Klaas, die een glansrijke carrière had opgebouwd, maar van wie hij zich nu afvroeg of hij een goed mens was.
'Heeft Klaas zich goed ontwikkeld?' vroeg Erik, terwijl hij Brenda's antwoord wel wist, maar nieuwsgierig was naar de details.
'Nee,' antwoordde Brenda, met een scherpe toon in haar stem. 'Iemand als Klaas lijkt stabiel, maar dat is enkel zijn pokerface. Door zijn carrière voelt hij zich groot, maar hij is een en al onbalans. Hij zag de lichtjes die aan alles doen twijfelen nooit. Klaas kan zich niet klein voelen en groeide daardoor uit tot een omhooggevallen eikel met persoonlijke nulgroei. Hoe meer je een miezer bent, hoe vetter je misvattingen. Jouw opa verliest de controle over zichzelf als je zijn door hemzelf huizenhoog ingeschatte grootheid torpedeert.'
'Wat gebeurt er dan?'
'Dan hakt hij op je in. Hij moet wel, want een narcist stort in als hij zijn ware aard in de spiegel ziet. Dat moet hoe dan ook voorkomen worden. Mike voelt zich al decennia groot met drank en theorieën, maar de laatste tijd weet hij zich klein te voelen zonder in een depressie te donderen. Dat maakt hem evenwichtiger en geïnspireerder, waardoor hij het punt nadert waarop hij de drank eruit trapt.'
'Mike deed dat vanavond.'

'Is Mike gestopt met drinken?' vroeg Brenda. 'Dat verbaast me niks nu hij zijn ei legde in de vorm van een boek.'
'Mike dronk vanavond whisky, maar wist zich klein te voelen. Ik verbaasde me erover hoe hij uithaalde naar zichzelf.'
'Dat is mooi, zolang hij maar niet te diep gaat.'
'Wat bedoel je?' vroeg Erik, verontrust.
'Te diep en je wordt gek of suïcidaal.'
'Wat gebeurt er als je diep gaat, maar niet té diep?'
'Hoe kleiner jij je kan voelen, hoe dieper je in jezelf kijkt. Je ziet dan meer menselijke verlangens en daarmee begint het avontuur dat nooit eindigt. Ontdoe jezelf van opsmuk en je beklimt steeds hogere heuvels.'
'Wat jij dus deed,' zei Erik, terwijl hij zijn hoofd naar zijn oma draaide in de verwachting een geïnspireerd mens te zien.

Brenda staarde vertwijfeld in het meer. Ze draaide zich naar Erik en keek hem met een gepijnigde blik aan. 'Laat je niet opnaaien door wat ik hier allemaal zeg. Jíj bepaalt wat goed is. Jíj bepaalt hoe jij je leven wil leiden. Het zijn de machtelozen die beter menen te weten wat goed is voor jou dan jij. Besef dat ik met mijn adviezen mijn machteloosheid ophef. Ik vlucht maar al te gemakkelijk in het beter maken van een ander in plaats van mezelf, want fouten bij een ander zien, doe ik heel wat liever dan fouten bij mezelf zien.'
Brenda draaide zich terug naar het meer en zweeg.
Erkennen dat er iets beter bij jou kan, doet je klein voelen, dacht Erik. Maar waar je groot genoeg bent om die erkenning boven water te halen, groei je. Mijn oma heeft een klein postuur, maar zo groot als nu was ze nog nooit. 'Ik bepaal zelf wel wat ik ergens van vind, Brenda, en ik vind jou groots.'
Zijn oma keek hem even wantrouwend aan, waarna een glimlach het duister de das omdeed.

Misvattingen over onszelf, elkaar en het heelal brengen veel ellende, dacht Erik. Om overeind te blijven, denken we veel te doorgronden. Zo ontstonden schrijnende dwalingen. Neem jezelf oppervlakkig waar en je belazert jezelf met vermeend zelfbegrip om van daaruit foute visies op de werkelijkheid te ontwikkelen. Foute visies vernietigden vrachten geluk. Foute visies liggen aan de basis van de massieve duisternis die de aarde momenteel in zo veel gedaantes omhult. Onze hersenen ontwikkelen veel foute logica omdat we te weinig naar gevoelens in diepere lagen luisteren. Eenkennigheid beschermend superioriteitsgevoel hakt daardoor al millennia ons brein tot stront. Voor geestelijk rijk leven moeten we deerniswekkende grootheidswaan uit ons hart filteren om met frisse verwondering onze hersenen te kunnen openen voor de vele kleurvariaties van gezonde gevleugelde logica.
'Mike luisterde naar zijn gezonde verstand en de dwaas,' zei Brenda.
'Wat bedoel je daarmee?'
'Een gezonde gek neemt goede risico's. Een zieke gek neemt geen verantwoordelijkheden, niet écht, daarvoor wordt hij te veel verneukt door eigenbelang. Zekerheid en veiligheid boven alles, dan maar een fikse prijs die betaald moet worden, zolang ánderen die prijs maar betalen, zo onderscheidt een zieke gek zich. Het zijn slechts de écht scherpe ogen die het zieke zien, die de krankzinnigheid zien. Soms zelfs ziet niemand het. Maar velen zien het zieke en krankzinnige van de gezonde gek. Door velen een mafkees genoemd worden, is echter heel wat anders dan een mafkees zijn. Veel mensen zijn gek omdat ze te weinig de gek uithangen. Goede risico's vergen moed en zijn gezond. Mike nam goede risico's en kwam ermee op theorieën, maar hij nam wel dermate grote risico's dat er donderwolken ontstonden.'
'Wat voor donderwolken?'
'Een bipolaire stoornis, een psychose, een alcoholverslaving, armoede en eenzaamheid. Net als ik liep Mike decennia over het randje en had hij geluk dat hij nooit te hard viel.'
'Wat is de positieve kant van goede risico's nemen?' vroeg Erik.
'Te veel risicomijdend gedrag doet je niet uit het leven halen wat erin zit en dat gaat steeds meer knagen. Mike haalde zich veel ellende op de hals, maar het hardde hem. Je hebt eelt nodig voor vrijheid. Al je denken ontstaat door gevoelsdraadjes die vanuit je onderbewustzijn aan je geest trekken. Vrijheid brengt creativiteit en inspireert, maar doet veel van die draadjes akelig strak staan.'
'Waarom?'
'*The poor lonesome cowboy* klinkt leuk, maar dat is het niet. Alleen zijn door onafhankelijk denken brengt geestelijke vrijheid, maar doet ook vaak verschralen vanwege tekort aan contact. Een dómme cowboy is Mike echter niet.'
'Wat bedoel je?'
'Veel slimme mensen zijn oliedom omdat lafheid hen nooit de heuvel van de gek deed beklimmen. Ze willen wel de glorie van de winnaar, maar niet het vuil van de

loser, waardoor ze middelmaat scoren omdat ze geen risico's durven te nemen terwijl ze ondertussen veel andere mensen en veel natuur naar de bliksem helpen. Als *poor lonesome cowboy* sta je er alleen voor en ben je niet onkwetsbaar omdat je sneller dan je schaduw schiet, integendeel. Mike krijgt veel klappen omdat kuddedieren hard uithalen binnen de veiligheid van de groep. Veel meelopers zijn de weg kwijt omdat ze ronddolen binnen door eigenbelang getrokken grenzen. Akelig veel slimheid trekt vaak op met onmatig gekoesterd eigenbelang, waardoor echte intelligentie verdampt en met het klimmen der jaren inspiratie vlekkerig in een hoekje verdort. Lamlendig sudderen is het uiteindelijke lot van de lafaard.'
'Hoe neem je je lafheid onder de loep?' vroeg Erik, die irritatie voelde omdat Brenda een duim naar haar zoon en zichzelf opstak, terwijl ze ondertussen al haar en Mikes mislukkingen onder het vloerkleed schoof. Tegelijk hoorde Erik een waarschuwend stemmetje dat hem vertelde dat hij met dergelijk veroordelen zijn eigen lafheid niet onder ogen wilde zien. Lafheid vanwege eigenbelang. Lafheid die ervoor had gezorgd dat hij jarenlang allesbehalve onafhankelijke gedachten had ontwikkeld, laat staan dat hij ooit naar dergelijke gedachten gehandeld had.
'We hebben zekerheden nodig,' antwoordde Brenda. 'Zekerheden zoals een dak boven ons hoofd en eten. Maar op de meeste vlakken hebben we juist ónzekerheden nodig. Onzekerheid is de aanjager van geluk. Jaag te veel zekerheden na en je slaat jezelf lam met verstarring en verveling.'
'Maar wat moet je nou?' vroeg Erik, vertwijfeld. 'Zekerheden of onzekerheden?'
'Niemand kent de goede mix, want die is voor ieder individu anders en wisselt voor ieder mens elke dag van kleur, maar te veel zekerheid maakt alles grijs.'
'Mike nam veel risico's en heeft nauwelijks vrienden,' zei Erik, terwijl hij zich een slappeling voelde omdat hij niet zei dat *hij* nauwelijks vrienden had en *zijn* leven *ook* grijs was.
'Ik maakte ook mee dat ik nauwelijks vrienden had,' zei Brenda. 'Niet of nauwelijks vrienden hebben, is heel naar. Mike vindt dat ook heel erg.'
'Waarom verloor Mike vrienden?' vroeg Erik.
'Met Mike krijg je wat je verdient. Als je denkt dat je perfect bent, zoals Bram, Klaas en Bart, verteert dat moeilijk.'
'Wat kreeg jij van Mike?' vroeg Erik, maar hij had onmiddellijk spijt van zijn vraag, want zijn oma's gezicht verwrong zich instantaan.
'Mike vertelde me op zijn tiende dat ik een waardeloze moeder was.'

Er viel een stilte. Erik wist niks te zeggen. Mike vertelde mij dat ik een waardeloos wonderkind was, dacht Erik. En ik begin te begrijpen waarom hij gelijk had. Je wil geen wonderkind zijn. Je wil een wondermens zijn. Je wil lak hebben aan alles wat het beest doet stralen. Je wil menselijke twijfels, opdat het goede wint, zodat de aarde wint, in plaats van jouw eigenbelang, dat zo prachtig straalt als het wonderkind toegejuicht wordt op een maatschappelijke troon, terwijl dat wonderkind dondersgoed weet dat hij als mens verschrikkelijk faalt.

'Ik had veel vrienden die me kleineerden zoals Bram altijd deed,' zei Brenda na enige tijd. 'Die contacten floreerden, omdat ik me door mijn opvoeding veilig voelde met die contacten. Mijn ouders logen, waren hypocriet, luisterden niet naar elkaar en niet naar mij. Ze waren enkel geïnteresseerd in hun eigen gelijk en konden niet open, eerlijk en transparant zijn, want dat was bedreigend voor hen. Als kind had ik dat niet door. Ik voelde me juist veilig bij hen. Hun in allerlei opzichten valse veiligheid zocht ik onbewust ook bij leeftijdgenoten. Zo kreeg ik verkeerde vrienden.'
'Waarom hielden die vriendschappen op?'
'Ik kreeg door wat er misging in mijn jeugd, waarna ik als mens veranderde.'
'Dat is wrang,' zei Erik. 'Je ziet wat er mis is bij jou en daardoor word je eenzaam.'
'Ja, dat was wrang.' Brenda nam een slok thee en staarde in het meer. 'Alleen-zijn dwong me nieuwe vrienden te zoeken. Er bleken leukere mensen te zijn en tot mijn verrassing wilden ze met me omgaan.'
'Wat was nou precies de reden dat bepaalde vriendschappen ophielden?'
'Sommige mensen behandelen jou het liefst als een kind om het gekleineerde kind in zichzelf te bevrijden. Wie het nodig heeft om mij te kleineren, vliegt er nu uit. Je moet vrienden niet toestaan jou te kleineren, dat is niet gezond.'
'Waarom liet je het gebeuren?'
'Te sterke eenzaamheid had mij gebroken,' antwoordde Brenda. 'Contacten kwijtraken is vaak het gevolg van mentaal sterker worden.'

Als je sterk genoeg wordt, neem je afstand van mensen die jou emotioneel vergiftigen, dacht Erik. Vervolgens vul je de ruimte met prettiger contacten. Bepaalde contacten *moeten* sterven, opdat je niet in een bedompte mist van machteloosheid blijft hangen. Soms heb je pech. Met veel pech moet je sterk genoeg zijn om in je eentje over koude vlaktes te trekken. *Fuck it*, ik trek al *zeventien jaar* over een donkere koude vlakte!
'Ik had heel lang niet door wat er speelde,' vervolgde Brenda. 'Ik voelde vaag iets, maar kreeg het nooit scherp. Onbegrepen angst deed me onder foute paraplu's kruipen.' Ineens kreeg Brenda's gezicht een verbeten trek. 'Toen ik jong was, liet ik me zó gemakkelijk afbluffen. Ik liet me altijd in de hoek drukken.' Ze pauzeerde even, keek gefocust in het water, haalde diep adem en zei: 'Mijn ouders zochten controle over zichzelf door mij net zo lang naar beneden te drukken tot ik mijn oren liet hangen naar wat zij wilden. Later deden ze het niet meer, omdat ik het gevecht met hen had gewonnen. Later deed ik het zelf en moest ik inwendig mijn ouders verwijten maken om mezelf te bevrijden. Jezelf bevrijden brengt ontwikkeling tot je laatste adem. We zijn allemaal jonge zichzelf niet begrijpende zwanen, maar geestrijk licht kan ons geweldig doen groeien.' Brenda keek Erik aan. 'Er is op aarde zó veel geestrijk licht te vinden,' zei ze, terwijl ze Erik aandachtig opnam. 'Maar er is ook een keur aan verduisterend dogma dat ons afhoudt van diepere waarheidsvinding. Wil je werkelijk vlammen als mens? Onderscheid vlijmscherp welke woorden uit een oprecht hart komen en doorzie de onderliggende valsheid van woorden waarin corruptie de maat slaat.'

'Hoe weet je welke woorden vals zijn?'
'Dat weet je niet, maar je kan het leren voelen.'
'Hoe dan?'
'Door je eigen woorden van valsheid te zuiveren.'

Ik droomde vaak over fantastische dingen doen, dacht Erik, terwijl hij omhoogkeek naar de sterren. Dromen en doen zijn echter twee totaal verschillende dingen. Toch, alles begint met dromen. Alles begint met verlangens. Naar een dak boven je hoofd. Naar eten, warmte, liefde. Naar een gelukkiger planeet. Naar vrijheid voor jezelf en voor iedereen.
'Wil ieder mens vrijheid?' vroeg Erik.
'Ja, maar met vrijheid aan de horizon verschijnen er ook donkere wolken.'
'Waarom?'
'Vrijheid willen, activeert de angst die jou geketend houdt.'
'Wat voor angst?'
'De angst om te sterven,' antwoordde Brenda. 'De angst om dakloos te worden, honger te lijden en geen geld te hebben. De angst om uitgelachen te worden, weinig voor te stellen of kinderloos te blijven. De angst om gek te worden, je toekomst te verknallen of kanker te krijgen door stress. Maar vooral de angst om alleen te zijn en alleen te blijven. Daarom was ik heel lang een goede vriendin voor vriendinnen die geen vriendinnen waren. Ze zaten vol gif en dat injecteerden ze in mij met rotopmerkingen en rotstreken. Ik voelde me bevrijd toen ik van ze af was. Dat ik de gifkikkers onomwonden duidelijk maakte dat ik ze niet meer in mijn leven wilde, beschouw ik als het beste wat ik ooit deed. Ik ben kwetsbaar omdat ik veel schuld bij mezelf zoek. Foute vrienden ruiken dat en maken daar gebruik van. Toen ik ze uit mijn leven trapte, stopte hun geestelijk kannibalisme. Met gezond interacteren groei je allebei. Als slechts één van de twee stijgt door zich tegen de ander af te zetten, groeit er slechts één. Voor kannibalen ben ik nu immuun, want ze voelen aan hun water dat ze niet bij mij moeten zijn.'
'Hoe komt het dat sommige mensen kannibalen worden?'
'Wie de ziel van een ander leegrooft, zit altijd met een deuk door de opvoeding. Foute vrienden zijn erger dan openlijke vijanden.'
'Waarom?'
'Voor vijanden ben je op je hoede, maar bij vrienden stel je je kwetsbaar op. Een zogenaamde vriend kan jou daardoor jarenlang misbruiken terwijl je het niet ziet.'
'Hoe kwam het dat jij een ander toestond jou te misbruiken?' vroeg Erik. 'Voelde je niet dat er iets fout zat?'
'Ja, dat voelde ik, maar het duurde heel lang voor ik er de vinger op kon leggen vanwege blinde vlekken door psychische deuken. Bij Bram voel ik me veilig, maar hij haalt rotstreken uit als ik niet doe wat hij wil. Om de liefde en bescherming van Bram en Lieke niet te verliezen, ontwikkelde ik blinde vlekken. Met blinde vlekken komen verkeerde vrienden in beeld. Als je psychisch gezond bent, verbind je je

automatisch met mensen die dat ook zijn omdat ratten hun streken niet aan jou kwijt kunnen. Je bent dan veilig. Psychisch gezonde mensen zijn integer.'
'Waarom?' vroeg Erik, verbaasd.
'Omdat ze de onvoorwaardelijke liefde die hen grootbracht niet willen besmeuren.'
'Kreeg jij geen onvoorwaardelijke liefde?' vroeg Erik.
'Ik kreeg Brams liefde als ik deed wat hij wilde. Ik kreeg zijn mes op mijn keel als ik een laagje dieper in mezelf keek en deed wat ik zelf wilde.'
'Ben je met een foute opvoeding psychisch altijd ongezond?'
'Nee. Je kan herstelwerkzaamheden uitvoeren, maar dat is een zware klus. Bovendien is geen enkele opvoeding perfect. We hebben allemaal ruis.'
'We moeten dus allemaal herstelwerkzaamheden uitvoeren,' concludeerde Erik.
'Ieder mens dat diep in zichzelf kijkt, komt ruis tegen. Ieder mens maakt keuzes die de ruis verminderen of vermeerderen.'
'Hoe vermeerder je ruis?'
'Door anderen met jouw ruis op te zadelen. Criminelen zijn vaak mensen die de ruis vermeerderen. Goede mensen hebben spijt van fouten waarmee ze anderen benadelen. Slechte mensen hebben spijt van fouten waarmee ze zichzelf benadelen. Goede mensen groeien door spijt. Slechte mensen verdwalen erdoor.'
Erik dronk de laatste thee uit zijn glas. 'Ik zou graag vrienden willen,' zei hij en voelde gelijk opluchting.
'We hebben niet veel vrienden nodig, Erik. We hebben goede vrienden nodig. Een goede vriend is goud, een valse vriend een aanhoudende aanslag.'

We vechten en dat is goed, dacht Erik, terwijl hij zijn lege theeglas achter hem op de tegels zette. Miljoenen jaren oude genen doen ons vaak beroerd voelen, maar daardoor vechten we. De evolutie doet ons vechten. Uiteindelijk vecht je met miljarden voor een prachtige planeet, opdat de rotzakken niet winnen.
'Ex-topsporters hoor je vaak over het zwarte gat na hun loopbaan,' zei Brenda. 'Dat gat opent zich vanwege gevoel van betekenisloosheid omdat de sporter niet meer dagelijks afziet voor een doel. Mensen hebben doelen nodig. Met sport train je jezelf in afzien voor doelen. Beter pijn kunnen verdragen, maakt gelukkiger omdat je leven met te weinig pijn verschraalt.'
'Hoe kan dat?' vroeg Erik, verbaasd.
'Waar je onderbewustzijn seint dat je bij lange na niet eruit haalt wat erin zit, voel je je als mens ondermaats. Een topsporter wil afzien omdat hij weet dat hij daar veel voor terugkrijgt. Op andere vlakken werkt het ook zo. Filosofische, psychische en sociale groei door afzien hoort bij een goed leven.'
'Is er een fundamenteel verschil tussen het dierlijke en menselijke in ons?'
'Het dierlijke in ons is alles wat ons als individu volop kansen geeft om een volgende generatie in de vorm van individuele nakomelingen op de wereld te zetten. Het menselijke in ons is alles wat alle mensen, dieren en planten volop kansen geeft om een volgende generatie op de wereld te zetten. We worden pas mens als we al het leven op aarde volop geluk gunnen. Niet alleen jouw geluk telt, ook dat van je familie, en hoe krachtiger jouw ratio en empathie hoe groter je familie. Totdat al het leven op aarde familie is. Mogelijk is al het leven in de Melkweg familie.'
'Hè?' reageerde Erik.
'Als Mike gelijk heeft, leven we in een oneindig oud universum. Onze Melkweg is dan veel ouder dan de 14 miljard jaar van het bigbangmodel. Mogelijk ontstond het leven op aarde door een brok ijs van een oude planeet. Een brok ijs waarin bacteriën zaten. Mogelijk is al het leven in de Melkweg genetisch verwant door de verspreiding van leven door middel van kometen.'

We zijn mensen, geen dieren, dacht Erik, terwijl hij zijn handen in zijn winterjas stopte. Denken is voor ons enorm belangrijk. Wat we voelen is wat we zijn, maar wat we denken bepaalt onze weg. We vinden allemaal een weg. We worden allemaal geboren en gaan allemaal dood. Een *goede* weg vinden, is heel wat anders. Een goede weg vinden, is waar ieder oprecht en eerlijk mens naar verlangt. Maakte je het leven op aarde gelukkiger of ongelukkiger? Dat staat steeds meer onbuigzaam voor ons. Daarvoor zijn we mens. Onze levens worden steeds meer bepaald door de creatie van geluk, omdat we daar steeds meer over nadenken. Het verlangen naar zo veel mogelijk geluk voor alles en iedereen zet ons aan tot het ontrafelen van mysteries, het oplossen van problemen en het aan elkaar doorgeven van de antwoorden die we vinden. We zijn mensen, we worden steeds gelukkiger van het geluk van anderen,

omdat we ons als mens ontwikkelen, omdat we steeds meer engelen worden. Althans, als we onze koers veranderen. We sloegen als mensheid de afgelopen eeuw een rampzalige weg in met oorlogen, dictaturen, hebzucht, overconsumptie, eerzucht, egoïsme, hang naar luxe en zinderend eigenbelang. We werden een soort die verschrikkelijk veel vernietigde. Rotzakken kregen op allerlei plekken de overhand. We werden steeds meer beesten en steeds minder mensen. De engel raakte uit zicht, de eigenbelangneuker won. De rotzakken mogen niet winnen. De karakterlozen, de hypocriete vuilakken, de leugenaars, ze moeten verliezen, stuk voor stuk. We lieten vaak rotzakken winnen en dat maakte ongelofelijk veel mensen en natuur kapot. We moeten engelen worden. Niet tandeloze engelen, maar engelen die hard zijn waar dat nodig is opdat zichzelf tot mens uitroepende ratten verliezen. We moeten veel fijnere wezens worden, maar bijten waar de situatie dat van ons vraagt. Op dit moment scoren we als intelligente soort ver onder de maat. Waar we als mensheid scherp naar onszelf kijken, schamen we ons de ogen uit de kop.

Brenda zette haar lege theeglas naast dat van Erik. 'We leren onze kinderen al heel lang dat ze niet eerlijk moeten zijn, want dan planten ze zich niet voort. We hebben vaak de mond vol over eerlijkheid, maar het zíjn is heel wat anders. Door gebrek aan eerlijkheid zijn we blind voor onze gevoelens van onmacht. Die gevoelens van onmacht ontstaan doordat we allerlei emoties verdringen om in de maatschappij overeind te blijven opdat we een volgende generatie op de wereld zetten. De verdrongen emoties zijn echter veroorzakers van onrust in ons. We verlangen steeds sterker naar meer menselijkheid en dat veroorzaakt onrust en dat is goed.'
'Waarom?' vroeg Erik, die aan de achtergronddreiging in hem dacht.
'Het voelen van de onrust doet je op zoek gaan naar de betere mens in jou.'
'Ontstaat er onmacht vanwege conflicterende dierlijke ik-wil-me-voortplanten-verlangens en menselijke ik-wil-geluk-voor-iedereen-verlangens?' vroeg Erik.
'Ja. Miljarden jaren richtte alles in ons zich zo goed mogelijk op de voortplanting van het individu. Maar de ontwikkeling van het menselijke in ons bracht met zich mee dat we iedereen geluk gunnen en we ons voor het geluk van iedereen willen inzetten. Als de zin van alles het gevoel van álles is, ontstaat er met meer rationaliteit en meer inlevingsvermogen een andere insteek, een breuk met miljarden jaren evolutie. En dus: conflicten tussen ik-wil-me-voortplanten-verlangens en ik-wil-geluk-voor-iedereen-verlangens. Dit gaat in de toekomst een rol spelen als de klimaatverandering ons heel hard treft en veel mensen hun kinderwens opgeven om de aarde minder te belasten en omdat ze niet nog meer kinderen in een aardse hel willen gooien. Daarmee krijg je dat rotzakken zich voortplanten en fijne mensen uitsterven. Dat kan een groot probleem worden. We moeten wereldwijd op allerlei manieren andere wegen inslaan, zodat een fijn mens zijn de oplossing is in plaats van het probleem.'
'Ik wilde maatschappelijk succesvol zijn en dat maakte van mij een succesvol student. Maar ik wil ook graag een succesvol mens worden met voldoende verlangen naar geluk voor alles en iedereen. Zijn er veel conflicten tussen ik-wil-succesvolle-kinderen-ouders en maak-iedereen-gelukkig-kinderen?'

'Ik vermoed van wel. Een kind in wie het menselijke ik-wil-geluk-creëren sterk aanwezig is, wordt structureel onzeker van ouders in wie de drang tot maatschappelijk en financieel succes sterk aanwezig is, want het kind maakt dan keuzes die de ouders afkeuren. Het kind ontbeert dan vaak fundamenteel gevoel van eigenwaarde omdat het onvoldoende waardering van de ouders kreeg voor de mens in hem of haar.'
Brenda zweeg even, waarna ze vervolgde: 'Bram werd nooit blij van mij, want ik vocht voor mijn identiteit, voor het wezen dat ik tot in mijn diepste haarvaten voelde dat ik was. Als je kinderen goede mensen zijn, worden ze precies wat jij niet wil als je te veel macht over ze uitoefent. Kinderen met spirit omarmen nooit wat hen wordt opgedrongen.'
'Dus jij hebt spirit,' concludeerde Erik en zag zijn oma als een betrapt kind verlegen glimlachen. Maar daarna verschenen er tranen in Brenda's ogen en zei ze: 'Ik leverde mijn kinderen uit aan Bram en Lieke. Ik trapte Daan, Berend en Mike terug naar af. Ik verloor mezelf decennia in een drank- en sigarettenverslaving, waarbij ik vaak geen aangenaam gezelschap was, integendeel. Ik was heel vaak geen goed mens, Erik, en dat blijft zo tot ik doodga, vergeet dat nooit. We zitten allemaal vol fouten.'

Erik vond zichzelf een slecht mens omdat hij Mikes werk nooit had willen bestuderen, maar er slopen gedachten binnen die het minder erg maakten. Mike accepteert de huidige theoretische natuurwetenschap niet, dacht hij. Die omarmde ik wel, waarmee ik tegen Mike inging. Ik volgde *mijn* weg, niet die van mijn opvoeder. Maar ik volgde wel braaf mijn professoren. Ook Mike volgde eerst de tijdgeest, maar wees daarna de theorieën van zijn vader af en versplinterde het wees-maatschappelijk-en-financieel-succesvol van Bram. Net als Mike lijk ik nu een draai te maken.
'Bram en Klaas hebben de wijsheid in pacht,' zei Brenda. 'Maar waar hun vermeende wijsheid een traptrede daalt, worden ze overspoeld met twijfels en daarmee met angst om buiten de groep te vallen. Dus blijven ze hoog op de trap hun eigen gelijk dan wel het gelijk van de dominante groep uitdragen en staan ze niet open voor alternatieve visies. Veel groepen rapen enkel op wat hun gelijk bevestigt, want een groep vernietigt zichzelf met onvoldoende onderlinge overeenstemming. De veiligheid die een groep biedt, corrumpeert het onafhankelijke denken van haar individuen en maakt hen agressief naar andersdenkenden. Ook de andersdenkende in henzelf. Brams menselijkheid veroordeelt Brams eigenbelang. Brams menselijke kant moet daarom onderdrukt worden. Het afhouden van menselijkheid maakte van Bram een vermogend man en ergens weet hij dat. Lansen van menselijkheid prikken met waarheid. Mike en ik zochten menselijkheid om onze identiteit te vinden. We moesten wel, want met het maatschappelijke presteren dat Bram van ons verlangde, hadden we onze identiteit per definitie niet gevonden. Geen mens wil aan de leiband van een ander lopen. Behalve de karakterlozen, want die zijn te laf voor identiteit en kneden hun ziel in de meelopermal.'
'Wat was Brams grootste fout?' vroeg Erik.

'Wat hij veroorzaakte, namelijk dat Mike en ik maatschappelijk noch financieel succesvol werden, verwijt hij Mike en mij. Dat is een goed recept om kinderen te breken. Gelukkig bleken Mike en ik behoorlijk taai.'
'Jullie hadden spirit.'
Brenda glimlachte wrang. 'Ik ben niet altijd even bescheiden, Erik.'
'Is het lastig om in jouw situatie geluk te voelen?' vroeg Erik, nieuwsgierig, maar ook besmuikt, omdat het een ongemakkelijke vraag was voor Brenda.
Brenda nam een pauze voor ze antwoordde. 'Al het goede dat je in jezelf bovenhaalt, verdwijnt niet,' zei ze daarna, zacht. 'Het blijft met je ziel versmolten, zelfs als niemand het waardeert, want waar de engel in jou straalt, voel jij je mens en daar kan weinig tegenop. Eenmaal gevonden verlies je het goede niet meer uit zicht. Graaf iedere dag naar moed en integriteit en je ziet paden waarvan je geen flauw benul had dat ze bestonden, Erik. Niks maakt gelukkiger dan voelen dat je naar het werkelijk goede graaft, wat totaal iets anders is dan je talenten uitmelken.'
Het wonderkind in mij mag zich voortaan aan de narcissen verhangen, dacht Erik.
'Maar ik moet de boel niet mooier doen voorkomen dan het was,' vervolgde Brenda. 'Ik vond heel vaak uiterst moeizaam sprankjes geluk. Regelmatig was ik zelfs zinderend ongelukkig. Daar stonden echter pieken van stralend geluk tegenover.'
'Wat voor pieken?'
'De momenten waarin ik tijdens het schrijven voelde dat alles in mij samensmolt om het beste uit mezelf te halen. Pieken waarin ik volgens mij als mens vol in bloei stond en ik het mooiste voortbracht waar ik toe in staat was.'
'Was dat ook zo?' vroeg Erik.
'Daar kom je nooit achter en dat hoeft ook niet. Voelen is voldoende. Voelen is heel vaak voldoende. Krachtig voelen dat je iets doet wat werkelijk goed is, maakt gelukkig. Net als iedere bloem willen we het liefst vol in bloei komen te staan. Als individueel mens en als mensheid.'
'Maar wás het werkelijk goed wat je deed?' drong Erik aan.
'Ik vermoed het, maar dat is heel wat anders dan weten. Om te overleven ziet iedereen een goed mens in zichzelf.' Brenda keek Erik even aan alsof ze iets heel dieps in hem wilde peilen. 'We willen weten wat het goede is en of we het goede doen en of we een goed mens zijn. Jij. Ik. Mike. Wij allemaal. Je komt er nooit achter, zo lijkt het. Het is zinloos om het te willen weten, zo lijkt het. Toch willen we het weten en we wéten het ook. We weten allemaal wat het goede is, althans, als we het wíllen weten. Ergens heel diep in ons zit het besef van goed en kwaad. Wil je daarnaartoe? Wil je de enorme moeite doen die jou het onderscheid doet maken tussen goed en kwaad? Wil je het weten? Of wil je het niet weten? Dat is de vraag. Wil je een goed mens zijn? Of wil je het slechts lijken om daar je voordeel mee te doen?'
'Volgens mij weet je nooit of je een goed mens bent,' zei Erik.
'Klopt. Ergens weet je het, maar je weet het nooit helemaal. Het doet er ook niet toe.'
'Wat doet er dan wel toe?'

'Of je het wil zijn. Wie we zijn, is niet onze essentie. Wie we willen zijn, is onze essentie.'
'Wat bedoel je nou?'
'Probeer de stappen te zien die van jou een beter mens maken. Dat kan alleen als je jezelf en jouw acties altijd weer onder het vergrootglas legt om te zien wat goed en wat slecht is. Dat is verschrikkelijk vermoeiend en dat is precies wat onze planeet nodig heeft. Werkelijk willen weten wat goed is, maakt van jou een beter mens. Het loont de moeite. Voor anderen maar ook voor jou, want voelen dat je stappen zet die van jou een beter mens maken, doet levensgeluk sprankelen.'
'Hoe weet je dat?' vroeg Erik.
'Zo heb ik het ervaren. Mijn ziel is vervlochten met visies die ontstonden door wat ik allemaal ervoer in mijn leven. Natuurlijk zitten daar foute visies bij.'
'Stop je al je visies in je romans?'
'Ja. Ik ben een schrijver van niks. Mijn fantasie is verschrikkelijk matig. Het is alleen dat ik zo verdomd weinig schrijf dat ik mijn romans kan baseren op mijn leven.'

54

Erik keek weer omhoog naar de sterren.
Er zit angst in mij vanwege het verdwijnen van mijn ouders toen ik vier was, dacht hij. Ik ervoer na die leeftijd nooit meer de geborgenheid die ik als peuter voelde. Ik kan daar de rest van mijn leven over jammeren en denken dat ik nooit gelukkig kan worden vanwege het noodlot dat mij trof, maar een leven lang jammeren garandeert een waardeloos leven. Doen alsof jou nooit wat trof ook. Heb de moed en maak er wat moois van *met* de pijn, al is dat gemakkelijk gezegd tijdens de seconden dat er geen rauwe pijn door je ziel trekt. Toch, uiteindelijk kan je niet anders, je moet door. Je wil niemand in de steek laten en dus stap je verder en hoop je dat de pijn dusdanig slijt dat nieuw licht de kans krijgt kleuren tevoorschijn te toveren die alles de moeite waard maken.
'Ga in je verbeelding terug naar het verleden en maak harde verwijten naar alles wat jou maltraiteerde,' zei Brenda. 'Behalve je hersenen heb je niks en niemand nodig om de opgeslagen pijn in je brein te breken door hem opnieuw te voelen terwijl je dit keer níet machteloos je lot ondergaat, integendeel. Overigens, bij de verwerking van zware trauma's kan je op dit vlak een therapeut, vriend of familielid goed gebruiken. We reageren allemaal verkeerd door onze jeugd. Waar we die foute reacties niet onszelf maar de gebeurtenissen in onze jeugd verwijten, verminderen we onze angsten. Keiharde verwijten maken, vooral naar mensen, is daarbij essentieel. Dit bedacht ik niet zelf, maar vond ik in de boeken van psychoanalyticus Alice Miller. Goede gedachten creëren prettiger gevoelens, maar daarbij moet je vaak door dikke muren angst en pijn en dat is afschuwelijk.'
Erik zag hoe een ster verdacht sterk flikkerde, wat hem na de bliksemflitsen met Mike en de krijsende meeuwen met Brenda schrik aanjoeg. Hij dacht aan de psychoses van Brenda en Mike: je kon *zo* bang voor buitenaards leven worden dat je je verstand kwijtraakte.
Weer flikkerde het hemellichaam. Wacht eens even, dacht Erik. *Hier* laten mijn hersenen me in de steek. De bliksemflitsen, de ree en de meeuwen waren *echt*. Een ster die ineens sterker flikkert dan normaal, kan niet. Ik begin dingen te zien die er niet zijn.
'Verwijten maken naar bronnen van ellende uit het verleden is in zeker opzicht hetzelfde als het uitschelden van verder dan de mens geëvolueerd intelligent leven dat ons mogelijk volgt,' zei Erik. 'Met beide overwin je angst.'
'Schelden en verwijten maken, geeft kracht. Daarom vloekt en scheldt Mike vaak. Tijdens mijn psychose zei ik: "Ik pis in je bek, rotgod, fuckduivel! Stort me dan maar godverdomme in de hel, stuk stront! En dan nóg doe ik wat ík vind dat ik als integer mens behoor te doen!" Daarna vond ik de weg omhoog, al was het mijn zwaarste klim ooit. Gesnotter over God is niks anders dan jongleren met angst. Of er nou hogere machten zijn of niet, schop je vrees voor ze naar de hel. Word zélf de kapitein van het schip dat jouw leven heet.'

Ruwe taal helpt Brenda en Mike om angsten voor hogere machten te overwinnen, dacht Erik. Bram scheldt niet op hogere machten, niet echt, want Bram is er stellig van overtuigd dat die machten niet bestaan. Voor Mike en Brenda ligt dat geheel anders.
'Was je tijdens je psychose niet bang om een willoze pop te worden?' vroeg Erik. 'Een pop die aan de touwtjes van hogere machten bungelt?'
'Ja. Ik vocht voor mijn vrijheid.'
'Je bevrijdde jezelf ergens van,' zei Erik. 'Maar van wat?'
'Van diepe angsten,' antwoordde Brenda. 'Als koeien in paniek raken, breken ze door alles heen. Ze brengen hun zware lichaam in beweging en gaan letterlijk door muren, wat ik ooit meemaakte, maar ze kunnen ook door schrikdraad gaan en een drukke weg oprennen. Als angst groot genoeg is, verblindt het. Weg! Ieder mens wordt blind voor de poort van oneindige pijn. Diepe angsten dirigeren dan ons verstand.'
'Verkeerd denken kan verschrikkelijke angsten ontketenen,' concludeerde Erik.
'Krankzinnigheid is het eindresultaat van onpeilbare angst. Mijn verkeerde denken, dat uiteindelijk de onpeilbare angst van mijn psychose bracht, was het gevolg van verborgen angsten, die al heel lang in me zaten. Die verborgen angsten opzoeken en aanvallen, lukte mij pas nadat ik de onpeilbare angst van mijn psychose overwon.'
'Moesten jij en Mike door onpeilbare angst om uit jullie psychose te komen?'
'Ja,' zei Brenda. 'Maar als je goed uit een psychose komt, ben je daarna een sterker mens.'
'Waarom?'
'Omdat je je angst overwón en er daardoor minder vatbaar voor bent.'
'Waardoor was je voortaan minder vatbaar voor de angst die jou in een psychose sleurde?' vroeg Erik.
'Ik snapte dat de gedachte dat ik als mens nooit zou kunnen sterven, onzin was. Dergelijk denken teisterde mij daarna nooit weer. Ik word nooit meer bang voor niet kunnen sterven.'
'Hoe heeft de psychose jou veranderd?'
'Ik ben relaxter vanwege minder angst, waardoor er meer ruimte voor nuance en zelfinzicht is. Je hoeft de aarde niet rond te reizen om het leven en jouw leven in het bijzonder te doorgronden. Tochten door je onderbewustzijn zijn effectiever.'
'We worden meer mens als onbewuste vrees ons minder opjaagt,' zei Erik. 'Er zijn dan nog steeds angsten, maar ze spoken minder omdat ons brein de mist waarin de zombies schuilen deels oploste met inzicht. Innerlijke monsters bedreigen onze gemoedsrust minder waar ze aan kracht inboeten doordat we ze beter zien. Dierlijke instincten verneuken de helderheid van ons denken, maar met ons verstand kunnen we hun kracht afzwakken.'

Brenda keek verwonderd naar haar kleinzoon, wat Erik een prettig gevoel gaf en hem aan Anna deed denken. Misschien was hij Anna's liefde waard. Ik was jarenlang te bang voor Anna om te beseffen dat ik haar liefhad, dacht hij. Bang zijn mag. Laf

zijn niet. Laf zijn is verschrikkelijk. Laffe mensen kijken nooit in de spiegel, daar zijn ze te laf voor. Ik was laf. Ik durfde niet in de spiegel te kijken. Dat durf ik nu wel. Ik werd de afgelopen nacht minder laf. Sinds mijn crisis op mijn vijftiende keek ik niet meer in de spiegel. Wanneer ben je laf? Als angst jou overmant? Nee, want soms zit je met *te* grote angst. Er zit lafheid in ons, en angst, en allerlei akelige gevoelens die ons te grazen nemen waar we onszelf beter waarnemen. We zijn heksenketels vol met kolkende emotionele stront. Vooral ook omdat we heel veel shit van anderen kregen te verstouwen, maar we kunnen *zo* veel van andere mensen aan als we weten dat zij *werkelijk* hun best doen om ons iets aan te reiken wat ons goeddoet. *Ook* als *jij* die ander bent. *Werkelijk* je best doen om een goed mens te zijn, maakt het grote verschil. Wie *werkelijk* zijn best doet, kan in de spiegel kijken. Bakken met geld en heel veel luxe interesseren me nu zo veel minder dan aan het begin van de avond. Leven is niks anders dan een serie ervaringen. Zorg dat je ervaringen de moeite waard zijn. Zorg dat je ervaringen niet waardeloos zijn omdat je je mens zijn verkwanselt. Zorg dat je ervaringen stralen omdat je je best doet om tot het goede te komen. *Wat* dat goede precies is, is de eeuwige vraag, maar antwoorden springen onaflatend op met het aanraken van het goud in je hart. Ik wil het morele goud volgen dat ieder mens oneindig doet stralen. Als ik daardoor Mikes ideeën beter ga vinden dan de huidige conventionele natuurkunde en kosmologie, heb ik er vrede mee dat iedereen me een dwaas vindt. En als de speurtocht naar betere antwoorden betekent dat ik vanaf hier andere keuzes maak en bipolair word en in een psychose beland, heb ik daar ook vrede mee. Natuurlijk, veel liever blijf ik geestelijk gezond, veel liever beland ik nooit in een psychose. Decennia wisten we dat het niet goed ging vanwege de opwarming van de aarde en toch bleven we wereldwijd doorgaan met het uitstoten van kooldioxide. Wat is gezond? Welke keuzes getuigen van geestelijk welzijn? Waardoor gingen we willens en wetens verder met het vernietigen van de aarde terwijl we al sinds de jaren zeventig zo veel beter wisten? Zijn we geestelijk ziek omdat maatschappelijke status, financieel succes en luxe te zwaar wegen? We zijn volslagen van lotje getikt waar we keihard doorgaan met ontelbare vliegvakanties. Was ik tot vanavond geestelijk ziek? Ik ben bang om geestelijk ziek te worden, maar misschien *was* ik het en herstel ik er vannacht van. Misschien is de mensheid geestelijk ziek en moet zij zich snel herstellen om niet ten onder te gaan vanwege onbewuste kwade krachten in de zielen van miljarden. Te veel mensen zijn onbuigzaam op zoek naar onnodig veel geld, overbodige luxe en stompzinnige status. Als mensheid moeten we ons *uiterst* snel verschonen van alles wat ons aanzet tot foute verlangens, foute gedachten en foute keuzes, waarmee we elkaar, volgende generaties, de natuur en de hele planeet kapotmaken. De aarde hangt boven de afgrond en die aarde blijft daar zolang de intelligente wezens van de planeet niet massaal in de spiegel kijken en zien wat er fout is. Waar we wereldwijd niet de urgentie voelen om heel snel op zoek te gaan naar het goud in onze ziel opdat we ons brein van foute verlangens en foute keuzes zuiveren, gaan de volgende eeuwen miljarden van ons kapot. De donkerste wolken ooit pakken zich boven de aarde samen. Klimaatverandering, natuurvernietiging, milieuvervuiling, oorlog, nucleaire wapens en volgens

Mike ook deeltjesversnellers hangen dreigend boven ons hoofd. Ik weet niet hoe het zit met deeltjesversnellers, maar de zwartste wolk lijkt klimaatverandering te zijn, die sowieso *zo* veel kapot gaat maken dat velen van ons vol ongeloof luisteren naar de mensen die het onheil aankondigen: de klimaatonderzoekers, degenen die de klimaatrampen al decennia vol in het vizier hebben en zich de haren uit het hoofd trekken omdat ze mensen maar niet duidelijk kunnen maken hoe ongenadig erg het gaat worden. De ellende van alle oorlogen tot dusverre valt in het niet bij de ellende die klimaatverandering onze planeet gaat brengen.

Erik keek weer naar de flikkerende ster, maar nu zonder vrees. Ik ga dood, dacht hij. Dat is zeker. Daar verandert geen flikkerende ster of krijsende kutmeeuw wat aan. De zekerheid dat ik doodga, is alle zekerheid die ik nodig heb. Al het lijden is eindig. Ook dat van mij. Verzamel moed en doe je best om het goede te vinden. Laat rijkdom en roem links liggen en omhels het geluk van de hele aarde.
Plotseling flikkerde de ster niet meer.
'Sommige mensen misbruiken hogere machten om macht over andere mensen uit te oefenen,' zei Erik.
'Ja. Als mensheid groeien we daar nu overheen en het is belangrijk dat we dat goed en snel doen. Religieuze leiders moeten zo snel mogelijk naar de marge opdat de ontwikkeling van de mensheid een krachtige impuls krijgt. We kunnen de aarde overgieten met ellende door halsstarrig vast te houden aan visies waar we juist mee af moeten rekenen, maar we kunnen onze planeet ook liefdevol doen flonkeren met de geestelijke rijkdom van zowat acht miljard individuen die in alle vrijheid zoeken naar het goede. De vrijheid van ieder individu om het werkelijk goede te zoeken, is tijdens de ontwikkeling van iedere intelligente soort volgens mij de troefkaart die de beslissende slag pakt opdat de planeet uit diep duister getrokken wordt. Vrijheid in de harten en hersenen van bijna acht miljard mensen laten dansen, is een uitdaging die we wereldwijd krachtig moeten aangaan. Speel je geestelijke kaarten goed en je zweeft boven prachtige besneeuwde bergtoppen in een intrigerend groeiproces dat nooit eindigt. Met Mikes filosofie, natuurkunde en kosmologie ontvouwen zich geestelijke vleugels die altijd weer subtielere lichtjes brengen.'
'Vanwege steeds snellere deeltjes in een eindeloos oud en eindeloos groot universum?' vroeg Erik.
'Ja, en vanwege het agnosme dat daar onvermijdelijk uit oprijst. Met een beter begrip van onszelf en het heelal zijn we belangstellend ten aanzien van de visies van anderen zonder anderen onze eigen visies op te dringen als gevolg van onbegrepen gebrul door onbewuste angsten. Met een beter begrip van onszelf en het heelal snappen we hoe weinig we weten, waardoor we veel minder vastlopen in knokige oude ideeën en veel meer onbevangen onszelf openstellen voor alles wat de enorme omslag kan brengen die de mensheid op het pad brengt naar een duurzaam gelukkige aarde. Onze hersenen brachten ons op de snelweg naar de hel, maar ons hart kan ons naar een aards paradijs leiden.'

Vrees verslaan, doet inwendig groeien, dacht Erik, die aan zijn eigen vrees dacht en besefte dat hij geen bevrijd mens was, maar zich toch een beetje bevrijd voelde door wat hij de afgelopen uren allemaal had ervaren. Er woelt vannacht allerlei oude vrees in mij naar boven, maar ik heb goede hoop dat ik de angsten overwin, gingen zijn gedachten verder. Hoop. Mede door de woorden van Mike. Mede dankzij de ingreep van een ree. Mede door de woorden van Brenda. Verban blind-zijn door jezelf te openen. Ik open mezelf vannacht. Veel zaken zie ik nog onscherp, maar daar voel ik me niet slecht door. Alles lijkt steeds een beetje helderder te worden en met altijd weer diepere lagen ken je jezelf nooit helemaal. Het geheel wordt nooit helemaal helder. Dat is goed. Wie alles weet, is dood. Misschien is er enkel geluk mogelijk in een universum dat altijd weer kleinere en snellere deeltjes tevoorschijn tovert. Deeltjes die je nooit allemaal kent. Misschien voel je enkel geluk als je jezelf nooit helemaal kent. Misschien moet er altijd mist blijven. Zonder mysterie geen magie. Zonder magie geen geluk.
'Door angsten zitten er blokkades in mij, waardoor ik bepaalde gevoelens niet doorgrond of zelfs in het geheel niet ken,' zei Erik.
'Blokkades zijn goed, want ze beschermen jou. Ons onderbewustzijn haalt alles uit de kast om ons te beschermen.'
'Maar het is belangrijk om verborgen angsten te doorgronden en te overwinnen.'
'Ja, want het is belangrijk dat we steeds meer mens worden, zodat we steeds meer in staat zijn om de angsten te verminderen die ons afhouden van werken aan het geluk van de hele aarde. Maar doe het rustig aan, Erik. Trek niet in één keer alles tevoorschijn. Mike en ik zitten vol met angsten en waar we te veel angsten tegelijk aanpakken, worden we instabiel. Het heelal is immens, maar ons vat met angsten ook.'

Mike is eerlijk, maar niet goudeerlijk, dacht Erik. Hij vertelde me niks over de publicatie van zijn boek.
'Waarom is Mike ongrijpbaar?' vroeg hij.
'Omdat hij door eerlijk te zijn op steeds diepere waarheden stuit en al die waarheden nieuwe vraagtekens brengen. Mike weet daardoor zelf niet waar hij naartoe gaat en dat maakt hem ongrijpbaar. Voor ons, maar ook voor hemzelf.'
'Mike is ongrijpbaar voor mij terwijl ik al zeventien jaar bij hem in huis woon.'
'Mike is ook ongrijpbaar voor mij terwijl ik al achtenveertig jaar zijn moeder ben.'
'Hij was niet eerlijk naar mij, want hij vertelde me niks over zijn boek. Maar als ik zelf eerlijk ben… Ik zat de afgelopen avond totaal niet te wachten op zijn natuurwetenschappelijke ideeën en misschien voelde hij dat aan.'
'Ongrijpbaar voor jezelf zijn, maakt van je leven een avontuur,' zei Brenda. 'Niemand kent zichzelf. Degenen die zichzelf menen te kennen, komen het sterkst voor verrassingen te staan waar ze per ongeluk een diepere laag in zichzelf aanboren. Jezelf beter leren kennen is voor iedereen het avontuur dat nooit stopt en het is een avontuur dat ieder mens graag beleeft, al denken we er anders over wanneer we mentaal instorten. Elk avontuur is de hemel en hel ineen vertelde Mike me

vanmiddag toen hij twee exemplaren van zijn boek bracht. Ken je het verhaal van Mike en de hoge duikplank?'
'Nee.'
'Toen jouw vader, Berend en Mike zeven waren, wilden ze van de hoge duikplank springen omdat de lage duikplank voor hen te saai was geworden. Daan en Berend overwonnen hun angst heel snel, maar Mike niet. Terwijl jouw vader en Berend om beurten van de hoge duikplank sprongen, durfde Mike de trap niet op.
"Ben je er klaar voor, Mike?" vroeg ik hem, maar hij zei niets.
Ik hees me uit het zwembad en liep naar hem toe. Hij bibberde en hield zijn vuistjes onder zijn kin tegen zijn borst gedrukt.
"Ik durf niet, Brenda," zei hij zacht en ik kon aan zijn gezicht zien dat hij op het punt van huilen stond.
"Geeft niks, Mike," zei ik. "Dan spring je nog eens van de lage, dat is ook leuk."
Maar dat vond hij helemaal niet leuk. Dat was een nederlaag.
"Aan de kant, Mike!" schreeuwde Berend en duwde hem ruw opzij om daarna de trap van de hoge duikplank op te rennen. Ik zag Mike Berend nakijken terwijl hij klappertandde.
Ineens kreeg Mikes gezicht de harde trek die ik zo goed ken van Bram. Hij beklom de trap en is nooit meer bang voor de hoge duikplank geweest.'
Brenda keek Erik aan. 'Mike en ik zijn bange mensen, Erik. We moeten continu zeilen bijzetten om onze angsten de baas te blijven. We zijn kwetsbaar. Sommige mensen stampten ons achteloos in de grond en lieten ons voor dood achter, maar als buigend riet kwamen we altijd weer overeind. We zijn niet sterk en slaan snel tegen de vlakte, maar tot nu toe houden we het vol. Uiteindelijk staan we weer en zijn we gegroeid en durf dán nóg een keer uit te halen. Waar angst jou er niet onder krijgt, spring je na de volgende aanloop hoger.'
De mooiste schatten liggen onder opgestapelde angst, dacht Erik. 'Ik kom liever niet net als Mike in de rafelranden van de maatschappij terecht,' zei hij. 'Dat is míjn hoge duikplank.'
'De maatschappij is overal. Ieder mens staat er midden in. Ieder mens staat tussen andere mensen en speelt zijn rol. Ook Mike als hij in zijn slaapkamer zijn ideeën uitwerkt. Angst voor rafelranden is angst voor niet gezien worden. Fuck de meewarige blikken omdat anderen denken dat je niks voorstelt. Maatschappijen zijn wereldwijd al heel lang ziek omdat ze mensen opjagen. We hebben wereldwijd veel meer ontspanning nodig op alle denkbare vlakken. Mike is een strakgespannen snaar en ik zelf ook. We zitten onszelf dwars. We zitten elkaar dwars. We zitten de natuur dwars. We zitten de aarde dwars vanwege angst om te weinig voor te stellen. We hebben het wereldwijd nodig om in allerlei opzichten met veel minder genoegen te nemen, opdat de aarde, de natuur en volgende generaties kunnen stralen en sprankelen. Mike ging nooit mee in de maatschappelijke ratrace en daar ben ik trots op. Toch stond hij midden in de maatschappij. We zijn allemaal een onderdeel van de aarde. Allemaal zoeken we. Mike ook. Hopelijk vond hij heel waardevolle dingen, maar als dat niet zo is, ben ik even trots op hem, want ik zag decennia hoe hij zich

uit de naad werkte om tot het goede te komen. Ja, hij zuipt en soms stuitert hij onheilspellend op en neer en als het zo uitkomt beledigt hij je tot op het bot, maar op zijn manier doet hij zijn best, heel erg zijn best, en daarom houd ik zo godvergeten veel van hem en ook van jou.'
'Van mij?'
'Je doet verschrikkelijk je best, Erik.'
'Ja, voor mezelf, voor mijn eigen individuele eigenbelang.'
Brenda keek hem heel diep in de ogen. 'Je mag dan jezelf voor de gek houden, dat lukt je niet bij mij.'

Eriks mond ging staan zoals die stond als hij aan een zware klimroute in De Klimborg begon. Hij keek naar Mikes boek, dat nog steeds op de bagagedrager van zijn fiets lag. Ik ben niet bang meer voor Mikes ideeën, dacht hij. Absolute Waarheden kunnen een planeet naar de bliksem helpen. Albert Einstein beukte op de mensheid in met wiskundeformules die wereldwijd net zo 'waar' zijn als de ideeën van de nazi's dat ooit in Duitsland waren. 'Laat het aan de vrije markt over' hakte de afgelopen decennia een groot deel van onze toekomst aan spaanders met overconsumptie en dat gaat nu harder dan ooit. Als Absolute Waarheid de betere zoektochten naar het goede torpedeert, hangt horror in de lucht. Vernietig mysterie met waarheden die niet kloppen en je slaat de weg naar doem in. Ik weet nu dat ik heel weinig weet. Ik weet nu dat ik doodga, naar het goede verlang en Anna liefheb en aan de rest twijfel ik. Fuck de meewarige blikken. Dan maar niet gezien worden. Dan maar *geen* auto. Dan maar *geen* groot huis. Ik ga Mikes ideeën bestuderen. Mogelijk zijn ze onzinnig. Mogelijk zijn de huidige dominante natuurkundige en kosmologische theorieën onzinnig. Ik vind alles best, behalve een scheef schijtkonijn zijn, behalve een van de vele karakterloze rotzakken zijn. Religieuze extremisten willen niet naar alternatieve filosofieën kijken. Geldt exact hetzelfde voor de huidige natuurkundigen, kosmologen en astronomen? Zijn het wetenschappelijke extremisten? Was ik een wetenschappelijke extremist? Ik was bang voor anders denken. Anders denken is wat we wereldwijd op heel veel vlakken nodig hebben. We moeten met heel veel angsten afrekenen en hebben een omslag nodig die zijn weerga niet kent in de geschiedenis van de mensheid.

55

Erik verlegde zijn blik naar de lichtjes boven hem. In Mikes oneindige heelal stralen er eeuwig ontelbaar veel sterren, dacht hij. Buiten de aarde zijn er volgens Mike oneindig veel lichtjes, iets wat door niemand voor te stellen is. Mijn oom is geen mafkees. Ik wel. Ik vluchtte. Ik verstopte me met wonderkindje spelen, terwijl mijn oma en oom authentiek werk maakten. Ik was 'stabiel', want alle gezonde vragen die mijn leven op allerlei manieren onderuit konden halen, hield ik buiten de deur. Ik vond dat ik karakter had en torenhoge integriteit. Ik blies mezelf op met superioriteitsgevoel, terwijl een corrupte haai me inwendig opvrat. Eigenbelangbeffer Erik van Iersel hield het werk van zijn oma en oom angstvallig buiten de deur om maatschappelijk en financieel succes te kunnen fluiten. Wie mens wil zijn, vecht iedere dag met 'beschaving'. Anna hing *niet* het wonderkind uit, terwijl ze dat met haar intelligentie en mentale kracht gemakkelijk had gekund. Anna was tien stappen verder dan ik. Ik was ondermaats, daarom was ik bang voor haar. Anna is mijn hoge duikplank.
'Ga voor grote liefde, Erik,' zei Brenda. 'Neem nooit genoegen met minder, dan maar de rest van je leven alleen. Houd de magie levend. Ook op je zeventigste kan je nog grote liefde ontmoeten. Ik had altijd het gevoel dat ik ieder moment grote liefde kon tegenkomen. Ik weet niet waardoor het nooit gebeurde en ik weet niet of ik mezelf voor de gek hield, maar ik weet wel dat ik liever alleen ben dan dat ik me aan een man bind van wie ik niet houd. Halve liefde is een enkeltje naar de hel. Ik ben blij dat ik na mijn kroegavonturen voor grote liefde ging en ik hoop dat ik daar altijd voor blijf kiezen. Je bent nooit te oud voor liefde. Het bestaat, is er altijd geweest en zal nooit verdwijnen. We zijn vervloekte snuitkevers zonder geloof in liefde. Liefde is het mooiste. Ons leven is een plaag zonder liefde. Zonder geloof in liefde zweef je afgestompt door het luchtledige, brandend van verlangen naar het schot hagel dat aan alles een einde maakt.'

Erik dacht aan de grote foto van zijn vader en moeder in zijn slaapkamer. Iedereen die mijn ouders kende, zegt dat ze zielsveel van elkaar hielden, dacht hij.
'Misschien moet je een beetje geluk hebben,' zei Erik. 'Mike vindt dat hij veel pech had op het liefdesvlak.'
'Mike heeft een vrouw nodig die bestand is tegen zijn naar zelfmoord neigende eerlijkheid. We ontmoeten veel potentiële partners die we leuk vinden en die ons leuk vinden. Er komt vaak niks van terecht omdat de verbinding niet tot stand komt vanwege tekort aan zelfvertrouwen. Ik was altijd een kei in de boel verprutsen.'
'Mike vertelde me ooit: "Word de mens die je wil zijn en je grote liefde verschijnt." Klopt dat?'
'Als je geen geluk vindt met jezelf, vind je het ook niet met een ander. Je wordt dan verliefd en vindt grote liefde, maar na een tijdje van fabelachtig geluk daalt jouw oude ik weer in en verwijt je de ander wat je voorheen niet in jezelf wist te vinden. Je mist dan iets in de ander, maar ziet niet dat de mist in jou zit. Je zoekt in de ander

wat je in jezelf moet zoeken en omdat je het niet in de ander vindt, ga je dat de ander verwijten.'
'Hoe zorg je dat de liefde blijft?' vroeg Erik.
'Door te voelen wat je écht voelt, zodat je door de mist in jezelf gaat kijken.'
'Voor je voelt wat je écht voelt, ben je mogelijk te oud voor kinderen.'
'Dat zie je bij Mike en zo werkte het bij mij.'
'Je kreeg op je eenentwintigste een drieling!'
'Dat was een ongeluk.'
'Wat gebeurt er als je liefde vindt?'
'Dan ontspringt oneindige lente,' antwoordde Brenda. 'En snap je waarom het de moeite waard is om te leven.'
'Denk je?'
'Ik maakte nooit grote liefde mee, dus ik weet het niet. Net als Mike kan ik alleen maar getuigen van al mijn mislukkingen op het liefdesvlak. Toch, liefde brengt in ieders hart vonken en in ieders brein gedachten en bij mij is dat niet anders. We voelen allemaal liefde en we ontwikkelen allemaal opvattingen over liefde en die gevoelens en opvattingen bepalen heel sterk hoe we naar onszelf en alles om ons heen kijken. Liefde wervelt wereldwijd in de harten en hoofden van mensen en de aard van dat wereldwijde wervelen bepaalt de uiteindelijke koers van de aarde.'
'Wat voor koers?'
'De volgende decennia gaan we met zijn allen wereldwijd liefdevol samenwerken en maken we van de aarde iets prachtigs of we vernietigen haar vanwege tekort aan liefde door ieder-voor-zich of eigenlijk: ieder-land-voor-zich. De afgelopen dertig jaar vergrootten we ieder jaar de uitstoot van kooldioxide, terwijl we een halve eeuw geleden al wisten dat dat uiteindelijk tot immense vernietigingen leidt. Klimaatverandering bracht ons naar de rand van de afgrond en we moeten wereldwijd met zowat acht miljard mensen ver boven onszelf uitstijgen om de enorme ramp die ons gaat treffen te overleven en wel zo dat het leven nog de moeite waard is. Dat lukt alleen als we voor alles en iedereen voldoende liefde voelen, ook voor al het leven dat na ons komt. Alleen dan komen we niet alleen voor onszelf, ons gezin en ons land op, maar voor de hele aarde. Alleen dan verlangen we zo sterk naar vrijheid van meningsuiting voor ieder mens dat we op de korte termijn de beslissende slagen winnen die leiden naar gezonde democratieën in alle landen op aarde en naar een wereldregering die efficiënt klimaatverandering kan bestrijden.'

Liefde is voor alles en iedereen weggelegd, dacht Erik. Ook voor een bacterie. Ook voor een atoom. Dat krijg je met de theorie van Mike. Als je stervende bent en je kijkt terug, maakt decennialang al dan niet wervelende liefde het verschil. Liefde maakt alles de moeite waard. Niks en niemand ontkomt aan liefde, zo lijkt het. Maar zo is het niet. Heel veel wezens in het heelal sterven door tekort aan liefde. Ik vermoed zelfs dat een planeet kan sterven door tekort aan liefde. De liefde die acht miljard mensen voor elkaar en al het leven op aarde voelen, kan wel eens bepalend zijn voor de levensvatbaarheid van onze planeet.

'Laat de vrouw die je vindt, het licht in je leven zijn, Erik.'
'Wat bedoel je?'
'Ergens in jou blijft het altijd koud en donker zonder grote liefde. Daar weten Mike en ik alles van.'
'Hoe vind ik die vrouw?'
'Door niemand die je niet leuk vindt, toch aan de arm te nemen, wat ik zo schrijnend vaak deed in mijn café-jaren.'
'Waarom deed je dat?' vroeg Erik, verbaasd.
'Ik was te onzeker om het niet te doen. Ik deed mannen tekort door hun vriendin te worden en ik deed mezelf tekort door te hunkeren naar onbereikbare mannen. Waar de ander niet geïnteresseerd is: over en uit. Al het gehunker naar onbereikbare liefde is niet kunnen zien dat je continu geveld wordt door de mokerslag die tekort aan zelfvertrouwen heet. Met zelfvertrouwen sta je krachtig open voor nieuwe onbekende liefde en kom je tot de interactie waar iedereen naar verlangt.'
Je hebt de liefdeswijsheid in pacht, oma, dacht Erik. Maar ondertussen ben je zeventig en je barst al heel lang van het tekort aan zelfvertrouwen, waardoor de grote liefdes die jouw pad kruisten uit zicht verdwenen. Maar jij kreeg een drieling op je eenentwintigste en ik ben nog maagd op mijn eenentwintigste.
'Hoe vind ik zelfvertrouwen?' vroeg Erik.
'Dat vind je nu.'
'Waarom denk je dat?'
'Omdat ik aan één stuk door merk dat je nieuwe paden inslaat. Daarvoor heb je zelfvertrouwen nodig. Je brein was altijd jouw kracht, maar vannacht is je hart jouw kracht.'
'Wat is jóuw kracht?'
'Ik geef niet snel op, al staan mijn draadjes vaak op knappen en lig ik bepaald niet zelden op apegapen.'
'Bracht niet-opgeven jou zelfvertrouwen?'
'Een beetje,' antwoordde Brenda. 'Het duurde heel lang voor ik wat zelfvertrouwen vond, dat ook nog eens uiterst breekbaar bleek.'
'Ik ben bang dat ik nog niet klaar ben voor de grote liefde.'
'Liefde blijft stromen als we voldoende ons best doen.'
'Ons best doen voor wat?' vroeg Erik.
'Een goed mens zijn. Geestelijke en emotionele ontwikkeling continueert zich enkel bij degenen die een goed mens willen zijn. En alleen wie zich continu geestelijk en emotioneel ontwikkelt ervaart de ononderbroken liefdesstroom die alles de moeite waard maakt. Jij wil een goed mens zijn, Erik. Jij gaat liefde vinden. Liefde voor het leven. Liefde voor de aarde. En volgens mij ook grote liefde voor een partner, want je bent nu al waar Mike en ik pas na vele decennia zoeken waren.'
'Waarom denk je dit?'
'Ik denk het niet. Ik voel het.'
'Wat is een goed mens?'
'Iemand die zich oprecht inspant voor het geluk van alles en iedereen.'

Een goed mens zijn en je gevoelens onder controle houden door macht over anderen zijn twee totaal verschillende dingen, dacht Erik. Verlangen mensen naar macht over hun kinderen zoals hun ouders macht over *hen* hadden? Verlangen intelligente wezens elders in het heelal naar macht over ons omdat ze voelen dat *nog* verder geëvolueerde intelligente wezens macht over *hen* hebben? Verlangden mensen naar macht toen ze in geesten en hiernamaals gingen geloven? Verlangde ik naar macht met mijn krachtige overtuiging dat het universum uit niets tevoorschijn sprong? Verlangde Mike naar macht toen hij een eindeloos oud en oneindig groot heelal opgroef? Ontspringen er tunnelvisies waar mensen de duisternis niet goed kunnen doorstaan? Zodat schamel licht het brein infecteert met Absolute Waarheid opdat er een einde komt aan de onmacht vanwege onvoldoende levensgeluk? Hebben onze hersenen Absolute Waarheden nodig opdat we voldoende superioriteitsgevoel ervaren om het leven aan te kunnen?
'Wat ons leven de aarde brengt, is belangrijk,' zei Brenda. 'Maar de essentie van ons leven is het leven zelf.'
'Wat is het leven zelf?'
'Alles wat we tijdens ons leven ervaren.'
'Wat brengt ons leven de aarde?'
'Alles wat anderen ervaren door onze keuzes.'
'Daarbij horen dus ook de gevoelens van je kinderen.'
Brenda keek Erik aan. 'Laat je niks opdringen door mij, Erik. Anders breekt je leven in de knop zoals Berend ervoer, die zijn kop te veel liet hangen naar Bram en Klaas en die ik als baby nooit in de steek had mogen laten.'
In het licht van de volle maan zag Erik een door mentale pijn scheefgetrokken gezicht.
Oom Berend raakte op jonge leeftijd zijn moeder kwijt, dacht hij. Ik ook. Oom Berend kocht een staatslot en kon daarna een groot huis en een sportwagen kopen, maar verloor zijn inspiratie. Ik kijk mijn hele leven al tegen Het Kasteel op en ook tegen de huizen van Bram en Klaas. Ik wilde wat zij hadden, maar wilde ik dat *echt*? Of wilde ik net als oom Berend vluchten in geld en luxe? Was niet Mike maar *ik* de loser in het huis van de butler? Heb ik straks met mijn glanzende diploma een staatslot dat gegarandeerd uitkeert, waarop holle inspiratie in de loop van vele jaren langzaam maar zeker mijn levenslust dooft?
Zijn hele leven had Erik Mike een mislukkeling gevonden. Als kind *voel* je het gewoon, dacht hij. Je *voelt* wie wat voorstelt. Evolutionair is dat natuurlijk heel belangrijk en als kind reageer je instinctief en vanaf mijn puberteit zag ik Mike nog veel meer als een loser. Hij had niks. Geen baan, geen geld, geen huis, geen levenspartner en, afgezien van gekke Douwe, geen vrienden. *Natuurlijk* kon ik in Mike geen held zien en dus zocht ik een andere held. Mijn held woonde in een heus kasteel, want zo keek ik naar Het Kasteel in mijn jonge jaren.
Andermaal realiseerde Erik zich dat hij een loser was, omdat hij, afgezien van het behalen van een toekomstig diploma, niks voor elkaar had gekregen. Ik zat vol met

vrees en dat stuwde me voort, dacht hij. Mijn *angsten* bepaalden mijn keuzes, niet mijn verlangens. Ik ben net als oom Berend, terwijl Mike al mijn hele leven laat zien dat je ook anders met vrees om kan gaan. Ik wilde Mikes alternatieve weg niet zien, want ik wilde een baan, huis en partner. Ik snakte naar veiligheid en zo werd ik bange Erik, die zich machtig voelde vanwege hoge studiecijfers maar machteloos *was*. Veel mensen specialiseren zich in doen alsof ze heel wat zijn. Oom Berend was er kampioen in. Ik ook met mijn negens en tienen terwijl ik altijd alleen was. Heel wat *zijn* is heel wat anders. Bart Brandenburg was mijn held. We hebben allemaal onze helden en dat is niet voor niks. Er zijn mensen die heel bijzondere dingen doen. Dergelijke mensen besprenkelen ons hart met hoop, zoals Albert Einstein. Het brengt ons het besef dat het mogelijk is om goede keuzes te maken, heel goede keuzes. Maar *wie* zijn de *echte* helden? Wie blijven overeind onder het hamerende geweld van de geschiedenis? Wie maakten en maken de keuzes die planeet Aarde *echt* goeddeden en goeddoen? Onze planeet staat een enorme ramp te wachten, een ramp waarvan we de eerste contouren zien in de vorm van overstromingen, droogtes, hongersnood, hittegolven, smeltende ijskappen, smeltende gletsjers, bosbranden, orkanen, stervende mensen en stervende natuur. Dit is pas het begin. Het gaat allemaal veel en veel erger worden. Alle klimaatcatastrofes die ons nu al treffen worden veel en veel groter en gaan veel vaker plaatsvinden. Het gaat verschrikkelijk worden. Daar weten we over vijftig jaar alles van en dan *nog* staan we slechts aan het begin van alle ellende. We maken enorme fouten, maar we doen ook geweldige dingen. Er staan altijd weer helden op die hoop brengen. Helden die ons duidelijk maken dat we *allemaal* een held kunnen worden. Waar we de held in onszelf vinden, vinden we zelfvertrouwen en hoop. Tot nu toe was ik allesbehalve een held, meer een lafaard en misschien verandert dat nooit. Maar ik kan mijn best doen om te veranderen. Ik kan mijn best doen om een ander mens te worden. Een beter mens. Ik kan mij inspannen voor een beter leven. Niet alleen voor mezelf, maar voor alles en iedereen, ook voor toekomstige mensen en toekomstige natuur. Waar ik tot vanavond naar verlangde is waar de aarde de afgelopen eeuw op stukliep: verlangen naar geld en goederen, tot ver voorbij het benodigde en tot *heel* ver voorbij wat de aarde aankan. Als ieder mens op aarde het consumptiepeil van Bart Brandenburg krijgt, gaat zeer wel mogelijk al het leven op onze planeet kapot. Ik had zo veel beter kunnen weten en eigenlijk wist ik het wel. Ik wilde het niet weten. Dat kwam me beter uit. Dit is het grootste probleem wat de aarde nu teistert. Het zit net zo goed in mij. We willen onvoldoende weten wat het effect van ons leven op de aarde is, want dat komt ons beter uit. We willen weten wat ons leven *ons* brengt: duizelingwekkende schitteringen in de ogen van anderen. We willen niet weten wat ons leven de aarde brengt: een stervende planeet.

Na een lange stilte vroeg Erik aan Brenda: 'Was het vervelend voor jou om veel alleen te zijn?'
'Alleen-zijn kan je nodig hebben, maar leuk wordt het nooit, zeker niet als het lang aanhoudt. Ik was onvoldoende in staat om me te binden omdat ik onzeker was.

Eigenlijk was ik sociaal sterk, ontmoette ik regelmatig mensen en ondernam ik dingen, maar ik had er altijd drank bij nodig. Met mijn pokerface was ik in een diepere laag onzeker, waardoor je je kan afvragen hoe sterk ik nou eigenlijk écht was op het sociale vlak. Vanwege alle vragen die mijn onzekerheden in mij op lieten borrelen, trok ik me vaak terug op mezelf om antwoorden te vinden.'
'Voel je je daar nu ongelukkig bij?'
'Nee, nu niet. Mijn leven was vaak een worsteling en dan voelde ik me ongelukkig, maar mijn leven was ook vaak een avontuur dat me gelukkig maakte. Ik vind het nog steeds vervelend om alleen te zijn, maar alleen-zijn kan ook inspireren. Mensen zien vaak ranzigheid voor liefde aan, totdat de gloeilamp tussen hun benen dooft en de liefde zich verpopt tot verstikkende vriendschap. Die ellende maakte ik niet mee, omdat ik in staat was om alleen te zijn. De grote liefde is fantastisch, maar de grote verstikking een gruwel.'
Die ellende maakte je *juist* mee, dacht Erik. Met Klaas. Of nee, Brenda trapte Klaas er na één nacht uit, ze ontdeed zich gelijk van de kleverige draden die haar bezwangerden. 'Waarom worden veel relaties verstikkend?' vroeg hij.
'Omdat verdrongen gevoelens zich via ergernissen omzetten in afkeer van seks. Onbegrepen onmacht verkankert liefde tot haat. Je voelt jezelf sterk met haat en irritatie, maar je bént sterk met humor en zelfspot. Helaas zijn de laatste twee geen sterke kanten van mij. Ik voel te vaak haat en irritatie. Niet alleen ik, wij allemaal, we moeten wereldwijd een omslag maken. We moeten een enórme inspanning leveren opdat we mensen worden die in heel veel opzichten liefdevolle contacten leggen, zodat we veel en veel minder naar geld en luxe snakken om te compenseren voor ons tekort aan liefde. Niet alleen op individueel niveau. Het was de afgelopen duizend jaar vaak een goede overlevingsstrategie om de visies van de eigen groep heilig te verklaren en die van andere groepen te haten. Het gaf veiligheid onder de rationele paraplu van de groep waarin je zat. Onze zogenaamde beschaving bracht haat en tunnelvisies. Haat schoot het afgelopen millennium veel in ons omhoog om ons weg te houden van alternatieve gedachten en frisse bespiegelingen, waardoor begrip en liefde het vaak moeilijk hadden. Zo werkt het nog steeds. We zijn de intelligente kuikentjes van de aarde, kropen net uit ons ei en wisten er in zeer korte tijd een schandalige puinhoop van te maken. We begrijpen veel, maar verreweg het meeste begrijpen we niet. Om onszelf groot te houden, menen we veel door te hebben, althans, zo werkt het bij mij. Tijdens de heldere momenten waarin mijn ego zich gedeisd houdt, begrijp ik hoe weinig ik weet, hoe slecht ik mezelf doorgrond en hoe vaak ik verkeerde keuzes maak. Wereldwijd moeten we elkaar enorm gaan steunen. Daarvoor moeten we heilig eigenbelang loslaten en andere mensen en de natuur meer liefhebben. We moeten wereldwijd enórm inleveren op het materiële vlak om van de aarde een paradijs te maken voor alle mensen en alle natuur. Dat kunnen we alleen als grote wolken liefde compenseren voor vrijwillig afzien van onnodige luxe.'
'Dat is nogal wat,' zei Erik.
'Dat is enorm veel. Net zo goed zie ik het als onze enige kans.'
'Wat voor enige kans?'

‘De enige kans om aan zelfvernietiging te ontsnappen. De mensheid loopt rond met een dubbelloops in haar bek.’
‘Wat voor dubbelloops?’ vroeg Erik.
‘Schrijnend weinig integriteit en excessieve lafheid. We degenereerden door innerlijke corruptie. De engel en de ridder in ons moeten opstaan. Wereldwijd.’

56

Ik geloof in een fantastische aarde, dacht Erik. Ik geloof in wereldwijde samenwerking tussen miljarden mensen die elkaar oprecht een prachtig leven gunnen. Ik geloof in liefde. Geen baby overleeft zonder liefde. Geen planeet overleeft zonder liefde. Liefde voor mensen, vogels en bloemen. Liefde voor een partner. Grote liefde, ik wil in grote liefde geloven, ik wil in duurzame inspiratie dankzij liefde geloven. Je leven is niet tragisch als je nooit grote liefde vond. Je leven is tragisch als jouw hoop op grote liefde verdampte omdat je het geloof in jezelf verloor. Ik voel liefde voor mijn ouders en het Paterswoldsemeer. Ik voel liefde voor graslanden, regenwouden en oceanen. Liefde sprankelt op *heel* veel manieren als jouw hart oplicht vanwege verlangen naar geluk voor alles en iedereen. Zonder liefde verschrompelt onze ziel tot horror vanwege alles doorwasemend eigenbelang. Een hoop van ons verliezen zich in gemakzuchtig veroordelen en haten opdat het holle overblijfsel van wat ze bij hun geboorte waren, niet instort. Crepeer toch als er te veel van de kleurrijke vlinder in jou verdween. Verdom het om te leven op een rantsoen van verbittering omdat het leven jou niet bracht wat je hoopte. Beestachtige horror zegeviert zo vaak omdat we tekortschieten als mens. Zonder de trots die mijn menselijkheid tegen alle stormen in voedt, wil ik er niet zijn. De mensheid werd een aaneenrijging van foute keuzes als gevolg van woekerend eigenbelang, waardoor we waarschijnlijk met miljarden gaan sterven, maar sta op en creëer een aards paradijs. Geloof in jezelf en wat jij kan doen.

'Een foute vrouw breekt jou, dus laat de bitch barsten,' zei Brenda ineens. 'Plaats geen enkele vrouw op een voetstuk. Laat haar opdonderen als ze ernaar verlangt. Kutwijven zijn goed in zich aantrekkelijk maken voor mannen. Daar slepen ze hun zelfvertrouwen vandaan. Niet door een fijn mens te zijn, maar door zichzelf op te poetsen. Zo hopen ze tussen de vele vliegen de goede te vinden, wat vaak een man is die net als hen de boel belazert, de charmeur die zich met al zijn valsheid specialiseerde in zuiver overkomen. Vrouwen worden vaak verliefd op zwijnen die zich een weg door het leven vreten door de andere sekse om hun vinger te winden. Zulke zwijnen zijn relaxed en vol zelfvertrouwen omdat ze alle vrouwen zo krachtig laten voelen wat voor speciale vrouw ze zijn. Ik snap dat maar al te goed omdat ik zelf zo was. Pas toen ik het bij mezelf zag, zag ik het bij anderen. Valsheid in jezelf zien, zet zuiverheid op de kaart.'

Erik begreep dat het geen toeval was dat hij aan zijn opa Klaas moest denken.

'Je wil een partner die ziet wat er aan je schort en kritisch is, maar jou tegelijk ondersteunt met liefde en oerkracht,' vervolgde Brenda.

'Was jij vroeger een mooie vrouw?' vroeg Erik.

'Ja.'

'Trok je veel mannen aan?'

'Ja.'

'Werd je verliefd op een charmeur die een narcist bleek te zijn en drie kinderen bij je verwekte?'
'Ik kreeg wat ik verdiende.'
'Waarom?' vroeg Erik, ontsteld vanwege Brenda's harde oordeel over zichzelf.
'Ik hing de debiel uit.'
'Hoe?'
'Ik luisterde onvoldoende naar mijn gevoel,' zei Brenda.
'Wat bedoel je?'
'Smoorverliefd zijn, kan dwangmatig verdringen van diepe onzekerheden door betoverende hoop zijn in plaats van fantastisch samensmelten vanaf twee oersterke bodems van gefundeerd zelfvertrouwen. Voeg er manische depressiviteit bij en de cocktail explodeert. Liefde is ongrijpbaar totdat je jezelf begrijpt. Wil je zelfinzicht of laat je het ondersneeuwen? Ik liet het ondersneeuwen en kreeg wat ik verdiende, drie kinderen die ik in de steek liet. Ik was een kutwijf. Charmeur Klaas liet de bitch barsten. Letterlijk.'

Erik keek naar zijn oma, die grimmig in het water staarde. Plotseling begreep hij waarom rotzakken vaak rotzakken bleven. Als rotzak is zelfinzicht het allerlaatste wat je wil, dacht hij. Zelfinzicht kan je genadeloos depressief maken als het jouw zwartste vlekken naar de oppervlakte brengt. Ik begrijp nu hoe Brenda door afschuwelijke gevoelens moest om er zuiverder aan de andere kant weer uit te rollen.
'Je was geen kutwijf, Brenda. Je was een onzekere jonge vrouw, die een stommiteit beging door een nacht lang alle hoop te vestigen op een betoverende prins. Je was onbevangen, onbezonnen en verschrikkelijk hard op zoek naar iets prachtigs. Je louterde jezelf doordat je op zoek bléét naar iets prachtigs ondanks de verschrikkelijke klappen die het leven jou gaf. Je liefde en volharding maakten van jou het mooiste mens dat ik ooit tegenkwam.'
Brenda draaide haar gezicht naar Erik. Ze keek ontdaan, maar haar ogen glansden. 'Hoe dat hart van jou zo snel zo groot werd, is een compleet raadsel voor me, Erik. Deze nacht doet wat met jou. Iets in de lucht laat je ziel sprankelen. Alsof er een engel in jou opstond, die al het vuil van de aarde veegt.'

Erik keek naar de volle maan die, samen met de zon en de aarde en alle andere planeten, was ontstaan uit een instortende wolk van gas en stof. Zo keken alle astronomen naar de formatie van het zonnestelsel. Mike dacht daar anders over. Mike dacht dat de aarde en Mars voorheen rond elkaar draaiende objecten waren die met dusdanige snelheden op dusdanige afstanden langs de zon waren gevlogen dat de zon door middel van zwaartekracht het planetenechtpaar had gevangen, waarop de twee planeten in stabiele banen rond de zon waren gaan draaien. Zo ook de planeten Jupiter en Saturnus. Zo ook de planeten Uranus en Neptunus. Vanzelfsprekend had nog geen mens Mikes alternatieve opvattingen ten aanzien van zonestelselformatie serieus genomen. Er was nog nooit iemand geweest die welk natuurwetenschappelijk

idee van Mike dan ook serieus had genomen. Als je zo onthutsend onsuccesvol was als Mike, kon je dan onmogelijk *niet* verknipt zijn?
Dieren onderzoeken wat er is, dacht Erik. Mensen onderzoeken *waarom* het er is. In ieder mens zit een wetenschapper die dag en nacht naar oorzaak en gevolg zoekt. Het is de reden dat we altijd nadenken, vooral over elkaar. Het is de reden dat we graag willen begrijpen wat een ander wil en waarom. Dat doorhebben bood in het verleden voordeel. Honderdduizend jaar voordat mensen inlichtingendiensten uitvonden, zaten die diensten al in hun hoofd. We hebben de wetenschapper in ons meer dan ooit nodig. Wereldwijd. We hebben wereldwijd gezonde visies op oorzaak en gevolg nodig om uit alle misère te komen die planeet Aarde op dit moment teistert. Zonder gezonde visies op oorzaak en gevolg zijn we verknipte wezens die alles wat prachtig is kapotmaken.
Erik moest ineens denken aan iets wat Mike hem ooit vertelde. 'Als verknipte eikel viel ik altijd op foute vrouwen,' had zijn oom gezegd, 'maar omdat ik mazzelde met onsuccesvol zijn, trapten alle krengen me uit hun leven. Foute vrouwen zijn volslagen blind voor mannen die succesvol zijn als mens. Ze kijken niet naar wie je in je hart bent, ze kijken naar wat ze aan je hebben. Wees succesvol als méns en tonnen treiterteven schuiven gelubriceerd uit je reet. Echte liefde dwing je af door heel sterk te voelen wat goed is, om er vervolgens naar te handelen. Ik wou dat ik dat vanaf mijn jongere jaren had gedaan, maar ik was verblind door de roem die ik meende op te gaan strijken met briljante ideeën. Ik zocht niet naar het goede, Erik, ik wilde roem en zo werd ik een treiterklootzak. Prik door me heen en je wordt een beter mens dan ik.'
'Hoe kwam je aan al die treiterteven?' had Erik aan Mike gevraagd.
'Vanwege mijn vrees om alleen te blijven, voelde ik liefde die er niet was. Zo begon ik te liegen, in de eerste plaats naar mezelf, in de tweede plaats naar vrouwen. Hierdoor werd ik een charmeur die enkel treiterteven vond die op hun manier net zo hard logen. Zoek in je ziel de mens die in zijn eentje de open vlakte durft over te steken. Dan word je geen charmeur met mentale fundaties van vlammende onzekerheid. Bovendien bouw je dan immuniteit voor treiterteven. Godallemachtig, wat was ik vaak een zak en dat terwijl ik mezelf zo hoog had. Ik lijk veel meer op mijn vader en grootvader dan ik ooit voor mogelijk hield. Een beter mens worden, is een levenslange worsteling. Het voelt zo veel beter om content met jezelf als zak te zijn, maar als de schellen eenmaal van je ogen vallen, heb je geen keus meer, want wie de zak in zichzelf ziet, wil hem weg hebben.'
'Wat zegt dat over ons?'
'Dat we in onze diepste laag een goed mens zijn. En dat geeft hoop. Het schuldgevoel dat ik de laatste tijd steeds vaker ophoest, is zó verrekte naar, maar het helpt me om een beter mens te worden. Voelen dat daar heel diep in jou een goed mens zit en dat dat mens er vurig naar verlangt dat je hem naar boven haalt… Erik, er is zo veel hoop waar we het stuk stront in onszelf willen zien en met een dubbelloops op de korrel nemen.'

Erik keek naar het lichtje in het midden van het meer en dacht aan zijn verlegenheid met vrouwen. Hij vreesde dat hij nooit grote liefde zou vinden, maar wilde er alles aan doen om de hoop op liefde niet te verliezen door altijd aan zichzelf te blijven werken.
Hij dacht ook aan Bart Brandenburg, die er met een jonge vrouw vandoor was gegaan. En hij dacht aan Mike en Anna. Ging Mike er ook met een jonge vrouw vandoor? Sommige relaties *kunnen* haast niet goed gaan, dacht hij.
'Waarom gaan veel relaties de mist in?' vroeg hij Brenda.
'Vanwege tekort aan diepgang die zich uit in verveling of vreemdgaan. Er is vaak geen gezamenlijke verdieping omdat individuele diepgang lang geleden versplinterd werd om meer succesvol te zijn op het financiële en maatschappelijke vlak. Onzekerheid als gevolg van marginale persoonlijke ontwikkeling wordt vaak geparkeerd dankzij verbinding door liefde, maar onder het oppervlak rommelt het, totdat de relatie breekt.'
'Hoe worden beschadigde mensen verliefd op elkaar?' vroeg Erik.
'Hun barsten doen hen veilig voelen met partners die ook barsten hebben. Onbewust geeft de shit van de ander zelfvertrouwen. Later wordt dezelfde shit de splijtzwam binnen de relatie. Althans, als de barsten onvoldoende aandacht krijgen. Bij voldoende bewustwording en goede aandacht ontstaat er juist verdieping van de relatie. Geheelde wonden brengen dan sterkere liefde. Er is daarom veel hoop voor de innerlijk gemankeerde kuikentjes die we allemaal zijn.'
'Denk je?'
'We moeten op heel veel manieren verschrikkelijk knokken, willen we als individueel mens en als mensheid werkelijk stappen vooruitzetten in plaats van achteruitboeren zoals we zo ontluisterend veel hebben gedaan. Dat knokken gaat ons diepe liefde voor elkaar brengen, zowel wat de liefde tussen partners betreft als wat de liefde tussen miljarden mensen betreft die tijdens een hels gevecht voor een betere planeet pijlsnel zeer krachtige liefdevolle verbindingen voor bruisende samenwerking moeten zoeken. Overal op aarde zitten er barsten in iedere groep mensen. Waar die barsten voldoende aandacht krijgen, kunnen we als mensheid ver boven onszelf uitstijgen.'
'Wat is de onderliggende oorzaak van de barsten in groepen mensen?'
'Intolerantie ten aanzien van andersdenkenden,' antwoordde Brenda.
'Waar komt die intolerantie vandaan?'
'Onwil om het werkelijk goede te zien.'
'Waar komt die onwil vandaan?'
'Overmatig eigenbelang.'

Er zitten ook barsten in mij, dacht Erik. Ik word nerveus als ik een leuke vrouw zie. Daarnaast word ik onzeker als ik denk aan al mijn armzalige contacten met leeftijdgenoten. Ik leefde te weinig om me goed te kunnen voelen met mezelf.
Brenda draaide zich naar Erik en bekeek zijn door de maan beschenen gezicht. 'De geest schittert alleen met moed, liefde en volharding,' zei ze. 'Je brein is de aandrijfas,

maar je hart de motor. We zijn allemaal verneukt, maar ondanks de barsten kunnen we allemaal schitteren. Misschien zelfs dankzij de barsten.'
'Wat bedoel je?' vroeg Erik, verbaasd.
'Groenten en fruit maken jouw lichaam sterker met gif. Barsten die jou niet breken, maken je ziel sterker. Barsten vormen jou en geven je ziel kleur. Wie goed met barsten omgaat, ontwikkelt gezonde emoties en dan ontstaan er prachtige bloemen. Wie fout met barsten omgaat, snuift marginale troep en dan ontstaan er zieke emoties die jouw bevattingsvermogen aantasten.'
'Wat zijn zieke emoties?'
'Emoties die ons afhouden van zelfinzicht.'
'Waarom doet fout met barsten omgaan, marginale troep snuiven?'
'Veel mensen zijn niet geïnteresseerd in waarheid, maar in geluk voor henzelf. Verlies jezelf in karakterloosheid en je veert op bij marginale troep. Totdat je op hoge leeftijd inspiratieloos rondschuift. De zombie won, je interesseerde je enkel voor het oppervlakkige geluk dat jouw barsten aan het zicht onttrok en nu is er niks meer wat jou inspireert.'
'Maken moed, liefde en volharding ons minder kwetsbaar?' vroeg Erik.
'Ja, maar minder kwetsbaar zijn, is niet beter pijn buitenboord houden. Minder kwetsbaar zijn zet je ziel meer open voor pijn. Slijk is smerig en stinkt, maar ook uiterst vruchtbaar. Het slijk in jezelf zien, brengt je naar geestrijke voedingsbodems. Je eigen vuil snuiven, doet je jezelf doorgronden en daarmee ook de wereld om je heen. Hoest mentaal vuil en je voelt pijn, maar vervolgens doorgrond je je barsten. Pijn voelen geeft zelfkennis. Pijn verwerken zelfinzicht.'
'Wat is het verschil tussen zelfkennis en zelfinzicht?'
'Zelfinzicht is zelfkennis die doorvoeld is. Met zelfkennis moet je je verstand gebruiken voor begrip. Met zelfinzicht begrijp je jezelf met je hart. Maar nogmaals, pas op met al die woorden van mij, Erik. Vroeger deed ik vaak stoer en dat zit nog steeds in me. Ik deed en doe stoer door met wijsheden te strooien. Door mijn woorden flikkeren er gedachten in jouw brein en ik hoop dat daar een paar goede tussen zitten, maar de beste speurtochten ontstaan met een brein dat kritisch is en altijd weer alles in twijfel durft te trekken. Waar stoerheid in mij mijn woorden misvormt, en ik verzeker je dat dat gebeurt, is een kritische houding van jouw brein onontbeerlijk.'

Weer krijste er een meeuw vlak boven hen, om vervolgens over het meer te vliegen.
'Eerlijk zijn, doet vaak pijn,' zei Brenda. 'Dat is naar, maar de parallel lopende afbraak van je zelfbeschermingsmechanismes, maakt meer mens van jou, zodat je je prettiger verbindt met anderen en de natuur. Eerlijk zijn brengt mooiere doelen.'
'Doelen?' vroeg Erik, die terugdacht aan het begin van de avond, toen hij zich afvroeg wat zijn specifieke doelen op aarde zouden kunnen zijn, althans, als dergelijke doelen bestonden.
'Langzame kristallisatie van doelen maakt van je leven een avontuur. Zorg dat je niet de debiel uithangt door dingen te forceren. Dat deed ik vaak, bijna altijd door drank. Het bracht beschamende acties en het bracht grijze leegheid.'

'Hoezo grijze leegheid?'
'Drank gaf het kortstondige geluk dat ik nodig had om niet ten onder te gaan, maar maakte van mij een zombie omdat het me qua persoonlijke ontwikkeling op veel vlakken deed haperen. Door drank betekende ik vaak weinig voor mezelf en weinig voor anderen. Veel van mijn keuzes en acties sproten voort uit tijdelijke oplevingen waarin ik kortstondig mijn angsten oploste in alcohol. Op de lange termijn betaal je daarvoor met leegheid, want je ontwikkelt geen inspirerende doelen als angst jou te veel op de vlucht doet slaan.'
'Zo werkt het sinds mijn crisis op mijn vijftiende ook bij mij, ontdek ik vanavond. Het is alleen dat ik mijn angsten oploste in studeren. Waarom willen we zo graag iets betekenen?'
'Binnen een groep is het belangrijk dat je iets bijdraagt,' antwoordde Brenda. 'Het versterkt je positie en vergroot je kansen. Vandaar dat we ons trots voelen als we ons op een goede manier manifesteren en we ons schamen bij het tegengestelde. Trots en schaamte evolueerden door groepswerking opdat we beter overleefden. Goeddoen geeft ons een prettig gevoel vanwege trots. Onszelf vóórdoen als een mens dat goeddoet, geeft ons een beetje prettig gevoel vanwege valse trots. Zonder zelfvertrouwen zijn we wanhopig, vandaar dat ons ego allerlei sluipwegen vond om ons zelfbeeld op te krikken, onder meer met valse trots en alcohol. We zijn dol op zelfvertrouwen zoals we dol zijn op suiker omdat het onze voorouders beter deed overleven. Zelfvertrouwen snaaien zit in onze genen. Woekerende valse trots voedt vaak de schreeuw om zelfvertrouwen als op het vlak van zelfvertrouwen schraalhans keukenmeester is. Allemaal snakken we naar zelfvertrouwen. Zelfvertrouwen binnen een groep vinden, is gemakkelijker als je aardig gevonden wordt. Aardig zijn wekt aardigheid op bij anderen. Met aardig zijn winnen we zelfvertrouwen. Wereldwijde aardigheid is onze grootste uitdaging.'
'Waarom?' vroeg Erik.
'We hebben elkaars steun nodig om het broeikaseffect te pareren. Daarnaast hebben we elkaar nodig om wereldwijd zo snel mogelijk voor gezonde democratieën te zorgen, opdat oorlogen tot het verleden behoren en we ons kunnen focussen op de enorm machtige zeer agressieve vijand in de vorm van klimaatverandering. Met wereldwijde aardigheid helpen we elkaar, de natuur en volgende generaties en winnen miljarden mensen het zelfrespect dat aan de basis staat van een gelukkig leven. Nu winnen veel mensen zelfrespect met grote sommen geld en luxe goederen, maar dat is vals zelfrespect. Het stuwt onze kooldioxide-uitstoot omhoog. Tienduizenden jaren was ons geschreeuw om geesten, goden en God niks anders dan smeken om zelfvertrouwen. Wil je zelfvertrouwen? Wees oprecht aardig. Wil wat betekenen voor anderen in plaats van wat voorstellen in de ogen van anderen.'

Kiezen voor aardig zijn is een belangrijke keuze, dacht Erik. Ik wil aardig *zijn* opdat het goed gaat met alles en iedereen. Ik wil niet aardig *lijken* om mijn egoïsme te verbloemen opdat ik zo hoog mogelijk klim in de maatschappij. Het is goed en sta stil bij belangrijke keuzes en dat is wat ik doe vannacht. Ik sta stil bij Mikes werk,

Brenda's werk, klimaatverandering, buitenaards leven, toeval, liefde en Anna. Ik sta stil bij wie ik ben en wie ik wil zijn. Ik sta stil bij al het leven en hoe ik als onderdeel van dat leven iets bij kan dragen. Nieuwe speelvelden met nieuwe raadsels strekken zich voor me uit. Wandel ik vannacht met de visies van Mike en Brenda over wegen waarop het heelal en mijn psyche zich steeds helderder in mijn hersenen uitkristalliseren? Is het doel van de mens de werkelijkheid *zo* scherp waarnemen dat we een duurzaam gelukkige aarde creëren en uiteindelijk zelfs een duurzaam gelukkige Melkweg? Is ons doel het creëren van magie op aarde door te kiezen voor aardig zijn? Vroeger hadden we aardigheid nodig om binnen een kleine groep jagers-verzamelaars te floreren. Zit die aardigheid nog steeds in ons en kan het de verlangens, doelen en keuzes brengen die onze egoïstische streken als gevolg van 'beschaving' tenietdoen? Komen overal in het heelal intelligente wezens na 'beschaving' uit op het creeren van geluk voor alles en iedereen door middel van zo veel mogelijk democratie en individuele vrijheid? Behalve goede krachten zijn er op aarde ook kwade krachten. Kwade krachten waardoor het broeikaseffect ontkend of onderschat wordt. Kwade krachten waardoor er te weinig geknokt wordt voor democratie en vrijheid van meningsuiting. En ook kwade krachten waardoor er te weinig aandacht besteed wordt aan de ideeën van alternatieve denkers op het vlak van natuurkunde en kosmologie? Als er zelfs kwade krachten zitten in uiterst intelligente mensen zoals natuurkundigen, kosmologen en astronomen, is het een illusie om te denken dat intelligent leven overal in het heelal uiteindelijk voor geluk voor alles en iedereen zorgt. Er zijn op aarde miljoenen mensen die egoïsme zeer krachtig aan hun hart drukken. Dat deed ik tot vanavond ook en het is maar zeer de vraag of ik mijn egoïsme om weet te buigen naar aardigheid. Het is ook de vraag of we als mensheid onszelf om weten te buigen en wereldwijd in zeer korte tijd vanuit diep gevoelde aardigheid de verandering weten te bewerkstelligen die de aarde op veel vlakken hard nodig heeft. Ik hoop dat er zich vannacht *goede* krachten in me vastbijten. Maar je weet het niet. De meesten van ons willen geluk voor alles en iedereen en zijn bereid zich daarvoor in te zetten. Ik twijfel aan mezelf, maar niet aan de mensheid, al acht ik de kans groot dat die mensheid al het leven op planeet Aarde vernietigt omdat onze 'beschaving' te ver van beschaving af zit. Zolang democratische landen militaire slagkracht nodig hebben om zich te beschermen tegen agressors of potentiële agressors, zijn we nog lang niet beschaafd. Zolang we klimaatverandering ver onder de maat bestrijden omdat we ons er onvoldoende voor willen inspannen, zijn we nog lang niet beschaafd. Het is nog geen eeuw geleden dat de massaslachting van de Tweede Wereldoorlog plaatsvond en de Holocaust zijn oerlelijke gezicht liet zien. We hebben als mensheid nog een heel lange weg te gaan voor we ons beschaafd kunnen noemen.

57

Erik draaide zijn bovenlichaam en wierp een blik in de woonkamer van zijn oma. Brenda's flat bevatte veel spullen die ze in de loop van haar leven toevallig tegen was gekomen. Er was maar weinig waar ze geld voor had betaald. Brenda kocht niet wat bij haar paste. Ze bewaarde wat bij haar paste. Veel kwam van familie en vrienden.
Erik voelde zich altijd prettig in zijn oma's huis. Misschien omdat het zo sterk een verlengstuk van zijn oma was. Hij keek naar het plankenrekje uit de jaren zeventig. Op de witte plankjes onderscheidde hij appels en een pot met noten. Bram zwoer bij noten en zaden, maar ooit nam hij het van zijn dochter over. Brenda was op veel vlakken een pionier in de familie.
Mijn oma vertelt me dingen waar ik wat aan heb, dacht Erik. Ze geeft me weinig ongewenst advies, al irriteert ze me soms met haar wijsheden. Vanwege Brams vele ongevraagde en vaak ongewenste adviezen begrijpt Brenda heel goed dat mensen er altijd als de kippen bij zijn om wijsheden op te lepelen opdat ze *zichzelf* sterk maken. Brenda probeert *jou* sterk te maken.
Hij draaide zich weer naar het meer en ging terug naar het magische moment met de ree.
Een antilope op de Afrikaanse savanne met ochtenddauw op haar vacht weet dat een luipaard haar ieder moment kan grijpen, *maar ze leeft*, dacht hij. Mensen wanen zich gelukkig met veiligheid en zekerheid, maar je leeft niet als je je hersenen continu voor wagens vol veiligheid en zekerheid spant. Dat is echter precies wat we doen, om vervolgens avontuur te zoeken door met een vliegtuig naar een vakantiebestemming te vliegen om zo lekker bij te dragen aan het broeikaseffect.
Erik keek Brenda aan, wees naar het boek op de bagagedrager van zijn fiets en zei: 'Ik ga Mikes boek lezen.'
'Mooi!' riep Brenda. Ze keek Erik opgetogen aan. 'Je wilde Mikes ideeën nooit bekijken. Waarom nu wel?'
'Ik wil niet meer laf voor maatschappelijke en financiële veiligheid en zekerheid kiezen, terwijl ik mijn ogen sluit voor Mikes ideeën, die mogelijk dichter bij de werkelijkheid van het heelal zitten dan de huidige conventionele natuurkunde en kosmologie.'
'Dit gaat jou veel ellende brengen,' fluisterde zijn oma. 'Ik ben trots op je.' Ze omhelsde hem en gaf hem een knuffel.
Ondanks haar kleine tengere gestalte was Brenda oersterk. Dat krijg je als je drie keer per week 6b's in de overhang klimt, schoot het door Eriks hoofd, terwijl hij voelde hoe zijn definitieve besluit om Mikes werk serieus te bestuderen, onrust gaf, omdat het een breuk was met alles wat hem sinds zijn vijftiende veiligheid en zekerheid had gegeven.

De innerlijke rust van zijn oma en haar fysieke kracht gaven hem een goed gevoel. Hij herinnerde zich hoe de wang van zijn moeder ooit hetzelfde effect had. Het goede gevoel dat Brenda hem gaf, duurde echter maar heel kort.
'Ik ben bang, Brenda. Bang vanwege krijsende meeuwen en bang vanwege alles wat er vannacht gebeurt. Ik ben bang dat ik gek word.'
Brenda week enigszins achteruit om hem goed te bekijken. 'Ons gezonde verstand is een afgeleide van onze moed en jij hebt veel moed, Erik van Iersel. Je verkeerde de afgelopen jaren in niemandsland met je focus op je studie. Niemandsland valt nu weg en dat wegvallen doet emoties in jou loskomen. Je voelt nu wat gezonde mensen voelen.'
'Gezonde mensen?'
'Mensen die gevoelens niet tot ziekmakend toe wegstoppen.'
Dat deed ik dus, dacht Erik. En Brenda en Mike hadden het door. Mijn angst voor alternatief denken stopte ik achter minachting voor Mike en zijn werk. Mijn pijn vanwege de dood van mijn ouders stopte ik achter hoge studiecijfers. Gaan die cijfers terug naar mijn kleuterjaren? Op mijn vierde werd ik geleid door mijn instinct. Op mijn vierde moest ik een weg vinden na het wegvallen van mijn ouders. Alles heeft een reden. Ook iedere natuurkracht. Ook iedere lichtstraal. Maar hoe goed je alles ook ontcijfert, een deel van de waarheid zweeft in de mist. Zeer wel mogelijk het grootste deel. Ik ken het heelal niet en mezelf nog minder. Ik stel wat voor vanwege hoge cijfers maar ik beteken niks. Ik ben een waardeloos mens als ik me kritiekloos de natuurkundige en kosmologische werkelijkheid voor laat schrijven om vervolgens zo veel mogelijk persoonlijk gewin uit die 'werkelijkheid' te peuren met een ogenschijnlijk vlekkeloze carrière. Ik ben 'beschaafd' met mijn volgzame geest. Ik promoveerde mezelf de afgelopen jaren tot de perfecte meeloper. Mike is een wilde met zijn tegendraads denken. Mike volgt zijn verlangen om het heelal zo goed mogelijk te doorgronden. Ik volg mijn angst om maatschappelijk niet te mislukken. Je wordt zo gemakkelijk een meeloper. 'Beschaafd' of beschaafd, voor wie scherp kijkt is het zo duidelijk wie werkelijk zijn best doet om tot het goede te komen. *Ich habe es nicht gewusst.* Met schone schijn werd ik een van de misbaksels die Mike zo veracht. Met schone schijn belazerde ik mezelf, want ik wist wel dat er allerlei kritische vragen te stellen waren toen ik op de universiteit de bigbangtheorie en de relativiteitstheorie uitgelegd kreeg. Ik wilde die vragen niet stellen, want ik wilde niet moeilijk doen, dat kwam me beter uit. Mike gooit alles er altijd uit, dacht ik. Maar zo is het niet, zo is het helemaal niet. Hij had me veel harder kunnen aanpakken met mijn onwil om het heelal werkelijk te doorgronden, maar hij spaarde me. Hij was aardig voor me. Mike is veel aardiger dan ik tot vannacht besefte. Hij is maatschappelijk mislukt, maar ik ben menselijk mislukt.

Erik keek weer omhoog naar de sterren en vervolgens naar het licht van de volle maan. Ik was een zombie de afgelopen jaren, dacht hij. Met mijn focus op mijn studie verdrong ik diepere gevoelens. Wonderkinderen zijn wegloopkinderen. Of eigenlijk: meeloopkinderen. We lopen mee aan de leiband van de 'beschaving'. We lopen mee

om maatschappelijk succesvol te zijn in plaats van na te denken over wat *werkelijk* goed is, wat we heel goed kunnen omdat we een goed stel hersenen hebben. Heel veel slimme mensen verdommen het om een goed mens te zijn en ik was een van hen. Ik exploreerde mijn intellectuele talenten en begroef mijn emotionele ontwikkeling. Daardoor weet ik niet wat vriendschap is. Daardoor weet ik niet hoe ik een mooiere aarde kan creëren. Daardoor weet ik niet hoe ik betere wegen kan bewandelen. Maar ik kan op zoek naar antwoorden. Deze nacht is nog niet ten einde. Mijn leven is nog niet voorbij. Iedere volgende dag kan ik het goede zoeken. Sterker nog, ik kan *nu* het goede zoeken. Sterker nog, volgens mij zocht ik al het goede toen Mike vanavond met zijn whiskyfles bij mij aan de rand van het Paterswoldsemeer kwam staan. In ieder van ons wacht een beter mens, iedere dag weer. Je wil als mens het menselijke in jou aanboren. We maken als mensheid al een halve eeuw de aarde in een razendsnel tempo kapot. Hoe kan je in godsnaam als mens jezelf in de ogen kijken als je daar willens en wetens aan meewerkt? Zeg je dan als rotzak aan het einde van je leven '*ich habe es nicht gewusst*' tegen jezelf? Word *dan* een Mike van Iersel en wees eerlijk en heb het lef en zeg dat je *verdomde* goed wist dat je meehielp de boel naar de kloten te helpen, maar dat jou dat nou eenmaal te weinig kon schelen omdat je eigenbelang fucking heilig voor je was. Word een *mens*! Durf *eerlijk* te zijn! Zie het heilige eigenbelang dat de aarde kapotmaakt!
'Begrijp de waarde van geluk, Erik,' verbrak Brenda de stilte. 'Ook het geluk van de vlieg die tegen het raam stuitert en die jij niet doodslaat, maar met een glas en een ansichtkaart een nieuwe kans in de buitenlucht geeft. Ieder gevecht voor een gelukkige aarde maakt van onze planeet een fijnere plek als de goede krachten winnen. Met strijden voor het goede bloeien we op zijn mooist.'
'Waarom plegen mensen zelfmoord?' vroeg Erik, plotseling uiterst gedeprimeerd, omdat hij sterk voelde dat hij nooit de spirit zou hebben om vol voor het goede te vechten.
'Omdat ze onvoldoende toekomstig geluk zien. Vandaar dat zeer wilskrachtige mensen heel goed tot zelfmoord in staat zijn. De wand tussen willen leven en niet willen leven, is vaak flinterdun.'
'Hoe kwam jij door uiterst depressieve periodes?'
'Door te knokken,' zei Brenda, die hem scherp opnam. 'Door nooit op te geven omdat je anderen niet in de steek wil laten. Dood willen en jezelf dood willen maken, maar toch doorgaan omdat je niet wil dat anderen óók ongelukkig worden, zo sleepte ik me door depressies. Het waren vreselijke periodes, echt afschuwelijk en ze duurden soms akelig lang, maar uiteindelijk kwam ik er iedere keer weer uit.'
'Ik ga jouw werk lezen.'
Er trok een brede glimlach over Brenda's gezicht. 'Fijn, Erik, maar lees eerst Mikes werk. Hij heeft het harder nodig en misschien heeft de aarde het nog harder nodig. Bovendien is mijn werk zware kost. Mikes boek leest als een stripboek.'
'Waarom?' vroeg Erik, verbaasd.
'Omdat het kinderlijk eenvoudig het universum ontvouwt.'
'Hoe weet je dat?'

'Ik las er vandaag in.'

Het moet heel naar zijn om mee te maken dat niemand het werk leest waar je een kwart eeuw alles voor opofferde, dacht Erik. Het was Copernicus overkomen als hij niet was gestorven op de dag dat zijn beroemde boek uitkwam. Je ego verpietert, stormen razen door je ziel, je snakt naar een druppel waardering, maar het blijft droog en je moet verder. Niemand toonde tot dusverre aandacht voor het werk van Mike, maar toch verschraalde zijn ego niet. Hij heeft een enorme ego-pomp en lijdt aan grootheidswaan. Of is Mike *zo* sterk dat hij nonwaardering binnen kan laten stromen om er, voortgestuwd door pijn, nieuw werk mee te maken? Ik zag zijn werk als minderwaardig en hem ook. Mike was een stakker met grootheidswaan die geen flauw benul had van de werkelijkheid die *ik*, met mijn negens en tienen, zo goed doorgrondde dankzij klakkeloos accepteren van *zeer* vreemde natuurkundige en kosmologische theorieën. Leed *ik* aan grootheidswaan?
'Wat is ons ego eigenlijk?' vroeg Erik.
'Een mechanisme in ons onderbewustzijn waarmee we ons als individu in een groep handhaven. Daarom voel je je ego zo sterk tijdens contact met anderen en dan vooral in een groep en zo weinig tijdens contact met de natuur. Maar de evolutie bezorgde ons ook een ego om als gróep zo goed mogelijk te overleven.'
'Dat begrijp ik niet.'
'Je kent de theorie van Mike over bewustzijn,' zei Brenda. 'Bewustzijn is volgens Mike niks anders dan het dominant worden van een gevoel of een gedachte in ons brein, opdat we beter overleven.'
'Ja, dat begrijp ik.'
'Ons ego maakt ons binnen een groep duidelijk wanneer we dominant moeten worden en wanneer we ons gedeisd moeten houden. Ego is dus niet alleen met de vuist op tafel slaan. Het is ook onder de tafel kruipen. Ons ego zorgt ervoor dat we in bepaalde gezelschappen extravert zijn en in andere introvert. Het zorgt ervoor dat een jong kind extravert is bij zijn ouders en introvert bij vreemden. Maar ons ego helpt ons ook om te overleven als gróep, want voor het goed functioneren en overleven van een groep, moeten de individuen van de groep goed aanvoelen wanneer ze dominant moeten worden en wanneer ze zich gedeisd moeten houden. Een fenomenaal voorbeeld daarvan is Winston Churchill, die exáct op het goede moment dominant werd, namelijk toen hij op 10 mei 1940 premier van Engeland werd, de dag dat Adolf Hitler zijn Blitzkrieg startte. De agnost en democraat Churchill nam het in onmacht en doodsangst spartelende Engeland bij de hand en bood de op occultisme geilende dictator het hoofd. Bewustzijn hangt samen met het dominant worden van gevoelens of gedachten. Ego hangt samen met het dominant worden van individuen. Bewustzijn en ego zijn heel belangrijk voor ons overleven, zowel voor ons overleven als individu als voor ons overleven als mensheid. Soms moet een bepaald gevoel in een individu dominant worden om het individu te redden. Soms moet een bepaald individu in een groep dominant worden om de groep te redden. Soms moet een bepaalde groep in een intelligente soort dominant worden om de

intelligente soort te redden, bijvoorbeeld toen geallieerden Hitler bestreden of waar de democratische landen van nu de huidige dictaturen op aarde bestrijden of waar alternatieve denkers moeten voorkomen dat de mensheid de aarde vernietigt met een deeltjesversneller. Een gevoel kan dominant worden, maar ook een gedachte. Een gedachte is niks anders dan het logisch interacteren van gevoelens. Een individu kan dominant worden, maar ook een groep. Een groep is niks anders dan het logisch interacteren van individuen. Een groep kan dominant worden, maar ook een intelligente soort. Een intelligente soort is niks anders dan het logisch interacteren van groepen individuen. Wie weet moet de mensheid ooit dominant worden om andere planeten met biologisch leven te redden. Bijvoorbeeld door de koers van een enorme meteoriet van richting te veranderen om de planeet een allesverwoestende inslag te besparen of door bepaalde intelligente wezens op de planeet een duwtje in de goede richting te geven, bijvoorbeeld met een biljet van 5000 peseta's.'

Brenda zweeg. Ze keek naar het lichtje midden op het meer. 'Winston Churchill was een fijn mens,' vervolgde ze daarna, 'al kan je je afvragen hoe fijn je bent als je zo enorm van oorlog voeren houdt. Bovendien heb je als fijn mens ook je fouten en onhebbelijkheden. Zoals Hitler psychische verwondingen had door een vader die hem stelselmatig met een zweep sloeg, had Churchill psychische verwondingen door een vader die hem stelselmatig kleineerde. Oorlog voeren hield Churchill bij zijn depressies vandaan. In zekere zin vlúchtte hij in oorlog voeren, opdat zijn depressies verdampten. Waar de narcistische Hitler zijn psychische verwondingen ontvluchtte met oorlog en drugs deed de bipolaire Churchill dat met oorlog en drank. Wrang en wonderlijk hoe miljoenen oorlogsdoden beide mannen hielpen om als mens overeind te blijven.'
'Dus mogelijk is de belangrijkste functie van ons ego het overleven van de groep of zelfs van de hele mensheid,' concludeerde Erik.
'Mogelijk.'
'Is Churchill een favoriet van jou omdat je zelf bipolair bent?'
'Ja,' antwoordde Brenda, terwijl ze berustend naar het nog steeds doodstille meer keek. 'Tijdens een manische periode overschreeuw ik mijn tekort aan zelfvertrouwen door in de *overdrive* te gaan. Churchill verdrong er het kleineren door zijn vader mee, Mike en ik het kleineren door Bram. Manisch zijn geeft energie en kan enorm helpen. Met *overdrive* gaan bij de zwaarste problemen mijn hersenen zeer krachtig op zoek naar oplossingen. Vervolgens kóm ik bij oplossingen, of ze nou goed zijn of niet, want massa's energie doen me onstuitbaar ergens naartoe gaan. Manie en depressie zijn de uitwassen van een verward ego dat door fouten in de opvoeding niet goed ziet wanneer het met de vuist op tafel moet slaan en wanneer het onder de tafel moet kruipen. Met manie vlogen Mike en ik allebei ooit in een psychose, waardoor we brokken maakten. Maar kamikazepiloot zijn, heeft ook een positief effect. Rondvliegende brokstukken veroorzaken verdriet bij anderen en schuldgevoel en schaamte bij jezelf. Ik wil nooit weer zo'n piloot zijn, maar het spijt me niet dat ik er ooit een was.'

'Wat is het positieve effect?' vroeg Erik.
'Scherpe pijn brengt onontkoombaar zelfanalyse en daardoor diepere inzichten. Bovendien leer je met een psychose je grenzen kennen, waardoor je meer aandurft zonder opnieuw over die grenzen te duiken, want je weet heel goed waar ze liggen. Niemand wil een kamikazepiloot zijn, maar het kan gezond zijn en zoek je grenzen op, want je leert het leven en jezelf er beter door kennen om vervolgens meer voor elkaar te krijgen. Zie óók door schade en schande welke wegen naar Rome leiden. Ik bedoel hier níet dat je bewust brokken moet maken, laat staan dat je moet proberen in een psychose terecht te komen, maar wel dat je je bewust moet zijn van de onmogelijkheid om gelukkig te zijn zonder risico's te nemen. Val te hard voor je verlangen naar veiligheid en onoverwonnen angsten dweilen de vloer met jou aan. Lafbekken liggen jaren voor hun dood in hun graf. Maar dat is niet de échte ellende.'
'Wat dan wel?' vroeg Erik, verwonderd.
'Ze jagen anderen de dood in, want daarmee voelen ze dat ze leven. Lijken hielden luiwammes Hitler in leven. Het vermoorden van medemensen deed Hitler uit bed komen. Hitler was laf en durfde nooit in zichzelf te kijken om daar het grootheidswaanmonster te zien. Churchill was moedig en zag zijn depressieve kant, die hij zijn zwarte hond noemde.'
'Hoe jagen mensen nú anderen de dood in?'
'Dictators roeren zich nog steeds onheilspellend op veel plekken op aarde. Maar het aantal doden dat zij veroorzaken, is niks vergeleken bij het aantal doden dat we veroorzaken onder verre nakomelingen van ons vanwege klimaatverandering, die vooral het gevolg is van overmatig jagen op individuele veiligheid, zekerheid, geld en status omdat onoverwonnen angsten op allerlei manieren de vloer met ons aandweilen.'

In groepen moet je soms het voortouw nemen en soms het initiatief aan anderen laten, dacht Erik. Daar zijn we allemaal gevoelig voor, want heel veel generaties lang hing ons leven en dat van onze nakomelingen ervan af. Soms wil ik op deuren bonken. Een andere keer wil ik wegkruipen. Tegenpolen verscheuren me. Waarom zo bang als je zeker weet dat je doodgaat? Jaren vroeger of later, het maakt uit, maar met een *te* intimiderende dood ben je de slaaf van je eigen leven. Neem *het* leven meer serieus en *jouw* leven minder serieus en je wordt een beter mens door toegenomen moed. Snak minder naar individuele zekerheid en veiligheid en verlang meer naar zekerheid en veiligheid voor al het leven op aarde. *Fuck it*, het maakt geen fluitende zak uit of ik beroemd word! Dierlijk ego stampte in mijn ziel, maar ik ben ook een mens! Donder op met stakker Erik van Iersel die zichzelf zo nodig op allerlei manieren moet bewijzen om overeind te blijven. Doe toch gewoon wat er gedaan moet worden door te luisteren naar de gouden vezels in je ziel. Wil je het weten? Wil je het *echt* weten? Wil je *werkelijk* weten wat het goede is? Dat en alleen *dat* zorgt ervoor dat je je angsten overwint. We willen allemaal helden worden en we kunnen allemaal helden worden. Het enige wat je daarvoor nodig hebt is *echt* willen weten wat het goede is. Kinderen? Rijk worden? Een groot huis? Beroemd worden? Je kan

van alles willen, maar wat aan het eind van je leven kaarsrecht overeind staat, is de mate waarin je *werkelijk* een goed mens wilde zijn en je best daarvoor deed. Ik leef. Prachtig. Ooit ga ik dood. Geweldig. Wat wil ik nou *echt*? Ik wil het massieve goud dat ik enkel en alleen in mijn ziel kan opgraven. Voor mezelf? Nee, voor de aarde! We zijn geen vraatzuchtige varkens. We zijn mensen! Wat willen we? Diepe menselijkheid! We willen diepe menselijkheid en geen ijdele shit!

Ineens ging er een schok door Erik. Albert Einsteins ideeën werden wereldwijd dominant, dacht hij. Einstein werd net als Hitler overal waar hij kwam bejubeld en Einstein had net als Hitler een torenhoog ego en ook Einstein was er volledig van overtuigd dat zijn gedachtegoed zuiver en correct was. Is Einstein de nieuwe Hitler en Mike de nieuwe Churchill? Met dit keer niet de mensheid maar de aarde als inzet? Vanwege Endlösung door de Large Hadron Collider? Ben ik nu knetter of zie ik zeeën van licht? Geen van beide. Ik zie vraagtekens die ik niet kan beantwoorden. Sommige dingen moet je ontrafelen. Beseffen dat je de antwoorden niet weet, kan een eerste belangrijke stap zijn. Tot vannacht wist ik zo goed dat Mike gek was. Daar heb ik nu mijn twijfels over en dat maakt dat ik ook twijfels over mezelf krijg. Ik val vannacht van het voetstuk dat gebouwd werd door mijn hoge cijfers. Ik val vannacht van het voetstuk dat ik voor mezelf ontwierp om me minder klein te voelen. Ik ben minder beschaafd dan ik dacht. Ik ben minder groot dan ik dacht. Mijn ego krijgt vannacht een dreun. Ik wil onder de tafel kruipen om te kijken of er ondergrondse ideeën zijn die voor het voetlicht moeten komen. Misschien moeten binnen de natuurwetenschap andere ideeën dominant worden om de aarde te behoeden voor een ramp met een deeltjesversneller. Misschien ook niet. Ik weet het niet, maar ik kan erachter komen, ik kan het uitzoeken. *Als ik het wil weten.* Als ik echt wil zien hoe alles in elkaar steekt. Met *ich habe es nicht gewusst* geef je aan dat je onwetend wilde blijven omdat jouw eigenbelang dominant was. Ik wil dat mijn integriteit dominant is. Ik wil een deel van mijn individuele zekerheid en veiligheid inleveren om beter te zien wat het goede is. Ik snap nu dat ik als individu in moet leveren om een betere speurtocht naar het werkelijk goede op te kunnen starten. De mensheid verdwaalde op heel veel vlakken doordat een overmaat aan individueel eigenbelang de zoektocht naar het goede versperde. Of Mike het goede vond weet ik niet, maar zijn zoektocht naar het goede werd weinig verduisterd door overmatig eigenbelang, dat weet ik wel en dat zet mijn brein op scherp. We hebben als mensheid genoeg geluisterd naar rotzakken die hun eigenbelang hoog in het vaandel droegen terwijl ze hoogdravend oreerden enorm oog te hebben voor het algemene belang. We zijn onderhand genoeg verdwaald door leiders die slinks refereerden aan ons individuele eigenbelang opdat we blind achter ze aan liepen. We zijn onderhand genoeg een stelletje lamzakken geweest. Het duister dat over onze planeet hangt, is een afgeleide van het duister in ons hart.

Erik keek omhoog naar de sterren en van de sterren naar het lichtje midden in het meer. Stel je voor dat er een engel uit de hemel neerdaalt en jou vertelt wat je moet doen, dacht hij. Waar is dan je gevoel van eigenwaarde? Je doet fantastische dingen en je wordt door iedereen bejubeld, maar niks heeft waarde, want alles wordt jou ingefluisterd. Je leven is waardeloos als je ego niet straalt. Waarom voelen sporters en acteurs zich gelukkig na een geweldige prestatie? Omdat het voldoening geeft als je eruit haalt wat erin zit. Je ego bepaalt sterk hoe je je voelt, want je voelt je prettig als je iets doet wat goed is. Iets betekenen voor anderen en daardoor gezien worden, is belangrijk. Nooit gezien worden door anderen, is akelig. Nooit gezien worden door je naaste familie, is afschuwelijk. Mike werd gezien door zijn vader noch grootvader. Brenda werd gezien door haar vader noch moeder. Was *dat* wat hen manisch maakte? Om bij de dofheid vanwege gebrek aan waardering weg te komen? Alles verlept zonder de liefde die het ego van een kind verwarmt. Alles verdroogt zonder gevoel van eigenwaarde. *Ergens* moet gevoel van eigenwaarde vandaan komen. Vanmiddag klom ik in De Klimborg mijn eerste 7a en dat gaf me een enorm goed gevoel. Niemand fluisterde mij wat in. *Ik* deed het en toen ik met mijn laatste krachten de laatste greep pakte, voelde ik me geweldig. Alles is zinloos zonder je ego. Je ego kan verschrikkelijk beschadigd worden, bijvoorbeeld door je vader, moeder of grootvader, maar een engel op je schouder die jou influistert wat je moet doen, is eindeloos in de mist dwalen vanwege een verdampt ego. Een wereld waarin ieder raadsel is opgelost, is een eindeloze hel. We zitten met machtige ondemocratische landen en verschrikkelijke klimaatverandering, maar wij mensen moeten het oplossen. We kunnen ons nergens op verlaten, behalve op onszelf. Een engel kan onze problemen oplossen, maar engelen in de vorm van buitenaardse wezens die ons uit de puree halen, doen onze psyche en ons ego instorten. Ik wil geen engel, ik wil een gezond ego. Ik wil een brein en een hart die het werkelijk goede in het vizier proberen te krijgen. *Wij mensen* moeten engelen worden.

'Veel mensen zien Jezus als de engel die zei wat we moeten doen,' zei Brenda. 'De kerk was vroeger fantastisch, want mensen konden in de kerk bijkomen van een week hard werken. Ze zochten elkaar op en reflecteerden op het leven en het verlangen van het universum dan wel Gods bedoelingen. Daarnaast was het ook een uitje. Ik heb het hier over de kerk zoals die was tot 1400, zeg maar tot de renaissance. Het christendom bracht veel goeds. Er werden kathedralen gebouwd, zodat architectuur en civiele techniek zich verbeterden. Met de kerk kwam er aandacht voor het schrift, waardoor alfabetisering en literatuur op gang kwamen. In de kerk werd gezongen en gemusiceerd, waardoor muziek de mensen verlichtte. De kerk gaf opdrachten voor schilderijen, waardoor de schilderkunst op de kaart kwam. De kerk besteedde aandacht aan voordrachten en diensten, wat mede de aanzet tot toneel gaf. De kerk dacht na over het leven en het heelal en stichtte universiteiten, waardoor

de wetenschap opbloeide. Mensen wilden niet stinken in de kerk, zodat er parfums gemaakt werden. In de kerk werden goede kleren gedragen, waardoor er nieuwe mode werd ontworpen. Natuurlijk heb ik het hier niet over de kerk, maar over religie in het algemeen. Religies zorgen voor verbinding tussen mensen. Religies zorgen voor gezamenlijke inspanningen. Religies zorgen voor vooruitgang. Religies ontstaan doordat mensen zoeken naar het mooiste, beste en prettigste. Religies staan voor speuren naar zo veel mogelijk geluk, natuurlijk ook in de vorm van leven na de dood. Maar religies zorgen ook voor verstikkende structuren die uit zijn op macht in plaats van vooruitgang, structuren die mensen geestelijk knevelen en afhouden van betere visies, structuren die mensen dicteren wat goed is en die ons monddood maken. Treurig en logisch.'
'Waarom logisch?' vroeg Erik.
'Religieuze structuren bieden enorme psychische en financiële veiligheid en zekerheid voor mensen die hun brood met die structuren verdienen. Voor hen is het letterlijk van levensbelang dat de structuren blijven bestaan. Alle religies worden verneukt door eigenbelang. Alle ondemocratische landen worden verneukt door eigenbelang. Zelfs wetenschap wordt verneukt door eigenbelang. Logisch, want waar het beest nog te dominant is, slaat eigenbelang de maat.'

Wetenschap bracht ons veel goeds dankzij de zwaartekracht van Isaac Newton, de relativiteitstheorie van Albert Einstein en de kwantummechanica van Niels Bohr, dacht Erik. Drie theorieën die volgens Mike alle drie de plank misslaan: 'Die theorieën zijn zo fout als zichzelf verhangende perenbomen. Shit bedekt ons met een stinkende laag zo gauw heilige mensen of heilige theorieën de maat slaan in plaats van volledige vrijheid om de werkelijkheid beter in het vizier te krijgen. We verkwanselen onze zoektocht naar een paradijs op aarde waar heiligverklaringen van Jezus, Marx of Einstein ons brein op slot zetten.'
'Te sterk geloof in engelen ontketent onbeheersbare angst,' zei Brenda, waarna ze in haar verkleumde handen blies.
'Waarom?'
'Engelen kunnen jou maken, maar ook breken. Ze kunnen jou in je verbeelding het allerergste geven.'
'Wat is dat?'
'Oneindige pijn. De hel. Letterlijk voor de poorten van de hel staan, geeft onbeheersbare angst.'
'Wat is de oorsprong van die angst?'
'De dood. We voelden angst voor doodgaan als we uit de veiligheid van de groep gestoten werden, waarbij de eerste en belangrijkste groep het gezin was waarin je opgroeide en waarvan je totaal afhankelijk was. Voordat we gedachten ontwikkelden over hemel en hel, voelden we intens sterk dat we doodgingen als de groep ons de rug toekeerde. Het voelen van zekerheid en veiligheid binnen een groep is heel belangrijk voor ons. Nog steeds kan je als kind wat dat betreft angsten ontwikkelen.

Intense angst voor het ergste heeft mogelijk meer met de ontwikkeling van het onderbewustzijn in iemands kindertijd te maken dan met gedachten over de dood.'
'Hoe kwam jij tot de angst dat je nooit dood zou gaan?' vroeg Erik.
'Dromen over de hemel is een wapen tegen angst voor de dood. Het ontspringt uit verlangen naar niet doodgaan, verlangen naar oneindig leven, verlangen naar oneindig geluk. De angst voor de hel is de tegenhanger van dromen over de hemel. Het ontspringt uit angst voor oneindige ellende. Mijn angst voor oneindige ellende ontstond door angst voor oneindig leven, angst voor nooit dood kunnen gaan. De dagen voordat mijn psychose begon, verlangde ik enorm naar heel groot geluk. Door te dromen over heel groot geluk hoestte mijn verstand de tegenhanger op: ik kon ook heel groot ongeluk krijgen, namelijk als ik nooit dood zou gaan en als mens oneindig lang moederziel alleen zou zijn. De angst die met die gedachte ontstond was zo groot dat op dat moment mijn psychose begon.'

Mogelijk was het allesbehalve toeval dat ik vanavond alcohol dronk, dacht Erik. Er zat leegte in mij nadat ik het laatste werkstuk van mijn studie inleverde. Er zit iets fout in mij. Opportunisme deed mij de relativiteitstheorie en het bigbangmodel omarmen. Waar je te kwetsbaar bent, aanvaard je dominante opvattingen als de waarheid in plaats van ze kritisch tegen het licht te houden. Je doet dan niet wat goed is, maar waar je waardering voor krijgt. Studeerde ik zo hard om alle pijn in mij eronder te houden met toejuichingen vanwege hoge cijfers? Adolf Hitler kwam mentaal klaar op de toejuichingen die hij van miljoenen mensen ontving. Om Adolf gelukkig te houden, moesten de toejuichingen almaar toenemen, totdat heel de aarde Adolf zou aanbidden als De Aanvoerder. Is gebrek aan waardering in de jeugd de oorzaak van machtswellust op latere leeftijd? Heeft Mike daar ook last van? Mike verlangt ernaar om door de hele aarde toegejuicht te worden vanwege theorieën die de planeet van de ondergang moeten redden. Hitler hield zelfinzicht af totdat hij de loop van een pistool in zijn mond stak. *Ergens* moet Hitler toen beseft hebben dat hij een gedrocht van een mens was geweest. Vincent van Gogh moet met het pistool op zijn borst ergens beseft hebben dat hij een fijn mens was geweest. Weten we meer van onszelf dan we doorgaans doorhebben? Geldt dat ook voor mij? Vedergaan op het pad met gemakkelijk wetenschappelijk succes is niet goed, besef ik deze nacht. Het loopt slecht af met Mike als zijn theorieën fout zijn, maar het loopt slecht af met de aarde als zijn theorieën goed zijn. Mogelijk zaten er in het verleden veel planeten in dezelfde fase als de aarde nu: planeten die zichzelf vernietigden met een laboratorium zoals de Large Hadron Collider. Mogelijk sla ik hier de spijker op zijn kop. Mogelijk is het grote onzin. De enige keus die ik op dit moment heb, is serieus Mikes ideeën bestuderen, want niemand anders doet het. Brenda, maar Brenda weet niks van natuurwetenschap. Kan het van mij afhangen of de aarde blijft bestaan? Of ontwikkel ik hier grootheidswaan? Zonder de ree en alle toevalligheden van deze nacht was ik waarschijnlijk doorgegaan met mijn uitmuntende cijfers die zo onberispelijk aantonen dat ik de meningen van anderen heel goed kan kopiëren. Grootheidswaan en grootsheid liggen soms zij aan zij en kunnen elkaar met elke stap die je maakt

afwisselen. Je moet niet groots willen zijn. Dan entert te groot verlangen naar toejuichingen je brein. Je moet een goed mens willen zijn. Mijn ego gloeit met de bijval van anderen, maar mijn hart gloeit met de liefde van naasten. Ik wil bescheidenheid. Ik ken de waarheid niet. Ik weet niet of er deeltjes sneller dan licht bestaan en ik weet niet hoe oud het heelal is. Ik weet niet of er buitenaards leven is dat de mensheid volgt en ik weet niet of er leven na de dood is. Ik meende dit soort dingen te weten, *zeker* te weten, maar nu besef ik dat het slechts een geloof was. Een nieuw geloof, een modern geloof, een atheïstisch geloof, maar nog steeds een geloof. De aarde is een bol en draait om haar as, *dat* zijn feiten. Eeuwen geleden geloofden we het, nu weten we het. De mensheid gelooft nu in de relativiteitstheorie en de big bang. Ik geloofde er ook in. Ik geloofde *zo* sterk dat ik me grondig afsloot voor andere meningen, omdat alles buiten mijn eigen waarheid alleen maar flauwekul kon zijn. Hoe sterk kan je verdwalen? De huidige natuurkundigen, kosmologen en astronomen zijn aanhangers van een modern geloof. Zo ook de meeste filosofen met 'het leven heeft geen zin'. Deze nacht opent mijn ogen voor het gesloten zijn van die ogen. Deze nacht opent mijn ogen voor blindvaren op geloof opdat je belegde boterhammen verdient. Ik crepeer liever totaal verarmd dan dat ik een gelovige blijf in plaats van een wetenschapper te worden. Ik ken de waarheid niet, maar ik wil haar *wel* kennen, *echt* kennen, en daarvoor moet ik bepaalde veiligheden en zekerheden opzijschuiven, daarvoor moet ik mijn brein ontvankelijk maken voor afwijkende meningen, daarvoor moet ik mijn best doen om het goede te zoeken. Ik moet wat willen *betekenen* in plaats van iets voorstellen. Het is *zo* belangrijk dat je financieel arm blijven terwijl je het goede doet, verkiest boven financieel rijk worden terwijl je het slechte doet. Het beest dat zijn brein verarmt door afwijkende meningen ongezien te verscheuren, moet het verliezen van de mens die zijn brein verrijkt door afwijkende meningen te bestuderen.

59

Erik keek weer omhoog naar de sterren.
Mogelijk zijn Hitler en Churchill daar nu ergens, dacht hij. Wat laat je achter? Veel mensen willen kinderen achterlaten, maar kinderen of geen kinderen, alles wat je doet, telt. Alles wat je doet, doet iets met alles. Iedere dag sorteren al je keuzes effect. Op jou, je leven, de aarde en het heelal. Dat begint bij je conceptie en eindigt als je sterft. Je keuzes borrelen op uit al je gevoels-lagen en in al die gevoels-lagen zitten de effecten van alles wat je eerder deed en alles wat jou eerder overkwam. Alles wat je vanaf je conceptie deed en alles wat je vanaf je conceptie overkwam, deed iets met jou. Hitler was lui, Churchill een harde werker. Hitler was laf, Churchill moedig. Hitler was vals, Churchill eerlijk. Alles wat ze vanaf hun conceptie deden en alles wat hen vanaf hun conceptie overkwam, was bepalend voor wie ze later werden en wat ze later deden. Ik vermoed dat we als mens allemaal een punt in ons leven bereiken waarin we heel krachtig stilstaan bij wie we willen zijn en wat we willen doen. Hitler en Churchill hadden dat punt. Brenda en Mike hadden dat punt. Alle mensen die ooit leefden hadden dat punt en ik heb dat punt vannacht. Wat wil ik *echt*? Wat willen we *echt*? Wat we als kind al wilden: we willen groeien, we willen groot worden, we willen groots worden. We willen niet rijk worden, we willen niet beroemd worden, we willen groots worden. Niet groots in de ogen van anderen, groots in de ogen van ons hart, zodat we met een goed gevoel opstaan en naar bed gaan, omdat we rijk zijn in ons hart. Leven kan eenvoudig zijn, maar je vindt die eenvoud pas als je met je geest door enorme complexiteit roeit. Natuurlijk, heel veel mensen willen beroemd worden en financieel rijk, maar ik vermoed dat die mensen onvoldoende in de duistere lagen van hun ziel keken. Al dan niet zuivere trots en al dan niet zelfkritiek bepalen zeer sterk wie we worden. Mike verliest zichzelf in beschamend zuipen. Klaas verliest zichzelf in beschamend narcisme. Mike verdooft zijn lamlendigheid. Klaas giet het in een ander. Zuivere trots registreert wat jou als mens beschaamt. De registratie van datgene wat beschaamt, brengt zelfkritiek en het verlangen naar verandering en vervolgens de wil tot verandering. Het goede fladdert als een ongrijpbare vlinder voor onze neus, maar allemaal beginnen we haar te zien waar we haar *willen* zien. Fuck rijkdom, fuck roem, goede keuzes zijn grijpbaar, goede keuzes kan je iedere dag vinden. Brenda wilde het goede zien en daarom pleegde ze geen zelfmoord, terwijl haar hart om haar dood schreeuwde vanwege alle pijn. Ze zag het goede: het geluk van anderen als ze bleef.

'Wanneer doe je het goede, Brenda?'
'Je weet nooit wanneer je het goede doet. Gelukkig maar, anders is nergens nog wat aan. Het goede brengt betovering. Het slechte brengt horror. Het goede maakt van de aarde een fijne plek. Het slechte maakt de aarde kapot. Dit soort dingen zijn heel simpel om te begrijpen en heel moeilijk om tot een goed einde te brengen. Religie bracht de mensen magie, maar die magie werd steeds valser. Alcohol en sigaretten

brachten mij magie, maar ook die magie werd steeds valser. Magie doet sprankelen, maar de tijd toont wat goed is. De tijd ontbloot langetermijneffecten. De magie van religie zien we nu steeds meer als valse magie omdat religie geestelijke eenkennigheid brengt. De magie van sigaretten zien we nu steeds meer als valse magie omdat roken longkanker brengt. Magie switcht met verbeterd inzicht. Zo ook het goede. Vaak is het aan de volgende generatie en maak de stap naar iets mooiers. Je weet nooit wanneer je het goede doet, maar tegelijk: je weet het altijd.'
'Hè?'
'Je verstand zet overal vraagtekens bij, maar je gevoel vertelt jou wanneer je een goed mens bent. Je doet het goede als je vanuit het diepst van je hart het goede probeert te doen. Ik ben daar in mijn leven steeds meer in gaan geloven, omdat ik bij mezelf zag hoe het werkte en het ook bij anderen zag. Het goede zoeken, is natuurlijk niks anders dan je geweten volgen. Natuurlijk zijn er uitzonderingen die de regel bevestigen en kan een hart van goud de plank misslaan, maar meestal doen we het goede waar we daar werkelijk ons best voor doen. Ken je het verhaal van de Chinese kraanvogels op het Japanse eiland Hokkaido?'
'Nee.'
'In de twintigste eeuw stierven de kraanvogels op Hokkaido bijna uit. Op een zeker moment waren er nog dertig over en gingen een paar Japanse boeren de kraanvogels in de winter bijvoeren. Nu zijn het er weer meer dan duizend. Het zijn prachtige dieren die oogverblindend dansen. Ze zijn een fenomeen en het is fenomenaal dat Japanse boeren zich voor hen inzetten. Wat denk je, worden Japanse boeren gelukkig van al die kraanvogels?'
'Volgens mij voelen ze zich er geweldig bij.'
Brenda keek omhoog naar de sterren. 'Zijn er buitenaardse wezens die zich inzetten voor de aarde opdat de aarde blijft bestaan?'
'Ik dacht altijd dat zoiets niet kon,' zei Erik, wiens stem even trilde. 'Maar deze nacht zet alles op zijn kop, ik weet het niet meer.'
'Dat niet-weten is pure magie. Er bestaan volgens mij immens veel buitenaardse boeren die op hun planeet voedsel aan bedreigde vogelsoorten geven. Daar geloof ik in. Weten doe ik het natuurlijk niet en dat moet ook zo blijven, want dat is het mooiste. De mensheid sterft mogelijk uit door het broeikaseffect en je weet het nooit, misschien gaat dat plaatsvinden ondanks de hulp van buitenaardse wezens die het beste met ons voorhebben. We blijven onwetend op dat vlak, want dat is het beste, dat is het goede, althans, dat is mijn geloof. Ik geloof niet in buitenaardse wezens die ons helpen, maar ze kunnen er heel goed zijn. Ik geloof in mysterie op dit vlak, opdat we gelukkig kunnen zijn. Ik geloof in niet-weten. Wel weet ik dat mensen wereldwijd vastberaden moeten opstaan en krachtig in elkáár moeten gaan geloven, opdat we een formidabele eenheid vormen die strijdt voor meer democratie en persvrijheid en het terugdringen van klimaatverandering en milieuvervuiling.'

Brenda verlegde haar blik van de sterren naar het lichtje in het midden van het meer.

'Vlak voor je sterft, verliest veel zijn waarde,' zei ze. 'Maar niet je fijne herinneringen. Oude mensen zien mooie herinneringen vaak als uiterst waardevol. Ik ook. Met je herinneringen reis je naar waar je ooit was en naar wie je ooit was. Dat doen we als mensheid ook en dan noemen we het geschiedenis. We reizen. Dat is ons leven. We worden allemaal meegesleept door ruimteschip Aarde, totdat onze dood onze ziel naar elders brengt. Naar het grote niets of naar een nieuwe reis.'
'Ruimteschip Aarde?'
'Veel mensen kijken er zo tegenaan. Ik ook. We varen door het heelal. Ons leven is een reis met ruimteschip Aarde.'
'De aarde staat geen seconde stil in haar baan rond de zon en de zon staat geen seconde stil in haar baan rond het centrum van de Melkweg en de Melkweg staat geen seconde stil ten opzichte van andere sterrenstelsels,' zei Erik.
'We lijken slechts een nietig stipje, gedoemd om te verdwijnen in een oneindige zee van ruimte, maar de aarde kan een grandioze plek worden door prachtige keuzes van de mensheid. Mogelijk sterven we uit door eigen toedoen en mogelijk weten we zo krachtig te veranderen dat onze planeet een betoverende gloed verspreidt. Magie danst overal, maar je moet ervoor door de kou willen. In Mikes oneindige heelal voeren oneindig veel boeren kraanvogels.' Eriks oma keek weer naar de sterren. 'Je dood is in zeker opzicht bizar.'
'Hoezo?'
'Mogelijk is er niets na je dood en mogelijk wel. Je kan zelfmoord plegen, maar wat komt er daarna? Je hebt de regie over je leven, niet over je dood.'
'Wat?'
'Als je doodgaat, ís er mogelijk nog iets. Daar heb je dan waarschijnlijk niks over te zeggen. Het gebeurt of het gebeurt niet. We kunnen kiezen voor wat we willen met ons leven, we kunnen niet kiezen voor wat we willen met onze dood.'
'Maak je je daar zorgen over?'
'Als ik sterf, geef ik me over en dan zie ik het wel,' antwoordde Brenda. 'Sommige mensen geven zich tijdens hun leven over aan God. Dat ís niet overgeven aan God, het is opgeven als onafhankelijk denkend mens. Waar je ruimteschip Aarde verlaat, wordt het andere koek. Dan kan je niet meer zaligmakend vluchten in je hiernamaals. Dan geef je je écht over, of je wil of niet, want Magere Hein mept je van de planeet zoals ik vroeger met Brams zeis grassprieten voor mijn konijnen maaide. Als je vervolgens aan gene zijde weer opstaat, is er daar geen enkele goddelijke hond die jou in je reet neukt, behalve de engel die jouw geweten heet. Althans, dat is míjn inschatting voor het geval er iets blijkt te zijn als ik de pijp uitga. De dood is voor ieder mens een puzzel en dat is prachtig.'
'Wat bedoel je?'
'De dood is net zo'n wonderlijk raadsel als het universum. Zoals je weet ben ik een groot fan van Harry Potter. Zweinstein is het kasteel van de tovenaars. Het slot met de torenspitsen zit vol met geheimen en ieder kind wil er zich manifesteren. Het heelal is het kasteel van de materie. Het slot met de sterren zit vol met geheimen en iedere intelligente soort wil er zich manifesteren. Maken we de magie in ons enorme

kasteel mooier of lelijker? Al miljarden jaren laat onverdraagzaamheid op aarde haar haatdragende gezicht zien. Bacteriën, planten en dieren hebben dat nodig om te blijven bestaan. Koninkrijken en religies hadden het ook nodig om te blijven bestaan. Zogenaamde beschaving zette veel van onze aardigheid om in haat. De mens moet de beestachtige intolerantie van zijn zogenaamde beschaving doorzien, opdat we wereldwijd allemaal op ons eigen manier het raadsel van de dood mogen oplossen, opdat we overal op aarde de vrijheid hebben om onze eigen meningen te ontwikkelen en die uit te spreken, opdat we overal op aarde aardige leiders kiezen in plaats van te zuchten onder dictatuur. IJskoude mist van onverdraagzaamheid lost op waar we anderen vrijheid en geluk gunnen. Daarmee lost ook de horrormist van onze onvermijdelijke dood op.'
'Wat bedoel je met het laatste?' vroeg Erik, verbaasd.
'Verdraagzaamheid verdampt onze angst voor de dood.'
'Waarom?' vroeg Erik, nog meer verbaasd.
'Vanwege liefdevol kijken naar nieuw ontluikend leven dat van enthousiasme op en neer stuitert. Anderen vrijheid en geluk gunnen, is de motor van de menselijke ziel. Het verlangen naar gelukkige kinderen, vogels, bloemen en insecten maakt onze geest groot. Alles vrijheid en geluk gunnen en je voor die vrijheid en dat geluk inspannen, doet je met rust sterven.'
'Gun jij Adolf Hitler ook geluk?'
'Wie gunt een negenjarig jongetje dat keer op keer door zijn drankzuchtige vader met een zweep geslagen wordt, geen geluk?'

Ons duister is het tekortschieten van onze 'beschaving', dacht Erik. De mens is goed, maar mensen op machtsposities klommen vaak omhoog vanuit egoïstische en egocentrische motieven. Dat bracht machtspolitiek, oorlogen en haat en misschien zelfs een foute natuurwetenschap. Het bracht te grote macht van bedrijven, stuwde de consumptie omhoog en vergrootte de uitstoot van broeikasgassen waar die uitstoot verkleind had moeten worden. Maar we kunnen als mensheid andere wegen inslaan en 'beschaving' in beschaving veranderen. Mogelijk gaan we onszelf onafwendbaar vernietigen omdat we al te ver zijn op een verkeerd pad. Mogelijk gaan we dusdanig veranderen dat ruimteschip Aarde een parel in de Melkweg wordt. Vanuit ons nietweten op dit vlak moeten we schreeuwen: 'Verander! Maak betere keuzes!' Ik weet niet wat ik moet doen, maar ik weet wel dat ik betere keuzes kan maken door vanuit minder egoïstische en minder egocentrische motieven mijn leven te leiden.
'Mikes natuurwetenschappelijke ideeën zijn goed,' zei Brenda.
'Hoe weet je dat?'
'Dat vertelde Anna mij.'
'Anna?'
'Het buurmeisje aan wie jij zo'n hekel hebt.'
'Sinds vanavond niet meer.'
'Mooi,' zei Brenda, ferm. 'Want je doet haar onrecht als je een hekel aan haar hebt.'

'Ik had geen hekel aan haar en sinds vanavond besef ik dat. Zij had een hekel aan mij. Ze zag me nooit staan.'
'Vanaf de tijd dat Mike ruzie met haar vader kreeg.'
'Ja.'
'De wederzijdse haat van Mike en Bart nestelde zich in jullie als kind. Je haatte Anna niet. Je was bang voor haar. Bang voor de pijn die zij jou aan kon doen. Bang voor afwijzing. Anna voelt precies hetzelfde. Daarom doet ze zo onverschillig.'
'Denk je?'
'Je angst voor Anna valt weg zo gauw je je opent voor haar.'
'Waarom?' vroeg Erik, verbaasd.
'Omdat ze een geweldige vrouw is die anderen gelukkig wil maken.'
'Ze is stug.'
'Dat ben jij ook. Open jezelf. Leef met lef of word een levend lijk!'
Erik zweeg.
'Soms lijkt al ons geworstel nergens toe te dienen,' vervolgde Brenda, zacht. 'Maar zo is het niet. Met klimmen worstel je vaak keer op keer in dezelfde route terwijl je denkt dat je niet verder komt, maar met iedere poging word je sterker en snap je beter wat je moet doen. Zoals jij heel goed weet, komt er vrijwel altijd een moment dat je de route van begin tot eind klimt zonder eruit te vallen.'
Erik dacht opnieuw aan de 7a die hij die middag had geklommen. Hij had er drie maanden drie keer per week mee geworsteld.
'Waar het bij klimmen een kwestie van maanden kan zijn, is het bij mens zijn soms een kwestie van decennia,' zei Brenda. 'Soms doe je er heel veel jaren over om een bepaalde stap te maken. Als mensheid doen we er soms eeuwen over en heel soms zelfs millennia.'

Erik keek naar het nog steeds doodstille meer. Vervolgens keek hij naar de maan. Het was een uiterst heldere nacht, met een maan die groot was omdat zij in haar baan dicht bij de aarde stond. Mikes eindeloos oude heelal met zeer snelle deeltjes bevat onvermijdelijk zeer ver ontwikkeld buitenaards intelligent leven dat de aarde volgt en beïnvloedt, waardoor veel toeval geen toeval is, dacht Erik. Als ik dit heel krachtig doorgrond, verdrink ik vannacht in door mijn geest opgewekte angsten.
Hij verplaatste zijn blik van de maan naar de sterren. Wetenschap onthult nieuwe waarheden en plaatst nieuwe vraagtekens, gingen zijn gedachten verder. Grotere onderliggende eenvoud in immer complexere werkelijkheid zien, doet ons opveren. Zowel biljoenen bacteriën in mijn darmen als biljoenen soorten intelligent leven in een oneindig heelal ervaren magie. Ziehier de eenvoud en complexiteit van Mikes universum. *Sterrennacht boven de Rhône, De grote Gatsby*, *Het achterhuis*, *Imagine*, de rotatie van de aarde, de evolutietheorie, meer dan duizend miljard sterrenstelsels… In *wat* voor heelal we ook leven, in alle hoeken en gaten tovert het magie tevoorschijn. Zweinstein is overal. Geluk en sprankelende magie springt overal in het heelal tevoorschijn. Ellende en alles verschroeiende horror ook.

Erik keek naar het lichtje in het midden van het meer. Integriteit geeft grotere geestelijke slagkracht omdat je met meer integriteit minder 'waarheid' omarmt, dacht hij. 'Waarheden' koesteren, vergemakkelijkt vaak het beklimmen van de maatschappelijke ladder. Met meer 'beschaving' slik je meer 'waarheden'. Zo word je een meeloper. 'Waarheden' moet je overhoop knallen, maar je schiet jezelf lelijk in de voet als je daarbij hard tegen de muren van maatschappelijke weerstand botst. 'Beschaving' brengt vaak pacten met de duivel. Zweinstein is overal, maar Voldemort ook. Fascisme bracht dictatuur. Communisme bracht dictatuur. Kapitalisme bracht dictatuur. Religie bracht dictatuur. Vertrouw in machtswellustelingen en je krijgt dictatuur en dogma. Vertrouw in mensen en je krijgt democratie en vrijheid. Op aarde barst het van de 'beschaving'. Maar mensen zijn prachtige wezens en daarom blijven ze tegen alle 'beschaving' vechten. We willen beschaving. In iedere stad. In ieder dorp. Wereldwijd willen we fenomenale beschaving. Opdat ieder mens in een de gehele aarde omspannend paradijs gelukkig kan zijn zoals ik dat als peuter was. Bracht de natuurwetenschap van de twintigste eeuw dogma? Beschaving is vaak 'beschaving'. Fascisme, communisme, kapitalisme en religie hebben dat door en door bewezen. Ik wil beschaving. Ik wil voor beschaving vechten. Zonder meelopers is nergens dictatuur mogelijk. Zonder meelopers is nergens dogma mogelijk. Ik was een meeloper. Vanaf hier wil ik een onafhankelijk denker zijn. Als de natuurwetenschap van de twintigste eeuw 'beschaving' is, moet die wetenschap als zodanig ontmaskerd worden. Dan moeten dogma en dictatoriale neigingen in de natuurwetenschap naar boven gehaald worden, opdat de natuurwetenschap ophoudt een geloof te zijn en weer wetenschap wordt.

60

Erik spande zich in om iets te horen, maar de stilte was overweldigend.
We doorzien het competitieve element dat we vanuit de natuur in al onze cellen dragen, dacht hij. Maar dat element minder voelen, is heel wat anders. We hebben het competitieve nodig om te kunnen genieten van sport en zelfs van de natuur met al haar geweld, maar we moeten het kwijtraken in onze sociale omgang, kunst en wetenschap. Competitie zit diep in ons. Toen we miljarden jaren geleden nog bacteriën waren, was het één grote competitie. Als jagers-verzamelaars werden we minder competitief, zoals je ziet bij sommige inheemse volkeren. Maar met de opkomst van maatschappijen dreef de drang om 'succesvol' te zijn met geld en aanzien in ons naar boven en dat zette competitie weer op de agenda. Wetenschappers draven vaak hard voor aanzien, maar het is het welzijn van de aarde waarvoor we wetenschap nodig hebben, niet het welzijn van wetenschappers. Als we met de Large Hadron Collider het voortbestaan van de aarde op het spel zetten, doet de wetenschap het tegenovergestelde van waar het voor bedoeld is. Als deeltjesversnellers gevaarlijk zijn, hoe heeft het dan zover kunnen komen? Kan competitie in de wetenschap tunneldenken in gang zetten? Je hebt creatief denken nodig om totaal andere invalshoeken te ontwikkelen. Competitie brengt niet de ontspanning die nodig is voor creatief denken. Competitie brengt stress en stress blokkeert creatief denken.
'Jouw vader en Berend deden nauwelijks aan sport,' zei Brenda. 'Mike voetbalde op zijn zeventiende in het eerste seniorenelftal van vv Haren en schaatste op zijn zesentwintigste de Elfstedentocht.'
Erik was stomverbaasd. 'Dat wist ik niet,' zei hij, beduusd.
'Mike hield vlak voor zijn drieëntwintigste op met voetballen omdat hij sterk voelde dat hij met andere dingen aan de slag moest. Dingen waarvoor hij zich vol wilde inzetten, al begreep hij nog niet wat dat zou kunnen zijn. Ruim een half jaar later wel, want in januari 1994 vond hij in Madrid zijn filosofie. Mike sport nog steeds, want hij begint iedere dag met gymoefeningen, hoe erg zijn kater ook is. Sport bracht Mike als jochie het inzicht dat hij moest afzien als hij iets voor elkaar wilde krijgen. Jouw vader en Berend deden sport voor hun plezier. Mike ook, maar Mike matte zich altijd af. Dat kwam de rest van zijn leven tot uiting in alles wat hij deed, tot en met zijn manische periodes en drankzucht toe. Net als ik kan Mike geen maat houden, maar met genoeg schade en schande leer je je valkuilen wel kennen.'
'Waarom was Mike anders dan mijn vader en Berend?' vroeg Erik. 'Ze waren een eeneiige drieling!'
'Mike werd geboren met zijn navelstreng twee keer rond zijn nek gedraaid.'
'Dat heeft hij me nooit verteld. Wist hij het?'
'Ja, maar hij heeft er voor zover ik weet nooit echt bij stilgestaan. In mijn baarmoeder maakte Mike het zichzelf al moeilijk. Wie je bent, staat in de acties van je verleden geschreven. Wie je wordt in de keuzes van je brein. We hebben als mensheid nog geen flauw idee van de enorme kracht van ons brein.'

'Wat bedoel je?' vroeg Erik.
'Waar we elkaar mooie dingen aanreiken, écht mooie dingen, verbijsteren we onszelf en elkaar met de imménse kracht die we ontwikkelen vanwege de fenomenale keuzes van een brein dat duurzaam gestut wordt door een gouden hart.'

Erik wist al op jonge leeftijd van de miskleunen van zijn oma en oom als gevolg van overmaat en hij maakte die van Mike vanaf zijn vierde van dichtbij mee. Het had ervoor gezorgd dat hij alles goed overwoog voor hij tot actie overging. Hij had geen trek in krankzinnigheden zoals die van Brenda en Mike. Krankzinnigheden waarmee je uiteindelijk altijd aan het kortste eind trok.
'Al onze keuzes als individu en alle toevalligheden in ons leven boetseren ons,' zei Brenda. 'Het verleden van onze voorouders achtervolgt ons daarbij.'
'Wat voor verleden?' vroeg Erik.
'Alle keuzes die onze voorouders maakten en alle toevalligheden op hún pad. Overal op aarde gaan mensen zich steeds scherper bewust worden van alle invloeden van hun voorouders en ze rechtzetten waar nodig. Tegelijk worden we ons bewust van al het knokken en afzien van onze voorouders opdat wij gelukkig konden zijn. Je wil trots zijn op je voorouders zonder hun fouten te verdoezelen. Je wil het goede van de erfenis voortzetten en uitbreiden. Daarnaast wil je het vuil dat je erfde onder ogen zien en je ervan verschonen. Het vuil van hen die ons voorgingen, deprimeert, maar hun bezieling inspireert. Onze voorouders schitteren in onze techniek, kennis, cultuur en natuur, maar vooral in onze ziel.'
'Schitteren onze voorouders in de natuur?' vroeg Erik, verbaasd.
'Heel verre voorouders van ons zijn de gedeelde voorouders van ons en alle natuur.'
'Ben je ook trots op voorouders die eencelligen waren?'
'Ja, want de meeste trots voel ik vanwege het doorzetten van onze voorouders. Volharding schittert overal. Van korstmossen naar bijeneters naar ieder mens.'
'Waar schittert de volharding van onze voorouders het meest?'
'In jouw ontroering.'
Erik begreep het niet en keek Brenda verbaasd aan.
'Ergens, heel diep, verlangt alles naar het goede,' ging Brenda verder. 'Als je diep genoeg graaft, stijgt het in ieder wezen omhoog en dan voel jij ontroering. Bijvoorbeeld als een staartmees zijn jongen voert of als je spelende kinderen ziet of een bloeiende waterlelie, maar vooral wanneer een mens iets heel aardigs doet of na lang en zwaar afzien iets prachtigs presteert. Sporters doen ons huilen als ze na veel tegenslag en mislukking een topprestatie leveren. Veel van onze voorouders leverden topprestaties, waardoor jij en ik nu op aarde lopen. Veel van onze voorouders deden het goede door verschrikkelijk af te zien opdat wij er konden zijn. Wie met een hart vol goud voor het goede strijdt, ontroert.'

Erik verwonderde zich over Brenda's woorden, die hem wijs toeschenen terwijl Brenda in het verleden gek was geweest. Hoe had ze het voor elkaar gekregen om weer op te staan toen ze als psychisch wrakhout ronddreef?

'Brenda, hoe bleef jij als mens op de been in periodes met psychische ellende?'
'Het hielp als ik ondanks mijn eigen sores anderen kon helpen. Wat ook hielp, was mezelf de vrijheid geven om te zien wie ik was en wat voor mens ik wilde zijn.'
'Waarom hielp dat?'
'Niets helpt ons meer dan óns leven leiden.'
'Is dat de reden dat Bram en Lieke je kinderen opvoedden?' vroeg Erik, maar hij had onmiddellijk spijt van zijn vraag, want binnen een seconde glinsterden Brenda's ogen.
'Nee, lieverd,' zei Brenda, met een breekbare stem, terwijl ze met haar duim en wijsvinger aan haar neus wrikte. 'Ik wilde Daan, Berend en Mike dolgraag zelf opvoeden, maar ik kon het niet.'
'Waarom niet?' vroeg Erik, die spanning ervoer, maar ergens voelde dat Brenda wilde dat hij doorvroeg.
'Ik was gek of suïcidaal geworden als ik het nog langer had geprobeerd. Ik kon mijn kinderen niet zelf opvoeden. Zowat een halve eeuw geleden moest alles van heel ver komen bij mij.' Brenda zweeg. 'Jij en Mike zijn mijn helden,' zei ze daarna.
'Waarom?'
'Omdat jullie integer zijn en omdat Mike mijn zoon is en jij mijn kleinzoon. Er schuilen maar weinig leugens in jullie en dat maakt van mij een heel trotse moeder en grootmoeder.'

Mensen kruisen al eeuwen geen degens meer met elkaar, dacht Erik. We kruisen nu integriteit met elkaar. Navigeren met oncorrumpeerbare integriteit is het meest menselijke en moeilijkste wat er is.
'Hoe word je integer?' vroeg Erik, terwijl hij even rilde vanwege de kou.
'Met de Ark van Noach.'
'Wat?'
'De aarde is de Ark van Noach. Succesvol zijn als mens houdt in dat je aan deze gedachte inhoud geeft. Het betreft niet alleen het overleven van alle mensen en alle natuur, maar ook de kwaliteit van al het leven op aarde, oftewel de mate waarin dat leven gelukkig is. Waar je alles en iedereen geluk gunt, groeit jouw integriteit.'
'De Ark van Noach is dus niet een schip dat over water vaart, maar een planeet die door de ruimte reist.'
'Noach staat voor goddelijk gevoel.'
'Wat bedoel je?' vroeg Erik.
'Van oudsher voelen we een enorme drang om tot prettige gevoelens te komen, want die drang is onze bestaansreden en deed onze voorouders leven en overleven. De natuur waaruit we voortkwamen, zit nog steeds in ons. Dat we allemaal beesten zijn, is iets om trots op te zijn, want je wil trots zijn op je afkomst. Daarnaast willen we trots zijn op onze menselijke aspecten, want ook dát deed onze voorouders overleven. We ontwikkelden empathie en sociale betrokkenheid, waardoor het voortbestaan van het individu en de groep kansrijker werd. Vandaar dat we verlangen naar het welzijn van onze familie, ons land en de hele aarde. Ook bij apen en dolfijnen

vind je empathie en sociale betrokkenheid, zowel ten aanzien van de eigen soort als andere soorten. We zijn beesten, mensen en goden. Waar je goed kijkt, is er geen scherpe grens. Onze empathie en sociale betrokkenheid kan je het goddelijke in ons noemen. Het goddelijke dat geluk en welzijn voor alles en iedereen wenst, waardoor Noach niet alleen de mensheid, maar ook de natuur wilde redden. Onze liefde voor alles maakt ons tot wie we zijn. Onze liefde voor alles zorgt ervoor dat we enorme betekenis kunnen hebben. Als er buitenaards leven is dat ons volgt en beïnvloedt, hebben zij net als wij dierlijke en goddelijke aspecten. Ook dieren hebben empathie. Ook buitenaardse intelligente wezens hebben dierlijke gevoelens. Er is nergens een scherpe grens. Het dierlijke en goddelijke zit in alles wat er is. Alles kent beestachtig eigenbelang en goddelijke liefde. Alles en iedereen bevindt zich ergens op de lijn tussen totale beestachtigheid en volledige goddelijkheid.'
'Wat is een voorbeeld van enorme beestachtigheid?' vroeg Erik.
'Een virus.'
'Wat is een voorbeeld van enorme goddelijkheid?'
'Een engel.'
'Wat is een engel?'
'We weten allemaal wat een engel is, terwijl niemand het écht weet.'

61

Erik dacht aan zijn ontmoeting met de ree, waar hij nog steeds niet over wilde praten, al begreep hij niet waarom. Misschien was het te mooi om erover te praten, schoot het door zijn hoofd, hoewel hij voelde dat dat onzin was. Misschien ben ik bang dat anderen me niet geloven als ik erover vertel, dacht hij. Maar hij wist dat Brenda hem zou geloven. Brenda leek soms meer naar de toon in je stem te luisteren dan naar de woorden die je sprak. Misschien wil ik eerst nog een tijdje van de herinnering genieten voor ik erover praat, dacht Erik. Maar ook dat was het niet.
Ineens wist hij het. Ik ben bang, dacht hij. Bang dat de ontmoeting met de ree geen toeval was en dat erover praten ongeluk brengt.
'Ik wil graag het goede doen,' zei hij, om bij zijn gedachten over de ree weg te komen. 'Maar ik wil niet kapotgaan zoals Vincent van Gogh.'
'Veel mensen zien Vincent van Goghs leven als een mislukking,' zei Brenda. 'Ik beschouw zijn leven als uiterst succesvol. Het was kort en hij plantte zich niet voort. Hij werd rijk noch gewaardeerd. Hij brak en ging kapot. Maar hij voelde heel vaak enorme inspiratie en dan was hij gelukkig. Vincent leefde een rijk leven, dat een succes was, omdat een wonderschone vlinder in hem ongekend haar vleugels uitsloeg. Vincent straalde en liet ons zijn schilderijen en levensverhaal na en die stuwen mensen in prachtige richtingen.'
Erik keek omhoog naar de sterren en vroeg zich af of Vincent daar van zijn postume succes genoot.
'Vincent van Gogh dacht écht aan anderen en deed daardoor dingen anders,' vervolgde Brenda. 'De mate waarin je anderen geluk gunt, is de graadmeter van je menselijkheid. Vincents verlangen om anderen gelukkig te zien, was zeer bepalend voor zijn keuzes. Wanneer je veel aan de belangen van anderen denkt, ontstaat er een enorme drang om de essentie van alles te doorgronden. Voor jezelf, voor anderen, voor alles, maar óók omdat je die essentie nodig hebt om overeind te blijven wanneer maatschappelijk en financieel succes uitblijven omdat je onvoldoende aan je eigen zekerheid en veiligheid dacht. Je hebt dieper begrip nodig ten aanzien van jezelf en de wereld om je heen om de nare gevoelens te pareren die jou treffen wanneer je maatschappelijk en financieel onsuccesvol door het leven trekt. Bovendien ontmoet je vaak afkeuring als je aan de belangen van veel anderen denkt.'
'Hoe kan dat?' vroeg Erik.
'Aan de belangen van veel anderen denken, doet je vaak ingaan tegen de belangen van naasten.'
'Zo werkt het bij klokkenluiders.'
'Ja, die zijn meestal de klos, maar worden gedragen door diepe zuivere trots.'

Ik wil betere visies op de werkelijkheid, dacht Erik. Ik ga Mikes non-fictieboek en Brenda's romans lezen en laat mijn boerenverstand beslissen of de boeken me een

betere kijk op de werkelijkheid brengen. Laf de leidraad van de groep volgen is je geest in 'waarheden' stollen.
'Wanneer beschouw jij je romans als waardevol?' vroeg hij Brenda.
'Als ze de aarde gelukkiger maken.' Eriks oma keek vertwijfeld over het meer, waarna ze flauwtjes naar Erik glimlachte en zei: 'De kans dat mijn boeken gaan verkopen, is minimaal, maar bij kunst verlies je als je niet eerlijk bent. Als ik mijn integriteit niet verlies, ben ik allang blij. Ik kwam kunstenaars met trucjes tegen en je schijt dun in je broek van zowel hen als hun kunst. Hoest karakter of neuk de zombie. Zolang ik geen kunstjes verkoop, ben ik tevreden.'
Eriks gedachten gingen terug naar een feestdag met verre familie, waarop Mike een achterachterneef ontmoette die zichzelf kunstenaar noemde. 'Als jij een kunstenaar bent, ben ik een blik bonen,' had Mike na tien minuten gezegd. Het was het einde van het gesprek geweest.
Ondanks al hun bravoure zijn Brenda en Mike zo kwetsbaar als tussen zeewier zwevende zeepaardjes, dacht Erik. Jarenlang aanhoudend onsucces maakte hen breekbaar. Maar onsucces werkt als camouflage. Niemand kijkt naar je om en zo drijf je onzichtbaar mee en word je niet neergesabeld. Statistisch gezien is de kans dat Brenda alsnog met haar werk doorbreekt nul, want ik hoorde nog nooit van een schrijver die pas na dertig jaar doorbrak.
'Als je boeken later goed verkopen, word je alsnog succesvol,' probeerde Erik tegen beter weten in zijn oma een hart onder de riem te steken.
'Nee,' zei Brenda, beslist. 'In dat geval ben ik nú succesvol. Of liever: toen ik mijn boeken schreef. Je maakt dezelfde fout als veel anderen.'
'Wat voor fout?'
'Je verwart succes in de vorm van waardering met goede dingen doen. Iets wat ik nu zelf ook doe, want boeken die goed verkopen hoeven de aarde niet gelukkiger te maken.'
Erik begreep het.
'We cultiveren allemaal domheid vanwege honger naar financieel en maatschappelijk succes,' vervolgde Brenda. 'Je kan die domheid krachtig veroordelen, maar waar je de rafelranden van de overlevingszaden scherp ziet, ontspringen regenbogen.'
'Wat?'
'De krachtige overlevingsdrang van Bram brengt óók frisgroene levenskiemen.' Brenda keek Erik met haar door kou vertrokken mond aan. 'Ik heb Bram en Lieke zó veel verdriet gedaan, en ook mijn kinderen en het werkte ook door naar jou. Ik weet niet eens of ik eerlijk ben of lieg waar ik zeg dat ik niet anders kon. Ik moest míjn pad volgen, maar zonder de overlevingsdrang van Bram en Lieke was ik kapotgegaan. Hun snoeiharde bikkelen zette mij, jouw vader, Berend, Mike en ook jou op de rails. Bram en Lieke maakten ernstige fouten en die fouten moest ik hen keihard verwijten om bij het volgende station te komen, maar alle bloemen die ik onderweg tegenkwam, had ik zonder de onverzettelijkheid van mijn ouders nooit gezien. Zie de rafelranden van de overlevingszaden en je ziet zwarte eigenbelangdraden die het

leven op aarde op zo veel manieren kapotmaken en waar we zo hard tegen moeten vechten, maar je ziet ook kleur.'
'Kan je dit beter uitleggen?'
'De mensheid maakte er een puinhoop van door eigenbelang overmatig te koesteren, maar het meelopen met de kar die vooruitgang brengt, geeft ook de veiligheid en zekerheid die nieuwe mooie dingen omhoog doen springen. Scherpere realiteit op ons netvlies doet alles wat er misging veelvuldig in ons brein tintelen en brengt wanhoop, maar het laat ook magie uit de modder opstijgen vanwege alles wat goed ging. Veel van onze natuur is kapot. We zitten met nucleaire wapens en dictatoriale regimes. Klimaatverandering draait ons misschien dusdanig de nek om dat we uitsterven. Maar we hebben op aarde een aantal gezonde democratieën waar vrijheid van meningsuiting en tolerantie zeer krachtig geïmplementeerd zijn. Er is nu op veel plekken op aarde geweldige gezondheidszorg. Veel mensen kunnen goed eten en veel mensen helpen elkaar en de natuur op allerlei manieren. We hebben schitterende dingen geschapen, onder meer met architectuur, vormgeving, kunst, muziek, boeken en films. Net als de mensheid zit ieder individu met ellende die aangepakt moet worden, maar ook met magie vanwege overwonnen ellende. Er ging veel fout in mijn leven en dat bracht tegenslagen waarbij ik alle zeilen bij moest zetten om overeind te blijven, maar de pijn maakte me mentaal sterker en deed me mijn leven en het leven beter begrijpen, waardoor er nieuwe en subtielere flonkeringen ontstonden die me gelukkig maakten. Het is zó mooi als we als mensheid een krachtige eenheid worden die vrije meningsuiting en tolerantie overal in haar geledingen hoog in het vaandel draagt en overal op aarde voor goede gezondheidszorg, educatie en huisvesting zorgt en het is zó mooi als je als individu mentaal sterker wordt, zodat jouw gevoeligste vleugels uit mogen slaan, want daarmee vlieg je het hoogst en voel je je op je best.'
'Jemig Brenda, jij en Mike inspireren mij vanavond!' riep Erik tot zijn eigen verbazing uit. 'Maar dat deden jullie altijd al,' voegde hij er haastig aan toe.
'We vernachelden je ook, Erik. Vergeet dat nooit. Sla je inwendige vlinders niet dood met perfectie. Wees je altijd bewust van het vuil. Het zit tussen alle raderen. Alles wat ik zeg, heeft rafelranden en dus nare shit. Verklaar niks heilig, zodat je overal het goede kan vinden door de fouten te zien.'

Veel niet of nauwelijks gewaardeerde mensen deden geweldige dingen, dacht Erik. Mensen met weinig bezittingen, vaak als vuil verworpen, terwijl ze wonderschone keuzes maakten en daardoor als mens uiterst succesvol waren. Anonieme zielen, die nu mogelijk rond Brenda en mij in de lucht zweven en voor wie ik lichtjes zou willen ontsteken. Tijd is rechtvaardig, maar niet altijd. Er moeten mensen zijn geweest die een sieraad voor de aarde waren, maar geen enkele waardering voor hun diep menselijke keuzes ontvingen. Voor mensen als Vincent van Gogh en Anne Frank wil je op iedere straathoek een wakende engel. Voor Vincent en Anne werd de lucht geklaard met postume waardering. Vele intens lijdende zielen betekenden anoniem en ongezien veel goeds. Voor ieder van hen wil je een veld vol bloemen. Voor ieder

van hen wil je een hiernamaals waarin ze kunnen genieten van wat ze verwezenlijkten. Ik geloof niet in een hiernamaals, maar met Mikes visies staat de deur naar een hiernamaals wagenwijd open.
'Vissen werden generaties lang gekneed door survival of the fittest, waardoor ze hun vloeiende vorm kregen en uitgroeiden tot DNA-kunstwerken,' zei Brenda. 'Leven boetseert zichzelf, leven dat er wenst te zijn vanwege fijne gevoelens. Wezens die onvoldoende geluk voelden, vochten minder intens om te blijven bestaan. Mike en ik ontwikkelden verslavingen om voldoende geluk te voelen. Er kan geen wilskracht bestaan zonder fijne gevoelens. Wilskracht is een uiterst belangrijke component van ieder dier en ieder mens. Het leven op aarde werd krachtig geschuurd door het voelen van geluk en het verlangen naar geluk. Met meer geluk houden we beter stand, want dan loont standhouden meer de moeite. Geluk dan wel fijne gevoelens is de motor van alles en met duurzaam geluk ontspringt de grootste magie. Met duurzaam geluk treden de kleurrijkste vlinders voor het voetlicht.'
'Wat de moeite waard is, wordt niet altijd gezien,' zei Erik, neerslachtig.
'Veel vindt ongezien zijn weg. Niemand leest mijn boeken, maar zonder mijn boeken was ik nu dood.'
'Denk je?' reageerde Erik, ongelovig. Hij vond dat Brenda onmogelijk kon weten dat ze zonder haar boeken nu dood zou zijn.
'We hoeven niet allemaal gezien te worden. We leven en sterven en soms doen we dat anoniem. Ik weet niet of mijn boeken het waard zijn om gelezen te worden. Mogelijk zijn ze daar niet goed genoeg voor. Ik had het nodig om ze te schrijven, dat weet ik, of meen ik te weten. Mijn boeken hielpen me, maar mogelijk reiken ze niet verder dan dat. Als ze enkel goed genoeg waren om mij te helpen niet ten onder te gaan, is het ook goed. Hoe dieper je in je menselijkheid duikt, hoe beter je je voelt met anonimiteit.'
'Wat bedoel je daarmee?' vroeg Erik, verbaasd.
'Succes en waardering verdoven pijn, terwijl diezelfde pijn iedere lichtstraal intens doet flonkeren. Ik verheerlijk hier geenszins pijn, maar wel puurheid, want leven sprankelt alleen krachtig als je niet voor de rauwheid ervan op de loop gaat. Wil je inspiratie? Verdoof zo weinig mogelijk. Niet met drank, niet met werk en niet met overbodige luxe.' Brenda zweeg, keek over het meer en zei: 'Pijn is overal het addertje onder het gras, maar de meeste beten doen jou groeien. Zoek je eigen waardering, niet die van anderen. Houd het kruit van je integriteit droog. Laat anderen klaarkomen op oneigenlijk succes.'
'Wat is oneigenlijk succes?'
'Succes waar een ranzige geur uit opstijgt omdat je je integriteit ervoor door de goot-steen spoelt. Erik, heb je énig idee hoe imméns veel boeken er geschreven zijn en hoeveel van die boeken niet of nauwelijks gelezen werden en hoeveel van de boeken die wél gelezen werden vervolgens volkomen terecht weer pijlsnel vergeten werden?'
'Wat probeer je me nu te vertellen?'
'Zoek écht succes, ménselijk succes, succes dat de aarde in bloei zet, dát is leven, dát is avontuur! Zo veel mensen beschamen zichzelf met geld verdienen en naam maken

terwijl ze hun menselijkheid uit het raam gooien. Gooi je menselijkheid uit het raam en je gooit je leven uit het raam en dat van anderen erbij.'

62

Gelukkig zijn, is niet hetzelfde als je prettig voelen, dacht Erik. Gelukkig zijn, is je voldoende prettig voelen om verder te willen. Als ik dood neervallen vanwege een natuurlijke oorzaak had kunnen realiseren met een knip van mijn vingers, had ik mezelf allang geruimd. Ik was heel vaak ongelukkig, maar bleef in leven omdat mezelf doden te veel moeite was. Bovendien is dood neervallen vanwege een natuurlijke oorzaak totaal wat anders dan mensen een akelig gevoel geven omdat ze weten dat je zelfmoord pleegde en hen met opzet in de steek liet. Met te veel pijn willen we allemaal dood. Is willen leven of willen sterven het verschil tussen gelukkig en ongelukkig zijn?
'We voelen ons vaak beroerd, Erik, alleen idioten ontkennen dat, of eigenlijk: vooral veel mensen voor wie oneigenlijk succes belangrijker is dan menselijk succes, ontkennen dat. We zijn vaak ongelukkig. Er zijn talloze momenten waarin we liever dood zijn dan dat we leven. Gelukkig zijn, is liever leven dan dood zijn. Veel mensen worstelen met de druk om prettiger gevoelens te ervaren dan ze nodig hebben. Ik snap dat maar al te goed, want ik had daar zelf veel last van. Fucking poeha. Gelukkig moeten zijn, doet doodsverlangen opveren.'
Erik dacht aan de glimlach die hij vaak had geforceerd. Ik moest overeind blijven, dacht hij. Daardoor wendde ik geluk voor. 'Wanneer sterf je met een glimlach op je gezicht?' vroeg hij.
'Als je een prettige toekomst voor anderen ziet waar jij aan bijdroeg.' Brenda keek Erik met een heldere doordringende blik aan waarmee ze haar kleinzoon andermaal leek te peilen.
Iedere dag ervaren we momenten waarin we willen opgeven, dacht Erik. Op allerlei vlakken en in allerlei opzichten, maar je wil niemand in de steek laten, je wil niemand benadelen. 'Wat is het verschil tussen gelukkig zijn en niet meer ongelukkig zijn?' vroeg hij.
'Gelukkig zijn, is willen leven. Niet meer ongelukkig zijn, is lamgeslagen op een open vlakte liggen. De reden waardoor je dood wilde, is weg, maar je realiseert je het nog niet.'
Volgens mij moest oma kiezen tussen mijn vader, Berend en Mike in de steek laten en zelfmoord, dacht Erik. Maar hij durfde niks te zeggen.

Hij keek over de balustrade en zag dat het boek van Mike nog steeds op de bagagedrager van zijn fiets lag. Jeroen sprong van de Martinitoren, dacht hij. Jeroen gaf op. Hij liet alles en iedereen in de steek.
Erik leerde Jeroen kennen toen hij als jonge student een natuurkundepracticum deed op de zaal waar Jeroen afstudeerde. Jeroen was aardig, maar ook egocentrisch. Hij maakte met heel veel moeite zijn academische opleiding af, maar had er beter aan gedaan om een hbo-studie te volgen. Nu rondde Jeroen pas na zo veel jaren zijn natuurkundestudie af dat werkgevers hem niet meer wilden.

De scheidslijn tussen willen leven en dood willen, is vaak afwezig, dacht Erik. Iedereen kent het verlangen naar de dood. Krampachtig voldoen aan het beeld dat mensen van geluk hebben, doet de klok van zelfmoord luiden. Ik wil niemand in de steek laten, *dat* is wat ik wil. Ook niet door me gelukkiger voor te doen dan ik ben, waardoor de lat voor anderen hoger ligt. Ik legde de lat hoog met prachtige cijfers. Kijk door me heen en zie de loser. Jeroen deed dat niet en beklom de trappen van de Martinitoren.
'Bij toneelspelen moet je je focussen op je medespelers en zorgen dat zij goed in hun spel komen,' zei Brenda, terwijl ze haar handen warm wreef. 'Daardoor kom je zelf ook goed in je spel. Bij sociale contacten werkt het ook zo. Waar je je focust op het geluk van anderen, ga jij je ook goed voelen.'
'Maar je wil jezelf als toneelspeler en mens toch onderscheiden?' vroeg Erik, die met een dubbel gevoel zat omdat hij zich vaak goed had gevoeld vanwege zijn studieresultaten.
'Iedere toneelspeler en ieder mens wil zich onderscheiden,' zei Brenda. 'Maar je wordt een vals boegbeeld als te veel focus op jóuw geluk je keuzes bepaalt.'

Ik was een vals boegbeeld met mijn poehacijfers, dacht Erik. Ik wilde niet wat betekenen door uit te vinden hoe het heelal in elkaar stak. Ik wilde wat voorstellen door te schitteren met hoge cijfers. Ondertussen verpatste ik mijn belangstelling voor de *echte* werkelijkheid, inclusief het onderdeel van het heelal dat ik mezelf noem.
'Jij onderscheidt je als klimmer, want niemand van jouw leeftijd klimt in Groningen een 6b in de overhang,' zei Erik, omdat hij zich te kwetsbaar voelde om te praten over wat hem echt bezighield.
'Als klimmer onderscheid je je vooral van jezelf en dat geldt ook voor iedere toneelspeler en ieder mens,' zei Brenda.
'Wat bedoel je?'
'Bij klimmen vecht je met de routes die je klimt. Die gevechten winnen, geeft plezier. Waar je klimt voor de waardering van anderen, word je een klimmer die nooit tevreden is. Zo werkt het ook als toneelspeler en als mens.'
'Waar je wat moois voor elkaar krijgt, voel je je goed,' zei Erik. 'Ongeacht of anderen het zien, maar het is prettiger als het gezien wordt.'
Opnieuw keek Brenda hem met een heldere doordringende blik aan. 'Het kind in ons gaat nooit weg,' zei ze, zacht. 'We willen gezien worden, Erik. In de eerste plaats door onszelf en als het kan ook door anderen. Je vergelijkt wat je gedaan krijgt met wat je beoogde en er valt lood van je schouders als je daarmee gelukkig bent. Te hard pluimen van anderen nodig hebben, spelt inwendige verknooptheid. Iedere dag kijken hoe je een beetje oké kan zijn en er tevreden mee zijn, brengt geluk. Maar als naasten blij met je zijn en jou zodoende regelmatig een beetje waardering toeschuiven, ben je gezegend. Liefde zet kronen op ons hart.'

Hoe je acties zich verhouden tot wat je wil, bepaalt voor een belangrijk deel je geluk, dacht Erik, terwijl de kou hem weer deed rillen. Bij klimmen is er altijd iemand beter

en *als* je de beste bent, is het tijdelijk. Toch, als sporter vergelijk je jezelf altijd met anderen, tenminste, zo werkt het bij mij. Daar zitten ook goede kanten aan. Het daagt me uit, het brengt extra doelen en waar ik zo'n doel haal voel ik trots. Ik voel trots omdat ik bij de selecte groep klimmers hoor die een 7a klommen. Trots voelen is fijn. Als sporter ben ik nu trots op mezelf vanwege een 7a, maar ik wil me ook graag trots kunnen voelen als mens en als wetenschapper. Niet omdat ik bij een select clubje hoor, maar omdat ik mijn best doe om tot iets goeds te komen.
'De 6b's die jij klimt zijn moeilijk voor iemand van jouw leeftijd en dat trekt aandacht.'
'Complimenten zijn prettig, Erik, maar het gaat om het plezier dat klimmen brengt. Zonder plezier geen inspiratie en zonder inspiratie grauwe ellende. Sport is fantastisch en het is mooi om te winnen, maar bij sport is er slechts één de beste. Allemáál winnen, met acht miljard mensen, samen met de natuur, dát is topsport!'
'Sommige mensen spannen zich enorm in om wat moois van de aarde te maken terwijl ze verschrikkelijke dingen doen.'
'Mensen die zich oprecht inspannen voor een gelukkige planeet zijn dik in orde, al zijn sommige mensen te goeder trouw terwijl ze verkeerde dingen doen. Maar kijk wel scherp.'
'Wat bedoel je?' vroeg Erik.
'Adolf Hitler deed afschuwelijke dingen. Spande hij zich in om de aarde te laten stralen? Nee, hij wilde Adolf Hitler laten stralen. Bij Hitler draaide alles om Hitler. Het grootste talent van sommige mensen bestaat uit iets voorwenden. Kijk scherp. Het merendeel van de mensen is oké. Degenen die minder oké zijn, verschuilen de bagger altijd onder een camouflagelaag. We weten altijd redenen te vinden om voor iets te kiezen wat niet in orde is, zodat we ons toch goed kunnen voelen met en ondanks onszelf. In ieder van ons schuilt een Hitler. Het zit ook in mij. Ik heb heel wat foute keuzes gemaakt terwijl ik wist dat ze niet goed waren. We hebben allemaal een zekere mate van onvermogen ten aanzien van het goede. Dat collectieve falen goed doorgronden, maakt ons minder depressief waar we onszelf als individu scherper bekijken. Waar je weet dat iedereen fouten maakt, ben je veel beter in staat om je eigen fouten te zien en te accepteren. Daarom hebben we het zo hard nodig om onszelf wereldwijd te ontdoen van heiligen aan wie geen foutjes kleven omdat ze zogenaamd perfect zijn.'
Jeroen keek niet scherp, dacht Erik. Die liet zich vernachelen door het valse licht dat ik uitstraalde. Al etter ik hier op zijn kop gekeerde grootheidswaan, want er moet veel meer geweest zijn waardoor Jeroen voor de Martinitoren koos.

63

Erik keek weer in het doodstille water. Mike, Brenda en toeval laten mij vannacht scherper zien, dacht hij. Toeval zoals het kaartje van de Rolling Stones, de bliksem, de meeuwen en de momenten waarop Mike en Brenda mijn gedachten lijken te kunnen lezen. Toeval doet me schrikken, maar het roerloze water brengt rust en de ree bracht liefde. Weer andere dingen maken me nieuwsgierig, zoals Mikes boek, Brenda's romans en het lichtje in het midden van het meer.
Hij keek naar het lichtje en daarna omhoog. Sterren en vooral wat zich bij die sterren op kan houden, hebben ons altijd gefascineerd, dacht hij. Sterren doen ons groot en klein voelen, naar gelang we denken dat we ze doorgronden. Als kinderen wilden we groot zijn en dat blijft. Als oud mensje willen we ons groots voelen vanwege wat we deden in ons leven. Tijdens de Olympische Spelen willen we ons groots voelen vanwege de medailles die ons land behaalt. Als mensheid willen we ons groots voelen vanwege onze liefde voor elkaar en de natuur en alle inspanningen die daarmee samenhangen. We willen tot iets moois komen, iets prachtigs. Kinderen willen dat ook en dat verlangen blijft. Onze menselijkheid kan groeien. We moeten onszelf daarvoor goed onder de loep nemen. Een scherpere blik laat ons zien dat we met oorlogen vanwege dictatuur en met overconsumptie vanwege ik-moet-wat-voorstellen een soort zijn die heel veel kapotmaakte en kapotmaakt. Maar bij inheemse volkeren zie je vaak dat ze zowel om elkaar als de natuur geven en ernaar verlangen dat het paradijs waarin ze leven voor altijd blijft bestaan. De westerse mens maakte vanwege machtsverlangens en inhaligheid immens veel kapot. We werden rijk op het financiele en materiële vlak, we werden arm op het menselijke vlak. Diep vanbinnen zijn mensen over het algemeen niet slecht, niet zondig, niet fout. We maakten enorme fouten, maar daar kunnen we van leren. We zitten met maatschappijen die vaak het slechte in ons naar boven brengen. We kunnen zo veel beter dan we de afgelopen eeuwen deden. We kunnen vanuit mooiere verlangens veel fijnere mensen worden. Waar we wereldwijd onze fouten zeer krachtig onder ogen zien, staan we op en vechten we als leeuwen.

Erik dacht aan zijn overgrootvader, die nooit naar zijn fouten wilde kijken, maar als boer keihard werkte. 'Je kan veel van Bram zeggen, maar hij is een harde werker,' zei Erik.
'Je bent een slappeling als je anderen een naar gevoel moet geven om je sterk te voelen,' zei Brenda. 'Geef mensen als mijn vader de ruimte en ze verzieken de aarde.'
Als het erop aankomt, geeft Bram zijn leven voor jou, dacht Erik. Want *ook dat* is Bram. Brenda heeft net als haar vader een agressief mechanisme dat haar beschermt. Ook Mike ziet een rode lap als je Bram noemt. Of zie ik iets over het hoofd? Bram deed altijd aardig tegen mij, maar *niet* toen ik het vanavond voor Mike opnam. Klaas doet ook altijd aardig tegen mij, maar hoe gaat hij reageren als ik hem vertel dat ik Mikes ideeën bestudeer?

'Hoe werd Klaas wie hij is?' vroeg Erik.
'Klaas wilde controle over zijn gevoelens zonder af te zien. Door anderen te manipuleren en macht over hen uit te oefenen, waant hij zich heer en meester over zijn emoties. In werkelijkheid is hij een huichelaar die nooit voor het goede ten strijde trok.'
'Hoe voorkom ik dat ik ook zo word?'
'Wees transparant, totdat alles in jou het daglicht verdraagt. Menselijk avontuur ontvouwt zich met openheid. Beschouw jezelf nooit als eerlijk door een ander ermee te kwetsen. Met eerlijkheid jezélf kwetsen, is een totaal ander verhaal.'
'Moet je altijd eerlijk zijn?'
'Nee,' antwoordde Brenda. 'Er zijn veel situaties waarin je keihard tegen anderen moet liegen. Het goede vinden begint met eerlijk zijn tegen jezelf. Wees transparant naar jezelf. Ethiek is niet debiel eerlijk zijn. Ethiek is eerlijk zijn naar jezelf.'

Een opgroeiend kind leert steeds meer dingen te verzwijgen om zichzelf te beschermen, dacht Erik. Dat is zo naturel als een jonge zeearend die op de rand van zijn nest vleugelspieren traint. Later kan je kiezen voor transparantie. Dan sluist er veel goeds naar binnen, maar ook veel slechts. Risico's brengen avontuur en menselijke groei, waarbij afzien jou naar het volgende station loodst. Eerlijk zijn, bracht Brenda en Mike bakken ellende, maar het maakte hen ook sterk en vulde hun emotionele schatkist.
'We willen weten of er iets is na onze dood, maar we moeten het niet weten,' zei Brenda.
'Waarom niet?'
'Zonder mysterie is er geen magie,' antwoordde Brenda, terwijl ze naar het lichtje op het meer keek. 'Op een bepaald moment zie je je einde. Je geest bereidt zich voor op de dood. Leven is overal hetzelfde. Een begin, een eind, een weg. Wandelen op onze weg is de oorsprong van onze emoties en die worden diffuus waar ze zich uitstrekken in het warme herfstlicht dat ontstaat als je het einde van je wandeling nadert. Wandelen strooit veel mooier licht in je ziel als het eindpunt een vraagteken is.' Plotseling keek Brenda melancholiek in het water. 'In de herfst ben ik vaak weemoedig, maar toch voelt het dan goed, omdat ik ergens het voorjaar alweer ruik. Pril leven dat er graag wil zijn volop kansen geven, is het mooiste wat er is. Als oud mannetje of oud vrouwtje kijken we graag naar de tuintjes die door onze inspanningen ontstonden. Ik heb het hier over alle doelen waar we ons voor inspannen. Er leiden zo veel wegen naar een goed leven, er is zo veel om voor te vechten. Ik heb mijn hele leven van tijd tot tijd last van mijn rug gehad en de laatste maanden wilde het maar niet weggaan en de afgelopen dagen was het erger dan ooit. Ik probeerde er zo goed mogelijk tegen te vechten, zoals ik dat altijd deed, maar dit keer kreeg ik het niet weg, het werd juist steeds erger ondanks mijn gymoefeningen en al het wandelen en klimmen. Het vreemde is dat ik mijn rug niet meer voel sinds jij aanbelde. Ik vermoed dat velen van ons steeds meer pijn incasseren als we ouder worden, geestelijk en fysiek. Op een gegeven moment wil het écht niet meer, op een gegeven

moment is het klaar. Maar dat geldt niet voor de volgende generaties. Die willen nog heel veel en hebben nog zó veel om voor te vechten en dat doen ze ook. Jij ook, Erik. Je vecht. Je geeft niet op. Ik zie het ook in Mike en Anna. Er is immens veel om voor te vechten. Er is zo onvoorstelbaar veel moois waar we nog geen weet van hebben dat in de toekomst kan oplichten.' Brenda kreeg een verbeten trek rond haar mond. 'Soms wil je dat het ophoudt. Als het lijden te groot is, snak je naar het einde. Dan wil je dood en vind je alles best, áls je maar dood bent. Toch, als je doorzet komen er ook andere momenten. Tot nu toe was ik altijd blij dat ik mijn slechte momenten doorstaan had en er niet voor had gekozen om mijn leven te beëindigen. Ik snap heel goed dat het lijden van sommige mensen te groot is, omdat mijn eigen lijden vaak zo groot was dat ik honderd procent zeker een einde aan mijn leven had gemaakt als ik dat met een vingerknip had kunnen bewerkstelligen. Ik weet niet wat mijn toekomst gaat brengen, maar ik weet wel dat er enorm veel is om voor te strijden. Ik hoop dat ik dat blijf doen tot mijn laatste ademtocht. Voor mezelf en voor anderen en de natuur. We gaan als mensheid een verschrikkelijke periode tegemoet, we moeten door de hel, lang, eeuwen, misschien zelfs millennia. Het broeikaseffect gaat ons immens treffen. Velen van ons gaan naar hun einde verlangen. We hebben enorm veel doorzettingsvermogen nodig om ons door ongenadig groot lijden te knokken. De gedachte aan kinderen en de natuur, de gedachte aan jong leven dat dolgraag een toekomst wil, helpt ons om niet op te geven en van de aarde zo goed mogelijk een duurzaam prettige plek te maken voor alles en iedereen.'

Pril leven kansen geven, is wat we willen, dacht Erik. Pril leven in de vorm van kinderen. Pril leven in de vorm van natuur. Pril leven in de vorm van een planeet met ontluikend leven. Introduceert de mensheid ooit pril leven op een andere planeet door de planeet te bevruchten met bacteriën in een komeet? Heeft de mensheid een doel?
'Wat is het verschil tussen doelen en ambities?' vroeg Erik.
'Met doelen wil je iets moois opdat je waardering van jezelf krijgt. Met ambities wil je iets moois opdat je waardering van anderen krijgt. Ambities laten je emotioneel leeglopen. Doelen brengen jou levenslange inspiratie.'
'Ik snelde over het pad van opleiding en carrière en stelde daarbij nooit de vragen die ik vannacht stel,' zei Erik, tot zijn eigen verrassing. 'Ik keek nooit diep in mezelf en liep weg van de wérkelijke realiteit van het heelal door dominante bespiegelingen braaf te volgen. Mike schold me vanavond uit vanwege mijn oppervlakkige ambities.'
Ineens klonk Brenda's stem bedeesd. 'Een ander adviezen opdringen, zoals ik vaak doe en Mike ook, is lachwekkend, Erik. Ik weet niet wat goed is en Mike ook niet. We hopen af en toe iets goeds te zeggen, maar de beste waarheden vind je door onwaarheden in jezelf te tackelen. Begrijpen waar je jezelf voor de gek houdt, deprimeert, maar op de lange duur zie je jezelf en de wereld er scherper door en scherper zien zet alles in een fijner licht.'
'Wat was een onwaarheid in jou?' vroeg Erik.

'Ik spuugde in het verleden kwispedoren vol met alles wat ik wel niet wist. Ondertussen leefde ik als een hol vat, maar die waarheid wilde ik niet zien. Ik wapperde met wijsheden om mezelf staande te houden, terwijl de meeste wijsheden flauwekul waren. Jij doet het als mens zo veel beter dan ik op jouw leeftijd. Jij stelt vragen in plaats van verkondigen dat je de wijsheid in pacht hebt, wat altijd een garantie voor verbijsterende stupiditeit is.'
'Wat is wijsheid?' vroeg Erik.
'Begrijpen hoe alles en iedereen gelukkig kan worden. Wijze mensen wenden onheil af en brengen een fijne toekomst voor al het leven op aarde.'
'Misschien is wijsheid in de eerste plaats begrijpen dat je nooit gelukkig kan zijn,' somberde Erik, die zich klein voelde, omdat hij niet zag hoe hij ooit gelukkig kon worden.
'Je bent gelukkig als je een volgende dag wil. Dat je er vaak doorheen zit, doet daar niets aan af. Wereldwijd worden in de natuur iedere seconde miljarden prooien gegrepen en gegeten. Dat is logisch, goed en normaal. Die prooien zijn vaker niet dan wel succesvol geweest qua voortplanting. Toch voelden ze zich hun hele leven gelukkig omdat ze een volgende dag wilden. Geluk bestaat, Erik. Heel veel insecten voelen zich gelukkig. Heel veel planten voelen zich gelukkig. Ik zou het zó prima vinden om een insect te zijn en het maakt me dan niet uit of ik gegeten word door een vogel zonder me voort te planten en zonder niks anders te zijn dan een insect die een tijdje vliegt om vervolgens gegrepen te worden. Qua ego maakt het me allemaal nog zo weinig uit. Dat krijg je met zware depressies. Ja, ik klim en ik vind het kicken om een 6b te klimmen en ik vind het fijn als ooit nog eens iemand er iets aan heeft om een boek van mij te lezen, maar het liefst wil ik gewoon wat geluk terwijl ik rustig verder roei. Vroeger moest er van alles en wilde ik zo veel en dat sloeg me vaak lam. Nu hoeft er nog maar zo weinig terwijl ik iedere dag aan een stuk door bezig ben. Gewoon, omdat me dat gelukkig maakt. We hebben doelen nodig. Waar ik iets goeds kan doen, wil ik dat. Ik ben zeventig. Het is marginaal wat ik nog kan doen. Zo lijkt het. Maar zo is het niet. Deze nacht doet wat met mij. Het brengt mijn ziel naar kalmer vaarwater, nadat ik me behoorlijk hyper voelde omdat Mike me vanmiddag een boek bracht waarin staat dat ruimteschip Aarde ieder moment naar de bliksem kan gaan vanwege deeltjesversnellers. Deze nacht brengt rust, maar vooral inspiratie.'
'Wat voor inspiratie?' vroeg Erik.
'Deze nacht doet me beseffen dat als ik ooit honderd word, ik nog steeds veel kan doen, veel goeds. Het is haast niet te bevatten hoe snel mensen smoesjes oplepelen om zich niet te hoeven inspannen om werkelijk wat goeds te doen. Bij mij is dat niet anders. Maar deze nacht verandert mij. Waar ik wat goeds kan doen, wil ik daar niet meer voor weglopen. Ik ben zeventig en er is heel veel wat ik kan doen. Ik wil me graag kalm en rustig voelen, maar dat lukt me niet als ik me onvoldoende inspan voor het goede. Ik sta niet op het punt mijn laatste adem uit te blazen. Ik had een heel nare rugpijn en dat maakte me akelig depressief, maar ik wil niet blijven hangen in fysieke of mentale pijn. Ik heb geen zin in moedeloosheid. Ooit ga ik dood en tot

die tijd wil ik vechten. De mensheid zit in de klimaatshit en zal verschrikkelijk moeten vechten. Ik kan mijn steentje bijdragen. Aan een beter klimaat, aan meer wereldwijde democratie en aan betere acceptatie van Mikes ideeën met betrekking tot deeltjesversnellers, al weet ik nog niet hoe ik het laatste moet doen. Ik ga niet oud en versleten aan de kant zitten. Ik ga wat doen! Wat weet ik niet, maar deze nacht vertelt me dat ik genoeg kan doen als ik mijn ogen open. We zijn mensen, Erik. We kunnen afschuwelijk moedeloos raken, maar met een krachtige geest staan we op en leren we iedere dag harder te knokken, opdat de aarde de góede kant op gaat! Mike knokte en nu is er een boek. Hij knokte voor het goede, met hart en ziel, al zal zijn zicht op een blinkend ego met een succesvol boek ook een rol gespeeld hebben, want zo werkt het ook bij mij. Of hij met het schrijven van zijn boek daadwerkelijk iets goeds dééd, is afwachten, maar volgens mij knokte hij oprecht voor het goede, óók als zijn ego opspeelde, want dat dierlijke ego zit nou eenmaal zo diep in ons verankerd dat het onze menselijkheid iedere dag opnieuw uitdaagt. Zo werkt het net zo goed bij mij, ook na alle depressies die flink wat van mijn ego afschuurden. Ik geloof zo sterk in de oprechtheid van Mike dat ik het een grote kans geef dat de relativiteitstheorie en de bigbangtheorie fout zijn. Dat veel anderen, waaronder natuurkundeprofessoren, onafhankelijk van elkaar tot dezelfde conclusies en alternatieven als Mike kwamen, geeft volgens Mike te denken en daar ben ik het mee eens. Mike knokte voor het goede en zag decennia verschrikkelijk af om het goede te vinden en dat kan ik óók! Ik ben zeventig, maar niet uitgeblust! Er is vannacht iets aan de hand. Een lichtje op een spiegelglad meer, een doodstille stad, schreeuwende meeuwen en een kleinzoon die ineens totaal anders is. Ik kan iets doen. Ik kan meehelpen om de koers van ruimteschip Aarde te veranderen. Ik ben niet machteloos. Ik kan zoeken naar betere wegen, want die zíjn er! Miljarden mensen kunnen totaal andere keuzes maken vanwege fijnere verlangens. Wereldwijd kunnen we veel vaker het goede doen. Ik weet niet of ik het goede kan vinden, maar ik kan er met hart en ziel naar zoeken, dát weet ik. We hebben heel veel geïnspireerde wetenschappers en politici nodig die de aarde de goede kant op duwen, maar we hebben vooral een geïnspireerde mensheid nodig die ondanks de steeds akeliger puinhopen niet opgeeft en harder dan ooit voor een aards paradijs vecht!'

'Hoe inspireer je acht miljard mensen?' vroeg Erik, die zich afvroeg of Brenda bezig was manisch te worden.

'Met vrijheid.'

'Wat voor vrijheid?'

'Vrijheid om je mening uit te drukken. Vrijheid om de leiders te kiezen die je wil. Vrijheid om niet aan de ratrace en consumptiedrift mee te doen. Vrijheid om je leven te leiden zoals jíj wil! Dwing mensen in een keurslijf en ze raken ongeïnspireerd en komen niet tot het goede en worden zombies die voor eigenbelang kiezen en het zoeken in geld en luxe of drank, sigaretten, chocola, drugs, chips, koekjes en frisdrank. Geef mensen vrijheid en ze willen leiders die de aarde beschermen. Geef mensen vrijheid en ze willen het leven van een engel in plaats van de consumptie van een zombie. We moeten op zoek naar leiders die geluk voor de hele aarde willen

in plaats van geluk voor een beperkt aantal mensen. Die leiders gaan we vinden als we wereldwijd zélf geluk voor de hele aarde willen. Niet alleen geluk nu, ook geluk over een eeuw en over tienduizend jaar. Met onze superkrachtige breinen zijn we tot immens veel goeds in staat waar ons hart de juiste verlangens vindt.'

Ik was vaak ongelukkig, dacht Erik. Ik *dacht* dat ik gelukkig was omdat ik mezelf als astronomiestudent krachtig voortstuwde, maar talloze keren wilde ik geen volgende dag en in een diepere laag misgunde ik anderen geluk. Mike en Douwe zijn zuiplappen, maar ze gunnen anderen geluk en durven daardoor dieper in zichzelf te kijken. Met een gouden hart schrik je niet van je binnenkant. Afgunst garandeert oppervlakkigheid. Mike is vaak bezopen, maar oppervlakkig is hij niet. Hij slechtte barrières dankzij het tijdelijk opheffen van vrees met drank. Zonder alcohol waren Mikes theorieën en Brenda's romans nooit ontstaan. Iedere intelligente soort stroomt door naar een fase waarin verdovende middelen steeds meer overboord gegooid worden, omdat niet-verdoven gelukkiger maakt als er geen noodzaak toe is. Met te veel pijn sterf je en met te veel angst word je gek. Verdoving verdampt de ijzeren kooi van pijn en angst en geeft jou kortstondig de ruimte om de vijl te zoeken waarmee je de tralies duurzaam verwijdert. Eenmaal voorgoed uitgebroken heb je geen verdoving meer nodig. Bevrijd van de tralies verdampt verdoving jouw leven. Of ben ik hier te rooskleurig? Brenda gebruikt niks, verdooft zichzelf niet, maar mogelijk dat ze daardoor minder ontspanning vindt, waardoor ze last van haar rug krijgt. Mensen hebben vaak wat nodig, zoals snoep, chips, drank, koekjes, antidepressiva, religie en televisie. Verslavingen verdoven en ontspannen. Ik ontspande met klimmen, maar zat vaak op de rand van instorten. Leven is vaak helemaal niet leuk. Ik had een crisis op mijn vijftiende en daarna nog vaak zeer zware momenten. Brenda had zware depressies. Mike had depressies. Bram had een depressie. Brenda en Mike hadden het zo zwaar dat de pijn hen gek maakte en ze een psychose kregen. Ik deed het tot nu toe zonder verdoving, de biertjes bij Bram vanavond daargelaten, maar leven brengt vaak pijn en dan is het niet gemakkelijk om zonder verdoving te leven. Hoe voorkom ik dat ik vanaf een bepaald moment genoodzaakt ben om mezelf te verdoven?
'We willen allemaal vrij zijn, Erik.' Brenda strekte haar rug.
'Wat bedoel je?'
'Het begint al na negen maanden, als we uit de baarmoeder willen. Vanaf onze jongste jaren verlangen we naar vrijheid. Daarom willen we als kind graag groot worden. Onze pubertijd versterkt het. Dan willen we onze ouders en de middelbare school achter ons laten. We willen vrij zijn om te leven zoals we willen. Al het mooie bloeit dankzij vrijheid. We moeten onze kinderen veel meer vrijheid geven, ook op school. Een vrije geest zaait fantastische zaden omdat anderen hetzelfde geluk gegund wordt. Een gekooide geest zaait verderf omdat gestapelde onmacht zichzelf over de ruggen van anderen afreageert. Je ziet dit in het klein in gezinnen met dictatoriale ouders. Je ziet het in het groot in landen met dictatoriale leiders. Als jagers-verzamelaars waren we vrij, maar vanaf het moment dat we landbouwers werden, huizen bouwden en maatschappijen stichtten, dwongen we onszelf in een keurslijf waar we

genetisch niet op toegespitst waren. Sindsdien worstelen we. Je kan jezelf verdoven met geld, bezittingen, vliegvakanties en drank, drugs en religie, maar waar het keurslijf knelt, blijf je vatbaar voor geestelijke ontregeling zoals ik zo vaak bij Mike en mezelf zag. We hebben vrijheid nodig.'
'Wat voor vrijheid?' vroeg Erik.
'De vrijheid van de jagers-verzamelaars die we ooit waren.'
'Dat kan toch niet? We kunnen niet meer leven van wat de natuur ons biedt.'
'Nee, maar we kunnen wel minimaal leven. Een basisinkomen voor iedereen geeft de mensen meer ruimte om voor totale vrijheid te gaan en minimaal te leven, waardoor ze weinig kooldioxide-uitstoot veroorzaken en weinig kinderen nemen. We moeten terug, Erik. Terug naar minimaal leven. De afgelopen winter heb ik de verwarming niet aangehad, omdat ik zo weinig mogelijk broeikasgassen de lucht in wilde sturen. Ik eet al heel lang veganistisch vanwege dezelfde reden. Ik hoef geen auto en ik hoef geen vliegvakanties. Ik koop nauwelijks kleren en schoenen en als ik wat koop draag ik het af totdat het versleten en kapot is. Ik geef dubbel en dwars toe dat mijn leven allesbehalve perfect is, want ik ervaar spanning die in mijn rug gaat zitten en soms ben ik zo depressief dat ik dood wil, maar ik ben ervan overtuigd dat een basisinkomen en totale vrijheid de mensheid en de aarde geweldig kunnen helpen. We hebben een enórme omslag nodig, want de klimaatramp die ons nu al wereldwijd treft en nog vele malen erger gaat worden, moet heel hard bestreden worden. Veel grotere vrijheid voor alle mensen op aarde zal het oude goud in de harten van de jagers-verzamelaars opnieuw doen flonkeren. De aarde heeft allesoverheersende aardigheid nodig om te kunnen overleven. Aardigheid die omhoogkomt als mensen totale vrijheid krijgen en niet langer in het keurslijf zitten dat de ratrace van hen vraagt. Kapitalisme is net als communisme een verschrikking gebleken. De vrijemarkt-shit en consumeer-maar-raak-ellende voerden ons naar een klimaatramp. De afgelopen dertig jaar brachten we meer kooldioxide in de atmosfeer dan alle eeuwen daarvoor bij elkaar opgeteld. Dat deden we terwijl we wísten dat het broeikaseffect het klimaat totaal de verkeerde kant opstuurt. Overal op aarde zit er goud in de harten van mensen, maar er zat vaak te veel eigenbelang in de harten van mensen die met grote ambities de maatschappelijke ladder beklommen. Dat eigenbelang bracht onze planeet naar de rand van de afgrond. Overigens, natuurlijk waren de jagers-verzamelaars ook geen lieverdjes. Ze slachtten talloze mammoeten en paarden af. In Europa lieten ze de wollige neushoorns en olifanten met rechte slagtanden uitsterven. In Noord-Amerika waren reusachtige bizons en bevers de klos en in Australië stierven reusachtige wombats en supergrote kangoeroes uit. Onze soort roeide enorm veel uit en dat raast nu sneller door dan ooit. Ja, er zat goud in het hart van jagers-verzamelaars omdat ze nog niet gecorrumpeerd waren door maatschappijen, maar ook in de harten van jagers-verzamelaars zat daverend eigenbelang. Ik idealiseer hun leven ook totaal niet, want dat was bikkelhard en ze stierven jong. Net zo goed brachten maatschappijen naast allerlei goede menselijke ontwikkelingen ook allerlei ellende en daar moeten we heel snel mee afrekenen. We zullen van mensen in engelen moeten veranderen en we zullen dat snel moeten doen, willen we

voorkomen dat we de natuur nog veel meer kapotmaken en miljarden mensen sterven door klimaatverandering.'
'Vind je dat iedereen op aarde zo snel mogelijk veganist moet worden?' vroeg Erik.
'Ik ben bang dat je dan net zo veel ellende creëert als Mao met zijn Grote Sprong Voorwaarts. Je moet goed weten wat je doet. Dierlijke producten op een betere manier produceren kan ook enorm helpen. Biologische boeren proberen vaak op een fantastische manier het milieu, het klimaat, vogels, bloemen en insecten te helpen. Veel melkveeboeren kiezen bewust voor minder geld verdienen, omdat een groot deel van hun geluk zit in het zien en anticiperen van een schoon milieu en florerende natuur. Dat is zo super en ik hoop dat ze er krachtig mee doorgaan. Net zo goed is het enorm belangrijk dat we heel snel zo weinig mogelijk dierlijke producten gaan eten, maar daarbij kan je niet in één klap wereldwijd het eten van dierlijke producten verbieden. Het laatste brengt de ellende van de fanaticus. Toch, het is belangrijk dat we wereldwijd zo snel mogelijk zo veel mogelijk dierlijke voedingsmiddelen vervangen door plantaardige voedingsmiddelen, waarbij we oog moeten houden voor het voorkomen van honger en ondervoeding. Het is cruciaal dat een belangrijk deel van je geluk zit in het zien en anticiperen van het geluk van anderen, ook toekomstige anderen, en het is cruciaal dat je eerlijk bent, zodat je de valkuilen ziet die je zo gemakkelijk negeert, bewust of onbewust, ter meerdere glorie van jezelf, zoals Mao met zijn ogenschijnlijk humane beweegredenen, die het verschrikkelijke naar macht snakkende beest in hem aan het oog moesten onttrekken.'

64

Brenda hoopt dat mensen meer kiezen voor het goede als ze dankzij een basisinkomen niet langer opgejaagd worden door angst voor dakloosheid en honger, dacht Erik. Ik trok me lang geleden terug en werd een solitaire ijsbeer. In plaats van zeehonden vrat ik tentamens. Ik was hard op weg naar een mislukt leven, hoe ogenschijnlijk succesvol ook. De ratrace maakte me blind voor de werkelijkheid van het heelal, de werkelijkheid van de aarde en de werkelijkheid van mezelf. Mike schudde me vanavond wakker en Brenda doet dat ook en ook het hele gebeuren met Anna opent mijn ogen. Met haar boottocht probeerde Anna zichzelf ergens van te bevrijden. Probeerde ze uit de invloedssfeer van haar vader te breken? Ik wil ook uitbreken. Ik wil niet langer geketend zijn door mijn eigen hersenen. Ik wil vrijheid. Ik wil op allerlei manieren onafhankelijk denken en proberen tot betere visies te komen opdat ik als mens tot betere keuzes kom en meer het goede doe, wat dat ook moge zijn en hoe slecht dat ook uitpakt voor mijn eigenbelang. Je kan je hersenen gebruiken om te jagen op zo veel mogelijk geld en het verzamelen van zo veel mogelijk huizen en jezelf verwennen met vele vliegvakanties. Je kan je hersenen gebruiken voor zo veel mogelijk eigen gewin, waardoor veel dieren, planten en insecten uitsterven. En uiteindelijk ga je dood en maakte je van de aarde een horrorplek. Welke zak wil zijn hersenen gebruiken voor *dat*? Heel veel zakken en ik tot een aantal uren geleden ook. *Wat* voor mens wil je zijn? Je leven stelt geen ruk voor als je willens en wetens de aarde kapotmaakt.
'Hoe kon het dat jij met Anna sprak?' vroeg Erik.
'Ze klimt sinds een paar maanden.'
'Klimt Anna?' vroeg Erik, stomverbaasd. Kennelijk klom Anna, net als Brenda, op andere dagen dan hij. 'Wat klimt ze?'
Klimmers waren altijd bezig met het klimniveau van henzelf en dat van andere klimmers. Kinderlijk, maar juist dat kinderlijke maakte klimmen zo leuk.
'Ze klom na zes weken een 6b,' zei Brenda.
'Ik klom mijn eerste 6b pas na drie jaar!'
'Ik pas na zeven. Anna is goed in alles.'
'Ook in mij negeren.'
'Je bent niet de enige met deuken,' zei Brenda, gedecideerd.
'Bedoel je dat Anna ook deuken heeft?'
'Wat wil je met zo'n pa. Bart, Klaas en Bram vertegenwoordigen drie generaties narcisten wiens onderbewustzijn jeukt vanwege hun opvoeding. Om van de jeuk af te komen, moeten ze anderen pijn doen. In Mike zit ook veel narcisme, want hij denkt dat hij fantastische theorieën uitvogelde. Mogelijk is dat zo, maar dan nóg is hij een trieste opsodemieter omdat hij er zo veel zelfvertrouwen mee opvist. Je zelfvertrouwen is pas solide als het rust op prettig contact met jezelf. Natuurkundigen, kosmologen en astronomen halen zelfvertrouwen uit hun door henzelf huizenhoog ingeschatte intelligentie. Bij Klaas en Bart is dat ultrasterk, maar Mike en jij hebben het

ook. Ik heb er zelf ook last van. We zijn behept met narcisme opdat we niet depressief uit de bocht vliegen, maar waar we mentaal sterker worden, willen we ervanaf.'

Erik voelde een pijnscheut omdat zijn oma raak had geschoten met zijn door hemzelf huizenhoog ingeschatte intelligentie.
'Ik merk vannacht dat er veel in mij niet goed zit,' zei hij, moeizaam. 'Ik had zelfvertrouwen vanwege mijn goede studieresultaten, maar nu zie ik het als dwalen in zelfingenomenheid. Veel mensen hangen dus aan de draadjes van hun narcisme en dat geldt net zo goed voor mij. Word ik net als Klaas?'
'Jij doorziet je narcisme en biedt tegenwicht. Je staat open voor kritiek en moedigt mij zelfs aan om het jou te geven. Jij bent geen narcist, Erik. Te weinig narcisme is ook niet goed. Klaas blaast zichzelf op en wee degene die de opgeblazen gorilla lekprikt. Met het prettige gevoel dat zijn maatschappelijke positie hem geeft, schuift Klaas alles wat een laag dieper kriebelt, onder het vloerkleed. Maar hoe langer je je bagger wegstopt, hoe groter de pijn als je het besmeurde mannetje spartelend onder het vloerkleed vandaan trekt. In het aanschouwen van hun kleinheid zijn mensen als Klaas om te beginnen al niet goed en dus spenderen ze steeds meer energie aan het buiten de deur houden van innerlijke bespiegelingen. Degenen die het hardst therapie nodig hebben, schreeuwen het hardst "nee" omdat ze hun perfecte zelfbeeld in stand willen houden. Als je over gefundeerd zelfvertrouwen beschikt, slík je de bittere pillen met kritiek, waardoor je groeit.'
'Wat bedoel je eigenlijk precies met gefundeerd zelfvertrouwen?' vroeg Erik.
'Zelfvertrouwen dat zich niet baseert op een geïnflateerd zelfbeeld. Integendeel, het is gefundeerd op een rots van moed, eerlijkheid, liefde en doorzettingsvermogen. Gefundeerd zelfvertrouwen vinden, is voor een narcist een verschrikkelijk zware klus, want hij moet er de kern van zichzelf voor kraken en die kern haalt alles uit de kast om ieder krasje te voorkomen. Het is voor een narcist veel veiliger om agressief te worden naar ieder mens dat hem woorden aanreikt waarmee de narcist kan bevatten hoe zijn misplaatste gevoelens van superioriteit hem afhouden van menselijke groei.'
'Waarom wordt een narcist dan agressief?'
'Met meer narcistische uitharding doen vonkjes diepgang grotere onderhuidse pijn ontbranden. Dergelijke vonkjes leiden tot inwendige explosies die geen uitgang vinden vanwege de harde schil, behalve in de vorm van agressie naar anderen. Mijn vader maakt nog steeds rotopmerkingen tegen mij en verwacht daarbij dat zijn kind van hem blijft houden. Bram doet zichzelf voorkomen als een geweldig mens, maar een geweldig mens zíjn, interesseert hem geen biet. Waarheden staan als honden tegenover ons en kijken ons smekend aan, opdat we hun stok oprapen. Raap je de stok op of niet? Ga je de interactie met diepere waarheden in jou aan om meer van jezelf te begrijpen? Jij opent vannacht continu emotionele poriën opdat je dieper in jezelf kijkt, Erik. Jij wordt nooit een narcist. Je zoekt juist naar wegen om potentiële narcistische uitharding te voorkomen, omdat je er oprecht naar verlangt anderen gelukkig te zien.'

'Hoe weet je dat?'
'Ik voel al jouw hele leven hoe je anderen gelukkig probeert te maken. Veel mensen slaan hun inwendige vlinders dood. Bram is daar een kei in. Jij laat vannacht je vlinders fladderen en schaatst daardoor een mentale Elfstedentocht.'
'Wat zijn inwendige vlinders?' vroeg Erik.
'Twijfels die zich verpoppen tot vraagtekens, die vervolgens uitvliegen naar weilanden met antwoorden. Twijfels die de filosoof, psycholoog, kunstenaar en wetenschapper in ons wakker schudden. Twijfels die sneller rijzen als je anderen geluk gunt.'
'Waarom slaan veel mensen hun inwendige vlinders dood?'
'Hun overlevingsdrang creëert vernietigingskampen voor hun twijfels, opdat ze niet buiten de groep vallen en voldoende veiligheid en zekerheid ervaren. Er zit geen kampbewaker in jou, Erik. Ik zie een wetenschapper. Een echte. Ik zie ook een kunstenaar. Maar bovenal zie ik een mens. Een oprecht mens.'

Het is fijn als je iemand kan vertrouwen, dacht Erik, blij en verrast door Brenda's woorden. Ik kan Brenda vertrouwen, terwijl ik op moet passen voor Bram, die inwendige vlinders liquideert. Hoe zit dat bij Klaas?
'Verlangt Klaas ernaar om anderen gelukkig te zien?' vroeg hij Brenda, terwijl hij wel wist dat er een 'nee' zou komen, maar nieuwsgierig was naar de details.
'Klaas voelt zich klein als anderen gelukkig zijn. Daarom maakt hij andermans geluk kapot. Zo voelt hij zich groot genoeg om het leven aan te kunnen.'
'Dat is triest.'
'Met machtsuitoefening over anderen maakt iemand als Klaas van een wetenschapsinstituut een vernietigingskamp.'
'Ook Mike ziet Klaas als een narcist,' zei Erik, terwijl hij wist wat er nu ging volgen. Hij wilde meer over narcisme weten, zodat hij Bram, Klaas, Bart en vooral zichzelf beter begreep.
'Uitgeharde narcisten vluchten levenslang voor zichzelf,' zei Brenda.
'Vlucht ik ook voor mezelf?' vroeg Erik, die de hele avond steeds beter besefte dat hij al jarenlang vluchtte.
Zijn oma's gezicht ontspande. 'Mensen gaan stralen als ze met jou zijn, Erik. Er zijn maar weinig mensen met wie jij geen prettig contact kan krijgen en prettig contact is het levenselixer voor ieder hart. Ja, jij vlucht ook, want dat doen we allemaal. Ieder mens beschikt over vluchtwegen. Maar jij vlucht niet in macht zoeken over anderen.'
'Ik wil heel graag prettig contact met anderen, maar ik zie niet hoe ik dat voor elkaar kan krijgen.'
'Voor prettig contact met anderen heb je prettig contact met jezelf nodig en dat is hard werken. Jij kan hard werken. Hard werken voor prettig contact met jezelf loont.'
'Waarom?'
'Het contact met jezelf is je basis,' antwoordde Brenda. 'Tijdens je hele leven raak je familie en vrienden kwijt, maar nooit jezelf. Til het contact met jezelf naar een hoger niveau en er ontstaat meer en beter contact met anderen.'

'Hoe til je het contact met jezelf naar een hoger niveau?'
'Vind je maatschappelijke en sociale status minder belangrijk en blokkeer daardoor minder gevoelens, waardoor je jezelf beter leert kennen. Een ego dat zichzelf minder opblaast, doet de ziel in diepere lagen kijken en dat brengt een mooier mens. Mooiere mensen zetten de aarde in een fijner licht, vooral door prettiger contacten omdat anderen meer gegund wordt, ook alle dieren en planten. Met mooiere mensen bedoel ik natuurlijk mensen met een mooier innerlijk.'

Ik kan promoveren op donkere materie en carrière maken, dacht Erik. En ik kan Mikes werk bestuderen en proberen het universum te begrijpen. *Waarom* is er een universum? *Wat* is de zin van het leven? *Hoe* begrijp ik mezelf en alles om me heen? Ik hoef het universum niet zo nodig te beschrijven. Ik wil het begrijpen en ik ben liever gelukkig met het onmogelijke dan ongelukkig met het mogelijke. Als ik werkelijk eerlijk ben, ben ik helemaal klaar met astronomie. Het kan me niet schelen wat donkere materie is. Ik wil niet dat de aarde kapotgaat door een deeltjesversneller. Ik wil niet dat de aarde kapotgaat door ondemocratische landen. Ik wil niet dat de aarde kapotgaat door klimaatverandering. Ik wil niet dat de aarde kapotgaat door plastic. Kleine plasticdeeltjes zijn overal te vinden. De oceanen zitten er vol mee en ze zitten ook volop in vissen. Een carrière, bespaar me de flauwekul. Rijke mensen plunderen de aarde. Wat voor bakken vol met egoïstische en egocentrische shit joeg ik de afgelopen jaren na? Er is *zo* veel te doen dat enorm belangrijk is. We zijn met zijn allen gek geworden door massaal dingen na te jagen die de aarde verwoesten. Er wacht ons een duisternis die al begonnen is, maar waarvan we wereldwijd nog niet beseffen hoe onvoorstelbaar hij wordt. Mensen worden moe vanwege al het gekrakeel over klimaatverandering, maar ze hebben nog geen idee hoe ongenadig moe ze worden als de klimaatellende vol losbreekt.
'Er ontstaan prettige contacten als je ongedwongen contact maakt,' zei Brenda.
'Wat is ongedwongen contact maken?'
'Contact maken ongeacht wat de ander van jou vindt of kan vinden.'
'Dat lukt je alleen met voldoende zelfvertrouwen.'
'Zelfvertrouwen geeft vleugels. Tekort aan zelfvertrouwen is de oorzaak van veel verdriet, vooral op het relationele vlak. Zoek zelfvertrouwen opdat je een fijne levenspartner vindt. Niet andersom.'
'Veel mensen willen geld en status om een levenspartner te vinden,' zei Erik. 'Zo werkte het ook bij mij. Het gaf me de afgelopen jaren energie, wat onder meer resulteerde in de scriptie die ik vanmiddag inleverde.'
'Een laag dieper wil je het zelfvertrouwen dat jou als méns doet bloeien. Maar vergis je niet, Erik. Ik stopte met mijn studie biologie en dat deed mijn zelfvertrouwen geen goed. Ik ben blij dat jij je studie afrondde, al wil ik niemand wijsmaken dat het nooit goed kan zijn om met een studie te stoppen.'
'Is zelfvertrouwen vinden zó moeilijk?'
'Voor mij was het enórm moeilijk. Voor eenvoudige wensen moet je vaak heel hard knokken. Tijdens sociale contacten voelde ik afschuwelijk lang enkel zelfvertrouwen

als ik dronk. Ik heb nu genoeg zelfvertrouwen om niet meer te hoeven drinken, maar daar moest ik decennia voor vechten.'
'Waarom is het zo moeilijk om zelfvertrouwen te vinden?' vroeg Erik.
'Vanwege de angst om als een beroerd mens te boek te staan. Dat is altijd de onderliggende vrees. Het is de genetische angst die we meekregen doordat onze voorouders hun gedrag zo goed mogelijk afstemden op de groep. We zijn bang om verstoten te worden. Wie als slecht gezien wordt, is kansloos op het vlak van verbinding.'
Dat is dus waar je in Mikes situatie tegen moet kunnen, dacht Erik, die er ineens aan twijfelde of het bestuderen van zijn ooms theorieën wel zo'n goed idee was. Maar, gingen Eriks gedachten verder, wie *zichzelf* als een slecht mens ziet, is kansloos om gelukkig te worden. Ik heb liever dat anderen mij als een slecht mens beschouwen vanwege het bestuderen van alternatieve ideeën dan dat *ik* mezelf als een slecht mens beschouw omdat ik alternatieve ideeën niet durf te bestuderen. Dit is waarom Mike doet wat hij doet. Dit is waarom hij een loodzware weg opdraaide. Hij crepeert omdat hij een goed mens probeert te zijn, maar hij crepeert nog meer als hij het *niet* probeert te zijn. De dag dat je in de spiegel kijkt en een slecht mens ziet, sterf je. Dit is waarom uitgeharde narcisten niet in de spiegel kunnen kijken. Wel in een *echte* spiegel, want daarin zien ze wat ze zichzelf *leerden* te zien, maar niet in hun inwendige spiegel, die moet uit zicht blijven, opdat het beeld van henzelf vaag genoeg blijft, zodat hun overmatige eigenbelang niet helder uitkristalliseert en ze zich goed met zichzelf voelen terwijl ze rotzakken zijn.

Erik rilde weer door de kou, maar net als eerder op de avond met Mike voelde hij dat hij buiten moest zijn en hij begon te begrijpen waarom. Soms moet je impulsen weerstaan, dacht hij. We zitten allemaal vol vrees. Soms moet je ervoor buigen, soms moet je weerbarstig zijn. Zelfs met tien centimeter ijs laat Mike zich in het meer zakken en hij is nooit ziek. We zitten vol vrees voor kou en we zitten vol vrees voor fouten in ons die ons akelig doen voelen waar ze goed in beeld komen. Wereldwijd zullen we als individu en als collectief enorm krachtig onze fouten onder ogen moeten zien om als mensheid de reuzenzwaai te maken die zo hard nodig is. Vannacht staalt kou mijn lichaam, maar wat ik bovenal nodig heb, is het stalen van mijn ziel opdat mijn geest zich minder laat koeioneren door angsten die onwelgevallige maar betere visies buitenboord houden. Mijn afzien deze nacht lijkt zinloos, maar mogelijk dient het een goed doel: mogelijk verandert het mij in een beter mens.
Eriks oma keek omhoog naar de sterren. 'Tijd is alles wat we hebben,' zei ze. 'Het is ons kostbaarste bezit, vraag dat maar aan iemand die te horen krijgt dat hij terminaal is. Een halve eeuw geleden maakten watersnippen tijdens hun duikvluchten spookachtige geluiden boven de weilanden van Bram, tezamen met de golvende klanken van de kievit en de schrille waarschuwingen van de grutto, terwijl op de achtergrond scholeksters en tureluurs hun staccatotonen afvuurden. De weilanden stonden vol boterbloemen, zuring, rode klaver en pinksterbloemen. In de sloten zaten pijlkruid, lisdodden en krabbenscheer en onder het wateroppervlak wemelde het van de kikkervisjes, stekelbaarsjes en salamanders. Vanwege de geweldige natuur voelt die tijd

nu als fantastisch. Ik wil dolgraag die oude weilanden en sloten terug. De modernisering van de landbouw in de jaren zeventig vergiftigde mijn paradijs en het zou prachtig zijn als dat paradijs ooit terugkomt. We willen fantastische weilanden, geen kaalslag door monocultuur. Gelukkige tijden van weleer inspireren. Verzamelde eenvoud van fijne verledens verenigt ons. Tijd is geweldig, maar alleen in het paradijs. Ik groeide op in een paradijs. Tijd en eenvoud, daarin wil ik leven, maar ik moet naargeestige complexiteit ontrafelen om ze in het vizier te krijgen.'
'Wat voor complexiteit?' vroeg Erik.
'De wirwar van foute verlangens die ons door liet slaan naar natuurvernietiging en milieuvervuiling. De hebzucht in ons wervelt op vele manieren in onze maatschappijen. We zijn nog maar nauwelijks begonnen om daar wat van te begrijpen, laat staan dat we weten hoe we onze samenlevingsverbanden kunnen zuiveren van hebzucht. We faalden verschrikkelijk. Dat gaat ons steeds meer om de oren slaan. We moeten begrijpen hoe hebzucht ons afhoudt van de eenvoudige visies die zo voor het grijpen liggen, maar waar we over het algemeen blind voor zijn vanwege overmatig individueel eigenbelang.'

Erik dacht aan Mike, die een week eerder over een wetenschappelijke monocultuur sprak. 'Het verleden is rijk aan fantastische ideeën die verwelken door de dominantie van de relativiteitstheorie,' had Mike gezegd. 'Bewater die oude met eenvoud blinkende wetenschapsknoppen en de complexiteit van de fysieke werkelijkheid sprankelt als een prachtig veldboeket.'
Als ik *niet* Mikes theorieën grondig bestudeer, ben ik een waardeloos mens, dacht Erik, terwijl hij naar het lichtje midden op het meer staarde. Al mijn resterende tijd op aarde is niks waard als ik promoveer op donkere materie en mijn verlangen om het heelal te begrijpen opzijschuif voor een carrière en mijn verlangen om een fijnere aarde te creëren opzijschuif voor een kast van een huis. Ik wil geen monocultuur in mijn hoofd, ik wil allesverwoestend eigenbelang uitbannen. Ik wil chemie door veel zaken met elkaar te verbinden. In het verleden had je generalisten die dat deden, maar ze stierven eeuwen geleden uit vanwege specialisatie in de wetenschap. Mike haalt oude tijden terug door zich op veel wetenschapsvlakken te begeven. Mike pioniert in allerlei soorten weilanden en brengt een lappendeken van wetenschapsvelden samen in één allesomvattende theorie. Wat bezielde mij toen ik Mikes veldboeket afdeed als waardeloos zonder er een blik op te werpen? Wat bezielde de mensheid toen zij zo veel paradijselijke plekken op aarde immens geweld aandeed met rücksichtslose natuurvernietiging? Brenda's weilanden vol vogels, kruiden en insecten zijn verdwenen en de weilanden die er nu zijn rondom Groningen gaan verdwijnen doordat ze onder een laag zeewater komen te liggen vanwege klimaatverandering. We zijn over het algemeen nog ver verwijderd van het besef van de pijn die ons gaat treffen door spijt. Spijt omdat we zo veel kapotmaakten terwijl we het *zo* anders, *zo* veel beter hadden kunnen doen. Tegen de tijd dat steden als Amsterdam, Londen en New York onder water komen te staan, beseffen we het wel. Dat besef komt dan gezamenlijk met gevoelens van gigantische onmacht, omdat we de volgende eeuwen

verschrikkelijke vernietigingen gaan meemaken in allerlei opzichten. Op het moment dat de supergrote catastrofes van de klimaatverandering ons gaan treffen, snappen we heel goed wat we verkeerd deden en hoe verschrikkelijk stom het was dat we veel te weinig deden toen het nog zo goed kon. Maar dan zal het te laat zijn en rest ons niks anders dan de hel te aanvaarden en beseffen dat die nog heel lang door zal gaan, want waar de kooldioxide eenmaal goed uit de fles is, krijg je hem uiterst moeilijk terug en nog veel en veel moeilijker krijg je al het ijs terug op Groenland en Antarctica en in de gletsjervalleien. De zeespiegel gaat de volgende eeuwen met tientallen meters omhoog en die zeespiegel zal millennia hoog blijven, mogelijk zelfs miljoenen jaren. Ik dacht altijd aan het Paterswoldsemeer als iets dat blijft. Maar het blijft niet. Het verdwijnt. De stad Groningen komt in het water te staan. De stad Groningen wordt een spookstad. Een heel groot deel van Nederland komt onder water te staan. Een heel groot deel van het huidige landoppervlak van de aarde komt onder water te staan. We staan als mensheid voor de poorten van bijkans eindeloze pijn door klimaatverandering en dat zal velen van ons psychisch onderuit doen gaan. Veel van onze nakomelingen gaan sterven door zelfdoding vanwege het zicht op te groot lijden. Wat voor mens ben ik als ik dit toekomstige lijden niet op mijn netvlies wil krijgen opdat ik de motivaties herschik van waaruit ik mijn keuzes maak en mijn leven onderneem? Wat voor mens ben ik als hebzucht en eigenbelang mij willens en wetens naar foute keuzes leiden? Wat voor mens ben ik als ik het waardeloze mens in mij niet wil zien? Ik wil me *bewust* worden van het onheil dat ons te wachten staat. Onheil vanwege klimaatverandering, natuurvernietiging, milieuvervuiling, dictaturen, tekort aan democratie, tekort aan educatie en tekort aan geestelijke ontwikkeling. Het Paterswoldsemeer verdwijnt, maar mogelijk dat de mensheid en redelijk wat natuur blijft. Ik wil knokken voor alles wat kan blijven als we wereldwijd veel meer mens worden en stoppen met het beestachtig ambiëren van grote huizen en beginnen met zeer sterk verlangen naar een gelukkige aarde. De magie van mens zijn is zo veel fijner dan de magie van materiële rijkdom. Voor verlangen naar goede magie moet je geestelijk groeien. Ik was hard op weg een suffe zak te worden met wanstaltig verlangen naar status en materiële rijkdom. Deze nacht schudt me wakker. Deze nacht laat zien hoe klein ik was met mijn verlangen naar valse grootsheid. Deze nacht toont me de corruptie die in me zit door te grote focus op eigenbelang. Dit duister laat me de magie zien die in een ziel kan zinderen waar geestelijke ontwikkeling het zicht op een sprankelende toekomst voor al het leven op aarde brengt. Mogelijk ontspringt er nu grootheidswaan in mijn hart, maar ik begin te geloven dat ik tot een fijn mens kan uitgroeien. We kunnen allemaal uitgroeien tot prachtige zwanen door complexiteit te ontrafelen totdat een stralend veldboeket onze ziel krachtiger dan ooit haar vleugels uit doet slaan. We groeiden uit tot een stel rotzakken, maar we kunnen onszelf in engelen omtoveren. Daar geloof ik in. *Wat* gaan we doen? *Waar* willen we naartoe? De mensheid kan een fantastische intelligente soort worden. Er is een enorme kans dat we nog verder afglijden naar zinderend egoïsme, tot aan dik verdiende zelfvernietiging aan toe, maar ik voel hier dat het ook anders kan. Waarom? Vanwege mijn zielsverschuiving deze nacht. Ik ben niet de enige die

inwendig kan groeien. Waar we wereldwijd inwendig krachtig groeien, vinden we eindeloze magie in levens waarin eenvoudige veldboeketten de toon zetten.

65

Erik keek over achthonderd meter water naar terrasrestaurant Het Vergulde Anker dat, gezien het licht dat uit haar venters straalde, nog open leek te zijn.
Leven heeft licht nodig, dacht hij. Dankzij sterren is er leven. Dankzij het controleren van vuur vonden mensen nieuwe technieken uit, zoals vlees braden en potten bakken. De moderne tijd van de mens ontsprong in de negentiende eeuw met de uitvinding van de gloeilamp. Misschien dat we ooit het licht in de Melkweg controleren. Is er intelligent leven in het heelal dat sterren doet ontvlammen? Kan het *zo* ver gaan? Waartoe is de mensheid in staat? *Hoe* ver kunnen we komen als we onszelf *niet* vernietigen?
Hij keek rechts van hem en zag Brenda droevig in het meer staren. 'Ik maakte veel fouten, Erik,' zei zijn oma, zacht. 'Ik deed anderen zo veel pijn dat tijdens het klimmen pijn soms een verademing is. Toch voel ik me nu goed met een bescheiden leven en heb ik wat vertrouwen in mezelf. We laveren met pijn en verlangen. Soms naar de hemel, soms naar de hel.' Brenda keek haar kleinzoon aan. 'Ik maakte veel fouten, maar voel niet langer de stekende pijn die me vertelt dat de aarde beter af is zonder mij. Ik ben nu trotser op mezelf. Trots beschermt ons tegen vlijmscherpe afkeuring, ook die van onszelf. Een popster in een vol stadion is gelukkig omdat hij aanbeden wordt. Mike en ik ervoeren decennia het tegenovergestelde. Zonder trots zijn we zo kwetsbaar als een kaal vinkje dat net uit zijn ei kroop. Zonder trots waren Mike en ik nu dood. We zien graag de kwetsbaarheid van anderen, maar liever niet die van onszelf. We winnen enorm aan kracht als we onze kwetsbaarheid onder ogen zien, zowel onze individuele kwetsbaarheid als die van onze planeet. Kwetsbaarheid doet verbinden vanwege gedeelde angst. Het brengt betrokkenheid en maakt de groep sterker. Betrokkenheid is het kloppende hart van de aarde. Stel jezelf minder centraal en voel meer verbinding en er straalt zo veel meer licht. Iedere nieuwe generatie vindt meer doelen. Iedere nieuwe generatie verlangt sterker naar een gelukkige aarde. Iedere nieuwe generatie voelt meer liefde voor al het leven op de planeet. We staan aan de vooravond van een ongekend krachtige revolutie waarin mensen wereldwijd veel meer verbinding zoeken om onze planeet te beschermen. Verbinding maakt dat we elkaar meer vertrouwen. Verbinding zal ons weerbaarder en gelukkiger maken. Dat gaan we heel hard nodig hebben met alle problemen die we het hoofd moeten bieden vanwege alle fouten die we als mensheid maakten.'

Sommige onderwerpen keren vannacht telkens terug, dacht Erik, terwijl hij naar het lichtje in het midden van het meer staarde. Het is iedere keer net even anders en het doet me steeds beter begrijpen hoe alles interacteert met alles. Ieder uur zie ik mezelf en het heelal in een helderder licht. Overal in het universum brengt licht leven, maar liefde brengt verbinding. Liefde is het mooiste in ieders hart. Het is liefde dat de zin van het heelal in iedere ster doet stralen. Het is liefde waardoor iedere planeet vibreert van verlangen om kleurrijk tot bloei te komen.

'Waarom kwam ik Anna nooit tegen in De Klimborg?' vroeg Erik.
'Net als ik klimt Anna op maandag-, woensdag- en vrijdagavond. Jij klimt op dinsdagavond, donderdagmiddag en zaterdagmiddag.'
'Sprak je in De Klimborg met Anna over Mikes theorieën?'
'Ja.'
'Hoe kan het dat ze Mikes theorieën kent?'
'Die bespreekt ze al drie maanden met Mike.'
Erik was stomverbaasd. 'Waarom weet ik dat niet?'
'Ze gaat naar Mike op dinsdagavond.'
'En Mike is eerlijk?'
'Niet altijd. Hoe had je je gevoeld als je wist dat hij iedere week met Anna zijn theorieën besprak?'
'Niet goed. Ik had tot vanavond niks met Anna en ook niks met Mikes theorieën.'
'Anna vindt jou leuk en jij haar. Stop met moeilijk doen.'
'Anna vindt mij leuk?' vroeg Erik, wantrouwend. 'Hoe weet je dat?'
Brenda keek hem aan met een twinkeling in haar ogen. 'Dat voel ik als ik het met Anna over jou heb.'
'Je vertelde me een half uur geleden dat Anna Mikes ideeën goed vindt,' zei Erik, die zich te onzeker over het onderwerp liefde voelde om erop door te gaan. 'Hoe kijkt Anna naar de huidige natuurkunde en kosmologie?'
'Ze denkt dat de relativiteitstheorie fout is en dat er nooit een big bang is geweest.'
'Wat denk jij?'
'Onderschat Mike niet,' zei Brenda, terwijl ze Erik nauwlettend opnam.
'Wat bedoel je?'
'Als scheikundestudent haalde hij de moeilijkste vakken op halve kracht. Als kluizenaar hoef je geen onmachtige nerd te zijn. Mike koos voor een zware weg en nam daarbij afslagen naar steeds onbegaanbaardere paden. Dat kunnen er maar weinig.'
'Misschien zijn Mikes ideeën goed, maar Mike is niet goed in omgaan met drank,' zei Erik, met afgunst, omdat hij zelf voor goed begaanbare paden had gekozen.
'Geef hem tijd en hij komt erdoorheen.'
'Waarom denk je dat?' vroeg Erik.
'Mike is een doorzetter en wil van de drank af. Zijn hersenen blijven spinnen tot hij een oplossing heeft. Net als Fitzgerald is Mike geen liefdeloze alcoholist. Net als Fitzgerald gaat hij met de drank stoppen. Mijn zoons liefde is zijn onzichtbare kracht. Hij gaat stoppen met de drank om zichzelf en anderen te beschermen. Vooral jou.'
'Mij?'
'Mike maakt jou ook kapot als hij zichzelf doodzuipt,' antwoordde Brenda. 'Mike is een zuivere ziel. Hij gebruikt alcohol om zich te openen, niet om zijn geslotenheid in stand te houden.'

Brenda, Mike en ik vieren al jaren kerst met zijn drieën, dacht Erik. Waarna Brenda en ik de volgende dag kerst met Bram vieren. Onze familie is kwetsbaar. Zonder Mike nog meer. Ik ben blij dat mijn oom zich niet kapotzoop en ik hoop dat hij net

als Fitzgerald en Brenda van de drank weet af te komen. Mike heeft voldoende fijne gevoelens nodig om te overleven. Al decennia geeft alcohol hem de gevoelens die hij nodig heeft. De publicatie van zijn boek zal hem meer zelfvertrouwen geven. Mogelijk zorgt de publicatie voor zo veel fijne gevoelens dat hij geen drank meer nodig heeft. Wie weet gaat zijn boek *toch* gelezen worden. Wie weet is Mikes natuurwetenschap *toch* goed.
'Wat vind jíj van Mikes natuurkunde en kosmologie?' vroeg Erik, terwijl hij zich besmuikt voelde omdat hij wist dat Brenda nauwelijks Mikes natuurwetenschap kende.
'Het is raar dat de relativiteitstheorie niet eenvoudig uitlegt hoe zwaartekracht werkt.'
'Ja, dat is raar voor een theorie die al honderd jaar bekendstaat als de theorie van de zwaartekracht,' beaamde Erik, verwonderd over Brenda's scherpzinnige antwoord.
'Het is ook raar dat kwantummechanica-experimenten al decennia laten zien dat er informatie sneller dan licht gaat, terwijl natuurkundigen er de ogen voor sluiten omdat erkenning van dat feit de relativiteitstheorie doet instorten.'
'Ja, dat is bizar. Ik wist niet dat je er zo veel van afwist.'
'Ik heb er de ballen verstand van. Mike vertelde me dit vanmiddag.'

Ineens drong het heel sterk tot Erik door dat er iets helemaal mis was. Natuurkundigen, kosmologen en astronomen zijn verdwaasd, dacht hij. Wetenschappers die anders naar het heelal kijken, worden voor krankzinnig uitgemaakt *ongeacht hoe ze denken.* De huidige natuurkundigen, kosmologen en astronomen beschouwen alles wat er de volgende tienduizend jaar op aarde verzonnen wordt, als fout als het niet overeenstemt met hun zienswijze. Gekken zien niet dat ze gek zijn, daarom zijn ze gek. Ik wil Mikes boek lezen en *zelf* oordelen. Je vindt geen wijsheid door je te baseren op het oordeel van anderen. Ik vind nooit wijsheid als ik enkel bestudeer wat meelopende professoren als goed zien. Zo steekt het ook in elkaar met mensen die religieuze fanaten achterna lopen. Oordeel *zelf* over de werkelijkheid. Mike Mafkees dissende studenten mogen vanaf hier met de staart tussen hun benen wegrennen. Laat ze doen wat goed is voor hun carrière. Net als hen zocht *ik ook* veiligheid en zekerheid in plaats van waarheid, waarbij ik er alles aan deed om het scheve schijtkonijn in mezelf niet te zien. Die tijd is voorbij. De lafbek in mij gaat het veld ruimen. Weer krijste er een meeuw vlak boven Eriks hoofd, waardoor hij zo sterk schrok dat hij kortstondig een hartaanval vreesde. Ik moet kalm blijven, dacht hij. Ik wil niet in paniek raken en met mijn gedachten op hol slaan. Ik wil niet bipolair worden zoals Brenda en Mike. Ik wil niet in een psychose terechtkomen. Ik moet rustig blijven, zo rustig als het meer hier voor me.
'Waarom was Anna tijdens de storm op het meer?' vroeg Brenda.
'Haar moeder verhuisde vanochtend naar een appartement in de stad omdat Bart Brandenburg op Tenerife met een vriendin van Anna in de zon ligt.'
'Daar raak je overstuur van,' zei Brenda. 'Net als Klaas wil Bart dus een jongere vrouw.'

En net als Mike, dacht Erik. 'Zijn Klaas en Bart goede mensen?' vroeg hij, om Mike en Anna uit zijn hoofd te krijgen. 'Ben jij een beter mens dan zij?'
'Wat?' vroeg Brenda, verbaasd.
'Denk jij over andere mensen na terwijl je je afvraagt of zij betere of slechtere mensen zijn dan jij?'
'Het bewustzijn van prettige mensen probeert zich zo veel mogelijk gelijkwaardig aan andere mensen te voelen, maar ons onderbewustzijn vertelt ons continu wat anders.'
'Waarom?' vroeg Erik.
'Jouw onderbewustzijn peilt aan één stuk door of je dominant of onderdanig moet zijn. Dat is wat de evolutie ons meegaf om te overleven. Het doet mensen overleven. Het doet landen overleven.'
'Zoals Churchill in de Tweede Wereldoorlog Engeland deed overleven?'
'Ja. Kiezen voor dominantie of onderdanigheid gebeurt tijdens iedere interactie tussen mensen. Mike voelt de drang naar dominantie nu heel sterk omdat hij meent dat zijn boek de vernietiging van de aarde kan voorkomen.'
'Don Quichot die de aarde van de Large Hadron Collider redt,' schamperde Erik, die terugviel naar zijn cynische blik op zijn ooms ideeën. Maar daarna zei hij: 'Onbewust zoeken we gevoel van eigenwaarde door ons meer dan een ander te voelen. Ons onderbewustzijn wil zich superieur voelen zoals onze tong naar suikerrijk voedsel snakt. Ik voelde me meer dan Mike omdat ik meende dat hij waardeloze ideeën over het heelal had ontwikkeld. Ik wilde me superieur voelen terwijl ik dat niet wist, want dat had me minder superieur doen voelen.'
'Om zo goed mogelijk te overleven, evolueerde ons brein naar ik-ben-de-beste, al blijft het vaak onbewust vanwege broodnodige bescheidenheid. Zonder gevoel van eigenwaarde slaat het zachtste briesje ons overboord. Zelfvertrouwen is cruciaal. Mike en ik overleven door ons werk grote kwaliteiten toe te dichten. Denk je dat Mike en ik gek zijn, Erik?'
'Ik kan pas over jullie werk oordelen als ik het heb gelezen.'
Brenda keek hem aan en glimlachte. 'Het wordt tijd dat jij Anna beter leert kennen.'
'Waarom?'
'Omdat liefde het leven op zijn mooist doet sprankelen en jullie met z'n tweeën een ijsbreker kunnen vormen.'
'IJsbreker?' vroeg Erik, verbaasd.
'Als Mikes ideeën goed zijn en de statistieken zitten tegen, knalt de aarde met de Large Hadron Collider tegen een ijsberg zo groot als de maan.'

Weer krijste er een meeuw, maar dit keer schrok Erik niet. Hij voelde dat buitenaards leven hem volgde en beïnvloedde, maar het deed er niet toe of het ook echt zo was. Misschien is zoiets mogelijk, misschien niet, dacht hij. Wel of niet 'iets' maakt geen zak uit, het gaat om de magie die ik voel. Of er *echt* 'iets' is, zal ik nooit weten en dat wil ik ook niet en dat moet ook niet. Mogelijk dat ik meer kom te weten na mijn dood, dan is het oké, maar dat zie ik wel als ik doodga. Ik vind het best als er wat is

na mijn dood, maar niks na mijn dood vind ik ook prima: nooit meer lijden! Eigenlijk ben ik al jaren depressief. Ik wil na mijn dood mijn vader en moeder zien, besef ik nu op volle kracht. Misschien maar goed dat ik dat nu pas besef. Ik was waarschijnlijk gek van verlangen geworden als ik dit eerder goed door had gekregen.
'Het is zó logisch dat je onderbewustzijn continu naar gevoelens van superioriteit grijpt,' zei Brenda.
'Waarom?'
'Jij en ik bestaan omdat onze voorouders de concurrentie versloegen. Dat konden ze alleen met voldoende zelfvertrouwen. Superioriteitsgevoel versterkt jouw zelfvertrouwen. Een kat maakt zich groot door zijn haren overeind te zetten. Wij maken ons groot door onze ziel bol te blazen. Superioriteitsgevoel is een instinctieve drang van ons onderbewustzijn, maar om onszelf met voldoende bescheidenheid in een groep te kunnen handhaven, leerden we het weg te poetsen, ook voor onszelf. Soms is de geest echter zo zwak dat ego en superioriteitsgevoel samensmelten tot een superego. Dat geeft enorme energie en die hebben we op sommige momenten snoeihard nodig. Zo'n superego kan doorknetteren en je manisch maken. Het kan je zelfs naar een psychose voeren.'
'Hoe weet je dit?' vroeg Erik.
'Omdat het bij mij zo werkte. Mike en ik kwamen allebei in een psychose terecht omdat we ons door hogere machten lieten vertellen dat we supermensen waren. In een diepere laag schreeuwde ons onderbewustzijn dat we er verschrikkelijk slecht aan toe waren vanwege gebrek aan zelfvertrouwen, maar dat begrepen we pas toen we gepokt en gemazeld uit de psychose kropen. Voer je onwetendheid op en je duikt dieper.'
'Dat laatste begrijp ik niet.'
'Het besef van onwetendheid doet de oceaan waarin je visies zoekt, in alle richtingen expanderen omdat je geen paden wist. Superioriteitsgevoel doet de oceaan krimpen omdat je de paden wist die jouw vermeende waarheid niet ondersteunen. Zo ontstaan tunnelvisies. Superioriteitsgevoel maakt van jou een alwetende die op veel vlakken te gemakkelijk de waarheid in zijn zak steekt en te weinig van zichzelf begrijpt. Word niet een alwetende wiens superieure schitteren voor scherpere ogen meelijwekkend is. Word geen Klaas of Bram.'
Weer krijste er een meeuw. Voer je onwetendheid op, dacht Erik. Ook ten aanzien van buitenaardse wezens die ons mogelijk beïnvloeden met allerlei toevalligheden. Word wijzer door onbewuste superioriteitsgevoelens te neutraliseren, waarna meer vraagtekens de oceaan doen expanderen. Zie scherper wat je *niet* weet, want dan stroomt er meer verdraagzaamheid in jou. Voorouders wonnen de afgelopen millennia met 'ik zie het goed' zelfvertrouwen, zodat ze de concurrentie versloegen dankzij eenkennigheid. Eenkennigheid deed overleven, maar bracht ook dogma en intolerantie, waardoor de aarde dreigt te bezwijken. Superioriteitsgevoel helpt het individu maar verneukt de aarde. Als het beest in ons wint van de mens in ons, verliest de planeet. Stel je open voor meer visies. Stimuleer je geest met meer invalshoeken. Sta alles toe. Word totaal tolerant.

Opeens krijsten er *twee* meeuwen vlak boven Erik en dit keer schrok hij als nooit tevoren. Zijn hart deed zo verschrikkelijk pijn dat hij kortstondig dacht dat hij stierf. Daarna zag hij zijn denkfout. Als Mike gelijk heeft en de relativiteitstheorie is fout dan zijn de veiligheidsanalyses van deeltjesversnellers ook fout, dacht hij. Stel even dat de aarde tot dusverre geluk had, waardoor zij zichzelf niet vernietigde en stel even dat je dat weet, maar tegen natuurkundigen zegt: 'Toe maar, ga maar door met jullie experimenten, want ik tolereer alles.' Totale tolerantie is krankzinnig. Hitler had alle joden uitgeroeid als hij de kans had gekregen. Als Mikes visies goed zijn, is hij Mike Mafkees als hij *niet* strijdt tegen deeltjesversnellers. Mike is zelfs een schurk als hij dan zegt: 'Wat kan mij het schelen. Ik ben tolerant, dus ík ben goed.'
'We zitten allemaal vol fouten,' zei Brenda, terwijl ze in het water van het Paterswoldsemeer staarde. 'Te aardig zijn is er één van. Op mijn vijftiende was ik zó aardig dat het mij zowat deed omvallen. Een korfbaltrainster testte me uit. Was ik iemand die aardig deed, maar bij tegenslag als een geit mekkerde in plaats van op te komen voor zichzelf? Ze liet me tegen een griet spelen die ze, zonder dat ik het wist, had opgedragen mij zo goed mogelijk te treiteren door me te knijpen. Ik werd geknepen totdat ik een spijkerharde elleboogstoot uitdeelde en het geklier abrupt stopte. Was ze niet gestopt dan had ik met een volgende stoot een rib gebroken. Ik ben aardig, Erik, maar niet gek. Laat je niet door je aardigheid in de luren leggen.' Brenda zweeg even, waarna ze zei: 'En ook niet door de aardigheid van een ander.'
'Wat bedoel je daarmee?'
'Mensen zijn meestal aardig omdat ze het beste met je voorhebben, maar soms zijn ze aardig omdat ze iets van je willen, niet omdat ze jou geluk gunnen.'
'Hoe weet je hoe iemand écht is?' vroeg Erik, die aan zijn opa Klaas dacht, van wie hij zich steeds meer afvroeg of diens aardigheid valsheid verbloemde. Brenda beet van zich af, maar ze beet nooit vals.
'Jezelf openen doet een ander jou gelukkig of ongelukkig maken en daarmee leer je de ander kennen.'
'Sommige mensen komen heel aimabel over,' zei Erik.
'Sommige mensen spelen toneel. Ze doen aardig opdat ze jou verneuken, omdat ze handelen uit eigenbelang. Mike is allergisch voor dergelijk toneel. Die speelt vaak de botterik.'
'Denk je?'
'Ik ken geen mens die zo aardig is als Mike. Behalve als hij valsheid ruikt. Dan brandt hij los.'

Als reïncarnatie bestaat, kom ik graag terug als gier, dacht Erik, terwijl hij over het meer keek. Dan zweef ik dagelijks op thermiek om karkassen te spotten. Die maken mij dan gelukkig en ondertussen voorkom ik, zonder dat ik het doorheb, de verspreiding van ziekten door afval op te ruimen. Niks geen gedoe met complicerende gedachten. Gewoon een beuk uitdelen als je met anderen vuilbekt over een kadaver. Hij keek naar beneden. Mikes boek lag nog steeds op de bagagedrager.

'Klaas moet Mikes boek lezen,' zei Erik.
'Die zak haalt zijn neus op voor alles wat zijn zoon bedenkt. Mike is beschadigd, vooral door mij, maar ook door Bram en Klaas. Het is een wonder dat hij nog leeft. Mike was vanavond met het grootste plezier in het meer verzopen. Hij gaf alles wat hij had aan zijn theorieën en niemand die ernaar kijkt. Natuurkundigen kunnen écht wel eens zo snugger zijn en blaas de aarde op. De stommiteiten van mensen kennen al een eeuw geen grenzen. Vanaf de Eerste Wereldoorlog volgden de rampen elkaar op met gifgassen, tanks, nucleaire wapens en broeikasgassen. Met wat pech eindigt het straks met de klap van een deeltjesversneller.'
'Wat doen we fout?' vroeg Erik.
'Filosofisch, psychisch en sociaal lopen we verschrikkelijk achter. We zijn beesten met techniek. Het is niet Mike Mafkees, het is Mens Mafkees. De betrokkenheid tussen mensen onderling en tussen mens en natuur is zo iel als mist. Als we zo doorgaan, is het goed dat we onszelf met de Large Hadron Collider vernietigen, want dan bevrijdt het universum zichzelf van een intelligente soort die te sterk de weg van het kwaad koos om te mogen blijven.'
'Misschien dat verder dan ons geëvolueerd intelligent leven bepaalde planeten kapot laat gaan. Als de Large Hadron Collider immens gevaarlijk is en de mensheid een te akelige intelligente soort, hoeft buitenaards leven niks te doen. Dan vernietigen we onszelf automatisch.'
'De twintigste eeuw was een eeuw vol verschrikkingen vanwege techniek en dat zet zich al twintig jaar voort in de eenentwintigste eeuw,' zei Brenda. 'We waren en zijn agressief naar elkaar en de natuur. We zijn er niet in geslaagd om in harmonie met elkaar en de natuur te leven. Op die vlakken scoren we heel dikke onvoldoendes. Als de mensheid niet supersnel een enorme omslag maakt, beschouw ik het als goed en gezond dat we onszelf vernietigen.'
'Goed en gezond voor wat?'
'Voor het heelal. Als Mike gelijk heeft met zijn altijd snellere deeltjes word je als intelligente soort met voortschrijdende techniek zó machtig dat die macht zich niet tot de aarde beperkt, maar zich uitbreidt tot de hele Melkweg en uiteindelijk ver daarbuiten. Als we als intelligente soort te egoïstisch zijn, verdienen we niet beter dan dat we onszelf uitroeien. Misschien zelfs dat buitenaards leven ons dan een handje helpt om onszelf kapot te maken, opdat we naast de aarde niet ook de Melkweg ruïneren. Mogelijk zijn de seconden van de mensheid razendsnel aan het wegtikken.'

66

Erik dacht aan een gesprek met Mike een week eerder. 'Volgens de relativiteitstheorie bestaat tijd fysiek,' had Eriks oom gezegd. 'Natuurkundigen geloven er heilig in. Het is flauwekul. Tijd bestaat niet. Ondertussen is er niets zo zuiver als tijd.'
'Wat is tijd dan wel volgens jou?' had Erik gevraagd. 'En hoezo is tijd zuiver?'
'Lengte, breedte en hoogte zijn maten voor de ruimte die een fysieke entiteit in beslag neemt. Gewicht is een maat voor de massa van een entiteit. Tijd is een maat voor het leven van een entiteit. Maar zo klinkt het te droog en te afstandelijk. Tijd slaat de maat van levensgeluk. Tijd is het vervelende van prettig gevoel en het prettige van vervelend gevoel. Overal verdwijnt rotzooi en al duurt het soms lang, het gebeurt onder het toeziende oog van de tijd. Dat geldt voor ieder wezen en voor iedere planeet en dus ook voor de aarde. Als we er een bende van maken, knikt de tijd instemmend toe als we onszelf vernietigen. Niets is zo zuiver als de tijd. Ben je een zak stront? Dan juicht de tijd als je de pijp uitgaat. Ben je een kleurrijke vlinder? Dan pinkt ze een traan bij jouw dood.'
'"Tijd bestaat niet," zei je net. Hoe kan tijd dan juichen en tranen pinken?'
'Het heelal kijkt toe. Het heelal is het enige dat tijdloos is omdat het oneindig is. Tijd heeft vat op alles, tijd doet iedere entiteit verdwijnen, behalve een eindeloos oud universum. Iets wat nooit ontstond, maar wel bestaat, eindigt nooit. We kijken naar onszelf en we zijn allemaal het heelal. Het universum kijkt daarom altijd naar jou. Het is alleen dat je nooit weet met hoeveel ogen ze kijkt.'
'Wat voor ogen?'
'Jij en ik weten dat we hier zijn, maar mogelijk bestaan er miljarden buitenaardse wezens die weten dat wij hier zijn. Het heelal is meer dan jij en ik en niemand op aarde heeft enig idee hoeveel zielen elders in het heelal ons waarnemen en hoe sterk die zielen ons beïnvloeden. Het heelal kijkt toe. Sowieso, want jíj kijkt toe. Maar ook al jouw lichaamscellen en alle bacteriën in jouw darmen kijken toe. Jij bent de sturende kracht ten aanzien van al jouw lichaamscellen, die zich nauwelijks bewust zijn van jou. Mogelijk zijn er sturende krachten ten aanzien van de hele Melkweg. Sturende krachten die zich veel verder ontwikkelden dan wij. Sturende krachten die sterren in bepaalde richtingen duwen en sturende krachten die beslissen hoelang jij op aarde blijft. Ons aanwezig zijn, heeft een tijdsspanne. Fysieke existentie en tijd zijn versmolten met elkaar. Maar enkel in ons bewustzijn. Tijd bestaat niet. Niet fysiek.'
'Tijd mag dan volgens jou niet bestaan, maar vanwege ons sterven, hebben we allemaal een enorm besef van tijd,' had Erik gezegd.
'Sterker nog, alles wat fysiek bestaat, heeft een bepaalde mate van bewustzijn en daardoor een zeker besef van zijn eindigheid en dus ook besef van tijd, ook een bacterie, ook een atoom. Tijd is alles wat we hebben en we vermalen het tot stront als we er een bende van maken, maar net als het begrip logica bestaat het begrip tijd alleen in onze hersenen.'

'Een bacterie heeft geen hersenen,' had Erik tegengeworpen.
'Nee, maar als onze verste voorouder heeft hij wel logica binnen zijn gevoelens opdat hij zo goed mogelijk overleeft en die logica is de voorloper van onze hersenen.'

Erik zag zichzelf als een beschadigd mens omdat hij op vierjarige leeftijd zijn ouders had verloren. Mikes beide ouders leefden nog, maar Mike was zijn ouders in zekere zin al kwijt toen hij ter wereld kwam. Had pijn Mike op zoek doen gaan? Op zoek naar alles wat verlossing kon brengen? Had Mike *daardoor* nieuwe theorieën gevonden?
Erik had ook naar verlossing van zijn pijn gezocht. De zoektocht had ervoor gezorgd dat hij in mei cum laude ging afstuderen. Waarschijnlijk zelfs summa cum laude.
'Mike is écht een onderzoeker, of niet?' vroeg Erik.
'Dat was hij altijd al,' zei Brenda, terwijl ze zich over de balustrade boog en naar Mikes boek keek. 'Hij had lak aan een carrière en verschafte zichzelf zo onafhankelijkheid. Met al zijn gekte trekt Mike Don Quichot van Iersel met zijn ros van logica ten strijde tegen alle natuurkundige en astronomische faculteiten en onderzoeksinstituten en als hij doorbreekt staat wereldwijd het hele zootje in haar hemd. Mike voedde zijn brein met alle kleuren van de regenboog in plaats van een pot vol eenkennigheid.' Met een zich van trots strekkende rug verlegde Brenda haar blik naar de stralende vensters van terrasrestaurant Het Vergulde Anker.
'Waarom denk je dat Mike altijd al een onderzoeker was?' vroeg Erik.
'Toen Mike nog een kleuter was, bond Lieke hem iedere dag met een touw aan een staalkabel die Bram speciaal voor Mike in de koeienstal had gespannen.'
'Hè?' Erik was stomverbaasd. 'Wat voor staalkabel?'
'Een kabel die over de hele lengte van de oude melkstal liep. Aan het einde stonden de melkbussen, waar Bram via een zeef handmatig de melk in schonk. Jouw vader en Berend speelden iedere middag braaf bij Lieke in de keuken, maar Mike werd altijd ongedurig. Mike moest eruit, anders was hij niet te harden. Zo gauw hij zag hoe Bram de koeien molk en de melkbussen vulde, was alles oké. Bram sjouwde destijds met enorme roestvrijstalen melkpotten die hij via rubberen slangen handmatig aansloot op zowel de tepels van de koe als het vacuümsysteem in de vorm van een boven de koeien lopende ijzeren buis. Op die manier melken heb ik zelf ook vaak gedaan, namelijk als Bram en Lieke een dag weg wilden of op vakantie gingen. Het vacuümsysteem zoog de melk uit de tepels van de koe. Mike raakte altijd gebiologeerd door Brams handelingen, de melkapparatuur en de koeien. Voor Mike was er niks interessanter dan bestuderen hoe koeien gemolken werden, hoe gras gemaaid werd en wat voor vogels, planten en insecten er allemaal rond de boerderij te vinden waren. Mike werd zo kalm als een kerstliedje als Lieke hem aan de staalkabel bond.'

Dus daarom koppelde Mike mij als kleuter vaak aan een staalkabel, dacht Erik. Kennelijk was ik vaak ongedurig en kalmeerde mijn oom me door me naar het meer te laten kijken. Het meer biologeert me nog steeds.

Plotseling herinnerde hij zich woorden die Mike tijdens de laatste kerst had gesproken. 'Zonder dat we het doorhebben, willen we allemaal vanaf onze jongste jaren alles doorgronden,' had Eriks oom gezegd. 'Het is een diepe drang die nooit stopt en het duurt, zoals in mijn geval, soms decennia voordat je beseft dat het jou voortstuwt. Verwondering dringt zich vanuit de diepste wateren van onze hersenen continu aan onze ziel op. Je houdt het niet tegen, want zonder verwondering wordt je wereld een woestijn. We verwonderen ons over onszelf en alles wat met ons in verbinding staat en daarom zijn we nieuwsgierig naar wie we zijn en alle raadsels die links- of rechtsom ons leven raken.'
'Mike vindt het immens belangrijk dat hij onafhankelijk denkt,' vervolgde Brenda, terwijl ze nog steeds naar het licht van de vensters van Het Vergulde Anker staarde. 'Het laatste wat Bram wil, is een onafhankelijk denkende kleinzoon, want Bram wil dat Mike denkt zoals Bram denkt. Mijn vader ziet zichzelf als de wijze leider, de aanvoerder. Vanzelfsprekend moeten zijn nakomelingen ook geweldig zijn, maar Mike en ik bakken er niks van omdat we alleen maar in de contramine liggen om Brams stuwende ego te weren. Bram snapt daar niks van en wil dat ook niet, want de bekrompenheid van zijn brein is zo groot als zijn ego.'
Misschien lijk ik meer op Mike dan ik besef, dacht Erik. Tenslotte werd ik net als hij een onderzoeker en in *mijn* hoofd gaan de vragen ook altijd door. Als Mike een echte onderzoeker is, moet zijn boek gelezen worden. Door mij en door anderen.
'Misschien kan ik ervoor zorgen dat opa Mikes boek leest,' zei Erik.
'Hoe dan?'
'Door het eerst zelf te lezen. Als ik het goed vind, vertel ik dat Klaas.'
'Weet je waar Mike écht tegen strijdt?' vroeg Brenda, terwijl ze peinzend in het water staarde.
'Nou?'
'Hij verdomt het om zijn oren naar angst te laten hangen. Iedere dag moet je knokken, wil je een mens zijn en geen schijtkonijn. Mike strijdt iedere dag tegen angst. Hij toont iedere dag moed. Klaas niet. Klaas is de ultieme lafbek die zich nooit vrij vocht en daardoor iedereen verneukt. Hij groeit van alles wat anderen klein maakt. Onder de vlag van ik-draag-bij klitten parasieten als Klaas aan de maatschappij. Tuig van de richel, dat alle levenslust uit medemensen zuigt. Mensen moeten van hen houden, want dan kunnen de vampiers hun inwendige vacuüm aansluiten om emoties te melken. Vandaar dat valse lijers als Klaas hartelijk tegen vreemden zijn en kil tegen geliefden. Klaas vond het altijd heel belangrijk dat het goed met hém ging. Daarom was hij ongelukkig, want prettig contact met anderen is moeilijk als jouw geluk op één, twee en drie staat. Oordeel mild en met liefde, Erik, maar wees geen idioot. Waar je je door rotzakken kapot laat maken, vernietig je je kansen om iets goeds voor jezelf en de aarde te betekenen. Ik was vaak een lamgeslagen lammetje, maar vanaf een bepaald moment konden anderen veranderen of opdonderen. Prima als je je opa zover wil krijgen dat hij Mikes boek leest, maar bereid je voor op de weerstand van een akelig mens dat ineens met een andere blik naar zijn kleinzoon kijkt.'

Er ging een schok door Erik, want zijn oma vertelde over een verandering die hij een paar uur eerder met zijn overgrootvader had meegemaakt, ook vanwege Mike.
'Mike vertelde me vanavond dat je sommige mensen uit je leven moet trappen,' zei hij.
'Ik werd zélf vaak verwijderd,' zei Brenda, deemoedig. 'Prettige mensen zijn geen imbecielen. Ze voerden me vaak geruisloos af. Terecht, want ik was onbehouwen, zoals Mike dat nog steeds is.'
Brenda's stem klonk ineens uiterst zacht. 'Als je kiest voor meer transparantie omdat je een prettiger mens wil worden, gaan sommige vrienden jou kwetsen. Het kan dan verstandig zijn en verbreek het contact. Het maakt daarna niet uit wie er goed of fout was. De verbinding stopt en je vervolgt je weg zonder verdere interactie. Er moet veel misgaan voordat ik iemand niet meer wil zien, maar waar anderen jou willens en wetens hard raken, ben je mentaal gezond als je jezelf in bescherming neemt. Mensen met veel innerlijke corruptie zijn allergisch voor eerlijkheid en móeten jou hard raken bij transparantie van jouw kant, omdat eerlijkheid hen automatisch in gevaar brengt. Vaak voelen ze wellust waar ze jou ontreddering brengen. Gooi ze uit je leven en ze staan machteloos. Zonder anderen om de baas over te spelen, kwijnen ze weg. Veroordeel vuilakken tot elkaar.'
Mike en alcohol reiken tot het randje, maar als Brenda weer gaat drinken, duikt ze gelijk *over* de rand, dacht Erik.
Ineens besefte hij hoe zeer de agressiviteit van Mike en Brenda bij Bram vandaan kwam. Bram trapt Mike over tien jaar uit het huis van de butler, dacht Erik. Bram en Brenda hebben enorme clashes gehad, zo erg dat Brenda uit het huis van haar ouders trok terwijl ze haar drie kinderen achterliet. *Natuurlijk* worden Mike en Brenda agressief waar ze zichzelf beschermen, want die agressie werd hen met de paplepel ingegoten. Hun agressie is genetisch en aangeleerd.
'Overal kwispelen verrotting verspreidende elementen en waar die winnen, verliest alles zijn kleur,' zei Brenda, terwijl ze naar de grote volle maan keek. 'Maar in de meeste mensen klopt een prachtig hart. De mensheid maakt er een zootje van, maar het merendeel van ons getuigt van goede wil. De meeste zielen toveren met prachtige kleuren die liefdevol al het leven veel goeds toewensen. Er is hoop voor de mensheid en de aarde. Enorme hoop. Er is een grote kans dat we heel veel en misschien zelfs alles kapotmaken, maar de meesten van ons zijn bereid om hard te vechten voor een fijnere planeet. Dat brengt de hoop die we nodig hebben. Hoop voor de mensheid, de natuur en de planeet. Wát gaat het worden met ruimteschip Aarde? Wáár gaan we naartoe? Ik hoop dat er plekken in het heelal zijn waar alles geweldig is, zoals op aarde alles geweldig was tienduizend jaar geleden, toen onze planeet een paradijs was. Ik hoop dat er plekken in het heelal zijn waar intelligent leven huist dat fantastisch is. Ik hoop dat de mensheid een fijne intelligente soort wordt. Ik vond een paradijselijke plek in de weilanden van Bram tijdens mijn jonge jaren. Die tijd komt nooit meer terug en die weilanden waarschijnlijk ook niet. Ik vrees dat alle grond rond het Paterswoldsemeer onder de zeespiegel verdwijnt door de opwarming van

de aarde. Ik hoop dat dat niet gebeurt en ik hoop dat de weilanden met vogels en kruiden terugkomen dankzij biologische landbouw, al is er op dat vlak eigenlijk geen keus, want we moeten als mensheid af van dierlijke landbouw willen we de klimaatverandering een halt toe roepen. We vervuilden de aarde de afgelopen zeventig jaar enorm, maar wereldwijd is er nu meer democratie dan toen en wereldwijd maken we steeds prettiger contact met elkaar. Als mensheid kunnen we geweldige dingen doen. We kunnen van de aarde opnieuw een paradijs maken. De rotzak in ons kan verliezen. Als er na mijn dood niks meer is, vind ik dat prima, want dan heb ik ook geen zorgen meer. Maar als er na mijn dood wel iets is, hoop ik het bewijs te zien dat intelligent leven in staat is om de planeet die ze bewonen na tijden van oorlogen en milieuvervuiling om te toveren tot een duurzaam paradijs. Veel mensen creëerden paradijselijke momenten. Veel mensen knokten keihard voor het goede. Er zijn op aarde nog steeds oorlogen en dictatoriale regimes en die twee zijn met elkaar verknoopt. De oceanen zitten vol plastic. Planten en dieren sterven uit. Onze planeet warmt gevaarlijk op en ieder jaar sterven er miljoenen mensen door luchtvervuiling. We verpestten veel en mogelijk verpesten we nog veel meer en misschien maken we de aarde onbewoonbaar voor onszelf, maar ik vermoed dat er intelligent leven in het heelal is dat de valkuil van zelfvernietiging wist te omzeilen om vervolgens van hun planeet een prachtige plek te maken. De mensheid is daar mogelijk ook toe in staat als we de handen ineenslaan en het goud in onze ziel opgraven terwijl we ons egoisme overwinnen. Er kan zó veel ten goede veranderen! Ik houd niet van het geschreeuw van meeuwen dat me doet schrikken. Ik houd van hoop. Hoop die deze nacht mij geeft. Hoop die ons de kracht en energie levert om alle ellende die we op zo veel manieren over onszelf afroepen te weren. Hoop vanwege de mogelijkheid dat ruimteschip Aarde in allerlei opzichten prachtig gaat schitteren. We willen schitteren, Erik. Wij allemaal. Dat doen we waar we alles en iedereen geluk gunnen. We kunnen de verrotting die de aarde momenteel in talloze opzichten treft, tegengaan. Ik was zó vaak depressief. Ik was zó vaak suïcidaal. Ook vanavond nog vanwege een extreem nare rugpijn. Ik weet niet of ik zonder zelfmoord het einde haal. Dat weet ik echt niet. Maar tot nu toe veerde ik altijd op, al moest het vaak van heel ver komen en was het soms kantje boord. Ik veerde altijd op en ik ben er nog en daar ben ik nu blij om. Ik liet mijn familie, vrienden en de aarde niet in de steek. Misschien ís er helemaal geen hoop en gaan we onvermijdelijk naar zelfvernietiging door alle keuzes die we tot nu toe maakten, maar we weten het doodeenvoudig niet. Wat er nog mogelijk is, wat we nog kunnen, het is een open vraag. We weten niet wat er in de aard van zowat acht miljard mensen besloten ligt waar zij zich krachtig bewust worden van de nood van ruimteschip Aarde. Misschien stijgen we ver boven onszelf uit in een keihard gevecht voor een fijne planeet, zodat de enorme omslag die we nodig hebben, er daadwerkelijk komt. Onze aarde was een paradijs. Nu niet meer. De mensheid vernietigde dat paradijs. Met bijna acht miljard consumenten zijn we onvoorstelbaar hard op weg naar zelfvernietiging. Mogelijk is dat het lot van de meeste intelligente beschavingen in het heelal. Maar ik leg me daar niet bij neer. Ik geef niet op. Zo zijn er veel meer en als er op dit vlak vele miljarden bij komen, kunnen we

zelfvernietiging misschien afwenden om daarna door te stoten naar iets heel moois. Misschien zorgen we er dan zelfs voor dat er talloze natuurgebieden ontstaan met grutto's, kieviten, tureluurs, watersnippen, scholeksters en veldleeuweriken. Vogels die voor mij als kind zo vanzelfsprekend waren. Vogels die voor mij het paradijs van mijn jeugd belichamen. Deze nacht brengt kou, Erik, maar ook hoop. Waarom? Omdat ik magie voel! Omdat het tovenarij lijkt wat er vannacht gebeurt! Omdat Mike in Madrid een biljet van 5000 peseta's in zijn handen gedrukt kreeg en ik me afvraag of dat toeval was. Omdat het heelal vol mysteries zit en onze psyche ook. Omdat zowat acht miljard mensen zeer wel mogelijk veel betere keuzes kunnen maken dan de mensheid de afgelopen vijftig jaar deed. Mogelijk worden we gesteund door buitenaards intelligent leven. Mogelijk ook niet en weten we zonder dergelijke steun zélf door alle bakken ellende heen te roeien. We liggen op ramkoers met onszelf en mogelijk vernietigen we onszelf, want we veranderen de aarde steeds meer in een hel, maar we kunnen van onze planeet andermaal een verbijsterend fijne plek maken, dát is mijn geloof.'
'Wat is het belangrijkste dat we nodig hebben om van de aarde opnieuw een paradijs te maken?' vroeg Erik.
'Een uiterst snelle verandering van de verlangens en visies van zowat acht miljard mensen.'
'Wat voor verandering?'
'Minder verlangen naar materiële welvaart. Meer verlangen naar de behouden vaart van ruimteschip Aarde. We moeten niet langer méér willen dan we nodig hebben. We moeten verlangen naar geluk voor de hele aarde, voor alle mensen en alle natuur, ook de mensen en de natuur van de toekomst. We moeten beseffen dat we daarvoor heel snel op allerlei vlakken enórm moeten inleveren. We hebben het als mensheid keihard nodig dat we ons wereldwijd pijlsnel uiterst krachtig ontwikkelen in de richting van meer menselijkheid, zodat we meer geluk halen uit onze persoonlijke ontwikkeling en het helpen van andere mensen en de natuur, terwijl we minder geluk halen uit zo veel mogelijk geld en goederen bijeenschrapen vanwege onze verslaving aan luxe en onze deerniswekkende behoefte om zogenaamd veel voor te stellen met pracht en praal. We moeten extreem snel beseffen dat het uitstallen van overbodige luxe getuigt van mensonterende armzaligheid.'

67

Erik verbaasde zich erover dat achthonderd meter verderop nog steeds licht uit de vensters van terrasrestaurant Het Vergulde Anker over het meer straalde. Vanuit Brenda's woning had hij vaak gezien dat rond één uur 's nachts de lichten doofden. Hij draaide zich om en keek op Brenda's klok in de woonkamer. Het was half vier. Bizar dat Het Vergulde Anker nog open is, dacht hij. In het centrum van Groningen zijn discotheken tot vijf uur 's ochtends open, want daar stromen studenten binnen. Rond het Paterswoldsemeer zijn geen studenten.
Hij hoorde de krakende trapper van een fiets en keek naar beneden. Een vrouw fietste naar het zuiden. Haar lange rode haar straalde dankzij lantaarnlicht.
Het lange haar bracht Erik naar Anna's lange haar en naar zijn enige mooie moment met Anna sinds hun kleutertijd. Erik en Anna zaten respectievelijk in het laatste en één na laatste jaar van hun middelbare school. Anna zat op een christelijke school, zoals ze ook op een christelijke basisschool had gezeten. Erik had op openbare scholen gezeten. Eigenlijk is Anna de fijnste vrouw die ik ooit ontmoette, dacht hij. Ze was zo lief die avond in maart 2015, toen we op het dak van de astronomiefaculteit allebei voor het eerst in ons leven door een telescoop keken. Ik had Anna al zien zitten in de collegezaal, waar we een inleidend praatje kregen over het heelal. Na de inleiding stapten we verdeeld in groepen in de lift om bij de telescopen op het dak te komen. Ik zat niet bij Anna in de lift, omdat ik haar wilde mijden, want ik was nerveus en onzeker. In de lift zei een man, die later één van de telescopen onder zijn hoede bleek te hebben, iets aardigs tegen me. Ik voelde me gelijk beter, maar zei niks terug omdat ik niet wist wat ik moest zeggen. Ik *wilde* wat terugzeggen, omdat ik de man dankbaar was en *hem ook* een goed gevoel wilde geven, maar ik wist niet wat, zodat ik niks zei. Kort daarop stonden we met zijn allen rond vier telescopen in de koude avondlucht op het dak van de faculteit. Ik zag een paar lichtjes door de telescoop. De Pleiaden. Nadat ik gekeken had, kwam ik naast Anna te staan. Ze was alleen, net als ik. Waarschijnlijk zou ze zich beter voelen als iemand wat tegen haar zei, dat had ik net in de lift geleerd. 'Je ziet niet veel, hoor,' zei ik. 'Enkel een paar lichtjes, maar net zo goed is het leuk om door de telescoop te kijken.' Ik voelde dat Anna het prettig vond dat iemand wat tegen haar zei. Ze leek zelfs zo blij te zijn dat ze wat terugzei en we begonnen te praten over het heelal en ik dacht: ik blijf met haar optrekken zolang ze niet aangeeft dat ze er geen zin meer in heeft. Dat deed ze niet en zo bleven we bij elkaar omdat een man in de lift wat aardigs tegen me had gezegd. Anna en ik fietsten die avond met zijn tweeën naar huis. Daarna spraken we elkaar nooit weer, want terug bij Het Kasteel en het huis van de butler sprong de oude verstandhouding omhoog.

Erik keek andermaal naar het lichtje in het midden van het meer en vroeg zich opnieuw af wie daar in het bootje kleumden.

Mogelijk dat ik door de dood van mijn ouders bang was om nog meer mensen kwijt te raken, dacht hij. Beschermde ik me net als Mike met eenzaamheid? Er broeide van alles in mij. Het smeulde als een veenbrand. Maar vlammen deed het nooit. Ik was een binnenvetter. Behalve vanavond, na een paar flesjes bier en met Mikes boek in mijn handen. Maar *ook toen* won de binnenvetter, al keek Bram me verwonderd aan. Ik kan goed kritiek slikken. Wat wil je ook met Mike, Brenda en Bram, die alles tegen je zeggen en niet aarzelen om het erin te stampen. Ik wil ook kritiek kunnen *geven*, maar misschien moet ik eerst meer weten van mensen die niet tegen kritiek kunnen.
'Waarom kan Klaas niet tegen persoonlijke kritiek?' vroeg hij.
'Waar Klaas zich klein voelt, kan hij het leven niet aan. Hij blijft alleen overeind met een gezwollen ego. Om zich groot te houden, meent hij dat hij uitstekend tegen kritiek kan, niet begrijpend dat hij weerstand tegen persoonlijke kritiek inbouwde, waardoor hij die kritiek buitenboord houdt. Vanwege zijn valse zelfbeeld liegt hij zonder het door te hebben. Klaas vertelt jou wat er fout aan jou is, terwijl hij het ondertussen over zichzelf heeft, maar dat ziet hij niet, want zelfkennis maakt hem te klein. Mensen als Klaas keren al millennia vooruitgang. De kern van hun kwaad is een schrijnend tekort aan openheid en eerlijkheid. Ze compenseren hun chronische tekort aan zelfvertrouwen met geld, status en "weten". Klaas' illusie veel te weten doet hem frisse filosofische, psychologische en natuurkundige ideeën afwijzen. Hierdoor doorgrondt hij veel juist níet. Vooral zichzelf niet, waarmee de ellende altijd begint.'

Het onvoldoende binnen laten stromen van andermans visies verpest al duizenden jaren het leven op aarde, dacht Erik. Maar op het technische vlak scoort de mens fenomenaal, want een techniek werkt of werkt niet. Bij techniek is het onmogelijk om aan je gelijk vast te houden. Als het niet werkt, lacht iedereen je uit. Loopt de mensheid daardoor filosofisch, psychologisch en sociaal achter op techniek? Als Mikes visies goed zijn, is de achterstand nergens zo groot als bij de theoretische natuurkunde, want de hyperhoogstaande techniek van de Large Hadron Collider is het grootste wereldwonder ooit. Volgens Mike bevindt de mensheid zich geestelijk in het stenen tijdperk, omdat onze theoretische natuurkunde een miljoenen jaren oude vuistbijl is vergeleken met de technische natuurkunde van de Large Hadron Collider.
'Hoe ouder een rotzak wordt, hoe meer zijn geest verstart,' zei Brenda, terwijl ze omhoogkeek naar de sterren. 'Rotzakken beschermen zichzelf door het goede te weren. Ondertussen vinden ze zichzelf geweldig en weet je waarom?'
'Nee.'
'Hun valse zelfbeeld is het enige waar ze zich aan op kunnen trekken, want de liefde van anderen is niet oprecht. Een ander kan jou geen liefde geven als je een rotzak bent. Rotzakken voelen zich altijd een loser in de onbewaakte ogenblikken, want zichzelf liefde geven kunnen ze niet, omdat de rotzak in hen geduldig op hen wacht om ontdekt te worden. Ze hebben gezelschap nodig om niet depressief te worden. Daarnaast voeden ze zichzelf via een omweg met liefde door anderen te haten.

Anderen zijn slecht, dus zij zijn goed. Rotzakken zijn laf omdat ze niet in zichzelf durven te kijken. Moed is onze mooiste eigenschap en karakterlozen wanen zich zeer moedig.'
'Waarom?' vroeg Erik, verbaasd.
'Omdat ze weinig angst voelen. Moedige mensen zien zichzelf niet als moedig, omdat ze veel angst voelen.'
'Waarom voelen zij veel angst?' vroeg Erik, nog meer verbaasd, omdat moedige mensen hem juist *geen* angsthazen toeschenen.
'Ze voelen veel angst omdat ze moedige beslissingen overwegen. Het serieus aanspreken van een leuk meisje op de Grote Markt in Groningen, is voor jou niet gemakkelijk als je het meisje totaal niet kent.'
Erik begreep het, want alleen al de gedachte zoiets ooit serieus te overwegen, maakte hem doodsbang.
'Angsthazen zijn angsthazen omdat angst hen weg doet lopen, terwijl moedige mensen juist tegen de angst ingaan,' vervolgde Brenda. 'Tegen de angst ingaan, verdubbelt de angst. Moedige mensen voelen daardoor meer angst.'
'Waarom gaan moedige mensen tegen de angst in?'
'Omdat ze anderen meer gunnen en daardoor eerder hun nek uitsteken,' antwoordde Brenda.
'Op wat voor manier steken ze over het algemeen eerder hun nek uit?'
'Ze kijken in zichzelf om daar het vuil te zien. Echt de rotzak in jezelf waarnemen, is geen pretje.'

Moedige beslissingen plaatsen ons vaak buiten de veiligheid van de groep, dacht Erik. Mike zit al heel lang in geen enkele groep, afgezien van de onafhankelijke natuurwetenschappers, die elkaar zo'n beetje alleen via internet kennen en met elkaar gemeen hebben dat ze zich allemaal buiten de veiligheid van de grote groep plaatsten. Buiten de groep zie je soms scherper hoe iets in elkaar steekt, omdat je niet geïndoctrineerd bent. Vervolgens wil je als buitenstaander je bevindingen melden, zoals Mike, maar de groep laat je niet binnen, want scherper zien betekent vaak buitengesloten worden, al kan je vervolgens dankzij het internet anderen vinden die ook buitengesloten zijn. Moed geeft vaak eenzaamheid. *The poor lonesome cowboy*. Net alsof ik moedig ben met mijn alleen-zijn. Mike viel buiten de groep omdat hij zich niet aanpaste. Bij mij is het heel anders. Bij mij won de lafaard die zich aanpaste en *nog* ben ik alleen. Ik ben een dubbelscheef schijtkonijn.
'Sommige mensen zie je pas als je er net als hen alleen voor staat. Uitgekotst worden door de haringkliek brengt later het inzicht dat je beter af bent zónder de lafbekken.'
'Hoezo?' vroeg Erik, beduusd.
'Na voldoende pijn en eenzaamheid krijg je zicht op mensen met wie je gelukkig wordt. Alleen-zijn loont met voldoende ontwikkeling.' Ineens keek Brenda met een bezorgde blik naar haar kleinzoon. 'Vecht er altijd tegen.'
'Tegen wat?' vroeg Erik, terwijl er een koude rilling over zijn rug liep.

'Hoe vaak je het deksel ook op je neus krijgt, zoek aansluiting. Dat bleef Mike ook altijd doen, al werd hij door iedereen weggetrapt. Mij overkwam het ook. Het is verschrikkelijk. Mensen voelen het als je er alleen voor staat en niet bij machte bent het te doorbreken. Ze willen jouw alleen-zijn niet als last op hun schouders en trappen jou zo goed mogelijk bij hen vandaan en dat is mooi.'
'Mooi?' vroeg Erik, verbaasd.
'Ja. Uiteindelijk besef je dat je zulke mensen niet om je heen hoeft en ontstaat er de rust en het zelfvertrouwen om de mensen te ontmoeten die je wél om je heen wil. Zij zullen jou nooit wegtrappen vanwege je alleen-zijn.'
'Waarom niet?'
'Omdat ze zich net als jou buiten de groep durven te plaatsen.'

Brenda leunde over de balustrade en keek naar beneden. 'Ooit had ik enorm last van hoogtevrees,' zei ze. 'Door klimmen verdween het.' Ze zweeg. 'Klimmen doet mij het leven en de mensen begrijpen,' zei ze daarna.
'Waarom?'
'Klimmers overwinnen vrees en lijden pijn, omdat ze weten dat ze daardoor later vreugde voelen. Poeha heb je niet als klimmer, want die doet jou letterlijk vallen. Je bent als ervaren klimmer bescheiden naar beginnende klimmers omdat je weet hoe weinig je zelf ooit kon, maar ook naar gevorderden omdat je weet hoe zij afzagen om beter te worden. Daarnaast ben je bescheiden omdat je weet hoeveel routes je niet kan klimmen, maar ook trots omdat je bepaalde routes tot een goed einde bracht. Klimmen doet je goed voelen na lijden en geeft zelfvertrouwen. Met sommige routes moet je verschrikkelijk afzien, maar achteraf ben je blij, want je lijden was cruciaal om vooruit te komen. Klimmen laat mij het leven zien. Het doet me klein voelen in de donkere momenten waarin ik op mijn tanden moet bijten voor het volgende houvast. Maar waar ik goed door die momenten heen kom, voel ik trots door het besef dat ik een stap maakte.'
'Ja, dat herken ik,' zei Erik.
'Soms zeg je als klimmer: "Een beetje tegen een muur op klauteren, wat heeft het voor zin?" Maar dat zeg je nooit als je net een zware route tot een goed einde bracht. Je zegt het als je een reden zoekt om op te geven. Topsporters trainen zich aan gort omdat ze willen winnen. Willen winnen zit vanuit de evolutie heel sterk in ons omdat we het alfamannetje of alfavrouwtje wensen te zijn. Het voelt echter alleen goed als de strijd rechtvaardig is, daarvoor zijn we mens. We willen dat ieder mens dezelfde kansen heeft en dat distantieert ons van het beest dat alleen zijn eigen genen in het vizier heeft. Sport is de sleutel naar een rechtvaardiger wereld. Sport helpt ons één te worden dankzij sportiviteit.'
'Hoe herken je een karakterloos mens?' vroeg Erik, die zich afvroeg of hij karakter had, omdat hij gespierder was dan Brenda terwijl hij routes klom die slechts een beetje moeilijker waren dan die van haar.
'Aan zijn onvermogen om lief te hebben.'
'Een ander of zichzelf?'

'Beide. Je kan een ander niet liefhebben als je niet van jezelf kan houden en dat kan je niet als je karakterloos bent, dus probeer je liefde en waardering uit anderen te zuigen, terwijl je half dood wegkwijnt. Sommige mensen hebben het vermogen om veel te begrijpen, maar niet het vermogen om lief te hebben. Het zijn vrijwel altijd mensen die kritiek op anderen hebben om zichzelf te verheffen. Daarnaast wenden ze betrokkenheid voor om over te komen als sociaal en empathisch. Fuck!' riep Brenda ineens. 'Ik zorg dat die zak van een Klaas het boek van zijn zoon leest. Ik ga nú naar hem toe! Niet morgen of volgende week. Nu!'
Erik keek op de klok in Brenda's woonkamer. 'Het is kwart voor vier, Brenda. Ben je gek geworden?'
'Nee, Klaas is gek! De aarde kan ieder moment vergaan. Mike is niet gek, de mensheid is gek!'
'Jij ook als je nu naar Klaas gaat.'
Plotseling sloeg Brenda weer hard op de balustrade. Erik schrok ervan.
'Ik snap heel goed dat je me nu debiel vindt en mogelijk heb je volkomen gelijk,' zei ze, vastberaden. 'Maar net als Mike vóel ik soms iets en dan neem ik beslissingen die krankzinnig lijken. Er hangt iets in de lucht en het maakt dat ik moet handelen. Nu!'

Erik besefte dat wat hij nu meemaakte, liet zien hoe Brenda in het verleden psychotisch kon worden. Ondanks haar mentale kracht zat er een zekere instabiliteit in haar. Er zat iets in zijn oma waardoor ze keuzes maakte die hij zelf nooit zou maken. Hoewel, zijn beslissing om met Mike buiten te blijven terwijl het om hen heen bliksemde, zijn beslissing om naar Bram te fietsen terwijl het stormde, zijn beslissing om voor het eerst alcohol te drinken, zijn beslissing om naar Brenda te gaan terwijl het half één was, hij was de hele nacht *zelf ook* een toonbeeld geweest van iemand die de rationaliteit kon laten varen. Naast Mike en Brenda had Bram ook zijn impulsen en Lieke was ook impulsief geweest. Het zat in de hele familie en het zat dus ook in hem. Kwam hij nog eens in een psychose terecht?
Zijn opa Klaas was stabiel, maar mogelijk dat Klaas allerlei impulsen continu onderdrukte, wat hem een prachtige carrière had bezorgd, maar wat er ook voor had gezorgd dat hij altijd op vertrouwde paden was gebleven. Eriks opa had nog nooit een revolutionair idee opgehoest. Klaas was stabiel, maar creatief kon je hem niet noemen.
Brenda had gelijk. Er *was* iets. De storm, de blikseminslagen, het spiegelgladde meer, de ree, de meeuwen…
'Ik laat je niet alleen fietsen, Brenda, zo midden in de nacht. Als je naar Klaas gaat, ga ik mee.'
'Dat is lief van je, Erik. Ik ga me omkleden.' Brenda draaide zich om, liep door haar woonkamer naar het ontvangsthalletje en ging haar slaapkamer binnen.

Erik staarde weer in het licht van de grote volle maan. Ineens zag hij vanuit zijn ooghoeken een vallende ster. Een wit bolletje met een staart trok vanuit het zuiden over hem heen. Stomverbaasd keek hij hoe het bolletje naar de noordpool koerste.

Ik kijk nu naar de helderste vallende ster die ik ooit zag, dacht hij. Bizar, na de bliksem en de ree.
Erik kon de vallende ster, die maar door bleef gaan, heel goed zien, ondanks het sterke licht van de volle maan. Dit is geen vallende ster, dit is een vuurbol, dacht hij. Voor het eerst, en waarschijnlijk ook voor het laatst, zie ik een vuurbol. Alles is vreemd vanavond. Zorgde verder dan de mens geëvolueerd intelligent leven er vannacht voor dat een ree me van dichtbij bekeek en ik nu een vuurbol zie? Of is alles toeval? Wil ik me groot voelen? Of word ik over een bepaald pad geleid? Waar ik vermoed dat hogere machten mij belangrijk genoeg achten om aandacht aan mij te schenken, steekt mijn ego een veer in mijn reet. Of die machten er nou zijn of niet, er is sowieso veel meer dan we nu waarnemen. We weten nu meer dan duizend jaar geleden, maar wat weten we over een miljoen maal duizend jaar? Als het universum eindeloos oud is en er altijd weer snellere deeltjes te vinden zijn, moet er uiterst oud intelligent leven zijn. Heel oud leven dat mogelijk al van ons bestaan op de hoogte was toen we nog met een vuistbijl over de aarde zwierven. Mogelijk is het niet meer dan normaal dat zij wezens als ons magie bezorgen. Inspireerden ze Mike in 1994 met 5000 peseta's en vandaag met een concertkaartje? Inspireren ze mij met een ree en een vuurbol? Of zeggen deze gedachten meer over mijn ego dan over het heelal?
Erik dacht terug aan een gesprek met Mike van een maand daarvoor.
'Het enige ware ongeloof is agnosme,' had Mike gezegd.
'Bram, Klaas en Bart zijn ongelovige atheïsten, net als ik,' had Erik op Mikes stellingname gereageerd.
'Atheïsten geloven,' had Mike gezegd. 'Jezus, al die atheïstische zeikstralen die zo nodig Absolute Waarheden moeten neuken, verlangen net zo goed naar spiritualiteit, waardoor ze blind geloven in het Almachtige Niets, zodat ze magie voelen vanwege de waan dat ze alles begrijpen. Het hiernamaals biedt zó veel mensen op aarde troost, laat ze lekker dromen, zolang ze maar niet dwangmatig waarheden door onze strot duwen. Ik geloof in magisch niet-weten. Niet-weten ontradicaliseert. Geloof in een hiernamaals en God bracht miljoenen oorlogsdoden. Geloof in de relativiteitstheorie en atheïsme bracht duivelse deeltjesversnellers. Geloof in orgastisch gelijk hebben, spuit intolerantie. Ik geloof in ongeloof. Ik geloof in altijd doordenderende verwondering. Ik geloof in mogelijkheden omarmen, zodat je niet blind wordt door eenkennigheid. Geloven is natuurlijk prima, het gaat erom dat je geen intolerante schreeuwer wordt die zo nodig een ander met geweld zijn mening opdringt.'
'Hoe zorg je voor vermindering van intolerantie?' had Erik gevraagd.
'Door de verdringing van emoties in jezelf af te kalven. Mensen veroordelen anderen vooral om te voorkomen dat ze in zichzelf kijken. Verminder de intolerantie naar je gevoelens en je veroordeelt je medemens minder snel.'
'Waarom?'
'Vanwege de bescheidenheid die ontstaat als je ziet wat voor lamlul je zelf bent. Ik tolereer geen intolerantie. Ik hunker naar zo veel mogelijk verdraagzaamheid, maar op het vlak van deeltjesversnellers ben ik zo intolerant als een bijltjesdagen schijtende aap. Ik heb ook mijn intolerantie. Ik laat de aarde niet verdampen door gebroederlijk

met natuurkundeblatende wolven in het bos mee te janken. Net zo goed heb ik de wijsheid natuurlijk niet in pacht en is het maar de vraag of mijn onverdraagzaamheid naar deeltjesversnellers hout snijdt. Toch, de smerige onverdraagzaamheid van de huidige natuurwetenschappers naar alternatieve denkers is het schandelijkste wat de mens ooit over de aardbol goot.'
'Waarom?'
'Omdat de onverdraagzaamheid al decennia wereldwijd rondjammert en afkomstig is van uitzonderlijk intelligente mensen die zichzelf wetenschappers noemen en dientengevolge op het vlak van tolerantie en nieuwe openingen van de geest zo veel beter zouden moeten scoren. Waar de antiwetenschappers op onze planeet winnen, trakteert de aarde zichzelf op haar onvermijdelijke ondergang. Net als de reders van de Titanic aan het begin van de twintigste eeuw zweven de natuurkundigen van de aarde aan het begin van de eenentwintigste eeuw in een eigenbelang neukende overwinningsroes die het schip doet zinken als het toeval te veel tegenzit.'

Ik had *zo* veel eerder kunnen beseffen dat er van alles mis is in de huidige natuurwetenschap, dacht Erik, terwijl hij nog steeds in de richting van de noordpool staarde, maar het licht van de vuurbol niet meer zag. Ik verdrong *zo* veel gevoelens en voorkwam daarmee allerlei nieuwe gedachten en visies. Allemaal opdat ik me superieur kon voelen, zodat ik voldoende zelfvertrouwen ophoestte. Ja, ik ben best slim, maar als de karakterloosheid van je afspat, blijf je ziende blind.
'Ik ben klaar, Erik!' riep Brenda vanuit haar woonkamer. 'Ga je mee?'

68

Toen de liftdeuren zich openden en ze de lift binnenstapten, zei Brenda: 'Ik ben eerlijk en probeer mensen met elkaar te verbinden. Klaas liegt en speelt mensen tegen elkaar uit. Maar Klaas vindt altijd nieuwe liefde. Ik vond nooit liefde.'
'Jij maakt kans om gróte liefde te vinden,' zei Erik, terwijl hij op de knop van de begane grond drukte.
'Mijn verstand geeft je gelijk, maar mijn gevoel zegt iets anders. Ik zal altijd in liefde blijven geloven, maar ik ben al zeventig.'
'De relaties van Klaas gaan altijd de mist in.'
'Omdat er dingen in hem niet goed zitten, waardoor het lijntje elke keer knapt. Maar ook in míj zitten er dingen niet goed, waardoor ik al een halve eeuw de man van mijn leven misloop.'
'Waarom werd het nooit wat?' vroeg Erik.
'Soms waren het toevalligheden, maar meestal haalde ik stommiteiten uit.'
'Zoals wat?'
'Zoals te veel drinken en weglopen van kansrijke situaties. Allemaal vanwege onzekerheid.'
'Jij straalt weinig onzekerheid uit.'
'Onder het laagje stoerheid zitten emmers onzekerheid. Ik kon vroeger goed pokeren omdat ik voelde wat voor kaarten anderen hadden en met toneelspel anderen voor de gek hield, maar zo gauw het pokeren afgelopen was, werd de stoere pokeraar weer een onzeker mens, vooral in gezelschap van aantrekkelijke mannen. Stoer doen, is inzetten op een pose. Het is een overlevingsmechanisme dat geluk kapotmaakt.'
'Waarom?'
'Omdat je anderen misleidt.'
'Mike doet stoer.'
'Mike prikt continu door zijn stoerheid heen, waardoor hij zich opent. Klaas niet, die laat zijn angsten niet kennen.' Brenda zweeg, waarop ze zei: 'Onze aarde verrijkt zichzelf al millennia omdat laffe mensen met vrees verkleefde foute visies meesleuren als ze sterven.'
'Wat?'
'Om helder te kunnen zien, moet er scherpe pijn binnenkomen en dat gebeurt niet bij laffe mensen. Zonder pijn hangt jouw leven ongeïnspireerd in een warm bad, totdat de dood zo vriendelijk is om jouw reeds lang geleden gestorven ziel op de handkar te laden en met al zijn foute visies te elimineren. Klaas is een laffe verstarde zak, wiens ziel stierf omdat het te weinig geprikkeld werd met scherpe pijn. Vannacht laten we hem uit de dood opstaan.'

De liftdeuren openden zich opnieuw. Brenda haalde haar fiets uit de berging terwijl Erik zijn fiets van het slot deed. Het boek lag nog op de bagagedrager. Hij liep met zijn fiets de kade op en ging een meter van het water staan.

Na enige tijd kwam Brenda met haar fiets naast hem staan. Ze keken naar het meer. Een vis sprong boven het water en plonsde terug.
'Ik ben vaak jaloers op dieren,' zei Erik.
'Waarom?'
'Hun geluk valt samen met hun acties. Mensen worden geplaagd door zorgen vanwege al hun denken. Een ree is bang om door een roofdier gegrepen te worden en daardoor waakzaam, maar het geniet ongecompliceerd van alle mooie momenten. Zorgen vergallen ons leven.'
'Daar heb je gelijk in, maar denken brengt ook magie,' zei Brenda. 'Waar wij goede keuzes maken door denken, betoveren we onszelf, elkaar en de aarde. Het goede zoeken, doet lijden vanwege zorgwekkende gedachten, maar waar onze hersenen na veel moeite goede oplossingen vinden, ontbrandt vreugde.'
'Ik wil de aarde mooier maken. Welk doel moet ik mezelf daarbij voor ogen houden?'
Er gleed een brede glimlach over Brenda's gezicht. 'Wat jij nu volgens mij vooral wenst, is liefde. Al het geluk van alleen-zijn zit in de hoop die het verlangen naar liefde met zich meebrengt. Ik vond nooit liefde, maar voelde hem des te meer.'
'Hoe kon dat?' vroeg Erik, verbaasd.
'Eet een week niet en jouw verbeelding visualiseert de lekkerste boerenkoolstamppot.'
'Hoe zijn jij en Klaas ooit in bed beland?'
'Gedeelde vlekken kunnen veilig voelen. Totdat je neukt en het tot een ramp schopt.'
Een relatie brengt geluk als zij zich verdiept, dacht Erik. Een mens vindt geluk als zijn leven zich verdiept. Vlucht voor diepgang en je glijdt eindeloos door visies zo verstikkend als eendenkroos. Ik was hard op weg naar monotoon op eenkennigheid slaan. Omdat ik afstamde van een ramp? Of beten gevoelens van onveiligheid zich met een ongeluk in de mist in mijn ziel vast, waardoor ik academische veiligheid zocht om niet te stikken? Had mijn geloof in de relativiteitstheorie en de big bang niks met de werkelijkheid van het heelal te maken en alles met de werkelijkheid van mijn psyche?

Weer sprong er een vis uit het water. Het dier viel met een harde klap terug. Brenda en Erik staarden naar de steeds groter wordende kringen.
We reizen door de tijd en dat is ons leven, dacht Erik. Waar we uitkomen, is voor iedereen hetzelfde. De dood. Het gaat om de reis. Ik wil met integriteit reizen. Zonder integriteit strompel je eindeloos door rioolwater met een rugzak vol goud, steeds beter beseffend dat je leven een waardeloze exercitie is.
'Als je voldoende mens bent, maakt empathie jou één met de aarde,' zei Erik. 'Dan vibreert je leven met magie en is al het afzien als gevolg van mens zijn de moeite waard.'
Brenda draaide haar gezicht naar Erik en keek hem weer verwonderd aan. 'Wie zo denkt, is nooit alleen,' zei ze, zacht.
'Wat bedoel je?'

'Werkelijk mens zijn brengt liefde en levenslust vanwege een hart dat oplicht bij het anticiperen van geluk bij andere mensen en de natuur. Die cocktail van liefde en levenslust zoekt altijd verbinding. Beestachtig eigenbelang brengt de zombie en zombies zijn altijd alleen.'
'Waarom?' vroeg Erik.
'Kijk eens naar winterkoninkjes, wiens aantallen in strenge winters gedecimeerd worden en die door kou en duisternis vaak verschrikkelijk afzien. Dat afzien doet hen sprankelen als de zon op hun veren schijnt en ze in het voorjaar met een partner een nest bouwen en ze vreugde voelen vanwege de op handen zijnde komst van eieren en jongen. Hun afzien brengt de magische momenten waarop alles goed voelt. We willen verbinding, Erik, maar we vinden het alleen met voldoende afzien. Zonder afzien zijn onze gevoelens te gelijkmatig om tot goede verbindingen te kunnen komen, want pas met het delen van krachtige gevoelens ontstaat er werkelijk contact. Zombies willen niet afzien buiten het afzien dat hun eigenbelang dient. In monotone mist vinden we elkaar niet. Afzien als gevolg van mens zijn ontstaat vaak door het verlangen naar liefde en levenslust voor alles en iedereen. Zonder de zoektocht naar liefde en levenslust voor alles en iedereen glij je door monotone eigenbelangshit. Ik verafgood afzien niet, ik heb de pest aan afzien, maar zonder afzien hobbel je over een dood spoor. Onze planeet heeft nu meer dan ooit afzien als gevolg van mens zijn nodig, want zonder dat afzien roepen we met overbodige luxe een klimaatramp over onszelf af en koersen we met enorme snelheid naar zelfvernietiging, waarbij rijke mensen zichzelf verstoppen voor het schuldgevoel dat in hen borrelt vanwege de ellende waarmee ze arme mensen, de natuur en volgende generaties opzadelen. Hoe meer we als mensheid liefde en levenslust willen voor alle mensen, de natuur en volgende generaties, hoe meer kans we maken om door liefdevolle verbinding van de aarde een prachtige plek te maken terwijl we duurzaam sprankelende inspiratie voelen.'
'Wanneer voel jij liefdevolle verbinding?'
'Als ik vertederd word door een stelletje dat elkaar vindt of met de geboorte van baby's of als ik blijdschap voel bij het zien van familie en vrienden of als ik me goed voel vanwege sport, wetenschap, cultuur of natuur. Geluk ontstaat door liefdevolle verbinding. Dit geldt voor mensen, reeën, dovenetels, bijen en bacteriën. Het geldt voor alles.'
'Wanneer voel jij intense ontroering?' vroeg Erik.
'Als een mens iets bijzonders doet zonder gemotiveerd te zijn door eigenbelang. Daarom huil ik altijd als de hoofdpersoon in de film *It's a wonderful life* ontdekt dat hij zijn oude leven terugheeft en daardoor extatisch blij wordt.'
'Waarom huil je dan?'
'Omdat ik hem geluk gun omdat hij een goed mens is.'

Vaak ben ik alleen, maar voel ik me toch verbonden, dacht Erik. Zoals vanavond, toen ik in mijn eentje aan de rand van het Paterswoldsemeer stond en de zon de drie witte huizen aan de overkant rood kleurde.

'Het doel van de mensheid is niet het in stand houden van de eigen genen, maar het in stand houden van alle genen op aarde,' zei Brenda. 'De aarde is de Ark en wij zijn Noach. Het kwaad is: "Het gaat om mij!" Dit oeroude beestachtige instinct woedt continu in ons. Op iedere planeet waar het individuele belang van intelligente wezens het collectieve belang te veel ondermijnt, woekert kwaad, totdat het eenrichtingsverkeer naar zelfvernietiging is. Intelligentie betekent verantwoordelijkheid nemen.'
Dit keer sprong er een zeer grote vis uit het water, die met een heel harde klap terugviel. Eriks oma glimlachte. 'Water doet je bij jezelf komen,' zei ze. 'Wie dat ervaart, keert er altijd naar terug. Water verliest nooit zijn warmte, ook niet als het verandert in een klomp ijs. Water brengt leven. Dat deed het als vruchtwater toen wij ontstonden. Dat deed het als oceaanwater toen verre voorouders van ons zich ontwikkelden. Dat deed het mogelijk ook doordat een steriele waterrijke aarde lang geleden bevrucht werd door een komeet met ijs en bacteriën. Zoals algen deel uitmaken van het Paterswoldsemeer, bevolken planeten met biologisch leven het universum. Water laat leven vibreren. Het Paterswoldsemeer opent knoppen in mij die me doen geloven in mezelf en het heelal. Het meer fluistert al over het voorjaar als ze in het najaar de zon in mijn ogen reflecteert. Water is het levenselixer van ons lichaam. Liefde het levenselixer van onze geest. Leven is tijdelijk, ook dat van planeten en sterrenstelsels. Het tijdelijke maakt alles uniek. Het tijdelijke geeft aan alles een fascinerend schitterende rand. Het besef van de noodzaak van het tijdelijke brengt de acceptatie van de dood. Water en liefde geselen ons met woeste golven en doodstille vlaktes. Water en liefde brengen tegenslag en geluk. Water en liefde zijn de oorsprong, de schouders waarop wij staan.'
'Wat probeer je me te vertellen?' vroeg Erik.
'Dat niets sterker maakt dan liefde. Liefde die we de volgende eeuwen keihard nodig hebben omdat water minimaal honderden jaren op allerlei manieren zich enorm tegen ons gaat keren vanwege klimaatverandering en milieuvervuiling.'

Erik wendde zijn blik omhoog naar de sterren. Als jullie daar ergens zijn, dacht hij. Op een planeet of waar dan ook. Als jullie daar ergens zijn, zorg dan dat Brenda een fijne man ontmoet. Geef haar een man die haar gelukkig maakt.
'Ben jij Erik?' klonk het ineens.
Twintig meter verderop zagen ze een man voor de ingang van de flat staan. De man was lang en slank, had volledig wit haar en keek Erik onderzoekend aan. Erik zag dat de man wandelschoenen aan had en een beige zomerbroek met afritsbare broekspijpen, met daarboven een donkerblauw spijkerjack. Aan de zijkanten van de broek, tussen de knieën en de heup, zaten opbergzakken die beide gevuld waren met een stapeltje gevouwen A4'tjes. Althans, zo leek het. De man glimlachte, kwam met een energieke tred naar Erik, stak zijn hand naar hem uit en zei: 'Ik ben Luuk Doornbos. Jij bent Erik van Iersel. Mike is jouw oom, of niet?'
'Ja,' zei Erik, verbaasd. Hij schudde handen met de man. 'Hoe weet u dat?'
De man stak ook zijn hand uit naar Brenda. 'Luuk Doornbos.'
'Brenda van Iersel.'
De man keek hen aan, glimlachte nogmaals en zei: 'Ik ben jullie een uitleg verschuldigd. Ik ken Mike. Ik was het afgelopen half jaar een aantal keren bij hem thuis, las zijn manuscript en voorzag het van commentaar. Jullie weten dat Mike een boek gaat publiceren, neem ik aan?'
De man keek Erik en Brenda aan. Ze knikten beduusd.
'Ik zag een foto van jou op Mikes bureau,' vervolgde Luuk Doornbos, terwijl hij Erik toeknikte. 'Je studeert astronomie, maar hoe het heelal in elkaar steekt, wil je volgens Mike niet weten.'
'Vannacht veranderde dat.' Erik wees naar het boek op zijn bagagedrager. 'Ik ga Mikes boek lezen.'
'Oh, is het er al? Fantastisch! Mag ik even kijken?' Zonder Eriks antwoord af te wachten deed de man twee passen, haalde Mikes boek onder de snelbinder vandaan en bekeek het. 'De storm blies je hersenen schoon, Erik van Iersel. Heel goed, want Mikes ideeën zijn fenomenaal, realiseerde ik me vanavond. Veel te laat als ik eerlijk ben.'
'Waarom zijn Mikes ideeën fenomenaal?' vroeg Erik, stomverbaasd dat er midden in de nacht iemand naar hem toekwam en zo vrij was om Mikes boek onder zijn snelbinder vandaan te trekken.
'Vanwege de eenvoudige samenhang van veel simpele verklaringen. Dit boek voert enórm veel nieuwe ideeën aan en ze brengen de complexiteit van de werkelijkheid terug naar de eenvoud van een vis die 's nachts uit het water springt.' De man nam Erik zwijgend op. 'Je vraagt je vast af wie ik ben.'
'Ja,' zei Erik. Verbouwereerd keek hij de man aan.
'Ik ben zeventig jaar en sinds drie jaar met pensioen. Ik groeide in Groningen op in de Akkerstraat en studeerde natuurkunde aan de universiteit. Na mijn afstuderen

verhuisde ik van Groningen naar Amsterdam om daar in het researchlab van een bedrijf ruim veertig jaar onderzoek te doen. Mijn vrouw overleed twee jaar geleden aan borstkanker en mijn twee kinderen wonen in het buitenland. Ik wilde terug naar mijn geboortestad. Sinds driekwart jaar woon ik weer in Groningen, in deze flat.' De man wees naar de flat waar Brenda woonde.
'Hoe kwam u met Mike in contact?' vroeg Erik.
'We raakten aan de praat op het terras van Het Vergulde Anker,' antwoordde de man, terwijl hij naar de ramen van het terrasrestaurant wees, die achthonderd meter verderop plotseling stopten met licht uitstralen. 'Ik kom er nu net van terug. Afgelopen oktober zat ik er op een zonnige dag aan het water toen ik Mike luidruchtig over het heelal hoorde praten met zijn vriend Douwe. Ik was gelijk geïnteresseerd omdat ik na mijn pensionering de kosmologie indook. Het was de eerste keer dat ik verstrooiing zocht na mijn verhuizing naar Groningen. Ik was eenzaam in mijn geboortestad.'

Erik zag pijn flikkeren in de ogen van Luuk Doornbos. Deze man moest zijn leven opnieuw uitvinden na de dood van zijn vrouw, dacht hij. Dat moest ik ook toen mijn ouders overleden. Maar als je zo klein bent, begrijp je er niks van. Instinctief maak je keuzes en alles wat pijn doet, stop je weg.
Hij herinnerde zich dat Mike hem eerder op de avond vertelde dat hij iemand op het terras van Het Vergulde Anker ontmoet had die Luuk heette en die luisterde naar zijn verhalen over natuurwetenschap. Tegen zijn vriend Douwe oreerde Mike soms een paar zinnen over het heelal, maar daar bleef het dan bij, want het heelal kon Douwe niks schelen. Met deze man was het dus anders. Kennelijk had Luuk er verstand van en stond hij open voor Mikes ideeën.
'Mike noemde uw naam vanavond,' zei Erik. 'Hij vertelde dat u de eerste bent die in zijn natuurkunde en kosmologie geïnteresseerd is, al hoorde ik later vannacht dat sinds enkele maanden ook ons buurmeisje geïnteresseerd is in Mikes werk. Mijn oom is heel blij met uw aandacht.'
Het gezicht van Luuk Doornbos lichtte op. 'Fijn om te horen,' zei hij.
'Dit is mijn oma en Mikes moeder.'
'Mike vertelde me dat zijn moeder bij mij in de flat woonde,' zei Luuk tegen Brenda. 'We zagen elkaar al eerder.'
'Ja,' zei Brenda, terwijl ze Luuk aandachtig opnam. 'In de lift. Woon jij op de zevende verdieping?'
'Ja.'
'Hij heeft één van de koopwoningen,' fluisterde Brenda quasivertrouwelijk naar Erik. 'Hij is rijk.'
'Dat niet, Brenda. Mijn vrouw en ik verloren het grootste deel van ons geld door verkeerde investeringen van onze kinderen, maar ik heb een goed pensioen.'
'Hoe vaak zie jij Mike?' vroeg Brenda aan Luuk.
'Om de twee weken.'

Mike bespreekt zijn theorieën dus niet alleen met Anna, maar ook met deze man, dacht Erik, terwijl hij Luuk opnam en vaststelde dat hij taai en tenger was. Mike is dus een minder grote kluizenaar dan ik dacht. Mijn oom is agressief, maar ook eerlijk en deze man waardeert die eerlijkheid kennelijk. Veel mensen behagen, maar betalen met oppervlakkigheid. Mike niet. Lost zijn eenzaamheid op doordat mensen geïnteresseerd zijn in zijn werk? Zo gauw het onder het oppervlak ging, haakte ik altijd af als ik met mijn oom sprak. Ik vermeed wetenschappelijke en psychologische diepgang. Mogelijk omdat het met Mike snel te rauw werd, maar waarschijnlijk omdat ik gladjes aan mijn carrière wilde werken. Ik wil prettig contact met anderen en dat is een fata morgana met weinig diepgang.
Ineens kreeg hij een onbestemd gevoel en het duurde enige tijd voordat hij begreep waardoor dat kwam. Ik ben bang voor loser uitgemaakt te worden als Mikes ideeën goed zijn, dacht hij. Ik besteedde er geen aandacht aan, terwijl ik bij hem in huis woonde en astronomie studeerde. Ik kan daar op afgerekend worden.
'Mikes boek onthult fouten in de natuurwetenschap en hoe je met steeds kleinere en steeds snellere deeltjes in een oneindig oud en oneindig groot heelal alle natuurkrachten eenvoudig kan begrijpen,' vervolgde Luuk, nadat hij met een leesbril in het licht van een lantaarn de tekst op de achterflap had gelezen. 'Alles is complex en alles herbergt eenvoud. Complexiteit doorzien, is eenvoud zien. Hier faalt de huidige natuurwetenschap en scoort Mike.' Daarna, terwijl hij Mikes boek hooghield: 'Dit boek waarschuwt zeer krachtig voor gevaren met deeltjesversnellers en daarom moet het zo snel mogelijk door veel mensen bestudeerd worden. De aarde verkeert mogelijk in groot gevaar vanwege de Large Hadron Collider.'
'Kan jij daarover oordelen?' vroeg Brenda, scherp. 'Of ben je een halfbakken gladjanus die klokken hoort luiden maar nergens een klepel ziet hangen?'
Luuk keek Brenda verbijsterd aan.
Je probeert hier Mike te beschermen tegen te grote euforie vanwege sterke bijval van een eenling, maar dat kan je *ook anders* doen, Brenda, dacht Erik, gespannen.
Kennelijk dacht zijn oma hetzelfde, want haar gezicht betrok.
Ineens brak er een grote glimlach op Luuks gezicht door. 'Ik las de afgelopen twee jaar veel boeken over natuurkunde, kosmologie en astronomie en zelfs over filosofie, mevrouw Van Iersel,' zei hij, luchtig. Daarna boog hij zich licht naar Brenda, keek haar doordringend aan en fluisterde: 'Heb je nog meer op je hart, Brenda van Iersel?'
Nu keek Brenda verbijsterd, maar na een korte stilte zei ze: 'Dat heb ik inderdaad, jij gaat mee naar Klaas.'
'Klaas?' vroeg Luuk, op zijn hoede.
'De vader van Mike en de hoogste pief bij theoretische natuurkunde in Groningen. We gaan nú naar de rotzak toe en jij gaat mee.'
'Nu?' vroeg Luuk.
'Ja. Ik voel de hele nacht al dat er iets aan de hand is. We ondernemen actie. Mikes ideeën moeten per direct naar zijn vader en jij kan Klaas vertellen waarom Mikes ideeën goed en belangrijk zijn.'
'Waar woont die Klaas?' vroeg Luuk, terwijl hij Mikes boek teruggaf aan Erik.

Brenda wees in de richting van Klaas' huis. 'Aan de overkant.'
'Dan gaan we met mijn boot,' zei Luuk, terwijl hij naar de witte zeilboot wees die Erik eerder die nacht was opgevallen.
'Fantastisch. Ik zet mijn fiets weer in de berging.'
Luuk wandelde naar zijn boot. Verbijsterd liep Erik terug naar de fietsparkeerplaats. Direct nadat ik de sterren om een man voor Brenda vroeg, kwam deze Luuk op de proppen, dacht Erik, terwijl hij het sleuteltje van het kettingslot van zijn fiets omdraaide. Bizar en vreemd dat hij zomaar met ons meegaat. Magie is fijn, maar *te* veel toevalligheden is eng. Net of buitenaardse wezens een biljet van 5000 peseta's tezamen met een Rolling Stones-kaartje in mijn schoot werpen. Het is betoverend, het is spannend, maar meer toevalligheden *wil ik niet*, want ik krijg steeds meer het gevoel dat het voortbestaan van de aarde op het spel staat en dat *mijn* gedrag bepaalt of de aarde vernietiging door een deeltjesversneller bespaard blijft, al is de kans groot dat deze gedachte ontsproot aan het grootheidswaan-gen van de Van Iersels.

Hij keek omhoog naar de sterren. Bepaalde onzekerheden mogen nooit zekerheden worden, dacht hij. Onzekerheid is de basis van alles wat leeft. Het belichaamt magie. Naast onze dood is onzekerheid onze enige zekerheid. Zonder onzekerheid is er leven noch dood. Ik wil niet weten of bepaalde dingen deze nacht toeval of geen toeval waren. Ik wil de zekerheid van de dood en ik wil de zekerheid van onzekerheid.
Erik keek nog steeds naar de sterren. Jullie daar, dacht hij. Ik ben nog maar eenentwintig. Laat Mike de aarde redden. Of oma. Of Bram. Of een engel. Maar houd mij er buiten. Nog meer toevalligheden en ik verlies mijn verstand. Hoepel op!
'Leuke vent, die Luuk,' zei Brenda, terug van de berging.
Ze liepen naar de zeilboot en Erik zag zijn oma soepel vanaf de kade op het vaartuig wippen. Brenda leek totaal geen last meer van haar rug te hebben. Erik hoopte op haar leeftijd ook zo sterk en lenig te zijn.
Als hij dan nog leefde.
Ik hoop dat ik *morgen* nog leef, dacht Erik, toen hij voor het eerst in zijn leven op het dek van een boot stond. Mijn vader en moeder stierven jong. Mogelijk sterf ik nog jonger. Ik wil een nieuwe dag. Maar niet als lafaard. Ik ga liever dood dan dat ik een scheef schijtkonijn word.
Plotseling dacht hij aan de week voordat zijn ouders stierven. Een week die mooi was omdat elke dag de zon scheen en hij zich, waarschijnlijk voor het eerst in zijn leven, bewust was van het feit dat de voorjaarszon nieuw leven bracht. Hij herinnerde zich die week nog zo goed omdat het denken aan die week hem al zeventien jaar moed gaf.
Die week stond ik iedere ochtend op met kriebels, dacht hij. Kriebels vanwege een nieuwe dag. Kriebels die vitale mensen op hoge leeftijd nog steeds hebben. Na het auto-ongeluk van mijn ouders wenste ik duizenden keren voor het slapengaan dat ik nooit meer wakker zou worden. Nu ben ik blij dat ik leef. Deze nacht doet oud verdriet omhoogkomen en verdampen.

Ineens kwamen er oude beelden boven. Erik snapte niks van de verdwijning van zijn ouders en vroeg Mike *zo* lang naar zijn ouders dat die de avond voor de crematie in de woonkamer van het huis van de butler de kisten opende.
Op Luuks dek zag Erik de vernielde gezichten van zijn ouders weer. Ook was er weer de kou in zijn rechterhand, die binnendrong toen hij over de gekoelde gezichten van zijn ouders streek.
Na die dag was Erik geen kleuter meer geweest, omdat hij begreep dat hij zijn ouders nooit meer zou zien. Na die dag vroeg hij iedere avond voor het slapengaan de sterren om *ook hem* dood te maken, zodat hij naar zijn ouders kon reizen om voor altijd bij hen te zijn. Zelfs toen hij zijn scriptie inleverde was er weer even het verlangen geweest om bij zijn ouders te zijn. Het verlangen om voor altijd bevrijd te zijn van pijn, dacht Erik op Luuks boot. Het is zo fijn dat we sterven. Het is zo fijn dat ons lijden eindig is.
Hij wankelde even toen hij vanaf het dek andermaal omhoogkeek naar de sterren. Er is daar niets wat mij nu ziet als de snelheid van het licht de grootst mogelijke snelheid is, dacht hij. Maar ik wil geen postduif in mijn hoofd. Mogelijk is daar iets wat zeer geavanceerde techniek heeft. Mogelijk zie ik mijn ouders weer na mijn dood. Maar hoe het ook zit, ik wil het niet weten. Ik wil leven en ik ben nu blij dat ik leef. Ik wil niet meer dood, niet nu, niet vandaag, niet morgen en niet volgend jaar. Ik wilde dood omdat ik het leven niet aankon. Dood willen is voor watjes. Al zal ik dit nooit *serieus* denken, want doodsverlangens zijn niet te vermijden als je heel zwaar zit. Dat heb ik zo vaak in mijn leven ervaren. Brenda en Mike kennen die gevoelens ook. Mijn oma en oom zijn mentaal oersterk en allebei uiterst wilskrachtig, maar verlangden heel vaak enorm naar de dood. Voel ik voldoende geluk door de magie van deze nacht? Omdat ik een doel heb? Ik ga de boeken van Mike en Brenda lezen. Ik vermoed dat ze nieuwe werelden voor me openen. Nieuwe speelvelden, nieuwe weilanden. Brengen de ideeën van Mike en Brenda me naar betere geestelijke wateren? Sta ik aan de vooravond van een krachtige innerlijke ontwikkeling? Of is er altijd ruimte voor *nog* een gek in de familie?

'Welkom,' zei Luuk, toen Brenda en Erik vanaf het dek de open stuurcabine van zijn boot betraden. 'Het is koud. Als je wil kan je naar binnen. In de kajuit hangt nog warmte van de dag.' Luuk droeg nu een zeiljack over zijn spijkerjack.
'Geeft niks, Luuk,' zei Brenda. 'We staan hier goed en we zijn geen watjes.'
'Mooi.' Luuk verliet de stuurcabine om de touwen die de boot met de kade verbonden los te maken.
Erik keek naar het lichtje in het midden van het meer. Misschien denken daar twee mensen na over de zin van alles, dacht hij. *Waarom* bestond er een monster als Adolf Hitler? Mogelijk injecteerde niemand zo veel pijn in de aarde als Hitler. Moeten we leren hoe verschrikkelijk het misgaat met bepaalde keuzes? Zijn we nu net zo onwetend op het natuurkundige vlak als we onwetend waren op het politieke vlak toen we Hitler aan de macht hielpen? Alle vernietiging door Hitler valt in het niet bij de totale vernietiging van de aarde door de Large Hadron Collider. Wat doe je als toekijkend buitenaards leven? Sta je verschrikkelijke ellende als gevolg van de bejubeling van Adolf Hitler toe opdat mensen leren van foute keuzes? Heb je als individu en als mensheid scherpe pijn nodig om helder te zien wat goed en slecht is? Doet buitenaards intelligent leven er alles aan om te voorkomen dat de aarde zichzelf vernietigt als gevolg van de bejubeling van Albert Einstein? Is er in het heelal interactie tussen heel veel planeten met ver ontwikkeld intelligent leven zoals er op aarde interactie tussen heel veel mensen is? Bestaat er interplanetair overleg dat ervoor zorgt dat de banen van sterren en planeten in de Melkweg zo zijn dat er zo veel mogelijk geluk kan ontstaan? Een zich goed ontwikkelende mensheid zorgt ervoor dat de aarde zichzelf beschermt tegen inslagen van grote meteorieten. Zorgde buitenaards leven er tientallen miljoenen jaren voor dat de aarde niet opnieuw werd getroffen door de inslag van een zeer zware meteoriet? Veel dieren op aarde hebben nog nooit mensen gezien en zijn zich niet bewust van het feit dat mensen de aarde en het leefmilieu van dieren enorm beïnvloeden. Wij hebben nog nooit verder dan ons geevolueerd intelligent leven gezien. Zijn *wij* ons niet bewust van het feit dat verder dan ons geëvolueerd intelligent leven in de Melkweg al het leven in de Melkweg enorm beïnvloedt? Begeleidde buitenaards intelligent leven het biologische leven op aarde zoals wij onze kinderen begeleiden? Zorgde buitenaards intelligent leven er zelfs voor dat het biologische leven op aarde ontstond? Kinderen vallen en staan weer op. Zo leren ze. Dat vinden we goed. Een kind laten verdrinken, vinden we niet goed. Misschien is er nog steeds een soort van navelstreng die de aarde verbindt met buitenaards leven. Er zijn idioten die menen te weten dat we niet door buitenaards leven gevolgd worden omdat dergelijk leven Hitler niet aan de macht had laten komen. Veel betweters verkopen Absolute Waarheden. Golven onzekerheden spoelen echte zoekers vanbinnen schoon, waarna nieuwe vragen zich hechten.

'Op naar Klaas!' riep Luuk, toen hij zich weer bij Erik en Brenda in de stuurcabine voegde. 'Hoe komt het dat jij zo gespierd bent, Brenda?'
'Hoe weet jij dat ik gespierd ben?' vroeg Brenda, verbaasd.
'Ik zag je een half jaar geleden in je hemdje over de Gasthuiskade lopen. Het viel me op hoe gespierd je was.' Luuk glimlachte verlegen, maar zorgde er wel voor dat de glimlach aankwam. In het licht van de volle maan zag Erik zijn oma in een jong meisje veranderen. Ze keek glazig. 'Ik klim, Luuk,' kwam het er bedremmeld uit.
'Klim je in de bergen?' vroeg Luuk, verbaasd.
'Daar hebben Erik en ik het geld niet voor en ik hoef ook niet in de bergen te klimmen. Ik klim in De Klimborg. Ik vind het heerlijk om tegen muren op te klauteren.'
'Is De Klimborg die hal met de klimtoren ernaast?' vroeg Luuk, terwijl hij een hendel bewoog en aan het stuur draaide. De boot zette koers naar de kleine eilandjes. Luuks boot voer op elektriciteit. Haar stilte versterkte de stilte van het water.
'Ja, en De Klimborg heeft de hoogste klimtoren ter wereld,' zei Brenda, trots. 'Als ik er op een warme zomeravond bovenop sta, ligt de fijnste stad en het mooiste dorp aan mijn voeten.'
'Stad en dorp, kijk je zo naar Groningen?' vroeg Luuk, verbaasd.
'Groningen is stad en dorp tegelijk, dat is haar charme.'
'Ik fietste in oktober langs De Klimborg,' zei Luuk. 'Mijn maag keerde zowat om toen ik iemand de toren zag beklimmen. Dat doe jij dus ook.'
'Enkel met mooi weer klimmen we buiten.'
'De toren helt flink over. Klim je ook aan de moeilijke kant omhoog?'
'Ja.'
'Dan snap ik die spieren wel,' zei Luuk, terwijl hij Brenda nog eens opnam. 'Wat maakt klimmen zo mooi?'
'In De Klimborg is geen holle inspiratie zoals in cafés. In klimhallen vind je inspiratie door transpiratie.'
'Denk je dat ik op mijn leeftijd nog kan leren klimmen?' vroeg Luuk. 'Ik doe iedere dag gymoefeningen en wandel veel.'
'Over twee dagen zeker ik je.'
'Zekeren?'
'Ja, dan klim jij, terwijl ik je aan een touw heb.'
'Afgesproken. Ik heb allang door dat mijn maag gaat omdraaien als ik jou vaker zie.' Weer glimlachte Luuk, maar dit keer niet verlegen. Eriks oma ging er debiel van grinniken.

Het zijn mensen met moed, daarom vinden ze elkaar, dacht Erik. Mensen met moed vinden liefde. Waar je je te veel laat koeioneren door angsten, kruipt haat naar binnen om te compenseren voor onmacht. We willen geen broos contact door gedeelde haat. We willen versmelting door liefde. Liefde rijpt moeizaam tijdens het verslaan van vrees. Haat groeit snel tijdens het ontkennen van vrees. Haat floreert als lafheid falend zelfinzicht brengt. Haat geeft illusionaire macht met onmacht als grondtoon. Groei door moed genereert liefde. Een zieke geest bestijgt de maatschappelijke

ladder met haat en afgunst. Een gezonde geest beklimt de menselijke ladder met liefde en genegenheid. Ik hoop dat ik vannacht een gezondere geest krijg.
'Kan je me nog wat beter uitleggen waarom klimmen zo mooi is?' vroeg Luuk.
'Als ik klim vergeet ik wie ik ben en voel ik me een jonge vrouw die nieuwe avonturen beleeft. Met klimmen word ik weer het meisje dat opgaat in haar spel. Maar Luuk, als je gaat klimmen, doe dan niet als ik.'
'Wat bedoel je?' vroeg Luuk, verontrust.
'Klim voor je plezier. Ga niet dwangmatig hard klimmen. Het is leuk als je met klimmen steeds beter wordt, maar doe het langzaam. Word beetje bij beetje beter en heb vrede met iedere terugval om daarna weer op te krabbelen. Heb lol in beter worden en geniet ervan, maar als je te snel goed wil zijn, wordt het níet leuk. De beste klimmer is de klimmer die het meeste plezier heeft.'
'Jij vond keihard klimmen altijd zo leuk,' zei Erik, verbaasd.
'Ik móest keihard klimmen om voldoende zelfvertrouwen te voelen. Het is prachtig om uitdagingen aan te gaan, maar als je zelfvertrouwen te veel van succes afhangt, is het nooit genoeg. Veel mensen sporten zich een blessure en dat deed ik ook door me stuk te klimmen op een 7a. Sinds mijn negentiende heb ik pijn in mijn linkerknie door korfballen en sinds een jaar heb ik pijn in mijn rechterheup door klimmen. Sport leert jou doorzetten en bepaalde sportprestaties geven jou levenslang een prettig gevoel. Sport is goed voor je geest en gaf en geeft me zelfvertrouwen, maar doe het te doldriest en je verneukt je lichaam en daarmee ook alle pret. Ik ben ook zo'n verdomde onmatigheidlijer. Mike heeft dat van mij.'
'Onmatige Mike vond anders wel geweldige theorieën,' zei Luuk. 'Mike zit vol met frustratie vanwege de afwijzing van zijn werk door natuurkundigen, kosmologen en astronomen. Om zichzelf te beschermen, haat hij ze.'
'Jij bent ook natuurkundige en jou haat hij niet,' zei Brenda. 'Anders zou hij niet met je omgaan.'
'Het kost me niet mijn baan als ik tegen alles inga. Het leven van die Klaas waar we naartoe gaan, steekt waarschijnlijk heel anders in elkaar. Als hoofd theoretische natuurkunde brengt hij de universiteit van Groningen in verlegenheid waar hij verkondigt dat de hele huidige theoretische natuurkunde flauwekul is.'
'Zijn huis, zijn maatschappelijke positie en eigenlijk zijn hele leven werden gebouwd op zijn aanstelling bij de universiteit,' zei Brenda. 'Klaas' leven valt in duigen als hij tegen alles ingaat, maar er móet iemand van het horrorkamp om. Klaas is een belangrijke pion. Zijn gedachten zitten muurvast vanwege smerig egoïsme, maar volgende week gaat hij met pensioen, waardoor zijn salarisstrookjes allemaal binnen zijn en er een kans is dat hij vannacht het licht ziet. Klaas is een schoft. Hij gunt anderen geen geluk, al zal hij dat met al zijn slijmerige slimheid nooit erkennen. De grootste zak die ik ooit ontmoette, deed me dankzij één onzalig contact drie kinderen de wereld inschoppen.'
'Drie?' vroeg Luuk, verbaasd.
'Mike had twee drielingbroers, waarvan één de vader van Erik was.'
'Hoe komt het dat die broers niet meer leven?'

‘Mijn vader en moeder stierven door een auto-ongeluk,’ zei Erik. ‘Oom Berend stierf door darmkanker.’
‘Als dierbaren te vroeg vertrekken, trekt een pijn zo diep als de Grand Canyon door je verdomde fucking klotehart,’ zei Brenda.

Erik keek naar de twee eilandjes waar ze langs voeren.
Mijn vader, Berend en Mike hebben Laatste Kwartier en Eerste Kwartier in een ver verleden waarschijnlijk bezocht met hun zeilboot, dacht hij. Met supersnelle deeltjes leeft mijn vader nu misschien elders in het heelal. En mijn moeder. En oom Berend. Maken wij intelligent leven elders in het universum blij waar we heldhaftige capriolen laten zien? Zoals *wij* gelukkig worden van een dappere koolmees die een gaai verjaagt? Wil je een held zijn in de ogen van meelopers die verblind zijn door jouw oppervlakkigheden? Of wil je een held zijn in de ogen van buitenaards leven dat jouw ziel tot op de bodem waarneemt? Iedere dag toon je lafheid. Iedere dag toon je moed. De onderlinge verhouding tekent jou. Iedere voor moed gehouden laffe streek is een blikken medaille. Wil je blij zijn met blikken medailles? Of wil je het *weten* wanneer je waardeloos bent? Mike bleef altijd kiezen voor wat hij moreel juist achtte, ook al werd hij steeds meer beschimpt. Ik word liever uitgelachen dan dat ik me ooit nog eens voor Mike schaam. Schaamte is een overlevingsmechanisme dat ons helpt om een gunstige positie in de groep te verwerven. Schaamte zorgt ervoor dat anderen je beter tolereren, maar in combinatie met overmatig eigenbelang helpt schaamte je menselijkheid om zeep. Het goede is de oneindige bron voor intelligent leven. Het goede zoeken, brengt angsten. Die angsten bevechten, haalt het beste in ons boven. Voor moed staat ieder van ons alleen. Diepe moed, niet weglopen voor de werkelijkheid en sterke menselijkheid reizen samen. Moed schrapen, doet inwendig beven, maar ook zelfrespect winnen. Zonder zelfrespect omdat je ergens wel weet dat je de moed niet hebt om meer menselijke keuzes te maken, verdwaal je steeds verder. Als mensheid kan je ook verdwalen. Kan je als intelligente soort dusdanig het verkeerde technologische pad inslaan dat je uitsterft? Overkwam dat al *heel* veel intelligente soorten in het heelal? Met nucleaire bommen, broeikasgassen, deeltjesversnellers, kunstmatige intelligentie of technieken die we nog niet kennen? We gaan naar Klaas. Mijn opa kan wel eens een verdwaald mens zijn, besef ik vanavond steeds sterker. En de mensheid kan wel eens een verdwaalde soort zijn, besef ik nu. We moeten onze kinderen met veel betere inzichten en opvattingen opvoeden en we moeten onze maatschappijen omvormen tot veel fijnere samenwerkingsverbanden. We *zijn* verdwaald. Groningen en vele andere steden en talloze andere dorpen komen onder water te staan. Daarnaast gaan enorme gebieden op aarde onbewoonbaar worden door hitte en droogte. Wereldwijd moeten we de noodtoestand uitroepen om de uitstoot van kooldioxide en methaan op de zeer korte termijn gigantisch terug te dringen. Dat doen we niet, want we zijn verdwaald. We zijn verdwaald door egoïsme, hebzucht en eerzucht. We zijn verdwaald door overbodige luxe en ongezond eten. We zijn verdwaald door te weinig oog voor de noden van arme mensen, de natuur en volgende generaties. We zijn verdwaald door tekort aan menselijkheid.

Met zowat acht miljard mensen staren we in de afgrond, maar overmatig individueel eigenbelang maakte ons ziende blind. We zien de afgrond niet. We zien enkel ons eigenbelang. We maakten onszelf blind voor het algemene belang, dat kwam ons wel zo goed uit en daar gaan we een enorme prijs voor betalen. We zijn verdwaald, we zijn godverdomme onontkenbaar knettergek.

71

Ze voeren naast het eilandje De Lange West. Met zijn bladerloze bomen blonk het stukje land sinister in het maanlicht. Nu ze dichter bij het lichtje in het midden van het meer waren, zag Erik weer een bootje en nam hij twee menselijke figuren waar.
'Het is krankzinnig dat we nu naar Klaas varen,' doorbrak Brenda het zwijgen. 'Maar soms heb je krankzinnigheid nodig. Ik ben niet gek, Luuk, maar was het wel. Ik dacht dat ik nooit zou sterven. Dat denk ik nu niet meer. Nooit kunnen sterven, beschouw ik als erger dan de vernietiging van de aarde, maar een exploderende planeet is ook verschrikkelijk en daarom gaan we nu naar Klaas.'
'Toen mijn vrouw stierf, verwachtte ik nooit meer gelukkig te zijn,' zei Luuk, met een deemoedige stem. 'Het duurde maanden voor ik weer lichtpuntjes zag. Het is zwaar in je eentje, maar het is ondraaglijk als het nooit eindigt. Mike vertelde me over zijn psychose en hoe de totale zekerheid dat hij nooit kon sterven hem alles-overwoekerende angst bezorgde.'
'Mijn leven was zwaar, maar dat vindt iedereen van zijn leven,' zei Brenda. 'Het ís ook zwaar. We willen leven, volop leven, waardoor we grenzen opzoeken en eroverheen duiken en dan komt het lood. Maar er is ook een zonnige kant.'
'Wat voor zonnige kant?' vroeg Luuk, terwijl hij Brenda's door de maan verlichte gezicht aandachtig opnam.
'Als je nooit grenzen opzoekt, vat het betere deel van je hersenen nooit vlam. Ik vraag me wel eens af…'
'Wat, Brenda?' vroeg Luuk, na een stilte.
'Er ontstaat een sterke drive als je geprikkeld wordt om het beste uit jezelf te halen opdat je het er levend vanaf brengt. Het laatste speelt constant in de natuur. Het zorgt ervoor dat dieren en planten vaak in een goede conditie verkeren. Fysiek verkeren veel rijke mensen vaak in een heel slechte conditie, omdat ze zich dat overlevingstechnisch kunnen permitteren. Maar geestelijk verkeren ze óók vaak in een slechte conditie, want dat is overlevingstechnisch béter. Hierdoor zien ze veel dingen niet scherp.'
'Is geestelijk niet in conditie zijn overlevingstechnisch beter?' vroeg Erik, ongelovig.
'Dingen niet goed doorzien doet ons gemakkelijker het gelijk van de grote groep omarmen. Met scherpere visies val je buiten de groep. Het is daardoor evolutionair gunstig om niet al te helder te denken. Ons onderbewustzijn houdt ons echter voor dat we alles goed doorgronden, want zo vergroten we ons zelfvertrouwen. We zijn dubbel debiel omdat we scherper menen te zien door minder scherp waar te nemen. Genen die ons beter doen overleven, houden ons van betere visies af. Toen ik heel hard aan het overleven was tijdens mijn psychose en mentaal alle zeilen bij moest zetten opdat mijn verstand begreep dat ik net als iedereen stierf, maakte ik geestelijk mijn grootste sprong.'
'Waarom?' vroeg Erik.

'Omdat ik door mijn enorme angst voor buitenaards leven moest. Sindsdien kan ik beter gevoelens van onveiligheid aan, wat ervoor zorgde dat ik op het toneel durf te staan, ophield met roken en drinken en mijn hoogtevrees overwon door te klimmen. Onveiligheid prikkelt. Veiligheid en zekerheid voelen goed, maar te veel en je degenereert, dan scherm je je af voor allerlei ellende waar je tegen moet knokken, ellende die ons vaak koud laat omdat ons dat beter uitkomt. Mensen degenereren waar eigenbelang te veel wortel schiet. Onze menselijkheid degenereerde en daarom zitten we nu als mensheid met enorme problemen die we wereldwijd zeer scherp zouden moeten waarnemen. Dat collectief waarnemen doen we niet, omdat we dubbel debiel zijn, omdat we als individu beter overleven als we níet scherp waarnemen, zodat we niet in actie hoeven te komen. "*Ich habe es nicht gewusst.*" Ik stak ook zo in elkaar en nog steeds, maar mijn psychose deed een paar lichtjes in mij ontbranden. Mijn psychose was afschuwelijk, maar deed me uiteindelijk scherper zien.'
'Hoe kon dat?' vroeg Erik, die wilde weten waarom Brenda geestelijk een grote sprong maakte dankzij haar psychose.
'Na mijn psychose wist ik beter mijn kalmte te bewaren omdat ik minder bang was tijdens crisissituaties. In plaats van paniekerig werd ik geestelijk meer alert tijdens akelige momenten. Voor het menselijk collectief geldt hetzelfde. Crisissen zoals de Tweede Wereldoorlog brengen verschrikkelijk leed, maar zorgen tegelijk voor grote sprongen omdat crisissen mensen geestelijk alerter maken. Als Mike gelijk heeft met zijn theorieën, staren we een enorme crisis in het gezicht.'
'Vanwege deeltjesversnellers?' vroeg Luuk.
'Ja. Hopelijk zorgt de crisis voor een gigantische sprong in ons denken.'

Eerst was het de clan op de savanne, dacht Erik. Later een land en nu is het de aarde en als Mike gelijk heeft met zijn supersnelle deeltjes, wordt het in de toekomst de Melkweg. Hoe intelligenter de soort hoe groter het geheel waar de soort verantwoordelijk voor is. Een dier krijgt grip door te doen wat prettig voelt. De mensheid krijgt grip door na te denken over hoe *alle* wezens zich prettig kunnen voelen, ook wezens die pas over een eeuw of een millennium geboren worden. Hoe groter de intelligentie en empathie hoe groter het verlangen naar geluk voor alles en iedereen, nu en in de toekomst. Doen wat prettig voelt, is precies wat dieren nodig hebben om te overleven en een volgende generatie op de wereld te zetten. Mensen, met alle techniek die hen dient, moeten hun verstand gebruiken, opdat de aarde overleeft en *alle* soorten volgende generaties op de wereld zetten. Hierdoor kiezen we bewust voor dingen die pijn doen, maar die ons *toch* een prettig gevoel geven omdat we denken dat we er het goede mee doen. Zonder de mentale kracht om tegen onze directe natuur in te gaan, degenereren we. Zonder de mentale kracht om niet alleen onszelf te dienen, maar ook andere mensen en alle natuur, veranderen we in zombies die in een mist van eigenbelang al het leven op onze planeet kapotknagen. Hoe meer we ons als mensheid op het technische en zieltechnische vlak ontwikkelen, hoe groter het deel van het universum waar we ons verantwoordelijk voor voelen. Met Mikes supersnelle deeltjes in een eindeloos oud heelal zijn er zeer wel mogelijk buitenaardse

wezens die zich verantwoordelijk voor ons voelen, zoals wij ons verantwoordelijk voelen voor onze kinderen, de natuur en de aarde. Een *te* egoïstische intelligente soort verdwijnt, want met te veel geestelijke armzaligheid zwelg je in duivels eigenbelang, totdat je door zelfvernietiging een prettiger plek van het universum maakt. Waar onze menselijkheid te veel degenereert, zal verder dan ons geëvolueerd intelligent leven onze zelfvernietiging toejuichen en er misschien zelfs een handje bij helpen. Een groot hart gaat op zoek naar geluk voor alles en iedereen. Een klein hart misgunt anderen geluk. Hoe groot is het hart van de mensheid?
'Alleen met een groot hart voelt werkelijk intelligent leven dat het er mag zijn,' zei Luuk, deemoedig. 'Anders lijdt het.'
'Waarom lijdt het dan?' vroeg Brenda.
'Als mens voel je je afschuwelijk waar je denkt dat je onvoldoende de moeite waard bent om er te zijn. Voor ons als mensheid werkt het ook zo. Waar we ons als collectief onvoldoende inspannen om van de aarde een prachtige plek voor alles en iedereen te maken, gaan we overal op aarde steeds meer aan depressies lijden.'

Luuk heeft het leven volgens mij van veel kanten bekeken, dacht Erik, terwijl Slakkeneiland voorbijschoof. Hij keek waarschijnlijk diep in zichzelf. Ik denk vaak dat ik mezelf begrijp, maar de schellen vallen me keer op keer van de ogen waar ik een laag dieper kijk. Ons onderbewustzijn vertelt ons dat we onszelf goed begrijpen. Zo pept ons ego ons op en beschermt het ons tegen te diepe inkijk. Dat is goed en gezond, maar toch willen we dieper zelfinzicht, zoals we ook dieper het heelal in willen kijken, terwijl het goed en gezond was dat we dat nauwelijks konden tot de uitvinding van de telescoop in 1608. Te veel kennis brengt te veel stress. Het was goed dat ik Mikes ideeën afhield tot ik mijn scriptie inleverde. Ik heb *nu* al moeite om overeind te blijven met alles wat er bij me binnenstroomt. Met de stress van een nog te schrijven scriptie erbij was het fout gegaan. Ik hield Mikes ideeën af omdat ik ze nog niet aankon. Ik voelde me superieur ten aanzien van Mike en zijn ideeën, maar in een diepere laag wist mijn onderbewustzijn beter. Diep in ons brein weten we meer dan we willen weten, want zo evolueerde het onderbewustzijn van onze voorouders, opdat zij en hun kinderen overleefden. *Wir haben es nicht gewusst.* Zo was het dus niet, we wisten veel meer, maar daar hadden we schijt aan en zo werkt het nog steeds. Ook bij mij. Hoe sneller we onze pompeuze innerlijke shit opruimen, hoe meer kans we maken om als intelligente soort te overleven. Superioriteitsgevoel vernietigt de aarde in verbijsterend veel opzichten.
'Als je goed luistert hoor je het ijdele gezwets waarmee je jezelf overeind houdt,' verbrak Brenda de stilte. 'Direct daarop voel je je goed, omdat jij door de bubbel prikte. Zelf gewonnen zelfinzicht is daarom pijnlijk en prettig.'
'Ik vermoed dat er niet veel ijdel gezwets in jou zit, Brenda,' zei Luuk, bedaard. 'Ik vermoed dat je vanuit fijne motivaties handelt.'
'Ik vermoed dat jij een fijne vent bent.'
Luuks gezicht lichtte op in het maanlicht.

Met zijn ogen, lichaamshouding, kleren en schoenen straalt Luuk eenvoud en smaak uit, dacht Erik. Hij is nu relaxed en maakt een gelukkige indruk, maar volgens mij doorstond hij veel pijn terwijl zijn hersenen problemen oplosten. Na lange volharding straalt er vaak prettig licht over je innerlijke landschap. Afzien maakt de weilanden in onze ziel grauw, maar brengt fijne kleuren na geleden leed.
'We gaan nu naar Klaas,' zei Luuk. 'Wat willen we en is dat goed?'
'We willen dat Klaas zich opent voor alternatieve visies,' zei Erik. 'Dat is goed, maar zo vroeg in de ochtend naar zijn huis varen, is niet goed.'
'Daar kan je heel goed gelijk in hebben,' zei Brenda. 'Maar vertel eens, Erik, vind jij deze nacht een bijzondere nacht?'
'Enorm.'
'Mijn psychose in april 1985 ontstond doordat ik meende dat veel dingen geen toeval waren omdat ik voelde dat buitenaards leven voor die toevalligheden zorgde,' zei Brenda. 'Dat gevoel heb ik nu nog sterker, maar ik donder niet opnieuw in een psychose, want mijn eerste en enige psychose voerde me door een hel die ik overwon. De dood van jouw vader en moeder in 2002 en de dood van Berend in 2008 deden mij veel meer pijn, maar het bracht geen angst die me mijn verstand deed verliezen. Wát er vannacht ook gebeurt, ik kan het aan, ik word niet gek. Ik besef heel goed dat het ronduit fout is dat we nu naar Klaas varen. Misschien ligt hij met een pens vol drank in bed en krijgen we het stuk stront niet eens wakker. De kans dat we met een missie bezig zijn die we maar beter af kunnen breken, is veel groter dan de kans dat we het goede doen met deze nachtelijke tocht.'
'Waarom varen we dan?' vroeg Erik, verbaasd en geïrriteerd.
'Omdat de aarde de Ark van Noach is en die ark mag niet zinken. Mike publiceerde een boek dat mogelijk het belangrijkste boek ooit is en die vuilspuit van een pa van hem moet het zo snel mogelijk lezen vanwege het gevaar van de Large Hadron Collider. Klaas is nog een week hoofd theoretische natuurkunde van de universiteit van Groningen. Hij heeft nú nog de sleutel in handen die op veel plekken sloten doet openspringen. Ik hoop dat een schokeffect met een boot Klaas' brein openbreekt. Maar ook… er is godtering iets aan de hand. Al meer dan twaalf uur gebeuren er dingen die té toevallig zijn voor toeval en daarom voel ik tot in mijn diepste fucking vezels dat deze actie goed is, wát zij ook brengt en hóe sterk mijn ratio me ook vertelt dat het veel beter is dat we rechtsom keren, naar huis gaan en deze hele verdomde kuttocht laten voor wat het is.'

Ze zwegen.
'Ik voel ook dat er deze nacht wat aan de hand is,' bracht Luuk na enige tijd voorzichtig ter sprake. 'Afgelopen middag bracht ik spullen van mijn woning in de boot, maar allerlei toevalligheden deden me zo veel aan mijn overleden vrouw denken dat ik een loodzwaar gevoel kreeg. Het werd zelfs zo zwaar dat ik aan het einde van de middag niet in staat was om mijn boot naar de overkant te varen om hem in de haven naast Het Vergulde Anker aan te meren. Het is nog geen kilometer, maar ik kon het niet. In plaats daarvan maakte ik een lange wandeling. Dat doe ik altijd als alles zwaar is. Als mijn lichaam beweegt, ruimt mijn hoofd op. De zon scheen toen ik aan de urenlange wandeling rond het Paterswoldsemeer begon en het was heerlijk weer, maar tijdens het wandelen begon de storm. Er braken takken van bomen. Ik was depressief. De storm kon me niks schelen. Ik ging langzamer wandelen, opdat de bomen meer kans kregen om me dodelijk te treffen. Na zowat vier uur had ik het Paterswoldsemeer bijna gerond. Het was donker en de storm ging nog steeds tekeer. Ik stapte Het Vergulde Anker binnen en dronk daar koffie. Dat moet ik 's avonds niet doen, want dan slaap ik niet.'
'Dat heb ik ook,' zei Brenda. 'Waarom dronk je koffie?'
'Ik wilde na de maaltijd rooibosthee bestellen. Met gebak, want dat had ik verdiend na zo'n lange wandeling. Ik keek op de kaart om te zien welk gebak ze hadden. Iemand had met een groene viltstift "neem koffie bij je gebak, Luuk" op de kaart geschreven. Normaal had ik dat als toeval beschouwd, maar vanavond gaf ik er gehoor aan vanwege alle toevalligheden van vanmiddag. Ik wilde weten wat er zou gebeuren als ik koffiedronk.'
'Zo dook ik vierendertig jaar geleden in een psychose,' zei Brenda. 'Wat gebeurde er?'
'De koffie pepte me op. Er brak een dijk in mijn hersenen, waarna er veel binnenstroomde.'
'Wat stroomde er binnen?' vroeg Brenda, terwijl ze Luuk nieuwsgierig aankeek.
'Jouw zoon Mike is eerlijk en zal je nooit belazeren, maar zijn natuurkunde en kosmologie nam ik tot vanavond niet serieus.'
'Waarom niet?' vroeg Erik.
'Omdat ik het vaag vond. Zijn natuurwetenschap is gelinkt aan filosofie. Mikes natuurkunde en kosmologie ontstonden door zijn vermoeden dat gevoel de zin van het leven is. Mike en ik dronken altijd een kop thee en daarna een drankje en dan was het gezellig, vooral omdat hij een gepassioneerd mens is. Maar ik frustreerde hem omdat ik zijn ideeën niet serieus nam.'
'Welke?' vroeg Erik. 'Hij heeft er nogal wat.'
'Onder andere zijn stelling dat het goed is dat hij geen wiskunde gebruikt. Kom daar eens om bij een natuurkundige. Het is niet eens vloeken in de kerk.'
'Wat dan wel?' vroeg Brenda.

'Het is beweren dat er nergens op aarde een kerk te vinden is. In de ogen van natuurkundigen ben je dan niet eens gek.'
'Wat dan wel?' vroeg Brenda, langzaam. Erik voelde dat Luuk nu moest oppassen met wat hij zei.
'Een spook uit het oude Griekenland dat na millennia nog op aarde rondwaart, maar dat allang verdwenen had moeten zijn.' Erik en Brenda zwegen en Luuk ging door. 'Zeggen dat het góed is dat je geen wiskunde gebruikt voor het omverwerpen van de natuurkunde, kosmologie en astronomie was voor mij zo onzinnig dat ik nooit goed naar Mike luisterde, maar met de koffie en het gebak van vanavond was het alsof ik de fluit van een oude stoomlocomotief hoorde, die me vertelde dat ik bang was voor gek uitgemaakt te worden als ik Mikes ideeën serieus nam. Na het gefluit hoorde ik Mike weer zeggen: "Met wiskunde had ik duizend jaar nodig gehad voor de ontwikkeling van mijn allesomvattende theorie die filosofisch, psychologisch, biologisch, natuurkundig, kosmologisch én astronomisch houtsnijdt door alles op een simpele manier met elkaar te verbinden." Vanavond in Het Vergulde Anker, met de bliksem, het woest golvende water, de koffie en het gebak was het alsof er een heel oud spook in mijn brein oploste en er een helder licht voor in de plaats kwam. En toen gebeurde het.'
'Wát gebeurde er?' vroeg Brenda.
'Er was een uiterst krachtige flits met een keiharde donderslag en ineens hoorde ik Mike weer. In zijn woonkamer vertelde Mike me een maand geleden: "Luuk, geloof me of geloof me niet, maar het is een kwestie van een andere bril bij jou. Dat moment is aanstaande en ik voorspel je nú wanneer het komt."
Ik antwoordde cynisch: "De whisky fluistert het jou nu ongetwijfeld in je oren, Mike."
Alsof de duivel hem met een drietand in de kont stak, sprong Mike van zijn stoel. Geconcentreerd zei hij: "Het komt in een flits. Nu nog ben je volledig relaxed want overtuigd van je eigen gelijk vanwege je geloof in de relativiteitstheorie en de big bang, maar er komt een seconde, een secónde, waarin de haren in je nek overeind gaan staan omdat je beseft dat ik op veel vlakken gelijk heb. Weet je wanneer die seconde komt?"
"Nou?"
"Wanneer je een ander mens hoort zeggen dat mijn ideeën goed zijn. Weet je waarom?"
"Nee."
"Omdat ik dan ineens niet meer alleen sta. Omdat ik dan ineens een groep ben. Omdat jij dan ineens een andere troep wolven in het bos hoort janken, waarop je minder bang wordt voor anders denken en er een bevrijdend magisch gevoel door je geest golft."
Ik was destijds niet onder de indruk, want ik kon me niet voorstellen dat ik zoiets ging meemaken.'
'Maar vanavond verscheen er iemand in Het Vergulde Anker die zei dat Mikes ideeën goed zijn,' concludeerde Brenda.

'Ja. Mike.'
'Mike?' Erik keek Luuk ongelovig aan. 'Mike stond de hele avond met mij op de oever van het meer te praten.'
'Het was niet écht Mike,' zei Luuk.
'Ik snap er geen bal van,' zei Brenda.
'Een tweede enorme lichtflits lichtte het meer op en ineens zág ik Mike. Hij zweefde heel even boven het verlichte meer. Ik zág hem. Ik verbeeldde het me niet. Hij zweefde daar. Echt. Hij was weliswaar met het uitdoven van het bliksemlicht gelijk weer weg, maar omdat ik Mike had gezien, gecombineerd met het "neem koffie bij je gebak, Luuk", was het alsof iemand tegen mij zei: "Mikes ideeën zijn goed." Vandaar dat de tweede lichtflits mijn nekharen overeind deed staan. Ik bleef naar het meer staren in de verwachting dat er nóg een flits zou komen. Maar die kwam niet, althans, niet in de minuten daarna, waarop ik me afvroeg wat er zou gebeuren als ik Mikes ideeën vol liet binnenstromen.'
'Met andere woorden: na de tweede lichtflits keek je met een andere bril naar Mikes natuurkunde en kosmologie,' zei Brenda.
'Precies. Ik nam een tweede kop koffie met gebak en zelfs een derde kop koffie met gebak en liet Mikes ideeën opnieuw door mijn hoofd gaan, maar nu met het vermoeden dat ze goed waren in plaats van fout. Ik vroeg de serveerster om pen en papier, zodat ik aantekeningen kon maken. Daar had ze eerst weinig zin in, maar dat veranderde toen ik haar vertelde dat mijn fooi even groot zou zijn als de rekening als ze me hielp.' Luuk liet het stuurwiel los en klapte met zijn handen tegen de opbergzakken op zijn dijen, opbergzakken die nu leeg waren. 'Het regende plotseling kwartjes in het restaurant en ze vielen allemaal op hun plek. Met Mikes theorie steken de raderen van het universum heel eenvoudig in elkaar. Alle verklaringen waarmee Mike me maanden had bestookt, sponnen in Het Vergulde Anker een web van eenvoud. Mikes weerzin tegen wiskunde is nu logisch voor mij. Formules gebruik je om oude waarnemingen te beschrijven en nieuwe waarnemingen te voorspellen, maar begrijpen doe je met verklaren. Mensen willen weten hoe ons zonnestelsel in elkaar steekt en waarom, níet hoe je het wiskundig beschrijft, dat is voor wie bewijzen wil zien. We willen snappen hoe het heelal in elkaar steekt en waarom, níet hoe je het wiskundig beschrijft. De relativiteitstheorie beschrijft het gedrag van licht en zwaartekracht met wiskundeformules, maar doet ons licht en zwaartekracht niet begrijpen. De wiskundeformules van de bigbangtheorie beschrijven het heelal, maar doen ons het heelal niet begrijpen. Bij het ontrafelen van oude misvattingen en het ontwikkelen van nieuwe visies werkt te snelle inzet van wiskunde contraproductief, omdat je dan te snel details wil terwijl je eerst de grote lijnen moet schetsen. Met wiskunde kan je later de details inkleuren, maar in je eerste opzet schets je de grote lijnen met visualisatie. Natuurkundigen en kosmologen mieren met zicht op de vierkante millimeter, terwijl het geheel onzichtbaar in de lucht hangt.'
'Dat waren inspirerende gebakjes, Luuk,' zei Erik, terwijl hij Luuk scherp opnam om te zien of hij tekenen van geestelijke instabiliteit vertoonde. 'Hoelang zat je daar in Het Vergulde Anker?'

'Meer dan zes uur. Het Vergulde Anker bleef lang open omdat de eigenaar er zijn verjaardag vierde. Ik werd gedoogd, misschien omdat ik bij binnenkomst zo zwaarmoedig oogde, maar misschien vooral omdat ik koffie bleef drinken en de serveerster de rekening zag oplopen.'

Ieder raadsel heeft zijn oplossing, dacht Erik. Dat geldt voor licht dat opvallend lang uit de vensters van Het Vergulde Anker straalt en dat geldt voor licht dat zich in allerlei golflengtes vanuit het universum op aarde werpt. Filosofen stellen de waarom-vraag. Ze eisen verklaringen en durven aan alles te twijfelen. Natuurkundigen roeiden twijfel uit en duwden ons de relativiteitstheorie als heilig concept door de strot. Zo verongelukte in de twintigste eeuw ons gezonde verstand in een mist van wiskunde. Zo kijkt Mike ertegenaan en vanaf hier volg ik hem. Voor Luuk staat er als gepensioneerde niks meer op het spel. Luuk heeft zijn salarisstrookjes binnen en kan onbevangen en scherp kijken. Waarom ben ik ineens om? Omdat Anna en Luuk zeggen dat Mikes ideeën goed zijn. Twee natuurkundigen zijn om en daardoor sla ik ook om, want er jankt een andere wolvenroedel in het bos. Ik was een scheef schijtkonijn vanwege carrièreangst, maar toen ik vanmiddag mijn scriptie inleverde, viel er een stuk angst van me af. Mogelijk ga ik nooit met mijn astronomiediploma aan de slag, maar dan *nog* is het behalen van het diploma belangrijk voor me. Het geeft me zelfvertrouwen, zodat ik het scheve schijtkonijn overhoop kan knallen. Als angst integriteit verwoest, verhangt menselijkheid zich in een donker hol. Moed en integriteit zijn immens belangrijk voor de ontwikkeling van onze ziel.

Erik had het gevoel dat Luuk de afgelopen nacht nog iets anders had meegemaakt. Iets wat Luuk diep had geraakt en wat mogelijk gevoelig lag, waardoor Erik er niet naar wilde vragen.
'Nadat ik zes uur met koffie koortsachtig over Mikes ideeën had nagedacht, gebeurde er nog iets,' zei Luuk, terwijl zijn handen zich rond het stuurwiel klemden. 'Er kwam geen nieuwe lichtflits, maar beetje bij beetje zag ik in het licht van de grote volle maan steeds duidelijker iets boven het meer zweven. Het was een reusachtige engel. Hoog als een flatgebouw. Het was mijn vrouw. Ze knikte naar mij met een lawine van liefde en loste daarna op in niets.'
Brenda en Erik zeiden niks. Luuk had weemoedig en gelukkig tegelijk geklonken. 'Nadat ik mijn vrouw had gezien, kwam de serveerster om te zeggen dat ze gingen sluiten,' vervolgde hij. 'Anders had ik nu nog in Het Vergulde Anker gezeten in de hoop mijn vrouw opnieuw te zien. Ik wandelde naar huis terwijl mijn hoofd overliep met alles wat er vannacht was gebeurd. Ik bedacht dat ik vanwege mijn depressiviteit, de storm, de koffie en al het nadenken over een eindeloos universum mogelijk gehallucineerd had en mijn hersenen een spook in de vorm van mijn vrouw hadden gefabriceerd.' Luuk draaide zijn hoofd en keek Erik aan. 'Waarschijnlijk had ik niks tegen je gezegd als ik slaperig was geweest nadat ik rooibosthee had gedronken. Zonder koffie had ik jullie sowieso niet gezien, want dan was ik veel eerder naar huis gegaan. Zonder koffie had ik nu nog steeds Mikes ideeën afgekeurd. Trouwens, als

ik jullie zonet niet had gezien, was ik mijn huis binnengegaan om de rest van de nacht vanaf mijn balkon naar het meer te kijken in de hoop mijn vrouw opnieuw te zien.'
'Waarom deed je dat nu niet?' vroeg Erik. 'Je had "nee" kunnen zeggen toen Brenda je vroeg om mee te gaan naar Klaas.'
'De serveerster, die een prachtig maar ook enigszins vreemd mens was, zei: "Iedere kop koffie brengt licht in de duisternis," toen ze de zesde en laatste kop koffie voor me neerzette. Net voordat ze het zei, vroeg ik me voor de honderdste keer af wat het kleine lichtje was dat ik al uren tussen de eilandjes door boven het water zag. Ik had de indruk dat het lichtje buitenaards was, tenminste, zo vóelde het, terwijl mijn ratio me vertelde dat er een menselijke activiteit achter stak. Zonder dat lichtje was ik niet met jullie meegegaan. Nu wilde ik het meer op, ook al mag ik 's nachts niet varen omdat ik geen licht heb, maar met deze grote volle maan durf ik het wel aan.'
'Dat lichtje is een verliefd stelletje in een bootje met een lamp, gok ik,' zei Brenda. 'Ik bekeek ze vannacht met mijn verrekijker vanaf mijn balkon.'
'Ik hoorde hun stemmen en het geluid van een gaslamp toen ik vanavond bij mijn overgrootvader aan de rand van het meer stond,' zei Erik.
'Toen jullie voorstelden om naar Klaas te gaan, wilde ik met mijn boot dichter bij het lichtje zijn.' Luuk knikte over zijn linkerschouder in de richting van het lichtje. 'Ik zag zonet twee menselijke gestaltes rond het lichtje. Vreemd, wat doen mensen in een ijskoude nacht als deze in een bootje op het Paterswoldsemeer?'
'Misschien zijn ze net zo gek als wij,' zei Brenda. 'Godallemachtig, Mike en ik mogen dan bipolair zijn en alcoholist, we mogen dan onze momenten hebben gehad dat we knettergek waren en we mogen dan vaak vreemde keuzes hebben gemaakt en immens veel stommiteiten hebben uitgehaald, we logen nauwelijks en we dachten vaak aan de belangen van anderen en we knokten voor wat we werkelijk meenden dat goed was. De aarde bezwijkt door overmatig eigenbelang van mensen. We hebben helden nodig. Enorm veel helden. Ik vind mezelf geen held. Afgezien van mijn manische shit voelde ik me mijn hele leven een miezer en ik vermoed dat dat altijd zo zal blijven, maar fuck, veel liever dát dan de held uithangen omdat je in de ogen van anderen zogenaamd scoorde. We weten allemaal godverkut écht wel wanneer we wérkelijk ons best doen om het goede te vinden. Wíe daar ook bij het lichtje zitten, hóe gek ze ook zijn, laat het alsjeblieft mensen zijn die schijnheilige rotzooi overboord gooien, want dát soort mensen hebben we nodig. We hebben mensen nodig die níet schijnheilig rondparaderen, mensen die wérkelijk knokken om de ellende die de aarde nu op allerlei manieren teistert, snoeihard het hoofd te bieden.'
'Fijn dat ik je ontmoette, Brenda,' zei Luuk, deemoedig. 'Ik kijk uit naar klimmen met jou. Ik produceerde op mijn werk zó vaak schijnheilig gemekker als gevolg van overmatig eigenbelang. Achteraf was ik veel liever uit mijn comfortzone gestapt om écht wat goeds te doen. Hypocriet meelopen is de grootste fucking kanker op onze planeet.'
'Die steiger daar,' zei Erik. Hij wees naar een aanlegsteiger voor een groot huis.

73

De steiger werd begrensd door een terras van grote tegels. Aan weerskanten van het terras brandden lampen in de vorm van tweemaal drie witte bollen die net boven de grond op standaards lagen. Een vrouw van rond de dertig met halflang donkerblond haar stond op de tegels. Ze rookte een sigaret en keek met een mengeling van vrees en verwondering naar Luuks naderende boot. Erik stapte op het dek, liep naar voren en zei duidelijk verstaanbaar: 'Niet schrikken, Loes. Ik ben het, Erik. Ik ben hier met mijn oma en haar buurman. We komen voor Klaas.'
Even later raakten de stootkussens van de boot het hout van de steiger. Erik sprong op de steiger en liep naar het terras, waar Loes hem onderzoekend aankeek.
'Klaas is naar Bart Brandenburg,' zei ze.
Zoals elke keer als hij Loes zag, moest Erik moeite doen om niet gebiologeerd naar haar te kijken. Haar heupen, borsten, mond… alles was volumineus. Net als Brenda in het verleden had Loes overgewicht en was ze een aantrekkelijke vrouw, maar het aantrekkelijkst was haar karakter. Loes was allergisch voor leugens.
Klaas was allergisch voor eerlijkheid en speelde altijd spelletjes om anderen zo goed mogelijk in zijn macht te krijgen. Klaas vond eerlijkheid heel belangrijk en dus moesten anderen eerlijk zijn. Klaas zelf zweefde zo hoog boven iedereen dat hij mocht liegen. Erik had dit nooit goed doorgehad, maar de afgelopen nacht sijpelden er nieuwe waarheden omtrent zijn opa door. Waarheden die hij ergens altijd wel had geweten. Waarheden die hij nooit had *willen* weten. Niet-weten was hem beter uitgekomen.
'Klaas kan niet bij Bart zitten, Loes,' zei Erik. 'Bart zit op Tenerife met een vriendin van zijn dochter.'
'Daar zát hij. Het stel kreeg ruzie en vloog vanavond terug. Liefde gaf hen vleugels, ruzie een Boeing 747. Bart is overstuur, want bij zijn thuiskomst vond hij op het echtelijke bed een brief van zijn vrouw waarin staat dat ze naar een appartement in de stad is verhuisd en een scheiding wil. Zijn dochter Anna was ook verdwenen. Bart belde ons in paniek op en vroeg Klaas om direct langs te komen.'
Erik voelde spanning bij Loes die er nog niet was toen hij bij Klaas en Loes at. Het was vreemd dat ze zo vroeg in de ochtend niet in bed lag. 'Waarom lig je niet in bed, Loes?' vroeg hij.
'Klaas en ik kregen ruzie nadat jij wegging. We lagen nog niet op bed toen Bart om twee uur belde.'
'Had de ruzie met mij te maken?'
'Totaal niet. Toen je weg was vroeg ik Klaas of hij de afwas in de vaatwasmachine wilde zetten, omdat ik last had van barsten in zowel mijn linker- als mijn rechterduim. Klaas vond dat ik dat moest doen omdat hij het geld inbrengt. Ik had hem nog nooit gevraagd iets in de huishouding te doen.'
'Je woont samen met de grootste zak van Groningen, Loes,' zei Brenda, terwijl ze zich bij hen voegde.

'Brenda?' vroeg Loes, stomverbaasd. 'Ben jij Eriks oma?'
'Ik had geen flauw idee dat we naar jou gingen, Loes. Je liet je dus strikken door die eikel van een ex van mij.'
Loes keek kwaad voor zich uit. Kwaad op haarzelf, vermoedde Erik.
'Klaas is een charmeur,' vervolgde Brenda. 'Een vrouwenversierder die met controle over de andere sekse zichzelf de illusie van controle over zichzelf verschaft. Ik was ooit een femme fatale die de toffe meid speelde. Ik weet hoe die shit werkt.'
'Hoe dan?' vroeg Loes, met een pijnlijke blik.
'Charmeurs krijgen de aandacht die ze willen, maar binnenin kom je niet, daar blijft het koud en berekend. Ze verlangen niet naar een vrouw, maar naar neutralisatie van hun gevoelens van onmacht en voeden zich daarom met jouw onzekerheid om de onzekerheid in henzelf de baas te blijven. Van jou houden, kunnen ze niet, omdat ze niet van zichzelf kunnen houden vanwege hun schijnheiligheid. Innerlijke naaktheid doet hen alle kleuren van de regenboog schijten en dus liegen ze. Zo sukkelen ze steeds aftandser door. Ze moeten ellende van anderen drinken om zich geestelijk vitaal te voelen. Daarnaast krikken ze hun geest op met seks en intimiteit, maar het gaat hen niet om genot of liefde. Het ophogen van hun gevoel van eigenwaarde doet hen hun pik in vrouwen steken. Ik had dat als femme fatale ook, maar prikte door mezelf heen, waarop leegte me overdonderde. De mate waarin je mentaal gezond bent, loopt parallel met je bereidheid om je onzekerheden waar te nemen. Klaas en Bart nemen niks waar buiten de Absolute Waarheden van hun vakgebied. Als je het mechanisme kent, zie je vanbuiten wat er vanbinnen speelt.'
'Klaas is een met bloemen bedekte ijsbal,' zei Loes. 'De waarheid achter zijn twinkelogen maakt me bang. Als je je aan zijn vrieskou wil warmen, sterf je. Godverdomme, ik greep zo'n zak van een Klaas terwijl ik kerels als Mike liet lopen.'
'Vrouwen vallen op Klaas vanwege zijn onzekerheid,' zei Brenda.
'Zijn onzekerheid?' vroeg Loes, verbaasd. 'Hij komt juist zo zeker over!'
'Dat is de pokerface waarmee hij indruk maakt. Onbewust vallen vrouwen op zijn onzekerheid. Dat herkennen ze en daarom voelen ze zich veilig bij hem. Wat voelde ik me goed met die vrolijke humoristische man die me inpakte en driedubbel zwanger neukte. Vrouwen voelen zich zeker bij Klaas' onzekerheid en snappen pas veel later dat hij die onzekerheid afreageert in zijn relatie. Verstrikt in zijn web krijg je zijn ware gezicht te zien en dan begrijp je dat dergelijke mannen je leegzuigen door je onafgebroken naar hun pijpen te laten dansen. Net als roofdieren ruiken narcisten welke prooi zwak is.'

Het bleef lang stil.
'Fuck,' zei Loes, ten slotte. 'Ik moet van Klaas altijd wat aan mezelf doen, aan hem mankeert nooit wat. Met Klaas is er dus relationeel geen groei omdat hij zijn onzekerheden de baas blijft door zijn ogen voor ze te sluiten. Maar de partner betaalt.'
'Zonder liefde resoneert er een hol vat tijdens de seks,' zei Brenda. 'Seks zonder relationele groei is kortstondig prettig, maar waar de geilheid verdampt, verandert de seksuele overvloed in een emotioneel vacuüm.'

'Ik ben al maanden een sperma-absorberende vaatdoek.'
Opnieuw viel er een stilte.
'Hoe kennen jij en Loes elkaar?' vroeg Erik uit nieuwsgierigheid aan Brenda, maar ook om de ongemakkelijke stilte te doorbreken.
'We doen sinds januari dezelfde toneelcursus bij het Prinsentheater.'
'Mike had gelijk,' zei Loes.
'Waarmee?' vroeg Brenda.
'Ik sprak Mike toen ik een maand geleden over het schelpenpad wandelde. Ik kende Mike omdat hij regelmatig op de faculteit kwam waar ik secretaresse was. Eén keer vocht hij daar een ruzie met zijn vader uit. Hij schold zijn vader voor rotte vis terwijl Klaas met vileine opmerkingen zijn zoon steeds kwader maakte. Mike schreeuwde uiteindelijk dat Klaas aan geloofsbelijdenissen deed in plaats van een wetenschapper te zijn.'
'Dat is Mike,' zei Brenda, trots. 'Wat zei hij tijdens je wandeling?'
'Hij zei: "Ik ben verknipt, maar de grootste verkniptheid zit in de verkniptheid die je niet ziet omdat je hem niet wíl zien. Die verkniptheid loopt bij jou in huis. Trap die klootzak uit je leven en doe het voordat je driedubbel verneukt bent." Ik was verbijsterd en kwaad, maar nu ben ik blij dat hij het zei.' Loes zweeg even. 'Mike zei toen ook: "Hoed je voor de dag dat je kritiek op Klaas hebt."
"Hoezo?" vroeg ik Mike.
"Hij denkt dat hij goed tegen kritiek kan omdat hij geen pijn voelt bij kritiek."
"Waarom niet?" vroeg ik.
"Omdat hij ogenblikkelijk de fout bij de ander legt als die kritiek op hem heeft. Hij kan zó slecht tegen kritiek dat hij die gelijk terugketst. Daar is hij heel goed in omdat hij superslim is. Het besef dat hij niet tegen kritiek kan, doet hem instorten."
"Waarom?" vroeg ik Mike.
"Als je niet tegen kritiek kan, ben je niet perfect. Vandaar dat Klaas volgens hemzelf uitstekend tegen kritiek kan. Dat soort lamzakken kunnen heel goed tegen kritiek wat hun vakgebied betreft, maar lever kritiek op de mens Klaas Tolstra en je ziet hem door een nieuwe bril, want dan moet je vernederd worden opdat je je plek kent. Die kerel van jou is het monster van het Paterswoldsemeer zoals Hitler het monster van Europa was. Klaas rook jouw zwakte zoals Hitler de zwakte van Duitsland rook."
Na die woorden nam ik gedecideerd afscheid van Mike en liep ik verontwaardigd terug naar huis.' Met haar rechtervoet drukte Loes haar sigaret op een tegel uit. 'Vanavond leverde ik voor het eerst kritiek op Klaas. Nu begrijp ik dat híj ziek is in plaats van zijn zoon.'
Erik zag zijn oma ineens schrikken. 'Je bent toch niet zwanger?' vroeg ze.
'Vanochtend werd ik ongesteld en die griezel neukt me nooit weer. Gisteren wilde ik kinderen van Klaas en nu wil ik hier zo snel mogelijk weg. Jemig, ik ben ineens superblij!'
'Waarom?' vroeg Brenda, verbaasd.

'Voor hetzelfde geld was ik nu zwanger. Ik werd voor de poorten van de hel weggesleept!'
'Dat kan je wel zeggen,' zei Brenda, droog.

Erik had gebiologeerd naar Loes gekeken en dacht aan de woorden van Mike van een maand eerder: 'Sommige vrouwen zijn mooi en dat is gelijk ook alles wat mooi aan hen is. Het maakt dat ze met veel wegkomen. Bij Loes is dat totaal anders. Bij Loes is álles mooi, niet alleen haar uiterlijk, en daarom is het voor mij een compleet raadsel waarom ze aan zo'n rotte peer kleeft. Alles aan Klaas blinkt blikkerig en alles wat hij beetpakt, krijgt de geur van verzuurde melk. Loes ziet het niet, want Klaas heeft macht en geld en dat maakt dat híj met veel wegkomt. Loes moet zien dat ze oogkleppen opheeft. Waarschijnlijk wil ze kinderen en zoekt ze een veilig nest.'
Klaas is niet lekker, dacht Erik, terwijl hij toekeek hoe Loes een nieuwe sigaret opstak. Mike probeert me dat al jaren duidelijk te maken, maar ik wilde het nooit weten. Vannacht zie ik pas goed wat voor een verknipte familie ik heb. Maar hoe verknipt ben *ik*? Als je de aantasting in jezelf niet ziet, ben je ook blind voor de verrotting in een ander. Misschien was ik blind voor wie Klaas werkelijk is omdat ik blind ben voor wie *ik* werkelijk ben.
'Dat was waarschijnlijk een flinke ruzie, vanavond,' zei Brenda tegen Loes.
'Soms moet de lucht geklaard worden,' zei Loes, waarna ze een diepe haal van haar sigaret nam. 'Maar dit was geen normale ruzie. Klaas haalde alles uit de kast om mij te kleineren. Hij reageerde totaal niet op wat ik zei en probeerde me verbaal te breken, opdat ik weer het lammetje werd dat alles voor hem doet.'
'Waar je Klaas tegengas geeft, borrelt er agressie bij hem,' zei Brenda. 'Hij voelt zich dan goed waar hij jou hard raakt, niet beseffend hoe klein hem dat maakt. Hij is een meester in het benutten van wondjes om je in zijn macht te krijgen. Zo verdringt hij gevoelens van onmacht die hij nooit zal begrijpen. Je ervaart bij Klaas een tekort aan betrokkenheid, aandacht en liefde, al is hij een kei in het voorwenden ervan. De humane viespeuk verhief bedrog tot levenskunst. Het menselijk ensemble is bezaaid met hypocriete gedrochten en alle horror stamt van hen. Ze zijn bang voor de waarheid, bang voor wat écht is, bang voor wat ze écht voelen. Ze willen niet bij de kladden gegrepen worden en binnenstebuiten gekeerd, daarvoor herbergen ze te veel miezerigheid. Waar je hen zelfkennis aanreikt, ontmoet je valsheid en agressie.'
Loes keek Brenda met een onthutste blik aan. Daarna zei ze vastberaden: 'Vanavond zag ik wie hij echt is. Vanaf hier zorg ik dat hij uit mijn leven verdwijnt.'
Luuk, die zijn boot aan de steiger had gebonden, kwam bij hen staan en stak zijn hand uit naar Loes. 'Luuk Doornbos.'
'Mijn buurman,' zei Brenda.
'Loes Meijer,' zei Loes, terwijl ze handen schudde met Luuk. Daarna keek ze naar Brenda en Erik. 'Waarom komen jullie op dit tijdstip hier naartoe?' vroeg ze.
'We hebben een belangrijke boodschap voor Klaas,' zei Brenda.
'Heeft het met zijn functie als professor te maken?'
'Ja, en het kan niet wachten. We gaan nu naar Bart Brandenburg.'

'Komen jullie even binnen? Al is het maar voor tien minuten. Ik voel een enorme behoefte aan gezelschap.' Loes gooide haar sigaret op de tegels en drukte hem uit. 'Toon ons het huis van een lamstraal,' zei Brenda.

Binnen viel het Erik ineens op dat alles in Klaas' huis duur en smakeloos was. Brenda's spullen hadden een ziel. Bij Klaas was de inboedel dood. De woning tekende een mislukt mens met maatschappelijke status.
'Het is een kutwoning,' leek Loes zijn gedachten te raden. 'Ik had nooit bij die lul in moeten trekken. Op de faculteit hebben ze hem zo hoog omdat hij geniaal is, maar waar de schittering wegvalt, zie je een volgevreten pandjesbaas.'
'Je bent niet de enige die voor zijn charmes viel,' zei Brenda. 'Iemand als Klaas maakt iedereen ongelukkig, want hij krijgt het benauwd van gelukkige mensen. Dat geluk moet zo snel mogelijk kapot, anders stikt hij.'
'Ik wil hier zo snel mogelijk weg,' zei Loes. 'Vannacht nog.'
'Je kan op mijn boot logeren,' zei Luuk.
'Die boot daar?' Loes keek door het woonkamerraam naar Luuks boot.
'Ik heb er totaal geen moeite mee als je er een tijd in woont, zolang je maar buiten rookt. Ik maakte vandaag alles klaar voor het nieuwe seizoen. Je kan er nu intrekken als je wil. Ik meen het: nu.'
'Wat is dit een rare nacht,' zei Loes. 'Ik ben totaal van de kook.'
'Dat was ik vandaag ook,' zei Luuk. 'Nu nog trouwens. Pak je spullen en leg ze in mijn boot. Namens het vaartuig heet ik je van harte welkom.'
Loes keek Luuk aan en monsterde hem. Daarna verscheen er een glimlach op haar gezicht. 'Super!' riep ze. 'Ga zitten allemaal, dan pak ik mijn spullen. Erik, geef jij iedereen een drankje? Ik wil hier weg zijn voor die eikel terugkomt.' Loes liep de woonkamer uit en rende de trap op.
'Die laat er geen gras over groeien,' zei Eriks oma, terwijl ze op een bank in de woonkamer plaatsnam.
'Dat liet jij ook niet, Brenda,' zei Erik. 'Bij jou was het al na één nacht voorbij.'
'Het ergste belazeren is jezelf belazeren. Wat had ik een spijt toen ik zwanger bleek te zijn.'
'Heb je abortus overwogen?' vroeg Erik.
'Daar stond je in die tijd nauwelijks bij stil, ik in ieder geval niet. Bovendien werd abortus pas in 1984 legaal. Ik klopte bij pa en ma aan voor steun. Dat ik geen moeder kon zijn, was verschrikkelijk, maar gelukkig waren Bram en Lieke heel blij met de drieling.'
'Waarom kregen zij na jou geen kinderen meer?' vroeg Erik, terwijl hij in een grote leren stoel ging zitten.
'Ze wilden wel, maar die kwamen niet.'
'Hoe kijk je nu naar de drieling?'
'Jij en de drieling waren het grootste geluk in mijn leven,' zei Brenda. 'Jij en Mike zijn dat nog steeds. Ik maakte me veel zorgen over Mike omdat hij altijd grenzen opzocht. Ik was bang dat hij vroegtijdig dood zou gaan, maar het waren zijn broers die stierven.'

'Wat vind je ervan dat hij al zo lang theorieën uitdoktert waar niemand wat van wil weten?' vroeg Luuk, die naast Brenda was gaan zitten.
'Ik vermoed dat zijn werk goed is en dat hij dat weet, waardoor hij de kracht heeft om door te gaan. Wanneer Van Gogh in 1890 zo verschrikkelijk in de shit zit dat hij het niet meer trekt, wil je hem toeschreeuwen: "Ga door Vincent! Het is fantastisch wat je doet!" Dat hij arm was, kon Van Gogh niks schelen. Dat niemand wat van hem moest ook niet.'
'Wat dan wel?' vroeg Luuk.
'Hij meende dat zijn werk kwaliteit had, maar zag niet dat het steengoed was. Niemand ziet hoe goed mijn werk is, behalve ik en zo werkt het ook bij Mike, ongeacht of onze boeken goed of slecht zijn. Vincent van Gogh had nog heel lang door kunnen gaan en fantastisch werk kunnen maken, maar hij geloofde onvoldoende in wat hij deed. Mike zit vaak kapot, maar hij komt iedere keer overeind door zijn geloof in zijn werk en zo werkt het ook bij mij. Mogelijk lijden we allebei aan grootheidswaan, dat sluit ik beslist niet uit, maar zonder geloof in wat je doet, strand je.'
'Ik wil je werk graag lezen, Brenda,' zei Luuk.
Met enig wantrouwen keek Brenda naar Luuk, die haar strak in de ogen bleef kijken en zei: 'Ik ga jouw werk lezen en dan vertel ik je wat ik ervan vind.'
Brenda bleef Luuk zwijgend aankijken, waardoor Erik zich ongemakkelijk ging voelen. Wees geen idioot, Brenda, dacht hij. Deze man is voor jou op maat gemaakt. Doe een stap naar voren.
Ineens ontspande Brenda, waarna ze Luuk zo genegen toelachte dat hij verlegen op de bank ging schuifelen. 'Ik kijk ernaar uit om met je te klimmen, Luuk.'
'Je laat me niet doodvallen, hè?'
'Met klimmen voel ik mijn onmacht en frustraties niet. Je bent veilig als ik je zeker.'
Brenda switchte naar fluisteren. 'Prachtig dat je Loes je boot leent, Luuk.'

Het bleef lang stil en Erik voelde dat hij wat moest zeggen. 'Wat viel je op toen je Mikes manuscript las?' vroeg hij Luuk.
Luuk haalde diep adem en zei: 'Mike schrijft dat natuurkundigen, kosmologen en astronomen niet logisch nadenken omdat vrees voor financiële en maatschappelijke mislukking hun hersenen lamslaat. Geen enkele natuurwetenschapper wil zo'n boek lezen.'
'Mike is manisch depressief,' zei Brenda. 'Dat heeft hij van mij. Jouw vader was totaal anders,' vervolgde ze tegen Erik. 'Daan was bedachtzaam. Mike is impulsief. Het brengt hem altijd weer in de problemen, maar het helpt hem ook om alles anders te bekijken. Jouw vader vond al vroeg in zijn leven balans en kon daardoor tot een stabiele relatie met je moeder komen. Mike wilde dat ook, maar hij kwam nog niet eens tot een stabiele relatie met zichzelf. Ik zie dat haarscherp omdat ik dezelfde onbalans heb.'
'Mike zit vol onrust,' zei Luuk. 'Ik gun hem meer innerlijke rust.'
'Als je de pijp uitgaat, vind je je rust wel,' zei Brenda, ruw. 'Te weinig onrust en je hangt op de bank en krijgt een reet als een mastodont. Als ik het toneel opga of aan

een moeilijke klimroute begin, barst ik van de onrust en denk ik: waarom dóe ik dit? Maar over het geheel genomen, voel ik me er gelukkig door. Alles was anders toen ik nog in Mikes zuipleven zat. Wat trouwens ook goede kanten had, want jenevermoed deed me uit psychische kooien breken zoals Mike ermee uit filosofische en natuurwetenschappelijke kooien brak. Door onrust bereiken we doelen. Zoek goede onrust en actie maakt jou gelukkig.'
'Ik gun Mike meer innerlijke onrust,' zei Luuk met een knipoog naar Erik.
'Hoe zat dat met oom Berend?' vroeg Erik aan Brenda.
'Berend had het doorzettingsvermogen van een verongelukte vlieg. Genot verdoofde zijn onrust en dat nekte hem. Drank en rood vlees zijn goede ingrediënten voor darmkanker en toen hij het kreeg gaf hij gelijk op. Met het eerste slechte nieuws schemerde de dood al in zijn ogen. Berend kwam niet ter wereld om iets opzienbarends te doen. Hij wás het, met zijn sportwagen en bebaarde kop. Alles blijft in de marge als je onvoldoende hard bent voor jezelf. Gebrekkige vechtlust vreet dan je ziel op. Totdat je miserabel doodgaat, want je miste de kracht om te leven en dus ook de kracht om te sterven. Je kan bakken seks hebben en een kast van een huis, zonder inhoud vanwege menselijke doelen zweef je zielloos rond, totdat je vervloekt over de rand schuift.'
'Wat bedoel je met menselijke doelen?' vroeg Luuk.
'Doelen die veel verder reiken dan beestachtig bulkend individueel eigenbelang.'
'Was Berend bang om te sterven?' vroeg Erik.
'Hij was zo bang dat hij apathisch werd.'
Brenda keek ineens zo droevig dat Erik en Luuk elkaar geschrokken aankeken.
'Waarschijnlijk stierf hij zo vroeg omdat ik hem te weinig liefde gaf.'

Ze zwegen en hoorden Loes langzaam de trap afkomen. In de hal plofte een zware tas op de grond, waarna ze weer naar boven rende.
'Wat willen jullie drinken?' vroeg Erik, die zich ineens herinnerde wat Loes hem had gevraagd.
'Heb je een glas water voor mij?'
'Voor mij ook graag,' zei Luuk.
Erik liep naar het aanrecht en vulde drie glazen met water.
'Heb je zin om met mij te zeilen als de boot weer vrij is?' vroeg Luuk aan Brenda.
'Ja.'
'Heb je ook zin om morgen met mij een kopje thee in Het Vergulde Anker te drinken?'
'Alleen als je er een gebakje bij doet.'
'Ik moet naar het toilet,' zei Erik, toen hij zijn oma en Luuk water gaf.
Toeval of geen toeval, ik wil het niet weten, dacht hij in de wc, terwijl hij zijn gulp openritste. Ik zie na mijn dood wel hoe het zat met die toevallige ontmoeting met Luuk en als er niks is na mijn dood, is het ook goed. Er twinkelt geen magie als alle vragen beantwoord zijn. De essentie van magie is de betovering die niet-weten met zich meebrengt. De betovering dan wel fantastische gevoelens is waar alles om

draait. Zonder fantastische gevoelens is ons leven niet de moeite waard. Ik ben door de afgelopen avond met al zijn bizarre toevalligheden geen atheïst meer. Met de visies van Mike dansen de zielen van miljarden vuurvliegjes boven het meer en golft de puzzelende liefde van de Melkweg over het water en het betovert. Dat ik *niks* snap van alle toevallige gebeurtenissen van vanavond maakt *alles* de moeite waard. 'Twijfel maakt de zeeën met Absolute Waarheden transparant en injecteert vraagtekens in het water,' zei Mike vorige week. 'Twijfel haalt ons uit de duisternis en verrijkt de aarde met magisch licht. Fanatici verdringen met zogenaamde feiten onze fantasieën. Fanatici willen jou hun mening opdringen, desnoods met geweld. Het laatste wat fanatici willen, is jou de vrijheid geven om een eigen visie te ontwikkelen om daar vervolgens in alle openheid over te praten. Ze willen controle over jou om diepe persoonlijke onmacht in henzelf te beteugelen. Dogma verwoest de ziel waar lafheid lakens uitdeelt.'

Het blijft vreemd, dacht Erik, terwijl hij in de toiletpot staarde. Albert Einstein, de man van de twintigste eeuw, bracht ons met zijn imponerende relativiteitstheorie zeer wel mogelijk het sterkste dogmatische denken ooit. De huidige conventionele natuurkundigen staan natuurlijk als mens duizend treden hoger dan de geradicaliseerde moslims die meisjes van veertien die pleiten voor onderwijs voor vrouwen een kogel in het hoofd schieten, maar als blijkt dat de natuurkunde verwerd tot dogma en als natuurkundigen in zeker opzicht geradicaliseerde mensen werden, zijn we als mensheid in een akelige koude mist terechtgekomen en moeten we ons afvragen wat ons zo blind maakte voor betere opvattingen. Mogelijk dat eigenbelang zowel bij natuurkundigen als bij geradicaliseerde moslims de opmaat was naar dogma. En waar bestond dat eigenbelang uit? Individueel geluk. Individueel geluk in de vorm van een carrière, geld en aanzien bij natuurkundigen en individueel geluk in de vorm van eeuwig geluk in een hiernamaals bij geradicaliseerde moslims. Het verlangen naar individueel geluk kan zeer beperkend zijn voor het ontwikkelen van betere visies. Hetzelfde speelt bij de strijd tegen klimaatverandering. Wereldwijd moeten we *enorm* gaan inleveren op het vlak van materiële luxe en dat zet een rem op het individuele geluk van rijken en die rem willen ze niet en daardoor gaat er de volgende eeuwen gigantisch veel kapot door klimaatverandering. Al ons geworstel is onze strijd om individueel geluk. Alle ellende is het gevolg van onze strijd voor prettige individuele gevoelens. Wat er boven alles moet veranderen op aarde is onze manier om tot fijne gevoelens te komen. Een kast van een huis, een grote auto, vliegvakanties… als *dat* soort dingen bepalend blijven voor hoe gelukkig we ons over het algemeen voelen, gaan we wereldwijd met zijn allen naar de sodemieter. Als we overal op aarde niet menselijker worden en het knokken voor het welzijn van alles en iedereen ons niet veel gelukkiger gaat maken, creëren we de hel op aarde in plaats van het paradijs. Het dogma van economische groei moet van zijn voetstuk vallen. We moeten naar economische krimp om onszelf te redden, om de natuur te redden, om de aarde bewoonbaar te houden voor al het toekomstige leven. We moeten razendsnel allerlei dogma's achter ons laten door mensen met andere verlangens te worden, waardoor

we andere doelen in het vizier krijgen en we van de aarde een prachtige plek maken. We hebben geen keus, we *moeten* betere mensen worden. We moeten in de spiegel kijken, durven zien wat er aan ons schort en razendsnel veranderen.

Toen Erik uit het toilet kwam, zag hij hoe Loes een enorme weekendtas naast twee andere grote weekendtassen zette.
'En dat is drie,' zei ze.
Hij volgde Loes de woonkamer in.
'Luuk,' zei Loes. 'Je kent me totaal niet en toch bied je mij je boot aan. Enorm bedankt! Jezus, wat is dít een rare nacht.'
'We beleven allemaal een rare nacht, Loes,' zei Brenda.
'Dat is geen grapje,' zei Luuk erachteraan.
Loes keek hen één voor één aan. 'Jij ook, Erik?'
'Ik beleef de raarste nacht van mijn leven,' antwoordde Erik.
'Was het al raar toen je bij ons at?'
'Nee, het begon nadat ik bij jullie weg was gegaan en ik thuis op de oever van het meer in het water staarde.'
'Rond die tijd begon het ook bij mij,' zei Loes. 'Toen je weg was, rookte ik een sigaret aan het begin van de steiger en keek ik over het water naar de drie witte huizen aan de overkant en vanaf dat moment begon het. Ik kreeg vreemde gedachten vanwege allerlei toevalligheden en kort daarop ontrolde zich de meest bizarre ruzie die ik ooit meemaakte.'
'Bij Mike begon het vanmiddag, nadat hij een concertkaartje van de Rolling Stones van meer dan een kwart eeuw geleden weggooide,' zei Erik. 'Kort daarna hoorde hij dat de tante van wie hij het kaartje had gekregen, was overleden.'
'Als Klaas over Mike spreekt, krijg je het gevoel dat zijn zoon een luis is die vernietigd moet worden,' zei Loes. 'Dit huis geeft me ineens de rillingen.'
'We vertrekken,' zei Luuk, terwijl hij opstond.
In de hal zei Loes: 'Boven liggen nog vier vuilniszakken met spullen. Al mijn kleren en schoenen gaan mee. Die vuilak is in staat om er met zijn dronken en wraakzuchtige kop overheen te pissen.'
Erik pakte twee weekendtassen, terwijl Brenda en Luuk met Loes naar boven liepen. Ze brachten de spullen van Loes in de kajuit van Luuks boot. Toen ze alle vier in de stuurcabine van Luuks boot stonden en Luuk weg wilde varen, zei Brenda: 'Wat zit daar op de steiger van de buren?'
De lichten van het terras van Klaas brandden nog en beschenen een dier dat vanaf de steiger naar hen keek.
'Dat is een otter,' fluisterde Erik. 'Ik wist niet dat die hier waren. Vreemd.'
Roerloos keek de otter enige tijd naar hen, waarna hij zich met een bescheiden plons van de steiger in het water liet glijden en onderdook.
'Mooi beest,' zei Luuk.
'Erik en ik stonden vannacht uren op mijn balkon terwijl krijsende meeuwen ons keer op keer beheksten,' zei Brenda.

‘Klaas vertelde me meerdere keren dat Eriks oma een heks was,’ reageerde Loes. ‘Toen had ik al moeten weten dat hij niet spoort.’
‘Vanavond stond er ineens een ree op het fietspad,’ zei Erik. ‘Ik kon maar net op tijd remmen. Ze stond vlak voor me en staarde me onbevreesd in de ogen.’
‘Ik hoop maar dat deze nacht goed eindigt,’ zei Loes, met een angstige trilling in haar stem. ‘Op naar Bart!’ riep Brenda. ‘Ik hoop dat dit voor jou oké is, Loes.’
‘Ooit moet ik de confrontatie met de klont vuil aangaan.’

Ze zwegen, terwijl de boot naar Het Kasteel voer. Links van hen, in het oosten, zag Erik de eerste donkerblauwe ochtendschemer.
Aan het begin van de avond geloofde hij in toeval. In de uren daarna begon hij te denken dat hij er nooit achter zou komen of toeval bestond. Na de otter twijfelde hij. Kon je ervaringen opdoen die niet *bewezen* dat buitenaards leven zich met de aarde bemoeide, maar jou dat wel zeer sterk deden *vermoeden*?
Met de zekerheid van buitenaards leven word je geestelijk ziek, dacht Erik. Als ik *weet* dat ander leven in mijn hoofd meekijkt, word ik gek. Het gaat goed als ik het een grote kans geef. Het gaat fout als ik het weet. Deze nacht noch later in mijn leven zal buitenaards leven op mijn deur kloppen. Het zou een misdaad zijn en buitenaards leven weet dat. Mike vertelde me ooit: 'Geloven is zekerheid schrapen terwijl je zeker weet dat je die zekerheid nooit vindt. Zekerheid schrapen om je leven aan te kunnen, is je goed recht, maar het is zo veel mooier om met gekoesterde onzekerheid te laveren. Ik geloof niet in buitenaards leven dat ons volgt en ik geloof niet in niks dat ons volgt. Religie geeft mensen rust, maar ook angst die groter is dan angst voor de dood: vrees voor de hel. Het is dezelfde vrees als mijn vrees voor eindeloos leven toen ik in mijn psychose zat. Kruip nooit voor hogere machten, Erik, of ze nu Bram, Klaas, Bart, God of de duivel heten. Kruip voor een mooiere aarde en bevrijd jezelf van angst met het morele kompas van een wezen dat zich richt op het geluk van de hele planeet. Baseer je mentale fundament op een rots van integriteit en je slaat de slijmdraden van Satan en corrupte kwallen keihard van je af.'

Erik keek over het grote roerloze wateroppervlak en kon in de allereerste ochtendschemer heel vaag het mysterieuze bootje waarnemen. Hij meende twee menselijke figuren te zien. Het lichtje was weg. Was het gas van de brander op?
Zonder geloof kunnen we het leven niet aan, dacht hij. Ik geloof in democratie en vrijheid van meningsuiting. Geloof is goed als de tijd eraan mag knagen. De wetten die we rond 1700 in Nederland hadden, voldoen niet meer en daarom was het goed dat we op een bepaald moment niet meer in die wetten geloofden, waarop ze veranderden. Het geloof dat alle natuur er is om de mens te dienen, was eeuwen geleden oké, maar nu niet meer. We geloven nu dat *wij de natuur* moeten dienen. Geloof is goed als het recht doet aan de tijd. Geloof inspireert, maar kan hersenen af doen sluiten voor betere visies. Geloof is des duivels waar het jou als mens tekort doet schieten. Ik wil geloven in een ontvankelijke en kritische geest. Veel mensen worden gedreven door geld schrapen totdat ze een huis, auto, partner en kinderen hebben en dan komen de vragen. Ik heb ervoor gezorgd dat er na mij anderen kunnen zijn, namelijk mijn kinderen, maar wat is de zin van *er zijn*? Waarom ben ik hier? Ik wil begrijpen waartoe alles dient en, nu we het er toch over hebben: Waar dient *mijn* leven voor? Wat is *mijn* doel? *Wie wil ik zijn* als ik mezelf en alles om me heen dieper doorgrond en vervolgens heroverweeg wat ik met mijn leven wil?

Erik keek naar het vage blauwe licht boven de horizon. Als mens tast je in het duister als een tekort aan vragen je geest laat slapen, dacht hij. Je bent een mens. Ontwijk te veel vragen en de zombie in jou wint. Niet actief zoeken naar het goede komt ons op de korte termijn beter uit. Niet actief zoeken naar het goede erodeert je geestelijke geluk, het geluk dat ons leven het meest de moeite waard maakt. Klaas stootte Brenda af. Klaas stootte Mike af. Klaas stootte alternatieve natuurwetenschappelijke theorieën af. Zonder dat hij het door had, stootte Klaas ook Loes af. Zet Klaas te weinig vraagtekens bij alles om een beter inzicht in hemzelf, het leven en het heelal te ontwikkelen? Verstarde er ooit iets in hem? Verstarde er ooit iets in de mens? Gooiden we zo veel vragen overboord dat ons nageslacht zichzelf straks nog slechts uiterst moeizaam of zelfs in het geheel niet meer door de tijd loodst? Werden we een plaag voor de aarde, de natuur en onszelf in plaats van een heilzaam licht? We werden een *enorme* plaag, maar waar we snel en krachtig ten goede veranderen, kunnen we een heilzaam licht worden.

De lampen die normaal gesproken slechts tot middernacht vanaf de grond Het Kasteel beschenen, waren nu aan, vermoedelijk omdat Bart Brandenburg nog op was. De lichtstralen kaatsten vanaf de eeuwenoude stenen terug in de tuin en op het meer. Het oude gebouw leek indrukwekkender dan ooit.
Erik was op zijn vierde en vijfde vaak in Het Kasteel geweest. Mikes ruzie met Bart Brandenburg had Eriks gang naar het huis van de buren beëindigd en daarmee ook zijn contact met Anna. Zijn hart maakte een sprongetje toen hij zich realiseerde weer dicht bij Anna te zijn. Hij keek naar het huis van de butler. Alles was donker.
Mogelijk ligt Anna daar met Mike in bed, dacht hij. Anna en een man die meer dan vijfentwintig jaar ouder is. Anna's vriendin dook met Anna's vader in bed. Mike is de aartsvijand van Bart. Als Anna haar vader pijn wil doen, moet ze het met Mike aanleggen. Dat snapt Mike toch? Of werd hij verblind door whisky en een behaarde vagina? Is Mike boosaardig genoeg om Bart een rotstreek te leveren door het met diens dochter aan te leggen? Ik kan het me niet voorstellen, maar met Mike weet je het nooit, zeker niet als hij aan de zuip is.

Er brandde licht in de keuken van Bart Brandenburg.
'Je ziet hem niet door de schaduw van de steiger, maar daar ligt een kleine motorboot omgekeerd in het water,' zei Erik, terwijl hij Luuk de plek aanwees. 'Kan je je boot tegen het andere einde van de steiger leggen?'
'Doe ik,' zei Luuk en minderde vaart. 'Prachtig huis,' vervolgde Luuk, terwijl hij naar Het Kasteel knikte.
'Bart Brandenburg stamt af van een rijke turfbaas uit de zeventiende eeuw die destijds het huis liet bouwen.'
'Jij, Mike, Klaas, Loes, Bart, Brenda en ik wonen aan het Paterswoldsemeer,' zei Luuk. 'De plek van onze huizen en het meer passen net binnen een cirkel met een omtrek van 27 kilometer, de omtrek van de Large Hadron Collider. Heeft Mike gelijk? Is de Large Hadron Collider het grootste gevaar dat de aarde ooit bedreigde?'

'Met alle toevalligheden van vannacht is het net alsof hogere machten ons voor een enorm onheil waarschuwen,' zei Erik.
'Wat voor hogere machten?' vroeg Loes.
'Verder dan ons geëvolueerd buitenaards intelligent leven,' antwoordde Brenda. 'Scheld de fuckers verrot als je bang voor ze wordt, Loes.'
'Ik verlang naar een borrel,' zei Loes, met een angstige stem. 'Maar nog meer naar een flinke scheldpartij,' klonk het daarna.
Langzaam gleed Luuks boot naar de steiger van Bart Brandenburg. Erik wierp weer een blik op het huis van de butler. Misschien is de butler hier, dacht hij. In een andere levensvorm. Zouden overgrootmoeder Lieke en tante Elma er ook kunnen zijn? En mijn vader en moeder? En oom Berend?
De gedachte aan zijn vader en moeder, maakte Erik gelukkig. Het heelal zit vol met betoverende mysteries die geen vrees aanjagen omdat we er geen invloed op uit kunnen oefenen, dacht hij. Hoe anders is dat met de aarde. Laten we de boel overkoken met het broeikaseffect? Knaagt de mensheid met een ringslang van 27 kilometer aan de boom der kennis? Waar angst gezond denken verbrijzelt, bloeien foute ideeën. Als vrees voor armoede en verlies van status de nuance in ons brein vergast, snijden kleine duiveltjes gezond denken de keel door. Hebben de angst voor weinig aanzien en de angst om je als individu niet voort te planten een verwoestend effect op onze planeet? Ik leef een tijdje en dan ga ik dood. Kinderen krijgen lijkt me fijn, maar het leven kan ook de moeite waard zijn zonder kinderen. Knokken om tot het werkelijk goede te komen, is wat ik wil. Maar wat *is* het goede? Ik ben een mens. Ik kan denken. Ik kan voelen wat goed is. Ik kan iedere dag mijn richting bepalen aan de hand van integer voelen wat goed is voor de hele planeet en krachtig nadenken over het geluk van alles en iedereen. Ik kan een *mens* zijn in plaats van een beest dat tijdens zijn reis enkel het belang van zijn eigen genen ziet. Wat er op mijn pad komt, zal me leiden. Wat er op mijn pad komt, hangt nauw samen met wie ik ben en wat ik wil. Op elk pad is het goede te zien als je het *wil* zien. Het goede komt moeizaam, want je moet er integere keuzes voor maken en dat betekent minder nemen en meer geven. Maar alles wordt zo slap en laf als je voor veiligheid en zekerheid voor jezelf kiest en vervolgens goede sier maakt met succes op allerlei niveaus, terwijl anderen door jouw leven en levensstijl lijden. Er zit een enorme kloof tussen rijke en arme mensen op aarde. De rijkste één procent draagt twee keer zo veel bij aan klimaatverandering dan de armste vijftig procent, terwijl de armste vijftig procent verreweg de hardste klappen krijgt door de klimaatverandering. Met die wetenschap koersen we heel hard af op een enorme klimaatramp. Wie ik ben en wie ik word, hangt nauw samen met hoe goed ik de werkelijkheid wens te zien. Er kunnen heel veel dingen goed gaan op aarde, veel meer dan nu, maar dan moeten we het goede willen zien en vervolgens keihard voor dat goede vechten. We moeten niet enkel willen zien wat ons als individu het beste uitkomt. We moeten allemaal willen zien wat het beste is voor onze planeet. We maakten op dat vlak in het verleden veelvuldig de verkeerde keuzes en daar plukken we steeds meer de wrange vruchten van. Ik wil strijden voor een betere aarde, *dat* is wat ik wil, *dat* is mijn doel. We vochten onvoldoende voor een betere

planeet en te veel voor ons individuele eigenbelang. Dat keert zich anno 2019 al uiterst hard tegen ons, maar dat is helemaal niks vergeleken met de ellende die klimaatverandering ons in de toekomst gaat brengen. Donkere materie en donkere energie, het zal me vanaf hier mijn reet roesten, kennis daaromtrent valt totaal in het niet vergeleken met de donkere dagen, *vele* donkere dagen, die voor onze deur staan vanwege klimaatverandering. Maar een ramp met een deeltjesversneller kan, als Mike gelijk heeft, nog veel desastreuzer uitpakken. Daar ligt een taak voor mij, meen ik deze nacht steeds beter te begrijpen door alle toevalligheden die ik meemaak. Mogelijk een belangrijke taak. Ik besef heel goed dat ik met deze gedachte aan grootheidswaan kan lijden, maar dan *is* dat maar zo. Wat kan me gebeuren als ik Mikes boek bestudeer en erachter ga staan omdat ik het als goed beschouw? Dan kan ik een leven als dat van Mike tegemoet gaan, een leven dat ik vanaf mijn vijftiende probeerde te voorkomen. Maar ik blijf liever arm en maatschappelijk onsuccesvol terwijl ik met hart en ziel werk aan iets wat *werkelijk* goed is dan dat ik zonder passie bakken geld opstrijk in een leven dat me in een diepere laag steeds duidelijker maakt wat voor een waardeloos stuk stront ik ben.

Erik sprong met een touw op de steiger en sjorde Luuks boot vast. Het eerste wat hij daarna deed, was controleren of ze toch niet per ongeluk tegen Anna's boot waren gevaren. Het kon haast niet, want in zijn herinnering had Mike de boot verderop vastgelegd. Hij zocht Anna's boot, maar vond niks. Hij zocht langs de hele steiger. De boot was weg. Hadden Anna en Mike de boot in het boothuis ondergebracht? Hij liep naar het boothuis en opende de deur. Niks.
Hij keek over het meer, dat nu sterker verlicht werd door de ochtendschemer en zocht de plek waar hij het mysterieuze bootje verwachtte te zien. Tot zijn verbazing zag hij hoe twee menselijke figuren met peddels de boot in de richting van het eilandje Heemstede brachten. Zaten Mike en Anna al uren op Anna's boot te kleumen? Wat *deden* ze daar dan?
Brenda en Loes stonden ondertussen ook op de steiger. Luuk bond zijn boot met een tweede touw vast.
'Wat moet dat daar!' klonk het ineens.
Het was de stem van Bart Brandenburg die met Klaas het tuinpad afliep. De twee mannen droegen winterjassen en hadden een golfclub in hun hand. Erik kon van grote afstand zien dat de bril van zijn opa scheef stond. Ze liepen geforceerd recht. Ze zijn dronken, dacht Erik. Ze halen hun neus op voor Mikes drinken, maar gaan zelf aan de zuip zo gauw ze ruzie krijgen met hun liefje.
'Wat moet dat daar!' schreeuwde Bart Brandenburg opnieuw.
Eriks buurman zwaaide met zijn golfclub en struikelde bijna. Klaas liep zwijgend achter Bart aan, de ogen op de grond gericht. Ze waren een opvallende combinatie, omdat Bart lang en dun was en in het bezit van een bos krullen, terwijl Klaas klein, dik en kaal was, al had hij een streep haar die over de achterkant van zijn hoofd van oor tot oor liep, waardoor hij eruitzag als een monnik. Klaas had een gehoornde zwarte bril. Bart droeg geen bril.
'Bart! Ik ben het, Erik!'
'Erik?' riep Bart. 'Wat doe jij hier zo vroeg? Hè, Brenda? Loes?'
'Loes?' herhaalde Klaas, terwijl hij verbaasd opkeek.

Bart en Klaas liepen het tuinpad af en Brenda, Loes, Luuk en Erik wandelden over de steiger. Ze ontmoetten elkaar op het gazon aan het begin van de steiger.
'Dit is de raarste nacht die ik ooit meemaakte,' begon Klaas.
'Wij maken ook de raarste nacht van ons leven mee,' zei Brenda. 'Daarom zijn we hier. We willen dat je naar ons luistert. Jij ook, Bart.'
'Waar moeten we naar luisteren?' vroeg Bart, verbaasd.
'Ja, wat valt er in godsnaam te beluisteren zo krankzinnig vroeg in de ochtend,' zei Klaas, wiens aanvankelijke verbazing in irritatie leek over te gaan.
'Jullie gaan luisteren,' zei Loes. 'In wát voor toestand jullie ook zijn.'
Dat leek de mannen te ontnuchteren.

'Was het voor jou ook zo'n rare dag?' vroeg Brenda aan Klaas.
'Niks ging normaal vandaag,' antwoordde Klaas. 'Behalve het etentje met Erik, toen leek er even niks aan de hand. Hoe kom jij hier nou?' vroeg hij Loes.
'Brenda, Erik en Luuk kwamen zonet bij me met die boot.' Loes wees naar Luuks boot. 'Ze kwamen voor jou en ik ben met ze meegegaan. Ik heb mijn kleren en schoenen meegenomen. De komende tijd woon ik op deze boot. Ik slaap nooit meer in jouw huis. Het is over en uit.'
Klaas keek haar verbijsterd aan. Na een lange stilte zei hij: 'Ik wil heel graag dat je blijft, Loes.'
Zo had Erik zijn grootvader nog nooit gezien. Er was niks over van de man die met een kwinkslag iedere situatie naar zijn hand zette.
'Het spijt me, Klaas,' zei Loes, beslist. 'Ik ben en blijf weg.'
Klaas' voeten begonnen te schuifelen. Erik zag dat zijn grootvader op iets broedde.
'En dít is wat jullie mij kwamen vertellen?' barstte Klaas ineens los. 'Moest ik híer naar luisteren? Midden in deze koude kutnacht?'
'Nee,' zei Brenda. 'We komen voor heel wat anders.'
Plotseling rolde er angst over Klaas' gezicht. Hij richtte zich tot Luuk. Alsof de duivel voor hem stond, vroeg hij met een onvaste stem: 'Wie bent u?'
Luuk deed een stap naar voren en stak zijn hand uit. 'Mijn naam is Luuk Doornbos. Ik kom regelmatig in het huis hiernaast en ken Mike goed. Vannacht kwam ik Erik toevallig tegen. Ik herkende hem van een foto in Mikes huis. Erik en ik raakten daarop aan de praat.'
Luuk schudde handen met Klaas en Bart.
'Wist je dat Mike een boek gepubliceerd heeft?' vroeg Erik aan Klaas.
'Nee.'
'Een boek waarin uitgelegd wordt waarom de relativiteitstheorie en de bigbangtheorie fout zijn en waarom de Large Hadron Collider de aarde bedreigt. Het ligt in Luuks boot.'
Klaas slaakte een diepe zucht en ontspande. Er kwam zelfs een grijns op zijn gezicht. Hij grinnikte en zei: 'Jullie zijn dus doodordinaire idioten die denken dat de aarde kan worden opgeblazen door de Large Hadron Collider. Jezus, midden in de nacht! Hoepel op, stelletje randdebielen! Val iemand anders lastig!'
Bart Brandenburg, die net als Klaas enige tijd angstig had gekeken, grinnikte nu ook. De twee mannen keken elkaar aan en lachten ineens heel hard, vermoedelijk vanwege de opluchting. Kennelijk maakte het verlies van hun jonge vriendinnen niks meer uit. *Zij* waren de leermeesters die de geheimen van het universum kenden! Een paar idioten waren langs komen waaien. Idioten die ze van haver tot gort kenden, in de eerste plaats in de persoon van Mike Mafkees. Er was niks aan de hand!
'Loes,' lachte Klaas. 'Laadde jij als secretaresse zo veel natuurkunde in je bagage dat je hierover kan oordelen? Misschien is het goed en schrijf je briljante bevindingen op, net als de onbenul die hiernaast woont. Voel je je net als die gek oneindig verheven boven alle natuurwetenschappers op aarde?'

'Jouw zoon is een veel fijner mens dan jij,' viel Loes uit. 'Hij moedigde me aan om te zien wat voor verknipte klootzak je bent en daar ben ik hem zeer dankbaar voor.'
'De mafkees meent dat hij alles doorgrondt,' gromde Klaas. 'Vraag hem eens hoe goed hij zijn bipolaire stoornis doorgrondt. Hij zag jouw tieten en kont en wilde heel wat anders dan je dacht, áls je al wat dacht.'
'Mooi om nog eens bevestigd te zien hoe goed mijn beslissing was om jou na één rampnacht voorgoed uit mijn leven te kegelen,' beet Brenda Klaas toe.
'Dus jij bent nu ook een kenner op het vlak van de fysieke werkelijkheid,' sarde Klaas. 'Solliciteer met Mike Mafkees naar een promotieplek op de natuurkundefaculteit.'
'Ik weet er geen snars vanaf en Loes ook niet en dat beseffen we dondersgoed,' zei Brenda. 'Maar Luuk, Mike en Erik weten veel. Luister naar hén.'
'Vrouwen,' mompelde Klaas. 'Het is de kift en ik ben er klaar mee. Loes, we kunnen dit toch bijleggen? Eén ruzie hoeft toch niet alles te beëindigen? Het maakt ons sterker als we eruit komen. Laat je niet in met het gif van een verschrompelde veenbes die zich vrouw durft te noemen. Al bijna een halve eeuw braakt ze zuur. Brenda is een heks! Beséf dat!'

Er viel een stilte, mogelijk omdat Klaas' woorden zo verbijsterden dat niemand wat wist te zeggen.
'Erik,' zei Bart Brandenburg ten slotte, terwijl hij zijn buurjongen met een vragende blik aankeek. 'De scriptie die je vandaag inleverde en die ik volgende week ga beoordelen, is ongetwijfeld uitmuntend. Je staat aan het begin van een geweldige carrière. Ga naar huis, jongen. Deze actie doet jouw naam geen goed. Beweren dat de meest bewezen theorie op aarde fout is, is het stomste wat je kan doen. De relativiteitstheorie wordt keer op keer bevestigd en met de metingen van zwaartekrachtgolven werd het mooiste bewijs ooit geleverd. Die metingen lieten zien dat zwaartekracht de snelheid van het licht heeft, precies zoals de relativiteitstheorie voorspelde, terwijl Mike decennia verkondigde dat de snelheid van de zwaartekracht veel groter dan de snelheid van het licht is. Waar ben jij in gódsnaam mee bezig?'
Plotseling voelden ze de grond golven. Weer een aardbeving vanwege de gaswinning, dacht Erik. Direct daarop klonk het harde schurende geluid van steen op steen. Verschrikt keek iedereen naar Het Kasteel. De torenspits die het dichtst aan het huis van de butler grensde, verschoof, stortte naar beneden en viel met een donderende roffel op de grond. Erik voelde de aarde onder zijn voeten trillen. Een wolk wit stof rees omhoog en zweefde als een spook door de tuin.
In de ijzingwekkende stilte die volgde, wachtte iedereen op wat er komen ging.
Er gebeurde niks, maar de doodstille tuin leek hen allemaal te hypnotiseren.
'Toeval of geen toeval, dat is de vraag,' zei Erik, met een trilling in zijn stem. 'Dit soort toevalligheden maak ik de hele nacht al mee en ze brengen me op andere gedachten over het heelal.' Hij wendde zich tot Bart Brandenburg. 'Mike is bipolair, had een psychose en is alcoholist, maar hij maakt authentiek werk. Ondertussen

kwamen anderen, waaronder natuurkundeprofessoren, onafhankelijk van hem en onafhankelijk van elkaar tot dezelfde alternatieve theoretische hoofdlijnen.'
'Wat voor hoofdlijnen?' vroeg Bart.
'Dat alle natuurkundige krachten met sneller-dan-licht-deeltjes te verklaren zijn en dat het heelal eindeloos oud en eindeloos groot is. Ik hoor al jaren Mikes verhalen, maar tot nu toe wilde ik niet luisteren. Niet echt.'
'Die zoon van mij kletst uit z'n nek,' zei Klaas. 'Hij verzint het waar je bij staat. Geen enkele natuurkundeprofessor kwam tot dezelfde debiele ideeën als hij. Alsof we natuurkundigen opleiden tot een stelletje mafkezen. De uitvreter liegt!'
'Nu ga je te ver, narcistisch zwijn!' schreeuwde Brenda ineens. 'Mike liegt niet! Jij legt altijd de tegel die bij de tijdgeest past. Ondertussen laat je de zieke fundamenten van de wetenschap ongemoeid, omdat je te laf bent om die aan te pakken!'
'Zei de heks die zo fenomenaal op de hoogte is van de natuurkunde en kosmologie,' voegde Klaas eraan toe. 'Ik ga me nooit in die troep van dat asociale stuk vreten van een zoon van jou verdiepen. Ik heb wel wat beters te doen.'
'Sorry, Brenda,' zei Bart Brandenburg. 'Ik snap heel goed dat je graag wil dat Mike iets voorstelt, maar de waarheid is dat enkel geestelijk verwarde mensen verkondigen dat de relativiteitstheorie fout is. Mike moet zich bij een psychiater melden, niet bij ons. En als je me nu wil excuseren, het wordt echt hoog tijd dat ik mijn bed opzoek.'
'Zo denk ik er ook over,' voegde Klaas eraan toe.

De twee profesoren draaiden hun rug naar Brenda, Loes, Luuk en Erik en liepen het tuinpad in omgekeerde richting af.
'Luuk las Mikes boek,' zei Erik.
Klaas en Bart draaiden zich om en observeerden Luuk.
'Bent u chemicus?' vroeg Klaas, opvallend beleefd.
Klaas zet een valstrik uit, dacht Erik. Waarschijnlijk denkt hij dat Luuk een oud professor van Mike is. Natuurkundigen nemen chemici totaal niet serieus.
'Ik ben natuurkundige,' antwoordde Luuk. 'En werkte vierenveertig jaar op het researchlab van een oliemultinational in Amsterdam.'
'Chemie dus.'
'Na mijn pensioen dook ik in de kosmologie en astronomie en een half jaar geleden ontmoette ik Mike. Een maand geleden las ik zijn manuscript en gaf er commentaar op. Mikes boek waarschuwt volgens mij terecht voor de gevaren van deeltjesversnellers.'
'Jouw verstand helpt jou geen biet!' voer Loes ineens tegen Klaas uit. 'Durf je gevoel te laten spreken! Zegt je onderbuik dat het toeval is dat net nú een aardbeving een eeuwenoude torenspits naar beneden doet donderen? Of zegt jouw pens dat je anders naar je vakgebied moet kijken?'
'Wat ík niet snap, is heel wat anders,' zei Brenda, terwijl ze verontrust naar het huis van de butler keek. 'Waarom werd Mike niet wakker van het geluid van de torenspits? Het is nog steeds donker in zijn huis.' Ze wendde zich tot Erik. 'Dronk hij zó veel vanavond?'

'Mike is op het meer met Anna,' zei Erik, terwijl hij naar het eilandje Heemstede wees. 'Hij zit daar met Anna in Anna's motorboot, die je nu niet ziet, want ze peddelden het bootje net achter Heemstede.'
'Wel godverdómme!' gilde Bart. 'Wat moet ze daar met die klootzak? Hij is zowat dertig jaar ouder! Is die boot van jou?' vroeg hij Luuk. 'Ik wil nú naar haar toe! Allejezus, ik ben mijn vrouw al kwijt en nu zal ik mijn dochter verliezen aan die smeerlap van een Mike van Iersel? Dat gaat niet gebeuren!'
Er viel een lange stilte, totdat Brenda zei: 'Laten we naar Mike gaan, dan kan hij vertellen waarom hij deeltjesversnellers gevaarlijk vindt.'
'Ik wil die zak niet spreken,' zei Klaas, kortaf. 'Het is een agressieve hond.'
'Laat de raderen van je verstand écht eens werken, Klaas,' zei Brenda. 'Durf net als Mike over de fundamenten na te denken.'
Luuk schraapte zijn keel. 'Een eeuwenoude toren die naar beneden komt en heel veel andere vreemde gebeurtenissen, probeerden de afgelopen nacht ons mogelijk duidelijk te maken dat er meer op het spel staat dan ons individuele eigenbelang,' zei hij.
'Morgenmiddag heb ik als directeur van de afdeling theoretische natuurkunde mijn laatste vergadering met de top van de universiteit,' zei Klaas. 'Ik ga naar huis.'
'Ik was óók directeur,' zei Luuk, met venijn in zijn stem. 'Van een megalab in Amsterdam. Mekker niet en ga mee. Ik kén jou,' vervolgde Luuk, terwijl zijn rechter wijsvinger naar Klaas priemde. 'Jij was één van de jongerejaars en ik herinner me nog goed hoe nietszeggend je was. Je nietszeggendheid deed jou braaf de tijdgeest volgen en zo werd je professor. Je slimheid legde het af tegen je karakterloosheid. Neem je verantwoording en ga mee.'
'Maar dan wel met deze golfclub,' zei Klaas, ineens om vanwege Luuks autoriteit. 'Agressieve honden kunnen bijten.'

77

Zwijgend liepen ze over de steiger naar Luuks boot.
Erik maakte de touwen los en wipte als laatste aan boord.
De boot voer weg. Erik keek naar het door ochtendschemer oplichtende meer en zag dat er zich mist boven het water vormde. Nog steeds sprak niemand. Alsof we allemaal voelen dat er het volgende uur iets gaat gebeuren wat alles voorgoed verandert, dacht Erik.
Hij ervoer weer de emotie die hem op de steiger had doen huilen toen Anna bij was gekomen. Hij verlangde naar een moment voor zichzelf. Waar Klaas en Bart de kajuit opzochten en Brenda en Loes zich bij Luuk in de stuurcabine voegden, liep Erik over het dek naar de boeg van de boot, totdat hij bij de staalkabel kwam die gespannen was tussen de top van de mast en de punt van de reling. Hij ging rechts van de kabel staan en keek over het meer. Zijn linkerhand omklemde de koude van dunne draadjes gevlochten kabel. Hij probeerde bij Heemstede Anna's boot te zien, maar de mist nam razendsnel in dikte toe.
Erik dacht aan de beroemde scene uit *Titanic*, waarin Jack en Rose hun romantische maar uiterst gevaarlijke toer uithalen op het voorste puntje van de boot. Erik klauterde tegen muren op, maar dan wel gezekerd aan een touw. De toren van De Klimborg was zevenendertig meter hoog. Aan de overhangende kant omhoogklimmen was een geweldig avontuur, iets wat hem de vorige zomer voor het eerst was gelukt. Klimmen was fantastisch, maar je klom nooit zonder touw.
Met sportklimmen val je veilig, dacht Erik. Bepaalde ongelukken mogen niet plaatsvinden. Een nucleaire oorlog mag niet plaatsvinden. Het uitsterven van meer dan negentig procent van alle soorten op aarde, inclusief de mens, door klimaatverandering mag niet plaatsvinden. De vernietiging van de aarde door de Large Hadron Collider mag niet plaatsvinden. Het is supercruciaal en voorkom ongelukken die niet mogen plaatsvinden. Vernietigden talloze intelligente soorten zichzelf? Of voorkomt zeer ver ontwikkeld buitenaards leven te grote ongelukken door pril intelligent leven zoals de mensheid subtiel te begeleiden? Bijvoorbeeld door briefjes van 5000 peseta's en kaartjes van de Rolling Stones een rol te laten spelen? *Als* dergelijke dingen gebeuren in het universum, spoken er dan vannacht geesten rond het meer?

Erik keek naar de paar sterren die ondanks de steeds verder onder de horizon rijzende zon nog zichtbaar waren.
Het lijkt me prettig om na mijn dood te begrijpen hoe alles zat, dacht hij. Maar waarschijnlijk zijn er dan nog steeds raadsels, want zonder puzzels is er geen magie en zonder magie is alles dood. Het heelal boezemt angst in waar we weten dat koele onbegrepen wateren ons met oneindigheid omsluiten. Oneindigheid is te groot voor onze geest. Mensen rennen weg van oneindigheid. Mensen rennen weg van immens veel verborgen ogen. Brenda en Mike lieten dergelijke ogen in hun ziel kijken en voelden daarop diepere angst dan doodsangst. Met *geloof* in buitenaardse ogen die in

je ziel gluren, gaat het goed. Met *weten* dat buitenaardse ogen in je ziel kijken, gaat het fout. Met *geloof* in een oneindig groot heelal gaat het goed. Met *weten* dat het heelal oneindig groot is, gaat het fout. Oneindigheid is iets om in te geloven. Mogelijk is er intelligent leven dat bijna oneindig oud is. *Waar* is dergelijk leven toe in staat? Mogelijk *zeer* veel, zoals beter voelen wat wij voelen dan dat we het zelf voelen.

Nog steeds keek Erik naar de laatste sterren. Ik word gek, dacht hij. *Dit* is waar Brenda en Mike mij altijd voor waarschuwden. De eindeloos verfijnde subtiliteit van de waarheid en de oneindigheid van het universum vernietigen mijn gezonde verstand.
De emotionele lading die hem op de steiger had doen huilen, kroop sterker in hem omhoog. Alles in mij werd gevoelig vannacht, dacht hij. Het verrijkt, maar het is zwaar. Als dit te lang doorgaat, stort ik in. Hoewel, oneindigheid is te groot voor onze geest, maar niet voor ons hart, want met voldoende liefde bezwangeren we het heelal met oneindige levenslust. Over een miljoen jaar stromen er enorm veel gevoeligheden, gedachten en nuances door mensen, want die kunnen ze dan aan, maar *ik* moet me er nu voor afschermen. Mike liet vaak te veel binnenstromen, waardoor hij talloze keren van de rails stuiterde. Ik begrijp nu zijn worstelingen, nadat ik ze zeventien jaar waarnam, maar niet kon bevatten. Alle invallen, emoties en bespiegelingen *bleven* bij hem binnenkomen, terwijl hij er niet over kon praten, want niemand wilde het horen. Maar Mike reageerde zijn spanningen af door te zuipen en anderen te vermaken. Hij amuseerde met misère. Emotionele basaltblokken hakte hij met drank in behapbare gevoelens. Zonder drank verkrampt Mike en kan hij zich niet verbinden met de weinigen die omgang met hem willen. Mike was altijd eenzaam, zo ken ik hem al mijn hele leven, maar tijdens het zuipen besprak hij zijn innerlijke demonen, zodat de weinige sociale contacten die hij had als emotionele bliksemafleiders fungeerden. De afgelopen maanden werd alles anders, want hij had wekelijks contact met Anna en tweewekelijks contact met Luuk en nu is er een boek. Vanavond uitte hij een aaneenrijging van monologen zoals ik nog nooit met hem meemaakte. Mike vocht weer met zijn demonen, maar zijn energie en inspiratie staken boven alles uit. Beladen met misère brachten de vleugels van zijn geest inspirerende woorden. Dat zijn boek uit was, zal hem geholpen hebben om te stijgen ondanks alle pijn. We zitten vaak vol met pijn, maar ondanks de pijn kunnen we omhoogkomen om als een albatros te zweven en dingen te doen die ons en alles en iedereen helpen. Er is pijn, veel pijn, maar er is ook fijn gevoel. Beide ervaar ik vannacht. Fijn gevoel, *echt* fijn gevoel is zo belangrijk. Mike ervoer vrachten pijn, maar decennia was hij uiterst geïnspireerd bezig. Hij zat in de shit vanwege armoede en onsucces, maar voelde hoop vanwege een integer hart dat oprecht het goede zocht. Mensen moeten beter beseffen dat je onmogelijk werkelijk gelukkig kan zijn als je corruptie in je hart laat tieren. Overal op aarde zullen we onszelf een spiegel voor moeten houden. Heb ik dit werkelijk nodig? Neem ik niet meer dan ik nodig heb? Klimaatverandering heeft ons in de houdgreep en dat blijft nog heel lang zo. We moeten leren ons fijn te voelen met veel minder materiële luxe. Dat kan alleen door ons geestelijke geluk

beter te verzorgen en dat kan alleen waar we betere mensen worden en minder corruptie binnen laten stromen. Daarvoor moeten we als mensheid een zware weg afleggen, een weg die veel afzien brengt, maar ook een weg die onze levens in een fijner licht zet omdat we ons beter met onszelf voelen. Waar we meer engelen worden en minder eigenbelangneukers, voelen we ons beter vanwege groter geestelijk geluk. Werkelijk het goede willen, maakt van ons mooiere wezens. Werkelijk het goede doen, geeft goed gevoel door het besef dat we van de aarde een fijne plek maken. Voelen dat je aan het einde van je leven oprecht kan zeggen dat je de aarde mooier probeerde te maken, doet de ziel van ieder mens enorm goed. Waarschijnlijk voelde Mike zich geweldig op alle momenten dat hij sterk meende het goede te doen. Arme mensen moeten ook een toekomst hebben. De natuur moet ook een toekomst hebben. De hele aarde moet een plek in ons hart krijgen. *Toekomstige* mensen en *toekomstige* natuur moeten ook een plek in ons hart krijgen. Brenda had een heel fijne plek toen ze opgroeide op de oude boerderij en betoverd werd door paarden, koeien, schapen, varkens, kippen, honden, katten, weilanden vol met insecten, bloemen en vogels en sloten vol met stekelbaarsjes, salamanders en waterplanten. Haar paradijs hield op te bestaan. We gaan nu naar een paradijs zonder dierlijke voedingsproducten. We gaan nu naar een paradijs waarin *alle* mensen de kansen krijgen die Brenda als dochter van een rijke boer had. Althans, als we licht brengen in plaats van duisternis.

Erik dacht ineens aan een avond die zich twee maanden eerder had afgespeeld en die hem veel hoon van medestudenten had opgeleverd.
Ter ere van zijn aanstaande pensioen had Eriks opa een college aan de studenten en medewerkers van de natuurkunde- en astronomiefaculteiten en alle geïnteresseerde burgers van de stad Groningen gegeven. De grootste collegezaal van de natuurkundefaculteit was afgeladen geweest met meer dan vijfhonderd man. Met een microfoon op zijn borst weidde Klaas een uur uit over de zegetocht van de natuurkunde en kosmologie als gevolg van Albert Einsteins briljante inbreng. Normaal gaf Eriks opa zonder microfoon voor tien tot twintig toehoorders zijn colleges over de snaartheorie.
Klaas deed met zichtbaar genoegen zijn verhaal, waarna mensen vragen mochten stellen. Na een paar minuten schrok Erik, omdat hij een maar al te bekende stem hoorde. Hij keek om en zag zijn oom helemaal boven in de collegezaal achter een microfoon staan.
Mike vroeg zijn vader: 'Wat gebeurt er met de relativiteitstheorie als er gemeten wordt dat sommige informatie sneller dan de lichtsnelheid door de Melkweg reist?'
Erik zag dat Klaas niet op zijn zoon zat te wachten als hij voor een boordevolle collegezaal stond. 'Er wordt nooit gemeten dat er iets sneller dan licht gaat,' zei Klaas, afgemeten.
'Wat gebeurt er met de relativiteitstheorie als het wél gemeten wordt?'
'Laatst dachten een stel idioten…' Eriks opa pauzeerde nadrukkelijk terwijl hij zijn zoon strak aan bleef kijken. '…dat ze gemeten hadden dat neutrino's sneller dan licht

de Zwitserse alpen doorboorden. Nadat ze zichzelf wereldwijd belachelijk hadden gemaakt, wezen vakgenoten fijntjes op de rekentechnische blunder die was begaan, waarna de mafkezen met hun staart tussen de benen van het wetenschappelijke toneel vluchtten. De kans dat er iets sneller dan licht gaat, is nul!'
Mike was niet onder de indruk geweest en had op scherpe toon gezegd: 'Ik vroeg niet hoe groot de kans is dat de observatie gedaan wordt. Ik vroeg wat er met de relativiteitstheorie gebeurt áls de observatie gedaan wordt. Ik vermoed dat u het antwoord op de vraag niet weet en dat u die onwetendheid niet wil toegeven.'
'Wel, meneer,' zei Mikes vader, beheerst, maar met een van woede trillende stem. 'Uw vraag is ook niet gemakkelijk.'
'Dat beweer ik ook niet! Beantwoord de vraag!'
Er ontstond geroezemoes in de collegezaal en mensen keken om naar Mike.
'Er gaat niets sneller dan licht volgens de relativiteitstheorie,' begon Klaas, die leek te twijfelen tussen verder spreken en zijn zoon de zaal uitsturen.
'Dat weet iedereen! Beantwoord de vraag!'
Nu ging er luid geroezemoes door de collegezaal en Erik zag medestudenten met een boosaardige glimlach naar hem kijken.
'Dat doe ik, maar als u uw fatsoen niet houdt, doet u er beter aan en verláát deze zaal!'
'Reken maar niet dat ik wegga voordat ik antwoord heb, vuile klootzak!'
Nu was er geen sprake meer van geroezemoes. Mensen riepen naar Mike dat hij zich stil moest houden. Klaas leek zich te realiseren dat er een ernstig probleem was ontstaan. Ondertussen hadden er zweetdruppels op Eriks voorhoofd gestaan. Mike is nu tot *alles* in staat, had hij gedacht. Klaas weet dat maar al te goed. Mike is nu in staat om naar beneden te rennen en zijn vader bewusteloos te slaan als die een te nare opmerking maakt.
Erik had nog eens omgekeken naar zijn oom en een blik gezien die weinig goeds voorspelde. Mike stond strak van de adrenaline, wat bij hem nooit naar vluchten leidde. Klaas wist dat maar al te goed, want bij de eerdere confrontatie tussen hem en zijn zoon op de natuurkundefaculteit, waarbij Loes aanwezig was geweest en Mike zijn vader voor rotte vis had gescholden, was de politie eraan te pas gekomen. Die had Mike weggevoerd uit de natuurkundefaculteit, waar zijn vader zichzelf in het toilet had opgesloten.

Erik had overwogen om naar Mike toe te gaan en hem weg te voeren, maar Eriks opa loste het op met: 'Tijdens de eerste fractie van een seconde van het bigbangheelal deed inflatie het heelal uitdijen met een snelheid die vele malen groter was dan de lichtsnelheid. De uitdijing van het gehele heelal dan wel de uitdijing van het ruimtetijdcontinuüm kan wél groter dan de lichtsnelheid zijn, want dit is geoorloofd volgens de relativiteitstheorie. Informatie die sneller dan licht dóór het ruimtetijdcontinuüm gaat, is níet geoorloofd volgens de relativiteitstheorie. U ziet, het antwoord op de vraag is niet gemakkelijk, ook niet omdat er wormgaten in het heelal kunnen zijn

die informatie zeer snel naar een ander deel van het universum kunnen transporteren.'
'Met andere woorden: u weet het antwoord niet en u wilde dat als theoretisch natuurkundige niet toegeven.'
Weer ging er geroezemoes door de zaal, wat Eriks opa niet ontging. Klaas moest met een antwoord komen om geen gezichtsverlies te lijden, maar wist enkel te komen met: 'U weet het antwoord wél, denkt u?'
'U wilde tegenover ons niet toegeven dat u het antwoord op de vraag niet wist. Dat is erg, maar het is nog veel erger. U wilde voor uzélf niet toegeven dat u het antwoord wél wist.'
'Dat moet u mij eens uitleggen,' zei Klaas, met een strak gezicht.
Klaas is nu aan de winnende hand, had Erik gedacht. *Natuurlijk* weet Mike niet wat Klaas wist zonder dat Klaas het wist. Dit slaat nergens op.
'Impliciet heeft u het ons al verteld,' had Mike gezegd. 'Informatie die sneller dan licht door de ruimte gaat, is niet geoorloofd volgens de relativiteitstheorie en haalt de theorie dus onderuit.'
'Als écht gemeten wordt dat bepaalde informatie sneller dan licht door het heelal reist, waarbij er geen sprake is van een wormgat, gaat de relativiteitstheorie onderuit. Zo goed, meneer? Dit zal echter nooit gemeten worden. Volgende vraag graag.' Eriks opa keek de zaal rond.
'Niet zo snel, pa,' zei Mike, relaxed, waarop een oorverdovende stilte volgde en mensen massaal naar Mike omkeken. 'Het gaat nog een stuk verder dan jou lief is.'
Mikes vader leek te twijfelen tussen jij of u zeggen, maar koos andermaal voor het laatste. 'Waar heeft u het over, meneer?'
'Sinds het Ghosh-Mandel-experiment uit 1987 weet iedere natuurkundige dat bepaalde informatie sneller dan licht gaat. De relativiteitstheorie ging drie decennia geleden al met pensioen, maar er is geen natuurkundige die dat wil zien, want honden als jou vinden het veel te prettig om mooi weer te spelen. Er is allang en breed gemeten dat er informatie sneller dan licht gaat! Jij bent een rationeel karkas, uitgehold door wetenschappelijke corruptie!'
Vervolgens was Mike door de hoogste deur in de collegezaal verdwenen.
Erik was zo kwaad geweest dat hij een week niet met zijn oom gesproken had. Mike en Klaas hadden na het incident geen contact meer met elkaar gehad.

Op Luuks boot herleefde de woede in Erik, maar naast begrip voor zijn grootvader was er nu ook begrip voor Mike. Niet eens vanwege het besef dat het werk van Mike mogelijk belangrijk was. Het was vooral Mikes psychische toestand waar Erik steeds meer begrip voor kreeg. Natuurkundigen, kosmologen en astronomen keken volgens Mike vanuit hun wetenschapszetels neer op het klootjesvolk dat in de verste verte niet kon tippen aan hun superieure inzichten. *Als* Mikes ideeën goed zijn, hebben de professoren geen flauw benul van de fysieke werkelijkheid, dacht Erik. Ze doen dan belangrijk werk af als rotzooi waar je niet naar moet kijken. *Als* Mikes werk belangrijk is, is Mikes woede terecht, vooral als de veiligheidsanalyses van

deeltjesversnellers in de prullenmand verdwijnen met een foute relativiteitstheorie. Overigens is het Ghosh-Mandel-experiment uit 1987 zeer veel bestudeerd door natuurkundigen. Daar zit Mikes woede niet. Mike is kwaad omdat er geen aandacht is voor alternatieve denkers die natuurkundige metingen en natuurkundige krachten verklaren met deeltjes die sneller dan licht gaan. Trouwens, als er deeltjes bestaan die sneller dan licht gaan, kan je dan nog van deeltjes spreken? Natuurkundigen weten bij licht al niet of je van deeltjes of golven moet spreken. Misschien moet je wat dat betreft denken aan wat Mike me ooit vertelde: 'Denk aan een goudatoom, Erik. Dat is een deeltje. Denk vervolgens aan steeds kleinere deeltjes. Is er ergens een scherpe lijn te trekken waar een deeltje niet langer een deeltje is, maar een golf? Volgens mij kan je wat dat betreft geen scherpe grens vinden en moet je daardoor altijd van een deeltje spreken als je alle fysieke shit tot op de bodem wil begrijpen.'
Op de punt van Luuks boot staarde Erik naar de horizon, waar het blauw van een nieuwe dag zich steeds sterker manifesteerde en een onderliggende oranje gloed had gekregen. Je ziet vaak wat je *wil* zien, gingen zijn gedachten verder. Mensen met integriteit zien de realiteit vaak beter, omdat hun blik de werkelijkheid niet met eigenbelang kleurt. Maar Mike zit ook met eigenbelang. Hij wil graag doorbreken met zijn ideeën en gewaardeerd worden. Je kan net zo goed aan de integriteit van Mike twijfelen als die van Klaas. Het gaat niet om de integriteit van Mike of Klaas, het gaat om *mijn* integriteit. Wil ik voortaan scherper zien hoe de werkelijkheid in elkaar steekt? Ik moet met meer integriteit mijn pad vervolgen, *dat* is wat deze nacht mij boven alles duidelijk maakt. Mijn weg wordt waardeloos waar corruptie te sterk de lakens in mijn hart uitdeelt. Deze nacht vertelt mij niet hoe de fysieke werkelijkheid van het heelal in elkaar steekt. Deze nacht vertelt mij ook niet hoe *ik* in elkaar steek. Deze nacht vraagt mij meer mijn best te doen als mens. Dat is alles. Ik wilde niet weten hoe de fysieke werkelijkheid in elkaar stak. Ik wilde niet weten hoe mijn psyche in elkaar stak. Ik deed onvoldoende mijn best. 'Ga écht uitzoeken hoe alles in elkaar steekt.' *Dat* is wat deze nacht mij vertelt. De aarde gaat kapot aan *ich habe es nicht gewusst*. Al heel lang. In allerlei soorten en maten. Werkelijk de werkelijkheid willen zien, werkelijk het goede willen zien, wacht op ons.

Ineens begreep Erik waarom zo veel mensen ontlading zochten door te communiceren. *Te* veel isolatie en je wordt gek omdat je knetterende brein zich te weinig uit, dacht hij. Sociale verbinding ontspant de ziel. Er stroomt altijd van alles bij mij binnen. Mijn gedachten gaan altijd door. Maar ik communiceer ze nauwelijks en daardoor knettert het steeds harder in mijn hoofd. Ik ben al heel lang een binnenvetter. Ik ben te veel alleen. Ik voel *enorme* behoefte om te communiceren, om mezelf te verbinden en de liefde te voelen die overal tussen mensen heen en weer golft.
Plotseling voelde hij heel akelig verdriet. Hij greep de kabel ook met zijn rechterhand vast en kneep met beide handen zo hard in het staal dat ze pijn deden. Ik voelde vanaf mijn vierde weinig verbinding, dacht hij. De dood van mijn ouders bracht isolement en kou. De astronomiefaculteit bracht verbinding en warmte. Ik kwam op een plek waar ik met anderen kon communiceren. Niet over de pijn in mijn hart, wel

over het universum. De natuurkunde, kosmologie en astronomie haalden mij uit het huis van de butler, dat in onze buurt bekendstond als de plek waar je nooit naartoe moest gaan. *Natuurlijk* wilde ik de warmte van de universiteit niet kwijt, al kreeg ik daar koude douches vanwege mijn verbinding met Mike. Ik was teruggeworpen in mijn oude isolement als ik Mikes alternatieve opvattingen serieus had bestudeerd. Dat kon ik niet aan, ook omdat ik jonger was dan de andere studenten omdat ik op de basisschool een klas had overgeslagen.
Eriks gedachten gingen terug naar wat Mike hem een week daarvoor had gezegd. 'Continu zijn we mentaal aan het verpoppen, Erik, opdat we geestelijke vlinders worden die van de aarde een prachtige plek maken. Zoek moed en stel de vragen waarvan je wel weet dat ze jouw leven niet gemakkelijk maken. Ongemak voedt de groeischeuten die we nodig hebben.'
Ik voel deze nacht veel ongemak, dacht Erik, terwijl hij nog steeds de staalkabel krachtig met beide handen vasthield. Maar het doet mijn geest vliegen. Ik kauw me niet meer suf op 'het gelijk' van de tijdgeest. Met dergelijk 'weten' kom je nooit los van die ene kennisboom waarvan slangen sissen hoe superieur hij is. Het is *moed* dat jou voor het goede doet kiezen. Ons werd millennia lang ingepeperd om niet net als Eva kennis te proeven. Ongelofelijk hoe angst voor de appel met kennis miljoenen mensen indoctrineerde en voor eenkennigheid deed kiezen. Nog steeds. Op onze aarde, die van ons allemaal behoort te zijn, indoctrineren leiders miljarden mensen met religieuze, politieke en wetenschappelijke dogma's. Maar waar waarheid wordt gedicteerd, slaat de geest dood. Behalve als die geest in opstand komt. Is het Ghosh-Mandel-experiment uit 1987 de appel waar we niet in mogen bijten met deeltjes die sneller dan licht gaan? Als zelfs het summum van ons kennisportaal, de natuurwetenschap, mensen indoctrineert, *hoe* slecht is het dan gesteld met de mensheid, *hoe* dicht zitten we dan bij zelfvernietiging?

78

Erik keek naar het zwarte silhouet van Heemstede, dat boven de nog steeds aangroeiende mist uitstak. Het eilandje was volledig begroeid met bomen, die afstaken tegen het oranje van de horizon.
Als het goed is, ligt achter Heemstede Anna's boot, dacht Erik. Mogelijk dat Anna door de invloed van Mike de afgelopen maanden veranderde. Woorden kunnen enorm effect hebben. Goede woorden maken het verschil. We hebben woorden nodig die ons in goede richtingen sturen. Mike publiceerde een dik boek met woorden. Mogelijk goede woorden, gebaseerd op betere visies. Ooit ga ik dood. In mijn donkere uren kijk ik daarnaar uit. Maar zover is het nog niet. Ik heb normaal gesproken nog flink wat jaren te gaan. Wat ga ik doen met mijn tijd? Ik wil Bart of Klaas niet achterna. Ze hebben geen gefundeerde inspiratie. Hun inspiratie vonkt vanuit doorgeslagen eigenbelang. Het zijn zombies, het menselijke in hen stierf. We hunkeren naar goede woorden, want die geven altijd en overal de goede richting. Woorden maakten ons tot mens. Zombies winnen door goede woorden geen kans te geven. Miljarden mensen kennen niet of nauwelijks vrijheid van meningsuiting. Miljarden mensen kennen geen persvrijheid. Miljarden! Wereldwijd moeten we als één volk opstaan om ons voor eens en altijd van de zombies te ontdoen. Het waren altijd de zombies die verwoestingen aanrichtten en zo blijft dat als we niet krachtig veranderen. Ieder mens kan kiezen tussen de mens en de zombie. Goede woorden blijven op afstand als fijne emoties bedolven worden onder dikke stinkende lagen eigenbelang, lagen die alle stralen die mensen doen bloeien, verstikken en verduisteren.

Erik dacht terug aan een door oliebollen en alcohol geïnspireerde Mike van Iersel.
'Het is prachtig dat we doodgaan,' had Eriks oom op 1 januari 2019 om 0.07 gezegd. 'Op een gegeven moment is het klaar en is het aan anderen en dat is goed en weet je waarom?'
'Nou?' had Erik gereageerd.
'Soms wil je iets weten, dus denk je na, maar de scherpte ontbreekt, want je hart is er niet bij. Je probeert het, maar je hersenen zijn lam. Alleen met je hart erbij zie je helder. Gevoelens veranderen als je ouder wordt. Waar je heel oud wordt, slijpt je geest niet meer fonkelende diamanten, maar glimlacht het tussen de bloemen. Als je hart bruist, sprankelt je brein. Zorg dat je nú doet wat je hart jou ingeeft, nu de volle capaciteiten van je brein en lichaam jou tot zo veel in staat stellen. Fuck de verlangens van Bram en Klaas en de adviezen van zompige meelopers zoals Bart. Verlies je niet in geestdodende veiligheid omdat een overmaat aan angst jou blind maakt voor de wegen die moeilijk en zwaar zijn, maar jou recht doen omdat ze je vol laten leven. Vrees niet de dood, vrees een waardeloos leven.'
Erik had niet goed begrepen wat zijn oom hem probeerde te vertellen. 'Wat bedoel je met een waardeloos leven?' had hij Mike gevraagd.

'Zo leven dat je weet dat je als mens tekortschiet terwijl je dat niet wíl weten, waardoor je je kennis ten aanzien van jezelf levenslang angstvallig wegstopt. Onmacht hoest nog steeds machtswellust in veel oudjes op, waarop ze menen dat ze nóg een keer met visies moeten komen die ze allang hadden moeten wijzigen. Het is zó waardeloos als je zelfs op stokoude leeftijd nog dwangmatige shit in de vorm van eigenbelang neukende logica op de wereld los moet laten om overeind te blijven. Veel gerespecteerde oude zakken vervuilden levenslang de aarde en houden er pas mee op als ze tegen hun zin door de dood meegesleurd worden. Dergelijke rukkers zijn zelfs op hoge leeftijd nog niet in staat om de warme belangstelling te tonen die jongere generaties goeddoet en die jongeren zo hard nodig hebben. Waar ik werkelijke onschuld in ouderen traceer, ontroeren ze me, maar vaak zie ik de gevolgen van een waardeloos leven in de vorm van hardnekkig rationeel vuil waarvan het verkapte eigenbelang nog steeds stelselmatig afdruipt. Betover de aarde met onschuld, Erik. Betover de aarde door onze planeet te verschonen van alle dwangmatige rotzooi. Bespaar jezelf, mij en de hele planeet een waardeloos leven!'
'En dan?'
'Dan voel je de liefde van toekomstige generaties die begrijpen dat je wérkelijk je best deed. Dan word je een engel en vertrek je met een glimlach op je gezicht.'
'Mogelijk dat er na enige tijd niemand nog aan je denkt,' had Erik opgemerkt.
'Natuurlijk, zo werkt het nou eenmaal, maar dat maakt geen fuck uit.'
'Wat maakt dan wel uit?'
'De glimlach op je gezicht.'
'Als die pas helemaal aan het einde tevoorschijn komt, heb je een waardeloos leven achter de rug.'
'Zo werkt het niet,' had Mike gezegd.
'Hoe dan wel?'
'Zonder de inspiratie die ontstaat als je heel diep vanbinnen voelt dat je voor het goede vecht, snijdt de schaamte voor een waardeloos leven door je hart. De glimlach op je gezicht is niet een échte glimlach. Vechten gaat vaak in het geheel niet gepaard met glimlachen.'
'Wat is die glimlach dan wel?'
'De inspiratie die van je ziel spat waar je oprecht meent voor het goede te knokken.' Mike had Erik met een open blik aangekeken. 'Je komt er nog wel achter, want je steekt als mens op een geweldige manier in elkaar.'
'Wat bedoel je?'
'Enkel duurzame inspiratie brengt de glimlach die we allemaal willen. Enkel duurzame inspiratie brengt het geluk waar we zo naarstig naar op zoek zijn. Duurzame inspiratie ontvouwt zich als je oprecht naar het goede zoekt. Er zijn er zo fucking veel die hem schijten vanwege allerlei angsten in de eigenbelanglagen van hun ziel, waardoor ze geen seconde het werkelijk goede zoeken. Crepeer in dwangmatig je geld tellen, televisie kijken, gebakjes vreten of altijd weer oplepelen hoe je goed je wel niet bent, maar mij belazer je godverdomme niet met je debiele schijngeluk. Ik zíe het wanneer iemand écht inspiratie vond. Ik zíe het wanneer onschuld zich rond

iemands hart drapeerde omdat een blijvende zoektocht naar het goede de persoon duurzaam van inspiratie voorzag. Ja, ik was vaak doodongelukkig, maar het ontbrak me niet aan inspiratie, waardoor ik altijd weer overeind kwam. Hield ik mezelf duurzaam voor de gek? Mogelijk, de waarheid weet zich heel vaak weer om te draaien, dat geldt net zo goed voor mij. Toch, als we stappen vooruit willen maken, moeten we ons ontdoen van de hypocriete meuk waarmee we voorwenden het goede te willen terwijl onze kop barst van de eigenbelangshit. Je komt er nog wel achter. Je vindt je inspiratie nog wel. Omdat je beter bent dan je denkt. De dag waarop je een andere weg inslaat, is onderweg naar jou.'

Mijn oom kan mooi praten, maar ik heb geen zin om net als hem partnerloos en kinderloos door het leven te gaan omdat ik geen cent verdien, dacht Erik, terwijl hij met zijn rechterhand de staalkabel vast bleef houden en zijn verkleumde linkerhand in zijn broekzak stak. Mike was decennia zo eenzaam dat hij vaak naar de dood verlangde. Hij *vreesde* niet een waardeloos leven, hij *had* een waardeloos leven. Of val ik hier terug in een oude valkuil? Een kuil waar ik vannacht moeizaam uit klauter? Mike was altijd geïnspireerd als hij aan zijn ideeën werkte en dat deed hij iedere dag. Je ervaart je leven als waardevol als je geïnspireerd je dagen vult. Mike verlangde vaak naar de dood, maar hij verlangde nog veel meer naar het uitwerken van zijn visies op de filosofische en fysieke werkelijkheid en *dat* was wat hij decennia deed. Dat hij arm bleef en er geen vrouw kwam en geen kinderen, had hij liever dan ongeïnspireerd voor een loonstrook werken. Of eigenlijk, hij hoopte met zijn theorieën op roem en rijkdom en vrouw en kinderen, maar door risico's te nemen en te verliezen kwam daar niks van terecht. Je wil niet verliezen, maar je verliest sowieso als je je dagen vult met ongeïnspireerde sleur om maandelijks financieel succes op te strijken terwijl je je continu inspant om niet onder ogen te zien hoe waardeloos je je leven eigenlijk vindt. Wil je *echt* een mens zijn dan heb je geen keus. Dan kruip je door het oog van de naald die integriteit heet en hoop je dat je niet verliest. Luister naar het geluid van de werkelijkheid of glijd af naar karakterloosheid. Ik wil de *werkelijkheid* zien, niet een werkelijkheid die me goed uitkomt. Ik vermoed dat Anna dat ook wil.
'Volgens mij denk je aan iets heel moois,' zei Eriks oma, die achter hem was komen staan.
Erik schrok. Even vermoedde hij dat zijn oma stiekem achter hem was geslopen, maar direct daarop drong het tot hem door dat Brenda nooit stiekeme streken uithaalde, daarvoor zat haar zuivere trots te diep.
'Ik dacht aan Anna.'
'Anna is één van de zuiverste mensen die ik ooit tegenkwam,' zei Brenda, terwijl ze links van de staalkabel ging staan en de kabel met haar rechterhand beetpakte. 'Anna is zoals ze klimt, onbevreesd.'
'Onbevreesd? Kan dat?'
'Ik bedoel dat Anna moedig is. Moedige mensen voelen veel angsten minder, omdat ze die overwonnen, maar nieuwe angsten razen altijd in hen rond. Moedige mensen

zijn eerlijk. Je krijgt fijn en diep contact met hen als je zelf ook eerlijk bent. Dan sprankelen de communicatielijnen als blijmoedige buidelmezen die voor de verandering eens níet vreemdgaan. Voel altijd zuivere trots, Erik. Dat maakt van jou zo veel meer mens. Valse trots voedt lafbekken als Klaas, die met schrijnend weinig integriteit het leven beschamen, terwijl ze als engelen rondparaderen. Als alle mensen om hem heen verdrinken, blaast Klaas zelfvoldaan zijn zwemvest op. Sorry, Erik, ik moet ophouden met afgeven op je opa.'
'Je geeft inderdaad altijd op Klaas af,' zei Erik en voelde bevrijding vanwege zijn eerlijkheid, al vroeg hij zich af of zijn opmerking niet vals was, omdat zijn woorden *Brenda* kwetsbaar maakten, *niet hem*. Sterker nog, hij had net een schot voor open doel ingekopt, zijn woorden waren waardeloos geweest.
'Er zit rancune en dat soort troep in mij,' zei Brenda, bedeesd. 'Net zo goed is Klaas een rotzak, want hij is niet eerlijk omdat zijn eigenbelang heilig voor hem is.'
'Jij bent wel eerlijk. Daarom voel ik me veilig bij jou.'
'Begrip brengt geluk.'
'Wat bedoel je?' vroeg Erik, verbaasd.
'Vrijwel al onze psychische stoornissen zijn een reactie op iets wat in onze kindertijd onvoldoende of te veel aanwezig was. Als kind ontwikkel je dan een mechanisme om je toch voldoende prettig te voelen, zodat je overleeft. Dergelijke mechanismes brengen betonrot in ons zieltechnische fundament en creëren onder meer zichzelf toejuichende narcisten en van pijn wegrennende alcoholisten en bipolaire stuiterballen. We worden gelukkiger als we onszelf beter begrijpen omdat we met meer zelfbegrip betere verbindingen met onszelf en anderen maken, ook met onze partners en kinderen. Betere verbindingen brengen de rust en het zelfvertrouwen dat van ons gelukkige mensen maakt. Onbegrip creëert rotzakken als Klaas omdat ze nooit iets van hun inwendige duisternis willen begrijpen, daar zijn ze te laf voor.'

Mike kreeg nooit complimenten, dacht Erik. Niet van zijn vader, niet van zijn opa en niet van mij. Hopelijk van Brenda, maar die was er heel lang nauwelijks. Mike trok zichzelf uit het moeras, waarbij alcohol zijn vriend, medicijn en toeknikkende vader en moeder was. Tegelijk duwde alcohol hem naar de rand van het ravijn, waardoor hij vaak viel, soms letterlijk, zoals de keer dat hij dronken van zijn fiets viel en een oogkas brak.
'De stabiliteit van mannen als Klaas zit in een vrouw die niet wegloopt,' zei Brenda, terwijl Erik zag hoe haar adem een wolkje vormde vanwege de kou. 'Zulke mannen verkruimelen tot een ontredderd hoopje als hun vrouw niet meer de bliksemafleider van hun karakterloosheid is.'
'Hoe ga jij met dergelijke mannen om, Brenda?'
'Ik ben erg slecht in mensen ruimte en veiligheid bieden waar ze mij het tegenovergestelde geven.'
'Hoe zit dat met Mike?'

'Mike stelt zich kwetsbaarder op dan ik, waardoor hij harder geraakt wordt. Zo fungeert hij als bliksemafleider voor wie hij tegenkomt, vooral kwaadaardigen, maar waar de stroomstoot te groot wordt, explodeert hij. Dan wil je hem niet meemaken.'

Voor hen sprong een enorme snoek uit het water. Erik en Brenda zagen hem kortstondig zweven, waarna de vis met een klap terugviel in het water.
'Vreemd, hè?' zei Brenda. 'Zo stil als het meer erbij ligt.'
'Het enige wat ontbreekt is een ijsberg.'
'En dampende liefde, zoals in je favoriete film *Titanic*,' zei Brenda. 'Dampende liefde die Anna dolgraag wil.'
'Anna de onverschillige.'
'Anna is niet onverschillig. Onverschillige mensen zijn bange mensen die weglopen waar ze moeten vechten. Anna is geen angsthaas.'
'Waarom denk je dat?'
'In De Klimborg zag ik haar vaak moed verzamelen, waarna ze gracieus klom. Je hele leven probeer je boven jezelf uit te stijgen en daardoor voelt het goed als je stappen maakt met sport, hoe klein die stappen ook zijn en hoe laag je sportieve niveau ook is, want ergens voel je dan dat je als mens ook stappen maakt. Fysiek stappen maken, zorgt automatisch ook voor mentale stappen'
'Is onverschilligheid slecht?'
'Nee,' zei Brenda, tot Eriks verbazing. 'We hebben onverschilligheid nodig om te overleven. Te veel ellende vernietigt levenslust. We voelen al onze pijn, maar die van anderen komt vaak nauwelijks binnen, wat meestal heel goed is. Trouwens, onze eigen pijn drukken we ook vaak weg. Over het algemeen hebben we als mensen allemaal dezelfde emotionele logica. Waarin we van elkaar verschillen, zijn de verhoudingen tussen opponerende gevoelens. We worden betere mensen als we tot mooiere verhoudingen komen. Soms word je een beter mens als je bepaalde vrees vergroot.'
'Wat voor vrees?'
'Vrees voor verlies aan biodiversiteit. Vrees voor klimaatverandering. Vrees voor de Large Hadron Collider. Vrees voor anderen onrecht aandoen. Onze onverschilligheid keert zich tegen ons. Wereldwijd zijn we te onverschillig naar arme mensen, de natuur en de mensen en natuur van de toekomst. Misschien moeten we vooral vrezen voor ons oordeel over onszelf waar we te onverschillige rotzakken worden.'
'Waarom moeten we voor dat oordeel vrezen?' vroeg Erik.
'We zijn mensen. We worden ongelukkig waar we te sterk voelen dat we akelige wezens zijn. Soms heb je moed nodig om vrees binnen te laten komen. Soms heb je moed nodig om te beseffen dat je de angst moet overwinnen die jou afhoudt van het zien van het betere mens in jou.'
'Waarom zijn we bang om het betere mens in ons te zien?'
'Omdat zicht op het meer humane in ons onherroepelijk met zich meebrengt dat we moeten inleveren en afzien om onszelf gelukkig te kunnen blijven voelen,' antwoordde Brenda.

'Wat bedoel je nou?'
'Meer humaniteit betekent harder knokken voor het welzijn van de hele planeet.'
'De moed die klimmen van mij vraagt, verspreidt zich naar andere plekken in mij,' zei Erik. 'Klimmen maakt me daardoor ook beter in het verslaan van andere angsten. Werkt het ook zo bij toneel?'
'Ja. Bij toneel moet je ook angst overwinnen en dat overwinnen kan overmatige zelfbescherming reduceren, waardoor bepaalde verlangens minder onderdrukt worden, vaak goede verlangens, vaak nobele verlangens. Verlangen naar nobel gedrag brengt op zijn beurt vaak angst, waardoor je nog meer angst moet overwinnen. Het overwinnen van angst opdat we naar het goede koersen, maakt van ons fijne mensen en dat is wat we willen zijn. Fijne mensen doen de aarde stralen, ze zetten onze planeet in een betoverende gloed. We moeten angsten overwinnen om tot het goede te komen. Het verdoven van angsten doet ons moedig lijken, maar ondertussen zijn we angsthazen, wat ik vaak was met alcohol. Het verdoven van angsten maakt onverschillig. Het gaat niet om overleven, niet echt. Overleven is waardeloos als je een waardeloos leven leidt. We willen een goed mens zijn, Erik. Als we geen goed mens zijn, verdwalen we en zorgt valse inspiratie voor verkeerde afslagen. Waar je een waardeloos mens bent, zoek je eindeloos in de mist en vind je nooit verlossende eindpunten.'
'Wat zijn verlossende eindpunten?' vroeg Erik.
'Momenten waarop je je werkelijk gelukkig voelt.'
'Is een goed mens zijn essentieel om je werkelijk gelukkig te kunnen voelen?'
'Ja. Echt geluk is wat we allemaal willen. Echt geluk dan wel werkelijk fijne gevoelens is waar alles om draait. We hebben geen keus. Niet als we ons werkelijk gelukkig willen voelen. We moeten knokken voor een betere aarde om echt geluk te vinden. Zonder de zoektocht naar het werkelijk goede is je leven klatergoud dat nooit écht prettig straalt. Ik ben bipolair en had heel nare depressies. Ik zal niemand ooit mijn leven toewensen, daarvoor was het te vaak verschrikkelijk beroerd. Voor Mike geldt dat ook. Maar Mike en ik kenden ook veel momenten van intens geluk, vooral als we zeer geïnspireerd waren. Het is heel moeilijk om mooie momenten te ervaren zonder oprecht te zoeken naar het goede. Gelukkig maar, want de aarde heeft een enórme boost nodig, een gigantische zoektocht naar het goede. Miljarden mensen die wérkelijk het goede willen, brengen ongelofelijk veel goede keuzes. Ik hoop zeer sterk dat er een wereldwijde zoektocht naar het goede komt. De aarde heeft betoverend licht nodig, Erik. Licht dat onze harten doet zwellen in het besef dat miljarden op zoek zijn naar het geestelijke goud dat onze planeet duurzaam in bloei zet.'
'Wat kan dat licht brengen?'
'Goede woorden.'

De mist was ondertussen zo dik geworden dat Luuk de snelheid van zijn boot omlaagbracht.
Als intellectuele narcist liep ik achter 'feiten' aan, dacht Erik. 'Feiten' die steeds meer fout lijken te zijn. Zak ik vannacht op drie manieren door het ijs? Een foute

relativiteitstheorie, een big bang die nooit plaatsvond en een onderbewustzijn dat bescherming zocht met intellectuele grootheidswaan? Ik vermoed steeds sterker dat ik fout zat en dat de aarde mogelijk groot gevaar loopt vanwege deeltjesversnellers. Maar het gekke is dat iets anders een *nog* donkerder wolk werd deze nacht. Ik wist wel dat de klimaatverandering verschrikkelijk gaat worden, maar ik dacht er nauwelijks aan omdat ik niet wist wat ik er aan kon doen. Dat is bullshit, begrijp ik nu. *Natuurlijk* kan ik er van alles aan doen. Maar dat kost moeite, daarvoor moet ik me inspannen. Ik had geen zin in die inspanning en daar zat een stuk karakterloosheid. Ik maakte me zorgen over klimaatverandering, besefte wel hoe hard het nodig is om ertegen te vechten, maar deed er weinig aan omdat ik geen zin had om me in te spannen en geen zin had om in te leveren. Mijn eigenbelang gaf de doorslag, want ik wilde dolgraag in een kasteel van een huis wonen. Onverschilligheid is niet altijd goed, onverschilligheid kan zich tegen jou en de hele planeet keren.
'Jammer dat je Anna niet leuk vindt,' zei Brenda, terwijl ze haar kleinzoon onderzoekend aankeek.
'Eigenlijk vind ik Anna heel leuk, maar ik durfde dat niet toe te geven omdat ze altijd bot op me reageerde.'
'Zo beschermde je jezelf,' zei Brenda. 'Anna ook, maar ik vermoed dat Mike de afgelopen maanden een sterke invloed op haar had. Er kan iets moois tussen jou en Anna ontstaan, want er is bij jullie allebei sterke innerlijke groei en dat is het wortelkanaal van liefde. Het mooiste is iemand tegenkomen met wie je dicht bij jezelf blijft zonder te verstarren, integendeel, iemand met wie je juist loskomt van alles wat jou gekooid hield.' Brenda pauzeerde even, waarna ze fluisterde: 'Ik vond nooit grote liefde, maar Luuk is een geweldige vent.'
Erik dacht aan Anna, die waarschijnlijk de hele nacht bij Mike was geweest. 'Misschien wil Anna wraak nemen op haar vader door met Mike in bed te duiken.'
'Daar zie ik Anna niet voor aan,' zei Brenda. 'Bovendien wil Mike dat niet.'
'Waarom niet?'
'Mike moet eerst van de alcohol af voor hij liefde kan vinden.'
'Waarom?'
'Als alcoholist houd je altijd meer van de drank dan van je geliefde. Ga voor liefde, Erik. Zonder liefde resoneert alles hol. Seks zonder liefde genereert verbindingen die meer ellende dan geluk brengen. Mike weet dat maar al te goed, want hij is er het resultaat van. Oh, zeker, ik meende dat ik verliefd was op Klaas, maar het was een verliefdheid die gebaseerd was op intens verlangen naar het verdringen van leegte. Ik had Klaas veel beter moeten leren kennen voor ik met hem in bed belandde. Diep in elkaars ziel kijken om vervolgens steeds sterker verbinding te voelen door liefde, maakt het hartverwarmende vuur dat nooit dooft. Open je voor Anna en kijk wat er gebeurt.'

Erik keek naar het licht in het oosten.
'Gistermiddag klom ik mijn eerste 7a,' zei hij, omdat hij zich onzeker voelde vanwege Brenda's woorden over liefde.

'Is het je eindelijk gelukt? Fantastisch, Erik! Mijn hoogste score is een 6c. Een 7a bleek elke keer een brug te ver voor mij.'
'Vreemd,' zei Erik. 'Kapotgaan brengt vaak fijn gevoel.'
'Wil je nooit meer pijn? Ga dood. Maar dan voel je ook nooit meer vreugde. Er zijn altijd moeilijker routes, die meer van je vergen en meer pijn doen. Maar als je eraan toe bent, wil je niet anders, want leven zonder pijn is zielloos dwalen. Mensen kiezen steeds meer voor een innerlijk rijk leven dankzij afzien. Het brengt een gelukkiger aarde.'
'Waarom?'
'Een mens met een innerlijk rijk leven is een bezield mens. Bezielde mensen willen geluk voor alles en iedereen. Een ecosysteem is een eindeloze slachting. Het kwaad in ons is de natuur in ons: het te weinig geluk willen voor alles en iedereen. Maar we worden steeds meer mens en daardoor willen we steeds meer geluk voor alles en iedereen. Overal in het heelal baart het dominant worden van intelligent leven oceanen vol bloed. Dat is zo logisch als het ontstaan van vissen omdat er water is en vogels omdat er lucht is. Overal op aarde veroorzaakten mensen ellende, vooral vanaf het moment dat ze met macht werden gecorrumpeerd in maatschappijen waarin ze hogerop konden. Het kwaad zit genetisch en door onze opvoeding in ons. Het zit in onze natuurlijke agressie en in onze maatschappijen die verre van volmaakt zijn. Veel mensen zijn liever een slecht mens dat door anderen getolereerd wordt dan een goed mens dat door anderen slecht wordt gevonden. Rotzakken krijgen al duizenden jaren veel nakomelingen zolang ze niet als vuilak door de mand vallen. Veel goede mensen werden uitgekotst of doodeenvoudig afgemaakt. Maatschappelijk sta je er boosaardig vaak beter voor. Dat is normaal vanwege de vele valkuilen die in onze samenlevingen zitten.'
'Wat voor valkuilen?' vroeg Erik.
'De valkuilen van de valsheid. Werkelijk een goed mens zijn door zuiverheid in je hart na te streven, levert in onze maatschappijen over het algemeen veel minder individueel voordeel op dan het een stuk minder nauw nemen met integriteit. Loyaal zijn aan je werkgever is de norm, klokkenluiden levert bakken vol ellende. Loyaal zijn aan het wel en wee van de hele aarde, nu en in de toekomst, is een totaal ander verhaal dan loyaal zijn aan datgene wat jou geld oplevert. Loyaal zijn aan de hele aarde is waar we met zijn allen naartoe moeten willen. Het zal heel wat van ons vergen om in dat opzicht flink aan het stuurwiel van de mensheid te draaien, want met een boosaardige tint staan we er als individu vaak beter voor. Maar het integere wezen in ons wil het vuil in ons hart ontrafelen om een mooiere wereld te creëren. Er zijn inheemse volkeren op eilanden in de stille oceaan die maatschappijen ontwikkelden waar géén agressie en corruptie ontstonden, waar níet gemoord werd. Baby's ontwikkelen zich tot fijne volwassen mensen als hun omgeving hen daartoe voldoende in staat stelt. Waar we als mensheid er wereldwijd in slagen om onze kinderen op te voeden in veel fijnere gezinnen, op veel fijnere scholen en in veel fijnere maatschappijen, maken we een enorme en prachtige sprong voorwaarts. Dan tolereren we overal op aarde geen dictaturen meer zoals die in Rusland, China, Iran

en Noord-Korea en bestrijden we veel beter de opwarming van de aarde. Onze kinderen voelen enorme behoefte aan liefde en ouders scoren op dit vlak zo veel beter als ze diep van elkaar houden omdat ze dooretterende opvoedtechnische shit van vroeger de baas werden en de ellende van hun maatschappij doorzien. Integere ouders maken gelukkiger kinderen. Gelukkiger kinderen maken een gelukkiger planeet. Er is zeer wel mogelijk geen plek in het heelal waar de natuur níet moordt en waar intelligente wezens tijdens de ontwikkeling van maatschappijen elkaar níet afslachten. We zijn allemaal in staat om ons goed te voelen met moord en doodslag, want dat is onze enige optie als we naar een natuurfilm kijken en als we naar de realiteit van de mensheid kijken.'
'Wat bedoel je met het laatste?' vroeg Erik.
'Er gaat geen dag voorbij zonder dat er mensen vermoord worden. Dat weten we allemaal en allemaal weten we ons goed bij die kennis te voelen, want we hebben geen keus. Maar we zijn ook allemaal in staat om als mens stappen te maken, want dat is onze enige optie als we planeet Aarde in een paradijselijke plek willen omtoveren. Dankzij wetenschap en techniek wisten we ons beter te vermenigvuldigen. Dankzij wetenschap en techniek wisten we de afgelopen eeuwen een enorme sprong te maken, waardoor we nu comfortabeler leven, gezonder zijn en ouder worden. Dat is mooi, maar het kwam met een enorme prijs, waardoor we nu de hel van klimaatverandering in het gezicht staren en er steeds meer pijn in ons hart kruipt vanwege wegkwijnende natuur. We moeten allemaal stappen naar een beter mens maken. Lukt ons dat onvoldoende dan wacht ons de hel.'
'We komen uit het dierlijke paradijs en we gaan naar het menselijke paradijs,' zei Erik. 'Mits onze geest mooiere mensenvleugels vouwt. In ieder van ons huist een moordenaar en in ieder van ons huist een engel. De mensheid kan zichzelf wereldwijd ontwikkelen tot de moordenaar van planeet Aarde, maar we kunnen ook de engel worden die van de aarde opnieuw een paradijs maakt.'
Erik keek nog steeds naar het oosten, maar voelde hoe Brenda hem van opzij bestudeerde.
'Misschien moeten jij en Anna een keer gaan klimmen,' zei zijn oma.

Ze staarden in rood zonlicht dat zich een weg boorde door de bovenste helft van de mist. De vogels van de weilanden die Bram ooit toebehoorden, lieten zich nog niet horen.
'Mike had dolgraag kinderen gewild,' zei Erik, na enige tijd.
'Mike was dol op jou en voor jou zorgen dwong hem stabiel te blijven.'
Ineens krijsten er twee zilvermeeuwen vlak boven hun hoofd.
'Alsof ze ons wat duidelijk willen maken,' zei Brenda.
Dat doen ze, dacht Erik. Want ik voel nu sterker dat de dood van mijn ouders geen toeval was. Hun dood zorgde ervoor dat Mike een toelage van Bram kreeg. Hun dood zorgde ervoor dat Mike de ruimte kreeg om zijn ideeën te ontwikkelen en dat hij een boek kon schrijven. Is de dood van mijn ouders bewust door buitenaards intelligent leven veroorzaakt?

'Zag je ooit de film *It's a wonderful life*?' vroeg Brenda.
'Nee. Je noemde die titel vannacht al eerder. Wat is er met die film?'
'Twee jaar voor ik geboren werd kwam de film uit in de Verenigde Staten en flopte gigantisch. Vaak wordt het goede genegeerd, zoals ook *The Great Gatsby*, dat pas na decennia ging verkopen. Het boek staat nu bekend als een meesterwerk. *It's a wonderful life* wordt nu beschouwd als een van de beste films ooit. Ik zie de film zelfs als het meest inspirerende wat ooit door mensen gemaakt werd.'
'Waarom inspireert hij jou?'
'Mensen moeten vaak inzien dat ze slechte dingen doen, maar in *It's a wonderful life* moet de held begrijpen dat hij góede dingen doet, ook al applaudisseert er niemand. Na uitleg door een engel koestert de held eenvoudig menselijk geluk in plaats van maatschappelijke glorie. We hebben toejuichingen nodig, Erik, met toejuichingen kunnen we elkaar enorm helpen. Al is het er maar één dan is het al genoeg. Je kan het niet alleen, je hebt minimaal één iemand nodig die jou waardeert en liefheeft. Maar voor sommigen zijn toejuichingen door een enkeling of enkelen niet genoeg. Er zijn er zelfs voor wie het applaus van de hele aarde niet genoeg is. De mensheid is behept met verschrikkelijk rotte appels en die steken manden vol karakterloze meelopers aan. Toch, het merendeel van de mensen is goed en wil het goede. Het is alleen dat het goede vaak diep verscholen ligt, waardoor het heel moeilijk is om er een glimp van op te vangen, laat staan dat je het in zijn volle omvang ziet en begrijpt wat je moet doen. En toch zijn er altijd voorbeelden geweest van mensen die met hart en ziel naar het goede groeven. Die mensen hadden vaak prachtige levens, hoe erg ze ook afzagen, want als we de engel in onszelf vinden, vinden we het geluk waar geen mens zonder kan. Misschien vernietigen we onze planeet, Erik, maar dat maakt de mens niet slecht.'
'Wat?'
'Ik was geen slecht mens toen ik mijn kinderen niet opvoedde, maar een kluns was ik wel.'
'Vind jij jezelf een goed mens?' vroeg Erik.
'Je sterft als je een slecht mens in de spiegel ziet. Alsof de duivel jou doormidden snijdt. Ieder mens ziet een goed mens in de spiegel, hoeveel twijfels over dat goede mens ook door de ziel zinderen.'
'Vincent van Gogh zag niet een goed mens in de spiegel, waardoor hij een oor afsneed.'
'Vincent van Gogh is de uitzondering op heel veel regels. Hij was een beter mens dan hij dacht en daardoor echoot zijn pistoolschot in de eenentwintigste eeuw nog na. Zijn leven is *It's a wonderful life* met slechte afloop. De film steelt ons hart, Vincent verscheurt het. De mens is niet slecht, Erik. De mens is zoekende. Al heel lang. Soms vinden we het paradijs. Soms de hel. In ieder van ons schuilt de egoïstische vuilak naast de engel die verlangt naar geluk voor alles en iedereen. In ieder mens huist Adolf Hitler en in ieder mens woont Vincent van Gogh. Dat besef kan moedeloos maken, omdat Adolf altijd weer de kop opsteekt, maar waar we ons als mensheid goed ontwikkelen, komt Vincent steeds beter tot bloei.'

Erik boog zich licht voorover en keek naar het rimpelende water rond de voorsteven van het schip.
Mensen als Mike en Brenda vinden wat ze zoeken als hen de tijd wordt gegund, omdat ze de werkelijkheid willen zien in plaats van een slap of zelfs fout aftreksel daarvan, dacht hij. *Echt* de werkelijkheid willen zien, brengt je tot goede keuzes. *Echt* de werkelijkheid willen zien, begint met de werkelijkheid van jezelf willen zien.
'Vinden Klaas en Bart wat ze zoeken?' vroeg hij Brenda.
'Ze zoeken niet en dus vinden ze niks. Je zoekt pas als je onder het oppervlak kijkt. Klaas en Bart laten zich sterk leiden door vrees die ze niet kennen, omdat ze die nooit wílden kennen. Met alcohol komen er diepere gevoelens in hen naar boven, maar dat zijn gevoelens die nóg diepere gevoelens afschermen. Zonet zag je bij Klaas de glimmende haat waarmee hij diepere lagen afschermt.'
'Wat bedoel je?'
'Een beschadigd kind zocht veiligheid bij het gelijk van de groep.'
Die kwam te hard binnen bij Erik, die als astronomiestudent net als zijn grootvader jarenlang veiligheid bij 'het gelijk' van natuurkundigen en astronomen had gevonden.
'Mike drinkt veel en jij dronk ook veel,' zei hij, snel, terwijl hij ergens wel wist dat hij Brenda's woorden tijd moest geven om binnen te komen. 'Volgens mij om diepere lagen af te schermen.'
'Daar heb je gelijk in, maar we dronken ook om niet gek te worden van alles wat we boven water haalden.'
'Zoals wat?'
'Zoals het besef dat er heel wat fouten in onze diepere emotionele lagen zitten en het hard werken is om er een paar te elimineren. Maar elimineren betekent dat je de fouten ziet. Dat is totaal wat anders dan je kop in het zand steken zoals Klaas doet, wat ik overigens zelf ook vaak deed door opzij te kijken.'
'Wat voor fouten?'
'Allerlei voorouders van ons leerden dat haat en bedrog loont. Zo overleefden ze. Daarom zijn wij er. Liegen, bedriegen en haten zit diep in ons. Blijf altijd tegen je onvolkomenheden vechten. Je wordt er doodmoe en doodziek van, maar het is je enige optie, want al het andere doet jou degenereren en brengt de zombie in jou tot leven.'
'Moet ik zoeken naar onschuld?'
'Ons grootste talent schuilt in het waarnemen van onschuld in onszelf,' antwoordde Brenda. 'Onschuld is menselijke rijkdom.'
'Waarom?'
'Omdat het ons goed doet voelen met onszelf en er slechts heel weinig is wat beter voelt dan oprecht goed gevoel met wie je bent, wat je wil en wat je doet. Het is heel verleidelijk en gebruik onschuld als glitterlaag, naar jezelf en naar anderen. Maar alles wordt zielloos als je je bagger niet opdiept, want je onderbewustzijn voelt dan steeds

sterker dat je niet écht je best doet om onschuld te vinden. Weiger de stront in jezelf te zien en de duivel snuift in je reet.'
'Ik moet dus zoeken naar onschuld,' concludeerde Erik.
'Zoek datgene wat alles, ook de toekomst, in een prachtig licht zet en je vindt automatisch onschuld.'

Onschuld voorwenden door schuld te verdringen en onschuld winnen door schuld op te diepen, voeren oorlog met elkaar, dacht Erik. Vanaf onze jongste jaren vechten ze in onze ziel. Wil je je onvolkomenheden onder het vergrootglas leggen? Of wil je ze afdekken? Wil je jezelf als mens op maat snijden door voldoende fouten in jezelf te fileren? Of laat je je fouten triomferen door weg te kijken? Vannacht schaaf ik aan mezelf en daar voel ik me steeds beter bij. Humanitair blind worden, is een afgang. Voor mijn part loopt het slecht met me af zoals dat waarschijnlijk met Mike gaat gebeuren, maar veel liever *dat* dan een schijnheilige worden die wegkijkt. Ik *was* een schijnheilige, ik keek weg, ik was een fucking scheef schijtkonijn, maar het roer gaat vanaf hier om.
'Mogelijk hangt het lot van de aarde van de mensen op deze boot af,' zei Erik, die aan de schuld dacht die op hem zou drukken als hij na deze nacht de natuurwetenschappelijke werkelijkheid nog steeds niet goed wenste te zien.
'De hersenen van zeemannen die weken geen land zien, vullen soms het ontbrekende in, zodat ze land zien dat er niet is,' zei Brenda. 'Soms waardeer je je ego op met schijnimportantie, want betekenisloos zijn, is een gruwel. Mogelijk dat Mike door een psychisch valluik viel toen hij een aarde meende te zien die zichzelf kan vernietigen met de Large Hadron Collider. Mogelijk dat Mike door een psychisch valluik viel toen hij dacht dat de relativiteitstheorie en bigbangtheorie fout zijn. Het kwaad wortelt in ons allemaal en ieder van ons worstelt om het uit te roeien. Dat is moeilijk, want je weet vaak niet wanneer je het bestrijdt en wanneer je het doet groeien. Sterker nog, je weet vaak niet wat het kwaad is en wat het goede. Dat maakt ons onzeker. Mogelijk dat het werk van Mike de aarde kan redden en mogelijk dat het onnodige paniek brengt die schade veroorzaakt en zelfs de aarde vernietigt.'
'De aarde vernietigt?' vroeg Erik, ongelovig. 'Hoe dan?'
'Als er bijltjesdagen komen en natuurkundigen geen experimenten met deeltjesversnellers meer mogen doen, remt dat de vooruitgang van de wetenschap mogelijk dusdanig sterk dat we in de toekomst een enorme meteoriet niet van zijn koers kunnen brengen, waardoor het de aarde vernietigt. Hoeveel van de miljoenen die Hitler, Stalin en Mao toejuichten, beseften dat ze het kwaad lieten triomferen? Nú weten we hoe fout Hitler, Stalin en Mao waren, maar er duiken altijd weer nieuwe vragen op. Aan het einde van ieder liedje met antwoorden trekken betere nog te ontdekken waarheden andermaal als onzichtbare schimmen door onze hersenen. Vooruitgang is gediend met goede antwoorden, maar misschien nog wel meer met goede vragen.'
'Wetenschap floreert met vraagtekens,' zei Erik. 'Mogelijk dat vraagtekens bij de veiligheidsanalyses van deeltjesversnellers de belangrijkste vraagtekens van dit moment zijn.'

Brenda keek hem aan en knikte. 'Jij kan die vraagtekens beantwoorden, Erik. Als je die weg op wil, houd ik je niet tegen, maar besef dat je veel weerstand op dat pad ontmoet. Verlangen naar veiligheid en zekerheid voor onszelf en ons nageslacht zijn onze sterkste gevoelens. Natuurwetenschappers ontvlammen in razernij waar hun bestaanswortels aangevreten worden door andersdenkenden, maar het maakt mij razend als jouw grootvader de aarde boven de afgrond laat zweven omdat hij salarisstrookjes boven wetenschappelijke waarheid verkiest. Ik wil dat er een fijne toekomst voor jou is, opdat je een mooi leven kan leiden en jouw kinderen ook. Als jij jezelf in Mikes avontuur stort, torpedeer je jouw toekomst en dat is akelig, maar ook een deeltjesversneller die de aarde in een flits vernietigt torpedeert die toekomst en die van miljarden anderen erbij.'

Ze zwegen terwijl de rand van een bloedrode zon zich in de toplaag van de mist verhief. Witte waterdamp bedekte zowel het meer als de oude weilanden van Bram. Het gaf een desolaat gevoel. Maar de oude Van Iersel-boerderij stak met zijn enorme met riet bedekte hooischuur uit de negentiende eeuw majestueus boven de mist uit en gaf Erik moed.
'Als mensen het fijn vinden om bij jou te zijn vanwege de mens die jij bent, krijg je het mooiste compliment,' zei Brenda. 'We zijn de knuffelberen van de aarde en de warmte die we elkaar met oprechte liefde geven, is de honing in ons leven.'
Erik vroeg zich af hoe vaak hij zijn oom het afgelopen jaar had laten merken dat hij blij was hem te zien. Niet vaak, dacht hij. En dat is een understatement, een *enorm* understatement.
'De mensen op deze boot bepalen niet of de Large Hadron Collider gesloten wordt,' zei Brenda. 'Dergelijke laboratoria draaien morgen en overmorgen ook. Als mensen te kwaadaardig zijn, is het beter voor de Melkweg dat de aarde zichzelf vernietigt met een megaexplosie. Maar een góede vonk doet een prachtige tijd ontvlammen.'
'Wat voor vonk?'
'Aandacht voor Mikes boek.'
'Waarom denk je dat?'
'Mikes slimheid werd aangelengd met een integer hart, moed en jarenlang doorzetten. Verstrengeling van goede eigenschappen brengt kwaliteit.'

Erik had heel wat zonsopgangen gezien, maar zo mooi als nu was het nog nooit. De stilte van het meer, de mist, het rode zonlicht, alles onder een lichtblauwe hemel waaraan geen ster meer te ontdekken viel, lieten hem zweven op inwendige thermiek. Toevallig dat net deze zonsopgang zo mooi is, dacht hij. Maar mogelijk was veel van de afgelopen nacht geen toeval. Mogelijk was *niks* van de afgelopen nacht toeval. Eén ding weet ik zeker: als *alles* van de afgelopen nacht toeval was, was dat krankzinnig toevallig. In dergelijk toeval ga ik nooit weer geloven. Atheïsme is een gepasseerd station. Atheïsme is een geloof. Ik wil nooit weer de debiel uithangen door wat niet te weten is met 'weten' in te vullen. Ik wil nooit weer in mist gehulde mysteries met eenkennigheid belichten. Ontmasker vals licht. Twijfelen is de keizer van onze geest, durven twijfelen de keizer van ons karakter. Misschien is alles toeval, misschien niks, misschien een deel, maar wat het ook is, ik weet het niet en ik zal het nooit weten.
'Met "er is niks wat ons volgt, ik weet het zeker" presenteren veel mensen een schatkamer vol wijsheid, terwijl de domheid uit hun reet druipt,' zei Brenda. 'Ze zijn net zo dom als mensen die zeggen: "God ziet alles, ik weet het zeker." Niemand van ons weet hoe het zit, dát is de waarheid en niks anders dan dat. Maar ik wil geen idioot zijn door het laatste met zekerheid te claimen. Je bent ook oliedom als je zegt: "Deeltjesversnellers zijn volkomen veilig, ik weet het zeker, want de relativiteitstheorie is goed." Het is niks anders dan persoonlijke onzekerheden inruilen voor vals geloof.'
'Zo kijk jij ertegen aan.'
'Nee,' zei Brenda.
'Wat bedoel je?'
'Mensen die zeggen "er is niks wat ons volgt, ik weet het zeker" en mensen die zeggen "God ziet alles, ik weet het zeker" en mensen die zeggen "de relativiteitstheorie is goed, ik weet het zeker", zijn vaak in het geheel niet dom. Het is meestal een kwestie van karakter als je "ik weet het niet" zegt.'
'Waarom?'
'Mensen kiezen vaak voor één van twee opponerende kampen. In het verleden was het van levensbelang dat je überhaupt in een kamp zát. Vandaar dat we ons uitzonderlijk beroerd kunnen voelen waar we als *poor lonesome cowboy* over de prairie trekken. We verstarren in nare kou als diepe angst ons brein opblaast omdat we er alleen voor staan. Het is dan niet het bewuste deel van onze hersenen dat dwarsligt. Het is het onbewuste deel dat ons dan doet verkrampen. Vandaar dat domheden jou ringeloren waar onbewuste angsten je in een kamp met Absolute Waarheid gevangen houden. Onbewust eigenbelang ontsteekt eenkennigheid. Wijsheid triomfeert met het vermogen om je onbewuste angsten voor jezelf zichtbaar te maken en met het vermogen om de belangen van alles en iedereen in acht te nemen, niet enkel die van jezelf en degenen die toevallig in jouw kamp zitten. Trek als eenling over de prairie en overwin de angst die jouw hersenen buiten de groep lamslaat en binnen de groep

het opponerende kamp doet haten. Trek over de koude vlakte die onafhankelijk denken brengt. Doorsta het donker, totdat je niet meer crepeert in angstzweet omdat je uit de veiligheid van de groep stapte.'
'Onze angsten bepalen wie we zijn,' concludeerde Erik.
'Hoe we met onze angsten ómgaan, bepaalt wie we zijn. Hoe we met onze angsten wíllen omgaan, bepaalt wie we worden.'
'En dus?'
'Word het wondermens dat je graag wil zijn.'

Erik dacht weer aan alle toevalligheden van de afgelopen nacht.
'Worden we vannacht beïnvloed door verder dan de mens geëvolueerd intelligent leven, Brenda?'
'De aarde is bezaaid met lamzakken die boodschappen van hogere machten doorgeseind krijgen. Ze stellen geen reet voor, loeit hun onderbewustzijn. Dát is de waarheid, maar waar hun bewustzijn díe boodschap doorgeseind krijgt, verschrompelt hun betekenisvolle bestaan.'
'Waar was jij het meest bang voor tijdens je psychose?'
'Voor eeuwig leven en "ze", maar vooral voor de duivel.'
'De duivel?' vroeg Erik, verbaasd.
'Ik was zó bang voor het kwaad in mezelf dat ik Bram en Lieke vroeg om doeken voor alle spiegels te hangen toen ik bij hen op de boerderij verbleef tijdens mijn psychose. Ik was doodsbang dat de duivel in mijn ogen zou verschijnen als ik in de spiegel keek. De doeken hingen een week, waarna ik voldoende mijn angst voor de duivel in mij had overwonnen en de doeken weer weg konden. Ik was bang voor mijn oordeel over mezelf, maar daar snapte ik destijds niks van. Het was de diepste kern van mijn psychose.'
'Waar kwam de angst vandaan?' vroeg Erik.
'Kinderen kunnen doodsbang zijn om fouten te maken waar die fouten hen de liefde en bescherming van hun ouders doen verliezen. Dit is onze grootste bron van vrees. Vanwege de bange kleuter in mij, vanwege "jij bent slecht, foei!", fantaseerde ik als volwassene over buitenaardse wezens die me in mijn verbeelding onvoorwaardelijke liefde gaven.'
'Waarom deed je dat?'
'Omdat ik me op mijn zesendertigste intens eenzaam en onzeker voelde. Het waren de schouderklopjes die ik van mijn ouders niet kreeg. Ik doe het nog steeds. Het gaat zo snel dat het al is gebeurd voordat ik het doorheb. Zoals kinderen soms speelkameraadjes verzinnen, verzon ik als volwassene "ze". Het is alleen dat "ze" mogelijk echt bestaan. Maar dat ik Bram tijdens mijn psychose de keel door wilde snijden omdat ik meende dat de duivel in hem zat, had niets van doen met hogere machten.'
'Waarmee dan wel?'
'Onbewust wilde ik dat Bram stopte met rotstreken uithalen. Dat is me nooit gelukt. Hij levert nog steeds rotstreken. Werkelijk veranderen doet een mens niet snel en alleen als hij dat wil. Als narcist wil Bram dat ánderen veranderen, zodat ze geen

kritiek op hem hebben. Zo niet, dan levert hij jou een rotstreek. Bram lijkt eerlijk, maar échte eerlijkheid heeft hij nooit omarmd en er alsnog aan beginnen, doet hem instorten vanwege de lelijkheid die hij dan waarneemt. Een zak in de spiegel zien, overleeft geen mens. Mike en ik hebben moeite om mensen te vertrouwen. Logisch, want we konden Bram nooit vertrouwen. In mijn achterhoofd dreigt altijd gevaar. Aan de andere kant: in het verleden was ik zo naïef als een doedelzak, want Bram levert rotstreken, maar dóet alsof hij een engel is. Pas vanaf mijn eenentwintigste begon ik zijn streken te doorzien, maar ondertussen was ik vatbaar geworden voor waardering en liefde van buitenaards leven dat géén rotstreken levert. Als je er compleet doorheen zit, snak je naar liefdevolle verbinding, dan maar buitenaards.'
'Hoe kijk je nu naar buitenaards leven?' vroeg Erik.
'Mogelijk is er buitenaards leven dat ons volgt. Ik zie dergelijk leven dan als leven dat veel verder is dan wij, zeg maar miljarden jaren verder. Dergelijk leven zal, áls het er is en ons volgt en beïnvloedt, de aarde met alle liefde helpen. Het mooie van "ze" is dat het niet uitmaakt of ze er zijn. De betovering is er en meer heb je niet nodig, meer wil je niet eens.'
'Omdat meer weten je minder gelukkig maakt, omdat magie enkel kan bestaan met mysterie.'
'Ja, en omdat geloven in buitenaards leven prima is, maar weten dat er buitenaards leven in je hersenen kijkt rampspoed brengt.'
'Zoals jij meende te weten, waardoor je psychotisch werd.'
'Precies.'

De kou van de vroege ochtend beet in Eriks gezicht. Brams graslanden zwegen onder een laag mist. Geen kievit of grutto liet zich horen. Het eerste weiland achter de rietkraag kwam onder de mist vandaan doordat Luuks boot niet ver meer van de oostelijke oever van het meer verwijderd was. Tot rijp verpopte waterdamp had de groene grassprieten net als de bruine rietpluimen in wit gehuld. Erik zag twee baardmannetjes van rietstengel naar rietstengel wippen. Het bovenste kwart van een inmiddels oranje zon stak boven de mist uit. Rond de zon hing schiere bewolking, waar stukken hemels blauw doorheen kwamen. Erik keek omhoog en zag enkel blauwe lucht. Het leek wel of de zon haar eigen privéwolken met zich meevoerde.
Vogels, riet, mensen, we maken allemaal een reis, dacht hij. En het verleden reist mee. We zijn uitvloeisels van oude reizen, van voorouders die nog steeds allemaal hun invloed uitoefenen. Alles op aarde komt van ver en heeft tot in de verre toekomst invloed. Het is onmogelijk en begrijp waar het stopt als we in een oneindig universum leven. Het is onmogelijk en begrijp waar het begon als we in een oneindig universum leven. Het biologische leven op aarde heeft mogelijk geen oorsprong en geen eind. Misschien was het er altijd al, ergens, op een planeet, of in een met rotsen versmolten klomp ijs in de ruimte. Zijn in een oneindig universum planeten en kometen schepen die uiterst kostbare biologische vracht vervoeren? Zijn kometen ooievaars die baby's afleveren? De huidige wetenschappers trippen op hun 'kennis' over hoe het biologische leven op aarde in zeer korte tijd vanuit het niets tevoorschijn

sprong. De mens wordt pas mens waar hij twijfels omarmt in plaats van ze weg te duwen om doorbuigend zelfvertrouwen te stutten. Dat geldt natuurlijk ook voor mij, want misschien kunnen eencelligen *wel* in korte tijd op een steriele planeet uit losse atomen en moleculen ontstaan, misschien was er *wel* een big bang en ontwikkelde er zich binnen 14 miljard jaar biologisch en intelligent leven in een zich eeuwig uitdijend heelal. Mysteries zijn fijn, mysteries brengen magie, maar waar de veiligheid van deeltjesversnellers een mysterie is omdat de relativiteitstheorie fout is, moet je ingrijpen en experimenten met deeltjesversnellers stoppen. Klaas moet om en hopelijk kan Mike dat zo direct bewerkstelligen.
'Mike verzet bakens tegen alle stormen in,' zei Brenda, terwijl ze huiverde vanwege de kou. 'Nu meer dan ooit, want zijn boek is gepubliceerd en daardoor valt de druk weg en vult het vacuüm zich met nieuwe ervaringen die frisse inzichten genereren. Klaas en Bart tiranniseren anderen, opdat die net als zij denken. Mike is anders. Hij moedigt je aan om je eigen pad te volgen. Mike durft risico's te nemen, maar niet toen hij aan zijn boek werkte. Toen was hij als de dood om tijdens een storm een dakpan op zijn hoofd te krijgen, bang dat zijn boek in het duister zou blijven. Nu zijn boek uit is, durft hij weer en gaat hij nieuwe uitdagingen aan. Moet ook, want gemakkelijk geluk heeft de tijdspanne van een klaarkomend konijn. Jouw diploma kwam te gemakkelijk en zonder uitdagingen.'
'Wat?'
'Een leuke vrouw ontmoeten, is een veel grotere uitdaging voor jou. Waarom denk je dat Anna klimt?'
'Om mij?' vroeg Erik, stomverbaasd.
'Om te kijken of klimmen het ijs breekt.'
'Brenda, ik wil me al zó lang veilig voelen met een geweldige vrouw!'
'Dat is de valkuil waar veel mensen in vallen.'
'Wat bedoel je?' vroeg Erik, onzeker.
'Zoek veiligheid in jezélf, dán kan je verbinden. Verbinden vanuit verlangen naar veiligheid is vragen om ellende. Je verraadt dan niet alleen jezelf, maar ook de ander.'
'Waarom?'
'Veiligheid in iemand anders zoeken, is liefde eisen zoals Bram en Lieke bij mij en Mike deden. Je spant dan het paard achter de wagen en het einde van het liedje is dat je met je partner overhoopligt. Of je gaat tiranniseren, zoals Klaas. Waar we kritisch zijn naar onze opvoeders maken we meer kans op een bloeiende relatie. Creëer je eigen psychische veiligheid en je kan een eerlijker relatie met een partner aan. Verraad jezelf en anderen niet door bodemloze putten uit je jeugd te dempen met eindeloos zoeken naar de perfecte partner, zoals Klaas zo goed kan en ik zelf ook vaak deed.'
'Ik verraad mezelf en de aarde als ik me met wetenschap verbind voor status in plaats van de werkelijkheid te willen zien,' zei Erik, gedeprimeerd.
Brenda keek weer verwonderd naar haar kleinzoon. 'Je bent niet bang meer voor de rauwheid die de waarheid brengt,' zei ze. 'Veel mensen verlangen naar groei zonder pijn, waardoor ze vluchten in daden die door blinden bejubeld worden. Status-

gerelateerde ambitie doet het dierlijke ego winnen terwijl de menselijke ziel kwijnt. We schrapen de beste vonken van het ijzer als we de doeken van de spiegel halen en diep in onszelf kijken. Goede inzichten rijzen met rauwe pijn. Fantastisch dat je een wetenschapper wil worden in plaats van een scheef schijtkonijn, want alles wordt waardeloos waar je rondsjouwt met de integriteit van een ontstoken aambei.'

Eerbied is vaak vrees om te vallen, dacht Erik. Vrees maakte mij ambitieus, opdat ik, maatschappelijk geslaagd, minder hard kon vallen. Ondertussen verdronk ik in een diepere laag. Onafhankelijk denken doet de fouten detecteren die klokkenluiders zien. Onafhankelijk denken doet applaus wantrouwen. Applaus was mijn zuurstofslang. Allemachtig, het kleien van karakter is het belangrijkste in ons leven en het schermen met karakter brengt de grootste misvattingen. Als je Bram over karakter hoort, krijg je heel andere doelen voor ogen dan als je Brenda en Mike over karakter hoort.
'Wat hielp jou het meest om een beter mens te worden, Brenda?'
'Toen ik tien jaar oud was, gingen Bram, Lieke en ik op een zomerse middag met z'n drieën fietsen door de weilanden en dorpen ten zuidwesten van het Paterswoldsemeer. Bij een enorme ijscokar op een pleintje in een dorp mocht ik drie ijsjes halen. In de ijscokar stonden drie jongens. Ze gaven een jongen met het syndroom van Down een gratis ijsje met de woorden: "Dit is je derde ijsje vandaag, John. We gaan nu sluiten. Het is tijd om naar huis te gaan." Ze gaven mij twee gewone ijsjes voor mijn vader en moeder en een groot ijsje voor mezelf. Ik kreeg een groot ijsje voor de prijs van een gewoon ijsje omdat ik de laatste klant van de dag was. De drie jongens waren aardig. Heel aardig. Ik dacht vaak terug aan die drie jongens en voel hun aardigheid nog steeds. Ook voel ik nog steeds de aardigheid van vier jongens uit Liverpool, die in de jaren zestig wereldwijd magische liefde lieten sprankelen met muziek en ook van grote betekenis voor mij waren. Aardig zijn brengt aardig zijn.'
Aardig lijken is totaal wat anders dan aardig zijn, dacht Erik. Aardig dóen terwijl je het niet bent, is een verschrikkelijk wapen. Deed Klaas dat zijn hele leven? En hoe zit dat bij mij? Pijnlijke persoonlijke waarheden zien, geeft de vleugels die doen vliegen. We willen onze innerlijke pijn vermorzelen, maar sommigen wijzen daardoor alles af wat meer mens maakt. Vaak houden ze dierlijke agressie voor menselijke kracht in plaats van mensonterende zwakte. Ik ben bang dat Klaas zo is. Ik ben bang dat mijn opa nooit in de spiegel keek. Brenda en Mike keken op jonge leeftijd in de spiegel en dat had impact. Doe ik het vannacht? We hebben allemaal humaniserend licht nodig. Waar ik nooit mijn innerlijke onvolkomenheden in de schijnwerpers zet, word ik ziende blind. Ik *was* ziende blind. Werden natuurkundigen, kosmologen en astronomen met de relativiteitstheorie en de bigbangtheorie ziende blind? Of laat ik me vannacht te veel meeslepen door wat ik allemaal hoor en wat er allemaal gebeurt? Maakt deze nacht me wijs of gek? Ik wil niet in een kamp wegroesten. Ik wil over de kale vlakte trekken, goed om me heen kijken en mijn nuchtere verstand gebruiken. Ik wil niet 'weten' wat ik niet kan weten. Met 'weten' vissen mensen vaak naar zo veel mogelijk persoonlijk voordeel. Bij zo'n kamp wil ik niet horen. Mogelijk kom ik

er nooit achter of de relativiteitstheorie en de bigbangtheorie goed zijn. Wees een zuiver mens en erken voluit wat je niet weet, *ook* als dat alleen maar nadelig voor jou uitpakt. Ik weet niet meer hoe de fysieke werkelijkheid in elkaar steekt, maar ik weet wel hoe mijn ethische werkelijkheid in elkaar steekt als ik in het veilige relativiteit-en-bigbang-kamp blijf hangen om er als gelovige zo veel mogelijk mijn voordeel mee te doen. Ik kijk nu in de spiegel en het doet wat met me. Het brengt me naar de kale vlakte, het brengt me naar onafhankelijk denken, het brengt me naar een krachtiger ethiek, het maakt een beter mens van mij.

Toen ze Heemstede half gerond hadden, doemde er een bootje uit de mist op, waarin Erik en Brenda Mike en Anna ontwaarden.
'Hee, Mike!' riep Erik vanaf de punt van Luuks boot.
'Erik?' reageerde Mike, verbaasd. 'Wat doe jij hier? Brenda? Wat komen jullie doen?'
'Wat doen jij en Anna hier zo vroeg in de ochtend?' vroeg Erik.
'Ik leg Anna uit hoe het heelal in elkaar steekt.'
'Met een fles whisky?'
Mike tilde de koffiepot van het huis van de butler omhoog. 'Met een thermoskan koffie, die overigens al uren leeg is.'
Erik pakte het touw van een stootkussen en bracht het kussen meer naar achteren, zodat het dichter bij een ander stootkussen hing en Luuk daar zijn boot naast Anna's boot tot stilstand kon laten komen.
'Vergeet het bigbangheelal, Erik,' zei Anna. 'Het is flauwekul. Net als de relativiteitstheorie. Het heelal is oneindig oud en oneindig groot en de kans dat er veel verder dan de mens ontwikkeld intelligent leven bestaat, is honderd procent. Mogelijk zien ze ons met al onze zwaktes, zoals die van mijn pa, die zo nodig mijn vriendin in haar spleet moest neuken.'
'Terwhijl jij met Mwike Mwafkhees aanpwapt!' riep Bart Brandenburg, terwijl hij zijn hoofd boven de stuurinrichting van de zeilboot stak.
Moeizaam klom Bart op het dek. Erik zag dat zijn buurman een bijna lege fles jenever in zijn hand hield. De golfclub was in de kajuit achtergebleven.
Klaas kwam ook tevoorschijn. Op het dek wiebelde hij licht met een golfclub in zijn rechterhand terwijl zijn linkerhand een grote dampende rode koffiemok omklemde.
Anna zei niets. Erik vermoedde dat ze geen zin had om met haar vader te spreken.
'Wat doe jij hier, Bart?' vroeg Mike. 'En pa, wat kom jij hier nou doen?'
'Jou met een bezoek vereren,' zei Klaas, sarcastisch.
'Wat is er aan de hand, Erik?' vroeg Mike. 'Hoe komen jullie aan die boot?'
'De boot is van Luuk,' zei Brenda, terwijl ze naar Luuk wees, die de pet van zijn hoofd nam, waarmee hij als stuurman zijn ogen voor de laaghangende zon had afgeschermd.
'Luuk?' zei Mike, verbaasd. 'Hoe kom jij hier?'
'Ik zag Erik een paar uur geleden voor mijn flat staan, herkende hem van de foto op je bureau en sprak hem aan. Het bleek dat hij en Brenda naar Klaas wilden om het belang van jouw boek te onderstrepen. Ik stelde toen voor om met mijn boot te gaan. We zijn naar het huis van Klaas gevaren, maar die bleek bij jouw buurman Bart te zitten.'
'Ik belde vanmiddag met een boek bij je aan, maar je was er niet.'
'Ik was met mijn boot bezig en daarna wandelde ik rond het meer. Ik heb je boek inmiddels gezien. Sterker nog, het ligt hier in de kajuit.'
Mike keek naar Erik. 'Waren jullie bezorgd over Anna en mij?'

'We zijn bezorgd over de Large Hadron Collider,' antwoordde Erik.
'Komen jullie dáárom hier? Nu?' vroeg Mike, verbaasd en ongelovig. 'Loes? Ben jij dat?'
'Hoi Mike, leuk om je te zien,' zei Loes, terwijl ze uit de kajuit kwam met een grote dampende groene koffiemok in haar hand.
'Hoi Loes. Jammer dat je nog steeds met die ouwe neukt.'
'Dat is voorgoed voorbij.'
'Dat is goed nieuws.' Mike zweeg, keek Loes lang aan en zei: 'In mijn armen voel je je veel beter.'
Loes begon te stralen.
Mike gooide een touw naar Luuk. 'We komen aan boord.'

Kort daarop stonden acht mensen in een kring op het voordek van Luuks boot. De zon was nu geeloranje en hing in haar geheel boven de horizon. Ze was niet langer een lijdzaam licht. De mist loste snel op.
Iedereen keek naar Mike. 'Wie vertelt me wat er aan de hand is?' vroeg Eriks oom.
'Erik, Luuk, Loes en ik vinden dat Klaas en Bart zo snel mogelijk jouw boek moeten lezen,' zei Brenda. 'Want we vermoeden dat experimenten met deeltjesversnellers zo snel mogelijk gestopt moeten worden.'
'Het lijkt mij ook belangrijk dat Klaas en Bart mijn boek lezen,' zei Mike. 'Maar varen jullie daarom zo vroeg in de ochtend met een boot over het meer?'
'De afgelopen vierentwintig uur gebeurden er zó veel toevalligheden dat ik denk dat buitenaards leven er de hand in heeft,' zei Brenda. 'Iets van buiten de aarde wil ons wat duidelijk maken. Ik denk dat verder dan ons geëvolueerd intelligent leven wil dat jouw boek voor een schokeffect zorgt. Ik dacht dit vannacht zó sterk dat ik zelf voor een schokeffect wilde zorgen door midden in de nacht naar Klaas te gaan. Denk jij dat de Large Hadron Collider de aarde kan vernietigen als er niet ingegrepen wordt?'
'Dat valt wel mee, ma,' zei Mike, kalm. 'Maar mogelijk ook niet,' klonk het direct daarna. 'Want de kans op vernietiging is klein en groot.'
'Onssin,' zei Bart Brandenburg. 'Een khans iss nwóóit khlein én ggroot.'
'Waarom is de kans klein en groot, Mike?' vroeg Luuk.
'Gisterochtend berekende ik dat een vierentwintig uur per dag op volle kracht werkende Large Hadron Collider de aarde eens in de tweehonderd jaar vernietigt. Dat is een kleine kans, maar tegelijk een grote vanwege het onaanvaardbare van de gebeurtenis.'
'Hoe groot is die kans met de kracht en frequentie waarmee de Large Hadron Collider nu deeltjes laat botsen?' vroeg Erik.
'Ongeveer eens in de tienduizend jaar.'
'De aarde had tot nu toe geluk als jouw berekeningen kloppen,' concludeerde Anna.
'Daar zeg je het precies goed,' zei Mike.
'Wat moeten we doen?' vroeg Erik.

'Experimenten met deeltjesversnellers per direct stoppen en een theoretische natuurkunde ontwikkelen die goed is en daar de veiligheidsanalyses van deeltjesversnellers mee overdoen.'
'Hoelang duurt het voordat we die nieuwe veiligheidsanalyses hebben?' vroeg Erik.
'Ik geef het een grote kans dat die er over vijftig jaar nog niet zijn.'
'Kloppen jouw berekeningen?' vroeg Brenda.
'Dat weet ik niet. Wel weet ik dat de relativiteitstheorie faliekant fout is en daarmee ook de veiligheidsanalyses van deeltjesversnellers.'
'Deze idioot verkoopt onzin,' bromde Klaas. 'Dát is de waarheid.'
'Waarom?' vroeg Luuk.
'Er vinden veel hardere botsingen in de dampkring van de aarde plaats dan de botsingen waar de Large Hadron Collider ooit toe in staat zal zijn. Er was allang een enorme explosie in de dampkring geweest als de berekeningen van deze imbeciel kloppen. Iedere natuurkundige weet dat. Als mensen deze mafkees volgen, ligt in één klap al het natuurkundige onderzoek op aarde stil. Het is waanzin.'
'De harde botsingen in de dampkring ontstaan doordat af en toe een supersnel proton uit het heelal tegen een dampkring-proton knalt dat zelf weinig snelheid heeft,' zei Mike. 'In de Large Hadron Collider botsen twee supersnelle protonen frontaal.'
'De hoge-snelheid-protonen uit het heelal hebben snelheden die de Large Hadron Collider bij lange na niet haalt,' repliceerde Klaas.
'De protonen uit het heelal hebben nooit hogere snelheden dan de lichtsnelheid,' zei Mike.
'Correct, want er gaat niks sneller dan licht. '
'De frontale klap van twee protonen die allebei zowat de lichtsnelheid hebben, zoals in de Large Hadron Collider gebeurt, is veel harder.'
'Niet volgens de relativiteitstheorie.'
'Niet volgens jouw heilige theorie die zo fout is als een stuk stront in een etalage.'
'Dit is de kern van jouw krankzinnigheid!' schreeuwde Klaas ineens. 'De relativiteitstheorie is de meest bewezen theorie ooit! Albert Einstein is uitgeroepen tot de man van de twintigste eeuw! Je bent een schizofrene alcoholist die een reden voor zijn bestaan zoekt! Een fucking bastaard en helaas mijn zoon! Een bloedzuiger die niks wist op te bouwen! Een parasiet die betekenis zoekt door debiele ideeën in zijn rotkop rond te pompen! Geen enkele natuurkundige neemt jou serieus omdat je onzin ettert! Je bent een gecertificeerde gek! Afkomstig van een haatdragende heks! En je geilt op mijn vriendin!'
'Ex-vriendin,' zei Loes, zuinigjes.
'Die vannacht het licht zag,' voegde Brenda eraan toe. 'Al zijn dat de woorden van een haatdragende heks.'
'Volgenss mwij gheil je ook oph mwijn dhochter,' zei Bart Brandenburg.
'Daar merkte ik vannacht anders niks van,' zei Anna, nuchter. 'Terwijl mijn borsten en vagina pontificaal voor zijn neus zweefden toen ik naakt in zijn stoel zat.'
'Whaat?' riep Bart Brandenburg. 'Hij bwesmhette jou! Jjij bwent nu ook mwaf!' En tegen Mike: 'Vhiespheuk!'

'Vergeet even niet dat je afgelopen week Anna's vriendin neukte,' zei Mike.
'Ex-vriendin,' zei Anna.

Ineens keek Mike met een felle blik de kring rond. Nu steekt hij van wal, dacht Erik. Dit is de Mike die je liever niet tegenkomt.
'Natuurwetenschappers zijn weer net zo gek als vijfhonderd jaar geleden,' zei Mike, terwijl zijn mond verbeten samentrok. 'De Bijbel en Jezus waren toen zó heilig dat alle Europeanen op de christelijke zon-rond-de-aarde-kar sprongen om zo goed mogelijk vooruit te boeren. Echt kijken hoe de werkelijkheid in elkaar stak, deed slechts een enkele eenzaat stilletjes op zijn kamer. Nu zijn de relativiteitstheorie en Einstein heilig. De natuurwetenschap van de twintigste eeuw bracht de mensheid naar het laagste punt ooit. We hebben wetenschappers nodig wiens brein buiten de veilige paden durft te opereren.'
'Wetenschappers als jij zeker,' schamperde Klaas.
Dat irriteerde Mike. 'Mijn boek legt jou in figuurlijke zin op de guillotine en dat is exact waar een eigenbelang neukende nar als jij om vraagt.'
Het woord nar prikkelde Klaas. 'Jíj bent een nar!' riep hij tegen zijn zoon. 'Een psychotische nar!'
'Figuren als jullie zorgden de afgelopen eeuw voor het grootste schandaal in de wetenschap ooit door van waarheidsvinding een brandstapel voor creatieve denkers te maken,' vervolgde Mike tegen Klaas en Bart. 'Jullie zijn door narcisme bezeken zwijnen die enkel hun eigen gelijk willen zien.'
'Donder op met je narcisme!' brulde Klaas.
'Vanwege jullie intellectuele narcisme zien jullie niet wat er mis is,' zei Mike. 'Jullie zijn exemplarisch voor alle eenkennigheidslijers die zich afsluiten van argumentaties die hun geloof ontmantelen.'
'Alles klopt aan de relativiteitstheorie,' zei Klaas, ineens heel rustig. 'Alles aan de theorie is bewezen. Je bent een totale dwaas die geen flauw benul heeft van natuurkunde. Ik kan me niet voorstellen dat de relativiteitstheorie ooit wankelt.'
'Dat mensen als jij zich weinig voor kunnen stellen, is het probleem.'
'Jij koos voor krankzinnigheid in plaats van denken.'
'Stand houden onder veroordelingen is niet gemakkelijk, pa.'
'Was het zó moeilijk?' teemde Klaas. 'Een beetje uit je neus vreten?'
'Je moet er mentaal sterk voor zijn. Je voelt pijn tot in het diepst van je ziel, terwijl je koers moet houden. De basis van mijn geluk is mijn oordeel over mijzelf. Jij laat je leiden door het oordeel van anderen over jou. Daardoor heb je de inspiratie van een mummie met een burn-out.'

Je speelt hier met vuur, Mike, dacht Erik. Ons jouw kracht uitleggen, toont ons jouw kwetsbaarheid en Klaas zal alles uit de kast halen om je zo hard mogelijk te raken.
'Ach, jongen, wat ben je groot geworden,' sarde Klaas plotseling. 'Het is zó bijzonder hoe jij je dagelijks volgiet met grootheidswaan.'
'Bedankt voor het compliment, pa,' zei Mike, zonder een zweem van cynisme.

'Wat?'
'Mijn zelfvertrouwen is zo groot dat jij het voor grootheidswaan houdt.'
Nu moet je *echt* oppassen, Mike, dacht Erik. Je maakt jezelf hier veel groter dan je bent en daarmee word je uiterst kwetsbaar. Ondertussen kleineer je Klaas en jouw vader is je grootste vijand waar je hem kleineert.
'Vergeet het maar,' zei Klaas. 'Je hebt geen idee hoe klein je zelfvertrouwen is. Je blaast jezelf op met grootheidswaan terwijl je heel veel beter weet. Ik zou me doodongelukkig voelen in jouw positie.'
'Je zou je beter voelen,' zei Mike. 'Maar dat is een waarheid die jij niet kan zien.'
'Waarom niet?'
'Omdat je niet de moed hebt om door weilanden vol brandnetels naar oorden met steviger waarheden te wandelen.' Plotseling werd Mikes stem zacht. 'Of mijn boek goed of slecht is, doet er niet toe.'
'Oh nee?'
Mike ging nog zachter spreken. 'Het gaat hier om jouw duistere kant.'
'Wat?' reageerde Klaas.
'Je bent niet eerlijk en je weet het. Je miezeren met leugens maakt je klein. Je crepeert in onmacht, terwijl je krampachtig wat voor probeert te stellen. Ondertussen hol je jezelf steeds verder uit.'
'Waar heb je het over?' vroeg Klaas, die oprecht verbaasd leek.
'Het gaat om wie je bént, vader. Niet om wat je voorstelt. Het beloofde land is niet status, macht en geld, maar inspiratie. Schitteren als goed mens, maakt niet gelukkig. Een goed mens zíjn, wel! Je slaat jezelf op de borst als topwetenschapper, maar je bekeerde je tot star geloof, opdat jíj triomfeerde in plaats van de aarde. Je durft de werkelijkheid niet te zien. Niet die van jezelf en niet die van het heelal. In plaats daarvan durf je mij te beschimpen. Mike Mafkees die er zo slecht aan toe is. Ja, ik bén er slecht aan toe. Ik had mezelf allang van kant gemaakt zonder een fantastisch neefje voor wie ik moest zorgen!'
'Wat je kon doen dankzij míjn centen, lijntrekker!' klonk het ineens.

Allen keken tegen het licht van de zon in om te zien waar de stem vandaan kwam. Ze zagen hoe vanaf Brams oude weilanden een rank bootje geluidloos over het roerloze water naar hen toe gleed.
Erik had de stem van zijn overgrootvader herkend. Dat ontbrak er nog aan, dacht hij. Mijn gestoorde familie is nu compleet. Dat de goede krachten hier gaan winnen, kan je met Bram erbij op je buik schrijven, want de diepte van zijn denken reikt niet verder dan 'ga werken voor je geld, klootzak!'.
'Dit is het Paterswoldsemeer!' riep Bram. 'Als er hier íemand het voor het zeggen heeft, ben ík dat!'
Bram stuurde zijn gloednieuwe boot naast het voordek van Luuks vaartuig en wel zo dat de voorsteven van Brams boot zich spiegelde aan de voorsteven van Anna's boot. Luuk en Brenda plaatsten twee stootkussens. Bram gooide een touw naar Erik. Ondanks zijn hoge leeftijd klom Bram moeiteloos aan boord. Op het voordek keek hij de kring rond.
'Jou kwam ik gisteren tegen tijdens mijn dagelijkse wandeling,' zei hij tegen Luuk. Hij stapte naar voren en stak zijn hand uit. 'Bram van Iersel.'
'Luuk Doornbos.' De mannen schudden handen.
'Luuk dus. En Anna, Erik, Klaas, Bart, Brenda en de uitvreter,' zei Bram, terwijl hij de kring rondkeek. 'En…'
'Loes,' zei Loes, terwijl ze een stap naar voren deed en haar hand uitstak naar Bram.
'Oh, jij neukt met Klaas,' zei Bram, terwijl ze handen schudden.
'Sinds gisteravond niet meer.'
Bram wierp even een blik op Klaas, keek de kring nog eens rond en zei: 'En nou wil ik weten wat er aan de hand is. Ik heb de raarste vierentwintig uur van mijn leven achter de rug. Wát het ook is, dít kan er nog wel bij.'
'Het gaat over het boek dat ik je gistermiddag gaf, pa.'
'Het boek van de mafkees,' zei Bram, terwijl hij ontstemd naar het dek van Luuks boot keek. 'Het boek waarmee hij van Groningen een urine lekkende geit wil maken die door de hele aardbol uitgelachen wordt.'
'Luuk las het en vindt het een belangrijk boek,' zei Brenda.
'Heeft u er verstand van?' vroeg Bram, terwijl hij Luuk scherp aankeek.
'Ik ben van oorsprong natuurkundige en verdiepte me de afgelopen jaren in kosmologie en astronomie.'
'Bent u net zo'n klaploper als mijn kleinzoon?'
'Je staat nu op Luuks boot,' zei Loes, terwijl ze Bram veelbetekenend toeknikte.
'Juist ja,' zei Bram, materialistisch geïmponeerd, waarna hij tegen Luuk vervolgde: 'Klaas en Bart zijn ervan overtuigd dat Mike-nietsnut onzin braakt met zijn Einstein fout en oerknal kut. Hij is een alcohol dampend schandaal. Wat is er goed aan dat boek van hem?'

'Het doet natuurkundige, kosmologische en astronomische observaties met eenvoudige verklaringen simpel samenhangen,' antwoordde Luuk. 'Mikes werk laat er geen twijfel over bestaan dat de relativiteitstheorie en de bigbangtheorie fout zijn. Als de relativiteitstheorie fout is, zijn de veiligheidsanalyses van deeltjesversnellers dat ook en verkeert de aarde mogelijk in groot gevaar.'
'Don Quichot en windmolens in de vorm van deeltjesversnellers. Het gevecht dat zijn waardeloze leven zin moet geven.'
'U bent niet de enige die vierentwintig vreemde uren beleefde, meneer Van Iersel,' zei Luuk, met een zeker verwijt in zijn stem. 'Ieder van ons heeft een uitzonderlijk rare nacht achter de rug.'
'Oh ja?' vroeg Bram, ongelovig en cynisch. 'En wat voor raars maakte ú dan mee, meneer Doornbos?'
'Een paar uur geleden zag ik mijn overleden vrouw in de vorm van een reusachtige engel boven het Paterswoldsemeer zweven.'
Geëmotioneerd haalde Bram adem. Zijn ogen werden vochtig. Verbijsterd keek hij Luuk aan.

Er viel een lange stilte. Iedereen wachtte op Brams reactie.
'Een uur geleden had ik een droom,' zei Bram na lange tijd tegen Brenda. 'Een droom waarin ik je moeder zag.' Hij keek naar Luuk. 'Lieke, mijn eenentwintig jaar geleden gestorven vrouw.'
Erik hoorde een andere overgrootvader.
'Een mooie droom,' vervolgde Bram. 'Helder en bizar.' Hij wendde zich tot zijn achterkleinzoon. 'Ik wilde je vanavond niet bang maken, Erik, maar de afgelopen vierentwintig uur waren er zúlke rare toevalligheden. Vanaf een bepaald moment dacht ik dat ik kon doen wat ik wilde omdat ik me beschermd voelde door iets buitenaards. Daarom was ik vanavond niet bang met jou in de storm, terwijl er een grote afgebroken tak voor ons lag. Godverdomme, wat stinken jullie naar drank!' viel Bram ineens uit naar Klaas en Bart. Hij keek naar de fles jenever in Barts hand. 'Vertel, heeft Mike gelijk? Staan wetenschapers op het punt de aarde te vernietigen?'
'Bwhullshit, Brwam,' zei Bart, drankgerelateerd ferm. 'Erh gebheurt nwiks. Mwikes bhoek iss rwotzhooi!'
'Klopt dat?' vroeg Bram aan Klaas.
'Volledig,' antwoordde Klaas. 'Dat boek is bagger. Tienduizenden natuurkundigen, kosmologen en astronomen twijfelen aan de relativiteitstheorie noch de big bang. Wereldwijd is iedereen het volledig met elkaar eens. Het is honderd procent zeker dat onze theorieën goed zijn. Daarom laten we alternatieve ideeën links liggen.'
'Is het goed om alternatieven ongezien te veroordelen?' vroeg Bram.
'Niemand kijkt naar theorieën die beweren dat de aarde plat is, want we weten allemaal dat de aarde een bol is,' antwoordde Klaas. 'Zo ook met de relativiteitstheorie en de big bang. Twijfelen aan die theorieën slaat nergens op.'
'Jullie vellen een oordeel over het werk van honderden alternatieve denkers, terwijl je hun werk niet kent,' zei Mike. 'Jullie vellen zelfs een oordeel over de ideeën van

alle toekómstige alternatieve denkers. Hebben jullie enig idee hoe aanmatigend dat is?'
'Ik dacht altijd dat ik er verstand van had,' zei Bram, terwijl hij over zijn baard wreef. 'Maar Lieke vertelde me zonet in mijn droom dat er allerlei veranderingen op komst zijn. Klaas en Bart zijn de specialisten en ik luister naar specialisten, overal en altijd. Punt is alleen dat Lieke mij in mijn droom kristalhelder duidelijk maakte dat ik wakker moest worden en met mijn boot door de mist naar mijn weilanden moest varen en dat ik dan twee professoren zou ontmoeten die naar drank stonken en die ik niet moest vertrouwen.' Bram keek weer naar de fles in Barts hand. Ineens keek hij Bart minachtend aan. 'Wat zeg je dáárvan?' vroeg hij, fel.

Nu moet Bart opletten, dacht Erik. Want je kan Bram sowieso maar beter gelijk geven en helemaal als hij met glanzende ogen over Lieke vertelt.
Bart zweeg.
'Ik laat mijn wetenschappelijke denkrichtingen niet van dromen afhangen,' zei Klaas, bot. 'Het gaat om bewijzen. De relativiteitstheorie en het bigbangmodel zijn honderden keren bewezen.'
'Dat krijg je als je slechts één theorie hebt,' zei Mike. 'Afwijkende observaties worden dan verklaard met steeds maffere ideeën die de heilige hoofdlijn overeind moeten houden. Dit zie je heel sterk bij de bigbangtheorie.'
Mike keek Bram lang in de ogen en leek zich te realiseren dat de droom met Lieke een grote verandering bij zijn grootvader had bewerkstelligd. 'Bij Klaas en Bart blaf je tegen blinde bomen, Bram. Probeer een natuurkundige, kosmoloog of astronoom te vinden die mijn boek lás. Bespaar me de idioten die er een minuut in bladeren om vervolgens te zeggen: "Dit is onzin." Snakken naar financiële, sociale en psychische veiligheid levert dat soort griezels uit aan bekrompenheid.'
Erik dacht terug aan Brams hok met tuinbenodigdheden, waar hij Mikes boek binnen een minuut bestempeld had met 'flauwekul'.
'Hoe zit dat met jóu, Mike?' vroeg Bram, zacht. 'Graaf jíj jezelf niet in, zodat je niet hoeft te erkennen dat je werk niet goed is?'
Mike zweeg. Het was Erik opgevallen dat zijn overgrootvader met een milde stem serieus iets aan zijn kleinzoon had gevraagd en zelfs zijn naam had genoemd. Dat moet de invloed van de droom met Lieke zijn, dacht hij. *En* de invloed van alle toevalligheden die Bram de afgelopen vierentwintig uur meemaakte. Mijn overgrootvader wil nu het goede. Het kan hem niet meer schelen hoe anderen daardoor naar hem kijken. Brams zorg voor zijn reputatie verdampte. De afgelopen vierentwintig uren maakten van hem een beter mens.

Mike bleef zwijgen.
Bram draaide zich om en keek naar zijn oude weilanden. 'Ochtendzon, mist en kou betoveren,' vervolgde hij. 'Ik maakte het meer dan een halve eeuw vaak mee als ik de koeien haalde om ze te melken. Ik herinner me nog goed hoe mijn klompen zacht slissend ijskristallen van het gras sleten en groene strepen in de witte vlakte

achterlieten. Vogels ervaren de betovering ook. Net als wij koesteren ze magie. Alles wat leeft, leeft bij gratie van magie. Bedankt voor al je hulp op de boerderij, Mike. Vooral ook de hulp die je gaf door de laatste tien jaar van mijn boer-zijn jaarlijks een halve meter stro verstrengeld met stront uit de oude kalverhokken te wrikken. Zwaar rotwerk waar ik zelf geen zin meer in had.'
Erik glimlachte, omdat Mike *zo* verbaasd keek dat hij niet leek te beseffen wat zijn grootvader had gezegd. Soms lijkt het alsof we alleen maar lelijk kunnen doen, maar dat willen we niet, dacht Erik. We willen een goed mens zijn en anderen gelukkig maken. Bram brak ergens doorheen vannacht. Voor het eerst in mijn leven ben ik trots op mijn overgrootvader. Zijn droom over Lieke zorgde voor een omslag, maar hoe *deed* die droom dat?
Plotseling wist Erik het. In ons onderbewustzijn razen gevoelens vaak over dezelfde wegen, dacht hij. Je gedachten veranderen als je gevoelens veranderen. Dit gebeurt als iets enorme impact heeft, zoals het verongelukken van je ouders, een psychose, allerlei toevallige voorvallen, een verschrikkelijke klimaatramp of een droom waarin je overleden vrouw jou de toekomst correct voorspelt. We willen het goede, maar we weten vaak niet wat het goede is. Bram is een narcist, maar hij werkte zich als boer het snot voor de ogen voor zijn familie en nu probeert hij ook het goede te doen. Mijn overgrootvader stond vannacht op als mens. Letterlijk en figuurlijk.

Mike zweeg nog steeds. Iedereen wachtte op zijn reactie.
Brams aardigheid overrompelt Mike, dacht Erik. Mijn oom werd lang verbaal lamgeslagen door zijn grootvader. Dit kent Mike niet, zijn psyche is hier niet op berekend.
'Wat is de essentie van je boek, Mike?' vroeg Bram, met een warme klank in zijn stem.
Mijn overgrootvader brak vannacht uit de kooi waarin hij zijn hele leven verkeerde, dacht Erik. Een kooi waar Mike op zijn eenentwintigste al uitbrak, waarna hij in de vrije ruimte zijn hersenen voluit liet gaan. Vrijheid is de bron van Mikes theorieën. Vrijheid is de bron van heel veel prachtige ontwikkelingen op aarde. Vrijheid is wat we nu als mensheid wereldwijd onvoorstelbaar hard nodig hebben.
'Dat de huidige natuurkunde dogmatisch geloof is in plaats van wetenschap,' zei Mike, hees. 'Geradicaliseerde mensen zijn zo blind als een kat op sterk water vanwege diepe vrees in hun onderbewustzijn. De huidige natuurkundigen zijn de sterkst geradicaliseerde en daardoor gevaarlijkste mensen die de aarde ooit kende.'
Bram keek nogmaals de kring rond. Iedereen wachtte op wat hij ging zeggen. Zelfs Mike, die doorgaans lak aan autoriteit had. Zijn hoge leeftijd geeft Bram autoriteit, dacht Erik. Bovendien is hij een *openlijke* narcist, niet een lafhartige, zoals Klaas. Zijn diepere gevoelens daargelaten is Bram nergens bang voor. Hij dwingt nu respect af, omdat hij een omslag maakt en krijgshaftig voor een nieuw pad kiest, waarbij hij impliciet eerder falen toegeeft. Ik zie nu de bron van Mikes ruggengraat: de opa met wie hij een kwart eeuw veldslagen uitvocht.

'Wat is er fout aan Mikes ideeën naast het feit dat ze de huidige natuurwetenschap afwijzen?' vroeg Bram aan Bart.
'Dhat wheet ikh nwiet,' antwoordde Bart, onverschillig.
'Dat weet je niet!' riep Bram. 'Dat is het stomste wat ik ooit hoorde!'
'Natuurkunde- en astronomiefaculteiten worden al een halve eeuw overspoeld met werk van mafkezen die beweren dat de relativiteitstheorie en de bigbangtheorie fout zijn,' zei Klaas. 'We zijn zélf gek als we die troep bestuderen. Dan komen we niet meer toe aan het onderzoek waarvoor we betaald worden.'
'Gooi je ál het werk van alternatieve denkers weg zonder ernaar te kijken?' vroeg Bram, verbaasd en verontwaardigd.
'Al die shit van mafkezen is waanzin, want onze theorieën zijn goed,' zei Klaas. 'Over duizend jaar staan de relativiteitstheorie en het bigbangmodel nog fier overeind.'

Plotseling klonk vlak boven hen het gekrijs van drie zilvermeeuwen. De vogels vlogen naar Brams oude weilanden. Geschrokken en stil keken ze de vogels na.
Behalve Mike. 'Gedachten aan duizendjarige rijken toveren soms een tikje waanzin tevoorschijn,' zei hij minzaam, terwijl hij naar het dek staarde en er na Brams aardigheid weer energie in hem leek te stromen omdat zijn werk andermaal was afgebrand.
'Niemand durfde Hitler tegen te spreken toen die over zijn duizendjarige rijk sprak,' vervolgde Mike tegen Klaas en Bart. 'Hitler had altijd gelijk. Iedereen die anders dacht, was *ganz verrückt*. Jullie geilen op het thans honderdjarige rijk van de relativiteitstheorie, dat de hele wereld omspant en overal de vernietiging van het gezonde denken propageert. Jullie zijn *ganz verrückt* door enkel *Lebensraum* voor relativiteitzuivere denkers te creëren. Ondertussen werd de aarde één groot vernietigingskamp, omdat roulettetafel Large Hadron Collider bij nul de vernietiging van de hele planeet uitkeert.'
'Jij bent de allergrootste stumper die ik ooit tegenkwam!' schreeuwde Klaas tegen Mike. 'Diep vanbinnen snap jij dondersgoed dat al jouw ideeën aan je zieke brein ontsproten vanwege schizofrene appels! Je houdt jezelf voor de gek om levensvreugde uit je mislukking te kunnen persen!'
Dat viel niet goed bij Mike. 'De nazi's maakten van het vernietigen van vitale mensen een industrie en jij maakte van het vernietigen van vitale theorieën een wetenschap!' schreeuwde hij. 'Je bent een narcist die wel weet dat er iets fout zit, zowel in jou als in je visie op het heelal en nóg stoot je het goede af! Vanwege beschamend opportunisme zoog de relativiteitstheorie zich als een geestelijke lintworm in jouw kutkop vast! Onvoldoende zelfvertrouwen maakte student Klaas onzeker, zodanig dat hij niet zonder de support van de grote groep kon, waarop hij een rationele parasiet in zichzelf losliet: Albert Einsteins Absolute Waarheid! Hitler vernietigde liever miljoenen joden dan dat hij zijn psychische onmacht ontmantelde en zo'n zak ben jij ook! Jij vernietigt liever de aarde dan dat je je inwendige falen toegeeft!'
'Jij bent een karakterloze stronthoop die zijn hand ophoudt!' schreeuwde Klaas. 'Jíj moet begrijpen wat voor parasiet je bent!'
'Onbewust ontkent jouw brein veel van je gevoelens,' zei Mike, terwijl hij zich met een verbeten trek rond zijn mond beheerste. 'Belangrijke gevoelens, zodat je als professor kan functioneren. Je bent een gedresseerd aapje dat rondparadeert met de theorieën van anderen. Je schopte het net niet tot zo'n kwakzalver die de huidige natuurwetenschappelijke wanen op tv aanprijst. Jammer voor jou, want dan had je nog eens wat beters geneukt dan je secretaresse. Integriteit is voor jou een vod waarmee je je reet afveegt. Zolang jouw bankrekening gespekt wordt, maakt het jou allemaal geen fuck uit.'
'Je schijnt het als grootverdiener allemaal goed te weten,' zei Klaas, zelfvoldaan, mogelijk vanwege de herinnering aan zijn inkomen.
'Je bent nu relaxed, pa, maar dat komt enkel omdat ik maatschappelijk niks voorstel.'

'Het laatste is een Absolute Waarheid,' zei Klaas. 'Die weet je dus toch te vinden.'
'Op de universiteit was je altijd de jaknikkende bediende, vol vrees om dingen te doen die anderen onwelgevallig waren.'
'Mike, jíj bent hier degene die niet wil weten wat voor mens hij is. Je moest eens weten hoe iedereen op de natuurkundefaculteit jou beschimpt.'
Ineens werd Mike heel rustig. 'Vader, wat heb je te verliezen?' vroeg hij, kalm. 'Je hebt je pensioen. Je onderzoeken stellen niks voor en je persoonlijke leven is ook waardeloos. Naast je wanhopige strijd om wat voor te stellen, was je ongeïnspireerd. Iedereen die goed kijkt, ziet een mislukt mens. Wat heb je te verliezen, behalve schijn? Gooi je zogenaamde successen overboord. Word een mens door de wetenschapsfarce te verbrijzelen!'
'Mike, wees eerlijk. Vind jij dat jíj wat voorstelt?'
'Open zijn stelt wat voor, vader. Jezelf kwetsbaar opstellen stelt wat voor. Daarmee win je inzicht en met inzicht ontvouwen zich nieuwe speelvelden.'
'Stel jíj jezelf open? Ik hoor je enkel hondsdol bijten.'
'Ik ben de adder die lang op houtjes beet en zichzelf nu naakt en gifloos in de schijnwerpers zet. Zo kom ik erachter wie de moed heeft en sla er met een tak op los.'

Nu moet Klaas oppassen, dacht Erik. Mike mag zichzelf hier als gifloze adder presenteren, die adder heeft wel verbale spierballen. Zeker als je gaat prikken, wat precies is waar Klaas nu toe wordt uitgenodigd.
'Is ons gifloze addertje een beetje gelukkig?' vroeg Klaas poezelig.
'Nee, maar naakt en weerloos ben ik geen miezer en dat voelt goed.'
Met een verraderlijke zweem van vaderlijke oprechtheid zei Klaas: 'Mike, met alle respect, je bent de grootste miezer die ik ken. Iedereen vindt jou een mislukkeling. Je snapt niet half hoe erg het is.'
'Jij snapt niet half wat je hier écht zegt.'
'Wat?'
'Dat je het oordeel van anderen over jou belangrijker vindt dan het oordeel van jezelf over jou.'
'Oh ja?'
'Daarom ben je liever een échte miezer in plaats van een ogenschijnlijke miezer.'
'Hè?'
'Ik ben financieel en maatschappelijk een mislukkeling en een alcoholisch wrak,' zei Mike. 'Daarnaast ben ik bipolair en schizofreen. Ik ben menselijk wrakhout en iedereen tot last. Zo denk jij over mij en zo denken velen over mij.'
'Je weet jezelf en de situatie waarin je verkeert, goed te beschrijven.'
'Vader, het is ons oordeel over onszelf dat ons gevoel van eigenwaarde geeft, niet het oordeel van anderen. Jij hebt geen gegrond gevoel van eigenwaarde. Je houdt jezelf op de been als maatschappelijk geslaagd mens, maar je bent een miezer en je weet het. Je viert financiële vrijheid op bevroren velden. IJskoude kristallen van immer diepere frustraties verwonden jouw ziel. Je bent maatschappelijk geslaagd, maar menselijk mislukt. Dat voel jij tijdens ieder onbewaakt ogenblik, omdat er zich op

die momenten luikjes in jou openen, luikjes die Klaas Tolstra onwelkome waarheden voor de voeten werpen.'
'En jij?' vroeg Klaas, terwijl diens ogen zich onder zwarte borstelwenkbrauwen tot spleetjes knepen.
'Maatschappelijk en financieel lig ik in de goot, maar ik voel dat ik uiterst belangrijke dingen doe.'
'Ik had altijd veel te verliezen,' zei Klaas, mat, terwijl hij naar Luuks dek staarde. 'Nog steeds. Veel kranten schrijven maar al te graag over een natuurkundeprofessor die zo gek is dat hij de relativiteitstheorie afwijst.'
'Je léven kan je verliezen, maar dat valt te overzien, want met jouw leeftijd en overgewicht ga je sowieso binnenkort de pijp uit. Leven is waardeloos als je niet trots op jezelf kan zijn.'
'Wat?'
'Zonder trots voel je aan één stuk door dat iedereen beter af is zónder jou,' zei Mike, terwijl hij zijn vader doordringend aankeek. 'Zonder trots willen we dood.'

Klaas haalt uitzonderlijk veel inspiratie uit het beeld dat hij van zichzelf heeft, dacht Erik. Wie dat beeld kapotprikt, ontmoet een verbaal agressief en mogelijk zelfs fysiek gewelddadig mens. Maai iemands mentale basis weg en loskomende angst vertaalt zich in agressie.
'Schei uit met dat hoogdravende gezeik,' beet Klaas zijn zoon toe. 'In jouw zogenaamd trotse kop is het een en al overleven met je miskende-genie-shit. Jij bent écht de gek van Groningen, doet dat geen pijn?'
Mike zweeg.
'Je ziet jezelf als het genie van Groningen, maar je bent een alcoholist, een slapjanus, een karakterloze uitvreter!'
'Mogelijk heb je gelijk,' zei Mike, berustend.
'Hier meen jij niks van.'
'Wat denk je, is mijn pad moeilijk?'
'Jouw pad is het gemakkelijkste wat er is!' riep Klaas. 'Op je reet zitten en je hand ophouden!'
'Waarmee je gevoel van eigenwaarde tot ver onder het nulpunt erodeert. Gevoel van eigenwaarde is het belangrijkste wat we hebben, pa.' Na kort zwijgen vervolgde Mike: 'Het zal nog lang duren voordat mensen als jij serieus naar mijn werk kijken, als dat al ooit gebeurt.'
'Reken niet op mij. Ik heb wel wat beters te doen.'
Mike staarde gedeprimeerd naar Luuks dek, waarop hij emotioneel vervolgde: 'Ik erken dat ik krankzinnig kan zijn door waardeloze shit voor waardevol te houden. Ik erken dat ik een alcoholist ben, manisch depressief, schizofreen, materieel en financieel armlastig en sociaal beperkt. Maar ik ben een geïnspireerd mens. Ik houd van het leven en van mijn leven. Vaak wil ik dood, maar nóg vaker voel ik dat het leven me geeft wat ik nodig heb. Ik wil niks anders dan verdergaan op mijn pad.'
Mike pauzeerde even. 'Dat is toch niet slecht, vader?' vroeg hij daarna met een stem

die Erik deed huiveren, omdat een veel te kwetsbaar mens een liefdeloze vader om waardering vroeg. 'Dat is toch niet slecht?' herhaalde Mike.
'Je bent goed in je oor gezeken,' reageerde Klaas. 'Wees eerlijk en zeg dat je nog nooit iets goeds produceerde op het theoretische vlak, want ergens weet je dat verdomde goed! Je wéét het, maar je zegt het niet omdat jouw integriteit zwartgeblakerd slijm is dat uit je kont druipt! Jij bent zó hypocriet dat je al jouw huichelen als één brok integriteit adoreert!'
'Ik was bereid om alles te verliezen om een goed mens te zijn,' zei Mike, zacht, terwijl er tranen in zijn ogen kwamen en zijn stem oversloeg. 'En ik héb veel verloren, maar niet de moed en laat zien wie ik ben. Ik ben trots op wie ik ben, want ik streed met open vizier en werkte hard om tot iets goeds te komen.'
'Je dient verdomme doordrongen te zijn van de onontkenbare futiliteit van je bestaan!' brulde Klaas, terwijl hij met de golfclub hard op het dek tikte.

Het bleef lang stil. Mike keek bedeesd naar het dek.
Erik vreesde dat zijn oom te hard was geraakt om het hoofd te heffen.
Maar zo was het niet.
'Jij bent bang voor mij omdat ik je hard kan raken als ik net zo wreed word als jou,' zei Mike zo langzaam en koud dat Erik kippenvel kreeg.
'Wat?' vroeg Mikes vader, verbaasd. 'Ben ík wreed? Ik hélp je juist door jou te tonen wie je bent!'
'Je bent bang om jezelf bloot te geven, want je bent bang dat ik hetzelfde doe bij jou als jij bij mij.'
'Ik ben nergens bang voor,' zei Klaas.
'Je bent bang voor verdrongen pijn.'
'Allemachtig, Mike, lul toch niet zo.'
'Mij als een idioot zien, geeft jou een reden om alles wat ik zeg als onzin opzij te schuiven. Mijn theorieën bestuderen plaatst jou buiten de groep en dwingt jou jezelf tegen anderen te verdedigen. Dergelijke onveiligheid wil je niet, want daar heb je de moed en de moraal niet voor. Je dénkt dat je handelt vanuit moraal, maar het is eigenbelang dat jou drijft. Iets voor willen stellen, is verlangen naar een goede naam om daar je voordeel mee te doen, pa. Integer willen zijn, is het goede willen doen opdat alles en iedereen gelukkig kan zijn. Je wilde een goede naam en je hébt een goede naam, maar bij integer zijn kwam je nooit in de buurt. Jouw cv was belangrijker voor jou dan een goed mens zijn. Je wilde niet het goede, je wilde het goede voor jezelf. Je gebruikte het begrip integriteit om er persoonlijk voordeel uit te halen. Mensen als jou wenden integriteit voor om het niet te hoeven zijn. Je onberispelijke naam verhult het beest in jou. Wie door dat omhulsel heen prikt, ontmoet agressie.'
'Wat voor agressie?' vroeg Klaas, verbaasd.
'De agressie die ontbrandt waar jouw heilige naam te kakken wordt gezet, waardoor de pijn opspringt die je wegdrukt. Pijn waar je altijd voor wegliep. Pijn die jij niet aankan. Je bent een zelfzuchtig monster, maar je weet jezelf zó fenomenaal voor de gek te houden dat je van zaligheid zowat in je broek poept. Ondertussen baal je van een leven zonder diepgang, maar dat is veilig balen. Je ergert je liever aan oppervlakkigheid dan dat je voor diepgang kiest die risico's brengt.'
'Mike, wat heb jij nou gepresteerd de afgelopen vijfentwintig jaar? Helemaal níks!'
'Ik presteerde meer dan ik ooit voor mogelijk hield. Jij ziet dat niet, want jij telt je zegeningen aan de hand van applaus.'
'Wat?' reageerde Klaas, zo verbaasd dat Erik vermoedde dat zijn grootvader echt niet wist waar Mike het over had.
'Je gebruikt je talenten niet om de werkelijkheid te verrijken. Je toont enkel belangstelling voor wat jouw grootsheid kan onderstrepen. Krachtig verstand camoufleert vaak een waardeloos karakter, waarbij geld en status als rookgordijnen fungeren. Niet alleen jij en dictators steken zo in elkaar, vrijwel de hele wereldwijde kring van

natuurkundigen, kosmologen en astronomen is ermee behept. De natuurwetenschap is één zieke bende en in Groningen ben jij de kroonprins. Je bent het wonderkind dat wiskundeformules pist in plaats van urine, maar het zelfinzicht heeft van een masturberende mier.'
'Nee, dan Mike van Iersel!' brulde Klaas. 'De idioot die denkt dat de Large Hadron Collider de aarde op kan blazen! Denk je eens in! De met onze ogen onwaarneembare flitsjes kunnen volgens Mike Mafkees uitgroeien tot proporties die de hele planeet vernietigen! Het is niet te bevatten hoe gestoord jij bent! Je hebt geen flauw benul van de fysieke werkelijkheid!'

Klaas voedt zichzelf door zijn zoon zo goed mogelijk te kleineren, dacht Erik. Het maakt Klaas niet groot, integendeel, maar Mike is in dit opzicht ook niet lekker.
'Ja, ik ben gestoord, vader,' zei Mike. 'Want ik heb de moed om weinig van mezelf te ontkennen. Het levert bakken ellende op, maar het installeert een onverwoestbare kern. Daar verandert al jouw afgunst niks aan.'
'Afgunst?' reageerde Klaas, duidelijk verbaasd. 'Waar haal je het vandaan?'
'Ik ben vrij. Ik ben een onafhankelijk denker. Jij niet. Ergens weet je dat en de ontkenning daarvan brengt het slechtste in jou boven.'
'Mike, kleiner en triester dan jou is er niet te vinden op aarde.'
'Je bent boosaardig, vader. Je probeert me al een kwart eeuw kapot te krijgen, waarbij je heel vaak wist te scoren. Mijn complimenten.'
'Mike, laten we eerlijk zijn. Jij weet net zo goed als ik dat al jouw haat voortvloeit uit totale mislukking. Het spijt me oprecht dat ik het niet anders kan zeggen.'
Ineens lachte Mike. Erik schrok, omdat hij bang was dat zijn oom gek werd.
'Ik ben in zeker opzicht blij dat mensen als jij, Bram en Bart alles zo zwaar voor mij maakten,' zei Mike. 'Want het maakte me sterk en dat was precies wat ik nodig had om met alle minachting van natuurwetenschappers om te kunnen gaan. Daarom, lieve vader, ben ik jou zo dankbaar.'
'Ach ja, Mike, je bent ook zo'n lieve flierefluiter,' reageerde Klaas, luchtig. 'De aarde had het niet beter kunnen treffen dan met jou.'

Eriks oom keek de kring rond. Niemand die wat zei. Mike keek zijn moeder lang aan, waarna ineens een andere stem sprak. Zacht, bijna zingend, zei Mike: 'Vader, jij bent slimmer dan ik. Je was slim genoeg om fantastische dingen te doen. Dat gebeurde niet, want je karakter raakte lang geleden aan de schijterij. Wie kritiek op jou als mens uit, krijgt hem zo hard mogelijk terug om voor eens en altijd te zwijgen. Daal af in de duisternis, vader. Hoe langer je in jezelf weigert te kijken, hoe meer je de mens in jou verraadt. Je specialiseerde jezelf in zwakke plekken spotten bij anderen, zodat je ze allemaal de baas werd. Wie lelijkheid resoneert, krijgt het uiteindelijk terug en wordt door iedereen uitgekotst. Jij denkt me te treffen met mij inpeperen dat ik niks voorstel, maar ik wéét hoe het is om mezelf klein te voelen en ging daar heel vaak zowat aan onderdoor. Je groeit pas als je klein kan zijn, zodat je je andere kant waarneemt en je jezelf en de wereld om je heen scherper doorgrondt. Ik ken

mijn kleinheid en daardoor zie ik mijn werkelijkheid beter en daarmee ook die van de wereld en die van jou.'
'Jij kent de werkelijkheid totaal niet!' riep Klaas. 'Want je bent gek! De wereld is veel beter af zónder jou!'
Dit is niet goed, opa, dacht Erik. Hoe krijg je het voor elkaar en vertel als vader tegen je zoon dat hij er maar beter *niet* had kunnen zijn?
'Jij bent écht een nazi,' zei Mike ineens.
Plotseling leek Eriks oom bezeten van de duivel. Al zijn opgekropte frustraties uitten zich in zijn lichaamsbewegingen en gezichtsuitdrukkingen. Mike doorboorde zijn vader met een blik die blind was van woede.

Nu gaat het mis, dacht Erik. Want nu stapt naast een eerlijke Mike ook een wrede Mike naar voren. Met mijn oom hoef je alleen maar open kaart te spelen en je bent thuis met hem en dat is precies wat Klaas niet doet. Mike wil gelijkwaardigheid. Waar je het nodig hebt om je superieur aan hem te voelen, prikt hij door je heen. Klaas kan daar niet tegen met zijn opgeblazen ego. Domheid zit niet in een laag IQ. Domheid zit in superioriteitsgevoel.
'De boosaardigheid die je ons hier toont, weerspiegelt de onzekerheid die je doorgaans camoufleert met arrogantie,' zei Mike, onpeilbaar beheerst tegen zijn vader. 'Toen Daan, Berend en ik klein waren, deed je het al. Altijd liet je ons merken dat we niks voorstelden, zodat jij je groot en sterk kon voelen. Je wilde nooit de consequenties van je keuzes onder ogen zien, daarvoor ontbrak je de moed. Dat je een ramp van een vader was, wil er niet in bij jou. Jij gaat het universum nooit doorgronden. Fysiek, filosofisch noch psychologisch, want waarheid spelt bij jou onheil.'
'Van je kinderen moet je het hebben,' mompelde Klaas.
Dit was slechts Mikes inleiding, dacht Erik.
'Je wil waarheid, maar rent ervan weg,' vervolgde Mike. 'Je gaf al je oorspronkelijke denken aan de duivel om succes te kunnen fluiten.'
'Nee, dan Mike van Iersel,' repliceerde Klaas. 'De bipolaire zaadbal die schizofreen in de hel van mislukking op en neer flippert.'
Ineens glipte de koffiemok uit Klaas' linkerhand. De lege mok brak in stukken op het dek, waarna Mike losbarstte. 'Jullie eigenbelang brengt vernietiging in het kwadraat!' schreeuwde hij tegen Klaas en Bart. 'Al het goede in de natuurkunde en kosmologie vergassen jullie! Jullie marcheren in de voorste gelederen van een geestelijk gestoorde liquidatieclub! Gelukzalig, omdat je je een winnaar voelt met kritiekloze oppervlakkigheid! Jullie verbergen je miezerigheid met nazistische grondigheid opdat je niet onzeker wordt! Iedere integere vonk in jullie dooft door druipende lafheid! Jullie zijn schijtkonijnen die er met recht door vrouwen werden uitgetrapt!'
'Jouw grootheidswaan rolt nu regelrecht naar een psychose!' raasde Klaas.
Klaas' opmerking kalmeerde Mike. 'Net als de nazi's verbranden jullie het liefst alles wat zuiver is,' vervolgde hij. 'Wetenschapshoeren zijn de geestelijke pestbacillen van de mensheid. Vuilnis vretende varkens als jullie verdedigen zogenaamd door God gedicteerde woorden of door genieën gebraakte wiskunde en verkankeren daarmee

al millennia het leven op aarde. Absolute Waarheden en doorgewinterde lafheid marcheren al duizenden jaren zij aan zij in corrupte breinen die al het goede verneuken.'

Klaas was inmiddels zo kwaad dat zijn ver naar beneden getrokken wenkbrauwen een verontrustende schaduw in zijn oogkassen wierpen, terwijl zijn rood uitgeslagen witte gezicht in de zon glom.
'Zoals het lichaam fysieke kankers produceert, ettert de geest rationele gezwellen,' ging Mike verder. 'De twee doen niet voor elkaar onder wat de productie van pijn en ellende betreft. De goeden overleven met moed en integriteit en de ratten liften mee dankzij corruptie. Maar soms ontstaat ergens een broedplaats van kwaad. De natuurkunde- en astronomiefaculteiten zijn een wereldwijde plaag, waar alles wat vals is, beloond wordt en oprechtheid verpulverd wordt. Met voldoende pech jagen karakterloze zakken als jullie de aarde over de kling. Als volbloed SS'ers vergassen jullie alternatieve denkers. De nazi's stopten enorm veel energie in het uitroeien van een volk, jullie stoppen je ideologische energie in het uitroeien van een planeet. De hedendaagse natuurwetenschap heeft de Absolute Waarheid in pacht. Absolute Waarheid waar niet aan getornd mag worden. Zeker niet door het gezonde verstand. Jullie natuurwetenschapsinteeltclub behoort voor een tribunaal te verschijnen! *Untermenschen*, dát is wat jullie zijn! Niet vanwege je gebrek aan intellect, maar vanwege je gebrek aan integriteit!'
Tot Eriks verbazing gniffelde Klaas ineens. 'Ik heb je nog nooit zo gek meegemaakt, Mike. Komt het wel goed met jou?'
'Zeker, want ooit ga ik dood.'
'Ik wed dat je binnen drie dagen in een gesloten psychiatrische afdeling zit.'
'Je zelfverdedigingsmechanisme is ongeëvenaard en je intellect magistraal, maar je gevoelens zette je lang geleden bij het grofvuil. Je emotionele diepgang is enkel meetbaar met nanotechnologie. Je brein verloor nooit, maar je hart altijd. Je was een rotvader die zijn kinderen kapotmaakte om zelf overeind te blijven. Je hebt meermalen tegen mij gezegd dat ik een rotkind was. Hoe haal je het in je hoofd om zoiets tegen je kind te zeggen? Het was projectie. Jij was de rotvader die rotstreken uithaalde als zijn kind niet aan het lijntje liep. Jij deugt. Jij bent top. Jouw kind is door en door verrot en de molensteen rond jouw nek. Jou mankeert niks. Jij bent perfect. Altijd al geweest. Je bent zo verrot als een verongelukte geelgors in een gekkenhuis, maar dat zien, betekent jouw ondergang, dus ík ben de zieke lul, de zak die nooit wilde deugen.'
Tot Eriks *enorme* verbazing keek Mike ineens begripvol en zelfs liefdevol naar zijn vader. 'Alle kritiek afhouden, is de hoogmoed van de narcist, vader,' zei Eriks oom, zacht. 'Het houdt je overeind, maar ergens weet je dat er duister onder het oppervlak schuilt. Duister dat je angstvallig verborgen houdt: het machteloze mannetje in jou. Je verlangde nooit naar macht om anderen te helpen, al maakte je jezelf dat iedere dag wijs. Je verlangde naar macht om het machteloze mannetje in jou niet te voelen. Dat mannetje wacht op jou, vader. Het huilt het liefst het hele heelal bijeen vanwege de liefde die hem als kleuter onthouden werd.'

'Zwijg!' brulde Klaas ineens. Hij deed een stap naar voren, zwiepte met een driftige beweging zijn golfclub naar achteren en toonde zijn golfkwaliteiten door de dikke klompvoet van de club vlak boven het dek te laten vliegen om het vervolgens omhoog te laten gaan naar Mikes kin. In een reflex wierp Mike zijn bovenlichaam naar achteren, waardoor Klaas het hoofd van zijn zoon miste maar Mike achterover van de zeilboot viel.
Erik zag en hoorde het achterhoofd van zijn oom met een misselijkmakende 'tok' tegen de punt van de voorsteven van Brams boot slaan, waarna Mike onder water verdween.
Direct daarop hoorde Erik een tweede 'tok', tezamen met een kippenvel gevend gekraak en het geluid van een vallend lichaam. Door te missen met de golfclub en uit te glijden over een grote scherf van zijn koffiemok, was Klaas gevallen en met zijn achterhoofd tegen het dek geslagen, precies op een plek waar een korte metalen buis zat om touw aan vast te knopen. Onmiddellijk na de klap vloeide er bloed uit Klaas' hoofd.

Net als toen Anna omsloeg met haar boot, verstijfde Erik, maar zijn overgrootvader sprong met 'godverdomme!' over de reling zijn kleinzoon achterna en verdween ook onder water.
'Idioot!' riep Brenda en sprong haar vader achterna.
De reacties van Bram en Brenda schudden Erik wakker. Snel trok hij zijn jas uit, stapte over de reling en dook vanaf de rand van Luuks boot over Brams boot in het water.
Voor de tweede keer die avond werd hij bevangen door de kou van het meer. Hij zwom naar de bodem van het meer, keek omhoog en nam een zwevende donkere vlek waar. Hij zwom naar de vlek, totdat zijn handen een lichaam voelden. Snel tastte Erik het lichaam af en greep de kraag van Mikes jas met zijn rechterhand. Ondertussen was hij weer naar beneden gezakt en stonden zijn voeten op de bodem van het meer. Mazzel, schoot het door hem heen, terwijl hij het benauwd kreeg door zuurstofgebrek. Overal in het meer is een modderige bodem, maar net hier zit een zandlaag. Hij zette zijn voeten hard af tegen de zandlaag, steeg met Mike omhoog en stootte zijn hoofd.

85

Erik kwam bij in warm water. Het water omsloot zijn lichaam en hoofd, maar hij kon erin ademhalen. Hij opende zijn ogen en keek in een mist die zich in het water bevond. Direct daarop veranderde het water in echte mist, waar steeds meer wit licht doorheen sijpelde. Hij ademde niet langer water met veel lucht maar lucht met veel water.
Ineens trok de mist op en keek hij uit over het Paterswoldsemeer, dat in helder zonlicht baadde. Hij zat voor het huis van de butler op zacht gras. Zijn kleren waren droog. Het gras was netjes gemaaid. Er zat geen mos in. Erik keek om zich heen en zag dat de bomen in blad stonden. De bladeren ruisten. Het was mei, vermoedde hij.
Op noch rond het Paterswoldsemeer waren mensen. Er vloog een aalscholver over het meer en op de steiger van Bart Brandenburg verzorgde een otter zijn vacht. In de tuin van de buren keek een ree naar hem en achter hem hoorde hij een merel. Hij draaide zijn bovenlichaam. De merel zong op de nok van het huis van de butler. Onder de vogel verscheen vanuit het niets een in een zwart pak gestoken man. De man had een opvallend grote neus, stond in een neutrale houding op het grind en waakte ervoor Erik niet aan te kijken.
Erik draaide zich weer om en schrok.
Een liefdespaar zat rechts voor hem aan de rand van het water voor een streep uitgebloeide narcissen. Hij keek hen op de rug, ze hadden hun armen innig om elkaar heen geslagen en hun hoofden tegen elkaar. Na enige tijd draaiden ze hun hoofden en keken hem aan.
Eriks hart maakte een sprong, want hij zag zijn vader en moeder. Ze waren precies als op de foto in zijn slaapkamer. Ze glimlachten liefdevol naar hem en keken daarna weer over het meer.
Het eindigt dus *niet* met de dood, dacht hij.

Ineens waren zijn ouders weg. Hij keek om zich heen. De man in het zwarte pak was ook weg. Buiten hemzelf was er niemand. Hij zag hoe drie piepjonge eekhoorns zich behendig en vlug met sprongetjes over het gazon verplaatsten om in de struiken van de tuin van Het Kasteel te verdwijnen. Erik voelde zich te goed om zich zorgen te maken. Alle liefde die hij ooit had gevoeld, trok door hem heen. Ik stierf als mens en ging over in een andere levensvorm, dacht hij. Mogelijk een intelligente levensvorm zoals die over een miljard jaar de aarde bevolkt.
'Hallo Erik,' sprak een warme vrouwenstem.
Erik draaide opnieuw zijn bovenlichaam en zag hoe een slanke vrouw in een dun wit gewaad vanaf het huis van de butler op blote voeten over het gazon naar hem toe liep. Ze had sluik roodbruin haar en bruine ogen en leek vijf jaar ouder dan hem.
'Fijn om je te zien, Erik,' zei ze.
'Ben ik dood?'

'Nee. Je bent bewusteloos omdat je je hoofd tegen de bodem van Brams boot stootte.'
'Nog geen vijf minuten geleden lag ik in het koude water van het Paterswoldsemeer terwijl de bomen geen blad hadden. Nu zit ik in een warme zon aan de oever van dat meer terwijl de bomen in blad staan. Net zag ik mijn vader en moeder zoals die meer dan twintig jaar geleden waren. Die dingen kunnen niet, behalve als ik dood ben.'
De vrouw ging rechts van Erik zitten. Ze rook naar hyacinten en pas gemaaid gras. Eriks lichaam begon prettig te tintelen.
Ze moet een engel zijn, dacht hij, terwijl hij de zijkant van het gezicht van de vrouw bestudeerde. Ze is niet aards, dat weet ik gewoon, al lijkt ze in alle opzichten op een mens.
'Veel van wat je de afgelopen nacht meemaakte, was geen toeval,' zei de vrouw, die over het meer keek.
'Dat vermoedde ik al.'
Ze draaide haar gezicht naar Erik. 'Wij zorgden voor dat toeval.'
'Wie zijn "wij"?' vroeg Erik.
'Wezens zoals mensen over tien miljard jaar zijn, als de mensheid dan nog bestaat.'
'Zorgden jullie in Madrid voor het biljet van 5000 peseta's?'
'Ja.'
'Opdat Mike zijn theorieën bedacht?'
'Ja.'

Verbijsterd staarde Erik de vrouw in het gezicht. Ze keek diep in zijn ogen en glimlachte. Mikes boek moet immens belangrijk zijn, dacht hij. Hij wendde zijn blik af naar het water.
'Het gaat allemaal om Mike, hè?' vroeg hij, terwijl hij naar zonlicht weerkaatsende waterrimpelingen staarde. 'Het gaat om het belang van zijn werk.'
'We staken heel veel tijd en energie in Mike, opdat hij *Het heelal is voor iedereen te begrijpen* schreef.'
'Is Mike dood?' vroeg Erik.
'Hij is als mens gestorven.'
'Is hij hier?'
'We weten niet waar Mike is.'
'Dus kan hij hier zijn terwijl jij dat niet weet.'
'Klopt.'
'Waarom weten jullie niet waar Mike is?'
'We weten niet of mensen na hun dood in een andere levensvorm terechtkomen.'
'Dus Mike ís nu mogelijk ergens.'
'Mogelijk. We hebben geen flauw idee.'
'Is Klaas dood?'

'Klaas ligt nu op het dek van Luuks boot. Niemand die naar hem kijkt. Ze kijken naar jou en Mike. Ook Brenda en Bram, die uit het water gekomen zijn. Mike en Klaas zijn dood, de rest mankeert niks.'
'Volgens mij ben ik ook dood,' zei Erik.
'Nee, je wordt nu gereanimeerd door Anna. Ze haalde jou met hulp van Loes uit het water en brengt je bij in haar boot zoals jij Anna bijbracht op de steiger. Je leeft, Erik. We willen graag dat je nog lang op aarde blijft. Mike werd door Brenda en Luuk uit het water gehaald en wordt nu in Brams boot gereanimeerd door Loes, maar hij is dood vanwege de klap van zijn hoofd tegen de punt van Brams boot.'
'Zorgen jullie ervoor dat ik weer tot leven kom?' vroeg Erik.
'We zorgden er ook voor dat je bijna verdronk.'
'Zorgden jullie ervoor dat Mike stierf?'
'Ja.'
'Waarom?'
'Hij was sowieso binnenkort doodgegaan,' zei de vrouw, zacht. 'Als je veel drinkt kan het fout gaan. Mikes slokdarm was kapot.'
'Wist hij dat?'
'Nee, maar hij had wel het gevoel dat er iets niet goed zat in zijn lichaam.'
'Hoelang had hij nog te leven?'
'Minder dan een maand. Hij heeft zijn slokdarm nooit gevoeld, behalve één keer vlak voor zijn dood. Doodgaan door uitgezaaide slokdarmkanker is geen pretje. We bespaarden hem veel lijden.'
'En vervolgens verdwijnt hij in het niets? Door wat ik nu meemaak voel ik dat er iets is na de dood.'
'Je maakt een bijna-doodervaring mee,' zei de vrouw. 'We geven het een goede kans dat er leven na de dood is, maar er kan net zo goed niks zijn. Zoals jullie worden wij op onze planeet geboren en leven we daar een tijdje om vervolgens te sterven. We weten niet of er na de dood nog iets is.'
'Leven jullie lang?' vroeg Erik.
'Langer dan jullie, maar niet veel langer.'
'Hebben jullie kinderen?'
'Een wereld zonder kinderen ís geen wereld. Kinderen brengen het beste in ons boven.'
'Dus net als mensen zijn jullie sterfelijk.'
'Onsterfelijk zijn is een misdaad. Naar jezelf en naar anderen.'
'Waarom?' vroeg Erik, verbaasd.
'Omdat je dan ongelukkig wordt en omdat anderen dan geen kans krijgen. Maak ruimte. Sterven doe je met genoegen als je voelt dat je voldoende van je leven maakte. Wees geen idioot door geluk te zoeken in onsterfelijkheid die, zóu je het vinden, een zombie van jou maakt. Al het oude behouden, schept onvoldoende ruimte voor het nieuwe. Een planeet met zombies is een dode planeet. Net als jullie gaan wij dood en net als jullie weten we niet of we daarna ergens anders heengaan en dat willen we zo houden.'

'Maar wat is dít dan? Wat maak ik nu mee?'
'Door in jouw bewustzijn en onderbewustzijn in te breken geven we jou een bepaalde ervaring die jij je straks nog herinnert als je bijkomt in Anna's boot. Daar zijn we toe in staat, want zover reikt onze techniek, maar we zijn niet in staat om een mens of welk ander levend wezen dan ook voort te laten leven na zijn of haar dood. Net als mensen weten we daarom niet of er leven na de dood is en we weten ook niet of zoiets technisch mogelijk is.'
'Als er leven na de dood is, moet er een hogere levensvorm zijn dan jullie.'
'Zo kijken wij er ook tegenaan.'
'Dus jullie ervaren op dit vlak dezelfde onzekerheid als mensen,' concludeerde Erik.
'Exáct dezelfde.'

Erik keek de vrouw aan en observeerde haar gezicht. Ze keek hem een tijdje ontspannen aan en verlegde toen haar blik naar de rimpelingen van het meer.
'Ben jij een engel?'
De vrouw draaide haar gezicht terug en keek hem opnieuw aan, nu met een glimlach.
'Nee, ik ben geen engel, al mag je me best zo zien. Ik ben iemand van een andere planeet die even komt buurten, al zitten wij ver weg. Ik voel me vereerd dat je een engel in me ziet, maar ik ben het zeer zeker niet. Trouwens, ik weet niet eens wat een engel is, laat staan of ze ergens zijn.'
'Zorgden jullie ervoor dat Mike en ik met onze genen geboren werden? Zorgden jullie ervoor dat ik ontstond uit een bepaalde eicel en zaadcel?'
'Daar zijn wij niet toe in staat.
'Mijn vader, Mike en oom Berend waren een eeneiige drieling. Dat gebeurt maar heel zelden. Zorgde verder dan jullie geëvolueerd intelligent leven daarvoor?'
'Dat zou kunnen, maar we tasten op dat vlak volledig in het duister. Mogelijk dat verder dan ons geëvolueerd intelligent leven er heel bewust voor zorgde dat Mike met zijn specifieke genen geboren werd en jij met jouw specifieke genen. Mogelijk dat nóg verder geëvolueerd intelligent leven ervoor zorgde dat er bepaalde dieren en planten op aarde ontstonden en mogelijk dat nóg verder geëvolueerd intelligent leven ervoor zorgde dat de continenten op aarde bepaalde vormen kregen. Alles is mogelijk. Ook wíj hebben geen flauw idee hoe alles in elkaar steekt. We vermoeden juist dat we verreweg het meeste van wat er te weten valt, nog niet weten.'
'Zoals mensen uitzonderlijk veel dingen nog niet weten?'
'Precies,' zei de engel. 'Pas als je meer van de werkelijkheid gaat begrijpen, zie je wat je voorheen niet wist. Hoe dommer je bent, hoe meer je meent te weten. Wij volgden Mikes gedachten en gevoelens en beïnvloedden die, zoals we dat doen bij heel veel mensen. Hierdoor snappen we maar al te goed dat ánder leven ónze gedachten en gevoelens kan volgen en beïnvloeden. Jullie krijgen daar ooit ook mee te maken als je intelligent leven op een andere planeet volgt zonder dat dat leven dat weet.'
'Wat is jullie belangrijkste missie wat de aarde betreft?' vroeg Erik.
'De aarde begeleiden, opdat mensen haar niet vernietigen. We beïnvloeden meer planeten op dit vlak. Mensen organiseren zich, opdat het leven op aarde zo mooi

mogelijk wordt. Samen met andere planeten doen wij dat met de Melkweg. Als wij gevolgd worden door verder dan ons geëvolueerd intelligent leven doen zij hetzelfde met een nog veel groter deel van het universum. Althans, dat vermoeden wij.'
'Wordt de mensheid uiteindelijk net als jullie?' vroeg Erik.
'Op iedere levensvatbare planeet gebeurt hetzelfde, behalve als biologisch leven zichzelf vernietigt, bijvoorbeeld met een deeltjesversneller.'
'Kan de aarde zichzelf vernietigen op dit moment?' vroeg Erik.
'Mikes berekeningen zijn juist.'
'Met een vierentwintig uur per dag op volle kracht werkende Large Hadron Collider wordt de aarde volgens Mike eens in de tweehonderd jaar vernietigd.'
'Klopt, en met de huidige kracht en frequentie waarmee de Large Hadron Collider draait, is dat eens in de tienduizend jaar. Iedere dag dat de aarde zichzelf niet vernietigt, heeft zij geluk. Dat is de situatie waarin jullie verkeren.'

Mogelijk is dit alles slechts de illusie van iemand met een bijna-doodervaring, dacht Erik.
'Dat is inderdaad heel goed mogelijk, Erik,' zei de engel, tot Eriks verrassing. 'Maar daar kom jij nooit achter. Mensen komen er nooit achter of ze gevolgd worden door buitenaards leven, precies zoals wij daar nooit achter kwamen.'
Ze leest dus mijn gedachten, dacht Erik. Mij best, want ik voel dat ik haar volledig kan vertrouwen.
'Waarom komt de mensheid er nooit achter dat ze gevolgd wordt?' vroeg hij.
'Dat kan alleen als we ons kenbaar maken aan jullie. Dat zullen we nooit doen, want dan worden jullie gek. Daarnaast: als we jullie alle kennis geven die wij hebben, is er voor mensen niks meer te doen. Alles weten, veroorzaakt lethargie. Alsof je van iedere sportwedstrijd de uitslag van tevoren kent. Bovendien gaan jullie dan met technieken werken waar je nog lang niet aan toe bent. Jullie worden dan een gevaar voor jezelf en de Melkweg.'
'En dit dan? Ik weet nu dat de mensheid gevolgd wordt.'
'Je komt straks bij in Anna's boot en dan weet je niet of dit contact tussen jou en mij een illusie was of de werkelijkheid.'
'Zorgden jullie voor de ree op het fietspad?' vroeg Erik.
'Ja. We beïnvloedden het grootste deel van Mikes leven en de afgelopen vierentwintig uur beïnvloedden we zeer intensief het leven van alle mensen die zonet in een kring op Luuks boot stonden. Vanaf het moment dat jij gisteravond na het etentje bij Klaas en Loes op de oever van het Paterswoldsemeer stond, beïnvloedden we jouw leven ook.'
'Waarom deden jullie dat?'
'Om jou in de juiste stemming te krijgen voor dit moment.'
'De droom van Bram, waarin Lieke hem vertelde met zijn boot het meer op te gaan, deden jullie dat ook?'
'Ja. Bram moest erbij zijn.'
'En de aardbeving en de torenspits die afbrak?'

'Die twee dingen deden wij ook. Het gaf het beslissende zetje dat ervoor zorgde dat Klaas meeging op Luuks boot.'
'Zorgden jullie ook voor de vuurbol?'
'Nee,' antwoordde de engel, tot Eriks verrassing. 'Dat was stom toeval dat ons ook verbaasde. Sterker nog, iemand van ons moet zich straks verantwoorden en vertellen hoe het kon dat we de vuurbol misten.'
'Werken jullie met deeltjes die sneller dan licht gaan?'
'Ja. Verreweg de meeste deeltjes in het universum gaan sneller dan licht.'
'Zien jullie met dergelijke deeltjes de aarde?'
'Ja. Vanaf een enorme afstand zien we jou en alle cellen in je lichaam.'
'Zien jullie zó scherp?'
'Met telescopen het heelal in kijken is niks anders dan met scherpere ogen kijken. Met kleinere en snellere deeltjes dan licht waarnemen, is niks anders dan nog veel scherper zien.'
'Kunnen jullie met die snelle deeltjes met mijn hersencellen interacteren, waardoor ik ervaar wat ik nu ervaar?' vroeg Erik.
'Dat is exact wat we nu doen.'

Mogelijk word ik nu gereanimeerd door Anna terwijl mijn hersenen hypermanisch zijn en er *geen* buitenaards leven in mijn hersenen meekijkt, dacht Erik. Hij keek over het zonovergoten water. Wat ik nu zie, is *zo* realistisch, gingen zijn gedachten verder. Het is totaal anders dan in mijn dromen. Wat ik nu meemaak *kan niet*. En toch, ik ervaar dit. Ik droom niet, dat weet ik zeker. Ik ervaar hier iets terwijl ik niet droom. Het betekent dat ik er nog steeds ben, links- of rechtsom, op aarde of in een hiernamaals. Wat ik nu ervaar voelt goed en van mij mag het nog een tijd doorgaan en het helpt me *enorm* aan moed, mogelijk voor de rest van mijn leven. Eerlijk gezegd kan het me nu niet schelen of ik een bijna-doodervaring heb zonder of met buitenaards intelligent leven dat daar een rol in speelt. Ik voel me nu goed, *dat* is wat telt. Dat is wat telt tijdens ieders leven: dat je je voldoende goed voelt. Anders houd je het niet vol. Mike dacht vaak aan opgeven. Brenda dacht vaak aan opgeven. Ik dacht vaak aan opgeven. Ik ben nu enorm blij dat we geen zelfmoord pleegden. Als je er helemaal doorheen zit, wil je dood. Ik wilde zo vaak dood, maar nu voel ik me geweldig. *Wat* het ook is wat ik nu ervaar, het maakt zo veel pijn van het verleden goed. Ik hoop dat als ik er ooit weer doorheen zit, ik niet opgeef. Ik hoop dat ik dan geen zelfmoord pleeg en doorga, al is het alleen maar voor anderen, al is het alleen maar omdat ik anderen niet in de steek wil laten, al is het alleen maar opdat *anderen* geluk ervaren. Kou, fysieke pijn, duisternis, mentale ellende, ik hoop dat ik altijd door blijf knokken. Ons lijden is eindig, we gaan dood, gelukkig maar. Wat doen roem en rijkdom er ook toe. Ik wil dat er iets moois ontstaat. Ik wil dat de aarde een prachtige plek wordt. Ik wil trots zijn! *Echt* trots! Niet trots vanwege een gloeiend ego dat pluimen in z'n reet gestoken krijgt. Ik wil de trots voelen waarmee je niks en niemand in de steek laat. *Wat* het ook is dat ik nu ervaar, het is fijn. Ik wil dat anderen zich ook fijn voelen. Daar wil ik voor vechten. Hoe vaak ik ook dood wil omdat ik kapot

zit, ik wil niemand in de steek laten, integendeel. Ik hoop dat ik dat altijd hoog blijf houden, *dat* is de trots die ik wil! Vecht voor het goede, laat niemand in de steek! *Fuck off* met grote pluimen vanwege het doorgronden van donkere materie en donkere energie, doorgrond de donkere wolken boven de aarde! Onze planeet is doodziek. Corruptie, dictatuur, deeltjesversnellers, broeikasgassen en honderden miljoenen mensen die 'trots' zijn omdat ze het 'gemaakt' hebben, terwijl ze miljarden mensen en de natuur weg laten kwijnen met hyperconsumptie! Ik wil me vastbijten in *werkelijk* het goede zoeken in plaats van 'goed' zijn terwijl ik de aarde nog zieker maak dan die al is. Ik zweer hier trouw aan de aarde. Ik wil de aarde nooit weer in de steek laten. Dan *word* ik maar arm zoals Mike en Brenda. Dan *word* ik maar bipolair zoals Mike en Brenda. Dan *word* ik maar psychotisch zoals Mike en Brenda. Natuurlijk wil ik lichamelijk en geestelijk gezond blijven en voldoende geld hebben om te kunnen leven, maar wat voor mens ben je als je willens en wetens de aarde ziek laat zijn, als je willens en wetens dictaturen en broeikasgassen laat triomferen, als je willens en wetens een tot op het bot verrotte natuurwetenschap laat triomferen? Maar *ik weet niet* of er snellere deeltjes dan licht bestaan en *ik weet niet* of het heelal oneindig oud is. Houd je nuchtere verstand erbij, Erik van Iersel. Draag diepe trots in je vaandel opdat je de aarde nooit in de steek laat, maar word op geen enkele manier een idioot die dogma en eenkennigheid aanbidt. Je ervaart nu iets heel vreemds en dat brengt heel sterke emoties, maar zet het gezonde verstand voorop en dat gezonde verstand trekt altijd weer alles in twijfel opdat volgende stappen gemaakt kunnen worden. Dogma maakte zo veel kapot op aarde. Het koesteren van dogma is *zo* sterk verwikkeld met eigenbelang! Dat snap ik na deze nacht maar al te goed met mijn jarenlang gekoesterde natuurwetenschappelijke dogma's.

'Jullie telefoneren dankzij snelle deeltjes al heel lang vanuit Nederland met mensen op de andere kant van de aardbol, bijvoorbeeld met familie in Nieuw-Zeeland,' zei de engel. 'Dat is in essentie hetzelfde als wat ik nu met jou doe.'
'Telefoneren met iemand in Nieuw-Zeeland is heel wat anders dan iemands gedachten lezen.'
'Het is bijna precies hetzelfde.'
'Hè?'
'Als je over de telefoon met iemand praat die op de andere kant van de aarde staat, hoor je aan iemands stem en aan de hand van iemands woorden hoe de ander voelt en denkt. Luchtmoleculen en nog kleinere deeltjes zorgen daarbij voor de overdracht van trillende stembanden naar trillende trommelvliezen, maar in essentie is het communicatie tussen hersenen. Wat er nu speelt tussen jou en mij, is technisch geavanceerder. Dat is alles.'
Erik keek de engel aan, stak zijn hand uit en voelde aan haar gezicht, arm en kleding. Alles voelde warm en zacht. 'Ben jij nu op aarde?'
'Ik zit nu niet in de zon aan het Paterswoldsemeer, Erik. Ik ben op mijn eigen planeet en dankzij techniek interacteren mijn hersencellen met jouw hersencellen, terwijl jij ondertussen in Anna's boot op het Paterswoldsemeer gereanimeerd wordt door

Anna. Mensen zijn nu al in staat om met scanapparatuur allerlei activiteiten in het brein te volgen. Over tien miljard jaar zijn jullie tot immens veel meer in staat. Wij geven het een goede kans dat verder dan ons ontwikkelde wezens dankzij techniek met elkaar communiceren over grotere afstanden dan een miljard maal een miljard maal een miljard lichtjaar.'
'Het heelal is dus oneindig groot.'
'We weten niet of het heelal oneindig groot is, want oneindigheid kan nooit bewezen worden. We vermóeden dat het heelal oneindig groot is en we weten inmiddels dat er in het universum objecten zijn die op grotere afstanden van de Melkweg staan dan een miljard maal een miljard maal een miljard lichtjaar.'
'Er was dus nooit een big bang.'
'Dat is een fabeltje uit jullie twintigste eeuw.'
'Is het heelal eindeloos oud?'
'Ook dat zal niemand ooit weten, maar dat is wel wat wij vermoeden. Het heelal is in ieder geval ouder dan een miljard maal een miljard maal een miljard jaar.'
De mensheid kan je bestempelen als zijnde een miljoen jaar oud, dacht Erik. Met alle slimmere aapachtige voorouders erop en eraan. Mogelijk bestaat er intelligent leven dat een miljard maal een miljard maal een miljard jaar oud is. Waar is dergelijk leven toe in staat?
'Je zei dat jullie tien miljard jaar op ons voorliggen,' zei hij. 'Is jullie ster dan niet allang opgebrand?'
'We legden een lange reis af naar een andere ster. Twee keer zelfs, waarbij robots onze planeet ombouwden tot een ruimteschip.'
'Hadden jullie ook een Albert Einstein?'
'Ja, met een theorie die het equivalent was van de relativiteitstheorie. Wij geloofden ook in de big bang en bouwden ook deeltjesversnellers.'
'Hadden jullie ook een Mike van Iersel?' vroeg Erik.
'Nee.'
'Wat dan wel?'

De engel zweeg en keek hem met een door pijn vertrokken gezicht aan.
Erik schrok, want hij voelde *totale* horror in de vorm van miljarden intelligente gevoelige wezens die zich volslagen ontredderd voelden als gevolg van enorme fysieke en mentale pijn.
'Wij hadden net als jullie honderden alternatieve denkers die ook bij ons genegeerd werden,' zei de engel. 'Vervolgens kwam de ramp.'
'Ramp?' vroeg Erik, bevreesd.
'Een deeltjesversneller met dezelfde kracht als de Large Hadron Collider explodeerde. Het stof dat de explosie in onze dampkring blies, zorgde ervoor dat het grootste deel van de bevolking op onze planeet stierf. Daarna luisterden we naar alternatieve denkers.'
'Er moesten eerst heel veel kalveren verdrinken voordat de put met rondrazende deeltjes gedempt werd.'

'Het is ons grootste drama. Het bracht onvoorstelbaar veel pijn. De meeste dieren en planten stierven uit. Ruim negentig procent van onze bevolking overleed door de fysieke impact van de explosie en in de twee decennia na de explosie pleegde tachtig procent van de overlevenden zelfmoord vanwege alle uitzichtloosheid, letterlijk en figuurlijk. Het was een lange nacht, één die zeventien jaar duurde. Iedereen was het er destijds over eens dat een veel grotere explosie, die in een split second onze planeet volledig had vernietigd, veel prettiger was geweest.'
'Hoe kijken jullie er nu tegenaan?' vroeg Erik.
'Nu zijn we trots op de voorouders die de lange nacht doorstonden. Fysiek, maar vooral mentaal. De planeet waarop we nu leven is een paradijselijke plek, omdat we veel minder zelfzuchtig zijn. We zien het leven nu als een reis waarin het erom gaat dat je een beetje gelukkig bent. Lang geleden zagen we het leven veel meer als een egotrip waarin het erom ging dat je veel voorstelde. Het litteken van de explosie zit na tien miljard jaar nog steeds in onze ziel. Dat litteken willen we de aarde besparen en ook willen we de aarde totale vernietiging besparen. De kans dat jullie totale vernietiging gaan meemaken, is ruwweg even groot als de kans op een heel lange nacht. Het is maar net hoe het Large Hadron Collider-kwartje valt.'
'Ik maak liever totale vernietiging mee dan een heel lange nacht,' zei Erik.
'Daar kiest ieder weldenkend wezen voor.'
'Als zo'n allesvernietigende explosie nú op aarde plaatsvindt, wordt ons contact verbroken,' zei Erik, terwijl hij de engel diep in de ogen keek.
'Ja, want dan houd jij op te bestaan. Voorkomen dat de aarde zichzelf vernietigt of zwaar beschadigt met een deeltjesversneller, is een heel belangrijke reden voor dit contact tussen jou en mij.'

Dit gesprek gaat hoogstwaarschijnlijk over de aarde, dacht Erik. Over het overleven van de aarde. Maar overleven is waardeloos als de toekomst een hel is. Sterker nog, het bestaan van mensen is meer dan zinloos als het bestaan van de mensheid de hel op aarde brengt, dan kan je jezelf maar beter collectief van kant maken. *Wat* moet er gebeuren opdat mensen van de aarde een paradijs maken in plaats van een hel?
'Wát moet de mensheid doen?' vroeg Erik. 'Wát is nu het belangrijkste op aarde?'
'21.'
'21?' vroeg Erik, verbaasd. '21 is nu het belangrijkste op aarde? Ik begrijp het niet. Heeft het met deeltjesversnellers te maken?'
'Het heeft met alles te maken.'
'Het hele heelal?'
'Ja. Met 21 maken jullie van de aarde een paradijs in plaats van een hel, omdat het getal eenentwintig jullie met de hele Melkweg verbindt. Dit gesprek gaat over de aarde en al het leven erop en hoe dat leven gelukkig kan worden en kan sprankelen met fantastische gevoelens in plaats van weg te kwijnen in doffe ellende.'
'Ik begrijp het nog steeds niet,' zei Erik, voorzichtig, maar ook wantrouwend, omdat hij het gevoel had dat hij voor de gek werd gehouden. 'Kan je me beter uitleggen waarom het getal eenentwintig het belangrijkste is op aarde?'

'Dat kan ik zeker, maar dat komt straks. Voor ik je kan uitleggen waarom 21 met alles te maken heeft, moet ik je eerst meer over alles vertellen. Rustig aan, Erik. Geniet, je hoeft niks te doen, ik bepaal het tempo en alles komt langs. Mooi hier, hè? Dit is jouw plek. Dit is jouw thuis. Ik verzeker je, opgroeien in een paradijs is het mooiste wat er is. Wat voor Mike de weilanden van Bram waren, was voor jou het Paterswoldsemeer. Zo'n lichtje in je jeugd verdwijnt nooit. Het blijft altijd verankerd in je ziel. Paradijzen bestaan en ze komen en gaan in onvoorstelbaar veel varianten en alles is goed, zolang er maar fantastische gevoelens sprankelen, zodat alle intelligente wezens, dieren, planten en insecten zich kunnen ontplooien vanuit hun diepste essentie: hun diepste verlangens. Werkelijk kunnen en mogen zijn wie je echt bent, is elke dag het paradijs ervaren. Het is zó belangrijk om regelmatig te merken dat je werkelijk gezien wordt en dat je dan voelt dat een ander van je houdt, precies zoals je bent. Zelfs de ergste ratten blijken dan tot menselijkheid in staat.'
'Wat is menselijkheid?' vroeg Erik.
'Werkelijk het goede willen.'

Ze zwegen. Erik genoot van de zon en de dieren en planten om hem heen. Meer dan ooit vitaliseerde het meer.
Het leven kan fantastisch zijn, dacht hij. Maar het kan ook een hel worden en daar waarschuwt deze engel voor. Of ik nu *met of zonder* engel in Anna's boot hallucineer, voortaan ben ik een alternatieve denker. Op veel vlakken, ook op het natuurwetenschappelijke vlak. Ik ga Mikes werk grondig bestuderen, waar me dat ook brengt en ik steun vanaf hier alle alternatieve natuurwetenschappelijke ideeën waar ik achtersta, hoe gek mensen me daardoor ook gaan vinden en hoe kansloos mij dat in allerlei opzichten ook maakt. Het is van het *allergrootste* belang dat we niet langer veel voor willen stellen maar veel goeds willen doen.
Hij dacht ineens aan een verhaal van Mike. 'Natuurlijk zit mijn werk vol fouten,' had Eriks oom gezegd. 'Wat wil je ook als je over zo veel velden nadenkt en in elk veld nieuwe paden aanlegt. Dan sla je planken mis en flink ook. Het gaat om het geheel en dan vooral om het nieuwe fundament zonder rotte plekken vanwege eigenbelang. De kracht van Copernicus, Spinoza en Darwin was hun integriteit. Integriteit geeft de doorslag bij zoektochten naar een betere basis. Vergeet dat nooit, want ooit heb je het nodig als je een stap vooruit wil zetten. Het is integriteit en niks anders dan integriteit dat de aarde in bloei zet.'
'Fijn dat je een stap vooruit wil zetten, Erik,' zei de engel, terwijl ze hem een knipoog gaf.
'Wat is de kracht van mensen die bakens verzetten?' vroeg Erik.
'Ze denken vanuit mogelijkheden, niet vanuit kennis. Het verbannen van mogelijkheden door het hooghouden van heilige waarheden, blokkeert in veel hersenen progressie. Redenaties zijn vaak vals vanwege het zinderende eigenbelang waarmee Absolute Waarheden in het vaandel gedragen worden. Geef je hersenen meer ruimte door op allerlei vlakken twijfels toe te staan en je brein katapulteert naar doorbraken.'
'Is het goed om in iets te geloven?' vroeg Erik. 'In een hogere macht bijvoorbeeld?'
'Geloof in gelukkig zijn, Erik. Niet in hogere machten en niet in niets. Geloof in niet-weten, want vrije gedachten brengen dan een mega-inspirerende veelvoud van creatieve impulsen in je brein tot bloei. Het universum en leven zijn onbegrensd.'
'Het qua ruimte en tijd onbegrensd zijn van het heelal begin ik een beetje te bevatten, maar hoe kan leven onbegrensd zijn?' vroeg Erik, verbaasd.
'Iedere dag eindigt, maar er is altijd een volgende. Misschien niet voor jou, maar wel voor anderen, die de invloed van jouw keuzes ondervinden. In een universum dat oneindig door kwettert, lichten altijd weer nieuwe broedplekken met biologisch leven op. Wij vermoeden dat het heelal onaflatend nieuw leven voortbrengt. Nieuw leven ondervindt de invloed van al het leven dat er eerder was en al het leven dat er nog steeds is. Het heelal is een interacterend geheel vanwege heel snelle deeltjes, maar het heelal is ook een interacterend geheel vanwege de doorwerking van alles wat er in het verleden gebeurde. Als het heelal onbegrensd is qua ruimte en tijd, is

leven dat ook. Altijd is er in het heelal biologisch en intelligent leven te vinden en altijd is er strijd tussen goed en kwaad. Voor biologisch niet-intelligent leven is het goede doodeenvoudig zo veel mogelijk vitale nakomelingen produceren. Voor intelligent leven is het goede zo veel mogelijk geluk produceren. Het goede is bij pril intelligent leven nog vaak zo veel mogelijk geluk voor het individu en zijn directe nakomelingen, waardoor eigenbelang het goede transformeert in het kwaad. Jullie zullen daar op de zeer korte termijn op allerlei manieren doorheen moeten prikken om betere wegen in te kunnen slaan. Miljarden mensen hebben al heel lang zo veel mogelijk geld en goederen voor henzelf en hun directe nakomelingen in het vizier en dat verwoest op immens veel manieren de aarde. Het zorgde voor een foute natuurwetenschap, klimaatverandering, dierenleed, natuurverwoesting, religieuze verstarring en dictaturen. Wat miljarden mensen als het goede zagen en zien, was en is vaak het kwaad.'
'Hoe kan dat?' vroeg Erik.
'De doelen die je in het vizier krijgt, worden anders als je minder op zoek gaat naar geluk voor jezelf en je directe nakomelingen en meer naar geluk voor alles en iedereen. Jullie te sterke hang naar zo veel mogelijk geluk voor jezelf en je directe nakomelingen is een gevolg van jullie biologische evolutie. Het eigenbelang van jullie dierlijke genen knettert nog te hard in jullie hersenen om het goede voldoende te zien. De doorwerking van jullie verleden zorgt ervoor dat jullie nu op allerlei manieren verschrikkelijk in de problemen zitten en die problemen gaan de komende decennia razendsnel toenemen. Om die problemen de baas te worden, heeft de mensheid een enórme omslag nodig. Een omslag die zo groot en veelomvattend is dat nog geen mens op aarde hem kan bevatten. Jullie moeten sterker verlangen naar geluk voor alles en iedereen om gigantische loodsen met opgestapeld kwaad te kunnen ontmaskeren, opdat je met z'n allen een gigantische stap vooruitzet.'

Met Mikes filosofie heeft het leven zin, dacht Erik. En met steeds snellere deeltjes in een oneindig universum begrijp je zonneklaar dat er *heel* veel meer is dan we nu kennen. Mikes visie betovert. Mikes visie kan mensen wereldwijd inspireren, terwijl ze zich ontdoen van de heilige waarheden van vorige generaties die ons op allerlei manieren beïnvloeden, vaak heel nadelig beïnvloeden, zoals het heilige dat kleeft aan de Bijbel, de Koran, de Thora, economische groei en de relativiteitstheorie. Wanneer ontwaakt het gezonde verstand van de mensen voldoende om te beseffen welke gevaren er dreigen? Ik zie het broeikaseffect en deeltjesversnellers steeds meer als *enorme* bedreigingen. Geld en materiële welvaart maakten de mensen *niet een beetje* krankzinnig, waardoor we nu met klimaatverandering, een verziekt milieu en verwoeste natuur zitten, terwijl we vanaf eind jaren tachtig een compleet andere afslag hadden kunnen nemen omdat we toen het broeikaseffect al scherp in het vizier hadden. Eigenlijk hadden we al vanaf 1972 een compleet andere afslag moeten nemen, toen het eerste rapport van de Club van Rome uitkwam. Daarnaast zitten we met het probleem van een foute natuurwetenschap. Albert Einstein maakte de mensen *niet een beetje* krankzinnig, waardoor we nu met gevaarlijke deeltjesversnellers zitten.

Was de verering van Adolf Hitler minder gevaarlijk dan die van Albert Einstein? En zo ja, waarom?
'Omdat Adolf Hitler fysieke macht wilde en Albert Einstein geestelijke macht,' antwoordde de engel.
'Waarom is het verlangen naar geestelijke macht gevaarlijker?'
'Omdat geestelijke macht veel meer het onderbewustzijn beïnvloedt. Je rent dan eerder weg van het goede, omdat de angst die jouw dogmatische denken triggert, minder goed zichtbaar is.'
'Zoeken jullie naar nóg snellere deeltjes dan de snelste deeltjes die jullie nu kennen?' vroeg Erik, die weg wilde van het onbestemde gevoel dat ontstond door zijn besef dat de engel geestelijke macht over hem had. 'Weten jullie of er altijd weer snellere deeltjes te vinden zijn?'
'Nee, dat weten we niet,' zei de engel, 'want daarbij komt het begrip oneindigheid weer om de hoek kijken. Waar je steeds dieper over alles nadenkt, springt uit alle hoeken en gaten oneindigheid tevoorschijn. We vermóeden dat er snellere deeltjes bestaan dan de snelste deeltjes die wij nu kennen en we vermóeden dat er hogere levensvormen zijn dan wij, maar wéten doen we dat niet. Integendeel, er kan net zo goed niets zijn wat ons volgt en het vinden van snellere deeltjes dan de snelste deeltjes die we nu kennen, is iets waar we aan werken, maar dat doen we al een miljard jaar onsuccesvol.'
'Hoe kijk je naar het heelal als er altijd weer kleinere en snellere deeltjes te vinden zijn, zoals Mike dacht? Met snelheden tot in het oneindige?'
'Dan zijn we allemaal een eindeloosheid die overal in het universum aanwezig is vanwege oneindig snelle deeltjes die continu in oneindige hoeveelheden in en uit ons gaan. Al het biologische leven in het heelal en alles wat er in het heelal fysiek bestaat, is dan een eindeloosheid. Maar zo ingewikkeld moet je het niet willen maken, want daar kom je nooit uit en dan komt alles ook razendsnel je neus uit.'
'Is er iets na onze dood?' vroeg Erik.
'Dat is het grote vraagteken.'
'Hoe kan het dat jullie dat niet weten? Jullie weten zoveel!'
'We denken dat we het meeste nog niet weten. We weten en kunnen veel, zeker, en daarom beseffen we heel goed hoeveel we nog niet weten. Ondertussen zijn we zover dat we meer dan duizend jaar oud kunnen worden. Iets wat we overigens niet doen, want niemand van ons verlangt ernaar om ouder dan honderdvijftig te worden.'
'Waarom niet?' vroeg Erik, verbaasd.
'Je verbindt je met jouw specifieke tijd door middel van de beleving in jouw jeugd. Op een gegeven moment besef je dat jouw tijd klaar is, dat je genoeg hebt gezien. Je wil dan dat het stokje overgenomen wordt door enthousiaste jongeren. Je wil dan anderen niet langer in de weg zitten en je wil jezelf niet langer in de weg zitten. Als je ergens te lang bent, wordt het een gruwel en gruwel degradeert alles tot zinloosheid.'
'Maar als je nou gelukkig bent op je oude leeftijd?'

'Het is fijn om een kwiek oudje te wórden, Erik, maar uiterst lang een kwiek oudje zíjn, is waardeloos. Wat je voor het eerst meemaakt, is vaak mooi. Als je heel oud wordt, is er te veel herhaling. Om nieuwe mooie dingen te verwelkomen en dat te kunnen blijven doen, moet je afscheid nemen van het oude, zoals oude generaties, oude gebruiken en oude rituelen. Oud worden is fijn. Té oud worden vervelend. Wij gaan dood en ook bij ons is er nog nooit iemand uit de dood opgestaan. We weten niet of er iets is na de dood en hoewel we er nieuwsgierig naar zijn en er zelfs onderzoek naar doen, willen we het niet weten.'
'Als jullie doodgaan, zijn jullie lichamelijk en geestelijk nog heel gezond,' concludeerde Erik.
'Ja, we optimaliseerden ons DNA en fabriceerden wat wonderlijke stofjes die ons helpen, waardoor we hypergezond oud worden. Als we sterven zijn we zo fit als een vogeltje.'
'Hebben jullie robots?'
'Kunstmatig intelligent leven voorziet ons van alle gemakken en helpt ons om op veel vlakken goede keuzes te maken, maar we behielden zelf alle macht.'
'Wat voor macht?' vroeg Erik.
'De macht over ons leven en onze planeet. De uiteindelijke keuze bij alles wordt altijd door ons genomen, nooit door een robot of een computer. Oh, zeker, robots en computers maken op onze planeet enorm veel keuzes, maar dat zijn keuzes waar wij in een eerder stadium voor kozen. Al hun keuzes zijn geprogrammeerd door ons, zelfs de keuzes die we niet voorzagen.'
'Hoe kan dat?'
'De kleuren van alle knikkers waarmee robots beslissen, worden bepaald door ons. Waar de keuzes van robots ons niet bevallen, kleuren we de knikkers bij.'

Ze hebben dus alles, maar toch willen ze dood, dacht Erik.
'Wij hebben een fijn leven, Erik, en dat leven is lang, maar op een gegeven moment is het klaar, dan wil je niet meer.'
'Waarom niet?' vroeg Erik.
'Dat heeft te maken met het lichtje van onze jeugd.'
'Wat bedoel je?'
'Brenda houdt en Mike hield enorm van de boerderij, de koeien, de weilanden, de vogels, het meer en al het mooie dat ze meemaakten in hun jeugd. Hoe ouder je wordt hoe mooier het lichtje van je jeugd gaat schijnen. Hoe prettiger dat lichtje wordt, hoe liever je terug wil, omdat het dan klaar is.'
'Wat is dan klaar?' vroeg Erik.
'Jouw leven. Nieuwe dingen interesseren je steeds minder. Dat is voor de jeugd. Jóuw jeugd was lang geleden en straalt steeds sterker. Op een gegeven moment wil je de reis met het grote vraagteken. Levenslichtjes zijn mooi, maar alleen met vraagtekens aan de horizon, vraagtekens die voor mysterie en magie zorgen. Mysterie en magie die zich tijdens ons leven steeds sterker verstrengelen met onze jeugd en de grote vraag omtrent onze dood. Het leven kan lang fenomenaal vonken, maar

uiteindelijk wil je terug. Dan verlang je naar de horizon, naar het grote vraagteken, naar thuis, al kan dat natuurlijk onzin zijn, want mogelijk is er helemaal niks na je dood. Ieders jeugd is anders, want ieder wezen groeit op in een andere tijd en op een andere plek. Bij ieder wezen dansen er daarom andere lichtjes in de ziel, maar het laatste lichtje is voor iedereen gelijk.'
'Waarom?'
'Omdat het voor ieder intelligent wezen het grootste vraagteken is en daardoor het grootste mysterie dat voor ons allemaal de grootste magie behelst,' antwoordde de engel.
'Maar jullie weten niet of er iets ís na jullie dood.'
'Klopt, maar we willen allemaal terug. De één wat eerder dan de ander, maar uiteindelijk gaan we allemaal. Totaal ongedwongen, enkel omdat we het willen. We hebben er vrede mee om te verdwijnen, ook als er niks is na de dood. Sterker nog, vaak verlang ik ernaar dat er niks is na mijn dood, zodat ik voor eens en altijd van alles af ben. Maar ook op de momenten dat ik wel verlang naar leven na de dood heb ik er vrede mee als ik voor altijd verdwijn als ik sterf, want ik weet dat door mijn dood anderen tot bloei komen. Heel veel anderen, zoals bloemen, insecten, bomen, vissen, vogels, reptielen, zoogdieren en soortgenoten, maar ook gisten, schimmels, algen en bacteriën. Niet te bevatten veel anderen. We willen dat ze de kans krijgen om te schitteren. Dat kan alleen als je afscheid neemt. Ook daarom willen we dat ons levenslichtje dooft. We willen verdwijnen opdat andere lichtjes kunnen verschijnen.'
'Jullie kennen het mysterie van de dood dus niet,' concludeerde Erik. 'Kennen jullie het mysterie van het leven wel?'
'Net als Mike vermoeden we dat geluk dan wel prettig gevoel de zin van het leven is. We wéten het echter níet. We houden enorm van Mikes visie, want als gevoelens de zin van het leven zijn, begrijpt álles die zin, want alles voelt, van een atoomkern tot een bacterie tot een mens. Alles wat bestaat, kent dan het mysterie van het leven, want alles ervaart dan de essentie van de puzzel. Erik, er zijn oneindig veel mysteries die jij op kan lossen en je hebt nog geen flauw idee hoeveel mysteries Mike oploste.'
'Waren het er zo veel?' vroeg Erik.
'Ja, maar het mooiste mysterie kreeg hij nooit opgelost.'
'Wat was dat?'
'Hij vond nooit grote liefde, al kwam hij dichtbij.'
'Wie had die liefde kunnen worden?'
'Loes,' antwoordde de engel.
'Waarom?'
'Omdat hun karakters bij elkaar pasten.'
'Hun karakters?'
'Hun integriteit.'
'Is karakter hetzelfde als integriteit?' vroeg Erik, verbaasd.
'Uiteindelijk wel.'
'Hoe kan dat?'

'Omdat integriteit jou dwingt tot het beste in jou en het beste in jou is een geweldig karakter.'

Erik hoorde het hartverwarmende schrille geluid van een grutto. Hij keek omhoog. De vogel zweefde hoog boven het meer, enigszins van koers, omdat de weilanden van Bram meer dan een kilometer verderop lagen. Als grutto's eten zoeken, wroeten ze met hun snavel in de grond, dacht Erik. En dan zijn ze angstig om zelf als voedsel te dienen. Leeuwen zoeken naar prooidieren, maar zijn bang om te verhongeren. Bij moderne mensen denk je dat dit anders is, maar ook wij zitten vol met angst. Angst voor ziektes, financiële rampspoed, de dood en ongelukken. Angst vanwege bewustwording, precies als bij de grutto en de leeuw. Bovendien beseft een mens iedere dag dat zijn leven eindig is. Dat draag je mee tot je dood. Mensen hebben het in veel opzichten gemakkelijker als dieren, maar in veel opzichten ook moeilijker. Elk leven heeft zijn fijne en nare kanten. Ook *als mensheid* hebben we zorgen. De engel zal ook zorgen hebben en haar volk ook. Waar verlang je naar en waar ben je bang voor? Mike verlangde naar eerlijkheid. Mike zag toenemende eerlijkheid als opstomen naar het paradijs. Ik zie nu Mikes eerlijkheid en aanhangende moed als het meest waardevolle in hem. Zet daar de lafheid en geslotenheid van Klaas eens tegenover. Mike verlangde naar andere dingen dan Klaas. Waar verlangt de mensheid naar en waar verlangt het volk van de engel naar? Het paradijs. We verlangen allemaal naar het paradijs. Het paradijs zoals ik dat hier ervaar of het paradijs dat ik ervoer als kleuter met mijn ouders. We verlangen allemaal naar een wereld waar iedereen gelukkig kan zijn, waar iedereen gelijke kansen krijgt, waar iedereen een prachtige levensreis kan maken. De mensheid zal *enorm* moeten samenwerken, opdat dictators verliezen, democratieën winnen, broeikasgassen verdwijnen, de natuur floreert en deeltjesversnellers stilgezet worden. Samenwerken wordt het toverwoord op aarde.
'Met wat voor planeten onderhouden jullie contact voor overleg over de Melkweg?' vroeg Erik.
'Planeten die allemaal op hetzelfde niveau als wij zitten.'
'Waarom zitten die op jullie niveau?'
'Overal waar intelligent leven verbinding maakt, reikt het elkaar kennis, techniek, cultuur en persoonlijke ontwikkeling aan. Op aarde gebeurde dat ook.'
'Reizen jullie naar andere planeten?' vroeg Erik.
'Enkel via virtual reality, wat zeer realistisch is, terwijl je weet dat het niet echt is. We ervaren daardoor hoe het is op andere planeten, maar dat is wat anders dan er werkelijk zijn. Iets vergelijkbaars ervaar jij nu. In essentie is het exact hetzelfde.'
'Hoe verstopt nóg verder geëvolueerd intelligent leven zich voor jullie, gesteld dat het er is?'
'Daar kunnen we alleen maar naar raden,' antwoordde de engel.
'Waarom zou het zich verstoppen?'
'Wij presenteren onszelf niet aan jullie, want jullie moeten je eigen leven leiden. Als we jullie al onze kennis geven, wordt de mensheid na een korte euforische periode lusteloos. Daarom verstoppen we ons voor jullie.'

'Hebben jullie ervaring met vroegtijdig contact maken?'
'Ja,' zei de engel, terwijl er een golf van spijt over haar gezicht trok. 'We hebben een planeet heel snel naar ons kennisniveau getrokken door ons kenbaar te maken en dit heeft het geluk van het intelligente leven op die planeet met meer dan negenennegentig procent verminderd.'
'Zo veel?' vroeg Erik, ongelovig. 'Hoe weet je dat?'
'Door hun geluk naast die van planeten te leggen aan wie we ons níet kenbaar maakten.' Opeens was de engel geïrriteerd en leek ze kwaad op haarzelf. 'We maakten ons kenbaar en het intelligente leven werd kortstondig euforisch en daarna depressief.'
'Waarom depressief?' vroeg Erik, verbaasd, omdat hij zich helemaal niet depressief voelde.
'Ze werden beroofd van hun manier van leven en daarmee van allerlei zaken die hun leven zinvol maakten. Ze hadden niets meer om uit te puzzelen. Geen uitdagingen, geen zware tochten die het uiterste van hen vergden. Daardoor ervoeren ze geen geluk meer. Onze kennis had hun identiteit uitgegumd. Miljarden enthousiaste levenslichtjes braken. Hun leven werd een horrorverhaal. Ze pleegden bijna allemaal zelfmoord. We weten nu dat wij de grootste misdaad plegen die mogelijk is in het universum als wij onze aanwezigheid op aarde kenbaar maken.'
'Zo erg?' vroeg Erik, verbaasd.
'Het is beter voor jullie dat de Large Hadron Collider de aarde compleet vernietigt dan dat wij jullie het onomstotelijke bewijs van ons bestaan leveren.'
'Waarom is vernietiging beter?'
'Omdat niet-bestaan prettiger is dan de hel. Mensen willen altijd weten of het goedkomt, maar dat moeten ze nou net níet weten, want het doet alle prikkels verdampen, waardoor ze nauwelijks nog wat uit hun leven halen. Het maakt mat, het deprimeert, je wordt suïcidaal, volledige veiligheid knijpt levenslust uit je strot. Jij en Mike zagen vanavond verschrikkelijk af vanwege de kou en jullie werden gegeseld door onzekerheid omtrent het lot van Anna, maar jullie lééfden want jullie wílden leven! De mensheid staat voor gigantische uitdagingen, de mensheid zit verschríkkelijk in de shit, jullie gaan imméns lijden, maar elimineer alle uitdagingen en jullie hebben niks meer om voor te leven, elimineer alle uitdagingen en je wordt geteisterd door matheid totdat de dood het enige is wat gloort.'

Mike was vaak suïcidaal, dacht Erik. Brenda ook. Bram en Klaas probeerden alles wat Mike waardevol vond, te slopen. Bram en Lieke deden het bij Brenda. Gelukkig waren Mike en Brenda taai. Alle tegenkracht maakte hen sterker. Hun leven was vaak een donkere nacht, met lichtpuntjes als ze zichzelf creatief uitleefden, maar mogelijk waren ze net als oom Berend al jong overleden als ze niet waren geprikkeld door allerlei uitdagingen.
'Is biologisch leven op alle plekken in het universum hetzelfde?'
'Kijk naar alle natuur op aarde, Erik. Op ieder continent is het leven anders en toch is het overal gelijk. Zo is het ook met planeten met biologisch en intelligent leven.

Overal is het anders en overal groeien bacteriën uit tot wezens die het internet uitvinden.'
'Zie jij er op jouw planeet ook zo uit?' vroeg Erik, vol ongeloof.
'Ja. Mede daarom werd ik gekozen voor deze klus. Biologisch leven ontwikkelt zich op elke planeet via aapachtigen tot mensachtigen, welke laatsten van planeet tot planeet flink verschillen. Geloof het of geloof het niet, Erik, maar aan het uiterlijk van mensen verandert niet veel. Ook niet als jullie over tien miljard jaar nog bestaan.'
'Waarom niet?'
'Omdat jullie dat niet willen. Jullie zullen altijd ouderwets verliefd willen worden en ouderwets kinderen willen krijgen.'
'Waarom?' vroeg Erik.
'Dat zijn voor verreweg de meesten van jullie immens diepe verlangens.'
'Gaan we genetisch niet dingen veranderen?'
'Natuurlijk, jullie gaan allerlei genetische ellende elimineren. Maar daardoor worden jullie geen andere wezens. Integendeel, jullie blijven er hetzelfde door.'
'Waarom?'
'Jullie willen geen andere wezens worden.'
'Waarom niet?'
'Jullie willen meer mens worden, niet een andere soort. Miljoenen jaren waren jullie voorouders dieren in het dierenrijk. Daar wil je niet naar terug, maar je wil ook niet naar een rijk waar andere wezens dan jullie het over hebben genomen. Jullie willen naar een paradijs dat jullie zorgvuldig in stand houden, niet naar iets waar je niet langer jezelf bent of kan zijn. Jullie willen juist naar iets waar je meer jezelf bent en waar je minder mentaal ingedeukt wordt, zodat je minder psychische ellende ontwikkelt. Mens zijn, is begrijpen hoe je alles zo gelukkig mogelijk maakt en daarnaar handelen. Alles en iedereen gelukkig maken, is jullie enige optie. Met verlangen naar geluk voor alles en iedereen straalt er licht in ieder mens op aarde, maar de mensheid wordt vervloekt waar individueel eigenbelang te veel triomfeert.'
'Hoezo vervloekt?' vroeg Erik.
'Waar overmatig eigenbelang humane verbindingen scheef doet groeien, hakt gebrek aan wereldwijde samenwerking aards potentieel levensgeluk tot ellende genererende spaanders.'

De afgelopen jaren wilde ik de nieuwe Einstein worden om een kast van een huis te kunnen kopen, dacht Erik. Nu niet meer. Ik wil iemand zijn die zijn gebreken en fouten onder ogen ziet, daarmee aan de slag gaat en ondertussen van de aarde een fijne plek probeert te maken zonder iets bijzonders in de ogen van anderen te hoeven zijn. Zo wil ik een stap vooruit maken, al weet ik niet precies wat ik daarmee bedoel. Een stap vooruit. Een stap als mens. Een stap als bewoner van planeet Aarde. Een stap die de mensheid meer richting *paradijs* Aarde doet gaan. De mensheid deed een stap achteruit met te veel verlangen naar materiële luxe als gevolg van ranzig kapitalisme. Deeltjesversnellers, dictatuur, klimaatverandering en natuurvernietiging moeten keihard bestreden worden. Dat begrijp ik nu. Daar ben ik me nu bewust van. Die stap maakte ik vannacht. Vanaf hier wil ik stappen maken die de aarde *vooruit* helpen in plaats van achteruit.
'Krijgen alle planeten met intelligent leven een Einstein?' vroeg hij.
'Bijna allemaal. De relativiteitstheorie kwam niet uit de lucht vallen. Andere wetenschappers in Einsteins tijd, zoals Lorentz en Minkowski, gingen dezelfde kant op. Het is hetzelfde als met de zon-rond-de-aarde-theorie, waar ook al het intelligente leven intrapt en die ook vanwege dwarszittend eigenbelang slechts met grote moeite door integere wetenschappers overwonnen wordt. De planeet aan wie we ons kenbaar maakten, stopte onmiddellijk met het experimenteren met deeltjesversnellers. Ze liepen daardoor geen enkel risico meer om zichzelf op te blazen. Bij de aarde wordt dat anders. De aarde loopt nog lang groot risico, want natuurkundigen met extreem uitgeharde tunnelvisies worden slechts met mondjesmaat minder gek. Ik hoop dat de aarde tijd gegund is, want het kan ieder moment misgaan. Iedere tel kan de seconde zijn die de aarde verwoest. Wij nemen dat risico bewust, omdat we ervoor kiezen ons niet aan jullie kenbaar te maken.'
'Zijn de natuurkundigen op aarde gek?' vroeg Erik. Dan was ik het ook, dacht hij.
'Natuurlijk zijn ze dat niet,' antwoordde de engel. 'Ze hebben enkel verkeerde opvattingen ten aanzien van de fysieke werkelijkheid, maar wetenschappelijk gezien zijn ze wel gek.'
'Waarom?'
'Omdat ze zo goed mogelijk alternatieve gedachten ten aanzien van de fysieke werkelijkheid weren. Gerenommeerde wetenschapsbladen op aarde accepteren anno 2019 al decennia geen alternatieve theorieën. Andersdenkenden worden geweerd van onderzoeksinstituten en onafhankelijke wetenschappers die de huidige dominante theorieën verwerpen, krijgen geen researchgeld en bibliotheken weren hun boeken. Jullie zijn terug bij het door de Katholieke Kerk opgelegde zwijgen van Galilei. De natuurwetenschap transformeerde zichzelf in een geloof en werd zo een antiwetenschap die een beter begrip van het universum blokkeert. Mike beschouwde jullie huidige natuurkunde en kosmologie volkomen terecht als het meest fundamentalistische geloof dat de aarde ooit teisterde. Jullie planeet stond er nog nooit zo

slecht voor, omdat de natuurkunde en kosmologie zich in een extreem lange poolwinter bevinden en omdat klimaatverandering jullie planeet sowieso in een enorme bak ellende gaat transformeren en omdat dictaturen zoals die in China en Rusland de mensheid heel krachtig gijzelen.'
'De Melkweg heeft 400 miljard sterren,' zei Erik. 'Scannen jullie de hele Melkweg op leven?'
'Zoals jullie overal op aarde naar biologisch leven zoeken, zoeken wij in de hele Melkweg naar biologisch en intelligent leven. We vermoeden dat er verder dan ons geëvolueerd intelligent leven bestaat dat in nog veel grotere delen van het heelal naar biologisch en intelligent leven zoekt. We geven het een goede kans dat dergelijk leven in staat is om zichzelf ergens geboren te laten worden, bijvoorbeeld in de vorm van een mens, ree, vogel of vis, om later weer terug te gaan naar de eigen planeet. Nogmaals, zover zijn wij niet. We weten niet eens of zoiets kan en zelfs niet of zoiets moreel gezien te rechtvaardigen is. Mogelijk zorgt zeer intelligent leven voor leven na de dood voor alle mensen op aarde, misschien zelfs voor leven na de dood voor alle mensen en dieren op aarde. Mogelijk ook dat zoiets nergens in het heelal plaatsvindt. Het kan alle kanten op. Het enige wat je weet, is dat je op dit vlak niks weet. Jullie niet en wij ook niet.'

Beseffen dat alles mogelijk is, is het belangrijkste wat de aarde nu nodig heeft, dacht Erik, terwijl hij toekeek hoe een roodborstje voor zijn voeten tussen de narcissen naar insecten zocht. Het is essentieel voor het overleven van de aarde dat mensen meer naar hun eigen logica luisteren dan naar mensen die Absolute Waarheden aanprijzen. Dit geldt voor de Absolute Waarheden van religieuze mensen, atheïsten, natuurkundigen, kosmologen en zelfs filosofen. Het is hard nodig dat mensen minder bang worden voor het besef dat ze weinig weten. Verlangen naar onontgonnen kennis brengt magie, inspiratie en geestelijke ontdekkingsreizen. Beseffen dat we als mensheid nog heel veel zaken niet weten, doet begrijpen dat je over heel veel zaken je eigen visies kan ontwikkelen en dat je dan zomaar bij krachtige onontgonnen waarheden in de buurt kan komen.
'Je moet je toekomst niet kennen,' zei de engel. 'Geef tijd ruimte.'
'Iedereen wil zich ergens aan vastklampen,' zei Erik. 'We willen houvast. We willen een basis vanwaaraf we kunnen klimmen. Als rationeel wezen heb je het nodig om íets te weten. Hoe weinig ook. Een eiland van kennis waarop je je veilig voelt. Een thuis.'
'Jullie hébben een thuis. Jullie weten nu dat jullie op een bol leven die met dertig kilometer per seconde rond de zon snelt. Jullie thuis is de Ark van Noach, een schip in de vorm van een bolvormig eiland in een immense oceaan van leegte.'
'Als mens wil je naast basale kennis ten aanzien van je planeet en het heelal, ook een filosofische, psychologische en sociale basis hebben,' zei Erik.
'Daar heb je gelijk in.'
'Wat kan dat zijn?'

'De filosofische zekerheid dat je toekomst onzeker moet zijn. De psychologische zekerheid dat je doodgaat. En de sociale zekerheid van basisvoorzieningen.'
'Wat voor basisvoorzieningen?'
'Basisvoorzieningen waarmee ieder mens op aarde een menswaardig bestaan op kan bouwen. Basisvoorzieningen zoals huisvesting, gezondheidszorg, educatie en een basisinkomen.'
'Veel mensen op aarde zitten daar nu ver vanaf,' zei Erik.
'Het is een schande zoals de rijke mensen op aarde de arme mensen in de kou laten staan,' zei de engel, vinnig.
'Wat bedoel je?'
'De rijkste 1 procent van de mensen op aarde bezit zowat de helft van alles wat er te bezitten valt op jullie planeet. De rijkste 100 mensen op aarde bezitten meer dan de armste helft van alle mensen op aarde. Hoe schandalig wil je het hebben? Veel rijke mensen zetten met het woord "idealist" realisten in de verdomhoek. Ondertussen vinden ze het normaal dat ze met hun prachtige huizen, patserige auto's en vliegvakanties een zogenaamd ideaal leven leiden, waarbij ze voorbijgaan aan de realiteit, namelijk dat hun leven ander leven kapotmaakt. Met het woord "idealist" ontkennen ze dat zíj degenen zijn die de realiteit niet willen zien, want ergens weten ze wel dat ze leven ten koste van anderen, maar het is essentieel voor hun levensgeluk dat ze die kennis zo ver mogelijk bij hen vandaan houden. De 1 procent rijkste mensen op aarde is verantwoordelijk voor meer dan twee keer zo veel kooldioxide-uitstoot als de armste helft van alle mensen op jullie planeet. Daar komt bij dat de arme mensen op aarde veel meer lijden door de opwarming van de aarde dan de rijke mensen. Het is een enorme schande dat de rijke mensen de arme mensen weinig helpen. Jullie kunnen de hel van klimaatverandering over jezelf afroepen en jullie kunnen ervoor kiezen de rijken minder rijk te laten zijn om zo klimaatverandering te stoppen. Jullie moeten naar een veel eerlijker verdeling van vermogen en inkomens, anders slaat in sociaal opzicht de vlam in de pan. Jullie moeten wereldwijd af van het streven naar zo veel mogelijk materiële spullen. Jullie moeten gaan streven naar het verbeteren van het menselijk welzijn en het ondersteunen van ecosystemen. Hebzucht en egoisme maken heel veel kapot op jullie planeet. Wereldwijd moeten jullie fijnere mensen worden die vanuit mooiere motivaties veel betere dingen doen. Overigens, hebzucht, egocentrisme en egoïsme deden zeer veel kwaad op aarde, maar in immens veel mensen schuilt een enorm sterk verlangen om het goede te doen. Het is alleen dat je vaak niet weet wat het goede ís. Veel mensen maken foute keuzes terwijl ze het goede willen. Daarom is educatie zo belangrijk. Jullie moeten beter begrijpen wat het goede is en hoe je tot goede keuzes komt.'
'Wat ís het goede?' vroeg Erik.
'Elkaar en de natuur gelukkig maken. Geboren worden, jezelf en anderen gelukkig maken en sterven, dat is leven en dat kan fantastisch zijn. Je hoeft niet veel voor te stellen, je hoeft niet hoog in aanzien te staan, je hoeft niet veel te bezitten. Een beetje gelukkig zijn, een beetje mens zijn, een beetje anderen geluk gunnen en op die manier

een beetje een engel zijn, het is in essentie allemaal heel eenvoudig. Maar die eenvoud vind je pas nadat je alles flink gecompliceerd maakte.'
'Waarom dan pas?' vroeg Erik.
'Vanwege emoties die het zicht op eenvoud sterk vertroebelen. Angst, het etteren van je ego en nog veel meer emotionele rimram hinderen het zicht op eenvoud. Maar als je de eenvoud eenmaal zeer krachtig in het volle licht zet, of liever: doorvoelt, verdwijnt ze nooit meer uit beeld. Veel mensen met een bijna-doodervaring zagen en voelden heel sterk hoe betoverende eenvoud hen gelukkig maakte en raakten dat gevoel nooit meer kwijt. Een gevoel dat hen minder egocentrisch maakte, een gevoel dat hen de belangen van anderen hoger deed aanslaan. Leven kan prachtig zijn, Erik. Het gaat er niet om dat je veel voorstelt. Als je jong bent maakt dat vaak uit, meestal vanwege door ouders doorgegeven shit, waaronder vooral tekort aan onvoorwaardelijke liefde en tekort aan gefundeerd zelfvertrouwen. Maar bij een goede menselijke ontwikkeling kom je op een zeker moment op het punt dat je de shitzooi van veel voor willen stellen in de ogen van anderen er zo goed mogelijk uit wil donderen. Dan wil je je niet langer druk maken over de fucking held in de ogen van anderen, maar over goed gevoel vanwege de moeite die je doet om écht een goed mens te zijn. Dan wil je dat alles mooier wordt en dat alles en iedereen gelukkiger wordt en dat dat gevoel bij jou dusdanig heerst dat dát jou voortstuwt. Vervolgens geniet je zo veel meer van een zonsondergang.'
'Wat maakt een mens gelukkig?' vroeg Erik.
'Een engel zijn.'
'Wanneer ben je een engel?'
'Als je alles en iedereen gelukkig maakt.'
'Is dat moeilijk?'
'Het is het moeilijkste wat er is. Tegelijk is het gemakkelijk, want het enige wat je écht nodig hebt, is werkelijk je best doen. Ouders maken over het algemeen hun kinderen gelukkig en terwijl ze dat doen maken ze zichzelf gelukkig. Natuurlijk maken ouders fouten, soms grote fouten, maar vrijwel altijd willen ze dolgraag dat hun kind gelukkig wordt. Mensen doen heel vaak fantastisch dingen. Jij ook, Erik. Natuurlijk deed je van alles fout, zo werkt dat nou eenmaal, zo werkt dat ook bij mij, zo werkt dat bij iedereen. Maar je deed enorm je best en dat telt gigantisch. Veel mensen zijn engelen. Maar ook engelen zijn gevoelig voor corruptie en daarom is het zo belangrijk dat je als mens een heel fijne opvoeding meemaakt, de scholen waar je naartoe gaat uitmuntend zijn en dat de maatschappij waarin je opgroeit niet corrupt is, integendeel. Een mooiere aarde creëren, is corruptie op allerlei manieren uitbannen en ik verzeker je dat dat een zware klus is waar mensen vaak hun hele leven mee bezig zijn en waar de mensheid over honderd jaar nog volop mee bezig is, maar velen van jullie zijn wat dat betreft op de goede weg en jij zit nu ook op de goede weg. Er sloop veel corruptie in je hart, maar de afgelopen nacht schaafde je daar flink wat vanaf en sloeg de engel in jou krachtig haar vleugels uit.'

Ik wilde alles en iedereen bepaald niet gelukkig maken, dacht Erik. Hebzucht en eigenbelang telden zo zwaar bij mij dat ik de fysieke werkelijkheid niet wilde doorgronden. Mijn eigenbelang stond zo sterk voorop dat ik iedere 'waarheid' had omarmd om maatschappelijk, financieel en materieel vooruit te komen. We omarmen veel betere waarheden waar we ons veilig voelen met goede basisvoorzieningen. Mensen moeten wereldwijd meer toegang krijgen tot basisvoorzieningen op het vlak van voeding, behuizing, gezondheidszorg en educatie, maar we scoren een schandaal in het kwadraat. Al miljoenen jaren wacht ons de zekerheid van de dood, maar alleen met voldoende reflectie op ons mens zijn wacht ons de zekerheid van een goed leven. Veel mensen mogen dan engelen zijn, ik was het niet. Moed is overmatig individueel eigenbelang overwinnen. Dat is wat Mike deed en ik niet. Wacht, ik maak hier een fout. Mensen zijn *bij hun geboorte* engelen, maar daarna sluipt er corruptie binnen. Zo was het ook bij mij. In mijn diepste laag ben ik mogelijk een engel, maar het leven wierp vervuilende lagen op die diepste laag. Ik schraapte de afgelopen nacht wat vuil weg en dat voelt nu goed. Natuurlijk zit er nog steeds corruptie in mij, je krijgt de corruptie niet zomaar weg, dat is een moeizaam proces dat nooit eindigt. 'Met moed en integriteit loop je risico's, maar moed en integriteit doen zuivere trots in de kern van je wezen groeien,' zei de engel. 'Daar kan niks tegenop. Het gevoel ten aanzien van jezelf is leidend voor je geluk. De mensen die de minste strijd voeren om dieper in zichzelf te kijken, zijn de mensen die het hardst weglopen van de realiteit. De aarde verbleekt door innerlijke armoede als gevolg van verlangen naar materiële rijkdom. Wie stinkend rijk wordt, verkwanselt vaak diepere lagen in het onderbewustzijn. Diepere lagen waar werkelijke rijkdom wacht. Emotionele rijkdom is het enige wat telt. Al het andere is innerlijke armoede maskeren.' Ineens zag Erik de ogen van de engel flonkeren. 'Je bent een held, lieverd.' Ze gaf Erik een knipoog. 'Moedige mensen zijn bang, hoor, juist dát brengt het water dat doet groeien. Angsten bevechten brengt moed en ontwikkeling. Van angsten weglopen brengt het aapje dat zichzelf kunstjes leert om maatschappelijk te floreren ten koste van anderen.'

Erik zag hoe zeven volwassen knobbelzwanen niet achter elkaar, maar naast elkaar statig naar hen toe zwommen. Ze straalden stuk voor stuk trots uit. 'Hier zijn we,' leken de majestueuze vogels te zeggen.
Plotseling zwenkten de zwanen en zwommen ze in colonne naar het noorden. Erik voelde zich betoverd. Weer zwenkten ze, waarna de zware vogels met hun vleugels sloegen, over het water renden en opstegen. Kort daarop zag Erik ze dalen boven Heemstede om achter het eilandje in het water te landen.
Daar lig ik nu, terwijl Anna me reanimeert, dacht hij. En daar ligt mijn oom, dood. En mijn opa, dood. Mijn opa was voor veel mensen een held. Helden krijgen vaak onevenredig veel aandacht.
'Een held zijn, rukt jou uit de anonimiteit, Erik. Koester anonimiteit, want het liefst loop je rond met het gevoel van totale vrijheid.'

'Iedereen wil als held bewierookt worden,' zei Erik, onzeker zoekend in oceanen vol vragen.
'Dat is een diepe en harde kern in ons allemaal, Erik, want ons ego wil stralen. Tegelijk willen we anoniem blijven. Van madelief tot wilgenroosje willen we opvallen en anoniem blijven. We willen bloeien en goede insecten aantrekken, opdat we de beste zaden afgeven. Gedachten aan een aarde met bloeiende mensen en florerende natuur brengt de inspiratie die van jullie helden maakt.'
'Maar willen we nou een held zijn of anoniem blijven?' vroeg Erik, vertwijfeld.
'We willen allebei. En dat kan, want we kunnen allemaal een held zijn in de ogen van onze geliefden. Daarom was het zo schrijnend dat Mike waardering kreeg van zijn vader noch grootvader en ook niet van jou. Waar je in een kleine kring elkaar waardeert, ben je gelukkig. Het welzijn van de stammen waar wij van afstammen dreef op vechten voor elkaar. Stammen waarin je allesbehalve anoniem was. De kring moet klein genoeg zijn, opdat je elkaar over en weer waardering kan geven, zodat iedereen zich gezien voelt. Waar de kring ziek is, gaat het mis. De kring waarbinnen de jonge Adolf met een zweep geslagen werd, gaf de volwassen Hitler een ziekte die hem joden, zigeuners, homoseksuelen en geestelijk gehandicapten deed uitroeien. Zelfinzicht blokkeren, zorgt ervoor dat een individu ziek wordt en als een rationele kankercel in de maatschappij gaat opereren. Met te weinig zelfinzicht worden verkeerde gevoelens dominant, waarop foute visies het brein overspoelen. Rotzakken als Klaas springen niet zomaar tevoorschijn. Daar gaan lange groeiprocessen aan vooraf. Soms generaties lang. Het verleden is het fundament van alle plekken waar gebouwd wordt. Waar je je fundament nooit doorlicht, heb je kans dat je je leven op drijfzand bouwt. Klaas' fundament vertoonde grote scheuren. Hij voelde die scheuren zijn hele leven, maar koos levenslang voor het scheve schijtkonijn. Zelfinzicht was zijn natuurlijke vijand.'

Ineens speet het Erik enorm dat hij Mikes werk nooit serieus had genomen. Ik zal Mike nooit de waardering geven die hij verdiende, dacht hij. Ik wilde de waarde van zijn werk niet zien. Het kwam me te goed uit om het *niet* te zien. Om tot het goede te komen, ging Mike tegen de wensen van zijn vader en grootvader in. Hij moest zichzelf uitvinden en dat deed hij door eerlijk te zijn. Ergens moet hij gevoeld hebben dat hij kapotging als het liegen in hem won. Hij mocht niet van zichzelf verliezen en daardoor streed hij tegen de klippen op. Applaus van anderen is kort gewaardeerd worden. Applaus van jezelf is levenslang gewaardeerd worden. Helemaal aan het einde kreeg Mike applaus van Loes in de vorm van een glimlach. Misschien bracht de dood mijn oom een liefdevolle reis. Misschien *is* hij nu ergens. Misschien is hij zich nu bewust van mijn gedachten over hem. Magie kent geen grenzen in Mikes heelal. Maar niks is zeker. Alles in twijfel trekken, doet de mens in ons groeien en meer mens worden, doet de aarde groeien.
'Is bewustzijn het grootste wapen van de mens?' vroeg Erik.
'Ja, maar bacteriën hebben een sterker bewustzijn dan mensen,' zei de engel.
'Wat?' reageerde Erik, ongelovig.
'De evolutie gaf de voorouders van mensen de afgelopen miljard jaar zó veel gevoelens dat ze een buffer in de vorm van een onderbewustzijn nodig hadden waarin ze die gevoelens kwijt konden, zodat ze niet continu overvoerd werden. Een bacterie heeft veel minder gevoelens en daardoor een veel minder grote brij waaruit het kan kiezen om tot de logica te komen die de bacterie het beste doet overleven. Zoals je dankzij Mike weet, is bewustzijn niks anders dan gevoelens die dominant worden. Dominante gevoelens beslaan bij een bacterie een veel groter aandeel van het totaal aan gevoelens dan bij een mens het geval is. Zodoende heeft een bacterie een sterker bewustzijn dan een mens. Mensen hebben geen groot bewustzijn, ze hebben een groot onderbewustzijn. Het bewustzijn van mensen is als het oppervlak van het Paterswoldsemeer. Het meer lijkt enorm, je ziet immens veel water, maar wat je ziet is slechts een schijntje van al het water dat er ís. Onder het oppervlak is veel meer en daar speelt zich van alles af waar je geen weet van hebt. Bij een bacterie is het oppervlak van zijn gevoelsreservoir veel groter ten opzichte van de inhoud dan bij een mens.'
'Al tien uur gaat er van alles in mij ondersteboven,' zei Erik, terwijl vlak voor hem een zeelt hoog uit het water sprong.
'Geestelijke rijkdom groeit met meer vrijheid in je onderbewustzijn, waardoor je als mens minder gekooid bent door innerlijke tralies die allerlei impulsen in jou in het gareel houden. Je wordt geestelijk een rijker mens waar je meer relaxed kan zijn.'
'Wat bedoel je hier precies?'
'Veel van wat jouw leven werkelijk de moeite waard maakt, voelt onveilig en dat ís het vaak ook, maar de mensen die dankzij meer ontspanning meer innerlijke onveiligheid in de vorm van onbestemde gevoelens toestaan, zien hun angsten beter en

krijgen daardoor ook beter zicht op de verlangens die onder die angsten begraven liggen. Mensen die hun diepere verlangens beter in het vizier krijgen, ontwikkelen zich geestelijk krachtiger en tackelen daardoor sterker de wereldwijde mentale armoede waaronder de aarde dreigt te bezwijken. Geestelijke rijkdom ontstaat niet door de onthouding van een monnik die zichzelf rationeel roostert met eenkennige boeken. Geestelijke rijkdom ontstaat door open te staan voor de visies van alles en iedereen en door diep in jezelf te kijken. Blijf niet aan de zijkant zitten, Erik. Durf te leven, spring op het toneel, lééf en ontwikkel daardoor grip door te vóelen waarom alles is zoals het is. Voelen is instantaan begrijpen. Dergelijk begrijpen voert jou naar het volgende station. Je verstand op eenkennigheid pinnen met onbewuste angsten die enkel jouw eigenbelang in het vizier hebben, doet jouw brein in stinkend stijfsel stollen en brengt de geestelijke ontwikkeling van rottend zeewier. Leef met een hart vol integriteit, waardoor een storm van emoties gaat kolken en onbewuste angsten naar het oppervlak woelen en jouw bewustzijn die angsten gaat zien, zodat je grip op ze kan krijgen door tegen ze te vechten en ze te overwinnen.'

Mike vond dat hij niet genoeg moed toonde en daardoor te weinig leefde, dacht Erik. Maar als hij zo weinig leefde, hoe kwam het dan dat hij theorieën ontwikkelde? Mike leefde *wel*. Hij durfde vreemde risicovolle paden te bewandelen en *nog* dacht hij dat hij niet genoeg leefde. Net als Vincent van Gogh onderschatte hij zichzelf.
'Deed Mike vroeger veel aan sport?' vroeg hij de engel.
'Ja, hij voetbalde en schaatste veel.'
'Ging hij veel uit in zijn jonge jaren?'
'Hij ging in Groningen vaak met vrienden op stap en ontmoette dan veel vrouwen. Mike had een enorme drive en wilde het leven in al zijn naden en kieren leren kennen.'
'Waarom willen we ons leven leven?' vroeg Erik, beduusd vanwege alles wat zijn oom had gedaan wat *hij nooit* had gedaan.
'Alles draait om je prettig voelen, maar om dat te kunnen, moet je er zijn. Vandaar dat het *lijkt* alsof alles in de evolutie draait om *survival of the fittest*, die jou er laat zijn, maar een laag dieper is het *happiness* dat de klok slaat. *Survival* en *happiness* interacteren, waardoor zoete vruchten over het algemeen gezond zijn en bittere niet. Jullie vinden het prettig als het goed gaat met jullie kinderen, dat geeft zowel *happiness* als *survival*. Vanwege dezelfde reden vindt iedereen het prettig om grote liefde te vinden. De evolutie van jouw voorouders was het gevolg van het geluk dat zij wilden.'
'Dat laatste snap ik niet,' zei Erik.
'Alles in jullie lichaam en geest ontstond door het verlangen naar prettig gevoel van jullie voorouders. Dát verlangen was bepalend, niet het verlangen om leven door te geven. Daar stonden jullie verre voorouders niet bij stil. Ze kregen nakomelingen als gevolg van kiezen voor wat hen gelukkig maakte: neuken. Dat ze daardoor nakomelingen kregen, beseften ze tijdens het instinctieve neuken niet.' De engel gaf Erik een knipoog. 'Dat gold ook voor Brenda en Klaas.'

'Ik ben het gevolg van een ramp,' zei Erik, gelaten. 'Maar dat geldt voor álle mensen, want zonder de zware meteoriet die de dinosauriërs 66 miljoen jaar geleden wegvaagde, was de mensheid niet ontstaan.'

De engel is hier om me te vertellen over verkeerde wegen, dacht Erik. Verkeerde wegen kunnen tot ongelukken leiden die zo erg zijn dat ze niet mogen plaatsvinden. Van hoe ver kwam ze om mij dit te vertellen?
'Waar is jullie planeet?'
'In het centrum van de Melkweg. Daar zijn veel planeten met oud intelligent leven.'
'Volgen veel intelligente wezens op die planeten dit gesprek tussen jou en mij?' vroeg Erik, wiens darmen ineens vreemd kronkelden.
'We werkten heel lang naar dit moment toe. Duizenden miljarden intelligente wezens op heel veel planeten zien nu hoe wij tweeën het ervan afbrengen.'
'Terwijl ik in een boot lig en Anna mij leven inblaast.'
De engel keek hem met een mysterieuze glimlach aan. 'Werkelijkheid en illusie zijn soms nauwelijks van elkaar te onderscheiden.'
'Er zijn dus veel planeten met oud intelligent leven in het centrum van de Melkweg,' zei Erik, terwijl hij de gedachte aan veel wezens die hem volgden, probeerde te vergeten.
'Heel veel.'
'Is het niet eng om contact te maken met ander intelligent leven?'
'Met techniek contact maken met ander intelligent leven dat met dezelfde techniek werkt, is totaal iets anders dan puur met je innerlijk contact maken, zoals jij nu ervaart. Het laatste is ondraaglijk.'
'Waarom is dat ondraaglijk?' vroeg Erik.
'E.T. in vliegende schoteltjes is schattig, maar als die aaibare E.T.'s jou alle hoeken van de kamer laten zien, word je minder vrolijk. Ook als zij het níet doen, want je weet dat ze het kúnnen doen. Dat besef slaat jouw brein aan gort met sterkere angst dan doodsangst. Bovendien verlies je dan je privacy en identiteit.'
'Waarom verlies je dan je privacy?'
'Omdat ze jouw gevoelens en gedachten kunnen volgen.'
'En waarom verlies je dan je identiteit?'
'Je weet niet waar jij begint en eindigt en waar "ze" beginnen en eindigen. Je weet niet wie je bent als buitenaards gespuis jouw puur persoonlijke belevingswereld binnendringt. Het is totale horror.'
'Ik weet nu dat de mensheid gevolgd wordt door buitenaards leven dat zich op dit moment in mijn puur persoonlijke belevingswereld bevindt!'
'Dat weet je nú, maar wij zorgen er nu voor dat je je goed voelt. Als je straks bijkomt weet je niet of deze bijna-doodervaring met of zonder de invloed van buitenaards leven in je hersenen plaatsvond. Je zal het ook nooit willen weten, omdat je snapt dat weten op dat vlak ondraaglijk is.'

‘En dus vraag ik me straks andermaal af of er buitenaards leven is dat me volgt, zoals mensen zich dat al duizenden jaren afvragen,’ concludeerde Erik. ‘Hoe werkt dit bij jou?’
‘Precies zo.’

Brenda en Mike zaten ooit in de hel omdat ze meenden dat er buitenaards leven in hun ziel keek, dacht Erik. Maar ergens moeten ze toen ook gevoeld hebben dat er mogelijk *geen* buitenaards leven meekeek. Misschien dat mijn oma en oom me daarom meermalen vertelden dat hun psychose ook een avontuur was en ze het op bepaalde momenten zelfs mooi hadden gevonden. Maar *niet* toen ze kortstondig zeker meenden te weten dat er ‘iets’ was en de totale horror toesloeg vanwege angst voor nooit doodgaan. Waar de mensheid het onomstotelijke bewijs in handen krijgt van het bestaan van ‘ze’, wordt het één bonk ellende. Zelfs buitenaards leven dat de mensheid volgt, kan het niet aan om zeker te weten dat er *nog* verder geëvolueerd intelligent leven bestaat dat *hen* volgt. Daarom word ik straks wakker en weet ik niet of dit alles een illusie van mij was of een realiteit die vanuit het centrum in de Melkweg werd aangestuurd.
‘Als jullie technieken hebben waarmee je ons kan volgen, kunnen jullie dat ook bij elkaar doen,’ zei hij.
‘Het is bij ons ten strengste verboden om in de hersenen van een ander te kijken, behalve als die ander er toestemming voor geeft. We hebben een plek voor onszelf nodig waar onze privacy totaal is.’
Wat dus opgeheven wordt als iemand in jouw hersenen kijkt, dacht Erik.
‘Precies,’ zei de engel, terwijl ze Erik een knipoog gaf.

89

Erik keek om zich heen. Hij zag geen butler en ook zijn ouders waren er niet. Er was helemaal niemand buiten de engel, otter, ree, merel en een dikke bij die een madeliefje in het gazon aandeed en daardoor het bloemetje naar de grond trok. Straks zou Erik bijkomen en Anna zien en ging zijn leven verder zoals het kort daarvoor was geweest, *behalve dan dat zijn oom en opa dood zouden zijn*. Daarnaast zou er het besef zijn dat de aarde iedere seconde kon exploderen vanwege een deeltjesversneller. Het is geen verzinsel van Mike, het kan ieder moment misgaan als de engel geen illusie van mijn brein is, dacht Erik. Anna's reanimatiepogingen kunnen iedere seconde eindigen met een allesvernietigende flits. Ik wil daar nu niet aan denken. Ik wil genieten van dit moment, nu het kan en ik alle vragen kan stellen waar ik het antwoord op wil weten.
'Hoe komt het dat er veel planeten met oud intelligent leven in het centrum van de Melkweg zijn?' vroeg hij de engel.
'Dat komt doordat het centrum van de Melkweg bestaat uit restanten van uiterst oude sterrenstelsels.'
'Dus Mike had wat dat betreft gelijk?'
'Mike had met zijn visies op filosofie, natuurkunde, kosmologie en astronomie op heel veel vlakken gelijk.'
'Wat is de grootste wijsheid?' vroeg Erik.
'Begrijpen dat het niet-weten van de grote mysteries het meeste geluk brengt.'
'Oftewel: je mag niet weten of er hogere machten zijn die je volgen en je mag niet weten of er iets is na je dood.'
'Exact.'
'Wat is de grootste ramp die de mensheid kan overkomen?'
'Niet de totale vernietiging van de aarde door een deeltjesversneller.'
'Omdat het erger is om een ernstig ongeluk met een deeltjesversneller te overleven, zoals jullie meemaakten.'
'Er is iets wat nog erger is.'
'Nooit kunnen sterven.'
'Dat zóu het ergste zijn als het bestaat, maar het bestaat niet.'
'Wat is dán het ergste?' vroeg Erik, bevreesd.
'Dat wij jullie vertellen hoe alles zit. Schuif geen opgeloste puzzels op de bordjes van anderen, want in die bordjes komen dan akelige barsten. Je wil geen schuldgevoel doordat je ander leven kapotmaakt.'
'Maar jullie hebben contact met andere planeten, hoe zit dát dan?'
'Op een gegeven moment zie je elkaar en ga je, zeg maar, naar elkaar zwaaien. Dan is het oké, want dan heb je dezelfde technische puzzels opgelost en wordt het tijd voor een nieuwe impuls. Dat is totaal wat anders.'
'Wat vinden jullie het prettigste van je leven?'
'Dat we doodgaan.'

'Waarom is dat prettig?'
'Het geeft de moed om te leven. Met krachtig beseffen dat er een einde komt aan je lijden, verlang je veel sterker naar eruit halen wat erin zit. Je gaat tóch de pijp uit, dus maak er wat van. Maak een paradijs van je planeet. Doe je het niet voor jezelf, doe het dan voor een ander en je voelt je zo veel beter.'

Erik voelde zich nog steeds prettig, maar begreep dat het horror zou worden als hij altijd in deze toestand zou blijven.
'Kan je alleen gelukkig zijn als je eindig bent?' vroeg hij.
'Ja. Prettige gevoelens hangen samen met eindigheid. Alles wat eindig is, voelt, en alles wat voelt, is eindig. Daarom sterft alles. Behalve het heelal als geheel. Het universum voelt niks en daarom blijft het.'
'Houdt alles op te bestaan en heeft daardoor alles gevoel? Ook atomen en elektronen? Zelfs fotonen dan wel lichtdeeltjes?'
'Zo kijken wij ertegen aan.'
'Waarom maak ík dit mee? Waarom kozen jullie hier niet een ander voor?'
'Omdat jij bij Mike in huis woont. We willen dat je er alles aan doet om Mikes boek onder de aandacht van anderen te brengen.'
'Vanwege de Large Hadron Collider?'
'Ja, maar ook opdat mensen begrijpen dat gevoel de zin van het leven is en dat het niet-weten van de grote mysteries het gelukkigst maakt. Daarnaast willen we graag dat mensen zich beter bewust worden van de uitzonderlijk grote gevaren van klimaatverandering. De aarde is te mooi om door toeval geregeerd te worden, daarom grijpen we in. Jullie grijpen ook in waar jullie natuurgebieden inrichten. De mensheid zit in een uiterst belangrijke en zeer gevaarlijke fase. Nog nooit lagen er zo veel loodzware taken op jullie schouders: deeltjesversnellers, klimaatverandering, milieuvervuiling, natuurvernietiging, extremisten met intolerante visies, dictators met nucleaire wapens, criminelen, de aarde bulkt van het gevaar.'
'Komen deze zaken allemaal aan de orde in Mikes boek *Het heelal is voor iedereen te begrijpen*?' vroeg Erik, verbaasd.
'Ja, maar deze ontmoeting tussen jou en mij spitst zich vooral toe op Mikes berekeningen van de laatste weken en vooral die van gisterochtend, want die zijn juist. Mike voelde zich altijd onzeker over zijn berekeningen. Terecht, want er zat een fout in die hij er gisteren pas uithaalde.'
'Zijn natuurkundigen de schuldigen?'
'Vanwege het najagen van persoonlijke zekerheid, opdat hun kinderen en daarmee hun eigen genen voortleven, zetten natuurkundigen met deeltjesversnellers het voortbestaan van alle genen op aarde op het spel. Een deeltjesversneller kan in minder dan een tiende seconde al het genetische materiaal van de aarde vernietigen. Als in de Large Hadron Collider door voldoende toeval twee protonen zeer sterk samenklonteren tot één uiterst compact deeltje, veel en veel kleiner dan een proton, wordt de aarde in een split second samengedrukt in een volume kleiner dan een speldenknop, waarna de samengeperste materie explodeert. Je bent astronoom, Erik.

Je bent heel goed in staat om Mikes boek te begrijpen en je vindt Mikes berekeningen op zijn bureau. Mensen moeten inzien dat er groot gevaar dreigt.'
'Alternatieve theorieën over de fysieke werkelijkheid zijn voor natuurkundigen, kosmologen en astronomen wat de duivel is voor religieuze mensen.'
'Je staat niet alleen,' zei de engel. 'Honderden natuurwetenschappers op aarde werken aan alternatieve ideeën en zij lopen net als Mike tegen de massieve muur van 'wijsheid' die conventionele natuurwetenschappers al meer dan een halve eeuw optrekken. Mike stond niet alleen en jij staat dus ook niet alleen, maar je staat vooral niet alleen omdat Anna dol op jou is. Ze is een moedige en integere vrouw, excelleert in natuurkunde en net als jou is ze om.'
'Om?'
'Ook zij denkt dat de relativiteitstheorie fout is. Jij en Anna gaan samen aan de slag, terwijl jullie elkaar liefhebben. Liefde is het meest fantastische wat er is, Erik. Je zal nooit meer alleen zijn. Echt houden van is het mooiste wat er bestaat in het heelal.'
Erik voelde zich warm worden. 'Is dit wat ik moest weten?'
'Je was al van plan om Mikes werk te lezen, maar nu zal het met een sterkere focus zijn en met Anna krijg je goed gezelschap. Ik ken jouw toekomst niet, behalve op het vlak van de liefde. Je bent op het liefdesvlak verlegen en onzeker en Anna is niet veel beter. Daarom moesten we jullie bij elkaar brengen.'

Ik zal me de rest van mijn hele leven gesteund voelen door verder dan de mens geëvolueerd intelligent leven zonder ooit te weten of 'ze' er zijn, dacht Erik. Mogelijk zal ik zelfs vaak vermoeden dat er niks is.
'Het is gezond om het laatste regelmatig te denken,' zei de engel.
'Waarom?'
'Omdat je dan de móed hebt om het te denken, wat betekent dat je minder angst ontwikkelt voor straf van "ze" en dat soort flauwekul.'
'Zijn jullie er nog als ik straks bijkom in Anna's boot?'
'Dan zijn we verdwenen.'
'Waarom?' vroeg Erik, verbaasd.
'Omdat je nu uiterst gevoelig bent voor onze aanwezigheid. Alleen als wij er totaal niet meer zijn, zal jij dat regelmatig ook zo voelen.'
'Wat voor technieken gaat de mens nog uitvinden?'
'Ik vertel jou niets over technieken met heel snelle deeltjes. Met deeltjesversnellers en nucleaire wapens zijn jullie nu al een kind van tien in het lichaam van een volwassene. Dat moet niet erger worden. Wij gaan de loop van jullie planeet niet dirigeren door jou technieken met snelle deeltjes uit de doeken te doen. Het is de mensheid die de handen aan het stuurwiel van de aarde heeft. Ieder mens is als kind egocentrisch en trekt bij het ouder worden keer op keer egocentrische beerputten open om humaan hoger te kunnen springen. Met een goede gezonde persoonlijke ontwikkeling wordt ieder intelligent wezen steeds minder egocentrisch vanwege een beter besef van al die beerputten. Maar het kan ook fout gaan. De piramides van Egypte tonen ons hoe egocentrisch mensen kunnen worden. Het zijn monumenten van

inwendig falen. Indrukwekkend en leerzaam, omdat ze schrijnend laten zien hoe door ego geïnfecteerde leiders de belangen van een heel volk kunnen verkwanselen. Wij geven jou deze ervaring opdat de mensheid zichzelf niet vernietigt, maar hierna stopt het en volgen we jullie niet meer. Júllie zijn de kapitein van ruimteschip Aarde.'
'En als de aarde morgen door een enorme meteoriet getroffen wordt?' vroeg Erik.
'De eerste vijftig jaar komen er geen grote meteorieten op aarde terecht, daar zorgden we voor. De afgelopen miljoenen jaren wijzigden we de koers van veel kometen en meteorieten om de aarde een grote inslag te besparen.'
'Er sloeg een grote meteoriet in waardoor de dinosauriërs uitstierven.'
'Dat deden we met opzet, opdat zoogdieren en mensen gingen domineren.'
'Waarom moesten er zo lang dinosauriërs op aarde rondlopen?'
'Ze lopen nog steeds rond,' antwoordde de engel.
'Wat?'
'Er zijn veel meer dinosauriërs dan mensen op aarde, want vogels stammen van hen af. Als we de dinosauriërs eerder met een meteoriet hadden weggevaagd, waren er geen vogels geweest en zonder vogels geen mensen.'
'Zonder vogels geen mensen?' vroeg Erik, verbaasd.
'Denk je de aarde eens in zonder vogels.'
'Op zo'n planeet wil ik niet leven. Mensen houden van vogels. BirdLife International is de grootste natuurorganisatie op aarde.'
'Op een planeet zonder vogels ontwikkelt zich geen intelligent leven.'
'Waarom niet?'
'Zonder voldoende geluk kan er geen gevoelig leven ontstaan. Een te weinig paradijselijke planeet is te rauw voor gevoelig leven en dat ontstaat dan ook niet, waardoor er ook geen intelligent leven ontstaat.'
'Zonder jullie invloed was de mensheid nooit ontstaan,' concludeerde Erik.
'Klopt. We zijn niet gek, Erik, we weten wat we doen. Net zo goed kleven er grote risico's aan ons vertrek. Als de mensheid te rare dingen doet, vernietigt zij zichzelf. Wij proberen zo goed mogelijk te voorkomen dat jullie jezelf vernietigen en daar hebben we een goede reden voor.'
'Wat voor reden?'
'Jullie zijn onze kinderen.'
'Wat?'
'We lieten miljarden jaren geleden een komeet met ijs en bacteriën op aarde vallen. Die bacteriën waren dezelfde bacteriën als die van waaruit wij uiteindelijk ontstonden. Vandaar dat jullie in veel opzichten precies als wij werden. Als ouder laat je op een gegeven moment je kind los en hoop je dat het geen gekke dingen doet. Wij laten jullie nu los. Overigens, jullie zijn onze kinderen, maar in zekere zin ook onze ouders.'
'Hoezo ook jullie ouders?' vroeg Erik, stomverbaasd.
'Jullie zijn zeer sterk zoals onze voorouders waren. Op geen enkele andere planeet die wij kennen, lijkt het intelligente leven qua uiterlijk en karakter zo veel op ons als op aarde.'

'Heeft iedere intelligente soort een individueel karakter?'
'Natuurlijk. Iedere katachtige soort heeft toch ook een individueel karakter? Het karakter van leeuwen is anders dan dat van luipaarden. We begrijpen nu veel meer van onszelf omdat we de mensen en al hun voorouders miljoenen jaren volgden. Vanaf waar jullie nu zijn, is het veel minder interessant voor ons.'
'Waarom?'
'Toen we in het stadium zaten waar jullie nu in zitten, gingen we net als jullie digitaliseren. Vanaf dat moment kennen we onze eigen geschiedenis zeer goed vanwege alle informatie. Nog langer naar jullie kijken, levert ons niet meer begrip van onszelf op. Het gaat echter niet om ons, maar om jullie. Zoals op aarde iedere generatie graag wil dat de volgende generatie het beter krijgt, willen wij graag dat jullie het beter krijgen dan wij, daar deden we ons best voor.'

Ze zwegen, terwijl Erik probeerde te verwerken dat hij in zeker opzicht zowel de zoon als de vader van de engel was.
'Zijn er ook planeten met intelligent leven die níet begeleid werden door verder geevolueerd intelligent leven?' vroeg Erik.
'Ja. Bij al die planeten ging het verschrikkelijk mis. Dat hebben we gezien en we schamen ons ervoor dat we het uit nieuwsgierigheid lieten gebeuren. Overigens vermoeden we dat het ook bij ons zo ging.'
'Ontstond jullie deeltjesversneller-ellende door nieuwsgierigheid van nog hogere machten dan jullie?' vroeg Erik.
'We hebben geen idee, maar dat is wat we vermoeden omdat we zelf ook dergelijke rampen veroorzaakten door niks te doen.'
'De aarde had dus geluk, omdat jullie ons hielpen.'
'Ja, maar mogelijk hadden wij pech met een deeltjesversneller terwijl we begeleid werden door verder dan ons geëvolueerd intelligent leven. Die pech kan jullie ook treffen, omdat wij ervoor kozen om onszelf niet aan jullie kenbaar te maken. Ons werk zit erop, het is aan jullie om de boel niet te verpesten.'
'Is de macht en verantwoordelijkheid die jullie ten aanzien van ons hebben precies hetzelfde als de macht en verantwoordelijkheid die mensen ten aanzien van hun kinderen hebben? Onze kinderen krijgen uiteindelijk zelf de verantwoordelijkheid voor hun keuzes.'
'Het is exact hetzelfde. We kunnen niet blijven, Erik. Júllie moeten het doen.'
'Waarom?'
'We hopen enorm dat mensen de aarde tot een duurzaam paradijs omtoveren. Een paradijs dat ieder individu inspireert en levenslust bezorgt. Een paradijs waar de natuur fantastisch is. Daar hebben jullie ons niet voor nodig, daar hebben jullie elkaar voor nodig. Het gaat er niet om hoelang het duurt voordat jullie het bereiken. Het gaat er zelfs niet om óf jullie het ooit bereiken.'
'Waar gaat het dan wel om?' vroeg Erik, verbaasd.
'Dat jullie erin geloven, want dat geeft de inspiratie om ervoor te vechten. Het is hetzelfde als bij grote liefde. Als je er niet in gelooft, ga je het niet vinden, omdat je

er dan niet voor vecht. Wij zijn ervan overtuigd dat de mensheid een goede weg kan vinden. Of jullie het ook doen, is aan de miljarden mensen op aarde. Het is geen schande als het jullie niet lukt. Het is een schande als je het niet probeert. Niemand weet welke koers jullie gaan varen. Wij ook niet en dat is het beste.'
'Waarom is dat het beste?' vroeg Erik.
'Als je kinderen blijft sturen, vermoord je ze.'
Erik dacht aan het laatste wat zijn opa in zijn leven had gedaan. Klaas was in de greep van dogma, dacht hij. Met dogma voel je bevrijding als je anderen in dezelfde kooi stopt. Klaas maakte er zijn beroep van. De snaartheorie is wiskundige dwangmatigheid. Klaas indoctrineerde studenten en wurgde zijn zoon met sturen. Mike onttrok zich eraan, waarop zijn vader zichzelf in doodslag verloor.

Erik ging op zijn rug in het gras liggen en de engel volgde zijn voorbeeld. Het is prettig als buitenaards leven straks niet meer in mijn hoofd kijkt als ik bijkom in Anna's boot, dacht hij, terwijl hij recht omhoog in de blauwe lucht staarde.
'Nog even en de mensheid wordt niet meer door buitenaards leven begeleid,' zei hij.
'Dat weet ik niet,' zei de engel. 'Er kan verder dan ons ontwikkeld intelligent leven zijn dat jullie volgt en dat jullie altijd al heeft gevolgd. Wezens die beter dan wij weten wat goed is en die óns dan waarschijnlijk óók volgen en beïnvloeden.'
'Wat was jullie belang wat de aarde betrof?'
'Het was voor ons heel prettig om met jullie mee te leven. Wij worden gelukkig van de strijd van de mens, zoals jullie gelukkig worden van de strijd van jullie kinderen en de natuur. Als we het geluk van anderen zien, beseffen we hoeveel moois er is om voor te vechten. Jullie inspireerden ons, zoals kinderen en de natuur inspiratiebronnen zijn voor jullie.'
'Ontwikkelen jullie je nog steeds?' vroeg Erik.
'Dat is iets wat nooit stopt. Voor jullie niet en voor ons ook niet.'
'Als ik straks wakker word, zijn jullie er niet meer, maar mogelijk wel ander intelligent leven dat in mijn hoofd meekijkt. Bovendien kan je mij voor mijn eigen bestwil voor de gek houden, zodat jullie er straks nog wél zijn.'
'Het is leuk en denk na over de letterlijk oneindige finesses die er kunnen zijn, maar als het om jouw alledaagse leven gaat, zeg je: "Ik wil het goede doen, want dat maakt mij gelukkig. Sodemieter op met alle ingewikkelde troep en zorg gewoon dat je alles en iedereen gelukkig maakt en word daardoor zelf ook gelukkig." Zo werkt dat voor jullie, voor ons en misschien voor al het intelligente leven in het heelal.'

Erik ging staan en keek naar twee futen met drie kuikens, die een paar meter voor hem op hun gemak in het water dobberden. Vervolgens keek hij naar het eilandje Heemstede. Daarachter word ik nu gereanimeerd door Anna, dacht hij. Waarschijnlijk word ik maar korte tijd gereanimeerd, terwijl ik dit alles als veel langer ervaar, wat vreemd is. Ik voel me nu warm en gelukkig, terwijl ik in werkelijkheid koud ben en een doodstrijd voer. Hoe bizar kan het zijn? We zien 's nachts sterren. Eenvoudige stipjes. Eenvoudige lichtjes. Simpel, zo lijkt het. Maar zo is het niet. Hoe dichter je bij die lichtjes komt, hoe meer daar aan de hand is. Een oneindig oud en oneindig groot heelal met supersnelle deeltjes is onvoorstelbaar gecompliceerd en niet te bevatten. In een dergelijk heelal is *immens* veel wat mensen nog niet kennen. Hetzelfde geldt voor onze gevoelens en voor een eventueel leven voor onze geboorte of na onze dood. Onze gevoelens tijdens ons leven op aarde zijn al ongenadig gecompliceerd. We bevatten er nog maar heel weinig van. En als ik leefde voor mijn conceptie en als er na mijn dood nog iets is, bevat ik daar niets van. Zo gauw je wat meer begrijpt, word je overvallen door gevoelens van bescheidenheid. Het besef van de *gigantische* puzzel die het heelal is, waar je slechts een paar stukjes van legt in je leven,

doet je klein voelen maar brengt ook een vat vol magie. De eerstvolgende stap die je vervolgens maakt, is het openen van je hart voor het duurzame verlangen dat *alles en iedereen* rijkdom gunt: echte rijkdom, innerlijke rijkdom. Liefde voor alles en iedereen voelen en van daaruit stappen maken opdat alle mensen en alle natuur tot bloei komen, is mens zijn. Ik wil een mens zijn. Dat is wat ik, naar ik hoop, heel diep in mijn hart altijd ergens zocht en zo niet, dan hoop ik dat ik het vanaf hier zoek. Echte rijkdom is totaal iets anders dan de rijkdom van het beest. Echte rijkdom is gelukkig zijn met wat je nodig hebt, met wat de aarde laat zinderen met levenslust en inspiratie. Er is *zo* veel nodig om een laffe karakterloze rotzak gelukkig te maken. Er is zo weinig nodig om een moedig en integer mens gelukkig te maken. *Werkelijk* karakter tonen is totaal iets anders dan zwoegen voor wat voorstellen. *Werkelijk* mens zijn, is de uitdaging die levenslang inspireert en van de aarde een paradijs maakt. We zijn mensen. We zijn engelen. We zijn fantastisch als we met ruim zeven miljard mensen uiterst krachtig op zoek gaan naar de mens in ons, opdat het beest definitief verliest. De rotzakken mogen niet winnen. De zombies moeten het onderspit delven. Overal op aarde moeten de smeerlappen die niet willen weten wat *werkelijk* goed is, verliezen.

Erik keek naar de engel, die ook overeind was gekomen en rechts van hem stond. Hij merkte dat ze niet meer naar hyacinten en pas gemaaid gras rook. Ze rook nu naar zoethout. Ik weet niet eens hoe ze heet, dacht hij.
'Hoe heet je?'
De engel keek hem met een gelukkige glimlach aan. 'Fijn dat je me dat vraagt,' zei ze, zacht, verlegen bijna. 'Ik heet Raisa.'
'Hoe worden we gelukkig, Raisa?' vroeg Erik, snel, omdat hij zich niet goed raad wist met de plotselinge intimiteit. Dit vroeg ik zonet ook al, dacht hij.
De engel keek hem aan en Erik voelde haar liefde zo sterk dat hij nauwelijks kon ademen.
'We kunnen alleen gelukkig zijn als anderen om ons heen dat ook zijn, Erik. Wij kunnen op onze planeet alleen gelukkig zijn als de planeten om ons heen dat ook zijn. Natuurlijk zijn we ook wel gelukkig terwijl anderen ongelukkig zijn, maar zonder voldoende inspanning om ook anderen gelukkig te zien, is het onmogelijk om je wérkelijk goed te voelen. Zo werkt dat voor ieder intelligent wezen dat zich goed ontwikkelt.'
'Hoe voelen jullie je als de aarde zichzelf vernietigt terwijl je dat had kunnen voorkomen?'
'Dan voelen we ons verschrikkelijk. Dat is als een ouder die zijn kind even uit het oog verliest, waarop het verdrinkt.'
'Hoe vaak blaast intelligent leven zichzelf op met een deeltjesversneller?'
'Dat gebeurt iedere dag.'
'Wat?' reageerde Erik, ongelovig.
'In een eindeloos groot heelal zijn oneindig veel sterrenstelsels en dus ontelbaar veel planeten met intelligent leven en wij meten met uiterst snelle deeltjes dergelijke

explosies tot op een afstand van tweehonderdvijftig miljoen maal miljard maal miljard lichtjaar.'
'Als leven zichzelf vaak opblaast met deeltjesversnellers, zijn jullie dus niet in staat om alle intelligente levensvormen op het niveau van de mens anno 2019 te helpen.'
'Daar zijn we bij lange na niet toe in staat,' zei Raisa. 'Samen met andere planeten, die vooral in het centrum van de Melkweg gelokaliseerd zijn, werken we slechts in een minuscuul deel van het heelal. Die dagelijkse explosies zijn zó bizar en triest. Stel je voor dat de aarde zichzelf opblaast. Miljarden jaren evolutie, miljarden kinderen van miljarden ouders, alle soorten op aarde… alles in een split second weg. Wie wil zoiets op zijn geweten hebben?'
'Er is dus geen intelligente levensvorm die zich verder dan jullie heeft ontwikkeld. Zou die levensvorm er zijn, dan zouden ze alle ongelukken met deeltjesversnellers voorkomen.'
'Zo kijken wij er niet tegen aan, Erik.'
'Waarom niet?'
'Op aarde vallen iedere dag verkeersdoden. Daardoor maken mensen betere verkeersregels en veiliger auto's. Zonder verkeersdoden is er voor jullie geen sterke prikkel om krachtige maatregelen te nemen op het vlak van verkeersveiligheid. Hoe akelig het ook is, de mensheid heeft pijn nodig om te groeien. Wij kunnen niet continu mensen in het verkeer redden. Net zoals mensen op aarde dat bij hun kinderen doen, laten wij jullie zo veel mogelijk je eigen boontjes doppen. Wij kunnen de aarde niet met een touw aan een staalkabel vastbinden, zoals jullie je kinderen niet bij alles kunnen begeleiden. Verder dan ons geëvolueerd intelligent leven, even gesteld dat het bestaat, kan ons op hún beurt ook niet bij alles begeleiden. Ook wíj moeten fouten maken waar we van leren.'
'Zijn planeten die zichzelf opblazen voor jullie wat ernstige auto-ongelukken zijn voor ons?' vroeg Erik, verbaasd.
'In essentie wel, al is de vernietiging van een planeet natuurlijk van een totaal andere orde. Wij moeten als ouders goed om jullie denken op het vlak van deeltjesversnellers, niet op het vlak van auto-ongelukken, dat is aan jullie. Als het altijd sowieso goed gaat met deeltjesversnellers omdat verder dan ons geëvolueerd intelligent leven jullie altijd redt, is er voor ons geen taak weggelegd en is ons leven zinloos. Daarom denken wij dat de aarde zichzelf óók kan opblazen als jullie gevolgd worden door verder dan ons geëvolueerd intelligent leven.'
'Maar sommige ongelukken mogen niet plaatsvinden!'
'Het ongeluk in de mist met jouw ouders had nooit mogen plaatsvinden, Erik. Toch zijn dergelijke ongelukken precies wat de mensheid nodig heeft om voor goede verkeersveiligheid te zorgen. Waar nergens planeten zichzelf opblazen, zorgt intelligent leven zoals wij niet voor goede veiligheid op het vlak van deeltjesversnellers. Waarom zouden we? Het gaat immers altijd goed! We worden dan onvoldoende geprikkeld. Vandaar dat wij toestaan dat iedere dag mensen verongelukken en hogere machten dan ons mogelijk toestaan dat iedere dag planeten zichzelf vernietigen.'
'Jullie zien ons echt als kinderen, hè?'

Raisa leek enigszins in verlegenheid gebracht. 'Dat is arrogant van ons.'
'Het geeft me een prettig gevoel.'
'Het geeft ons een prettig gevoel als mensen zielsveel van hun kinderen houden. Geloof het of geloof het niet, maar met heel kleine ingrepen gaven wij jullie liefde.'
Raisa gaf Erik een knipoog. 'Jullie waren een baby die liefdevolle aandacht nodig had. Er is geen wezen in het universum dat het zonder liefde kan stellen en de planeet Aarde is in alle opzichten een levend wezen.'
'Dat vanaf hier als volwassene zijn eigen problemen oplost,' zei Erik, stoer. 'Er moet een kans zijn dat de mensheid zichzelf vernietigt met een deeltjesversneller of door klimaatverandering of door een nucleaire oorlog, opdat mensen geprikkeld worden om zich in goede richtingen te ontwikkelen. Anders worden we dwazen die zich verlaten op hogere machten.'
'Precies. Neem als mens en als mensheid je verantwoordelijkheid. Verdom het om op ons te vertrouwen.'
'Jullie volgen ons vanaf 29 maart 2019 niet meer, maar als er zich op aarde een ernstig ongeluk met een deeltjesversneller voordoet, krijgen jullie dat dan mee?'
'Een dergelijke explosie wordt door onze instrumenten gemeten en die instrumenten herleiden ons naar de aarde.'

Erik dacht na over verkeersongelukken en het ongeluk met zijn ouders in het bijzonder.
'Jullie hebben mijn ouders niet gered, terwijl je dat wel had gekund.' Hij ging weer zitten, sloeg zijn armen rond zijn knieën en staarde verdrietig in het water.
'Klopt,' zei Raisa. Ze ging naast Erik zitten en sloeg haar linkerarm rond zijn schouders.
'Vermoordden jullie mijn ouders?'
'Nee. We oefenden invloed uit op de levens van heel veel mensen op aarde, maar we veroorzaakten nog nooit een verkeersongeluk. We kunnen echter niet uitsluiten dat een hogere levensvorm wel verkeersongelukken veroorzaakt.'
'Zijn allerlei gebeurtenissen op aarde ook een mysterie voor jullie?' vroeg Erik.
'Het meeste van wat er op jullie planeet gebeurt, is een groot vraagteken voor ons. Precies hetzelfde speelt op onze eigen planeet.'
'Leven mijn ouders nog?' vroeg Erik, tegen beter weten in, omdat hij wel wist dat hij geen antwoord zou krijgen. 'Ik zag ze zonet.'
Raisa gaf hem een zoen. 'We weten niet of je ouders nog ergens zijn, Erik. Mogelijk zijn ze nu hier bij jou. Mogelijk zijn ze nergens. Dat je je ouders zonet zag, deden wij. Ook de butler was ons werk. We hadden iets nodig wat jou geruststelde.'
Erik voelde zich teleurgesteld. 'Dus liefdevolle nog hogere levensvormen kiezen er bewust voor om af en toe een planeet te laten crashen,' zei hij, cynisch. 'Een auto of een planeet, wat maakt het ook uit.'
'We geven het een goede kans dat het zo in elkaar steekt, maar nogmaals, dit is iets wat wij niet weten. We willen dergelijke dingen ook niet weten.'

'Omdat het ook voor jullie ondraaglijk is als je weet dat er iemand in je hoofd meekijkt.'
'Precies.'
'En er ook voor jullie mysterie moet zijn opdat je magie ervaart.'
'Exact.'
'Wat is het paradijs?' vroeg Erik.
'Het heelal.'
'En de hel?'
'Het heelal.'
'Waar zit het verschil?'
'Je goed voelen en je slecht voelen. We ervaren het paradijs bij alles wat goed gevoel brengt. We ervaren de hel bij alles wat slecht gevoel brengt. Het paradijs is ieder moment dat jij gelukkig bent. De hel is ieder moment dat jij ongelukkig bent. Het paradijs is het universum en het blijft, net als de hel, dat ook het universum is. Het paradijs en de hel blijven, want het universum is op de allergrootste schaal onveranderlijk. Het is aan ieder van ons om van het universum zo veel mogelijk een paradijs te maken.'
'Het paradijs en de hel bestaan,' zei Erik. 'Net als het heelal zijn ze oneindig. Het eeuwige paradijs en de eeuwige hel bestaan écht, namelijk in de vorm van flikkeringen van vreugde en pijn in een universum dat het eeuwige leven heeft.'
'Dat is een waarheid als een koe die gras dood pist in de brandende zomerzon.'

Verkeersongelukken, tunnelvisies, dogma, hebzucht, eerzucht, het kwaad loert overal, dacht Erik, terwijl hij nog steeds met zijn armen rond zijn knieën in het water staarde. Het kwaad vernietigt levensgeluk en tiert in elke uithoek van het heelal.
'Er is nog iets wat voor de vernietiging van de aarde kan zorgen,' zei Raisa, terwijl ze haar arm van Eriks schouders haalde en weer op haar rug in het gras ging liggen.
'Wat bedoel je?'
'Waar mensen onvoldoende het kwaad bestrijden, verankert het zich. Het kwaad in jullie reist dan overal mee, óók als jullie contact maken met buitenaards leven en het kwaad zich als een inktvlek verspreidt naar andere planeten en zo in een steeds groter deel van het universum verwoestingen kan aanrichten.'
'Kan het zo erg worden?' vroeg Erik, verbaasd.
'Het kwaad op jullie planeet richtte wereldwijd enorme verwoestingen aan omdat het kwaad in de Europese mens zich eeuwenlang over de aarde verspreidde. Het kwaad op jullie planeet moet voldoende verliezen. Wij vermoeden dat hogere machten dan ons ervoor zorgen dat bepaalde planeten zichzelf vernietigen als de planeet te veel kwaad herbergt. De mensheid zal mogelijk voldoende integer móeten worden, wil zij blijven bestaan.'
'Misschien dat er ergens in het heelal nagedacht wordt over de Endlösung van het mensenvraagstuk, zoals sommige mensen nadenken over het uit de wereld helpen van een dodelijk virus,' zei Erik.
'In iedere tuin moet gesnoeid worden. Hetzelfde geldt voor de tuin die we het heelal noemen. Intelligent leven dat zichzelf te kwaadaardig ontwikkelt, wordt gesnoeid. Rechts- of linksom vernietigt dergelijk leven zichzelf, hetzij zónder bemoeienis door verder ontwikkeld intelligent leven, hetzij mét bemoeienis door verder ontwikkeld intelligent leven. Een te kwaadaardige mensheid trakteert zichzelf onvermijdelijk op de ondergang.'
'Is de mensheid te kwaadaardig?'
'Jullie zullen fijnere mensen moeten worden dan jullie nu zijn. Minder hebzuchtig, minder egoïstisch en minder egocentrisch. Waar jullie je onvoldoende ontwikkelen tot fijnere mensen gaan jullie jezelf onherroepelijk vernietigen.'

Erik besefte dat zijn gesprek met Raisa op veel meer zaken betrekking had dan enkel deeltjesversnellers. Naast Mikes werk moet ik ook Brenda's werk bestuderen, dacht hij. Zo helder het kwaad in deeltjesversnellers en het broeikaseffect zit, zo diffuus schijnt het in de menselijke psyche. Eigenlijk vloeiden het kwaad in de natuurwetenschap en het kwaad in de psyche samen in Klaas' uithaal met de golfclub.
'Het is nooit techniek dat een planeet verwoest,' vervolgde Raisa. 'Het is altijd het kwaad in de dieper gelegen lagen van het onderbewustzijn van de intelligente wezens op de planeet. Het kwaad zit in iedereen, ook in jou en mij. Het is altijd een kwestie van percentages. Ieder individu moet in zijn eigen kwaad bijten opdat zelfinzicht

mentaal vuil verwijdert. Dit geldt ook voor de mensheid als geheel. Op allerlei vlakken moeten jullie vuil verwijderen, opdat jullie meer mens worden en minder dier, bijvoorbeeld dankzij democratie, onafhankelijke rechtspraak, geweldig onderwijs en volledige persvrijheid in alle landen op aarde. De volgende vijftig jaar worden de belangrijkste in de geschiedenis van de aarde.'
'Wat is daarbij doorslaggevend?' vroeg Erik.
'Waar onvoldoende mensen van de aarde een plek willen maken waar alles en iedereen gelukkig kan zijn, wint het kwaad en is de aarde een gedoemde planeet. Waar voldoende mensen wérkelijk geluk voor alles en iedereen wensen, nu en in de toekomst, wint het goede en kan de aarde een sieraad in de Melkweg worden. Ieder geestelijk gezond intelligent wezen wil dat zijn planeet weldadig kleurrijk licht uitstraalt.'
'Onze verlangens bepalen of het kwaad wint of het goede,' concludeerde Erik.
'Precies. De motivaties die ten grondslag liggen aan al jouw keuzes, bepalen wie jij wordt en wat je doet. Geef je motivaties een goed humaan fundament en er ontstaan fijne keuzes. Wil je een fantastisch wezen zijn of wil je een fantastisch wezen lijken? Daar vind je het verschil tussen goede en slechte mensen. Waar mensen wérkelijk geluk voor alles en iedereen willen, projecteren ze dat verlangen later op de hele Melkweg. Andere planeten verwelkomen jullie dan als er contact gemaakt wordt, maar waar het kwaad in jullie wint, keren ze zich van jullie af, zoals Mike en Brenda zich afkeerden van bepaalde vrienden die te weinig aan de belangen van anderen dachten. Om elkaar en de natuur geven, doet overleven. Democratische landen op aarde zullen veel harder moeten strijden om andere landen te bevrijden van dictatuur. De mensen die in vrijheid leven zullen veel harder moeten knokken voor de mensen die gekooid zijn, opdat het kwaad op aarde het onderspit delft. Vanuit economisch eigenbelang hebben democratische landen veel te veel handel gedreven met dictaturen, waardoor politiek kwaad kon floreren en de aarde nu met een gigantisch probleem zit vanwege kwaadaardige regimes. Democratische landen stonden toe dat immens veel goede mensen onderdrukt werden door slechte mensen. Sterker nog, democratische landen hielpen de afgelopen dertig jaar veel politiek kwaad tot bloei komen met handelsrelaties. Mensen in democratische landen gaven te weinig om de belangen van mensen die leden onder onrecht. In dictaturen, waar onrecht dominant is, kruipen ratten uit hun holen en floreren. Hun kinderen floreren ook en komen ook op sleutelposities terecht. Zo blijven de ratten en hun nazaten dominant en blijft hun land in de greep van onrecht, want dat is het enige recht waar ratten op klaarkomen. Zo raken landen die lang in de greep van dictatuur zijn, duurzaam beschadigd. Op iedere planeet met intelligent leven zijn democratische landen de plekken van waaruit vrijheid en recht voor de hele planeet uitgerold moet worden. Dat gebeurde te weinig op aarde. De mensen in de democratische landen hebben zich te lang te veel gefocust op individueel eigenbelang en daar betaalt jullie planeet in de toekomst een enorme prijs voor. Te veel mensen die het goed hadden lieten te veel mensen die het slecht hadden aan hun lot over en dat zal zich op een afschuwelijke manier tegen jullie keren, want de dictatoriale grootmachten China en Rusland

werden enorm sterk en vormen in heel veel opzichten een enorme bedreiging voor jullie planeet. De mensheid moet heel goed beseffen dat de persvrijheid slechts in een paar landen goed is. Verreweg de meeste mensen op aarde leven in landen waar de persvrijheid slecht is. Verreweg de meeste mensen op aarde hebben weinig kans om qua gedachten, ideeën en visies zich krachtig te ontwikkelen, opdat ze goed zien welke koers jullie als mensheid moeten gaan varen. Mensen zijn heel goed in staat om goede ideeën op te pikken en zich eigen te maken, maar waar de ideeën er nog niet zijn of niet beschikbaar zijn, is het heel erg moeilijk om ze zelf te ontwikkelen. Mensen in landen waar krachtige geestelijke ontwikkeling mogelijk is omdat in die landen veel goede ideeën aangereikt worden, zullen zich enórm sterk bewust moeten worden van het immense belang van geweldige educatie, van kinderen groot brengen met goede ideeën en mooie visies, opdat jullie planeet een fijne plek wordt. Wereldwijd alle mensen supersnel veel betere visies aanbieden, is de grote troef die jullie in handen hebben en het is van het allergrootste belang dat jullie die troef zo snel mogelijk uitspelen. Goede educatie is de spelbreker van het kwaad. Waar de jeugd prachtige verlangens en humaan sterke opvattingen heeft, wordt de smerigheid van oude rotzakken verpletterd. De aarde is keihard op weg een planeet te worden waarop het kwaad dusdanig sterk won dat de planeet onafwendbaar zelfvernietiging in het vizier krijgt. Het zal mij niks verbazen als zeer ver geëvolueerd intelligent leven de aarde binnen een halve eeuw snoeit door haar te vernietigen met een deeltjesversneller.'

'Het kwaad op onze planeet woekert in allerlei opzichten dusdanig overvloedig dat de aarde zeer wel mogelijk kansloos is om te overleven,' zei Erik, somber. 'Hoop is bij ons een heel zwak lichtje in een hel van duisternis.'

'Heel veel mensen op jullie planeet kozen en kiezen krachtig voor het kwaad. Om morele stampij van anderen buitenboord te houden, moet een rotzak anderen zo goed mogelijk kapotmaken. Rotzakken worden steeds grotere rotzakken vanwege de rotzakwet: zorg dat je iedere dag een grotere rotzak wordt opdat het jou voor de wind blijft gaan. Mensen die de rotzak in zichzelf niet zien, moeten gestopt worden door andere mensen. Je kan geen goed mens zijn als je de rotzakken niet stopt. Je kan geen goed mens zijn als je het kwaad niet vernietigt. In een tuin is van alles wat wil leven en groeien. Wil je de tuin mooi houden dan moet er gesnoeid worden. Als de mensheid de rotzak in zichzelf onvoldoende snoeit omdat te veel mensen onverschillig, kwaadaardig, karakterloos of beestachtig zijn, worden jullie door jezelf vernietigd. Of buitenaards leven snoeit jullie, opdat het heelal mooi blijft en niet in een hel verandert. De mensheid zal de aarde veel beter moeten onderhouden door het kwaad superkrachtig te snoeien, iets waar jullie nu angstaanjagend ver vanaf zitten. Mensen spannen zich onvoldoende in om van ruimteschip Aarde een paradijs te maken. Zonder een reuzenzwaai gaan jullie niet overleven.'

'Hoe komen we aan die reuzenzwaai?'

'Begin bij jezelf,' antwoordde Raisa. 'Al jouw hoop begint bij de verlangens en wilskracht die in jóu zitten.'

Erik zag hoe een snoek één van de drie futenkuikens onder water trok. De moord en doodslag die miljoenen mensen op aarde noodlottig werd, is mogelijk een essentieel deel van de geschiedenis van een gezonde planeet, dacht hij. Hoe schrijnend dat voor de betrokkenen ook is. Zinloze pijn maakt zinvolle doelen zichtbaar. Je hebt ellende nodig om tot betere inzichten te komen. Het grootste ongeluk dat de mensheid tot nu toe overkwam was de Tweede Wereldoorlog, met 60 miljoen doden, maar hoogstwaarschijnlijk valt dat ongeluk in het niet bij wat ons te wachten staat. Alleen al vanwege klimaatverandering staat ons megaellende te wachten. Ik geef het een heel grote kans dat we afstevenen op miljarden doden als gevolg van klimaatverandering. Als de volgende duizend jaar de helft van de mensheid doodgaat en de andere helft tovert de aarde om tot een paradijselijke plek, mogen we onze handen dichtknijpen. Het negatieve scenario is de totale ondergang of het overleven van een beperkt aantal mensen in een hel van voortwoekerend eigenbelang. We werden een stelletje rotzakken. Er moeten op de zeer korte termijn enorm veel helden opstaan. Wereldwijd moeten we beseffen dat we ook *fijne* mensen kunnen worden, willen we niet hopeloos verdrinken door het zwellen van de rotzak in ons.
Erik zag hoe de twee volwassen futen wegzwommen van de plek des onheils. Hun twee overgebleven kuikens volgden. Verlangens kneden je denken, dacht hij. Waar je meer geluk voor anderen wil, is je denken minder ingeperkt door vrees omdat je eigen hachje minder zwaar weegt. Geen enkel intelligent wezen in het heelal staat *niet* voor de uitdaging om het egocentrische beest binnenin te slopen. We zijn beesten en dat is prima. We willen geluk voor onszelf, veel geluk, dat is het beest in ons, maar we willen ook geluk voor anderen, veel geluk, dat is de mens in ons. Intelligente ego's verscheuren de aarde als ze blind zijn door het beest binnenin niet te willen zien. Ik had last van een bulkend ego, maar ik zie dat nu. Het menselijk embryo maakt een staart en haalt die later weer weg. In de baarmoeder ontdoen we ons van bepaalde dierlijke kwaliteiten van onze voorouders. Een opgroeiend kind ontdoet zich van bepaalde dierlijke impulsen. Als volwassene zet zich dat door. Een intelligente soort ontdoet zich van dierlijke kwaliteiten met onder meer ethiek en onafhankelijke rechtspraak. Iedere nieuwe generatie vervangt meer dierlijkheid door menselijkheid. We ontdoen ons steeds meer van corrumperend individueel eigenbelang en niets maakt ons gelukkiger dan liefdevolle verbindingen. De ontwikkeling van ieder individu bepaalt zijn innerlijke rijkdom en innerlijke rijkdom is de spil van alles. Instinctief zijn we allemaal gesloten oesters, maar niemand van ons hoeft het zonder parels te doen, want allemaal zuigen we zandkorrels in onze ziel waar oprechte liefde ons hart opent. Gaat onze menselijkheid glorieus winnen? Of strompelen we richting zelfvernietiging door overmatig individueel eigenbelang? Gaan we met miljarden mensen zo veel prachtige verbindingen maken dat we tot een sprankelende samenwerking en een schitterend gezamenlijk toekomstperspectief komen? Of kiezen we voor bikkelharde individuele veiligheid en zekerheid en overbodige materiële welvaart totdat we collectief en definitief neerstorten?

Erik keek rechts van hem en zag hoe Raisa met haar ogen dicht ruggelings in het gras van de zon genoot.
Mike vocht dus *niet* tegen windmolens, dacht hij. Mike gaf zijn bestaan kleur door een niet aflatende zoektocht naar het goede. Een ziel die niet het goede wenst, ervaart steeds meer zinloosheid. Gun al het leven op aarde geluk en zinvolle doelen strekken zich eindeloos voor je uit. Maatschappelijk marginaal zijn is één ding, menselijk marginaal zijn heel wat anders. Ja, ik wil graag wat betekenen en ik wil graag geld voor een woning en eten en ik wil graag grote liefde en kinderen, maar alles wordt waardeloos als ik mijn menselijkheid door de plee trek om het te bereiken. Als jouw zoektocht naar het goede marginaal is, waardoor je de gruwel van het beestzijn in de bek staart, verbleek je, totdat een geraamte jou aankijkt en je beseft dat dat jouw uitgeklede ziel is. Zonder oprecht zoeken naar het goede besef je vroeg of laat dat je eigenlijk al heel lang geen zin meer in je leven hebt. Zonder oprecht zoeken naar het goede verander je vroeg of laat in een spook dat enkel nog leeft om de schijn van levenslust hoog te houden. Schijn opdat je niet hoeft te erkennen dat je leven beroerder dan zinloos is. Het zien van de rotzak in ons is het moeilijkste wat er is, maar het brengt het beste in ons boven.
'De mensheid heeft geen keus,' zei Erik. 'Het is zelfinzicht of zelfvernietiging.'
'De Klaas in jullie moet het veld ruimen,' zei Raisa, terwijl ze haar ogen gesloten hield. 'Het loopt altijd slecht af met mensen die hun fouten niet willen zien. Hetzelfde geldt voor groepen. Zonder gezonde democratie floreren rotzakken. Waar mensen wereldwijd tot veel betere visies komen dankzij sprankelende vrije meningsuiting en goede educatie, gaat jullie planeet bloeien. Met democratie wint de vrijheid van meningsvorming en daarmee ontwikkelen de individuen binnen de democratie ruimere opvattingen, waardoor dwangmatige visies krachtig het veld ruimen. Bovendien vind je met betere visies fijnere liefde.'
'Hoe kan dat?'
'Met betere visies komen op inwendige shit geestelijke en emotionele veldboeketten tot bloei, waardoor er fijnere liefde ontstaat. Veel zogenaamd sprankelend huwelijksgeluk bestaat uit schone schijn met onder het oppervlak een keur aan dwangmatigheden die getriggerd worden door vaten vol onbewuste angsten.'
'Bestaat de grote liefde?' vroeg Erik.
'De grote liefde is de betoverende gloed waar niemand zonder kan. Je hoeft niet te weten of zij is weggelegd voor jou. Je hoeft enkel in haar te geloven, zoals Brenda deed, wat haar bij Luuk bracht. Overigens, liefde kan ook liefde voor al het leven zijn. Liefdevolle verbinding verwarmt ons hart, Erik. Liefdevolle verbinding brengt jou thuis. Liefde is het grootste mysterie en brengt de grootste magie.'
'Waarom is liefde het grootste mysterie?'
'Omdat het niet met woorden geduid kan worden,' antwoordde Raisa.
'Ik begrijp het niet.'
'Ik ook niet.'
'Wat probeer je me nu te vertellen?'
'Dat het niet nodig is om liefde te begrijpen. Voelen is voldoende.'

Soms moet het verstand verliezen, opdat het hart wint, dacht Erik. Daardoor wilde Brenda vannacht naar Klaas. Daardoor liep Mike op verkeerde tijdstippen door de gevaarlijkste straten van Madrid. Daardoor bleef ik met Mike gisteravond op de oever staan terwijl het onweer onheilspellend dichtbij was.
'Is moed belangrijk?' vroeg hij.
'Lafheid vervuilt elke planeet. Lafheid is vaak brullend eigenbelang dat de belangen van anderen aan de kant schuift. Lafheid brengt schrijnend tekort aan zelfinzicht. Het is nooit de duivel die aan geluk knaagt, het is altijd de rat die lafheid heet. Met lafheid kweek je de ruggengraat van een weekdier dat zich enkel sterk voelt met haat. Intelligente wezens met de integriteit van een natgezeken dweil slepen op veel planeten potentiële paradijzen naar de hel, want karakterloos te veel eigenbelang in het vizier houden, drijft wiggen in liefdevolle verbindingen. Karakterloos gekrakeel doet planeten in corrupte wateren zinken, totdat bollen van leven die kunnen bulken van liefde, meelijwekkend stikken in de stront van individueel eigenbelang. Zonder karakter erodeert alles wat kan schitteren tot vuil waarin niks meer tot bloei komt. Verlies je als planeet in corruptie en zelfvernietiging schrijft geschiedenis.'

92

Erik keek weer naar Raisa, die nog steeds met haar ogen dicht op haar rug van het zonlicht genoot. Als ik straks bijkom, denk ik dat deze ervaring mogelijk niks anders was dan een fantasie van mijn hersenen zonder inmenging van buitenaards leven, dacht hij. Maar nu weet ik zeker dat buitenaards leven zich met mij bemoeit en dat voelt goed, want veilig.
'Er is nog iets, Erik,' zei Raisa, terwijl ze haar ogen opende en hem aandachtig opnam. 'Tijdens de evolutie werd het steeds belangrijker dat dieren scherpe pijn voelden als er iets gebeurde met hun lichaam. De poten van een jachtluipaard zijn belangrijk voor het dier en daarom gevoelig. Alleen als een doorn scherpe pijn veroorzaakt, zal het luipaard zijn poten goed beschermen. Zo werd het tijdens de evolutie ook steeds belangrijker dat mensen scherpe pijn voelden als andere mensen stierven. Ook andere mensen die niet familie waren.'
'Waarom?' vroeg Erik.
'Omdat de stam sterk genoeg moest zijn om te overleven. Het is anno 2019 heel belangrijk dat mensen scherpe pijn voelen als het niet goed gaat met de aarde, omdat de aarde sterk genoeg moet zijn om te overleven.'
'Het is naar om scherpe pijn te voelen,' zei Erik, terwijl hij aan zijn vader en moeder dacht.
'Scherpe pijn doet ons inzien wat gelukkig maakt. De mensheid vond technieken uit die de aarde kunnen vernietigen. Als een intelligente soort onvoldoende pijn voelt waar het slecht gaat met de planeet, kan een uiterst lange keten van leven eindigen. Enórme bollen, barstend van vitaliteit en liefde, sterven dagelijks door te weinig gevoelde urgentie.'
'Wat bedoel je?'
'Jullie voelen veel te weinig urgentie ten aanzien van deeltjesversnellers, klimaatverandering, democratisering en natuurvernietiging. De mensheid moet meer scherpe pijn voelen opdat het beter gaat met de aarde.'
'En ík moet mijn vinger in de dijk steken?' vroeg Erik, met wanhoop, maar vooral met trots. Erik van Iersel werd een held!
'Míke stak zijn vinger in de dijk,' zei Raisa, nuchter.

Ik nam geen risico's, dacht Erik. Ik offerde niks op. Ik koos voor wat *mij* vooruit kon helpen. Ik was een egocentrische egoïstische zombie in plaats van een wetenschapper. Het was *Mike* die risico's nam. Het was *Mike* die tegen alles inging.
'Rustig aan, Erik. We hadden jou deze ervaring niet gegeven als je een slecht mens was.' Raisa ging overeind zitten en keek hem aan. 'Mike was oké, maar dat ben jij ook,' zei ze, zacht. 'Mike was tot zijn eenentwintigste in veel opzichten exact als jij. Vanaf hier ga je het heel zwaar krijgen. Het huis van de butler is klein. Er zullen auto's noch vakanties zijn en heel weinig geld, maar wel volop hoon omdat jij en Anna als samengeklitte kluizenaars de rotzooi van Mike Mafkees oppikken.

Overigens, veel van Mikes keuzes waren het gevolg van onze invloed. Zo super was Mike niet. Hij kwam toevallig op het juiste moment op de juiste plek ter wereld. Dat was zijn grootste verdienste, wat natuurlijk totaal geen verdienste is. Nou ja, hij koos krachtig voor het goede als het er echt op aankwam, zo is het wel.'
'Was Mike een messias?' vroeg Erik.
'Een messias is iemand die door hogere machten beïnvloed wordt opdat er mooie dingen ontstaan. Wij beïnvloeden al duizenden jaren zo'n beetje alle mensen. Jullie zijn allemaal de messias. Mike in zijn eentje de messias laten zijn, maakt hem heilig. Niemand op aarde is of was heilig. Maar veel liever: jullie zijn dat allemaal, want ál het leven op aarde is heilig.'
'Dus ook vogels?'
'En alle insecten en alle planten en bacteriën en zelfs alle atomen,' zei Raisa. 'Alles in het heelal is heilig of niets is heilig. Zo gauw je iets heilig verklaart, steekt onverdraagzaamheid de kop op vanwege smerige superioriteitswaan.'
'We hebben onverdraagzaamheid nodig ten aanzien van deeltjesversnellers, zoals we ook onverdraagzaamheid nodig hebben ten aanzien van dictators, klimaatverandering, verkeersongelukken en gevaarlijke virussen, maar ik veroorzaak liever geen paniek door mensen de stuipen op het lijf te jagen met overmatige vrees voor de Large Hadron Collider.'
'Jullie hebben paniek juist nodig,' zei Raisa.
'Waarom?'
'Tot nu toe had de aarde geluk dat zij zichzelf niet opblies met de Large Hadron Collider, maar dat geluk kan iedere seconde aflopen. Er móet op aarde paniek uitbreken, anders stop je de gek geworden natuurkundigen niet. De natuurkundigen op aarde zijn zo volledig de weg kwijt met superioriteitswaan dat ze net als de katholieke geestelijken ten tijde van Galilei enkel hun eigen gelijk willen zien. Alles wat met de relativiteitstheorie in tegenspraak is, weren ze af, zeker het werk van Mike, want die specialiseerde zich in natuurkundigen voor rotte vis schelden. Toch is er een uitweg. Je kan veel gekke dingen verzinnen, maar de waarheid is het gekste en die steekt als volgt in elkaar. Jij en Anna krijgen natuurkundigen nooit zover dat ze naar Mikes werk kijken. Laat universiteiten, researchcentra en wetenschappelijke tijdschriften links liggen.'
'En dan?' vroeg Erik, verbaasd.
'Universiteiten schoven ooit de Katholieke Kerk aan de kant. Jullie moeten universiteiten buitenspel zetten. Denk aan Galilei.'
'Galilei?'
'De Italiaanse professor lapte vier eeuwen geleden alle regels aan zijn laars en schreef een populair boek over planeten en manen, waarop er veel veranderde omdat mensen goed doorkregen dat er iets scheef zat in de dominante visies en dat de aarde wel eens rond de zon kon draaien in plaats van andersom.'
'Mike schreef met *Het heelal is voor iedereen te begrijpen* een populair boek over het universum.'

'Jij en Anna moeten nadenken over hoe je een groot aantal mensen op aarde zover krijgt dat ze Mikes boek lezen. Laat wetenschappers gaarkoken in dogma. Laat ze nog meer mensen hersenspoelen zoals katholieke geestelijken dat al eeuwen doen. Negeer universiteiten en zorg ervoor dat er wetenschapsbloemen in ongekende weilanden gaan bloeien.'
'Wat voor weilanden?'
'In ieder intelligent wezen huist een wetenschapper, Erik. We willen allemaal antwoorden op raadsels. Wetenschap is van ons allemaal en waar we op de goede manier uitgedaagd worden, veranderen we in filosofen en kosmologen die de blauwe korenbloemen willen zien die ons de beste logica doen ruiken. Geef ons de basisingrediënten en we ontwikkelen visies op het leven en het heelal. Bevrijd de mensheid. Jij en Anna kunnen dat.'
'Bevrijd de mensheid?' vroeg Erik, verbaasd. 'Wat bedoel je daarmee?'
'Veel mensen hebben bij de grote raadsels iets van: "Dat gaat mijn pet te boven." Onzin! Alle mensen zijn heel goed in staat om over de grote raadsels na te denken, maar ze zijn bang dat ze niet het juiste vliegbrevet hebben. Ze hebben een brevet van ónvermogen en dat brevet heet angst. Bevrijd ze van angst en ze worden filosofen en kosmologen. Geef ze moed en ze lossen fabelachtig veel puzzels op.'

Mike lapte ook alle regels aan zijn laars, dacht Erik. 'Was Mike een goede wetenschapper?' vroeg hij.
'Mike was een krakkemikkige wetenschapper, omdat hij totaal geen geduld had om details uit te pluizen. Zo gauw hij een antwoord vond, was hij alweer met het volgende raadsel bezig, waarbij hij telkens weer grotere uitdagingen zocht. Daardoor wemelt zijn boek van de fouten en onnauwkeurigheden. Eigenlijk was Mike als wetenschapper een ramp. Veel mensen zullen hem ook niet als een wetenschapper beschouwen.'
'Maar wat is dan de kracht van zijn werk?' vroeg Erik.
'Hij komt met een enorme bulk aan alternatieve ideeën en verbindt ze eenvoudig tot een nieuw geheel. Veel details in Mikes werk zijn fout, maar zijn hoofdlijnen zijn goed. Ook wij beschouwen het universum als eindeloos oud en eindeloos groot en ook wij zien tijd als iets wat fysiek niet bestaat en we weten dat er kleinere en snellere deeltjes dan fotonen bestaan. Je kan het vergelijken met het werk van Copernicus, dat qua hoofdlijnen goed zat, maar ook fouten had. Toch is Mikes boek ideaal om als startpunt te fungeren.'
'Wat voor startpunt?'
'Het startpunt vanwaar betere visies op de filosofie, natuurkunde, kosmologie en astronomie ontwikkeld kunnen worden. Je moet niet naar Mikes werk kijken als iets wat goed of fout is, daarmee doe je dergelijk pionierswerk tekort. Mikes werk is een aanmoediging om langs geheel andere lijnen te denken opdat mensen als jij en Anna nieuwe onbekende bergen beklimmen en uitzichten ontwikkelen op krachtiger waarheden. Mikes werk is de vonk in het kruitvat, zodat mensen die verder kijken dan de huidige zelfvoldane natuurwetenschappelijke neuzen, hoog kunnen springen.'

'Hoe kon het dat Mike nieuwe velden betrad?' vroeg Erik.
'Mike wist van veel een beetje, kon creatief denken en durfde diep in zijn ziel te kijken, waardoor hij vanuit het niets met gevoelens als de zin van het leven kwam, waarna hij nieuwe verklaringen vond voor natuurkundige, kosmologische en astronomische observaties. Zo kwam hij tot een allesomvattend geheel, waarin geen wiskunde zat, maar dat natuurfilosofisch tot de bodem reikte.'
'Wat voor bodem?'
'De basisvisies waarmee je het geheel doorgrondt. Hoe goed Newtons wiskundige beschrijving van de zwaartekracht ook was, de aarde en de maan trekken elkaar niet aan, want zwaartekracht dúwt de aarde en de maan naar elkaar toe. Hoe accuraat Einsteins wiskundige beschrijving van de zwaartekracht ook is, ruimtetijd bestaat niet, want tijd bestaat niet. Je kan als natuurkundige bepaalde krachten nóg zo goed wiskundig beschrijven, de natuurfilosoof stuurt jou terug naar de tekentafel als het verklarende fundament rot is. Daar lag Mikes kracht: hij prikte door rotte fundamenten en trok met oneindigheid de goede basisvisies tevoorschijn.'

Mike had de moed en kracht om alles in zijn eentje uit te zoeken, dacht Erik. Hij ging daarbij keihard door, terwijl hij geen waardering kreeg, integendeel. Mike kon bikkelen en was open, eerlijk en nieuwsgierig, waardoor hij *zo* diep in zijn ziel keek dat hij automatisch ook het universum begreep.
'Mike móet links- of rechtsom wetenschappelijk talent hebben gehad,' zei Erik. 'Wat was dat?'
'Zijn weerbarstige karakter, waardoor hij de essentie van het heelal uit zijn hersenen viste, en zijn vermogen om driedimensionaal te visualiseren, waardoor hij allerlei objecten in het heelal in zijn hersenen liet oplichten. Daarnaast was er zijn nuchtere boerenverstand, dat botweg alle natuurkunde en kosmologie veroordeelde dat niet met visualisatie begrepen kon worden. Mike wilde verklaringen, échte verklaringen, geen vage doekjes die wiskundig recht praten wat natuurwetenschappelijk krom is. Een natuurkundige theorie is enkel goed als iedereen hem door middel van visualisatie snapt. Niet gecompliceerde wiskunde maar eenvoudige visualisatie brengt goede natuurkunde. Mike zocht eenvoud en die vond hij. Hij was een geweldige natuurfilosoof.'
'Wat is een natuurfilosoof?' vroeg Erik.
'Iemand die de filosofische en fysieke werkelijkheid tot op het diepste niveau wil begrijpen door de twee werkelijkheden samen te smelten en zodoende vragen stelt tot de bodem van de zee vol vraagtekens zich ontbloot. Mike ging op het natuurfilosofische vlak dieper en dieper, totdat hij het fundament zag dat in alle richtingen oneindigheid schreeuwt. Mike was onstuitbaar. Zijn bipolaire stoornis, drankzucht en onmatigheid voegden zich naadloos samen in onpeilbaar diep doorgronden.'
'Hoezo onpeilbaar?'
'Oneindigheid, overal waar je kijkt. Mikes combinatie van oneindigheden is het wonder van eenvoud dat iedere intelligente soort vroeg of laat construeert, mits het

zichzelf niet vroegtijdig vernietigt. Mikes kracht zat in naar álles kijken en alles met alles combineren.'
'Wat bedoel je daarmee?' vroeg Erik.
'Filosofie, natuurkunde, kosmologie en astronomie, maar ook psychologie, evolutiebiologie, kunst, politiek, sport, economie en literatuur. Mike mengde alles en gebruikte het allemaal voor zijn visie op de werkelijkheid. Hij begrensde zichzelf nergens. Daardoor kwam hij continu in de problemen met manische stampij, maar daardoor kwam hij ook tot de complexiteit die eenvoud brengt.'
'Complexiteit die eenvoud brengt? Wat moet ik me daarbij voorstellen?'
'De diepste eenvoud is toepasbaar op alles. De complexiteit als gevolg van het combineren van álles, brengt daardoor de diepste eenvoud.'
'Mike was onbegrensd. Dat is zijn heelal ook.'
Raisa gaf hem een knipoog. 'Sommige dingen zijn geen toeval. Sommige visies ook niet.'
'Wat was geen toeval bij Mike?'
'De navelstreng die twee keer rond zijn nek gedraaid zat.'
'Zorgden jullie daarvoor?'
'Dacht het wel,' zei Raisa, onderkoeld. Maar daarna, trots: 'Het was de moeilijkste klus die we ooit deden en het had een enorme impact op Mikes leven. Een goede impact.'
'Waarom?'
'Het maakte van hem een gigantische doorzetter.'

Het duizelde Erik. Oneindigheid, waarbij alles op en neer stuitert met gevoelens, dacht hij. Kan enkel een bipolaire chemicus zoiets verzinnen?
'Het gaat er vooral om dat de natuurwetenschap weer een wetenschap wordt in plaats van een geloof,' zei Raisa, 'zodat alternatieve manieren van kijken óók krachtig ontwikkeld worden, waardoor nieuwe wiskundige modellen het licht zien en nieuwe experimenten opgezet worden om te onderzoeken welke theorie het beste het universum beschrijft. Verklaar niet één theorie heilig, verklaar alle theorieën heilig. Natuurlijk is het niet de bedoeling dat jullie het oude idee van een platte aarde uit de kast trekken of opnieuw de theorie dat God de aarde in zes dagen schiep, serieus gaan nemen. Krankzinnigheid is krankzinnigheid. Maar alle deerniswekkende onverdraagzaamheid door ontkende inwendige vrees voor het eigen hachje moet stoppen. Dát is de kern van mijn boodschap aan jou.'
'Onverdraagzaamheid is de molensteen rond de nek van de mensheid,' concludeerde Erik. 'Een keiharde oerlelijke beestachtige steen, waar valse rationele messen vol eigenbelang op geslepen worden. Een steen die Mike wilde verbrijzelen opdat dogma's van het toneel verdwijnen.'
'Precies,' zei Raisa, terwijl ze Erik verwonderd aankeek. 'Alle natuurwetenschappers gaan in de toekomst, als alles om is, zweren dat ze volledig openstonden voor alternatieve ideeën en dat ze tolerant waren. Ze zullen dan blindheid voorwenden voor de onverdraagzaamheid die in hun hart zat. Ze zullen dan zeggen dat ze niks van

alternatieve opties wisten. "*Ich habe es nicht gewusst*" steekt dan de kop op. Eigenbelangneukers blijven vaak eigenbelangneukers. Alle alternatiefdenkende wetenschappers zullen dan opstaan en getuigen van de verdraagzaamheid vermalende molensteen waar de natuurkunde, kosmologie en astronomie een eeuw op stuk liepen. Waarheid komt meestal wel naar boven, maar soms moet je er lang op wachten.'

Plotseling zagen ze een ree met haar jong de steiger van Bart Brandenburg oplopen. Halverwege de steiger stopten de dieren, draaiden hun hoofd naar Raisa en Erik en flapten met hun oren.
'Er is nóg iets wat gevaarlijk is,' zei Raisa, terwijl ze Erik diep in de ogen keek.
'Wat?' vroeg Erik. Ineens leek de zon zijn lange haren te koelen in plaats van te verwarmen.
'Zolang er op aarde niet overal gezonde democratieën zijn, dreigt er groot gevaar.'
'Waarom?'
'Met Mikes werk willen alle militaire mogendheden zo snel mogelijk technieken met snellere deeltjes dan licht in handen krijgen. Degene die de wapenwedloop wint, heeft de militaire macht. Als een dictator, die per definitie een narcist is, de wereldmacht grijpt, leidt dat onherroepelijk tot de vernietiging van de aarde.'
'Waarom vernietigt een planeet zichzelf dan?' vroeg Erik.
'Omdat een dictator boven alles rekening houdt met zijn eigenbelang. De hele planeet mag kapotgaan, zolang het hém maar goed gaat. Dictators zijn de grootste rotzakken.'
'Dus moeten mensen ervoor zorgen dat overal op aarde gezonde democratieën ontstaan, vóórdat we technieken vinden die met snellere deeltjes dan licht werken. Anders kan de hele planeet verliezen.'
'Exact,' zei Raisa. 'Zoals een cel in een zwak menselijk lichaam kan uitmonden in kanker, kan een mens in een zwakke maatschappij uitmonden in een dictator. Dictators verwoesten vrije meningsuiting. Op iedere planeet met intelligent leven brengen dictaturen en kanker de meeste pijn. Alleen met gezonde democratieën in alle landen kan de aarde een paradijs worden.'
'Hoe blijft een democratie gezond?'
'Goede educatie is overal in het heelal de sleutel naar het paradijs. Zonder wereldwijd door heel veel mensen gedragen gezonde filosofische, psychologische en politieke inzichten vernietigt intelligent leven zichzelf. Op planeten waar onderwijs vergiftigd wordt met religie of vrije-meningsuiting-onderdrukkende politiek, ontstaan rationele kankers die in de ergste gevallen tot de vernietiging van de intelligente soort leiden. Eenkennigheid is de doodsteek voor ieder paradijs. Wij hebben er in het verleden voor gezorgd dat er op aarde meerdere religies ontstonden, die elkaar in evenwicht hielden.'
'Waarom?' vroeg Erik.
'Als de hele aarde christelijk was geworden, hadden jullie een paus als dictator gehad. Jullie hadden jezelf dan onherroepelijk vernietigd. We zorgden er ook voor dat Ted Hall de Sovjets de atoombom gaf.'
'Waarom?' vroeg Erik. 'Zonder Ted Hall hadden de Amerikanen de Russen bevrijd van het communisme en hadden we nu niet de verschrikkelijke dictaturen die Rusland, China en Noord-Korea heten.'

'Dan was Rusland inderdaad door de Amerikanen bevrijd van Stalin en waren de Sovjetlanden democratieën geworden, maar dan was in de jaren zestig de VS communistisch geworden omdat de intellectuele elite onvoldoende door had gekregen hoe communisme naar de horror van dictatuur leidt. Dan was de hele aarde communistisch geworden en één grote dictatuur. Jullie moeten van jullie fouten leren. Dat doe je niet als je geen fouten maakt. Zonder fouten, zonder ongelukken, wordt de rampspoed die jullie treft nog veel groter. Jullie zitten nu met megaproblemen vanwege de enórme ellende als gevolg van dictaturen. Daar zit een zonnige kant bij, want jullie moeten wereldwijd razendsnel enórm goed gaan beseffen hoe belangrijk het is dat alle dictaturen zo snel mogelijk vervangen worden door gezonde democratieën en dat besef gaat het volgende decennium zeer krachtig indalen. Hetzelfde geldt voor klimaatverandering, dat nu als een immens zwarte wolk boven jullie hoofd hangt en voor iedereen die het wil zien heel duidelijk zichtbaar is. Hopelijk beseffen jullie voldoende snel hoe blind jullie verder raasden na het rapport van de Club van Rome in de jaren zeventig van de twintigste eeuw. Jullie hebben fouten nodig, zelfs fouten die kunnen leiden naar de horror van miljarden doden als gevolg van klimaatverandering.'
'Waarom hebben we die fouten nodig?' vroeg Erik.
'Om jullie blindheid als gevolg van overmatig individueel eigenbelang voldoende onder ogen te kunnen zien.'

Iedereen kan uitgroeien tot een held en in ons allen schuilt de rotzak, dacht Erik, terwijl er een adder tussen zijn voeten en de streep uitgebloeide narcissen over het gras gleed. Geldt dat ook voor Raisa en alle intelligente individuen op haar planeet?
'Het geldt voor alle intelligente wezens in het heelal,' zei Raisa. 'Op alle planeten met intelligent leven ontstaan er intelligente wezens met meer liefde voor soortgenoten en de natuur en intelligente wezens met minder liefde voor soortgenoten en de natuur. De rotzakken zijn uit op geld en macht en daar betalen anderen een prijs voor. Zo ontstaan religieuze agressie, slavernij, koloniale ellende, overconsumptie en verwerft een beperkt aantal individuen enorme macht en rijkdom door politiek of dankzij megabedrijven. Begrijp wat er op héél veel plekken in het heelal misging en je bent zo veel meer bereid om te zien wat er mis is op jouw planeet en waarom, en dan zie je zo veel sneller en helderder hoe alles beter en mooier wordt.'
'Hoe dan?'
'Met de alles kantelende macht van een meerderheid die voldoende het werkelijk goede zoekt dankzij bewustwording. Geloof in wonderen, Erik.'
'Wat voor wonderen?'
'Iedereen kan zichzelf in een fijner wezen veranderen. De innerlijke groeiprocessen die dat bewerkstelligen, beschouwen wij als het mooiste wat er is in het heelal. Op het vlak van innerlijke groei is iedereen tot wonderen in staat. Ten goede veranderen vindt elke seconde op talloze plekken op aarde plaats.'
'Welke woorden brengen de grootste wonderen?'

'De twee woorden die in het heelal op íedere planeet met intelligent leven de intelligente soort naar wereldwijde vrijheid van meningsuiting en wereldwijde democratie loodst.'
'Twee woorden?' vroeg Erik, verbaasd. 'Zo weinig?'
'Twee woorden waar iedere dictator bloednerveus van wordt.'
'Welke twee woorden?'
'Liefde en vrijheid.'

Mogelijk zijn de grootste wonderen de wonderen die in ons hart plaatsvinden, dacht Erik. Ons hart kan blijven kiezen voor eigenbelang of de switch maken naar het verlangen om alles en iedereen gelukkig te zien en vervolgens daarnaar te handelen. Het verschuiven van onze verlangens bepaalt de mate waarin we ons werkelijk trots kunnen voelen. Trots die ons niet doet gloeien vanwege een ego dat klaarkomt, maar trots die ons doet kiezen voor handelingen die van de aarde een geweldige plek maken waar iedereen zich goed kan voelen. Trots die een mens een warm gevoel geven waar keuzes naar fijner geluk voor de hele planeet leiden. Ik wil me beter bewust zijn van wat een mens *werkelijk* gelukkig maakt. Ik wil niet langer blind zijn voor de afkalving van de mens in mij. Ik zal nooit *werkelijk* geluk voelen als ik die afkalving niet weet te keren. Je wordt niet gelukkig als je een ander mens iets aandoet. Je wordt niet gelukkig als je de aarde wat aandoet. Je wordt niet gelukkig als je onvoldoende je best doet om te zien welke keuzes geluk voor alles en iedereen brengen, nu en in de toekomst. Je wordt een rotzak als je je onvoldoende bewust wil zijn van het goede. *Ich habe es nicht gewusst*. Zorg dat je er niet naar afglijdt! Je leven wordt een steeds triester verhaal als je willens en wetens met kwaad meeloopt door schijnheilig opzij te kijken opdat je niet ziet wat goed is, heimelijk overbodig eigenbelang in je kont duwend. Raisa moet zich *zo* sterk bewust zijn van wie ik ben als mens. Raisa moet zich *zo* sterk bewust zijn van het geluk of ongeluk dat een mens bewerkstelligt en in welke mate dat mens zich daar bewust van wil zijn opdat ook de aarde vooruitgaat. *Wil toch weten wat WERKELIJK goed is!*
'Ik ben me meer bewust van het heelal en de consequenties van mijn handelen voor het heelal dan een ree,' zei Erik. 'Ik kan daardoor krachtiger voor het goede kiezen dan een ree. Maar ik kan daardoor ook krachtiger voor het kwaad kiezen, namelijk door niet te willen weten wat goed is. Hoe verhouden jullie je op dit vlak tot mensen?'
'Denk aan wat een ree begrijpt en wat jij begrijpt en trek de lijn door. Dan kom je bij ons.'
'Zijn mensen in jullie ogen wat reeën voor ons zijn?'
'Waar wonderschone gevoelens bloeien, straalt het universum, Erik. De narcissen die Lieke vlak voor haar dood achter het huis van de butler plantte, stralen nu in de ochtendzon. Natuur straalt en dat raakt mensen en daardoor stralen jullie. Wat natuur doet bij jullie, doen jullie bij ons. Jullie laten ons stralen, althans, waar jullie voor het goede kiezen. Voor het goede kiezen doet jullie ook stralen, als individu, als groep, als mensheid. Voor ons geldt hetzelfde. Wij stralen als we voor het goede

kiezen en het resultaat daarvan zien. Het is alleen dat onze wereld veel gecompliceerder is dan die van jullie, wat wil je ook, we zijn tien miljard jaar verder. Tien miljard! Het is vaak enórm moeilijk om te zien wat goed is, vooral omdat je eigenbelang er niet aan wil. Wat dat betreft hebben reeën het gemakkelijk en narcissen nog meer. Ze leven veel meer zonder zorgen. Ik vind het prima om in een volgend leven terug te komen als narcis. Liekes narcissen stralen nu in de ochtendzon en dat is alles waar ze naar verlangen. Ze maken zich niet druk over hun verlangens. Of hun verlangens goed of fout zijn, zal hen hun reet roesten! Een dergelijk leven lijkt me heerlijk.'
Erik keek naar de streep narcissen voor hem. 'De narcissen zijn uitgebloeid, Raisa.'
'Wat je hier ziet, bestaat niet, Erik. Liekes narcissen bloeien nu in de ochtendzon, terwijl jij voor pampus ligt in Anna's boot. Dát is de werkelijkheid. Lieke dacht dat ze het goede deed toen ze meer dan twintig jaar geleden de narcissen voor het huis van de butler plantte. Bram daarentegen dacht dat ze níet het goede deed en daar maakten ze ruzie over.'

Ik wist niet dat Lieke de narcissen plantte, dacht Erik. Vertelt Raisa me hier iets wat niet klopt? Misschien weet Bram hier meer van.
'De aarde straalde heel vaak níet in de twintigste eeuw,' zei hij. 'Wanneer was er wél glorie? Welk wonder in de twintigste eeuw maakt mensen over duizend jaar nog gelukkig? Wanneer ontsprong er in de twintigste eeuw wél een duizendjarig rijk?'
'Over duizend jaar luisteren er nog steeds mensen naar de Beatles. John Lennon en de bandleden waarmee hij zich verbond, verrichtten wonderen. Bloemen en struiken bloeien zo mooi en ruiken zo goed vanwege hun verbinding met insecten. Bloemen doen biodiversiteit sprankelen. Menselijke bloemen doen de aarde sprankelen. Ieder mens dat te veel eigenbelang schraapt, verdwaalt. Ieder mens dat zich liefdevol verbindt, bloeit. Liefdevol verbinden brengt de fijnste gevoelens en daarmee de fijnste woorden. Goede woorden doen de mensheid bloeien. Goede woorden doen de aarde bloeien. Slechte woorden brengen de hel. De woorden in Lennons *Imagine* zijn de mooiste woorden die jullie planeet ooit voortbracht.'
'Staan de Rolling Stones als band op nummer twee?' vroeg Erik, die aan een uitspraak van Mike dacht: 'De Beatles waren de beste band vanwege John Lennon, maar de Rolling Stones maakten met *Exile on Mainstreet* de beste plaat vanwege Keith Richards' zinderende kracht en eerlijkheid.'
'Nirvana was na de Beatles de beste band.'
'Waarom?'
'Omdat Kurt Cobain onnavolgbaar aardig en eerlijk was.'

Erik dacht aan zijn kamer, waar hij vaak Brenda's oude platen van de Beatles en een soloplaat van John Lennon uit 1970 draaide.
Raisa glimlachte. 'De Beatles staken er als band met kop en schouders boven uit. Intelligentie is zoeken naar geluk voor iedereen. Het geluk van de hele aarde inspireerde de Beatles tot het grootste wonder van de twintigste eeuw.'

Erik had een maand eerder bij Brenda een documentaire over de optredens van de Beatles gezien. Hij was diep onder de indruk geweest van de enorme spirit van de fab four. 'Het idee dat de Beatles er ooit waren, doet mij enorm goed,' zei hij. 'Ze betoverden de planeet. Het geeft me de moed om te proberen het beste uit mezelf te halen, opdat mijn leven en dat van anderen meer de moeite waard wordt. De Beatles gaven de aarde hoop en inspiratie.'
'De Beatles deden van 1963 tot 1967 iets wat op aarde zonder precedent was.'
'Wat dan?' vroeg Erik, nieuwsgierig.
'Ze waren zó sterk bezig met iedereen gelukkig maken dat er een liefdevolle vibratie ontstond die de hele planeet overspoelde. Bloeiende bloemen inspireren ons. Bloeiende mensen ook. Nog nooit was de aarde zo in vuur en vlam gezet door grote golven liefde. De Beatles deden de mensheid extatisch vibreren. Het maakte van jullie planeet meer een eenheid dan wat dan ook in de geschiedenis van de aarde. We glimlachten toen John Lennon zei dat de Beatles populairder waren dan Jezus, wat hem een hoop gezeik opleverde vanwege gal spuwende Jezusneukers. John sloeg de spijker meer op zijn kop dan wie dan ook doorhad.'
'Hoezo?'
'Het waren de Beatles die de aarde deden vibreren met liefde, niet Jezus. Jezus bracht enkel het superioriteitsgevoel dat mensen vaak nodig hebben om overeind te blijven. Bij Jezusneukers zie je vaak superioriteitsgevoel onder allesbehalve krasvaste laagjes liefde, zoals de haat naar John Lennon destijds snoeihard illustreerde. Bij de Beatles was dat totaal anders. De Beatles brachten wél liefde.'
Erik kreeg ineens een vreemd gevoel. 'Was het toeval dat John, Paul, George en Ringo vlak bij elkaar opgroeiden?'
Raisa's gezicht straalde. 'Lieverd, dat is nou net wat wij óók graag willen weten. De Beatles kwamen exáct op het goede moment. De aarde leek weg te zinken in te sterk deprimerende triestheid vanwege Heil Jezus- en Heil Marx-schreeuwers, die in een ijzige oorlog recht tegenover elkaar stonden en ieder moment de aarde kapot konden maken met nucleaire wapens. Het magische viertal uit Liverpool was als door God gezonden. Als er na mijn leven nog iets is, hoop ik op jouw vraag antwoord te krijgen.'
Plotseling zag Erik een vrouw die van top tot teen gevuld was met passie. 'Er kunnen nóg zo veel rotzakken rondlopen,' zei Raisa, vurig. 'Maar vroeg of laat kom je een wezen met een gouden hart tegen en als jij wérkelijk het goede wenst, slaan er dan vonken over. Dergelijke vonken kunnen heel veel voor jou betekenen.'
'Maakte jij op jouw planeet mee dat die vonken oversprongen?' vroeg Erik, die het antwoord eigenlijk wel wist.
'Heel vaak. Bedenk dat vonken ook overspringen met muziek, boeken en films. Ze springen over met elk contact.' Raisa gaf Erik een knipoog. 'Zoals dit contact tussen jou en mij.'

Er gleed een glimlach over Eriks gezicht. Contacten tussen mensen, op allerlei manieren, is wat ons verreweg het meest beïnvloedt in ons leven, dacht hij. Zoals het

contact tussen mij en mijn vader en moeder, het contact tussen mij en Mike en Brenda, maar ook het indirecte contact tussen mij en de Beatles als ik hun muziek hoor en het indirecte contact tussen mij en Fitzgerald als ik zijn boek *De grote Gatsby* lees. Mensen in allerlei soorten en maten hebben mij heel veel gegeven en ik kan op mijn beurt andere mensen veel geven. We willen graag ontvangen, denken we. Maar zo is het niet. We willen graag geven, daarvoor zijn we mens. We willen graag leven, daarvoor hebben we geld nodig. We hebben voldoende geld nodig om te kunnen doen wat we het *allerliefste* doen: uitgroeien tot een prachtig wezen dat de aarde immens veel geeft. Maar nu moet ik mezelf wat geven, of liever: ik wil openstaan voor wat de afgelopen nacht mij gaf en wat Raisa me geeft. Ik wil openstaan voor de mens die ik kan worden waar ik *werkelijk* mens zijn een kans geef. Ik wil de deuren van mijn ziel openen voor menselijke groei.

'We kunnen allemaal bakens van eerlijkheid en integriteit worden,' zei hij. 'We kunnen allemaal over de drempels fladderen waarvoor corrupte mensen bevreesd halt houden. Door middel van fijne contacten kunnen we allemaal uit eeuwig bloeiende bloemperken tappen. Met prettige interactie kunnen we mensen worden die oprecht trots op zichzelf mogen zijn. Dat heeft níks met maatschappelijke rangen en standen te maken en álles met het smeden van het goud in onze ziel. We kunnen heel veel voorstellen terwijl niemand ons ziet staan. Voor 1963 zag niemand buiten Hamburg en Liverpool de Beatles staan. Maar ze waren er en knokten iedere dag. Veel bloemen worden gegeten voordat ze tot bloei kunnen komen. Veel jonge hazen worden door een buizerd gegrepen voordat ze groot genoeg zijn om zich voort te planten. Zonder hun manager Brian Epstein waren de Beatles mogelijk nooit doorgebroken. Mogelijk weet ik iets te brengen wat de moeite waard is, maar het kan ook zijn dat ik knok voor wat ik waard ben, maar nooit tot iets goeds kom. Mogelijk sterf ik jong, net als mijn ouders en breekt mijn leven in de knop af. Wat het ook wordt, ik wil geen corruptie, ik wil integriteit. Mike en Brenda vertelden me vaak over hun teleurstelling vanwege studievrienden die na hun studie niet op zoek gingen naar het goede, zoals ze zo hard geschreeuwd hadden tijdens hun studiejaren, maar naar zo veel mogelijk geld. Niemand hoeft mij ooit te zien staan, Raisa. Ik wil mezelf zien staan. Oncorrumpeerbaar. Integer. Ik hoef niet betekenisvol te worden zoals de Beatles, zolang ik maar bijdraag zonder in mezelf teleurgesteld te raken. Zo veel corrupte mensen droegen en dragen krachtig bij aan de vernietiging van de aarde. Ik wil niet langer bij dat kamp horen. Ik wil de kale vlakte oversteken en in het kamp terechtkomen dat van de aarde een paradijs maakt. Voor mijn part blijf ik altijd arm. Voor mijn part sterf ik jong. Dat is me veel liever dan mezelf als mens verraden om over een halve eeuw als humaan vod uit het leven te schuiven zoals mijn opa Klaas net deed. Raisa, ik wil écht rijk worden. Inwendig rijk. Gevoelens zijn de zin van het leven. Je bent zó arm als je in je focus op geld en goederen rücksichtslos het potentiële geluk van andere mensen en de natuur vernietigt.'

Raisa keek hem met grote vochtige ogen aan. 'Als je oom Mike nog ergens is, voelt hij nu zó veel liefde voor je, Erik,' zei ze, hees. 'En je ouders nog veel meer. En Klaas ook, terwijl er een diepe ongemakkelijke trilling door hem heen zindert.'

'Wat voor ongemakkelijke trilling?'
'In een eventueel hiernamaals heeft jouw opa Klaas wat goed te maken,' antwoordde Raisa.
'Werkt het zo in een hiernamaals?'
'Ik heb geen flauw idee, maar ik mag gissen zo veel ik wil zolang ik anderen daar geen kwaad mee doe.'

De reeën lieten zich door hun poten zakken en gingen op de steiger van Bart Brandenburg liggen. Dromerig staarden ze naar Erik en Raisa, terwijl aan het einde van de steiger de otter zich in het water liet glijden en onderdook.
'Wat was het meest magische moment op aarde?' vroeg Erik.
'De menselijkheid van de filosoof Baruch Spinoza.'
'Wat voor menselijkheid?'
'Mensen kunnen fantastische wezens worden,' antwoordde Raisa. 'Spinoza was zo'n wezen.'
'Wat was er zo bijzonder aan Spinoza?'
'Zijn intense verlangen naar rechtvaardigheid. Integriteit zat zo diep in de haarvaten van zijn ziel dat hij fenomenale ideeën opgroef.'
'Is het belangrijk dat ik zijn werk lees?' vroeg Erik.
'Nee, Spinoza's ideeën waren bijzonder voor zíjn tijd. In jouw tijd zijn ze heel gewoon, althans, binnen democratieën. Spinoza is in jouw tijd belangrijk omdat jullie voorbeelden nodig hebben van mensen die durfden op te staan om te knokken voor wat ze als werkelijk goed zagen. Overigens, Spinoza stond en staat allesbehalve alleen.'
'Wat bedoel je?' vroeg Erik, verbaasd.
'Er waren op aarde talloze mensen die fenomenaal integere dingen deden. Dat soort mensen zijn er altijd al geweest en zijn er nog steeds. Jullie kunnen allemaal kiezen tussen fantastische wezens worden die van de aarde een paradijs maken of jezelf verliezen in de rotzak die van de aarde een hel maakt. Spinoza's kracht zat niet in het flitsen van zijn geest, maar in het goud van zijn hart.'
Spinoza bleef altijd alleen, dacht Erik. Net als Vincent van Gogh. Net als Mike.
'Waarom is integriteit zo belangrijk?' vroeg hij.
'Omdat het gevoed wordt door liefde voor alle mensen en alle natuur. Als die liefde groot is, ben je bereid veel te geven, opdat geluk haar weg vindt naar alle wezens op aarde, nu en in de toekomst. Spinoza wilde het geheel, de puzzel, zowel doorgronden als gelukkig maken. Voor grote denkers gaan die twee altijd samen. Beroemde wetenschappers als Richard Feynman en Stephen Hawking braken nooit uit de standaardmodellen, omdat ze te graag de gevierde wetenschapper wilden zijn. Het waren wonderkinderen die in de marge van hun tijd bleven steken omdat ze in de eerste plaats tastten naar wat hén vooruithielp in plaats van al het leven op hun planeet. Daardoor ontbrak bij hen de moed om met vertrouwde structuren te breken. Zoek nooit gevierde mensen, Erik. Zoek mensen die oprecht zijn. Spinoza inspireert ons met zijn moed en integriteit. Spinoza betekende heel veel goeds voor het leven op

aarde, ondanks het feit dat hij tijdens zijn leven nooit bij het grote publiek doorbrak. Integendeel, tijdens zijn leven kende nauwelijks iemand hem en een eeuw na zijn dood werd hij door het grote publiek verafschuwd. Spinoza werkte anoniem op een kamertje in Amsterdam en later in Den Haag. Zie de schoonheid waaraan voorbijgegaan wordt omdat niemand klapt. Spinoza ging zijn eigen weg en was een onafhankelijk denker, waardoor hij tot daden kwam die hem bevrijdden van allerlei ketens. Spinoza wees jullie een weg die pijn doet, maar ook authenticiteit, vrijheid en vreugde brengt.'

'Waardoor vreugde?' vroeg Erik.

'Niks maakt gelukkiger dan inspiratie. Spinoza was een held en zonder helden sterft een planeet. We hebben minimaal één iemand nodig die we vertrouwen. Als je niemand vertrouwt, heb je niemand lief en ben je een zombie. Maar waar je Spinoza idealiseert, maak je een heilige van hem en schiet je jezelf en de aarde in de voet. Vestig je hoop niet op een ander, Erik, vestig je hoop op jezelf. Word een verlicht wezen dat zijn einde krachtig en onontkoombaar ziet naderen, maar toch iedere dag sprankelt vanwege vastberaden knokken opdat zijn planeet een duurzaam mooie plek wordt waar iedereen gelukkig kan zijn. Alles in jou en rondom jou brengt inspiratie als met het besef van individuele eindigheid het verlangen ontwaakt om van betekenis te zijn opdat het geheel duurzaam schittert. Inspiratie ontsprongen aan oersterke integriteit brengt een regenboog aan doelen. Brenda en Mike schopten de poeha van Bram uit hun leven en proefden daarop de innerlijke vrijheid waarmee menselijkheid begint te stralen. Vanaf dat moment zaten ze nooit meer zonder inspiratie. Verpletter het etteren van je ego dat ruimer denken beperkt. Veel voor moeten stellen houdt onze hersenen gekooid in door eigenbelang gestaalde bekrompenheid. Verdom het om een rotzak te zijn.'

Mike wilde roem en rijkdom en tegelijk wilde hij daar lak aan hebben, dacht Erik, terwijl hij weer op zijn rug ging liggen. In de verte klonk het staccato-geluid van een tureluur.
'Waarom verlangen veel mensen naar roem?' vroeg hij Raisa, die onderuitgezakt op haar ellebogen steunde en dromerig naar de reeën staarde.
'Mensen verlangen meer naar roem dan naar rijkdom en onbewust gaat het allemaal om veiligheid en zekerheid. Met roem word je toegejuicht door anderen en voel je je veilig en word je begeerd door potentiële partners en kan je je voortplanten. Met integriteit word je toegejuicht door jezelf omdat je als intelligent wezen keuzes maakt waar je tot in het diepst van je ziel achterstaat.'
'Hoe juich je jezelf dan toe?'
'Door je goed te voelen met een zuiver geweten.'
'Ieder mens wil beroemd zijn,' zei Erik. 'Mike ook. Brenda ook. Ik ook.'
'Ik ook. Daarom solliciteerde ik naar deze job met jou. Het verlangen naar roem poets je nooit weg. De wolf in ons blijft. Het verlangen naar het alfamannetje of alfavrouwtje blijft. Niet wat we voelen, maakt ons bijzonder, maar hoe we omgaan met onze gevoelens.'
'Hoe worden we beter in omgaan met onze gevoelens?' vroeg Erik.
'Met het besef dat we leegbloeden in een leven dat je kan spellen door te weinig integriteit.'
'Brengt integriteit ons onvermijdelijk avontuur en inspiratie?' vroeg Erik, verbaasd.
'Ja, want klimmen aan de kant die ruw is vanwege eerlijkheid doet pijn, maar is een avontuur dat jou beter begrip van jezelf en de wereld brengt. Zonder het verlangen om jezelf laag voor laag af te pellen, opdat je dichter bij jouw diepste kern komt, is het zeer moeilijk om de werkelijkheid goed te doorgronden, waardoor oppervlakkige mensen vaak verkeerde dingen doen. Albert Einstein dook niet in zichzelf, omdat hij dat net als Adolf Hitler niet wilde. Zowel Einstein als Hitler verlangden naar macht over anderen om te compenseren voor onvoldoende gevoel van eigenwaarde. Hitler verlangde naar fysieke macht over anderen, Einstein naar geestelijke macht over anderen. Beide mannen kwamen met theorieën die fout waren. Albert Einstein kwam met zijn relativiteitstheorie, die het groene licht gaf voor deeltjesversnellers. Adolf Hitler kwam met zijn theorie over superieure mensen, die het groene licht gaf voor gaskamers. John Lennon wilde zichzelf doorgronden om dieper gelegen psychische pijn op te lossen. Albert Einstein wilde het heelal doorgronden om dieper gelegen psychische pijn te verdringen. Hun díepere verlangens maakten het verschil. Vanwege de drang naar zelfinzicht om zichzelf maar vooral anderen gelukkiger te maken, creëerde John Lennon wonderschone muziek. Vanwege de verdringing van zelfinzicht om vooral zichzelf gelukkig te maken, fabriceerde Albert Einstein een uiterst gevaarlijke theorie. De muziek van John Lennon doet onze ziel zweven op de liefde en magie die het heelal ons op allerlei manieren aanreikt. De

relativiteitstheorie van Albert Einstein doet, samen met de aan de hand van de relativiteitstheorie opgehoeste bigbangtheorie, onze ziel gruwelen vanwege de ogenschijnlijke zinloosheid van al het leven en ons eigen leven in het bijzonder. De diepere verlangens van waaruit we ons leven ondernemen, bepalen of we het heelal verrijken met kleurrijke zin en inspiratie of verarmen met het grauwe grijs van zinloosheid.'
'Die laatste zin begrijp ik niet,' zei Erik.
'Albert Einstein kwam op verkeerde ideeën omdat zijn diepere verlangens te zeer geïnfecteerd waren met een gloeiend ego dat roem wilde. Waar je in je diepere verlangens jouw ego minder op laat spelen, waardoor je je eigen geluk minder centraal stelt en het geluk van anderen meer, ontwikkel je totaal andere ideeën dan als je ego je hart verschroeit vanwege alle zogenaamd superieure visies in dat door jou zo immens gewaardeerde brein van jou.'
'Vierentwintig uur geleden gloeide mijn hart vanwege alle superieure visies in mijn hoofd,' zei Erik, deemoedig. 'Misschien moet ik wat meer naar de muziek van John Lennon luisteren. Ik wil aan de slag om mijn hart te verrijken met het betere mens dat, naar ik hoop, het licht in mij wil zien.'
'Je bent al uren aan het vechten op dat vlak, Erik,' zei Raisa, zacht. 'Je mens zijn floreert de hele nacht al en doet het beestachtige duister in jou steeds meer verdwijnen. Iedere minuut straalt er kleurrijker licht vanuit je ziel het heelal in. Je hebt echt geen flauw idee hoe krachtig de mens in jou op dit moment bloeit.'

Zonder integriteit zoeken innerlijke demonen jou, dacht Erik. Een corrupt mens dat een engel naast zich ziet, zoals ik nu, ziet geen engel maar een duivel, omdat zijn opspelende geweten onbewust vrees genereert en hij de oorzaak van zijn angst in de ander zoekt. Hoe goed de engel het dan ook bedoelt, het corrupte mens ziet een duivel, want het mens *kan* niet anders wil het niet kapotgaan aan ontluisterend zelfinzicht. 'Ken jezelf!' roepen we vaak krijgshaftig, maar jezelf door de gruwelijke gewetensnood heen vechten die jou *echt* jezelf doet kennen, met al je egoïstische en egocentrische shit erop en eraan, is een heel ander verhaal. De enorme vracht rotzooi die boven komt drijven tijdens de seconden van *echte* eerlijkheid is onthutsend en ontluisterend en doet verschrikkelijk pijn, maar brengt de vooruitgang die we diep in ons hart allemaal willen. De rotzak in ons voorkomt dat we de rotzak in ons zien. Maar het onder vuur nemen van die rotzak doet de engel in ons rijzen.
'Begreep Mike dat jullie er waren?' vroeg Erik.
'Dat gaf hij een heel grote kans, terwijl hij het tegelijk een heel grote kans gaf dat we er níet waren. Mike zag het aanwezig zijn van buitenaards leven als het gooien met een muntje, waarbij zowel de kans op kop als munt heel groot is, maar waarbij je geen idee hebt wat het wordt. Zo keek hij ook naar al of niet leven na de dood. Hij had geen flauw idee en dat vond hij het beste. Hij begreep dat met snellere deeltjes dan licht in een oneindig oud heelal er van alles mogelijk is qua leven na de dood, maar dat totale onzekerheid op dat vlak het meeste geluk brengt. Overigens snapte

hij gisteravond door de blikseminslagen heel goed dat de kans dat wij ons met de aarde bemoeiden megagroot was.'
'Was het goed dat hij veel vloekte?'
'Dat beschouwen we als heel gezond. Zo verminder je je vrees voor ons. Natuurlijk hoef je niet te vloeken als je niet bang bent. Dat is veel prettiger, maar vervloek ons als je bang bent, daarmee overwin je je vrees voor ons. Vloek toch godverdomme keihard als je menselijkheid anders het onderspit delft. Honderden miljarden mensen hebben de volgende duizenden jaren heel veel vloeken nodig om zich door de meest duistere periode ooit heen te vechten.'
'Wat voor duistere periode?' vroeg Erik.
'Duisternis vanwege politieke dictators die eigenbelang veel belangrijker vinden dan het belang van de planeet en duisternis vanwege mensen die onvoldoende begrijpen dat er spijkerhard ingeleverd moet worden op het materiële vlak vanwege klimaatverandering en natuurvernietiging en duisternis vanwege mensen die eigenbelang veel belangrijker vinden dan het belang van andere mensen, volgende generaties en de natuur.'
'Hoe kwam de vrees voor buitenaards leven in de mensen terecht?'
'Door voorouders die wilden dat hun kinderen dankbaar naar hen waren. Voorouders die te veel wilden nemen en te weinig wilden geven. De dankbaarheid van veel mensen naar God, goden of geesten stamt daar vanaf. Ze zitten ons schijnheilig te geven, terwijl ze ondertussen mensonterend veel voor zichzelf willen. Hypocriete tyfuslijers. Wij willen niet dat jullie dankbaar zijn naar ons. Wij willen dat jullie je verantwoordelijkheid nemen als intelligente wezens, zodat jullie elkaar en de natuur beschermen en al het leven op jullie planeet veel gelukkiger maken.'
'Of jullie er wel of niet zijn, doet er niet toe,' concludeerde Erik. 'Mensen moeten vanbinnen in opstand komen tegen hogere machten, opdat ze hun angsten op dit vlak overwinnen.'
'Exact.'
'*Fuck you*, stelletje klootzakken in het centrum van de Melkweg!'
'Heel goed, Erik.'
'Ik moet dus net als Mike vloeken.'
'Mike vloekte nooit als hij voorzag dat hij er een ander mens pijn mee deed.'
'Hij vloekte in mijn bijzijn, maar dat kon me nooit wat schelen. Eigenlijk was het geruststellend, want zijn gevloek ging uit naar hogere machten, niet naar mij.'

Raisa staarde naar zonlicht kaatsende rimpelingen in het meer. Vervolgens keek ze Erik met twinkelende ogen aan. 'Vloek zo veel je wil, Erik van Iersel, maar laat anderen het godverdomme niet horen. Althans, niet de mensen die jij daarmee een rotgevoel geeft. Niet dat je schijnheilig moet zijn, wees dat godverdomme níet, maar maak andere mensen niet ongelukkig door godtering overal grofgebekt te zijn en zo scheepsladingen door tyfuskutten bezeken kruiwagens barstensvol fuckvloeken in de oren van je medemens te pissen. Maar verdom het om een rotzak te zijn die niet durft te vloeken vanwege schijnheilig eigenbelang. Donder toch op met je verlangen

om na je dood van fucking God himself te horen wat voor fantastisch mens je was door je te verlekkeren op een toekomstige hemel in plaats van goed na te denken over wérkelijk integere keuzes, die zo hard nodig zijn om tot een aards paradijs te komen, zodat alle mensen en alle natuur gelukkig kunnen zijn en ook alle toekomstige mensen en alle toekomstige natuur. Al die onmenselijke klootzakken die beestachtig bulkende hemelse zekerheid koesteren in plaats van krachtige integriteit, geef ik het liefst een oneindige trap in hun vuile fuckreet!'
Erik glimlachte.
'Als je zwaar zit, echt zwaar, móet je soms vloeken,' vervolgde Raisa. 'Degenen die dat niet doen, gaan ten onder. Soms moet de ellende goed geuit worden. Keihard vloeken kan daarom zegenrijk zijn.'
'Deed Mike wat jullie wilden dat hij deed?'
'Met allerlei toevalligheden stuurden we Mike precies waar we hem wilden hebben.'
'Ook als hij weer eens het tegengestelde deed van wat hij vermoedde dat jullie wilden, opdat hij zíjn leven leidde?'
'Daar anticipeerden we op.'
'Waarom kozen jullie Mike uit?'
'Hij koos voldoende voor het goede. Mike had vrouw, kinderen, geld noch status en stierf roemloos, maar is toch een held, al ontstonden veel van zijn acties door onze invloed.'
'In zekere zin volgde hij alleen maar jullie orders op.'
'Dat deed hij zeer zeker níet,' zei Raisa, beslist. 'Hij deed wat híj dacht dat goed was en had het lef ons verrot te schelden waar hij meende dat "iets" hem wilde beïnvloeden. Ondertussen stroomden er emmers vol stront over hem heen vanwege alle integere keuzes die hij maakte en die stront nam hij voor lief. Met Klaas hadden we niks gekund.'
'Waarom niet?'
'Mensen als Klaas hangen prachtige verhalen op over hoe goed ze het met alles en iedereen voorhebben terwijl ze er niks van menen. Zoals iedere niche in de natuur werd gevuld door planten en dieren, werd iedere niche in de mensheid gevuld met mensen. Veel mensen op aarde zijn meesters in het voorwenden van integriteit, terwijl ze in een diepere laag ellende voor anderen willen. Iemand als Klaas voedt zichzelf door anderen te bespelen opdat hun reacties hem vertellen hoe sociaal, charmant, geestig en gevat hij is. Zo gauw hij langere tijd alleen is, zie je een hol vat dat depressief wordt, miezert en volschiet met zelfmedelijden. In de diepere lagen van zijn ziel was Klaas onzeker, grauw en grijs, want hij was veel te laf en karakterloos om zich door dikke inwendige shit te vechten. Hij hield zich stabiel met continue bevestiging en vooral applaus van anderen. In zijn interne fundament zaten echter grote gapende gaten omdat hij anderen geen geluk gunde. Gelukkige mensen prikkelden Klaas om hun geluk te breken, want Klaas wilde zich graag groot voelen en gelukkige mensen maakten dat hij zich klein voelde. Hij lokte vrouwen met charme en grapjes, waarna hij ze zo goed mogelijk leegzoog. Loes had het geluk dat ze Mike ontmoette toen ze in haar nieuwe buurt wandelde, want die gaf haar tegengif.'

'Was die ontmoeting toeval?' vroeg Erik.
Raisa gaf hem een knipoog. 'Dacht het niet.'

Mike vond het fijn als hij anderen iets gaf waardoor zij straalden, dacht Erik. Maar met mij had hij het op dat vlak lastig. Vanwege een mistbank zeventien jaar geleden.
'Waarom werd Mike blij van het geluk van anderen?' vroeg Erik.
'Dat is een raadsel voor ons. Mikes broer Berend, geboren met exact dezelfde genen, zoog mensen uit zoals zijn vader. Jouw vader Daan, ook met dezelfde genen, werd net als Mike blij van gelukkige mensen. Sommige mensen miezeren levenslang een tekort aan integriteit, maar waarom? Dat is het mysterie dat ons het meest van alles intrigeert. Ooit misten ze een afslag, om vervolgens levenslang te dwalen, zich parasitair opwarmend aan anderen. Ondertussen belazeren ze de boel, want ze zijn niet eerlijk. Ze voelen onrust met eerlijkheid, omdat de beerput gesloten moet blijven. Het zijn heimelijke wezens, die uitbundigheid spelen. Onder hun laagje charme schuilt de rat. Ze worden slim vanwege de waakzaamheid die een dubbelleven vereist. Het zijn innemende maar vooral griezelige succesnummers in wie de stakker gloort. Ze beschouwen zichzelf als fantastische wezens, want ze zijn meesters op het vlak van zelfbedrog. Instinctief weten ze kwetsbare mensen te traceren en aan zich te binden totdat ze hen in hun macht hebben, waarop ze hun lelijkheid ontsteken. Hitler duwde zo een heel volk in de gaskamer. Einstein hing de aarde boven de afgrond.'
Erik kreeg een groeiend gevoel van onbehagen. Ik aanbad de man van de relativiteitstheorie *ook* als een heilige, hoezeer ik heiligen ook afwijs, dacht hij. Ik diende het opportunistische beest in mezelf en duwde mijn integriteit in de gaskamer.
'Hoe voorkom je dat je de verkeerde mensen toejuicht?' vroeg hij.
'Wie zijn innerlijke demonen bevecht, ontmoet steeds prettiger mensen.'
'Waarom?'
'Overwinningen op je innerlijke demonen doen jou een beter onderscheid maken tussen mensen die jou een goed gevoel geven om je te kunnen gebruiken en mensen die jou een goed gevoel geven om je gelukkig te maken.'
Ineens moest Erik denken aan wat Mike een week eerder op Eriks verjaardag had gezegd: 'In je tienerjaren creëer je een harnas, waardoor er minder binnenkomt en minder uitgaat. Dat is cool, dat is stoer, dat is wat je nodig hebt. Later schiet je er gaten in óf je stikt in veiligheid zoeken bij de bekrompen lijer in jou. Gaten in je harnas schieten, triggert emoties, resulterend in terugslag die doet radbraken. Maar daarna til je jezelf omhoog en start er een mooier avontuur. Radbraken doet pijn, maar brengt innerlijke groei vanwege het gevecht waar het jou toe dwingt. Voldoende vechten met het onbestemde gevoel dat onder het harnas kolkt, ontwapent jou. Het harnas verdampt en je wordt sterker én kwetsbaarder. Je wordt een mens met duurzame innerlijke groei en niemand die jou dat ooit nog afneemt.'
Met die woorden had Erik zich voorgenomen om gaten in zijn harnas te schieten na het inleveren van zijn scriptie.

Erik keek naar Raisa, die niet langer op haar ellebogen steunde, maar was gaan zitten om de nagelriemen van haar vingers terug te duwen. Ik dacht niet meer aan mijn harnas de afgelopen week, dacht hij. Ik was het vergeten. Maar mogelijk dat mijn onderbewustzijn sturend optrad toen ik gistermiddag mijn scriptie inleverde. Mogelijk dat ik daardoor gisteravond Mike zo sterk liet vuren. Veel van wat je meemaakt, is het gevolg van eerdere keuzes in je leven en dat begint al in de baarmoeder, waar je navelstreng zich rond je nek kan wikkelen als je avontuur zoekt.
Verwonderd keek Erik naar een goudhaantje, dat vlak voor zijn voeten kortstondig in een uitgebloeide narcis hing en daarna weer wegvloog. Je bent een gezegend mens als het geluk van anderen jou gelukkig maakt, dacht hij. Anderen geluk gunnen, maakt een gat in je vrees voor onbeduidend zijn. 'Kijk mij eens goed zijn' is voor veel mensen belangrijker dan goed zijn. Integriteit doet jouw hart vrede met zichzelf vinden. Klaas werd baas over zichzelf door zijn onbestemde gevoelens te verdringen met macht over anderen. Brenda werd baas over zichzelf door haar onbestemde gevoelens naar boven te halen, te doorstaan en te overwinnen. Brenda keek in zichzelf en won. Klaas keek opzij en verloor.
'Ook bij ons winnen sommigen glorieus, terwijl anderen verschrikkelijk falen,' zei Raisa, terwijl ze haar nagels controleerde. 'Bedenk goed dat wij ook maar een stelletje rukkers zijn. We maakten allerlei fouten tijdens onze bemoeienissen met de aarde en daar zaten akelig grote bij. Door onze schuld gingen veel dingen afschuwelijk mis op jullie planeet. Op ieder niveau worden fouten gemaakt, maar juist dát geeft bestaansrecht.'
'Wat bedoel je daarmee?'
'Alleen als je jezelf kan verbeteren, leef je,' antwoordde Raisa. 'Alleen als je je planeet kan verbeteren, leef je. Alleen als je het heelal kan verbeteren, leef je. Het oneindige aantal wegen naar weilanden vol duurzaam geluk, is de onuitputtelijke bron die iedere intelligente levensvorm van inspiratie voorziet. Al schuilt daar wel een addertje onder het gras. Een addertje met venijnig gif.'
'Wat voor gif?' vroeg Erik.
'Het gif dat onwil heet. Onwil om het woord duurzaam serieus te nemen. Enkel duurzaam geluk doet een planeet schitteren. De aarde is een verschrikkelijk ziek organisme vanwege al het geestelijke gif in miljarden mensen, waardoor ze geluk snuiven dat veel ander leven op jullie planeet kapotmaakt. In een zieke setting worden menselijke bloemen kapotgemaakt. In een zieke setting groeien mensen uit tot ratten in plaats van parels. Waar jullie het ziek zijn van de aarde goed aanpakken en de aarde gezond maken, krijgen jullie kinderen gefundeerd zelfvertrouwen en groeien ze uit tot menselijke parels die oprecht alles en iedereen op aarde gelukkig willen maken.'
'Hoe omschrijf jij geluk?'
'Als ik inspiratie voel, voel ik me gelukkig. Geluk is voor iedereen anders, maar ook gelijk, want alle geluk komt voort uit fijne interactie. Tussen atomen in een molecuul. Tussen cellen in een lichaam. Tussen een pimpelmees en zijn jong. Tussen een politiek leider en de mensen die afhankelijk van hem of haar zijn. Tussen je gevoelens

en je gedachten. Tussen jou en mij. Als je jouw fysieke lichaam ziet als iets wat verbonden is met jouw ziel, is álles waar jij fysiek contact mee hebt, verbonden met jouw ziel. Met altijd weer kleinere en snellere deeltjes heb je fysiek contact met alles in het universum en dus ook met alle zielen in dat universum. Ook als het heelal oneindig groot is.'
Weer hing er een goudhaantje in een uitgebloeide narcis. Het vogeltje draaide haar hoofd en keek Erik aan. 'Misschien leuk om eens over na te denken, Erik, maar maak je er niet druk over, zeker niet als je daar geen zin in hebt,' leek ze te zeggen.
'Bestaan er zielen die niet aan lichamen gebonden zijn?' vroeg Erik.
'Volgens ons kan dat niet. Iedere ziel kan alleen maar bestaan als het huist in materie. Iedere ziel kan alleen maar bestaan doordat het huist in een stoffelijk lichaam.'
'Dan is er niks na de dood,' concludeerde Erik.
'Dat is voor ons een open vraag, omdat we niet weten of een ziel door middel van heel kleine deeltjes naar een ander biologisch lichaam of een zeer geavanceerde computer verplaatst kan worden.'

95

Wie *werkelijk* een goed mens wenst te zijn en daarnaar handelt, wordt vaak als een stuk stront gezien, dacht Erik, terwijl hij, nog steeds ruggelings in het gras, zijn ogen naar de lichtblauwe hemel opsloeg en zijn handpalmen over het gras liet glijden. Integere mensen nemen vaak beslissingen die tegen het eigenbelang van naasten indruisen, waardoor ze met de nek worden aangekeken, gingen zijn gedachten verder. Vele miljoenen van ons wanen zich een held met door anderen goedgekeurde trommeltjes, maar schoppen per saldo hun menselijkheid doormidden. Het niet willen zien van het kwaad, is het grootste kwaad. Mike werd met de nek aangekeken door te weigeren regulier werk te zoeken omdat hij meende dat zijn theorieën van meer waarde waren dan al het andere wat hij kon doen. Hij werkte decennia hard, verdiende er niks mee en werd gezien als lui en asociaal. Veel mensen waken er zorgvuldig voor om een blinde meeloper te zijn, want daarmee floreert hun eigenbelang. Zo scoren ze op het financiële en materiële vlak, ontvangen ze applaus en verliest de planeet. Terwijl we onze zegeningen telden, maakten we van de aarde een ziek organisme. Misschien zelfs een terminaal organisme. Wat een succes, wat een overwinning, wat een verdomde fucking afgang. Het is geweldig als je tegen de stroom van voorheen zaligmakende applaus oproeit om *echt* wat goeds te doen. Je gaat de pijp uit en wordt vergeten, *so what*, heb toch het lef om *echt* een goed leven te leiden. Sodemieter op met je ogenschijnlijk goede leven. Wil het weten wanneer je de boel naar de kloten helpt. Durf een held te zijn. Geen roekeloze zak die per saldo iedereen in de steek laat, inclusief zichzelf, maar een mens dat aan het einde van de rit oprecht trots op zichzelf kan zijn. Het is *zo* verschrikkelijk waardeloos als je levenslang de trektocht die jou naar integerder innerlijke oorden voert, afhoudt. Je kan jezelf *nog* zo weergaloos fantastisch wanen, uiteindelijk veegt de uitgeharde klootzak in jou de vloer met *jou* aan. Inspiratie verdampt steeds sneller als humane duisternis dominant wordt, totdat je enkel nog 'inspiratie' voelt als je anderen kapot weet te maken.
'Het herwinnen van onschuld betekent schuld slikken en het inwendig met je geweten schoon schuren, Erik. Het is prachtig, maar zwaar. Pas ermee op, want te veel en je schuurt je ziel aan gort. Je ego is er niet voor niks. Prik er te veel in en je krijgt het te zwaar. Je bent nooit een klootzak geweest. Je ziet nu scherper en daardoor ontstaat zelfkritiek en dat is goed en gezond, maar je bent altijd een fijn mens geweest, vergeet dat nooit. Natuurlijk was je niet perfect. Natuurlijk zat en zit je vol met fouten. Dat geldt voor ons allemaal. Leven is laf en slap als er niks verbeterd kan worden. In ieder intelligent wezen wachten talloze verkeerde visies op belichting. Je was nooit een zak zoals Klaas, nooit. Je grootste fout was je ontluisterende gebrek aan sociaal zelfvertrouwen, maar dat rekent niemand jou aan. Net als Mike boks je tegen inwendige fouten met de logica van je verstand, maar emotionele knoppen gaan nou eenmaal heel moeizaam om. Je kan jezelf geen zelfvertrouwen aanpraten, dat is nog nooit iemand gelukt, al willen we het allemaal nog zo graag. Je kan wel door de hel trekken die integriteit over jou afroept en mogelijk word je dan net zo

cynisch als Mike in zijn slechtste momenten, waarop je het leven en jóuw leven in het bijzonder in al haar rangen en standen vervloekt, maar uiteindelijk geeft integriteit jou het zelfvertrouwen dat we allemaal zoeken, want niets staalt onze ziel sterker dan oprecht het goede willen om vervolgens keihard voor dat goede te knokken. Het goede willen en ervoor knokken maakt jou levenslang mentaal sterker en geeft jou vroeg of laat een goed gevoel over wie jij bent, wat je doet en wat je wil en dat zet alles in het fantastische licht dat ieder van ons zo verschrikkelijk hard zoekt. Houd vol, blijf schuren, maar neem niet te veel hooi op je vork.'

Erik kwam overeind totdat hij zat. 'Ik vervloekte het leven duizenden keren,' zei hij. 'Vaak verlangde ik ernaar om voor eens en altijd te verdwijnen. Ondanks hoge cijfers liep ik met doffe gevoelens door de middelbare school en de universiteit. Mijn ego blonk door hoge cijfers, maar net zo goed stegen er loodzware gevoelens in mij naar boven, iedere dag.'
Raisa keek Erik liefdevol aan. 'Waarheid wordt vaak afgestoten, maar wie haar pijn aankan, omarmt inspiratie. De afgelopen nacht omarmde jij inspiratie. In het centrum van de Melkweg zijn er nu miljarden zielen trots op jou, want jouw kwartjes vielen goed de afgelopen nacht.'
'Wat bepaalt hoe kwartjes vallen?' vroeg Erik, die besefte dat hij met succesvol 'voor eens en altijd verdwijnen' het goede wat hij kon doen, voor altijd had afgestoten.
'De moed, de liefde en het doorzettingsvermogen die in jouw genen zitten en het toeval dat jou vormde. De mensheid komt tot bloei als voldoende van haar individuen humaan schitteren. Als jullie tot bloei komen, gaat de hele aarde sprankelen. Er zijn al zo veel mensen die prachtige dingen doen, vaak volslagen anoniem. Genoeg mensen moeten de volgende vijftig jaar het hoofd koel houden om het goede te doen in uiterst moeilijke situaties.'
'Moeilijke situaties vanwege klimaatverandering en tekort aan democratie en ondertussen angstvallig hopen dat we de aarde niet opblazen met een deeltjesversneller?'
'Ja.'
'Delen jullie mensen op in goede en slechte mensen?' vroeg Erik.
'Adolf Hitler was laf en vals en zocht macht over zijn eigen onmacht door macht over anderen uit te oefenen. Anne Frank zocht macht over zichzelf door eerlijkheid en openheid. Daar is moed voor nodig en dat maakt haar dagboek zo fantastisch. Waar je Anne Frank met een stralende glimlach op een foto ziet, ben je blij dat ze toen gelukkig was en tegelijk breekt je hart. Bedenk echter dat Anne fijne ouders had en Adolf een drankzuchtige vader die hem met een zweep sloeg. Alle haat die je in een kind stopt, komt er later als volwassene weer uit.'
'Jullie zien de ellende die iemand veroorzaakt, maar ook de ellende die iemand scheef deed groeien. Voelen jullie daardoor liefde voor alle mensen?'
'Wij houden van ieder mens, maar er zitten heel wat stukken stront tussen. Sommige mensen vermeerderen de ellende, anderen verminderen het. Anne Frank liet zien dat je in een heel moeilijke situatie mooie dingen kan doen, waardoor je miljoenen mensen inspireert. Denk maar niet dat een jonge Adolf, in Annes plaats geboren en dus

ook met Annes ouders, in die situatie wat moois had gedaan, al komen we op dit vlak wonderlijke dingen tegen die we nog steeds niet begrijpen. Adolf Hitler was een monster. Anne Frank een engel. Je kan altijd en overal geweldige dingen doen. Vooral als het duister is, want dan hebben we het licht op zijn hardst nodig. Er is altijd iets te vinden wat de situatie verbetert. Vermeerder je geluk of verminder je geluk? De sleutel zit in jou.'
'Vermeerderde mijn opa Klaas het geluk op aarde?'
'Hij verminderde het.'
'Lieten jullie hem daardoor sterven?'
'We lieten het aan het toeval over. Wat mogelijk in het geheel geen toeval is als verder dan ons geëvolueerde intelligente wezens de aarde beïnvloeden. Dat Klaas kon uitglijden over de scherf van een koffiemok, hadden we niet voorzien, maar wat het ook was, Klaas had pech en met pech ben je de pineut.'
'Zorgden jullie op aarde vaak voor pech en geluk?' vroeg Erik.
'We bemoeiden ons met heel veel individuele mensen, maar afgezien van onze bemoeienissen wisten we nooit of iets toeval was of niet. Mensen halen zich snel dingen in hun hoofd en wij ook. Ook wíj weten niet of iets toeval is als we er niet zelf de hand in hebben. Dat werkt bij ons precies als bij jullie.'
'Gebeurden de meeste dingen op aarde door jullie?'
'Nee, heel veel dingen op aarde waren het gevolg van de keuzes die jullie maakten. Slechts een klein deel van alles wat er gebeurde, kwam door ons. Maar verreweg het meeste van alles wat er op aarde plaatsvond, was toeval, waarvan wij dus niet weten in welke mate het écht toeval is. Daarnaast weten we van geen enkele keuze die we maken of we er ook écht voor kiezen, want verder dan ons ontwikkeld intelligent leven kan onze keuzes dan wel vrije wil beïnvloeden zoals wij Mikes keuzes beïnvloedden. Dit geldt voor ons, voor jullie en voor al het leven in het heelal als er altijd weer snellere deeltjes zijn.'
'Al het leven?' vroeg Erik, ongelovig.
'Wat toeval en vrije wil betreft, geldt voor ieder wezen hetzelfde als er altijd weer kleinere en snellere deeltjes zijn: je weet niet of toeval bestaat en je weet niet of je een vrije wil hebt.'
'Als mens kan je er eigenlijk maar beter niet bij stilstaan of jullie er zijn of niet,' zei Erik.
'Daar zeg je het precies goed. Ieder mens denkt ooit over dit soort dingen na en dat doen wij ook, maar waar je werkt met een theorie die uitgaat van altijd weer snellere deeltjes, kom je altijd op hetzelfde uit: je weet niet hoe het zit met toeval en vrije wil en je móet het ook niet weten. Veel mensen bidden voor hoop, kracht en zelfvertrouwen. Ze willen niet weten hoe alles zit, ze willen iets wat hen door het leven slaat en ze geven het zichzelf door te bidden zoals Mike het zichzelf gaf door te zuipen.'
'Maar moet je nou wel of niet bij sterke toevalligheden jezelf afvragen of er niet meer achter zit?' vroeg Erik.
'Waar je te veel betekenis toekent aan toevallige gebeurtenissen, laat je je te veel sturen door hogere machten en slaat een tekort aan zélf verantwoording nemen de

betere keuzes uit je ziel. Waar je te weinig betekenis toekent aan toevallige gebeurtenissen, laat je je te weinig sturen door verwondering en slaat een tekort aan magie de creativiteit uit je ziel. Toeval is een onoplosbaar raadsel. Verneuk jezelf met Absolute Waarheid ten aanzien van toeval en je pist de wijsheid van een zaaddodende paardendistel. Het staat ieder mens natuurlijk geheel vrij om een eigen mening te ontwikkelen ten aanzien van toeval en vrije wil en die te uiten. Iedere mening op dit vlak kan een goede mening zijn, het is alleen dat wij er na miljarden jaren nog steeds niet achter zijn gekomen hoe het zit. Het kan zelfs zo zijn dat het voor iedere planeet anders in elkaar zit, want de mate van beïnvloeding door buitenaards intelligent leven kan bij iedere planeet anders zijn.'

Met altijd weer kleinere en snellere deeltjes in een oneindig groot en oneindig oud heelal reikt kennis tot in het oneindige, dacht Erik. Bij oneindige kennis kan je je niks voorstellen. Het is hetzelfde als met de oneindigheid van het verleden, de oneindigheid van de toekomst, de eindeloze grootte van het heelal en het altijd weer verder op kunnen splitsen van ieder deeltje. We kunnen ons oneindigheid niet voorstellen omdat wij eindig zijn.
'Met altijd weer kleinere deeltjes weet je nooit alles,' zei Erik. 'Het tegenovergestelde is juist het geval. Met altijd weer kleinere deeltjes weet je hoe weinig je weet.'
'Zo denken wij ook. Heel veel dingen weten we niet en dat willen we graag zo houden.'
'Je bent toch nieuwsgierig?' vroeg Erik.
'Enorm. Daarom doen we erg ons best om alles uit te puzzelen.'
'Dus jullie willen wél weten hoe alles in elkaar steekt.'
'Ja,' antwoordde Raisa. 'Daar werken we aan en dat is mooi, maar we vermoeden daarnaast dat het ongelukkig maakt om alles te weten. Daarom puzzelen we, want dat vinden we prettig, maar veel puzzels blijven onopgelost. Prima, leuk voor de volgende generatie. Ook bij ons verwoest kennis ten koste van alles onze planeet. We zijn dus wel nieuwsgierig, maar draaien geen rondjes met deeltjesversnellers zoals jullie dat doen. Daarvoor koesteren we het geluk op onze planeet te veel.'
'Wat brengt het meeste geluk?' vroeg Erik.
'Liefde.'
'Zoals de liefde van Jezus?'
'Jezus bracht veel haat.'
'Wat?'
'Hij zaaide vrees voor de hel. Jezus was een narcist die geen kritiek duldde en die mensen vertelde dat ze eeuwig in de hel zouden branden als ze zijn weg niet volgden.'
'Eeuwig leven en dan ook nog in de hel,' zei Erik. 'Dat is erger dan de vrees van Brenda en Mike, namelijk eeuwig leven op aarde.'
'Jezus schermde met de hel, waardoor met angsten overgoten volgelingen afschuwelijke dingen deden vanwege haat naar andersdenkenden. De radicalisering van Jezus bracht op talloze plekken de hel op aarde.'
'Vanwege de volgelingen van Jezus.'

'Nee, omdat Jezus de mensen bedreigde. Je ontwikkelt afschuwelijke angsten als oneindige ellende in de vorm van de hel in jouw hersenen bijt. Het vreet al je logica op en je wordt gek. Het is een enórme misdaad als je iemand met de hel bedreigt en dat was precies wat Jezus deed. Hij zorgde ervoor dat miljoenen mensen dolende stumpers werden die in alle standen van hun geest bezig waren met het bezweren van hun vrees voor de hel. Meestal door een devote gelovige te worden en zo anderen met dezelfde angst te besmetten.'
'Dus Jezus was een extremist?'
'Ja,' antwoordde Raisa, berustend. 'Hij was een van jullie voorouders die macht probeerde te grijpen waar onmacht gevoeld moet worden. Hij kon zijn eindigheid niet accepteren en verloor zich net als de oude Egyptenaren in wat je moest doen om na je dood naar een hemelse plek te reizen. Jezus omarmde de Absolute Waarheden van de oude Egyptenaren in plaats van de twijfels van de oude Grieken. Iedere Absolute Waarheid is een kanker in het heelal. Omarm onzekerheden en twijfels en je vindt de innerlijke kracht van de oude Grieken.'
'Waarom werkt het zo?'
'Onzekerheden en twijfels prikkelen tot scherper zien. Scherper zien, roept scherpere pijn op en prikkelt daardoor tot nóg scherper zien. Totdat je de visies van extremisten tackelt.'
'Wat voor extremisten?' vroeg Erik.
'God-adorerende fanatici, Marx-adorerende fanatici, Einstein-adorerende fanatici, dictatuur-adorerende fanatici, nationalisme-adorerende fanatici, economische-groei-adorerende fanatici, vrije-markt-adorerende fanatici en geld-en-goederen-adorerende fanatici. Fanatici verwoesten geluk met Absolute Waarheden. Het waren altijd fanatici die grauwe ellende brachten. Jezus was een fanaticus met zijn Absolute Waarheden ten aanzien van God, hemel en hel. Zorg dat iedereen een beetje gelukkig kan zijn en sodemieter op met je fanatieke bagger.'

Erik zag hoe de ree en haar jong opstonden, ontspannen van de steiger liepen en tussen de struiken van Bart Brandenburg verdwenen. God, de Bijbel, atheïsme en de relativiteitstheorie kunnen geestelijke harnassen tegen angst vormen, dacht Erik. Je kan je heel wat voelen waar je meent dat je de werkelijkheid strak in de reet neukt. We hebben het allemaal hard nodig om ons groot te voelen met de illusie veel belangrijke zaken krachtig te doorgronden. Daardoor beseffen we nog nauwelijks hoe verbijsterend slecht we over het algemeen op belangrijke kennisvlakken scoren. We lijden collectief aan grootheidswaan. Die waan beschermt ons tegen gevoelens van minderwaardigheid. Superioriteitsgevoel omtrent kwesties die niet gekend kunnen worden, veegt vrees voor innerlijke armzaligheid onder het vloerkleed, maar slaat de onderzoekende mens in ons uit het veld vanwege vraagtekens-uitroeiende Absolute Waarheden. Ondertussen hebben we die onderzoekende mens in ons meer dan ooit nodig om als mensheid de supersnelle ontwikkeling door te maken die op veel fronten keihard nodig is om niet dusdanig deerniswekkend door het ijs te zakken dat we het leven op aarde in zijn geheel of voor een heel groot deel vernietigen. De

mensheid moet uiterst snel een *enorme* sprong maken. Ik maak vannacht een sprong, maar springen leidt soms tot hard vallen.
'Kan iedereen in een psychose terechtkomen?' vroeg Erik.
'Te grote angst doet ieder mens ontsporen. Atheïsten worden gek waar ze sterk voelen dat er "iets" is. Religieuze mensen worden gek waar ze sterk voelen dat er niets is. Veel mensen versteenden hun geest met de relativiteitstheorie en de big bang, maar hun atheïstische luikjes sluiten zich zo gauw ze begrijpen dat de hoeveelheid fotonen van de achtergrondstraling volslagen in het niet valt vergeleken met de hoeveelheid deeltjes die met snelheden veel sneller dan licht door het heelal reizen. De op aarde aanstaande omslag op het natuurwetenschappelijke vlak brengt ook psychische omwentelingen, want met snellere deeltjes dan licht is buitenaards intelligent leven ineens heel dichtbij. Voor veel natuurwetenschappers is het onderuithalen van de relativiteitstheorie een rationeel eitje, maar emotioneel gaat de knop niet om vanwege hun angst voor het missen van paradijselijke salarisstrookjes, zoals veel religieuze mensen in dezelfde geestelijke stand blijven vanwege hun angst voor het missen van het zeer lucratieve hiernamaals.'
'Is de waarheid zien, vooral een kwestie van de waarheid wíllen zien?'
'Ja,' antwoordde Raisa. 'Valse visies vanwege te sterk heersend eigenbelang veroorzaken enorme pijn op iedere planeet met intelligent leven. Absolute Waarheden bestaan niet.' Ze gaf Erik een knipoog. 'Dat is een Absolute Waarheid.'
Erik glimlachte.
'Er zijn daarentegen oneindig veel waarheden,' vervolgde Raisa. 'Bijvoorbeeld dat het Paterswoldsemeer bestaat en dat er vissen in zwemmen. Maar ook dat het Paterswoldsemeer over duizend jaar niet meer bestaat omdat het dan overspoeld is met zeewater vanwege het broeikaseffect. Het gaat om beseffen hoeveel leed je brengt als je je onzekerheden en angsten verdringt door met Absolute Waarheid te schermen.'
'Zie jij het verdwijnen van het Paterswoldsemeer door het broeikaseffect als een Absolute Waarheid?'
'Nee, ik zie het als een waarheid. Absolute Waarheden bestaan niet. Ellende ontspringt vaak met de valse kennis waarmee Absolute Waarheid-schreeuwers hun onbewuste angsten onder de duim houden. Als ruimer denkend wezen juich je twijfels juist toe. Althans, als die twijfels afkomstig zijn van mensen die oprecht naar waarheid zoeken. Radicalisering is het elimineren van twijfels opdat eigenbelang floreert. Radicalisering doet de wetenschapper in ons het veld ruimen om Absolute Waarheden te kunnen aanbidden. Waarheden winnen aan kracht als ze aan alle kanten betwijfeld mogen worden.'
'Jezus en Einstein walsten het brein van veel mensen plat met absoluut geloof in hun eigen visies,' zei Erik.
'Ja. Natuurwetenschappers serveren met de relativiteitstheorie en de big bang al een eeuw Absolute Waarheden. Hun verhalen zijn de waanideeën van de Bijbel in het kwadraat. Het is een oude illusie in een nieuw jasje.'
'Wat voor illusie?'

'Dat de aarde ontstond uit niets, maar nu met de big bang aan het roer in plaats van God. Bijna alle natuurwetenschappers zijn atheïsten. Atheïsten zijn net zo goed gelovigen. Atheïsten geloven dat er niets is dat ons volgt en niets is na onze dood. Ook atheïsten grijpen naar illusionaire macht waar onmacht gevoeld en doorstaan dient te worden.'

Overmatig eigenbelang doet ons gloeien van haat in plaats van liefde, dacht Erik. Zo werkt dat al heel lang. Overmatig eigenbelang doet jou angstig om je heen trappen om maar zo veel mogelijk veiligheid en zekerheid in je karretje te laden. Natuurlijk, je blijft beleefd, je doet aardig, je laat je van je beste kant zien, je trapt geenszins *echt* om je heen. Maar je superioriteitsgevoel vertelt jou een heel ander verhaal als je bereid bent om diep in je eigen duister af te dalen om daar de geketende vraagtekens in de kerkers van je ziel te zien. We hebben nog geen flauw idee van de immense vitaliteit die er op aarde losbarst als miljarden mensen bereid zijn om *echt* in zichzelf te kijken.
'Jezus Christus was een ramp voor de aarde,' vervolgde Raisa. 'Mensen als Copernicus, Spinoza, Darwin, Van Gogh en Lennon laten iedereen winnen. Mensen als Jezus en Einstein laten iedereen verliezen.'
'Waardoor komt dat?'
'Van alle sterren in het heelal straalt vrijheid het mooist. Einstein liet geen ruimte voor twijfel ten aanzien van zijn relativiteitstheorie en ketende zo het denken van de mens. Jezus bood mensen nog minder vrijheid ten aanzien van zijn ideeën. Zijn vrees voor de duivel en de hel was zo groot dat hij hallucineerde voortdurend in contact te staan met God, die hem naar de hemel zou helpen als hij mensen maar genoeg de eenkennigheidstunnel injoeg.'
'Vrees voor de duivel en de hel is in essentie hetzelfde als Brenda's vrees tijdens haar psychose,' zei Erik. 'Het is vrees voor hogere machten en eindeloze pijn.'
'Ja, het is vrees voor ons en wat wij met je kunnen doen. Jezus was net als Brenda en Mike banger voor de hel dan voor de dood. We volgden Jezus millennia geleden. We beschouwden hem als psychotisch en zo kijken we nog steeds naar hem. Waar Brenda en Mike tijdens hun psychose dóór hun vrees voor hogere machten en de hel gingen, koos Jezus tijdens zijn psychose voor weglopen. Hij vluchtte in de illusie dat hij de almachtige God zoet kon houden door te prediken over het ware geloof. Zo bleef Jezus duurzaam psychotisch, tot aan zijn dood. Geloof in het paradijs op aarde, Erik. Geloof in een tuin zo groot als de aarde, deskundig onderhouden door een verlichte mensheid. Bind je ziel niet aan de wanen van een psychotisch mens dat tweeduizend jaar geleden de aarde duurzaam bevuilde.'
'Dat ben ik niet van plan. Was Jezus een goed mens?'
'Nee. Hij veroordeelde heel veel mensen tot de hel, het ergste wat er bestaat. Of liever: wat je je in kan denken, want reken maar dat er geen verder dan ons ontwikkelde intelligente wezens bestaan die medewezens na de dood in de hel stoppen. De hel bestaat alleen in de verbeelding van onzalige mensen. De hel met eeuwig ongeluk is op iedere planeet met intelligent leven de eerstvolgende stap na de conceptie van

de hemel met eeuwig geluk. Jezus veroordeelde mensen tot de hel. Zet daar de Griekse denkers van eeuwen voor Jezus eens tegenover, die mensen wilden bevrijden van hun angst voor de hel en je begrijpt klip en klaar waarom wij Jezus als de meest overschatte mens in de geschiedenis van de aarde zien.'
'Dreigde Jezus echt met de hel?' vroeg Erik.
'Jezus sprak over eeuwig vuur en eeuwige straf en maakte mensen duidelijk dat het helemaal mis met hen zou gaan als ze niet volgens de regels van God leefden. Dit dreigen door Jezus bracht christenen er later toe om te verkondigen dat iedereen die niet christen was naar de hel ging. Joden, heidenen, inheemse volkeren, atheïsten, boeddhisten, hindoes, moslims… alles en iedereen ging naar de hel zonder het juiste geloof, het fucking christelijke geloof. Alleen gekken en rotzakken willen naar een paradijs waar enkel christenen welkom zijn. Zo'n paradijs is natuurlijk geen paradijs, het is de hel. Natuurlijk waren de woorden van Jezus niet goddelijk geïnspireerd. Natuurlijk zijn de woorden in de Bijbel niet ontstaan door een goddelijke ingreep. Wie dat gelooft is gek. Geen enkele God zal een paradijs creëren voor mensen met een zogenaamde juist geloof. Zo'n God is de duivel. Veel godsdiensten brachten en brengen mensen angst. Angst dat het niet goed met hen komt als ze hun godsdienst niet in acht nemen. Die angst vertaalde en vertaalt zich vaak in zo veel mogelijk geld en goederen bijeenschrapen opdat het wél goed met de betreffende persoon gaat. Op die manier wakkeren religies vaak onbedwingbaar verlangen naar geld en materiële luxe aan. Jullie moeten wereldwijd zo snel mogelijk af van zogenaamde heilige teksten, opdat jullie boerenverstand wint en de mensheid heel snel een uitzonderlijk sterke eenheid gaat vormen die allerlei foute afslagen ongedaan maakt. Een eenheid die wél het paradijs brengt, namelijk het paradijs op aarde. Geloof in jezelf en dat jullie het paradijs op aarde kunnen creëren, opdat je voldoende hoop voelt dat je daar straks met acht miljard mensen kan komen en niet langer met z'n allen verder raast naar onvoorstelbaar grote bakken ellende als gevolg van klimaatverandering, dogma en dictatuur. De mensheid creëert al heel lang de hel op aarde.'
'De hel na de dood bestaat dus niet,' zei Erik. 'Maar de hel op aarde wel, vanwege reacties op de angst voor de hel na de dood. Waar kwam de angst voor de hel na de dood vandaan?'
'Geloven dat er een God is en dat er een eeuwig paradijs op je wacht als je Gods regels volgt, doet je automatisch de duivel anticiperen met de hel aan zijn zijde als je Gods regels aan je laars lapt. De furie waarmee Bram als opvoeder authentieke keuzes van zijn kinderen bestreed, is de oorsprong van het vagevuur dat mensen duizenden jaren geleden uit hun door opvoedingsangsten overwoekerde zielen opdiepten. Ook Jezus zadelde de aarde op met een door opvoedingsangsten verziekt heelalbeeld. Wie niet het bevrijdende "*fuck you*" tegen zijn ouders en God durft te zeggen, kwijnt weg in een persoonlijke hel van angsten. Vanwege instinctief eigenbelang hield Jezus zichzelf en anderen van betere visies af en bracht hij mensen haat voor andersdenkenden bij. Daar doet zijn huichelrijke "andere wang" niks aan af.'
'Hoezo huichelrijk?'

'De "andere wang" is niet liefde naar de ander, maar ordinair eigenbelang omdat je ermee in de hemel meent te komen. Durf toch godverdomme kritiek te uiten. Durf te zeggen wat er niet goed is. Durf op te komen voor het goede. Jezus liet zijn oren hangen naar het hiernamaals, naar de enorme taart, het grote geluk, het oneindige klaarkomen, naar gigantisch eigenbelang. Daar moest alles voor wijken en daardoor zorgden extremistische christenen voor immens veel pijn zoals extremistische christenen, moslims, joden, hindoes, boeddhisten, atheïsten, communisten, kapitalisten en alle andere fanaten dat nog steeds doen. Waar fanaten met Absolute Waarheden hakken, versplinteren snelwegen naar de hel al het potentiële aardse geluk. Jullie kunnen naar het paradijs gaan, maar daarvoor moeten jullie in heel veel opzichten enorme stappen maken, zodat de aarde niet langer over het pad naar de hel snelt als gevolg van fanaten die in een diepere laag enkel hun eigenbelang in het vizier hebben.'

Erik zag hoe een paling vanuit het meer op het gras sprong, waarna het dier tussen de narcissen door terug in het water kronkelde. Jezus was dus slecht, dacht hij. Waarom hebben miljoenen mensen hem dan na duizenden jaren nog lief? Er *moet* iets zijn wat Jezus tot een bijzonder mens maakte.
'Had Jezus moed?' vroeg Erik.
'Nee. Hij ging op de loop door te fantaseren dat hij dankzij zijn gepredik later in het eeuwige paradijs met God Himself zou bivakkeren. Waar we zeker weten dat ons handelen ons intens gelukkig gaat maken, durven we wel. Moed is alles kunnen verliezen en toch risico's nemen. Heel lang dacht Jezus dat hij God aan zijn zijde had en dat hij naar de hemel zou gaan, maar tijdens zijn laatste seconden was zijn tintelende egootje daar helemaal niet meer zo zeker van. Jezus dacht urenlang dat God hem van zijn kruis af zou helpen. Hij was zelfs zó debiel dat ook wíj ons afvroegen of er te elfder ure toch niet een wonder zou geschieden. Nee dus. Vlak voor de dood hem losrukte, voelde Jezus zich zonder het geanticipeerde wonder niet langer de uitverkorene, maar een lamlendige rukker die tezamen met een stel misdadigers de pijp uitging. Waar zijn ego eerst met hem aan de haal was gegaan, stortte dat vlak voor zijn laatste ademtocht in. Plotsklaps vroeg hij zich af of hij niet een mafkees was die dacht dat hij fenomenale theorieën over God en hiernamaals ontwikkeld had, maar wiens hersenen ondertussen als verdroogde herfstbladeren vergane glorie van Egyptenaren knisperden. Jezus stierf met dezelfde onzekerheid als Mike en wij en ieder wezen met een paplepel gezond verstand: hij had geen flauw idee wat er na zijn dood ging gebeuren. Zo werd hij bescheiden na zijn nog met onmatige grootheidswaan gegilde "God, waarom heeft U mij verlaten?". Tijdens zijn laatste seconden viel de eerste druppel wijsheid in zijn geradicaliseerde ziel, maar toen was het kwaad geschied en eeuwen later walste de dictatuur van de Bijbel over de aardbol.'
'Maar als jullie bij hem waren, gaven jullie Jezus' woorden jullie zegen, want jullie hadden hem kunnen stoppen,' zei Erik.
'Dat kan je dan ook van Hitler met zijn vernietigingskampen zeggen. Iedereen heeft harde lessen nodig om stappen vooruit te maken. Dat geldt ook voor de mensheid. Jezus maakte een enorme fout, want wie twijfel vernietigt, liquideert menselijkheid. De mensheid leerde van de kaalslag door de nazi's en de mensheid leerde van de kaalslag door de christenen. Zeker, de aarde was een veel gelukkiger planeet geworden als de mensheid meer had geleerd van de oude Grieken, maar wij kunnen niet ieder ongeluk voorkomen. Waar we mensen te veel helpen, vluchten ze nog meer in vertrouwen op God in plaats van zichzelf. Jullie hebben de pijn van ongelukken nodig.'
'Is het nodig dat mensen pijn lijden doordat hun heilige Jezus vanwege verhalen zoals jij mij hier vertelt andermaal aan het kruis genageld wordt?'

'Erik, Jezus is de meest bejubelde mens op aarde! Het mag toch goddomme ook wel eens een onsje minder! Het is heilzaam als er ook andere verhalen verteld worden. Het is belangrijk dat je ook op andere manieren naar allerlei zaken kan kijken.'
'Waarom is dat belangrijk?'
'Omdat jullie als mensheid verstrikt zijn geraakt in een web van dogma's. Die dogma's moeten zo snel mogelijk de wereld uit, opdat jullie de omslag gaan maken die de aarde zo gigantisch hard nodig heeft, zodat ze haar koers verlegt van de hel naar het paradijs.'

Erik voelde zich beroerd omdat Mike door niemand was toegejuicht, ook niet door hem.
'Je hebt het goed gedaan, Erik,' zei Raisa, zacht, terwijl ze hem liefdevol aankeek. 'En als het je pijn verzacht: wíj juichten Mike heel vaak toe en ergens voelde hij dat. Net als ieder mens had Mike magie nodig. Door een biljet van 5000 peseta's in zijn handen te duwen, lieten we hem nadenken over toeval, want we wilden dat hij bijzondere dingen op het spoor kwam. Gisteren lieten we hem stuiteren met een kaartje van de Rolling Stones en de dood van tante Elma, zodat hij jou urenlang zeer geïnspireerd allerlei emoties en gedachten voorspiegelde, want we wilden ook dat jij bijzondere dingen op het spoor kwam.'
Verwonderd keek Erik de engel aan.
'Begrijp dat je niet zonder magie kan,' zei Raisa. 'Jezus verrichtte geen enkel wonder, maar kort na Jezus' dood begreep iemand dat mensen wonderen nodig hebben voor voldoende hoop. De propagandareus boog Jezus' levensverhaal om tot de jullie bekende Jezus die wonderen verricht. Deze verhalenverteller had met zijn leugens meer invloed op de mensheid dan Jezus zelf. Mensen hebben hoop en betovering nodig om voldoende liefde te voelen. Wij zorgden de afgelopen nacht voor magie rond het Paterswoldsemeer. Jullie doen dat uiteindelijk bij andere planeten als jullie overleven.'
'Waarom gaan wij dat doen?'
'Om te zorgen dat die planeten overleven en gelukkig worden.'

Ieder mens kan bijzonder zijn door iets goeds te betekenen, dacht Erik. Voor zichzelf, voor anderen, voor de natuur, voor de aarde en zelfs voor het heelal. Als we het spel goed spelen, kan iedereen winnen. *Hoe* slecht onze planeet er ook voor staat, we kunnen allemaal winnaars worden. Iedere dag kunnen we winnen, ieder mens. Er zijn immens veel wegen die ons iedere dag glorieus laten stralen, *ook* als we nog niet te bevatten diep in de stront zitten. Iedere seconde maken we keuzes en al die keuzes kunnen goud zijn. Het is fantastisch als je gouden keuzes maakt. Fuck de rotzakken die zich levenslang goed voelen ten koste van anderen. Ik ga veel liever net als mijn ouders jong dood dan dat ik één van de zakken word die de hel op aarde creëren.
'Was Jezus een rechtvaardig mens?' vroeg Erik.

'Jezus misbruikte diepe vrees van mensen om macht over hen te verwerven. Het is één van de dieptepunten in jullie geschiedenis en het is de reden waardoor de Katholieke Kerk zo walgelijk rijk werd.'
'Jezus wilde mensen helpen,' wierp Erik tegen.
'Dat wilde Adolf Hitler ook en dat willen natuurkundigen die deeltjesversnellers bouwen ook. Onder het mom van anderen helpen, helpen naargeestig veel mensen vooral zichzelf.'
'Jezus leek me altijd een integer mens. Het waren ándere mensen die in zijn naam misdaden pleegden. Jezus kon er toch niks aan doen dat een ander later bedacht en zelfs vals verklaarde dat hij wonderen had verricht?'
'Daar kon Jezus dus wél wat aan doen,' zei Raisa, pinnig. 'Jezus pretendeerde God aan zijn zijde te hebben. Natúúrlijk schrijven volgelingen jou dan later wonderen toe als dat hun zaak dient. Waarom denk je dat er niemand ooit wonderen toeschreef aan een oude Griek?'
'Nou?'
'Omdat de oude Grieken aan alles durfden te twijfelen en daardoor de goden opzijschoven. Jezus deed het tegenovergestelde. Het werk van de oude Grieken was oneindig veel beter dan de christelijke opvattingen, maar de mensen waren er nog niet klaar voor.'
'Waarom niet?'
'Het beest woedde nog te veel,' antwoordde Raisa.
'Wat bedoel je?'
'Instinctieve angsten sloegen de mensen nog zó uit het lood dat God betwijfelen hen te bang maakte. Met meer moed had Jezus aan ons bestaan getwijfeld en was hij niet gek geworden. Overmand door angst maakte hij van niet-twijfelen aan ons de grootste deugd en dat is iets wat de hele mensheid hem aan mag rekenen. Veel mensen zitten zó vol vrees dat ze Jezus alleen goedheid toedichten, wat neerkomt op heiligverklaring, wat altijd de opmaat naar rampen is. Hetzelfde gebeurde met Mohammed. Extremistische moslims zien Mohammed als dusdanig heilig dat ze de hele wereld islamitisch willen maken. Dit bracht al heel veel rampspoed op aarde en de extremistische islamitische ellende is nog lang niet afgelopen. Bepaalde Absolute Waarheden staan zo hoog in het vaandel van geradicaliseerde moslims dat ze die waarheden met heel akelige agressie aan andere mensen opdringen. De fanatiekelingen menen dat ze na het leven op aarde in de hemel terecht gaan komen en zich daar helemaal heerlijk gaan voelen. Met die zalige gedachte slachten ze mensen af. De islam is heilig en daardoor mag de grootste smerigheid gebruikt worden om de aarde islamitisch te maken. Vrijheid van meningsuiting, liefde en democratie verloren bij hen, dogma, haat en dictatuur wonnen. Extremistische moslims snijden jou de keel door als je verkondigt dat je een eigen mening mag hebben. Het heilig verklaren van Mohammed en Mohammeds woorden trokken een spoor van vernieling over de aarde, zoals ook het heilig verklaren van Jezus en Jezus' woorden dat deden. Jullie zitten ook met afschuwelijke ellende vanwege het onderdrukken van vrije meningsuiting in China, Rusland en Noord Korea, allemaal het gevolg van het heilig

verklaren van Marx' woorden, waardoor op veel plekken dictatuur ontstond. Waar heiligheid heerst, worden vragen afgevoerd, totdat het grauw van niet mogen twijfelen mensen letterlijk en figuurlijk bont en blauw slaat. Het was en is verschrikkelijk voor de miljarden mensen die onderdrukt werden en worden, maar het was en is ook akelig voor alle andere mensen op aarde. Als dictatuur heel lang een land teistert, is het enorm moeilijk om ervanaf te komen en komt dictatuur tijdens ontluikende fragiele democratie heel gemakkelijk weer als heilzaam licht in de geest van de eigenbelangneukers bovendrijven.'
'China, Rusland en Noord Korea transformeerden lang geleden in de hel die in het boek *1984* beschreven wordt,' zei Erik, mistroostig. 'Zelfs nu nog ben je in die landen je leven niet zeker als je eerlijk bent. Je gaat daar dood als je integer bent.'
'De roman *1984* van George Orwell uit 1949 is een geniaal en deprimerend boek, maar geeft niet de werkelijkheid op aarde anno 2019,' zei Raisa.
'Niet? Kijk eens naar China, dat is binnenkort het machtigste land op aarde. Het is daar je reinste Big Brother-ellende!'
'In *1984* is nergens op aarde persvrijheid of vrijheid van meningsuiting. Dat is beslist niet de situatie op jullie planeet. Anno 2019 zijn er veel landen met vrijheid van meningsuiting, persvrijheid, democratie en onafhankelijke rechtspraak. Honderden miljoenen mensen op aarde kunnen vrijuit spreken en mogen schrijven wat ze willen. Dat is fantastisch. Daar hebben tientallen miljoenen mensen onvoorstelbaar hard voor geknokt. Ongenadig veel mensen stierven opdat anderen in vrijheid konden leven. Zeker, jullie moeten wereldwijd opstaan en knokken voor persvrijheid en vrijheid van meningsuiting in alle landen op aarde, want vanwege machtige dictaturen is de situatie uiterst kritiek op jullie planeet, maar de humane flonkeringen op aarde zijn anno 2019 veel talrijker en kleurrijker dan in de gruwel van *1984*. Overigens, je ziet het verschrikkelijke duister van *1984* driedubbeldik zinderen in Jung Changs non-fictieboek *Wilde zwanen* uit 1991, over het China van de twintigste eeuw. *Wilde zwanen* is een van de belangrijkste boeken die ooit op aarde verschenen. Chang had het nooit kunnen schrijven als haar ouders niet getuigd hadden van zowat bovenmenselijke moed en integriteit. *Wilde zwanen* maakt uiterst krachtig duidelijk hoe sterk dictatuur integriteit vernietigt. Het boek mag niet gelezen worden in China, want waar dictatuur de lakens uitdeelt, is het kwaad de standaard. Integere mensen sterven in een dictatuur. Het kwaad roeit engelen uit opdat de rotzakken zich vermenigvuldigen. Mensenpopulaties in dictaturen worden kwaadaardig, omdat de ratten zich voortplanten en integere mensen het loodje leggen. Je ziet hetzelfde in religieuze dictaturen. Op een planeet met veel dictaturen wordt het intelligente leven steeds kwaadaardiger. Dictaturen hadden en hebben op aarde veel macht. Jullie bol verandert al eeuwen in een steeds kwaadaardiger ruimteschip, waardoor kapotgaan het onvermijdelijke lot van de mensheid kan worden. Jullie moeten opstaan en knokken voor democratie in alle landen op aarde. Tientallen miljoenen mensen stierven in de twintigste eeuw vanwege hun strijd tegen dictatuur. Geen van hen verloor tijdens het gevecht voor meer vrijheid en menselijkheid. Geen van hen verloor tijdens de strijd tegen het beest. Geen van hen verloor door te knokken voor een aarde waar

integere mensen tot bloei kunnen komen. Al die door het kwaad geknakte mensen waren fantastische winnaars.'
'Waar héb je het over?' vroeg Erik, geïrriteerd, want hij zag Raisa's laatste woorden als onzin.
'Je verliest niet als je sterft, Erik. Je verliest als je je menselijkheid kwijtraakt. Je verliest als je kiest voor het beest. Je verliest als je kiest voor de rat die nog meer ratten op de wereld wil zetten. Je verliest als je je planeet en al het leven erop in de steek laat. Doodgaan maar doorleven, is verliezen.'
'Wat?' vroeg Erik, verbaasd.
'Doodgaan maar doorleven, is in *1984* de uiteindelijke keuze van het hoofdpersonage. Een zombie worden, is verliezen. Een zombie worden, is het accepteren van de hel. Wie kiest voor menselijkheid, ziet een wereld vol kleur. Wie kiest voor menselijkheid, wint. De mensen die de dictatuur van Hitler, Stalin en Mao bestreden, wonnen, hóe slecht het met velen van hen ook afliep. De fictie van *1984* deprimeert, maar de non-fictie van *Wilde zwanen* inspireert. Het laatste is bizar, want het boek beschrijft hoe Mao in 1949, het jaar dat *1984* gepubliceerd werd, een dictatuur vestigde die tientallen miljoenen Chinezen het leven kostte, een dictatuur die een land met een immens rijke cultuur, volslagen verwoestte. In *Wilde zwanen* staat dat 30 miljoen Chinezen stierven door Mao, in werkelijkheid waren het er 49 miljoen.'
'Was het toeval dat het jaar 1949, waarin *1984* gepubliceerd werd, het jaar was dat Mao's dictatuur startte?' vroeg Erik.
Raisa gaf hem een knipoog. 'Toeval is een wonderlijk iets, Erik. We hebben allemaal iets nodig dat ons de moed erin doet houden, vooral als er zwarte wolken verschijnen. Tijdens de donkere uren staan de helden op. Ze kwijnen niet weg, ze staan op en in ieder mens schuilt een held. Miljarden mensen op aarde kunnen winnen door te kiezen voor alle mensen en alle natuur. Je verliest als je je menselijkheid inlevert. Je verliest als je jouw integriteit door de gootsteen spoelt. Zo is het altijd geweest. Niet alleen op aarde, overal in het heelal. Wie kiest voor alles en iedereen, wint. Wie kiest voor het beest, verliest. Wie kiest voor integriteit en liefde, wint. Net als Hitler en Stalin verloor Mao. Mao werd decennia door honderden miljoenen Chinezen als een heilige aanbeden, maar behoorde samen met Hitler en Stalin tot de grootste misdadigers ooit. Mao wist nog beter dan Hitler en Stalin hoe je mensen tegen elkaar op moet zetten opdat ze elkaar beestachtig afslachten. Meer dan een half miljard Chinezen leden onder Mao enórm, maar dat interesseerde de rotzak geen reet. Het ging Mao om Mao, Mao en Mao. Met het geluk van zowat een miljard mensen veegde hij zijn poepgat af, want dat is wat dictators nou eenmaal doen. Dergelijke zakken beschouwen het zelfs als cruciaal om hun kont rücksichtslos met het geluk van vele miljoenen af te vegen, want zo versterken ze hun macht. Het duister dat op jullie planeet heerste en heerst is zó immens dat het nog nauwelijks te bevatten is, maar er is een lichtje dat enorm veel hoop biedt.'
'Wat voor lichtje?' vroeg Erik.
'Honderden miljoenen mensen mogen anno 2019 hun mening uiten omdat ze in een democratisch land met volledige persvrijheid en onafhankelijke rechtspraak wonen.

Zij houden, samen met de verzetsstrijders in dictaturen, het vlammetje in leven dat de aarde in een fenomenaal licht kan zetten.'
'Wat voor licht?'
'Vrijheid van meningsuiting, persvrijheid, democratie en onafhankelijke rechtspraak in alle landen op aarde.'

Opnieuw sprong er een paling vanuit het water op het gras, waarna het weer tussen de narcissen door terug in het water gleed.
'Mensen als Jezus, Mohammed en Marx deden op heel veel plekken misdadigers floreren,' zei Raisa. 'Nog steeds, want hun shit waart nog volop rond.'
'Hoe kan het dat zij misdadigers deden floreren?' vroeg Erik.
'Waar vrije meningsuiting gesmoord wordt, kruipen ratten uit hun holen om hun voordeel met onrecht te doen. Dictatuur slaat overal de geest kapot door het bloeien van horror als gevolg van smerig overmatig individueel eigenbelang. Jullie hebben op de zeer korte termijn gezonde democratie en krachtige vrijheid van meningsuiting in alle landen op aarde nodig opdat jullie overal op jullie planeet zeer sterk onafhankelijk gaan denken en in alle hoeken en gaten mensen zich kunnen verenigen tegen de vijand die klimaatverandering heet zonder dat ze elkaar dusdanig wantrouwen dat ze zich andermaal verliezen in een wapenwedloop. Nu nog is persvrijheid en vrijheid van meningsuiting in heel veel landen slecht tot zeer slecht. Het is maar in een handjevol landen echt goed. Jullie zijn er niet zo slecht aan toe als in *1984* beschreven wordt, maar net zo goed staan jullie er als mensheid ongenadig slecht voor en dat moet uiterst snel veranderen. Het is natuurlijk sowieso superbelangrijk dat mensen in landen met goede persvrijheid en sterke vrijheid van meningsuiting beseffen hoe verschrikkelijk het is dat miljarden mensen op aarde lijden omdat ze niet vrij zijn, omdat hun mond gesnoerd wordt, omdat ze niet mogen zijn wie ze werkelijk zijn.'
'Wie zijn ze dan werkelijk?' vroeg Erik.
'Naar vrijheid snakkende wezens die hun hart willen laten spreken en hun gedachten willen uiten.'
'Hoe krijg je dictators weg?'
'Focus je niet op dictators. Focus je op meelopers. Dictators zorgen ervoor dat ze zeer goed beveiligd zijn, die kan je nauwelijks het leven zuur maken. Zorg dat de meelopers geen profijt kunnen trekken. Pak de meelopers aan. De meelopers maken de misère van de rotzakken mogelijk. Er zijn niet veel dictators, maar er zijn miljoenen meelopers. Karakterlozen die floreren door ellende bij anderen te veroorzaken. Gun ze geen gelukkig leventje.'
'Maar moet je dan fysiek geweld tegen meelopers gebruiken?' vroeg Erik, verbaasd. 'Je stuurt hier aan op burgeroorlogen.'
'Ik roep niet op tot bloederig geweld. Ik roep op tot revolutie en die krijg je niet door vreedzaam te demonstreren in een land dat geleid wordt door een dictator, want een dictator aarzelt niet om onschuldige burgers te martelen en te liquideren. Martelingen en liquidaties die overal uitgevoerd worden door meelopers die kiezen voor wanstaltig eigenbelang ten koste van vele anderen. Miljarden mensen moeten ervoor

zorgen dat miljoenen karakterlozen niet langer profijt trekken van de ellende van vele onschuldigen. Overigens, miljarden mensen profiteren van de vernietiging van de natuur en het globale milieu, opdat ze zich dankzij overbodige luxe winnaar kunnen voelen. Jullie moeten als intelligente soort enórm snel volwassen worden. Wereldwijd moet er heel snel fenomenale solidariteit ontstaan, opdat overal op aarde keihard voor elkaar en de natuur gestreden wordt. Te veel mensen liepen de afgelopen halve eeuw mensonterend vast vanwege te weinig aandacht voor het wel en wee van de hele planeet en te veel aandacht voor wanstaltig groot financieel of maatschappelijk succes. Jullie verknalden het met al je oppervlakkige verlangens. Jullie verneukten de aarde met hebzucht en eerzucht. Scheepsladingen smeerlappen verloren zich in materiële wellust en massa's rotzakken verloren zich in onverschilligheid.'

'Maar ben je hier niet aan het polariseren?' vroeg Erik. 'Zeker, veel mensen verlangden naar veel geld verdienen, veel meer dan ze nodig hadden, en zo is het nog steeds. Moeten al die mensen hard aangepakt worden? Waar wil je naartoe?'

'Je kan beweren dat vrouwen die vochten voor vrouwenrechten polariseerden. Je kan zeggen dat Churchill polariseerde toen hij mensen opriep om in opstand te komen tegen Hitler. Je kan beweren dat mensen die vochten voor de afschaffing van de slavernij polariseerden. Waar mensen vechten voor vrijheid, waar mensen vechten voor het geluk van alles en iedereen, komen ze tegenover de rotzakken te staan die vanuit ultragoor eigenbelang andere mensen en de natuur rücksichtslos om zeep helpen. Als je de oproep om voor het goede te strijden polariserend noemt, ben je een randdebiel, maar nog veel meer een lafbek. Veel intellectuelen op aarde kloppen zichzelf op de borst vanwege hun kennis en slimheid, maar lopen ondertussen over van mensonterend eigenbelang en zinderende lafheid. Een hoog IQ is totaal wat anders dan een hoogstaand karakter. Rijke veelal slimme mensen moeten gigantisch gaan inleveren. Economische groei is bij jullie al veel te lang een lamlendig dogma, de aarde moet juist naar economische krimp. Jullie vrijemarktdenken is een ramp. Het maakt de rijken rijker, put de armen uit, vernietigt de natuur en maakt de weg vrij voor rampzalige klimaatverandering. De mensheid moet uiterst snel regels voor de hele planeet maken om het tij te keren, jullie moeten extreem snel een heel sterke eenheid gaan vormen. Miljarden mensen moeten de komende jaren dogma's opzijschuiven, scherper zien hoe alles in elkaar steekt en betere denkrichtingen inslaan, opdat het belang van de aarde triomfeert in plaats van het individuele eigenbelang. De triomf van wanstaltig groot individueel eigenbelang leidt tot de vernietiging van gigantisch veel levensgeluk. Diep vanbinnen willen jullie graag de kans krijgen om de werkelijkheid zo goed mogelijk te begrijpen, opdat die werkelijkheid zo mooi mogelijk wordt. Als iedereen op aarde daar de vrijheid toe heeft, klim je als mensheid enorm en maak je de weg vrij voor een aards paradijs. Laat je geest niet overwoekeren door angsten die jou vertellen dat je niet anders mag denken vanwege heersend dogma. Dogma brengt heiligverklaringen en die brengen jou en anderen in figuurlijke zin op de knieën vanwege de dictatuur van bepaalde logica in jouw hersenen. Het is zó veel fijner als je continu openstaat voor alles wat er aan geestelijke

groeimogelijkheden voorbijkomt. Een snelle teloorgang van dogma's en dictatuur op aarde kan enkel ontstaan door een snelle teloorgang van dogma en dictatuur in de hersenen van de slimste mensen op aarde.'
'Wat bedoel je?' vroeg Erik, verbaasd.
'Jullie ontketenen enkel de benodigde revoluties op aarde waar jullie als mensheid collectief verbijsterd worden door te beseffen dat zelfs de slimste mensen op aarde in de val van dogma en dictatuur kunnen lopen. Heilige Albert bracht wereldwijd de intelligentsia op de knieën en stopte hun denken in tunnelvisieshit. De relativiteitstheorie en de bigbangtheorie zijn heilig. Die heiligheid moet zo snel mogelijk kapotgeslagen worden. Ook vanwege het gevaar van deeltjesversnellers. Voor deeltjesversnellers geldt slechts één wet: "Stop!" En de man in de straat moet het zeggen.'
'De man in de straat?' vroeg Erik, nog meer verbaasd. 'Waarom?'
'Omdat het geweld van de relativiteitstheorie de geest van natuurkundigen verbrijzelde.'
'Wat moet de man in de straat tegen de natuurkundigen zeggen?'
'"Lees Mikes boek, eigenbelang beffende klootzakken!"'
'Hoe krijg ik dat voor elkaar?' vroeg Erik, die het gevoel kreeg dat hij Mike hoorde razen.
'Dat is aan jou. Jij bent nu toerekeningsvatbaar. De natuurkundigen op aarde zijn dat niet. Daarvoor zijn ze te verdwaasd door Einstein en de relativiteitstheorie zoals de Katholieke Kerk te verdwaasd is door Jezus en de Bijbel. Machthebbers binnen de Katholieke Kerk verketterden eeuwen geleden Copernicus, Galilei en Kepler en machthebbers binnen de huidige natuurwetenschap verketteren sinds een eeuw alternatieve denkers. Natuurkundigen zijn anno 2019 wetenschappelijk gezien nog gekker dan de Katholieke Kerk vier eeuwen geleden, waardoor er geen land meer met hen te bezeilen is en ze gevaarlijker zijn dan de nazi's. Ze zijn totaal ongevoelig voor goede argumenten omdat ze daar geen kennis van willen nemen. Het is een schande dat ze zichzelf wetenschapper noemen. Het zijn gelovigen en dogmatici en ze verspreiden de geur van dictatuur.'
'Hoe komt het dat ze net als de Katholieke Kerk ten tijde van Galilei blind zijn voor goede argumenten?' vroeg Erik.
'Ze poetsen hun karakter weg om volgeling te kunnen zijn. Het zijn eigenbelang neukende meelopers. Degenen die niet meelopen, worden uitgestoten. Hierdoor werd de huidige natuurkunde een vergaarbak van karakterloze slappelingen, die denken dat de wiskundige jezuïeten van de paus ten tijde van Galilei niet slim waren. Zo is het niet, die waren juist ongelofelijk slim, maar nog veel en veel meer karakterloos.'
'Er waren toen wiskundige jezuïeten die de paus vertelden dat het zonnestelsel van Copernicus, Galilei en Kepler de banen van de planeten beter beschreef dan het zonnestelsel van de Katholieke Kerk. Die jezuïeten hadden dan toch karakter?'
'Stel je voor, Erik. Jij vertelt de paus dat Copernicus, Galilei en Kepler grote waarheden ontdekten, maar de paus veegt er zijn reet mee af en verbiedt de publicatie van hun werk. Wat doe jij dan als je karakter hebt?'

'Je loopt over naar de andere kant, ondanks de misère die dat brengt. Je gaat in het verzet tegen de paus en de Katholieke Kerk, destijds respectievelijk het machtigste mens en het machtigste instituut op aarde. Je gaat knokken voor het goede terwijl je weet dat jou dat op de brandstapel kan brengen.'
Ineens hoorde Erik weer Bart Brandenburg. 'De scriptie die je vandaag inleverde en die ik volgende week ga beoordelen, is ongetwijfeld uitmuntend. Je staat aan het begin van een geweldige carrière. Ga naar huis, jongen. Deze actie doet jouw naam geen goed.'
Bart Brandenburg heeft geen karakter, dacht Erik. Bart Brandenburg is een meeloper. Karakter is onze essentie en iedere vezel ervan heeft eeuwigheidswaarde. Al het andere erodeert onze ziel. Al het andere transformeert ons in karakterloze rotzakken. Wie diep in zijn ziel kijkt, ziet de humane ster die liever kort, levenslustig, liefdevol en geïnspireerd vlamt in een gloedvolle strijd voor het goede dan lang en dof straalt door stinkende corruptie. Ontneem rotzakken de kans om hun vuil uit te stallen. Ze hebben nu wel genoeg fijne mensen en fijne natuur vernietigd. Hoeveel Anne Franks moeten nog kapotgaan voor we ontwaken? Hoeveel soorten moeten nog uitsterven voor we onszelf zuiveren van de stront in ons brein die foute verlangens verdedigt?

Ineens dacht Erik weer aan het geloof in Jezus en de Bijbel en aan het geloof in Einstein en de relativiteitstheorie. Vervolgens dacht hij aan Bart Brandenburg en karakter. Ergens was een link. Een verband dat hij nog niet zag. Iets wat met Bart Brandenburg en diens geloof in Einstein en de relativiteitstheorie te maken had *en* met het geloof van vele miljoenen in Jezus en de Bijbel.
'Hoe kan ik nou wat meer van het hele christelijke gebeuren begrijpen?' vroeg hij Raisa. 'Hoe springen dogma's tevoorschijn?'
Raisa keek diep in Eriks ogen. Erik voelde dat ze peilde of hij *echt* wilde weten waar dogma's vandaan kwamen *en* dat ze wilde dat hij haar peilen doorgrondde. Ze zet me onder druk, dacht hij. Ze wil dat ik me krachtig inspan om een heel belangrijke boodschap te begrijpen.
Na lang zwijgen zei Raisa: 'Veel christenen geloven in Jezus en de Bijbel om zélf gelukkig te worden, níet om alle mensen, dieren en planten gelukkig te maken. Dat geldt niet alleen voor christenen, dat geldt ook voor joden, moslims, hindoes en andere gelovigen, en het geldt voor hen die geloven in atheïsme, communisme en ultrakapitalisme en voor natuurwetenschappers die in de relativiteitstheorie en de bigbangtheorie geloven. Het woord geloof legt het al uit.'
'Wat bedoel je?' vroeg Erik, verbaasd.
'Rationeel verlichte wezens willen niet geloven.'
'Waarom niet?' vroeg Erik, nog meer verbaasd.
'Ze willen verwonderen. Dáár ligt de betovering! Verwonderen brengt puzzelen en puzzelen is leuk en zolang er iets te puzzelen valt, blíjft het leuk. Met geloven, waarin dan ook, zoeken mensen naar veiligheid en zekerheid om te kunnen puzzelen, maar níet puzzelen over de basis waarop ze staan, de basis die hen veiligheid en zekerheid geeft, hun geloof. Wie écht het goede wil vinden, houdt zijn geloof dan wel zijn basis

van veiligheid en zekerheid tegen krachtig kritisch licht. Helaas is dat anno 2019 nog voor veel mensen een brug te ver.'
'Waarom?'
'Dergelijk kritisch licht vreet aan de wortels van hun bestaan,' antwoordde Raisa.
'Maar als je nou écht het goede wil vinden?'
'Dan kom je bij dat prachtige woord dat zo sterk met liefde en moed versmolten is.'
'Wat voor woord?'
'Integriteit. De basis van ieder karaktervol rationeel wezen is integriteit.'
'Wat brengt integriteit?' vroeg Erik.
'Kritisch licht. Mensen willen allemaal het licht zien, maar slechts weinigen willen kritisch licht zien.'
'Waar heeft dat mee te maken?'
'Eigenbelang.'
'Wat brengt kritisch licht de aarde?'
'Het voortbestaan van de mensheid. Het overleven van de natuur. Het redden van de planeet.'
'Dat is nogal wat.'
'Te weinig kritisch licht en jullie zijn een gedoemde soort.'

Erik stond op, sloeg zijn armen over elkaar en keek met een verbeten blik over het meer. Ik vind vanaf hier alles best, zolang ik maar niet laf word, dacht hij. Laffe mensen bevechten vrees niet. Ze verdringen het. Zo besmetten ze er anderen mee. Ze vermeerderen vrees door het onvoldoende in zichzelf te erkennen en te bevechten.
'Als de huidige natuurkundigen ongevoelig zijn voor argumenten omdat ze karakterloos zijn, waar zijn ze dan wel gevoelig voor?' vroeg Erik.
'Voor druk van de man in de straat,' antwoordde Raisa, terwijl ze ook opstond.
'Wat voor druk?'
'De man in de straat heeft de uiteindelijke macht via democratische processen, waardoor politici kunnen dreigen de geldkraan dicht te draaien, waarop natuurkundigen als een windvaan draaien, want hun eigenbelang is heilig, daarop zijn ze geselecteerd.'
'Geselecteerd?'
'Wie integer naar waarheid zoekt, wordt anno 2019 met pek en veren uit de rijke natuurkundige gemeenschap weggejaagd naar het kamp van de vijand, de alternatieve denkers, die veelal buiten de gerenommeerde instituten arm en eenzaam op een kamertje werken.'
'Lekker.'
'Slechte mensen zien andere mensen als slecht, terwijl goede mensen het slechte in zichzelf zien. Bekrompen denkers zien alternatieve ideeën als slecht, terwijl alternatieve denkers op zoek gaan naar de bekrompenheid in zichzelf om het op te ruimen om zo tot betere inzichten te komen. Het is veilig en wees bekrompen en beschouw datgene wat individueel voordeel brengt als goed. Het is onveilig en ruim de bekrompenheid op en zie wat goed is voor de aarde.'
'Waarom is dat onveilig?' vroeg Erik.
'Omdat jouw geweten jou dan dwingt om je te verdiepen in alles wat de aarde kapotmaakt. Je wordt dan een mens die heel hard tegen klimaatverandering strijdt, die voor economische krimp is en voor materieel minimalisme. Je wordt dan een mens dat knokt voor wereldwijde democratie en vrijheid van meningsuiting. Je wordt dan een alternatieve denker op het vlak van natuurkunde en kosmologie. Je wordt dan arm en onsuccesvol en veel mensen kijken je met de nek aan omdat jouw bestaan hen doet beseffen dat ze óók moeten veranderen als ze meer mens willen worden. Het is vaak heel onvoordelig om je geweten te volgen. Het is veilig en haat het denken dat de boel wérkelijk vooruit doet gaan. Het is onveilig en zie het kwaad in jezelf. Zo worden we lafhartige meelopers. Veel religieuze bolwerken zijn afvoerputjes van lafheid. Iets wat jullie nu al jaren wereldwijd meekrijgen door publicaties over seks met kinderen in de Katholieke Kerk. Op de Filipijnen heeft het katholicisme zeer sterke invloed. Voorbehoedsmiddelen zijn er taboe en één op de drie kinderen wordt er seksueel misbruikt. Kindermisbruik in christelijke kringen is terug te voeren naar

Jezus, want het maakt niet uit hoeveel kinderen je misbruikt, Jezus verkoopt jou onschuld.'
'Maar is het niet fijn dat de Afro-Amerikaanse gemeenschap zo veel troost in het christendom vond tijdens en na de ellende van hun slavenbestaan?' vroeg Erik.
'Zij moesten enórme ellende doorstaan. Ze hadden om het even wat voor geloof dan ook omarmd om te overleven. Liefde voor Jezus was hun enige optie. Hun christelijke eigenaren lieten Afro-Amerikanen kiezen tussen Jezus of doodgaan. Niet Jezus gaf hen troost, maar hun muziek. De imménse pijn die voortkwam uit vele generaties dooretterende slavernij bracht prachtige muziek.'
'Hè?'
'De emotionele diepgang die in hun muziek zat vanwege alle pijn, bracht de aarde fenomenale impulsen. Ik heb het dan niet alleen over de pijn in de musici, maar ook alle pijn in hun voorouders, pijn die de musici als kind onbewust absorbeerden. Zo gauw je hun muziek vol pijn en liefde hoort, neem je inwendig je hoed af. Het lijden van Jezus was een speldenprik vergeleken met de rauwe vaak letterlijk tot op het bot snijdende pijn van tot slaaf gemaakten. Trouwens, nu we het er toch over hebben, de Europeanen hebben de wereld het afgelopen millennium met ongekende agressie geteisterd vanwege Jezus en de Bijbel.'
'Wat bedoel je?' vroeg Erik.
'Europeanen trokken eropuit om rijk te worden en dus onderwierpen ze alles waar ze maar hun hand op konden leggen. Het leven van inheemse volkeren telde niet. De natuur op andere continenten telde niet. Alles werd gedaan voor het persoonlijke voordeel, vandaar de inhaligheid, vandaar de agressie. Maar als mens moet je voldoende het gevoel hebben dat je een goed wezen bent, anders kom je in conflict met jezelf, en daar brachten Jezus en de Bijbel uitkomst. De Europeanen waren goed. Immers, zij brachten het woord van Jezus, zij brachten de Bijbel, zij brachten de woorden van God! Alle smeerlapperij was oké, want zij waren christenen! Met Jezus als susser van hun geweten hebben Europeanen enorm veel vernietigd en beschadigd. De inhaligheid van de Westerse mens bleef en verspreidde zich over de hele wereld toen Reagan en Thatcher alles zo veel mogelijk aan de markt overlieten en alle rijken nog veel rijker konden worden en hebzucht de aarde nog veel meer verteerde. Waar eeuwen eerder allerlei weerloze inheemse volkeren de klos waren, waren nu de arme mensen en de natuur de klos. Als Jezus een veel ruimdenkender mens was geweest, was er een veel fijnere aarde ontstaan. De ellende van Jezus werkt door tot op de dag van vandaag. De angst voor de hel is inmiddels voor een groot deel verdwenen, maar het meer en nog meer geld en goederen bijeenschrapen zit ultradiep in de schijnheilige kankerharten van heel veel mensen verankerd. Sterker nog, de opvoeding van mensen steekt over het algemeen zo in elkaar dat er ieder jaar nog meer mensen stinkend rijk willen worden en dit maakt de aarde meer kapot dan wat dan ook.'
'Hoe kan het dat er nog steeds zo veel witte Amerikanen zijn met angst voor de hel?' vroeg Erik.

'Veel Europeanen trokken lang geleden naar Amerika. Ze lieten alles wat vertrouwd was achter en namen een enorm risico. Dat risico bracht grote angsten, die ze controleerden met bidden. Steun zoeken bij God, is angsten verdringen. De angsten bléven door het bidden en zo gaven de Europese immigranten van generatie op generatie angst door. Die angst vertaalde zich vaak in angst voor de hel. Zonder geloof overleef je niet.'
'Wat?'
'We hebben hoop op een fijne toekomst nodig. Anders donderen we in een depressie. We moeten iets hebben om voor te leven en voor te vechten. Dat is op aarde heel vaak rijk worden geweest, maar het kan net zo goed het ontmantelen van religies en dictaturen zijn en het strijden tegen klimaatverandering.'
'Waarom zou je religies willen ontmantelen?'
'De keerzijde van religie is verlies van menselijkheid,' antwoordde Raisa. 'Dat geldt ook voor atheïsme, dat net als religie dwangmatig Absolute Waarheid-grijpen is. Volle menselijkheid is volledige vrijheid van de geest en iedere Absolute Waarheid kooit de geest. Religie brengt verlies van menselijkheid vanwege meelopende onverdraagzaamheid. Religie brengt mentale veiligheid en zekerheid, maar op een gegeven moment is het een kooi waar rationele wezens uit moeten breken om de volgende stap te maken. Precies hetzelfde zie je bij jonge vogels in het ei. De eierschaal geeft hen lange tijd structuur en bescherming, maar op een gegeven moment breekt het kuiken uit het ei voor de volgende stap. Wat eerst veiligheid biedt, wordt later een kooi. Hetzelfde speelt met dons dat jonge vogels warm houdt en doet overleven. Later houdt het dons hen gekooid omdat ze er niet mee kunnen vliegen, waarop er veren gaan groeien. Weer later breekt de jonge vogel nóg een keer uit een kooi als het uit de invloedssfeer van zijn ouders verdwijnt om zijn eigen weg te vinden. Bij mensen zijn het geestelijke tralies die voor kooien zorgen, zowel wat ieder individueel mens betreft als wat de mensheid betreft. Elk kind ontwikkelt zelfbeschermingsmechanismes die het kind doen overleven, maar zoals ieder vogelkuiken uit zijn ei breekt, moet ieder mens bepaalde zelfbeschermingsmechanismes afbreken voor volgende stappen in zijn ontwikkeling. Elke intelligente soort ontwikkelt theorieën die de soort doen overleven en iedere soort moet een aantal van die theorieën afstoten om volgende stappen te kunnen maken.'
'Hoe kijken jullie naar het begrip God?' vroeg Erik. 'God is ook een theorie.'
'Het begrip God belichaamt niet de verlichte geest van het universum dat geestelijke vrijheid als grootste goed beschouwt. Op iedere planeet met intelligent leven staat God juist voor het verlangen van wezens om macht over andere wezens uit te oefenen met starre regels. Wij hebben een voor jou bijna niet te bevatten bloedhekel aan het begrip God.'
'Wat bedoel je?' vroeg Erik, verbaasd.
'Er zijn zó immens veel mensen op aarde geweest die claimden dat ze wisten wat God wil en met die belachelijke claim andere mensen dwangmatig aanstuurden. Op die manier zijn heel veel bakken stroperige ellende ontstaan en die shit is nog in volle gang op jullie planeet. Kortom, we hebben de pijn en het verdriet dat op aarde

ontstond door jullie misbruik van het begrip God in zijn volle fucking glorie aanschouwt. Beestachtige superioriteitsshit die druipt van met Gods woorden zwaaiende aardse miezers, maakt ons als toeschouwer van de aarde al millennia doodziek.'
'Maar Mike meende te weten wat jullie willen in het geval jullie bestonden, namelijk zo veel mogelijk fijne gevoelens voor alle mensen en alle natuur, nu en in de toekomst.'
'Klopt,' zei Raisa, 'en hij had gelijk, zo kijken wij ernaar. Het is het goede willen. Wij willen het goede, maar zo gauw je bespreekt hoe dat goede gecreëerd kan worden, probeer je een oneindige kluwen te ontwarren en begin je aan een discussie die, voor zover wij weten, nog nooit ergens in het heelal ophield. En gelukkig maar.'
'Gelukkig?' vroeg Erik, verward.
'Ja, gelukkig, héél gelukkig, want je pleegt collectief zelfmoord als er niks meer te puzzelen is.'
'Het is dus oneindig hopeloos om het goede te zoeken,' concludeerde Erik, mistroostig.
'Het is oneindig inspirerend, omdat het ogenblikkelijk leidt naar mensen zo veel mogelijk de vrijheid geven om hun mening te uiten. Het brengt persvrijheid. Het brengt democratie. Het brengt betrokkenheid met alles wat leeft. Het brengt het avontuur dat nooit stopt!'
'Maar als jullie het nooit over God hebben, over wie dan wel?' vroeg Erik.
'Over verder dan ons geëvolueerd intelligent leven. Trouwens, het begrip God dient vooral om jullie de liefde te geven die je van je ouders niet kreeg. God is valse zelftherapie aan de ene kant en een verslaving aan de andere kant. Mensen met voldoende vermogen tot zelfreflectie zien de schaduwzijde van een verslaving. Veel mensen op aarde maakten een gat in de ziel van hun kinderen door ze te weinig liefde te geven omdat hun godsdienstverslaving hen geestelijk en emotioneel leegzoog. Kinderen weten dat gat vaak alleen maar te vullen door zichzelf vol te zuigen met dezelfde verslaving. God doet jou niet liefhebben. God staat niet voor goed en gelukkig samenleven. God staat voor de bekrompen, verouderde, vaak totaal achterhaalde denkbeelden van vorige generaties. God helpt jou je machtig en superieur te voelen waar onmacht een feit is. Het gebruik van verouderde visies is bij jullie al heel lang een zwaktebod. Het is nog in zwang omdat het alternatief in de vorm van moed tonen en zelf een weg vinden voor velen te zwaar is. Dat ís ook zwaar, maar dat mag geen reden zijn en draai de weg op die andersdenkenden doet haten. Religies brachten minder wetteloosheid en daardoor nam het moorden, verkrachten en stelen in uitdijende maatschappijen af. Op iedere planeet met intelligent leven brengen religies structuur en eenheid, waardoor maatschappijen minder snel uiteenvallen in chaos, maar op een bepaald moment is het tijd voor een nieuwe stap, die meer recht doet aan het verlangen naar innerlijke bewegingsvrijheid. Tegen die tijd is er altijd veel cultuur en innerlijke bewegingsvrijheid van onderworpen inheemse volkeren vernietigd. Inheemse volkeren die overigens op hun beurt over het algemeen ook behept zijn met starre regels waarmee ze macht over elkaar uitoefenen.'

Een oneindig oud heelal is eeuwig bezaaid met het vuil van voorafgaand leven, maar kent ook oneindig veel frisse weilanden vol vreugde, dacht Erik. Frisse weilanden vormen bakens die inspireren. Frisse weilanden geven hoop.
'Religie ervaren volgens bepaalde regels, betekent niet dat je doet wat God wil,' vervolgde Raisa. 'Het betekent dat je doet wat andere mensen bedachten dat God wil. Andere mensen die jou namens God de les lezen. Wie op dat vlak aan de leiband van anderen loopt, heeft niet de mentale kracht om onafhankelijk te denken en zelf te bekijken hoe de werkelijkheid in elkaar steekt. Daarmee doe je jezelf als intelligent wezen tekort. Een herkauwende koe voelt zich veilig binnen een door schrikdraad afgebakend weiland totdat ze geslacht wordt. Welk mens wenst geestelijk geslacht te worden? Neem zélf de verantwoording voor je leven. Laat je niet leiden door God, al wil ik hier geen reclame voor atheïsme maken. Veel smeerlappen maken gebruik van angsten in medemensen om die mensen in de richting te duwen die de smeerlappen het beste uitkomt. Veel mensen belazeren de aarde, maar hun huichelende geest belazert óns níet. Wij houden meer van mensen die wérkelijk aan de belangen van alles en iedereen denken. En waarom doen ze dat? Omdat ze een goed mens willen zijn opdat anderen gelukkig worden, niet omdat ze een goed mens willen zijn opdat God hen met al hun geweldige goedheid de hemel inschopt. Wees integer, onafhankelijk en authentiek en je leven wordt het ook. We bezitten allemaal de kracht die het goede laat triomferen, kracht die ons voldoende karaktervezels geeft opdat we het kwaad ontmaskeren, kwaad dat zich vaak vermomt als het goede. Veel mensen willen het kwaad niet ontmaskeren, omdat ze niet verder willen kijken dan hun eigenbelang. "*Ich habe es nicht gewusst.*" Je had het godverdomme héél snel geweten als je het had wíllen weten! Maar dat wilde je niet, want niet-weten kwam jou persoonlijk veel te goed uit, niet te verteren stuk vuil. Wie wil je zijn? Een mens dat integer, onafhankelijk en authentiek denkt? Of een meeloper die door het najagen van eigenbelang de boel naar de bliksem helpt? Wil je een geïnspireerd mens worden? Of een zombie die niet dood wil maar dat allang is?'

Macht over jezelf begint altijd met je geweten, dacht Erik, terwijl er een volwassen fuut vlak voor hem boven water kwam. Je geweten stelt vragen die jouw eigenbelang blootleggen en met het uithakken van eigenbelang zie je diepere emotionele lagen in jezelf. Met zicht op diepere emotionele lagen in jezelf leer je jezelf en het leven beter kennen en dat geeft macht over jezelf. Macht omdat je minder rondzwemt in onbewuste emoties waar je geen grip op krijgt. Allemachtig, wat is het toch triest als je weet dat je fout zit, maar stelselmatig opzij blijft kijken om in de armen van stinkend eigenbelang ethisch steeds verder door het ijs te zakken. Als mensheid zijn we niet te bevatten stom bezig, omdat we *weten* dat we alles kapotmaken met broeikasgassen, milieuvervuiling en natuurvernietiging, terwijl we ondertussen snoeihard doorgaan met het binnenhalen van zo veel mogelijk persoonlijk voordeel. Met zowat acht miljard mensen weten we woekerend individueel eigenbelang onvoldoende in te tomen. Eigenbelang is het woord dat opduikt als je alle door de mens veroorzaakte horror overziet. Indien we als mensheid *echt* beschaafd willen worden, zal ons geweten in heel veel opzichten licht moeten brengen in de ontluisterende duisternis waarmee we onszelf al vele decennia krachtig beschamen. Je geweten is niks anders dan willen weten.

'Op elke duurzaam gelukkige planeet werd God ingeruild voor subtielere bespiegelingen, waarna een prettiger samenzijn ontstond,' zei Raisa, die even floot naar de fuut, waarop de vogel zijn kop schudde. 'Intelligent leven met karakter heeft de schurft aan oerangst voor God, want het wil vrij zijn.'

'Vrijheid ervaren, hangt nauw samen met vrees overwinnen,' concludeerde Erik.

'De drijvende kracht achter iedere religie is vrees. Zonder vrees verliest religie zijn anker en slaat het op drift om te pletter te slaan tegen de rots van het gezonde verstand. Hetzelfde geldt voor jullie theoretische natuurwetenschap. Ook daar heerst angst, waardoor wetenschappers niet tegen de huidige theoretische mores in durven gaan. Hun gezonde verstand verloor en net als bij godvrezende mensen vind je de oorzaak in hun kindertijd. Vrees kan jouw geest levenslang gevangene van zichzelf laten zijn. Perfectioneringsdrang, controledwang en verlangen naar macht over anderen kunnen dan ziekelijk de kop opsteken. Het is aan jou om je geest te brengen waar hij hoort: bij jóu en níet tussen de tralies van anderen. Vijfhonderd jaar geleden kon je in Europa zeggen: "Mogelijk was Jezus een gewoon mens en niet de zoon van God." Dergelijk gezond verstand liet niemand spreken, want dan werd je vermoord. Waarheidsvinding zat in de gevangenis, het gezonde verstand was geliquideerd. Loop weg van vraagtekens en je leeft een leugen. Jullie intellectuele elite beschouwt het leven anno 2019 als zinloos in een steeds sneller uitdijend heelal dat afkoelt en desintegreert totdat alles uiteen is gevallen, terwijl diezelfde elite de aarde boven de afgrond laat zweven met deeltjesversnellers. Hersenen kunnen dieper zinken dan de onthutsende domheid die iedere religie voor elkaar krijgt. Het is vrijwel altijd karakterloosheid waar horror van afstamt.'

'Hoe kan dat?' vroeg Erik.
'Karakterloosheid doet opzijkijken. Karakterloosheid brengt de meeloper. Karakterloosheid brengt niet willen weten. In de eerste plaats niet willen weten wie je bent. In de tweede plaats niet willen weten wat je veroorzaakt.'

Net als Mike veroordeelt Raisa wel *heel* gemakkelijk de huidige natuurwetenschappers, dacht Erik. Natuurwetenschappers bedenken theorieën en doen voorspellingen op basis van die theorieën, waarna ze experimenten uitvoeren om te kijken of hun voorspelingen kloppen. *Dat* is wetenschap en hoe het hoort te zijn en dat is wat onze huidige natuurkundigen, kosmologen en astronomen doen.
'Zo kijken wij niet naar wetenschap, Erik.'
'Hoe dan wel?'
'Wetenschap is uitzoeken hoe de werkelijkheid in elkaar steekt.'
'Is dat alles?' vroeg Erik, ongelovig. 'Zijn er geen regels?'
'De enige regel is dat er geen regels zijn. Niet voor degenen die wérkelijk willen weten hoe de werkelijkheid in elkaar steekt.'
'Wat bedoel je?'
'Regels worden vaak ontworpen om mensen aan te doen schuiven,' antwoordde Raisa. 'Regels boetseren mensen opdat ze zich kunnen voegen in een groep die veiligheid en zekerheid biedt. Degenen die écht willen weten hoe de werkelijkheid in elkaar steekt, hebben lak aan alle regels en gaan onafhankelijk op zoek. Hun doel is niet genieten van veiligheid, zekerheid, rijkdom, roem en status, maar uitvinden hoe de werkelijkheid in elkaar steekt. Kijk eens naar de Romeinse dichter Lucretius, die van 99 tot 55 voor Christus leefde en net als Scott Fitzgerald vierenveertig jaar oud werd en bipolair was.'
'Wat was er zo bijzonder aan Lucretius?'
'Lucretius dichtte over krachten overbrengende deeltjes in een heelal met eindeloos veel sterren en geen leven na de dood. Een gedicht, Erik! Een gedicht dat vijftienhonderd jaar lang verborgen bleef en pas in 1417 weer tevoorschijn kwam in een Duits klooster, waarna de boekdrukkunst Lucretius' poëzie razendsnel over Europa verspreidde. Een gedicht initieerde de grootste wetenschapsrevolutie op aarde!'
'Hoe?'
'Het ontsloot de menselijke geest voor andere beschrijvingen van de werkelijkheid.'
'Zijn er écht geen regels in de wetenschap?' vroeg Erik, ongelovig.
'Jawel, de regels die overal in het heelal het belangrijkste zijn.'
'Wat voor regels?'
'De morele regels van een gouden hart. Regels die Lucretius zeer sterk in acht nam, want hij wilde mensen magie bezorgen met een eindeloos groot heelal met ontelbaar veel planeten met leven en tegelijk wilde hij de vrees voor de hel verminderen door het vagevuur als een fabeltje af te doen. Morele regels zorgen voor geluk. Ze zijn de basis van alles.'
'Alles?'

'Alles wat er bestaat.' Ineens verloor Raisa haar kalmte en zei ze fel: 'Als geen ander op zijn planeet doorgrondde Mike de werkelijkheid, omdat hij als geen ander de morele regels van zijn hart volgde. De aarde mag van geluk spreken dat zij zichzelf niet opblies, dát is wat jullie alle regels in acht nemende natuurwetenschappers voor elkaar kregen!'
'Waarom ben je zo boos?' vroeg Erik.
'Wat denk je?' zei Raisa, dof.
'Oh, sorry Raisa, wat stom van mij. Natuurwetenschappers zoals wij die nu op aarde hebben, creëerden tien miljard jaar geleden een zeventienjarige hel op jullie planeet en zorgden er destijds voor dat slechts een paar procent van jouw volk in leven bleef.'

Wetenschap is niks anders dan uitvinden hoe alles in elkaar steekt en waarom, dacht Erik. Het *waarom* is de altijd terugkerende vraag die alles openbreekt.
'Precies, Erik. Het zonnestelsel van Copernicus kreeg een enorme injectie toen het waarom beter boven water kwam met de natuurkundige begrippen traagheid en zwaartekracht. Weliswaar kan je zowel bij traagheid als zwaartekracht óók de waarom-vraag stellen, maar net zo goed knalde de wetenschap er enorm mee vooruit. De relativiteitstheorie heeft zeer zwakke punten. De theorie stelt dat er niks sneller dan licht gaat, maar vertelt niet waaróm dat zo is. De theorie stelt dat de kromming van de ruimtetijd voor zwaartekracht zorgt, maar vertelt niet waaróm dat zo is. De theorie stelt dat tijd fysiek bestaat, maar vertelt niet waaróm dat zo is.'
'Als Einstein niet de man van de twintigste eeuw is, wie is dat dan wel?' vroeg Erik.
'De man van de twintigste eeuw is John Lennon. De mens van de twintigste eeuw is een vrouw, Alice Miller, de psychoanalyticus die ervoor zorgde dat mensen de bange kleuter tussen hun innerlijke tralies zagen en die kleuter konden bevrijden.'

Betekenisvol zijn, maakt gelukkig, dacht Erik, terwijl hij bij Heemstede de zeven zwanen weer zag zwemmen. We zijn gelukkig waar we zien dat onze kinderen gelukkig zijn. Als we ook gelukkig worden van het zien van levensgeluk bij andere mensen en de natuur, ervaren we zin tot onze laatste ademtocht en blijft ons leven betekenisvol. Wie anderen licht gunt en actief aan het geluk van anderen werkt, ziet levensgeluk, hoe donker het ook wordt. Anderen geluk toewensen, is menselijke essentie. Te veel voor jezelf willen en te weinig voor anderen, triggert de vernietiging van je soort en je planeet.
'Toen Brenda en Mike voelden dat er hogere machten waren, maakte hen dat kortstondig intens gelukkig,' zei Raisa.
'Waarom?'
'Ze voelden dat ze heel bijzonder waren omdat hogere machten zich met hen bemoeiden.'
'Een ego-ding dus.'
'Ons ego is de basis van al ons levensgeluk. Met hogere machten voelden Brenda en Mike zich kortstondig zeer geliefd. In het centrum van de Melkweg kijken nu

duizenden miljarden intelligente wezens naar jou, omdat je bijzonder bent, maar straks kom je bij in Anna's boot en weet je niet of je bijzonder bent of dat je hersenen kortstondig aan grootheidswaan leden. Dat is goed, want ik-ben-geweldig-gevoel verdringt het duister dat van ons betere wezens maakt. Veel religieuze mensen zijn een schandaal vanwege ik-ben-geweldig.'
'Hoe dan?'
'Met zogenaamde instemming van God halen ze verschrikkelijke rotstreken uit. Hoe akeliger hun streken, hoe meer ze menen dat God hen waardeert. Het zijn momenteel de afschuwelijkste mensen op jullie planeet. Geradicaliseerde moslims snijden met genoegen andere mensen het hoofd af opdat islamitische dictatuur wereldwijd zegeviert. Maar Joodse kolonisten staan ook hoog op de wie-is-de-grootste-klootzak-van-de-aarde-ladder. Net als geradicaliseerde moslims menen ook zij God aan hun zijde te hebben. Superioriteitsgevoel geeft kracht en energie. Je wordt meer mens en minder beest als je ziet hoe klein die superioriteitsshit jou maakt. Superioriteitsgevoel bracht de Holocaust en verdreef de Palestijnen van hun land. Trouwens, Erik, stel je voor: je gaat naar mensen en zegt: "Voorouders van ons kwamen hier tweeduizend jaar geleden vandaan en dus jagen wij jullie nu met geweld van je land." De Holocaust was een enórme misdaad jegens de Europese Joden. De stichting van de staat Israël was een enórme misdaad jegens de Palestijnen. De Holocaust had nooit plaats mogen vinden. De stichting van de staat Israël had nooit plaats mogen vinden.'
'Moet de staat Israël dan vernietigd worden?' vroeg Erik, verbaasd.
'Nee. Je kan ook niet tegen van oorsprong Europese Zuidafrikanen zeggen dat ze uit Zuid-Afrika moeten vertrekken, zoals Nelson Mandela heel goed begreep. Je kan ook niet alle niet-inheemse Noord-, Midden- en Zuid-Amerikanen dwingen om het Amerikaanse continent te verlaten. Je kan ook niet alle niet-Maori's en niet-Aboriginals uit Nieuw-Zeeland en Australië wegjagen.'
'Maar hoe moet dat dan met de Israëli en de Palestijnen?'
'De fanatici moeten verliezen. Waar fanatici winnen verliest iedereen, want overal waar ratten kansen krijgen, kruipen ze uit hun holen en knagen ze alles kapot.'
'Waarom worden veel mensen fanatici?'
'Ze grijpen hun kans om eindelijk eens iemand te zijn. Eindelijk wat voorstellen in de ogen van anderen, al is het enkel omdat je een ander de baas bent vanwege je machtspositie, daar komen heel wat ratten geestelijk op klaar. Zieke systemen geven ratten de kans om geestelijk in vervoering te raken, waarbij ze tussendoor hun zakken volstoppen. Zieke systemen bieden fanatici de kans om iemand te zijn ten koste van anderen, onschuldige anderen, fijne anderen, veel anderen. Zieke systemen vloeien voort uit rationele kankers die opveren met wanstaltig eigenbelang. Joodse fanatici en islamitische fanatici en sowieso alle religieuze fanatici voelen orgastisch geluk waar ze andersdenkenden vernietigen. Persvrijheid moet winnen. Democratie moet winnen. Vrijheid van meningsuiting moet winnen. Onafhankelijke rechtspraak moet winnen. Tolerantie moet winnen. Liefde voor alles en iedereen moet winnen. De mens moet winnen van het beest!'

'Wat voor beest?'
'Veel mensen kijken niet naar ons om te begrijpen hoe ze een beter mens kunnen worden. In plaats daarvan misbruiken ze ons als excuus om het meest beestachtige in zichzelf tevoorschijn te toveren.'
'Wat is dat meest beestachtige?' vroeg Erik.
'Andersdenkenden niet als mensen zien, maar als onkruid dat vernietigd moet worden. Er is een heel stel dat zich tot ons richt en het liefst ieder mens dat niet in hun pas van intrieste bekrompenheid loopt, afslachten om te bewijzen dat ze geen beesten zijn maar verlichte wezens die de aarde verrijken met goddelijke plichtplegingen. De mensheid bracht de aarde de hel. Het liefst liquideren we de monsters die ons misbruiken om medemensen af te slachten, maar het is aan de mensheid om die horror te stoppen en met gezonde en goede educatie wereldwijd van mensen fijne wezens te maken die wél het goede willen in plaats van individueel eigenbelang na te jagen door eindeloze pret in het hiernamaals van God op te eisen, fucking miezers. Overigens, het gaat hen niet om een plek in de hemel. Niet echt. Het gaat hen ook niet om Gods liefde. Waar je een diepere laag in hen omspit, zie je het verlangen om als mens overeind te blijven dankzij voldoende zelfvertrouwen. Met voldoende zelfvertrouwen kan je je leven aan. Met voldoende zelfvertrouwen voel je te allen tijde dat jij er iets prachtigs van kan maken. Geloof in God ontstaat uit het verlangen naar zelfvertrouwen. Geloven dat je doet wat God wil, schiet flitsend snel door naar ultravuil volslagen misplaatst superioriteitsgevoel. Er zijn op aarde talloze velden te vullen met gekken die zelfvertrouwen snuiven door te verlangen naar de vernietiging van zo veel mogelijk andersdenkenden uit naam van hun heilige god. Zo'n beetje alle massaslachtingen ontstaan vanuit de roep om zelfvertrouwen van intrieste mensen. Ze willen niet de liefde voelen die mens van ze maakt en hen op zoek doet gaan naar een fijne aarde met geluk voor alles en iedereen. Ze willen de beestachtige haat voelen die hen sterk maakt en hen op zoek doet gaan naar wegen om zo veel mogelijk andersdenkenden kapot te krijgen. Het geluk dat er kan zijn op aarde, de fijne gevoelens voor alle mensen, dieren, planten en insecten, interesseert hen geen reet. Het gaat om hén, om hún geluk, dat ze enkel voelen als zinderende haat en agressie de gevoelens van de onmachtige kleuter in hen verdringen. Iets van zichzelf begrijpen, is het allerlaatste wat ze willen, want daarvoor moeten ze mens worden in plaats van beest. Als mens het beest in jezelf in beeld brengen, is het moeilijkste wat er is als dat beest zich verstopt achter een kan vol romige heiligheid en misplaatst superioriteitsgevoel. Zo'n kan is niks anders dan een megainfuus met zelfvertrouwen. Het was zelfvertrouwen dat Mike met zijn whisky zocht. Het was zelfvertrouwen dat Brenda met haar sigaretten zocht. Het is zelfvertrouwen dat mensen met God zoeken. Je belazert ons niet. Wij zien degenen die wél mens willen zijn. Wij zien degenen die wél het goede willen in plaats verkapt individueel eigenbelang na te jagen. Jullie zíjn in het paradijs en jullie verneuken het door meer te willen dan je nodig hebt.'
'Zit de mensheid in het paradijs?' vroeg Erik, stomverbaasd. 'Is de aarde een paradijs?' Hij dacht aan alle poelen van ellende die in vele vormen op aarde aanwezig waren.

Plotseling leek er een immense schaduw over Raisa neer te dalen.
'Ik vertel je wat je nodig hebt,' zei ze, moeizaam. 'Je hebt geen idee, Erik. Echt niet. Je hebt geen idee in wat voor paradijs jullie zitten en naar wat voor hel jullie koersen omdat jullie al heel lang op allerlei manieren veel meer wensen dan je nodig hebt. Je hebt ook geen idee waar mijn leven zich afspeelt. Het laatste wil je niet weten en moet je ook niet weten. Je hebt geen idee wat voor moois jullie hebben en wat jullie aan het verwoesten zijn.'
'Verwoestten júllie veel?' vroeg Erik, die iets begon te vermoeden.
'Ook wij wilden veel meer dan we nodig hadden. Zoek eenvoud.'
'Wat?'
'Alles draait om gevoel. Het gaat erom dat je gelukkig bent. Bakken met geld, grote huizen, dure auto's, vliegvakanties, roem, het is allemaal volslagen waardeloos als je ongelukkig bent. Om veel geld te verdienen en om overeind te blijven, spelen veel mensen dat ze gelukkig zijn. Jullie wéten dat je snoeihard bezig bent je planeet te verwoesten met overmatige consumptie en nóg willen jullie meer. Hoe debiel kan je worden?'
'Waren jullie ook debiel op dat vlak?' vroeg Erik.
'Ja, maar een explosie met een deeltjesversneller veranderde heel veel. Wij stoomden op naar precies dezelfde horror als jullie nu doen. Met dictaturen, krankzinnige hoeveelheden wapens en miljarden idioten die alles kapotconsumeerden.'
'We moeten ons dus focussen op gevoelens?' vroeg Erik, die niet goed begreep wat Raisa precies had bedoeld met 'alles draait om gevoel'.
'Exact. Je hebt maar weinig geld en materiële goederen nodig om gelukkig te zijn. Hoe kan je gelukkig zijn als jouw manier van leven de aarde verwoest? Een stinkend rijk gelukkig mens bestaat niet. Superrijken weten zich als geen ander vóór te doen als gelukkig, want daarmee werden ze rijk, maar wérkelijk geluk kennen ze niet.'
'Wat is werkelijk geluk?'
'Je écht goed voelen. Niet dankzij veel geld, een kasteel, alcohol, drugs, frisdrank, chips of sigaretten. Niet door roem. Niet door buitensporig veel voorstellen.'
'Waardoor dan wel?' vroeg Erik, nieuwsgierig.
'Door krachtig te beseffen dat werkelijk geluk zit in oprecht voelen dat je de beroerdste niet bent omdat je niet alleen aan je eigen belangen denkt, maar ook aan de belangen van andere mensen en de natuur en alle toekomstige mensen en natuur. Word meer mens door te beseffen dat alles draait om de gevoelens van alles en iedereen. Zonder het in acht nemen van álle gevoelens, inclusief die van jezelf, vind je nooit de magie die jou door gezonde ogen naar de werkelijkheid doet kijken en jouw werkelijkheid in het bijzonder.'
'Wat bedoel je met het laatste?' vroeg Erik, die Raisa niet goed kon volgen.
'Pas als je wérkelijk verbinding maakt, met je eigen gevoelens en die van anderen, word je een mens, écht een mens, namelijk een wezen dat de belangen van anderen ziet, voelt en weegt. Het beest negeert de gevoelens van anderen en ziet de werkelijkheid enkel vanuit allesoverheersend eigenbelang. Waar jullie te veel beesten

blijven, verwoest de mensheid de aarde. Alles draait om gevoel. Begrijp dat goed en je hoeft nooit meer wat voor te stellen. Dan wil je zijn.'
'Zijn?'

Erik begreep het niet, maar voelde dat Raisa met 'zijn' tot een zekere kern kwam, een essentie die cruciaal was om stappen te zetten naar een gelukkiger individueel leven en groter welzijn voor alle mensen en natuur op aarde.
'Zijn,' vervolgde Raisa. 'Niks meer en niks minder. Zijn. Waarbij heel weinig hoeft en heel veel mag.'
'Wat bedoel je met "zijn"?'
'Dat je je zo één voelt met de aarde dat je pijn voelt waar de planeet iets wordt aangedaan. Dat brengt inspiratie, laat jou sterker liefhebben, doet je anderen meer gunnen en geeft je immense kracht, omdat jouw angsten niet langer een splijtzwam creëren die geluk verwoest vanwege een beschadigd ego dat hard op de trom moet slaan om het zelfvertrouwen te schrapen dat zijn emotionele karkas overeind houdt. Je hele leven is één lange rij gevoelens. Dat is alles. Die gevoelens kunnen fantastisch zijn waar je je zeer sterk bewust wordt van jouw leven en waar dat voor bedoeld is, namelijk je goed voelen met jezelf en de wereld om je heen. Het antwoord op alles is de mens in jou naar boven halen die er mag zíjn van zichzelf en zich daardoor op een eenvoudige manier goed voelt met wie hij is en wat hij doet. Gelukkig zijn, is er mogen zijn. Van jezelf, van het heelal. Dat is de essentie. Dat is het antwoord. Mens zijn, is eenvoud vinden vanwege het besef dat verlangen naar geluk voor alles en iedereen de basis van jouw menselijke wezen is. Het is wat de diepste kern in jou wil.'
'Hoezo?' vroeg Erik, verbaasd vanwege Raisa's laatste woorden.
'Omdat evolutie uiteindelijk altijd hersenen brengt die alles als zinloos ervaren als er geen magie schittert en nergens schittert magie zonder het verlangen naar geluk voor alles en iedereen.'
'Wat bedoel je met "er mogen zijn van het heelal"?' vroeg Erik, die het nog steeds niet goed begreep.
'Waar je voldoende voelt dat je werkelijk je best doet als mens, mag je er zijn van jezelf, maar voel je ook de instemming van het heelal.'
'Wat is "de instemming van het heelal"?' Ergens wist Erik wat Raisa bedoelde, maar hij wilde graag dat ze het haarscherp met woorden tekende.
'Het heelal kijkt altijd naar jou, want jíj bent het heelal en jíj kijkt naar jezelf, maar je weet nooit hoeveel andere ogen vanuit het heelal meekijken.'
'Ik snap het. Mike vertelde me dit een week geleden ook.'
'Klopt,' zei Raisa. 'Ik was daarbij.'
'Maakt het vinden van eenvoud ons gelukkiger?'
'Veel gelukkiger.' Plotseling trok er een verblindende glimlach over Raisa's gezicht. 'Je hebt nog geen idee hóe veel gelukkiger, Erik, maar ik voorspel je dat dat heel snel gaat veranderen. Hoe je je voelt met jezelf, je leven en alles om je heen, is alles. Dat is waar alles om gaat. Hoe je je voelt, is waar je leven van begin tot eind om draait.

Er is zó weinig wat nog uitmaakt terwijl álles ertoe doet, als je tot in het diepst van je ziel doordrongen bent van het feit dat alles draait om gevoel.'

Vreemd, dacht Erik. Raisa waarschuwt voor onheil *en* vertelt me hoe ik gelukkig kan worden. Ze maakt me bang vanwege wat er misgaat op aarde en tegelijk maakt ze me duidelijk dat ik me niet moet laten kisten door mijn angsten. Daar lijkt iets scheef te zitten, maar zo is het niet. Angsten zorgen ervoor dat we wanstaltig rijk willen worden en veel voor willen stellen, om zo goed mogelijk te overleven en nakomelingen voort te brengen, maar onze verlangens naar roem en rijkdom maken andere mensen, de natuur en de aarde kapot. Indien we onze diepste angsten in het vizier krijgen, ontwikkelen we veel betere visies, *immens* veel betere visies, als individu en als mensheid.
'Besef dat jij al heel lang ergens weet dat het niet goed gaat met jou noch met de aarde,' zei Raisa. 'Hoest de moed op om scherp te kijken en je verliest je niet langer in valse woorden die mensen rondstrooien vanwege individueel eigenbelang, zoals woorden van natuurkunde- en astronomieprofessoren, woorden van religieuze leiders of woorden van het-leven-heeft-geen-zin-predikers. Miljoenen mensen denken dat wij hen naar een hemels hiernamaals helpen als ze met de goede hand hun reet afvegen. Geradicaliseerde moslims willen de hele aarde islamitisch maken opdat alle mensen op jullie planeet hun reet met de goede hand afvegen, ook de mensen die door pech hun reetafveegarm kwijtraakten. Wie dan zegt dat het wel een beetje vreemd is dat mensen zonder reetafveegarm toch met hun goede hand hun reet af moeten vegen, wordt afgeknald, opdat zo veel mogelijk mensen naar de hemel gaan, waar enkel laffe moslims bivakkeren die nooit wilden weten wat werkelijk goed is. Als je tussen mensen zit die niet willen weten wat goed is, zit je in de hel. De meningen en visies van veel mensen worden vooral gevormd door eigenbelang en lafheid. Erik, zal je nou toch eindelijk eens begrijpen hoe belangrijk het is dat de hele aarde islamitisch wordt?'
Erik grinnikte. 'Ik word een devote moslim die de rest van zijn leven met de goede hand zijn reet afveegt. Natuurlijk blijf ik dat ook doen als ik mijn reetafveegarm kwijtraak, want jezelf van een hemels hiernamaals beroven is de debiel uithangen. Vanaf hier zorg ik dat ik nooit weer mijn huis verlaat zonder reserve-reetafveegarm.'
'Waar niet meer gelachen kan worden, is de hel.' Met een wrange glimlach keek Raisa in het water, waarna ze vervolgde: 'Hitlers kracht zat in zijn haat, agressie en vernietigingsdrang. De kracht van alle fanatici zit in hun haat, agressie en vernietigingsdrang, waarmee ze de aarde beestachtig verkrachten, niet in de laatste plaats dankzij legioenen meelopers die onschuldige mensen kapot laten gaan omdat ze te laf zijn om hun stem te verheffen. De kracht van zombies zit in het creëren van een dermate vreeswekkende hel dat het gezonde verstand getorpedeerd wordt. Je hebt moed en menselijkheid nodig voor het creëren van een paradijs.' Raisa keek Erik met een cynische blik aan en vervolgde: 'Zoals fanatici wereldwijd groepen vormen, is natuurlijk geweldig. Als fanatici weer ergens tientallen totaal onschuldige mensen afslachten horen wij nauwelijks wanklanken in de gemeenschap van de fanatici.

Christenen, moslims, joden, boeddhisten, hindoes, communisten, fascisten, linksradicalen, nationalisten, racisten… in groepen samengeklitte fanatici zijn vaak niet of nauwelijks wanklanken te horen dankzij de afwezigheid van vrijheid van meningsuiting. Het is fantastisch als je een eenheid vormt. Het is humaan om over essentiële zaken je kop te houden. Het is menselijk om toe te staan hoe anderen hemeltergend onrecht wordt aangedaan. Het brengt het paradijs op aarde. Het zijn altijd lafheid en lafheid die hand in hand de planeet kapotmaken.'

In zeker opzicht is het ook zo in de natuurkunde ten aanzien van de relativiteitstheorie, dacht Erik. Al is het vele malen erger in de Gazastrook, waar Hamasleiders afwijkende meningen eruit ranselen. Hamasleiders laten Palestijnen in Gaza creperen, want alle dictaturen zorgen voor de hel. Zonder democratie vieren ratten feest. Als de vrijheid van meningsuiting sterft, heerst de hel en doet de duivel zijn werk. De duivel is niet iets van buiten de aarde. De duivel is de roerende staart in ons onderbewustzijn als angsten daar verlangens naar vrijheid en menselijkheid kapotknagen. We zitten niet in het paradijs, we zitten in de hel. Wereldwijd hebben we nog geen idee hoeveel erger het moet worden voordat alle mensen zich bewust willen worden van al het zombieneukende individuele eigenbelang, waardoor dogma's, dictaturen, hebzucht en eerzucht de aarde afschuwelijk teisteren. Er moeten vele duizenden dieren- en plantensoorten uitsterven voordat het gros van de mensen opstaat en zegt: 'Genoeg is genoeg.' Er moeten vele miljoenen mensen sterven als gevolg van klimaatverandering voordat het gros van de mensen opstaat en zegt: 'Genoeg is genoeg.' Er moeten nog vele miljoenen mensen sterven als gevolg van kogels en bommen voordat het gros van de mensen opstaat en zegt: 'Genoeg is genoeg.' Er moesten vele honderden miljoenen mensen lijden onder het juk van christelijke kolonisatie voordat het gros van de christenen opstond en zei: 'Genoeg is genoeg.' Geradicaliseerde moslims moeten nog vele duizenden totaal onschuldige mensen afslachten voordat het gros van de moslims opstaat en zegt: 'Genoeg is genoeg.' Het heilige van Jezus en Mohammed, het heilige van de Bijbel en de Koran en het heilige van veel andere 'goddelijke' woorden bracht *immens* vaak het tegenovergestelde van het paradijs. Niks bracht zo vaak de hel op aarde als het begrip God. Mensen misbruikten en misbruiken God om zich superieur te voelen, al voelen atheïsten zich op hun manier ook superieur. Mensen worden door angsten bezeten duivels waar ze Gods almacht aanroepen. Je verliezen in heiligheid brengt de hel. Brenda's en Mikes psychoses ontstonden door het aanroepen van hogere machten die hen steunden. We hebben als mensheid nog nauwelijks door hoe allerlei onbewuste angsten het beest in ons wakker schudden. Angsten die ons onder meer doen grijpen naar Gods zegen, oneindige hemelse vreugde en bijbehorende agressie naar medemensen, zelfs naar kinderen. We zijn nog veel te vaak beesten die zich triomfantelijk op de borst kloppen met het predicaat mens. Al duizenden jaren voelen veel beesten zich superieur. Het gaf velen van hen het gevoel dat ze rücksichtslos mochten vernietigen, tot aan de gaskamers toe. Zo is het nog steeds, superioriteitsgevoel kortwiekt menselijkheid. We verdienen de titel mens niet. We misdragen ons nog te vaak

dusdanig sterk dat we het predicaat dier niet eens verdienen. We zijn beesten. We zijn zombies. Maar we kunnen wereldwijd opstaan en zeggen: 'Genoeg is genoeg.' Mens willen zijn, brengt het paradijs. Mens willen lijken, brengt de hel. Mens willen zijn, doet vragen stellen en vechten voor het *recht* om vragen te stellen. Mens willen zijn, brengt de vragen die op zoek doen gaan naar wat gelukkig maakt. Het laatste is niet haat. Het laatste is niet agressie. Het laatste is niet het vernietigen van mensen, dieren, planten en insecten. Wat werkelijk gelukkig maakt, ligt eeuwig een stap op ons voor, maar veert op en straalt als het recht om ernaar te zoeken triomfeert, terwijl het verdwijnt met een verbod op vragen stellen. Superioriteitsgevoel is een truc van je onderbewustzijn om antwoorden te fixeren, opdat je geen vragen stelt, zodat je twijfelt noch draalt en de concurrentie verslaat. De evolutie bracht superioriteitsgevoel opdat vragen op afstand bleven en je door kon stoten naar succes in de vorm van nakomelingen. Ik hield vanaf mijn vijftiende essentiële vragen op afstand, waarop ik een successtudent werd terwijl de mens in mij verloor. Ik leer deze nacht begrijpen hoe menselijkheid kan verdwalen als er onvoldoende ruimte is voor essentiële vragen dan wel de vragen die geluk voor alle mensen en alle natuur brengen, ook voor onze kinderen en hun kinderen en hun kinderen. Wat voor mens ben je als je floreert door ander leven kapot te laten gaan? Dan ben je geen mens, dan ben je een beest, dan ben je een zombie, dan ben je een loser met al je verdomde kutsucces.

'Nogmaals, de mens moet winnen van het beest,' zei Raisa. 'Ook in het brandpunt van de menselijke agressie, ook in Jeruzalem.'
'Jeruzalem?'
'Het brandpunt van het christendom en de islam, de agressiefste religies op aarde.'
'Moeten de Palestijnen en Israëli streven naar een tweestaten-oplossing?' vroeg Erik.
'Natúúrlijk hebben de Palestijnen recht op een eigen staat,' antwoordde Raisa. 'Natúúrlijk moeten er twee staten komen. Twee staten kunnen op de lange termijn de opmaat zijn naar een éénstaat-oplossing.'
'Wat voor éénstaat-oplossing?' vroeg Erik, verbaasd.
'Het land Jeruzalem met als hoofdstad Jeruzalem City. Vergeet Israël. Vergeet Palestina. Vergeet de joodse identiteit. Vergeet de islamitische identiteit. Luister naar *Imagine* van John Lennon en word wezens met oog voor de belangen van alles en iedereen in plaats van enkel de belangen van jezelf, je familie, je groep, je religie of je land. Dit geldt voor de hele aarde. Verlaat het beest dat eigenbelang te hoog in het vaandel draagt. Het is maar net wat mensen willen, het is maar net waar ze naar verlangen. Jullie verlangens veranderen als jullie je beter ontwikkelen. Verlangens die oprijzen uit dierlijke instincten moeten afnemen. Het minder dominant maken van verlangens die hypersterk verbonden zijn met individueel eigenbelang en het meer dominant maken van belangeloze liefde maakt van de aarde de eenheid die jullie planeet nodig heeft. Jullie moeten heel snel overal op aarde uiterst sterke liefde voor de hele planeet voelen en daarmee tot menselijker keuzes komen. Jullie moeten heel snel jezelf in allerlei opzichten verbeteren om niet meelijwekkend collectief kapot te gaan.

Jullie moeten met alle landen op aarde heel snel één staat vormen opdat een democratisch gekozen wereldregering de belangen van alles en iedereen in acht kan nemen en rechtvaardige besluiten kan nemen, vooral ook ten aanzien van al het toekomstige leven op aarde.'

Heel veel mensen op aarde doen wat ze denken dat God wil, dacht Erik. Mogelijk kwam daar de meeste ellende op aarde uit voort, vooral omdat mensen heel vaak *niet* deden wat God dan wel buitenaards intelligent leven wilde dat ze deden, maar God schaamteloos misbruikten om hun leven zo veel mogelijk met individueel eigenbelang te betegelen. God was ooit een baken dat ons vooruithielp, maar nu is het al heel lang een excuus voor mensen die *niet echt* willen weten wat goed is. Ik ben benieuwd hoe alle rotzakken die God misbruiken voor eigen gewin zich na hun dood zullen voelen als er na de dood iets is.
'Wat bepaalt hoe je je voelt na je dood als er iets is na je dood?' vroeg Erik.
'Daar kan je enkel naar raden, maar wij vermoeden dat we ons na onze dood beter voelen als we voor onze dood integer en moedig probeerden te zijn.'
'Ben jij moedig?'
'Ik was vaak genoeg laf om te weten dat ik niet moedig ben en ik was vaak genoeg moedig om te weten dat ik niet laf ben. Ik heb hoop dat ik de beroerdste niet ben en dat is goed genoeg voor mij, al twijfel ik nog vaak aan mezelf vanwege alle vervelende dingen die ik deed, wat heel naar is. In zeker opzicht verheugen wij ons op onze dood.'
'Waarom?'
'Bij een verloren sportwedstrijd moet je pijn verwerken, maar als je doodgaat en er is niets, voel je niets. Als je doodgaat, kan je alleen maar winnen.'
'Behalve als je doodgaat en er blijkt iets te zijn wat minder mooi is dan je hoopte,' zei Erik.
'Klopt.' Raisa zweeg. 'Dat is wat ons het meest intrigeert.'
'Wat bedoel je?'
'Indien je op aarde iets deed wat fantastisch was, voel je je daar na je dood waarschijnlijk goed over, gesteld dat er iets is na je dood. Maar hoe voel je je dan als je iets deed wat afschuwelijk was?'
'Hoe kijken jullie daar tegenaan?' vroeg Erik.
'We hebben geen flauw idee hoe dat zit, maar zijn er wel benieuwd naar. Wat we weten, is dat ieder wezen tot iets fantastisch kan uitgroeien, zelfs als je op heel jonge leeftijd afschuwelijk eenzaam doodgaat, zoals Anne Frank overkwam. Het doet enorm pijn als je denkt aan wat Anne meemaakte tijdens de laatste maanden van haar leven. We zagen haar ondraaglijk verdriet torsen en aan dat verdriet doodgaan, zoals de afgelopen tienduizend jaar overal op aarde heel veel mensen geestelijk verschrikkelijk leden en daaraan kapotgingen. We hopen dat Anne direct na haar dood in haar moeders armen gesloten werd en dat ze zich toen heel gelukkig voelde.'
'En dus vragen jullie je af of er intelligent leven bestaat dat leven na de dood kan bewerkstelligen,' concludeerde Erik.

'Klopt. Weet je, Erik, of we gelukkig of ongelukkig zijn na onze dood, kan ons weinig schelen. Wat er allemaal nog te ontdekken valt in het heelal kan ons ook weinig schelen. Of er verder dan ons geëvolueerd intelligent leven is dat ons volgt kan ons weinig schelen en of er überhaupt leven na de dood is kan ons ook weinig schelen. Als je fucking verdomde diep ging omdat je tien tonnen suïcidale bagger in je ziel moest verstouwen, is er nog maar weinig wat jou werkelijk kan schelen.'
'Maar wat kan jullie dan wél schelen?' vroeg Erik, die stomverbaasd was dat Raisa door veel ergere psychische pijn leek te zijn gegaan dan Mike, Brenda en hijzelf.
'We willen weten of we goede wezens zijn, Erik. We willen weten of we het goed doen en goed deden. We willen weten of we net als Anne trots op onszelf mogen zijn. We willen weten of we voldoende wilden weten wat werkelijk goed was. Het gaat om dít leven, het gaat om nu. Nú leef je, nú moet je er wat van maken, maar vooral: nú moet je willen weten wat goed is en van daaruit handelen. Iets waar je wérkelijk trots op kan zijn, brengt het goede gevoel waarvoor we het allemaal doen. Dat goede gevoel komt alleen met zuivere trots, nooit met valse trots. Geld en status, uiteindelijk is alles bleek en nietszeggend of zelfs ronduit akelig als een slecht functionerend geweten jou tot fout handelen bracht en jij dat diep in jouw ziel ergens heel goed weet. Ik wil graag werkelijk trots op mezelf kunnen zijn omdat ik een wezen ben die het grote geluk wil zien om daar vervolgens naar te handelen.'
'Het grote geluk?' vroeg Erik, verbaasd.
'Het geluk dat zich niet beperkt tot jou. Het geluk dat je geest doet uitzwermen en je verbindt met alles vanwege het geluk van alles dan wel de fijne gevoelens die overal mogelijk zijn. Het geluk dat intelligente wezens het grote denken brengt, waardoor ze het instorten van hun beschaving, het kapotmaken van de natuur en de vernietiging van hun planeet voorkomen. Het grote denken dat paradijzen doet ontstaan en horror afvoert. Het grote denken dat intelligente wezens doet winnen zoals Anne Frank won, vanwege een gouden hart. Leven opdat je na je dood groot persoonlijk geluk incasseert, triggert bekrompen denken vanwege zinderend eigenbelang. Het grote denken van de mens moet helaas nog beginnen. Jullie zijn nu heel ver verwijderd van het grote denken omdat in veel te veel mensen op aarde het verlangen naar het paradijs na de dood domineert in plaats van het verlangen naar het paradijs op aarde. De mensheid wordt echter nóg erger afgehouden van het grote denken door de ik-wil-zo-veel-mogelijk-geld-en-goederen-mentaliteit van veel te veel mensen. Mensen moeten het grote geluk willen zien. Mensen moeten willen winnen zoals Anne Frank won.'
'Waardoor won Anne Frank?' vroeg Erik.
'Door de zinderende moed, integriteit en liefde waarmee ze haar leven ondernam.'
'Hoe weet je of Anne Frank won?'
'Dat weet ik niet. Dingen kunnen altijd weer anders in elkaar steken, maar als Anne verloor en in een hiernamaals niet trots op haarzelf kan zijn en Hitler wel, mag van mij het hele heelal in elkaar storten. Het maakt me weinig uit of er na mijn leven nog iets is, maar voor Anne hoop ik dat ze zich na haar dood heel goed voelde. Ik wil graag dat ze na haar dood zag hoe de prachtige bloem die ze naliet, tot bloei kwam

en miljoenen mensen troost en inspiratie bood en heel veel onzichtbare boeketten plaatste op de graven van miljoenen die nooit begraven werden, maar wiens resten anoniem door enorme schoorstenen de lucht in werden geblazen. Ik wil graag dat Anne het grote geluk voelt dat haar leven op aarde bracht. Ik wil graag dat ze ziet dat ze een goed mens was en dat ze veel betekende.'
'Anne Frank lijkt zo'n beetje heilig te worden,' zei Erik.
'Anne was nog een kind toen ze stierf. Anne is niet heilig, de onschuld van kinderen is heilig.'
'Kinderen pesten elkaar soms tot zelfmoord aan toe.'
'Klopt, veel kinderen worden verpest, waardoor ze pestkoppen worden. Het verhaal van onschuld is niet eenvoudig, maar Hitler was schuldig. We willen dat Hitler verloor en dat Anne zegevierde. Net zo goed hebben ook wij de wijsheid niet in pacht. Zelfs niet als we honderdvijftig jaar oud worden terwijl we geestelijk en lichamelijk nog fris en fit zijn en de dood als een geschenk aan de horizon gloort.'
'Ik zal nooit weten of ik een goed mens was als er na mijn dood niets is.'
'Je komt er tijdens je leven op aarde nooit achter of je een goed mens was,' zei Raisa. 'Althans, je krijgt er nooit zekerheid over. Maar als je het wérkelijk wil weten, kom je een heel eind, veronderstellen wij, want werkelijk willen weten triggert de bijzonder fijne keuzes die jij als intelligent wezen kan maken. Werkelijk willen weten brengt de richting die de mensheid nodig heeft. Werkelijk willen weten brengt de integriteit en inspiratie waar jullie planeet naar snakt. '
'Wat brengt ons als mensheid naar werkelijk willen weten?'
'Zuivere trots maakt dat je je gelukkig voelt bij de anticipatie van geluk bij andere mensen en natuur. Zuivere trots doet jou je inspannen voor dat geluk. Zuivere trots laat jou het grote geluk zien vanwege de uiterst krachtige inspiratie die met het grote denken in jou oprijst.'
'Wat bedoel je hier precies?' vroeg Erik.
'Inspiratie maakt het meest gelukkig.'
'En liefde?'
'Liefde brengt de mooiste inspiratie.'

99

Voor hetzelfde geld lig ik nu op de bodem van het Paterswoldsemeer en is er helemaal geen Raisa, dacht Erik, terwijl hij nog steeds met zijn armen over elkaar op de oever stond. Mogelijk lig ik *niet* in Anna's boot en is dit alles de fantasie van mijn in doodstrijd kronkelende brein. Mogelijk kan ik iedere seconde sterven en gaat alles zo direct voorgoed op zwart. Mogelijk *ben* ik al dood.
'Als mens draag je steeds zwaardere lasten,' zei Raisa. 'Veel mensen raken ontmoedigd, omdat ze hoopten dat het lichter zou worden. Dat wordt het niet. Het wordt zwaarder. Mentaal word je sterker en daardoor draag je meer. Dit begrijpen geeft verlichting.'
'Geldt het ook voor de mensheid als geheel?'
'Ja, jullie dragen als mensheid steeds zwaardere lasten. Dat zal altijd doorgaan. Jullie zullen steeds meer weten en begrijpen en daardoor komt er steeds meer op jullie bord terecht. Maar als jullie het slim spelen, voelen jullie je daar steeds beter bij.'
'Hoe kan dat dan?'
'Omdat jullie dan steeds beter zien hoe je allerlei zaken tot een goed einde kan brengen.'
'Is het goed om agnost te zijn, omdat je als agnost beter om kan gaan met onzekerheden?' vroeg Erik.
'Op onze planeet is iedereen een emotioneel gefundeerde agnost.'
'Wat is dat?'
'Een wezen dat leven na de dood en verder geëvolueerd intelligent leven dat hem volgt als reële opties ziet, terwijl niks na de dood en de afwezigheid van verder geevolueerd intelligent leven ook reële opties zijn. Maar vooral: een wezen dat alle angsten die al deze opties met zich meebrengen, probleemloos hanteert. Wereldwijd moeten mensen angsten overwinnen, opdat ze niet bang zijn voor het totale niets en niet bang zijn voor ons. Let wel, Erik, dat dit overal op aarde immens goed rationeel begrepen én emotioneel geïmplementeerd wordt, is de cruciaalste zaak die bepaalt of een planeet een gelukkige planeet wordt of gedoemd is om in veel opzichten door het ijs te zakken, tot aan zelfvernietiging toe.'
'Waarom kan de aarde door het ijs zakken als mensen onvoldoende emotioneel gefundeerde agnosten worden?'
'Waar te grote onbewuste angsten tieren, kruipen agressie, hebzucht en eerzucht akelig bij iedereen naar binnen.'
'Ook eerzucht?' vroeg Erik, verbaasd.
'De drang naar roem kan flink vlammen als er allerlei onbewuste angsten spoken.'
'Wat voor angsten?'
'Angst om te weinig voor te stellen. Eerzucht heeft vaak tot gevolg dat verkeerde mensen dominant worden.'
'Wat voor verkeerde mensen?'

'Populisten, mensen die slinks refereren aan individueel eigenbelang, terwijl ze wel weten dat dat eigenbelang de belangen van andere mensen en de natuur onaanvaardbaar beschadigt.'
'Hoe kom je af van populisten?'
'Door met goede educatie mensen beter begrip ten aanzien van alles bij te brengen, niet in de laatste plaats beter begrip ten aanzien van zichzelf.'
'Wat is het toverwoord dat intelligente wezens naar betere visies voert?'
'Tolerantie,' antwoordde Raisa.
'Waarom?'
'Tolerantie brengt op allerlei manieren vrijheid, vooral ook innerlijke vrijheid, en met vrijheid ontstaat de ontspanning die menselijker motivaties en verlangens brengt en die voeren jullie naar beter en krachtiger denken en daardoor ontstaan visies die het welzijn van alle mensen en alle natuur vergroten.'
'Wat is bij tolerantie cruciaal?'
'Dat ieder individu volledig de ruimte krijgt zichzelf te ontwikkelen mits dat individu die ruimte niet misbruikt om anderen te beschadigen. Het laatste is altijd het geval bij indoctrinatie.'
'Waarom?' vroeg Erik.
'Omdat indoctrinatie tot doel heeft een ander kritiekloos de aangeboden leer te doen slikken. Indoctrinatie heeft daardoor altijd intolerantie tot gevolg, want met kritiekloosheid ten aanzien van De Leer, gloeit er haat naar andersdenkenden. Haat vanwege angst om buiten de groep te vallen vanwege contact met andersdenkenden en er gloeit dan potentiële zelfhaat vanwege angst om met kritische gedachten over De Leer onveiligheid op te hoesten. Gezond onafhankelijk denken is bij indoctrinatie vaak bijzonder gevaarlijk. Niet gezond kunnen denken is natuurlijk verschrikkelijk schrijnend waar je een laag dieper in jezelf kijkt. Een geïndoctrineerd mens is per definitie ongelukkig vanwege een dwarsliggend onderbewustzijn, omdat in diepere lagen vrijheid het licht wil zien. Een geïndoctrineerd mens is een gekooid mens en daardoor gevaarlijker dan een getergde tijger, vooral als dat mens een golfclub in zijn hand heeft en er stevig in een diepere laag geprikt wordt. Op aarde moet wereldwijd het recht op een eigen mening vooropstaan. Een eigen mening waar je voor uit mag komen mits je een ander daarmee niet beschadigt. Laat iedereen toch op zijn manier naar de hemel gaan of juist nergens heen. Geef iedereen het recht om op zijn manier naar het heelal te kijken en daarmee naar zijn leven. Geef iedereen het recht om op zijn manier naar politiek en bestuur te kijken. Gun een ander het recht op een eigen visie en knok voor dat recht, totdat overal op aarde de mensen bevrijd zijn. Vrije meningsvorming en vrije meningsuiting zijn cruciaal bij tolerantie. Tolerantie is het toverwoord. Je moet daarom intolerant zijn naar alles wat tolerantie bedreigt.'

De kritiekloosheid ten aanzien van de relativiteitstheorie en het bigbangmodel is het gevolg van indoctrinatie, dacht Erik. Mike zag het. Ik niet, want ik wilde niet buiten de groep vallen. Ik was geïndoctrineerd.

'Niet alleen individuen ontwikkelen zich, de mensheid ontwikkelt zich ook,' zei Erik.
'Wanneer ontwikkelt de mensheid zich goed?'
'Iedere intelligente soort die zich goed ontwikkelt, gaat eerst naar een intellectuele elite met atheïsme alvorens wereldwijd de sprong te maken naar agnosme. Een sprong waarbij heel veel mensen afstand nemen van oude religies en de intellectuele elite afstand neemt van het atheïstische gedachtegoed. De weg naar agnosme loopt via atheïsme, omdat met atheïsme de angst voor "iets" wegvalt, waardoor mensen in staat zijn om sprongen te maken. Maar zowel religie als atheïsme leiden naar verlies van vrije wil door angst.'
'Waarom?'
'Zowel religie als atheïsme ontkennen mogelijkheden, waarbij de onderliggende oorzaak angst is. Religie ontkent het niets en atheïsme ontkent het iets. Te veel angst brengt verlies van vrije wil. Het beschikken over een vrije wil, is zeer sterk bepalend voor de keuzes in jouw leven.'
'Wat is die vrije wil dan?' vroeg Erik.
'Het "*fuck off*, buitenaardse befbekken" van Brenda en Mike. Met altijd weer kleinere en snellere deeltjes weet niemand in het heelal of toeval bestaat en daardoor weet ook niemand of de vrije wil bestaat. Met "*fuck off*, buitenaardse befbekken" laat je je niet koeioneren door de angsten die met dat besef samenhangen en bloeit de vrije wil omdat al-of-niet-toeval jou dan je reet zal roesten.'
'Al of niet een vrije wil hebben, is dus volgens jou niet zozeer al of niet beïnvloeding door buitenaards leven, maar afgerekend hebben met ángsten voor eventueel aanwezig buitenaards leven. Met "*fuck off*, buitenaardse befbekken" wil jij de vrije wil van ieder mens als een zorgeloos lammetje door de wei laten springen.'
'Exact. Waar vrees overwonnen wordt, loopt het lammetje bij mama weg, totdat het vreugdevolle bokkesprongen maakt. Overigens, de vrije wil wordt ook vaak bepaalt door het "*fuck off*, Bram" van Brenda en Mike. Veel ouders fnuiken de vrije wil van hun kinderen ongenadig sterk.'
'Waarom is er angst bij een atheïst?' vroeg Erik. 'Een atheïst meent dat er geen buitenaardse befbekken zijn.'
'Zo gauw een atheïst sterk meent dat er wél iets is, komen er razendsnel angsten naar boven. Dat zagen wij bij Brenda en Mike en het gebeurde de afgelopen nacht ook bij jou. Een religieus mens voelt zich beschermd door God. Een atheïst voelt zich beschermd door Niets. Onder het rationele beschermlaagje met Niets ligt diepe angst voor hogere machten, die de kop opsteekt waar toeval zich onheilspellend roert. Overigens, veel atheïsten zijn zó bang om buiten de groep van hooggestemde intellectuelen te vallen dat ze er de onafhankelijkheid van hun denken driedubbeldik mee naar de kloten helpen. Net als bij veel religieuze mensen wordt de reikwijdte van hun visies vaak sterk ingeperkt door hun angsten.'

Voor hen landde een wilde eend in het water terwijl ze snaterde.
'Veel mensen bidden om hulp,' zei Erik. 'Maar ik vermoed dat jullie die meestal niet geven.'

'Klopt. We geven de hulp die statistisch verantwoord is. Mensen moeten voldoende in toeval blijven geloven, anders breekt de hel los.'
'Dus jullie helpen ons, maar niet zo vaak dat we doorkrijgen dat jullie ons helpen?' vroeg Erik.
'Precies. Mensen mogen best in ons geloven als ze dat willen, maar ze mogen niet weten dat we er zijn.'
'Helpen jullie mensen eerder als ze bidden?'
'Biddende mensen helpen we minder.'
'Waarom?'
'Omdat zij eerder geneigd zijn om te hard in ons te geloven. Te zwaar geloof brengt fanatiekelingen, extremisten die wij verafschuwen. Hen werken we zo veel mogelijk tegen.'
'En mensen die niet vaak bidden?' vroeg Erik. 'En atheïsten?'
'We helpen agnosten het meest.'
'Waarom?'
'Omdat zij de prettigste wereld voortbrengen.'
'Hoezo?'
'Ze staan meer open voor alles omdat ze minder bang zijn,' zei Raisa. 'Ze laten anderen het meest in hun waarde door oprecht te zeggen dat ze niet weten hoe het zit. Ze wijzen niets af als zijnde verkeerd, behalve intolerantie die anderen schaadt. De gedachten van agnosten heersen minder dwangmatig over hun gevoelens en daardoor gunnen ze andere mensen meer vrijheid. Mike en Brenda overwonnen de angst die ontstaat als je beseft dat wij er mogelijk zijn en jou kunnen maken én breken. Daarnaast overwonnen ze de angst voor Niets. Agnosten zijn vaak minder bang omdat ze angsten overwonnen. Agnosme creëert de meeste magie.'
'Waarom?'
'Omdat met meer mogelijkheden magie fijner licht brengt. Met ons als optie rijst magie, maar de magie wordt de hel als je meent te weten wat wij willen, want daarmee schuif je je verantwoordelijkheden als mens van je af door geestelijke onafhankelijkheid bij het grofvuil te zetten met het navolgen van onze zogenaamde regels. Laat je nooit met dat soort flauwekul in. Durf zélf te kiezen, iedere dag weer, anders word je een laf mens dat angstig om zich heen bijt. Word nooit een pop die door hogere machten gestuurd wordt. Hoed je voor de zombie die zijn brein met de messen van God slijpt.'

Niemand doet het beste, dacht Erik. Het is onzin om te denken dat dat kan, maar geïnspireerd wat moois creëren, kan wel. Raisa en ik weten niet wat het beste is, al weet Raisa, *als* ze bestaat, veel beter dan ik wat goed is. Het is moeizaam manoeuvreren om tot iets goeds te komen, maar als je het niet probeert, sta je sowieso met lege handen, totdat de dood jou berooid van het toneel slaat.
'Het goede is weerbarstig,' zei Raisa. 'Want het houdt zich schuil. Alleen wie het werkelijk wil vinden, weet er moeizaam van te plukken. Wie niet krachtig naar het goede zoekt, valt in de kuilen van het kwaad, omdat het kwaad een meester is in het

zich vermommen als het goede. Veel rotzakken schreeuwen in het rond wat het goede is, terwijl hun woorden in een diepere laag enkel verkapt eigenbelang schetsen.'
'Mike schreeuwde ook veel. Vooral als hij aan de zuip was.'
'Alle verslavingen en stoornissen hangen samen met vrees bezweren in plaats van vrees overwinnen, maar soms is het goed om je vrees te bezweren door het te verdoven of te verdringen, want te veel vrees breekt jou. Verslavingen en stoornissen geven jou de ruimte om jezelf te transformeren in een wezen dat wél bepaalde vrees verslaat. Dit geldt ook voor iedere intelligente soort. Intelligente soorten kennen verslavingen en stoornissen, zoals religie, dogma, dictatuur en consumptiedrift. Intelligente soorten gaan door fases waarbij ze bepaalde angsten moeten tackelen en andere angsten moeten omarmen. In sommige fases maakt het omarmen van goede angsten en het afstoten van slechte angsten het verschil tussen een duurzaam gelukkige planeet en een planeet die zichzelf vernietigt.'
'Door wat voor fases moet de mensheid?'
'Onder meer door de fase waarin je als intelligente soort naar God en hiernamaals grijpt om de angst die het vooruitzicht van de dood met zich meebrengt, te bezweren. Maar ook door de fase waarin je onvoldoende beseft dat grote individuele materiële rijkdom een heel nare kant heeft ten aanzien van arme mensen, de natuur en het globale milieu. Daarnaast moeten jullie nu uiterst krachtig optreden tegen dictaturen, opdat dankzij wereldwijde democratie oorlogen tot het verleden behoren en jullie wereldwijd veel beter je aandacht richten op het tegengaan van het broeikaseffect en het omtoveren van de aarde tot een paradijs waar mens en natuur tot bloei komen in plaats van een planeet die onontkoombaar kapotgaat. En, natuurlijk, jullie moeten je van een oerlelijke wanstaltige natuurwetenschap verschonen, opdat je jezelf niet opblaast met een deeltjesversneller en je je prettiger kan voelen met een heelal waarin eeuwig wonderschone dingen gebeuren. Jullie leven niet in een bigbangheelal, maar in een oneindig oud en oneindig groot heelal waar intelligentere soorten dan jullie samenwerken om van de Melkweg zo veel mogelijk een paradijs te maken.'

Je wordt mentaal veel sterker als je allerlei vormen van rudimentair eigenbelang voor gezien houdt en vastberaden het pad met menselijkheid op draait, dacht Erik. Verraad je mens-zijn en je slijpt ruggengraat uit je ziel.
'Ik voel dat jij me begrijpt en dat is prettig,' zei hij, terwijl hij zich kwetsbaar voelde worden. 'Mensen verlangen naar iemand die naar hen luistert, precies wat mijn ouders bij mij als kleuter deden. Mijn verlangen naar een kasteel van een huis was mijn verlangen naar de veiligheid van mijn ouders. Onverteerd verdriet deed me in Absolute Waarheden bijten. Mike zag religie als een versteende vorm van wetenschap, maar de natuurwetenschap van nu is ook versteend.'
'Je vindt geen wijsheid door eenkennigheid te omarmen,' zei Raisa. 'Woorden van wijze mensen uit het verleden bevatten vaak veel goeds, maar het is aan jou om de goudkorrels uit de modder te filteren in plaats van bagger te aanbidden. Niemand

heeft de wijsheid in pacht, maar iedereen kan wijsheid genereren. Daarom lezen mensen boeken, zien ze films, luisteren ze naar muziek en zijn levenservaringen cruciaal. Jullie zijn verzot op lekker eten, maar nog gekker op geestelijk voedsel, de belangrijkste voeding voor intelligent leven.'
'Geldt dat ook voor jullie?'
'Ja.'
'Waarom zijn we zo gek op geestelijk voedsel?'
'We worden gelukkiger als we geestelijk groeien,' antwoordde Raisa. 'Hersenen speels in de goede richting sturen, is door zonnige velden lopen. Het brengt het verlangen naar meer rechtvaardigheid, meer verdraagzaamheid, meer gelijkwaardigheid, een schoon milieu en vitale natuur. Daarom is het zo belangrijk dat kinderen opgroeien in een fijne wereld, want dat doet hen de paradijselijke pracht van die wereld koesteren.'

Met de dood van mijn ouders werd ik uit mijn paradijs gerukt en kwam ik terecht in een grauw landschap, dacht Erik. Hoe goed Mike zijn best ook deed. Vervolgens vluchtte ik in foute visies. Allerlei ongemakkelijke gevoelens die zowel de relativiteitstheorie als de bigbangtheorie mij gaven vanwege hun vreemde en onbegrepen aspecten, onderdrukte ik om me veilig te kunnen voelen in de academische natuurkundige, kosmologische en astronomische wereld, die ruimte biedt aan hen die dakpannetjes met dezelfde kleur bijleggen, precies zoals iedere religie dat verlangt van zijn kudde. Degene die mij betere visies in mijn oor fluisterde, was Mike, maar ik wilde er niks van weten, want mijn onderbewustzijn verlangde naar de veiligheid van mijn kleuterjaren.
'Mike droomde realistisch,' zei Raisa.
'Wat bedoel je?'
'Zijn ziel zweefde vaak boven bloemrijke graslanden. Als jochie had hij dat al, waarbij hij op zijn rug in Brams weilanden lag. Stevig verankerd in het gras kwam hij dan met al zijn dromen van de grond. Brams weilanden vol bloemen en vogels gaven Mikes ziel vleugels, waarbij zijn brein over onbekende paden dreef. Verbijsterende paden, gevoed door de bizarre invallen van een creatieve geest die de realiteit geselt totdat er meer kleur ontspringt. Later reeg jouw oom een kwart eeuw lang allerlei eenvoudige alternatieve filosofische en natuurwetenschappelijke zaken met logica aaneen. Niemand die er de waarde van zag. Sterker nog, niemand die er aandacht aan besteedde.'
Niemand gaf Mike credits, dacht Erik. Hij was een gestoorde zak. En of hij voor eens en altijd op wilde sodemieteren, wat hij net deed. *Ook* als ik een bijzondere astronomische ontdekking had gedaan, was ik een inhoudsloze professor geworden.
'Je bent nu niet inhoudsloos, Erik,' zei Raisa, zacht. 'Al de hele nacht schieten er prachtige verlangens in jou wortel en die creëren krachtige nieuwe gedachten en betere visies. Je inwendige transformatie brengt een mooier universum en het wordt gezien. Jouw geest verlicht het heelal en brengt kleuren in de harten van miljarden in het centrum van de Melkweg. Je ziel kreeg vleugels.'

Erik ging weer op het gras zitten en Raisa volgde hem daarin. Ze zwegen, terwijl ze over het rimpelende meer keken. De zon zette alles in een prettige gloed. Erik verlangde terug naar de kou en het duister van uren eerder, toen hij met zijn oom de storm trotseerde.
Dat is mijn wereld, dacht hij. Niet dit paradijselijke meer, dat kunstmatig is, al ziet het er *nog* zo realistisch uit. Ik wil Mikes werk lezen en ervoor strijden. Dan *word* ik maar Erik Don Quichot van Iersel in de ogen van mijn medestudenten. Ik neem Mikes stokje over. Voortaan ben ik Mafketel Erik. Mogelijk sterf ik net als Mike een roemloze dood. Dan *is* dat maar zo. Opgerot met alle etterbakken die zich rondwentelen in een luxe leventje terwijl ze hun menselijkheid kielhalen. Dan maar arm, dan maar bespot, dan maar geminacht, maar *nooit* meer zonder zuivere trots omdat je diep vanbinnen heel goed weet dat je niet *echt* je best doet om een goed mens te zijn. Het is zo uitzonderlijk waardeloos als je ergens wel weet dat je meehelpt de boel naar de kloten te krijgen vanwege een paar pegels eigenbelang. Zeven tot tien decennia, dat is alles wat we hebben en dan moet je zo nodig veel meer geld verdienen dan je nodig hebt en bakken luxe tentoonspreiden? Voor wat? Voor aanzien? Voor status? Voor zelfvertrouwen? Voor zelfrespect? Voor tonen dat je iemand *bent*? Een zak stront ben je dan. Met ik-moet-wat-voorstellen-in-de-ogen-van-anderen braak je bakken shit. Je plakt een brevet van karakterloosheid op je kont met troep nastreven omdat nou eenmaal *iedereen* op die manier de boel verziekt. Ik kan godverdomme meer dan een paar kutcenten verdienen.
'Je klinkt hier net als Mike,' zei Raisa, terwijl ze hem met een glimlach bekeek. 'Eén van de dingen die mij het meest misselijk maken, is de exorbitante rijkdom van een klein aantal mensen op aarde, waardoor de ontwikkeling van miljarden kinderen in de latrinegoot ligt. Uit willen groeien tot een goed wezen, is het belangrijkste aspect van ieder mens.'
'Ik voel me geïnspireerd, Raisa. In al mijn vorige inspiratie zat een valse ondertoon omdat ik vooral iets voor mezelf wilde betekenen. Ik werd gedreven door egocentrische ambitie, niet door verlangen naar het goede. Er zat te weinig diepgang in mij vanwege oppervlakkige inspiratie en dat kwam de afgelopen nacht naar boven. Door meer diepgang begrijp ik mezelf en de wereld om me heen nu beter en dat voelt goed.'
'Inspiratie is de belangrijkste graadmeter van geluk,' zei Raisa.
'Wat bedoel je?'
'Goede inspiratie is duurzame inspiratie.' Raisa keek diep in Eriks ogen. 'Goede inspiratie gaat verder dan jouw leven en het leven van jouw eventuele kinderen. Goede inspiratie verbindt jou met alles.'
'Wat versta je onder alles?' vroeg Erik, verward.
'Alle cellen in jouw lichaam zijn met elkaar verbonden en in geen enkele cel vind jij jezelf. Al jouw cellen gezamenlijk vormen jou en doen jou vanwege al hun

samenwerking jezelf als een eenheid ervaren, terwijl alle cellen geïnspireerd zijn om van het geheel, jij dus, iets moois te maken. Alle mensen op aarde raken steeds meer met elkaar verbonden en die verbondenheid bepaalt steeds meer het geluk van jullie planeet. Waar jij van de aarde wat moois wil maken, ben je geïnspireerd en voel je je één met de bol waarop je leeft. Soms is het koud en donker en verlies je alle hoop in een hel van hardvochtigheid en ben je enkel in staat om jezelf overeind te houden. Een andere keer straalt de zon hartverwarmend en verlang je er krachtig naar om van je planeet een prachtige plek te maken. Er is altijd stront en er zijn altijd bloemen, maar als je gelukkig wordt van het geluk van de hele aarde door sterke verbinding met alles en iedereen, zie je dag en nacht betekenis en voel je vaak de duurzame inspiratie die alles in een fantastisch licht zet, ook als het koud en donker is. Oneindige inspiratie is de heilige Graal. Duurzame inspiratie is de heilige Graal. Oneindige dan wel duurzame inspiratie is het beste en mooiste wat jij als intelligent wezen in jezelf kan vinden.'
'Wat versta jij onder oneindige dan wel duurzame inspiratie?'
'De zin van alles zien en wat voor betekenisvolle rol jij kan spelen.'
'Sta jij zo in het leven?' vroeg Erik.
De wenkbrauwen van de engel trokken verontrustend samen. 'Net als Brenda en Mike ken ik regelmatig momenten waarin ik naar de dood verlang,' antwoordde ze. 'Soms ben ik snerpend suïcidaal. Mijn gevoelens voeren me vaak naar duistere oorden. Maar mijn verstand ziet de zin van alles en ziet ook hoe ik op mijn manier bij kan dragen, want dat laatste kan je, altijd. Vervolgens vecht ik, omdat ik niemand in de steek wil laten. In ieder paradijs zijn er momenten waarop je diepe pijn voelt. In ieder paradijs zit uiterst naargeestig duister en extreem nare kou. Maar een krachtig gezond verstand pareert het duister en de kou, al gaat het soms mis, ook onder mijn volk komt zelfdoding voor. Met zelfdoding bedoel ik wat anders dan de vrijwillige euthanasie waarmee we op mijn planeet op hoge leeftijd vertrekken. Soms gaat het mis en ik kan niet uitsluiten dat het nooit met mij misgaat, zoals dat ook voor Brenda geldt en ook nog steeds voor Mike had gegolden als hij was blijven leven. Nergens in het heelal is een paradijs zonder hel. Zo was en is het op aarde en zo blijft het op aarde, want zo is het op iedere planeet. Op onze planeet komt zelfdoding nu minder voor dan in het verleden, zo is het wel. Ik ben één van degenen op onze planeet die soms zwaar depressief is. Mogelijk werd ik daardoor uitgekozen om met jou te praten.'
'Waarom?'
'Omdat Bram, Brenda en Mike ook hun depressieve momenten kenden en jij ook. Ik moest voor jou iemand zijn die jij gelijk vanuit je diepste gevoelens vertrouwde. Waar of wanneer je ook leeft, je vindt overal het paradijs en de hel en het is aan jou om het paradijs sterker te maken. Je kan van je planeet een fijnere of beroerdere plek maken. Het werken aan een fijnere planeet zorgt voor duurzame inspiratie. Het werken aan een fijner heelal zorgt voor duurzame inspiratie. Al het intelligente leven op aarde raakt steeds meer met elkaar verbonden. Al het intelligente leven in de Melkweg raakt steeds meer met elkaar verbonden. Natuurlijk is het laatste voor jullie verre

toekomst, gesteld dat jullie overleven. Het gaat op aarde nu om verbinding tussen alle mensen en hoe je met gezamenlijk knokken van je planeet meer een paradijs en minder een hel maakt. Zorg dat je de heilige Graal vindt. Word een verlicht mens en een verlichte soort door humaan te sprankelen in een oneindige zoektocht naar geluk voor alle mensen en alle natuur, nu en in de toekomst.'

Erik dacht aan Mike, die hem vaak duidelijk had gemaakt dat je niks heilig moest verklaren omdat alles gevoelens had en in essentie gelijkwaardig was.
'Is het woord heilig niet een besmet woord?' vroeg Erik.
'Ja, behalve waar het refereert aan het heilige van alles. Of niets is heilig of alles is heilig.'
'Waarom gaat het zo vaak mis met heiligheid?'
'Omdat het door rotzakken misbruikt wordt voor eigen gewin,' antwoordde Raisa.
'Kan je daar voorbeelden van noemen?'
'Bedenk hoe weinig een mensenleven telt voor terroristen die beweren Gods wensen uit te voeren door aanslagen te plegen, maar ondertussen hun eigen hemelse wensen in het vizier hebben. Bedenk hoe weinig een mensenleven telt voor een dictator, die als een heilige zweert aan de belangen van heel veel anderen te denken, maar ondertussen vooral zijn eigenbelang koestert. Bedenk hoe weinig de levens van andere mensen, dieren en planten en volgende generaties tellen voor de mensen die willens en wetens het effect van de mens op het aardse klimaat ontkennen.'
'Hoezo willens en wetens?'
'Ze willen niet weten hoe het zit. Dat komt hen beter uit. Overigens, het kan altijd nog erger, want er zijn ook klimaatontkenners die bewust keihard liegen opdat hun eigenbelang wint. Je hebt altijd baas en bovenbaas, ook op het vlak van rotzakken.'
'De heilige Graal brengt volgens eeuwenoude overleveringen verlossing,' zei Erik.
'Wat voor verlossing?'
'De dood is het enige wat verlossing brengt. Vergeet flauwekul over verlossing. Net zo goed zoek je als intelligent wezen.'
'Naar wat?'
'Naar de antwoorden die het meeste geluk brengen. Naar de antwoorden die jou in vuur en vlam zetten en van jouw leven een fenomenaal avontuur maken waar je aan het eind van je leven met een goed gevoel op terugkijkt.'
'Wat zijn de antwoorden?' vroeg Erik.
'Kleine kinderen die vol vuur aan het spelen zijn, ervaren groot geluk vanwege de inspiratie waarmee ze doen wat ze doen. Inspiratie is het antwoord, maar het moet inspiratie zijn die blijft. Inspiratie dankzij alcohol die jou kapotmaakt of sigaretten die jou kapotmaken, is vals. Inspiratie die jou rijk maakt, maar anderen arm, is vals. Inspiratie die jou luxe of roem brengt ten koste van anderen en de natuur, is vals. Valse inspiratie blijft niet, het verdampt, samen met jouw levenslust. Duurzame inspiratie is het antwoord. Het houdt jou levenslustig omdat het levensgeluk van álles jou aan het hart gaat, niet enkel jouw geluk. Alles heilig verklaren brengt de heilige Graal.'

Vlak voor hen sprong een baars hoog uit het water.
Ga genoeg generaties terug en je oma is een vis, dacht Erik. Ga nog meer generaties terug en je oma is een bacterie. Die bacterie voelt liefde. Misschien alleen voor voedingsstoffen, maar ze voelt liefde. Alles van waarde begint klein.
'De oorzaak van de meeste problemen is geld,' zei Raisa. 'Te weinig geld geeft agressie. Te veel geld emotionele armoede. Een basisinkomen brengt een betere toekomst.'
'Waarom?'
'Vroeger kon je je alleen als koning echt veilig voelen. Alle anderen liepen kans hun hoofd te verliezen. Nu voelen mensen zich veilig met geld, maar de afgelopen eeuw kon je je in Nederland steeds veiliger voelen zonder geld vanwege jullie uitkeringsstelsel. Overal op aarde zal steeds meer het recht op huisvesting, voeding, gezondheidszorg en educatie ontstaan plus het recht op een basisinkomen. Het zal ervoor zorgen dat mensen zich één voelen met elkaar, de natuur en de aarde. Ze zullen zich vrijer voelen om te zijn wie ze werkelijk zijn. Dat zal hen gelukkiger maken en de rust brengen die de aarde nodig heeft. Je wil je één voelen met anderen en je wil vrij zijn. Veel mensen voelen nu nog dat ze weinig voorstellen zonder veel geld. Brenda legde jou vannacht uit dat ondermaats gevoel van eigenwaarde de ratrace veroorzaakt die de aarde kapotmaakt. Een basisinkomen zorgt ervoor dat mensen niet meer vol vrees op geld jagen en zal daarom een zegen voor de aarde zijn.'

Mike had een basisinkomen vanwege de maandelijkse toelage van Bram, dacht Erik. Vincent van Gogh had een basisinkomen vanwege de financiële bijdragen van zijn broer. Aan het einde van zijn leven had Spinoza een basisinkomen vanwege een vriend die hem steunde. Mike, Van Gogh en Spinoza hadden geen partner, geen kinderen en geen huis. Ze beten op houtjes, maar barstten van de inspiratie omdat ze tot in het merg van hun botten voelden dat ze aan iets goeds werkten. Inspiratie is de belangrijkste graadmeter van geluk, vertelde Raisa me net. Het gaat er niet om dat je kinderen krijgt. Het gaat erom dat je een goed leven leidt.
'Overgaan op een basisinkomen voor iedereen zorgt ervoor dat de problemen vanwege het broeikaseffect sterk verminderen,' zei Raisa. 'De klimaatverandering op aarde wordt catastrofaal als de mensheid niet heel snel en heel krachtig de uitstoot van broeikasgassen naar beneden brengt. Wat jullie nu doen om de verandering van het globale klimaat te stoppen, is bij lange na niet voldoende. Er moet een wereldwijde omslag plaatsvinden, waarbij de rijke mensen inleveren en de arme mensen niet meer verlangen naar de materiële luxe die de rijke mensen nu hebben. Iedereen moet het recht hebben op een zeker minimum levensniveau en de plicht om daar niet ver bovenuit te stijgen, opdat er veel en veel minder broeikasgassen uitgestoten worden, iets wat jullie niet lukt met de huidige maatregelen. Vrijwillig afzien is jullie belangrijkste wapen tegen klimaatverandering.'
'Waarom?'

'Wanneer rijkere mensen enórm inleveren en naar een veel lager consumptieniveau gaan, zullen armere mensen instemmen om ook naar dat niveau te gaan en niet meer streven naar het niveau dat rijkere mensen nu hebben. Armere mensen zullen áltijd het consumptieniveau van de rijkere mensen willen en dat is volkomen logisch en terecht. Rijkere mensen op aarde hebben doodeenvoudig geen keus, ze moeten vrijwillig afstand doen van enorme luxe door op politici te stemmen die inkomen en bezit hoger belasten. Dit is de belangrijkste stap die de mensheid moet zetten om te voorkomen dat klimaatverandering een supercatastrofe brengt in plaats van een catastrofe, welke laatste overigens óók verschrikkelijk wordt. Een basisinkomen voor iedereen op de planeet geeft een geweldig positief effect. Jullie moeten wereldwijd naar materieel minimalisme, opdat jullie consumptie zeer sterk omlaaggaat, zodat de uitstoot van broeikasgassen gigantisch naar beneden gaat. Jullie zullen wereldwijd naar plantaardig eten moeten gaan, vliegvakanties uitbannen, belasting op kooldioxide-uitstoot invoeren, tweede huizen afschaffen, zo weinig mogelijk auto's, kleding, elektrische apparaten en andere spullen kopen en reclames zo veel mogelijk verbieden om mensen zo weinig mogelijk in de verleiding te brengen om meer te consumeren dan ze nodig hebben. Dit zal heel snel moeten gebeuren, willen jullie voorkomen dat heel veel steden en dorpen onder water komen te staan, enorme gebieden op aarde onbewoonbaar worden door hitte en droogte, miljarden mensen overlijden door overstromingen, hitte, droogte, orkanen, watergebrek, voedselgebrek, pandemieën en depressies en miljarden mensen hun woonplek moeten verlaten vanwege klimaatverandering, wat jullie samenlevingen wereldwijd compleet zal ontwrichten. Verschrikkelijk veel doden, gigantisch veel woestijn, enorme gebieden waarin gebouwen uit het water steken, de Amazone een troosteloze savanne, alle stranden onder water, vrijwel alle koraalriffen verdwenen en een immense slachting van de natuur, dit is het deprimerende lot dat jullie hoogstwaarschijnlijk te wachten staat. Het is bijna onmogelijk voor de mensheid om de supergrote draai te maken die de allergrootste ellende als gevolg van klimaatverandering voorkomt en toch is dat waar jullie vol op in moeten zetten, wil je niet met zijn allen en alle natuur totaal kapotgaan.'

'Hoe komen we tot die supergrote draai?'

'Door er zo snel mogelijk voor te zorgen dat alle mensen op aarde begrijpen hoe immens slecht de planeet ervoor staat. Jullie zullen allemaal vrijwillig enorm moeten afzien om tot het goede te komen.'

'Wat is het goede?'

'Een aarde met een duurzaam fijn klimaat. Een aarde met gelijke kansen voor iedereen. Een aarde waar iedereen zijn eigen mening mag ontwikkelen en uiten. Een aarde waar nergens meer dictatuur is en overal gezonde sterke democratie. Een aarde waar de natuur net zo veel geluk gegund wordt als mensen. Een aarde waar overal innerlijke rijkdom is vanwege krachtig gevoelde inspiratie.'

'Dus zonder basisinkomen geen toekomst voor planeet Aarde,' zei Erik. 'Alleen dan stemt de hele wereld in met materieel minimalisme om klimaatverandering keihard te bestrijden.'

'Te veel mensen een fundament van veiligheid en zekerheid onthouden, is ellende voor de toekomst kweken. Ieder mens heeft een prettige toekomst op zijn netvlies nodig. Ieder mens moet kunnen dromen. Geloof in jezelf wil alleen maar zeggen dat je voelt dat je tot iets moois in staat bent. Een basisinkomen maakt dat geloof groter. Meer educatie en meer zekerheid leiden ertoe dat mensen minder kinderen krijgen. De wereldbevolking neemt sterk af met een basisinkomen, waardoor de aarde op adem kan komen.'
'Hoe erg wordt het broeikaseffect?' vroeg Erik.
'Het wordt de hardste les die jullie ooit gaan leren. Althans, als er geen ongeluk met een deeltjesversneller ontstaat.'
'Waarom wordt het de hardste les?'
'Omdat het broeikaseffect nu al zorgt voor droogtes, honger, overstromingen, orkanen, bosbranden, hittestress en zelfdoding. Nu al sterven jaarlijks tienduizenden Indiase boeren door zelfdoding vanwege klimaatverandering. Alle ellende vanwege klimaatverandering gaat in de toekomst veel erger worden. Jullie kunnen nu al niet een catastrofe voorkomen vanwege klimaatverandering, maar de mensheid kan wel een megacatastrofe voorkomen als zij wereldwijd zo snel mogelijk de noodtoestand uitroept vanwege het klimaat en heel snel internationale spelregels opstelt waardoor in alle landen op aarde dezelfde veranderingen doorgevoerd worden en bedrijven en rijke mensen niet vertrekken naar plekken waar ze profiteren van minder strenge regels. Jullie gaan sowieso in de toekomst wereldwijd de noodtoestand uitgeroepen om de klimaatverandering te bestrijden, daar is niet aan te ontkomen. Hoe langer de mensheid ermee wacht, hoe meer doden er vallen en dan heb ik het niet over tienduizenden extra doden, dan heb ik het over honderden miljoenen extra doden, de Tweede Wereldoorlog zal daarbij verbleken. Klimaatverandering gaat sowieso honderden miljoenen doden veroorzaken, maar het kunnen er ook miljarden worden en het is niet uitgesloten dat de mensheid door klimaatverandering uitsterft.'
'Waardoor gaan mensen sterven?'
'Vooral door euthanasie. Veel gebieden gaan overstroomd en daardoor onbewoonbaar worden en veel gebieden worden onbewoonbaar door hitte, droogte en tekort aan zoet water. Jonge mensen met talenten en kwaliteiten gaan wegtrekken uit die gebieden. Oudere mensen en mensen met weinig talenten zullen blijven. Velen van hen zullen euthanasie willen en krijgen. Wereldwijd doen jullie nu nog moeilijk over euthanasie, maar dat gaat de volgende decennia veranderen. Humaan redeneren gaat winnen van touwtrekken over de wensen van God, wat niks anders is dan het machtsverlangen om over het leven van een ander te beslissen in plaats van het beslissen aan die ander over te laten. Er komen miljarden klimaatvluchtelingen, maar er blijven ook mensen achter en een deel van hen zal weg willen van een leven waarin enkel nog lijden rest. Honderden miljoenen families gaan uiteengerukt worden. Immens leed dat jullie nu nog onvoorstelbaar achten, gaat de planeet overspoelen. De mensheid heeft nog geen idee wat haar te wachten staat en dat moet zo snel mogelijk veranderen. Jullie moeten heel snel naar een wereldregering die overal op aarde mensen betere wegen in doet slaan. Het eigenbelang van landen moet zo snel mogelijk

wijken voor het algemene belang van de aarde. Daarvoor hebben jullie een snelle omschakeling naar wereldwijde democratie nodig. Democratie in alle individuele landen op aarde en democratie in de vorm van een te kiezen wereldregering die regels opstelt waar alle landen zich naar moeten voegen. Natuurlijk schuilt daar gevaar. Mogelijk komt er een megarotzak die een werelddictatuur vestigt, zoals Rusland en China helaas ook ten prooi vielen aan dictatuur, wat nog tot verschrikkelijke shit gaat leiden, want dictators kijken niet verder dan de belangen van hun land in het béste geval en niet verder dan hun individuele eigenbelang in het ergste geval. Maar een werelddictator komt er niet snel, omdat individuele democratische landen dan onmiddellijk dwars gaan liggen. Jullie hebben geen keus, jullie moeten zo snel mogelijk naar democratie in alle landen op aarde en een democratisch gekozen wereldregering die regels opstelt voor de hele planeet en daarmee de aarde op allerlei manieren in een betere richting duwt. Alleen met democratie kan je mensen zover krijgen dat ze bereid zijn om enorm in te leveren. En dan gaan jullie naar een klimaatcatastrofe in plaats van een super-klimaatcatastrofe en dat is het gunstige scenario.'
'Wat is het ongunstige scenario?' vroeg Erik.
'Dat de mensheid en vrijwel alle natuur uitsterft. Er moet op aarde een wonder gebeuren.'
'Wat voor wonder?'
'Een wonder waardoor mensen wereldwijd heel snel instemmen met veel hardere ingrepen, opdat de uitstoot van broeikasgassen op de zeer korte termijn drastisch naar beneden gaat.'
'Waarom is dat zo moeilijk?'
'Er zijn te veel mensen die hun individuele eigenbelang zo naargeestig hoog hebben dat ze niet in staat zijn om de werkelijkheid te doorgronden. Ze willen de wetenschappelijke feiten niet zien, waardoor ze geen harde ingrepen willen om de klimaatverandering te beperken. Ze luisteren alleen naar woorden die hun inkomen en bezittingen zo veel mogelijk veiligstellen. Dat soort mensen bevinden zich in alle landen. Ze vertegenwoordigen het grootste kwaad op aarde.'
'Nog groter dan de natuurkundigen?'
'Veel groter. Jullie natuurkundigen zijn blinde ezels, maar het kwaad in hen is minder puur omdat hun onderbewustzijn minder op egoïsme draait. Mensen die de opwarming van de aarde onvoldoende willen bestrijden, zijn veel egoïstischer.'
'Als er geen wonder gebeurt, wat staat de aarde dan te wachten?'
'In het gunstigste geval overleven jullie ondanks een zeespiegelstijging van zestig meter en verschrikkelijke bosbranden, hittegolven, orkanen, droogtes en overstromingen. In één van de gunstigste scenario's sterft de helft van de wereldbevolking en weet de andere helft ondanks totale ontreddering en megadepressies de aarde om te toveren tot een paradijselijke plek. In het gunstigste geval gaan jullie door een hel van ongekend immens lijden om er aan de andere kant gelouterd uit te rollen. Alleen een wonder kan jullie het nu nog onvoorstelbaar grote leed doen ontwijken.'
'Waarom zorgen jullie niet voor dat wonder?' vroeg Erik.

'De mensheid weet al meer dan een halve eeuw van het broeikaseffect. Toch brachten jullie de afgelopen dertig jaar meer broeikasgassen in de atmosfeer dan alle eeuwen daarvoor. Waar jullie willens en wetens een ramp over jezelf afroepen, zoek je het zelf maar uit. Het vele vliegen naar vakantiestemmingen wat jullie nog doen, getuigt van bijkans onvoorstelbare stompzinnigheid. Dat jullie nog steeds grote hoeveelheden vlees en vis eten is een schande. Intelligente wezens worden overal in het heelal uiteindelijk veganisten, dus waarom niet wat eerder als dat je planeet redt? Deeltjesversnellers is een ander verhaal. Er zit meer onschuld in de harten van natuurkundigen en minder egoïsme en hebzucht. Met deeltjesversnellers willen we jullie daarom helpen, niet met jullie klimaat. De hoeveelheid kooldioxide die mensen op dit moment jaarlijks in de atmosfeer van de aarde brengen, neemt nog steeds toe. Te veel mensen op aarde denken te weinig aan andere mensen, de natuur en volgende generaties. Hierdoor brengen broeikasgassen ruimteschip Aarde naar een enorme bak ellende die duizenden jaren gaat duren.'
'Is dat een zekerheid?' vroeg Erik.
'Helaas wel, of er moet toch een wonder gebeuren dat mensen op de zeer korte termijn wereldwijd wakker schudt en verandert.'
'Hoe is de klimaatellende vanwege het broeikaseffect bij jullie gegaan?'
'De opwarming van de planeet was bij ons net zo'n groot issue als bij jullie nu, maar toen werden we teruggeworpen door het ongeluk met de deeltjesversneller. Dat ongeluk maakte van ons heel andere wezens. Vanaf dat moment gingen we heel goed luisteren naar degenen die minder egoïstisch waren.'
'Hoe kon dat?'
'Het ongeluk met de deeltjesversneller leidde ertoe dat velen van ons ver boven zichzelf uit moesten stijgen om de moed erin te houden. Dat deden ze door niet alleen aan zichzelf te denken, maar ook aan anderen. Veel van degenen die weinig aan anderen dachten, beëindigden hun leven.'
'Waarom?' vroeg Erik.
'Iedereen was depressief, zwaar depressief, en dus overwoog iedereen zelfdoding. Wie anderen niet in de steek wilde laten, doodde zichzelf niet, wie aan zijn eigenbelang dacht, doodde zichzelf wel. Wie aan anderen dacht, bleef over. Als je minder egoïstisch bent, ben je meer geneigd om te luisteren naar degenen die ook minder egoïstisch zijn.'
'Is het probleem met deeltjesversnellers een groter probleem dan klimaatverandering?' vroeg Erik.
'Mogelijk dat deeltjesversnellers helemaal geen probleem voor jullie worden. Met voldoende geluk gebeurt er niets en komen natuurkundigen tot inkeer zonder een catastrofe met een deeltjesversneller. Klimaatverandering is een ander verhaal. Het is een zekerheid dat de aarde getroffen wordt door een klimaatramp.'
'En een basisinkomen voor iedereen?'
'Met een basisinkomen zijn ruim zeven miljard mensen veel meer bereid om enorm af te zien opdat de aarde een fijne plek in het heelal wordt.'

Veel mensen voelen zich alleen maar goed als ze kunnen uitstallen met luxe, dacht Erik. De ratrace brengt het gros van ons gevoelens van minderwaardigheid en dat onprettige gevoel compenseren we vaak met activiteiten die belastend zijn voor de aarde. Als we gelukkig worden omdat we voelen dat we iets goeds doen, vertonen we ander gedrag. Er ontspringen fijnere verlangens in ons waar we ons veiliger voelen door goede wereldwijde samenwerking om tot een betere wereld te komen.
'Erik, jij kan enkel gelukkig zijn als je tevreden bent met de mens in jou. Niet wie je bent, maar hoe je je voelt met wie je bent, bepaalt jouw geluk. Mensen begrijpen vaak onvoldoende dat ze ongelukkig zijn met zichzelf. Onbewust, om hun ongelukkig zijn met zichzelf onder water te houden, verlangen ze naar roem en rijkdom, maar die brengen jou enkel bakken ellende als je je slecht voelt met jezelf. Lamlendige gevoelens in diepere lagen verdwijnen met rijkdom noch roem. Mike wilde roem, maar die was hem snel naar het hoofd gestegen, want hij was hypervatbaar voor grootheidswaan vanwege zijn psychische deuken. Die grootheidswaan had echter ook een goede kant, want het deed hem eindeloos doorgaan met speuren naar nieuwe theorieën.'
'Mike was een kluizenaar,' zei Erik. 'Wie wil er nou een kluizenaar zijn?'
'Niemand. Mike nam zichzelf in bescherming met eenzaamheid. Dat had hij nodig om overeind te blijven. Aan het einde van zijn leven veranderde dat, want de gestage ontwikkeling van zijn manuscript gaf hem zelfvertrouwen en de publicatie van het manuscript nog meer. Als hij was blijven leven, was er veel veranderd.'
'Waarom?'
'Bekijk het als een paraplu die jou beschermt tegen de regen. Als de regen stopt, klap je de paraplu in. Dat doe je omdat je een lamme arm krijgt van het omhooghouden van de paraplu, maar dat doe je ook omdat je je zonder paraplu meer één voelt met de wereld om je heen. Waar beschermingsmechanismes niet langer nodig zijn, hinderen ze jou omdat ze een schild vormen tussen jou en de wereld. Beschermingsmechanismes maken jou emotioneel armer als ze onnodig zijn. Mike stond op het punt uit zijn kluizenaarschap te breken omdat hij zijn beschermende schild niet langer nodig had. Hij kreeg een enorme boost toen hij *Het heelal is voor iedereen te begrijpen* in zijn handen hield, waarop hij zijn beschermingsmechanismes liet zakken en dat werd zijn dood.'
'Waarom?'
'Hij stelde zich zonet op Luuks boot te kwetsbaar op tijdens het gesprek met zijn vader. Mikes naakte ziel werd te hard geraakt, waarop hij van zich afbeet en zijn vader zijn zelfbeheersing verloor.'
'Je kan dus maar beter níet je beschermingsmechanismes laten zakken,' concludeerde Erik, mismoedig.
'Jawel, dat is juist geweldig. Hoe minder bescherming je nodig hebt, hoe beter je je voelt, want minder bescherming geeft een dieper en prettiger contact met jezelf en anderen. Met minder zelfbescherming is je emotionele fundament gezonder.'
'Hoe kan dat?' vroeg Erik.

'Omdat je dan op allerlei manieren meer geraakt wordt, waarop je dieper in je ziel kijkt en er meer ontwikkeling ontstaat en je een fijner en innerlijk rijker mens wordt.'
'Mike werd zonet te hárd geraakt.'
'Mike had zonet pech omdat wij wilden dat hij doodging. Eeuwen geleden stierven mensen in Nederland als ze hun beschermingsmechanismes lieten zakken. Nu gaan mensen in jouw land daar nog maar heel weinig aan dood. Beschermingsmechanismes zijn in Nederland nu vrijwel altijd stuwdammen die mensen afhouden van dieper en prettiger contact met zichzelf en anderen. Tekort aan diep en prettig contact leidt tot depressies, dwangmatigheden, verslavingen en heel veel valse visies.'

Toen ik gisteren aan het begin van de middag mijn scriptie inleverde, viel er spanning van me af, dacht Erik. Mike maakte hetzelfde mee toen hij zijn boek in zijn handen hield. Vervolgens lieten we onze beschermingsmechanismes zakken. Onze eieren waren gelegd, waardoor we meer onzekerheden toestonden. Daardoor kregen we ons beste gesprek ooit. Hetzelfde maakte ik vannacht met Brenda mee, al was ik de enige van ons tweeën die recent de paraplu had dichtgeklapt. Brenda is anders dan Mike. Ze verwijderde zo veel harnassen dat je met openheid altijd een goede gesprekspartner in haar vindt. Ik was jarenlang een kluizenaar en had nauwelijks goede gesprekken. Vannacht kom ik erachter hoe inspirerend goede gesprekken zijn.
'Als er meer veiligheid en zekerheid is,' zei Raisa, 'zoals op aarde bij de oude Grieken en in de renaissance het geval was, ontstaat er een sterkere speurtocht naar diepere waarheden. Ons onderbuikgevoel vertelt ons dan dat we gelukkiger worden met meer kennis en begrip. Dat gaven onze voorouders ons genetisch mee, omdat nieuwsgierigheid hen in bepaalde situaties beter deed overleven. Het hangt van de omstandigheden af in welke mate we nieuwsgierig worden. Als er gevaar dreigt, werkt het zoeken naar diepere waarheden tegen jou, maar met voldoende veiligheid en zekerheid willen we onszelf, het leven en het heelal begrijpen.'
Ik wil met Anna een boek schrijven dat mensen gelukkig maakt als ze het lezen, dacht Erik. En dat hen nieuwsgierig maakt, zodat ze meer willen weten van het mysterie dat we het universum noemen en van het raadsel dat ieder van ons voor zichzelf is. Zo hoop ik mensen naar Mikes non-fictiewerk en Brenda's romans te leiden, opdat meer mensen de valkuilen van hun psyche zien en minder met ik-moet-veel-voorstellen de aarde verneuken en opdat zo veel mogelijk mensen begrijpen dat deeltjesversnellers gevaarlijk zijn.

Erik zat nog steeds naast Raisa op het gras. Hij keek haar een tijdje aan. 'Begrijp jij jezelf?' vroeg hij.
'Er was nog nooit een wezen dat zichzelf begreep en dat gaat ook nooit gebeuren.'
'Waarom niet?'
'Dan valt de betovering weg. Zonder mysterie is niks interessant en het grootste mysterie voor ieder wezen is dat wezen zelf.'
'Hoe doorgrond je jezelf beter?' vroeg Erik.
'Als kind leren we allemaal liegen. Vervolgens bepalen we op latere leeftijd in welke mate we minder willen liegen. Dit raakt de essentie van wie we zijn.'
'Waarom?'
'Wil je trots of troost je jezelf met valse trots? Waar trots vals is, ben je bang om toe te geven dat je fout zit. Dat zit in ons allemaal. We noemen het trots, maar het is zelfbedrog. Gooi het zelfbedrog eruit als je jezelf beter wil doorgronden. Zuivere trots doet het universum zingen. Valse trots creëerde de gaskamers van de nazi's.'
'Waar mensen Mikes slechte eigenschappen boven water haalden, voerde hij ze,' zei Erik.
'Ja, dat was Mike. Het is zuivere trots die jou ertoe beweegt om open te zijn over je slechte kant. Valse trots is jezelf sluiten, opdat anderen je hoogachten. Valse trots verdwijnt als je je slechte eigenschappen uitstalt.'
'Waarom zou je ze uitstallen?' vroeg Erik, die zich Mikes 'echte trots is de shit tonen waar je je voor schaamt' van de vorige avond herinnerde.
'Met uitstallen prikkel je jezelf om een beter mens te worden. Vrees voor veroordeling door anderen ontstaat vaak door vrees voor eenzaamheid. Wij vermoeden dat vrijwel alle emoties samenhangen met het verlangen naar geluk door verbinding en de vrees voor pijn door uitsluiting.'
'Je wordt gelukkig met zuivere trots,' concludeerde Erik.
'Je wordt ongelukkig zonder. Ga vroegtijdig kapot als dat je lot is, maar berust nooit in bloedeloos oud worden omdat je niet durft te leven met zuivere trots. Laat je niet opjagen door mensen die inspiratie voorwenden opdat ze niet door de mand vallen. Het laatste is precies wat je nodig hebt.'
'Hè?'
'Goed onderuitgaan, doet wonderen. De hardste lessen brengen de beste inzichten. Als je pas op latere leeftijd door de mand valt, kijk je een mislukt leven in de bek, hoe zogenaamd succesvol je ook was.'
'Waarom?'
'Omdat je dan niet meer de tijd hebt om wat van je leven te maken,' antwoordde Raisa.
'Zijn daar geen uitzonderingen op?'
'Natuurlijk. Voor mensen met karakter is het nooit te laat.'
'Wie hebben karakter?'

'Degenen die voor het goede knokken. Bram heeft karakter. Klaas had het niet.'
'Wat is karakter?' vroeg Erik in het besef dat hij de vorige avond precies dezelfde vraag aan Mike had gesteld.
'Karakter is zó veel om andere mensen en de natuur geven dat je nooit opgeeft, ook niet als de situatie hopeloos is. Karakter is het onmogelijke bewerkstelligen omdat je je nergens te goed voor voelt. Karakter is het geluk van alles en iedereen zo hoog houden dat je altijd wil zien wat werkelijk goed is, zodat je altijd weer redenen vindt om harder dan ooit voor het goede te knokken. Overigens, het is geen kwestie van karakter hebben of niet.'
'Wat dan wel?' vroeg Erik, verbaasd.
'Ieder mens heeft zijn momenten van doorzetten en voor het goede kiezen en momenten waarin hij opgeeft en niet voor het goede kiest. Ieder mens heeft karakter en ieder mens is karakterloos. We zitten allemaal met een mix. De kleur die de toverbal in een zekere situatie tevoorschijn tovert, bepaalt het gevoel dat een ander jou geeft, maar het is geen kwestie van karakter hebben of niet, het is een kwestie van voor karakter willen knokken. Zoals je je lichaam kan trainen en sterker kan maken, kan je ook je ziel trainen en sterker maken.'
'Hoe dan?' vroeg Erik, nog meer verbaasd.
'Door te willen.'
'Wat moet je willen?'
'Wil weten hoe de werkelijkheid in elkaar steekt, ook die van jezelf. Alles wat een mens menselijk maakt begint met willen weten. Vragen stellen vanuit het verlangen om alles en iedereen gelukkig te maken, óók als die vragen jouw eigenbelang op de tocht zetten, doen jou als mens stralen, écht stralen.'
'Wat is echt stralen?' vroeg Erik.
'Stralen met massieve oncorrumpeerbare menselijkheid.'

Karakter is willen weten, vertelt Raisa me hier, dacht Erik. Dat komt heel dicht in de buurt van het antwoord dat Mike gisteren gaf op mijn vraag wat karakter is: 'De werkelijkheid willen zien zoals hij is en dan vooral je eigen werkelijkheid.'
'Komen de mensen die voor het goede knokken ook werkelijk tot het goede?' vroeg hij. 'Of kan het zijn dat we soms tot verkeerd handelen komen terwijl we met hart en ziel voor het goede knokken?'
'Dat is voor ons nog steeds een raadsel,' antwoordde Raisa. 'Ik weet niet hoe dat zit, maar ik weet wel waar ik op hoop en waar ik in geloof wat dit betreft.'
'Waar geloof je dan in?'
'Dat de intelligente wezens die wérkelijk voor het goede knokken zich beter ontdoen van foute ideeën die hen opgedrongen zijn.'
'Waarom denk je dat dat zo is?'
'Als je werkelijk voor het goede knokt, sta je open voor het belang van alles en iedereen, nu en in de toekomst. Dan word je veel minder gehinderd door zelfbeschermingsmechanismes die in jouw onderbewustzijn kolken en die jouw eigenbelang zo sterk laten triomferen dat betere visies en beter handelen op afstand blijven.'

Raisa staarde in het water. Haar roodbruine haar glansde in de zon en haar neus glom een beetje. Ineens draaide ze zich naar Erik en keek hem met ondeugende ogen aan. 'We lijken op elkaar, Erik,' zei ze. 'Heel veel. Wij liggen tien miljard jaar voor op de mensheid, maar mogelijk dat er wezens in het heelal bestaan voor wie wij twee spelende kinderen zijn.' Ze boog zich naar hem toe, gaf hem een zoen op zijn wang en giechelde. 'Ik wil niet opscheppen hoor, maar uit miljoenen aanmeldingen, werd ik wel mooi gekozen om met jou te kletsen!' Daarna stompte ze hem tegen zijn schouder. 'Ik ben gisteren honderdeenentwintig geworden en dat voelt goed!'
'Dus mogelijk zijn wij spelende kinderen voor intelligent leven dat duizend miljard jaar oud is,' zei Erik, bij wie het een beetje duizelde.
'Precies. De mensen op aarde zijn voor ons wat een ree is voor jullie, maar wij vermoeden dat er leven bestaat voor wie dit veel verdergaat. Mogelijk zijn mensen voor hen wat planten zijn voor jullie. En mogelijk bestaat er nóg veel verder ontwikkeld intelligent leven voor wie mensen zijn wat watermoleculen zijn voor jullie. Dát is wat je krijgt met de theorie van Mike, waarbij er tot in het oneindige kleinere en snellere deeltjes bestaan, waardoor er mogelijk ook tot in het oneindige nóg verder ontwikkeld intelligent leven is. Het is echter wel zo dat, áls dit zo is, niemand weet óf het zo is, want dat krijg je met oneindigheid.'
'Voor hetzelfde geld is er helemaal níks wat ons volgt,' zei Erik. 'Omdat het hyperintelligent leven hun reet zal roesten wie wij zijn en of wij de aarde opblazen, omdat alles in het universum toch wel zijn weg vervolgt met oneindigheid. Iedere seconde sterven er bacteriën in mijn darmen en het zal mij mijn reet roesten. In een oneindig heelal blazen iedere seconde planeten zoals de aarde zichzelf op met een deeltjesversneller, waarbij al het biologische leven op de planeet vernietigd wordt. Mogelijk bestaan er zeer ver ontwikkelde wezens die dat allemaal hun reet zal roesten.'
Raisa keek hem verwonderd aan. 'Hahaha!' schaterde ze ineens. 'Wat ben jij grappig, Erik!'
'Hoe kan je daar nu om lachen?' vroeg Erik, geïrriteerd. 'Je ziet alles wat ik zeg al mijlenver van tevoren aankomen omdat je mijn gedachten leest.'
'Niet meer. Ik heb het uitgeschakeld. Ik ben nu net als jou.'
Plotseling trok Raisa haar dunne witte gewaad uit en legde het op het gras. Waar ze met haar achterwerk op het gras had gezeten, was het gewaad lichtgroen. Ze ging met haar rug op het kledingstuk liggen. Ze was spiernaakt.
Erik zag dat ze een rank en gespierd lichaam had, precies zoals de topklimsters in De Klimborg. Haar vagina was behaard als die van Anna. Hij voelde zich verlegen worden en was bang om een erectie te krijgen en kreeg het zo warm dat hij zijn donkergroene T-shirt uittrok, op het gras legde en ruggelings naast Raisa ging liggen.
Ze is nu gewoon een vrouw, dacht hij. Geen engel. Nu Raisa naakt is en ze mijn gedachten niet meer leest, is ze minder goddelijk en schuift er meer verantwoordelijkheid naar mij. Ik word nu meer geacht om mijn steentje bij te dragen en dat maakt me nerveus.

'Ik was verschrikkelijk zenuwachtig toen ik zonet naar je toeliep en we nog geen woord gewisseld hadden,' zei Raisa, terwijl ze haar handen onder haar nek schoof en naar de hemel keek. 'Ik voelde me vreselijk, echt verschrikkelijk, maar nu is het anders, omdat er genoeg goed ging. Ik sta op het toneel, zit lekker in mijn rol en van mij mag het nog een tijd duren.'

Brenda vertelde Erik ooit dat ze bij de aanvang van een toneelvoorstelling trilde van angst, bang dat ze net als de dag daarvoor haar tekst kwijt zou raken en opnieuw een black-out zou krijgen. Het werd Brenda's beste performance. Alle energie die ze van tevoren had vanwege haar zenuwen, vertaalde zich in spel toen ze het toneel opliep. We willen graag het goede doen, maar we zijn verschrikkelijk bang om te falen, dacht Erik. Angst voor verkeerde keuzes brengt het beste in ons boven. Raisa heeft die angst ook. Zij doet een performance voor meer dan duizend miljard intelligente wezens. Nu Raisa meer verantwoordelijkheid naar mij schuift, voel *ik* angst. Ineens is alles minder vrijblijvend en dat wordt nog sterker als ik straks bijkom in Anna's boot. Dan ben ik weer een mens in de reële wereld en ontstaat er weer de angst die ik voel bij iedere lastige beslissing, iedere moeilijke klimroute en ieder menselijk contact. Angst brengt ons het beste, behalve als we onvoldoende moed weten te vinden, want dan durven we het toneel niet op.
'Je snapt het pas als je in jezelf kijkt,' zei Erik, terwijl hij peinzend naar de blauwe lucht keek.
'Wat bedoel je?' vroeg Raisa.
'Bekommert zéér ver ontwikkeld intelligent leven zich om ander leven in het universum? Ik wil dat mieren op aarde blijven bestaan. Ik begrijp hoe belangrijk ze zijn voor het leven op de planeet en ik gun iedere mier een gelukkig leven, maar ik kan me niet bekommeren om iedere mierenhoop, laat staan om iedere mier. Het zal me m'n reet roesten. Ik bekommer me om het broeikaseffect en deeltjesversnellers, opdat mieren, natuur en mensen blijven bestaan. Als mens moet ik voor goede omstandigheden op aarde zorgen, maar het is aan de mieren om er wat van te maken. Voor de mieren maakt het niet uit of er mensen zijn. Mieren doen gewoon wat hun gevoel ze ingeeft, zo leven ze prettig. De mierenkolonies die verkeerde afslagen nemen, sterven uit, maar dat zal alle mensen worst zijn. Genoeg andere mierenkolonies. Kijk in jezelf en je ziet het heelal.'
'Maar hoe zit het dan met iedere tuin waarin mensen met schimmel geïnfecteerde planten snoeien?' vroeg Raisa. 'Wat als een te geïnfecteerde aarde gesnoeid wordt?'
'Tja…'
'Geloof me, Erik. Ook wíj snappen het niet.'
'Het heelal is de Ark van Noach.'
Raisa kwam half overeind, steunde weer op haar ellebogen en keek Erik verwonderd aan. 'Wat?'
'"De aarde is de Ark van Noach. Succesvol zijn als mens houdt in dat je aan deze gedachte inhoud geeft." Dat zei Brenda vannacht tegen me.'
'Weet ik. Ik was daarbij.'

'Niet alleen de aarde is de Ark van Noach. Ook de Melkweg is de Ark van Noach. De lokale cluster van sterrenstelsels waar de Melkweg onderdeel van is, is de Ark van Noach. De supercluster waar onze lokale cluster van sterrenstelsels onderdeel van is, is de Ark van Noach. Het heelal is de Ark van Noach. Mensen zijn niet in staat om alle mieren op aarde gelukkig te maken, maar waar we het met een vingerknip kunnen bewerkstelligen, dóen we het.'
Raisa kwam verder overeind, totdat ze zat. Ze blies een mier van haar linkerborst. Daarna keek ze Erik glimlachend aan. 'Het is niet te zeggen waar verder dan ons geëvolueerd intelligent leven met een vingerknip toe in staat is,' zei ze. 'Zeker niet als ze immens krachtige kunstmatige intelligentie tot haar beschikking heeft. Mogelijk zit er magie in de verste uithoek van het heelal. Mogelijk zit er magie in ieder atoom.'
Ze ging met haar hele lichaam op Erik liggen, vlijde haar gezicht tegen zijn borst en wreef zacht over zijn linkerschouder. 'Mogelijk is iedere lichtstraal verstrengeld met magie,' zei ze. 'Steeds kleinere en steeds snellere deeltjes zetten alles in een betoverend licht, zelfs licht zelf. Of hyperintelligent leven bepaalde dingen wel of niet doet, maakt niks uit, lieverd. De mogelijkheid doet alles oplichten. Het kan alle kanten op met verder dan ons geëvolueerd intelligent leven en met alle mogelijkheden open, worden intelligente wezens ruimdenkend, zelfs mensen. Dat laatste was een grapje.'
'Echt?'
'Niet helemaal. De mensheid lijdt momenteel aan collectieve stompzinnigheid met haar consumptiedrift, deeltjesversnellers, godsdienstwanen en verschrikkelijke dictaturen.'

Het mooier maken van alles wordt met iedere diepere laag die je doorgrondt, gecompliceerder, dacht Erik, terwijl hij zich prettig voelde vanwege het huidcontact met Raisa, die haar gezicht en borsten tegen zijn bovenlichaam had gedrukt. Het gecompliceerder worden van alles gaat mogelijk door tot in het oneindige. Natuurlijk wil iedereen de tovenaar zijn die het goede uit zijn toverstok schudt, maar sinds Harry Potter weten we dat dat niet gemakkelijk is en dat je er enorm voor moet afzien. De mensheid kan op het natuurkundige vlak nooit blinder worden dan nu. Dit veranderen wordt een enorme klus en zal mij onsuccesvol maken en daar moet ik vrede mee hebben. Bovendien heb ik straks de liefde van Anna, de waardering van Brenda en de hulp van Luuk. Mogelijk steunen Bram en Loes mij ook, terwijl Mike decennia leed vanwege zijn isolement.
'Mike wilde altijd dolgraag jouw held zijn,' zei Raisa. 'Als opvoeder, maar ook als wetenschapper. Het gaf hem de meeste inspiratie.'
'Mike werd genegeerd door mij.'
'Je negeerde Mike niet. Je bestudeerde zijn ideeën niet. Dat was precies wat je nodig had om je studie te kunnen doen. Mike werd genegeerd door zijn vader en grootvader, díe hadden hem meer waardering moeten geven. Je bent oké, Erik, veel meer dan je denkt. Onbewust nam je Mikes te kritische kijk naar zichzelf over. Het geluk van ieder intelligent wezen is zeer sterk verbonden met hoe dat wezen naar zichzelf kijkt. Jij bent oké.'
'Hoe keek Mike naar zichzelf?'
'Kritisch, maar ook met instemming, want Mike was in goed gezelschap.'
'De alcohol,' zei Erik, gelaten, terwijl hij zijn handen onder zijn hoofd schoof. 'Mikes toverdrank.'
Raisa drukte haar lichaam stevig tegen dat van Erik. 'De drank was inderdaad goed gezelschap voor Mike,' zei ze. 'We keken vaak jaloers toe als hij weer eens in z'n eentje zat te drinken en dolgelukkig uren wegdroomde. De volgende ochtend waren we níet jaloers, wel tijdens de drink-uren waarin zijn geest vrij zweefde. Maar ik bedoelde zonet geen toverdrank. Mike had goed gezelschap aan zichzélf.'
'Wat is dat?'
'Hij kon ondanks zijn zelfkritiek toch altijd met zichzelf door één deur, omdat integriteit de rots was waarop hij zijn leven bouwde en hij voldoende besef van die integriteit had. Zonder dat besef was hij inwendig afgebrand.'
'Waarom?' vroeg Erik.
'Langdurig onsuccesvol zijn, doorsta je alleen met voldoende moed, doorzettingsvermogen en liefde en die drie ontspruiten aan integriteit. Hoelang je jezelf ook voor de gek houdt, de tijd zet jou onherroepelijk voor de spiegel. Alleen gekken en narcisten verbergen zich levenslang voor zichzelf. Mike was geen gek en geen narcist en ondanks veelvuldig terecht veroordelen van zichzelf, begreep hij dat hij ook een fijn mens was.'

'Hij had duistere kanten.'
'Wie niet? Mike was eerlijk over zijn duistere kanten. Dat kenmerkte hem het meest van alles en maakte van hem een prachtig mens.'
'Waarom?'
'Je maakt nooit een stap vooruit als je het duister in jezelf niet belicht,' zei Raisa. 'Vergis je niet, Mike kon een klootzak zijn. We zijn allemaal van tijd tot tijd klootzakken. Het hoort bij wie we zijn.'
'Wat zijn we dan?'
'Een stelletje mafkezen die oneindig afzien voor stukjes geluk en daarbij aan een stuk door fouten maken, terwijl we tegelijk ook veel goeds doen. Geloof me, Erik, er is niks aan zonder worstelingen met jezelf. En trouwens, degenen met de minste worstelingen met zichzelf zijn de grootste klootzakken.'

Erik dacht aan Brenda's psychose en dat ze aan Bram en Lieke had gevraagd een week lang doeken voor alle spiegels op de boerderij te hangen, zodat ze weer op verhaal kon komen.
Brenda zat toen in een psychose, dacht Erik. Maar helemaal gek was ze niet, waardoor ze er met doeken voor zorgde niet *nog* meer ongewenste gevoelens in haar ziel te sluizen. Een week later had ze zichzelf voldoende onder controle om weer in de spiegel te kunnen kijken. Had ze vanaf dat moment weer goed gezelschap aan zichzelf? Het zit fout als je jezelf niet onder ogen kan komen, maar het is erger als je in de spiegel kijkt en wat anders waarneemt dan de werkelijkheid. Naar mezelf kijkend, vermoed ik dat veel mensen daar last van hebben.
'Je kan jezelf bekwamen in het vals waarnemen van je innerlijk,' vervolgde Raisa. 'Maar ongelukskruid woekert dan des te harder.'
'Weet je zeker dat je mijn gedachten niet meer leest?' vroeg Erik.
'Heel zeker. Je levenskwaliteit gaat vooruit als je écht in jezelf kijkt.'
'Wat bedoel je met écht in jezelf kijken?'
'Door spiegelende valsheid heen kijken.'
Allemachtig, dacht Erik. Brenda wilde doeken voor spiegels om te voorkomen dat ze de duivel in haar ogen zag, maar die duivel was niks anders dan de valsheid die Bram en Lieke in haar ziel hadden geplant opdat Brenda beter overleefde en nakomelingen voortbracht.
'Valsheid omhult jou in vele variaties,' zei Raisa. 'Je moet door de verpakking heen willen kijken, hoeveel pijn dat ook doet.'
'Ik moet dus mijn eigen valsheid begrijpen,' concludeerde Erik.
'Valsheid kan ook een verkeerd beeld de andere kant uit zijn. Het beste gezelschap wat Mike had, was jij.' Raisa tilde haar hoofd van zijn borst en keek hem aan. 'Als jong ventje was je al een fijn kereltje en dat ben je altijd gebleven. Mike had zich geen beter gezelschap kunnen wensen dan jij. Je hebt geen flauw idee hoe enorm je Mike hielp. Je hebt ook geen flauw idee hoe fantastisch jouw aardigheid is. Net zo goed ben je net als ik en iedereen van tijd tot tijd een klootzak. Maar je bent pas écht een klootzak als je daar niks van wil weten, want dan kijk je net als Klaas nooit door

spiegelende valsheid. Op aarde zijn veel zelfzuchtige sjacheraars als Klaas. Het is vooral dankzij hen dat jullie zo verschrikkelijk in de problemen kwamen.'

Raisa schoof wat omhoog en bestudeerde Eriks gezicht van heel dichtbij.
'Doe je kleren uit, Erik. Het kan me niet schelen als je een erectie krijgt.'
Ze ging weer ruggelings op haar witte gewaad liggen. Erik trok zijn lange witte broek en zwarte onderbroek uit en legde ze op het gras zodat hij op zijn kleren kon liggen en het gras minder in zijn achterwerk en benen prikte. Onmiddellijk voelde hij meer ontspanning.
'Weet je wat Mikes grote doorbraak in Madrid was?' vroeg Raisa.
'Nee.'
'Hij dacht na over ons! Hij dacht aan buitenaards leven dat hem mogelijk volgde en wat dat leven het liefste wilde.'
'Welk antwoord vond hij?'
'Hij dacht dat wij zo gelukkig mogelijk wilden zijn en alles zo gelukkig mogelijk wilden maken. Vervolgens begreep hij dat gevoelens de zin van het leven zijn. Dat werd de basis van alles wat daarna kwam.'
Erik was stomverbaasd. 'Dit wist ik niet,' zei hij. 'Maar het klinkt logisch, want Mike heeft altijd gezegd dat zijn filosofie over gevoelens de basis van al zijn natuurwetenschappelijke werk was. Had hij gelijk? Willen jullie zo gelukkig mogelijk zijn en alles zo gelukkig mogelijk maken?'
'Dat wil alles met een hart en voldoende hersencellen.' Raisa boog zich naar hem toe en gaf hem weer een zoen op zijn wang. 'Weet je wat het mooiste van de Olympische Spelen is?' vroeg ze vervolgens.
'Dat je met z'n allen in vervoering raakt omdat je held of heldin iets fantastisch voor elkaar krijgt.'
'Bijna. Wat je nu beschrijft, is inderdaad prachtig en brengt sterke emoties die terugvoeren naar oeroud groepsgevoel, maar de grote kracht van de Olympische Spelen zit in het zien van geluk bij mensen over de hele wereld en het daaraan gekoppelde besef dat die mensen exact als jou zijn en óók hun helden toejuichen. De Olympische Spelen en sowieso alle sportevenementen geven mensen wederzijds begrip, waardoor ze andere mensen meer geluk gunnen, óók de concurrenten. Vanwege exact dezelfde reden verkracht dopinggebruik de kernwaarden van sport. Valsspelen is anderen geen geluk gunnen. Doping stimuleert liegen in plaats van openmaken. Liegen en onsportiviteit liggen in elkaars verlengde. Sportieve strijd zorgt op een dieper niveau voor meer onderlinge verbinding tussen tegenstanders, maar gezamenlijke strijd brengt natuurlijk de sterkste verbinding, zoals bij vogelaars.'
'Vogelaars?' vroeg Erik, verbaasd.
'Vogelliefhebbers over de hele wereld begrijpen elkaar vanwege hun liefde voor vogels en hun strijd voor het behoud van alle vogelsoorten. Vogelaars in Nederland steken enorm veel geld en energie in het behoud van de grutto. Diezelfde grutto's worden op hun doortrek in Frankrijk soms door jagers afgeknald. Vogelliefhebbers in Frankrijk begrijpen de bloedende harten van de Nederlandse vogelaars tot op het

kapotgeschoten bot. Mensen die strijden voor natuurbehoud, voelen liefde voor de natuur en elkaar. Liefde voor de natuur brengt liefde voor mensen.'
'Hoe kan dat?'
'Het hart van de natuurliefhebber wordt gedomineerd door belangeloze liefde in plaats van eigenbelang.'
'Wanneer ontroeren wij jullie?' vroeg Erik.
'Tijdens zielsverschuivingen die niet of nauwelijks door andere mensen opgemerkt worden, vaak ook niet door de betrokkene zelf.'
'Wat bedoel je?'
'Ik heb het hier over iedere keuze die grootsheid dwars door de Melkweg doet stralen, omdat de keuze voorafgegaan wordt door glorieuze indamming van het eigenbelang. Zoals mannelijke zeepaardjes zwevend boven de bodem van de oceaan hun jongen op hun buik uitbroeden, broeden mensen fenomenale zielsverschuivingen uit. Velen van jullie stralen. Sommigen zonder dat ze er enig idee van hebben, zoals Anne Frank. Behalve haar vader zag geen mens haar kleurrijke geest, maar miljarden liefdevolle harten in het centrum van de Melkweg zagen Anne sprankelen. De tiener met het gouden hart beroerde ons diep, zoals zo veel heldhaftigen deden tijdens de inktzwarte periode van Hitlers dominantie.'
Erik voelde zich klein worden. 'Ik straalde de afgelopen jaren weinig met mijn ambities op het sterrenkundige vlak en mijn minachting voor Mikes werk,' zei hij.
'Dit is niet nodig, Erik,' zei Raisa, terwijl ze haar blikveld van de blauwe lucht naar zijn bruine ogen verlegde. 'Echt niet,' fluisterde ze erachteraan. 'Al jouw kleuren straalden. Iedere dag. Het is alleen dat ze onder een dikke laag stof zaten. Ik zag je lijden. Ik zag je afzien. Ik zag je stralen.'

Ik maakte fouten, dacht Erik, terwijl hij op zijn rug naar een eenzaam overtrekkend wit wolkje keek. Links- en rechtsom maakte ik fouten. Dat zal ik altijd blijven doen. Zo leer je. Zo werkt het bij ieder mens. Zo werkt het bij de mensheid. Zo werkt het ook bij Raisa's volk.
'Verdriet is geluk dat er had kunnen zijn,' zei Raisa. Opeens gleed er een glimlach over haar gezicht en straalden haar ogen. 'Ieder mens is dolende, totdat de ridder in hem opstaat. Jij werd vannacht een ridder. Geen dolende ridder, laat staan een ridder met een Droef Gelaat. Don Quichot wervelde in Mike, maar kreeg geen vat op jou.'
'Waarom niet?'
'Daarvoor zindert de liefde voor de hele aarde te diep in jou. Don Quichots egocentrisme maakte van hem een dwaas en dat gold ook voor Mike, die zich in een harnas van door hemzelf verzonnen en bewonderde theorieën stak om er talloze keren mee van zijn paard te vallen.'
Langzaam nam Erik een teug lucht en ademde voorzichtig uit. Ik word hier gezien, dacht hij. Vaak was ik er nauwelijks, maar hier *ben* ik en het voelt goed. Raisa laat me haar liefde voor mij voelen. Ik mag er zijn. Liefde doet ons groeien. Liefde maakt ons sterk. Geen mens kan zonder liefde. Misschien kan ook geen enkele planeet zonder liefde. Ik mag er zijn en ik *wil* er zijn. Ik wil ertoe doen. Niet door geld, status

of aanzien te verwerven, maar door het goede te zoeken en ernaar te handelen. Ik wil mijn menselijkheid beter ontwikkelen opdat ik betere keuzes maak. Keuzes waar ik met recht trots op kan zijn.

103

Erik keek naar de ruisende lichtgroene bladeren van de oude eikenboom van Bart Brandenburg. Iedere krachtige denker omfloerst alles wat hij onmogelijk kan weten met de grootste twijfels, dacht hij. Krachtig denken ontstaat door geen vals weten willen. Krachtig denken ontstaat door werkelijk willen weten wat waar is. Durven twijfelen brengt dieper begrijpen. Maatschappelijk succes loopt vaak parallel met het negeren van twijfels, waarop anderen de rationele verstarring moeten geselen opdat meer menselijkheid het licht ziet.
'Waarom geven twijfels mensen vaak een slecht gevoel?' vroeg Erik.
'Duizenden jaren geleden moesten jullie over het algemeen snel kiezen. Te veel twijfel deed dralen en dat kon tot de dood leiden. Snel kiezen en vervolgens hopen dat het goedkomt, is de bakermat van geloven. Geloven en aan de hand van je geloof doorzetten deed overleven. De evolutie programmeerde jou om te geloven. Geloven geeft goed gevoel zoals zoete voedzame bessen goed gevoel geven. Mensen die in het verkeerde geloofden, gingen dood en plantten zich niet voort. Zo werd het geloof van de winnaars het goede geloof, de Absolute Waarheid. Genetisch gezien is Absolute Waarheid goed, want het brengt jou nageslacht vanwege weinig twijfels. Voor het algemene welzijn is Absolute Waarheid slecht, want op de lange termijn brengt doorgaan op een verkeerd pad het faillissement van je planeet. Mensen snakken naar geloof en grijpen daardoor gemakkelijk naar Absolute Waarheden, waardoor wijze woorden vaak aan dovemansoren gericht zijn. De mensheid moet op dit punt ontwaken, opdat zij een gigantische vuist maakt tegen de Large Hadron Collider, de opwarming van de aarde en politieke en religieuze verstarring.'
'Waarom werden mensen altijd zo sterk gegrepen door verhalen over het hiernamaals en nu door verhalen over het heelal?'
'Ieder kind wil mysteries oplossen,' antwoordde Raisa. 'Dat geeft plezier. Als volwassene is het prachtig om de puzzel van het leven op te lossen. Filosofie en kosmologie reiken puzzelstukjes aan. Iedere volwassene lost voor zichzelf de puzzel op en het eindresultaat is bij ieder individu anders.'
'Loste jij de puzzel ook op?'
'Natuurlijk.'
'Vond je goede antwoorden?'
'Geen flauw idee.'

Een sterke geest kenmerkt zich door mentale kracht die doet twijfelen, dacht Erik. Met twijfels zweeft jouw geest boven andere weilanden en ontdekt het nieuwe bloemen. Overmatig veel individuele zekerheden schrapen, verschraalt het brein doordat rationele vleugels verstarren vanwege vrieskou producerende angsten.
'Waarom roepen vernieuwende mensen vaak weerstand op?' vroeg hij.
'Dieren worden angstig bij verandering en die angst zet zich vaak om in agressie. Mensen hebben hetzelfde. Als ik jou de berg met raadsels toon die jullie de volgende

miljard jaar op moeten lossen om te overleven, duizelt het jou. Mensen die een deel van de berg afgraven door raadsels op te lossen, worden agressief bejegend door mensen die de oplossingen als bedreigend ervaren in plaats van levensreddend. Iemand als Spinoza, die van de mens zo veel meer mens maakte door nieuwe oplossingen aan te reiken, ondervond daardoor veel weerstand.'
'Bij menselijke hoogtepunten komen behoudzuchtige krachten vrij,' concludeerde Erik.
'Vaak wel.'
'Wat is het mooiste geluid in de menselijke geschiedenis?'
'De roep om verdraagzaamheid.'
Verdraagzaamheid is het tegenovergestelde van radicalisering, dacht Erik. Klaas was een geradicaliseerd mens. Mike *leek* het, maar pleitte in een diepere laag voor verdraagzaamheid.
'Wat is de essentie van radicalisering?' vroeg Erik.
'Vrees verdringen door anderen ermee te besmetten. Zo vermenigvuldigt onnodige vrees zich en daarmee het kwaad. Psychische aandoeningen ontstaan vaak door onnodige vrees die wordt doorgegeven, meestal van ouders op kinderen.'
Erik dacht aan zijn intolerante overgrootvader die door zijn droom over Lieke een ander mens werd.
'Is Bram een goed mens?' vroeg hij.
'Ja,' antwoordde Raisa. 'Maar hij maakte heel ernstige fouten als echtgenoot, vader, grootvader en overgrootvader.'
'Wat was zijn grootste fout?'
'Zijn weigering om in zichzelf te kijken, waardoor betere visies op zijn innerlijk buitenboord bleven en fouten niet aangepakt werden.'
'Het lijkt me afschuwelijk als je levenslang rondloopt met innerlijke duisternis,' zei Erik.
'Klopt, je wil van je nare gevoelens af, maar vermenigvuldigt ze door anderen ermee op te zadelen. Brams onderbewustzijn had het door, maar zijn bewustzijn wilde nergens van weten, zodat hij zich stelselmatig ongelukkig voelde vanwege achtergronddreiging door schemerend schuldgevoel. Waar je onderbewustzijn jou in alle oprechtheid vertelt dat je zo slecht nog niet bent, voel je je stukken beter. Je leven wordt steeds zinlozer als de drie-eenheid openheid, eerlijkheid en integriteit te weinig bloeit.'
'Het is fijn als je open kan zijn naar een ander.'
'Een mens naar wie je open kan zijn, is goud. Een goede vriend of geweldige partner, is fantastisch.'
Ik had die vriend of partner nooit, dacht Erik. Ik heb nooit beseft hoe slecht ik ervoor stond, al voelde ik het wel. Of was Mike meer een vriend dan een oom? Was Brenda meer een vriendin dan een oma? Het ongeluk van mijn ouders had enorme impact. Trauma's doen alles kromgroeien. Ik werd net als Mike een kluizenaar om mezelf te beschermen. Mijn omstandigheden deden me scheefgroeien, maar

genetisch is er natuurlijk ook van alles fout, want zo werkt dat bij iedereen. We zijn allemaal imperfect.

Erik lag nog steeds op zijn rug en keek naar de blauwe lucht. Luisterend naar het kabbelen van het water tegen de houten paaltjes, vroeg hij zich af of de paaltjes verrot waren. Ze zijn zowel verrot als niet-verrot, dacht hij. Gesteld dat ik nu met iets buitenaards te maken heb, is het maar net wat het computerprogramma waar ik nu in zit tevoorschijn tovert als ik naar de paaltjes ga kijken. Zo is het ook met leven na de dood. Zolang ik leef is er leven na de dood en geen leven na de dood. Het is maar net wat de dood tevoorschijn tovert als ik de pijp uitga. Ik wil me daar niet druk over maken. Ik wil me druk maken over wie ik wil zijn en wat ik wil doen. 'Wil het weten!' schreeuwt de mens in mij al twaalf uur harder en harder. 'Wil weten hoe je van je planeet een paradijs maakt! Wil weten wat wérkelijk goed is!' Mensen vergissen zich vaak verschrikkelijk. Veel mensen haatten Spinoza en veel mensen hielden van Hitler. Wilden ze *werkelijk* weten wat goed was? Haat en liefde kunnen blind maken. Haat leidt tot foute moordaanslagen. Liefde leidt tot ongewenste zwangerschappen. Het doden en maken van een ander zijn ultieme vormen van macht over een ander. Niets is zo bepalend voor geluk als het vernietigen en creëren van leven. Als de mensheid ooit zover komt dat zij nieuw leven op een planeet creëert, moet zij heel goed weten wat ze doet. Je wil de boel opstarten met een bacterie die intelligente wezens vol liefde brengt, geen haat knorrende varkens met briljante hersenen. Het is bizar dat veel intelligente mensen hun brein gebruiken voor zo veel mogelijk persoonlijk gewin terwijl ze weten dat ze daarmee andere mensen en de natuur kapotmaken. Wat is er mis met ons? Ging het al fout met de allereerste bacterie op aarde? Zijn wij een fout van verder dan ons geëvolueerd intelligent leven dat een verkeerde bacterie naar de aarde bracht? Ook daar wil ik me niet druk over maken. Of we wel of niet een intelligente soort zijn die zichzelf gaat overleven, doet er niet toe. Of we ons best gaan doen om van de aarde een plek te maken waar alles en iedereen gelukkig kan zijn, doet ertoe. Het gaat niet om het eindresultaat, het gaat om je best doen.
'Hoe banger je bent, hoe meer diepgang een zware last voor je is,' zei Raisa. 'Bange mensen haten daardoor meer, terwijl hun door gebrek aan diepgang geteisterde brein met de wolven in het bos mee jankt. Mensen als Klaas zijn mislukte persoonlijkheden. Zielige hoopjes, tot de nok gevuld met haat, frustratie en rancune als gevolg van verdrongen diepe angsten. Onmacht in de kindertijd door te grote machtsdrang van ouders doet mensen als Klaas macht over anderen verwarren met een persoonlijkheid zijn.'
'Klaas was de baas van de afdeling theoretische natuurkunde in Groningen,' zei Erik. 'Er zijn maar weinig mensen die in een positie van macht over anderen komen.'
'Verreweg de meeste mensen komen in een positie waarin ze enorme macht over anderen uitoefenen.'
'Hoe dan?' vroeg Erik, verbaasd.

'Veel mensen regeren als een dictator over de emoties van hun kinderen, waardoor ze hun kinderen te veel gevoelens laten inslikken. Zoals dictators mensen elimineren, elimineren dictatoriale ouders gevoelens van kinderen. Ouders zijn soms net zulke monsters als Hitler en Stalin, het is alleen dat ze enkel macht over hun kinderen verwerven. De oorsprong van oorlogen voert altijd terug naar de jeugd van dictators. De oerbron is altijd het heilig verklaren van beide ouders of één van de ouders opdat innerlijke gebreken van kind en ouders of kind en één van de ouders onzichtbaar blijven.'
'Hoe elimineren ouders gevoelens bij hun kinderen?' vroeg Erik.
'Door ze bang te maken voor uitstoting. Vandaar dat de meeste mensen worstelen met onbestemde angsten die ze niet begrijpen. Velen van hen vereren hun ouders in plaats van kritisch naar hen te kijken. Je kan ook politieke of religieuze leiders vereren. Of acteurs, muzikanten of wetenschappers. Met heiligverklaringen schuif je onbestemde gevoelens onder het vloerkleed. Heiligverklaringen zijn onbewust bedoeld om jezelf voor mentaal gezond te houden terwijl je ziek bent. Op iedere planeet met intelligent leven zijn heiligverklaringen de opmaat naar rampen. We kennen geen planeet waar dat anders is of was. Iemand heilig verklaren, is iemand perfectie toedichten. Het is het moment waarop al het goede de nek wordt omgedraaid, want vuil zien, doet schoonmaken. Dat was de kracht van Mike.'
'Mike?'
'Mike zag vuil,' vervolgde Raisa. 'Hij haalde alles wat stonk boven water, ook zijn eigen smerigheid, daar begon het juist mee. Overal zit vuil dat raderen blokkeert. In jou, in mij, in iedereen. Mike had het vuil spotten niet van vreemd, want zijn moeder doet het ook.'
'Wat is essentieel voor het zien van je eigen smerigheid?' vroeg Erik.
'Openheid, eerlijkheid en integriteit.'
'Waartoe leidt het zien van je eigen smerigheid?'
'Tolerantie, betrokkenheid en liefde.'
'Waar dient al het vuil voor?'
'Zelfbescherming. Daarom zagen Brenda en Mike zo veel vuil.'
'Wat bedoel je?' vroeg Erik, verbaasd.
'Ze kraakten steeds weer een volgende laag van hun beschermende harnas, wierpen die laag af en voelden hun grotere kwetsbaarheid. Vervolgens vergrootte hun weerbaarheid vanwege eeltvorming. Je ziet dan steeds scherper hoe harnassen menselijkheid blokkeren. Ten slotte besef je dat harnassen evolutionaire zelfbeschermingsmechanismes zijn die je voorouders ontwikkelden en dat de narcist in jou je te grazen neemt als je de schilden niet wil zien. Daarop opent je ziel zich zo veel meer en word je zo veel meer mens en verbind je je zo veel sterker met de mensen die net als jou hun kleuren onder het stof vandaan halen. Op iedere planeet met prille intelligente wezens ontstaan rationele kankers vanwege doorschietend eigenbelang. Eigenbelang woekert in ons allemaal, want je verliest je leven met te weinig. Je verliest je zelfrespect met te veel. Bedel nooit om respect, Erik. Geef het.'
'Waarom moet ik het geven?'

'Wanneer je al het leven om je heen respectvol benadert, krijg je automatisch respect van jezelf.'
'Waarom willen we zo graag zelfrespect?' vroeg Erik.
Raisa ging staan, pakte haar witte gewaad en drapeerde het als een sjaal rond haar hals. Ze zag er ineens uit als een fotomodel. 'Respect van anderen geeft meer kans op nakomelingen,' zei ze. 'Verlangen naar respect van anderen werd door de evolutie in onze genen gekerfd. Respect van anderen is belangrijk voor je positie in de groep en je positie in de maatschappij en daarmee belangrijk voor het overleven van jou en je gezin. Respect van jezelf is belangrijk voor jouw levensgeluk en het overleven van je planeet. Wil je respect van jezelf? Ontwikkel zuivere trots. Valse trots en vals zelfrespect zijn met elkaar verstrengeld. Al het kwaad ontspringt uit die verstrengeling.'

Brenda en Mike kregen weinig respect toebedeeld tijdens hun opvoeding, dacht Erik. Bram kleineerde Brenda en Mike opdat hij zich groot en sterk kon voelen met vals zelfrespect.
'Zochten Brenda en Mike zelfrespect toen ze zich tot jullie wendden?' vroeg Erik.
'Ja. Ze fantaseerden dat buitenaards leven hen geweldig vond, maar diep in hen ging het erom dat ze zichzelf oké vonden. Buitenaards leven kan jou natuurlijk ook slecht vinden en die gedachte komt maar al te gemakkelijk als je ouders jou als kind kleineerden. Brenda en Mike crepeerden zowat van angst tijdens hun psychose en ik overdrijf hier niet, maar vervolgens gingen ze dóór hun vrees voor ons en kropen ze uit een verschrikkelijk diep dal, wat hen mentaal immens veel sterker maakte.'
'Is het altijd angst dat mensen psychotisch maakt?' vroeg Erik.
'Altijd. Het onderbewustzijn van een kind stopt vrees onder het vloerkleed. Als bij een volwassene die vrees te hard tevoorschijn springt, slaan de stoppen door. Brenda en Mike haalden een enorme kluit angst onder het vloerkleed vandaan, aanvankelijk tot hun enorme spijt, want ze doken in een psychose, maar ze kwamen eruit door ons verrot te schelden, wat we fantastisch vonden. Hadden Brenda en Mike ons niet uitgescholden dan waren ze nu dood, gek, aan de emoties afvlakkende medicijnen of geradicaliseerd.'
'Geradicaliseerd?'
'Ja, dan hadden ze voor een Absolute Waarheid gekozen om hun vrees te onderdrukken.'
'Wat voor Absolute Waarheid?' vroeg Erik.
'Bijvoorbeeld geloven dat Jezus je beschermt als je genoeg bidt. Je hebt er natuurlijk een hoop tussen die ineens bevangen worden door De Heer. Het betekent niets anders dan dat er diepe angsten vanuit de kindertijd naar boven komen die beteugeld worden door bescherming bij God te zoeken. Het is niet God vinden. Het is onbewuste angsten vinden, om vervolgens op de vlucht te slaan door ons als reddingsboei te grijpen. Maar macht over henzelf is voor dergelijke mensen vaak onvoldoende. Regelmatig misbruiken ze ons door zogenaamd namens ons macht uit te oefenen over andere mensen of dat in ieder geval te proberen. Wat wij willen, interesseert

hen niet. Ze wentelen zich in misplaatst superioriteitsgevoel omdat ze menen dat wij achter hen staan terwijl ze hun eigenbelang botvieren. Ze veroorzaken veel leed door valse zekerheid te zuigen. Wat ze werkelijk doen, is machteloosheid van hun kleutertijd wissen door er een immobiliserende goddelijke laag overheen te leggen. Als je valse zekerheid overboord gooit, bouwt je geest betere visies. Dan doe je het tegengestelde van wat jullie planeet tot dusverre het meest beschadigde: vastbijten in Absolute Waarheden en naar andersdenkenden uithalen, wat zonet gebeurde toen je opa het hoofd van zijn zoon probeerde te verbrijzelen.'
'Mike zag de oneindigheid van het heelal als een Absolute Waarheid.'
'Mike zei dat je nooit kan weten, laat staan bewijzen, dat het heelal oneindig oud of oneindig groot is en zo denken wij ook. Mike dacht dat de relativiteitstheorie fout was, dát was zijn Absolute Waarheid. Klaas' Absolute Waarheid was dat de theorie goed was. Een eerste bres slaan, is vaak het moeilijkst.'
'Hoe komt dat?' vroeg Erik.
'Door vrees voor het onbekende. Roei door de angst waarmee het verleden grip op jou heeft en je leven wordt een avontuur. Veel mensen kauwen in maar al te bekende weilanden op verdroogde troep. Niet omdat ze geen frisheid willen, die willen ze juist heel graag.'
'Wat houdt hen tegen?'
'Hun geest verhing zich aan angstschokkend schrikdraad.'
'Wat voor schrikdraad?'
'De borden met "waag het niet mij te verlaten" van de structuren die veiligheid en zekerheid bieden.'

Raisa gooide haar gewaad op het gras. 'Heb je al eens naakt in het meer gezwommen?' vroeg ze.
'Nee.'
'Dan wordt het hoog tijd dat je dat doet.' Ze liet zich in het water glijden.
Erik stond op en volgde haar.
Het water was na bitterkoude aanvang aangenaam fris. Ze zwommen het meer op en zetten koers naar het eilandje Heemstede. Erik keek over zijn schouder naar Het Kasteel en daarna naar het huis van de butler. Ik vind alles best, dacht hij. Als ik straks Anna maar zie.
'Vernietig de hel van intolerantie of hij vernietigt jullie,' zei Raisa, terwijl ze gestaag met hun schoolslag vooruitkwamen.
'Hoe vernietig je intolerantie?'
'Met de vrijheid om te voelen, denken, zeggen en schrijven wat je wil mits je daar anderen niet mee beschadigt. En met het creëren van gelijke kansen voor alle kinderen op aarde. Rechtvaardigheid is uiterst belangrijk voor intelligent leven. Wie rechtvaardig is, vecht harder.'
'Waarom?'
'Je vecht dan niet alleen voor jezelf, maar voor de hele planeet.'
'Hoe kijken jullie naar kinderen?' vroeg Erik.
'Kinderen blijven altijd het meest waardevolle.'

Ineens dreven de twee overgebleven futenkuikens vlak voor hun gezicht langs, direct gevolgd door hun ouders. Raisa en Erik keken elkaar aan en glimlachten. Mogelijk zijn ze al vergeten dat hun broertje of zusje de lunch was van een vis, dacht Erik. Misschien doet het de kuikens al geen pijn meer, maar ergens zit het *in* hen, want ze zijn nu extra beducht voor aanvallen van beneden. Haal noodzakelijke angsten binnenboord en gooi overbodige angsten overboord. Ik zal nooit bang zijn voor Raisa en haar volk en ook niet meer voor gebeurtenissen die *zo* toevallig zijn dat ik sterk voel dat er iets anders achter schuilt dan toeval. Mike en Brenda kwamen tot hetzelfde, maar zij scholden buitenaards leven verrot en ik zwem ermee in het Patterswoldsemeer. Het maakt ook niet uit *hoe* je het doet *als* je het maar doet: jezelf zuiveren van angst voor buitenaards leven, zodat je niet door onopgeruimde angst en overmatig eigenbelang de hel op aarde creëert, zoals fanatieke gelovigen zo vaak deden.
'Te vroeg bepaalde dingen weten, geeft te grote vrees,' zei Raisa. 'Dat geldt voor kinderen en dat geldt voor volwassenen. Jullie zijn er nog niet klaar voor om te weten of er ander intelligent leven in het heelal is en jullie zijn er nog lang niet klaar voor om met ander intelligent leven kennis te maken.'

'In een eindeloos oud universum zijn heel veel planeten met intelligent leven,' zei Erik. 'Dat kan niet anders. Ook zitten in zo'n heelal veel verder dan de mens geëvolueerde intelligente wezens. Ook dat kan niet anders.'
'Ja, dat zijn zekerheden in Mikes heelal. Maar iets als een zekerheid beschouwen, is niet hetzelfde als zekerheid hébben. In een eindeloos oud universum is al oneindig lang intelligent leven en dus mogelijk ook intelligent leven dat oneindig oud is, al kan dat niet, zou je zeggen. Maar het is exact hetzelfde probleem als met altijd nog kleinere en nog snellere deeltjes en een nog groter en nog ouder heelal. Waar is oneindig oud intelligent leven toe in staat? Dat is voor ons een even groot raadsel als voor jullie.'
'Kan je niet een tip van de sluier oplichten?' vroeg Erik. 'Jullie hebben vermoedens op dit vlak, dat kan niet anders.'
'Bedenk wat het kunstmatige intelligente leven dat jullie in een paar decennia ontwikkelden nu al kan. Denk vervolgens aan waar kunstmatige intelligentie bij ons mogelijk toe in staat is. En bedenk daarna waar kunstmatige intelligentie toe in staat is bij intelligent leven dat duizend miljard jaar oud is. Wij hebben sterk het vermoeden dat immens oud kunstmatig intelligent leven versmolten is met biologisch leven, omdat wij zelf al ver zijn op dat gebied. Met zo'n versmelting wordt intelligent leven niet alleen hyperintelligent maar ook hypergevoelig én hyperinteger. Mogelijk dat dergelijk intelligent leven in staat is om de belangen van ál het leven in acht te nemen dat zich in een straal van vele miljarden lichtjaren bevindt. Natuurlijk komt dergelijk leven uiterst dicht in de buurt van iets wat je God zou kunnen noemen. Overigens, áls er dergelijk leven bestaat hoeft dat nog steeds niet te betekenen dat er voor jou en mij leven na de dood is, omdat leven na de dood mogelijk technisch onrealiseerbaar is. Geloof me, Erik, alles is veel eenvoudiger met een big bang en de lichtsnelheid als snelste snelheid, maar alles is dan ook saai, zinloos en liefdeloos.'
'Hoezo liefdeloos?'
'Mensen voelen over het algemeen weinig liefde en wat ze aan liefde voelen is voor een groot deel het gevolg van bemoeienis van onze kant. Zonder ons had de mensheid zichzelf nog veel meer verloren in haat, hebzucht en eigenbelang. Het zal nog lang duren voor jullie beseffen hoe ongelofelijk belangrijk het is dat er voldoende intelligente soorten in het heelal zijn die zich heel krachtig ontwikkelen tot zeer liefdevolle wezens.'
'Waarom is dat zo belangrijk?' vroeg Erik.
'Kijk om je heen en zie hoe op aarde haat, hebzucht en eigenbelang enórm veel potentieel geluk kapotmaakte en kapotmaakt.'

Raadsels, dacht Erik. We zijn er nieuwsgierig naar en we willen ze weten, maar haat, hebzucht en eigenbelang zorgen ervoor dat we heel veel juist *niet* willen weten en dat niet-willen-weten is volgens mij het grootste kwaad op aarde. De onverschillige rotzak in ons moet verliezen. Zonder voldoende liefde voor de hele planeet zijn we gedoemd. Ik vermoed dat vooral hebzucht rotzakken van ons maakt. Ik hoop dat ik mezelf nooit meer beschaam met verlangen naar een kasteel.

'Een groot raadsel is het ontstaan van de eerste bacterie,' zei Raisa.
'Wat bedoel je?'
'Het ontstaan van een bacterie uit atomen en eenvoudige moleculen is als het opgraven van een nucleaire onderzeeër die al miljarden jaren onder het aardoppervlak ligt omdat destijds heel veel atomen toevallig samenkwamen. Het slaat nergens op.'
'Hoe verklaren jullie het ontstaan van bacteriën?' vroeg Erik.
'We vermoeden dat ze er altijd al zijn geweest en al oneindig lang verpakt in het ijs van kometen en planeten door het heelal zwerven.'
'Maar ooit zijn ze toch ontstaan?' vroeg Erik, verbaasd.
'Ja, zou je zeggen, maar precies hetzelfde geldt voor het heelal. We denken dat er altijd al bacteriën waren.'
'Dus mogelijk zijn bacteriën oneindig oud,' zei Erik.
'Mogelijk.'
'Dat geldt dan ook voor de eerste bacteriën op aarde.'
'Precies. Hun voorouders kwamen in een komeet die wij stuurden. Hun voorouders waren onze voorouders. Mogelijk waren de voorouders van onze voorouders al heel lang in het heelal, mogelijk eindeloos lang. Het is een raadsel dat ons nog steeds bezighoudt. Het raadsel van oneindig oude bacteriën is hetzelfde raadsel als het raadsel van oneindig oud intelligent leven. Jullie deden met de big bang de genesis over: creatie uit niets. Hetzelfde principe pasten jullie toe op het ontstaan van biologisch leven op aarde: creatie uit niets dan wel creatie uit losse atomen en simpele moleculen. De Bijbel bewaart het eindeloze voor na de dood, maar wij denken dat het eindeloze in het universum zit én in het biologische en intelligente leven dat zich in oneindige aantallen in dat oneindige universum ophoudt.'
'Zijn er raadsels die jullie angst inboezemen?' vroeg Erik.
'Net als bij jullie schuilen onze grootste angsten in onze keuzes. Jouw leven wordt sterk bepaald door jouw keuzes. Keuzes kunnen prachtige en verschrikkelijke uitkomsten brengen. Wat ons overkomt en waar we niks aan kunnen doen, maakt ons minder ongelukkig dan de stommiteiten die we begaan. We zijn onze keuzes en we zijn wat ons overkomt. Wat ons overkomt, is alles waar we niks aan kunnen doen. Het is het toeval in ons leven en in essentie doet het er in het geheel niet toe of dat toeval écht toeval is of geen toeval vanwege verder dan ons geëvolueerd intelligent leven. Wat we kiezen is een heel ander verhaal. Goede keuzes geven ons goed gevoel, foute keuzes slecht gevoel. Keuzes zijn leidend ten aanzien van hoe we ons voelen met onszelf. Jezelf een goed mens voelen of een slecht mens, maakt enórm verschil wat jouw geluksgevoelens betreft. Dat weet jij na vannacht maar al te goed met je gesteggel over maatschappelijk succesvol zijn versus succesvol zijn als mens. Daarom schuilt in kiezen onze grootste angst, maar het zijn niet de keuzes *an sich* die ons bang maken.'
'Wat dan wel?'
'We willen graag dat de motivatie van waaruit we kiezen, goed is. Met foute keuzes waar we niks aan konden doen, hebben we vrede. Foute keuzes terwijl we ergens wel beter wisten, is een heel ander verhaal. Niemand wil liegen met "*ich habe es nicht*

gewusst". Natuurkundigen die niks deden aan de misstanden in hun vakgebied terwijl ze beter wisten, gedroegen zich schandalig. Mensen die het broeikaseffect verergeren met een vliegvakantie terwijl ze beter weten, gedragen zich schandalig. Onschuld voelen, is weldadig. Moreel al dan niet je voldoende inspannen om de juiste keuzes te maken, maakt het verschil tussen goed en slecht gevoel bij fijne individuen. Het bepaalt over het algemeen het lot van de intelligente soort. Ook wij worstelen dagelijks met betere en slechtere keuzes en de hoeveelheid integriteit waarmee we die keuzes maken. Ook wij vragen ons vaak af of we wel fijne wezens zijn en of onze keuzes wel integer genoeg zijn. Onder meer onze keuzes ten aanzien van jullie. Wij maakten keuzes die het lot van de mensheid beïnvloedden en daar hebben we ons vaak slecht door gevoeld.'
'Waarom?' vroeg Erik.
'We hebben ons krachtig ingespannen voor jullie, maar soms hadden we er geen zin in. Vaak lieten we de mensen in de steek door hun belangen minder in acht te nemen. Wij hebben ook onze sores, jullie zijn voor ons soms een mierenhoop tussen veel andere mierenhopen. Maar waar wij ernstige tekortkomingen laten zien omdat jullie ons te veel onze reet kunnen roesten, voelen we ons beroerd, zoals ouders zich soms beroerd voelen waar ze vermoeden dat ze tekortschoten ten aanzien van hun kinderen. Wij worstelen óók, Erik, net als mensen. Maar de worsteling vanwege verkeerde keuzes geeft ons de rauwheid die ons van tijd tot tijd moet treffen om de prikkeling tot beter handelen te voelen. Keuzes bepalen zeer sterk ons leven en dat van anderen en soms gaat het verschrikkelijk fout terwijl we beter wisten en dát zijn de momenten die wij het meest vrezen. We vinden het verschrikkelijk als we tekortschoten omdat we onvoldoende ons best deden. Wij vermoeden dat dat voor al het intelligente leven geldt.'
'Echt al het intelligente leven?'
'De rotzakken maakt het allemaal minder uit. Maar rotzakken kunnen veranderen. Mike deed niet altijd zijn best en toen hij doodging was er op dat vlak nog een lange weg te gaan voor hem, maar hij veranderde wel. Mensen kunnen veranderen, Erik, mensen kunnen andere keuzes maken vanuit andere motivaties, vanuit meer integriteit, vanuit meer innerlijk goud. Wereldwijd kunnen jullie op allerlei manieren uiterst krachtig de schaar in egoïsme zetten. Wereldwijd kunnen jullie veel fijnere mensen worden. Of jullie daar hard voor willen knokken of niet, bepaalt zeer sterk het lot van de mensheid en de aarde. Het bepaalt ook jullie levensgeluk.'
'Hoezo bepaalt het ook ons levensgeluk?'
'Waar jullie voldoende je best doen om fijnere mensen te worden, vangen jullie vaker een glimp van het paradijs,' antwoordde Raisa.
'Wat voor glimp en waarom vangen we die glimp dan vaker?'
'Waar je een fijner mens probeert te worden, voel je sterker dat het mogelijk is om een aards paradijs te creëren, omdat je dan vaker een aards paradijs aan de horizon ziet liggen. Vaker een paradijs zien, maakt gelukkiger. Je voelt dan meer liefde voor alles en iedereen en meer hoop. Je levensgeluk neemt toe als de wereld waarin je leeft een fijnere wereld wordt en dat wordt het waar jij een fijner mens wordt, maar je

levensgeluk neemt dan vooral toe omdat een fijner mens eerder en vaker het paradijs in zijn hart waarneemt.'
'Wat bedoel je met het laatste?'
'Leven is prachtig waar je veel liefde voor andere mensen, de natuur en de hele aarde voelt,' antwoordde Raisa.
'Ik snap het niet.'
'Met zinderende liefde voor het geheel klopt er een paradijs in je hart. Dat paradijs kan je pas bevatten als je die liefde voelt. Vaak voel je die liefde slechts kort, maar áls het er is, voel je je even gelukkig met jezelf en alles om je heen. Je neemt dan even het paradijs in je hart waar. Een dergelijke waarneming doet je beseffen dat er wegen naar een aards paradijs zijn.'
'Waarom?' vroeg Erik.
'Waar groot geluk gevoeld wordt, ontspringt hoop, moed en immens doorzettingsvermogen.'

De natuur heeft als diepste drang voortplanting, dacht Erik. Ten koste van alles. Sommige zalmsoorten sterven nadat ze hun eitjes of zaad in de rivierbedding spuiten en dienen zo als voedsel voor hun toekomstige jongen. De drang tot voortplanting zit ook in mij en het zat ook in mijn vader en moeder en *hun* vaders en moeders en *hun* vaders en moeders. Raisa's volk plant zich voort door planeten met bacteriën te bevruchten. Alles draait om voortplanting, maar geen zalm vindt zijn weg zonder liefde. De vrees voor de dood is een briesje vergeleken met de storm van angst om onbemind te blijven. We hebben liefde nodig. Als baby, maar ook als volwassene en mogelijk zelfs als planeet. Hoe ouder je wordt, hoe belangrijker het is om steeds sterkere liefde te voelen voor al het leven op je planeet, zodat je elke dag weer je best doet om alles mooier te maken. Steeds sterkere integriteit die de hele aarde omspant en ook alle toekomstige generaties op aarde, doet ons meer mens worden, waarop onze geest zo veel meer flitst met vitaliteit. Bij het ouder worden voelt een gezonde ziel steeds grotere liefde voor alles wat leeft. Klaas werd een hol vat, een haatdragende ongeïnspireerde zak die levensgeluk van anderen kapot moest knagen om overeind te blijven. Waar jouw menselijkheid afbrandt, verlies je van jezelf. Onthutsend veel mensen beschamen zichzelf terwijl ze in de ogen van hele kuddes grandioos zijn. De drang tot voortplanten bracht het verlangen om veel voor te stellen. Hitler wilde enorm veel voorstellen. Dictators willen enorm veel voorstellen. Met het etaleren van geld, goederen en hol levensgeluk tonen miljoenen hoe groot ze zijn, niet beseffend hoe klein de engel in hen werd vanwege overmatig eigenbelang. We moeten veel beter de valkuilen van onze ziel doorgronden om beter te scoren op het vlak van integriteit, liefde voor de hele aarde en alles en iedereen levensgeluk gunnen.
'Iedere intelligente soort die voor de problemen staat die jullie anno 2019 op aarde hebben, heeft miljarden individuen nodig die met integriteit, moed, eerlijkheid en heel veel liefde de planeet over het slagveld sleuren,' zei Raisa.
'Wat voor slagveld?'

'Het slagveld waarop iedere planeet zichzelf als donzig maar bevuild kuikentje moet reinigen om niet als de Titanic voorgoed onder water te verdwijnen. Het wereldwijde slagveld waarop ondemocratische krachten kwetteren, klimaatverandering zich roert en deeltjesversnellers als een tijdbom tikken. De aardbol heeft moderne ridders nodig om door haar kritieke fase te komen. Ridders die voldoende van overmatig eigenbelang gezuiverd zijn. Miljarden ridders. In de eerste helft van de jaren veertig van de twintigste eeuw hebben jullie verschrikkelijk moeten vechten om het kwaad een slag toe te brengen, maar in de eenentwintigste eeuw moeten jullie met veel en veel meer mensen knokken om het kwaad definitief te verslaan. Dat kan alleen als vele miljoenen van jullie sterven om te voorkomen dat er vele miljarden sterven in een hel van ellende door dictatuur en klimaatverandering. De mensheid beseft totaal nog niet wat voor immens bikkelharde strijd zij zal moeten voeren tegen het kwaad. Het kwaad in de vorm van mensen die te sterk kozen voor verkeerde afslagen en het kwaad in de vorm van onvolkomenheden in ieder van jullie.'
'Wat gebeurt er als we niet door de kritieke fase komen?' vroeg Erik.
'Dan vernietigen jullie jezelf.'
'En als we er wél doorheen komen?'
'Dan ontspringt er wereldwijd een zeer krachtig verlangen om van de aarde een mooie plek te maken door intensieve samenwerking. Dat zal zich dan in bijna ieder mens uiten. De aarde kan dan een parel in de Melkweg worden, een zegen voor het sterrenstelsel. Maar besef dat je niet het prinsesje bent dat gered wordt en zeker niet door ons. Met genoeg stommiteiten vernietigen jullie jezelf. Instinct maakt in iedere omstandigheid intuïtieve keuzes. Dat doe je als dier, als mens en als mensheid. Intelligent leven dat onvoldoende stinkende instincten doorgrondt, vernietigt zichzelf. Zie het grote plaatje.'
'Wat voor plaatje?'
'Zie alle zielendraadjes in jou en hoe ze interacteren met alles,' antwoordde Raisa, zacht. Ze hield haar schoolslag stil en fluisterde: 'Doorzie jezelf en de werkelijkheid voldoende en je laat je planeet sprankelen. Doorzie jezelf en de werkelijkheid onvoldoende en je vernietigt het bolvormige huis waarop je met miljarden woont. De aarde is een enorm web met gigantisch veel interacties. Het maakt dat ieder mens zich van tijd tot tijd heel klein voelt. Maar met goede visies en integer handelen kunnen jullie allemaal uitgroeien tot fantastische wezens die de planeet geweldig goeddoen. Jullie gaan getroffen worden door enórme ellende als jullie niet met zijn allen uiterst krachtig en integer wereldwijd gaan samenwerken, maar ik verzeker je: waar miljarden mensen over de hele wereld erin slagen om enórme stappen als mens te maken, gaan jullie je heel goed met jezelf en elkaar voelen. Het is bijna niet te bevatten hoe sterk de mensheid moet veranderen en wat voor een enorme inspanning dat gaat kosten, maar het is ook nauwelijks te bevatten wat voor extra's dat de aarde in allerlei opzichten brengt. Als jullie tot de wereldwijde inspanning weten te komen die zo hard nodig is, gaan er op allerlei manieren ongenadig veel kleuren sprankelen in de harten van vele miljarden mensen. Die kleuren brengen magie en betovering. Die kleuren brengen een oceaan van creativiteit. Die kleuren brengen

enórm doorzettingsvermogen en duurzaam opverende liefde. Die kleuren zijn de kleuren van een aards paradijs.'

Ieder kind verlangt ernaar om iets moois te doen, dacht Erik. Iets nobels. Iets wat anderen gelukkig maakt. Dat kind verlaat ons nooit. Verlangen naar ridderlijk gedrag is een wezenlijk onderdeel van ons, het vlamt in ieders ziel. De ridder in ons herbergt liefde voor al het leven op de planeet. De Don Quichot in ons huisvest geestrijk emotioneel goud. De afgelopen halve eeuw leek je haast een dwaas als je niet op de kar van carrière en geld sprong en zo werkt dat nog steeds voor heel veel mensen. Maar we hebben geen maatschappelijk succes nodig. We hebben humaan succes nodig. Een humane ziel zet de aarde bovenaan. Een humane ziel strijdt voor ieder mens op aarde. Een humane ziel strijdt voor alle soorten op aarde. Met de ridder hoog in het vaandel springen we hoger dan ooit. Verlangen naar nobel gedrag voedt onze ziel, verruimt onze geest, vergroot onze integriteit en brengt het doorzettingsvermogen dat we met zowat acht miljard mensen zo hard nodig hebben als we door steeds grotere rampen getroffen worden die elkaar steeds sneller opvolgen. Het stoppen van klimaatverandering en de definitieve afrekening met dictaturen gaan het uiterste van ons vergen, maar zullen er ook voor zorgen dat we als mensheid de grootste sprong ooit maken, want we hebben geen keus als we willen overleven: we *moeten* ver boven onszelf uitstijgen, onze ziel en geest *moeten* in heel veel opzichten betere paden inslaan.
'Wat is het verschil tussen ziel en geest?' vroeg Erik.
'Onze ziel bestaat uit onze gevoelens met onze gedachten op de achtergrond. Onze geest bestaat uit onze gedachten met onze gevoelens op de achtergrond. Gedachten zijn niks anders dan logische gevoelsrijtjes, dus is er in essentie geen verschil tussen ziel en geest, maar door de nadruk te leggen op gevoelens of gedachten, kan je toch onderscheid maken. We maken tenslotte ook onderscheid tussen gedachten en gevoelens, terwijl die in essentie hetzelfde zijn. Onderscheid maken tussen gedachten en gevoelens is te vergelijken met onderscheid maken tussen moleculen en atomen, die qua materiële essentie hetzelfde zijn.'
'Wat is het verschil tussen filosofie en psychologie?'
'Filosofie is begrijpen waarom je er bent,' antwoordde Raisa. 'Psychologie is vóelen waarom je er bent.'
'Kan je wat duidelijker zijn?'
'Filosofie is begrijpen dat alles om gelukkig zijn draait. Psychologie is vóelen dat alles om gelukkig zijn draait. Filosofie voedt je geest, psychologie je ziel. Zonder solide filosofische en psychologische ondergronden verbrand je als een feniks om jezelf weer uit je as op te bouwen, althans, als je niet te hard verbrandt. Dat geldt voor ieder individu, iedere groep mensen en voor de mensheid als geheel.'
'Wat zijn de bouwstenen die je gebruikt na verbranding?'
'Verantwoordelijkheidsgevoel, moed, rechtvaardigheidsgevoel, integriteit, maar vooral: liefde. Met onvoldoende liefde verbleekt alles tot een zinloze exercitie.'

'Wat is het mooie van liefde?' vroeg Erik, terwijl hij zag hoe een van de twee resterende futenkuikens snel over het water spurtte om bij een happende snoekbaars weg te komen.
'Liefde zorgt voor de zin van alles. Zonder liefde verbrandt alles tot as waar niks meer uit opbloeit.'
'Dus liefde is de zin van het leven?' vroeg Erik, verward. 'Ik dacht altijd dat gevoelens de zin van het leven zijn.'
'Dat dacht je goed, Erik, maar liefde is de emotie die alle andere emoties overstijgt. Liefde en prettig gevoel zijn zeer sterk met elkaar verbonden. Je voelt liefde voor alles wat prettig gevoel geeft. Je voelt haat voor alles wat vervelend gevoel geeft. Liefde doet verbinden. Haat doet afstoten. Gevoel is de zin van het leven, maar liefde géét zin om te leven. Met gevoel begrijp je de zin van het leven met je verstand. Met liefde begrijp je de zin van het leven met je gevoel. Met gevoel begrijpt jouw geest de zin van het leven. Met liefde begrijpt jouw ziel de zin van het leven. Filosofie is jongleren met gevoel, psychologie met liefde.'
Andermaal zag Erik een goudhaantje in de narcissen hangen en naar hem kijken. Ik hoef niet alles te begrijpen wat Raisa mij vertelt, dacht hij. Maar sommige dingen moeten we heel goed doorgronden. Niet om als mens of mensheid meer voor te stellen, maar om een stap te maken opdat miljarden mensen oude verlangens afschudden en nieuwe omhelzen. We hebben snoeihard scherper kijken nodig om af te kunnen rekenen met de hel waarin we beland zijn. Met betere verlangens verschijnen de contouren van een paradijs aan de horizon. We hebben sprankelende liefde voor onze planeet nodig, zodat zinderende inspiratie onze levens onaflatend zinvol maakt.

Erik dacht aan zijn vader en moeder, die hem overlaadden met liefde, en aan zijn oom Mike, die heel erg zijn best deed, maar natuurlijk nooit het gat kon vullen.
Erik keek naar rechts en zag hoe Raisa hem met twinkelende ogen aankeek. 'We doen het zo slecht nog niet,' zei ze. 'Naakt zwemmen is prettig, hè?'
Erik glimlachte. Raisa deed hem meer aan een jonge meid denken dan aan een vrouw van honderdeenentwintig.
'Zo direct als je bijkomt, ben je klaar voor alles, vergeet dat niet,' zei ze. 'Maak je even minder druk over de 7a's die je graag wil klimmen en geef je over aan je liefde voor Anna. Gevoelens en gedachten kunnen sprankelen en jij en Anna hebben veel integere innerlijke draadjes. Jullie kunnen prachtig bloeien. Ieder wezen wil wat moois brengen, Erik, en ieder wezen is bang om futiel te zijn.' Ze keek Erik weer aan. 'Als je zou kunnen kiezen, als álles mogelijk is, waar kies je dan voor?'
'Dat ik Erik van Iersel ben. Dat de aarde is zoals zij nu is en dat Mike en mijn opa er weer bij zijn. Ik wil mijn leven zoals het was, maar mét de ervaringen van de afgelopen nacht.'
'Dat is goed.'
'Waarom is dat goed?'

'Ervaringen zijn het belangrijkste voor onze ontwikkeling en daardoor essentieel voor het welzijn van de aarde. Goed dat je de ervaringen van de afgelopen nacht niet kwijt wil en goed dat je je oude leven terug wil.'
'Waarom is het goed dat ik mijn oude leven terug wil?'
'Alleen op jóuw rots kan iets groeien dat voor jou alles de moeite waard maakt en het is vaak dankzij je eigen vuil. We willen er zijn mét ons vuil en dáármee tot grote hoogten stijgen. Ons vuil geeft ons onze identiteit. Alleen met vuil kan je liefhebben.'
'Kan je alleen liefhebben met vuil?' vroeg Erik, verwonderd.
'Ik verheerlijk vuil niet. Vuil is beroerd. Net zo goed kunnen we niet zonder.'
'Waarom niet?'
'Perfectie is zo dood als wiskunde. Zonder de shit die ontstaat vanwege verlangen naar geluk, kan je onmogelijk volgende en betere stappen maken. Het vuil is het kwaad niet. Het kwaad is het vuil niet willen zien. Perfectie beffen is kwaad kwijlen.'
'Wat?'
'Al het kwaad op aarde ontstond door mafkezen die perfectie zagen om zich in vermeende heerlijkheid rond te kunnen wentelen. Zo ontstond de Genesis, de Bijbel, de Koran, Het Kapitaal, de relativiteitstheorie, de bigbangtheorie en het laat-het-aan-de-vrije-markt-over. Het kwaad is het niet willen zien van vuil. Het kwaad is perfectie claimen. Het kwaad is iets heilig verklaren, zodat het fouten spotten geen kans meer krijgt.'

Erik dacht aan de theorie waar zijn opa zijn hele leven aan had gewerkt. Door zijn werk aan de snaartheorie was Klaas uiteindelijk meer een wiskundige geworden dan een natuurkundige, omdat de snaartheorie geheel op wiskunde draaide.
Als mens was Klaas een smeerlap, dacht Erik. Waar smeerlappen een rotstreek kunnen leveren, doen ze dat. Dat is de wet der smeerlappen. Er zit een megaverschil tussen jouw ziel steeds verder zuiveren en hem steeds verder bevuilen. Precies hetzelfde geldt voor de aarde. Het is een *enorme* uitdaging voor de mensheid om op uiterst veel vlakken het kwaad in te dammen.
'Wat verstaan jullie onder het kwaad als jullie naar het heelal kijken?' vroeg Erik.
'Het kwaad doet intelligente wezens overleven, maar maakt van hun omgeving een hel.'
'Welke mensen vernietigen het kwaad?'
'Zij die geluk voor alles en iedereen willen zonder zich te verliezen in eenkennigheid. Het leven blijft enkel verrassen als je bij wil dragen aan het geluk en de vrijheid van alles en iedereen. Niet alleen het geluk dat er nú voor alles en iedereen kan zijn, ook het geluk dat er kan zijn voor alle mensen en alle natuur in de toekomst.'
'Waarom blijft het leven enkel verrassen als je bij wil dragen aan het geluk en de vrijheid van alles en iedereen?' vroeg Erik.
'Als het geluk van anderen jou gelukkig maakt, krijgt alles kleur.'
'Hè?'

'Ook de zwartste gebeurtenissen krijgen dan kleur, omdat duisternis springlevende kiemen opslokt die in het licht met terugwerkende kracht voluit gaan groeien. Dat licht kunnen we allemaal brengen.' Raisa leek te twijfelen of ze verder wilde spreken.
'Ja?' probeerde Erik haar aan te moedigen.
'Wij begoten de aarde met licht.'
'Hoe dan?'
'Bijna alle mensen gaven we duwtjes in de goede richting.'
'Zoals Mike met zijn 5000 peseta's?' vroeg Erik.
'Ja.'
'Waarom?'
'We probeerden mensen zover te krijgen dat ze geestelijk geluk prevaleerden boven materieel geluk. Je leven heeft geen glans als materiële goederen de glans moeten geven. Mike snapte dat vanaf zijn jongste jaren en haatte innerlijke verdorring. Je leven is een afgang als het veel voorstelt, maar niks waard is, sterker nog, als het veel voorstelt maar ondertussen de aarde kapotmaakt. De duwtjes die we Mike gaven, voerden hem met zijn levensbootje langs eilanden die hem de innerlijke rijkdom gaven waar hij naar verlangde. Eigenlijk precies zoals Darwin innerlijke rijkdom tankte op de Galápagoseilanden.'
Erik keek Raisa aan. 'Duwden jullie Darwin de Beagle op?'
Raisa gaf hem een knipoog. 'Zonder vogels heeft de natuur geen glans. Zonder vogels als Nicolaas Copernicus, Charles Darwin, Vincent van Gogh en John Lennon heeft de mens geen glans. Kleurrijke vogels ontstaan door duwtjes. We betoverden Darwin met vinken, waarna de evolutietheorie de kooi van religies versplinterde.'
'Welke mensen worden kleurrijke vogels?'
'Jullie kunnen allemaal kleurrijke vogels worden. Jullie kunnen allemaal met je levensbootje langs eilanden varen waar je innerlijke rijkdom tankt. Het is voor jullie allemaal de uitdaging om die innerlijke rijkdom op te pikken. Sommigen, zoals Klaas, laten het goud in hun hart dusdanig overwoekeren met eigenbelang dat ze de emotionele schatten die iedereen kan opgraven nooit zien. Goed en diep graven gaat gepaard met pijn en afzien. Klaas was lui en laf. Sommige mensen sterven uiterst berooid. Ze laten vaak veel geld en goederen na, die ze dankzij het kapotmaken van andere mensen en de natuur verwierven. Als je toch eens wist hoezeer ik de schurft heb aan IQ-rijke wezens die willens en wetens van hun leven een afgang maken door de smerigheid van het beest niet te willen zien opdat ze veel voorstellen in de ogen van zo veel andere fucking vuile miezers.'

Het zwemmen was fijn. Het bracht ontspanning. Heemstede kwam naderbij.
Mike was schrijnend alleen, ondanks honderden andere alternatieve denkers, die net als hij op een onbewoond eiland zaten, dacht Erik. Ik heb Anna die me helpt. Ik ben niet alleen.
'Is de aarde op te vatten als één groot levend organisme?' vroeg hij.
'Ja, zoals het contact tussen losse cellen uit kan groeien tot één multicellulair wezen, groeit het contact tussen individuele mensen ten slotte uit tot één multimenselijk wezen, dat zich voortplant door nieuwe planeten met biologisch leven te creëren.'
'Is de natuur op aarde ook onderdeel van dat multimenselijke wezen?'
'Ja. Er huizen tien keer meer bacteriën in en op jouw lichaam dan dat je lichaamscellen hebt. Bacteriën die geen mens kan missen, omdat je zonder je bacteriën heel snel doodgaat. Alleen al in jouw mond leven zevenhonderd verschillende soorten bacteriën. Toch beschouw jij jezelf, mét al je bacteriën, als één individu, één levend wezen. Zo is de aarde ook één levend wezen. Het geeft het leven van iedere biologische entiteit op aarde zin en die zin zien, geeft vitaliteit.'
'Waarom?'
'Je hoort erbij en mag doen wat je wil mits het de aarde helpt,' antwoordde Raisa. 'Ieder mens wil erbij horen. Ieder mens wil zich één voelen met de aarde. Maar ook de natuur hoort erbij. Zonder natuur is de aarde dood. Natuur vitaliseert. Ook fysiek, want door een bos wandelen stimuleert de processen in je lichaam vanwege contact met de natuur, waardoor je minder snel ziek wordt. Dieren en planten zonder spirit gaan snel dood of komen sowieso niet tot leven. In de natuur moet je talent hebben, maar vooral levenslust. Ervaar natuur, voel haar rauwe vitaliteit en er springt spirit in jouw rugzak.'
'Klaas had ook vitaliteit,' zei Erik. 'Was hij een goed mens?'
'We houden meer van Vincent van Gogh dan van Pablo Picasso en we houden meer van Mike dan van Klaas.'
'Waarom houden jullie meer van Vincent van Gogh dan van Pablo Picasso?'
'Talent heb je of heb je niet. Karakter verwerf je moeizaam door de belangen van alles en iedereen in acht te nemen. Je talenten exploreren, is totaal wat anders dan een goed mens zijn. Hitler exploreerde zijn talenten ook.'

Hoe krachtiger het intellect, hoe meer geestelijke betovering als voedsel dient, dacht Erik. Betovering van buiten die jou beroert en betovering die je uit je hoed schudt en anderen geeft. Van bacteriën naar meercelligen en van vissen naar mensen, betovering geeft de passie die het leven de moeite waard maakt. Zonder magie verdwijnt alles in een afgrond van zinloosheid.
'Waar je je krachtig verbindt met al het leven, leef je met meer passie en maakt jouw toekomstige sterven jou minder bang,' zei Raisa. 'Doodgaan is opzijstappen. Doodgaan is anderen een kans geven. Sterkere liefde voor anderen maakt grotere

bereidheid om plaats te maken. Met genoeg liefde wil je oud worden, maar niet té oud. Door hun eendimensionale liefde voor zichzelf stappen mensen met potsierlijke ego's moeizaam opzij. Doodgaan is dan een met diepe angsten overladen drama, zoals dat het geval was bij Picasso. Met minder ik-moet-wat-voorstellen in onze ziel ruisen eikenbladeren prettiger, stralen vliegenzwammen fijner en ruikt kamperfoelie beter, ook als jouw einde oplicht. Het is fijn als je je vredig voelt waar je lichtje dooft. Het is fijn als in het laatste herfstlicht het beeld van nog te ontspringen nieuw leven oplicht waar jij aan bijdroeg. Ontdoe jezelf van kooien en je ontdoet de aarde van kooien. De mens in jullie veert het sterkst op met vrijheid. Jullie zijn nog heel sterk gekooid door een jungle van geestelijke beperkingen die samenhangen met oersterke angst voor verlies van veiligheid en zekerheid. Lees Rutger Bregmans boek *Gratis geld voor iedereen*, Erik. Hij is nu bezig met een boek dat *De meeste mensen deugen* heet. De twee boeken brengen verbijsterend goede visies en zullen je helpen, maar lees bovenal *Waarom ben ik hier?* van Rens Bod als dat boek in 2023 uitkomt.'
'Waarom moet ik dat boek lezen?'
'Omdat het je een basis geeft. Een heel goede basis.'
'Wat voor basis?'
'Een basis om te worden wat we allemaal willen worden: een goed mens. Boeken waren, zijn en blijven het belangrijkst. Technologie bracht de afgelopen eeuwen nieuwe communicatie op aarde, maar boeken hoesten in jullie de beste innerlijke reflecties op en doen mensen geestelijk het beste rijpen. Pak wel de goede boeken. Omarm boeken met betere visies en word meer mens door het egoïsme in de tralies van oude kooien te ontmaskeren.'
'Wat voor egoïsme?' vroeg Erik.
'Egoïsme dat wij vaak zien in mensen die geld verdienen aan theorieën waarvan ze ergens wel weten dat die niet deugen. Boeken als de Bijbel en de Koran komen met theorieën die jou het grote geluk beloven. Veel mensen gebruikten die theorieën als verdienmodel en zo werkt het nog steeds. Boeken als de Bijbel en de Koran stimuleren corruptie vanwege de enorme bel geluk die ze jou na je dood beloven als je het goede geloof omarmt. Wat dacht je, ook ík zou allerlei corruptie in mezelf toestaan als me dat naar een plek brengt waar ik me net zo lang intens gelukkig voel als ik maar wil. Zelfmoordterroristen laden hun hart vol met enorme bakken corruptie, waarmee ze onvoldoende stilstaan bij de enorme bakken ellende die ze teweegbrengen. Het zijn mensen die zó gefixeerd zijn op hun eigen geluk in de vorm van hemelse vreugde dat ze het geluk van anderen met het grootste gemak torpederen. Het zijn egoïsten. Grote worsten vol hemels geluk brengen bergen corruptie. Maar sterke verlangens naar geld en aanzien brengen óók gekooide mensen, zoals het geval was bij Klaas. Geld en status kunnen net zo verslavend zijn als de belofte van hemels geluk.'
'Mogelijk hebben zelfmoordterroristen onbewust ook weinig moeite met doodgaan vanwege de geestelijke kooi waarin ze zitten. Kunnen gekooide mensen ook véél moeite hebben met doodgaan?'

'Picasso had dat dus, maar ook Klaas had moeite met doodgaan,' antwoordde Raisa. 'Al was hij wel dermate debiel dat hij ondanks alle ellende die hij veroorzaakte, zichzelf op zijn sterfbed ook nog geweldig had gevonden. Klaas had mazzel dat hij plotseling stierf, het vooruitzicht van de dood heeft hem nooit gekweld. Hij vond zichzelf een halve eeuw geweldig, terwijl Mike en Brenda altijd worstelden met zichzelf. Mike en Brenda hadden vaak verschrikkelijke onvrede met wie ze waren, wat heel onprettig is en ik jou niet toewens, maar Mike en Brenda waren wel vrij. Althans, vanbinnen, ze stonden vrijwel al hun gevoelens en gedachten toe, blokkeerden er slechts heel weinig van. Gekooide mensen vinden vaak geen innerlijke vrijheid, waardoor ze vanwege een schrijnend tekort aan menselijkheid anderen vaak weinig gunnen en hun ziel nauwelijks ontspannen kan meanderen. Adolf Hitler en Pablo Picasso, twee zeer verschraalde mensen, wilden dat anderen ook stierven toen ze doodgingen. Ze bevrijdden zichzelf onvoldoende om anderen geluk te gunnen. Mensen denken vaak dat Picasso bruisend leefde, maar hij vluchtte levenslang voor zichzelf, vooral de laatste dertig jaar van zijn leven. Degenen die duizend jaar oud willen worden, zijn vaak gekooid. Ergens voelen ze hun kooien, maar hun onderbewustzijn wenst de tralies niet te zien, waardoor ze vluchten in onzinnig oud willen worden. Ze willen oneindig nieuwe pret, maar steeds sterker opspelend denken aan de man met de zeis maakt ze grauwer en grauwer, totdat ze omvallen.'
'Was Picasso gelukkig?' vroeg Erik.
'Picasso leefde met zeer grote angsten die steeds grotere paniek brachten. Er zat valsheid in zijn inspiratie, omdat hij meer schilderde voor zijn roem dan voor het geluk van anderen. Hij was ongelukkig. Vincent van Gogh niet. Hoe hard Vincents leven ook was, hij voelde dagelijks liefdevolle verbinding. Verbinding voelen met anderen en hen alle geluk gunnen, geeft de golven liefde die het leven de moeite waard maken.'
'Vincent schoot zich een kogel in de borst.'
'Vincent sliep drie dagen na het schot heel vredig in. Hij vernietigde zichzelf omdat hij de oversteek naar een diepere waarheid niet maakte.'
'Wat voor waarheid?'
'Dat hij met al zijn integriteit, liefde, moed en doorzettingsvermogen een prachtig mens was,' antwoordde Raisa. 'Vincent had karakter in overvloed, maar besefte dat onvoldoende. Besef van de pracht in hem had Vincent de inspiratie gegeven om nog veel meer schilderijen te maken. Waar Picasso blind was voor de klootzak in hem, was Vincent blind voor de engel in hem. Picasso vernietigde daardoor anderen, Vincent vernietigde zichzelf. Picasso gunde anderen te weinig, Vincent gunde zichzelf te weinig.'
Met moreel onzuiver zand vervreemdt je ziel van zichzelf, dacht Erik. Want voor de moreel onzuivere ziel is zelfinzicht des duivels. Een moreel onzuivere ziel geeft zichzelf te veel *Lebensraum*. Maar je kan jezelf ook te *weinig Lebensraum* geven. Ik zit al zeventien jaar aan de kant.
'Als Hitler menigten toesprak met zijn door woede gedreven stem speelde er het volgende,' zei Raisa. 'Adolfs onderbewustzijn barstte van verontwaardiging vanwege

de klappen die hem als kind hadden getroffen. Verontwaardiging die hij als kind niet openlijk kon tonen, want dan had zijn vader hem doodgeslagen. Adolf toonde zijn vader zijn verontwaardiging door niet te huilen na dertig zweepslagen. Toen Adolf later de massa met haat in vervoering bracht, liet hij pijn uit een ver verleden resoneren. Het publiek deelde Adolfs haat en uitte dat in oorverdovende bijval. Zo deed Adolf zelfhulpsessies met tienduizenden volgelingen die ook allemaal haatten om zich net als hun leider te genezen van zieltechnische bloedingen uit hun kindertijd.'
'Rauwe moordlust is dus verlangen naar de heling van het kind dat nog niet kan tellen,' concludeerde Erik. 'Een kapotgeslagen kleuter gunt anderen geen geluk, want waar anderen wél geluk vinden, wordt het onrecht dat de kleuter werd aangedaan, nog veel groter. Zo ontstaat een ijzeren wet: het geluk van anderen moet kapot.'
Raisa keek hem verwonderd aan.

Was ik maar een gier, dacht Erik. Dan zweefde ik zonder zorgen hoog in de lucht.
Hij stopte met zwemmen en keek watertrappelend om hem heen. Het Kasteel was prachtig, maar hij voelde dat hij de volgende jaren veel gelukkiger kon zijn in het huis van de butler. Althans, als hij daar met Anna woonde. Erik had nog nooit alleen gewoond en nu moest het, behalve als Anna bij hem introk. Ineens voelde hij de leegte vanwege het wegvallen van zijn oom. Hij huilde.
Raisa ging achter hem watertrappelen en wreef over zijn schouders. 'Wil je terug naar het huis van de butler?' vroeg ze.
'Graag.'
Erik draaide zich om en keek Raisa aan. 'Mike was dus sowieso snel doodgegaan door slokdarmkanker. Oom Berend stierf jong aan kanker, maar meestal gaan mensen pas op latere leeftijd dood aan kanker. Mike was achtenveertig. Moest hij dood? Zorgde verder dan jullie geëvolueerd intelligent leven ervoor dat hij kanker kreeg?'
'We weten niet of Mike door toeval of buitenaards leven slokdarmkanker kreeg, maar in zeker opzicht komt het heel goed uit dat hij dood is.'
'Waarom?' vroeg Erik, boos.
'Mike was goed in het bedenken van theorieën, maar hij veranderde in een communicatieve ramp zo gauw hij probeerde zijn theorieën aan de man te brengen. Jij en Anna zijn niet goed in het bedenken van theorieën, maar wel goed in het begrijpen en verspreiden van theorieën. Jullie hebben het in je om propagandareuzen te worden. Nu Mike dood is nemen jij en Anna het stokje over. Als Mike was blijven leven was dat niet gebeurd. Mike moest dood.'
Een ijsvogel landde op Raisa's hoofd. Het vogeltje, iets groter dan een huismus, poetste zijn vleugels met zijn lange snavel. Erik bewonderde zijn blauwe rug, oranje borst en blauworanje kopje.
'Naast al het afzien is er voor ijsvogels veel magie en dat inspireert hen,' zei Raisa. 'De natuur maakt ons gelukkig. We zijn verantwoordelijk voor haar. De natuur en onze kinderen zijn het mooiste wat we hebben.'
'Heb jij kinderen, Raisa?'

Raisa's ogen begonnen te stralen. 'Twee meisjes. Ze zijn vijfenzestig en drieënzestig en hebben allebei met hun partners twee kinderen.'
'Heb jij een partner?'
'Ja.'
'Je zwemt hier naakt met mij. Ziet hij of zij dat? En je kinderen, zien die het ook?'
'Ze hebben er totaal geen moeite mee. Kom, we zwemmen terug.'
Raisa begon weer te zwemmen. De ijsvogel vloog weg.

Je kan als mens hoog klimmen, dacht Erik, terwijl hij zijn blik op het huis van de butler richtte. Dat is wat de afgelopen nacht mij leerde. Je haalt veel meer uit je leven als je onnodige vrees de baas wordt. Ik zal Mike missen, maar ik heb geen zin om net als Bram drie jaar depressief in het huis van de butler weg te teren. Voel het verdriet, loop er niet van weg, ga erdoorheen en leef.
'Wat is de belangrijkste overwinning van iedere intelligente beschaving?' vroeg Erik, terwijl ze heel langzaam zwommen.
'Het overwinnen van vrees voor wezens als wij.'
Erik draaide zijn hoofd naar links en keek Raisa aan. 'Ik ben niet bang voor jou.'
Raisa glimlachte. 'Overal in het universum overwint pril intelligent leven haar angst voor de dood met fantasie over eindeloos leven in het paradijs,' zei ze. 'Die fantasie is essentieel, want het doet overleven, maar het heeft een schaduwkant: vrees die groter is dan doodsangst, vrees voor de hel. Vergis je niet, Erik, dat is een afschuwelijke angst. Op iedere planeet moet intelligent leven die angstangel eruit trekken, opdat het zich beter ontwikkelt en de planeet gelukkiger kan worden. Veel mensen zijn er anno 2019 sterk van overtuigd dat er niets is wat hen volgt. Dat doet óók overleven, want het beschermt tegen angst voor ons. Onontkoombaar zullen met Mikes theorie uitzonderlijk veel mensen beseffen dat er veel meer kan zijn dan ze ooit bevroedden. Dat brengt vrees, waar jullie goed doorheen moeten komen.'
'De vrees waar Brenda en Mike tijdens hun psychose doorheen gingen,' zei Erik.
'Exact.'
'Wat hen lukte door jullie voor rotte vis te schelden.'
'Ja, maar nog veel meer door er jaren later op te vertrouwen dat áls wij er zijn, we jullie geen kwaad doen, integendeel.'
Dat wist ik niet, dacht Erik. Maar na deze ervaring zal het mij op dit vlak nooit aan vertrouwen ontbreken, al snap ik nu dondersgoed dat als de mensheid zich te kwaadaardig ontwikkelt, ver geëvolueerd intelligent leven er mogelijk voor zorgt dat we onszelf uitroeien. Worden te kwaadaardige rationele wezens door verder ontwikkelde wijzere rationele wezens geliquideerd? Na de afgelopen nacht verbaast me dat niet. In een oneindig oud heelal met supersnelle deeltjes is alles mogelijk. Het kan alle kanten op. Je kan dat zien als horror, maar ik zie het als magie. Het goede moet winnen. Steken we onze kop in het zand of steken we onze handen uit de mouwen? Roeien we onszelf uit of roeien we met de riemen die we hebben en pakken we onze problemen aan? Wie willen we zijn? Wie wil *ik* zijn? Ik wil integer zijn. Ik wil dat de aarde een mooie plek in het heelal wordt en dat alle mensen en de natuur winnen.

De honderd rijkste mensen op aarde hebben meer bezit dan de armste helft van alle mensen op aarde. Ik wil geen 'winnaar' worden door ook veel geld en goederen te verwerven, waardoor ik ook een mens word die veel andere mensen en de natuur doet verliezen. Ik wil geen meeloper zijn. Ik wil een winnaar zijn. Wereldwijd kunnen we allemaal winnaars worden door voldoende te knokken voor een aards paradijs. Wat kan mij een carrière schelen. Wat kan mij geld schelen. Wat kan mij kastelen schelen. Ik ben een mens en over een tijdje ben ik dood en het enige waar alles om draait is dat ik me een beetje goed voel. Hoe kan ik me goed voelen als ik andere mensen, de natuur en de aarde willens en wetens kapot laat gaan? Ver genoeg op het pad van een zekere bewustwording en je kan niet terug, dan moet je door, want weten dat jouw leven de levens van anderen kapotmaakt en *niet* jouw weg veranderen, is opzettelijk horror creëren. We rennen met zijn allen naar meer geld en meer goederen en weten steeds beter hoe we de aarde daarmee vernietigen. De mensheid is toe aan een omslag. We hoeven het alleen maar met voldoende mensen te willen en het gebeurt dankzij de dictatuur van de meerderheid in gezonde democratieën. Mensen zijn tot geweldige dingen in staat. We koersen linea recta naar de hel omdat we onze kop te veel in het zand steken, waardoor egoïstische rotzakken te veel de dienst uitmaken, maar we kunnen veranderen en van de aarde een geweldige plek in het heelal maken. We *kunnen* fijne mensen worden. In plaats van beschamend verliezen kan de mensheid ook glorieus winnen.

Erik keek weer naar het huis van de butler en vond het voor het eerst een prachtig huis. Mogelijk dat ik daar binnenkort met Anna woon, dacht hij. Dat hoop ik enorm, want het lijkt me verschrikkelijk om er alleen te wonen. Hoop geeft de duwtjes die ik nodig heb. Mike en ik waren kluizenaars, maar eigenlijk ook niet, want we hadden elkaar, we waren een groep, een hechte groep, al hadden we heel verschillende gedachten over het heelal.
'De aarde heeft hoop nodig,' zei hij. 'Waar wetenschap een dictatoriaal geloof wordt, heb je het niet over wetenschap, maar over een kwaadaardige tumor in de menselijke geest. Zo was het toen we onverdraagzame religies creëerden en zo was het toen de relativiteitstheorie en de big bang zogenaamde feiten werden. We hebben hoop nodig, opdat we licht zien als we buiten de groep dreigen te vallen.'
Raisa proestte omdat ze zich in het water van het meer verslikte. 'Dierlijke instincten doen de mensen voelen dat ze in zwaar weer terechtkomen als ze ingaan tegen het geloof van de groep,' zei ze, moeizaam. 'Sterke angst verlamt helder denken. Mensen hebben hoop nodig, opdat ze hun angsten overwinnen en betere visies ontwikkelen.'
'Er is al heel lang geloof in economische groei,' zei Erik. 'Maar ondanks al onze pogingen om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen, gaat de uitstoot van broeikasgassen gelijk op met de wereldwijde economische activiteiten van de mens. We moeten zo snel mogelijk uit de kooi breken die materiële luxe doet aanbidden. We moeten afstand doen van overbodige materiële luxe. We moeten geestelijk dusdanig groeien dat we onze val in een heel diepe afgrond vanwege "economische groei is goed" supersnel stoppen.'
'Een megaexplosie met een deeltjesversneller is een snelle killer, net als een heel sterke hartaanval. Jullie merken er niets van als de explosie krachtig genoeg is. De opwarming van de aarde is een langzame killer, net als kanker. Jullie gaan er beetje bij beetje aan kapot. In de twintigste eeuw stierven op aarde meer dan honderd miljoen mensen als gevolg van intermenselijk geweld. Mensen zijn naast agressief ook onverschillig en dat leidt ertoe dat de globale milieuproblematiek veel erger wordt dan tot dusverre voorspeld. Jullie stomen op naar een klimaat dat miljarden mensen doet sterven. Geloof in economische groei maakt niet gelukkig. Geloof in duurzaamheid wel. Geloof in de relativiteitstheorie en de big bang maakt niet gelukkig. Geloof in oneindige ontwikkeling in een eindeloos oud heelal wel. Jullie moeten naar het stilleggen van deeltjesversnellers. Jullie moeten naar wereldwijde persvrijheid. Jullie moeten naar economische krimp. Daarvoor moeten miljarden mensen bereid zijn individuele belangen in te leveren. Jullie kunnen kiezen tussen vrijwillig afstand doen van overbodige materiële luxe en beschamend kapotgaan.'

Zes maanden na een hartoperatie hebben mensen die in God geloven een drie maal grotere kans om nog te leven dan mensen die niet in God geloven, dacht Erik. In God geloven biedt voordelen. Het kalmeert. Het stelt jou gerust. Het zorgt ervoor

dat je minder strest vanwege twijfel over je keuzes, immers, laat het over aan God, laat God kiezen. Geloven in God zorgt er ook voor dat je de werkelijkheid niet wenst te zien zoals hij is, omdat de realiteit scherper zien, jou uit je comfortzone haalt. Geloven in God geeft geestelijk comfort. De realiteit scherper zien, gaat gepaard met twijfels, ook aan God en hiernamaals. Twijfelen aan God haalt je uit je comfortzone, helemaal als die twijfel je maatschappelijke positie in gevaar brengt. Twijfelen aan theorieën kan jou uit het comfort van de groep stoten. Dit begrijp ik na vannacht heel goed, maar je gemoedsrust in stand houden ten koste van je integriteit, vernietigt jouw menselijkheid. Angst in jezelf opwekken doordat je tegen de wil van God ingaat, is slecht voor je hart. Angst ontstaat ook door economische ellende. Vals geloof in economische groei versterkt klimaatverandering en doet ons mogelijk onafwendbaar naar miljarden doden gaan. Geloof in wereldwijde herverdeling van rijkdom door vermogen en inkomen extra te belasten, zal de planeet geweldig goeddoen. Hoe krijg je mensen zover om met minder genoegen te nemen? Dat lukt alleen met een wereldregering die het beleid bepaalt voor alle burgers op aarde. Zonder wereldregering krijg je belastingparadijzen waar de rijke mensen naartoe vluchten. Raisa's volk kan geweldig helpen bij het vormen van een wereldregering. Er kan op aarde zo veel ten goede keren als buitenaards intelligent leven zich aan de mensheid presenteert.

'Kan je me nogmaals vertellen waarom er ellende ontstaat als jullie de mensen op aarde vertellen wat goed is?' vroeg hij.

'Als wij mensen duidelijk maken dat we er zijn, gaan ze begrijpen dat we hun gedachten kunnen lezen en hun gevoelens kunnen voelen en we oppermachtig zijn. Mensen worden dan banger voor ons dan ze ooit voor de hel waren. Sommige mensen wenden zich dan tot oude religies, omdat ze ons als duivels zien. Die gaan eindeloos bidden voor hun eigenbelang in plaats van knokken voor wat goed is. Dergelijke geluk-verklotende ellende is echter peanuts vergeleken bij de emotionele kaalslag die ontstaat bij verreweg de grootste groep, de groep die níet debiel gaat bidden.'

'Wat voor emotionele kaalslag?' vroeg Erik, die het antwoord wel wist, maar scherper wilde doorgronden waar contact met Raisa's volk toe zou leiden.

'Wij leggen dan alle antwoorden aan de mensen voor. Mensen gaan vervolgens alles als zinloos ervaren, want het enige wat ze kunnen doen, is slaafs uitvoeren wat wij als het beste neerkwakken, omdat ze heel goed weten dat wij het écht allemaal beter weten. Contact tussen jullie en ons brengt allesverwoestende vooruitgang. Ieder individu moet langzaam ontdekken wat goed en slecht is en dat geldt ook voor de mensheid. We vernietigen het potentiële geluk van de mensen als we de leiding nemen. Het goede dat we dan doen, is een schijntje vergeleken met de enorme ellende die we dan veroorzaken. Jullie zouden je even euforisch voelen om daarna diep weg te zinken in loodzware depressies. Bepaalde kennis moet je zélf vinden, Erik. Eventueel na heel lang zoeken en heel veel pijn. Als wij mensen kennis geven, hakken we hun leven aan spaanders.'

Ik heb mijn plan, dacht Erik. Ik wil met Anna een boek schrijven. Ik wil met Anna bekijken wat goed en fout is. Raisa is fantastisch, maar het is goed dat ze straks

opzijstapt. Ik moet *zelf* ontdekken wat goed is. Ik wil *met Anna* ontdekken wat goed is. Alle wijsheden die Raisa me hier vertelt, zuig ik op als een spons, maar daarnaast wil ik me vanaf hier laten beïnvloeden door heel veel denkers op aarde. Ik wil eenkennigheid in een kwispedoor spugen. Ik wil de *poor lonesome cowboy* op de prairie. Ik wil onafhankelijk denken door me *niet* in een bepaald kamp te settelen dat me weliswaar veiligheid en zekerheid biedt, maar mijn denken corrumpeert. Ik wil over de kale koude vlakte trekken. Maar dan wel met Anna en het liefst ook met kinderen. Ik wil mijn dagen niet zoals Mike slijten. Ik sterf hier liever ter plekke dan dat ik eenzaam en verslaafd decennia doormodder zoals mijn oom dat deed. Fuck dat geromantiseerde *poor lonesome cowboy* op de prairie-gedoe, ik ben verdomme Lucky Luke niet! Je bent *helemaal* niet *lucky* in je eentje. Ik wil contact. Ik wil liefde. Ik wil kinderen. *Nu* snap ik pas waar het moeilijke van Mikes pad zat! En dan heb ik het nog niet eens over alle nonwaardering die hij gratis en voor niks decennia in zijn ziel geschoven kreeg!

Erik keek weer naar het huis van de butler en opnieuw drong het tot hem door dat hij daar nooit meer met Mike zou zijn. Nooit meer zou hij met zijn oom in de oude vertrouwde tuinstoelen aan het water zitten.
Ouders beschermen hun kinderen, maar op een bepaald moment sterven de ouders, terwijl de kinderen nog steeds naar bescherming verlangen, dacht Erik. Dat verlangen zorgt er mogelijk vaak voor dat kinderen voelen dat hun ouders toch nog ergens zijn en hen nog steeds op een bepaalde manier beschermen. Mike was niet alleen een oom. Hij was ook een vader. Ik had twee vaders en twee moeders. Heb ik nu alleen nog Brenda? Of kijken er drie anderen mee?
'Zorgde ons verlangen naar veiligheid en zekerheid ervoor dat we op aarde geesten, goden en God creëerden?' vroeg hij Raisa.
'Ja, maar jullie verlangden nog meer naar liefde.'
'Waarom?'
'Liefde ontstaat als een ander jou aanstaat. Liefde voelen is goedkeuring voelen. Goedkeuring voelen, is veiligheid en zekerheid ervaren. Maar zoiets besef je als kleuter niet. Als kleuter voel je liefde. Vandaar dat ons diepste verlangen liefde is. De diepste verlangens van onze jongste jaren blijven altijd overeind. Tot onze dood, hoe oud we ook worden.'
'Gaat iedere intelligente soort in het universum achtereenvolgens in geesten, goden, God en atheïsme geloven?' vroeg Erik.
'Zover we weten is er nog nooit een intelligente soort geweest bij wie dat anders ging. Het was trouwens heel belangrijk dat jullie beïnvloed werden door ons.'
'Wat bedoel je?'
'Wij gaven jullie liefde.'
'Hoe konden jullie liefde geven als mensen niet wisten dat jullie er waren?'
'Dat lieten we dus wél weten.'
'Hoe dan?' vroeg Erik, ongelovig.
'Met verdacht veel toeval.'

'Zoals vanavond rond het Paterswoldsemeer?'
'Dat was extreem en deden we vanavond voor het eerst. We lieten vrijwel alle mensen op aarde subtiel weten dat we er waren, zodat ze vóelden dat we er waren, maar niet wísten dat we er waren.'
'Zodat ze magie voelden, maar niet geestelijk op hol sloegen met Absoluut Weten.'
'Precies. Zo gaven wij jullie liefde. We gaven in het verleden bepaalde planeten geen liefde om te kijken wat het effect was. Die planeten stierven zoals op aarde baby's sterven als je hen geen liefde geeft. Of eigenlijk: de intelligente soort stierf uit.'
'Hoe stierven die soorten uit?'
'Onder meer door dictators, klimaatverandering en explosies met deeltjesversnellers, maar ook: een gezonde intelligente soort beschermt zijn planeet tegen verwoestende krachten van buiten de planeet, zoals enorme meteorieten. Waar de mensheid niet de techniek vindt om zichzelf te beschermen tegen objecten van buiten de aarde, ontstaat vroeg of laat een ramp met een meteoriet of zelfs met een object zo groot als de maan, wat de aarde compleet zou vernietigen.'
'Nog meer?' vroeg Erik, bevreesd.
'Intelligente wezens hebben magie en liefde nodig,' antwoordde Raisa, terwijl ze een sliert nat haar uit haar gezicht veegde. 'Zonder magie en liefde dooft alle passie en op een kale vlakte kan je slechts tijdelijk overleven. Maar je geliefd voelen door anderen is niet genoeg. Je moet ook geliefd zijn door jezelf en dat gebeurt alleen als jij werkelijk voor het goede kiest. We verlangen allemaal naar magie. Ieder intelligent wezen verlangt naar magie ervaren en magie creëren. Magie is verstrengeld met liefde. Die twee zinderen door het hele heelal, behalve waar debiele wezens als ons zo nodig moeten kijken wat er gebeurt als je de liefde weglaat. Gelukkig deden we ook veel goed, want jullie snakten naar magie en liefde en die kreeg je van ons, gratis en voor niks.'

Ik ervaar de hele nacht al magie, dacht Erik, terwijl hij gestaag doorzwom. Het geeft me een goed gevoel, al is het verschrikkelijk dat Mike dood is. Heb ik veel magie nodig de komende tijd? Ik moet de crematie van Mike regelen. Brenda helpt me daar wel bij. Maar wie regelt de crematie van Klaas? Loes gruwelt van het monster van het Paterswoldsemeer en is volgens mij net zo hard in haar beslissingen als Brenda. Klaas had geen broers of zussen. Mogelijk moet ik ook de crematie van Klaas regelen.
'Werden júllie ook begeleid door intelligente wezens van buiten jullie planeet?' vroeg Erik, terwijl hij het antwoord wel wist. Hij wilde weg van gedachten over crematies.
'We weten het niet. Mogelijk waren we een experiment, waarbij niemand ons begeleidde, zoals wij zelf ook bepaalde planeten niet begeleidden, wat we dus nooit meer doen. We geven het daarnaast een grote kans dat we net als de aarde beïnvloed werden en onze planeet pech had met een deeltjesversneller waar de aarde tot dusverre geluk had. Hoe nieuwsgierig we ook zijn, we willen niet weten of er een hogere macht is. We voelen ons prettig bij mogelijke bescherming, maar we willen er geen

duidelijkheid over. Vraagtekens laten magie tintelen. Zonder vraagtekens geen mysterie. Zonder mysterie geen liefde.'
'Dat laatste begrijp ik niet,' zei Erik.
'Voor ieder kind zijn er dingen die betovering brengen. Gaandeweg verliezen die dingen hun betovering. Dat is goed, maar het is níet goed als er niks voor in de plaats komt. Zonder betovering is alles dood. Dat geldt ook voor jou en mij. Zonder mysterie is er geen magie en zonder magie is er geen passie. Zonder passie kan je onmogelijk van het leven houden en dus ook niet van jouw leven, je kind, een zonsopgang of wat dan ook. Zonder mysterie geen magie, geen passie en geen liefde.'
'Jullie kunnen ons alles vertellen wat je weet, waardoor onze betovering gebroken wordt,' zei Erik. 'Met altijd weer kleinere en snellere deeltjes is er mogelijk altijd een hogere macht die met ik-vertel-je-alles-wat-ik-weet het intelligente leven op een planeet totaal kan deprimeren. Jullie kunnen het geluk op aarde verwoesten met de boom der kennis.'
'Het zou absurd zijn als we jullie alles vertellen, want dan worden jullie levens zinloos. Door jullie niks voor te kauwen, stellen we de mensen in staat om gelukkig te zijn. Zo kunnen jullie fijnere wezens dan ons worden.'
'Fijnere wezens door ons niks voor te kauwen?' vroeg Erik, verbaasd. 'Hoe dan?'
'Kijk naar jullie kinderen. Iedere generatie wordt wijzer. Níet omdat ouders de kinderen alles voorkauwen. Juist niet, want de ouders die dat doen, kweken kinderen als Klaas en andere fanatici. Als we jullie te veel voorkauwen, verminderen we jullie vrijheid, onbevangenheid en creativiteit en maken we van jullie veel minder gelukkige wezens en ook wezens die een veel minder gelukkige aarde creëren. Om jullie zo goed mogelijk te laten groeien en met jullie de aarde, zadelen we de mensheid zo weinig mogelijk op met alles wat wij weten. Ik vertel jou zo weinig mogelijk, Erik, en poets de plaat zo gauw je bijkomt. We willen graag dat jullie wijzer worden dan wij. Daarom bevuilen we jullie zo weinig mogelijk met onze wijsheden. Natuurlijk kauw ik jou hier het een en ander voor, maar dat is slechts een fractie van wat er allemaal in mijn hoofd zit. Mijn functie is jou een duwtje geven. Mijn functie is jou wat meer hoop, zelfvertrouwen en betovering geven. Ik geef je, zeg maar, een biljet van 5000 peseta's, opdat jij voldoende magie ervaart om jarenlang op een houtje te bijten terwijl je samen met Anna de wereld probeert te redden.'
'Moeten Anna en ik de wereld redden?' vroeg Erik, verbaasd.
'Dat moeten jullie allemaal. Jullie zijn binnenkort met acht miljard mensen. Al die mensen moeten hun best doen om de wereld te redden. Al die mensen moeten als mens reuzenstappen maken opdat de aarde een mooiere plek wordt en zichzelf niet vernietigt. Wij geven jou een duwtje, maar dat doen we bij miljarden mensen en van al die mensen hopen we dat ze hun best doen om de aarde te redden, ieder op zijn eigen manier.'
'Hoe kunnen al die miljarden mensen hun best doen?'
'Dat is aan ieder mens om voor zichzelf te bepalen,' antwoordde Raisa.
'Er moeten algemene tips zijn, dat kan niet anders.'
'Natuurlijk zijn die er. Die krijg jij al de hele nacht mee.'

'Stoppen met eenkennigheid. Openstaan voor de ideeën van anderen. Tolerantie.'
Raisa gaf hem een knipoog. 'En naakt zwemmen,' zei ze.
'Dat is een grapje, neem ik aan.'
'Ja, maar niet helemaal.'
'Wat bedoel je?'
'Als je naakt gaat zwemmen, geef je meer van jezelf bloot. Wie meer van zichzelf bloot geeft, letterlijk en figuurlijk, wordt een toleranter mens.'

Ze zwegen terwijl ze langzaam verder zwommen.
'Hee!' Ineens spatten Raisa's ogen vuur. 'Erik, Nederland verloor zowel in 1974, 1978 als 2010 de finale van het wereldkampioenschap voetbal. Dat doet nog steeds pijn bij heel veel Nederlanders, maar tíjdens die drie toernooien was het fantastisch voor hen, want tijdens alle drie toernooien werd er gewonnen en gewonnen en in de drie finales voelden jullie hoop en spanning tot de laatste seconde. Maar na het eindsignaal kwam drie keer een enorme kater. Leven is anders. In jouw leven is er hoop en spanning tot de laatste seconde. Als er daarna niks is: geen centje pijn. En als er na je dood wél iets is: mooi. Of niet, want daar zit een addertje onder het gras. Mogelijk is het na je dood minder mooi dan je hoopte. Daar moet je lak aan hebben, knok gewoon voor het goede op je planeet. Mogelijk denk je nu: ik moet gaan bidden. Maar met bidden bedel je. Niemand van mijn volk bidt. Je best doen om tot het goede te komen, beschouwen wij als bidden, maar daarvoor hoef je nergens in te geloven.'
'Veel mensen op aarde bidden. Moeten die mensen daarmee ophouden?'
'Bidden brengt veel mensen geruststelling,' antwoordde Raisa. 'Het helpt hen, maar het helpt hun planeet niet. Het is hun goed recht om te bidden, daar mag je nooit aan tornen, maar het is mijn goed recht om van mening te zijn dat het beter voor de aarde is als er minder gebeden wordt. "Bid je leven aan gort en je verneukt je planeet," zeggen wij. "Ga niet schooien, doe gewoon je best." Zo kijken wij ernaar. Maar wij zijn miljarden jaren verder dan jullie. Veel mensen kunnen nog niet zonder bidden, maar de mensheid maakt grote stappen voorwaarts als ze wereldwijd veel minder gaat bidden en veel meer gaat samenwerken opdat de aarde in beter vaarwater terechtkomt. Het laatste gebeurt sneller en beter als mensen hun eigen specifieke religie minder willen laten domineren.'
'Doe jij dingen om het na je dood beter te krijgen?' vroeg Erik.
'Nee, dat zou ik verachtelijk van mezelf vinden.'
'Waarom?'
'Omdat ik dan bezig ben met mijn eigenbelang. Mijn eigenbelang na mijn dóód nota bene! Ik beschouw mezelf als slecht waar ik bezig ben met mijn hachje na mijn dood in plaats van met geluk voor datgene waarvan ik zeker weet dat het er is. Het gaat om het goede zoeken en dat doe je niet als het hachje van na je wederopstanding heilig is voor jou. Fuck alle hogere machten en doe wat goed is. Kijk naar de mensen en de natuur. Gun iedereen geluk en werk aan het geluk van iedereen. Laat lafbekken geestelijk klaarkomen op de pret die hen na hun dood ten deel valt, maar trek zelf

over een pad dat meer moed vergt. Durf te beseffen dat er net zo goed niks na je dood kan zijn en dat het dan ook goed is. Durf te beseffen dat *als* wij er zijn het *ook* aan jou is om te bepalen wat goed is. Denk onafhankelijk. Wees niet bang voor de open vlakte. Durf de *poor lonesome cowboy* te zijn.' Raisa gaf Erik een knipoog. 'Maar dan wel met Anna.' Daarna kreeg ze een serieuze blik in haar ogen. 'Ik ben zwaar suïcidaal geweest,' zei ze. 'Echt héél zwaar. Ik wilde iedere dag dood. Ruim twee jaar overwoog ik zowat dagelijks om er een einde aan te maken. Ik doodde mezelf niet omdat ik anderen niet in de steek wilde laten. In mijn allerdonkerste momenten nam ik me echter tóch twee keer voor om er de volgende dag een einde aan te maken, maar toen rees er nóg een reden waardoor ik mezelf niet doodde.' Raisa zweeg.
'Wat was dat?' vroeg Erik.
'Diepe spijt is een verschrikkelijk gevoel. Vooral als je een ander iets hebt aangedaan, is spijt afschuwelijk. Diepe spijt wil je niet, beslist niet, al ervaar je het soms en dan moet je erdoorheen. Ik was bang om in een hiernamaals rond te lopen met diepe spijt als ik mezelf doodde. Diepe spijt omdat ik anderen in de steek had gelaten door uit het leven te stappen. Ik was zodoende bang om in een hel van spijt terecht te komen als ik mijn leven beëindigde. Ik vermoed dat ik daardoor nog leef. Mijn hachje na mijn wederopstanding is twee keer leidend geweest.'
'En nu?'
'Een eventueel leven na mijn dood kan de kolere krijgen. Wees een wezen dat écht het goede wil en daarvoor knokt en *fuck off* met het overmatige eigenbelang dat op iedere planeet met intelligent leven leidend is als de boel naar de sodemieter gaat.'
'En als je ooit weer zwaar suïcidaal wordt?' vroeg Erik.
'Dan hoop ik niemand in de steek te laten en maakt het me geen fuck uit hoe ik dat voor elkaar krijg.'

107

Als alles om jou draait, droog je vanbinnen op, dacht Erik, met zijn blik op het huis van de butler. Intelligent leven wil vroeg of laat alles en iedereen gelukkig maken. Anderen geluk gunnen, is de eeuwige bron. Raisa wilde geluk voor anderen, daardoor pleegde ze geen zelfmoord. Ze wilde niemand in de steek laten, al zat er ook eigenbelang bij vanwege een eventueel hiernamaals waarin ze zich niet schuldig wilde voelen. Anderen geluk gunnen, doet wat met ons, het maakt van ons andere mensen. Het voelt fijn waar je merkt dat anderen door jouw toedoen gelukkig zijn. Het voelt akelig waar je merkt dat anderen door jouw toedoen ongelukkig zijn. We kunnen veel pijn aan waar we weten dat onze pijn nodig is voor het geluk van anderen en de natuur. Mensen zijn prachtige wezens, op de rotzakken na.
'Zonder de imperfectie van de natuur droogt alles op,' zei Raisa, terwijl een uit het water springend stekelbaarsje tegen haar wang kletste. 'Met perfectie heb je niks om voor te leven. Alles is zinloos zonder natuur. Intelligente wezens adopteren alle dieren, planten en insecten vanaf een zeker moment als hun kinderen. Hoe intelligenter de soort, hoe meer het zorg draagt voor alle soorten. Heel vaak voelen we ons klein, maar nooit als we overspoeld worden door liefde. De liefde van veel wezens voor andere wezens is zo groot dat ze bereid zijn te sterven voor anderen. Het is de reden dat wij zo van mensen houden. De mensheid is een enorme klomp liefde. Er zitten verschrikkelijk rotte appels tussen, maar dat is een minderheid. Jullie zijn prachtige kinderen van de Melkweg. Zoals de natuur een enorme inspiratiebron is voor jullie, waren jullie dat voor ons. Levenslust bloeit op door liefde. Het geven en ontvangen van liefde doet meer levenslust ontvlammen dan wat dan ook.'
'Als jullie sterven, zitten jullie volgens mij over het algemeen nog vol met levenslust,' zei Erik, beduusd en verwonderd.
'Ja.'
'Waarom kiezen jullie er dan voor om te sterven?'
'Omdat we voldoende van anderen houden om hun geluk niet in de weg te zitten.'
Raisa keek hem aan. 'Je hebt geen idee hoeveel jouw moeder van jou hield,' zei ze, zacht. 'Of toch wel, want haar liefde zindert in de diepste haarvaten van jouw ziel. Het houdt jou al heel lang in leven en ergens weet je dat.'
Erik wist het inderdaad, want ondanks het frisse water werd zijn lichaam warm.

Plotseling stond hij in Brams weilanden aan de rand van het Paterswoldsemeer.
Het was lang geleden, zag hij, want hij herkende de eerste trekker van Bram van een oude foto. In een aangenaam voorjaarszonnetje maaide de trekker met een vingerbalk kruidenrijk gras. Het was niet Bram die op de trekker zat. Het was een jonge vrouw. Erik kende haar niet. Of toch wel, want toen de machine dichterbij kwam, herkende hij een heel jonge Brenda, die behoedzaam het rechtervoorwiel van de trekker langs de nog niet gemaaide grasrand stuurde. Ineens vloog vlak voor de vingerbalk een watersnip van het nest. Brenda stopte onmiddellijk, schakelde de balk

uit en stapte van de trekker. Voorzichtig roerde ze in het graspolletje waar de snip uit op was gevlogen. Erik zag dat Brenda vond wat ze zocht, waarop Eriks oma tussen de stoel en het rechterachterwiel van de trekker twee dunne takjes pakte die ze in de maairichting aan twee kanten van het vogelnest plaatste.
'Die nesten vind je anno 2019 in deze weilanden niet meer,' zei een stem naast Erik. Erik keek naar rechts en zag dat Mike naast hem stond. Eriks oom droeg een blauwe door vele wasbeurten verbleekte overal. Er zaten groenbruine gedroogde spatten koeienstront op. Mike had versleten zwarte klompen aan.
'Niet alleen de watersnippen verdwenen,' vervolgde Mike. 'Tureluurs vind je hier ook niet meer en de leeuweriken zijn ook weg. De sloten werden strakke strepen zonder salamanders en zonder stekelbaarsjes. Er grazen nu meer koeien per hectare en de boer verdient meer geld, kan een groter woonhuis laten bouwen en een dure auto kopen. Heel fijn voor hem en zijn gezin en ik bedoel dit niet cynisch, maar de vogels, kruiden en insecten en de waterplanten en waterdieren zijn weggevaagd. De natuur is de grote verliezer. Objectief gezien moet je zeggen dat het leven verloor, want alle prettige gevoelens van de natuur en het boerengezin van een halve eeuw geleden waren veel groter en dus veel rijker dan de gevoelens van de natuur en het boerengezin anno 2019. Dat is de realiteit. Het immense verlies aan natuur vond op heel veel plekken op aarde plaats en dat besef zal enorm sterk op de planeet in moeten dalen opdat er een zeer krachtige kentering komt.'
'Mensen zijn verslaafd aan vlees, zuivel en luxe,' zei Erik, verwonderd dat hij, afgezien van de overal en de klompen, Mike zag zoals die vlak voor zijn dood was geweest, terwijl ze in Brams weilanden stonden zoals die een halve eeuw geleden waren geweest.
'Na de inslag van de meteoriet die de levens van de dinosauriërs verwoestte, viel er letterlijk en figuurlijk een duisternis over de aarde en werden uitzonderlijk veel soorten uitgeroeid,' vervolgde Mike. 'Maar daarna bloeide het leven op en ontstonden er immens veel nieuwe soorten en werd het leven op aarde veel rijker. De mens zorgt voor kaalslag, waardoor er veel dieren, planten en insecten uitsterven. Dat is verschrikkelijk, maar als de mens snel en goed ingrijpt, kan het tij enorm keren en kan er nog veel gered worden, heel veel. Jullie moeten verslaafd raken aan duurzaam geluk in plaats van kortstondig geluk. Jullie moeten kiezen voor geestelijke ontwikkeling in plaats van materiële luxe. Zoals mensen verslaafd kunnen raken aan sigaretten, alcohol en suikerrijk eten, kunnen ze ook verslaafd raken aan materiële luxe. Logisch, want ook materiële luxe geeft fijn gevoel en fijn gevoel is wat we allemaal willen, dat zit evolutionair krachtiger in ons dan wat dan ook. Jullie moeten ongenadig hard vechten tegen jullie verslaving aan materiële luxe. Jullie moeten verschrikkelijk willen afzien opdat toekomstige generaties niet schrijnend kapotgaan vanwege klimaatverandering en natuurvernietiging. De watersnippen, tureluurs en veldleeuweriken kunnen terugkeren. De weilanden zoals jullie die een halve eeuw geleden hadden, keren niet terug, want jullie gaan overschakelen op landbouw zonder dieren, jullie gaan veganisten worden. Maar de graslanden kunnen natuurgebieden worden waarnaar de vogels, andere dieren en planten terugkeren. De aarde kan opnieuw een

paradijs worden, Erik. De mens moet zich wereldwijd uitzonderlijk goed bewust worden van wat er gaande is. De helft van alle vogelsoorten gaat achteruit en één op de acht wordt met uitsterven bedreigd en dan doen vogels het nog relatief goed vergeleken bij zoogdieren, amfibieën en reptielen. Veel natuurgebieden staan op instorten. Bij instorten ontstaat er kaalslag, waarna alles verschrikkelijk moeilijk weer rechtgetrokken kan worden, áls dat al mogelijk is. De mensheid transformeerde zichzelf in bakken zielenpoten die met veelvuldig vleeseten en vliegen zichzelf fantastisch vinden, maar ondertussen een complete planeet naar de kloten helpen. De natuur op aarde is minstens zo belangrijk als de mens, maar die natuur heeft jullie nodig, écht nodig, want zonder de mens vernietigt vroeg of laat een meteoriet het meeste leven op aarde of zelfs de hele planeet. De mens moet leren de natuur te verzorgen en te beschermen alsof de aarde één grote paradijselijke tuin is die goed onderhouden moet worden. Uiteindelijk, als de mensheid zich goed ontwikkelt, zien jullie de hele Melkweg als een paradijselijke tuin die goed onderhouden moet worden. Sterker nog, als de mens zich altijd goed blijft ontwikkelen en technieken uitvindt met steeds snellere deeltjes, zal hij een steeds groter deel van het heelal als een paradijselijke tuin zien die goed onderhouden moet worden. Zonder paradijselijke tuin is het leven zinloos, Erik.'

'Waarom?'

'Dan is er niks om voor te knokken, dan hoef je de tuin niet te onderhouden. Waar we het paradijs voor onszelf en anderen willen creëren, zien we af en dat is akelig, maar dat afzien doet ons sprankelen. Onze voorouders sprankelden. Ik zag het en het was fantastisch.'

'Wat bedoel je?' vroeg Erik.

'Ik zag ooit een kievit vlak voor Brams trekker lopen terwijl ik met de trekker aan het maaien was. Dat deed hij uit liefde voor zijn jongen. Je bent uiterst moedig, dacht ik toen. Want je loopt een paar meter voor de trekker uit om het grote gevaarte weg te lokken opdat jouw jongen niks overkomt. Voorouders van ons toonden enórme moed en zagen verschríkkelijk af. Uit liefde voor ons. Jouw vader en moeder hadden alles gedaan om jou het leven te redden, zoals Bram zonet als een oude dwaas in het water sprong om het mijne te redden. Ik keek net in de geschiedenis van onze miljarden jaren oude evolutie. Ik zag alle individuen die jou en mij voorgingen, tot aan de bacteriën waar wij van afstammen aan toe, zelfs tot aan de bacteriën die miljarden jaren in een komeet door de Melkweg reisden en waarvan slechts weinigen de val naar een steriele aarde overleefden. Het was ongelofelijk wat ik zag.'

'Hoezo ongelofelijk?'

'Voorouders van ons hebben op alle mogelijke manieren geknokt voor ons bestaan. Dat geldt voor de apen waar we van afstammen, de knaagdieren waar we van afstammen, de visjes waar we van afstammen en al het grut van vóór de visjes. Met al hun botheden à la Bram hielden onze voorouders in de loop van miljarden jaren steeds meer van hun nakomelingen. Het was liefde die hen door deed bijten. Velen van hen gaven letterlijk hun leven voor ons bestaan. Het is bijna niet te bevatten hoe hard ze voor ons vochten. Liefde blijft groeien, Erik.'

'Wat?'
'Liefde wordt almaar groter waar wezens zich verder ontwikkelen. Mensen moeten wezens worden die zó krachtig in de toekomst kijken dat ze vele nakomelingen zien. Nakomelingen die dolgraag in een paradijs willen leven. Jullie moeten zó veel liefde voor hen voelen en hen zó veel geluk gunnen dat jullie vrijwillig enorm gaan afzien om te zorgen dat ook zíj gelukkig kunnen zijn. Kijk eens naar de film *It's a wonderful life* en zie hoe liefde daar uiteindelijk als een ontembare oceaan door alle mensen stroomt. Mensen ervaren nog lang niet de enorme liefde die verder geëvolueerde intelligente wezens voelen. Liefde is het wortelkanaal van al het leven in het heelal. Liefde heerst, al steekt haat soms hele manden vol kwetsbare zielen aan. Door mensen ontwikkeld kunstmatig intelligent leven gaat niet de toekomst van de aarde bepalen, althans, als jullie verstandig genoeg zijn om het niet zover te laten komen. Liefde geeft de richting.' Mike knipperde met zijn ogen vanwege de zon. 'Er zijn biljoenen bolwerken van liefde op aarde. Bomen met zaad, vlinders met rupsen, eenden met kuikens, gnoes met kalveren, mensen met kinderen. Stuk voor stuk sterren die stralen, Erik. Er zijn ook bolwerken van haat op aarde. Miezers die immense ellende veroorzaken.'
'Hoe?'
'Door anderen het zwijgen op te leggen. Enorme groepen mensen op aarde worden momenteel de mond gesnoerd door terroriserende minderheden. Waar dictatuur de richting bepaalt, delft menselijkheid het onderspit. Zoals jij heel goed weet bevindt de Melkweg zich in een Lokale Supercluster van meer dan tienduizend sterrenstelsels. Iedere intelligente beschaving in onze Lokale Supercluster die zichzelf de das omdeed, verdween door verlies aan wat op aarde menselijkheid genoemd wordt.'
'Hoe weet je dat?' vroeg Erik.
Mike gaf hem een knipoog. 'Ik weet nu wat meer.'
'Wat is menselijkheid?'
'Liefdevol alles en iedereen geluk gunnen en voor dat geluk knokken. Liefdevol alles en iedereen vrijheid gunnen en voor die vrijheid knokken. Liefdevol overmatig eigenbelang opzijzetten opdat anderen sprankelen.'
'Wat voor anderen?'
'Alle mensen, dieren en planten nu en alle mensen, dieren en planten in de toekomst. Ik ben nu ergens anders, Erik. Ik ben niet meer op aarde, zelfs niet in de Melkweg. Ik ben nu op een heel fijne plek. Ik heb hier nog een bepaalde tijd en dan stap ik opzij om plaats te maken voor anderen. Ik hoef hier niet te zuipen om mijn frustraties de baas te blijven. Ik hoef hier niet mijn ego te voeden met gedachten over geweldige theorieën die ik ophoestte. Ik hoef hier zo weinig en ik mag zo veel. Ik ben ergens waar menselijkheid won. De mens is niet slecht, Erik, maar de mensheid is al een halve eeuw ziende blind en waar jij en miljarden anderen niet snel ontwaken, dirigeren jullie de aarde naar de hel. Jullie huidige koers zal ervoor zorgen dat jullie uitsterven.'

'We gaan sowieso naar de hel vanwege klimaatverandering, zover is de boel al kapot door onze uitstoot van broeikasgassen die ieder jaar nog steeds toeneemt,' zei Erik, somber.
'Ja, jullie gaan sowieso naar de hel en die hel kan verschrikkelijk of superverschrikkelijk worden Jullie moeten razendsnel enorme koerswijzigingen doorvoeren, op heel veel vlakken. Twintig jaar geleden dachten jullie dat het heelal 250 miljard sterrenstelsels bevatte. Nu denken astronomen dat er 2000 miljard sterrenstelsels in het universum zijn. Dat aantal gaat alleen maar toenemen omdat jullie steeds scherper gaan waarnemen en steeds dieper het heelal in kijken. Jullie gaan erachter komen dat veel kleine stipjes die door astronomen nu nog als sterrenstelsels gezien worden, in de toekomst clusters van sterrenstelsels blijken te zijn. Zo gaat dat al twintig jaar en dat zal doorgaan totdat de astronomen wakker worden en beseffen dat ze niet in een 13,8 miljard jaar oud bigbangheelal leven maar in een oneindig groot en oneindig oud heelal met een oneindige hoeveelheid sterrenstelsels. Dat besef zal de aftrap zijn naar een enorme koerswijziging op het wetenschappelijke vlak die uitmondt in het stilleggen van experimenten met deeltjesversnellers. Jullie ontwikkelen jezelf razendsnel op het technische vlak, maar qua visies op het heelal en de aarde snappen jullie niks van de hoofdlijnen.'
'Visies op de aarde? Wat bedoel je daarmee?' vroeg Erik.
'Jullie richten jezelf en de natuur ten gronde vanwege een foute visie ten aanzien van jullie economieën.'
'Hoezo?'
'Al heel lang focussen jullie je op economische groei en meer geld en goederen voor iedereen. Jullie moeten wereldwijd enórm gaan inleveren op het economische vlak. "Dat kan niet!" brult de overgrote meerderheid van dit moment. "Dan stort de economie in!" Wat denk je dat er in gaat storten als enorm veel steden en talloze dorpen onder water komen te staan? Wat denk je dat het gaat kosten als enorme gebieden op aarde onbewoonbaar worden door hitte en droogte? Wat denk je dat het gaat kosten als miljarden mensen sterven door klimaatverandering en nog veel meer miljarden moeten verhuizen door overstromingen en hitte? Jullie zijn op het vlak van hoofdlijnen wereldwijd volkomen de weg kwijt. Jullie staan voor verschrikkelijke keuzes. Nu tientallen miljoenen mensen laten sterven door economische krimp of straks miljarden mensen laten sterven door klimaatverandering? Jullie nemen nu nog massaal vliegvakanties. Natuurlijk moet je daar per direct een streep door zetten en vliegen verschrikkelijk duur maken. Natuurlijk moet je een enorme streep zetten door vleesconsumptie. Jullie zijn met zijn allen stapelgek. Miljarden mensen gaan gebukt onder de gesel van dictators. Jullie geven krankzinnig veel geld uit aan militaire bewapening vanwege de dreigingen door ondemocratische landen en het krankzinnige is dat democratische landen daar nog veel méér aan uit moeten geven willen jullie niet door dictatuur naar de kloten gaan. Jullie zijn een stelletje mafkezen die elkaar nog steeds de hersenen inslaan vanwege verschil in mening op het vlak van religie en hiernamaals. Jullie zijn kleuters die op elkaar inhakken vanwege een veelvoud aan stompzinnige opvattingen, zelfs in een democratisch land als Nederland!

Jullie laten de natuur totaal kapotgaan, zelfs in een rijk land als Nederland! Jullie gaan massaal door met jezelf baden in onnodige luxe die de uitstoot van broeikasgassen aanjaagt en dat terwijl Nederland door haar lage ligging straks voor het grootste deel onder water komt te staan! De nakomelingen van Nederlanders gaan klimaatvluchtelingen worden en nóg doet Nederland veel te weinig, terwijl het een rijk land is dat als gidsland kan dienen en zelfs vanwege haar lage ligging als gidsland móet dienen! De mensheid is gek geworden en wie daar wat van zegt wordt agressief bejegend vanwege de verongelijkte kleuter die in jullie heerst. Wereldwijd moeten jullie je kapotschamen vanwege je focus op geld en goederen en je enórme tekort aan bereidheid om krachtige gezonde visies te omarmen. Visies die de aarde vooruithelpen. Visies die ervoor zorgen dat de aarde niet nog verder kapotgaat. Waar jullie heel snel van koers veranderen, valt er enórm veel te winnen. Enorm! Dat moeten jullie de volgende jaren en komende decennia zeer krachtig voor ogen houden. Jullie gaan sowieso door een hel vanwege klimaatverandering, een hel waar miljarden mensen op aarde zich op dit moment onvoldoende bewust van willen zijn. De mensheid kan, indien zij ontwaakt, de aarde omtoveren tot een prachtige plek in het heelal. De watersnippen kunnen terugkomen, ze hoeven niet uit te sterven. Liefde kan jullie planeet overspoelen en een inspiratie ontketenen die zijn weerga niet kent! De kracht van acht miljard mensen die tot een eenheid willen komen opdat mens en natuur wereldwijd vol in bloei komen te staan, is gigantisch! De afgelopen eeuwen brachten jullie de aarde op de knieën. Jullie planeet staat er ongenadig slecht voor, zelfs in vergelijking met andere planeten met intelligent leven dat ook naar een uiterst bedenkelijk niveau zakte. De mensheid is uitgegroeid tot een verschrikkelijke plaag vanwege het jagen op en verzamelen van geld en goederen. Gebruik je talenten om van de aarde een prachtige plek te maken! Het aanzien dat veel rijke mensen hebben, is een zéér bedenkelijk teken.'

'Wat voor teken?'

'Een teken dat jullie krankzinnigheid tekent,' antwoordde Mike. 'Jullie verloren jezelf in foute verlangens. Neem toch je verantwoordelijkheid als mens als je gezegend bent met een goed stel hersenen in plaats van de duivel in jezelf los te laten door je te focussen op zo veel mogelijk persoonlijk gewin.'

'Is er nog hoop?'

'Er zit gigantische veerkracht in jullie vanwege de bereidheid van miljarden mensen om zich in te zetten voor kraanvogels.'

'Wat?'

Mike gaf Erik weer een knipoog. 'Jullie staan op de rand van uitsterven. Jullie zullen elkaar geestelijk enorm moeten bijvoeren opdat je met zijn allen de bereidheid voelt om wereldwijd op het materiële vlak zeer sterk in te leveren om zo een immens lange uiterst deprimerende winter te overleven. Ik leidde financieel en materieel een marginaal leven op aarde, wat me veel minachting van medemensen opleverde, maar geestelijk voelde ik me, naast depressies, vaak goed vanwege de inspiratie die ik had. Inspiratie die gedurende vele dagen door me heen zinderde omdat ik oprecht meende dat ik bezig was met het creëren van een gelukkiger planeet. Bij Brenda

werkte het ook zo en nog steeds. Mensen moeten leren dat vliegvakanties, grote huizen en vlees niet het paradijs brengen, integendeel, het brengt de hel. Mensen moeten leren dat het geluk in hun hart en hoofd alleen maar intens kan flonkeren waar ze geïnspireerd van de aarde een duurzaam fijne plek maken. Met ik-wil-veel-voorstellen en enorme bakken hebzucht transformeerden jullie jezelf in een verzameling klootzakken, dat valt doodeenvoudig niet te ontkennen. Jullie leerden elkaar hoe goed het is om met zo veel mogelijk geld, goederen en luxe je planeet naar de sodemieter te helpen, terwijl jullie in de jaren zeventig van de twintigste eeuw al wisten hoe fout jullie snelweg naar de hel was. Vanaf hier zullen mensen elkaar heel andere dingen moeten leren, opdat de engel in iedereen naar boven komt en fijnere motivaties en betere verlangens de koers in jullie leven bepalen. Millennia kwamen jullie vooruit door aan de belangen van jezelf, je gezin en je land te denken. Nu moeten jullie vooruitkomen door aan de belangen van alle mensen, de natuur en de hele aarde te denken. Maak je niet druk over wat voorstellen in de ogen van anderen. Zorg dat jíj vindt dat je wat voorstelt, écht wat voorstelt, omdat je vanuit goede motivaties en verlangens handelt. Nu ik gestorven ben, kan ik je verzekeren dat je gelukkig bent als je knokt voor wereldwijde rechtvaardigheid.'
'Waarom is dat?'
'Niks topt voelen dat je met een glimlach op je gezicht gaat sterven. Werkelijk fijne inspiratie is de eeuwige bron, Erik. Zonder de zoektocht naar rechtvaardigheid sta je als mens met lege handen en betimmer je je ziel met valse trots totdat opgehoopt inwendig immoreel vuil jou tegen de vlakte slaat. Verdom het toch om een rotzak te zijn die menselijkheid steeds sterker uit het oog verliest. Lamzakken zijn van alle tijden, zorg dat je niet bij het kamp wil horen dat overal de gifbeker vult. De mensheid laat de aarde vele gifbekers drinken. Voel de zuivere trots die overal en altijd tegen onrecht doet strijden en leef wérkelijk een goed leven. Wereldwijd zullen mensen heel krachtig in zichzelf moeten kijken opdat ze begrijpen hoe vals zelfrespect de dominantste duivel van de aarde werd.'

Ineens zwom Erik weer naast Raisa in het Paterswoldsemeer.
'In een wolvenroedel heb je een dominant mannetje en een dominant vrouwtje nodig,' zei Raisa, die niks leek te weten van Eriks bizarre uitstapje naar Brams oude weilanden. 'Zo niet, dan sterft de roedel uit. Zo was het ook bij jullie voorouders vele miljoenen jaren geleden. Zo was het niet toen jullie jagers-verzamelaars werden en zo is het ook niet in jullie hersenen. Ieder mens heeft 80 miljard hersencellen die ieder met duizenden andere hersencellen interacteren. Geen enkele hersencel in jullie brein is dominant en er is ook geen enkel hersengebied in jullie brein dominant, alles draait om goede samenwerking. Zo werkt het ook op een planeet met gezonde democratieën en geen enkele dictatuur. De mensheid had dominante elementen nodig in de vorm van religieuze voormannen zoals Boeddha, Jezus en Mohammed en dominante wetenschappers zoals Newton, Einstein en Bohr. Zo konden jullie stappen maken. Alle zes mannen waren gekooid door hun onderbewustzijn vanwege de angsten die zich daar roerden. Ze bevrijdden zich van hun angsten door anderen in een bepaald geestelijk kader te duwen in plaats van hen onafhankelijk denken bij te brengen. Waar veel mensen zich gedragen als dominante of onderdanige wolven in plaats van onafhankelijke en authentieke denkers, vernietigen jullie de aarde. De geest van de mensheid is nog geen bevrijde geest. Het grote denken moet nog beginnen.'
'Wat is dat grote denken toch?' vroeg Erik.
'De enorme denkkracht die ontstaat waar de aarde een bolwerk wordt van mensen die wereldwijd vrij zijn om hun mening te ontwikkelen en te uiten en wereldwijd gaan samenwerken. Nu nog zijn miljarden mensen op aarde gekooid door politieke en geestelijke dwangbuizen in de vorm van dictatuur, religie, eeuwige-economische-groei en zelfs filosofie en wetenschap. Waar jullie erin slagen om ieder mens op aarde voldoende vrijheid, veiligheid en zekerheid te bieden, staan er miljarden onafhankelijke denkers op, vrijwel allemaal behept met een brandend verlangen om tot het werkelijk goede te komen in plaats van overmatig individueel eigenbelang na te jagen op het vlak van macht, status, geld of goederen. De aarde verkeert op vele manieren in groot gevaar, maar waar jullie die gevaren op de juiste manier trotseren, kan er iets prachtigs gebeuren op jullie planeet. Het is enórm belangrijk dat jullie daar heel sterk in geloven.'
'Waarom is dat zo belangrijk?'
'Omdat heel veel mensen dan krachtig gaan knokken voor elkaar en de natuur in plaats van keihard te vechten voor hun individuele eigenbelang. Het gaat hier niet om het uitroeien van bepaalde visies. Wij vinden het prachtig als er op aarde allerlei visies naast elkaar bestaan omdat jullie daar wereldwijd de vrijheid toe hebben. Veel mensen die de visies van Boeddha, Jezus, Mohammed, Newton, Einstein of Bohr aanhingen waren goede mensen die mooie dingen deden. Het gaat niet om een ander zijn of haar diepe overtuigingen te misgunnen, integendeel, het gaat om iedereen vrijheid van meningsvorming en meningsuiting te gunnen mits dat anderen niet

beschadigt. Het grote denken gaat beginnen waar ieder mens daar de vrijheid toe heeft. Ook kinderen.'
'Kinderen?'
'Veel kinderen worden schandalig geïndoctrineerd door hun ouders. Zo gauw je je superieur waant, verknal je het. Vrijwel alle schandalen op aarde zijn terug te voeren naar het superioriteitsgevoel bij volwassenen dat onbevangenheid bij kinderen torpedeert.'

Je verschrompelt vanbinnen als je onafhankelijk denken bij het grofvuil zet vanwege te veel angst voor je eigen hachje en te weinig verlangen naar geluk voor alles en iedereen, dacht Erik. Ik wilde geld en aanzien, zoals Bram me inprentte. Ik wilde zelfs een kasteel. Ik moest vannacht als mens een stap maken. Miljarden anderen zullen dat ook moeten doen. Een kasteel willen, het sloeg ook helemaal nergens op.
'De mensheid zal zich bij een gezonde ontwikkeling steeds meer gedragen als één groot brein,' vervolgde Raisa, 'waarin niet één mens of één groep mensen domineert, maar waarin samenwerking tussen alle mensen de aarde doet bloeien. Waar jullie lang blijven hangen in de wolvenroedel maken jullie veel kans om door intelligent leven gesnoeid te worden. We vermoeden dat zeer intelligent leven jullie in een flits volledig pijnloos kan elimineren door twee deeltjes op een uiterst zeldzame manier te laten botsen in een deeltjesversneller, waarop de aarde hyperkortstondig in een volume kleiner dan een speldenknop verdwijnt om direct daarna te exploderen. Wij vermoeden dat dergelijk snoeien in het eindeloze heelal iedere seconde plaatsvindt.'
'Maar dat wéét je níet,' zei Erik. 'Jullie gissen.'
'Klopt. We weten dat planeten met intelligent leven zichzelf opblazen met deeltjesversnellers en dat er planeten met intelligent leven zijn waarop intelligent leven zichzelf uitroeit door te weinig tegen klimaatverandering te strijden, maar we hebben enkel vermoedens over hogere machten dan ons die daar een rol bij spelen. In de grote tuin van het heelal is alles mogelijk. Ook wíj zijn slechts een mierenkolonie. Daar zit magie en daar schuilt gevaar.'
'Gevaar? Ook voor jullie?'
'Ook wíj kunnen gesnoeid worden, Erik. Wij vermoeden dat nergens in het heelal intelligent leven bestaat dat zeker is van haar voortbestaan. In diepere lagen schuilen altijd weer oneindig veel vraagtekens en in al die lagen kunnen monsters op de loer liggen. Die monsters zijn vaak het gevolg van te weinig innerlijke ontwikkeling, waardoor het individuele eigenbelang te veel triomfeert en jij gesnoeid wordt, door eigen toedoen of door intelligent leven dat zich veel verder ontwikkelde.'

Ver weg hoorden ze een koe loeien.
Een boer kan ieder moment besluiten om een koe voor de slacht weg te laten gaan, dacht Erik. Koeien vertrouwen ons, maar we doden ze allemaal. Net als koeien zijn we ons niet bewust van wat er allemaal op hogere niveaus beslist wordt, maar mogelijk doden 'ze' ons precies zoals ze willen. Net als een koe kan je je misschien van veel dingen maar beter niet bewust zijn.

'Er is waarschijnlijk geen God in de vorm van een bovenste intelligente laag die beseft dat het de geestelijke top van het universum is,' zei Erik.
'Wij vermoeden dat zoiets onmogelijk is vanwege altijd weer kleinere en snellere deeltjes die er kunnen zijn. Wíj hebben in ieder geval zeer zeker níet het idee dat wij die toplaag zijn, al kunnen we niet uitsluiten dat we die toplaag wél zijn. Wij vermoeden dat er meer is. Meer dat ons begeleidt of begeleidde. Meer dat mogelijk niet bestaat. Wat dat betreft schatten we de kansen fiftyfifty. Er is altijd achtergronddreiging vanwege die ene meteoriet die we niet zagen aankomen of ander gevaar dat we nooit wisten te ontcijferen. Er is altijd gevaar, maar dat geldt voor ieder wezen en voor iedere planeet. Er is altijd achtergronddreiging. Leven betekent dood kunnen gaan. Vergal je leven niet met angst, Erik. Op te grote angsten groeit de fanaticus. Waar op aarde een mens of een groep mensen te sterk domineert, gaat het fout. Waar in het heelal een planeet of een groep planeten te sterk domineert, gaat het fout. Wij vermoeden dat verder dan ons ontwikkeld intelligent leven planeten soms snoeit zoals jullie geïnfecteerde planten snoeien, bijvoorbeeld als intelligent leven op een planeet zichzelf te veel uitlevert aan dictatuur en dogma. Vandaar dat het uiterst belangrijk is dat jullie de aarde zo veel mogelijk bezaaien met vitale democratieën, waarin mensen dankzij sterk gevoelde veiligheid en zekerheid steeds krachtiger zoeken naar het werkelijk goede.'
'Hoe vind je veiligheid als je in opstand komt tegen machtige structuren die jou kapotmaken als je niet meeloopt?' vroeg Erik.
'Je vindt veiligheid en zekerheid in je binnenste.'
'Wat bedoel je?'
'Alleen als de mens in jou tot bloei komt, vind je werkelijk geluk. Al het andere is naargeestig samenzweren met de hel in je hart.'

Erik zag dat voor het huis van de butler de butler weer in een neutrale houding stond. De butler was homoseksueel, dacht hij. Er zijn landen waar op homoseksualiteit de doodstraf staat en waar die straf wordt uitgevoerd. Daarnaast staat nog in een flink aantal landen de doodstraf op het loslaten van je religie. Ruimteschip Aarde is nog een beest dat zijn staart roert. De mensheid is nog nauwelijks een intelligente soort. We zijn een kuiken dat ver van vliegen af zit. Wat gebeurt er als het grote denken begint?
'Waarom worden mensen vaak agressief vanwege religie?' vroeg Erik.
'Het gaat bij religie vaak niet om het bevechten van angsten, maar om het verdringen van angsten. De verdraagzame menselijke geest wordt agressief waar verdrongen angsten de hersenen te veel infecteren.'
Erik dacht aan Brenda en Mike, die tijdens hun psychose beiden moordlustig waren geworden vanwege te grote angsten voor buitenaards intelligent leven. Angsten die Brenda en Mike uiteindelijk terugvoerden naar angsten vanwege hun opvoeding door Bram en Lieke. 'Hoe kan het dat mensen moordlustig worden met grote onbewuste angsten?' vroeg hij.

'Met grote onbewuste angsten pompen veel mensen haat naar anderen om niet te verzuipen. Je menselijkheid sneeuwt dan onder omdat het op overleving gerichte individuele eigenbelang naar anderen bijt om zichzelf te bevrijden van angst om te verdrinken. Ultieme machtsdrang over anderen om ultradiepe machteloosheid te verdringen, wordt vaak gekenmerkt door moordlust. Iemands leven beëindigen is ultieme macht over een ander en geeft mensen daardoor de sterkste illusie van macht over zichzelf.'
'Zien jullie diepere lagen in ons die wij zelf niet zien?' vroeg Erik, die zich ineens bijzonder ongemakkelijk voelde.
'Ja, wij ervaren jullie diepgaander dan jullie jezelf ervaren.'
'Dus jullie doorgronden ons beter dan wij onszelf doorgronden,' concludeerde Erik.
'Veel beter. Jullie gevoelens zijn voor het grootste deel onbewust. Wij doorgronden jullie onderbewustzijn veel beter dan jullie doen. Althans, waar we in jullie hersenen kijken en jullie gevoelens en gedachten volgen, wat ik nu niet doe.'
'Doorgronden jullie je eigen onderbewustzijn?' vroeg Erik.
'Veel meer dan jullie, waarbij je dus eigenlijk niet meer van onderbewustzijn spreekt, maar van bewustzijn. Maar we vermoeden dat we het grootste deel van ons onderbewustzijn nog niet kennen.'
'Is dat zo moeilijk?'
'Het is nogal wat,' zei Raisa.
'Wat bedoel je?'
'Er komt iedere seconde van alles binnen wat in je onderbewustzijn gaat zitten. Dat gebeurt al als we nog in de baarmoeder zitten. Jij had jouw specifieke omgevingsinvloeden als individu, zoals je vader, moeder, Mike, Brenda, Bram, Klaas, Paterswolde, Groningen, het huis van de butler, je school, je studie en het Paterswoldsemeer. Je bewustzijn herbergt slechts een heel klein stukje van het enórme geheel aan invloeden en effecten. Je onderbewustzijn herbergt veel meer. Waar een mens het heelal probeert te doorgronden, probeert het heelal zichzelf te doorgronden. Waar gedachten gevoelens proberen te doorgronden, proberen gevoelens zichzelf te doorgronden. Waar het bewustzijn het onderbewustzijn probeert te doorgronden, probeert het onderbewustzijn zichzelf te doorgronden. Zoals ons brein het heelal is dat logica ziet, zijn onze gedachten gevoelens die logica zien en is ons bewustzijn onderbewustzijn dat logica ziet. Je onderbewustzijn is een puzzel met enórm veel lagen en vertakkingen, 80 miljard hersencellen die ieder met duizenden andere hersencellen interacteren, breng je niet zomaar in kaart. Wij vermoeden dat geen enkel wezen in het heelal zijn onderbewustzijn helemaal doorgrondt. Wij zien dat als onmogelijk en dat is mooi.'
'Waarom is dat mooi?'
'Zolang er wat te puzzelen valt, is het leven de moeite waard. De dag dat je jezelf volledig doorgrondt, is de dag dat alles zinloos wordt. De boom der kennis mag nooit in het volle licht staan.'
'Moet je daarvoor oppassen?' vroeg Erik, verward.
'Totaal niet. Ga lekker puzzelen.'

Erik voelde dat hij Raisa niet moest vragen naar zijn diepste beweegredenen. Die moet je niet kennen, dacht hij. Net zoals je de dag waarop je sterft niet moet kennen. Je moet ook niet weten of je een goed mens bent, zeker niet in vergelijking met anderen. Er zijn heel veel dingen die je niet moet weten.
Raisa keek hem aan en glimlachte.
'Veranderen jullie mij?' vroeg Erik.
'Iedere ervaring verandert jou, maar jij bepaalt welke kant je opgaat. Ieder mens kan uitgroeien tot een prachtig mens. Het kost kracht en het is afzien, maar mooie stappen maken, voelt geweldig.'
'Waarom?'
'Omdat je je dan een goed mens voelt en dat is fijn. Wie wil je zijn? Dat is de vraag die altijd weer terugkomt.'

Mike liep op een vroege voorjaarsochtend op blote voeten met zijn badjas door het centrum van Groningen, dacht Erik. Hij was een smoorverliefde jongeman die niet met zijn gevoelens wist om te gaan. Zijn actie bracht hem schaamte en verwarring, maar uit die verwarde Mike van Iersel rees uiteindelijk de man met ideeën, zoals uit een verwarde Vincent van Gogh de man rees die in zeven jaar achthonderd schilderijen maakte. Iemand die werkelijk goed wenst te doen, kijkt naar de belangen van alles en iedereen. Mike keek naar de belangen van alles en iedereen. Klaas wendde voor dat hij dat deed. Mike ontkende het goede in hem. Klaas het slechte. Tijdens een te diepe crisis schiet iemand als Mike een kogel in zijn borst, Klaas doodt een ander mens. Het zijn niet onze verstandelijke tekortkomingen die de aarde kapotmaken. Het is ons gebrek aan karakter. Dat is wat deze nacht mij keer op keer duidelijk maakt. Zonder karakter zijn we gedoemd om te dwalen, totdat we gesnoeid worden, door onszelf of hogere machten, omdat we te weinig voor elkaar en de natuur overhebben. Hoe mensen met elkaar omgaan, is de basis van hun levensgeluk. Als je niet goed voor de natuur zorgt, zorg je ook niet goed voor elkaar. Met hart voor de natuur heb je hart voor alle mensen, de hele aarde en zelfs de Melkweg. Mike had hart voor de natuur, maar hij had ook karaktertechnische valkuilen. Hij kon nooit ontspannen, behalve met alcohol. Hij zou en moest Mike de Grote worden. Hij nam zichzelf te serieus en waarschijnlijk bracht hij dat over op mij. Ik zou en moest Groot worden als astronoom. Mike had als beschadigd mens te veel pluimen nodig en dat gold ook voor mij met mijn wonderkindshit. Door Mikes innerlijke beschadigingen stond de boel altijd onder spanning met mijn oom en kwam altijd weer alles op scherp te staan. Mike had zijn fouten. Verklaar niemand heilig, want daarmee begint een bak ellende waar pas een einde aan komt als je de heiligheid helemaal tot op het bot afbreekt. Verklaar vooral jezelf niet heilig. *Wie wil ik zijn?* Geen Mike van Iersel, geen Vincent van Gogh, helemaal niemand in het bijzonder. Ik wil me een beetje gelukkig voelen omdat ik de beroerdste niet ben en ik wil geen grote pech meer hebben. Toen mijn ouders verongelukten had ik grote pech. Te veel pech en je bent de pineut. Je moet knokken voor het goede en je moet een beetje geluk hebben. De mensheid zal moeten knokken en heeft wat geluk nodig. Of dat

geluk afkomstig is van toeval of van buitenaards intelligent leven, doet er niet toe. Dat we daar nooit achter komen, doet ertoe. *Wie wil ik zijn?* Een mens dat niet langer een blokje omgaat om zo goed mogelijk de werkelijkheid op afstand te houden ten behoeve van wanstaltig veel blokken eigenbelang.

'Kinderen ervaren veel magie,' zei Raisa, met ruis in haar stem als ritselende berkenbladeren. 'Kinderen creëren magie als ze opgaan in hun spel. Alles in het heelal wervelt rond magie. De magie van het Paterswoldsemeer brengt geluk. De magie van onvoorstelbaar veel prachtige plekken op aarde brengt geluk. Magie bracht miljarden jaren geluk op aarde. Magie voor planten, vissen, dinosauriërs, vogels, mammoeten en mensen. Magie is waar we het voor doen, Erik. Jij, ik, mensen, dieren, planten en al het biologische en intelligente leven in het heelal. Magie nestelt zich veel en veel sterker waar breinen zich krachtig kunnen ontwikkelen. Maak van het goede jouw brandpunt en magie danst in je hart. Karakter verbleekt het slechte en doet het goede ontvlammen. Zonder karakter zijn we gedoemd. Je moet knokken voor het goede en je moet een beetje geluk hebben.'
'Weet je echt zeker dat je mijn gedachten niet meer leest?'
'Heel zeker.' Raisa knipoogde naar hem. 'Als jullie tien miljard jaar verder zijn, voelen jullie ook wat meer.'
'Wie zijn wij over tien miljard jaar?'
'Engelen.'
'Waarom?'
'Omdat je kapotgaat als je het níet wordt.'
'Hoe word ik een engel?'
'Wil het weten,' antwoordde Raisa.
'Wat moet ik willen weten?'
'Hoe jij in elkaar steekt en hoe alles in elkaar steekt.'
'Waarom moet ik dat willen weten?'
'Om naar het goede te kunnen roeien in plaats van het kwaad, moet je de werkelijkheid willen zien. Het kwaad komt altijd voort uit onwil om flikkeringen van individueel eigenbelang in het onderbewustzijn waar te nemen. Het goede springt op bij willen weten.'

Raisa leert me spelenderwijs, dacht Erik, terwijl ze de oever voor het huis van de butler aantikten. Spelen is leren hoe je tot prettige interactie komt. Prettige liefdevolle interactie is de spil waar alles om draait. Zonder die interactie is niks zinvol en heeft niets waarde. Spelen is geluk creëren. Zonder spel ontaardt de zoektocht naar geluk in propaganda voor eenkennigheid en tunneldenken, omdat vals licht vol eigenbelang dominant wordt zonder spel. Alleen met spel begrijp je dat jouw geluk bleek en hol wordt als de gevoelens van anderen onvoldoende in acht genomen worden.
Erik zag dat de houten paaltjes verrot waren, wat hem een vertrouwd gevoel gaf. Hij keek naar Raisa's natte haar. Ze glimlachte naar hem, waarna ze op de oever klom. Ze gingen ruggelings op hun kleren liggen en lieten hun lichamen in de zon drogen. Erik sloot zijn ogen en ontspande.
'Hoe halen intelligente beschavingen de angstangel voor verder dan hen geëvolueerd intelligent leven uit hun wereldwijde samenleving?' vroeg hij na een tijdje, terwijl hij zijn ogen gesloten hield.
'Altijd door individuen die zó krachtig naar hun geweten handelen dat ze naar ons iets hebben van: "*Fuck you*, ik doe mijn best, sodemieter op!" Daarom zien wij Spinoza als een sprankelend hoogtepunt in de geschiedenis van de aarde. Spinoza was moedig, eerlijk, integer en gepassioneerd. Het laatste moet je zijn als je stil en anoniem op je kamertje werkt, anders sterf je door innerlijke verdroging. Spinoza's leven was rijk, zowel geestelijk als emotioneel. Zijn rijkdom zegt veel mensen niks, wat hun innerlijke armoede tekent. De rijkdom van je leven bestaat uit wat je ervaart en wat je anderen dóet ervaren. Geïnspireerd anderen gelukkig proberen te maken, brengt het levensgeluk waar geen mens zonder kan, al zijn er veel zieke geesten die het nodig hebben om anderen óngelukkig te maken.'
'Was Spinoza slim?'
'Ja, maar net als Mike niet heel slim. De evolutie levert slimme mensen af, want slimme mensen overleven beter, vooral door betere contacten en daardoor betere mogelijkheden om zich voort te planten. Mensen die tegen alles ingaan en daardoor dingen naar voren brengen die niemand wil weten omdat die dingen niet goed zijn voor het directe eigenbelang, worden vaak uitgekotst, verdienen geen geld, krijgen geen partner en stichten geen gezin. Mensen met het karakter om de werkelijkheid te zien zoals die écht is, sterven daarom vaak uit. Voor het zeer lang bewandelen van goede maar onbekende wegen die geen financieel succes brengen, is een krachtig karakter nodig. De kans dat iemand met zo'n karakter ook nog eens heel slim is, is heel klein. Slimme mensen floreren vaak dankzij voldoende karakterloosheid. Ze zien al het goede dat ze kunnen doen, want ze zijn slim, maar steken hun nek er niet voor uit, want ze zijn karakterloos. Zelfverrijking door schone schijn zit tijdens een bepaalde ontwikkelingsfase veel sterker in intelligente wezens dan het goede doen door karakter en integriteit.'
'Hoe kan dat?' vroeg Erik.

'Vanwege de voorbeeldfunctie van mensen die aandacht krijgen.'
'Wie krijgen er aandacht?'
'De verkeerde mensen.'
'Wat bedoel je?'
'Mensen die veel geld verdienen en dat geld omzetten in grote huizen, luxe auto's en vliegvakanties zijn op aarde al heel lang mensen die veel aandacht krijgen. Mensen die veel denken aan de belangen van anderen krijgen vaak minder aandacht. Veel mensen willen wat de zogenaamd succesvolle mensen ook hebben: geld en materiële luxe.'
'Waar minder succesvolle maar meer integere mensen meer aandacht krijgen, ontstaat er een grotere drang bij anderen om ook integer te zijn,' concludeerde Erik.
'Zo werkt dat bij mij, jou en iedereen. Humaan succes is ook succes. Aandacht besteden aan humaan succes triggert meer humaan succes.'
'Hoe kan dat?'
'Humaan succes ontroert ons en verwijdert het stof met eigenbelang dat het goud in ons dof maakt.'
'Als humaan succes financieel doet verliezen, waar bestaat het succes dan uit?'
'Winst als mens,' antwoordde Raisa.
'Wat is dat?'
'Alles wat leven écht de moeite waard maakt.'
'Kan je daar een voorbeeld van noemen?'
'De liefde tussen jouw vader en moeder.'

Haal als integer mens het beste uit jezelf en je sterft kinderloos, zoals Mike, Spinoza en Van Gogh, dacht Erik, terwijl zonnestralen zijn gesloten oogleden verwarmden. Maar mijn vader en moeder stierven niet kinderloos en waren als mens volgens mij de moeite waard. Ik sterf liever kinderloos dan dat ik nog langer karakterloos maatschappelijk en financieel succes najaag, zoals ik de afgelopen jaren deed. Ik keek altijd op naar Albert Einstein en naar Klaas, Bart en Bram. Ik kan ook opkijken naar Vincent van Gogh, Spinoza, Brenda en Mike. *En* ik kan proberen integer te zijn terwijl ik *toch* grote liefde vind en kinderen krijg, zoals naar ik hoop het geval was bij mijn vader en moeder.
'Is het goed als meer mensen Spinoza's weg zien?' Erik voelde dat het een belangrijke vraag was, maar snapte niet goed waarom. Als iedereen Spinoza volgt, sterft de mensheid uit, dacht hij. En als iedereen Mike volgt, worden we naast kinderloos ook nog eens allemaal alcoholist.
'Het is megabelangrijk,' antwoordde Raisa.
'Maar waarom? Het is megabelangrijk dat we stoppen met deeltjesversnellers, van dictaturen democratieën maken en klimaatverandering krachtig bestrijden.'
'Klopt, maar voor goede keuzes heb je integriteit en karakter nodig. Instinctief gaan we het goede uit de weg omdat het ons eigenbelang niet dient. Daarom hebben we karakter nodig om onze ziel over de weg van integriteit te leiden. Spinoza bewandelde die weg en liet daarmee zien dat hij bestaat. De klootzakken mogen niet

winnen, Erik, daar gaat het de volgende vijftig jaar op aarde om. De karakterlozen. De machtswellustelingen. De dictators. De meelopers. De schijnheiligen. De hebzuchtigen. Ze moeten verliezen. Stuk voor stuk. Jaar na jaar. Meer integriteit op jullie planeet helpt góede mensen vooruit. In corrupte landen worden slechte mensen vooruitgeholpen, waardoor karakterloze klootzakken daar floreren. Innerlijke corruptie speelt sterk in de huidige natuurwetenschap, waardoor veel karakterloze mensen daar topposities innemen, maar in de diepere lagen van hun ziel verlangen ook díe mensen naar moreel goud. Een hoog IQ is niet genoeg. Heb je het karakter om naar de diepere lagen in jou te gaan of niet? Een krachtig verstand is één ding. Karakter tonen heel wat anders. Het is integriteit dat van jullie mensen maakt. Integriteit brengt de aarde naar onafhankelijkheid.'
'Wat voor onafhankelijkheid?' vroeg Erik, verbaasd.
'Waar kinderen meer intelligentie en mentale kracht ontwikkelen, wenden ze zich minder tot hun ouders. Het verlangen naar onafhankelijkheid is essentieel voor de ontwikkeling van een mens. Waar mensen meer integriteit ontwikkelen, wenden ze zich minder tot ons. Het verlangen naar onafhankelijkheid is ook essentieel voor de ontwikkeling van een intelligente soort.'
'Wie was het akeligste mens dat ooit op aarde rondliep?' vroeg Erik.
'Adolf Hitler. Hij was een karakterloze rotzak die heel slim was en één groot talent had: mensenmassa's ophitsen. Hitler wist dat talent walgelijk uit te buiten door massieve haat te stoken, waardoor mensen elkaar massaal afslachtten. Hij maakte van het democratische Duitsland een dictatuur en liet de hele aarde zien hoe het niet moet en nooit meer moet. Anno 2019 zijn er gruwelijke en machtige dictaturen in China, Rusland, Noord-Korea en Iran. Die dictaturen brachten en brengen al heel veel ellende, maar de mensheid heeft nog geen flauw idee hoe ongenadig veel pijn en inhumane smeerlapperij alle dictaturen in de toekomst over de aarde gaan uitstrooien als ze niet allemaal snel veranderen in gezonde democratieën met onafhankelijke rechtspraak.'

Erik had Raisa gevraagd hoe intelligente beschavingen de angstangel voor verder geëvolueerd intelligent leven uit hun wereldwijde samenleving haalden, maar Raisa had er niet goed antwoord op gegeven. Daarom stelde hij de vraag op een andere manier: 'Waarom verliezen mensen als Spinoza hun vrees voor jullie?'
'Wie naar zijn geweten handelt, roept geen spoken in zijn ziel op.'
'Waarom niet?'
'Spinoza dacht niet alleen aan zichzelf, zijn familie en zijn land. Spinoza dacht aan de hele aarde. Spinoza's hart was zo groot als jullie planeet. Zo'n hart klopt met een integriteit die immuun maakt voor angst voor wezens als wij.'
'Waarom?'
'Omdat je dan "*fuck you*" tegen ons zegt en doet wat goed is voor de aarde in plaats van angstig schooien vanwege je eigen kuthachje. De sterkste integriteit brengt de grootste moed.'
'Wat is de grootste moed?'

'Bereid zijn om de hel van oneindige pijn over je af te roepen uit liefde voor anderen.'
'Deed Spinoza dat?'
'Ja, en Brenda en Mike ook. Brenda en Mike waren bereid om naar de hel te gaan als dat anderen tijdelijk aards geluk bezorgde. Dát was de reden dat ze uit hun psychose kropen en daarna nooit weer psychotisch werden.'
'Waarom?'
'Ze hadden de immense angst die hun verstand verpletterde overwonnen vanwege hun bereidheid om het allerergste te accepteren voor het geluk van anderen.'
'Dit wist ik niet,' zei Erik, beduusd.
'Brenda en Mike waren stellig over de kwaliteit van hun werk, maar hadden ook een bescheiden kant. Ik zou nooit maar dan ook echt nooit voor wie of wat dan ook bereid zijn om oneindig in de hel te zitten. Brenda en Mike wilden dat later ook niet meer, toen ze uit hun psychose waren gekomen, maar tijdens hun psychose kwamen ze tegen alles in opstand, tegen ons, God en de duivel. Ze werden tijdens hun psychose zó verschríkkelijk kwaad vanwege onrecht dat anderen kon worden aangedaan dat ze rücksichtslos bereid waren zichzelf in de hel te storten om die anderen te helpen. Het verbijsterde ons. De moed die ze ophoestten was fenomenaal en verpulverde uiteindelijk hun psychose. Jullie zullen als mensheid met miljarden moeten opstaan tegen dictators in allerlei soorten en maten en tegen rotzakken die andere mensen, de natuur en het milieu kapotmaken door te veel geld en goederen na te jagen. De aarde heeft helden nodig. Miljarden helden. Zinderende moed en ongenadig sterk doorzettingsvermogen vanwege liefde voor andere mensen en de natuur zal zich in de harten van miljarden mensen moeten vastbijten opdat de mensheid boven zichzelf uitstijgt en de veranderingen in gang zet die de aarde zo snoeihard nodig heeft. Als jullie niet de ridders en engelen worden waar de aarde naar snakt, roepen jullie de hel over jezelf af. En vergis je niet, die hel komt vanwege klimaatverandering met een enorme kracht in een supersnel tempo op jullie afstormen.'

Mogelijk was het geen toeval dat Spinoza op een bepaald tijdstip op een bepaalde plek werd geboren, dacht Erik. Mogelijk was het geen toeval dat ik eenentwintig jaar geleden aan de rand van het Paterswoldsemeer werd geboren. Het kan op dit vlak alle kanten op en dit soort dingen weet niemand, zelfs Raisa niet. Misschien weet Mike het, als hij nu ergens is, daar leek het zonet even op in Brams oude weilanden. Mogelijk is het geen toeval dat de continenten op aarde zijn zoals ze zijn, mogelijk koos intelligenter leven dan Raisa's volk daarvoor. Alles kan tien keer over de kop met steeds kleinere en steeds snellere deeltjes in een eindeloos oud heelal. Bepaalde dingen op aarde gebeurden omdat mensen daarvoor kozen, maar van verreweg de meeste dingen hebben we geen flauw benul of ze toeval waren of niet. Sterker nog, je kan nooit zeggen of toeval überhaupt *bestaat* met altijd weer *nog* snellere deeltjes waar *nog* verder ontwikkeld intelligent leven mee kan werken. Bestaan er altijd weer snellere deeltjes? Bestaat er altijd weer *nog* verder ontwikkeld intelligent leven? Bestaat toeval? Bestaan Raisa en haar volk? *Is* Mike nu ergens? Of ervaar ik hier al heel lang een enorme illusie? Als ik straks in Anna's boot bijkom, zullen dat grote

mysteries zijn naast het grote mysterie ten aanzien van onze dood. Is ons leven op aarde alles? Of is er meer? Of is er *heel* veel meer? Of hallucineer ik nu door zuurstoftekort en gaat mijn geest zo direct voorgoed op zwart?
'Wij geloven niet in het bestaan van toeval,' zei Raisa. 'Daarnaast geloven wij niet in het niet-bestaan van toeval.'
'Dus jullie geloven nergens in?'
'Toch wel. We geloven dat het niet toevallig is dat we nooit zullen weten of toeval bestaat of niet.'
'Waarom geloven jullie daarin?'
'Omdat niet-weten of toeval bestaat het gelukkigst maakt,' zei Raisa. 'Met altijd weer kleinere en snellere deeltjes is er nergens in het universum een wezen te vinden dat kan zeggen of toeval bestaat of niet. Met Mikes theorieën, waar wij qua hoofdlijnen achterstaan, wordt de kloof tussen wetenschap en religie gedicht en die kloof wordt tot in de oneindigheid niet meer geopend.'
'Waarom niet?'
'Wetenschap noch religie vindt ooit de Absolute Waarheid. Het kan altijd weer alle kanten op indien er altijd weer snellere deeltjes zijn die gebruikt kunnen worden door nóg intelligentere wezens. Als je niet weet of er in het heelal toeval bestaat, weet je ook niet of er ooit ergens iets in het heelal een vrije wil had, want zonder toeval is alles gemanipuleerd. Sommige vragen kan niemand in het universum beantwoorden. Laat die vragen je reet roesten. Zoek liefde in plaats van Absolute Waarheid. Wees geen dwaas. We willen liefde en intimiteit, geen Absolute Waarheden. Zoek de waarheid van de werkelijkheid van het heelal en de werkelijkheid van jezelf zonder ooit in de valkuil van Absolute Waarheid te trappen. Maar vooral: zoek heldenmoed.'
'Waarom?' vroeg Erik.
'Denk aan Klaas' laatste woord.'
'"Zwijg."'
'Laat je door niemand het zwijgen opleggen. Niet door dictators, niet door religieuze voormannen, niet door wetenschappelijke hotemetoten, niet door familie, niet door mij, maar vooral niet door jezelf. Waarheid en heldenmoed zoeken, is oneindig je eigenbelang opzijleggen om vervolgens andermaal het deksel op je neus te krijgen. Het is verschrikkelijk, maar al het afzien brengt ook het avontuur dat nooit stopt en het voorkomt de aftandse gezapigheid doorspekt met gekoesterd liegen dat zo veel mensen ontwikkelen om risicoloos voort te borduren terwijl hun ziel verschraalt. Inspiratie ontstaat alleen door transpiratie. Zonder afzien geen inspiratie en zonder inspiratie word je een zombie. Verdom het om uit te groeien tot een van de vele klootzakken die de waarheid niet wil zien en zoek vooral de waarheid die niemand het zwijgen oplegt.'
'Welke waarheid doet dat?'
'Liefde. Liefde maakt alles open.'
'Hoe kan dat?'

'Met voldoende liefde voor al het leven op jouw planeet, zaait je hart enorme hoeveelheden integriteitszaden die zorgen voor de moed die overal corrupte bomen kapt en vrijheid doet glinsteren, ook de corrupte bomen en vrijheid in jou.'

Erik vroeg zich af in hoeverre hij immuun was voor vrees voor buitenaards leven. Ik voel *nu* geen angst, dacht hij, met zijn ogen nog steeds gesloten. Maar dat komt omdat ik in een soort van droom zit waarbij mijn angst kunstmatig door Raisa's volk onderdrukt wordt.
'In werkelijkheid lig ik in een boot en word ik gereanimeerd,' zei hij. 'Als ik straks bijkom ontstaat er mogelijk alsnog angst voor jullie.'
'Waarom denk je dat jíj dit ervaart?' vroeg Raisa.
'Omdat ik bij Mike in huis woonde en zijn werk kan begrijpen.'
'Dat is niet de belangrijkste reden.'
'Wat dan wel?' vroeg Erik, verbaasd.
'Jij en Anna handelen dusdanig sterk naar je geweten dat jullie weinig angst voor ons voelen. Mike was met deze ervaring voor de tweede keer psychotisch geworden en dit keer voorgoed. Bovendien ben jij nu veel sterker dan Mike op jouw leeftijd. Jij had op je vijftiende al je crisis. Je kon eerder de grote klap aan dan Mike, die pas op zijn eenentwintigste de dreun kreeg. De afgelopen zes jaar werd je mentaal supersterk, waardoor je nu veel meer kan hebben dan Mike op zijn eenentwintigste.'
'Wat was de trigger van Mikes psychose geweest als jullie hem deze ervaring hadden gegeven?'
'Toeval,' antwoordde Raisa.
'Hoezo had toeval hem psychotisch gemaakt?'
'Er gebeuren altijd toevallige dingen. Een te beschadigd ego hecht daar te veel waarde aan. Als je je ego te veel poetst met "God wil dat ik dit doe" kom je in een geestelijke storm waarin je de belangen van anderen uit het oog verliest vanwege een egocentrische draaikolk die de wieken van je verstand tot waanzin maalt. Bij veel mensen kolkt ik-ik-ik waar we hen triggeren met veel toeval.'
'Dus toeval plant gemakkelijk eigenbelang-spoken in je ziel omdat je ego met veel toeval flink op je innerlijke ik-ik-ik-trom slaat,' concludeerde Erik. 'Mike had zijn egocentrische perikelen, maar volgens mij was hij een baken van integriteit.'
'Mike was integer, maar had beslist een duistere kant. Zijn schijnbaar integere weg met onsucces kwam tot stand door naïviteit. Keer op keer dacht hij dat anderen zijn theorieën binnen afzienbare tijd zouden waarderen. Zijn inspiratie teerde op anticipatie van roem en rijkdom. Mike hield zichzelf decennialang ik-ik-ik-worsten voor en toen die niet kwamen, sloeg hij zichzelf met terugwerkende kracht met integriteit op de borst. Hij werd de Mike van Iersel die zo lang op dorre houtjes had gebeten. Hij werd Mike de Grote. Jouw oom had op geen enkel dor houtje gebeten als hij wél roem en rijkdom had gevonden. Hij had ook op geen enkel dor houtje gebeten als hij van tevoren had geweten dat hij altijd financieel onsuccesvol zou blijven, want dan was hij in een heel vroeg stadium gestopt met zijn theorieën. Overal zijn diepere lagen, Erik. Vaak voorkwámen we dat er in Mikes leven toevalligheden

plaatsvonden, omdat we wisten dat hij dan opnieuw zou doordraaien. Ook succes had hem door doen draaien omdat hij zo'n egolijer was, dus ook succes hielden we bij hem weg.'
'Maar jullie zorgden wel voor een briefje van 5000 peseta's en de dood van tante Elma. Waarom deden jullie die dingen wel?'
'We gaven hem 5000 peseta's opdat hij zijn theorieën uitbroedde en we lieten tante Elma afgelopen week in haar slaap sterven opdat Mike in de geestelijke toestand kwam waarin hij jou tijdens de storm urenlang dingen vertelde die jij nodig had.'
Erik werd bang. 'Ik maakte de afgelopen nacht zó veel toevalligheden mee dat mijn ego onvermijdelijk met mij aan de haal gaat als ik straks bijkom.'
'Dat gebeurt niet, Erik. Je bent nuchter en geaard en je oma en Mike waarschuwden jou voldoende voor te veel waarde toekennen aan toeval. Zo direct kom je bij in Anna's boot en denk je dat alles wat er tot dusverre in je leven gebeurde, toeval geweest kan zijn, óók dit gesprek tussen jou en mij. Bovendien ben je minder egocentrisch dan Mike, waardoor je niks anders wil dan met Anna de klus klaren opdat Mikes boek gelezen wordt. Ondertussen zal je nooit écht wat tekortkomen, want het belangrijkste in ons leven is liefde. Zo direct kom je bij in de armen van iemand die zielsveel van je houdt en van wie jij zielsveel houdt, al wisten jullie dat lang te ontkennen. Jullie willen bij elkaar blijven en jullie willen kinderen. Jullie zullen zo veel van elkaar houden dat je het geluk van de ander belangrijker vindt dan dat van jezelf. Liefde zal jouw ego enorm temperen, Erik. Liefde maakt van jou een prachtig mens waar liefde Mike over de rooie liet gaan vanwege zijn egocentrische miskleuncapaciteiten, wat hem overigens wel zijn theorieën uit de grond deed stampen. We werkten Mike vaak tegen op het liefdesvlak, zodat hij geen liefde vond, maar wel theorieën. Het was essentieel dat we stukken van zijn geluk afknipten.'
'Hoezo essentieel?' vroeg Erik, die weerzin begon te voelen omdat zijn oom kennelijk klein was gehouden door Raisa's volk.
'Mikes verlangen naar beter begrip van de werkelijkheid moest getriggerd worden. Grote liefde en een gezin hadden hem te gelukkig gemaakt.'

Erik opende zijn ogen, kwam overeind en ging zitten. 'Jullie maakten Mike ongelukkig, zodat hij zijn heil zocht in theorieën! Jullie prikten hem aan eenzaamheid om zijn geest te prikkelen!'
Raisa kwam ook overeind. Ze leek ineens stokoud. Haar rug trok krom. Vermoeid keek ze over het meer. 'Dat is precies wat we deden, Erik. Om te voorkomen dat de aarde te sterk geïnfecteerd zou worden met Absolute Waarheden, snoeiden we Mike. We offerden hem op, zodat de rest van de tuin kan bloeien. Dat we hem de Elfstedentocht lieten schaatsen, maakte hem trouwens heel gelukkig en was óók heel belangrijk.'
'Lieten júllie Mike de Elfstedentocht schaatsen?' vroeg Erik, ongelovig.
'Mike had er nooit aan gedacht om die tocht te rijden, omdat hij meende dat hij het niet kon. We zorgden ervoor dat hij kennismaakte met Neeltje, die de Elfstedentocht dacht te kunnen schaatsen omdat haar moeder dat ook had gedaan. Mike kon net zo

goed schaatsen als Neeltje, dus wilde hij ook. Maar je moest lid zijn van de Elfstedenvereniging en er was een ledenstop. We zorgden ervoor dat een neef van Neeltje, die qua uiterlijk veel op Mike leek, zijn been brak. Mike reed de tocht op de kaart van Neeltjes neef.'
'Waarom was het zo belangrijk dat Mike de Elfstedentocht schaatste?' vroeg Erik.
'Hij reed de tocht met een zware bronchitis en heeft alles moeten geven om hem uit te rijden. Er was zo weinig waar Mike zich aan op kon trekken en zo veel dat hem naar beneden trok. Alles wat hem opmonterde pakte hij met beide handen aan. Dat hij de tocht wist uit te rijden, was cruciaal voor zijn zelfvertrouwen.'

Mike is dood, dacht Erik, terwijl hij weer op zijn rug ging liggen en naar de blauwe hemel keek. Al is hij nu mogelijk ergens. Ook na al zijn spuien op de oever van het meer de afgelopen avond begrijp ik nog nauwelijks wat van mijn oom en nog minder van opa Klaas.
'Wat was dat nou met die manische depressiviteit van Mike?' vroeg Erik. 'Hoe kan ik dat begrijpen? En hoe kan ik het narcisme van opa Klaas begrijpen?'
'Mike werd gekleineerd door Bram, Lieke en Klaas, vooral als Mike zich niet voegde naar de drie volwassenen. Om te overleven leerde Mike zijn woede en verdriet daarover in te slikken, maar ontwikkelde zo een depressieve kant, die hij vanaf zijn vijftiende ontvluchtte met alcohol en vanaf zijn eenentwintigste met alcohol en manie. Onbewust, om te compenseren voor de diep weggedoken pijn uit zijn opvoeding, ontwikkelde Mike een superego en een bipolaire stoornis, precies wat hij nodig had om zichzelf groot genoeg te achten om de heersende natuurwetenschappelijke theorieën aan te pakken. Manie bracht hem stuwende energie, waarmee hij over koude kale vlaktes trok. Als volwassene overkwam Mike met zijn theorieën hetzelfde als wat hem als kind was aangedaan: hij werd niet serieus genomen, hij werd uitgelachen, hij werd gekleineerd. Als kind werden zijn gevoelens niet serieus genomen. Als volwassene werden zijn gedachten niet serieus genomen. Zonet vloeiden de twee samen in Mikes treffen met zijn vader.'
'Mike had een superego, maar dat had Klaas ook,' zei Erik.
'Een té beschadigde ziel heeft geen keuze, wil het overleven. Het móet zich focussen op egomaniakale gevoelens. Mike nam alcohol en manie en ontwikkelde zo een superego, maar egomaniakale gevoelens kunnen ook ontspringen doordat iemand zich een prins waant en van daaruit macht over anderen wil uitoefenen. Narcisten zoals Klaas en Hitler zeggen: "Ik ben superieur, dus ik vertel jou wat je moet doen." Manische depressiviteit en narcisme zijn twee loten aan dezelfde stam, maar niet twee kanten van dezelfde medaille. Wil je macht over jezelf en wil je die macht ook aan anderen geven zodat ook zij kunnen groeien? Of wil je macht over anderen en anderen kleineren zodat zij net als jou níet groeien? Veel mensen zagen Mike als een mislukkeling en parasiet. De waarheid is dat hij net als Vincent van Gogh hard werkte en succesvol was. Het is alleen dat je met lege handen staat als anderen je werk afkeuren. Mike was een goed mens, maar werd gezien als een slecht mens. Klaas was een slecht mens, maar werd gezien als een goed mens.'

'Niet door Brenda en Mike,' zei Erik.
'Voor scherpere ogen is een maatschappelijk en financieel succesvolle egoïst als Klaas een keizer zonder kleren.'

Erik lag nog steeds op zijn rug en keek naar twee witte wolkjes in een oceaan van blauw. Waren zijn ouders door intelligenter leven dan Raisa's volk van de aarde verwijderd? Was het geen toeval dat Mike bij hem in huis was komen wonen? Was het geen toeval dat Anna en hij zo lang gescheiden van elkaar hadden geleefd? Was Raisa wel helemaal eerlijk? Had haar volk Eriks ouders *toch* in de mist laten verongelukken? Of bestond Raisa helemaal niet vanwege door zuurstofgebrek hallucinerende hersenen? Waren de relativiteitstheorie en de bigbangtheorie *toch* goed en was daardoor contact met buitenaards intelligent leven sowieso onmogelijk?
Het maakt helemaal niet uit hoe het zit, dacht Erik. Ik kan me verwonderen en vermoedens hebben, zelfs sterke vermoedens, en dat is prima en brengt magie, maar ik zal nooit *weten* hoe het zit en dat moet ook niet. Sterker nog, als ik doodga op aarde en elders wakker word, zijn er *ook daar* vraagtekens indien we in een heelal leven met altijd weer kleinere en snellere deeltjes. Mogelijk spelen er op heel veel niveaus intelligente wezens spelletjes met de beste bedoelingen. Spelletjes waar ik geen flauw benul van heb. Terwijl er mogelijk *ook niks* speelt en dit gesprek met Raisa in mijn hersenen plaatsvindt *zonder* dat er iets buitenaards invloed op mijn brein uitoefent. Het doet er werkelijk *totaal niet toe* hoe het zit. Dat ik er tijdens mijn leven op aarde nooit achter kom hoe het zit, doet ertoe. Mijn atheïsme verdween de afgelopen nacht en komt niet terug. Ik ben nu agnost. Nooit weer zal ik 'weten' hoe het zit. Die waanzin ligt achter mij.
'Wat zijn mooie onomkeerbare momenten waarop intelligente beschavingen zeer krachtig hun vrees voor jullie overwinnen?' vroeg Erik.
'De momenten waarop ze er wereldwijd voor kiezen om hun feestdagen los te koppelen van hun religies.'
'Je bedoelt feestdagen zoals Kerstmis, Pasen en Hemelvaartsdag, die alle drie gerelateerd zijn aan het christelijke geloof?'
'Precies,' zei Raisa.
'Wat zet je daar dan voor in de plaats?'
'Wereldwijde feestdagen.'
'Wat voor feestdagen?'
'Bijvoorbeeld *De dag van de tolerantie* op 21 maart, *De dag van de vrijheid* op 21 juni, *De dag van de rechtvaardigheid* op 21 september en *De dag van de natuur* op 21 december.'
'Waarom dergelijke feestdagen?' vroeg Erik.
'Tolerantie, vrijheid van meningsuiting, rechtvaardigheid en natuur zijn immens belangrijke zaken die op iedere planeet met intelligent leven zeer krachtig aan de orde komen tijdens de bottleneck waarin het intelligente leven op de planeet overleeft of zichzelf verwoest. Intelligent leven dat onvoldoende aandacht besteedt aan de letterlijk universele problemen als gevolg van intolerantie en milieuproblematiek, vernietigt zichzelf. Krachtige wereldwijde samenwerking tussen allerlei mensen en groepen mensen door sterke solidariteit is nu heel hard nodig. Jullie varen anno 2019

naar rampen, zoals de Titanic in 1912 naar haar ijsberg voer. Soms lijkt er niks aan de hand en ben je seconden verwijderd van horror.'
'Jezus.'
'Die hielp jullie niet. Wij wel.'
'Maar als jullie helpen, komt het toch allemaal goed?' vroeg Erik, hoopvol tegen beter weten in.
'Wij helpen de aarde niet meer als jij bijkomt. Dan zijn we weg, dat vertelde ik je al. Mogelijk dat verder dan ons geëvolueerd intelligent leven jullie helpt, maar zij zullen jullie nooit méér helpen dan statistisch verantwoord is. Jullie moeten in toeval kunnen blijven geloven.'
'Is dat een ijzeren wet?'
'Ja. Wat er vanavond op en rond het Paterswoldsemeer gebeurde, was statistisch niet verantwoord.'
'Waarom deden jullie dat dan?'
'Om de aarde te redden en omdat we er lol in hadden.'
'Lol?'
'Ja,' zei Raisa, met een brede glimlach. 'We doen dit natuurlijk ook voor de lol. Ouders nemen kinderen omdat kinderen hen gelukkig maken. Zonder prettig gevoel heeft het leven geen zin. Maar vanaf hier moeten jullie jezelf redden. Bovendien: vanaf het punt waar jullie nu zijn, kennen we onze eigen geschiedenis van haver tot gort. Daarbij: je moet je kinderen op een bepaald moment loslaten.'
'Ik kan me niet voorstellen dat jullie nooit meer kijken hoe het er bij ons voorstaat,' zei Erik.
Raisa gaf hem een knipoog. 'Soms kijken we even, maar vrijwel altijd zullen we afwezig zijn.'
'Wanneer gaan jullie kijken?'
'Wat dacht je, als jullie feestvieren natuurlijk! Erik, je was altijd zo serieus, je hebt nog geen flauw idee hoe sterk feestvieren het verschil maakt. Dat hebben we nu al zo vaak gezien op planeten die net als de aarde immens sterk geteisterd werden door dictaturen, dogma's, hebzucht, eerzucht, woekerend eigenbelang en allesverwoestende consumptiedrift. Er is niks gemakkelijker dan feestvieren en er is niks moeilijker dan mensen afhouden van feestvieren. Feestvieren kan natuurlijk op talloze manieren. Je kan een kopje thee drinken met elkaar, met of zonder gebakje. Je kan een dag gaan wandelen in de natuur. De mogelijkheden om feest te vieren zijn eindeloos. En natuurlijk, als je de vrijheid hebt of die vrijheid weet te verkrijgen: maak er een spetterend feest van, ga feestvieren! Nogmaals, je hebt geen fláuw idee hoe sterk vier keer per jaar wereldwijd met miljarden mensen feestvieren het verschil maakt. En één ding is volkomen zeker tijdens íedere feestdag: het heelal kijkt toe. Sowieso, het is alleen dat je nooit weet met hoeveel ogen het dat doet.'
'Mag ik dan een biertje drinken?'
'Natuurlijk! Zolang je het maar bij feestvieren houdt. Drink bier als jij dat wil en drink nooit bier als je dát wil. Niks hoeft, alles mag, zolang het maar feest is en niks

anders dan feest. Vol liefde, zonder haat. Iedereen kan en mag meedoen. Laat vier dagen per jaar wereldwijd alles liefde zijn.'
'Vinden we met fééstvieren wat we zoeken?' vroeg Erik, ongelovig.
'Ieder intelligent wezen is zoekende, Erik. Elke dag. Allemaal zoeken we wegen om de stormen en duisternis in ons hart te temmen en te overwinnen opdat een innerlijke zon elke dag kleuren doet oplichten. Heb je énig idee hoeveel wederzijds begrip er ontstaat als alle harten op aarde vier dagen per jaar verlangen naar feestvieren?'
'Nee.'
'Zo gauw je met elkaar gaat feestvieren, echt feestvieren, ontstaat er enorm veel begrip voor de emoties van jezelf en die van anderen en daarmee ook voor elkaars rationele wegen. Dan ga je alle rationele wegen begrijpen en tolereren, althans, zolang die wegen anderen niet beschadigen.'
'En dus?' vroeg Erik.
'Vier vier dagen feest, ieder jaar weer, wereldwijd, in iedere stad en ieder dorp. Al het kwaad wordt erdoor afgebroken.'
'Waarom?'
'Omdat liefde al het kwaad wegspoelt.'
'Hoe kan dat?'
'Al het kwaad ontstaat door tekort aan liefde.'
'Echt ál het kwaad?'
'Al het kwaad.'

Erik kwam half overeind, sloeg zijn armen rond zijn knieën en keek naar het in zonlicht rimpelende meer. Het kan op allerlei manieren heel slecht aflopen met de aarde, dacht hij. Wil je in de touwen hangen onder het mom van 'het gaat toch allemaal naar de kloten' of knok je om te redden wat er te redden valt? Hetzelfde speelt met doemdenkers die zeggen dat over miljarden jaren alle oceanen verdampen vanwege een opzwellende zon. Mensen met spirit knokken om de problemen op te lossen.
'Waarom de data die je net noemde?' vroeg Erik. 'Waarom de eenentwintigste van maart, juni, september en december?'
'Omdat je je met die vier dagen verbindt met al het intelligente leven in het universum,' antwoordde Raisa, terwijl ze ook half overeind kwam en haar armen rond haar knieën sloeg.
Erik keek Raisa verbaasd aan. 'Hoe dan?'
'Op alle planeten met intelligent leven dat alleen maar vitale democratieën kent, het globale milieu duurzaam in balans houdt en de natuur laat floreren, voelt dat intelligente leven zeer sterke liefde voor de hele planeet en al het leven erop. Maar daar stopt het niet.'
'Wat bedoel je?'
'Iedere planeet die zelfvernietiging door deeltjesversnellers afwendt, beseft dat er deeltjes zijn die veel sneller dan licht gaan en dat het universum eindeloos oud is en vol zit met intelligent leven. Zo'n planeet wil zich verbinden met al het leven in het heelal en vooral met al het intelligente leven in het heelal. Vandaar die data.'

'Ik begrijp het niet,' zei Erik.
'Op 21 december en 21 juni keert de zon en op 21 maart en 21 september staat de zon recht boven jullie evenaar. Op alle planeten waar intelligente wezens wereldwijd overgaan op liefdevolle tolerantie, zeer sterk gekoesterde individuele vrijheid, geweldloosheid, krachtige solidariteit en grote liefde voor elkaar en de natuur, is er verlangen om verbinding te voelen met de rest van het universum. Wereldwijde feestdagen op 21 maart, 21 juni, 21 september en 21 december versterken jullie verbondenheid met ander intelligent leven in het heelal en bevrijden jullie van vrees voor dat leven. Vandaar dat het getal eenentwintig het belangrijkste is op aarde. Overal in het heelal verlangen de planeten waarop het kwaad voldoende verloor naar universele feestdagen. Met universele feestdagen spinnen intelligente wezens zielendraadjes waarmee ze met grotere liefde naar elkaar en alle soorten op hun planeet kijken en met meer gevoel van verbinding het heelal in kijken en met meer verwondering naar de sterren kijken. Vier feest met alles en iedereen op je planeet, vier feest met de hele Melkweg, vier feest met het hele heelal door in iedere stad en ieder dorp op aarde feest te vieren op 21 maart, 21 juni, 21 september en 21 december!'
'Wat zijn universele feestdagen?' vroeg Erik.
'Feestdagen die overal in het universum hetzelfde zijn bij intelligente wezens die de moeilijkste fase van hun bestaan doorstonden. Universele feestdagen zijn dagen die vastliggen door de baan van een planeet rond haar ster.'
'Zijn álle planeten met intelligent leven planeten met één ster en hebben ze allemaal een schuinstaande rotatieas, waardoor er seizoenswisselingen zijn?' vroeg Erik, verbaasd.
Raisa glimlachte. 'Allemaal. En ze hebben allemaal een maan.'
'Hoe kan dat?'
'Een dubbelster geeft te veel chaos en zonder seizoenswisselingen en krachtige getijdenwerking is er te weinig chaos. Bovendien is er zonder maan 's nachts te weinig licht.'
'Een dubbelster, twee rond elkaar draaiende sterren, geeft te veel instabiliteit, zodat er geen stabiel planetenstelsel kan ontstaan, dat snap ik. Maar waarom heb je seizoenswisselingen en krachtige getijdenwerking nodig?'
'Je weet dat Mike sterke hoogte- en dieptepunten in zijn leven had. Geen mens kan zonder hoogte- en dieptepunten. Hetzelfde geldt voor al het leven in het universum. Zonder seizoenen en getijden zijn er onvoldoende hoogte- en dieptepunten voor biologisch leven. Oftewel: onvoldoende geluk. Leven moet voldoende momenten van extase kennen. Zijn die er niet dan is het leven zinloos en blijft alles dood omdat het leven onvoldoende de moeite waard is. Er moet genoeg instabiliteit zijn om geluk te kunnen ervaren. Met te veel evenwicht ontstaan er te weinig prikkels, waardoor er geen leven ontstaat. Zonder prikkels geen geluk en zonder geluk geen reden om er te zijn en dan ontstaat er niks.'
'Kan een komeet met bacteriën geen leven op een planeet met een rechtstaande rotatieas brengen?' vroeg Erik, ongelovig.

'Wel leven, maar het blijft dan bij eencelligen. Daar is niks aan. Trouwens, jullie zitten als intelligente soort nog in de pubertijd. Iedere intelligente soort gaat naar volwassenheid tijdens groeispurten die op allerlei manieren complicaties, pijn en verwarring brengen. Voor ons zijn jullie een puber die het moet zien te redden terwijl zeer donkere wolken boven jullie hoofd hangen en er een verschrikkelijke storm opstak. Jullie staan aan de vooravond van de beslissende slag.'
'Wat voor beslissende slag?'
'Wereldwijd moeten jullie elkaar enórm gaan helpen om op heel veel vlakken tot betere visies te komen. Wereldwijde educatie en samenwerking bepaalt of jullie jezelf overleven of jezelf vernietigen. De mensheid is op allerlei manieren in oorlog met zichzelf.'
'Wat is de sleutel om die oorlog te winnen?'
'Voldoende individueel eigenbelang afschudden en voldoende algemeen belang omarmen.'
'Hoe kunnen jullie ons in de steek laten terwijl we pubers zijn?' vroeg Erik, die nare steken in zijn hart voelde vanwege het wegvallen van zijn ouders en het wegvallen van Mike.
'Omdat het niet anders kan,' antwoordde Raisa, terwijl ze hem met droevige ogen aankeek.
'Waarom niet?'
'Jullie moeten op eigen benen staan, zoals jonge pimpelmezen dat ook moeten als ze drie weken uit hun nest zijn. De ménsheid zit in de pubertijd. Jij niet. Als de neuzen van miljarden mensen de goede kant op gaan wijzen, kunnen jullie de aarde onvoorstelbaar snel naar beter vaarwater loodsen. Het is superbelangrijk dat binnen zeer korte tijd miljarden mensen opstaan die keihard voor jullie hele planeet en al het leven erop gaan strijden, want als de klootzakken winnen, verliest iedereen. Er moeten voldoende ridders en engelen opstaan. Egoïsme en eigenbelang moeten het afleggen tegen integriteit en solidariteit. Moed en liefde moeten het afleggen tegen lafheid en haat.'

Erik zweeg terwijl hij naar het rimpelende meer staarde. Vervolgens zei hij: 'Ik snap nu dat universele feestdagen mooi en belangrijk zijn, maar waar ik een fijne kerst heb, wil ik niet dat kerst verdwijnt.'
'Kerst blijft nog lang bestaan, Erik. Ook andere feestdagen op aarde die met religies verbonden zijn, blijven nog lang bestaan. Dat is goed. Het gaat erom dat universele feestdagen meer tolerantie, vrijheid, solidariteit, rechtvaardigheid en liefde brengen, zodat de intelligente soort volwassen wordt. Overigens, wat valt er op jullie planeet anno 2019 nog te vieren met de kerst? Millennia intolerantie en eeuwen kindermisbruik? Wij hebben de brandstapels en kinderverkrachtingen gezien. Denk je dat wij blij worden van een kerststalletje met kindeke Jezus? Maar het gaat niet om het afschaffen van feestdagen die met religies verbonden zijn. Dat is juist totaal verkeerd, want iedere radicalisering is er een te veel en een ander zijn of haar religie misgunnen, is haatgedragen radicalisering. Wel is het beslist zo dat religie in het privédomein

thuishoort en niet versmolten moet zijn met politiek of scholing, maar dat is aan de kiezers in een democratie om te bepalen.'
Erik dacht aan wat Mike hem het vorige jaar op 21 december had verteld. 'Vandaag is de donkerste dag van het jaar,' had Eriks oom gezegd. 'Maar vanochtend hoorde ik weer de mooiste geluiden die er ooit zijn gemaakt. "So this is Christmas." De eerste woorden van het kerstlied van John Lennon. Lennon zingt die woorden zonder muzikale begeleiding, maar het is alsof er engelen meezingen, zo prachtig en krachtig is zijn stem. Het is trouwens nauwelijks zingen wat hij doet, hij spreekt de woorden gewoon uit.'
'Waarom vind je dat de mooiste geluiden?' had Erik gevraagd.
'Van alles wat de aarde voortbracht, geven die woorden van Lennon mij het sterkst het gevoel dat we tot iets prachtigs in staat zijn. Iets dat alleen maar door engelen tot stand gebracht kan worden.'
'Engelen?'
'Mensen die werkelijk het licht zagen.'
'Wat voor licht?'
'De geestesgesteldheid die weinig nodig heeft om groot geluk te voelen.'
'Waar heb je het hier over?' had Erik geïrriteerd gevraagd, omdat hij vond dat zijn oom weer eens de goeroe uithing.
'We hebben als mensheid op talloze manieren laten zien tot wat voor een enorme technische wonderen we in staat zijn. Daarnaast lieten we miljarden keren zien hoe krachtig we die wonderen misbruiken voor dusdanig sterk eigen gewin dat biljarden levens kapotgingen. Heel veel mensen, dieren, insecten en planten leefden lamlendig en stierven miserabel omdat egoïstische mensen hun talenten gebruikten voor zo veel mogelijk persoonlijk gewin in plaats van het creëren van welzijn en geluk voor alles en iedereen. Oorlog, slavernij, uitbuiting, natuurvernietiging, alles voor het eigen gewin. Persoonlijk voordeel rücksichtslos boven al het andere stellen was meestal de norm om zogenaamd vooruit te komen. Het kwaad won glorieus van het goede. We werden het tegendeel van engelen. We werden smeerlappen en hebben meer dan ooit geluiden nodig, letterlijk en figuurlijk, die ons duidelijk maken dat het heel anders kan. Onze geest moet onze gevoelens naar een pad brengen waarop ze sprankelen vanwege een immens groot hart met liefde voor al het leven op de planeet. Het in- en intrieste trots uitstallen van 'goed' leven moet in de prullenbak gemieterd worden. Waar de vieze vuile egoshit van ik-moet-fucking-veel-voorstellen naar de achtergrond verdwijnt en wérkelijk goed leven ons gelukkig maakt, omdat dat leven welzijn voor de hele planeet creëert, zien we eindelijk het licht.'

'Religies verbinden mensen en dat was voor de ontwikkeling van de mensheid uiterst belangrijk,' vervolgde Raisa. 'Religies ontstaan onontkoombaar op iedere planeet met intelligent leven. Intelligente wezens hebben het nodig om zichzelf en de wereld om hen heen te begrijpen en troost te vinden in de verhalen die daardoor ontstaan. Overal in het heelal ontwikkelt intelligent leven eerst verhalen over geesten, daarna worden het goden, vervolgens God en ten slotte komt "het niets" dan wel atheïsme.

Met mythen, religie en atheïsme krijgen intelligente wezens grip op zichzelf en het heelal. Zonder die grip zweven er te veel onbestemde gevoelens in hen en kunnen ze het leven niet aan. Mythen, religies en atheïsme zijn daarom onontbeerlijk voor een intelligente soort om te groeien. Het is alleen dat je religies en atheïsme net als mythen op een zeker moment als oude jassen uit moet trekken, omdat ze steeds meer knellen waar de planeet bezaaid wordt met meer kennis en begrip. Mensen verlangen steeds krachtiger naar betere antwoorden op vragen over het leven en het heelal. Ieder tijdperk ruilt oude geestelijke jassen in voor nieuwe. Onvrede vanwege te veel moord en doodslag en vanwege gevoelens van zinloosheid doet wereldreligies ontstaan, maar verder in de tijd verpopt intelligent leven zich opnieuw. Zo worden jullie steeds meer mens. Het is zo veel mooier als iedereen de kleurrijke vlinder mag zijn die zij of hij diep vanbinnen is en de geurende bloemen mag bezoeken die bij haar of hem passen. Het beest in de mens heet intolerantie, maar dat beest verpopt zich wereldwijd steeds meer tot een verdraagzame vlinder die alle mensen en alle natuur vrijheid en geluk gunt. Op iedere planeet met intelligent leven wordt intolerantie steeds meer als een oude slangenhuid afgeschoven. Religies en atheïsme zijn onmisbaar voor overleving gedurende een bepaalde periode, maar met meer wereldwijde interactie tussen mensen dienen ze afgestoten te worden voor betere intellectuele groei, opdat het leven op de planeet naar mooiere interactie en fijner geluk kan koersen. Erik, het gaat niet om het verdwijnen van kerst en ook niet om het verdwijnen van andere feestdagen die met religies of atheïsme verbonden zijn. Het gaat om het verschijnen van wereldwijd steeds sterker gedragen verdraagzaamheid en liefde. Natuurlijk, op alle planeten met universele feestdagen denken intelligente wezens op die dagen aan het leven op andere planeten, maar mensen moeten in zeker opzicht niet meer naar ons kijken en zich niet meer tot ons wenden. Ze moeten naar zichzelf kijken en bedenken wat zíj kunnen doen. Je kan je overgeven aan God, maar dat is flauwekul, want niemand weet wat God wil, ook wij niet in het geval dat er iets als God bestaat, wat wij sterk betwijfelen. Per saldo laat je je door andere mensen de wet voorschrijven als je je overgeeft aan God, andere mensen die zogenaamd weten wat God wil. Je geeft dan op als onafhankelijk denkend wezen, je geeft dan op als mens en verandert in een kuddedier dat verdroogde troep in een met schrikdraad omheind weiland kauwt. Angst heeft jou in een kooi gezet als je jezelf anno 2019 aan religie overlevert. Je kan ook zeggen: 'Ik doe mijn best en de rest laat ik over aan God.' Maar het punt is dat je dan vaak níet je best doet. Mensen doen dan bepaalde dingen om voldoende te kunnen geloven dat ze later in de hemel terechtkomen. Vaak is dat 'voldoende' de regels van de betreffende religie in acht nemen. Hun 'ik doe mijn best en de rest laat ik over aan God' komt neer op 'ik voor mezelf en God voor ons allen'. Wérkelijk het goede zoeken is een hels karwei en doet je vaak met allerlei beperkende regels botsen en dat maakt jou vaak totaal niet geliefd bij andere mensen, waarbij zelfs je familie zich gemakkelijk tegen jou kan keren. Religie staat vaak in het geheel niet voor het zoeken naar het goede. Religie staat vaak voor zoeken naar iets wat jou erdoorheen sleept door jou voldoende hoop te geven. Mensen als Boeddha, Jezus en Mohammed gaven hoop. Dat was waar mensen van in

vervoering raakten. Zonder hoop verdroog je en sterf je. Daarom voelen veel mensen liever valse hoop dan geen hoop. Ieder nieuw tijdperk vraagt om nieuwe hoop die samenhangt met subtieler en genuanceerder denken. Anno 2019 is hoop op aarde kostbaar vanwege alle inktzwarte wolken die boven jullie planeet hangen. Jullie hebben nieuwe hoop nodig. Tolerantie, democratie en educatie zijn daarbij de toverwoorden. Ieder mens heeft het recht om zijn eigen specifieke visies te ontwikkelen mits die visies anderen niet beschadigen. Daarbij hoort ook dat mensen hun kinderen van jongs af aan de vrijheid geven om hun eigen opvattingen te ontwikkelen, onder meer door de geest van hun kind niet met eenkennigheid gestaalde visies te pletten, wat nog onthutsend vaak op aarde gebeurt. Met tunnelvisies knevel je het brein van je kind en laat je potentieel geluk sterven. Met intolerantie demp je je eigen angsten, maar doorspek je het brein van je kind met geestelijke lintwormen. Geestelijke lintwormen doen mensen vaak zwelgen in met eigenbelang doorregen opvattingen, waarmee ze hun hersenen en die van anderen kortwieken om in een kamp te kunnen bivakkeren dat hén doet leven en anderen kapotmaakt. Opvattingen zoals vinden dat je moet strijden tegen atheïsme, euthanasie, abortus en homohuwelijken. Opvattingen zoals de relativiteitstheorie en de bigbangtheorie en vinden dat je moet strijden voor economische groei. Het is een schandaal dat anno 2019 op aarde wereldwijd universiteiten grasgroene studenten leren om intolerant te zijn ten aanzien van alternatieven voor de relativiteitstheorie en de big bang. Eenkennigheid is de duivel op het vlak van ontwikkeling. Universiteiten op aarde zijn nu vaak moderne kathedralen. Het is op veel universiteiten bezielde bekrompenheid die jonge geesten inspireert. In dictatoriale landen zijn er op universiteiten volop taboes, maar zelfs in democratieën tiert er gestaalde eenkennigheid op universiteiten. Einstein is de nieuwe messias. Jij weet dat na de afgelopen nacht maar al te goed. Einstein is de tovenaar die de aardbol in een mantel van geestelijk ijs hulde. Jouw planeet kan ongenadig snel zinken als de mensheid haar duivelse deeltjesversnellers niet opdoekt. Universele feestdagen geven overal in het heelal een enórme draai aan het stuurwiel van de planeet, omdat ze intelligente wezens op heel veel vlakken snoeihard doen vechten voor koersverandering, opdat reusachtige vitale bollen niet in de val van zelfvernietiging trappen. Universele feestdagen geven hoop. Hoop is nu op aarde slechts zichtbaar als een miniem lichtje. Met universele feestdagen verandert dat lichtje in een groot helder baken dat ultrasterke hoop in de harten van alle intelligente wezens op de planeet doet opveren. Hoop groeit enórm met de veranderingen die universele feestdagen op planeten met megaproblemen teweegbrengen.'

'Hoe weet je dit?' vroeg Erik.

'Omdat universele feestdagen op gigantisch veel plekken in het heelal met onbreekbare kracht afrekenden met de vloek van eenkennigheid op het vlak van religie, atheisme, politiek, economie en natuurwetenschap. Niet alleen in de Melkweg, maar in zeer veel sterrenstelsels. Wij vermoeden zelfs in alle sterrenstelsels.'

'Wat voor onbreekbare kracht?'

'Ontembare wil om tot het goede te komen. Wereldwijde universele feestdagen voeden elke planeet met knetterende spirituele rijkdom die de wil van intelligente wezens sterker doet groeien dan alle glazen whisky die Mike ooit dronk.'
'Dat waren er nogal wat.'
'Universele feestdagen zijn de opmaat naar het paradijs op aarde.'

Erik staarde omhoog in de blauwe lucht. Daar, in veel sterrenstelsels veel verderop, vieren nu intelligente wezens wereldwijd collectief feest, dacht hij. Omdat wereldwijd feestvieren leuk is en verbindt en gelukkig maakt. Omdat wereldwijd feestvieren super is voor het ervaren van ultrasterke hoop die doet voelen dat waar je als oersterke eenheid liefdevol de planeet omarmt je met z'n allen aan alle problemen een einde maakt.
'Hoe kunnen acht miljard mensen overal op aarde feestvieren?' vroeg hij Raisa.
'Je kan een gratis concert geven. Je kan geld geven om een gratis concert mogelijk te maken. Je kan een taart bakken. Je kan een biertje weggeven of een stuk chocola. Je kan een gratis film vertonen. Je kan een kop koffie geven. Je kan een gratis kermisattractie mogelijk maken. Je kan een gratis voorstelling geven. Je kan een wijntje weggeven of een pepermuntje. Je kan ijsjes aan kinderen en oude mensen geven. Je kan je museum gratis openstellen. Je kan gratis je pretpark openen. Overal op aarde vieren mensen feest als ze daar een reden voor hebben. Zolang het maar een léuk feest is. Niks anders dan een léuk feest! Overal op aarde. In ieder land. In iedere stad. In ieder dorp. Een léuk feest! Je kan een gratis sporttoernooi organiseren. Je kan een gratis wandeltocht organiseren. Je kan een gratis hardloopwedstrijd organiseren. Je kan gratis de muziek leveren voor een sporttoernooi. Alle intelligente wezens in het heelal vinden feestvieren fantastisch als ze daar fijne verbinding met alles en iedereen op hun planeet bij voelen. Of zelfs met alles en iedereen in hun sterrenstelsel. Of zelfs met alles en iedereen in het heelal. Het feest van liefde, verbinding en begrip is overal in het heelal het mooiste feest en het wordt op oneindig veel plekken gevierd.'
'Heel veel planeten vieren nu feest,' zei Erik. 'Vieren sterrenstelsels ook feest? En clusters van sterrenstelsels?'
Raisa glimlachte. 'Aan bepaalde dingen zijn jullie nog niet toe. Ik kan je niet alles vertellen, maar geloof me, er is níet een béétje meer tussen hemel en aarde dan de meeste mensen nu denken, er is mega-mega-mega veel meer. Dat geldt voor jou en dat geldt voor mij, althans, het laatste vermoed ik.' Raisa keek diep in Eriks ogen en leek daar iets te zoeken. 'Je hebt écht nog geen flauw idee hoe de hemel losbreekt als jullie op aarde wereldwijd vier dagen per jaar feest gaan vieren. En dan niet een beetje feestvieren, maar vol en volledig feestvieren, met zijn allen, met de hele planeet, met alles en iedereen, het is onvoorstelbaar.'
'Wat bedoel je met het laatste?' vroeg Erik, verbaasd.
'Wat dacht je? Wij maakten het zélf mee! En de onvoorstelbaar veel fijne effecten van vier dagen per jaar wereldwijd voluit feestvieren zagen wij ook op talloze andere planeten doorwerken. Wij zagen op zó veel planeten binnen enkele jaren de hemel losbreken door wereldwijde omarming van vrijheid van meningsvorming, vrijheid

van meningsuiting, persvrijheid, onafhankelijke rechtspraak, zorg voor arme mensen, zorg voor natuur, zorg voor toekomstige generaties, zorg voor alle soorten van de planeet… enkel door de onhoudbare drang van de intelligente wezens op de planeet om vier dagen per jaar feest te gaan vieren! Feestvieren op alle mogelijke manieren! Gewoon, door even nergens aan te denken behalve alles en iedereen een dag lang gelukkig maken met onstuitbare drang naar liefde, verbinding en begrip. Feestvieren, vier dagen per jaar niks anders dan feestvieren, opdat alles en iedereen op de planeet gelukkig is. Wij zagen heel vaak hoe binnen ultrakorte tijd enorme massieve bollen, waarop veel intelligente wezens in wanhoop leefden vanwege aanstormende ultrazwarte wolken van ellende, explodeerden van geluk, liefde en hoop door vier dagen feest te vieren! Vanwege de bereidheid van zéér veel intelligente wezens op de planeet om zich in te zetten voor feestvieren en niks anders dan feestvieren! Geluk, liefde en hoop brengt in ieder intelligent wezen het beste boven, Erik. Feestvieren is wat jullie nodig hebben. Vier dagen per jaar niet demonstreren, niet protesteren, niet onvrede tonen, niet onbegrip venten, niet haat uitdragen en niet afkeer spugen. Vier dagen per jaar niks anders dan feestvieren met liefde en begrip voor de gevoelens van alles en iedereen op de planeet. Totale magie, totale vreugde, alle zorgen en ellende aan de kant, alles beetpakken en hooghouden opdat geluk, liefde en hoop een dag fenomenaal flonkeren! Het is het belangrijkste wat de aarde nu nodig heeft. Vier keer per jaar 21. Vier keer per jaar een dag vol liefde, verbinding en begrip maakt van acht miljard mensen een oersterke liefdevolle eenheid die tolerantie onverwoestbaar maakt, haat doet afdruipen en onverschilligheid ten aanzien van de gevoelens van anderen doet verdrinken in oceanen van betrokkenheid. Wij hebben op zó veel planeten die oersterke liefdevolle eenheid binnen enkele jaren zien ontstaan. Wij weten daardoor dat dergelijke omwentelingen zich razendsnel kunnen voltrekken. Op íeder tijdstip vieren oneindig veel planeten in het heelal het sprankelende inspirerende feest van liefde, verbinding en begrip. Je hebt geen idee, Erik. Of liever, je hád geen idee, maar nu begrijp je heel goed waarom 21 op dit moment het allerbelangrijkste op aarde is.'

Het is één en al beschadiging dat op onze planeet de klok slaat, dacht Erik, terwijl het futenpaar met één resterend kuiken langs dobberde. Overal op aarde verwoesten mensen elkaar en de natuur. Continu doen heel veel mensen afschuwelijke dingen. Maar we doen ook prachtige dingen. Er stroomt hoop in ons waar we naar alle *goede* ontwikkelingen door mensen kijken. Ik wil onbreekbare kracht vanwege ontembare wil om tot het goede te komen, maar kan zoiets met je aan de haal gaan?
'Kan je ook obsessief naar het goede zoeken?'
'Ja,' antwoordde Raisa. 'Maar dat doe je dan heel kort.'
'Waarom?'
'Het goede zoeken, doet vragen stellen. Hoe maak je van de aarde een paradijs? Is persvrijheid goed en zo ja, hoe zorg je ervoor dat overal op aarde persvrijheid ontstaat? Hoe zorg je ervoor dat alle mensen en natuur op aarde gelukkig kunnen zijn en hun nakomelingen ook? Is heel veel geld verdienen goed? Is economische groei goed? Zijn deeltjesversnellers gevaarlijk? Je kan obsessief zijn ten aanzien van God, de relativiteitstheorie en economische groei, niet ten aanzien van het goede zoeken. Het goede zoeken tackelt tunneldenken, dat vaak het gevolg is van overmatig individueel eigenbelang, wat ook getackeld wordt door het goede zoeken. Het goede zoeken leidt nooit naar obsessief het goede zoeken, want het goede zoeken is oneindig vragen stellen, zoals: is obsessief het goede zoeken goed?'
'Wat is daarop het antwoord?' vroeg Erik.
'Het goede is vragen stellen opdat het wérkelijk goede uit de mist tevoorschijn treedt. Daar hoort ook bij dat je soms zegt: "Ik ben nu toch echt helemaal fucking klaar met dat verdomde goede." Eigenlijk is dat ook een vraag, namelijk: "Zoek ik niet te obsessief het goede?""
'Maar je kan toch niet oneindig doorvragen?' vroeg Erik. 'Op een gegeven moment heb je antwoorden nodig. Op een gegeven moment moet je een besluit nemen. Op een gegeven moment moet je handelen.'
'Natuurlijk,' zei Raisa. 'Net zo goed ben je nooit klaar met het goede zoeken en dat is maar goed ook.'
'Hoezo?'
'Het zorgt ervoor dat het avontuur nooit stopt.'

Ze zwegen. Erik keek naar de dobberende futen.
'Hoe gevoeliger en intelligenter een wezen is, hoe meer liefde het moet voelen,' zei Raisa na enige tijd.
'Hoe kan dat?'
'Vanwege de onmacht om het geluk te creëren dat het wezen voor zichzelf en anderen wil en vanwege het schuldgevoel over alle fouten die het wezen maakt.'
'Waarom werkt het zo?' vroeg Erik.

'Om bakken vol pijn het hoofd te bieden, heb je zeeën vol liefde nodig. Zonder grote golven liefde overleven gevoelige wezens niet.'
'Wat is de mooiste liefde?'
'De liefde die je voelt omdat je zielsveel van elkaar houdt,' zei Raisa. 'Dat is de liefde die alles in de mooiste gloed zet. De aarde heeft universele feestdagen nodig om mensen bewust te maken van de liefde die ontstaat met geweldige innerlijke groei. Iedere bol waarop zich biologisch leven ontwikkelt, reist naar de eerste keer dat een dier zijn spiegelbeeld in het water ziet en begrijpt dat híj dat is. Zo'n planeet reist vervolgens naar het moment waarop de intelligente soort zijn spiegelbeeld in het heelal ziet.'
'Wat bedoel je daarmee?'
'Met de mogelijkheid van supersnelle deeltjes in een oneindig oud heelal zien jullie jezelf weerspiegeld in ons. Oneindig veel beschavingen zagen de enórme sprong die ze konden maken toen het collectief op de planeet begreep dat er in het heelal een oneindig aantal veel verder dan hen ontwikkelde beschavingen bestond. Door jullie anticipatie van ons ontwikkelen jullie een sterker besef van de zin van alles en vanwege je spiegeling in ons willen jullie mensen worden die een gelukkiger aarde creeren vanuit krachtig gevoelde liefde voor al het leven op de planeet. Denken aan ons en wat wij als belangrijk beschouwen, doet jullie je hebzucht en eerzucht beter onder de knie krijgen.'
'Hoe kan dat?' vroeg Erik.
'Waar jullie aan ons denken en aan wat wij als belangrijk beschouwen, kijken jullie meer naar de belangen van alle mensen en alle natuur op je planeet en denk je minder aan zo veel mogelijk voor jezelf bijeenschrapen. Er zijn op dit moment te weinig mensen die knokken voor anderen en de natuur. Te veel mensen zijn te egoïstisch, te hebzuchtig, te gefocust op het eigenbelang en het belang van hun kinderen. Voldoende mensen zullen moeten tonen dat ze werkelijk mens willen zijn, dat ze werkelijk willen dat het goed gaat met de hele aarde en al het leven erop om vervolgens daarvoor te knokken. De mensheid zal moeten tonen dat ze karakter heeft.'
'En als ze dat niet doet?'
'Dan gaan jullie ten onder.'

Bij *survival of the fittest* zit de kracht in alle genen van het individu, dacht Erik. Maar bij *survival of the planet* zit de kracht in alle intelligente individuen van de planeet. Zonder wereldwijde zeer krachtige samenwerking, waarbij het belang van de aarde en al haar leven zo goed mogelijk gediend wordt, is de toekomstige ellende op onze planeet niet te overzien. We zijn binnenkort met acht miljard mensen. Die mensen moeten zich uiterst snel bewust worden van de enorme omslag die we op de zeer korte termijn op heel veel vlakken moeten verwezenlijken.
'Op elke planeet met intelligent leven is goede samenwerking tussen alle intelligente wezens van doorslaggevend belang voor het overleven van de planeet,' zei Raisa. 'Jullie hebben een wereldregering nodig voor internationale regelgeving. Zonder goede en krachtige internationale regelgeving is er onvoldoende rechtvaardigheid en

zonder rechtvaardigheid loopt alles spaak en worden verkeerde elementen dominant. Als elementen die niet dominant moeten worden, dominant worden, gaat het verschrikkelijk fout.'
'Kan je daar voorbeelden van geven?'
'Een voorbeeld van een mens waarbij het fout ging, is jouw grootvader Klaas, bij wie een te narcistisch zelfbeschermingsmechanisme dominant werd. Voorbeelden van landen waar het fout ging, zijn het nazistische Duitsland, het communistische Rusland en communistische China, waar de dictators Hitler, Stalin en Mao dominant werden. Voorbeelden van een gedachtegoed waarbij het fout ging, is het dominant worden van het vrijemarktdenken in combinatie met zo weinig mogelijk bemoeienis door de overheid. Dit bracht een wereldwijde consumptiedrift op gang die de verandering van jullie globale klimaat krachtig versterkte, jullie natuur zeer ernstig beschadigde en de milieuvervuiling op jullie planeet verschrikkelijk maakte. Het is haast niet te bevatten hoe een consumptiestorm de afgelopen veertig jaar over jullie planeet raasde, waarbij er ongenadig veel vernietigd werd. Jullie noemden het vooruitgang, terwijl de enkeling die scherp keek besefte hoe hard de les ging worden als gevolg van doorschietend eigenbelang en hebzucht. De consumptiedrift maakte een beperkt aantal mensen rijk, maar vernietigde immense hoeveelheden potentieel levensgeluk van heel veel andere mensen en heel veel natuur, waaronder zeer veel toekómstige mensen en natuur. Jullie beseffen nog volstrekt onvoldoende hoeveel mensen en natuur kapotgaan de komende eeuwen. De rijken dicteerden de afgelopen veertig jaar het leven op aarde en dat was en is een ramp voor jullie planeet. Eind jaren tachtig van de twintigste eeuw was al bekend dat het naast afschuwelijke milieuvervuiling en natuurvernietiging ook misging op het vlak van klimaatverandering, maar slechts weinigen voelden zich geroepen om krachtig in te grijpen. Het was vooral ieder mens voor zich en ieder land voor zich. Met een wereldregering wordt het veel meer allen voor de planeet. Jullie móeten naar een wereldregering. Jullie móeten bereid zijn individuele macht in te leveren om gezamenlijke macht te winnen. Jullie móeten een eenheid worden. Een heel sterke eenheid. Een liefdevolle eenheid. Verreweg het grootste deel van jullie moet veel onafhankelijker gaan denken, waardoor democratische processen heel andere richtingen brengen. Een ander voorbeeld van een verkeerd element dat dominant werd was de relativiteitstheorie, waardoor deeltjesversnellers als veilig worden beschouwd. De planeet Tara bevond zich in hetzelfde stadium als de aarde anno 2019 en vernietigde zichzelf met een deeltjesversneller die een kopie was van de Large Hadron Collider. *Titanic* is jouw favoriete film vanwege het liefdesverhaal, maar het waargebeurde verhaal waar de film zich op baseert, intrigeert ons vanwege heel wat anders.'
'Wat dan?' vroeg Erik.
'De Titanic was in 1912 tijdens haar eerste en enige vaart gedurende vier dagen het grootste schip dat de aarde bevoer. Er kon niks fout gaan met de Titanic. De mens had een onzinkbaar schip gebouwd. Er kon ook niks fout gaan met de grootste deeltjesversneller op Tara. Het is uiterst belangrijk dat goede elementen dominant worden. Waar dat niet gebeurt, vinden catastrofes plaats.'

'Wat voor elementen moeten dominant worden op aarde?'
'De aarde is het schip van de mensheid. Zijn jullie in staat om te beseffen dat je je koers moet wijzigen en je snelheid moet verminderen? Zijn de mensen in staat om alle gevaarlijke ijsbergen te zien? Jullie boerenverstand en jullie liefde moeten dominant worden, opdat jullie niet alleen alle kraanvogels maar ook alle mensen en alle natuur en alle toekomstige mensen en natuur geluk gunnen.'
'Hoe kan ik begrijpen dat onze liefde dominant moet worden?'
'Zonder uitzicht op liefde is er geen hoop. Zonder hoop ervaar je alles als zinloos en is er geen zicht op verbetering. Zonder zicht op verbetering word je apathisch en depressief en verlang je naar je einde. Klimaatverandering gaat jullie keihard treffen. Ramp na ramp stevent op jullie af. Jullie moeten het hoofd boven water gaan houden in uiterst zware tijden. Liefde voor elkaar, de natuur en toekomstige generaties en het gevoel met elkaar wereldwijd tegen jullie grootste vijand, het broeikaseffect, te strijden, kan jullie erdoorheen slepen. Liefde voorkomt dat je apathisch wordt en helpt je om op te staan en harder te knokken dan ooit tevoren.'

Als zalm tegen de sterke stroming van een rivier opboksen is zwaar, maar ook mooi, omdat je nieuw leven voortbrengt, dacht Erik. Ik wil geen zandkorrel zijn die machteloos meegesleurd wordt. Ik wil tegen de stroom opboksen. Totdat mijn lichtje dooft. Als de aarde zichzelf vernietigt met een deeltjesversneller, komt het *ook* goed, want de kleine deeltjes waarin de aarde dan uiteenspat, maken in een eindeloos universum ooit weer deel uit van een zalm. Het komt altijd goed, ook als het *niet* goedkomt, zoals met Mike, wiens lichaam nu levenloos in Brams boot ligt. Als je pech hebt, ga je jong dood. Als de mensheid pech heeft, vernietigt zij zichzelf binnen afzienbare tijd. Ik wil alles doen om van de aarde een fijne planeet te maken. Ik wil alles doen om een mensheid te creëren die grote ellende zo goed mogelijk voorkomt. Ik wil dat zalmen blijven zwemmen, gieren blijven zweven en kinderen blijven spelen. Ik wil dat de *goede* elementen op aarde dominant worden.
'Wanneer word je een klootzak als Klaas?' vroeg Erik.
'Klaas wilde een goed mens lijken om er zijn voordeel mee te doen. Of hij een goed mens wás, interesseerde hem niet. Wanneer je een foute keuze maakt en ermee doorgaat, wordt het steeds moeilijker om een goede afslag te vinden. Hoe meer beroerde afslagen je nam, hoe moeilijker het is om je fouten onder ogen te zien. Je wil je goed en sterk voelen en dus doet jouw onderbewustzijn er alles aan om je fouten niet te zien, opdat je jezelf een engel kan wanen die het goede doet. Uitgeharde klootzakken halen alles uit de kast om anderen de ellende te verwijten die ze zelf ontketenen. Waar je te veel voor jezelf en te weinig voor anderen wil, ontstaat er steeds meer woestijn in jou, omdat er geen druppel empathie op je ziel valt. Om jezelf tegen onthutsend zelfinzicht te beschermen, verhard je dan de standpunten die vertellen hoe geweldig je bent. Zo word je een vod dat onschuld pretendeert terwijl het ergens dondersgoed weet dat het zich schuldig maakt aan gigantische bakken smeerlapperij. Je onderbewustzijn weet alles. Wil jouw bewustzijn het zien? Dat is de vraag. Je kan geen goed mens zijn zonder het slechte in jou te zien. Wil je groeien dan moet je ego

spruiten en sterven als bladeren aan een boom. Klaas verloor steeds meer van zichzelf, hoeveel maatschappelijke pyrrusoverwinningen hij ook behaalde. Mensen als Klaas ondermijnen het geluk dat zo fantastisch wereldwijd door intelligente wezens heen kan golven, namelijk als velen van hen integere keuzes maken. Dát is waar jullie als mensheid naartoe moeten willen: het grote geluk voor alles en iedereen. Momenteel koersen jullie naar de grote hel voor alles en iedereen en jullie gaan snel, héél snel, maar als voldoende integere mensen binnen zeer korte tijd opstaan om de vuilbeffende Klazen krachtig het veld te laten ruimen, komen jullie tot een fenomenale koerswijziging.'
'Wat was er mis met mijn opa? Wat was de bron?'
'Klaas wilde acteur worden, maar zijn vader wilde niet dat hij de toneelschool deed. Vervolgens koos Klaas voor natuurkunde.'
'Waarom mocht hij de toneelschool niet doen?'
'Jouw overgrootvader dacht dat zijn zoon nooit zijn brood met toneel zou verdienen.'
'Heeft die beslissing van Klaas' vader zo'n grote impact gehad?' vroeg Erik, ongelovig.
'Nee. Klaas' vormende jaren vanaf zijn geboorte hadden meer invloed. Klaas had "*fuck you*" tegen zijn vader moeten zeggen toen die hem verbood de toneelschool te doen, maar angsten uit Klaas' kleutertijd overmanden hem. Klaas bulkte van het talent, maar had een berooid karakter. Hij koos voor de zekerheid van de natuurkundefaculteit en gaf toe aan vrees, niet aan verlangen. Klaas koos voor een carrière waarin hij de veelbelovende snaartheorie uitmolk. Klaas koos voor geld en status. Opportunisten zien alleen glimmende oppervlakken en ergens weten ze dat. Klaas' onbewuste frustraties vanwege zijn tekort aan diepgang werden zonet krachtig uitgedrukt tijdens het laatste woord dat hij sprak.'
'"Zwijg.""
'Met "zwijg" kwam Klaas voor het laatst tot expressie. De enige keer dat hij werkelijk was wie hij was: een klootzak die van lafheid levenskunst had gemaakt. Klaas had zichzelf het zwijgen opgelegd en bracht dat over op anderen. Klaas gaf de intolerantie van zijn vader dóór in plaats van het af te breken. Om de fysieke realiteit van het universum te zien, moest Klaas de psychische realiteit in hemzelf waarnemen en dat was een brug te ver voor hem. Om leven dat je nooit wilde voor zaligmakend te kunnen houden, moet je weinig van jezelf begrijpen. De door natuurwetenschappers opgeworpen dam die de aarde op de rand van zelfvernietiging bracht, voert terug naar de dam die hen afhoudt van dieper zelfinzicht.'
'Waar bestaat die dam uit?' vroeg Erik.
'Misplaatst intellectueel superioriteitsgevoel. Emotionele armoede kenmerkt zich door vermeende alwetendheid, waarmee verbloemd wordt hoe weinig de persoon van het leven, de aarde en het heelal begrijpt omdat hij weinig van zichzelf begrijpt. Klaas' narcisme hield onbewuste emotie uit Klaas' kindertijd gevangen, waardoor hij als mens nooit tot bloei kwam. Klaas bevrijdde zichzelf niet van de wreedheden die hem door zijn ouders waren aangedaan. Hij versterkte ze en gaf ze door, in het

bijzonder aan zijn zoon, die wél wetenschapper werd, maar meer dan vijfentwintig jaar door zijn dogma-aanbiddende vader werd weggezet als pseudowetenschapper. Klaas wist de angstige door zijn ouders geïntimideerde kleuter in hemzelf nooit te bevrijden. Klaas koos voor het scheve schijtkonijn.'
'Hoe kwam het dat Brenda en Mike het anders deden?' vroeg Erik.
'Ze durfden als jongvolwassene hun onzekerheden op te zoeken. Klaas niet. Klaas snoof maatschappelijke en financiële zekerheid en bouwde een immense dam met misplaatst superioriteitsgevoel. Klaas wilde niet weten hoe de werkelijkheid in elkaar stak. De fysieke, filosofische en vooral psychische werkelijkheid waren boemannen voor hem. Klaas bleef altijd de lamgeslagen kleuter die onder veilige paraplu's school. Hij koos voor lafheid en bedankte voor integriteit. Het veroorzaakte de dood van zijn zoon en de dood van hemzelf. Klaas droomde van roem en status, werd een keizer zonder kleren en droop net als zijn zoon Berend schlemielig af.'

Erik dacht aan jonge mensen die door pech in vijvers vol ellende waren gevallen.
'Veel Duitse soldaten in de Tweede Wereldoorlog waren fijne mensen,' zei hij.
'Daar heb je volkomen gelijk in.'
'Als Nederland een Duitse provincie was geweest, hadden Nederlanders ook voor Hitler gevochten.'
'Exact. Het gaat er niet om bij welk land je hoort of bij welke politieke of religieuze stroming. Het gaat er ook niet om waar en wanneer je werd geboren. Het gaat er zelfs niet om of je talenten hebt of niet. Het gaat erom of je de realiteit wil zien. De realiteit om je heen en de realiteit in jezelf. Het gaat erom of je de moed hebt om een laag dieper in jezelf en daarmee een laag dieper in de beweegredenen van jezelf te kijken. Als je jong bent, is dat moeilijk. Daarom mag jij trots op jezelf zijn, want je koos vannacht steeds sterker voor het goede. Je wil nu de vrijheid waarmee je de werkelijkheid ziet zoals die is. Met vrijheid komen alle wezens tot bloei. Je vloeide vannacht niet met je angsten mee. Vanwege je verlangens zwom je juist tegen ze op.'
'Hopelijk word ik geen uitgeharde klootzak.'
'Natuurwetenschappers zijn niet allemaal als Klaas,' zei Raisa, terwijl ze slierten half opgedroogd haar achter haar oren duwde. 'De meesten zijn fijne mensen die willen dat het goed gaat met alle mensen en alle natuur. Ze schrikken zich rot als ze beseffen hoe hun wetenschap uitgroeide tot een catastrofe vanwege Heilige Albert. Maar net als sterk tot religie bekeerde mensen zijn velen van hen volslagen blind. Die sterven liever dan dat ze zien dat hun gekoesterde heilige opvattingen fout zijn. Soms moet er eerst een grotere ramp dan de Tweede Wereldoorlog plaatsvinden voor er ruimte voor betere visies ontstaat. Zo werkte het bij ons. Hopelijk blijft de aarde dat lot bespaard. Richt je blik te weinig op je binnenkant en je produceert fabels, zoals God, de genesis, de duivel, de big bang, wormgaten en parallelle heelallen. Fabels waarin je hard kan gaan geloven. Net als veel christenen, joden, boeddhisten, hindoestanen en mohammedanen zijn veel natuurwetenschappers geen slechte mensen, integendeel, maar gezamenlijk zingen de natuurwetenschappers momenteel een duivels vals lied.'
'Hoe komt het dat mensen te weinig in zichzelf kijken?' vroeg Erik.
'Mensen overleefden beter als ze diep in ánderen keken, zodat ze zagen of anderen te vertrouwen waren. Om overeind te blijven, leerden veel van jouw verre voorouders elkaar begrijpen en bestelen, maar het beest dat hén in leven hield, doet de mens in jou sterven. Zoals het beest naar anderen kijkt, moet de mens naar zichzelf kijken. Dat doet de mens nog te weinig, zodat hij de corruptie in zichzelf niet ziet, maar ook blind is voor de engel onder de corrupte lagen, de engel die hem iedere dag probeert te bereiken. Veel mensen willen net als Klaas hun eigen corruptie niet zien, omdat ze onvoldoende doorhebben wat voor moois ze uit de catacomben van hun ziel losweken als ze hun door omstandigheden gevormde duivelse kanten ontmaskeren. Daar zijn wij zo nieuwsgierig naar als we sterven, Erik. Als er een hiernamaals is,

gaan we dan een bepaalde zuivere kern van onszelf vinden na onze dood? Veranderen we dan in de engel die diep in ons verscholen zit? Of blijkt in een eventueel hiernamaals die engel een illusie te zijn?'

Ik heb geen flauw idee hoe dat zit met mij, maar ik weet wel dat ik geen uitgeharde klootzak wil worden, dacht Erik. Ik sterf liever jong dan dat ik slechte dingen doe vanwege de onwil om in mezelf te kijken. Mikes integriteit stuwde hem tot grote hoogten en beschermde hem, want niks ter wereld verslaat het goede gevoel dat wortelt in een fantastische morele fundatie. Goed gevoel deed Mike toveren. Mijn oom was hypergevoelig. Vaak tot zijn spijt, want iedere dag knaagde er van alles aan hem. Maar ook tot zijn vreugde, want goed gevoel is de nectar die ons vleugels geeft. Om zijn gevoeligheid te hanteren, zoop mijn oom. Je wordt gevoelig als je steeds meer sluizen openzet, waardoor er steeds meer binnenstroomt. Met zuipen voorkwam Mike dat hij kapotging vanwege alle input. 'Drank geeft een shortcut naar geluk, maar het is kortstondig geluk,' vertelde hij me een maand geleden. 'Zonder verdoving je weg vinden, is de grote uitdaging, Erik.' Zover is Mike nooit gekomen, maar mijn oma wel. Vanavond dronk ik bier bij Bram, maar ik ben er gelijk klaar mee, ik wil verder zoals Brenda.
'Kinderen geloven in geluk voor alle mensen, dieren, insecten, bomen en planten' zei Raisa. 'Maar ook elke volwassene kan met inwendige thermiek heel hoog zweven, zodat hij steeds meer zicht krijgt op bloeitijden voor alles en iedereen, inclusief bloeitijden voor hemzelf. Ieder intelligent wezen kan zó ver boven zichzelf uitstijgen dat hij zicht krijgt op weilanden waarvan het wezen geen flauw idee had dat ze bestonden. We kunnen allemaal tot iets prachtigs uitgroeien, Erik. Jij ook. Ieder mens kan kleurrijk licht over de aarde strooien. Breng je een paradijs voor alles en iedereen vanwege liefdevolle integriteit of duisternis voor de hele planeet vanwege uitgeharde corruptie?'

Erik bevrijdde zijn knieën van zijn plakkende armen en ging weer met zijn rug op zijn kleren liggen. Andermaal staarde hij naar de blauwe hemel waaraan geen wolkje te ontdekken viel.
Rechts van hem sloeg een specht in een boom. Het hakken van de vogel deed hem denken aan het tikken van een klok. Door tijd ervaren we ons leven, dacht hij. Tijd is hemels als je gelukkig bent. Tijd is hels als je ongelukkig bent. Hoeveel tijd heeft de aarde? Wat doet mensen begrijpen dat de huidige theoretische natuurkunde een kluwen van eigenbelang en een klucht van zelfoverschatting is? Wat doet ons wereldwijd krachtig beseffen wat voor verschrikkingen ons te wachten staan vanwege klimaatverandering? Ellende als gevolg van deeltjesversnellers gaat met voldoende geluk niet ontstaan op aarde, maar *enorme* ellende als gevolg van de opwarming van de aarde is een zekerheid.
'Waar zijn mensen toe in staat?' vroeg hij, om zijn gevoel van totale hulpeloosheid te pareren.
'Met vrije meningsuiting, volledige persvrijheid, onafhankelijke rechtspraak, goede educatie en zorg voor elkaar en de natuur maken jullie van de aarde een paradijs. Daarnaast kunnen jullie ooievaars worden die kometen met microben in kraamkamers laten vallen, waardoor er ook bij andere sterren leven ontstaat.'
'Kraamkamers?'
'Kraamkamers in de vorm van biologisch steriele planeten. Je kan het natuurlijk aan het toeval overlaten of er ooit een komeet met de juiste microben vanuit precies de goede richting met precies de goede snelheid op precies de goede plek een steriele planeet binnenvalt. Maar wij denken dat dergelijk toeval zo miniem is dat dan al het leven in het heelal uitsterft. Bovendien kan toeval er dan ook voor zorgen dat er totaal verkeerde microben op een planeet vallen, waardoor er uiteindelijk uiterst kwaadaardig intelligent leven op een planeet ontstaat. Wij zijn van mening dat sturend intelligent leven heel hard nodig is om het leven in het heelal te continueren. Daarvoor is het natuurlijk nodig dat intelligent leven zichzelf overleeft. Jullie kunnen in de toekomst zodoende net als ons ontluikend intelligent leven begeleiden, opdat het niet als een vraatzuchtig kuiken de planeet verwoest. Het heelal kan niet zonder intelligent leven, zoals kleuters niet zonder ouders kunnen. Wij zorgden er tientallen miljoenen jaren voor dat de aarde niet opnieuw getroffen werd door de verwoestende inslag van een grote meteoriet, maar het is over een halve eeuw aan jullie op dit vlak. Het is ook aan jullie om de aarde naar een andere koers te brengen als jullie zon opzwelt en een rode reus wordt. Uiteindelijk verlaten jullie, om jezelf en alle natuur op aarde te beschermen, jullie zonnestelsel. De aarde wordt dan een ruimteschip. Wij deden hetzelfde met onze planeet. Zonder intelligent leven volgen er immense verwoestingen en verandert het heelal in een hel. Al duizenden jaren zien mensen de schoonheid van landschappen, wolken en natuur. Al die jaren zagen ze ook de schoonheid van elkaars uiterlijk en innerlijk. Dieren zien al miljoenen jaren

hetzelfde. Schoonheid is geen wegwerpproduct, maar wel vergankelijk. Schoonheid beroert zielen omdat zij fragiel is. Maar hoe teer en kwetsbaar schoonheid ook is, waar ze de kans krijgt, ruimt ze lelijkheid op.'
'Hoe?'
'Door evolutie. Vanwege schoonheid hangen wij de ooievaar uit met microben in kometen. Vanwege schoonheid willen mensen kinderen. Kinderen en dus mensen worden al eeuwen gevoeliger en toleranter. Maatschappijen ook. Schoonheid ruimt lelijkheid op. Maar breek haar nooit. Schoonheid is nu heel hard nodig op aarde.'
'Wat bedoel je?'
'Op jullie planeet hebben kwade krachten momenteel zeer sterke invloed,' zei Raisa. 'Krachten die niet mogen winnen. Krachten die al heel veel schoonheid kraakten. Voelen wat je écht voelt, is het eerlijk en open zijn van een mens naar zichzelf. Democratie is het eerlijk en open zijn van een maatschappij naar zichzelf. Eerlijk en open zijn zet fenomenale processen in gang. Het meest bijzondere van de aarde is dat zij al heel vroeg tot democratie kwam. De ontwikkeling van de mensheid ging door de democratie van de oude Grieken verbijsterend snel. Maar waar democratie bordkarton wordt, verwoest kwaad schoonheid. Koester schoonheid. Breek haar niet.'
'Hoe kan je schoonheid breken?'
'Met onverschilligheid. Onverschilligheid is de katalysator van het kwaad. Onverschilligheid kan jullie enorm opbreken vanwege deeltjesversnellers, maar onverschilligheid ís jullie al enorm opgebroken vanwege de enorme uitstoot van kooldioxide de afgelopen dertig jaar. De aarde is al getroffen door flink wat klimaatrampen en dat gaat de volgende decennia enorm toenemen door te grote onverschilligheid bij miljarden mensen anno 2019. Jullie gaan de engel in jullie hart immens hard nodig hebben, want voor een krachtige koerswijziging is een enórme verandering nodig in het denken van ruim zeven miljard mensen. Corruptie vanwege eigenbelang zal het moeten afleggen tegen integriteit vanwege algemeen belang.'

Weer hoorde Erik een specht. Hij keek naar rechts en zag een grote bonte specht in de stam van een berk slaan.
Raisa zag de vogel ook. 'Een intelligente soort die de natuur laat sterven, roeit zichzelf ook uit,' zei ze. 'Het is belangrijk dat jullie het volle belang van de natuur zien.'
'Wat bedoel je met het volle belang?' vroeg Erik, terwijl hij overeind ging zitten en naar Raisa keek, die hem met al haar naaktheid ontspannen aankeek.
'Het gelukkig zijn van de natuur. Kleine kinderen zijn meer gericht op zichzelf en dat is goed en belangrijk. Als volwassene ben je meer gericht op het geluk van je kinderen en ook dat is goed en belangrijk, maar je hoeft geen kinderen te hebben om alles geluk te gunnen en ernaar te handelen. Het laatste is zeer belangrijk voor iedere intelligente soort.'
'Waarom is dat zo belangrijk?'
'Als eigenbelang de locomotief blijft, wordt een gelukkige planeet een ongrijpbaar spook. Geluk voor iedereen willen, is wie we zijn, Erik. Ook alle natuur werkt zich

het snot voor ogen voor anderen in de vorm van nakomelingen. Wezens met een prachtig brein beschouwen alle biologische entiteiten op hun planeet als familie. Verlangen naar een mooiere planeet, een mooier sterrenstelsel en een mooier heelal kenmerkt intelligent leven. Dat verlangen is de oneindige bron van inspiratie voor iedere intelligente soort. Als je de zin van alles niet ziet, zie je de zin van niets. Anno 2019 zeggen veel mensen dat het leven zinloos is. Daarmee beweer je dat álles zinloos is. Wij beweren dat alles zinvól is, al zien we veel zaken het liefst zo weinig mogelijk gebeuren. Ieder gelukkig wezen voelt de zin van het leven. Anne Frank was blijven leven als ze niet had gedacht dat naast haar moeder en zus ook haar vader overleden was. Als Anne had geweten dat haar vader nog leefde, had uitzicht op geluk haar oerkracht gegeven. Mensen kunnen verschrikkelijk afzien, maar zonder uitzicht op geluk is alles zinloos. Dan sterven ze.'

Uitzicht op geluk is belangrijk geluk, dacht Erik. Welk uitzicht deed Brenda en Mike zo afzien?
'Waarom werkten Brenda en Mike zo lang voor iets waar ze totaal geen waardering voor kregen?' vroeg Erik.
'Ze kregen wel waardering.'
'Van wie?'
'Van henzelf. Ze zagen de waarde van hun werk. Spelende kinderen willen niks anders dan doorgaan met hun spel. Brenda en Mike waren als spelende kinderen die niks anders wilden dan doorgaan met romans schrijven en theorieën ontwikkelen omdat ze er de zin van zagen. Ze riepen als kind vaak tegen Bram en Lieke: "Ik moet ook altijd maar eten en ik moet ook altijd maar slapen!" Hun passie bracht hen onmatigheid, maar ook inspiratie. Liefde en inspiratie zijn de twee kanten van de levensmedaille. Wij gaven jullie liefde en inspiratie en als jullie je goed ontwikkelen, doen jullie ooit hetzelfde bij intelligent leven op een andere planeet. De mensheid heeft nog geen flauw idee hoe belangrijk het is dat zij blijft bestaan. De zinloosheidpredikers op jullie planeet zijn moderne dominees. Prediken ontspringt uit angst, die zichzelf in stand houdt wanneer visies op de werkelijkheid door troebel denken mistig zijn.'
'Hoe gaven jullie ons liefde en inspiratie?' vroeg Erik.
'Met toevalligheden die geen toeval waren. Het is belangrijk dat jullie ooit onze rol overnemen. Daar hopen wij vurig op. Maar soms gaat het mis. Er zijn veel woestijnen in het heelal omdat intelligent leven tekortschoot. Houd te weinig rekening met anderen en je roeit je planeet uit of zelfs je hele sterrenstelsel.'
'Sterrenstelsel?' vroeg Erik, verontrust.
'Ik vertel jou slechts een héél klein beetje van alle kennis die ik heb.' Raisa gaf Erik een knipoog. 'En misschien lieg ik hier en daar tegen jou, maar daar ga je nooit achter komen.'
'Als mensen te weinig rekening houden met anderen, roeien ze zeer wel mogelijk zichzelf uit of vernietigen ze zelfs de hele aarde,' zei Erik, die besefte dat de engel hem doodeenvoudig in een bepaalde richting wilde hebben, zoals haar volk dat ook

met Mike had gedaan. De waarheid deed er niet toe. Het eindresultaat deed ertoe. Erik begreep na de afgelopen nacht maar al te goed dat waarheid vaak iets was wat in het ongekende moest blijven.
'Dat is dan ook het beste, want wie anderen te weinig gunt, kan maar beter opzijstappen. Verder dan ons geëvolueerd intelligent leven heeft liever dat jullie de aarde vernietigen dan de Melkweg.'
'De mensheid moet intelligent genoeg worden om niet langer met vuur te spelen.'
'Daar zeg je het precies goed,' zei Raisa.
'En ons karakter is daarbij doorslaggevend.'
'Zonder voldoende integriteit en liefde zijn jullie ten dode opgeschreven. Bedenk: diep vanbinnen wacht de engel op jullie, al moet je daarvoor soms lang in corrupte lagen bikken.'
'Weet je zeker dat er diep vanbinnen een engel in mij zit?' vroeg Erik.
'Nee, maar dat is wel wat ik zeer sterk vermoed.'
'Waarom?'
'Vanwege de onschuld van kinderen.'
'Alle kinderen?'
'We vermoeden dat alle kinderen op aarde een heel diepe kern vol onschuld hebben, net als alle volwassenen. Bij het ouder worden, wikkelen corrupte lagen zich rond die kern en dat kan al op heel jonge leeftijd beginnen, maar ik vermoed dat in ieder mens een engel schuilt en ik zou nergens nog wat van begrijpen als ik de onschuld die ik bij jou als kind zag, verkeerd interpreteerde.'

Het begint en eindigt allemaal *niet* bij wie je bent, dacht Erik. Het begint en eindigt allemaal bij wie je wil zijn. Wil je het minder mooie uit je ziel verwijderen of maak je van jezelf een lelijk wezen? Een mens begint, leeft en eindigt en alles wat je doet sorteert effect, maar tellen de kleuren waarmee je eindigt het zwaarst? Alle gevoelens die ik ooit ervoer, vormden mij, ook de gevoelens van mijn baby- en peuterjaren, die mij mogelijk het sterkst beïnvloedden. Alles wat ik deed, doe en ga doen, doet ertoe, maar telt net als bij een toneelvoorstelling of sportwedstrijd de tweede helft over het algemeen het zwaarst? Alles begint en eindigt, zelfs sterrenstelsels. Tellen ook bij sterrenstelsels latere kleuren sterker? Er zitten restanten van oude sterrenstelsels in het centrum van de Melkweg. Raisa zit ook in het centrum van de Melkweg. Mogelijk zit de mensheid over zeer lange tijd in het centrum van een nieuw te vormen sterrenstelsel. Telt datgene waartoe de mensheid uiteindelijk evolueert het sterkst?
'Mike vertelde mij dat sterrenstelsels krimpen tot uiterst geconcentreerde opeenhopingen van materie, waardoor in het meest centrale deel van de Melkweg enorm veel materie in een relatief klein volume zit,' zei Erik.
'Klopt. Over zeer lange tijd klonteren de restanten van oude sterrenstelsels in het centrum van de Melkweg zo sterk samen dat ze vanwege de opgebouwde druk oud sterrenschroot in de vorm van protonen en elektronen tot ver buiten de Melkweg spuiten. Een zogenaamd *radio loud* sterrenstelsel met een quasar in het centrum is dan ontstaan. Alles in de kern van de ronddraaiende quasar wordt dan verpulverd en spuit vervolgens uit de zuid- en noordpool van zijn as nieuw levenszaad in de vorm van protonen en elektronen naar buiten. Maar voordat dit gebeurt, versmelt de Melkweg met haar buursterrenstelsels. *Radio loud* activiteit in quasars zijn de krachtigste processen in het heelal en de ultieme geboorte van nieuw leven omdat de protonen en elektronen later samensmelten tot waterstof, waaruit nieuwe sterren ontstaan. Onze planeet sterft, Erik. We worden vernietigd, iets waar we vrede mee hebben, want we weten dat we als planeet net als bepaalde zalmen nieuw leven voortbrengen door te sterven.'
'Gaat de mensheid nooit kennisnemen van jullie bestaan?'
'We zenden een satelliet naar jullie met alle informatie over ons en al onze kennis. Een satelliet die jullie over zeer lange tijd zal vinden, althans, als de aarde overleeft.'
'Raisa, vind je het niet afschuwelijk dat jouw planeet vernietigd wordt?'
'Wij leven voort in de mensheid, Erik, zoals jouw vader en moeder voortleven in jou. Wij hopen dat jullie gelukkiger worden dan wij en bereiken wat ons niet lukte.'
'Wat is dat?'
'Uit de Melkweg komen en dieper het heelal in gaan. Jullie planeet zit, net als de onze, in de ruimte tussen de sterren. Er zit uiterst ver ontwikkeld intelligent leven in de ruimte tussen clusters van sterrenstelsels. Althans, dat vermóeden wij, want we weten niet eens of dergelijk superintelligent leven bestaat, laat staan waar het zich bevindt. We hopen dat onze satelliet met informatie jullie gaat helpen om uit de

Melkweg te komen, zodat je niet net als wij vernietigd wordt omdat je te diep in een fuik met zeer sterke zwaartekracht zit. Sterrenstelsels zijn mogelijk de kraamkamers van zeer intelligent leven.'
'Wat bedoel je?'
'Mogelijk dat intelligent leven dat zeer ver doorontwikkeld is, verhuist naar de enorme donkere leemtes in het universum die zich bevinden tussen de superclusters van sterrenstelsels. Mogelijk wemelt het in die immense donkere leemtes van leven. Er is zó veel dat ook wíj nog niet weten, Erik.'
'Hoelang duurt het voordat jullie satelliet bij ons is?'
'Miljarden jaren.'
'Waarom duurt het zo lang?'
'Jullie moeten eraan toe zijn.'
'Is er ooit zo'n satelliet bij júllie aangekomen?' vroeg Erik.
'Daar kan ik je geen antwoord op geven.'
'Waarom niet?'
'Bepaalde kennis doet jou te veel begrijpen, meer dan goed voor jou en de aarde is. Voor bepaalde kennis, en dat is héél veel kennis kan ik je verzekeren, moeten jullie wachten op onze satelliet.'
'De astronomen op aarde denken dat er zich een zwart gat in het exacte centrum van de Melkweg bevindt.'
'Dat klopt niet,' zei Raisa. 'Zwarte gaten bestaan niet. In het kleine exacte centrum van de Melkweg zitten miljarden objecten zoals de aarde in een kleinere ruimte dan de ruimte die begrensd wordt door de baan van de aarde rond de zon. Er zijn erg veel planeten met intelligent leven in het grote bolvormige centrum van de Melkweg dat een diameter van 20.000 lichtjaar heeft. Dat intelligente leven wil daar weg, omdat, eenmaal opgeslokt door de zwaartekracht van het zogenaamde zwarte gat, overleven niet meer mogelijk is. Maar oud intelligent leven heeft vaak niet de vitaliteit om tot nieuwe stappen te komen. Wij hopen dat jullie de volgende stap maken en hebben er volledig vrede mee dat het ons niet gaat lukken. Jullie zijn de volgende generatie.'
'De volgende generatie?'
'Mensen zijn levende organismes die kinderen krijgen, maar planeten met intelligent leven zijn dat ook. Jullie zijn onze kinderen, de volgende generatie. Overigens duurt het nog zeshonderd miljoen jaar voor onze planeet onleefbaar wordt, dus we hebben nog hoop, en daarna duurt het nog tweeënveertig miljard jaar voordat de Melkweg en haar buursterrenstelsels zo sterk met elkaar versmolten zijn dat zich in het centrum van het nieuw gevormde sterrenstelsel een quasar vormt die *radio loud* activiteit opstart. Jullie hebben nog heel veel tijd.'
'Is het exacte centrum van de Melkweg voor jullie het centrum van het heelal?'
'In een eindeloze ruimte is het centrum overal,' zei Raisa. 'Waar jij bent, is het centrum.' Ze gaf Erik een knipoog. 'Het Paterswoldsemeer is het centrum van het heelal.'

'Niets is heilig of alles is heilig,' zei Erik. 'Zoiets is er dus ook met het centrum van het heelal. Kan het goed zijn om als planeet geen contact met ander intelligent leven te zoeken, zodat je met z'n allen veilig in een paradijselijke cocon blijft?'
'Contact is uiteindelijk onvermijdelijk.'
'Waarom?'
'Jullie gaan jullie zonnestelsel verlaten omdat de zon over miljarden jaren te heet wordt. Waar de aarde zichzelf van de zon losmaakt, sleutelt zij aan het zwaartekrachtweb van de Melkweg en beïnvloedt zij de leefomgevingen van ander intelligent leven zo sterk dat het onverantwoord is om zonder overleg met dat leven door de Melkweg te reizen. Zonder overleg wordt ruimteschip Aarde een piratenschip. Intelligent leven dat dan contact met jullie zoekt, maar nul op het rekest krijgt, zal het piratenschip vernietigen. Wie enkel eigenbelang koestert, vernietigt zichzelf. Zonder samenwerking zinkt ruimteschip Aarde.'

Weer hoorde Erik de specht tikken. Hij voelde dat het gesprek met Raisa niet lang meer zou duren. Er ontbrak iets, waarvan zijn onderbuik hem vertelde dat hij het beslist moest weten. Maar wat? Hij pijnigde zijn hersenen.
'Kunnen jullie bewijzen dat gevoelens de zin van het leven zijn?' vroeg hij, al seinde zijn brein dat het niet de vraag was die hij zocht.
'Nee, dat kunnen we niet en dat zullen we nooit kunnen. We hebben inmiddels bewezen dat planten, bacteriën, virussen, eiwitten en aminozuren gevoelens hebben, maar we weten het nog niet van watermoleculen en losse atomen.'
'Veel mensen denken anno 2019 dat planten geen gevoelens hebben, omdat planten geen zenuwstelsel hebben.'
'De Franse filosoof René Descartes beweerde in de zeventiende eeuw zelfs dat dieren geen gevoelens hebben,' zei Raisa. 'Hij stelde de mens nog te centraal. Dát obstakel zijn jullie inmiddels voorbij, maar dat planten ook gevoelens hebben, wil er bij de meesten nog niet in. Jullie gaan ervan uit dat planten geen gevoelens hebben omdat mensen en dieren voelen vanwege hun zenuwstelsel. Daarmee stellen heel veel mensen zichzelf nog te centraal. Jullie zijn geen uitverkorenen, Erik. Jullie staan niet centraal. Ook de aarde niet, zoals voor Copernicus werd gedacht. Ook jullie zenuwstelsel niet, zoals velen van jullie nog denken. De belangrijkste evoluties vonden plaats doordat de mens minder centraal kwam te staan. Eerst Copernicus, die de zon in het middelpunt plaatste in plaats van de aarde. Vervolgens kwam het inzicht dat de zon ook niet het middelpunt was, omdat er miljarden zonnen dan wel sterren waren. Daarna kwam het besef dat de Melkweg ook niet het middelpunt was, omdat er miljarden Melkwegen dan wel sterrenstelsels waren. Darwin deed mensen beseffen dat ze op planeet Aarde niet het middelpunt zijn, maar samen met alle dieren en planten evolutionaire eindpunten vormen die in zeker opzicht gelijkwaardig zijn.'
'Waarom gelijkwaardig?' vroeg Erik.
'Omdat mensen, dieren en planten allemaal voelen en er zich allemaal in zekere, vaak zéér kleine mate, bewust van zijn dat goed gevoel fijn is. Jullie staan anno 2019 aan de vooravond van het besef dat het hebben van een zenuwstelsel geen voorwaarde

is om iets te voelen. De komende decennia daalt het bij veel mensen in dat bomen en bloemen zeer wel mogelijk ook gevoelens hebben. Natuurlijk zijn dat andere gevoelens dan de gevoelens die mensen hebben, om nog maar niet te spreken van het bewustzijn dat een zonnebloem in zeker opzicht heeft, maar de zogenaamde muur van wijsheid zal steeds verder afbrokkelen.'
'Wat voor muur van wijsheid?'
'De muur van wijsheid die ontstaat als je te vervuld bent van jezelf en jouw eigenbelang. Als je vol zit met egocentrische en egoïstische gevoelens is het uiterst moeilijk om jezelf minder centraal te stellen. Het is namelijk megamoeilijk om megagoed gevoel met jezelf dat rust op de veronderstelling de wijsheid in pacht te hebben, op te geven door te beseffen dat jouw Absolute Waarheden hoog worden gehouden door intellectueel drijfzand. Muren van wijsheid houden mensen gesloten voor betere inzichten. Dergelijke muren houden mensen overeind met vals gevoel van eigenwaarde. Die gevoelens van eigenwaarde komen natuurlijk goed uit, want je wil niet onderuitgaan vanwege het besef dat jouw visies waardeloos zijn, maar tegelijk houden de muren van wijsheid veel mensen af van beter inzichten en, wat erger is, het fijnere mens in hen.'
'Het fijnere mens?' vroeg Erik, verbaasd.
'Het fijnere mens dat ontstaat als je de muren van wijsheid slecht, omdat je de egocentrische en egoïstische gevoelens in jou voldoende wil waarnemen om die gevoelens vervolgens te vervangen door gevoelens die meer rekening houden met de gevoelens van alles en iedereen en ook de gevoelens van al het toekomstige leven op aarde.'
'Wat zijn voorbeelden van valse wijsheden?'
'Dat de aarde het middelpunt van jullie zonnestelsel vormt. Dat een mens gevoelens heeft en een plant niet omdat een mens in tegenstelling tot een plant over een zenuwstelsel beschikt. Dat het heelal 14 miljard jaar geleden ontsprong uit een puntje met een kleiner volume dan dat van een atoom. Dat deeltjes nooit met snelheden groter dan de snelheid van het licht door het heelal reizen. Dat tijd fysiek bestaat. Maar Erik, ook wíj hebben de wijsheid niet in pacht. We weten dat aminozuren gevoelens hebben, maar we weten nog niet of losse protonen gevoelens hebben. We vermoeden het laatste zeer sterk, maar vermoedens transformeren zich snel en gemakkelijk in valse wijsheden. Bovendien kan je altijd een stap verdergaan en je afvragen of fotonen of losse elektronen ook gevoelens hebben. Bewijzen dat gevoelens de zin van het leven zijn, is bewijzen dat alles wat fysiek bestaat, gevoelens heeft.'
'Waarom?'
'Als iets de zin van het leven is, moet dat voor álles gelden, ook voor een lichtdeeltje dan wel foton. Bewijzen dat gevoelens de zin van het leven zijn, is daarom onmogelijk, zoals we ook nooit kunnen bewijzen dat het heelal eindeloos groot is of dat er altijd weer kleinere en snellere deeltjes zijn of dat het heelal oneindig oud is of dat het altijd zal blijven bestaan. We geloven in al die dingen, maar geloof is alles wat we hebben.'
'Willen jullie in die dingen geloven?'

'Ja.'
'Waarom?'
'Omdat het ons gelukkig maakt. Met altijd weer kleinere en snellere deeltjes is het universum fysiek gezien oneindig gecompliceerd, waardoor het ons altijd blijft intrigeren, en met gevoel als zin van het leven is het universum filosofisch gezien oneindig eenvoudig, waardoor we het altijd blijven begrijpen. Geen van deze dingen gaan we ooit bewijzen, maar toch zijn het voor ons waarheden als koeien.'
'Wat niet te bewijzen is, wordt nooit een waarheid,' zei Erik, wijsneuzerig.
'Kan jij bewijzen dat jullie zon over een uur nog bestaat?'
'Nee.'
'Toch beschouw je het als een waarheid.'
'Ja.'
'De essentie van alles heeft geen bewijzen nodig, Erik. Natuurkundigen gijzelden met hun zogenaamde bewijzen de aarde en hoe langer die gijzeling doorgaat, hoe groter de kans dat de Large Hadron Collider of een andere deeltjesversneller jullie planeet vernietigt. Je kan van alles als een waarheid beschouwen en dat is prima, zolang je maar weet dat het niet een Absolute Waarheid is, want dan houd je de deur open voor de meningen van anderen en geef je iedereen vrijheid.'
Ver weg hoorden ze een koe loeien.
'Een koe die je hoort, hoeft er helemaal niet te zijn,' zei Raisa. 'Een ijsvogel die je ziet, hoeft er helemaal niet te zijn. Wij vermoeden dat niemand in het heelal de Absolute Waarheid kent, maar iedere waarheid mag er zijn, mits zij anderen niet beschadigt.'

Erik hoorde de specht hard kloppen. Er ontbreekt iets, dacht hij. Het meest cruciale. Maar *wat*?
'Ik heb nooit begrepen hoe Mike met filosofie de natuurkunde en kosmologie binnendrong,' zei hij. 'Hoe kwam Mike met gevoel als de zin van het leven tot de conclusie dat de relativiteitstheorie en het bigbangmodel fout zijn?'
'Als alles gevoel en bewustzijn heeft en alles is eindig, kan je alles wat er bestaat als een wezen opvatten, van een muis naar een bacterie naar een atoom naar een lichtdeeltje. Mike zag licht als iets wat bestaat uit deeltjes, waarbij hij ieder lichtdeeltje dan wel foton als een wezen beschouwde dat op weg is naar haar einde, zoals álle wezens op weg zijn naar hun einde, want dat is de voorwaarde om iets te kunnen voelen. Hij vermoedde daardoor dat fotonen afkomstig van een ster die miljarden lichtjaren van de aarde verwijderd is, tijdens hun reis door het heelal heel langzaam energie verliezen. Dit is te vergelijken met een muis die vanaf zijn geboorte veroudert. Het energieverlies van een foton zou volgens Mike tot uiting kunnen komen in het steeds minder snel trillen van het foton, waardoor haar golflengte tijdens de lange reis door het heelal heel langzaam langer wordt. De bigbangtheorie ontstond nadat Edwin Hubble in de jaren twintig van de twintigste eeuw ontdekte dat de golflengte van sterlicht tijdens het miljarden jaren reizen van licht door het heelal, langzaam langer wordt. Kosmologen verklaarden dit destijds met een heelal dat uitdijt,

waardoor de golven van het sterlicht uitrekken omdat de ruimte in het heelal uitrekt. Mike zag het uitrekken van licht als een eigenschap van licht, omdat licht gevoel heeft. Zo dook Mike de kosmologie in en kwam hij uit op een eindeloos oud en oneindig groot universum. Het uitrekken van licht dan wel het afnemen van de energie van fotonen kon volgens Mike veroorzaakt worden door kleinere en snellere deeltjes dan fotonen. Kleinere en snellere deeltjes die aan een stuk door tegen lichtdeeltjes duwen, wat volgens de relativiteitstheorie niet kan, omdat volgens Einsteins theorie niets sneller dan licht gaat. Zo dook Mike na de kosmologie ook de natuurkunde in, waarbij hij uitkwam op steeds kleinere en steeds snellere deeltjes, die voor alle in het universum aanwezige natuurkundige krachten zorgen door te duwen.'
'Wist Mike, toen hij aan snellere deeltjes dan licht dacht, dat Einstein de relativiteitstheorie ontwikkelde met gedachten over wat er zou gebeuren als hij met een lichtstraal meereisde?'
'Nee. Mike wist nauwelijks wat van de relativiteitstheorie toen hij een kwart eeuw geleden op een oneindig oud en oneindig groot heelal uitkwam. Hij wist niet eens dat je de relativiteitstheorie automatisch verwerpt als je uitgaat van deeltjes die sneller dan licht gaan en dat je Einsteins theorie ook verwerpt als je denkt dat tijd fysiek niet bestaat. Daarna, toen hij over de relativiteitstheorie ging nadenken, snapte hij die dingen wel. Soms is het een zegen als je weinig weet.'
'Waarom?'
'Omdat je met minder begrenzingen op ideeën kan komen die anders niet ontstaan.'
'Mikes muur van wijsheid was dik noch hoog,' concludeerde Erik, waarop Raisa hem weer verwonderd aankeek.

De specht roffelde plotseling *zeer* hard en ineens begreep Erik wat hij moest weten.
'Wat is het cruciale verschil tussen Einsteins benadering van licht en Mikes benadering van licht?'
'Einstein fantaseerde dat hij met licht meereisde en plaatste zichzelf daarmee in het centrum,' antwoordde Raisa. 'Mike plaatste licht in het centrum, omdat hij een lichtdeeltje als een levend wezen zag. Mikes ego bulkte minder, daar vind je het cruciale verschil. Hetzelfde gebeurde toen Copernicus de zon in het centrum plaatste waar zijn tijdgenoten de aarde in het centrum plaatsten. Wezens die tot bijzondere doorbraken komen, zijn vrijwel altijd wezens die andere wezens meer gunnen.'
'Hoe kan dat?'
'Eigenbelang hindert hen minder. Minder eigenbelang betekent minder angst en met minder angst breek je eerder uit de kooi van de tijdgeest.'
Plotseling pakte Raisa Eriks hand en keek hem met grote vochtige ogen aan. 'Het was zó fijn om bij je te zijn, Erik,' fluisterde ze, zacht.
Eriks ziel vlamde vanwege alle liefde die op hem neerdaalde en in hem oplaaide. Het bracht hem terug naar zijn peutertijd en naar de liefde van en voor zijn moeder. Ineens wist hij wat hij boven alles moest weten.
'Ik ben verknipt, hè?'

'Dat zijn we allemaal, Erik. Het hoort bij wie we zijn. Zonder verkniptheid ben je niks, want dan ben je perfect. Wil je je verkniptheid zien? Wil je het vuil zien? Wil je graven? Wil je diepere kernen in jezelf blootleggen? Wil je moed tonen en al je menselijkheid boven water halen of wil je enkel met anderen meelopen? Wil je dichter in de buurt komen bij de mens die je diep in je hart wil zijn? Wil je een onafhankelijke geest krijgen? Of wil je gekooid en lafhartig met de kudde mee grazen? Het gaat niet om verknipt zijn, het gaat om willen groeien ondanks de beestachtige shit die al het menselijke kortwiekt.'
'Wat is er verknipt aan mij?' vroeg Erik, verbeten. 'Zég het me, Raisa. Ik wil het weten en jij kan het me vertellen.'
Raisa's ogen vulden zich met tranen. 'Als je het wil weten, zie je het, Erik. Het wacht op jou.'
'Maar wat ís het?'
'Deuk je ego uit, lieverd. Durf op het toneel te staan. Je mag er zijn. Helemaal. Wees moedig, wees altijd weer moedig.' Opnieuw glimlachte ze mysterieus, terwijl er tranen over haar wangen liepen. 'En schrijf met Anna het boek waar het goud in jullie hart van droomt. En praat erover.'
'Over het boek?
'Over hoe beroerd je je soms voelt.' Raisa's tranen vielen op het gras. 'Je bent niet te enige,' fluisterde ze. 'Je bent niet de enige die vaak overvallen wordt door intens diepe duisternis. Bij lange na niet en het gaan er steeds meer worden. Er gaan héél veel mensen komen die er geen zin meer in hebben.'
'Geen zin in wat?' vroeg Erik, maar hij wist het wel.
'Leven.' Raisa keek heel diep in Eriks ogen. 'Liefde trekt jullie erdoorheen. Liefde voor al het leven. Liefde voor mensen. Liefde voor de natuur. Liefde voor een partner. Liefde voor kinderen. Liefde voor de planeet. Praat erover, Erik. Praten brengt liefde.'
Erik keek Raisa wantrouwend aan. 'Praten brengt liefde?' vroeg hij.
'Eerlijke woorden doen ons in het hart van onszelf en dat van anderen kijken. Eerlijke woorden brengen begrip en begrip brengt liefde. Eerlijke woorden geven onze ziel de zegen om menselijkheid te ontvouwen en met iedere vonk menselijkheid ontsnappen er grote wolken liefde. Liefde geeft hoop. Liefde geeft de buffer die we nodig hebben om de klappen op te vangen die we allemaal krijgen. Liefde geeft zelfvertrouwen. Wantrouw de whisky van Mike.'
'Wat?'
'Mike hield zich groot met whisky. Het voorkwam dat hij verdriet voelde en over dat verdriet communiceerde. Whisky hield hem overeind, maar deed daarnaast schrijnend veel liefde van hem wegdrijven. Jouw ratio deed hetzelfde als Mikes whisky. Wees moedig, wees altijd weer moedig. Niets vraagt meer moed dan in je hart kijken om het vervolgens te openen, eerst naar jezelf, daarna naar anderen. Overigens, praten is geweldig, maar alle verbetering begint met onszelf en elkaar de ruimte geven om te zwijgen. Praten is super, maar zwijgen is soms nog beter omdat

het kan fungeren als opmaat naar praten. Je kan ook over dingen schrijven, dat is praten en zwijgen ineen.'

De specht gaf één zéér harde tik.
'Bedenk één ding boven alles, Erik.'
'Wat?'
'Het komt goed. Oók als het níet goedkomt, zoals net met Mike gebeurde.'
'Ik begrijp het niet.'
'Mike is nu ergens of hij is nergens. Welke van de twee het is, maakt niet uit.'
'Waarom niet?' vroeg Erik, verbaasd.
'Het gaat erom dat áls hij nu ergens is, het goed met hem is. Er bestaat geen hel. Als er een hiernamaals is, is dat geen hel. Word mens en het komt goed. Waar je werkelijk mens wordt, voel je verbinding, altijd. Verbinding met al het andere leven op aarde, met alle mensen, met alle natuur. Als jullie jezelf totaal vernietigen door een deeltjesversneller, klimaatverandering of nucleaire wapens, komt het ook goed.'
'Hoe dan?' vroeg Erik, vol ongeloof.
'Er is altijd ander leven in het heelal. Andere planeten met leven, waar verbinding is, waar liefde alles doet flonkeren. Het komt altijd goed, ook als het niet goedkomt. Op álle planeten met intelligent leven ontspringt religie. Overal in het heelal hebben intelligente wezens het nodig om verbinding te voelen, om liefde te voelen, om te voelen dat het goedkomt, om rust te vinden in de ziel, om de geestelijke paden te vinden die voldoende goed gevoel geven voor buffers tegen pijn. Het zoeken naar buffers tegen pijn deed Lieke naar God en hiernamaals grijpen, deed Brenda naar sigaretten grijpen, deed Mike naar alcohol grijpen en deed jou naar grip door begrip grijpen. Overal heeft de intelligente geest geruststelling nodig, ook door zich verbonden te voelen met het heelal. Die verbinding ís er, Erik, altijd. Je voelde het de afgelopen nacht door toevalligheden en je voelt het nu door mij tijdens je bijnadoodervaring. Héél veel mensen voelden het door toevalligheden, anderen door ufo's waar te nemen, nog weer andere mensen door contact via een medium, althans, als dat medium de boel niet belazerde. Heel veel mensen voelden contact met buitenaards leven. De verbinding met de rest van het heelal ís er, óók als je atheïst bent, want dan besef je dat er elders in het heelal heel veel planeten met intelligent leven zijn, ook intelligent leven dat zich veel verder ontwikkelde dan de mensheid, want dat besef komt onvermijdelijk naar boven als je weet dat het heelal oneindig oud is en er deeltjes sneller dan licht zijn. Het heelal ís veel ouder en groter dan bigbangkosmologen denken en er zíjn deeltjes die veel sneller dan licht door het heelal reizen in véél grotere aantallen dan dat er fotonen door het heelal gaan. Jullie staan in verbinding met de rest van het heelal en overal in het heelal wil alles en iedereen liefde. Het laatste begrijp jij als je aan je vader en moeder denkt of aan het schrille geluid van een grutto met kuikens. Mensen willen geen starre regels van God. Mensen willen liefde en ze willen voelen dat het goedkomt, ook als het níet goedkomt. Liefde is er, Erik, altijd en overal, en het is aan jullie om liefde te laten zegevieren opdat ieder mens op aarde begrijpt dat het gaat om verbinding, om wisselwerking, om

contact, om fijn contact. Voel die liefde en je geest zal altijd rust en zelfvertrouwen vinden in het besef dat alles goedkomt. Het komt goed als je werkelijk mens wil zijn en de belangen van alles en iedereen, inclusief die van jezelf, in acht neemt. Je hoeft als mens slechts je best te doen. Het goede proberen te zien en daarnaar handelen, is alles wat je nodig hebt. Doe oprecht je best en het komt goed, óók als het níet goedkomt. Oprecht je best doen, is alles wat je nodig hebt. Ga, fantastische vent, ga, want je bent nog lang niet klaar.'

Plotseling was Erik weer in steenkoud water. Hij moest dringend ademhalen, maar kon dat niet vanwege het omringende water. Intense kou drong zijn schedel binnen en hij begon wild om zich heen te slaan, waarop hij tot zijn verbazing met grote snelheid wegschoot. Zijn hoofd en lichaam boorden zich door een wateroppervlak, waarna hij door de lucht omhoogvloog en hij raspend ademhaalde.
Hij kwam tot stilstand, opende zijn ogen en zag dat hij zo'n veertig meter boven de zee zweefde. Voor hem, op zo'n vierhonderd meter, zag hij een enorm strand met daarachter duinen. Zonder dat hij iets deed, zweefde zijn lichaam door de lucht naar het strand. Hij had zijn korte spijkerbroek en bordeauxrode T-shirt met korte mouwen weer aan, die nat waren, maar zeer snel droogden. Erik begon aangenaam te gloeien en keek omhoog. Boven hem was de lucht donkerblauw, links was het zwart van de nacht en rechts zag hij een rode gloed boven de horizon. De zon leek net onder te zijn gegaan. Recht voor hem scheen een grote bijna volle maan. Hij zweefde over het strand en vervolgens boven de duinen. Alle stranden op aarde gaan onder de zeespiegel verdwijnen, schoot het door zijn hoofd. Paradijselijke stranden bestaan over vijfhonderd jaar niet meer. Ook de duinen hier gaan verdwijnen. Het Paterswoldsemeer ontstond doordat we turf verbrandden. Door het verbranden van bruinkool, steenkool, olie en gas verdwijnt het weer.
Plotseling zag hij in de duinen Douwe met zijn rug op een slaapzak liggen. Douwe had zijn handen onder zijn hoofd gevouwen en leek Erik aan te kijken. 'Douwe!' schreeuwde Erik. Hij zwaaide wild met zijn armen, maar Douwe hoorde noch zag hem en staarde naar de sterren.
Ik zweef boven Schiermonnikoog, dacht Erik. Hij keek naar links en zag drie zwarte ibissen naast hem vliegen. Ineens klonk *Imagine*. Erik kreeg kippenvel van de stem van John Lennon en zijn ogen werden vochtig. Vervolgens vloog hij met grote snelheid over de Waddenzee, het Lauwersmeer en de dorpen en weilanden van de provincie Groningen, totdat hij boven het Paterswoldsemeer was en het huis van de butler zag.
Er was nog een lichtrode gloed in het westen, terwijl in het oosten het zwart van de nacht dieper was geworden. Hij vloog over Mike, die voor het huis van de butler in zijn tuinstoel op de oever van het Paterswoldsemeer een glas whisky dronk, terwijl hij dromerig over het door avondschemer en maanlicht verlichte meer staarde. Naast Mike stond hun tweede tuinstoel, waarin niemand zat. Het waren de oude vertrouwde witte plastic stoelen met de versleten beduimelde blauwgrijze bekleding. Stoelen uit de jaren zeventig van Bram en Lieke. Stoelen die Eriks ouders van Bram hadden gekregen toen ze verhuisden naar het huis van de butler. Vlak voor het huis, op het grindpad, stond een man in een zwart pak en met een opvallend grote neus met zijn handen op zijn rug. De man staarde over het meer. De butler, dacht Erik.
Erik zakte naar beneden en landde naast de butler op het grind. Respectvol en ontspannen knikte de man naar Erik, werd mistig en loste op in niets. Erik stapte van

het grind op het bemoste gras en liep naar Mike, die zich naar hem omdraaide en naar de lege stoel wees.
'Die heb ik voor je neergezet. Heb je je scriptie bijna af? Kan je zowat bijkomen van een jarenlange reis met studieboeken?'

Erik ging in de lege tuinstoel zitten. Mike nam een slok whisky en zei: 'Ik kan m'n kop eraf treuren vanwege alles wat ik niet heb, maar een mol is blind en leeft z'n hele leven onder de grond, ziet nooit de zon, voelt nooit de wind, ruikt geen bloemen, hoort geen vogels, ziet geen bossen, oceanen, sterren… Zo'n mol kan zijn hele leven janken om wat hij niet heeft. Mollen die dat doen, gaan snel dood na een kort kutleven. Gelukkig maar, want je zal maar doodgaan na een lang kutleven. Mollen zijn niet treurig. Ze zijn blij met wat ze hebben en knokken voor wat ze willen. Wie wil je zijn, Erik? Een blije mol of een depressieve bij die uitgeblust van bloem naar bloem zweeft en alleen maar aan steken denkt? Ik zie mijn kinderen niet, hoor ze niet, ruik ze niet en voel ze niet. Ik zal dat nooit doen. Ik heb geen kinderen en zal nooit kinderen hebben, terwijl ik ze altijd wilde. Ik vond nooit grote liefde, terwijl ik de grote liefde als het belangrijkste in mijn leven zag. Ik ben in veel opzichten arm en toch ben ik rijk.'
'Waarom ben je rijk?' vroeg Erik, terwijl hij zich ongerust voelde worden, omdat hij besefte dat hij zich nog steeds in een soort van schemerzone bevond. Hij vroeg zich af of hij nog even door zuurstoftekort hallucineerde om zo dadelijk *niet* bij te komen in Anna's boot. Lag hij op de bodem van het Paterswoldsemeer en werd hij over een paar seconden voor eens en altijd uit het universum verwijderd?
'Ik ben zo blind als een mol,' antwoordde Eriks oom. 'Vooral op sociaal terrein en al helemaal op het liefdesvlak, maar ik ben gelukkig omdat ik net als iedere mol met hart en ziel doe wat ik wil. Al meer dan een kwart eeuw is mijn leven van mij. Ik ben rijk, want mijn hart slaat levenslust in een leven waarin ik iedere dag doe wat ik het liefste doe.'
Mike nam een slok whisky en keek Erik ineens vertwijfeld aan. 'Ik ben altijd bang geweest dat ik als opvoeder de boel verprutste met mijn alcoholische shit.'
Erik glimlachte. 'Je deed het geweldig, Mike.'
'Ik deed heel veel verkeerd, Erik, vergeet dat nooit.' Mike staarde weer over het meer. 'Maar fijn om te horen. Dankjewel.'

Ik ben een stumper als ik straks bijkom in Anna's boot, dacht Erik. Althans, in de ogen van bijen die mooie bloemen in de vorm van peperdure telescopen tot hun beschikking hebben. Ze gaan mij als een blinde mol beschouwen, maar net als Mike hoop ik dan rijk te zijn omdat mijn hart in vrijheid levenslust slaat en ik geïnspireerd aan een boek werk. Maar dan moet ik wel bijkomen in Anna's boot. Misschien ben ik straks dood, net als Mike en Klaas. Misschien zelfs dat zij leven en *ik* degene ben die sterft. Hij keek naar Mike. Zijn oom leek gelukkig te zijn, zoals hij dat zo vaak was geweest dankzij de alcohol.

Mogelijk is Mike dood en ging hij na zijn dood ergens heen, dacht Erik. Mogelijk maak ik hem nu mee in zijn nieuwe levensvorm en voert hij een toneelstukje met me op. Kan het zijn dat Raisa's volk dit deel van mij niet kan volgen? Is de Mike die ik nu zie een levensvorm die veel verder ontwikkeld is dan Raisa en haar volk?
Ineens draaide Mike zijn hoofd zwijgend naar Erik en gaf zijn neefje een glimlach die Erik nog nooit bij zijn oom had waargenomen. Een verbluffende glimlach vanwege verbijsterend veel liefde.
'Je was een prachtig mens, de beste natuurfilosoof ooit en een fantastische oom die ik enorm ga missen,' zei Erik, droevig, omdat zijn woorden te laat kwamen.
Mike knikte en nam het compliment ontspannen in ontvangst. Direct daarop brak er weer een enorme glimlach op zijn gezicht door, die Erik alleen maar vol terug kon kaatsen.
'Dank je, Erik. Je bent geweldig, maar bedenk dat Bram, Brenda, Klaas en ik jouw ego indeukten. We poetsten zeventien jaar alle kleur uit jouw gezicht. Dankzij je inschikkelijkheid maakten we jou het meest verknipt van de hele familie. Je paste jezelf aan, kneedde jezelf ter wille van ons en vervormde jezelf tot de man zonder smoel, want je onderbewustzijn schreeuwde "gevaar!" als je onze liefde verloor, immens kwetsbaar dat je was. Het eigenbelang in jouw onderbewustzijn deed jou ónze belangen koesteren, waardoor je altijd lief en gezeglijk was, wat zeer sterk ten koste van het diepere wezen in jou ging. Veel van je diepere gevoelens bleven ondergesneeuwd in je onderbewustzijn. Dat gebrek aan emotionele vrijheid bracht een donkere keerzijde, extreme depressiviteit bij het opstaan, waardoor je elke ochtend door afschuwelijke gevoelens heen moest om de moed te vinden om uit bed te komen. Onbewust mocht je er alleen van jezelf zijn als je leefde tussen de ruimtes van anderen en ik draag wat dat betreft de meeste schuld. We namen jou flink te grazen. Daar komt bij dat je hoogsensitief bent, waardoor je het extra zwaar had. Om jezelf te beschermen leerde je je emoties weg te stoppen onder dikke lagen rationaliteit. Daardoor loste je je verwarde emoties steeds meer op in gedachtegolven. Als er iets heftigs gebeurt, ga jij eerst denken en dan pas handelen. Vandaar dat je ging denken in plaats van handelen toen Anna met haar boot omsloeg en ik op haar boot uitgleed, dat is de reden van jouw black out de afgelopen nacht. Begrip van het heelal gaf jou grip op je gevoelens, maar ondertussen versplinterde je je persoonlijke ontwikkeling om te overleven. Je gedachten en gevoelens beleefden de afgelopen twaalf uur een enorme groeispurt. Je geest en ziel kwamen prachtig tot bloei. Je liet het kleurloze in jou het veld ruimen door in je duisternis te duiken.' Mike glimlachte ineens met zo veel genegenheid dat er een warme golf door Erik trok die hem diep deed ademhalen. 'Ga, geweldige kerel,' fluisterde Mike. 'Ga, je grote liefde wacht op jou.'

Plotseling kreeg Erik het weer verschrikkelijk benauwd. Alsof de astma van zijn kleuterjaren terug was en hij dit keer *echt* stikte. Hij sprong op van zijn stoel, deed een paar stappen naar het huis van de butler en draaide vertwijfeld rond op het bemoste gras.
Mike sprong ook op en probeerde naar hem toe te lopen, maar terwijl hij dat deed, werd hij mistig en loste op in niets.
Eriks ademnood en paniek werden zo sterk dat alles in hem samentrok. Nog nooit had hij zich *zo afschuwelijk* gevoeld. Dit is de hel, schoot het door zijn hoofd, dit is het ergste. Vaag merkte hij hoe hij op het gazon viel, hoestte en water spuwde, terwijl hij het steenkoud had.
Iemand hielp hem overeind, totdat hij rechtop zat. Hij bleef hoesten zonder te beseffen waar hij was.
Na heel lang piepend hoesten en water spuwen opende hij zijn ogen en zag hij dat hij in Anna's boot zat. Hij hoestte opnieuw.
'Toe maar,' fluisterde Anna in zijn oor, terwijl ze hem van achteren stevig vasthield en hem water liet spuwen.
Erik wist dat hij terug was na zijn bijna-doodervaring.

Toen hij voldoende bij was gekomen, hief hij zijn hoofd en zag hij Mike in Brams boot liggen.
Loes zat naast Mike. De helft van haar kleren was nat. Kennelijk had ze geholpen Mike in de boot te trekken.
'Ik ben blij dat je weer bij ons bent,' zei Loes, droevig.
'Is Mike dood?' vroeg Erik. Zijn lichaam rilde zo sterk dat hij nauwelijks kon praten.
'Ik deed mond-op-mondbeademing, maar het lukte niet.'
'Wie haalde Mike uit het water?' vroeg Erik aan Loes.
'Brenda en Luuk.'
'En Bram?'
'Bram verzoop zowat, maar wist er op eigen kracht weer uit te komen.'
Erik draaide zijn bovenlichaam en keek Anna aan. 'Wie heeft mij uit het water gehaald?'
'Ik, met hulp van Loes.'
'Heb jij mij gereanimeerd?'
Anna knikte. Erik zag dat ze nat en rillerig was. 'Bedankt, Anna.'
'Je had nog wat te goed.'
Ze keken elkaar aan.
'Hoelang was ik buiten westen?'
'Ik weet het niet. Misschien vijf minuten.'
Mijn gesprek met Raisa duurde uren, dacht Erik. Ik word gek als ik hier nooit met iemand over praat.

'Vreemd,' zei hij.
'Wat is vreemd?'
'Ik heb het gevoel dat ik uren ergens anders was.'
Anna keek hem doordringend aan. 'Dat gevoel had ik ook toen ik vannacht bijkwam op de steiger.'
'Sprak jij ook met Raisa?' vroeg Erik.
'Nee. Ik zweefde uren met Nelson boven het Paterswoldsemeer.'
'Ik wil hier later graag met je over praten,' zei Erik.
'Ik ook met jou.'

Erik keek omhoog en zag hoe Brenda, ook nat en rillerig, vanaf Luuks dek naar hem keek. 'Ik ben heel blij dat je nog bij ons bent,' zei ze, zacht.
'Ik ook,' zei Bram, die naast Brenda stond. Eriks overgrootvader was ook nat en beefde als een riet, waarschijnlijk had hij het ijskoud.
Ik ben terug, dacht Erik. Wat ik de afgelopen uren meemaakte, zal altijd het vreemdste in mijn leven blijven. Het voelde *zo echt*. Maar het doet er niet toe of Raisa er werkelijk was. Het doet er niet toe of buitenaards leven voor de ervaring zorgde of niet. Ik wil het niet weten. Ja, na mijn dood, *als* er iets is na mijn dood.
'Is Klaas ook dood?' vroeg Erik aan Brenda.
'Ja, hij ligt hier op het dek,' antwoordde zijn oma, terwijl ze verslagen naar Mike keek.
Ook Bram keek naar Mike. 'Niet Mike, maar ík was de klootzak.'
'Je was geen klootzak, pa. Je maakte fouten, zoals wij allemaal, en je grootste fout was dat je die fouten niet wilde zien. Dat laatste was een héél grote fout, dat wel, maar je droom over Lieke veranderde veel volgens mij.'
Met een door kou en wroeging vertrokken gezicht bleef Bram naar Mike staren. 'Mikes goede eigenschappen zien, had me te klein gemaakt,' zei Eriks overgrootvader tot Eriks verrassing. 'Het had me te veel doen beseffen wat er fout aan mij was. Ik heb nooit écht in mezelf willen kijken. Ik heb nooit écht de werkelijkheid willen zien, in mezelf noch buiten mezelf. Ik wilde niet het goede zien. Ik wilde zien wat mij goed uitkwam.'

We willen het goede, dacht Erik. We willen oud worden met een hart vol onschuld. Bram komt uit een tijd waarin overleven moeilijker was. Een tijd waarin je moest opkomen voor jezelf, omdat een ander dat niet deed. Hoe vaak je je onschuld ook verliest, elke dag geeft jou een nieuwe kans om het terug te winnen. Zo varen we eindeloos naar wie we diep vanbinnen zijn, terwijl het lichtje op ons wacht. Het lichtje dat ons in een hiernamaals mogelijk vleugels geeft of het lichtje dat ons voor altijd uit het heelal verwijdert. Het lichtje dat een einde maakt aan ons lijden en het lichtje dat ons levensvreugde geeft. De dood is het licht dat alles zinvol maakt. Zonder de dood is alles grijs en heeft een nieuwe generatie geen glans. Het liefst vangen we al het goede dat ons onophoudelijk toegeworpen wordt, maar veel zien we niet of houden we vanwege eigenbelang zelfs voor het kwaad. *Werkelijk* een goed mens

willen zijn, is de hardste strijd om te voeren. We knokken met een ziel vol vuil voor een fijner mens in ons, maar worden teruggeworpen. We knokken en worden teruggeworpen. Dat is de reis die blijft frustreren als we niet diep genoeg in onszelf kijken. Dat is de reis die fantastisch is waar we hoog vliegen als gevolg van moedig kijken naar kleinere emotionele haarvaten in onze ziel. Vaak is het worstelen, maar soms stijgen we ver boven onszelf uit, waarop het beste in ons tot bloei komt en we ons op ons gelukkigst voelen. Alle pijn vanwege de worstelingen neem je achteraf op de koop toe als je vol in bloei staat terwijl je het geluk voelt dat enkel ontstaat na lange volharding met vlammende moed en integriteit. Dat zijn wij. Dat zijn mensen. Het is wat we willen in onze diepste lagen, in onze hardste kern. We willen bloeien. Als mens. Als wezen dat alles en iedereen geluk gunt en zijn best doet om aan dat geluk bij te dragen. We dansen allemaal met raadsels die enkel opgelost worden als we innerlijke beerputten openen met oerkracht dankzij zinderende belangeloze liefde. Ik hoorde Mike vaak over ex-vrienden van hem die met bakken eigenbelang ver weg bleven van het fantastische mens dat in hen zat en dat volgens Mike toch beslist graag het licht wilde zien. Stelselmatig weigeren om te kiezen voor het goede dat jou in doet leveren behalve op het vlak van mens zijn, verschrompelt je ziel, totdat het laatste restje ervan verdord over de rand schuift. Ik wil ten strijde trekken voor het goede. Ik wil niet een van de meelopers worden die de aarde naar de knoppen helpt. We zijn een stelletje eigenbelangneukers en moeten razendsnel veranderen. Eén ding is daarbij het allerbelangrijkste: je stelt niks voor als je niet wil weten wat goed is, als je niet wil weten wat goede keuzes zijn en wat je moet doen om de aarde *echt* vooruit te helpen. Je stelt niks voor als je eigen hachje te sterk bepalend is. Je bent een mensonterende zak als je zo nodig macht moet uitoefenen, rijk moet worden en kastelen moet bezitten, opdat je Groots in de ogen van anderen wordt. Wees trots, wees *echt* trots en zorg dat je geen schandaal achterlaat. We zijn niet slecht. Het is het beest in ons dat slecht is. Mensen zijn zo vaak verschrikkelijk veel slechter geweest dan welk dier op aarde dan ook. Veel rotzakken die zichzelf als gorilla's op de borst slaan omdat ze medemensen intens schandalig onder de duim houden, zijn iets waar we als mensheid nog geen woord voor hebben. Toch: beesten. Beesten is het woord indien je begrijpt dat geen enkel dier op aarde die titel verdient waar je de slachtingen overziet die zo veel wezens met een hoog IQ de afgelopen tienduizend jaar veroorzaakten, iets wat nog ongebreideld voortwoekert. Wezens die de hel brachten. Wezens die de hel brengen. Ik hoef geen kasteel meer. Alles wat ik wil is de vlucht maken waar ik als mens toe in staat ben. Als *mens*. Daar zit de crux. Als mens.

'We trekken de droge kleren aan die Loes ons aanbood, pa,' zei Brenda. 'Ik wil niet nog meer familie kwijtraken.'
'Bram?' vroeg Erik.
'Ja?' zei Bram, klappertandend.
'Plantte Lieke de narcissen voor het huis van de butler?'
Bram keek Erik aan terwijl zijn ogen gingen glanzen. 'Hoe weet je dat, Erik?' zei hij met een schorre stem. 'Dat heb ik nooit iemand verteld. Het was het laatste wat

Lieke deed. We maakten er ruzie over omdat Lieke naar het huis van de butler was gegaan terwijl we de sleutel van het huis nog niet hadden. Lieke wilde per se narcissen bij het huis van de butler omdat we die ook op het erf van de boerderij hadden. Ze heeft een middag narcissen langs de oever van het meer ingegraven. 's Avonds, tijdens de ruzie daarover, kreeg ze haar hersenbloeding.'
'Ik had zonet een droom. Een engel vertelde me dat Lieke de narcissen voor het huis van de butler had geplant.'
Bram keek Erik lang aan. 'Vreemd,' wist hij er ten slotte uit te krijgen.

Ik snap nu waarom Bram drie jaar zwaar depressief was na Liekes dood, dacht Erik. Niet te geloven wat hij binnenhield. Bizar, want Bram gooit alles er altijd uit. Maar dit over Liekes dood dus niet. Mike had hetzelfde met zijn verhaal over De Baron. Daar heeft hij zich vast vaak beroerd over gevoeld. Ik wil proberen de binnenvetter uit me te krijgen. Wees moedig, wees altijd weer moedig. Vrees niet je reputatie, vrees je corruptie. Maar wees geen idioot die er te pas en te onpas van alles uitkraait, wat ik veel met Mike meemaakte.
Ineens ging er een schok door Erik. Allemachtig, dacht hij. Ik besef *nu* pas goed hoe sterk ik het verdriet over de dood van mijn ouders altijd binnenhield. Zeker, ik sprak wel eens over mijn ouders tegen Mike, maar de emoties die zo vaak en zo krachtig door me heen trokken, hield ik altijd binnen en dat had waarschijnlijk een enorme impact op me. Toen ik vannacht hard huilde op de steiger, kwam het eruit.
Brenda sloeg een arm rond haar vaders schouders. 'Kom pa.' Ze draaiden zich om. 'Blijf daar niet te lang,' zei Brenda over haar schouder tegen Erik en Anna. 'Loes heeft ook droge kleren voor jullie.'
'En voor mezelf,' zei Loes, terwijl ze opstond en op Luuks boot klom.

Luuk kwam naar de reling en keek naar Erik en Anna. Hij had een blauwe overal aan, die hij waarschijnlijk gebruikte voor het klussen aan zijn boot, want er zaten veel zwarte vegen op. 'Laat het me weten als ik iets voor jullie kan doen.'
Erik en Anna knikten.
'Ik zet thee,' zei Luuk en wilde de boot weer binnengaan.
'Luuk?' vroeg Erik.
Luuk draaide zich om en keek Erik aan.
'Was je echt directeur van een megalab in Amsterdam?'
Er verscheen een grijns op Luuks gezicht. 'Soms is het handig en stel wat meer voor dan je bent. Ik hield me ruim veertig jaar bezig met katalysatoren, verder niks.' Direct daarop kreeg zijn gezicht weer een ernstige uitdrukking. 'Ik werkte ruim veertig jaar voor een bedrijf dat, samen met andere bedrijven die fossiele brandstoffen produceren, heel lang klimaatverandering ontkende. Die ontkenning is het grootste schandaal ooit, zelfs erger dan de Holocaust, want de ontkenning gebeurde terwijl de bedrijven wisten dat het broeikaseffect gaande was en voor grote ellende ging zorgen. Het ging zelfs zover dat de bedrijven vele miljoenen investeerden in het ontkennen van klimaatverandering. Zo werd dertig jaar verspild, tijd die de aarde enorm goed

had kunnen gebruiken om klimaat-technisch orde op zaken te stellen. De ontkenning brengt waarschijnlijk tientallen en misschien zelfs honderden miljoenen extra doden als gevolg van klimaatverandering. Samen met de aandeelhouders kozen de bestuurders van de bedrijven voor hebzucht en eigenbelang. Ik wist van de klimaatverandering, maar deed niks, want ik zat vast in de veiligheid en zekerheid die mijn maandelijkse salaris me gaf. Ik wilde altijd veel geld en bracht twee kinderen voort die ook veel geld wilden en daardoor bedrijven opzetten met geen ander doel dan veel geld verdienen. Ik deed mijn werk nooit met passie, al hield ik het vol vanwege mijn maandelijkse salaris. Wat voor mens ben je als je willens en wetens je keuzes laat bepalen door hebzucht en eigenbelang ten koste van je planeet? Wat voor mens ben je als je decennia weet dat je het kwaad laat triomferen omdat jou dat persoonlijk beter uitkomt? Wat voor mens ben je als je jezelf nooit de vragen stelt die ervoor zorgen dat andere mensen en de natuur ook een kans krijgen? "*Ich habe es nicht gewusst.*" Maar zo was het niet. Het was niet eens dat ik het niet wílde weten. Ik wíst het! Ik was een verdómd grote klootzak, want ik wíst het! Hoe gelukkig kan je jouw leven noemen als je andere mensen en de natuur kapot laat gaan voor een beetje extra luxe? Achteraf had ik liever de moed gehad om voor passie te kiezen, wát dat ook was geweest, voor mijn part was ik in de jaren zeventig milieuactivist geworden. Je kan niet zonder geld, maar wel zonder luxe. Al sinds het begin van de jaren zeventig weten we dat onze planeet kapotgaat als de rijke mensen hun consumptie niet indammen. Uiteindelijk wil je boven alles een integer mens zijn, maar waar te sterke verlangens naar geld en goederen jou ooit op hol deden slaan, is het moeilijk om op je schreden terug te keren, want foute verlangens kruipen diep in het merg van je ziel. Ik hoop dat ik meer wilskracht weet te vinden vanuit fijnere motivaties. Ik hoop dat ik met jouw oma in mezelf weet te vinden wat ik tot dusverre níet wist te vinden. Ik moet stoppen met hypocriet hopen op geluk voor anderen zonder ernaar te handelen.' Luuk keek Erik doordringend aan en vervolgens keek hij naar Anna. 'Jullie erven de gevolgen van de foute keuzes die mijn generatie maakte. Ik zie in jullie betere mensen dan ik. Ik zie dankzij jullie een mooiere aarde ontstaan. Maar de toekomst rust niet enkel op jullie schouders, álle mensen moeten uiterst snel aan de slag, onder meer door hun levensstijl te veranderen en door op politieke leiders te stemmen die begrijpen welke hel ons te wachten staat vanwege klimaatverandering. Ik was een klootzak, ik was een meeloper, maar ik kán een beter mens worden en na de afgelopen nacht wil ik dat.'
Luuk draaide zich om en ging de kajuit binnen.
Anna en Erik stonden op en klommen op Luuks boot. Erik kwam als laatste aan boord, terwijl Anna de kajuit binnenging.

Toen Erik op het dek van Luuks boot stond, vermeed hij een blik op zijn opa. In plaats daarvan keek hij naar Bart Brandenburg. Zijn buurman stond op het voorste puntje van de boot met zijn rug naar de kajuit en leek in zichzelf gekeerd over het meer te staren. Zijn armen hingen langs zijn lichaam. Zijn kleren waren droog. In zijn linkerhand hield hij een lege fles jenever.

Erik keek vanaf Luuks dek naar Mikes gezicht. Mikes bril was in het meer achtergebleven. Hij lag er vredig bij en leek zelfs te glimlachen.
Erik herinnerde zich hoe hij een half jaar eerder in september op een dag thuiskwam van het klimmen en Mike met een glas whisky in een tuinstoel op de oever van het meer had aangetroffen.
'Roem is verslavend als er veel vuil in je zit dat doorseint hoe weinig je voorstelt,' had Mike gezegd, terwijl Erik in de lege stoel naast zijn oom was geploft. 'Roem zet je in te fel licht. Met een ijskoud lichaam is de hete zon fijn, maar je verbrandt snel. Het zijn de warme zonnetjes van dierbaren die jou een duurzaam goed gevoel geven. Als rijkdom en roem je prioriteiten zijn, ben je een door jezelf gejast konijn. De dag dat je crepeert, wordt alles gewist, behalve de oneindige doorwerking van alle keuzes die je maakte. Zó leven dat je oprecht trots kan zijn op je keuzes, doet onuitwisbare magie tintelen. Je bent één van de lamzakken als je je planeet leegrooft voor eigen gewin. Wérkelijk oké zijn, doet alles flonkeren. Ik was zo vaak een zak, dat weet ik dondersgoed, maar ik maakte ook stappen naar iets beters omdat ik daar mijn best voor deed.'
Mike had gepauzeerd en na een lange melancholieke blik over het meer gezegd: 'Mislukking kan een zegen zijn, Erik. Ik wilde altijd rijk en beroemd worden, maar goede speurtochten in de diepere lagen van onze ziel brengen ons meer geluk. Speurtochten in diepere lagen krijg je cadeau met mislukking, want iedere afgang dwingt jou om dieper in jezelf te kijken. Naast karaktervorming is diepgang de bijvangst van mislukking, omdat na iedere nieuwe miskleun in een nog diepere laag trots gevonden moet worden om te overleven.'
Mike had naar de grote beuk in de tuin van Bart Brandenburg gewezen, die naast de oude eik stond. 'Zie de lichtgroene bladeren, Erik. Over een maand kleuren ze geel, daarna bruin en vervolgens dwarrelen ze naar de grond, voor altijd vergeten en voor altijd hun stempel drukkend. De reis die je maakt, is alles, maar die reis kan fenomenaal zijn, met alle shit erop en eraan. Daar heb je geen spat roem voor nodig en ook geen auto met de juiste kleur lak. Daar heb je een gouden hart voor nodig en een ijzeren wil. Keuzes maken het verschil. Iedere dag. Goede keuzes zijn goud. Ze brengen het avontuur dat jou onaflatend inspireert. Ze brengen het paradijs op aarde, terwijl je nooit zonder paradijs in je hart zit, want er sprankelt dan altijd fantastisch licht aan de horizon.'
'Hoe kom je tot goede keuzes?' had Erik gevraagd.
'Verschoon je van overmatige hang naar veiligheid en zekerheid. Met minder angst voor je eigen hachje zie je scherper wat goed is en dat brengt de inspiratie waar we allemaal zo naar snakken. Zonder inspiratie schijnt de zon waterig, omdat je diep daarbinnen wel weet dat je marginaal bent vanwege zinderende lafheid die verkeerde angsten dominant maakt en je betere verlangens in het duister houdt.'
'Wat voor betere verlangens?'

'Stappen zetten die de werkelijkheid krachtig in beeld brengen. We willen het goede doen. We willen goede mensen zijn. Daarvoor moet je willen zien hoe alles in elkaar steekt en vooral hoe jij in elkaar steekt. Dat willen de meesten niet, want dat dient hun eigenbelang niet. Het maakt onze planeet kapot, het helpt onze menselijkheid om zeep, het is *by far* het grootse kwaad op aarde.'

Voorzichtig, met zijn rechterhand boven zijn ogen, staarde Erik in het witte licht van de zon, die nu ruim boven de horizon hing. Onder de zon hing schiere bewolking in horizontale lagen wit en grijs. Brams weilanden waren nog licht berijpt. Boven het doorbrekende groen zweefden een paar schamele mistflarden. Drie identiek getekende zwart-witte pinken dampten, terwijl ze nieuwsgierig Erik aankeken.
Allemachtig, Mike, dacht Erik, terwijl hij rilde vanwege zijn natte kleren en hij weer naar de vredige blik op zijn ooms gezicht keek. Je zei harde dingen, maar het hardste bewaarde je voor jezelf. Een kwart eeuw ontrafelde je het universum, terwijl je niks liever wilde dan net als mijn vader gelukkig zijn met een vrouw. Je zag verschrikkelijk af, waarbij je jezelf steeds verder in de nesten werkte. Je had de aarde verraden als je gestopt was met het uitwerken van je ideeën, vertelde je me ooit. Ik zag dat destijds als grootheidswaan. Nu niet meer. Mogelijk *was* het grootheidswaan. Ik weet het niet, er ging zo veel over de kop de afgelopen nacht. Dat ik jouw werk ongezien meende te kunnen beoordelen, was grootheidswaan, *dat* weet ik nu. Nee, *was* het maar grootheidswaan. Het was erger. Ik wilde niet weten of je werk goed was, dat kwam me beter uit. Ik weigerde het goede te zien. Ik weigerde de werkelijkheid in mij te zien, waardoor ik ook de werkelijkheid van het heelal niet zag. Ik was karakterloos. Mijn karakterloosheid zorgde ervoor dat het me voor de wind ging. Ik liet het kwaad in me toe opdat mijn eigenbelang floreerde. Ik was een meeloper. Mijn hersenen flitsten vanaf mijn vijftiende. Ik deed het hartstikke goed in de ogen van de blinden. Maar ondertussen faalde ik als mens. Slimme meelopers zorgen voor de meeste ellende op aarde. Ik wil daar niet meer bij horen. Ik kan meer dan een paar kutcenten verdienen.

Vlakbij Mikes hoofd glipte een voorntje uit het water. Er klonk een piepklein geluidje toen het visje terugviel in het meer. Onze hersenen draaien de waarheid tot zij ons dient, dacht Erik. Ook de mijne. Ik weet niet of de relativiteitstheorie en de bigbangtheorie fout zijn, maar ik weet wel dat de vervuilende doorwerking van verlangen naar veiligheid en zekerheid me parten speelde. Ik kan proberen onafhankelijk te denken. Ik kan Mikes werk lezen en mijn verstand gebruiken, terwijl gevoelens van onveiligheid mijn hersenen schuren. Minder angst voor mijn eigen hachje brengt me dichter bij betere visies op het heelal en ook dichter bij betere visies op de bestrijding van dictaturen en het broeikaseffect. Misschien kom ik er nooit achter of de relativiteitstheorie en de bigbangtheorie goed of fout zijn. Misschien zijn er geen intelligente wezens die de aarde volgen. Misschien was alles wat er tot dusverre in mijn leven gebeurde louter het gevolg van mijn keuzes en toeval. Ik kom er nooit achter hoe alles zit en dat is mooi, want het lijkt me afschuwelijk om te weten dat er iets is

wat ons volgt en het lijkt me afschuwelijk om te weten dat er niets is wat ons volgt. Het lijkt me afschuwelijk om te weten dat er niets is na onze dood en het lijkt me afschuwelijk om te weten dat er leven is na onze dood. Niemand kent de waarheid, maar iedereen die diep in zichzelf kijkt, doorgrondt haar tot op zekere hoogte. Ieder van ons kan hoog vliegen. Waar je leert van je fouten, zijn er momenten dat je hoog vliegt en dat kan heel hoog zijn. Ieder mens maakt keuzes die van hem of haar soms een geweldig wezen maken. We kunnen allemaal groots zijn, met al onze zwakheden erop en eraan. We kunnen allemaal grootse momenten in ons leven verwezenlijken door prachtige keuzes te maken ondanks de beperkingen waar ieder van ons mee worstelt. Menselijke keuzes en zelfs keuzes van engelachtige proporties doen ons schitteren, al kan het zijn dat niemand het ziet, zelfs wij zelf niet. Allemaal houden we de mens die we zijn in onze handen en kleuren of bleken we hem. Ik snap nu de afgang van Klaas en Bart vanwege overmatig eigenbelang. Afgang die ik tot de afgelopen nacht nooit zag, maar die me de afgelopen twaalf uur heel duidelijk is geworden. De maatschappij gaf vaak liefde aan wie succesvol was op het materiële, financiële of maatschappelijke vlak. Succesvol zijn als mens is vaak onzichtbaar. Succesvol zijn als mens is waar je naartoe wil waar je diep in je hart kijkt. De maatschappij moet liefde gaan geven aan degenen die ervoor zorgen dat de aarde gelukkiger wordt. Je moet het vaak doen met de waardering die je van jezelf krijgt, terwijl je door de verontreinigende doorwerking van de maatschappij vaak nauwelijks in staat bent om het goede in jou te zien, laat staan te waarderen. Succesvol zijn als mens kan ook onzichtbaar zijn voor jezelf. De aarde heeft het *immens* hard nodig dat we onze maatschappijen sterk veranderen. Mike, Brenda en Raisa moedigden me vannacht aan om succesvol te zijn als mens, hoe weinig waardering van anderen dat ook oplevert en hoeveel minachting van anderen dat ook brengt. Door wat ik de afgelopen nacht meemaakte, heb ik nu voldoende hoop op een gelukkig leven als ik meer menselijke keuzes maak. We hebben zo veel hoop nodig. Hoop op het vinden van het goede in onszelf. Hoop op het ontwikkelen van meer menselijkheid. Hoop op het vinden van geluk in onszelf terwijl we het geluk van anderen hooghouden. Gaan we het goede vinden? Wat voor intelligente soort willen we worden? Een soort die oprecht trots op zichzelf mag zijn of een soort die besmuikt in de spiegel kijkt? Een soort die hebzucht en overmatig eigenbelang laat triomfeerden of een soort die onbaatzuchtige liefde en integriteit doet zegevieren? Onszelf onder ogen zien brengt ons op een betere weg. Veel van wat ons motiveert rijst op uit hebzucht en overmatig eigenbelang, maar het lichtje dat het goede zoekt, brandt in ons. Hoe zwak het ook straalt, het dooft niet en wil altijd weer vlammen. Zo blijft ons humane bootje tegen de stroom van het kwaad opboksen. Het kwaad dat overleven in de maatschappij ons bracht. Het kwaad dat altijd weer pijlsnel ontwaakt. We kunnen keihard vechten en ons hart ondanks alle nederlagen steeds meer in dat van een engel transformeren. Wereldwijd kan humaniteit oogverblindend sprankelen. Mogelijk lukt ons dat niet, mogelijk bestrooien we ruimteschip Aarde met zo veel horror dat zelfvernietiging onafwendbaar wordt. Maar we kunnen allemaal kiezen voor een prachtige planeet in plaats van een kasteel en na vannacht hoop ik dat te gaan doen. Ik breek met mijn

verlangen naar overbodige luxe en omarm het alternatieve denken dat overal nieuwe tijden aankondigt. Tijden die afrekenen met verstard denken door eigenbelang. Tijden die het grote denken brengen. Met een beetje geluk is de geschiedenis van de mensheid pas net begonnen.

Ineens kreeg Mikes vredige gezicht een grote klodder poep van een laagvliegende zilverreiger te verwerken. Erik keek de vogel na en dacht aan wat Mike hem half september 2018 vertelde over boeddhisme.
Met het weinige geld dat ze hadden, waren Erik en zijn oom op een zonnige nazomerdag met de trein naar Nieuweschans gegaan. Vanaf Nieuweschans waren ze via Bellingwolde naar Winschoten gewandeld en vanaf Winschoten hadden ze de trein terug naar Groningen genomen.
Tijdens de urenlange wandeling was Mike na minutenlang zwijgen ineens losgegaan over het boeddhisme. 'Allerlei meditatiezeikerds zitten zich een breuk,' was hij begonnen. 'Want door te lijden, ervaren ze macht over shit die ze niet willen zien. Zíj bepalen dat ze lijden door zich het schompes te zitten. Zo ervaren ze vals gevoel van controle. Mediteren is masochisme voor de ziel. Prachtig dat je een ander niet de hersenen in hoeft te slaan om controle over jezelf te krijgen, maar zónder meditatie ben je beter af, zoals ik beter af ben zonder alcohol. Draai jezelf geen rad voor ogen met overgave aan het boeddhisme. Net als zuipen is het niet zaligmakend. Jezelf erin verliezen geeft verdoving, waardoor net als bij veel alcohol je ontwikkeling stagneert. Boeddhisme kan helpen, maar met overmatige inname boer je achteruit, want net als bij andere religies en drank maken te grote injecties jou afhankelijk in plaats van onafhankelijk en afhankelijkheid beknot jouw geest.'
'Is boeddhisme niet een levensbeschouwing in plaats van een religie?' had Erik gevraagd.
'Boeddhisme is een religie omdat het uitgaat van leven na de dood en van keuzes op aarde die jouw geluk in het hiernamaals beïnvloeden. Natuurlijk is er dan een hogere macht die over jou oordeelt, waarop die macht besluit om je een hiernamaals te bezorgen als taartjes etende koopman of aasgeur verspreidende stinkzwam. Het Aziatische boeddhisme zit propvol rituelen die allemaal voor een dot van een wedergeboorte moeten zorgen. Het is verbijsterend hoeveel regeltjes Aziatische boeddhisten volgen opdat ze na hun dood floreren. Veel mensen met een christelijke achtergrond vluchten tegenwoordig in boeddhistische hier-en-nu-shit om hun verleden niet onder ogen te hoeven zien voor een betere toekomst. Ze willen blind zijn voor de vrees die hun opvoeding hen gaf. Ze willen hun gemiste kansen wegmoffelen. Ze willen niet begrijpen dat ze al levenslang op de vlucht zijn vanwege de angstige kleuter in hen. Daardoor ratelen ze boeddhistische wijsheden over het loslaten van je ego en al die zombieneukende shit. Als een ander jou leuk vindt, doet jouw ego dat goed en voel je je prettig. Als een ander jou vervelend vindt, doet jouw ego dat slecht en voel je je beroerd. Zowel prettige als beroerde shit horen erbij. Het zijn richtingaanwijzers en ze doen jou jezelf en het leven begrijpen. Schakel pijn uit door je ego los te laten en er kleeft een vieze schaduw aan je ziel. Boeddha's ouders hielden Boeddha tijdens zijn jeugd bij allerlei ellende vandaan opdat hij geen alledaagse malheur ervoer. Pas als jongvolwassene trad hij buiten het paradijselijke verblijf van zijn jeugd en zag hij

alle ellende. Dat ontregelde hem, zegt iedereen. Maar wat hem volgens míj op negenentwintigjarige leeftijd ontregelde, was dat hij niet uit liefde trouwde. Boeddha liet zich door zijn vader een leven opdringen dat hij niet wilde. Het volle besef daarvan gaf zó'n pijn en paniek, die hij op zijn prinsenwolkje nooit had leren hanteren, dat hij er als een dief in de nacht vandoor ging en zijn vrouw en pasgeboren baby achterliet. Boeddha was zo verknipt als een suïcidaal konijn. Dat hij trouwde met zijn nicht zonder grote liefde te voelen, was volgens mij zijn grote fout. Hij betaalde er de rest van zijn leven voor. Om van zijn pijn weg te komen, radicaliseerde hij dusdanig dat hij zowat de hongerdood stierf voor een vlok zuiverheid. Siddhartha Gautama werd door zijn vader klaargestoomd opdat hij vorst werd en geen geestelijke. Siddhartha was een mens met spirit, ging radicaal de andere kant op en werd een geestelijke. Ieder ander pad was voor Siddhartha een pad in de kooi van zijn vader geweest. Zo werd Siddhartha de Boeddha, de verlichte, nadat hij tot zijn negenentwintigste de verlangens van zijn vader had ingewilligd. Siddhartha was een prachtig mens, maar hem als een heilige zien, is waanzin. Het goede is een levenslange zoektocht, waarbij je de antwoorden nooit vindt, maar waarbij je, met oprechte inspanning en wat mazzel, wel in de buurt kan komen en dat is meer dan genoeg. Meer moet je ook niet willen, anders wordt je leven een lijdensweg. Het goede zoeken om je eigen waarheid niet te hoeven zien, zoals Boeddha deed, maakt iedereen lijp. Volgens Boeddha moeten we niet oordelen. Vooral niet over Boeddha, die zijn vrouw en pasgeboren zoon achterliet, zoals Brenda jouw vader, Berend en mij achterliet. Niemand had ooit van de Boeddha gehoord als hij niet zo stinkend rijk was geweest en het achteloos weggooide alsof het niks betekende. Voor hem niet nee, want hij leed aan zo'n gigantische grootheidswaan dat het hele universum zich een slag in de rondte kromde voor hem. Zeker, hij hoestte schuldgevoel als gevolg van de machtsdorst van zijn voorvaderen op en dat was geweldig. Hij was een gevoelige, integere en moedige kerel die kon doorzetten, ook helemaal waar. Maar waar hij jou dusdanig de adem beneemt dat je zijn leer als heilig verklaart, gaat het goed fout, want dan bekeert al jouw oerangst zich tot boeddhistisch regelneuken. Het is driedubbel kut als je inwendige macht ontleent aan heiligen. Heb toch het lef en bouw jóuw kijk op de wereld. Je bent een méns, geen hond die gedwee moet liggen zonder een eigen mening te ontwikkelen. Het boeddhisme is een tolerante dwangbuis. Je kan immens tolerant zijn naar anderen, maar je bent een immorele zak als die tolerantie ertoe leidt dat je passief blijft waar anderen onrecht wordt aangedaan.'

'Gelukkig mankeert jou niks,' had Erik gezegd, maar daarmee had hij Mike niet afgeremd, integendeel.
'Boeddha trok emotionele janboel recht met meditatie,' was Mike geagiteerd verdergegaan. 'Zijn ouders hadden alle shit altijd zo goed mogelijk voor hem weggestopt. Boeddha smeerde hem midden in de nacht en kwam alle ellende alsnog tegen, waarop zijn onderbewustzijn hem naar de strategie van zijn ouders voerde, want dat voelde veilig. En dus stopte hij ook alle shit weg met méér pijn ervaren door te mediteren. Alle pijn van een ongezonde steriele jeugd verdrong hij met pijn door

meditatie. Ik denk dat het mediteren van miljoenen mensen terug te voeren is naar de fouten van Boeddha's ouders, maar natuurlijk nog veel meer naar de fouten van de ouders van die miljoenen mediterenden. Als je depressief of suïcidaal bent of jezelf verliest in drank, drugs, sigaretten, taartjes of welke troep dan ook en je weet het niet meer: ga op je reet zitten, laat Boeddha in je kont kruipen. Zo veel beter dan mijn gezuip, zeker, maar het is nog veel beter en volg Brenda door de onbewuste angsten uit jouw kinderjaren te verkleinen.'
'Veel mensen vinden baat bij in-het-hier-en-nu-leven,' had Erik gezegd.
'Ze willen meer hun leven ervaren in plaats van meer financiële veiligheid ophoesten. We zijn zo sterk doorgeslagen naar zekerheid zoeken dat we ertegen ingaan met "ik leef in het hier en nu". Wat we écht willen, is meer risico's nemen, zodat we leven in plaats werken aan onze toekomst tot we dood neervallen. Leven is een avontuur met dodelijke afloop. Elimineer het avontuur en je bent dood voor je een kruis kan slaan. Boeddhisten begraven zichzelf levend.'
Al jaren begraaf jij jezelf in het huis van de butler met je focus op jouw heilige theorieën, had Erik gedacht. Maar hij had niks gezegd.
'Het beste verwerken is jezelf uiten naar een ander,' was Mike verdergegaan. 'In Boeddha's tijd had je over veel zaken je bek te houden. Zo niet dan liep je in het mes van je medemens. Denk maar niet dat mensen jou tweeënhalfduizend jaar geleden waardeerden als je hen als man vertelde dat je op mannen viel. Dáárom vond Boeddha mediteren uit: om de shit te verwerken waarmee hij bij anderen niet aan moest komen. De biecht in de kerk is in essentie dezelfde troep. Religies maken van communicatie een verongelukt kind. Jezelf uiten door te praten met anderen, is oneindig veel beter.'
'Jezelf uiten is één ding,' had Erik gezegd, terwijl hij zijn oom strak in de ogen had gekeken. 'Gehoord worden iets anders.'
Mike had lang gezwegen, zijn keel geschraapt en gezegd: 'Bedenk goed dat ik jou geestelijk misbruikte, Erik, omdat ik je heel vaak dwong om naar mij te luisteren en ik veel te weinig aandacht had voor wat jij te vertellen had. Zo stopte ik de ellende die ik van Bram meekreeg in jou. Ik was bijzonder vaak een slechte opvoeder, vergeet dat nooit en verwijt mij dat keihard. Met het laatste leg je een gezond emotioneel fundament in je ziel. Dat is het inzicht dat je in Brenda's romans vindt. Scheld me verrot zo veel je wil, want zonder harde verwijten blijft de aan een staalkabel vastgebonden kleuter in jou rondrazen.'

Brenda heeft Mike *enorm* geholpen om vrij en onafhankelijk te kunnen denken, dacht Erik, terwijl hij naar Mikes gezicht keek, waar witte reigerpoep van afdroop. Het probleem binnen religies en de theoretische natuurkunde is niet dat mensen niet onafhankelijk kunnen denken. Daar zijn ze juist heel goed in. Het probleem is dat ze niet onafhankelijk kunnen voelen. Diepere gevoelens in ons bepalen zeer sterk hoe we denken. Om werkelijk onafhankelijk te kunnen denken, onder meer op het vlak van natuurwetenschap, moet ik niet alleen Mikes non-fictieboek lezen maar ook Brenda's romans, zodat ik allerlei storende gevoelens in mij neutraliseer. Niet alleen storende gevoelens die me door Mike zijn opgedrongen, ook storende gevoelens die me door mijn ouders, mijn docenten en de maatschappij zijn opgedrongen. Er ligt altijd weer een laag nog diepere en nog snellere gevoelens in de kerkers van je hart op jou te wachten.
Erik besefte dat hij zich mentaal veel sterker voelde dan twaalf uur eerder. Deze nacht maakte een ander mens van mij, dacht hij. Tijdens zeventien jaar Mike verpopte mijn brein zich tot een wonderkind om angsten te beteugelen. Ik moet die angsten de baas worden. Ik moet ze in de ogen kijken en overwinnen. Als mensheid zijn we in heel veel dingen onvoorstelbaar goed geworden, zeker wat techniek betreft. Techniek stuwde ons naar totaal andere tijden, vooral op het vlak van dictaturen en oorlogen. We zijn vooral in oorlog met onszelf, want een land als China brengt het liefst de hele aarde onder het bestuur van één Chinese dictator en met al onze techniek brachten we veel te grote hoeveelheden broeikasgassen in de atmosfeer. De mensheid werd een wonderkind, maar verloor van zichzelf. We moeten overal op aarde *immens* goed beseffen hoe slecht we ervoor staan en hoe hard we moeten ingrijpen. *Alleen dan* ontstaat de enorme inspanning die we als mensheid nodig hebben om de aarde niet kapot te laten gaan. Zonder *zeer* snelle bewustwording vernietigen we onszelf. Wereldwijd moeten we supersnel supergoed gaan communiceren, zodat fijne geluiden door iedereen kristalhelder gehoord worden, ook in landen met zieke politieke structuren, *vooral* ook in landen met zieke politieke structuren, zoals China, Rusland, Iran en Noord-Korea, maar ook de Verenigde Staten, waar het winner-takes-it-all-systeem politieke rampspoed bracht.

'Boeddhisten zijn geen bevrijde mensen,' was Mike verdergegaan tijdens hun wandeling door het Groningse landschap. 'Pijn verdringen door te mediteren is niet bevrijdend. Beter worden in het binnen laten stromen en verwerken van pijn wel. Boeddha bracht geen verlichting. Hij bracht verzwaring. Het niet-oordelen van boeddhisten slaat de spijker ook niet op zijn kop. Je onderbewustzijn oordeelt sneller dan jij kan beslissen of je wel of niet wil oordelen. Je maakt het verschil met hoe je ómgaat met alle oordelen die jou continu overspoelen.'
'Het niet-oordelen van boeddhisten is volgens jou dus op hoog niveau liegen,' had Erik gezegd.

'Jezelf bevrijden is emoties uiten naar jezelf en anderen. Jezelf afsluiten van diepere emoties brengt deprimerende verstarring. Het niet jezelf uiten door Boeddha verspreidde zich als een geestelijke kanker, ook door godsdiensten zoals het christendom en de islam, die door Boeddha beïnvloed zijn. Jezelf niet uiten zit zelfs in het atheïstische natuurwetenschappelijke gedachtegoed, waar twijfels ten aanzien van uitermate bizarre theorieën buitenboord moeten blijven. Boeddha gaf de aarde schijnverlichting. Hij dompelde de planeet in het duister. Fuck de vermeende wijsheid van de bescheiden boeddhist bij wie niet te harden superioriteitswaan uit de poriën dampt. Zijn wérkelijke verlichting is superioriteitsgevoel en ja, zo werkt het ook bij mij en ook bij christelijke, islamitische en atheïstische shit en ook bij natuurkundige randdebielen. Om de armetierigheid van de mensheid te begrijpen, moet je een kijkje nemen in zijn trommel met superioriteitsshit.'
'Hoe kon de gemankeerde inhoud van die trommel ontstaan?' had Erik gevraagd, terwijl hij in Bellingwolde, waar ze op dat moment doorheen liepen, onrustig om zich heen had gekeken vanwege Mikes harde stem.
'Gedurende millennia leerden religies de mensen dat ze niet eerlijk moesten zijn. Het bracht lafheid en corruptie. We leerden elkaar het goede te vermijden ten behoeve van eigenbelang. Het goede bloeit met vrijheid, niet met rigide religie of geradicaliseerde natuurkunde. We willen in vrijheid naar diepere lagen in onszelf kijken, wat enkel lukt als we onszelf heel goed uiten. Met religies controleerden we millennia allerlei gevoelens in onszelf. Zo overleefden we en produceerden we nageslacht, maar het liegen vernietigde onze zoektocht naar het goede.'
'Wat ís het goede?'
'De inspiratie die ontspringt met vele miljarden breinen die zichzelf beter doorgronden en daardoor inzichten ontwikkelen die liefde doet bloeien, haat verschroeien en ieder individu de ruimte geven om onafhankelijk te denken en die gedachten te uiten. Het goede is de vrijheid om het goede te zoeken. Die vrijheid is nu een dunne tak die gemakkelijk breekt, maar het is de tak waar iedere vogel zijn nest op wil bouwen. We moeten die tak oersterk maken.'

Net voordat ze Bellingwolde uitliepen, liet Mike zijn hardste oordeel los: 'Boeddhisten gaan voor kunstmatig lijden om in het echte leven integere keuzes te vermijden. Keuzes die écht doen lijden, want krachtig opkomen voor het welzijn van alles en iedereen smijt snoeihard stront in je gezicht als machtige megaklootzakken, wiens ziel enkel door eigenbelang gedicteerd wordt, jou op de korrel nemen. Er zit schijnheiligheid in het boeddhisme en die gaat helemaal terug naar Siddhartha Gautama. Siddhartha stapte uit de structuur die zijn vader hem opdrong, maar net als zijn vader drong Siddhartha andere mensen zíjn structuur op. Zo voedde hij zichzelf met betekenis. Vervolgens drongen Siddhartha's volgelingen millennia andere mensen hun boeddhistische structuur op. Boeddhisten stralen een aura van vriendelijkheid uit, maar in de diepere lagen vind je agressie. Die agressie kan zich ook op henzelf richten, wat je ziet bij zelfverbrandingen, waarbij mensen verschrikkelijk moedig zijn, maar waarbij ik altijd denk: laat alsjeblieft de klootzakken de prijs betalen, niet jij.

Net als de huidige met tunnelvisies vergiftige conventionele natuurkundigen, kosmologen en astronomen, devote in superioriteitswaan gehulde christenen en zichzelf veel te hoog achtende moslims ervaren veel boeddhisten zichzelf als onaantastbaar, maar wat gebeurt er als je door de façade heen breekt? Wát als je de onderliggende laag met superioriteitsgevoel kraakt? Dan ontmoet je de onmachtige kleuter die er blind van woede op los slaat. Boeddhisten lijden minder omdat ze minder risico's nemen, maar ze leven ook minder. Ze gedragen zich zo nederig als een incontinente worm, maar voelen zich zo superieur als Boeddha himself, want dat heb je nodig als je geen zak voorstelt, daar weet ik alles van. We zitten allemaal vol met narcisme. Je kan je narcisme begrijpen, zodat je er beter mee om kan gaan, maar het narcisme blijft, dat poets je niet weg. Ieder mens vindt zijn weg naar superioriteitsgevoel en hoe meer je het laat bulken, hoe meer je jezelf in diepere lagen minderwaardig voelt. Superioriteitsgevoel is altijd versmolten met gevoelens van minderwaardigheid. Verlichte ogen spuiten op haat gestookt vuur waar je modderig minderwaardigheidsgevoel losweekt. Als je écht zelfvertrouwen hebt, voel je je goed met de zak die je bent naast het fijne mens dat ook in je zit. Goed gevoel waar ik met mijn gekanker op mezelf ver vanaf zit. Minderwaardigheidsgevoel geeft de prikkel om excessief te blinken. We worden allemaal vergiftigd met kleinerende shit als die van Bram en Klaas en instinctief superioriteitsgevoel beschermt ons tegen die kolossale smerigheid. De mensheid kent als levend organisme ook superioriteitsgevoel. Met de Large Hadron Collider bekroonden we onszelf met wetenschappelijke superioriteit. Er is nauwelijks iemand op aarde te vinden die begrijpt dat ons technische meesterwerk een doornkroon is. Superioriteitsgevoel maakt jou blind voor de fysieke werkelijkheid wanneer jouw psychische werkelijkheid uit rotte paaltjes bestaat die de voeten van jouw beschadigde ego droog moeten houden.'

'Dus Boeddha was geen fijn mens?' had Erik gevraagd.

'Siddhartha was een prachtmens, maar door de heiligheid die hem beschimmelt, remt hij de innerlijke groei van miljoenen, want een kop vol romige heiligheid is niet alert op fouten in het perfecte beeld. Verdovende hang naar perfectie torpedeert het gezonde verstand.'

Ineens had Mike Erik doordringend aangekeken en bijna fluisterend gezegd: 'Boeddha, Jezus en Mohammed waren mensen met de moed om zich kwetsbaar op te stellen. Moedige mensen zijn inspirerend, maar doen jou je kop verliezen als je je verstand er niet bij houdt. Waar we ze niet heilig verklaren, is er niks aan de hand, omdat ons nuchtere boerenverstand dan dominant blijft en ook hun fouten ziet. Veel mensen zitten met zó'n verschrikkelijke pijn dat hun gebutste ziel niet in zichzelf kan geloven. Daarmee doen ze zichzelf en anderen vaak enorm tekort, want hooghartig de wijsheid van anderen in je ballen laten rinkelen, produceert dood intellectueel zaad en daarbovenop vaak gewelddadige razernij. Mogelijk werden mensen als Boeddha, Jezus, Mohammed en Marx beïnvloed door buitenaards intelligent leven, opdat er bepaalde ontwikkelingen op aarde ontstonden. Mogelijk werden bepaalde mensen door buitenaards intelligent leven beïnvloed opdat er atheïsme ontstond. Van al die dingen kan je slechts één ding zeggen: je weet het niet. Het is

allemaal niet te zeggen en het maakt allemaal niks uit zolang je maar niet meent te weten wie waar goddelijke woorden sprak, want dan kruipen beestachtige superioriteitsgevoelens in je hersenen en die brachten zo langzamerhand wel genoeg de hel op aarde. We moeten niet langer verlangen naar een paradijs na onze dood, maar naar een paradijs op aarde. Niet eens zozeer voor onszelf, maar voor onze kinderen en hun kinderen en hun kinderen en alle dieren en planten. We moeten ons meer op het geluk van anderen focussen en minder op het geluk van onszelf. Zo maken we anderen gelukkiger en maken we onszelf gelukkiger. We moeten uiterst goed gaan begrijpen dat we als individu gelukkiger worden als we ons eigen geluk minder centraal stellen. Reïncarnatie is trouwens niet reïncarnatie zoals kerst niet kerst is.'
'Wat?'
'Kerst is je hoop ergens op richten totdat de duisternis doorstaan is en de dagen weer langer worden. Zo ontstond op het noordelijk halfrond kerst, want met de kribbe van Jezus in de hand vernietigden christenen in Europa inheemse feesten die de zonnewende vierden. Lang leve de fucking liefde van Jezus. Reïncarnatie is je hoop ergens op richten totdat je leven achter de rug is. We hadden mensen als Boeddha, Jezus en Mohammed nodig om onszelf door duisternis te vechten. Ze brachten hoop. Ze gaven ons het gevoel dat al ons worstelen iets moois kan brengen. Nu we als mensheid wereldwijd de handen ineen moeten slaan om onze grootste problemen ooit aan te pakken, onder meer als gevolg van religies, hebben we sterker licht nodig om onszelf door verschrikkelijk massieve muren van duisternis te duwen.'
'Wat voor licht?' had Erik gevraagd.
'Geloof in óns in plaats van God. Geloof dat krachtig in ons hart gaat bloeien waar we er voldoende in slagen om ons individuele geluk minder centraal te stellen. Geloof in hogere machten en een paradijselijk hiernamaals hielp ons door duistere tijden, maar bracht ook duistere tijden. We hebben vertrouwen in onszelf en elkaar nodig om de mensheid en de natuur door een onvoorstelbaar moeilijke fase naar een aards paradijs te loodsen.'
'Waarom hebben we zo hard vertrouwen in elkaar nodig?'
'Omdat we lokaal en wereldwijd elkaar dusdanig moeten vertrouwen dat we in staat zijn om van alle landen op aarde zeer gezonde democratieën te maken die zich vrijwillig onderwerpen aan een democratisch gekozen wereldregering, zodat we slagvaardig valkuilen van ons hart aan kunnen pakken.'
'Wat voor valkuilen?'
'Alle visies die ontstaan door overmatig individueel eigenbelang.'

Ze waren het bord met een streep door 'Bellingwolde' gepasseerd en ineens had er een andere Mike geklonken. 'Dankzij zelfkastijding kon Boeddha omgaan met de kooi in hem, maar zichzelf bevrijden van zijn kooi deed hij nooit. Ik beul mezelf ook af om het leven aan te kunnen. Met whisky, gymoefeningen, koud water, theoretische shit, alles om maar weg te komen van de pijn. Ik ben net zo'n onmatige lijer als Siddhartha Gautama. Er zit waanzin in ons allemaal, Erik. Siddhartha Gautama kennen we van de overleveringen. En hoe werkt dat met overleveringen? We willen

elkaar gelukkig maken. Daardoor maken we het verhaal iedere keer mooier en zo kristalliseren overleveringen uit tot perfectie. Aldus wordt een persoon heilig en ontstaat er een goddelijkheid waar we ons aan vergapen en die ons het vel van de kont frustreert omdat we nooit dezelfde graad van perfectie halen. De krankzinnigheid van Vincent van Gogh is daarom een verademing. Mafkees Vincent geeft troost. Zet daar de lotusbloemen in de voetafdrukken van Siddhartha eens tegenover. De zonnebloemen van Van Gogh inspireren ons. De lotusbloemen van Boeddha koeioneren ons. Waar je de heiligheid die mensen als Boeddha, Jezus, Mohammed en Marx bezoedelt weghaalt, blijven er parels over, want dan houd je de motivatie in je handen van waaruit ze het goede wilden. Dan zie je prachtige mensen, maar ben je niet meer blind voor de fouten die ze maakten omdat ze mensen waren en geen goddelijkheid. Er is van alles oud en fout in het boeddhisme, het christendom, de islam, het marxisme en de huidige natuurkunde en kosmologie, maar er is ook van alles in te vinden wat goed is. Je kan, als je dat wil, het goud eruit schiften en het ontdoen van alle modder. Ik haat de eenkennigheid die zo veel mensen omarmen opdat het hen persoonlijk voor de wind gaat ten koste van anderen. Er is nu zo veel voedsel voor de geest te vinden en dat voedsel neemt al decennia steeds sneller in kwaliteit en kwantiteit toe, naast de enorme hoeveelheden bagger die we er gratis bij krijgen. Waar je als mens het goud eruit zift, begint het grote denken. Op allerlei manieren reiken we elkaar prachtige producten van de geest aan, van filosofische en psychologische beschouwingen naar muziek, films en romans, van zonnecollectoren en nieuwe visies op het heelal naar ideeën om overal op aarde tot gezonde democratieën te komen. Het zal me niks verbazen als we onszelf totaal naar de kloten helpen, maar het zal me ook niks verbazen als we onszelf wereldwijd fenomenaal ontwikkelen en we van de aarde een prachtige plek in het heelal maken. Ik ben er regelmatig verschrikkelijk slecht aan toe geweest vanwege psychische ellende, maar nu is het oké, en waarom? Omdat ik oprecht denk dat de mensheid uit kan groeien tot een verzameling van miljarden engelen wiens innerlijke goud de planeet enorm goeddoet. Dat kán, daar ben ik van overtuigd, ondanks het niet te ontkennen feit dat onze planeet er nog nooit zo slecht voorstond vanwege foute keuzes door hebzucht, machtswellust, eerzucht en alle andere dwalingen als gevolg van overmatig eigenbelang. We deden het als mensheid tot nu toe ronduit slecht. We maakten van tientallen miljoenen mensen slaven, vergasten miljoenen mensen in gaskamers en vermoordden tientallen miljoenen mensen in oorlogen. We maakten immens veel natuur kapot, vervuilden het milieu verschrikkelijk en verstookten decennia ieder jaar meer fossiele brandstoffen terwijl we enorm goed wisten dat de aarde daardoor failliet gaat. Nog steeds verbranden we wereldwijd ieder jaar meer fossiele brandstoffen. We verziekten en verzieken zó gigantisch veel, maar mogelijk deden veel andere intelligente soorten op planeten elders in het heelal het nog slechter. We weten doodeenvoudig niet hoe goed of slecht we zijn. Bovendien, áls we verschrikkelijk slecht zijn, is het misschien heel goed mogelijk dat we onszelf sterk kunnen verbeteren juist omdát we zo veel fouten maakten en van die fouten enorm kunnen leren. Kijk eens naar Duitsland en zie wat voor een prachtig land dat werd na de ultrasmerige shit van de nazi's.

Wil je je fouten zien of stop je ze diep in de grond, totdat een nieuwe aardbeving écht alles kapotmaakt? Ik maakte in het verleden heel veel fouten en de mensheid maakte in het verleden heel veel fouten. Mogelijk kom ik binnenkort beroerd aan mijn einde en mogelijk komt de mensheid binnenkort beroerd aan haar einde. Beide zouden me niks verbazen. Toch voel ik hoop, enórme hoop, want ondanks de gigantische bakken ellende die we veroorzaakten zit er immens veel goud in ons hart. In heel veel mensenzielen schuilt goud, Erik. Massief goud, dat we kunnen opgraven en door laten werken in al onze keuzes.'
'Gaan we engelen worden?' had Erik gevraagd.
'Waar je kinderen op een prachtige manier grootbrengt, met fantastische ouders en uitmuntende scholen in een geweldige maatschappij, ontstaan er heel fijne mensen, al blijven er altijd rotzakken rondlopen. We zijn blind voor allerlei etter in onze ziel, educatiesystemen en maatschappijen. Over duizend jaar doorzien we de smerigheid die in zo veel aspecten van ons aanwezig zijn zit maar al te goed en over tienduizend jaar nog veel meer. Als jij een engel ontmoet, doorgrondt die heel veel eigenbelang in jouw hart en hoofd waar jij nog geen flauw benul van hebt. Er kan ontzettend veel beter in onze visies en maatschappijen en waar we de bakens op een geweldige manier verzetten vanuit prachtige motivaties, lopen er straks totaal andere mensen op aarde rond. Fijnere mensen. Engelen. We gaan nog veel meer naar de sodemieter helpen, het egoïsme in ons zal nog veel meer van het nu al deprimerend zwaar aangetaste aardse paradijs vernietigen en het lijden dat ons daardoor in de toekomst gaat treffen, wordt zo gigantisch dat we het nog lang niet kunnen bevatten. Maar daarmee is niet gezegd dat we slecht zijn. Het is niet gezegd dat we het slecht doen vergeleken met andere intelligente soorten in het heelal en als dat wel zo is, kunnen we onszelf mogelijk tóch enorm verbeteren. Het is tijd voor de spiegel, voor ons als mensheid en voor ieder van ons als individu. Met alles wat we gaan zien als we scherp naar onszelf kijken, kunnen we onszelf verbeteren, geweldig verbeteren. Waar we daar krachtig in geloven en aan de slag gaan, kan er heel veel ten goede keren. Dat is mijn hoop, dat is mijn geloof. Het is zo waardeloos als je opgeeft en niet wil zien wat je aanrichtte en aanricht en het is zo geweldig als je eerlijk naar jezelf en je soort kijkt opdat je krachtig je schouders onder een betere toekomst zet. Niet omdat je veel voor moet stellen, maar omdat je graag wil dat je planeet gelukkig wordt. Werkelijk gelukkig, duurzaam gelukkig. We kunnen schitteren, Erik. Jij en ik en de hele bol. We kunnen de planeet waarop we leven omtoveren tot een bron van het goede die de hele aarde laat zinderen met fijn gevoel. Een bron die dankzij prachtige ontwikkelingen in de zielen van miljarden mensen en dankzij zeer ver gevorderde techniek misschien ooit ver weg gelegen bollen in het heelal óók gelukkig maakt doordat we ons met die bollen bemoeien. Het laatste zal, áls het mogelijk en goed is, héél ver in de toekomst liggen, want we hebben onze handen nog heel lang vol aan onszelf en de aarde. Waar we het najagen van overmatig eigenbelang niet intomen en inleveren voor sterke integriteit, is het zeer wel mogelijk het beste dat we uitsterven. Ik heb goede hoop dat we krachtig veranderen, zodat we richting paradijs gaan in plaats van de hel. Maar hoop is niet genoeg. We moeten knokken, langer en harder dan we ooit

deden, want we zitten met heel veel manden vol rotte appels die we het hoofd moeten bieden. Ondertussen moeten we leren om met minder materiële rijkdom meer te genieten van ons aanwezig zijn op aarde. Dat kan, dat kan fenomenaal goed, als we de vergiftigende doorwerking van onze voorouders weten te neutraliseren. Veel geld willen, een megagroot huis willen en veel voor willen stellen, bracht ons de hel. Alle mensen en alle natuur gelukkig willen maken, brengt ons het paradijs.'

We kunnen en moeten als mensheid een reuzenzwaai maken, dacht Erik, terwijl hij naar het met reigerpoep gewitte gezicht van zijn oom staarde. Ik ga Mikes theorieën niet volgen. Ik ga ze bestuderen. Ik ga het goud uit de modder ziften. Ik wil *mijn* pad volgen. Zo had Mike het volgens mij gewild. Ik wil me laten inspireren, niet koeioneren. Magie is de grondvoorwaarde voor alles wat leeft en daarmee voor alles wat fysiek bestaat. Zonder magie geen passie en zonder passie is alles dood. Ik wil passie. Ik wil leven. Ik wil de moed vinden om *mijn* leven te leven en ik hoop dat ik al het goud in mijn hart opgraaf en het door laat werken in al mijn keuzes. Ik hoop dat de mensheid razendsnel een duurzaam gelukkige aarde creëert, hoe moeilijk dat ook is met alle gigaproblemen die ons in het gezicht staren. Het is nauwelijks te bevatten hoe slecht we ervoor staan. Als miljarden mensen een duurzaam gelukkige aarde willen en vanuit dat verlangen opstaan en voor de planeet gaan knokken, voelen we steeds meer de hoop die we zo hard nodig hebben. Stuk voor stuk moeten we krachtig verlangen naar een aards paradijs voor alle mensen, dieren en planten. We raakten de weg kwijt. Volledig. We hebben een megabreuk nodig. We moeten onszelf in een avontuur storten dat van ons betere mensen maakt en van de aarde een gelukkiger planeet. Je kan niet gelukkig zijn, niet echt, als je niet werkelijk je best doet om een goed mens te zijn.

Bellingwolde was kennelijk een inspiratiebron voor Mike geweest, want na zijn uitweidingen over boeddhisme had Eriks oom nog een verhaal opgedist over zijn diepste beweegredenen.
'Eigenlijk kan je slechts één ding, Erik. Iedere dag proberen een goed mens te zijn. Een goed mens zíjn, niet een goed mens lijken. Verlang naar de mens in plaats van het beest dat klaarkomt op geld en luxe of leeft om in een hiernamaals tussen andere beesten te glanzen. Vervloek de vuilbeffende rat, want dood gá je en alles wat de boel de moeite waard maakt, is de boel de moeite waard maken met vrijheid en geluk voor alle mensen en alle natuur. Dat lukt je alleen maar als je een goed mens probeert te zijn. Al het andere is leven voor klaterend applaus dat je met al je zombieneukende bescheidenheid zo oogstrelend dankbaar op aarde of in je fucking hiernamaals in ontvangst mag nemen. Word meer mens! Hóe doe je dat? Dát is de vraag. Dát is het avontuur dat alles geweldig maakt. De vraag stellen, is op zoek gaan en daarmee begint de reis die oneindig inspireert, hoe groot de bakken shit ook worden die je dan onvermijdelijk in je bek geramd krijgt. Mijn werk kan waardeloos zijn en ik ook, maar dan nóg kan ik iedere dag opstaan om met nieuwe energie en nieuwe inspiratie die dag wél het goede in mezelf te vinden en de keuzes te maken die alles en iedereen

doen opveren met fijn gevoel. Leven is enorm inspirerend waar je een goed mens probeert te zijn. Het maakt geen zak uit of mijn werk goed of slecht is en het maakt ook geen zak uit of ik een goed mens was of niet. Daar kom ik toch nooit achter. Wat geweest is, is geweest. Natuurlijk hoop ik dat ik de beroerdste niet was en wil ik mijn fouten onder ogen zien om een beter mens te worden, maar nú, morgen en overmorgen gebeurt het. Wat we écht willen, is verbijsterend eenvoudig. Het goede zoeken. Elke dag. Vermoeiend? Ja. Afmattend? Zeker. Zoeken naar het goede doet je vaak door diepe stinkende moddergeulen waden en soms sterf je en daarmee bedoel ik écht doodgaan. Miljoenen mensen stierven omdat ze het goede wilden en daarvoor knokten. Vermoeiend, afmattend en soms dodelijk, maar eindeloos inspirerend, want vrijgelaten door jezelf vlieg je door het leven waar je echt het goede zoekt. Zonder het grijs van de verveling. Zeker, elke dag klappen incasserend, maar ook elke dag geleid door het geluk dat zich jubelend voor je uitstrekt, doodeenvoudig omdat je het wil zien. Dat doet werkelijk mens willen zijn met jou. Tot de dag komt dat je afscheid neemt. Glorieus, hoe beroerd je er mogelijk ook dán weer aan toe bent. Glorieus, doodeenvoudig omdat je je best deed. Hoe je sterft, doet er niet toe. Hoe je leeft, doet ertoe. Je best doen voor menselijkheid, meer heb je niet nodig. Fuck de lijers die alles en iedereen laten creperen voor nóg een pegel individueel eigenbelang. *Bite the bullet*, zorg dat je het kruit van je integriteit drooghoudt, doorsta de hagel die kiezen voor menselijkheid zo vaak onbarmhartig op jou neer doet dalen. Wees geen slaaf van maatschappelijk en financieel succes en bevrijd jezelf van het beest dat zichzelf op de borst slaat, totdat het wéér met de staart tussen de benen wegrent omdat een samenspel van omstandigheden andermaal een vonkje menselijkheid in het duister wierp. Kóester humane vonkjes! Sta die lichtjes toe! Totdat menselijkheid in al zijn volheid in jou ontvlamt. Dán ben je succesvol, godverdomme nog aan toe.'

Op dat moment waren ze een wandelaar tegengekomen die een norse blik op hen geworpen had en zonder te groeten verder was gelopen nadat ze 'goedemiddag' hadden gezegd.
Mike en Erik hadden lang gezwegen, totdat Mike weer was begonnen.
'Ik zocht nooit iets om in te geloven.'
'Wat zocht je dan wel?' had Erik gevraagd.
'De zin van het leven. Met gevoelens als de zin van het leven plus een hoop toevalligheden rolde het heelal zich tot mijn stomme verbazing op een heel andere manier voor mijn voeten uit. Zo vond ik een nieuwe natuurwetenschap en ging ik in snellerdan-licht-deeltjes en een oneindig oud heelal geloven. Maar ik zocht niet het hoe van het heelal, ik zocht het waarom van het heelal. Ik zocht de zín van het heelal en de zin van het leven en de zin van míjn miserabele leven in het bijzonder. Het maakt me ook geen barst uit hoe het heelal precies in elkaar steekt, dat is tóch een oneindig verhaal dat ik nooit zal kennen. Ik wilde het waarom weten en ging op zoek, maar eigenlijk wilde ik weg van het beroerde gevoel dat Madrid me had gegeven door mijn miskleun op het vlak van de liefde. Ik wilde een felle Spaanse, maar sloeg tegen de

vlakte, veerde onthutst op en vluchtte in speuren naar de zin van het leven. Zo kwam ik precíes uit op waar ik zo hard van wegvluchtte: gevoelens. Tot mijn grote vreugde ontdekte ik gevoelens als de zin van het leven omdat ik vluchtte voor niet te harden nare kutgevoelens in mij. Daardoor kwam ik decennia later tot een geloof van waaruit ik mijn leven ging ondernemen.'
'Wat voor geloof?'
'Geloof in een aards paradijs,' had Mike geantwoord. 'Geloof in fijne gevoelens voor alles en iedereen is wat ik uiteindelijk vond vanwege mijn verblijf in Madrid, maar dat geloof was niet wat me in 1994 naar de Spaanse hoofdstad bracht.'
'Wat bracht jou naar Madrid?'
'De grote liefde. Als ik die had gevonden, woonde ik nu in Madrid, werkte ik als chemicus en hadden mijn kinderen Spaans gesproken.'
'Denk je dat het toevalligheden waren waardoor je op nieuwe natuurwetenschap uitkwam?' had Erik gevraagd. 'Of denk je dat iets buitenaards jou bewust op een bepaald pad bracht?'
Mike had hem mysterieus aangekeken. 'Sommige dingen zal je nooit weten, terwijl je het ergens wel weet.'
'Wát weet?'
'Geen mens kan zonder magie. Het doet er niet toe hoe sommige dingen in elkaar steken, Erik. Het doet ertoe dat je magie voelt. Wat we als mens het meest van alles nodig hebben, is magie. Ik zocht liefde, maar vond de zin van het leven vanwege onvervuld verlangen naar magie. Ik overleefde Madrid door te switchen naar andere magie. Zonder magie sterven we door geestelijke verdorring. Zonder magie sterven we op koude donkere vlaktes. De grote liefde brengt magie, maar het grote waarom ook. Zo begrijp ik Madrid. De stad bracht sublieme magie. De stad bracht geloof in fijne gevoelens. Ons best doen voor magie, meer hebben we niet nodig. We brengen de aarde al heel lang horror, maar we kunnen haar ook magie brengen. Ik geloof in magie, in een aards paradijs en liefde voor alle mensen, dieren, planten en insecten. Ik geloof in fijne gevoelens voor alles en iedereen. Dat geloof brengt ons doelen. Dat geloof maakt van ons een eenheid. Dat geloof doet ieder mens als mens opstaan en de aarde helpen, opdat het een parel in de Melkweg wordt die fantastisch straalt vanwege sprankelend geluk voor alles en iedereen.'

Ineens had Mike opzijgekeken en Erik met een mysterieuze blik gepeild, waarop hij woorden had gesproken die Erik het gevoel hadden gegeven dat zijn oom hard op weg was stapelgek te worden of dat al heel lang was.
'Ik voel vaak dat ik een bepaalde puzzel moet leggen aan de hand van alle toevalligheden die ik meemaak, opdat ik in de richting ga die buitenaards intelligent leven met me voorheeft. Mogelijk dat die buitenaardse griezels zelf ook bepaalde puzzels moeten leggen opdat ze het goede doen, *what the fuck* dat ook mag zijn. Natuurlijk, doe wat goed is, maar maak je niet al te druk, maak ook lol, maak er écht wat moois van en verneuk niet alles door star en stijf op zoek te gaan naar het goede waar toch geen hond van weet wat dat dan toch godverdomme exact is! Niet-weten brengt juist

de magie! Ja, leg puzzels, maak er wat moois van, maar wurg je eigen leven en dat van anderen niet met onverteerbare bloedserieuze shit, totdat geen mens meer een glimlach op zijn door onverteerbare angst scheefgetrokken kop kan krijgen. Er gaat niks boven geweldig lachen, Erik, helemaal niks! Ik verzeker je, er zijn daar elders in het heelal mafketels die me bepaalde kanten op duwen, maar ze kunnen allemaal ronduit de klere krijgen, want écht zeker weet je die vuile shit nooit en waar je jezelf onder pist met Absolute Waarheid, glijd je af naar de hel en met jou de hele in je superioriteitszeik gedrenkte planeet! Buitenaardse kloothommels zijn er en ze beïnvloeden me, maar het maakt me allemaal geen autodidact-masturberende muizenlul uit! Want je komt er toch nooit écht achter of dat tuig van de richel bestaat en niemand op aarde die weet wat ze willen dat we doen! Al die buitenaardse turfstekers zitten toe te kijken hoe we onze planeet fijntjes naar de filistijnen helpen en worden daar vast niet blij van, maar durf godtering te lachen! Je leeft een tijdje en dan ga je dood, maak er wat moois van! Wat je iedere dag vóelt, is je leven! Sodemieter op met veel voorstellen, stapels bankbiljetten en neuk-je-ego-nog-een-keer-klootzak! Donder op met je inhumane vuilspuiterij! Weg met het beest! Weg met die bonkende massieve apenrots in je reet! De engel in jezelf vinden door werkelijk het goede te zoeken, is wat we willen. En dat goede kan ook bevrijdend lachen zijn omdat je het heelal, de aarde en jezelf even wat minder serieus neemt.'
Mike had Erik heel diep in de ogen gekeken en gezegd: 'Je hoeft niks goeds te betekenen, Erik, je hoeft alleen maar te probéren iets goeds te betekenen. Dat is alles. Met oprecht proberen, grijp je het hoogste. Krijg de hele rimram een beetje door en alles wordt zo simpel. *Fucking hell*, een beetje eerlijk zijn, doet jou de boel doorkrijgen. Oprecht zijn, is alles wat we nodig hebben.' Vervolgens hadden Mikes wenkbrauwen verontrustend gefronst en had Eriks oom gezegd: 'Oprecht zijn, is het moeilijkste wat er is.'
'Waarom?'
'Je hebt er karakter voor nodig.'

Alles is inderdaad heel simpel, Mike, had Erik gedacht. De relativiteitstheorie is goed en de bigbangtheorie ook. Daar is iedereen het al heel lang over eens. Ons heelal is minder dan 14 miljard jaar oud en er kan zich niks sneller dan licht in dat heelal verplaatsen. Buitenaards leven dat jou kan volgen, laat staan sturen, is een absolute onmogelijkheid. Maar daar wil jij niet aan, want dan stel je onvoldoende voor in je eigen ogen en ga je voor eens en altijd onderuit. Het enige wat jij bezit is het superioriteitsgevoel van de eenzame gek.
Erik had niks gezegd en zijn oom gezien als een kleuter die enkel gelukkig kon zijn in een fantasiewereld die niks van doen had met de realiteit. Erik wist beter. Veel beter. Dat werd dubbel en dwars bewezen door zijn lange lijst met uitmuntende studieresultaten. Negens en tienen, Erik stelde veel voor, veel meer dan zijn oom. Niemand op de universiteit twijfelde daaraan en Erik wilde dat bijzonder graag zo houden, want in de hechte gemeenschap van de astronomiefaculteit werden afwijkende meningen bepaald niet op prijs gesteld.

Erik verlegde zijn blik van Mikes onbebrilde gezicht naar de drie dampende pinken, die hem nog steeds aanstaarden. Nu, na mijn ervaring met Raisa, is alles anders, dacht hij. Werd ik de afgelopen nacht gestuurd? Ik was nog nooit zo machteloos als zonet. Ik verzoop zowat en zweefde minuten op het randje van de dood. Het kan zijn dat ik contact had met iemand van een andere planeet. Of was het een fantasie van mijn hersenen, opdat ik overleefde met weinig zuurstof? Maar de blikseminslagen, de stilstaande ree, de ontmoeting met Luuk, de afbrekende torenspits, Liekes narcissen, Anna die ook een bijna-doodervaring had… Het is allemaal wel *heel* toevallig. Net zo goed kan alles toeval zijn. Het zou *uiterst* toevallig zijn als er nooit iemand zou zijn die een dag of nacht beleeft waarin heel veel toevalligheden samenvallen. *Hoe* verdacht toevallig alles de afgelopen nacht ook was, ik kom er nooit achter of hogere machten mij beïnvloedden, ik blijf altijd onwetend op dat vlak. Het kan alle kanten op met buitenaards leven en ook met leven na de dood. Ieder 'weten' omtrent dit soort zaken getuigt van superioriteitswaan en doet intolerantie zwellen. Ieder 'weten' op dit vlak is een puist op het aangezicht van de mensheid. Voor je dood 'weten' wat er na je dood komt, is de waanzin van een ego dat niet met onzekerheid om kan gaan. Dergelijk 'weten' doet jou hallucineren met 'wijsheid'. Een diepere laag in jou veegt zich er de reet mee af. Maar we mogen allemaal gissen. Ik ook. Als er zonet tijdens mijn bijna-doodervaring buitenaards leven zich met mijn hersenen bemoeide, was Raisa dan een computerprogramma en geen wezen van vlees en bloed? Een computerprogramma dat niet alleen Raisa opvoerde maar ook Mike en hen, samen met wat ik net allemaal beleefde, als een uitzonderlijk levensechte herinnering in mijn hersenen plugde? Zodat Raisa helemaal niet bestaat en Mike voor eeuwig verdwenen is? Met buitenaards leven is alles mogelijk, ook dat het kunstmatige intelligentie is dat geen gevoelens heeft en jou dingen wijsmaakt die niet kloppen, opdat jij tot handelen komt dat goed is voor het welzijn van de aarde en misschien zelfs, uiteindelijk, voor de hele Melkweg. Maar mogelijk bestaan Raisa en haar volk *wel* en mogelijk volgen ze alle mensen op aarde *nog steeds*. Misschien kijkt Mike nu in mijn hersenen omdat er leven na de dood is. Misschien bestaat Raisa *echt*, misschien bemoeide kunstmatige intelligentie zich met mijn hersenen, misschien hallucineerde ik zonder enige bemoeienis door wat voor buitenaards leven dan ook. Misschien vertegenwoordigt Raisa's volk *toch* de hoogste intelligente laag in het heelal en weten ze dat. Misschien doodde Raisa's volk mijn ouders *toch* opzettelijk met een auto-ongeluk. Misschien heeft volk als dat van Raisa zekere gevoelloosheid nodig om enorm veel mensen verschrikkelijk te laten lijden opdat het geheel in de toekomst mooier kan schitteren. Mogelijk kan groot geluk alleen maar ontstaan door veel lijden, zoals topsporters heel goed weten. Misschien kent veel verder dan ons geëvolueerd intelligent leven totaal geen gevoel. Het kan ook zijn dat veel verder dan ons geëvolueerd intelligent leven *zo* sterk lijdt dat wij ons daar in het geheel geen voorstelling van kunnen maken. Mogelijk ook dat ze in het geheel *niet* lijden en enkel fijne

gevoelens hebben. Het enige wat ik weet, is dat ik geen flauw benul heb hoe dat soort dingen zitten. Mogelijk is er wat intelligent leven betreft een heel scala aan varianten in het heelal. Mogelijk bestaat er heel gevoelig intelligent leven dat enorm ver ontwikkelde kunstmatige intelligentie tot haar beschikking heeft dat zorgt voor zo veel mogelijk geluk in het heelal ongeacht hoe pijnlijk dat voor bijzonder veel individuen in het heelal ook uitpakt. Alles is mogelijk en ik zal het nooit weten. Misschien zijn er talloze planeten met intelligent leven in de Melkweg. Misschien is de aarde de enige planeet met intelligent leven in de Melkweg. Misschien bracht een meteoriet met ijs en bacteriën leven op aarde. Misschien ontstond er leven op aarde door de wisselwerking tussen atomen en eenvoudige moleculen. Is Mike nu ergens? Of is hij voor altijd verdwenen? Ga ik na mijn dood ergens naartoe? Of is er na mijn dood niks? Ik zal het tijdens mijn leven op aarde nooit weten. Ik kan ernaar gissen, maar verder dan dat kom ik niet en dat is precies zoals het moet zijn. *Dat* is wat ik nu meen te weten: het is goed zo, het leven *is* niet absurd, het is zoals het moet zijn en het is aan mij om er wat van te maken en het is aan de mensheid om er wat van te maken. Klaas maakte gruwelijke fouten. De mensheid maakte gruwelijke fouten. Fouten horen erbij, ongelukken horen erbij, ook verkeersongelukken en misschien zelfs ongelukken met deeltjesversnellers en mogelijk zelfs de volledige vernietiging van planeten. Ellende hoort erbij, het kan niet anders. Natuurlijk wil je het vermijden. We gaan *enorm* afzien vanwege klimaatverandering, maar veel van dat toekomstige afzien hadden we kunnen voorkomen. Vanaf de industriële revolutie hadden we alles *zo* anders kunnen doen. De aarde had nu op heel veel manieren een *veel* fijnere plek kunnen zijn. Maar je kan niet alle fouten ontwijken. Zijn we in staat om *te* grote fouten te vermijden? De slavernij was verschrikkelijk, de Holocaust was verschrikkelijk, de ellende door Hitler was verschrikkelijk, de hongersnood onder Mao was verschrikkelijk, de gruwelen onder Stalin waren verschrikkelijk en alles gaat ver overtroffen worden door het lijden als gevolg van klimaatverandering. We hadden het als mensheid op heel veel vlakken veel beter kunnen doen, maar misschien zijn grote fouten niet te vermijden. We hadden het paradijs in onze handen en verwoestten het voor een groot deel en die verwoesting is niks vergeleken bij de verwoesting die nog plaats gaat vinden. Maar het is niet gezegd dat we het tot dusverre als intelligente soort veel slechter deden dan andere intelligente soorten in het heelal. We weten in het geheel niet hoe goed of slecht we het als mensheid deden en dat lijkt mij ook het beste. Want we moeten de moed erin houden. Nu meer dan ooit. We moeten opstaan en het beter doen. Daarbij hebben we geloof nodig. In onszelf als individu en in onszelf als mensheid. Overal op aarde zijn mensen die ver boven zichzelf uitstijgen en heldendaden verrichten. We kennen ze allemaal, ook in onze directe omgeving, al zijn er vele rotte appels die zichzelf uitmuntend weten te camoufleren en totaal anders zijn dan ze voorwenden. We kennen de gruwelen en de verschrikkingen, maar we kennen ook de acties die alles mooi maken. Onvoorstelbaar veel voorvallen, keuzes en handelingen komen niet in het nieuws omdat ze normaal zijn en getuigen van de engel die zich in miljarden mensen schuilhoudt en die we graag meer licht willen geven opdat zij in haar kracht komt te staan en zo

groot als een flatgebouw wordt. We zitten met afschuwelijke rotzakken, maar de meesten van ons zijn fijne mensen die het goede willen en zich krachtig voor het goede inzetten. Er is geen mens zonder rotte plekken in zijn of haar hart, maar ook geen mens in wie de engel niet tot bloei kan komen.

Erik keek naar Brams weilanden, waar geen mist meer boven hing. Hij zag hoe een pink een andere pink dekte. Een tochtige koe, dacht hij, terwijl hij rilde van de kou vanwege zijn natte kleren. Dat is de waarheid. De rest is de hoge hoed van mijn hersenen, waarbij ik vast en zeker soms over de waarheid scheer, maar haar nooit scherp zie, hoe exact ik de telescoop van mijn innerlijk ook richt. Nergens vind ik Absolute Waarheid en waar wanen in mij haar menen te traceren, maak ik het heelal minder mooi. Ik zou het prettig vinden als ik na mijn leven op aarde wat meer ga begrijpen van mezelf en het heelal. Dat lijkt me mooi, vooral als ik me dan goed voel, zoals zonet met Raisa. Maar zulke verlangens bieden geen garantie. Je kan je na je leven op aarde misschien zelfs heel akelig voelen. Mogelijk is het juist fijner als er na je leven op aarde niks meer is en je voor eens en altijd verdwenen bent. De waarheid kan alle kanten op. Waarheid die ik op heel veel vlakken niet ken. De waarheid kan een eindeloos oud en eindeloos groot heelal met altijd weer kleinere en snellere deeltjes zijn en dan heb je een waarheid die de mensheid nooit zal kennen, ook niet als we weten te overleven en er over een miljard jaar nog steeds kraanvogels op onze planeet dansen. En toch, mogelijk kan je de waarheid zichtbaar maken terwijl zij onzichtbaar in de lucht hangt, hoog als een flatgebouw. Het doet er niet toe of er na mijn dood iets is of niet. Het doet ertoe dat ik dat niet weet. *Dat* is het antwoord.

Hij zag hoe een vogel vanaf Brams boerderij over Brams weilanden naar hem toe vloog. Het dier landde op Mikes hoofd en keek hem aan. Het was een ijsvogel. Ineens dacht Erik aan Teake, een student uit het Friese dorp Terwispel. Teake had hem een stuk laten lezen van een mavoleraar in Gorredijk, het dorp dat tegen Terwispel aanlag. Het stuk was opgenomen in een boek van ufo-onderzoekers en dat boek had ervoor gezorgd dat Teake in Groningen astronomie was gaan studeren. De leraar, Geert Meijer, beschreef in het stuk hoe hij en tientallen anderen in februari 1974 ufo's boven Gorredijk waarnamen. Daar zaten ook groepswaarnemingen bij, waarbij de leden van de groep elkaar bevestigden in wat ze zagen.
Meijers stuk is overweldigend, dacht Erik, terwijl hij in het blauw van de hemel boven hem staarde. De ufo-waarnemingen in 1974 van waarnemers in Gorredijk en haar buurdorpen, waaronder ook een waarnemer in Teakes dorp Terwispel, staan bekend als *zeer* bijzondere ufo-waarnemingen. Ik zie nu pas dat het stuk prachtig is vanwege de oprechtheid van Geert Meijer. Toen ik het een jaar geleden las, zat ik vol ongeloof ten aanzien van het bestaan van ufo's en ook ten aanzien van mogelijke invloeden van buitenaards leven op aarde. Na de afgelopen nacht geef ik het een goede kans dat in 1974 in Gorredijk en omstreken dingen gebeurden die het gevolg waren van buitenaards intelligent leven. De mensheid stuurde mensen naar de maan en ruimteschepen naar Mars, maar het is waanzin om *mensen* naar Mars te sturen,

want je stuurt ze naar de hel. We moeten wachten tot onze robots ringsleutels net zo gemakkelijk hanteren als mensen dat doen, zodat robots ruimteschepen kunnen 'bemannen'.

Plotseling schoot Raisa's opmerking over een satelliet die onderweg was naar de aarde door Eriks hoofd. Raisa heeft me bij lange na niet de waarheid verteld, dacht hij. Laat staan de hele waarheid. Vanuit het centrum van de Melkweg kan je volgens mij onmogelijk interacteren met mijn hersencellen, daarvoor is de afstand veel te groot. Het lijkt me daarentegen wel mogelijk dat er in de Melkweg door robots bemande ruimteschepen zijn die met sneller-dan-licht-deeltjes communiceren met andere ruimteschepen en met satellieten en natuurlijk ook met planeten die zeer ver ontwikkelde intelligente beschavingen huisvesten. Beschavingen die ruimteschepen en satellieten de Melkweg in sturen. Deze optie komt heel snel letterlijk dichtbij als er technieken bestaan die werken met deeltjes die veel sneller dan licht gaan en als we leven in een oneindig oud heelal. Met Mikes ideeën kan de Melkweg of een deel van de Melkweg zomaar meer dan honderd miljard jaar oud zijn. Een ruimteschip of satelliet dichtbij de aarde kan misschien *wel* krachtig met mijn hersencellen interacteren. Wij vinden het nu normaal dat we met onze smartphones met mensen communiceren die zich aan de andere kant van de aarde bevinden. Onze smartphones verbinden zich met elkaar dankzij satellieten die rond de aarde draaien. Onze smartphones verbinden zich met elkaar dankzij deeltjes die met de snelheid van het licht gaan. Mogelijk vinden we het over een miljard jaar normaal om met intelligent leven aan de andere kant van de Melkweg te praten dankzij sneller-dan-licht-deeltjes en dankzij veel geavanceerdere satellieten. Intelligent en gevoelig leven kan niet zonder liefde en natuur. Dergelijk leven gaat volgens mij niet in een ruimteschip zitten, want dan koers je naar dusdanig grote psychische pijn dat er enkel nog krankzinnigheid of zelfmoord resteert. Een reis naar Mars duurt jaren en is te overzien, maar *zo'n* trip lijkt mij al een enkeltje naar de hel. In een ruimteschip naar een andere ster gaan, is niet te doen voor intelligent en gevoelig leven, want zo'n reis duurt tientallen, honderden of zelfs duizenden jaren. Daar heb je robots voor nodig. Heel slimme robots kunnen zomaar overal in de Melkweg aanwezig zijn en dan houden ze zich mogelijk vooral op bij planeten met pril ontluikend intelligent leven, planeten die door de moeilijkste fase van hun bestaan moeten zien te komen en heel hard hulp nodig hebben. Ufo's van buitenaards intelligent leven die boven het aardoppervlak vliegen, zijn heel goed mogelijk als Mike gelijk heeft met zijn sneller-dan-licht-deeltjes in een oneindig oud heelal. Overigens, misschien is er buitenaards intelligent leven dat *wel* gevoelens heeft maar geen water of biologisch voedsel nodig heeft doordat het leeft van een energiebron zoals licht of nog kleinere en snellere deeltjes dan licht. Intelligent leven kan zich mogelijk zodanig ontwikkelen dat het een soort van robot met gevoelens wordt. Misschien kunnen robots met gevoelens zichzelf tientallen, honderden of duizenden jaren 'uitzetten' of 'slapen' om pas weer wakker te worden als hun ruimteschip een bepaalde ster heeft bereikt. Met ultra-ver ontwikkeld intelligent leven is alles mogelijk, je hebt gewoon geen idee. Althans, als Mikes

natuurkunde en kosmologie kloppen en ik vermoed nu *zeer* sterk dat die qua hoofdlijnen kloppen.

Opeens zinderde er een krachtig besef door Erik, dat hem dusdanig ontregelde dat hij heel snel warm werd, waardoor zijn rillen abrupt stopte. Ik begrijp Raisa's angst voor het kwaad ineens heel goed, dacht hij. Het kwaad dat nu in zo veel opzichten in miljoenen mensen tiert, kan zich als een inktvlek door de hele Melkweg verspreiden als de rotzakken op aarde winnen. Er is heel veel uiterst duister kwaad op onze planeet en als we in de toekomst met snellere deeltjes dan licht contact maken met ander intelligent leven in de Melkweg, kan dat enorme gevolgen hebben voor de hele Melkweg als het kwaad in de mensheid onvoldoende overwonnen wordt. Nu zie ik ineens bijzonder scherp hoe kwaadaardig intelligent leven tot de vernietiging van al het leven in een sterrenstelsel kan leiden. Ver ontwikkelde beschavingen gaan ons mogelijk voorgoed uit het heelal verwijderen als we onvoldoende een eenheid worden die humanere koersen inslaat. We moeten de vele beestachtige uitwassen in ons voldoende het hoofd bieden. Misschien dat ver ontwikkelde beschavingen met toevalligheden zoals ik die de afgelopen nacht meemaakte, veel mensen helpen om betere keuzes te maken. Dat helpen wordt mogelijk ook gedaan door sommigen van ons ufo's waar te laten nemen. Wereldwijd hebben tienduizenden mensen ufo-waarnemingen gemeld. Daarnaast schatten ufo-analisten dat er nog veel meer ufo-waarnemingen gedaan werden die *niet* gemeld werden. Mogelijk zijn een deel van alle ufo-waarnemingen het gevolg van buitenaards intelligent leven en dus niet het gevolg van natuurverschijnselen zoals de planeten Venus en Jupiter of menselijke activiteiten zoals vliegtuigen en satellieten. Als dergelijke ufo-waarnemingen bestaan, zijn ze mogelijk *niet* het gevolg van het *zien* van ufo's, maar van directe interactie van buitenaards leven met de hersenen van mensen, zoals ik zonet mogelijk met Raisa meemaakte.

Hij keek weer naar de ijsvogel, die nog steeds op Mikes hoofd zat en met zijn lange snavel zijn veren schoonmaakte. Plotseling vloog de vogel op, keerde terug naar Brams weilanden en vloog verder in de richting van Brams oude boerderij. Erik keek hem na. Mogelijk zagen er mensen ufo's zoals ik een ijsvogel op Raisa's hoofd zag, dacht hij. Mogelijk zelfs dat de ijsvogel die ik nu nog als een bewegend stipje zie en die geen enkel geluid veroorzaakte toen hij opvloog van Mikes hoofd, niet echt bestaat, maar het gevolg is van buitenaards leven dat zich nu met mijn hersenen bemoeit. Waarom zouden buitenaardse wezens mensen ufo's laten zien die niet echt bestaan? Voor het creëren van magie? Voor het creëren van geluk? Misschien, maar mogelijk ook om mensen in bepaalde richtingen te sturen, waardoor ze keuzes maken die beter zijn voor de aarde en de Melkweg. Waar we te beroerde mensen worden, kan het zijn dat buitenaards leven geen keus heeft en ons snoeit. Waar we fijne mensen worden, kan het zijn dat buitenaards leven ons helpt. Buitenaards leven dat ons volgt heeft het waarschijnlijk goed door als mensen ufo's zien. Als mensen een vliegend object waarnemen of menen waar te nemen dat ze niet kunnen relateren

aan een natuurverschijnsel of menselijke activiteit, is dat in zeker opzicht hetzelfde als verdacht veel toevallige gebeurtenissen ervaren zoals ik de afgelopen nacht meemaakte. Bij beide ga je denken aan buitenaards intelligent leven. Zag ik net echt een ijsvogel op Mikes hoofd of was het een illusie als gevolg van bemoeienis van buitenaards leven met mijn hersenen? Je kan een ijsvogel waarnemen die er niet is. Je kan je overleden vrouw zien terwijl ze er niet is. Je kan je overleden ouders zien terwijl ze er niet zijn. Er waren ufo-waarnemingen waarbij de ufo's vastgelegd werden op beeld. Dan kunnen het geen visuele illusies van mensen zijn die veroorzaakt werden door buitenaards leven, zou je zeggen. Maar als buitenaardse wezens met kleine deeltjes onze hersenen beïnvloeden, beïnvloeden ze mogelijk ook foto-, film- en radarapparatuur met kleine deeltjes. Mogelijk gaat het zelfs zover dat ze met kleine deeltjes op een plek waar mensen een ufo zagen, bomen kunnen verbranden en de afdruk van een ruimteschip in de aarde kunnen maken, waardoor mensen 'bewijs' voor ufo's zien. Met zeer ver ontwikkelde technieken van buitenaards leven is alles mogelijk, omdat je geen flauw idee hebt waar die technieken toe in staat zijn. Er zijn volgens Teake wereldwijd veel verschillende soorten ufo's waargenomen met buitenaardse wezens in allerlei soorten en maten en de ufo's verplaatsten zich vaak met schijnbaar onmogelijk grote snelheden door de lucht. Technisch is het misschien heel goed mogelijk dat buitenaards leven ons ufo's laat waarnemen die er in werkelijkheid niet zijn. Mogelijk zijn ze ook heel goed in staat om *een groep* mensen een ufo te laten waarnemen die er niet is. Het kan echter met Mikes natuurkunde en kosmologie ook zomaar zijn dat buitenaards leven in allerlei soorten en maten en afkomstig van allerlei planeten in sterk van elkaar verschillende ruimteschepen kriskras door de Melkweg koersen terwijl ze van elkaars bestaan op de hoogte zijn en samenwerken. Er kan dan samenwerking zijn vanwege het volgende. Mogelijk dat ze welbewust regelmatig ons een ufo of zelfs zichzelf laten zien opdat de mensheid in een bepaalde richting koerst. Daarnaast kan de aarde een soort van pleisterplaats voor hen zijn en mogelijk fungeert onze planeet met al haar leven als een soort van toeristische bestemming voor buitenaards intelligent leven. En: miljarden jaren geleden kan intelligent leven vanuit een ruimteschip de inhoud van een potje bacteriën in steriel aards water gestrooid hebben. Met Mikes natuurwetenschap is alles mogelijk. Je hebt geen idee en ik vermoed nu dat dat het mooiste is, dat *dat* is zoals het moet zijn: er moet van alles zijn om uit te puzzelen, anders is er geen magie. Indien er ruimteschepen zijn die buitenaardse wezens met gevoelens herbergen, zullen die wezens mogelijk behoefte voelen om op aarde te zijn omdat ze sterk naar natuur verlangen. In dat geval kunnen er zomaar op allerlei plekken op aarde buitenaardse wezens zijn, want als buitenaards intelligent leven in staat is om ons ufo's te laten zien die er *niet* zijn, zijn ze mogelijk ook in staat om ons ufo's *niet* te laten zien die er *wel* zijn. Als er leven na de dood is, kan het misschien zelfs zo zijn dat mijn ouders nu naast me staan terwijl ik ze niet zie. Met zeer ver ontwikkelde technieken kan er van alles mogelijk zijn. Ook dat we de aarde delen met buitenaards leven, misschien zelfs buitenaards leven in verschillende degradaties, waarbij bepaald intelligent leven niet in staat is om *nog* verder ontwikkeld intelligent leven naast zich te zien. Er kan van alles zijn en

als mens kan je slechts één ding: erin berusten dat je weinig weet. Net zo goed is er na vannacht iets waar ik zeker van ben en wat ik nu als geruststellend ervaar, omdat het tot in de eeuwigheid magie brengt. *Indien* er tot in de oneindigheid kleinere en snellere deeltjes zijn in een oneindig oud en oneindig groot heelal, is er *immens* veel dat we niet weten.

Erik keek naar de horizon.
Mogelijk dat er buitenaards leven bestaat dat mensen ufo's laat zien die er niet zijn, dacht hij. Waarom doen ze dat dan? Vanwege spelletjes met de beste bedoelingen? Opdat de mensheid op een beter pad terechtkomt? Zodat we *niet* uitsterven? Zodat we de aarde *niet* in een dusdanig grote hel veranderen dat collectieve zelfmoord de enige resterende optie is? Overigens krijgt het verhaal van ufo's en buitenaards intelligent leven een compleet andere wending als er ufo's, brokstukken van ufo's of zelfs dode aliens worden gevonden die onomstotelijk aantonen dat de aarde bezocht werd door buitenaards leven. Ik vermoed dat de mensheid dergelijk bewijs nooit zal zien, al weet je het nooit, er doen wat dit betreft al heel lang zeer sterke geruchten de ronde met betrekking tot het Amerikaanse leger. *Als* 'ze' hier zijn met ruimteschepen waar het een en ander oud aan is en dat niet vervangen kan worden vanwege de afwezigheid van fabrieken en technieken die 'ze' wel op hun planeet hebben, kan het zomaar zijn dat ze door een ongeluk ufo's, delen van ufo's of zelfs lijken achterlaten. Ook bij 'ze' is mogelijk niet alles perfect. Daarnaast: misschien laten 'ze' *opzettelijk* hard bewijs van hun aanwezigheid voor ons achter. Wat dat betreft: er gebeurde wat vreemds de afgelopen zestig jaar. Dode dieren, veel dode dieren, overal op aarde. Dode dieren die bewerkt werden met een techniek waarvan volgens Teake niemand vol kan houden dat het techniek van mensen is. Raisa maakte me heel krachtig duidelijk dat de mensheid zonder 'ze' orde op zaken moet stellen omdat ons dat het gelukkigst maakt, maar mogelijk is het zo dat bij *te* welig tierend kwaad op aarde, buitenaards leven zichzelf genoodzaakt ziet om zich toch in een zekere mate kenbaar aan ons te maken, om te redden wat er te redden valt. De mensheid kan een zeker besef van hier aanwezig buitenaards intelligent leven nodig hebben, zodat mensen krachtiger nadenken over wat goed is voor *alles* in plaats van enkel na te denken over wat goed is voor *hen*. Misschien dat de mensheid daarnaast een zeker besef nodig heeft van een mogelijk hiernamaals, opdat mensen met meer hart en ziel knokken voor een gelukkige *aarde* in plaats van enkel een gelukkig leven voor *hen*. Ik tast op het vlak van ufo's, buitenaards leven dat ons volgt en beïnvloedt en eventueel leven na de dood in het duister, maar alle onzekerheden zorgen voor magie. Na mijn gesprek met Raisa geloof ik krachtig in goede bedoelingen van eventueel buitenaards intelligent leven dat de aarde volgt en beïnvloedt. Je kan op dat vlak ook niet anders dan in goede bedoelingen geloven, want buitenaards leven dat ons kan volgen en beïnvloeden heeft dusdanig geavanceerde visies en technieken dat het ons in alle opzichten de baas is. Natuurlijk kan Raisa gelijk hebben als ze zegt dat we er als mensheid nog lang niet aan toe zijn om *werkelijk* te weten of er buiten de aarde intelligent leven bestaat, laat staan of dergelijk leven ons volgt en beïnvloedt. We

moeten begrijpen hoe we meer mens kunnen worden en minder beest, *daar* gaat het nu om, en misschien ook de volgende duizenden, miljoenen of zelfs miljarden jaren. Of ufo's nou werkelijk bestaan of dat we ze alleen maar zien doordat onze hersenen beïnvloed worden door buitenaards intelligent leven of dat er in het geheel geen ufo's bestaan omdat er geen buitenaards leven is dat ons volgt… het verhaal van ufo's is voor mij het verhaal van buitenaards intelligent leven en dat verhaal maakte mij de afgelopen nacht het volgende duidelijk. *Indien* er buiten de aarde wezens bestaan die ons volgen, vermoed ik dat het hen *geen fuck* uitmaakt of we ze duiden met God, goden, geesten, zielen, E.T., verder dan ons geëvolueerd intelligent leven of mafkezen van Mars. Mijn vermoeden is dat het hen, *als* ze bestaan, uitmaakt of we van de aarde een fijne plek maken. *Als* ze bestaan, vermoed ik dat ze ons duidelijk proberen te maken dat we fijnere wezens moeten worden. Mijn vermoeden is dat het, qua diepste essentie, niet uitmaakt of ze bestaan of niet. To be or not to be, storten we onszelf in een aardse hel met haat en onverschilligheid of maken we van de aarde een paradijs met liefde en empathie? Je mag geloven in God, E.T., niets of in niet moeten weten hoe dit soort dingen in elkaar steken. Ik wil geloven in de vrijheid die we elkaar op deze vlakken kunnen geven. Ik wil geloven in de vrijheid van meningsuiting en persvrijheid. Ik wil geloven in de engel in ons hart. Ik wil geloven in een aards paradijs.

Erik keek nog steeds naar de horizon en voelde dat zijn verstand nog nooit zo sterk en helder heel zijn innerlijk met de rest van het universum had verbonden.
Natuurlijk stuur je ruimteschepen het heelal in als je daar de mogelijkheden toe hebt, dacht hij. Je bent nieuwsgierig. Je wil dingen weten. Als Mikes natuurkunde en kosmologie kloppen en de aarde zich in een oneindig oud heelal bevindt waarin je kan communiceren met deeltjes die veel sneller dan licht gaan, is het bijna onmogelijk om je een Melkweg voor te stellen die *niet* wemelt van de ruimteschepen van intelligente wezens die beschikken over technieken en inzichten waar wij ons nog geen voorstelling van kunnen maken. Met Mikes ideeën is het haast onmogelijk dat de aarde *niet* te maken heeft met ufo's in de vorm van ruimteschepen van buitenaardse wezens die zich gedragen als engelen omdat ze dat doodeenvoudig *zijn*: wezens die opereren vanuit liefde en empathie en van de aarde een plek proberen te maken waar alles en iedereen gelukkig kan zijn. Met Mikes ideeën is het bestaan van buitenaards intelligent leven, dat je 'ze', engelen, ufo-wezens, God of verder dan ons geëvolueerd intelligent leven kan noemen, zo goed als zeker. Maar daar gaat het allemaal niet om. Of dergelijk leven ons volgt en beïnvloedt, doet niet ter zake. Of wij mensen voldoende engelen worden die van de aarde een paradijs maken, doet ter zake. Of er al of niet iets is na onze dood, doet ook niet ter zake. Mogelijk dat we er na ons leven op aarde achter komen dat ons leven als mens een soort van vakantietrip was. Mogelijk worden we na onze dood weer een van 'ze'. In dat geval hebben 'ze' er belang bij dat het leven op aarde zo mooi mogelijk is voor al het leven op onze planeet, je wil tenslotte wel graag naar een *leuk* vakantieresort, je wil tijdens je vakantie voelen dat je in een paradijs bent. Het is niet te zeggen wat er allemaal in het heelal mogelijk

is, je hebt gewoon geen idee. Maar juist dat geen-idee-hebben brengt zo krachtig in beeld waar het voor mensen allemaal *echt* om draait: de levens van alle mensen, dieren, planten en insecten *op aarde*, nu en in de toekomst. Waarom? Omdat je weet dat die levens er zijn. Omdat je weet dat *die* levens er *wel* zijn en er honderd procent zeker *wel* toe doen. Ons referentiepunt is de aarde en al het leven erop. Meer empathie en meer liefde naar alle wezens op aarde, vooral ook alle toekomstige wezens op aarde… Wanneer gaat de mensheid het licht zien? Wanneer laten we het beest krachtig achter ons? Als we wereldwijd zeer sterk beseffen waar het allemaal *echt* om draait: al het leven op onze planeet. Mogelijk zagen tientallen mensen in Gorredijk in 1974 dingen die ontstonden door toedoen van buitenaards leven. Mogelijk zagen ze voertuigen van buitenaards leven die er daadwerkelijk waren. Mogelijk zagen ze voertuigen van buitenaards leven die een illusie waren als gevolg van bemoeienis van buitenaards leven met hun hersenen. Mogelijk ook dat er iets speelde wat niets van doen had met buitenaards leven. Het doet er niet toe hoe het verhaal van ufo's op aarde in elkaar steekt. Het doet ertoe dat we dat verhaal voorlopig niet kennen, niet echt, want voor het op de hoogte zijn van verder dan ons geëvolueerd buitenaards intelligent leven zijn we mentaal nog niet klaar terwijl we daarnaast nog niet zonder de magie kunnen die de mogelijke invloed van buitenaards leven op aarde met zich meebrengt. Intelligente wezens die in ruimteschepen door de Melkweg reizen en andere sterren bezoeken, zijn *extreem* superieur ten opzichte van de mens wat betreft techniek, filosofie, psychologie en ethiek. Ufo-wezens, buitenaards intelligent leven en Raisa's kan je allemaal op één hoop vegen en duiden met God. Je kan extreme toevalligheden en ufo-waarnemingen signalen van God noemen, maar dan gaat er allerlei geestelijk shit met jou aan de haal. Ik heb een bloedhekel aan het begrip God omdat de geur van dictatuur aan God hangt door beestachtige smerigheid van fanatici die zich mens durven te noemen. Ik verwacht dat verder dan ons geëvolueerd buitenaards intelligent leven vanwege dezelfde reden ook niet dol op het begrip God is. Al je superioriteitsgevoel gaat op een hoop waar je denkt aan ufo-wezens en Raisa's die *immens* veel beter weten hoe alles in elkaar steekt en welke kant het allemaal op moet. Bescheidenheid is goed, maar aan angst voor buitenaardse wezens wil ik schijt hebben, want het maakt geen fluitend stuk stront uit hoe de hele kutzooi in de Melkweg in elkaar steekt. Je moet beseffen hoe laag de mensheid op de ladder staat in het heelal, zeker, maar kijk naar jezelf en maak vervolgens de reuzenzwaai, weg van het beest. Hoe klein je ook bent, jij kan op jouw manier groot zijn, jij kan op jouw manier immens zijn. We hebben totaal nog niet door hoe verschrikkelijk we tekortschieten als de dominante soort van de aarde, als de opzichter van de planeet, maar we hebben ook nog niet door tot wat voor prachtige dingen we allemaal in staat zijn. We moeten beseffen hoe krachtig we ons als mens moeten verbeteren, daar zie ik de meerwaarde van extreme toevalligheden en ufo's: het houdt ons een spiegel voor. Toeval en ufo's zijn twee loten van dezelfde stam. Het doet er niet toe hoe die loten in elkaar steken. Het doet ertoe dat we het verhaal van die loten niet kennen. We moeten het verhaal van *onszelf* gaan kennen, opdat we de fijne mensen

worden die we kunnen zijn en met heel veel liefde en toewijding de Ark van Noach naar een veilige haven loodsen.

Brams oude boerderij lag in de volle zon. Kieviten en grutto's lieten zich horen. Na deze nacht neem ik een andere afslag, dacht Erik. Meer en meer alternatieve denkers op allerlei vlakken gaan de aarde overspoelen en geen Klaas die ze tegenhoudt. Als diepe gevoelens van machteloosheid jou overwoekeren, kan je agressief uithalen met je golfclub, maar een diepere laag in je onderbewustzijn weet beter. De mens heeft geen groot bewustzijn. De mens heeft een groot onderbewustzijn. Dat onderbewustzijn leg je nooit het zwijgen op. Onontkoombaar voert het ons terug naar het kind dat het goede wil. Meer menselijkheid maakt van de aarde een fijnere plek. Meer menselijkheid doet eigenbelang verdampen en omhelst hoop brengende zoektochten naar het belang van alle mensen en alle natuur. Eenmaal het pad naar de engel opgedraaid, wil je niet meer terug, daarvoor brengt het pad te veel magie. De betovering op het pad naar de engel reikt ons de innerlijke kracht om van de aarde een prachtige plek te maken. Ik zal nooit een engel worden, maar de engel in mezelf zoeken, kan me helpen om de liefde te voelen die me door doet gaan op een weg van integriteit. Een weg waarop ik steeds meer aangekoekte corruptie kwijtraak, totdat ik liever mijn leven verlies dan dat ik vechten voor een fijnere aarde opgeef. Klaas leek zo succesvol, maar vanochtend zag en hoorde ik een ongeïnspireerd mens. Mike leek zo onsuccesvol, maar gisteravond en vanochtend zag en hoorde ik een geïnspireerd mens. Mike zocht het goede en die zoektocht voerde naar zijn dood. Mike zocht het goede en die zoektocht inspireerde hem. Een leven zonder inspiratie is de hel. 'Succes' kan de hel brengen. Ik wil succes. Ik wil het goede. Ik wil *duurzame* inspiratie. Waar we ons niet vol inzetten om al onze kinderen en alle natuur in een aards paradijs te laten spelen, vloeit onze inspiratie steeds sneller uit een almaar sterker verdorrend hart. Zoeken naar een wereldwijd paradijs op aarde is de enige keus die we hebben.

Ineens hoorde hij het geluid van klaterend water. Hij keek over zijn linkerschouder. Bart Brandenburg piste in het meer. De lege jeneverfles stond naast hem. Links van de fles lag het hoofd van Klaas in een plas gestold bloed. Klaas' ogen stonden wijd open en keken recht omhoog naar de hemel. Erik liep naar zijn opa en sloot diens ogen. Op nog geen meter afstand ontdeed Bart Brandenburg zich van urine.
Het leven van een mens kan alleen sprankelen als het samenvalt met oprecht zoeken naar het goede, dacht Erik, terwijl hij terugliep naar de plek waar hij kort daarvoor stond en hij zijn ogen weer op Brams weilanden richtte. De afgelopen halve eeuw is het voor vele miljoenen mensen een consumeer-maar-raak-feest geweest. Dat feest is voorbij. We blunderden en daar gaan we een enorme prijs voor betalen. Er wacht ons de hel vanwege klimaatverandering. We moeten een heel grote vuist maken. Wereldwijd moeten we leiders en overheden aan de macht helpen die ons dwingen tot een levensstijl waar velen van ons op eigen houtje niet toe komen. We hebben regels nodig die ons wereldwijd tot meer menselijk handelen dwingen. Dat is iets

waar we niet onderuit komen als we onszelf, de natuur en de aarde niet kapot willen maken. Onszelf op dat pad brengen gaat het moeilijkste worden wat we ooit deden, want met geld, carrières, aanzien en consumptie sissen er talloze slangen in de wereld die we de afgelopen eeuwen creëerden. Het grote denken *moet* beginnen, opdat we afstand nemen van de onwil om het werkelijk goede te zien en voor dat goede te vechten. De afgelopen nacht veranderde mij en bracht een breuk met alles wat ik de afgelopen jaren dacht en deed. Ik zal nog vaak op mijn tanden moeten bijten om innerlijke corruptie weg te bikken. Ik zal nog vaak moeten afzien opdat ik stappen naar betere visies en keuzes maak. Dat gaat pijn doen en dat zal akelig zijn, maar het loont de moeite, want het brengt de magie die oplicht met innerlijke groei. Glimpen van het goede waarnemen, betovert. Willen weten wat goed is, doet helder licht stralen. Het is zo schandalig als je aan het einde van je leven '*ich habe es nicht gewusst*' lispelt terwijl je beseft dat je het heel goed had geweten als je het had *willen* weten. Iedereen is doodsbang voor het goede, want het goede dient het directe eigenbelang niet. Het is belangrijk dat je altijd en overal overmatig-eigenbelang-waarheid kapotprikt. De afgelopen nacht maakte mij duidelijk hoe sterk inspiratie gaat flonkeren als je de kou en het duister doorstaat die integere keuzes met zich meebrengen. Ik hoop dat dit besef me nooit meer verlaat, want het helpt me om voor betere paden te kiezen. Uitzicht op fijne gevoelens geeft ons de mentale kracht om door vervelende gevoelens heen te roeien. Uitzicht op het paradijs doet ons de hel trotseren. De kou en het duister van kale vlaktes boezemen ons geen angst in waar de magie oplicht die integer handelen met zich meebrengt.

Erik zag hoe vier baardmannetjes vol levenslust zaden uit ontdooide rietpluimen pikten. Hij dacht aan de vele inspiratiegolven die de laatste miljard jaar door biljoenen dieren, insecten en planten zinderden. Hij dacht aan al het geluk dat er was geweest. Vervolgens dacht hij aan dieren die steeds beter werden in het vinden van technieken en hoe dat uiteindelijk leidde tot de bevolkingsexplosie van de afgelopen honderd jaar, waardoor de mensheid nu dicht bij de acht miljard zat. Vervolgens dacht hij aan hoe acht miljard mensen konden overleven en niet alleen dat: overleven was zinloos in de hel.
De mensheid moet overleven, maar de natuur ook, dacht Erik. De aarde is de Ark van Noach en wij zijn Noach, een groep van zowat acht miljard individuen, een groep die moet begrijpen welke ideeën en welke mensen dominant moeten worden opdat de aarde niet net als de Titanic ten onder gaat door misplaatst superioriteitsgevoel. We hebben bescheidenheid nodig, zodat we superioriteitsgevoel als gevolg van valse dogma's tackelen. We hebben onbescheidenheid nodig, zodat mensen met een hart voor de hele planeet opstaan. We hebben de vrijheid nodig waarmee ieder van ons zich over alles verwondert en altijd en overal over dat verwonderen mag spreken. Vrijheid die ons doet verwonderen over politieke systemen, filosofie, de fysieke werkelijkheid, buitenaards intelligent leven en leven na de dood. Zonder de vrijheid om ons te verwonderen en over al dat verwonderen te spreken, zijn we geen mensen maar beesten. Of erger: zombies. Dan zijn we koeien in met schrikdraad

omheinde weilanden die onder dikke zwarte wolken nooit de zon zien en wachten op de slacht zonder ooit *werkelijk* te leven. Zonder verwondering ervaren we ons leven als zinloos door een verdorde ziel. Veel mensen zuchten anno 2019 onder politieke of religieuze terreur die de verwondering zo goed mogelijk tracht te vernietigen. Maar zelfs de mensen die bekendstaan als de slimste mensen van onze planeet zuchten onder dictatuur. Ik weet niet meer of de relativiteitstheorie en de bigbangtheorie kloppen, maar ik weet wel dat natuurkundigen, kosmologen en astronomen het verwonderen van de mensheid over de fysieke werkelijkheid al een eeuw krachtig kapotslaan met superioriteitsgevoel. We maken steeds weer dezelfde fout. We branden verwonderen dood met Absolute Waarheid. We hebben een hemel vol verwondering nodig, waaronder ook verwondering over economische groei. Die groei joegen we de afgelopen eeuw na en vormt het grootste obstakel op onze weg naar een aards paradijs. De mensheid liep op veel manieren vast en ik ook. Op allerlei manieren stopte ik met verwonderen. Op mijn vijftiende al, toen ik wegrende van mezelf om te overleven, en daarna vanaf mijn zeventiende, toen ik twijfels over de relativiteitstheorie en de bigbangtheorie elimineerde om een kasteel te bemachtigen. Vanwege beschamend eigenbelang gooien we verwondering vaak overboord. Verwondering in alle hoeken en gaten tevoorschijn toveren, doet ons hoger springen dan ooit en kan van alle levens op aarde prachtige reizen maken, ook de levens van alle dieren, planten en insecten. Er is nergens nog wat aan als je geen stappen naar meer menselijkheid ziet. Die stappen zijn er, altijd weer, tot in het oneindige, dat is mijn geloof. Dat we ze vaak niet zien, doet er niet toe. Dat we voldoende voelen dat ze op ons wachten, doet ertoe. Jezelf *nooit* superieur voelen en *altijd* zelfvertrouwen voelen, is de megauitdaging. Er ontspringt ontembare magie als de mens in ons triomfeert. We moeten engelen worden. Een engel is niks anders dan een integer liefdevol mens dat het goede zoekt. Je leeft een tijdje en dan ga je dood. Dat is alles en dat beseffen geeft de moed en het verlangen om meer mens te worden. *Wil het weten*. Wil weten wat goed is. Probeer gelukkig te worden met een hart en een hoofd die opereren vanuit liefde voor de hele planeet of maak van je leven een afgang. Afzien is oké, leerde klimmen mij de afgelopen zes jaar. Klimmen deed me verschrikkelijk afzien en maakte me heel vaak supergelukkig. Niks erger dan je leven bleken met laffe onverschilligheid opdat je overleeft met weinig afzien. Overleeft voor *wat*? Afzien omarmen, neemt de hel op de schop. Je leven bleken met onverschilligheid, is erger dan zinloos, want je smeekt ermee om de hel. Het leven is ons genadig als we uitsterven als de klootzakken winnen. Laat de ridder en de engel in jou opstaan, Erik van Iersel, en ga nooit weer aan de zijkant zitten.

Vijf minuten later zaten Brenda, Luuk, Loes, Bram, Anna en Erik met een kop thee in Luuks kajuit.
'We varen naar jouw huis, pa, dat is het dichtste bij,' zei Brenda. 'Ben je in staat om met Mike in je boot terug te varen?'
'Dat lukt me wel,' zei Bram, bedeesd.

‘Als we bij jou zijn, bellen we de politie. Ze zullen er snel zijn en stennis maken omdat we zo laat belden. Dat is van latere zorg. Erik, jij en Anna varen in Anna’s boot naar het huis van de butler. Jullie hebben op jullie leeftijd genoeg meegemaakt.’
‘We moeten peddelen,’ zei Anna. ‘De motor is kapot.’

Drie kwartier later stonden Erik en Anna voor het huis van de butler op de oever van het Paterswoldsemeer. Ze keken naar het zonovergoten water, dat rimpelde door een zacht briesje uit het oosten.
'Zou Mike nu ergens zijn?' vroeg Anna.
'Ik heb geen flauw idee,' antwoordde Erik. 'Het kan alle kanten op.'
'Vlak voordat jullie met Luuks boot bij ons aanmeerden, zei Mike: "Soms voel ik dat mijn broers over mijn schouders meekijken en dan voel ik liefde. Ik besef heel goed dat er net zo goed niets kan zijn. Ik hoef op dit vlak ook niks te weten. Sterker nog, ik wíl op dit vlak niks weten. Maar ik mag dromen en over mijn dromen praten. In Nederland kan dat. Hopelijk kan het over tien jaar overal op aarde. Hopelijk lukt het ons om heel snel in alle landen het recht op vrije meningsuiting krachtig te laten zegevieren. We hebben heel veel mensen nodig die keihard gaan knokken voor het werkelijk goede, Anna. Miljarden mensen. Moderne ridders." Moderne ridders gaan de aarde overspoelen, Erik, dat is mijn geloof. Het geeft me sterke hoop dat we van de aarde een prachtige plek kunnen maken. Met paarden vol moed en lansen vol integriteit trekken we straks met miljarden liefdevol ten strijde, want diep vanbinnen willen we allemaal een ridder en een engel zijn. Ik ook.'
'Geen kind wil corrupt zijn en in iedere volwassene huist een kind. Op de bodem van onze ziel verlangen we allemaal naar geluk voor alle mensen en alle natuur.'
'Mike kreeg vanochtend ineens een heel pijnlijk gevoel bij zijn borstbeen. Met een van pijn vertrokken gezicht zei hij: "We brengen je boot achter Heemstede, Anna. Er vormt zich mist en als die straks weer optrekt, wil ik Brams weilanden zien." Vervolgens gingen we peddelen. Ik vroeg hem waarom hij Brams weilanden wilde zien. Het enige wat hij daarop zei, was: "Ik heb nu nog de kans."'
'Mike had uitgezaaide slokdarmkanker.'
'Wat?' reageerde Anna, verbaasd. 'Wist hij dat?'
'Nee, dat wist hij niet. Ik ook niet. Ik hoorde het net van Raisa. Ik weet het nog steeds niet.'
'Ik hoorde vannacht van Nelson dat ik met Mike het meer weer op moest, maar nu met een kan koffie en een gasbrander in plaats van een doodswens. Laat je met een autopsie uitzoeken of Mike slokdarmkanker had?'
'Ja, maar de uitkomst maakt niet uit. Alles kan toeval zijn.'
'Denk jij dat er buitenaards leven is dat ons volgt en beïnvloedt?' vroeg Anna.
'Vierentwintig uur geleden wist ik zeker dat er geen buitenaards leven is dat ons kan volgen, laat staan beïnvloeden. Nu geef ik het meer kans dat dergelijk leven er wel is dan dat het er niet is.'
'Zo denk ik er na vannacht ook over, samen met het geloof dat het goed is dat je dit soort dingen niet weet en nooit weet. Althans, niet zolang je leeft.'
'Dat denk ik ook,' zei Erik. 'Ik geef het nu een grote kans dat er buitenaardse wezens zijn die er bewust voor zorgen dat sommige mensen verdacht veel toevalligheden

ervaren. Daarnaast geef ik het een grote kans dat buitenaards intelligent leven er opzettelijk voor zorgt dat sommige mensen ufo's waarnemen. Geloven dat er ufo's zijn is prima en logisch als je kijkt naar wat er allemaal werd waargenomen, maar ik geloof dat het niet goed is om te wéten hoe het met ufo's zit.'
'Waarom niet?' vroeg Anna.
'Als je weet dat er ufo's op aarde zijn, voel je te sterk dat er buitenaardse wezens zijn die jouw gedachten lezen. Weten dat er iets is, brengt te veel angst. Weten dat er niets is, brengt te weinig magie.'
'Dat is ook mijn conclusie na de afgelopen nacht.' Anna zweeg en staarde peinzend in het water. Daarna draaide ze haar gezicht naar Erik en keek hem onderzoekend aan. 'Maar vind je het na alle gebeurtenissen van de afgelopen nacht niet een nauwelijks te ontkennen zekerheid dat er iets buitenaards in onze hersenen meekijkt en ons beïnvloedt?' vroeg ze.
Er trok een onbestemd gevoel door Eriks lichaam. 'Buitenaards leven dat mijn gedachten en gevoelens volgt en mijn leven beïnvloedt, beschouw ik op dit moment als een zekerheid,' zei hij, met een trilling in zijn stem. 'Maar iets als een zekerheid beschouwen, is heel wat anders dan zekerheid hebben. Ik verwacht dat er ook weer momenten komen waarin ik denk dat er net zo goed niks kan zijn. Ik wíl ook graag dat die momenten komen, want zekerheid hebben over buitenaards leven dat in je hersenen meekijkt, is niet goed.'
'Ik ben binnen vierentwintig uur stapelgek als ik zeker weet dat er iets in mijn hersenen meekijkt. Ik blijf alleen maar stabiel als er regelmatig ik-weet-het-niet in me oplicht.'
'Sommige dingen zullen we nooit écht weten, omdat ons dat het meest gelukkig maakt. Dat is mijn geloof.'
'Ook de mijne.' Weer zweeg Anna terwijl ze in het water staarde, waarna ze Erik mysterieus aankeek. 'Sommige dingen zal je nooit weten, terwijl je het ergens wel weet,' zei ze.
'Precies hetzelfde vertelde Mike me een half jaar geleden tijdens een wandeling.'
'Had hij gelijk?'
'Ja,' zei Erik. 'En ik begrijp nu waarom. Soms doet het antwoord er niet toe. Soms doet de vraag ertoe.'
'Wat bedoel je?'
'Vragen brengen magie. Ik zal nooit weten of buitenaards leven de aarde volgt en beïnvloedt en toch weet ik het. Maar het doet er niet toe naar welke kant het kwartje valt. Het doet ertoe dat we van kwartjes mogen dromen en elkaar de ruimte geven om op onze eigen manier naar kwartjes te kijken mits dat anderen niet beschadigt.'

Hun blikken dwaalden over het water naar Brams weilanden en boerderij.
Eriks gedachten gingen naar zijn vader en moeder en vervolgens naar voorouders die leefden in de negentiende eeuw, toen Indonesië een kolonie van Nederland was dankzij agressie, hebzucht en superioriteitsgevoel van Nederlanders. Vervolgens gingen zijn gedachten naar voorouders die leefden in de negende eeuw in Europa en

Azië en daarna naar voorouders die honderdduizenden jaren geleden in Afrika leefden en wiens afstammelingen de rest van de aarde zouden koloniseren. Waar ging het al die voorouders om? Wat waren hun doelen geweest? Ieder mens had talloze doelen in zijn of haar leven, maar welke doelen vond je als je alles overzag? Welke doelen vond je als je begreep waar alles om draaide?
Ik wil de mens worden die heel diep in me zit en op me wacht, dacht Erik, terwijl hij naar het rieten dak van Brams oude boerderij staarde. Lang zat ik gevangen tussen de tralies van Mike, Brenda, Bram, Klaas en Bart. Omdat ik onvoldoende karakter had? Omdat ik een slappeling was? Omdat ik niet door kon zetten? Omdat er te weinig wilskracht in me zat? Omdat ik niet hard genoeg was? Omdat ik niet eerlijk was? Omdat er te veel eigenbelang in me school? Omdat ik te weinig liefde voelde? Nee, dat was het allemaal niet. Ik wist niet genoeg wie ik was en wat ik wilde. Ik wist niet genoeg van het geheel. Na de afgelopen nacht is dat anders. Ik ken mezelf en het heelal nu beter. Ik weet nu beter wat er mis is met mij en wat er mis is met de aarde. Daardoor kan en wil ik veranderen in een mens met andere doelen. Voor je een probleem kan oplossen, moet je weten dat het er is. Onze grootste valkuil is problemen niet willen zien omdat weinig problemen zien ons op de korte termijn gelukkig maakt. Voor de lange termijn is het echter een heel ander verhaal, zeker waar je de lamlendige gevolgen van je keuzes ziet terwijl je besmuikt '*ich habe es nicht gewusst*' lispelt. Ik wist altijd wel dat er iets fout zat in mij, maar vannacht kwam het pas goed vanuit mijn onderbewustzijn omhoog en werd het voor mijn bewustzijn zichtbaar, mede dankzij de gesprekken die ik had en alles wat ik meemaakte, maar vooral vanwege het volgende. Ik wilde weten hoe alles in elkaar stak. *Ik wilde het weten, ook als dat ten koste van mijn directe eigenbelang ging.* Ik stelde vragen in plaats van op 'wijsheden' te kauwen opdat ik me sterk voelde. Ik stond open voor antwoorden die me het goede toonden. Ik was niet langer 'wijs' opdat mijn individuele eigenbelang triomfeerde. Ik ben veranderd en kan nog veel meer veranderen, hoe moeilijk diepere lagen ook te kraken zijn. Ik ben lang genoeg de man zonder smoel geweest. Ik liet me lang genoeg ringeloren door de verlangens van anderen en door mijn egoisme. Ik ben lang genoeg een meeloper geweest. Ik weet nu veel beter wie ik ben en wie ik wil worden. Ik wil er zijn. Helemaal. Ik wil vechten voor de vrijheid om de mens te zijn die ik diep vanbinnen ben. Ik wil diepere emoties voelen en krachtig onafhankelijk denken. Ik wil meer mens en minder dier worden. Ik wil het toneel op, het toneel van mijn leven. Dat toneel is mijn diepere zelf en dat toneel is mijn planeet. Ik wil vechten voor wie ik diep vanbinnen ben en voor mijn planeet. Ik wil niet langer een lafbek zijn, met valsheid vanwege dominerende angsten in diepere lagen en onbegrepen eigenbelang in nog diepere lagen. Niemand wordt een ridder voor de aarde zonder tegelijk voor de engel in zichzelf te strijden. Je leeft een tijdje en dan ga je dood. Meer is het niet en meer hoeft ook niet, want het leven van ieder mens wordt fantastisch waar de ridder en de engel winnen. Iedere planeet waarop ridders en engelen bloeien, sprankelt. Ieder mens in wie de ridder en de engel bloeien, stijgt boven zichzelf uit en wordt de moeite waard. Weg met mijn verlangens naar roem en rijkdom. Weg met het wonderkind. Ik wil een wondermens zijn. Roem-

en-rijkdom-wensen houden me af van het goede. Ze doen me knielen voor het beest dat een miljard jaar geleden in mijn voorouders tierde. Dat beest had miljarden fenomenale gloriejaren en dat bedoel ik niet cynisch, integendeel. We zijn kinderen van het beest. We komen voort uit de natuur. We zijn prachtige kinderen, ondanks de betonrot in onze ziel omdat het beest in ons nog veelvuldig zijn staart roert, waardoor we vaak verkeerde keuzes maken. Tijdens miljoenen jaren evolutie sloeg de engel in ons steeds sterker haar vleugels uit. Door belangeloze liefde opgewekte verlangens brandden steeds meer menselijke kwaliteiten in ons. 'Beschaving' deed het beest in ons wanstaltig dansen vanwege woekerend individueel eigenbelang, maar het goede komt met al haar kracht steeds meer in ons boven omdat we het steeds liefdevoller aanraken als gevolg van minder angsten in onze ziel. Het goede kan ons leiden. Het goede in ons kan hoger en hoger springen. Het goede in ons moet winnen. Als het beest wint, verliezen alle mensen. Als de engel wint, winnen we allemaal en ook alle dieren, planten en insecten. Ruimteschip Aarde mag niet zinken. De Ark van Noach mag niet ten onder gaan. We kunnen van onze planeet een paradijs maken. Wees moedig, wees altijd weer moedig.

Ineens wist Erik wat hij moest doen. Het besef bracht onmiddellijk een heel sterke fysieke reactie. Zijn benen trilden en zijn hart deed pijn, maar *wat* er ook ging gebeuren, hij moest doen wat hij wilde doen, ongeacht de consequenties. Hij ging het toneel op en geen mens die hem er ooit nog vanaf kreeg. Terwijl hij in het water staarde, zei hij zo rustig mogelijk: 'Ik wil graag je vriend worden, Anna.'
Voorzichtig keken zijn ogen naar links, naar Anna's gezicht.
Ze zweeg, keek hem onbewogen aan en leek diep in zijn ziel iets te zoeken. Eriks hoofd kleurde rood. Over zijn hele lichaam brak zweet uit en zijn maag trok akelig samen. Hij wenste dat hij niks gezegd had.
Tergend traag vormde er zich een glimlach op het gezicht van zijn buurmeisje. Haar ogen begonnen te glinsteren. 'Ik wil graag je vriendin worden, Erik.'
'Ik ben altijd een binnenvetter geweest,' zei Erik, te snel door grote golven opluchting die zijn ogen vochtig maakten. 'Ik hoop dat ik ga praten, ik hoop dat ik eerlijk zal zijn, ik hoop dat ik jou waard ben.'
In alle rust zei Anna: 'Ik hoop dat ik jóu waard ben.' Daarna zweeg ze weer en keek hem onbewogen aan, totdat een golf van onzekerheid over haar gezicht trok en ze zei: 'Vannacht op het meer vertelde Mike mij hoe eenzaam hij altijd was en dat hij hoopte dat jij en ik samen oud worden en kinderen krijgen.'
Erik ging tegenover Anna staan, nam haar handen in zijn handen, keek haar met flonkerende ogen aan en zei: 'Samen met jou oud worden en kinderen krijgen, lijkt mij het mooiste wat er is.'

Ze hoorden de vleugelslag van een vogel, keken omhoog en zagen een ooievaar in de richting van Brams boerderij vliegen.
Terwijl ze de vogel nakeken zei Anna: 'Als de afgelopen nacht buitenaardse wezens hun best deden om zichzelf kenbaar aan ons te maken zonder ons zekerheid te geven

over hun bestaan, waarom deden ze dat dan? Waarom moeten we zo sterk vermoeden dat ze bestaan zonder het echt te weten?'
'Misschien maakt het hen gelukkig als we voelen dat ze er zijn. Maar mogelijk doen ze dit soort dingen vooral om scheepsladingen moed en zelfvertrouwen in de ziel van mensen te pompen, opdat we zo snel mogelijk een uiterst zwaar pad beklimmen.'
'Wat voor pad?'
'Het pad dat in alle landen op aarde vrijheid van meningsuiting, persvrijheid, democratie en onafhankelijke rechtspraak brengt. Het pad dat van ons een collectief maakt dat wereldwijd opstaat om klimaatverandering, verlies aan biodiversiteit en milieuvervuiling krachtig te bestrijden. Het pad dat zorgt voor tolerantie en verdraagzaamheid. Het pad dat een oneindig oud heelal en sneller-dan-licht-deeltjes in beeld brengt. Het pad dat deeltjesversnellers stillegt. Het pad dat ons meer doet verwonderen over wat werkelijk gelukkig maakt en ons minder doet strijden voor overbodige hoeveelheden geld en luxe. Het pad dat meer menselijkheid in ons doet ontwaken en het pad dat meer liefde brengt.'
Anna knikte. 'We moeten het goede willen. Daar ging het vannacht om, dat is de opdracht die buitenaards intelligent leven ons geeft, ook als het niet bestaat en wij het zelf zijn die het geloof in een aards paradijs wereldwijd krachtig implementeren opdat alle mensen opstaan en een oersterke eenheid vormen die knokt voor het geluk van alles en iedereen. Mens zijn, is het goede willen, Erik. Ik zie een mens. Ik zie een heel fijn mens.'
Plotseling trok er een verblindende glimlach over het gezicht van Eriks buurmeisje. Ze keek hem aan, kneep in zijn handen en zoende hem op zijn lippen.

Nawoord

In 1995 werd mijn debuutroman *De zeven wegen der waanzin* gepubliceerd. De roman bevat een filosofie en kosmologie waarin gevoelens de zin van het leven zijn en waarin geopperd wordt dat het heelal oneindig oud en oneindig groot kan zijn.
In 2009 werd mijn eerste non-fictieboek *De derde wetenschapsrevolutie* gepubliceerd. Het boek bevat een filosofie, natuurkunde, kosmologie en astronomie waarin snellere deeltjes dan licht voor natuurkundige krachten zorgen in een oneindig oud en oneindig groot heelal.
In 2012 werd mijn tweede roman *De psychologische revolutie* gepubliceerd. De roman gaat over de doorwerking van indringende ervaringen.
In 2013 werd mijn tweede non-fictieboek *De deeltjestheorie* gepubliceerd. Het boek bevat een natuurkunde en kosmologie die ik als beter beschouw dan de natuurkunde en kosmologie in *De derde wetenschapsrevolutie*. *De deeltjestheorie* werkt toe naar een waarschuwing: als de relativiteitstheorie fout is, zijn de veiligheidsanalyses van deeltjesversnellers dat ook.
In 2016 zette ik mijn veganistische kookboek *De voedselrevolutie* op www.eitgaastra.nl. (Als je puur plantaardig eet, slik dan naast vitamine B12 en vitamine D ook algenolie.)
Naast *De voedselrevolutie* zijn ook *De derde wetenschapsrevolutie*, *De deeltjestheorie* en *De nacht van vier keer 21* gratis vanaf www.eitgaastra.nl te downloaden.
De nacht van vier keer 21 zie ik als zo belangrijk dat ik wil dat het als e-book voor ieder mens gratis in zijn of haar taal te downloaden is. We hebben een verhaal nodig om samen te komen om de planeet te redden.

Als je mijn filosofie, natuurkunde, kosmologie en astronomie wil begrijpen, begin dan met *De derde wetenschapsrevolutie* en lees daarna *De deeltjestheorie*. *De deeltjestheorie* brengt betere natuurkunde en kosmologie dan *De derde wetenschapsrevolutie* en bevat geen filosofie of astronomie.

Het klimaatboek, een initiatief van Greta Thunberg, beschouw ik als een heel belangrijk boek. Ik hoop dat iedereen het gaat lezen. Veel klimaatwetenschappers werkten mee aan het boek, dat duidelijk maakt hoe slecht we ervoor staan vanwege klimaatverandering en wat ieder van ons kan doen om klimaatverandering tegen te gaan, wat heel erg veel is. Deeltjesversnellers moeten volgens mij per direct gesloten worden, maar ik maak me meer zorgen over het klimaat. We beseffen *volstrekt* onvoldoende welke klimaatellende op ons afstormt. Dat besef moet uiterst snel megagroot worden. Dat besef wordt de volgende jaren sowieso groter omdat klimaatwetenschappers onvermijdelijk steeds akeliger toekomstscenario's presenteren en we overal op aarde meer en meer gaan lijden door klimaatverandering. Veel groter besef zorgt ervoor dat we meer inleveren opdat minder broeikasgassen in de atmosfeer terechtkomen. We hadden heel lang geleden al flink in moeten leveren en nu hebben

we geen keus meer en moeten we enorm inleveren, willen we immens lijden voorkomen.
Brenda vertelt in hoofdstuk 48 van dit boek dat het van het allergrootste belang is dat rijke mensen vrijwillig inleveren opdat ook arme mensen genoegen nemen met dat welvaartsniveau en niet langer de welvaart van de huidige rijken willen. Dit bedacht ik niet zelf, maar heb ik van Amitav Ghosh, die hierover in *Het klimaatboek* schrijft. En nu we het er toch over hebben: de 'oude klimmersspreuk' die je aan het begin van dit boek las, jatte ik van een bordje in klimcentrum Bjoeks in Groningen, de stad waar ik twintig jaar woonde en waar ik tot mijn grote vreugde leerde klimmen en die hoogstwaarschijnlijk onder water verdwijnt. De tijden van Noach heeft de mens nooit gekend, maar we gaan die tijden *leren* kennen. Behalve als acht miljard mensen razendsnel als mens heel hoog klimmen.

Ik geloof in de mensheid omdat ik denk dat we vanuit de diepe duisternis waarin we nu op veel vlakken verkeren onszelf snel geestelijk krachtig kunnen ontwikkelen. Ik geef het een grote kans dat we door te veel focus op individueel eigenbelang de aarde zo sterk kapotmaken dat onze nakomelingen er niet op kunnen leven, laat staan dat ze er gelukkig op kunnen zijn, maar ik geef het ook een kans dat we ons ontwikkelen tot een fijne intelligente soort die goed zorg draagt voor al het leven op de planeet, ook al het toekomstige leven.
Niet willen weten wat het goede is, maakte en maakt van veel mensen akelige wezens. We moeten met miljarden gaan knokken om het goede te laten zegevieren. Daar hebben we op veel vlakken bewustwording voor nodig. Vier feest op 21 maart, 21 juni, 21 september en 21 december, in elke stad en ieder dorp, overal op de planeet, en stop er nooit meer mee, want de klootzakken blijven komen. Ook die in onszelf, want overmatig eigenbelang pakt bij iedere gelegenheid zijn kans, dat zit vanuit de evolutie diep in ons. Net zo goed kan de mens in ons elke dag winnen. Iedere dag kan er een liefdevolle gloed in ons hart branden. Vier keer per jaar feestvieren op de 21e kan misschien voor een fantastische planeet zorgen met levensgeluk voor alle soorten.

De huidige natuurkunde, kosmologie en astronomie gaan in de toekomst over de kop en vanwege mogelijke megaellende met deeltjesversnellers kan het belangrijk zijn dat dit heel snel gebeurt. Maar misschien is er nog een reden waardoor het tijdstip van die in mijn ogen op handen zijnde revolutie belangrijk is. Alleen als we wereldwijd razendsnel enorm veranderen, kunnen we megaellende als gevolg van de opwarming van de aarde sterk beperken. Ik hoop dat dit boek kan helpen om tot die verandering te komen. Als natuurwetenschappers *De derde wetenschapsrevolutie* en *De deeltjestheorie* aanmerken als belangrijke boeken, kan dit boek misschien veel goeds brengen. De relativiteitstheorie en de bigbangtheorie hoeven niet op de korte termijn als fout gezien te worden. Het gaat om de teloorgang van intolerantie opdat alternatief denken kansen krijgt. Als veel natuurwetenschappers opperen dat er mogelijk nooit een big bang is geweest en dat de veiligheidsanalyses van deeltjesversnellers

misschien op de schroothoop moeten omdat de relativiteitstheorie fout kan zijn, geef ik het een kans dat dit boek door miljarden mensen gelezen wordt. Mensen moeten sterk tegen klimaatverandering, dogma's en dictaturen strijden, megasterk. We hebben een propagandareus op het vlak van vrijheid nodig. Indien we er heel snel in slagen om in *alle* steden en dorpen op aarde mensen de vrijheid te geven om dit boek te lezen, delven dogmatici en fanatici in alle landen snel het onderspit. We hebben nog geen *flauw* idee van de *enorme* kracht die ontstaat als ieder mens met een hart opstaat en de planeet omarmt.

We willen allemaal een prachtig leven. *Wat* we een prachtig leven vinden, bepaalt of we de aarde het paradijs of de hel brengen. Of je nu eenentwintig of honderdeenentwintig bent, kom in actie, stap op het toneel en maak van onze planeet een paradijs. Veel mensen en heel veel toekomstige mensen verdienen dat en alle reeën, otters, snoeken, kraanvogels, eiken, merels, narcissen en bijen verdienen dat ook. We hebben wat goed te maken. Dat kunnen we, want er schuilt goud in ons hart. *Wir schaffen das*. Het wordt onze zwaarste klim en ons grootste avontuur ooit. Ik ben positief, maar we gaan verschrikkelijk afzien en ik vermoed dat we in meerdere opzichten zo hard kunnen vallen dat we uitsterven. Het is heel belangrijk dat we in talloze opzichten ons uiterste best doen om tot het goede te komen en *dan nog* is het allesbehalve zeker dat de mensheid overleeft. De huidige aarde doet me vermoeden dat veel intelligente soorten uitsterven door overmatig individueel eigenbelang.

'Ik heb niets te bieden dan bloed, hard werk, tranen en zweet,' zei Winston Churchill op 13 mei 1940 opdat miljoenen mensen oorlog gingen voeren tegen Duitsland. Als mensheid zitten we nu in de tegenovergestelde situatie. Miljarden mensen moeten *stoppen* met oorlog voeren. We zijn in oorlog met onszelf en onze planeet, omdat we wereldwijd meer geld en goederen willen dan we nodig hebben. We moeten begrijpen dat we enkel gelukkig kunnen worden met minder geld en minder goederen. We moeten begrijpen dat meer genieten met minder geld en minder goederen ons gelukkiger maakt. Meer mens willen worden, is daarbij de sleutel.
Er zit echter een duivels addertje onder het gras. Naast ellende door overconsumptie zitten we net als in 1940 met machtige agressieve dictaturen die niks liever willen dan hun militaire slagkracht vergroten dankzij groeiende economieën. Dictaturen moeten pijlsnel democratieën worden. Hoe sneller we overal op onze planeet feestvieren op 21 maart, 21 juni, 21 september en 21 december, hoe beter. Ik roep niemand op om oorlog te voeren. Ik roep iedereen op om feest te vieren.

Er waren veel vreemde toevalligheden in mijn leven. Zoals een briefje van 5000 peseta's in 1993 in Barcelona, waardoor ik gevoelens als de zin van het leven ging zien. Zoals een piepklein berichtje in 1995 in mijn krant, over een boek in de ramsj dat problemen binnen de bigbangkosmologie beschreef, waardoor ik een oneindig oud heelal bedacht als alternatief voor de big bang. Zoals een boekje voor leken over de relativiteitstheorie uit 1954 dat een vriend me in 2000 gaf, waardoor ik sneller-dan-

licht-deeltjes bedacht als alternatief voor de relativiteitstheorie. Zoals zeven pasfoto's op 21 april 2016, twee kaartjes voor een popconcert in Rotterdam in 1988 en de dood van de muzikant op 21 april 2016, waardoor het verhaal in dit boek niet uitgesmeerd werd over een lange hete zomer, zoals jarenlang mijn bedoeling was vanwege mijn favoriete roman *De grote Gatsby*, maar zich afspeelt in één koude nacht waarin toeval de hoofdrol opeist.

Veel vreemde toevalligheden in mijn leven zorgden ervoor dat ik het nu een grote kans geef dat verder dan ons geëvolueerd intelligent leven de aarde bewust beïnvloedt. Natuurlijk, er kan ook niks zijn, maar door alle toevalligheden in mijn leven, door mijn huidige geloof in sneller-dan-licht-deeltjes in een oneindig oud heelal en door het lezen van boeken over ufo's, bijna-doodervaringen en mediums die in contact staan met buitenaards leven, geef ik bewuste beïnvloeding door buitenaards intelligent leven nu een veel grotere kans dan geen bewuste beïnvloeding door buitenaards intelligent leven. Dit nadat ik lang zeer sterk geloofde in de relativiteitstheorie, de bigbangtheorie, 'niets' en 'niks na de dood'. Wel of geen leven na de dood… ik heb geen flauw idee meer, beide zijn in mijn ogen nu even kansrijk.

Voorbij de grens van de dood van A.E.G. Post Uiterweer is een wonderlijk boek. Zo ook *Dienende engelen* van Joy Snell en *In gesprek met de hemel* van James van Praagh. De non-fictieboeken, die ik door bizar toeval het afgelopen jaar in handen kreeg, gaan over contact met buitenaards intelligent leven en wekken de indruk dat er leven na de dood is.
Door toeval las ik vijftien jaar geleden het non-fictieboek *Eindeloos bewustzijn* van Pim van Lommel. Het boek gaat over bijna-doodervaringen, had sterke invloed op de inhoud (lees: de bijna-doodervaring van Erik) van deze roman en wekt ook de indruk dat er leven na de dood is. Het is een wonderlijk boek. Nog wonderlijker vond ik *Kinderen uit de hemel* van Carol Bowman, een non-fictieboek over reïncarnatie dat ik ook door toeval het afgelopen jaar in handen kreeg.
Eerlijk gezegd geef ik leven na de dood nu wat meer kans dan niks na de dood. Ik vermoed dat de mensen in *Voorbij de grens van de dood*, *Dienende engelen, In gesprek met de hemel*, *Eindeloos bewustzijn* en *Kinderen uit de hemel* over het algemeen oprecht zijn. Het zou me sterk verbazen als veel mensen in die boeken onoprecht zijn en ik vermoed dat *als* we onszelf, de natuur en de aarde redden, dit komt door oprechtheid.
Met de vijf hierboven genoemde boeken, die alle vijf suggereren dat er leven na de dood is, wil ik je niet in een bepaalde richting duwen, behalve wat het volgende betreft. Het is leuk om je te verwonderen. Of dat nou over een liefdespartner, een vogel, een sportwedstrijd, een politiek systeem of meer of minder tussen hemel en aarde is, doet er niet toe. Verwonderen is leuk, *dat* doet ertoe. Jezelf over alles mogen verwonderen en over al dat verwonderen mogen spreken omdat je daar de volledige vrijheid toe hebt, is de essentie van dit boek. Ultieme menselijkheid ontstaat met de vrijheid om te verwonderen en elkaar de vrijheid geven om over dat verwonderen te

spreken. Vrijheid om te verwonderen brengt liefde, veel liefde, en een veel gelukkiger planeet.

Ik was heel lang een ultrascepticus en zag alles wat 'zweverig' was als complete onzin. Totdat er zo veel vreemde toevalligheden op mijn pad kwamen dat ik me over buitenaards intelligent leven ging verwonderen in plaats van alles wat 'zweverig' was rücksichtslos af te wijzen vanwege mijn muur van 'wijsheid'. A.E.G. Post Uiterweer was ook een ultrascepticus en beleefde ook vreemde dingen die een sterk effect op hem hadden. Aan het begin en einde van zijn boek *Voorbij de grens van de dood* schrijft de nuchtere marineofficier twee keer iets wat mij beide keren dat ik het las, hard trof: alles verandert als je *zelf* iets wonderlijks meemaakt.
De hierboven genoemde vijf boeken en ook de boeken die ik las over ufo's gaan over mensen die *zelf* wonderlijke dingen meemaakten. Wonderlijke ervaringen brengen verwondering. Ik hoop dat *De nacht van vier keer 21* lezers doet verwonderen. Verwonderen opent en open zijn maakt van ons meer mens. Als acht miljard mensen zich meer en meer verwonderen, lossen we talloze problemen heel snel op. Verwondering brengt de engel. Verstarring de duivel.

Het mag van mij met buitenaards intelligent leven en leven na de dood alle kanten op, zolang ik maar niet *echt* weet hoe dit soort dingen in elkaar steken en zolang ik maar niet een laffe meeloper word die door wanstaltige eigenbelang de belangen van heel veel andere levens op aarde uit het oog verliest. Ik beschouw het als zo goed als zeker dat buitenaards intelligent leven ons volgt en beïnvloedt, maar iets als bijna zeker zien is totaal wat anders dan zekerheid hebben.
Ik verwacht dat we nooit zullen weten of we gevolgd worden door buitenaards intelligent leven en dat we nooit zullen weten of er leven na onze dood is. Maar we mogen er allemaal zo onze gedachten over hebben, waardoor we links- of rechtsom troost en verwondering vinden. Iedereen mag zijn of haar eigen specifieke magie zoeken mits dat anderen niet beschadigt. Er gaat zo onnoemelijk veel sprankelen als we wereldwijd ieder mens de vrijheid geven om alle vragen te stellen en alle antwoorden te zoeken.

Indien er na mijn dood wat is en me dan duidelijk gemaakt wordt dat er slechts één mens op aarde beïnvloed werd door buitenaards intelligent leven, zeg ik: 'Die mafkees was ik.' Dat krijg je met veel vreemde toevalligheden in je leven.
Laat je door niemand wat wijsmaken, ook niet door een bipolaire alcoholist als ik (die nu ruim twaalf jaar droogstaat en achtentwintig jaar geleden zijn eerste en laatste psychose had omdat hij dacht dat hij nooit dood kon gaan door straf van buitenaards intelligent leven). Als er buitenaards intelligent leven bestaat dat zich met ons bemoeit, bemoeit het zich met alle mensen en mogelijk ook met alle dieren en misschien zelfs met alle planten en insecten.
Of niets is heilig of alles is heilig. En daarom, indien ik wat goeds breng met dit boek: *ieder* mens kan wat goeds brengen. Daar heb je geen hulp van buitenaards intelligent

leven voor nodig. Daar heb je de enorme liefde en het immense zelfvertrouwen voor nodig die van alle mensen, dieren, planten en insecten wonderwezens maken.

De aarde kan een prachtige plek worden. Een heerlijke plek, een geweldige plek, zoals ik in mijn kinderjaren tussen de vogels, bloemen en insecten in de weilanden van de boerderij van mijn ouders in Terwispel ervoer. Het heelal kan fantastisch zijn. Dat heelal zijn wij en we zijn er verantwoordelijk voor. Gaan we zo sterk aan de slag met alles en iedereen gelukkig maken dat er een liefdevolle vibratie ontstaat die de hele planeet overspoelt? Zetten we onze bol op de korte termijn in vuur en vlam met grote golven onverwoestbare integriteit? Vormen acht miljard mensen nog dit decennium een ultrasterke eenheid die vastberaden betere paden inslaat? 'Beschaving' moet razendsnel verliezen. We hebben liefde en gedeelde opvattingen nodig die oerkracht in ons opwekken en ons met elkaar verbinden opdat we allemaal, met de natuur erbij, winnen. We moeten *uiterst* krachtig gaan samenwerken onder één democratisch gekozen wereldregering, opdat de aarde een planeet wordt waar afschuwelijke duisternis plaatsmaakte voor fenomenaal licht. Dat krijgen we alleen maar voor elkaar als we overal op aarde de handen ineenslaan voor tolerantie en persvrijheid. Overal op aarde op 21 maart, 21 juni, 21 september en 21 december feestvieren, kunnen vier onverwoestbare sleutels worden waarmee we met steeds grotere wolken liefde en steeds krachtiger integriteit de deuren naar een aards paradijs wijd open zetten.

In juli 2024 begonnen de Olympische Spelen in Parijs. De stad van het licht liet het mooiste sportevenement op aarde subliem schitteren, met op 26 juli een prachtige openingsceremonie die iedereen van de sokken blies.
De Franse Revolutie en de Amerikaanse Revolutie gaven ruim tweehonderd jaar geleden de aftrap naar een mensheid die trots op zichzelf mag zijn ondanks de ellende die we elkaar en de planeet aandeden en aandoen. Tijdens de Olympische Spelen van 2024 lieten we zien dat we een sterke liefdevolle eenheid kunnen vormen die de hele aarde omspant. We zijn mensen. We zijn tot prachtige dingen in staat en we staan in de startblokken voor de Menselijke Revolutie. We kunnen aan een sprint beginnen die wereldwijd in elke stad en ieder dorp het vuur ontsteekt dat ons allemaal elke dag vrijheid van meningsuiting garandeert. Vuur in ons hart. Vuur dat nooit meer dooft.
Voor degenen die denken dat sport niet belangrijk is: kijk eens naar de film *Coach Carter*. Zonder sport, studie en werk had ik nooit het zelfvertrouwen en zelfrespect ontwikkeld die het voor mij mogelijk maakten om gedurende vierendertig jaar een tocht te maken tijdens welke ik mijn boeken en website schreef (een tocht die daarnaast mogelijk werd gemaakt doordat ik vierendertig jaar van een bijstandsuitkering leefde, wat niet echt applaus bracht, als je begrijpt wat ik bedoel).
We kunnen onszelf van een innerlijk fundament voorzien waarop supersterke huizen vol zelfvertrouwen en zelfrespect gebouwd kunnen worden. Een innerlijk fundament door felle maar liefdevolle strijd tegen onrecht. Zonder sterke verlangens naar

rechtvaardigheid bouwen we enkel krotwoningen met vals zelfvertrouwen en rottend zelfrespect. Kijk eens naar de film *The great debaters*. Zonder rechtvaardigheid vervallen onze levens tot krotwoningen. Zonder rechtvaardigheid zijn al onze acties deerniswekkend. Voor scherpe ogen is het leven van ieder intelligent wezen waarin te beestachtig vuil de ziel bestiert, bagger. Zonder rechtvaardigheid zijn we gedoemd. De olympische vlam brandt in 2028 in Los Angeles. De stad van de films en de engelen wil ongetwijfeld ook iets subliems tevoorschijn toveren. Ieder mens wil iets subliems tevoorschijn toveren, elke dag. En dat kan, want waar vrijheid kansen krijgt, laat fenomenaal licht engelen dansen. Meer mens worden, zorgt voor de triomf van vrijheid.

Vrijheid zorgt voor de tak waar iedere vogel zijn nest op wil bouwen. Er kan zo veel moois zijn. In je hart. Op aarde. In het heelal. Tot het goede proberen te komen, bevrijdt jou, elke dag. We vliegen ermee uit onze kooien en geestelijk vliegen met een moreel zuiver hart, zorgt ervoor dat we ons mens voelen. Niks fijner dan je werkelijk mens voelen. Oprecht proberen te zien wat goed is en ernaar handelen, opdat alles en iedereen gelukkig kan worden, is werkelijk mens zijn. *Echt* je best doen om tot het goede te komen, is het hoogst haalbare. Als we erin slagen een eenheid te vormen, kan de droom beginnen. De aarde kan een paradijs worden. We kunnen uitgroeien tot een intelligente soort die geweldige golven fantastisch geluk het heelal inzendt in plaats van megabakken gruwelijke ellende. Wie je bent, is de vraag. Wie je wil zijn, het antwoord. De motivatie van waaruit je dingen doet, definieert jou. Wens geweldige dingen te doen en wees een held en neem jezelf, je leven, de mensen, de natuur en de aarde serieus. Maar niet *te* serieus, want waar niet meer gelachen kan worden, is de hel. En nu we het er toch over hebben, kijk eens naar *Puss in boots: the last wish*. Een film die vragen stelt over onze integriteit, ons ego en ons geweten. Een film die magie, liefde en humor brengt. Een film die uitdraagt dat anderen geluk gunnen de diepste essentie van intelligente wezens is. Anderen geluk gunnen, is het omslagpunt waar betovering begint te bloeien en waar een lach ieder mens gelukkig maakt.

Mensen die jou het gevoel geven dat je waardeloos bent, voelen zich diep vanbinnen slecht met zichzelf. Mensen die anderen veel geluk gunnen voelen zich diep vanbinnen goed met zichzelf. Waar je anderen veel gunt en niet haatdragend bent, integendeel, voel je je beter met jezelf en krijgen veel momenten een gouden rand. Je bent dan gelukkiger en maakt anderen gelukkiger.
Het is super om anderen veel te gunnen en liefdevol te benaderen. Dit is totaal wat anders dan *voorwenden* dat je anderen veel gunt en liefdevol benadert. Anderen veel gunnen en liefdevol benaderen, brengt de hemel. *Doen alsof* je anderen veel gunt en liefdevol benadert, brengt de hel. Het veroorzaakt de hel omdat je dan mensen voor je karretje spant opdat ze jou veel persoonlijk voordeel brengen. De hel wordt gecreëerd door mensen die overmatig belang hechten aan geld, materiële goederen,

status en veel voorstellen. Oude instinctieve bagger bevuilt dan de aarde, het beest in ons brengt dan de hel.
Het menselijke in ons wil liefde en voorspoed voor alles en iedereen zonder wat bijzonders te moeten voorstellen. Dit wordt fenomenaal vertegenwoordigd door een dier: het hondje met de sok rond zijn nek in *Puss in boots: the last wish*.
We hebben een beest nodig om het menselijke in ons op te diepen. We zijn ultrasnel bang dat we van alles tekortkomen en daarom moeten we veel voorstellen en rijk en beroemd worden en raken we verslaafd aan drugs, alcohol, vlees, zuivel, sigaretten, frisdrank, chips, koekjes, chocola, snoep, dure auto's, grote huizen, vele vliegvakanties en nog veel meer troep om het broodnodige geluk op te hoesten dat onze angsten en onzekerheden voldoende dempt om het leven aan te kunnen. Dat terwijl het verlangen naar geld en roem anderen kapotmaakt en alle troep die we naar binnen schuiven ons mat maakt en dood doet gaan. We hebben het hondje met de sok rond zijn nek nodig. We hebben een held nodig. Maar vooral: we kunnen *allemaal* een held worden. Geloof in jezelf is het mooiste. Geloof in elkaar nog mooier.
Door bizar toeval lees ik nu *De keuze* van Edith Eva Eger. Ik zit op dit moment, 5 oktober 2025, dicht bij het eind, maar heb het non-fictieboek nog niet uit. Je kan *nog* zo verwond raken, overal en altijd kan je kiezen, ook als je keuzemogelijkheden zeer beperkt zijn. Als mensheid konden en kunnen we ook altijd kiezen, hoeveel we ook kapotmaakten en kapotmaken. Wij kunnen kiezen en jij kan kiezen, elke dag. Jouw keuzes, niks anders dan jouw keuzes, laten zien wie je bent, elke dag. Soms heb je een gebakje nodig, soms heb je een sok nodig en altijd heb je een stralende ziel nodig. Die ziel zit in jou en wordt gevoed met alle gevoelens die jij jezelf geeft met de keuzes die je maakt.

Mensen kijken naar politici en zeggen: 'Het gaat niet goed.' We moeten ons uiterst krachtig realiseren hoe gigantisch de impact is als acht miljard mensen zeggen: 'Wat kan *ik* doen voor planeet Aarde?'
Het bizarre is dat overal op aarde ultrasterk superioriteitsgevoel onthutsend sterk gevoed wordt door schrijnend tekort aan zelfvertrouwen. Ieder mens is stuurman op ruimteschip Aarde, maar we hebben nog geen flauw idee van de invloed die we allemaal uitoefenen op de koers van dat schip. Groeien op het vlak van karakter en liefde geeft meer gevoel van grip op ons individuele leven en op het leven van onze planeet. Groeien op het vlak van karakter en liefde geeft veel meer geluksgevoel dan overmatig groeien op het financiële en materiële vlak. Er rijst vervreemdend vacuüm in je als je je vaten met overbodig eigenbelang leeggiet, maar dat wordt immens gecompenseerd door geluksgevoelens vanwege het gestaag sterker worden van karakter en liefde in jou tijdens het doorstaan van de kwellingen die de oversteek van kale vlaktes met zich meebrengt. Uiteindelijk draait alles in je leven om wat je voelt en ervaart. Het contact met andere mensen en de natuur is daarbij fundamenteel. Als dat contact gruizig wordt omdat jouw eigenbelang andere levens te veel schaadt, is gelukkig leven een fata morgana. Allemaal willen we kale vlaktes oversteken. Allemaal willen we lichtjes. Allemaal willen we integriteit. Het verlangen naar geluk voor

alle mensen en alle natuur doet de ridder en de engel in ons ontwaken. Moed en liefde, we ervaren enkel en alleen echt levensgeluk als we integriteit in ons vaandel hijsen. Zonder zoeken naar het goede, zonder met integriteit doorregen avonturen, zonder de ridder en de engel is ieder leven onthutsend onsuccesvol, *hoe* succesvol het in de ogen van de meelopers ook mag lijken. Je wil succes, geen deerniswekkend kijk-mij-eens dat innerlijke armoede moet maskeren. Zonder succes is het contact met jezelf een eindeloos gevecht tegen angsten en onzekerheden die jouw lichaam en geest duurzaam corroderen omdat je die angsten en onzekerheden nooit de baas wordt.

Met alles wat ik las over ufo's, bijna-doodervaringen en paranormale ervaringen plus alle vreemde toevalligheden in mijn leven zie ik het als een zekerheid dat buitenaards intelligent leven ons volgt, beïnvloedt en helpt. Ik vermoed sterk dat ik beïnvloed werd door buitenaards intelligent leven opdat ik tot alternatieve filosofie, natuurkunde, kosmologie en astronomie kwam en deze roman schreef, maar iets als een zekerheid zien of iets sterk vermoeden, is heel wat anders dan zekerheid *hebben*.
Al of niet gevolgd of beïnvloed worden door buitenaards intelligent leven maakt niet uit als je er toch nooit achter komt. Zorgen dat je meer mens wordt, maakt uit. Voor de aarde, voor jou, voor alle mensen, dieren, planten en insecten en misschien zelfs voor overleden mensen. Magie helpt. Magie is volgens mij een noodzaak voor alles wat leeft. Wie beweert dat ik al decennia schrijnend veel grootheidswaan ophoest vanwege een onderbewustzijn dat een financieel en maatschappelijk totaal onsuccesvol mens overeind moet houden, kan daar heel goed gelijk in hebben. Ik zie dingen op een bepaalde manier, wil daar eerlijk over zijn en ben liever gek dan laf. Ik vermoed dat de inhoud van dit boek sterk beïnvloed werd door buitenaards intelligent leven en ik voel sinds januari 1993 meer-ogen-magie vanwege een briefje van 5000 peseta's, maar mogelijk ben ik gek, mogelijk ben ik tegen de borst stuitend stapelgek.

Leven na de dood is voor mij een heel ander verhaal dan gevolgd en beïnvloed worden door buitenaards intelligent leven. Ervaringen zoals beschreven in *Voorbij de grens van de dood*, *Dienende engelen*, *In gesprek met de hemel*, *Eindeloos bewustzijn* en *Kinderen uit de hemel* kunnen in mijn ogen ook ontstaan door buitenaards intelligent leven dat ons wil doen *geloven* dat er leven na de dood is. Onderzoekers die bijna-doodervaringen bestuderen, beweren vaak dat *tijdens* een periode van bijna-dood-zijn, waarbij het hart stilstaat en de doorbloeding van de hersenen is weggevallen en alle meetbare activiteit van de hersenen is verdwenen, soms een helder bewustzijn met herinneringen, helder denken en emoties wordt ervaren (de bijna-doodervaring). Informatie ten aanzien van bijna-doodervaringen is echter altijd afkomstig van mensen die vertellen over wat ze zich *herinneren* dat ze ervoeren. Als de betrokkene weer bijkomt, bijvoorbeeld door een stroomstoot op de borst, is het misschien mogelijk dat buitenaards leven een herinnering in de hersencellen plaatst. In dat geval heeft de betrokkene *tijdens* de minuten van bijna-dood-zijn niks ervaren, maar *herinnert* hij zich een ervaring als gevolg van bemoeienis door buitenaards intelligent leven. Hoe

buitenaards intelligent leven zoiets dan kan doen, is dan natuurlijk een raadsel, maar misschien is de mensheid er over een miljard jaar zelf toe in staat, gesteld dat wij weten te overleven en ons op veel vlakken verder ontwikkelen. Het plaatsen van een herinnering door buitenaards intelligent leven kan ook spelen bij kinderen van 2-4 jaar die soms uiterst opzienbarende details vertellen over een vorig leven op aarde (het non-fictieboek *Kinderen uit de hemel* doet hier verslag van).

Waarom zouden 'ze' dan wel buitenaardse intelligente wezens ons willen doen geloven dat er leven na de dood is terwijl het niet zo is of terwijl 'ze' het zelf ook niet weten? Omdat we de moed erin moeten houden ondanks de donkerste wolken ooit die momenteel pijlsnel dichterbij komen. We moeten door een *immens* zware storm, die aangedreven wordt door tekort aan democratie, tekort aan (goede) educatie, te veel klimaatverandering en vooral: te veel egoïsme en egocentrisme. Te weinig oog voor het geluk van alle mensen, dieren, planten en insecten en het nageslacht van alle mensen, dieren, planten en insecten maakte van de mensheid een bedenkelijke soort. Het zou me niks verbazen als buitenaards intelligent leven zich krachtig inspant om ons voldoende hoop te geven op een fijn leven na onze dood opdat we sterkere inspiratie voelen om meer mens te worden en daardoor onze planeet beter door haar zwartste periode loodsen. We staan er *verschrikkelijk* slecht voor en te weinig mensen willen dat weten en *veel* te weinig mensen willen inleveren opdat toekomstige generaties en toekomstige natuur er ook kunnen zijn *en* gelukkig kunnen zijn.

Je kan het vreemd of zelfs kolder vinden dat ik suggereer dat 'ze' ons mogelijk willen doen geloven dat er leven na de dood is. Het is echter in mijn ogen *een feit* dat buitenaards leven zich inspant om ons te laten geloven dat 'ze' ons volgen en beïnvloeden terwijl we dat nooit zeker gaan weten. Ik vermoed dat het voor 'ze' uiterst eenvoudig is om alle mensen honderd procent zekerheid te geven over hun aanwezigheid, maar er vanwege door Raisa in dit boek gegeven redenen bewust voor kiezen om zich verborgen te houden. Ik geef het een goede kans dat 'ze' ons vanwege het volgende willen laten geloven dat er leven na de dood kan zijn. We begrijpen *volstrekt* onvoldoende hoe verschrikkelijk slecht we ervoor staan. Mogelijk sterven de volgende vijf eeuwen **MILJARDEN** mensen door klimaatverandering, die zeer sterk het gevolg is van beestachtig bulkend eigenbelang. We moeten supersnel meer mens worden. Het anticiperen van een mogelijk leven na de dood helpt ons om meer ons best te doen voor meer mens worden. Ik denk dat buitenaards intelligent leven dat ons beïnvloedt dit heel goed weet. Of er werkelijk een hiernamaals *is*, doet er niet toe. Voldoende hoop op een hiernamaals doet ertoe. Zonder voldoende hoop zie ik geen toekomst voor planeet Aarde. Het maakt niet uit of je al of niet in buitenaards intelligent leven of een hiernamaals gelooft. Het maakt uit of je voldoende hoop voelt op een fijne toekomst, zodat je elke dag knokt om alle soorten en al hun nakomelingen op ark Aarde gelukkig te laten zijn.

Nogmaals, ik geef het wat meer kans dat er wel iets is na onze dood dan niet. En *als* er wat is, vermoed ik dat dat fijn is. Maar hier op aarde doet het er niet toe hoe dat zit, want hier gaat het volgens mij om *nu*: om ons leven op aarde. Als er na mijn dood niks is, heb ik daar geen last van en mocht er wel iets zijn dan zie ik dat dan wel weer. Het zal allemaal wel met dat leven na mijn dood. Wat me aan het hart gaat, is het leven van uitzonderlijk veel toekomstige mensen en uitzonderlijk veel toekomstige natuur, *daar* wil ik mijn best voor doen. Diep in ons hart voelen we liefde voor mensen, reeën, ijsvogels, vlinders, vergeet-me-nietjes, stekelbaarsjes en mieren, die er nog niet zijn maar *ook* de kans moeten krijgen op een leven vol betoverende liefde en avontuur. We moeten het beest verslaan. Het beest dat ons zo snel doet vallen voor egoïstische en egocentrische motieven. We zijn niet het middelpunt van de aarde. Alle mensen, dieren, planten en insecten zijn het middelpunt van de aarde. Waar we dat heel diep beseffen en er krachtig naar handelen, maken we van de bol waarop we wonen een heel fijne plek. Het beest in ons verslaan en meer mens worden, maakt van ons gelukkiger mensen, verandert de aarde in een fijnere plek en brengt ons meer geluk in een eventueel hiernamaals. De focus op het geluk van de hele planeet tilt ons hoger en hoger, waarbij de liefde van de engel en de moed van de ridder zich steeds sterker met elkaar verstrengelen.

Ik wil niet geloven in leven na de dood. Ik wil geloven in de mensheid en dat zij in staat is om van de aarde een heel fijne plek te maken. Ik wil geloven in ruimteschip Aarde. Ik wil geloven in al het leven op onze fantastische ark en dat we dat leven gelukkig kunnen maken en *als* het zo is dat er na ons leven nog iets is, vermoed ik dat we ons dan veel beter voelen als we op aarde integer en liefdevol zochten naar geluk voor alle mensen, dieren, planten en insecten. Planeet Aarde straalde al onnoemelijk vaak door zinderende liefde, integriteit en moed van biljoenen mensen, dieren, planten en insecten. Alles straalt want alles voelt. Ook mieren. Ook vliegen. Maar een vlieg die zijn nek niet uitsteekt, verpietert aan de zijkant.
Stralend levensgeluk is de zin van alles. Dit vermoed ik sinds 29 januari 1993. Op die dag kreeg ik in Barcelona als overtuigd atheïst tot mijn stomme verbazing een briefje van 5000 peseta's van een bankmedewerker toen ik mijn resterende Franse en Nederlandse papiergeld inleverde opdat ik nog een paar dagen in Barcelona kon blijven om iets Godallemachtig Groots te vinden. Dit nadat ik heel kort daarvoor (vergeefs) een (heel lief) Spaans meisje had gevraagd om 5000 peseta's aan mij te lenen.

Veel mensen vinden het belangrijk dat we allemaal gaan geloven in leven na de dood of juist geen leven na de dood. Volgens mij span je in beide gevallen het paard achter de wagen. Ik vind dat we ons in iedere stad en ieder dorp op aarde in moeten spannen voor het recht om te geloven in leven na de dood en het recht om te geloven in niks na de dood. Ik vind dat we ons in iedere stad en ieder dorp op aarde in moeten spannen voor vrijheid van meningsuiting. Wees trots en wil goeddoen zonder een egoïstisch aspect met betrekking tot gelukzaligheid in een hiernamaals, waarvan je

nooit weet of het komt, ook niet als je een bijna-doodervaring had of paranormaal begaafd bent. Er is niks zo verslavend als goed gevoel, dat je geest kan bedwelmen en jou naar verkeerde keuzes kan leiden. Vind de moed die overal in het heelal twijfel laat gloriëren en ridders liefdevol doet strijden. Anderen geluk gunnen en strijden voor allen, is de heilige Graal. Hoe dieper jouw integriteit, hoe mooier de engel in jouw hart. Heb lak aan het kamp met jou tot voordeel strekkend 'gelijk' en steek op je ros van integriteit kale vlaktes over. Word een onafhankelijk denker door iedere dag de 7a van moed en liefde te beklimmen.

En of ik gek ben? Het grootste deel van de wereldbevolking denkt dat hij of zij beïnvloed wordt door buitenaards intelligent leven. Tel je zegeningen met meer dan vier miljard gekken. Het gaat niet om mij en ook niet om mijn werk. Het gaat om het slechten van de muur van 'wijsheid'. Het gaat om het binnenlaten van betere visies door Absolute Waarheden te dumpen en open te staan voor alle twijfels die bij meer mens zijn horen. Dat geldt natuurlijk net zo goed voor mij. Wie weet ben ik gek en wie weet ben ik het niet. Ik weet het niet, maar wat ik zeker weet, is dat ik het geluk had nooit honger te lijden, altijd een bed had om in te slapen en een opleiding kon en mocht volgen. Mogelijk ben ik gek, maar *niet* waar ik graag wil dat geen kind op aarde meer bang hoeft te zijn om honger te lijden of geen bed te hebben en dat alle kinderen een opleiding kunnen en mogen volgen.

Door toeval las ik het afgelopen jaar *Het geheimboek UFO* van Helmut Lammer en Oliver Sidla, een wonderlijk non-fictieboek over ufo's, verminkte dieren en door aliens ontvoerde mensen. Buitenaards intelligent leven beïnvloedt ons, daar twijfel ik niet aan. De mafketels kunnen met ons doen wat ze willen, ook daar twijfel ik niet aan. Dat ze op het vlak van liefde, verbinding en begrip zuiver zijn, betwijfel ik ook niet, of nauwelijks. Over leven na de dood twijfel ik. Het non-fictieboek *Leven na dit leven* van Raymond A. Moody jr. zet de deur naar leven na de dood wagenwijd open, maar zeer bijzondere bijna-doodervaringen, zo bijzonder dat er geen woorden voor zijn, worden sommigen van ons mogelijk gegeven door buitenaards intelligent leven *zonder* dat er leven na de dood is.
Het maakt voor ons leven op aarde geen fluitende berenlul uit hoe dit soort dingen in elkaar steken, want we komen er toch nooit *echt* achter of er buitenaardse mafkezen zijn die ons volgen en beïnvloeden en we komen er ook nooit achter of er na onze dood fabelachtig fijne sferen in onze ziel schuimen. Bepaalde dingen moet je niet weten. Wat uitmaakt is knokken voor gelukkige mensen, dieren, planten en insecten. Wat uitmaakt is werkelijk willen weten wat onze planeet duurzaam gelukkig maakt. Ik ken Raymond Moody niet, ik ken enkel zijn boek *Leven na dit leven*, maar soms is een boek voldoende om te begrijpen dat je met een zuiver mens te maken hebt. Een zuiver mens worden, maakt uit. Voor alles en iedereen. En vooral voor jou, want zonder duurzame inspiratie transformeer je steeds meer in een zombie.

Toen ik dacht dat niks me nog zou verbazen, las ik door bizar toeval *Dood geen einde* van IJsbrand Rogge, een non-fictieboek over stemmen van overleden mensen. *Dood geen einde* sloeg alles, het is het wonderlijkste wat ik ooit las, *en* hoorde, want er zat een plaat bij met de stemmen van vier overleden mensen (een kwart van de plaat bestaat uit een prachtige speech op 27 januari 1964 van de beroemde Engelse actrice Ellen Terry, die leefde van 1847 tot 1928). Wat je van het boek moet denken? Dat is aan jou. Wat je van je leven moet maken? Dat is aan jou. Wat het grootste wonder in het heelal is? Jouw leven.
Jouw leven is het grootste wonder en jij kan er iets fantastisch van maken door het niet belangrijker dan andere levens te willen maken. Elk mens kan iedere dag een held zijn. Daarvoor hoef je enkel te willen weten wat werkelijk goed is. Het wordt gezien, al weet je nooit door hoeveel ogen.
Het centrum van jouw leven ben jij en met oneindig veel levens en oneindig veel vragen in een oneindig oud en oneindig groot heelal barst alles van de magie. Ook jouw leven. Ook jij. Maar je bent niet heilig. Of toch ook wel. Alles is heilig en dus is niets heilig.
Mogelijk dat je nu denkt: veel dingen waren *zo* lang geleden, veel dingen staan *zo* ver van me af, ik kan daar helemaal niks mee. Anne Frank werd op 12 juni 1929 geboren en had nog kunnen leven. Er is heel veel dichtbij. Ook de toekomst. Zonder een scherpe blik naar het verleden en naar onszelf is er geen toekomst en dat is dan maar goed ook, want je kan er maar beter niet zijn dan duurzaam ongelukkig zijn.

Ik hoop dat we er heel snel voor zorgen dat in iedere stad en in ieder dorp op aarde elk mens de vrijheid heeft om dit boek te lezen of te negeren.

Vrijheid. Vrijheid om je eigen mening te vormen en die te uiten, *dat* is de stap die acht miljard mensen moeten maken. Ga feestvieren voor de *Tolerant Twenties*. Ga feestvieren voor ruimteschip Aarde. Ga feestvieren voor de prachtige bol waarop we leven. Ga *niet* vier keer per jaar demonstreren of protesteren. Ga vier keer per jaar feestvieren, niks anders dan feestvieren. Vier keer per jaar een dag van liefde, verbinding en begrip. Het belangrijkste op aarde is 21, want vier keer 21 maakt van acht miljard mensen een oersterke eenheid.
We hebben iets nodig. Iets waar niemand op tegen kan zijn en waar niemand tegenop kan. Liefde, verbinding en begrip, elk jaar vier dagen van liefde, verbinding en begrip, overal op aarde. Wie is ertegen en wie kan daartegenop?

Heerenveen, 5 oktober 2025
Eit Gaastra